

Versions Old Latin			Syriac		
Abbr.	Contents	Date	Abbr.	Contents	Date
it ^s	ac	VI	syr ^s	e	IV
it ^s	p	VIII	syr ^c	e	IV
it ^{sa}	a	XIII	syr ^{pal}	eacp	V
it ^{sin}	ar	X	syr ^{ph}	cr	VI
it ^t	e	V/VI	syr ^h	eacpr	VII
it ^t	acpr	XI			
it ^v	e	VII			
it ^v	p	VIII/IX			
it ^w	a	XIV/XV			
it ^w	c	IV			
it ^z	cpr	VIII			

Vulgate			Armenian		
Abbr.	Contents	Date	Abbr.	Contents	Date
vg	Vulgate	IV/V			
vg ^{cl}	Clementine Vulgate	1592			
vg ^{ww}	Wordsworth-White	1889-1954			
vg st	Stuttgart Vulgate	1994 ⁴	arm	Künzle edition Zohrab edition	1984 1805

Georgian			Ethiopic		
Abbr.	Contents	Date	Abbr.	Contents	Date
geo	eacp	V	eth	eacpr	VI
geo ¹	eap	IX	eth ^o	Rome edition	1548-49
geo ²	eap	X	eth ^{pp}	Pell Platt edition	1830
geo ^A	eap	X	eth th	Takla Häymānot	1982-83
geo ^B	eap	X	eth ^{ms}	e	XIII

Principal Symbols and Abbreviations

(See Introduction, pages 47*-52*)

[] enclose a letter A, B, C, D which indicates the relative degree of certainty for the reading adopted in the text.

[] in the text enclose words whose presence or position in the text is regarded as disputed; in the critical apparatus, immediately following the symbol *Byz*, enclose the symbols for certain Byzantine witnesses (see p. 4*).

[] enclose passages which are regarded as later additions to the text, but which are of evident antiquity and importance.

() in the critical apparatus, indicate that a witness supports the reading for which it is cited, but with minor differences; in the discourse segmentation apparatus, indicate minor differences of detail in segmentation, while the authority supports in general the segmentation for which it is cited.

[()] indicate negligible differences in the witness of selected Byzantine manuscripts to the reading attested.

^{ed} the reading from an edition of a Church Father when it differs from a reading in the papyrus tradition of his text.

^{FC} La Bible en Français Courant (1982²)

^{fr} a citation from a Greek fragment of the work of a Greek Church Father which is preserved complete only in a translation.

^I a lectionary manuscript, identified by the superscript number following it.

^{I^{AD}} reading of the lectionary edition of the Apostoliki Diakonia, Athens.

^{I^{866/2}} shows the relative frequency of a reading in the multiple occurrence of the same passage in a single lectionary manuscript. The second number of the fraction indicates the number of times the passage occurs in the manuscript; the first number indicates how many times it supports the reading attested.

^{lat} the Latin translation of

^{ms, mss} manuscript(s) of

^{ms} textual evidence contained in the margin of a manuscript.

^{ms} the reading of the original hand of the manuscript.

[?] indicates that an early version is probably in support of a reading, but that there is some doubt.

^{1/2, 2/3, 5/7} etc. indicate the statistics for variant readings in multiple instances of a passage. The second number indicates the number of times the passage occurs in a lectionary manuscript or a Church Father; the first number indicates how many times the reading attested is supported.

^{AD} Apostoliki Diakonia (1988)

^{Byz} the reading of the majority of the Byzantine witnesses.

^{Byz^{pt}} a part of the Byzantine manuscript tradition.

^{com^(m)} citation in the commentary section of a manuscript where the reading differs from the accompanying Greek text.

^{Diatessaron} see p. 39* f.

a Greek Church Father.

^{Lect} the reading of the majority of the lectionaries selected, together with the text of the edition published by Apostoliki Diakonia, Athens.

^{Lect^{pt}} A part of the lectionary manuscript tradition (at least 10 manuscripts) which differs from the rest (also designated ^{Lect^{ps}}).

^{Lect^{pt, AD}} A part of the lectionary manuscript tradition in agreement with the edition by Apostoliki Diakonia.

^{lem} in the Church Fathers, a citation from a *lemma*, i.e., the text of the New Testament which precedes the commentary (^{comm}) in a commentary manuscript.

^{Lu} Luther Version (revised 1984).

^{LXX} the Septuagint or Greek translation of the Old Testament.

^M Merk, *Novum Testamentum Graecae et Latine* (1992¹¹).

^{ms} textual evidence contained in the margin of a manuscript.

^{ms, mss} manuscript(s) of

an early version, or of a Church Father's text, when differing from the edited text.

^{NA} Nestle-Aland (27th edition, 1993).

^{NIV} New International Version (1983²).

^{NJB} New Jerusalem Bible (1985).

^{NRSV} New Revised Standard Version (1990).

^{ppp} a reading from the papyrus stage of the tradition of a Church Father's text when it differs from an edition of the Father.

^{RSV} Revised Standard Version (1971²)

^{REB} Revised English Bible (1989)

^{Seg} La Nouvelle Version Segond Révisée (Bible à la Colombe, 1978)

^[sic] an abnormality reproduced exactly from the original.

^{supp} a portion of a manuscript or a Church Father's text supplied by a later hand where the original is missing.

^{TEV} Today's English Version (1976⁴)

^{Theodotion} Theodotion's text of the Greek Old Testament.

^{TOB} Traduction Oecuménique de la Bible (1988²)

^{TR} Textus Receptus (Oxford, 1889)

^{txt} the text of a manuscript of the New Testament when it differs from another reading given in the margin (^{ms}), or in the commentary section (^{comm}) which accompanies the text of a Church Father.

^{vid} the most probable reading of a manuscript where the state of its preservation makes complete verification impossible; or the apparent support of a Church Father for the reading cited, where stylistic and contextual factors do not permit complete certainty.

^{v.r.} variant reading.

^{v.r.} a variant reading specifically designated in a manuscript as an alternative.

^{VP} La Biblia: Versión Popular (1983²)

^{WH} Westcott and Hort, *The New Testament in the Original Greek* (1881).

THE GREEK NEW TESTAMENT

Principal Manuscripts and Versions cited in the Textual Apparatus (See Introduction, pages 7*-29*)

Abbreviations: e—Gospels; a—Acts; c—Catholic or General Epistles; p—Pauline Epistles; r—Revelation. Roman numerals indicate approximate date of origin.

Papyri			Papyri			Papyri		
No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date
pp ¹	e	III	pp ³⁰	p	III	pp ⁶⁰	e	VII
pp ²	e	VI	pp ³¹	p	VII	pp ⁶¹	p	about 700
pp ³	e	VI/VII	pp ³²	p	about 200	pp ⁶²	e	IV
pp ⁴	e	III	pp ³³⁺⁵⁸	a	VI	pp ⁶³	e	about 500
pp ⁵	e	III	pp ³⁴	p	VII	pp ⁶⁴⁺⁶⁷	e	about 200
pp ⁶	e	IV	pp ³⁵	e	IV?	pp ⁶⁵	p	III
pp ⁷	e	III/IV?	pp ³⁶	e	VI	pp ⁶⁶	e	about 200
pp ⁸	a	IV	pp ³⁷	e	III/IV	pp ⁶⁸	p	VII?
pp ⁹	c	III	pp ³⁸	a	about 300	pp ⁶⁹	e	III
pp ¹⁰	p	IV	pp ³⁹	e	III	pp ⁷⁰	e	III
pp ¹¹⁺¹⁴⁷	p	VI	pp ⁴⁰	p	III	pp ⁷¹	e	IV
pp ¹²	p	III	pp ⁴¹	a	VIII	pp ⁷²	c	III/IV
pp ¹³	p	III/IV	pp ⁴²	e	VII/VIII	pp ⁷³	e	VII
pp ¹⁴⁺¹¹⁷	p	VI	pp ⁴³	r	VI/VII	pp ⁷⁴	ac	VII
pp ¹⁵	p	III	pp ⁴⁴	e	VI/VII	pp ⁷⁵	e	early III
pp ¹⁶	p	III/IV	pp ⁴⁵	ea	III	pp ⁷⁶	e	VI
pp ¹⁷	p	IV	pp ⁴⁶	p	about 200	pp ⁷⁷	e	II/III
pp ¹⁸	r	III/IV	pp ⁴⁷	r	late III	pp ⁷⁸	c	III/IV
pp ¹⁹	e	IV/V	pp ⁴⁸	a	late III	pp ⁷⁹	p	VII
pp ²⁰	c	III	pp ⁴⁹	p	late III	pp ⁸⁰	e	III
pp ²¹	e	IV/V	pp ⁵⁰	a	IV/V	pp ⁸¹	c	IV
pp ²²	e	III	pp ⁵¹	p	about 400	pp ⁸²	e	IV/V
pp ²³	c	early III	pp ⁵²	e	about 125	pp ⁸³	e	VI
pp ²⁴	r	IV	pp ⁵³	ea	III	pp ⁸⁴	e	VI
pp ²⁵	e	late IV	pp ⁵⁴	c	V/VI	pp ⁸⁵	r	IV/V
pp ²⁶	p	about 600	pp ⁵⁵	e	VI/VII	pp ⁸⁶	e	IV
pp ²⁷	p	III	pp ⁵⁶	a	V/VI	pp ⁸⁷	p	III
pp ²⁸	e	III	pp ⁵⁷	a	IV/V	pp ⁸⁸	e	IV
pp ²⁹	a	III	pp ⁵⁹	e	VII	pp ⁸⁹	p	IV

Papyri			Uncials			Uncials			Uncials			Uncials			Uncials			Minuscules			Minuscules			Lectionaries			Lectionaries			Versions Old Latin					
No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	Abbr.	Contents	Date			
90	e	II	[E 07] ¹	e	VIII	060	e	VI	097	a	VII	0164	e	VI/VII	0222	p	VI	0277	e	VIII/VIII	346	e	XII	1739	acp	X	/ 211	e	XII	/ 1074	e	1290			
91	a	III	E 08	a	VI	062	p	V	098	p	VII	0165	a	V	0223	p	VI	0293	e	VI	365	p	XII	1841	r	IX/X	/ 253	e	1020	/ 1153	a	XIV	it ^e	e	V
92	p	III/IV	[F 09]	e	IX	066	a	VI	099	e	VII	0166	ac	V	0225	p	VI	+089			424	p	XI	1846	c	XI	/ 292	e	IX	/ 1154	a	XII	it ^e	a	VI
93	e	V	F 010	p	IX	067	e	VI	0101	e	VIII	0167	e	VII	0226	p	V	092a			436	cp	XI/XII	1852	cp	XIII	/ 384	e	XII	/ 1156	a	XIV	it ^e	e	VI
94	p	V/VI	[G 011]	e	IX	068	e	V	0102	e	VII	0169	r	IV	0227	p	V	0298	e	VIII/IX	453	a	XIV	1854	r	XI	/ 387	e	XI	/ 1159	a	XIV	it ^f	p	IX
95	e	III	G 012	p	IX	069	e	V	+0138			0170	e	V/VI	0228	p	IV	0299	e	X/XI?	459	p	1092	1881	cp	XIV	/ 422	ea	XIV	/ 1178	a	XI	it ^{ff}	c	IX
96	e	VI	[H 013]	e	IX	070	e	VI	0105	e	X	0171	e	about 300	0229	r	VIII	0300	e	VI/VII	543	e	XII	1891	a	X	/ 514	e	X	/ 1223	e	XIII	it ^{ff1}	e	VIII
97	e	VI/VII	H 015	p	VI	+0110			0106	e	VII	0172	p	V	0231	e	IV				565	e	IX	1912	p	X	/ 524	e	XII	/ 1298	a	XI	it ^{ff2}	e	V
98	r	II?	I 016	p	V	0124		+0119				0173	c	V	0232	c	V				579	e	XIII	1962	p	XI/XII	/ 547	e	XIII	/ 1356	a	XI	it ^g	p	IX
99	p	ca. IV	[K 018]	cp	IX	0178			0107	e	VII	0175	a	V	0233	e	VIII				597	e	XIII	2030	r	XII	/ 563	a	IX	/ 1364	a	XII	it ^{g1}	e	VIII/IX
100	c	III/IV	L 019	e	VIII	0176			0108	e	VII	0176	0179	V	0234	e	VIII	Minuscules			610	a	XII	2050	r	1107	/ 590	a	XI	/ 1365	a	XII	it ^{g2}	ar	XIII
101	e	III	[L 020]	acp	IX	0180			0109	e	VII	0177	e	X	0236	a	V	No.	Contents	Date	614	a	XIII	2053	r	XIII	/ 591	a	XI	/ 1439	a	XII	it ^{guc}	p	VI
102	e	III/IV	[N 022]	e	VI	0190			0111	p	VII	0181	e	IV/V	0237	e	VI				700	e	XI	2062	r	XIII	/ 592	a	1576	/ 1441	a	XIII	it ^h	e	V
103	e	II/III	[O 023]	e	VI	0191			0115	e	IX/X	0182	e	V	0238	e	VIII	<i>f</i> ¹	e	X-XIV	788	e	XI	2127	p	XII	/ 593	a	XV	/ 1443	a	1053	it ^h	acr	V
104	e	II	[P 024]	e	VI	0193			0118	e	VIII	0183	p	VII	0239	e	VII	<i>f</i> ¹³	e	XI-XV	826	e	XII	2138	c	1072	/ 596	a	1146	/ 1552	e	985	it ⁱ	e	V
105	e	V/VI	[P 025]	acpr	IX	0202			0121	p	X	0184	e	VI	0240	p	V	1	e	XII	828	e	XII	2200	p	XIV	/ 597	a	X	/ 1590	a	XIII	it ⁱ	e	VI
106	e	III	[Q 026]	e	V	071	e	V/VI	(0121a)			0185	p	VI	0241	p	V/VI	6	p	XIII	892	e	IX	2298	c	XII	/ 598	a	XI	/ 1627	e	XI	it ^k	e	IV/V
107	e	III	T 029	e	V	072	e	V/VI	0122	p	IX	0186	p	V/VI	0242	e	IV	13	e	XIII	945	ac	XI	2329	r	X	/ 599	a	XI	/ 1780	e	XII	it ^l	e	XIII
108	e	III	+0113			073	e	VI	0126	e	VIII	+0224			0243	p	X	28	e	XI	983	e	XII	2344	acr	XI	/ 603	a	XI	/ 1977	ea	XII	it ^l	ac	VII
109	e	III	0125			+084			0127	e	VIII	0187	e	VI	+0121b			33	eacp	IX	1006	er	XI	2351	r	X	/ 617	a	XI				it ^l	e	VIII/IX
110	e	IV	0139			075	p	X	0128	e	IX	0188	e	IV	0244	a	V	36a	a	XII	1010	e	XII	2377	r	XIV	/ 672	e	IX				it ^{mon}	p	X
111	e	III	W 032	e	IV/V	076	a	V/VI	0130	e	IX	0189	a	II/III	0245	c	VI	(2818)			1067	c	XIV	2427	e	XIV?	/ 673	e	XII				it ^u	e	V
112	a	V	Z 035	e	VI	077	a	V	0131	e	IX	0198	p	VI	0246	c	VI	69	e	XV	1071	e	XII	2464	acp	IX	/ 680	ea	XIII				it ^u	p	IX
113	p	III	Δ 037	e	IX	078	e	VI	0132	e	IX	0199	p	VI/VII	0247	c	V/VI	81	acp	1044	1175	acp	X	2818	cf. 36a		/ 751	ea	XI	Abbr.	Contents*	Date	it ^u	e	V
114	p	III	Θ 038	e	IX	079	e	VI	0140	a	X	0200	e	VII	0249	e	X	104	p	1087	1241	ecp	XII			/ 770	e	X				it ^u	e	VII	
115	r	III/IV	Ξ 040	e	VI	081	p	VI	0141	e	X	0201	p	V	0250	e	VIII	118	e	XIII	1243	ecp	XI			/ 773	e	XI	it ^u	e	IV	it ^o	p	XV	
116	p	VI/VII	[Σ 042]	e	VI	082	p	VI	0143	e	VI	0204	e	VII	0251	c	VI	124	e	XI	1292	ec	XIII			/ 809	a	XII	it ^{u2}	e	V	it ^p	e	VIII	
			ψ 044	eacp	IX/X	083	e	VI/VII	0145	e	VII	0206	c	V	0252	p	V	131	e	XIV	1319	p	XII			/ 813	e	1069	it ^{ur}	acpr	IX	it ^p	a	XII	
			[046]	r	X	+0112			0146	e	VIII	0207	r	IV	0254	p	V	157	e	about 1122	1342	e	XIII/XIV	No.	Contents	Date	/ 858	e	XII	it ^{ur}	e	VII	it ^{ph}	a	XII
			048	acp	V	0235			0147	e	VI	0208	p	VI	0256	e	VIII	174	e	1052	1409	ac	XIV			/ 859	e	XI	it ^b	e	V	it ^b	e	V	
			050	e	IX	085	e	VI	0148	e	VIII	0209	cp	VII	0259	p	VII	180	e	XII	1424	e	IX/X	/ 59	a	XII	/ 866	e	1174	it ^b	p	VIII/IX	it ^r	e	VII
			051	r	X	086	e	VI	0149	e	VII	0210	e	VI	0260	e	VI	181	a	X	1505	ec	XII	/ 60	ea	1021	/ 883	a	XI	it ^b	e	VI/VII	it ^q	e	VI/VII
			057	a	IV/V	087	e	VI	0150	p	IX	0213	e	V/VI	0261	p	V	205	er	XV	1506	p	1320	/ 68	e	XII	/ 884	a	XIII	it ^c	ea	XII/XIII	it ^d	c	VII
			058	e	IV	+092b			0155	e	IX	0214	e	IV/V	0262	p	VII	209	er e XIV, r XV		1573	p	XII/XIII	/ 76	e	XII	/ 890	e	1420	it ^{comp}	ea	IX/X	it ^d	e	VII
Æ 01	eacpr	IV	059	e	IV/V	088	p	V/VI	0156	c	VIII	0216	e	V	0266	e	VI	230	e	1013	1582	e	948	/ 127	e	IX	/ 895	a	XIII	it ^d	p	V	it ^r	a	VII/VIII
A 02	eacpr	V	+0215			091	e	VI	0159	p	VI	0217	e	V	0269	e	IX	256	p	XI/XII	1611	cr	XII	/ 147	a	XII	/ 921	a	XII	it ^d	p	V/VI	it ^r	p	VI/VII
B 03	eacp	IV				094	e	VI	0160	e	IV/V	0218	e	V	0270	p	IV/V	263	p	XIII	1678	a	XIV	/ 156	a	X	/ 938	a	XIII	it ^{dem}	ap	XIII	it ^o	a	X
C 04	eacpr	V				095	a	VIII	0161	e	VIII	0219	p	IV/V	0271	e	IX	307	a	X	1689	e	1200?	/ 165	a	XI	/ 950	e	1289/90	it ^{div}	p	XII	it ^o	e	VII/VIII
D 05	ea	V				+0123			0162	e	III/IV	0220	p	III	0274	e	V	322	c	XV	1709	e	XII	/ 170	a	XIV	/ 1016	e	XII				it ^o	p	X
D 06	p	VI				096	a	VII	0163	r	V	0221	p	IV	0275	e	VII	323	c	XII	1735	c	X	/ 184	e	1319	/ 1021	ea	XII	* See footnote 7, page 24*.			it ^o	e	VI/VII

THE GREEK
NEW TESTAMENT

Fourth Revised Edition

THE AREA AROUND JERUSALEM
in Old Testament Times

Scale 1:930000

0 5 10 15 20

Kilometre

0 5 10

Miles

PALESTINE
in Old Testament Times

Scale 1:1800000

0 10 20 30

Kilometre

0 10 20

Miles

Approximate border
between Judah and
Israel during the
period of the kings

under -200 m	under - 656 feet
-200- 0 m	-656- 0 feet
0- 100 m	0- 328 feet
100- 300 m	328- 984 feet
300- 600 m	984- 1968 feet
600- 900 m	1968- 2952 feet
900- 1500 m	2952- 4920 feet
over 1500 m	over 4920 feet

THE GREEK
NEW TESTAMENT

THE GREEK NEW TESTAMENT

Former Editions
edited by

KURT ALAND, MATTHEW BLACK, CARLO M. MARTINI,
BRUCE M. METZGER, and ALLEN WIKGREN

Fourth Revised Edition
edited by

BARBARA ALAND, KURT ALAND, JOHANNES KARAVIDPOULOS,
CARLO M. MARTINI, and BRUCE M. METZGER

in cooperation with the
Institute for New Testament Textual Research,
Münster/Westphalia

DEUTSCHE BIBELGESELLSCHAFT
UNITED BIBLE SOCIETIES

The Greek New Testament

First edition

© 1966 United Bible Societies, U.S.A.

Second edition

© 1968 United Bible Societies, U.S.A.

Third edition

© 1975 United Bible Societies, U.S.A.

Third edition, corrected

© 1983 United Bible Societies, U.S.A.

Fourth revised edition

© 1993 Deutsche Bibelgesellschaft, D–Stuttgart

2nd to 4th printing 1994–2000

Fourth revised edition, 5th printing

including papyri 98–116

© 2001 Deutsche Bibelgesellschaft, D–Stuttgart

6th printing 2002

ISBN

3-438-05110-9

3-438-05111-7 Leather

3-438-05113-3 with Dictionary

Deutsche Bibelgesellschaft

P.O. Box 81 03 40

D–70520 Stuttgart

Printed in Germany by C. H. Beck, Nördlingen

All rights reserved

The SuperGreek and SSuperGreek fonts used to print this work are available from
Linguist's Software, Inc, PO Box 580, Edmonds, WA 98020-0580 USA
tel (425) 775-1130 fax (425) 771-5911

TABLE OF CONTENTS

Preface to the Fourth Edition	VII
Preface to the First Edition	X
Preface to the Third Edition	XIII
Preface to the Corrected Third Edition	XV
 Introduction	 1*
I. The Text	1*
II. The Textual Apparatus	2*
1. The Evaluation of Evidence for the Text	3*
2. The Selection of Witnesses from Manuscripts, Versions, and Quotations from Church Fathers ...	3*
3. The Greek Text Manuscripts	4*
3.1. The Selection	4*
3.2. The Presentation of Greek Text Manuscripts	5*
4. The Greek Lectionaries	20*
5. The Early Versions	23*
6. The Evidence from Church Fathers	30*
7. The Diatessaron	39*
III. The Discourse Segmentation Apparatus	40*
IV. The Cross Reference System	46*
V. Master List of Symbols and Abbreviations	48*
 Selected Bibliography	 54*
 Text and Apparatus	 1-886
<i>Κατὰ Μαθθαῖον</i>	1
<i>Κατὰ Μάρκον</i>	117
<i>Κατὰ Λουκᾶν</i>	193
<i>Κατὰ Ἰωάννην</i>	312
<i>Πράξεις Ἀποστόλων</i>	407

<i>Πρὸς Ῥωμαίους</i>	519
<i>Πρὸς Κορινθίους α'</i>	567
<i>Πρὸς Κορινθίους β'</i>	610
<i>Πρὸς Γαλάτας</i>	638
<i>Πρὸς Ἐφεσίους</i>	654
<i>Πρὸς Φιλιππησίους</i>	672
<i>Πρὸς Κολοσσαεῖς</i>	684
<i>Πρὸς Θεσσαλονικεῖς α'</i>	697
<i>Πρὸς Θεσσαλονικεῖς β'</i>	707
<i>Πρὸς Τιμόθεον α'</i>	713
<i>Πρὸς Τιμόθεον β'</i>	725
<i>Πρὸς Τίτον</i>	733
<i>Πρὸς Φιλήμονα</i>	738
<i>Πρὸς Ἑβραίους</i>	741
<i>Ἰακώβου</i>	773
<i>Πέτρου α'</i>	785
<i>Πέτρου β'</i>	799
<i>Ἰωάννου α'</i>	808
<i>Ἰωάννου β'</i>	822
<i>Ἰωάννου γ'</i>	825
<i>Ἰούδα</i>	827
<i>Ἀποκάλυψις Ἰωάννου</i>	832
Index of Quotations: Old Testament Order	887
New Testament Order	888
Index of Allusions and Verbal Parallels	891
Principal Manuscripts and Versions Cited in the Textual Apparatus	903
Principal Symbols and Abbreviations	909
Map Index	911

PREFACE TO THE FOURTH EDITION

After the Third Edition of the United Bible Societies' *Greek New Testament* was issued, realizing a common single text for both GNT and the 26th edition of the *Novum Testamentum Graece* (Nestle-Aland), the Committee made plans for a thorough revision of the GNT apparatus in all of its aspects. The familiar established format of the edition was never basically questioned, but its reliability, clarity, and the accuracy of its information required improvement in order to meet the needs of its many users. The results of many years of research are now available, most important among which are the following points.

The GNT continues to offer "more extensive evidence for a more select number of variants" (Preface to the Third Edition, p. xi), but the selection of passages for the apparatus was thoroughly reviewed by the Committee. This resulted in eliminating from the apparatus a large number of variant units where the readings were of minor significance, concerned only with the minutest textual variations, and including others having a greater importance for the reader's understanding of the history of the text and exegesis.

Further, the Committee also redefined the various levels in the evaluation of evidence on the basis of their relative degrees of certainty. Thus the evaluations of all the 1438 sets of variants cited in the apparatus have been completely reconsidered.

Finally, in every instance very careful consideration was given to the selection of representatives for each group of witnesses in order to reflect faithfully the character of the textual tradition and exclude elements of uncertainty. This is discussed in more detail in the Introduction.

While work on this new edition was proceeding, the consultants

of the UBS Translations Department in New York (especially Roger Omanson) proposed and developed a revision of the punctuation apparatus. In its new form this *segmentation apparatus* no longer indicates all the punctuation marks found in representative modern translations, because differences in the systems followed in the various editions could lead to confusion. Instead, they note only the major and minor divisions as they bear on the interpretation of the text.

The text of the edition has remained unchanged. This should not be misunderstood to mean that the editors now consider the text as established. Work on the text of the Holy Scriptures continues to be a task of concern for each of the editors who will offer the results of their research in future editions of the *Greek New Testament*. Yet the editors feel that at the present time this responsible research has not yet advanced sufficiently to authorize making specific changes in the text. The Committee is always genuinely grateful to readers for their proposals and suggestions.

The principles underlying the present revision were established at a long working session of the Committee in 1981 for which detailed preparations had been made. At that time the decisions were made for eliminations and inclusions in the apparatus of variant readings, and also for reconsidering the evaluation of readings. The guidelines for witnesses to be included in the apparatus were also thoroughly discussed and established. There were some further refinements made as particular issues continued to be discussed among the editors through succeeding years. Participants always included Kurt Aland and also Jan de Waard, who succeeded doyen Eugene Nida representing the whole Committee and the United Bible Societies.

The organization and implementation of the work, including the selection, collation, and multiple checking of the various groups of witnesses, was done in the Institute for New Testament Textual Research at Münster/Westfalen, with the assistance of specialists from elsewhere to whom we are deeply grateful. While their fields and contributions are described in the Introduction, their names are repeated here: H. J. Frede of Beuron (Latin manuscripts and Church Fathers), Chr. Hannick (Armenian, Georgian, Old Church Slavonic),

E. Hammerschmidt (Ethiopic), Dom Louis Leloir (Diatessaron). All our colleagues in the Institute for New Testament Textual Research at Münster have been engaged through the years with work on the *Greek New Testament*. Their particular responsibilities are indicated at the appropriate places in the Introduction. Special acknowledgment is due to K. Junack for editing the critical apparatus from the mass of individual manuscripts in varying formats contributed by the participating scholars. For their labors in proofreading at various stages of production we are indebted to B. Köster, K. Wachtel, and M. Welte. All the working sessions, meetings, and individual projects were sponsored by the United Bible Societies, and the work in the Münster Institute by the Hermann Kunst Foundation for New Testament Textual Research.

BARBARA ALAND, Münster/Westph.

KURT ALAND, Münster/Westph.

JOHANNES KARAVIDOPOULOS, Thessaloniki

CARLO M. MARTINI, Milano

BRUCE M. METZGER, Princeton

October, 1992

We sincerely thank K. Elliott/Leeds for his notes concerning some errors and misprints which could be corrected in the second print.

December, 1993

PREFACE TO THE FIRST EDITION

To meet the growing need for an edition of the Greek New Testament specially adapted to the requirements of Bible translators throughout the world, the American Bible Society, the National Bible Society of Scotland, and the Württemberg Bible Society appointed in 1955 an international and interdenominational committee of textual scholars to prepare such an edition. The three societies were later joined by the Netherlands Bible Society and the British and Foreign Bible Society.

In keeping with its distinctive purpose, the edition has the following special features: (1) a critical apparatus restricted for the most part to variant readings significant for translators or necessary for the establishing of the text; (2) an indication of the relative degree of certainty for each variant adopted as the text; (3) a full citation of representative evidence for each variant selected; and (4) a second apparatus giving meaningful differences of punctuation. Much new evidence from Greek manuscripts and early versions has been cited. A supplementary volume, providing a summary of the Committee's reasons for adopting one or another variant reading, will also be published.

The Committee carried out its work in four principal stages: (1) on the basis of Westcott and Hort's edition of the Greek New Testament, a comparison was made of the text and apparatus of several other editions, including those of Nestle, Bover, Merk, and Vogels, and to some extent those of Tischendorf and von Soden, in order to determine which of the variant readings warranted further study; (2) data on several thousand sets of variants were gathered, not only from printed editions, commentaries and technical studies, but also from hitherto unused papyri, uncials, minuscules, and lectionaries; (3) about six hundred variations in punctuation which appeared to merit consideration were selected and compared in editions of the Greek text and in the principal English, German, and French translations; and finally, (4) the Greek text was established, the degree of certainty for the reading adopted in the text was estimated,

and decisions were made whether or not to include a set of variants in the apparatus.

This edition has certain calculated limitations: (1) the sets of variants have generally been restricted to readings meaningful for translators; consequently there is an appreciable reduction in the number of variants in the apparatus (but there is fuller attestation for the variants selected). (2) Citations of evidence from the major lettered uncials and the Church Fathers have been derived from critical editions of the Greek New Testament, primarily those of Tischendorf and von Soden, but the uncials have been checked where the printed evidence was contradictory or incomplete. (3) As a rule, no attempt has been made to represent the wide range of orthographic variation in the manuscripts; the orthography of Bauer's *Lexicon* (5th edition) has been followed.¹ (4) The cross reference system has been limited to the citation of direct quotations, definite allusions, and literary and other parallels.

The Editorial Committee which was responsible for preparing this edition consisted of Kurt Aland, Matthew Black, Bruce M. Metzger, and Allen Wikgren, with the participation of Arthur Vööbus during the first part of the work. The project was initiated, organized, and administered by Eugene A. Nida, who also took part in Committee discussions, especially those relating to major decisions of policy and method. J. Harold Greenlee and Robert P. Markham, as secretaries of the Committee, handled a mass of detail with skill and competence. They were assisted by Karen Munson and the staff of the Institut für neutestamentliche Textforschung at Münster/Westf., in particular Klaus Junack, Peter Weigandt, Paolo Ferreira, and Barbara Trill.

The Committee also obtained advice by correspondence with a group of consultants, representative of scholars and churches in many areas, on questions arising during the course of the project.

In the collation and evaluation of versional evidence, special help

¹ Exceptions chiefly involve proper names and citations of individual manuscripts within variants. In a few cases the Committee has adopted the spelling proposed for the 6th edition of Bauer (e. g. *Μαθθαῖος*, *Μαθθίας*, and *Μαθθαίτ* for *Ματθαῖος*, *Ματθίας*, and *Ματθαίτ*; *τετρααρχέω* for *τετραρχέω* and *τετρααρχῆς* for *τετραρχῆς*). Aramaic words are printed without accents and breathing marks.

was provided by Harold K. Moulton and Brynmor F. Price (Itala and Vulgate), N. Joseph Kikuchi (Syriac), Robert McL. Wilson (Coptic), J. A. Huisman (Gothic), A. F. J. Klijn (Armenian), Rochus Zûurmond (Ethiopic, for the Gospel of Matthew), and T. Amse-de Jong (Georgian). In the assembling of lectionary evidence, assistance was provided at Chicago by David Backus. The punctuation apparatus was prepared by J. Harold Greenlee, Robert P. Markham, and Harold K. Moulton.

Of the members of the Committee, Kurt Aland was responsible for the Greek papyri, numbered uncials, and minuscules; Allen Wikgren for the lectionary readings. Matthew Black supervised collations of Syriac data, and Bruce M. Metzger is preparing the supplementary volume.

Since this edition is intended primarily for translators, it is not to be regarded as in competition with other modern editions, e. g. the continuing Nestle-Aland editions, which provide a more restricted selection of data from witnesses on a much wider range of variant readings. It is the intention of the Committee from time to time to revise its work in order to take into account new discoveries and fresh evidence.

KURT ALAND, Münster/Westph.
MATTHEW BLACK, St. Andrews
BRUCE M. METZGER, Princeton
ALLEN WIKGREN, Chicago

August 26, 1965

PREFACE TO THE THIRD EDITION

The Second Edition of the Greek New Testament, published in September, 1968, contained only a few (although in certain respects quite significant) textual changes. The principal differences between the First and Second Editions consisted in changes in the evaluation of evidence for the variant readings, i. e., revisions in the A, B, C, and D ratings. The Third Edition, however, contains a more thorough revision of the Greek text. In a series of meetings the Committee (including Carlo M. Martini, who has been a member of the Committee for both the Second and Third Editions) undertook a thorough review of the text of the First Edition by carefully considering not only a number of suggestions made by specialists in the field of New Testament studies, but also numerous recommendations resulting from the experience of the members of the Committee as they worked with the text of the First Edition. The greater part of these suggestions for further modification came from Kurt Aland, who had been making a detailed analysis of changes proposed for the 26th edition of the Nestle-Aland text. A number of these were textual alterations which had not been previously discussed by the Committee in their work on the First Edition. As a result of the Committee's discussions, more than five hundred changes have been introduced into this Third Edition.

The Committee, sponsored by the United Bible Societies, has thus been able to establish a single text for the Third Edition Greek New Testament and for the 26th edition of the Nestle-Aland text. That this step marks a significant advance will be obvious to all who work with the Greek text of the New Testament. At the same time the goals of both publications remain unchanged. The 26th edition of the Nestle-Aland text will develop even further in the direction of handysized scientific edition through an extension and improvement of the critical apparatus, and this Greek New Testament will continue to cite more extensive evidence for a more select number of variants. Though the arrangement and format of the two publications will be different, the texts will be the

same, and both will be published under the editorship of the Committee.

All the textual changes agreed upon by the Committee are incorporated into this Third Edition. These changes, of course, involve corresponding alterations in the critical apparatus. The editorial work has been undertaken by the Institut für neutestamentliche Textforschung in Münster/Westphalia, under the direction of K. Junack, Secretary to the Committee. Editorial changes decided upon by the Committee include the transposition of the pericope John 7.53–8.11 from the end of the Gospel to its traditional location, with the double brackets retained. Several minor errors both in the text and in the apparatus have been corrected, and some alterations have been made in the evaluation of evidence. *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (1971), edited by Bruce M. Metzger on behalf of the Committee, is based on this Third Edition.

Certain additions which are important for translation committees have been incorporated into the punctuation apparatus, but the citations of evidence from the Translator's New Testament (based on earlier preliminary publications) have been eliminated. The evidence for Old Testament quotations has been thoroughly reviewed, both in the text and in the references. The Index of Quotations has been completely rewritten, now calling attention only to those passages which are clearly quotations from the Old Testament, and eliminating references to words and phrases which are only allusions or literary echoes. A second part, listing the Old Testament quotations in their New Testament order, has been added to the Index of Quotations. The responsibility for the revision of the punctuation apparatus and the citations of quotations has rested with the Translations Department of the American Bible Society, which has worked closely with the Institut für neutestamentliche Textforschung in Münster.

Plans are already under way for a Fourth Edition of the Greek New Testament, which will contain a correspondingly thorough revision of the textual apparatus, with special emphasis upon evidence from the ancient versions, the Diatessaron, and the Church Fathers. In addition, the evidence from Greek manuscripts will be carefully controlled by direct comparison with manuscript readings. This will apply particularly to the evidence which could not be so treated in

previous editions. In the listing of manuscript evidence, the Introduction to the Third Edition contains only the completely necessary modifications (for example, the expansion of the lists of Greek manuscripts cited for particular isolated readings), but the Fourth Edition will have a completely new treatment of textual data.

January, 1975

PREFACE TO THE CORRECTED THIRD EDITION

In view of the fact that the 26th Edition of the Nestle-Aland text of the Greek New Testament has had the advantage of fresh collations of manuscript evidence, the citations of evidence in the apparatus of the Greek New Testament, Third Edition, have been corrected by members of the Institut für neutestamentliche Textforschung in Münster/Westphalia under special responsibility of K. Junack. This has been done in order to conform to the Nestle-Aland 26th Edition at those points in which the two types of apparatuses might differ. In addition, the text of the Third Edition of the Greek New Testament has been altered in matters of punctuation so as to conform to the text of the Nestle-Aland 26th Edition, since this latter text more closely reflects the tradition of punctuation of the Greek New Testament text. In view of these changes, the punctuation apparatus of the Third Edition has been correspondingly modified. In addition to the Index of Quotations, an Index of Allusions and Verbal Parallels (only in Old Testament order) has been included so as to provide a more adequate means of relating significant verbal similarities, whether intentional or accidental.

May, 1982

INTRODUCTION

The present fourth edition of *The Greek New Testament* contains as planned a thorough revision of its critical apparatus. All the data have been repeatedly collated and double-checked: the manuscripts from photocopies or films, and the oriental versions from standard editions of the texts or of manuscripts. In conformity with its purpose, this edition continues to offer in its apparatus only a limited selection from the entire range of variant readings of the New Testament text. But for each of the instances selected for the apparatus the reader will find clearly presented the complete range of extant variant readings from a sufficient and representative number of witnesses to provide a faithful reflection of the whole manuscript tradition of the text. The following is a description of the entire scope of this edition.

THE TEXT

This edition reproduces the Greek text of the Third Edition (corrected) without change. Its text remains identical with that of Nestle-Aland in its 26th edition, and also in its 27th edition which is in the final stages of preparation and offers the same text unchanged.

The paragraph divisions and section headings remain as before, based on the model prepared by the United Bible Societies for the use of translators. These have proved their worth. They are largely similar to those of the New Revised Standard Version and of the Nestle-Aland Greek-English edition. Cross references to parallel passages are found immediately under the section headings.

Superscript numerals in the text refer to the critical apparatus. These are in series, beginning afresh with each chapter. Verse numbers in the apparatus appear in bold face type. Superscript italic letters refer to the *segmentation apparatus*.

Bold face type is used to identify direct quotations from the Old Testament. Quoted poetic passages and passages with an evidently

formal structure are indented, precisely as in the Third Edition (corrected). The punctuation agrees essentially with that of the Nestle-Aland 26th and 27th editions, with the exception of certain small differences (e.g., a capital letter introducing direct speech, preceded by a comma, etc.). Such differences generally have no bearing on the division of the text.

[] Brackets in the text indicate that the enclosed word, words, or parts of words may be regarded as part of the text, but that in the present state of New Testament textual scholarship this cannot be taken as completely certain. Such passages have a C-rating in the critical apparatus. If the variant is of minor grammatical significance with no appreciable bearing on translation, no note is taken of it in the apparatus. However, the number of bracketed passages receiving attention in the apparatus has been considerably increased over the Third Edition (corrected).

[] Double brackets in the text indicate that the enclosed passages, which are usually rather extensive, are known not to be a part of the original text, but an addition at a very early stage of the tradition. They are included with the text in this way because of their antiquity and the position they have traditionally enjoyed in the church (e.g., Jn 7.53-8.11).

THE TEXTUAL APPARATUS

The selection of passages for the apparatus has undergone considerable revision since the Third Edition (corrected). The intention was to provide an apparatus where the most important international translations of the New Testament show notes referring to textual variants or even have differences in their translations or interpretations. Other groups of variants have also been included when for various reasons they are significant and worthy of consideration.

Accordingly the Committee selected 284 new passages for inclusion in the apparatus. Meanwhile 273 passages previously included were removed, because the variants were of less significance for translators and other readers. The scope of the apparatus (comprising 1438 passages) remains approximately the same as before. In

some instances the extent of the variants has been expanded to provide the reader a better grasp of the context for the variant.

1. *The Evaluation of Evidence for the Text*

On the basis of generally accepted principles of textual analysis the Committee took into account the widest possible range of manuscript readings as well as all internal considerations concerning the origin and transmission of the text. But since in a number of instances the evidence from such sources points to the possibility of different solutions and thus involves different degrees of certainty with respect to the form of the original text, the letter A, B, C, or D has been employed within braces { } at the beginning of each apparatus item so as to mark one of four levels of certainty, as representing in large measure the difficulties encountered by the Committee in making textual decisions.

The letter A indicates that the text is certain.

The letter B indicates that the text is almost certain.

The letter C, however, indicates that the Committee had difficulty in deciding which variant to place in the text.¹

The letter D, which occurs only rarely, indicates that the Committee had great difficulty in arriving at a decision.

2. *The Selection of Witnesses from Manuscripts, Versions, and Quotations from Church Fathers*

The purpose of selecting witnesses for the critical apparatus was generally to provide a broad number of witnesses that would be significant and representative of the whole tradition for the limited number of instances noted in the apparatus in this edition. The emphasis is therefore naturally on Greek manuscripts of the New Testament. The result was a completely new selection, based on verifiable tests of the entire Greek manuscript tradition in the Institute for New Testament Textual Research at Münster. The criterion for acceptance of evidence from the versions and Church Fathers was

¹For a discussion of C-rated variants with brackets, see p. 2*.

the availability of all reliable evidence for their New Testament text on the basis of current scholarly research. Evidence which did not meet this standard was rejected in order to avoid the possibility of misleading inferences. The Committee established the following guidelines for the different groups of witnesses.

3. *The Greek Text Manuscripts*

3.1 *The Selection*

All the *papyri* (designated by an initial Φ) are included. If any of the fragments are not cited in the apparatus, it is because they are not extant for the passages selected for the apparatus.

All the *uncial manuscripts* (designated by capital letters or an initial 0) are included from the categories I, II (manuscripts of a special quality, corresponding to the so-called Alexandrian text), III (texts of varied origin, with a distinctive character and partly with considerable Byzantine influence), and IV (manuscripts with a paraphrastic text, corresponding to the so-called Western text). For a more detailed definition of these manuscript categories and their significance in textual criticism as a tool for grouping manuscripts, see K. and B. Aland, *The Text of the New Testament*, 2nd edition, pp. 106f., 317-337. The Committee made use of these categories in selecting manuscripts because they provide the only tool presently available for classifying the whole manuscript tradition of the New Testament on an objective statistical basis. The assignments of all important Greek New Testament manuscripts in these categories are given in the above-mentioned book, pp. 107-140. Uncials with a Byzantine text (category V) are represented by the group symbol *Byz*, along with all the other Byzantine manuscripts. The most important Byzantine uncials are represented in brackets [] after the symbol *Byz* as individual witnesses to this text type: in the Gospels the uncials so cited include E F G H N O P Q Σ , in Acts L P, in Paul K L P, in the Catholic Epistles K L P, and in Revelation P 046. The full range of the Byzantine text type, which especially in the earlier manuscripts is not characterized by complete uniformity, is documented in this way.

All the *minuscule manuscripts* (designated by simple arabic

numerals) are included from categories I and II. From category III some ten manuscripts have been selected as representative in each part of the New Testament (Gospels, Acts, Paul, Catholic Epistles, Revelation). There are no minuscules in category IV which represent the text type of the so-called Western text of Codex D (05) in its pure form. Sometimes some minuscules are claimed for or regarded as related to the Western text, e.g., the well-known minuscule 614 in Acts. These minuscules, of course, are represented in the edition, because they have already been selected under category III. Minuscules of the Byzantine text type (category V) are represented by the symbol *Byz*. In addition to these selected manuscripts which are regularly cited, some other Greek manuscripts are also mentioned occasionally when they support a significant reading (e.g., Mk 16.8 (3) manuscript 304).

In this way the critical apparatus offers a broad, through the 9th century almost complete, account of manuscript attestation based on clearly defined grounds. Each manuscript that is cited individually has a certain number, and sometimes a considerable number, of early and independent readings for which it deserves consideration. Manuscripts with the late and generally uniform Byzantine text are no longer cited along with the group symbol *Byz* as they were in the past, suggesting an appearance of independent importance. In a few instances, however, where the place of a manuscript among the categories is not quite certain, it is cited regularly and individually. All the collating and checking of manuscripts was the responsibility of the Institute for New Testament Textual Research at Münster, especially of K. Witte.

3.2 *The Presentation of Greek Text Manuscripts*

All the selected manuscripts are regularly cited in the critical apparatus to the extent they are free of lacunae or other damage, etc. They appear in the order of papyri, uncials, minuscules, and lectionaries (cf. p. 7*ff.), and within each group in the alphabetical or numerical order of their Gregory/Aland identification. Manuscripts are always named individually, with the exception of two groups which conventionally have been known as *f*¹ (manuscripts 1, 118,

131, 209, 1582, and others) and f^{13} (manuscripts 13, 69, 124, 174, 230, 346, 543, 788, 826, 828, 983, 1689, 1709, and others). For these the following rule is observed: the leading manuscripts 1 and 13, and also 828, are cited separately when they support an independent variant in contrast to the remaining members of their respective groups which support a Byzantine reading. In such instances the other members of the group f^1 are subsumed under the symbol *Byz*; the group symbol f^{13} , however, is retained even when the leading manuscript 13 reads independently.

At the beginning of each entry in the apparatus is printed the reading which is considered original, the form given in the text, followed by all the variant forms found in the selected manuscripts. The symbols for manuscripts, versions, or patristic citations which show insignificant differences from the reading attested are given in parentheses (). More significant differences are printed in parentheses after the symbol for the pertinent witness (cf. e.g., Ac 10.11). This makes for a clearer synopsis of the variants and their mutual relationships. When witnesses from different groups (manuscripts, versions, citations) agree in such a difference, they are brought together within the parentheses instead of remaining in their normal order. For Byzantine letter uncials which are indicated within brackets [], the parentheses appear within the brackets after the group symbol *Byz* (cf. Ac 8.24, etc.). For correctors' hands in manuscripts and for readings which are difficult to decipher, see the list of symbols and abbreviations at the end of the list of manuscripts.

The following is a list of all the papyri, uncials, and minuscules used in this edition.

²This column indicates only the contents of the manuscripts which are used in this edition. The abbreviations: e = Gospels; a = Acts; c = Catholic or General Epistles; p = Epistles of Paul; r = Revelation.

PAPYRI

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i> ²	<i>Location</i>	<i>Date</i>
Ⓟ ¹	e	Philadelphia, Pa.	III
Ⓟ ²	e	Florence	VI
Ⓟ ³	e	Vienna	VI/VII
Ⓟ ⁴	e	Paris	III
Ⓟ ⁵	e	London	III
Ⓟ ⁶	e	Strasbourg	IV
Ⓟ ⁷	e	Kiev	III/IV?
Ⓟ ⁸	a	Berlin	IV
Ⓟ ⁹	c	Cambridge, Mass.	III
Ⓟ ¹⁰	p	Cambridge, Mass.	IV
Ⓟ ^{11[+14?]}	p	St. Petersburg	VI
Ⓟ ¹²	p	New York	late III
Ⓟ ¹³	p	London; Cairo	III/IV
Ⓟ ^{14[+11?]}	p	Sinai	VI
Ⓟ ¹⁵	p	Cairo	III
Ⓟ ¹⁶	p	Cairo	III/IV
Ⓟ ¹⁷	p	Cambridge	IV
Ⓟ ¹⁸	r	London	III/IV
Ⓟ ¹⁹	e	Oxford	IV/V
Ⓟ ²⁰	c	Princeton, N. J.	III
Ⓟ ²¹	e	Allentown, Pa.	IV/V
Ⓟ ²²	e	Glasgow	III
Ⓟ ²³	c	Urbana, Ill.	early III
Ⓟ ²⁴	r	Newton Center, Mass.	IV
Ⓟ ²⁵	e	Berlin	late IV
Ⓟ ²⁶	p	Dallas, Texas	about 600
Ⓟ ²⁷	p	Cambridge	III
Ⓟ ²⁸	e	Berkeley, Calif.	III
Ⓟ ²⁹	a	Oxford	III
Ⓟ ³⁰	p	Ghent	III
Ⓟ ³¹	p	Manchester	VII
Ⓟ ³²	p	Manchester	about 200
Ⓟ ^{33[+58]}	a	Vienna	VI
Ⓟ ³⁴	p	Vienna	VII

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
℘ ³⁵	e	Florence	IV?
℘ ³⁶	e	Florence	VI
℘ ³⁷	e	Ann Arbor, Mich.	III/IV
℘ ³⁸	a	Ann Arbor, Mich.	about 300
℘ ³⁹	e	Rochester, NY	III
℘ ⁴⁰	p	Heidelberg	III
℘ ⁴¹	a	Vienna	VIII
℘ ⁴²	e	Vienna	VII/VIII
℘ ⁴³	r	London	VI/VII
℘ ⁴⁴	e	New York	VI/VII
℘ ⁴⁵	ea	Dublin; Vienna	III
℘ ⁴⁶	p	Dublin; Ann Arbor, Mich.	about 200
℘ ⁴⁷	r	Dublin	late III
℘ ⁴⁸	a	Florence	late III
℘ ⁴⁹	p	New Haven, Conn.	late III
℘ ⁵⁰	a	New Haven, Conn.	IV/V
℘ ⁵¹	p	Oxford	about 400
℘ ⁵²	e	Manchester	about 125
℘ ⁵³	ea	Ann Arbor, Mich.	III
℘ ⁵⁴	c	Princeton, N. J.	V/VI
℘ ⁵⁵	e	Vienna	VI/VII
℘ ⁵⁶	a	Vienna	V/VI
℘ ⁵⁷	a	Vienna	IV/V
[℘ ⁵⁸]	cf. ℘ ³³		
℘ ⁵⁹	e	New York	VII
℘ ⁶⁰	e	New York	VII
℘ ⁶¹	p	New York	about 700
℘ ⁶²	e	Oslo	IV
℘ ⁶³	e	Berlin	about 500
℘ ^{64[+67]}	e	Oxford; Barcelona	about 200
℘ ⁶⁵	p	Florence	III
℘ ⁶⁶	e	Cologne; Dublin;Cologne	about 200
[℘ ⁶⁷]	cf. ℘ ⁶⁴		
℘ ⁶⁸	p	St. Petersburg	VII?
℘ ⁶⁹	e	Oxford	III
℘ ⁷⁰	e	Oxford	III

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
P ⁷¹	e	Oxford	IV
P ⁷²	c	Cologne; Città del Vaticano	III/IV
P ⁷³	e	Cologne	VII
P ⁷⁴	ac	Cologne	VII
P ⁷⁵	e	Cologne	early III
P ⁷⁶	e	Vienna	VI
P ⁷⁷	e	Oxford	II/III
P ⁷⁸	c	Oxford	III/IV
P ⁷⁹	p	Berlin	VII
P ⁸⁰	e	Barcelona	III
P ⁸¹	c	Trieste	IV
P ⁸²	e	Strasbourg	IV/V
P ⁸³	e	Louvain	VI
P ⁸⁴	e	Louvain	VI
P ⁸⁵	r	Strasbourg	IV/V
P ⁸⁶	e	Cologne	IV
P ⁸⁷	p	Cologne	III
P ⁸⁸	e	Milan	IV
P ⁸⁹	p	Florence	IV
P ⁹⁰	e	Oxford	II
P ⁹¹	a	Sydney, Australia	III
P ⁹²	p	Cairo	III/IV
P ⁹³	e	Florence	V
P ⁹⁴	p	Cairo	V/VI
P ⁹⁵	e	Florence	III
P ⁹⁶	e	Vienna	VI
P ⁹⁷	e	Dublin	VI/VII
P ⁹⁸	r	Cairo	II?
P ⁹⁹	p	Dublin	about IV
P ¹⁰⁰	c	Oxford	III/IV
P ¹⁰¹	e	Oxford	III
P ¹⁰²	e	Oxford	III/IV
P ¹⁰³	e	Oxford	II/III
P ¹⁰⁴	e	Oxford	II
P ¹⁰⁵	e	Oxford	V/VI
P ¹⁰⁶	e	Oxford	III

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
℘ ¹⁰⁷	e	Oxford	III
℘ ¹⁰⁸	e	Oxford	III
℘ ¹⁰⁹	e	Oxford	III
℘ ¹¹⁰	e	Oxford	IV
℘ ¹¹¹	e	Oxford	III
℘ ¹¹²	a	Oxford	V
℘ ¹¹³	p	Oxford	III
℘ ¹¹⁴	p	Oxford	III
℘ ¹¹⁵	r	Oxford	III/IV
℘ ¹¹⁶	p	Vienna	VI/VII

UNCIALS

Uncial fragments which have been identified as parts of the same manuscript are cited in the apparatus by the number with which they are associated in the list of manuscripts below. Such related fragments are noted in the list under the fragment with the lowest number (e.g., T 029 now incorporates 0113, 0125, and 0139). Fragments which by error or by confusion have been identified by the same number but actually represent different manuscripts appear in the list with their new numbers. Their traditional numbers are assigned in parentheses to such manuscripts (e.g., new 0121 = 0121a). These adjustments conform to the second edition of K. Aland, *Kurzgefaßte Liste der griechischen Handschriften des Neuen Testaments* (ANTT 1, 1994).

<i>Manuscript</i> ³	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
℞ 01	eaopr	London: Sinaiticus	IV
A 02	eaopr	London: Alexandrinus	V
B 03	eaop	Città del Vaticano: Vaticanus	IV
C 04	eaopr	Paris: Ephraemi Rescriptus	V
D 05	ea	Cambridge: Bezae Cantabrigiensis	V
D 06	p	Paris: Claromontanus	VI

³ Bracketed manuscripts are uncials with a Byzantine text. As representatives of this text type they are regularly cited following the group symbol Byz.

INTRODUCTION

11*

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
[E 07]	e	Basel	VIII
E 08	a	Oxford	VI
[F 09]	e	Utrecht	IX
F 010	p	Cambridge	IX
[G 011]	e	London; Cambridge	IX
G 012	p	Dresden	IX
[H 013]	e	Hamburg; Cambridge	IX
H 015	p	Athos; Kiev; Moscow; Paris; St. Petersburg; Torino	VI
I 016	p	Washington, D. C.	V
[K 018]	cp	Moscow	IX
L 019	e	Paris	VIII
[L 020]	acp	Rome	IX
[N 022]	e	Athens; Lerma; London; New York; Patmos; Città del Vaticano; St. Petersburg; Thessalonica; Vienna	VI
[O 023]	e	Paris	VI
[P 024]	e	Wolfenbüttel	VI
[P 025]	acpr	St. Petersburg	IX
[Q 026]	e	Wolfenbüttel	V
T 029	e	Città del Vaticano; New York	V
+ 0113		Paris	
0125		Paris	
0139		Paris	
W 032	e	Washington, D. C.	IV/V
Z 035	e	Dublin	VI
Δ 037	e	St. Gall	IX
Θ 038	e	Tbilisi	IX
Ξ 040	e	Cambridge	VI
[Σ 042]	e	Rossano	VI
Ψ 044	eacp	Athos	IX/X
[046]	r	Città del Vaticano	X
048	acp	Città del Vaticano	V
050	e	Athens; Athos; Moscow; Oxford	IX
051	r	Athos	X
057	a	Berlin	IV/V

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
058	e	Vienna	IV
059	e	Vienna	IV/V
+0215			
060	e	Berlin	VI
062	p	(formerly: Damascus)	V
066	a	St. Petersburg	VI
067	e	St. Petersburg	VI
068	e	London	V
069	e	Chicago, Ill.	V
070	e	Oxford	VI
+0110		London	
0124		Paris	
0178		Vienna	
0179		Vienna	
0180		Vienna	
0190		Vienna	
0191		Vienna	
0193		Paris	
0202		London	
071	e	Cambridge, Mass.	V/VI
072	e	(formerly: Damascus)	V/VI
073	e	Sinai; St. Petersburg	VI
+084			
075	p	Athens	X
076	a	New York	V/VI
077	a	Sinai	V
078	e	St. Petersburg	VI
079	e	St. Petersburg	VI
081	p	St. Petersburg	VI
082	p	Moscow	VI
083	e	St. Petersburg	VI/VII
+0112		Sinai	
0235		St. Petersburg	
084	cf. 073		
085	e	St. Petersburg	VI
086	e	London	VI

INTRODUCTION

13*

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
087	e	St. Petersburg; Sinai	VI
+ 092b			
088	p	St. Petersburg	V/VI
089	cf. 0293		
091	e	St. Petersburg	VI
092a	cf. 0293		
092b	cf. 087		
094	e	Athens	VI
095	a	St. Petersburg	VIII
+ 0123			
096	a	St. Petersburg	VII
097	a	St. Petersburg	VII
098	p	Grottaferrata	VII
099	e	Paris	VII
0101	e	Vienna	VIII
0102	e	Athos; Paris	VII
+ 0138			
0105	e	Vienna	X
0106	e	St. Petersburg; Sinai; Leipzig; Birmingham	VII
+ 0119			
0107	e	St. Petersburg	VII
0108	e	St. Petersburg	VII
0109	e	Berlin	VII
0110	cf. 070		
0111	p	Berlin	VII
0112	cf. 083		
0113	cf. 029		
0115	e	Paris	IX/X
0118	e	Sinai	VIII
0119	cf. 0106		
0121	p	London	X
(0121a)			
0121b	cf. 0243		
0122	p	St. Petersburg	IX
0123	cf. 095		

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
0124	cf. 070		
0125	cf. 029		
0126	e	(formerly: Damascus)	VIII
0127	e	Paris	VIII
0128	e	Paris	IX
0130	e	St. Gall; Zürich	IX
0131	e	Cambridge	IX
0132	e	Oxford	IX
0138	cf. 0102		
0139	cf. 029		
0140	a	Sinai	X
0141	e	Paris	X
0143	e	Oxford	VI
0145	e	(formerly: Damascus)	VII
0146	e	(formerly: Damascus)	VIII
0147	e	(formerly: Damascus)	VI
0148	e	Vienna	VIII
0149			
= 0187			
0150	p	Patmos	IX
0155	e	(formerly: Damascus)	IX
0156	c	(formerly: Damascus)	VIII
0159	p	(formerly: Damascus)	VI
0160	e	Berlin	IV/V
0161	e	Athens	VIII
0162	e	New York	III/IV
0163	r	Chicago, Ill.	V
0164	e	Berlin	VI/VII
0165	a	Berlin	V
0166	ac	Heidelberg	V
0167	e	Athos; Louvain	VII
0169	r	Princeton, N. J.	IV
0170	e	Princeton, N. J.	V/VI
0171	e	Florence; Berlin	about 300
0172	p	Florence	V
0173	c	Florence	V

INTRODUCTION

15*

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
0175	a	Florence	V
0176	p	Florence	V
0177	e	Vienna	X
0178	cf. 070		
0179	cf. 070		
0180	cf. 070		
0181	e	Vienna	IV/V
0182	e	Vienna	V
0183	p	Vienna	VII
0184	e	Vienna	VI
0185	p	Vienna	IV
0186	p	Vienna	V/VI
+0224			
0187	e	Heidelberg	VI
0188	e	Berlin	IV
0189	a	Berlin	II/III
0190	cf. 070		
0191	cf. 070		
0193	cf. 070		
0198	p	London	VI
0199	p	London	VI/VII
0200	e	London	VII
0201	p	London	V
0202	cf. 070		
0204	e	London	VII
0206	c	Dayton, Ohio	IV
0207	r	Florence	IV
0208	p	Munich	VI
0209	cp	Ann Arbor, Mich.	VII
0210	e	Berlin	VII
0213	e	Vienna	V/VI
0214	e	Vienna	IV/V
0215	cf. 059		
0216	e	Vienna	V
0217	e	Vienna	V
0218	e	Vienna	V

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
0219	p	Vienna	IV/V
0220	p	Oslo/London	III
0221	p	Vienna	IV
0222	p	Vienna	VI
0223	p	Vienna	VI
0224	cf. 0186		
0225	p	Vienna	VI
0226	p	Vienna	V
0227	p	Vienna	V
0228	p	Vienna	IV
0229	r	(formerly: Florence)	VIII
0231	e	Oxford	IV
0232	c	Oxford	V
0233	e	Münster/Westf.	VIII
0234	e	(formerly: Damascus)	VIII
0235	cf. 083		
0236	a	Moscow	V
0237	e	Vienna	VI
0238	e	Vienna	VIII
0239	e	London	VII
0240	p	Tbilisi	V
0241	p	Cologne	V/VI
0242	e	Cairo	IV
0243	p	Venice; Hamburg	X
	+ 0121b		
0244	a	Louvain	V
0245	c	Birmingham	VI
0246	c	Cambridge	VI
0247	c	Manchester	V/VI
0249	e	Oxford	X
0250	e	Cambridge	VIII
0251	c	Paris	VI
0252	p	Barcelona	V
0254	p	(formerly: Damascus)	V
0256	e	Vienna	VIII
0259	p	Berlin	VII

INTRODUCTION

17*

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>
0260	e	Berlin	VI
0261	p	Berlin	V
0262	p	Berlin	VII
0266	e	Berlin	VI
0269	e	London	IX
0270	p	Amsterdam	IV/V
0271	e	London	IX
0274	e	Cairo	V
0275	e	Dublin	VII
0277	e	Florence	VII/VIII
0293	e	Sinai; St. Petersburg	VI
+	089		
	092a		
0298	e	Barcelona	VIII/IX
0299	e	Paris	X/XI?
0300	e	Cairo	VI/VII

MINUSCULES

<i>Manuscript</i> ⁴	<i>Contents</i>	<i>Date</i>	<i>Manuscript</i> ⁴	<i>Contents</i>	<i>Date</i>
1	e	XII	180	e	XII
6	p	XIII	181	a	X
13	e	XIII	205	er	XV
28	e	XI	209	er	e XIV, r XV
33	eacp	IX	230	e	1013
36a (2818)	a	XII	256	p	XI/XII
69	e	XV	263	p	XIII
81	acp	1044	307	a	X
104	p	1087	322	c	XV
118	e	XIII	323	c	XII
124	e	XI	346	e	XII
131	e	XIV	365	p	XII
157	e	about 1122	424	p	XI
174	e	1052	436	cp	XI/XII

⁴New numbers are given in parentheses (); cf. the explanation given for the uncials on p. 10*f. Manuscripts are cited in the apparatus by their old numbers.

<i>Manuscript</i> ⁴	<i>Contents</i>	<i>Date</i>	<i>Manuscript</i> ⁴	<i>Contents</i>	<i>Date</i>
453	a	XIV	1582	e	948
459	p	1092	1611	cr	XII
543	e	XII	1678	a	XIV
565	e	IX	1689	e	1200?
579	e	XIII	1709	e	XII
597	e	XIII	1735	c	X
610	a	XII	1739	acp	X
614	a	XIII	1841	r	IX/X
700	e	XI	1846	c	XI
788	e	XI	1852	cp	XIII
826	e	XII	1854	r	XI
828	e	XII	1881	cp	XIV
892	e	IX	1891	a	X
945	ac	XI	1912	p	X
983	e	XII	1962	p	XI/XII
1006	er	XI	2030	r	XII
1010	e	XII	2050	r	1107
1067	c	XIV	2053	r	XIII
1071	e	XII	2062	r	XIII
1175	acp	X	2127	p	XII
1241	ecp	XII	2138	c	1072
1243	ec	XI	2200	p	XIV
1292	ec	XIII	2298	c	XII
1319	p	XII	2329	r	X
1342	e	XIII/XIV	2344	acr	XI
1409	ac	XIV	2351	r	X
1424	e	IX/X	2377	r	XIV
1505	ec	XII	2427	e	XIV?
1506	p	1320	2464	acp	IX
1573	p	XII/XIII	2818	cf. 36a	

The following symbols and abbreviations are used in connection with the citation of Greek manuscript evidence.

*f*¹ "Family I": manuscripts 1, 118, 131, 209, 1582, and others.

- f*¹³ “*Family 13*”: manuscripts 13, 69, 124, 174, 230, 346, 543, 788, 826, 828, 983, 1689, 1709, and others (manuscripts 1 and 13 and also 828 are cited separately when they read independently of their groups, cf. above p. 5*f.).
- Byz* The reading of the *Byzantine* witnesses, i.e., the text of the great majority of all Greek manuscripts, especially of the second millennium.
- Byz*^{pt} One *part* of the *Byzantine* text when its witness is divided, i.e., in contrast to another part. Accordingly this symbol always appears twice in a given set of variants.
- * The *original* reading of a manuscript (when the reading of a manuscript has been corrected); correlative with ^c.
- ^c The reading of the *corrector* of a manuscript; correlative with *.
- ^{1,2,3,c} *Successive correctors* of a manuscript in chronological sequence to the extent this can be determined. The symbol ^c at the end of the sequence refers to the latest corrector. Correlative with *.
- () Parentheses indicate the presence of a *negligible difference* in the witness of the enclosed manuscript to the reading attested.
- [] Brackets enclose certain *selected Byzantine manuscripts* immediately following the symbol *Byz* (see above p. 4*). When the original or corrected reading of 13 or 828 differs from *f*¹³, the correlative witness for the group is bracketed with the sign * or ^c following the group symbol (cf. Mk 4.28).
- [()] Parentheses within brackets indicate *negligible differences* in the witness of *selected Byzantine* manuscripts to the reading attested.
- ^{txt} The *New Testament text* of a manuscript when it differs from a citation in a Church Father’s running commentary (^{comm}), a marginal reading (^{mg}), or a variant reading (^{v.f.}).
- ^{com(m)} Citations in the running *commentary text* when it differs from the text of the manuscript (^{txt}) on which the commentary is based; correlative with *.
- ^{mg} Textual evidence contained in the *margin* of a manuscript; correlative with * or ^{txt}.

- v.r. A *variant reading* specifically designated in a manuscript as an alternative; correlative with ^{txt.}.
- vid The *most probable* reading of a manuscript where the state of its preservation makes complete verification impossible.
- [sic] An abnormality reproduced exactly from the original.
- supp A portion of a manuscript *supplied* by a later hand where the original is missing, usually representing a different text type.

4. *The Greek Lectionaries*

The lectionaries (designated by the prefix *l*) have also been thoroughly reviewed, with a fresh selection of manuscripts and completely new collations. Under the direction of J. Karavidopoulos in the Lectionaries Research Center of the University of Thessaloniki a spot-check was made of a large number of Greek lectionaries of different content and different age, including those used in previous editions of *The Greek New Testament*, to determine the range of their textual affinities and to ensure a selection representative of the full spectrum. Manuscripts were selected to include not only the normal Byzantine lectionary text, but also a sampling of those differing from it more or less frequently. The text of the standard edition of the lectionary used in the Greek Church and published by the Apostoliki Diakonia, Athens, is also represented. On the basis of these criteria a total of 30 manuscripts for the Gospels and 40 for the Apostolos were selected for regular citation. Among the Gospel lectionaries are 16 manuscripts with the daily lessons and 14 with the Saturday/Sunday lessons; among the Apostolos lectionaries are 26 manuscripts with the daily lessons and 13 with the Saturday/Sunday lessons for the period in which Matthew and Luke are read (i. e., approximately, between Pentecost and Christmas). One manuscript has only the weekday lessons for this period. A total of 13 lectionary manuscripts (6 for the Gospels and 7 for the Apostolos) agree with the lectionaries which form the basis of B. Antoniadis' edition of the New Testament (Apostoliki Diakonia, Athens, reprint of the first edition, Constantinople 1904).

In all the passages where they are read, the evidence of the lectionaries is cited in the critical apparatus along with that of the text manuscripts. The group symbol *Lect* represents the agreement of the majority text of the selected lectionaries with the Apostoliki Diakonia edition. Lectionary manuscripts which differ are cited individually with their respective readings. When the Apostoliki Diakonia edition differs from the majority of the selected lectionary manuscripts it is indicated by the symbol *l^{AD}*. When ten or more lectionary manuscripts differ from the majority text represented by the symbol *Lect*, both groups are identified as *Lect^{pl}*. The agreement of the Apostoliki Diakonia edition with either of these groups is represented by the symbol *Lect^{pl,AD}*. When a given passage occurs more than once in a single lectionary manuscript and its witness for a reading is divided, this is indicated by a superscript fraction indicating the frequency of the reading (*l* 866^{1/2}; cf. the list of abbreviations following the list of lectionary manuscripts). If a similar symbol (i.e., another *l* 866^{1/2}) is not found in support of another reading, agreement with *Lect* may be assumed by default. Special readings which are peculiar to lectionaries and not to be confused with variant readings of the New Testament text, such as are characteristic of lesson incipits, are noted with brief comments.

No mention is made of whether a lectionary reading is from the Synaxarion or the Menologion because in this edition it is the reading itself which is of interest.

LIST OF LECTIONARIES

<i>Manuscript</i>	<i>Contents*</i>	<i>Date</i>	<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Date</i>
<i>l</i> 59	a	XII	<i>l</i> 165	a	XI
<i>l</i> 60	ea	1021	<i>l</i> 170	a	XIV
<i>l</i> 68	e	XII	<i>l</i> 184	e	1319
<i>l</i> 76	e	XII	<i>l</i> 211	e	XII
<i>l</i> 127	e	IX	<i>l</i> 253	e	1020
<i>l</i> 147	a	XII	<i>l</i> 292	e	IX
<i>l</i> 156	a	X	<i>l</i> 384	e	XII
			<i>l</i> 387	e	XI
			<i>l</i> 422	ea	XIV

* e = Gospels; a = Acts and Epistles.

<i>Manuscript</i>	<i>Contents*</i>	<i>Date</i>	<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Date</i>
l 514	e	X	l 884	a	XIII
l 524	e	XII	l 890	e	1420
l 547	e	XIII	l 895	a	XIII
l 563	e	IX	l 921	a	XII
l 590	a	XI	l 938	a	XIII
l 591	a	XI	l 950	e	1289/90
l 592	a	1576	l 1016	e	XII
l 593	a	XV	l 1021	ea	XII
l 596	a	1146	l 1074	e	1290
l 597	a	X	l 1153	a	XIV
l 598	a	XI	l 1154	a	XII
l 599	a	XI	l 1156	a	XIV
l 603	a	XI	l 1159	a	1331
l 617	a	XI	l 1178	a	XI
l 672	e	IX	l 1223	e	XIII
l 673	e	XII	l 1298	a	XI
l 680	ea	XIII	l 1356	a	XI
l 751	ea	XI	l 1364	a	XII
l 770	e	X	l 1365	a	XII
l 773	e	XI	l 1439	a	XII
l 809	a	XII	l 1441	a	XIII
l 813	e	1069	l 1443	a	1053
l 858	e	XII	l 1552	e	985
l 859	e	XI	l 1590	a	XIII
l 866	e	1174	l 1627	e	XI
l 883	a	XI	l 1780	e	XII
			l 1977	ea	XII

* e = Gospels; a = Acts and Epistles.

The following abbreviations are used in connection with the lectionary evidence.

- Lect* The majority of the selected *lectionaries* together with the lectionary text of the Greek Church (i.e., the text of the edition published by Apostoliki Diakonia, Athens).
- l 68, etc. Individual lectionary manuscripts when they differ from the reading of the majority.

- Lect^{pt}* A part of the lectionary manuscript tradition (at least 10 manuscripts) which differs from the rest (also designated *Lect^{pt}*). This symbol always appears in pairs in the critical apparatus.
- Lect^{pt,AD}* A part of the lectionary manuscript tradition *in agreement with the lectionary text of the Greek Church* (i.e., the edition by Apostoliki Diakonia, Athens).
- I^{AD}* A reading of the lectionary text of the Greek Church (i.e., the edition by Apostoliki Diakonia, Athens).
- l 866^{1/2}* The superscript fraction after the symbol for a lectionary manuscript shows the *relative frequency* of a reading in the *multiple occurrence* of the same passage in a single lectionary manuscript. The second number of the fraction indicates the number of times the passage occurs in the manuscript; the first number indicates how many times it supports the reading attested.

5. *The Early Versions*

The early versions are important witnesses for the Greek text of the New Testament because they derive from a relatively early stage of the tradition. They witness to the early form of the text as it was used at the time and place of their origin and development. It is only the form of the Greek text underlying these translations which is of interest in a manual edition of the Greek New Testament. Intraversional variants are irrelevant. Therefore the versions are cited only in instances where their underlying Greek text may be determined with certainty or with a high degree of probability. In the latter case the citation of the version is qualified by a question mark. Evidence for which there is any serious element of reservation is omitted in order to avoid misleading the reader. The decisions here have been the responsibility of specialists in the respective versions, e.g., Hermann Josef Frede of Beuron for the Latin; G. S. Wendt and Andreas Juckel of Münster for the Syriac; Franz-Jürgen Schmitz and Gerd Mink of Münster for the Coptic; Christian Hannick of Trier for the Armenian, Georgian, and Old Church Slavonic; and Ernst Hammerschmidt of Vienna for the Ethiopic. Versional evidence is not cited regularly, but

when it is cited the reader may have confidence in its reliability within the limits indicated. If for two or more readings in a set of variants a version is cited with a question mark, this is to indicate that its support may definitely be denied the other variant readings in the set which are not so marked.

Since it is only the underlying Greek text witnessed by the versions that is of interest, only those versions are included which are known to have been (at least probably) translated directly from Greek, or with dependence on particular Greek manuscripts. Authoritative editions of the texts are used unless citation is otherwise justified, as by the survival of only a limited number of manuscripts (e.g., the Old Syriac survives in only two manuscripts). A rather extensive range of witnesses must be available to permit a critical judgment on a version's text.

On the basis of these criteria the following important major versions were selected and reviewed afresh: Latin, Syriac, Coptic, Armenian, Georgian, Ethiopic, and Old Church Slavonic. The following manuscripts, dialects, and individual translations were examined.

Latin

The Old Latin version is cited with all its important manuscripts, some of which have only recently been discovered (e.g., b and ϕ). They are identified by the traditional symbol it (for *Itala*) with superscript symbols for the individual manuscripts. The following Old Latin manuscripts have been included.⁵

<i>Manuscript</i> ⁶	<i>Contents</i> ⁷	<i>Location</i>	<i>Date</i>	<i>Edition</i> ⁸
a	3 e	Vercelli	IV	Jülicher/Aland
a ²	16 e	Chur	V	Jülicher/Aland
ar	61 acpr	Dublin	IX	Gwynn

⁵ The information is based on the work of the Old Latin Institute in Beuron which has only in part been published.

⁶ The numbers are cited according to the Beuron catalogue.

⁷ Only the parts of the New Testament are shown (e, a, c, p, r) which preserve an Old Latin text, either wholly or partially.

⁸ Editor of an edition of the manuscript, or of a standard critical edition in which the manuscript is cited: cf. Bibliography.

<i>Manuscript</i>		<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>	<i>Edition</i>
aur	15	e	Stockholm	VII	Jülicher/Aland
b	4	e	Verona	V	Jülicher/Aland
b	89	p	Budapest	VIII/IX	Frede
β	26	e	St. Paul (Kärnten)	VII	de Bruyne; Jülicher/Aland
c	6	ea	Paris	XII/XIII	Jülicher/Aland; Wordsworth/White
comp	109	p	Madrid	IX/X	Frede
d	5	ea	Cambridge	V	Scrivener; Jülicher/Aland
d	75	p	Paris	V/VI	Tischendorf
dem	59	ap	?	XIII	Matthaei
div	-	p	Dijon	XII	Wordsworth/White
e	2	e	Trent; Dublin; Rome; London	V	Jülicher/Aland
e	50	a	Oxford	VI	Tischendorf
f	10	e	Brescia	VI	Jülicher/Aland
f	78	p	Cambridge	IX	Scrivener
ff	66	c	St. Petersburg	IX	Thiele
ff ¹	9	e	St. Petersburg	VIII	Jülicher/Aland
ff ²	8	e	Paris	V	Jülicher/Aland
g	77	p	Dresden	IX	Matthaei
g ¹	7	e	Paris	VIII/IX	Jülicher/Aland
gig	51	ar	Stockholm	XIII	Belsheim
gue	79	p	Wolfenbüttel	VI	Tischendorf
h	12	e	Rome	V	Jülicher/Aland
h	55	acr	Paris	V	Buchanan
i	17	e	Naples	V	Jülicher/Aland
j	22	e	Sarezzano	VI	Jülicher/Aland
k	1	e	Turin	IV/V	Jülicher/Aland
l	11	e	Berlin	VIII	Jülicher/Aland
l	67	ac	León	VII	Fischer; Thiele
λ	-	e	Cambridge, Mass.	VIII/IX	Jülicher/Aland
mon	86	p	Monza	X	Frede
μ	-	e	Munich	V	Jülicher/Aland

<i>Manuscript</i>	<i>Contents</i>	<i>Location</i>	<i>Date</i>	<i>Edition</i>
μ	82 p	Munich	IX	Frede
n	16 e	St. Gall	V	Jülicher/Aland
o	16 e	St. Gall	VII	Jülicher/Aland
o PEL(B) ⁹	p	Oxford	XV	Frede
p	20 e	St. Gall	VIII	Jülicher/Aland
p	54 a	Paris	XII	Wordsworth/White
ph	63 a	Ann Arbor	XII	Sanders
φ	- e	Vienna	V	Philippart
π	18 e	Stuttgart	VII	Jülicher/Aland
q	13 e	Munich	VI/VII	Jülicher/Aland
q	64 c	Munich	VII	Thiele
r ^l	14 e	Dublin	VII	Jülicher/Aland
r	57 a	Sélestat	VII/VIII	Morin
r	64 p	Munich	VI/VII	de Bruyne
ro	62 a	Paris	X	Wordsworth/White
ρ	24 e	Milan	VII/VIII	Jülicher/Aland
ρ	88 p	Basel	X	-
s	21 e	Milan	VI/VII	Jülicher/Aland
s	53 ac	Naples	VI	White; Thiele
s	87 p	Sélestat	VIII	Frede
sa	60 a	Sarriá	XIII	Bover
sin	74 ar	Sinai	X	Lowe
t	19 e	Bern	V/VI	Jülicher/Aland
t	56 acpr	Paris	XI	Morin
v	25 e	Vienna	VII	Jülicher/Aland
v	81 p	Paris	VIII/IX	Souter
w	58 a	Prague	XIV/XV	-
w	32 c	Wolfenbüttel	VI	Thiele
z	65 cpr	London	VIII	Buchanan; Thiele; Frede

⁹ In this edition it⁹ indicates the readings for the Epistles of Paul in Pelagius manuscript B (= Oxford, Balliol College 157); cf. *Vetus Latina* 1/1, p. 477, s.v. PEL.

The Vulgate (Fourth and Fifth Centuries)

The agreement of the editions indicated below is represented by the symbol vg; the editions are cited individually when they show any differences.

vg	Vulgate
vg ^{cl}	Clementine Vulgate
vg ^{ww}	Wordsworth-White
vg st	Stuttgart Vulgate

Syriac

Several of the independent translations of the New Testament into Syriac have survived only partially or in fragments. These are described below.

For Syriac, as for all of the following versions, the editions listed beside the abbreviation have been used. When several are cited, the most recent edition has been used to the extent it has appeared (cf. bibliography).

Old Syriac (Third/Fourth Century)

syr ^s	Sinaitic (Lewis, <i>The Old Syriac Gospels</i>)
syr ^c	Curetonian (Burkitt, McConaughy)

Peshitta (First Half of Fifth Century)

syr ^p	(Pusey/Gwilliam; Gwilliam/Pinkerton/Kilgour; cf. Aland/Juckel)
------------------	---

Philoxeniana (A.D. 507/8)

syr ^{ph}	(Gwynn, <i>Remnants</i> ; Gwynn, <i>Apocalypse</i>)
-------------------	--

Harklensis (A.D. 616)

The Harklean version has an explicit critical apparatus, with critical symbols in the text and with marginal readings. These are indicated as follows.

- syr^h (White; Bensly; Vööbus; Aland; Aland/Juckel)
 syr^{h with *} A Syriac reading in the text enclosed between an asterisk and a metobelos.
 syr^{hmg} A Syriac variant reading in the margin
 syr^{hgr} A Greek qualification in the margin for a Syriac reading

Palestinian Syriac (From about the Sixth Century)

An Aramaic dialect written in a Syriac script (Estrangelo) used by a group known as the Melchites, and only fragmentarily preserved.

- syr^{pal} (Lewis/Gibson, *Palestinian Syriac Texts*; and others)

Coptic (From the Third Century)

- cop^{sa} Sahidic (Hintze/Schenke; Horner; Kasser; Quecke; Schüssler; Thompson)
 cop^{bo} Bohairic (Horner)
 cop^{pbo} Proto-Bohairic (Kasser)
 cop^{meg} Middle Egyptian (Schenke)
 cop^{mf} Middle Egyptian Fayyumic (Husselmann)
 cop^{fay} Fayyumic (various fragments)
 cop^{ach} Achmimic (Rösch)
 cop^{ach2} Sub-Achmimic (Thompson)

Armenian (From the Fifth Century)

- arm (Künzle; Zohrab)

Georgian (From the Fifth Century)

- geo (Blake [Mt]; Blake [Mk]; Brière [Lk]; Blake/Brière [Jn]; Garitte [Ac]; Dzocenidze/K. Daniela [Paul]; K'. Lort'k'anidze [Cath], here as a rule only the earliest revision A¹ of both Sinaitic manuscripts from A.D. 974 and 977 were used). Georgian Rev was not available.

- geo¹/geo² Two revisions of the Georgian tradition in the Gospels, Acts, and Pauline Epistles.¹⁰ The agreement of both: geo.
- geo^{A,B} manuscripts which form the basis of geo²; cited individually when they differ.

The Georgian Ḥanmeti fragments were not included because their witness was too infrequent and insignificant in the passages selected for the critical apparatus of the *Greek New Testament*.

Ethiopic (From about 500)

- eth The agreement of the following editions; for Rev the Hofmann edition is taken as the basis.
- eth^{ro} Roman edition of 1548-49
- eth^{pp} (Pell Platt [based on the Rome edition of 1548-49])
- ethth (Takla Hāymānot)
- eth^{ms} (Paris, Ms. Eth. n. 32; Hackspill [only Mt 1-10])

Old Church Slavonic (From the Ninth Century)

- slav (Vajs [Goss.]; Kalužniacki [“Christinopolitanus”, the earliest and most reliable manuscript of the Apostolos]; Kovačević/D. E. Stefanovič; the Šišatovac Apostolos lectionary). The superscript symbol ^{ms} indicates a variant reading in one of these three manuscripts.

The following abbreviations are used in connection with the evidence of the Early Versions.

- ^{ms(s)} indicates that *individual manuscripts differ* from others or from the text of the standard edition of the version. This symbol is used only rarely with the earlier, less reliable editions.

¹⁰In the Dzocenedze/K. Daniela edition of Paul's Epistles the symbols A B – C D indicate geo¹ and geo² respectively.

- vid *the most probable* reading where the state of a manuscript's preservation makes complete verification impossible.
- ? *a probable back-translation* from a version into Greek where for intraversional reasons complete verification is impossible.
- ?, ? the possible support of a version for various readings in contrast to the exclusion of its support for other readings.

6. *The Evidence from Church Fathers*

The whole field of New Testament citations in the Church Fathers has been thoroughly reviewed. For a citation to be included there were two criteria to be met. The citation must be capable of verification, i.e., the New Testament text or the manuscript cited by the author must be identifiable. Patristic paraphrases, variations, and allusions have no place in this edition. The citation must relate clearly to a specific passage in the New Testament. Connected or harmonized citations, especially in the Synoptic Gospels, are not included. This should be remembered if the reader finds that information is missing for a passage. But the advantage of this restriction is that the information provided is as reliable as any information in this difficult area can be.

Yet in spite of the above restriction, the number of patristic citations has been greatly increased. In contrast to earlier editions, emphasis has been placed on offering as complete a survey as possible of the Fathers through the mid-fifth century, because the citations of these authors are of the greatest importance for reconstructing the original text of the New Testament. Basically the works of Irenaeus, Clement of Alexandria, Origen, Hippolytus, Methodius, Eusebius, Didymus, Epiphanius, and Cyril of Alexandria were thoroughly reviewed. Authors after this period most often cite the Byzantine text, which is well attested elsewhere. Later authors (such as Severus of Antioch, Oecumenius, Maximus Confessor, and Anastasius Sinaita) are cited in only a few of the more important critical passages. Only John of Damascus is cited

regularly because of his importance in the Greek Orthodox Church.

The Church Fathers appear in the apparatus in the traditional sequence, following the versions, in chronological order, and with their names printed in full. The citations are based on the latest and most reliable editions of their works. Manuscripts of their works used in these editions are generally not mentioned. The Greek Fathers come first, followed by the Latin Fathers. Greek authors are always cited with the first group even when the reading attested is extant only in a Latin translation (e.g., as frequently for Irenaeus and Origen).

Authors whose witness is preserved only by other Fathers are always cited with the source noted (e.g., Marcus^{acc. to Irenaeus}). The only exception is Theodotus the Gnostic, who is cited with the symbol Clement^{from Theodotus} in order to remind the reader that in the *Excerpta ex Theodoto* it is not always possible to distinguish between the original citation and Clement's editorial hand.

Marcion's treatment of the New Testament still awaits a conclusive study. Meanwhile, when his witness has a tolerable degree of certainty, its source is generally indicated (e.g., acc. to Tertullian, Origen, etc.). When Marcion is cited without such an indication of the source, the basis is Harnack's edition, which could not be checked for verification in every detail. Thus any reference to Marcion should always be accepted with a degree of caution.

Citations from the Latin Fathers are treated similarly. Here again in many instances the chronological limits have been overridden for authors whose citations contribute significantly (cf. the following list). The Eastern Fathers, however, have not been included. The evidence which these Fathers, especially from the early period, could provide for the Greek text was so encumbered with difficulties that it had to be abandoned, especially in view of the increase in evidence from the Greek Fathers.¹¹

Following are alphabetical lists of the Greek and Latin Church Fathers mentioned in the critical apparatus of this edition. The

¹¹ Cf. Aland/Juckel, ANTT 7, 14 and 23 for a collection of the most important Syriac patristic citations of the New Testament.

dates shown are generally of the author's death; when not precisely known, it is an inferred date. Frequently only the century is known. Anonymous works are identified by their period; works that are pseudonymous or of questionable authorship are given after the author to whom they are ascribed when no further information is available.

LIST OF GREEK CHURCH FATHERS

Acacius, of Caesarea	366
Acacius-Melitene	about 438
Adamantius	IV
Alexander, of Alexandria	328
Amelius [Neo-Platonic] ^{acc. to Eusebius}	III
Ammon, Bishop	IV
Ammonas	IV
Ammonius-Alexandria	V/VI
Amphilochius	after 394
Anastasius-Sinaita	after 700
Andrew, of Caesarea	VI/VII
Apollinaris, of Laodicea	about 390
Apostolic Canons	IV
Apostolic Constitutions	about 380
Arians ^{acc. to Epiphanius}	IV
Arius ^{acc. to Epiphanius}	336
Arsenius, Anachoreta	445
Asterius, Sophist	after 341
Asterius-Amasea	about 410
Athanasius, of Alexandria	373
Athenagoras	II
Basil, the Great	379
Basil-Ancyra	about 364
Basilidians ^{acc. to Clement}	II
Celsus ^{acc. to Origen}	about 178
(John) Chrysostom	407

Clement, of Alexandria	before 215
Clement ^{from Theodotus} = Clement's <i>Excerpta ex Theodoto</i>	
2 nd Epistle of Clement (so-called)	before 150
Cyril, of Alexandria	444
Cyril-Jerusalem	386
Diatessaron, of Tatian	II
Didache	II
Didymus	398
Diodore	before 394
Dionysius, of Alexandria	264/265
Docetists ^{acc. to Hippolytus}	II/III
Epiphanius	403
Eunomians	IV/V
Eunomius, of Cyzicus	about 394
Eusebian Canons	IV
Eusebius, of Caesarea	339
Eusebius-Emesa	about 359
Eustathius, of Antioch	before 337
Evagrius, of Pontus	399
Flavian-Antioch	404
Flavian-Constantinople	449
Gregory-Nazianzus	about 390
Gregory-Nyssa	394
Gregory-Thaumaturgus	about 270
Hegemonius	IV
Hegesippus	after 180
Heracleon ^{acc. to Origen}	II
Heraclides ^{in Origen}	about 245
Hesychius, of Jerusalem	after 450
Hippolytus	235
Letter of Hymenaeus	about 268
Hyperechius	IV/V
Irenaeus	II
Isidore, of Pelusium	about 435
John-Damascus	before 754
Josippus	IV?
Julius Cassianus ^{acc. to Clement}	about 170

Justin	about 165
Macarius/Symeon	IV/V
Marcellus, of Ancyra	about 374
Marcian	about 390
Marcion ^{acc. to Tertullian/Origen/Adamantius/Epiphanius}	II
Marcus, Gnostic ^{acc. to Irenaeus}	II
Marcus-Eremita	after 430
Maximus-Confessor	662
Meletius, of Antioch	381
Methodius	III
Naassenes ^{acc. to Hippolytus}	II/III
Nestorians ^{acc. to Cyril}	V
Nestorius	after 451
Nilus	about 430
Origen	253/254
Orsiesius	about 380
Paul-Emesa	after 432
Perateni ^{acc. to Hippolytus}	II/III
Peter-Alexandria	311
Philo-Carpasia	IV
Polycarp	156
Polychronius	about 430
Porphyry	301/304
Presbyter ^{acc. to Irenaeus}	II
Proclus	446
Ps-Asterius, Sophist	after 341
Ps-Athanasius	?
Ps-Clement, of Rome	III
Ps-Clementines	IV
Ps-Dionysius	V
Ps-Eustathius	IV/V
Ps-Gregory-Thaumaturgus	?
Ps-Hippolytus	?
Ps-Ignatius	IV/V
Ps-Justin	IV/V
Ps-Oecumenius	VI
Ps-Peter-Alexandria	?

Ptolemy ^{Flora acc. to Irenaeus}	II
Serapion	after 362
Severian	after 408
Severus, of Antioch	538
Socrates, of Constantinople	after 439
Tatian, <i>Oratio ad Graecos</i>	II
Theodore, of Mopsuestia	428
Theodore-Heraclea	355
Theodoret, of Cyrrhus	about 466
Theodotus, Gnostic (see Clement ^{from Theodotus})	II
Theodotus-Ancyra	V
Theophilus, of Antioch	after 180
Theophilus-Alexandria	412
Timothy-Alexandria	IV/V
Titus-Bostra	before 378
Valentinians ^{acc. to Irenaeus/Hippolytus}	II

The following early authors or writings offer no witness of significance for the critical apparatus of this edition.

Aristides	II
Epistle of Barnabas	before 140
Carpocrates	II
Clement-Rome	after 96
Epistle to Diognetus	II
Epiphanes	II
Shepherd of Hermas	before 150
Ignatius	about 110
Julius Africanus	after 240
Melito	before 190
Papias	II
Quadratus	II
Theodotus Coriarius (= Theodotus of Byzantium)	II/III

LIST OF LATIN CHURCH FATHERS

Ambrose	397
Ambrosiaster	after 384

Apringius	after 551
Arnobius	after 455
Augustine	430
Beatus	798
Bede	735
Caesarius, of Arles	542
Cassian	about 435
Cassiodorus	about 580
Chromatius	407
Cyprian	258
Facundus	after 571
Faustinus	IV
Faustus, of Riez	490/500
Faustus-Milevis	IV
Ferrandus	VI
Firmicus	IV
Fortunatus	392
Fulgentius	533
Gaudentius	after 406
Gildas	about 570
Gregory-Elvira	after 392
Hilary	367
Jerome	419/420
Julian-Eclanum	about 454
Juvencus	IV
Leo	461
Lucifer, of Calaris	370/371
Maximinus	IV/V
Maximus, of Turin	IV/V
Niceta	after 414
Novatian	after 251
Optatus	IV
Orosius	after 418
Pacian	before 392
Paulinus-Nola	431
Pelagius	after 418

Petilianus	IV/V
Phoebadius	after 392
Primasius	after 552
Priscillian	385
Ps-Cyprian	IV
Ps-Vigilius	IV/V
Quodvultdeus	about 453
Rebaptism (<i>De Rebaptismate</i>)	258
Rufinus	410
Salvian	about 480
Sedulius Scottus	IX
Severus	V
Speculum	V
Sulpicius	about 420
Tertullian	after 220
Tyconius	after 390
Varimadum	445/480
Victor-Tunis	after 566
Victor-Vita	after 489
Victorinus-Pettau	304
Victorinus-Rome, Marius	after 363
Vigilius	after 484
Zeno	IV

The following abbreviations are used in citing evidence from the Church Fathers:

- () indicate that a citation from a Church Father supports the reading for which it is cited, but *deviates* from it *in minor details*.
- ^{vid} the *apparent support* by a Church Father for the reading cited, where stylistic and contextual factors do not permit complete certainty.
- ^{lem} a citation from a *lemma*, i.e., the text of the New Testament which precedes the commentary (^{comm}) in a commentary manuscript.

comm	a citation from the <i>commentary</i> part of a commentary manuscript when it differs from the text of its accompanying lemma. ¹²
supp	a portion of a Church Father's text <i>supplied</i> by a later hand where the original is missing (e.g., Origen's <i>Commentary on John</i>).
ms, mss	<i>manuscript(s)</i> of a Church Father's text when differing from the edited text.
mss ^{acc. to Origen}	variant readings of manuscripts according to a Church Father's witness.
1/2, 2/3, 5/7 etc.	Superscript fractions indicate the statistics for <i>variant readings in multiple instances of a passage</i> . The second number of the fraction indicates the number of times the passage occurs in the Church Father's writings; the first number indicates how many times the reading attested is supported.
pap	a reading from the <i>papyrus stage</i> of the tradition of a Church Father's text when it differs from an edition (usually now dated) of the Father.
ed	the reading from an <i>edition</i> of a Church Father when it differs from a reading in the papyrus tradition of his text.
gr	a citation from a Greek fragment of the work of a Greek Church Father which is preserved complete only in a translation.
lat, syr, arm, slav, arab	a Latin, Syriac, Armenian, Slavonic, or Arabic translation of a work by a Greek Church Father which has not survived entire in its original form.
acc. to	<i>according to</i> : indicates the source of a citation by a Church Father which is preserved only indirectly, i.e., through quotation by another Church Father.
dub	a citation from the work of a Church Father, to whom its attribution is dubious.

¹² Citations from the commentary part are frequently more faithful than the lemma of a commentary manuscript in witnessing to a Father's text, because later copyists would often replace the whole New Testament text of a manuscript with a text of a completely different type.

7. *The Diatessaron*

As a witness to the text of the New Testament, Tatian's harmony of the Gospels known as the Diatessaron is burdened with particularly complex problems. Among the more serious are the circumstances that the work itself has not survived in its original form, the language of the original is in dispute (Greek or Syriac), and neither the sources nor the methods used by Tatian in compiling it are known. The available translations (especially a 6th century Arabic translation) and numerous revisions made in many different languages and cultures admittedly permit the scholar to obtain a fairly precise impression of the work's profile, but they do not provide the textual critic with verifiable readings in the sense defined above on p. 3*f. The necessary definitive research is lacking here just as for Marcion's New Testament. But as the Committee wished to offer as accurate a view of the data as possible rather than ignore this early (though indirect) witness completely, the following principles were agreed upon for its citation.

The Greek fragment of the Diatessaron (New Haven, Yale University, P. Dura 10) does not contain a text represented in the critical apparatus, so that only the earliest surviving commentary on the Diatessaron by Ephraem Syrus (†374) was considered. It has long been known in an Armenian translation, and it is now also available almost in its entirety in Syriac. It is cited according to the same principles as defined for the Church Fathers (cf. p. 30*). Editorial responsibility for its inclusion was accepted by Dom Louis Leloir, the editor of the Syriac text of Ephraem's commentary. Differences between the original Syriac form of the commentary and its Armenian translation are indicated by the superscript symbols ^{syr} and ^{arm} following the symbol Diatessaron. Thus the reader has access to the earliest appearance of the Diatessaron (possibly in its original language) in the form of the commentary used in the region of the church where it was for centuries regarded as the standard form of the Gospels. The data provided here are as authentic as the present state of scholarly research in the field can yield. In contrast, information derived from later translations and revisions of the Diatessaron is often lacking in consistency, and in default of any reliable principles

for dealing with such materials their inclusion in the present edition could only lead to confusion. The reader would be well advised, however, even for the citations derived from Ephraem's commentary, to be cautious in using the Diatessaron as a witness to the text of the New Testament, especially in citations from parallel pericopes in the synoptic gospels.

The following abbreviations are used in connection with the Diatessaron.

- Diatessaron a citation from Ephraem's commentary on the Diatessaron where the Syriac original and the Armenian translation are in agreement.
- Diatessaron^{syf} a citation from the Syriac original of Ephraem's commentary where it differs from the Armenian version.
- Diatessaron^{arm} a citation from the Armenian version of Ephraem's commentary where it differs from the Syriac original.

THE DISCOURSE SEGMENTATION APPARATUS

Previous editions of *The Greek New Testament* included a Punctuation Apparatus which included some 600 passages where a difference of punctuation in several editions of the Greek text and in a number of translations in modern languages seemed to be particularly significant for the interpretation of the text. While many of these differences were significant for interpretation, others were not. It mattered little or not at all in some instances whether a minor break (such as a comma) or a major break (such as a period, colon, or semicolon) had been used. Such differences were sometimes simply stylistic and did not have significance for interpretation.

Furthermore, advances in discourse studies indicate that the meaning of texts is related not only to segmentation at the clause and sentence level, but also to the larger units of paragraphs and section divisions.

For this reason, the Discourse Segmentation Apparatus which appears in this edition of *The Greek New Testament* is a completely

new apparatus. Differences in segmentation of the text at various levels are noted in the apparatus rather than simple differences of punctuation.

Segmentation at both the clause level and the paragraph level is marked, as well as segmentation of the text into larger discourse units of sections and major sections which group several paragraphs or several chapters together into larger units of discourse or narrative. Where a word, phrase, clause, or paragraph is grouped with a different segment of the text from that in the UBS text, that difference is noted.

Each successive problem of segmentation is marked by an italic superscript letter in the text. Several acute difficulties are involved in comparing segmentation in different Greek editions and modern-language translations:

1. Different editions of the Greek text employ punctuation symbols with different values to mark segmentation (one editor, for example, may tend to use colons where another will generally use commas).
2. Systems of marking segmentation which are employed in editions of the Greek New Testament and in modern-language translations do not completely correspond.
3. Systems of marking larger units of text into sections vary widely in the editions and translations cited. Some translations segment the text into one level of sections only. Others segment the text into major sections as well as into smaller units of sections and subsections. Each edition and translation is cited, however, according to its system of paragraph segmentation, with the subparagraph (*SP*) being the smallest unit, the paragraph (*P*) being the next largest unit, the section (*S*) being the next largest, and the major section (*MS*) being the largest. Though some translations mark at least five levels of sections, the letters *MS* do not distinguish among levels of paragraph segmentation higher than the level following paragraph and section segmentation.

Special problems are involved with respect to ὄτι, which may introduce indirect discourse, direct discourse, a causal construction, a question, or may serve some other function in the sentence. In this edition, when ὄτι introduces indirect discourse, no comma precedes,

and neither ὅτι nor the word following is capitalized. When ὅτι is used to introduce direct discourse, no mark of punctuation precedes or follows it and the next word begins with a capital letter. When ὅτι introduces a causal construction, a comma may precede; it is always capitalized when it is causal at the beginning of direct discourse.

In the discourse segmentation apparatus, only differences from the text are noted, except when a modern-language translation has an alternative translation in the margin which agrees with the segmentation of the UBS text. The major sets of alternatives given in the discourse segmentation apparatus are as follows:

- P* or *NO P* The letter *P* indicates that a paragraph break occurs in the editions or translations cited, and *NO P* indicates that no paragraph break occurs in the editions or translations cited. If the UBS text begins a new section rather than simply a new paragraph, the letter *P* indicates that the editions and translations cited have only a paragraph break and not a larger section break.
- SP* The letters *SP* indicate that a sub-paragraph break occurs in the editions or translations cited.
- S* or *NO S* The letter *S* indicates that a section heading or section break occurs in which several paragraphs are grouped together to form a larger segment of discourse. *NO S* indicates that the editions and translations cited do not segment the text into a new section of discourse as the UBS text does.
- MS* The letters *MS* indicate that a major section heading or break occurs in which a number of separate sections are grouped together to form a larger segment of discourse, e.g., the breaks at the end of Romans 8 and Romans 11 in some translations.
- C* or *NO C* The letter *C* indicates that a break occurs

between clauses or words in the editions or translations cited. Such differences in segmentation result in different words and clauses being grouped together with a change of meaning from that in the UBS text. *No C* indicates that no break between clauses or words occurs in the editions or translations cited.

Comma When the presence of a comma in the editions and translations cited results in a segmentation different from that in the UBS text, that difference is noted. Note, however, that only those differences in the use of commas which reflect differences of segmentation, and not simply differences of style, are noted.

Colon or Dash When the presence of a colon or a dash results in a segmentation different from that in the UBS text, that difference is noted with the word *Colon or Dash*.

Period When the presence of a period results in a segmentation different from that in the UBS text, that difference is noted. When the use of a comma, period, or semicolon results in different segmentation and are not simply stylistic differences, those differences from the UBS text and between the editions and translations cited are noted.

Direct, Indirect, Causal When the use of ὅτι is understood differently from that in the UBS text those different uses of ὅτι are indicated as *Direct* (or recitative), *Indirect*, or *Causal*. In some instances it is difficult to interpret the function of ὅτι, since an editor may have preferred to leave it ambiguous.

Parens When parentheses are used to mark a difference in segmentation and do not simply

reflect a difference in style, the word or phrase set off by parentheses is marked with the sign *Parens*.

Begin quotation, End quotation When a difference exists concerning where direct discourse begins or ends, that difference is noted with the words *Begin quotation* or *End quotation*.

End embedded quotation When a difference exists concerning where a quotation within a quotation ends, that difference is noted with the words *End embedded quotation*.

Quotation marks When certain words or phrases are set off in quotation marks to signify the citation of someone else's words, that segmentation is marked with the words *Quotation marks*.

Question, Statement, Command, Exclamation The contrast between question and non-question is usually clearly indicated in Greek texts (though editions of Greek texts sometimes differ concerning which sentences are which), but in certain contexts the additional contrast between statement, command, or exclamation may be made explicit only in translation.

Poetic structure When certain words, phrases, or verses are set off from the surrounding text as poetic in form, that difference is noted with the words *Poetic structure*.

Traditional material When certain words, phrases, or verses are set off from the surrounding text in some form which indicates the use of traditional material from the worship life of the early church, that difference is noted with the words *Traditional material*.

as text When the segmentation in an alternative translation given in the margin agrees with the segmentation of the UBS text, that agreement is noted with the word *as text*.

- Different text* When the underlying text is so different that no correspondence can be indicated, the words *Different text* are used.
- Different construction* When the translation is too free to indicate agreement or disagreement with the segmentation of the UBS text, the words *Different construction* are used.

As a rule, alternative forms of segmentation are given only when they are represented by one or more of the Greek editions or modern translations listed below, even though commentators may have noted additional possible differences in segmentation of the text.

The following symbols and abbreviations have also been used with the discourse segmentation apparatus:

- ? indicates that the citation of a particular edition or translation is doubtful, since the evidence does not clearly support one or another alternative.
- () parentheses indicate minor differences of detail in segmentation, while the authority supports in general the segmentation for which it is cited.
- ^{mg} a marginal reading in one of the translations.

The following editions of the Greek New Testament and translations into modern languages have been cited in the discourse segmentation apparatus:

- WH Westcott and Hort (1881)
- TR Textus Receptus (Oxford, 1889)
- NA Nestle-Aland²⁷ (1993)
- M Merk (1984¹⁰)
- AD Apostoliki Diakonia (i.e., B. Antoniadis' edition of the New Testament, 1988)
- RSV Revised Standard Version (1971²)
- TEV Today's English Version (1976⁴)

Seg	La Nouvelle Version Second Révisée (Bible à la Colombe, 1978)
FC	La Bible en Français Courant (1982 ²)
NIV	New International Version (1983 ²)
VP	La Biblia: Versión Popular (1983 ²)
Lu	Die Bibel nach der Übersetzung Martin Luthers (revidierter Text, 1984)
NJB	New Jerusalem Bible (1985)
TOB	Traduction Oecuménique de la Bible (1988 ²)
REB	Revised English Bible (1989)
NRSV	New Revised Standard Version (1990)

THE CROSS REFERENCE SYSTEM

The cross references, given at the bottom of the page with the principal Greek words involved, include the following categories: (1) quotations from biblical and non-biblical books; (2) definite allusions, where it is assumed that the writer had in mind a specific passage of Scripture; and (3) literary and other parallels. References to parallel passages are given immediately below the section headings, rather than in the cross references. When verse numbers in English editions differ from the Hebrew Old Testament, the numbering of the RSV is followed.

The following abbreviations are used in the reference system:

Gn	Genesis	Ezr	Ezra
Ex	Exodus	Ne	Nehemiah
Lv	Leviticus	Est	Esther
Nu	Numbers	Job	Job
Dt	Deuteronomy	Ps	Psalms
Jos	Joshua	Pr	Proverbs
Jdg	Judges	Ec	Ecclesiastes
Ru	Ruth	Sol	Song of Solomon
1,2 Sm	1, 2 Samuel	Is	Isaiah
1,2 Kgs	1, 2 Kings	Jr	Jeremiah
1,2 Chr	1, 2 Chronicles	Lm	Lamentations

Eze	Ezekiel	Col	Colossians
Dn	Daniel	1,2 Th	1, 2 Thes- salonians
Ho	Hosea	1,2 Tm	1, 2 Timothy
Jl	Joel	Tt	Titus
Am	Amos	Phm	Philemon
Ob	Obadiah	He	Hebrews
Jon	Jonah	Jas	James
Mic	Micah	1,2 Pe	1, 2 Peter
Na	Nahum	1,2,3 Jn	1, 2, 3 John
Hab	Habakkuk	Jd	Jude
Zph	Zephaniah	Re	Revelation
Hg	Haggai	Bar	Baruch
Zch	Zechariah	En	Enoch
Mal	Malachi	1,2 Esd	1, 2 Esdras
Mt	Matthew	Jdth	Judith
Mk	Mark	1,2,3,4 Macc	1, 2, 3, 4 Mac- cabees
Lk	Luke	Ps Sol	Psalms of Solomon
Jn	John	Sir	Sirach
Ac	Acts	Sus	Susanna
Ro	Romans	Tob	Tobit
1,2 Cor	1, 2 Corinthians	Wsd	Wisdom
Ga	Galatians		
Eph	Ephesians		
Php	Philippians		

Other writings cited:

Aratus (Ac 17.28)

Ascension of Isaiah (He 11.37)

Assumption of Moses (Jd 9)

Cleanthes (Ac 17.28)

Epimenides (Tt 1.12)

Menander (1 Cor 15.33)

The following abbreviations are also used in the reference system:

- MT The Masoretic Text, where it differs from the Greek.
 LXX The Septuagint, where it differs from the Hebrew.
 Theodotion Theodotion's text of the Greek Old Testament.

MASTER LIST OF SYMBOLS AND ABBREVIATIONS

- { } enclose a letter A, B, C, D which indicates the relative degree of certainty for the reading adopted in the text.
- [] in the text enclose words whose presence or position in the text is regarded as disputed; in the critical apparatus, immediately following the symbol *Byz*, enclose the symbols for certain Byzantine witnesses (cf. p. 4*).
- [[]] enclose passages which are regarded as later additions to the text, but which are of evident antiquity and importance.
- () in the critical apparatus, indicate that a witness supports the reading for which it is cited, but with minor differences; in the discourse segmentation apparatus, indicate minor differences of detail in segmentation, while the authority supports in general the segmentation for which it is cited.
- [()] indicate negligible differences in the witness of selected Byzantine manuscripts to the reading attested.
- * the reading of the original hand of a manuscript.
- ? indicates that an early version is probably in support of a reading, but that owing to the grammatical structure of the language there is some doubt.
- ?, ? the possible support of a version for various readings in contrast to the exclusion of its support for other readings.
- ^{1/2, 2/3, 5/7} etc. indicate the statistics for variant readings in multiple instances of a passage. The second number indicates the number of times the passage occurs in a lectionary manuscript or a Church Father; the first number indicates how many times the reading attested is supported.
- 1,2,3,c successive correctors of a manuscript in chrono-

- logical sequence. The symbol ^c at the end of the sequence refers to the latest corrector.
- a indicates that a text manuscript contains the Acts of the Apostles; or that a lectionary manuscript contains lessons from Acts and the Epistles.
- acc. to indicates the source of a citation.
- AD Apostoliki Diakonia (i.e., B. Antoniadis' edition of the New Testament, 1988)
- app critical apparatus.
- arab Arabic version of a Greek Church Father.
- arm Armenian version, or an Armenian translation of a Greek Church Father.
- Byz the reading of the majority of the Byzantine witnesses.
- Byz^{pt} a part of the Byzantine manuscript tradition.
- c indicates that a manuscript contains all or part of the Catholic or General Epistles.
- ^c indicates the corrector or the last of successive correctors of a manuscript.
- com(m) citation in the commentary section of a manuscript where the reading differs from the accompanying Greek text; also used to designate the New Testament text cited in the commentary of a Church Father, when the citation differs from the accompanying New Testament text.
- cop^{ach} Achmimic (Rösch)
- cop^{ach2} Sub-Achmimic (Thompson)
- cop^{bo} Bohairic (Horner)
- cop^{fay} Fayyumic (various fragments)
- cop^{meg} Middle Egyptian (Schenke)
- cop^{mf} Middle Egyptian Fayyumic (Husselmann)
- cop^{pbo} Proto-Bohairic (Kasser)
- cop^{sa} Sahidic (Hintze/Schenke; Horner; Kasser; Quecke; Schüssler; Thompson)
- Diatessaron Diatessaron quotations preserved in the commentary by Ephraem Syrus.
- Diatessaron^{arm} citation from the Armenian version of Ephraem's

- commentary where it differs from the Syriac text.
- Diatessaron^{SYR} citation from the Syriac text of Ephraem's commentary where it differs from the Armenian version.
- dub a citation from the work of a Church Father, to whom its attribution is dubious.
- e indicates that a manuscript contains all or part of the Gospels.
- ed the reading from an edition of a Church Father when it differs from a reading in the papyrus tradition of his text.
- eth Ethiopic version.
- eth^{ms} the Hackspill edition of the manuscript Paris, Ms. Eth. n. 32.
- eth^{pp} the Pell Platt edition of the Ethiopic version.
- eth^{ro} the Rome edition of the Ethiopic version.
- ethTH the Takla Hāymānot edition of the Ethiopic version.
- f¹ "Family 1," a group of Greek manuscripts first described by K. Lake (see p. 18*).
- f¹³ "Family 13," a group of Greek manuscripts first described by W. H. Ferrar (see p. 19*).
- FC La Bible en Français Courant (1982²)
- geo Georgian version.
- geo^{1,2} two revisions of the Georgian tradition.
- geo^{A,B} manuscripts which form the basis of geo².
- gr a citation from a Greek fragment of the work of a Greek Church Father which is preserved complete only in a translation.
- it Old Latin (Itala) version. Superscript letters identify individual manuscripts.; see p. 24*ff.
- l a lectionary manuscript, identified by the number following it.
- l^{AD} reading of the lectionary edition of the Apostoliki Diakonia, Athens.
- l 866^{1/2} shows the relative frequency of a reading in the multiple occurrence of the same passage in a single

- lectionary manuscript. The second number of the fraction indicates the number of times the passage occurs in the manuscript; the first number indicates how many times it supports the reading attested.
- ^{lat} the Latin translation of a Greek Church Father.
- Lect* the reading of the majority of the lectionaries selected, together with the text of the edition published by Apostoliki Diakonia, Athens.
- Lect^{pt}* a part of the lectionary manuscript tradition (at least 10 manuscripts) which differs from the rest (also designated *Lect^{pt}*). This symbol always appears in pairs in the critical apparatus.
- Lect^{pt,AD}* a part of the lectionary manuscript tradition in agreement with the lectionary text of the Greek Church (i.e., the edition by Apostoliki Diakonia, Athens).
- ^{lem} in the Church Fathers, a citation from a *lemma*, i.e., the text of the New Testament which precedes the commentary (^{com}) in a commentary manuscript.
- Lu Die Bibel nach der Übersetzung Martin Luthers (revidierter Text, 1984)
- LXX the Septuagint or Greek translation of the Old Testament.
- M Merk, *Novum Testamentum Graece et Latine* (1984¹⁰).
- ^{mg} textual evidence contained in the margin of a manuscript.
- ^{ms, mss} manuscript(s) of an early version, or of a Church Father's text, when differing from the edited text.
- NA Nestle-Aland, *Novum Testamentum Graece*²⁷ (1993).
- NIV New International Version (1983²).
- NJB New Jerusalem Bible (1985).
- NRSV New Revised Standard Version (1990).
- p indicates that a manuscript contains all or part of the Epistles of Paul.

- \wp ^{1, etc} a papyrus manuscript, identified by the superscript number.
 pap a reading from the papyrus stage of the tradition of a Church Father's text when it differs from an edition (usually now dated) of the Father.
 pt partim (Latin: in part).
 r indicates that a manuscript contains all or part of the text of Revelation.
 RSV Revised Standard Version (1971²)
 REB Revised English Bible (1989)
 Seg La Nouvelle Version Segond Révisée (Bible à la Colombe, 1978)
 [sic] an abnormality reproduced exactly from the original.
 slav Slavonic version, or a Slavonic translation of a work by a Greek Church Father.
 sup^p a portion of manuscript or a Church Father's text supplied by a later hand where the original is missing.
 syr Syriac versions, or a Syriac translation of the text of a Greek Church Father.
 syr^c Curetonian Syriac version.
 syr^h Harclean Syriac version.
 syr^{h with *} Harclean Syriac reading in the text enclosed between an asterisk and a metobelos.
 syr^{hgr} a Greek marginal qualification for a Harclean Syriac reading.
 syr^{hmg} Harclean Syriac variant reading in the margin.
 syr^p Peshitta Syriac version.
 syr^{pal} Palestinian Syriac version.
 syr^{ph} Philoxenian Syriac version.
 syr^s Sinaitic Syriac version.
 TEV Today's English Version (1976⁴)
 Theodotion Theodotion's text of the Greek Old Testament.
 TOB Traduction Oecuménique de la Bible (1988²)
 TR Textus Receptus (Oxford, 1889)
 txt the text of a manuscript of the New Testament when

it differs from another reading given in the margin (^{mg}), or in the commentary section (^{com}) which accompanies the text of a Church Father.

- vg Vulgate version.
- vg^{cl} Clementine edition of the Vulgate.
- vgst Stuttgart edition of the Vulgate.
- vg^{ww} Wordsworth-White edition of the Vulgate.
- vid the most probable reading of a manuscript, where the state of its preservation makes complete verification impossible; or the apparent support of a Church Father for the reading cited, where stylistic and contextual factors do not permit complete certainty.
- v.r. variant reading
- v.r. a variant reading specifically designated in a manuscript as an alternative.
- VP La Biblia: Versión Popular (1983²)
- WH Westcott and Hort, *The New Testament in the Original Greek* (1881).

SELECTED BIBLIOGRAPHY

- Aland, Barbara, *Das Neue Testament in syrischer Überlieferung I. Die Großen Katholischen Briefe*. [ANTT 7]. Berlin-New York 1986. [syr^r/syr^h]
- _____, and Juckel, Andreas, *Das Neue Testament in syrischer Überlieferung II. Die Paulinischen Briefe. Teil 1: Römer- und 1. Korintherbrief*. [ANTT 14]. Berlin-New York 1991, Teil 2: 2 Kor-Kol, 1995 [ANTT 23] [syr^r/syr^h]
- Aland, Kurt, in Verbindung mit Michael Welte, Beate Köster und Klaus Junack, *Kurzgefaßte Liste der Griechischen Handschriften des Neuen Testaments, 2., neubearbeitete und ergänzte Auflage*, Berlin/New York 1994.
- _____, *Die alten Übersetzungen des Neuen Testaments, die Kirchenväterzitate und Lektionare*. Mit Beiträgen von M. Black, B. Fischer, H. J. Frede, Chr. Hannick, J. Hofmann, K. Junack, L. Leloir, B. M. Metzger, G. Mink, J. Molitor, P. Prigent, E. Stutz, W. Thiele herausgegeben von K. Aland. Berlin 1972.
- _____, see *Text und Textwert*.
- _____, and Barbara Aland, *The Text of the New Testament. An Introduction to the Critical Editions and to the Theory and Practice of Modern Textual Criticism*. Grand Rapids-Leiden, 2nd edition, revised and enlarged, 1989.
- Altaner, Berthold, *Patrology*. Translated from the 5th German edition by Hilda C. Graef. Freiburg-London-Edinburgh 1960.
- Apostolos-Lektionar aus Sisatovac* in der Fruska Gora aus dem Jahre 1324, ed. Stefanović, D. E. (forthcoming). [slav]
- Antoniadis, B., Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ-ΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ, Athens: Apostoliki Diakonia, 1988. [AD] (Compare also *Lectionary edition*)
- Baarda, T., *A Syriac Fragment of Mar Ephraem's Commentary on the Diatessaron*, NTS 8 (1962), pp. 287-300. [Diatessaron^{syr}]
- Bauer, Walter, *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur*. 6th completely revised edition by Kurt and Barbara Aland. Berlin-New York 1988.
- _____, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, based on Walter Bauer's Griechisch-Deutsches Wörterbuch ... 6th edition ... rev. and ed. by F. W. Danker, 3rd ed., Chicago 2000.
- Belsheim, Johannes, *Die Apostelgeschichte und die Offenbarung Johannis in einer alten lateinischen Übersetzung aus dem "Gigas librorum" auf der königlichen Bibliothek zu Stockholm*. Christiania 1879. [it⁸¹⁸]
- Bensly, R. L., *The Harklean Version of the Epistle to the Hebrews, Chap. XI:28-XIII:25*. Now edited for the first time, with introduction and notes on this version of the Epistle. Cambridge 1889. [syr^h]
- Beuron, see *Vetus Latina*.
- Die Bibel nach der Übersetzung Martin Luthers*. Revidierter Text. Stuttgart 1984. [Lu]

- Biblia Sacra Vulgatae editionis Sixti Quinti Pont. Max. iussu recognita atque edita.* Rome 1592. [vg^{cl}]
- Biblia Sacra iuxta Vulgatam versionem*, adiuvantibus Bonifatio Fischer OSB, Johanne Gribomont OSB, H. F. D. Sparks, W. Thiele, recensuit et brevi apparatu instruxit Robertus Weber OSB, editio quarta emendata quam paravit Roger Gryson cum sociis B. Fischer, H. J. Frede, H. F. D. Sparks, W. Thiele. Stuttgart 1994. [vg^{cl}]
- Black, Matthew, ed., *A Christian Palestinian Syriac Horologion* (Berlin Ms. Or. Oct. 1019). Cambridge 1954. [syr^{pal}]
- _____, *A Palestinian Syriac Palimpsest Leaf of Acts XXI (14-26)*, BJRL 23 (1939), pp. 201-214.
- _____, *Rituale Melchitarum: A Palestinian Euchologion* (Bonner orientalische Studien 22). Stuttgart 1938.
- Blake, Robert P., *The Old Georgian Version of the Gospel of Mark from the Adysh Gospels with the variants of the Opiza and Tbet' Gospels, edited with a Latin translation* (Patrologia Orientalis, Vol. 20, fasc. 3). Paris 1929.
- _____, *The Old Georgian Version of the Gospel of Matthew from the Adysh Gospels with the variants of the Opiza and Tbet' Gospels, edited with a Latin translation* (Patrologia Orientalis, Vol. 24, fasc. 1). Paris 1933.
- _____, and Maurice Brière, *The Old Georgian Version of the Gospel of John from the Adysh Gospels with the variants of the Opiza and Tbet' Gospels, edited with a Latin translation* (Patrologia Orientalis, Vol. 26, fasc. 4). Paris 1950.
- Bover, José M., *Un fragmento de la Vetus Latina (Act. 1,15-26) en un epistolario del siglo XIII*, Estudios Eclesiásticos 6 (1927), pp. 331-334. [it^{se}]
- Brière, Maurice, *La version géorgienne ancienne de l'Évangile de Luc, d'après les Évangiles d'Adich, avec les variantes des Évangiles d'Opiza et de Tbet', éditée avec une traduction latine* (Patrologia Orientalis, Vol. 27, fasc. 3). Paris 1955.
- De Bruyne, Donatien, *Les Fragments de Freising – épîtres de S. Paul et épîtres catholiques* (Collectanea Biblica Latina, 5). Rome 1921. [it^r]
- _____, *Deux Feuilles d'un Texte Préhieronymien des Évangiles*, Revue Bénédictine 35 (1923), pp. 62-80. [it^{se}]
- Buchanan, Edgar S., *The Epistles and Apocalypse from the Codex Harleianus* (Sacred Latin Texts, 1). London 1912. [it^r]
- _____, *The Four Gospels from the Codex Corbeiensis, together with fragments of the Catholic Epistles, of the Acts and of the Apocalypse from the Fleury Palimpsest* (Old Latin Biblical Texts, 5). Oxford 1907. [it^{r2, h}]
- Burkitt, Francis C., *Evangelion da-Mepharreshê. The Curetonian Version of the Four Gospels, with the Readings of the Sinai Palimpsest and the early Syrian Patristic Evidence*. 2 vols. Cambridge 1904. [syr^c]
- Cureton, William, *Remains of a Very Antient Recension of the Four Gospels in Syriac*. London 1858. [syr^c]
- Duensing, Hugo, *Zwei christlich-palästinisch-aramäische Fragmente aus der Apostelgeschichte*, ZNW 37 (1938), pp. 42-46.
- _____, *Nachlese christlich-palästinisch-aramäischer Fragmente*. Nachrichten der

- Akademie der Wissenschaften in Göttingen aus dem Jahre 1955. Philologisch-Historische Klasse, pp. 113-191.
- _____, *Christlich-palästinisch-aramäische Texte und Fragmente*. Göttingen 1906.
- Dzocenedzidze, K'., and K. Daniela, *Pavles epistolet'a k'art'uli versiebi* (Dzveli k'art'uli enis kat'edris Ōromebi 16). Tbilisi 1974.
- The Ethiopic New Testament*, edited by Petrus Ethiops et al. Rome 1548-1549. [eth^o]
- Fischer, Bonifatius, *Ein neuer Zeuge zum westlichen Text der Apostelgeschichte*, in *Biblical and Patristic Studies in Memory of Robert Pierce Casey*, edited by J. N. Birdsall and R. W. Thompson, pp. 33-63. Freiburg 1963. [it^l]
- Frede, H. J., *Altlateinische Paulus-Handschriften*. Freiburg 1964. [it^{moon}]
- _____, *Ein neuer Paulustext und Kommentar*. Bd. I: *Untersuchungen*, Bd. II: *Die Texte*. Freiburg 1973 and 1974. [it^b(89)]
- _____, see also *Vetus Latina*
- Garitte, Gerard, *L'ancienne version géorgienne des Actes des Apôtres; d'après deux manuscrits de Sinai* (Bibl. du Muséon, 38). Louvain 1955.
- Good News New Testament, Today's English Version*. 4th edition. New York 1976. [TEV]
- Gregory, C. R., *Prolegomena*, see Tischendorf.
- Gryson, R., *Allateinische Handschriften*. Bd. I: *Mss 1-275*. Freiburg 1999.
- Gwilliam, G. H., *The Palestinian Version of the Holy Scriptures, Five More Fragments* (Anecdota Oxoniensia). Oxford 1893. [syr^{pal}]
- _____, F. C. Burkitt, and John F. Stenning, *Biblical and Patristic Relics of the Palestinian Syriac Literature* (Anecdota Oxoniensia, Semitic Series, Vol. 1, Part 9). Oxford 1896.
- _____, J. Pinkerton, and R. Kilgour, *The New Testament in Syriac*. London 1920 [syr^p]
- Gwynn, John, *The Apocalypse of St. John in a Syriac Version Hitherto Unknown*. Edited from a MS in the library of the Earl of Crawford and Balcarres, with critical notes on the Syriac text, and an annotated reconstruction of the underlying Greek text. Dublin-London 1897 (Amsterdam 1981). [syr^{ph}]
- _____, *Liber Ardmachanus: The Book of Armagh*. Dublin 1913. [it^{er}]
- _____, *Remnants of the Later Syriac Versions of the Bible, Part I. New Testament. The Four Minor Catholic Epistles in the Original Philoxenian Version of the sixth century and the History of the woman taken in adultery (St. John 7,53-8,12)*. London-Oxford 1909 (Amsterdam 1973). [syr^{ph}]
- Hackspill, L., *Die äthiopische Evangelienübersetzung (Math. I-X)*, *Zeitschrift für Assyriologie*, XI (1896), pp. 117-196, 367-388.
- Haddis kidān* (= New Testament). Prepared by the Ethiopian Orthodox Church Conference of Scholars and Publication Division, commissioned by Patriarch Takla Hāymānot of Ethiopia. Addis Ababā 1975 'Āmata mehrat (= Year of Grace) = A.D. 1982-1983.
- Harris, J. Rendel, *Biblical Fragments from Mount Sinai*. London 1890. [syr^{pal}]
- Hintze, F., and H.-M. Schenke, *Die Berliner Handschrift der sahidischen Apostelgeschichte (P. 15926)*. TU 109, Berlin 1970. [cop^{sa}]
- Hofmann, Josef, *Die äthiopische Übersetzung der Johannes-Apokalypse* (CSCO 281). Louvain 1967.

- The Holy Bible, New International Version*. 2nd edition, revised. New York 1983. [NIV]
- The Holy Bible ... New Revised Standard Version*. New York 1990. [NRSV]
- Horner, George, *The Coptic Version of the New Testament in the Northern Dialect otherwise called Memphitic and Bohairic*. 4 vols. Oxford 1898-1905. [cop^{bo}]
- _____, *The Coptic Version of the New Testament in the Southern Dialect otherwise called Sahidic and Thebaic*. 7 vols. Oxford 1911-1924. [cop^{sa}]
- Hoskier, H. C., *Concerning the Text of the Apocalypse*. 2 vols. London 1929.
- Husselmann, Elinor M., *The Gospel of John in Fayumic Coptic* (The University of Michigan, Kelsey Museum of Archaeology, Studies 2). Ann Arbor 1962. [cop^{mf}]
- Jülicher, Adolf, Walter Matzkow, and Kurt Aland, *Itala: Das Neue Testament in altlateinischer Überlieferung*. 4 vols. [Matthew-John]. Berlin 1938-1972.
- Kalužniacki, Ae., *Actus epistolaeque apostolorum palaeoslovenice*. Vienna 1896. [slav]
- Kasser, Rodolphe, *Papyrus Bodmer III: Évangile de Jean et Genèse I-IV,2 en bohairique* (CSCO 177, 178. *Scriptores Coptici*, Tomi 25, 26). Louvain 1958. [cop^{pho}]
- _____, *Papyrus Bodmer XIX: Évangile de Matthieu XIV,28-XXVIII,20, Épître aux Romains I,1-II,3 en sahidique* (Bibliotheca Bodmeriana). Cologny-Genève 1962. [cop^{sa}]
- Kerschensteiner, Joseph, *Der altsyrische Paulustext* (CSCO 315/subs. 37). Louvain 1970.
- Liste der koptischen Handschriften des Neuen Testaments I. Die sahidischen Handschriften der Evangelien*, bearbeitet von F.-J. Schmitz und G. Mink, mit einem Vorwort von Barbara Aland. Part 1. (ANTT 8). Berlin-New York 1986; part 2. (ANTT 13, 15). Berlin-New York 1989, 1990.
- Kovačević, R., and D. E. Stefanović, *Matičin-Apostol (13. Jh.)*. Belgrade 1979. [slav]
- Kraeling, Carl H., *A Greek Fragment of Tatian's Diatessaron from Dura* (Studies and Documents 3). London 1935.
- Künzle, Beda O., *Das altarmenische Evangelium*. Part I. Edition; part II. Lexikon. Bern 1984. [arm]
- Lake, Kirsopp, *Codex I of the Gospels and Its Allies* (Texts and Studies, Vol. VII, No. 3). Cambridge 1902. [f¹]
- _____, Silva Lake, and Jacob Geerlings, *Family 13 (The Ferrar Group)*. 4 vols. [Matthew-John] (Studies and Documents XI, XIX, XX, XXI). [Mark =] London 1941. [Matthew, Luke, John =] Salt Lake City, Utah 1961-1962. [f¹³]
- Land, J. P. N., *Anecdota syriaca* (Lugduni Batavorum, Tomus IV). Leiden 1875. [syr^{pal}]
- Lectinary edition of the Apostoliki Diakonia: ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΙΕΡΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ*, Athens n.d.; APOSTOLOS, Athens 1979. [I^{AD}]
- Lefort, L. Th., *Fragments bibliques en dialecte akhmîmique*, Le Muséon 66 (1953), pp. 1-30.
- _____, *Fragments de S. Luc en akhmîmique*, Le Muséon 62 (1949), pp. 199-205.

- Leloir, L., *Saint Éphrem. Commentaire de l'Évangile concordant*. Version arménienne (CSCO 137, 145/Arm. 1, 2). Louvain 1953-1954. [Diatessaron^{arm}]
- , *Saint Éphrem. Commentaire de l'Évangile concordant*. Texte syriaque (manuscrit Chester Beatty 709; Chester Beatty Monographs 8). Dublin 1963. [Diatessaron^{syr}]
- , *Saint Éphrem. Commentaire de l'Évangile concordant*. Texte syriaque (manuscrit Chester Beatty 709). Folios additionnelles. (Chester Beatty Monographs 8). Leuven-Paris 1990. [Diatessaron^{syr}]
- Lewis, Agnes Smith, *Catalogue of the Syriac MSS in the Convent of St. Catharine on Mount Sinai* (Studia Sinaitica I). London 1894. [syr^{pal}]
- , *Codex Climaci rescriptus*: fragments of sixth century Palestinian Syriac texts of the Gospels, of the Acts of the Apostles and of St. Paul's Epistles. Also fragments of an early Palestinian lectionary of the Old Testament (Horae Semiticae 8). Cambridge 1909. [syr^{pal}]
- , *The Old Syriac Gospels, or, Evangelion da-Mepharreshê*: being the text of the Sinai or Syro-Antiochene Palimpsest, including the latest additions and emendations, with the variants of the Curetonian text, corroborations from many other MSS., and a list of quotations from ancient authors. London 1910. [syr^c]
- , and Margaret Dunlop Gibson, *Palestinian Syriac Texts. From Palimpsest Fragments in the Taylor-Schechter Collection*. London 1900. [syr^{pal}]
- , and Margaret Dunlop Gibson, *The Palestinian Syriac Lectionary of the Gospels*. London 1899. [syr^{pal}]
- , Eberhard Nestle, and Margaret Dunlop Gibson, *A Palestinian Syriac Lectionary, containing lessons from the Pentateuch, Job, Proverbs, Prophets, Acts and Epistles*. London 1897. [syr^{pal}]
- Lort'k'ip'anidze, K'., *Kat'olike epistolet'a k'art'uli versiebi X-XIV saukunet'a helnacerebis mihedvit'* (Dzveli k'art'uli enis dzeglebi 9). Tbilisi 1956.
- Lowe, Elias A., *Two New Latin Liturgical Fragments on Mount Sinai*, *Revue Biblique* 74 (1964), pp. 252-283. [it^{sin} (= Arab. Ms 455)] Luther, see *Die Bibel*.
- McConaughy, Daniel L., *A Recently Discovered Folio of the Old Syriac (Sy^c) Text of Luke 16,13-17,1*, *Biblica* 68 (1987), pp. 85-88. [syr^c]
- Margoliouth, G., *The Liturgy of the Nile*, *Journal of the Royal Asiatic Society* (October 1896), pp. 677-731. [syr^{pal}]
- , *More Fragments of the Palestinian Syriac Version of the Holy Scriptures*, *Proceedings of the Society of Biblical Archaeology* 18 (1896), pp. 223-236, 275-285; 19 (1897), pp. 39-60.
- Matthaei, Christian Friedrich, *Novum Testamentum, XII, tomis distinctum Graece et Latine* Textum denuo recensuit, varias lectiones nunquam antea vulgatas ex centum codicibus MSS ... 12 vols. Riga 1782-1788. [it^{dem}]
- , *XIII Epistolarum Pauli Codex Graecus cum versione Latina veteri vulgo Antehieronymiana olim Boernerianus nunc Bibliothecae Electoralis Dresdensis ...* Leipzig 1791. [it[®]]
- Merk, Augustinus, *Novum Testamentum Graece et Latine*. 11th edition, Rome 1992.
- Metzger, Bruce M., *The Text of the New Testament, its Transmission, Corruption, and*

- Restoration*. Oxford 1964; 3rd edition 1991; German translation, *Der Text des Neuen Testaments, Einführung in die neutestamentliche Textkritik*. Stuttgart 1966; Japanese translation, *Shinyaku Seisho no Honmon Kenkyu*. Tokyo 1973.
- . *A Textual Commentary on the Greek New Testament, a Companion Volume to the United Bible Societies' Greek New Testament*. London-New York 1971; second edition 1994.
- . *The Early Versions of the New Testament, their Origin, Transmission, and Limitations*. Oxford 1977.
- Morin, Germain, *Études, textes, découvertes. Contributions à la littérature et à l'histoire des douze premiers siècles*. Vol. 1 (Anecdota Maredsolana, 2e Série). Paris 1913. [it¹]
- . *Liber Comicus sive Lectionarius missae quo Toletana Ecclesia ante annos mille et ducentos utebatur* (Anecdota Maredsolana 1). Maredsou 1893. [it¹]
- Nestle-Aland, *Novum Testamentum Graece*. 27th edition, Stuttgart 1993. [NA]
- Das Neue Testament auf Papyrus*. I. *Die Katholischen Briefe*. In Verbindung mit K. Junack bearbeitet von W. Grunewald, mit einem Vorwort von Kurt Aland. (ANTT 6) Berlin-New York 1986; II. *Die Paulinischen Briefe*. Teil 1. *Röm., 1. Kor., 2. Kor.* Bearbeitet von K. Junack, E. Güting, U. Nimtz, K. Witte, mit einer Einführung von B. Aland. (ANTT 12) 1989. Teil 2. *Gal-Hebr.* Bearbeitet von K. Wachtel, K. Witte, mit einer Einführung von B. Aland. (ANTT 22) 1994.
- The New International Version*. 2nd edition, revised. New York 1983. [NIV]
- The New Jerusalem Bible*. London-New York 1985. [NJB]
- The New Revised Standard Version*. New York 1990. [NRSV]
- The New Testament in Greek: The Gospel according to St. Luke*. Edited by the American and British Committees of the International Greek New Testament Project. Part One, Chapters 1-12, Oxford 1984, Part Two, Chapters 13-24, Oxford 1987; IV. *The Gospel according to St. John*. Volume one. *The Papyri*. Ed. by. W. J. Elliott and D. C. Parker. Leiden-New York-Köln 1995.
- La Nouvelle Version Segond Révisée*. Bible à la Colombe. 1978. [Seg]
- Novum Testamentum cum parallelis S. Scripturae locis vetere capitulorum notatione canonibus Eusebii. Accedunt tres appendices* (A corrected reprint of Lloyd's 1828 edition of Mill's 1707 edition of the Stephanus 1550 "Textus Receptus"). Oxford 1889. [TR]
- Perrot, Ch., *Un fragment christo-palestinien découvert à Khirbet Mird, Actes des Apôtres x:28-29*, *Revue Biblique* 70 (1963), pp. 506-555. [syr^{pal}]
- Philippart, G., *Fragments Palimpsestes Latins*, *Analecta Bollandiana* 90 (1972), pp. 404-406. [it⁶]
- Platt, T. Pell, *Novum Testamentum Domini nostri ... Jesu Christi*. London 1830. Revised by F. Praetorius. Leipzig 1899. [eth^{pp}]
- Pusey, Philip E., and Gwilliam, G. H., *Tetraevangelium Sanctum juxta simplicem Syrorum versionem ad fidem codicum, Massorae, editionum denue recognitum*. Oxford 1901. [syr^p]
- Quecke, H., *Das Markusevangelium säidisch: Text der Handschrift PPalau Rib. Inv.-Nr. 182 mit den Varianten der Handschrift M 569*. Barcelona 1972. [cop^{sa}]

- _____. *Das Lukasevangelium säidisch: Text der Handschrift PPalau Rib. Inv.-Nr. 181 mit den Varianten der Handschrift M 569*. Barcelona 1977. [cop^{sa}]
- _____. *Das Johannesevangelium säidisch: Text der Handschrift PPalau Rib. Inv.-Nr. 183 mit den Varianten der Handschriften 813 und 814 der Chester Beatty Library und der Handschrift M 569*. Barcelona 1984. [cop^{sa}]
- The Revised English Bible*. Oxford and Cambridge 1989. [REB]
- Rösch, Friedrich, *Bruchstücke des ersten Clemensbriefes nach dem achmimischen Papyrus der Strassburger Universitäts- und Landesbibliothek mit biblischen Texten derselben Handschrift*. Strassburg 1910. (cop^{ich})
- Sanders, H. A., *The Text of Acts in Ms. 146 of the University of Michigan* (Proceedings of the American Philosophical Society 77,1). Philadelphia 1937. [it^{ph}]
- Schenke, H.-M., *Das Matthäus-Evangelium im mittelägyptischen Dialekt des Koptischen (Codex Scheide)*. Berlin 1981. [cop^{meg}]
- _____. *Apostelgeschichte 1,1-15,3 im mittelägyptischen Dialekt des Koptischen (Codex Glazier)* (TU 137). Berlin 1991. [cop^{meg}]
- Schmid, Josef, *Studien zur Geschichte des griechischen Apokalypse-Textes*. 3 vols. (Münchener Theologische Studien). Munich 1955-1956.
- Schulthess, Friedericus, *Christlich-palästinische Fragmente*, ZDMG 56 (1902), pp. 249-261.
- _____. *Christlich-palästinische Fragmente aus der Omajjaden-Moschee zu Damaskus* (Abhandlungen der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Philologisch-Historische Klasse. N.F. Bd. 8, Nr. 3). Berlin 1905.
- Schüssler, Karlheinz, *Epistularum Catholicarum Versio Sahidica* (Diss., Münster 1969, Pierpont Morgan Library M 572). [cop^{sa}]
- Schultze, Victor, *Codex Waldeccensis*. Munich 1904. [it^w]
- Scrivener, Frederick H., *An Exact Transcript of the Codex Augiensis*. Cambridge-London 1859. [it^f]
- _____. *Bezae Codex Cantabrigiensis, edited with a critical introduction, annotations, and facsimiles*. Cambridge 1864 (Pittsburgh 1978). [it^f]
- Segond, see *La Nouvelle Version Segond*.
- Soden, Hermann von, *Die Schriften des Neuen Testaments in ihrer ältesten erreichbaren Textgestalt*. 4 vols. Teil 1, Abteilung 1-3, Berlin 1902-1910; Teil 2, Text mit Apparat, Göttingen 1913.
- Souter, Alexander, *Miscellanea Ehrle 1* (Studi e Testi 137). Rome 1924. [it^w]
- Streitberg, Wilhelm, *Die Gotische Bibel*. 2nd edition, 2 vols. (Germanische Bibliothek, II,3). Heidelberg 1919; reprinted 1950.
- Takla Häymānot, see *Haddis kidān*.
- Text und Textwert der griechischen Handschriften des Neuen Testaments*. I. *Die Katholischen Briefe*, in Verbindung mit A. Benduhn-Mertz und G. Mink hrsg. von Kurt Aland, Band 1. *Das Material*, Band 2, 1/2. *Die Auswertung*, Band 3. *Die Einzelhandschriften* (ANTT 9, 10,1+2, 11). Berlin-New York 1987.
- Text und Textwert der griechischen Handschriften des Neuen Testaments*. II. *Die Paulinischen Briefe*, in Verbindung mit A. Benduhn-Mertz, G. Mink und H. Bachmann hrsg. von Kurt Aland, Band 1. *Allgemeines, Römerbrief und Ergänzungs-*

- liste, Band 2. *Der 1. und der 2. Korintherbrief*, Band 3. *Galaterbrief bis Philipperbrief*, Band 4. *Kolossierbrief bis Hebräerbrief* (ANTT 16-19). Berlin-New York 1991.
- Text und Textwert der griechischen Handschriften des Neuen Testaments*. III. *Die Apostelgeschichte*, in Verbindung mit A. Benduhn-Mertz, G. Mink, K. Witte und H. Bachmann hrsg. von Kurt Aland, Band 1. *Untersuchungen und Ergänzungsliste*, Band 2. *Hauptliste* (ANTT 20-21). Berlin-New York 1993.
- Text und Textwert der griechischen Handschriften des Neuen Testaments*. IV. *Die synoptischen Evangelien*. 1. *Das Markusevangelium*. In Verbindung mit K. Wachtel und K. Witte hrsg. von Kurt und Barbara Aland, Band 1,1. *Handschriftenliste und vergleichende Beschreibung*, Band 1,2. *Resultate der Kollation und Hauptliste* (ANTT 26-27), Berlin-New York 1998. 2. *Das Matthäusevangelium*, 3. *Das Lukasevangelium*. In Verbindung mit K. Witte hrsg. von Kurt Aland †, Barbara Aland und Klaus Wachtel, Band 2,1/3,1. *Handschriftenliste und vergleichende Beschreibung*, Band 2,2/3,2. *Resultate der Kollation und Hauptliste sowie Ergänzungen* (ANTT 28-31). Berlin-New York 1999.
- Textus Receptus, see *Novum Testamentum cum parallelis S. Scripturae* ...
- Thiele, W., see *Vetus Latina*.
- Thompson, Herbert, *The Coptic Version of the Acts of the Apostles and the Pauline Epistles in the Sahidic Dialect*. Cambridge 1932. [cop^{sa}]
- _____, *The Gospel of St. John According to the Earliest Coptic Manuscript*. London 1924. [cop^{sch2}]
- Till, Walter C., *Coptic Biblical Texts published after Vaschalde's Lists*, Bulletin of the John Rylands Library 42 (1959), pp. 220-240. [List of cop⁶⁹ manuscripts and fragments]
- Tischendorf, Constantinus, *Anecdota Sacra et Profana*. Editio repetita, emendata, aucta. Leipzig 1861. [it^{usc}]
- _____, *Codex Claromontanus*. Leipzig 1852. [it^d]
- _____, *Codex Laudianus, sive Actus apostolorum Graece et Latine* (Monumenta sacra inedita, nova collectio, 9). Leipzig 1870. [it^e]
- _____, *Novum Testamentum Graece*. Editio octava critica maior, 2 vols. Leipzig 1869-1872. Vol. 3, *Prolegomena*, edited by C. R. Gregory, Leipzig 1884-1894.
- Today's English Version*, see *Good News New Testament*.
- Traduction Oecuménique de la Bible*. 2nd edition, revised. Paris 1988. [TOB]
- Vajs, J., *Evangelium sv. Matouse*. Text rekonstruovaný. Prague 1935; *Evangelium sv. Marka*. Text rekonstruovaný. Prague 1935; *Evangelium sv. Lukáše*. Text rekonstruovaný. Prague 1936; *Evangelium sv. Jana*. Text rekonstruovaný. Prague 1936.
- Valdivieso, P. O., *Un nuevo fragmento siriaco del comentario de San Efrén al Diatésaron (PPalau Rib 2)*, Studia Papyrologica 5 (1966), pp. 7-17. [Diatésaron^{sr}]
- Vaschalde, A., *Ce qui a été publié des versions coptes de la Bible*, Revue Biblique N.S. 16 (1919), pp. 220-243, 513-531; 29 (1920), pp. 91-106, 241-258; 30 (1921), pp. 237-246; 31 (1922), pp. 81-88, 234-258; *Le Muséon* 43 (1930), pp. 409-431;

- 45 (1932), pp. 117-156; 46 (1933), pp. 299-313. [Lists of cop^{fy} manuscripts and fragments]
- Vetus Latina: Die Reste der Altlateinischen Bibel*, nach Petrus Sabatier neu gesammelt und in Verbindung mit der Heidelberger Akademie der Wissenschaften hrsg. von der Erzabtei Beuron. 1. *Verzeichnis der Sigel für Handschriften und Kirchenschriftsteller*, von Bonifatius Fischer, Freiburg: Herder 1949; 1/1. *Kirchenschriftsteller*. Verzeichnis und Sigel, 4te aktualisierte Auflage von H. J. Frede, 1995; 21. *Epistula ad Romanos*, hrsg. von H. S. Eymann. 1. Lfg. 1996; 22. *Epistula ad Corinthios I*, hrsg. von U. Fröhlich. 1.-3. Lfg. 1995-1988; 24/1. *Epistula ad Ephesios*, hrsg. von H. J. Frede, 1962; 24/2. *Epistula ad Philippenses et ad Colossenses*, hrsg. von H. J. Frede, 1966-1971; 25. *Epistulae ad Thessalonicenses, Timotheum, Titum, Philemonem, Hebraeos*, hrsg. von H. J. Frede, 1975-1991; 26/1. *Epistulae Catholicae*, hrsg. von W. Thiele, 1956-1969; 26/2. *Apocalypsis*, hrsg. von R. Gryson. 1.-2. Lfg. 2000.
- Vööbus, Arthur, *The Apocalypse in the Harklean version*. A facsimile edition of MS. Mardin Orth. 35, fol. 143^r-159^v with an introduction (CSCO 400, subs. 56). Louvain 1978. [syr^h]
- Vulgate, see *Biblia Sacra* and Wordsworth/White.
- Welles, C. B., R. O. Fink, and J. F. Gilliam, *The Parchments and Papyri* (The Excavations at Dura Europos, Final Report 5.1). New Haven 1959, pp. 73-74.
- Westcott, Brooke Foss, and Fenton John Anthony Hort, *The New Testament in the Original Greek*. Vol. 1. *Text*; vol. 2. *Introduction [and] Appendix*. Cambridge-London 1881-1882; 2nd edition of vol. 2, 1896. [WH]
- White, Henry J., *Portions of the Acts of the Apostles, of the Epistles of St. James, and of the First Epistle of St. Peter from the Bobbio Palimpsest* (Old Latin Biblical Texts, 4). Oxford 1897. [it^a]
- White, Joseph, *Sacrorum Evangeliorum versio Syriaca Philoxeniana*. 2 vols. Oxford 1778. [syr^h]
- , *Actuum Apostolorum et Epistularum tam catholicarum quam Paulinarum versio Syriaca Philoxeniana*. 2 vols. Oxford 1799-1803. [syr^h]
- Wordsworth, John, and Henry J. White, et al., *Novum Testamentum Domini Nostri Iesu Christi Latine Secundum Editionem Sancti Hieronymi*. 3 vols. Oxford 1889-1954.
- Zörabean, Yovhannes, *Astuacašunč' Matean Hin ew Nor Ktakaranac'*. 4 vols. Venice 1805.

THE GREEK
NEW TESTAMENT

ΚΑΤΑ ΜΑΘΘΑΙΟΝ

The Genealogy of Jesus Christ

(Lk 3.23-38)

1 Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ.^a

2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, **3** Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φάρες καὶ τὸν Ζάρα ἐκ τῆς Θαμάρ, Φάρες δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ, Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ, **4** Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών, **5** Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βόες ἐκ τῆς Ραχάβ, Βόες δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβῆδ ἐκ τῆς Ρούθ, Ἰωβῆδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, **6** Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυὶδ τὸν βασιλέα.^b

Δαυὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου,^c **7** Σολομών δὲ ἐγέννησεν τὸν Ροβοάμ, Ροβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, **8** Ἀσάφ¹ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζιαν, **9** Ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωαθάμ, Ἰωαθάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχάζ, Ἀχάζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκιαν, **10** Ἐζεκιᾶς δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμώς² δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν, **11** Ἰωσίας δὲ ἐγέννη-

¹ **7-8** {B} Ἀσάφ, Ἀσάφ $\Phi^{1vid} \aleph B C (D^{Lk}) f^1 f^{13} 205 700 1071 / 253$ it^{aur. c.} (dLk), g^{1, k, q} vg^{mss} (syr^{hmg}) cop^{sa. meg. bo} arm eth geo (Epiphanius^{1/2}); Ambrose // Ἀσά, Ἀσά L W $\Delta 28 33 180 565 579 597 828 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505$ Byz [E Σ] Lect it^{(a). f. ff¹} vg syrc. s. p. h. pal slav Ps-Eustathius (Epiphanius^{1/2})

² **10** {B} Ἀμώς, Ἀμώς $\aleph B C (D^{Lk}) \Delta \Theta f^1 33 157 205 1071 1292 / 68 (l 184) / 253 / 672 / 673 / 813 / 1223 / 1627$ it^{c.} (dLk), ff^{1, g^{1, k, q}} vg^{mss} cop^{sa. bo. fay} arm eth geo Epipha-

^a 1 NO P: TR Seg TOB // S: WH ^b 6 NO P: TR ADM VP Lu TOB // S: WH // ^c P: VP

1 Βίβλος γενέσεως Gn 5.1 υἱοῦ Δαυὶδ 1 Chr 17.11 υἱοῦ Ἀβραάμ Gn 22.18 **2** Gn 21.3, 12; 25.26; 29.35; 1 Chr 1.34 **3** Gn 38.29-30; 1 Chr 2.4, 5, 9; Ru 4.12, 18-19 **4-5** Ru 4.13, 17-22; 1 Chr 2.10-12 **6** Ἰεσσαί ... βασιλέα Ru 4.17, 22; 1 Chr 2.13-15 Δαυὶδ ... Οὐρίου 2 Sm 12.24 **7-10** 1 Chr 3.10-14 **11** Ἰωσίας ... αὐτοῦ 1 Chr 3.15-16; 1 Esd 1.32 l.xx

σεν³ τὸν Ἰεχοϊάν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.^d

12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχοϊάσ ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβαβέλ, **13** Ζοροβαβέλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιοὺδ, Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακίμ, Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζῶρ, **14** Ἀζῶρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδῶκ, Σαδῶκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχίμ, Ἀχίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιοῦδ, **15** Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν, Ματθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακῶβ, **16** Ἰακῶβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός⁴.^e

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.^f

nus // Ἀμών, Ἀμών L W f¹³ 28 180 565 579 597 (700 892 I 211 Ἀμμών, Ἀμμών) 1006 1010 1241 1243 1342 1424 1505 Byz [E Σ] Lect it^a, aur, (f) vg^(mss) syr^c, s, p, h, pal (cop^{meg}) slav (Ps-Eustathius); Augustine

³ **11** {A} ἐγέννησεν⁸ B C L W Δ f¹³ 28 157 180 565 579 597 700 892 1010 1071 1241 1243 1292 1424 Byz [E] Lect it^a, aur, c, f, ff¹, g¹, k, q vg syr^c, s, p cop^{sa}, meg, bo, fay arm eth geo slav (Hippolytus) Ps-Eustathius; Ambrose Jerome Augustine // ἐγέννησεν τὸν Ἰωακίμ, Ἰωακίμ δὲ ἐγέννησεν (D^{Luke} Ἐλιακίμ, Ἰωακίμ) Θ Σ f¹ 33 205 1006 1342 1505 (it^{dLuke}) syr^h with *, pal (Irenaeus^{lat}) (Eriphanius)

⁴ **16** {A} τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός ϖ¹ 8 B C L W (Δ omit τόν) (f¹ omit Ἰησοῦς) 28 33 157 180 205 565 579^{vid} 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E P Σ^{vid}] Lect it^{aur, f, ff¹} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa} (arm) (eth) geo slav (Didymus) Ps-Eustathius (Cyril) Nestorius; (Tertullian) (Jerome) Augustine // ὃ μνηστευθεῖσα παρθένος Μαριάμ ἐγέννησεν Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν Θ f¹³ I 547 it^a, (b), c, (d), g¹, (k), q (Ambrosiaster) Gaudentius // Joseph to whom was betrothed Mary the virgin, begot Jesus who is called the Christ syr^c // to whom was betrothed Mary the virgin, she who bore Jesus the Christ syr^c // the husband of Mary, who bore Jesus who is called Christ cop^{meg, bo}

^d 11 NO P: TR AD M Lu TOB // S: WH ^e 16 S: WH / 17 P: AD M // MS: WH

The Birth of Jesus Christ

(Lk 2.1-7)

18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ⁵ ἡ γένεσις⁶ οὕτως ἦν. μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συναλεθῆναι αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. **19** Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν.⁸ **20** ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων, Ἰωσήφ υἱὸς Δαβὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου. **21** τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.^h **22** Τοῦτο δὲ ὄλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος,

23 Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.ⁱ **24** ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, **25** καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν⁷ καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.^k

⁵ **18** {B} Ἰησοῦ Χριστοῦ Φ¹ Ξ C L Z Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E P Σ] *Lect* syrⁿ. h. pal cop^{sa}. meg. bo arm (eth) geo slav Diatessaron^{arm} Irenaeus^{gr} Origen Eusebius Didymus^{dub} Epiphanius Chrysostom Theodotus-Ancyra Nestorius // Χριστοῦ Ἰησοῦ B Origen^{lat}; Jerome // Ἰησοῦ W Ps-Athanasius // Χριστοῦ it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. g¹. k. q vg syr^c. s Irenaeus^{lat}; Chromatius Jerome Augustine

⁶ **18** {B} γένεσις Φ¹ Ξ B C P W Z Δ Θ Σ f¹ 579 arm Eusebius Ps-Athanasius // γέννησις L f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E] *Lect* it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. g¹. k. q vg slav Irenaeus^{gr} Origen Didymus^{dub} Epiphanius Chrysostom Theodotus-Ancyra Nestorius; Chromatius Jerome Augustine

⁷ **25** {A} υἱόν Ξ B Z f¹ f¹³ 33 it^b. c. g¹. k syr^c. s. pal^{mss} cop^(sa). meg. (bo) geo Ambrose

⁸ **19** P: NIV ^h **21** P: TEV Seg FC NIV VP ⁱ **23** P: TEV Seg FC NIV VP ^k **25** P: TR AD NA M RSV

18 μνηστευθείσης ... αὐτούς Lk 1.27 ἐν ... ἁγίου Lk 1.35 **21** τέξεται ... Ἰησοῦν Mt 1.25; Lk 1.31; 2.21 αὐτός ... αὐτῶν Ac 4.12 **23** Ἰδοὺ ... Ἐμμανουήλ Is 7.14 Μεθ' ... θεός Is 8.8, 10 LXX **25** ἐκάλεσεν ... Ἰησοῦν Mt 1.21; Lk 1.31; 2.21

The Visit of the Wise Men

2 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα **2** λέγοντες, Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.^a **3** ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, **4** καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν^b ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται.^c **5** οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·

6 Καὶ σὺ Βηθλέεμ, γῆ Ἰούδα,
οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα·
ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος,
ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.^d

7 Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, **8** καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλέεμ εἶπεν, Πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὶ δὲ εὔρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καὶ γὰρ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.^e **9** οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. **10** ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. **11** καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ,

Chromatius // τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον (see Lk 2.7) C D^c (D* L omī αὐτῆς) W Δ 087 28 157 180 205 565 579 597 700 828 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1505 Byz [E N Σ] Lect it^{aur.} (d), f, ff¹, (q) vg syr^p, h, pal^{mss} arm eth slav Diatessaron Cyril-Jerusalem Didymus Didymus^{dup} Eriphanus Chrysostom Proclus; Jerome Augustine

^a 2 P: TEV Seg FC NIV VP ^b 4 Colon: NA^{mg} (TEV) // ^c Question: NA^{mg} TEV // P: TEV ^d 6 NO P: TR WH AD NIV NJB TOB ^e 8 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP REB

1 Ἰησοῦ ... Ἰουδαίας Lk 2.4-7 ἡμέραις ... βασιλέως Lk 1.5; 3.1 **2** τὸν ἀστέρα ... ἀνατολῇ Nu 24.17; Mt 2.9 **5** Βηθλέεμ Jn 7.42 **6** Mic 5.2 ποιμανεῖ ... Ἰσραήλ 2 Sm 5.2; 1 Chr 11.2 **9** ὁ ἀστήρ ... ἀνατολῇ Mt 2.2 **11** ἐλθόντες ... αὐτοῦ Lk 2.16

καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν.¹ **12** καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.⁸

The Flight to Egypt

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων, Ἐγερθεῖς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.^h **14** ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, **15** καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, **Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.ⁱ**

The Slaying of the Infants

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεΐλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλέεμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄριοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων.^k **17** τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος,

18 Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη,
κλαυθμὸς^l καὶ ὄδυρμὸς πολὺς·
Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς,
καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.^l

¹ **18** {B} κλαυθμὸς ⚭ B Z 0250 f¹ it^a, aur, b, c, f, ff¹, g¹, k, l, q vg syr^p, pal cop^{sa}, meg, bo Justin Macarius/Symeon Hesychius; Hilary Jerome Augustine // θρήνος καὶ κλαυ-

^h **11** SP: NA // P: TEV * **12** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg REB NRSV * **13** P: TEV FC NIV VP ⁱ **15** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV NJB REB NRSV ^l **16** P: TEV ^l **18** NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg VP REB NRSV

^l **11** πεσόντες ... σμύρναν Ps 72.10-11, 15; Is 60.6 **12** χρηματισθέντες κατ' ὄναρ Mt 2.22 **13** φαίνεται κατ' ὄναρ Mt 1.20; 2.19 **15** Ἐξ ... μου Ho 11.1 **18** Jr 31.15

The Return from Egypt

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ **20** λέγων, Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.^α **21** ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ.^α **22** ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, **23** καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.^ο

The Preaching of John the Baptist

(Mk 1.1-8; Lk 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

3 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας **2** [καὶ] λέγων, Μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.^α **3** οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος,

Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ·

Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου,

εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.^β

4 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώηνν δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ,

θμός (see Jr 38.15 LXX; 31.15 MT) C D L W Δ 0233 f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E Σ] Lect (it^d) syr^{c, s, h} arm eth geo slav (Diatessaron^{am}) Proclus

^α 20 P: FC NIV VP ^α 21 P: NA TEV ^α 23 P: TR AD M // MS: WH NJB

^ο 3.2 SP: NA // P: FC VP ^ο 3 P: M TEV Seg FC NIV VP

19 φαίνεται κατ' ὄναρ Mt 1.20; 2.12 **20** τεθήκασιν ... ψυχὴν Ex 4.19 **22** χρηματισθεὶς ... ὄναρ Mt 2.12 **22-23** τὰ μέρη ... Ναζαρέτ Mk 1.9; Lk 1.26; 2.39; Jn 1.45-46 **23** Ναζωραῖος κληθήσεται Jdg 13.5, 7; Is 11.1; 53.2

3.2 Μετανοεῖτε ... οὐρανῶν Mt 4.17; 10.7; Mk 1.15 **3** Φωνὴ ... αὐτοῦ Is 40.3 **4** τὸ ἔνδυμα ... ὀσφύν αὐτοῦ 2 Kgs 1.8

ἡ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον.^c **5** τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, **6** καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.^d

7 Ἴδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς, Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; **8** ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας **9** καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. **10** ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κείται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.^e **11** ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί· **12** οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ συναΐξει τὸν σίτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.^f

The Baptism of Jesus

(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22)

13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. **14** ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων, Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; **15** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιο-

^c 4 SP: NA // P: TR #6 NO P: TR WH AD Lu NJB // S: TOB ^e 10 P: NA RSV NIV NRSV // S: TOB
^f 12 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV

7 Γεννήματα ἐχιδνῶν Mt 12.34; 23.33; Lk 3.7 τίς ... ὀργῆς Mt 23.33; Lk 21.23; Ro 1.18; 2.5; 5.9; Eph 5.6; Col 3.6; 1 Th 1.10; Re 6.16-17 **9** Πατέρα ... Ἀβραάμ Jn 8.33, 37, 39; Ro 4.12 **10** πᾶν ... βάλλεται Mt 7.19; Lk 13.7, 9; Jn 15.6 **11** ἐγὼ ... ὕδατι Jn 1.26, 31, 33; Ac 1.5; 11.16 βαπτίζω ... μετάνοιαν Ac 13.24; 19.4 ὁ δὲ ... ἐρχόμενος Mt 11.3; Jn 1.15 οὗ ... βαστάσαι Ac 13.25 αὐτός ... ἀγίῳ Jn 1.33; Ac 1.5; 11.16 **12** συναΐξει ... ἀποθήκην Mt 13.30

σύνην.^g τότε ἀφίησιν αὐτόν.^h **16** βαπτισθεῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεώχθησαν [αὐτῶ]¹ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν [τὸ] πνεῦμα [τοῦ] θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν [καὶ] ἐρχόμενον² ἐπ’ αὐτόν· **17** καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.ⁱ

The Temptation of Jesus

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

4 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.^a **2** καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὑστερον ἐπείνασεν.^b **3** Καὶ προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῶ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. **4** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Γέγραπται,

Οὐκ ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ
διὰ στόματος θεοῦ.^c

5 Τότε παραλαμβάνει αὐτόν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἔστησεν αὐτόν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ **6** καὶ λέγει αὐτῶ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι

¹ **16** {C} αὐτῶ^N C D^{supp} L W Δ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E P Σ] Lect it^a, aur, b, c, d, f, ff¹, g¹, h, i vg syr^p, h, pal cop^{meg}, bo arm eth geo slav Irenaeus^{gr} Ps-Hippolytus Eusebius Basil Ps-Justin Chrysostom; Chromatius Jerome Augustine Speculum // omit (see Lk 3.21) ^N* B / 211 / 1627 vg^{mss} syr^c, s cop^{sa} geo^B Irenaeus^{lat} Cyril-Jerusalem Didymus^{dub}, Hilary Ps-Vigilius

² **16** {C} καὶ ἐρχόμενον^N C D L W Δ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E Σ] Lect it^d, f, i vg^{cl} syr^c, s, p, h, (pal) arm eth geo slav Irenaeus^{gr} (Ps-Hippolytus) (Eusebius) Basil Cyril-Jerusa-

^g **15** P: FC VP || ^h P: TEV NIV NJB ¹ 17 P: TR WH AD NA M RSV NRSV

^a **4.1** P: VP REB ² 2 SP: NA ⁴ SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV

16 εἶδεν ... αὐτόν Jn 1.32 **17** Οὗτός ... εὐδόκησα Gn 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 12.18; 17.5; Mk 9.7; Lk 9.35; 2 Pe 1.17

4.1 πειρασθῆναι ... διαβόλου He 2.18; 4.15 **2** νηστεύσας ... νύκτας τεσσαράκοντα Ex 34.28 **3** Εἰ ... θεοῦ Mt 4.6; 27.40 **4** Οὐκ ... θεοῦ Dt 8.3 **5** τὴν ... πόλιν Ne 11.1; Is 52.1; Mt 27.53; Re 11.2; 21.2, 10; 22.19 **6** Εἰ ... θεοῦ Mt 4.3; 27.40

Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ
καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε,

μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.^d

7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πάλιν γέγραπται, Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.^e 8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν 9 καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐάν πεσῶν προσκυνήσῃς μοι. 10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὑπαγε¹, Σατανᾶ· γέγραπται γάρ,

Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.^f

11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.^g

The Beginning of the Galilean Ministry

(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

12 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 13 καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρά ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καφαρναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὄρισις Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλίμ· 14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος,

lem Chrysostom Proclus; Speculum // ἐρχόμενον **Σ*** B l 890 it^a, aur. b. c. ff¹, g¹, h vg cop^{bo} Irenaeus^{lat}; Hilary Jerome Augustine Ps-Vigilius // omit (828 including ἐπ' αὐτόν) (l 1627 including ὡσεὶ περιστέραν) cop^{sa}, meg

¹ 10 [A] Ὑπαγε **Σ** B C*^{vid} P W Δ Σ 0233 f¹ f¹³ 565 579 700 892* l 253 it^{f, k} vg syr^{tr}, pal cop^{sa}, meg, bo geo slav^{ms} Diatessar^{arm} Origen Asterius^{mss} Ps-Ignatius; Tertulian Hilary Chromatius Jerome // Ὑπαγε ὀπίσω μου (see 16.23; Mk 8.33) C² D L Z 28 33 157 180 205 597 828 892^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E] Lect it^{(a, aur, b, c), d, (ff¹, g¹), h, l} vg^{ms, (mss)} syr^{c, (s), h} with * cop^{sa}, meg, bo^{mss} arm eth slav^{mss} geo^B Diatessar^{sy} Peter-Alexandria Asterius Athanasius Chrysostom Nestorius; (Ambrose) (Augustine) Ps-Vigilius

^d 6 P: TEV Seg FC NIV VP *7 SP: NA // P: M TEV Seg FC VP Lu REB NRSV / 10 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP REB *11 P: WH AD NAM RSV

6 Τοῖς ... πόδα σου Ps 91.11-12 7 Οὐκ ... σου Dt 6.16 (1 Cor 10.9) 9 πεσῶν προσκυνήσῃς Dn 3.5, 10, 15; Mt 2.11; 18.26; 1 Cor 14.25; Re 4.10; 5.14; 7.11; 11.16; 19.4, 10; 22.8 10 Κύριον ... λατρεύσεις Dt 6.13 12 Ἰωάννης παρεδόθη Mt 14.3; Mk 6.17; Lk 3.20; Jn 3.24 13 κατώκησεν εἰς Καφαρναοὺμ Jn 2.12

- 15 Γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλίμ,
ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,
16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει
φῶς εἶδεν μέγα,
καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου
φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.^h
17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν,
Μετανοεῖτε· ἤγγικεν γάρ² ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.ⁱ

The Calling of Four Fishermen
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

18 Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας
εἶδεν δύο ἀδελφοῦς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ
Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς
τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. 19 καὶ λέγει αὐτοῖς,
Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων.^k
20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.^l
21 Καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοῦς, Ἰάκω-
βον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτί-
ζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ
εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολού-
θησαν αὐτῷ.^m

² 17 {A} μετανοεῖτε, ἤγγικεν γάρ (see 3.2) **8** B C D L W Δ Θ^{vid} 0233 f¹ f¹³ 28 33
157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E
P Σ] Lect it^a, aur. b. c. d. f. ff¹, g¹, h. l vg syr^o, h. pal^{mss} cop^{samss}, meg. bo arm eth geo slav Origen Basil
Didymus Chrysostom Severian Marcus-Eremita Cyril Hesychius Theodoret; Ambrose
Chromatius Jerome Augustine // μετανοεῖτε, ἤγγικεν syr^{palms} cop^{samss} bo^{mss} // ἤγγικεν it^k
syr^{c,s} mss^{acc.} to Origen dub (Eusebius)

^h 16 NO P: ADRSV NJB REB // MS: WH ⁱ 17 NO P: TR Seg // P: WH AD NA M RSV NRSV ^l 19 P:
FC VP ² 20 P: TEV FC NIV VP NJB REB ^m 22 SP: WH // P: TR AD NA M Seg FC REB

15-16 Is 9.1-2 16 Lk 1.79 17 Μετανοεῖτε ... οὐρανῶν Mt 3.2; 10.7 18 δύο ... αὐτοῦ
Jn 1.40-41

Ministering to a Great Multitude

(Lk 6.17-19)

23 Καὶ περιῆγεν ἐν ὄλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.^α 24 καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὄλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους [καὶ] δαιμονιζομένους καὶ σελημιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.^ο 25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.^ρ

The Sermon on the Mount

Matthew 5-7

5 Ἴδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων,^α

The Beatitudes

(Lk 6.20-23)

- 3 Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι,
ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
4 μακάριοι οἱ πενθοῦντες,
ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.
5 μακάριοι οἱ πραεῖς,
ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν.¹

¹ 4-5 {B} 4 μακάριοι . . . παρακληθήσονται. 5 μακάριοι . . . τὴν γῆν. **κ** B C W Δ Θ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E Σ] Lect it^{b, f, q} syr^{o, p, h, pal} cop^{sa, meg, bo} arm eth geo slav Macarius/Symeon Chrysostom^{1/2}; Tertullian Chromatius // 5 μακάριοι . . . τὴν γῆν. 4 μακάριοι . . . παρακληθήσονται. D 33 it^{a, aur, c, d, ff¹, g¹, h, k, l} vg syr^c cop^{bo/ms} Origen Eusebian Canons Chrysostom^{1/2} Theodoret^{vid}; Hilary Ambrose Jerome Augustine

^α 23 P: NA ^ο 24 SP: NA // P: M VP ^ρ 25 SP: WH // P: AD M RSV NRSV // MS: Seg Lu NJB

^α 5.2 NO P: TR AD Seg NIV Lu NJB // P: WH NA M RSV

23 Mt 9.35; Mk 1.39 24 Mk 6.55-56 25 Mk 3.7-8

5.4 οἱ πενθοῦντες . . . παρακληθήσονται Is 61.2-3 5 οἱ πραεῖς . . . γῆν Ps 37.11

- 6 μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.
- 7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,
ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.
- 8 μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ,
ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.
- 9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.
- 10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης,
ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.^b
- 11 μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν [ψευδόμενοι]² ἕνεκεν ἐμοῦ.
- 12 χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.^c

Salt and Light

(Mk 9.50; Lk 14.34-35)

13 Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθησεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.^d 14 Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· 15 οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. 16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν

² 11 {C} ψευδόμενοι Ɀ B C W Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E Σ] Lect it^{a7}, aur. f. ff¹, l. q vg syr^c. p. h. pal cop^{sa}, meg. bo arm eth geo slav Origen^{1/2} Basil Apostolic Constitutions Gregory-Nyssa Didymus Eriphanus Chrysostom Cyril Hesychius Theodoret; Chromatius^{1/2} Jerome Rufinus Augustine^{6/11} // omit D it^{b, c, d, g¹, h, k} syr^s Origen^{1/2}; Tertullian Hilary Lucifer Ambrosiaster Ambrose Chromatius^{1/2} Augustine^{5/11} Speculum

^b 10 P: RSV TEV Seg FC NIV VP ^c 12 NO P: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^d 13 P: NA RSV TEV FC NIV VP Lu NJB REB NRSV

7 οἱ ἐλεήμονες ... ἐλεηθήσονται Mt 18.33; Jas 2.13 8 Ps 24.3-4 9 εἰρηνοποιοί He 12.14; Jas 3.18 10 μακάριοι ... δικαιοσύνης 1 Pe 3.14 11 Mt 10.22; 1 Pe 4.14 12 οὕτως ... προφῆτας 2 Chr 36.16; Mt 23.30, 37; Ac 7.52; He 11.32-38; Jas 5.10 14 τὸ φῶς τοῦ κόσμου Jn 8.12; 9.5; Php 2.15 15 Mk 4.21; Lk 8.16; 11.33 16 Eph 5.8-9; 1 Pe 2.12

ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.^e

Teaching about the Law

17 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλύσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. **18** ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. **19** ὅς ἐάν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.^f **20** λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐάν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλείον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.^g

Teaching about Anger

21 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, **Οὐ φονεύσεις**· ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. **22** ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ³

³ **22** [B] αὐτοῦ Ɔ⁶⁴ Ɔ* B 1292 it^{aur} vg eth^{ms} Origen mss^{acc} to Apollinans Theodore-Heraclia Theodore^{acc} to Apollinans; Tertullian^{vid} Chromatius Jerome Augustine^{3/4} Greek mss^{acc} to Augustine // αὐτοῦ εἰκῆ Ɔ² D L W Δ Θ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1342 1424 1505 Byz [E Σ] Lect it^{a, b, c, d, f, ff¹, g¹}, h, k, l, q vg^{mss} syr^c, s, p, h, pal cop^{sa, meg, bo} arm ethTH geo slav Irenaeus^{lat} mss^{acc} to Origen Eusebius Basil Apostolic Constitutions mss^{acc} to Apollinans Ps-Justin Chrysostom Cyril Theodoret; Cyprian Hilary Lucifer mss^{acc} to Jerome Augustine^{1/4} Speculum

^e 16 P: TR WH AD NA M RSV NRSV / 19 P: NA // S: NJB * 20 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NJB REB NRSV

17 Mt 3.15; Ro 3.31 18 ἕως ... νόμου Lk 16.17; 21.33 19 ὅς ... ἐλαχίστων Jas 2.10
21 Οὐ φονεύσεις Ex 20.13; Dt 5.17 (Mt 19.18; Mk 10.19; Lk 18.20; Ro 13.9; Jas 2.11); (Ex 21.12; Lv 24.17) 22 πᾶς ... ἀδελφῷ αὐτοῦ 1 Jn 3.15

ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὅς δ' ἂν εἶπη τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὅς δ' ἂν εἶπη, Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέειναν τοῦ πυρός.^h **23** ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκει μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, **24** ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθῶν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.ⁱ **25** ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτῆς τῷ ὑπηρέτῃ καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆσῃ· **26** ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην.^k

Teaching about Adultery

27 Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη, **Οὐ μοιχεύσεις.** **28** ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.^l **29** εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέειναν. **30** καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέειναν ἀπέλθῃ.^m

Teaching about Divorce

(Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18)

31 Ἐρρέθη δέ, **Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.** **32** ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπο-

^h 22 SP: NA // P: NIV VP ⁱ 24 SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^k 26 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NJB REB NRSV ^l 28 SP: NA // P: VP TOB ^m 30 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg Lu NJB REB NRSV

25-26 ὁ κριτῆς ... κοδράντην Mt 18.34-35; Lk 12.58-59 **27** Οὐ μοιχεύσεις Ex 20.14; Dt 5.18 (Mt 19.18; Mk 10.19; Lk 18.20; Ro 13.9; Jas 2.11) **29-30** Mt 18.8-9; Mk 9.43-47 **31** Ὅς ... ἀποστάσιον Dt 24.1 (Mt 19.7; Mk 10.4) **32** 1 Cor 7.10-11

λύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτός λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὅς ἐάν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται⁴."

Teaching about Oaths

33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, **Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου.** **34** ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ, **35** μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστὶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως, **36** μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. **37** ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ ποιηροῦ ἐστίν.^ο

Teaching about Retaliation

(Lk 6.29-30)

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, **Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.** **39** ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ ποιηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίζει εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα [σου], στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· **40** καὶ τῷ θέλουτί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες

⁴ **32** {B} καὶ ὅς ἐάν (or ἄν) ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται **8** (L 579 1241 γαμήσει) W Δ Θ 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 arm eth Byz [E Σ] *Lect* it^h syr^h cop^{meg. bo} Basil Chrysostom // καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται (see Lk 16.18) B (828 / 184 καὶ ὅς) (geo) slav Origen (καὶ ὅς ἐάν . . . γαμήσῃ or καὶ ὁ . . . γαμήσας μοιχᾶται it^{aur. c. f.} ff¹. g¹. l vg syr^{c. s. p. (pal)} cop^{sa} Tertullian Jerome Augustine^{1/2}) // omit D it^{a. b. d. k} mss^{acc. to} Origen; Zeno Chromatius Augustine^{1/2} Greek and Latin mss^{acc. to Augustine} Speculum

^ο **32** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NJB REB NRSV ³⁷ NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NJB REB NRSV

33 Οὐκ ... σου Lv 19.12; Nu 30.3; Dt 23.22 **34-35** μήτε ... γῆ Jas 5.12 **34** οὐρανῷ ... θεοῦ Is 66.1; Mt 23.22; Ac 7.49 **35** γῆ ... αὐτοῦ Is 66.1; Ac 7.49; Jas 5.12 πόλις ... βασιλέως Ps 48.2 **37** Jas 5.12 ναὶ ναί, οὐ οὐ 2 Cor 1.17 **38** Ὁφθαλμὸν ... ὀδόντος Ex 21.24; Lv 24.20; Dt 19.21 **39** ραπίζει ... σου Jn 18.22 **40** 1 Cor 6.7

αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· **41** καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἔν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο. **42** τῷ αἰτοῦντί σε δός, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.^ρ

Love for Enemies
(Lk 6.27-28, 32-36)

43 Ἰκούσατε ὅτι ἐρρέθη, Ἄγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. **44** ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν⁵ καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς⁶, **45** ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. **46** εἰάν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; **47** καὶ εἰάν

⁵ **44** {A} ὑμῶν (see footnote 6) ⋈ B f¹ 205 it^k syr^c.^s cop^{sa}. bopt^l Theophilus Irenaeus^{lat} vid Origen Adamantius; Cyprian Faustus-Milevis // ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς 1071 / 866 / 1016 cop^{bopt} geo¹ (Athenagoras) Clement Eusebius^{1/2} (Theodoret); Tertullian // ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς it^a. aur. b. ff¹. g¹. l vg arm^{mss} Eusebius^{1/2} Arsenius; Ambrose Chromatius Jerome Augustine // ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς (see Lk 6.27-28) D^c (D* ὑμῖν for first ὑμᾶς) L W Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 arm^{mss} eth^{pp}. (TH) geo² slav Byz [E Σ] Lect it^c. d. f. h syr^h. (pal) (syr^p τὸν καταρωμένον) cop^{meg} (Chrysostom); (Lucifer) (Speculum)

⁶ **44** {A} καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς (see footnote 5) ⋈ B f¹ 205 it^k syr^c.^s cop^{sa}. bopt^l eth^{ms}. pp (Athenagoras) Origen^{5/6} (Adamantius); Tertullian Cyprian Lucifer Jerome^{2/3} Faustus-Milevis Augustine (Speculum) // καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηραζόντων ὑμᾶς (see Lk 6.28) 1241 / 253 / 547 / 563 / 858 / 1223 geo¹ Theophilus (Clement) Origen^{1/6} (Chrysostom) // καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηραζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς D^c (D* 157 omit first ὑμᾶς) L (W 1505 omit first καί) Δ Θ f¹³ 28 (33 1342 / 524 omit second ὑμᾶς) 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1424 Byz [E Σ] Lect (l 76 προσέχετε for προσεύχεσθε) it^(a). (b). c. (d). f. (h) syr^(p). h. (pal) arm ethTH geo² slav (Eusebius) Basil (Gregory-Nyssa) (Nilus) Arsenius; (Ambrose) (Chomatius) // et orate pro persequentibus et calumniantibus vos it^{aur}. ff¹. g¹. l vg Jerome^{1/3}

^ρ **42** NO P; TR AD // SP: WH // P: NA MRSV Seg NJB REB NRSV

43 Ἀγαπήσεις ... σου Lv 19.18 (Mt 19.19; 22.39; Mk 12.31; Lk 10.27; Ro 13.9; Ga 5.14; Jas 2.8) **44** ἀγαπάτε ... ὑμῶν Ex 23.4-5; Pr 25.21; Ro 12.20 προσεύχεσθε ... ὑμᾶς Lk 23.34; Ac 7.60; Ro 12.14; 1 Cor 4.12 **45** ὅπως ... οὐρανοῖς Eph 5.1

ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποι-
εῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνηκοί⁷ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; **48** Ἔσεσθε
οὖν ἡμεῖς τέλειοι ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός
ἐστιν.⁹

Teaching about Almsgiving

6 Προσέχετε [δὲ] τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ
μὴ γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.^a

2 Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν
σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. **3** σοῦ δὲ
ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί
ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, **4** ὅπως ἦ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ
κρυπτῷ· καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀπο-
δώσει σοι^{1, b}

Teaching about Prayer

(Lk 11.2-4)

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί,
ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν
πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς

⁷ **47** {B} ἐθνηκοί⁸ NB D Z f¹ 33 (205) 892 1071 1241 1424 it^a, aur, b, c, d, f, ff¹, g¹, i vg syr^c.
h, pal cop^{sa}, meg, bo, fay eth geo¹ Basil; Cyprian Lucifer Chromatius Augustine // *τελώναι*
(see 5.46) L W Δ Θ f¹³ 28 157 180 565 579 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1505
Byz [E Σ] *Lect* it^h syr^p geo² slav // *τελώναι καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ arm*

¹ **4** {B} σοι (see 6.6, 18) NB D Z f¹ f¹³ 33 205 1292 it^{aur, d, ff¹, k} vg syr^c cop^{sa, meg, bo, fay}
Diatessaron^{97f} Origen; Cyprian Chromatius Augustine Greek mss^{acc. to Augustine} // σοι ἐν
τῷ φανερω⁹ L W Δ Θ 0250 13 28 157 180 565 579 597 (700) 828 892 1006 1010 1071
1241 1243 1342 1424 1505 Byz [E Σ] *Lect* (I 68 omit σοι) it^{a, b, c, f, g¹, h, l, q} syr^{s, p, h, pal} arm
eth geo slav Diatessaron^{atm} Basil (Apostolic Constitutions) Nilus Chrysostom; Latin
mss^{acc. to Augustine} Speculum

⁹ **48** P: WH AD NA M RSV NRSV

^a **6.1** NO P: TR AD NA NJB TOB // SP: WH ^b **4** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg REB
NRSV

48 Lv 19.2; Dt 18.13

6.1 μὴ ... αὐτοῖς Mt 23.5

5 ὅπως ... ἀνθρώποις Mt 6.16; 23.5

ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.
6 σὺ δὲ ὅταν προσεύξη, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ
 κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν
 τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ
 ἀποδώσει σοι^{2,ε} **7** Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε
 ὡσπερ οἱ ἔθνηκοί, δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ
 αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. **8** μὴ οὖν ὁμοιωθήτε αὐτοῖς·
 οἶδεν γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν³ ὧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς
 αἰτῆσαι αὐτόν.⁴ **9** Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς·

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·

10 ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου·

γενηθήτω τὸ θέλημά σου,

ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,

ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,

ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ^{4,ε}

² **6** {B} σοι (see 6.4, 18) **κ** B D Z f¹ 205 it^{aur, d, ff^{1, k}} vg syr^{c, s, palms} cop^{sa, meg, bo} Diatesaron^{syr} Origen Eusebius (Ps-Clementines); Hilary Ambrose Chromatius Augustine // σοι ἐν τῷ φανερωῷ L W Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G Σ] Lect it^{a, b, c, f, g^{1, h, l, π, q}} syr^{p, h, palms} arm eth geo slav Diatessaron^{arm} Chrysostom Cyril

³ **8** {A} ὁ πατήρ ὑμῶν **κ*** D L W Z Δ Θ 0170^{vid f¹³} 33 157 180 565 579 597 700 892* 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 Byz [E G Σ] Lect it^{a, aur, b, c, f, ff^{1, g^{1, h, k, l, π, q}}} vg syr^{c, s, p, pal} cop^{ho, fay} arm geo slav Diatessaron^{syr} Origen^{1/2} Basil^{1/2}; Ambrosiaster Ambrose Chromatius Jerome Augustine // ὁ πατήρ ἡμῶν f¹ 205 l 184 l 387 l 859 l 1074 // ὁ θεὸς ὁ πατήρ ὑμῶν **κ**¹ B cop^{sa, meg} // ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος (see 6.14) 28 892^{mg} 1424 1505 syr^h eth geo^B (Origen^{1/2}) Basil^{1/2}

⁴ **13** {A} πονηροῦ. **κ** B D Z 0170 f¹ 205 l 547 it^{a, aur, b, c, ff^{1, h, l}} vg cop^{meg, bo^{pl}} Diatesaron^{syr} Origen Cyril-Jerusalem^{dub} Gregory-Nyssa Cyril; Tertullian Cyprian Ambrosiaster Ambrose Chromatius Jerome^{5/6} Augustine // πονηροῦ. ἀμὴν 17 vg^{cl} Jerome¹⁶ //

^ε **6** P: NA MRSV TEV Seg FC VP REB NRSV // S: NJB ⁸ P: NA NIV REB // S: TOB ¹³ P: NA M TEV Seg FC NIV VP TOB

⁶ εἴσελθε ... θύραν σου Is 26.20 εἴσελθε ... πρόσευξαι 2 Kgs 4.33 ⁸ οἶδεν ... ἔχετε Mt 6.32; Lk 12.30 ⁹ ἀγιασθήτω ... σου Eze 36.23 ¹⁰ γενηθήτω ... σου Mt 26.42; Lk 22.42 ¹² Sir 28.2; Mt 18.32-33 ¹³ μὴ ... πειρασμόν Sir 23.1; 33.1; Mt 26.41; Lk 22.40 ῥύσαι ... πονηροῦ Jn 17.15; 2 Th 3.3; 2 Tm 4.18

14 Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· **15** ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις⁵, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν!

Teaching about Fasting

16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. **17** σὺ δὲ νηστεύων ἀλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, **18** ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀποδώσει σοι^{6,8}

Treasure in Heaven

(Lk 12.33-34)

19 Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν

πονηροῦ, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμὴν. (see 1 Chr 29.11-13) L W Δ Θ 0233 f¹³ 28 33 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 (1342 syr^c omit καὶ ἡ δύναμις) 1424 1505 Byz [E G Σ] Lect (l 1016 omit καὶ ἡ δόξα) it^{f, (q)} (it^{e1} syr^p omit ἀμὴν) (it^k omit ἡ βασιλεία καὶ and καὶ ἡ δόξα and ἀμὴν) syr^{h, pal} cop^{bopt} (cop^{sa, fay} Didache omit ἡ βασιλεία καὶ) arm eth geo slav // πονηροῦ, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμὴν. 157 (1253 omit καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα)

⁵ **15** [C] ἀνθρώποις Ἡ D f¹ 205 892* it^{a, aur, c, ff¹, g¹, h, k, l} vg syr^p cop^{meg, bopt} Chromatius^{lem} Augustine // ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν B L W Δ Θ 0233 f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G Σ] Lect it^{(b), f, q} vg^{mss} syr^{c, h, pal} cop^{sa, bopt} arm eth geo slav Basil; Chromatius^{comm}

⁶ **18** [A] σοι (see 6.4, 6) Ἡ B D L W Θ 0250 f¹ f¹³ 28 33 180 565 597 700 892 1006 1010 1292 1424 Byz^{pt} [G Σ] Lect^{pt} it^{aur, f, ff¹, l, q} vg syr^{c, p, h, pal^{mss}} cop^{sa, meg, bo} arm^{mss} Petrus-Chrysologus; (Ambrose Chromatius Augustine Speculum ὑμῖν for σοι) // σοι ἐν τῷ

⁷ **15** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg REB NRSV * **18** P: (TR) WH (AD) NA RSV NRSV

14 Mk 11.25; Eph 4.32; Col 3.13 **15** Mt 18.35 **16** Ὅταν ... αὐτῶν Is 58.5 ὅπως ... ἀνθρώποις Mt 6.5; 23.5 **19** Μὴ ... ἀφανίζει Jas 5.2-3

καὶ κλέπτουσιν· **20** θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· **21** ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά σου.^h

The Light of the Body

(Lk 11.34-36)

22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· **23** ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ποιηρὸς ᾗ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.ⁱ

God and Mammon

(Lk 16.13)

24 Οὐδεὶς δύναται διυσι κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.^k

Care and Anxiety

(Lk 12.22-34)

25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε [ἢ τί πίητε]⁷, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; **26** ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

φανερῶ Δ 0233 157 205 579 1071 1241 1243 1342 1505 Byz^{pl} [E] Lect^{pl} AD (it^a, b, c, g¹, h, k ὑμῖν for σοι) syr^{palms} arm^{mss} geo slav Diatessaron^{arm}

⁷ **25** {C} ἢ τί πίητε B W f¹³ 33 157 205 1342 / 547 it^{aur, c, f, g¹, h, q} cop^{sa^{mss}, meg, bo} arm^{mss} geo^{1, (B)} slav Origen Basil^{1/2} Evagrius Nilus Marcus-Eremita; (mss^{acc} to Jerome) Speculum // καὶ τί πίητε L Δ Θ 0233 (28 1071 / 858 / 1016 πίητε) 180 565 579 597 700 1006 1010 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E G N Σ] Lect syr^{p, h} geo^A Basil^{1/2}; Augustine^{1/3}//

^h **21** NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV '23 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV NIV Lu REB NRSV ⁱ **24** NO P: TR WH AD Lu // P: NA M RSV TEV Seg NIV REB NRSV

20 θησαυρίζετε ... οὐρανῷ Sir 29.11; Mt 19.21; Mk 10.21; Lk 18.22; Col 3.1-2 **23** ἐὰν ... ἢ Mt 20.15; Mk 7.22 **24** μαμωνᾷ Lk 16.9 **25** μὴ μεριμνᾶτε Php 4.6 **26** ἐμβλέψατε ... αὐτά Ps Sol 5.9-11 LXX

ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; **27** τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;^l **28** καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν⁸. **29** λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. **30** εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;^m **31** μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, Τί φάγωμεν; ἢ, Τί πίωμεν; ἢ, Τί περιβαλώμεθα; **32** πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων. **33** ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν [τοῦ θεοῦ] καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ⁹, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.ⁿ **34** μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ἑαυτῆς· ἄρκετόν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.^o

omit (see Lk 12.22) **8** f¹ 892 it^a, b, ff¹, k, l vg syr^c, pal cop^{sa}ms^{ss} arm^{ms} Diatessaron^{syr} Athanasius Chrysostom Cyril; Hilary Jerome Augustine^{2/3}

⁸ **28** [B] αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν **8**¹ (B κοπιούσιν) (Θ νήθουσιν οὐδὲ κοπιῶσιν) f¹ (33 κοπιούσιν and νήθουσιν) 205 (1071 αὐξάνει) it^a, aur, b, c, f, ff¹, g¹, h, (k), l vg (syr^c) cop^{sa}, bo geo¹, A slav Athanasius Chrysostom^{com}; Hilary Augustine Speculum // οὐ ξαίνουσιν οὐδὲ νήθουσιν οὐδὲ κοπιῶσιν **8**^{*vid} // αὐξάνει οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει (see Lk 12.27) L W Δ 0233 f¹³ 28 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N Σ] Lect (arm) Basil (Philo-Carpasia) Chrysostom^{lem} Nilus // αὐξάνει 1009

⁹ **33** [C] τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ L W Δ Θ 0233* (0233^c omit αὐτοῦ) f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N Σ] Lect it^a, aur, b, c, f, ff¹, g¹, h vg^{cl}, ww syr^c, p, h, pal cop^{me} arm eth^(pp) geo¹, A slav Serapion Basil (Didymus^{1/2}) Evagrius Chrysostom^{1/12} Marcus-Eremita Cyril Theodoret John-Damascus; (Hilary) Chromatius Augustine^{2/7} // τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ / 858 (Clement) // τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ **8** (B τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ) (1646 cop^{sa}, bo βασιλείαν αὐτοῦ) (it^k Cyprian Augustine^{5/7}

^l 27 SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^m 30 SP: NA // P: TEV ⁿ 33 SP: NA // P: RSV NRSV ^o 34 P: WH AD NA M RSV NRSV

26 οὐχ ... αὐτῶν Mt 10.31; Lk 12.7, 24 **29** Σολομῶν ... αὐτοῦ 1 Kgs 10; 2 Chr 9 **32** οἶδεν ... ἀπάντων Mt 6.8; Lk 12.30 **33** Ps 37.4 **34** μὴ ... ἑαυτῆς Ex 16.4

Judging Others

(Lk 6.37-38, 41-42)

7 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· **2** ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν.^a **3** τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; **4** ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, Ἔφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; **5** ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.^b **6** Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶν μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.^c

Ask, Seek, Knock

(Lk 11.9-13)

7 Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρησετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· **8** πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.^d **9** ἢ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; **10** ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσῃ αὐτῷ; **11** εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουσὶν αὐτόν.^e **12** Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.^f

δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ) it¹ vgst (Eusebius) (Gregory-Nyssa) (Didymus^{1/2}) Macarius/Symeon; Speculum // τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ 245 / 184 geo^B Diatessaron⁹⁷ Chrysostom^{4/12}; Jerome // τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν Justin Chrysostom^{7/12}

^a 2 SP: NA // P: M NIV ^b 5 P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB ^c 6 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg TOB REB NRSV ^d 8 P: NIV VP REB ^e 11 Question: TR AD NA⁹⁸ // P: NA M TEV FC VP REB NRSV // S: Seg Lu NJB TOB / ^f 12 P: TR WH AD NA M RSV Seg Lu REB NRSV

1 Μὴ κρίνετε Ro 2.1; 14.4, 10; 1 Cor 5.12; Jas 4.11 **2** ἐν ᾧ μέτρῳ... ὑμῖν Mk 4.24 **7** Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν Mk 11.24; Jn 14.13-14; 15.7; 16.23-24; Jas 1.5; 1 Jn 3.22; 5.14-15 **11** ὁ πατὴρ ... αὐτόν Jas 1.17 **12** οὗτος... προφῆται Mt 22.40; Ro 13.8-10

The Narrow Gate

(Lk 13.24)

13 Εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη¹ καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· **14** τί² στενὴ ἡ πύλη³ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν.⁸

A Tree Known by Its Fruit

(Lk 6.43-44)

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι ἄρπαγες. **16** ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;^h **17** οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς ποιηροὺς ποιεῖ. **18** οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς ποιηροὺς

¹ **13** [B] ἡ πύλη **ℵ**¹ B C L W Δ Θ *f*¹ *f*¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 *Byz* [E G N O Σ] *Lect* it^{aur, f, ff¹, g¹, l, q} vg syr^{c, p, h, pal} cop^{sa, meg, bo} arm eth geo slav Origen^{gr 2/4, lat 1/2} Basil Didymus^{1/2} Chrysostom Cyril; Jerome Augustine^{1/2} // *omit* **ℵ**^{*} / 211 it^{a, b, c, h, k} vg^{mss} Diatessaron Clement Naassenes^{acc, to Hippolytus} Hippolytus Origen^{gr 2/4, lat 1/2} Eusebius Didymus^{1/2}; Cyprian Hilary Lucifer Augustine^{1/2} Speculum

² **14** [B] τί **ℵ**² (B² τί δέ) C L W Δ Θ *f*¹ *f*¹³ 28 180 565 579 597 700* 892 1006 1241 1292 1342 1424 1505 *Byz* [E G N O Σ] *Lect* it^{a, aur, b, c, f, ff¹, g¹, h, (k), l, q} vg syr^{c, p, h, pal} (arm) eth slav Didymus Macarius/Symeon; Cyprian Gaudentius Jerome Augustine // *ὅτι* **ℵ**^{*} (B^{*} *ὅτι* δέ) 157 700* 828 1010 1071 1243 / 184 / 547 / 673 / 751 / 859 / 1552 / ^{AD} vg^{mss} cop^{(sa), meg, bo} geo Naassenes^{acc, to Hippolytus} Origen Ps-Justin; Ambrose Gregory-Elvira Speculum // *καί* 205 Chrysostom // *omit* (including *στενὴ* δέ) 2148 Diatessaron Cyril

³ **14** [A] ἡ πύλη **ℵ** B C (L 1241 *omit* ἡ) W Δ Θ *f*¹ *f*¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 *Byz* [E G N O Σ] *Lect* it^{aur, b, c, f, ff¹, g¹, l, q} vg syr^{c, p, h, pal} cop^{sa, meg, bo} arm eth geo slav Origen^{1/5} Basil Didymus Macarius/Symeon Philo-Carpasia Chrysostom Cyril Theodoret; Ambrose Gaudentius Jerome^{1/11}

^h **14** NO P; TR AD // SP; WH // P; NA M RSV Seg Lu REB NRSV ^h **16** SP; NA

14 τεθλιμμένη ... ζωὴν Ac 14.22 **15** Προσέχετε ... ψευδοπροφητῶν Mt 24.11, 24; Lk 6.26; 2 Pe 2.1; 1 Jn 4.1; Re 16.13 λύκοι Eze 22.27; Mt 10.16; Jn 10.12; Ac 20.29 **16-17** Mt 12.33, 35 **16** ἀπὸ ... αὐτούς Sir 27.6 μήτι ... σῦκα Jas 3.12

ποιεῖν οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποῦς καλοῦς ποιεῖν.
19 πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ
 εἰς πῦρ βάλλεται. **20** ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν
 ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.ⁱ

I Never Knew You

(Lk 13.25-27)

21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς
 τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ
 πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. **22** πολλοὶ ἐροῦσίν μοι
 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι ἐπροφη-
 τεύσαμεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ
 σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; **23** καὶ τότε
 ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι Οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε
 ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.^k

The Two Foundations

(Lk 6.47-49)

24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ
 ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται⁴ ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ὠκοδό-
 μησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν· **25** καὶ κατέβη
 ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ
 προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσαν, τεθεμελίωτο

Augustine^{1/7} // *omit* 544 it^{27, h, k} Diatessaron Clement Naassenes^{acc. to Hippolytus} Origen^{4/5} Eu-
 sebius Gregory-Nyssa Ps-Justin Nilus Hesychius; Cyprian Gregory-Elvira Jerome^{10/11}
 Augustine^{6/7} Speculum

⁴ **24** {B} ὁμοιωθήσεται **Ⲛ** B Z Θ f¹³ 33 205 700 892 1071 1241 / 866 it^{a, aur, b, c,}
 ff^{1, g¹, l} v^g syr^{p, h^mg, p^aj^mss} cop^{sa, meg} arm eth geo Origen Didymus Philo-Carpasia Chry-
 sostom Cyril; Ambrose Jerome Augustine^{1/8} // ὁμοιώσω αὐτόν C L W Δ 157 180 565
 579 597 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G Σ] *Lect* it^{f, h, k, q} syr^{c, h} cop^{bo}
 slav Cyprian Hilary Lucifer Augustine^{7/8} Speculum

ⁱ **20** NO P: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^k **23** NO P: TR AD // P: WH NA M
 RSV Seg NIV NJB REB NRSV

19 Mt 3.10; Lk 3.9; 13.6-9; Jn 15.6 **20** Mt 7.16; 12.33 **21** πᾶς ... κύριε Lk 6.46 ὁ ποιῶν ...
 πατρός Mt 21.31; Ro 2.13; Jas 1.22, 25; 1 Jn 2.17 **22** τῷ σῶ ὀνόματι ἐπροφητεῦσαμεν Jr 14.14; 27.15
 τῷ σῶ ὀνόματι ... ἐξεβάλομεν Mk 9.38; Lk 9.49 **23** τότε ... ὑμᾶς Mt 10.33; 2 Tm 2.12 ἀποχωρεῖτε ...
 ἀνομίαν Ps 6.8; Mt 13.41-42; 25.41 **24** Πᾶς ... αὐτούς Jas 1.22

γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.¹ **26** καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον· **27** καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη."^m

28 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· **29** ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν."

The Cleansing of a Leper

(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)

8 Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. **2** καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνη αὐτῷ λέγων, Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι.^a **3** καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ λέγων, Θέλω, καθαρίσθητι.^b καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. **4** καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅρα μηδενὶ εἶπης, ἀλλὰ ὑπάγε σεαυτὸν δείξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.^c

The Healing of a Centurion's Servant

(Lk 7.1-10; Jn 4.43-54)

5 Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν **6** καὶ λέγων, Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. **7** καὶ λέγει αὐτῷ, Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.^d **8** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη, Κύριε, οὐκ

¹25 SP: NA // P: M TEV ^m27 NO P: TR // S: TEV FC NJB TOB ⁿ29 P: AD M // MS: Seg Lu NJB

^a8.2 P: TEV FC NIV VP ^b3 P: FC VP ^c4 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^d7 Question: TOB NA^{ms} // as text: TOB^{ms}

26 πᾶς ... αὐτούς Jas 1.23 **27** Eze 13.10-12 **28** ἐγένετο ... τούτους Mt 11.1; 13.53; 19.1; 26.1; Lk 7.1 **28-29** ἐξεπλήσσοντο ... ἔχων Mk 1.22; Lk 4.32

8.4 Ὅρα ... εἶπης Mt 9.30; 12.16; Mk 7.36 σεαυτὸν ... ἱερεῖ Lv 14.2; Lk 17.14 προσένεγκον ... Μωϋσῆς Lv 14.4-32 5-7 Jn 4.46-47

εἰμι ἰκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθης, ἀλλὰ μόνον εἶπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. **9** καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, Πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, Ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.^c **10** ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὔρον¹. **11** λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, **12** οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων!^f **13** καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχη, Ὑπάγε, ὡς ἐπίστευσας γεννηθήτω σοι.^g καὶ ἰάθη ὁ παῖς [αὐτοῦ] ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.^h

The Healing of Many People

(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

14 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· **15** καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφήκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ.ⁱ **16** Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθερά-

¹ **10** {B} παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὔρον B W (f¹ 205 *omit* ἐν τῷ Ἰσραὴλ) (892 εὔρον ἐν τῷ Ἰσραὴλ) it^a, (g¹), k, q syr^c, hmg, pal cop^{sa}, bo (eth^{ms}) Diatessaron^{am} Augustine^{1/18} // οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον (see Lk 7.9) **¶** C L Δ Θ 0233 0250 f¹³ 33 157 180 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N Σ] *Lect* it^{aur}, b, c, f, ff¹, (g¹), h, l vg syr^s, p, h cop^{meg} arm (eth^{pp}) geo slav Diatessaron^{sy} Origen^{lat} Chrysostom; Hilary (Chromatius) Jerome Augustine^{17/18}

^c **9** P: TEV FC NIV VP / **12** P: FC NIV VP ^g **13** P: TEV FC VP // ^h SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ⁱ **15** SP: WH // P: NA TEV Seg FC NIV TOB REB // S: VP NJB

10 παρ' ... εὔρον Mt 15.28 **11** ἀπὸ ... ἤξουσιν Ps 107.3 **11-12** ἀπὸ ... ἐξώτερον Lk 13.28-29 **12** ἐκεῖ ... ὀδόντων Mt 13.42, 50; 22.13; 24.51; 25.30; Lk 13.28 **13** ὡς ... ἐκείνη Mt 9.29; 15.28; Jn 4.50-51 **14** εἰς ... αὐτοῦ 1 Cor 9.5

πενσεν, **17** ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος,

**Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν
καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.^k**

The Would-be Followers of Jesus

(Lk 9.57-62)

18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄχλον² περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.^l **19** καὶ προσελθὼν εἰς γραμματεῦς εἶπεν αὐτῷ, Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. **20** καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.^m **21** ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν [αὐτοῦ]³ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. **22** ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι καὶ ἄψες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.ⁿ

The Calming of a Storm

(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. **24** καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο

² **18** {C} ὄχλον B cop^{sa}ms^{ss} // ὄχλον πολὺν W (1424 l 524 l 1074 πολὺν ὄχλον) it^c. b¹ copsmms^{meg} arm^{ms} eth^{ms} geo (slav^{ms}) (Speculum) // ὄχλους^h f¹ (l 184 cop^{bo} τοὺς ὄχλους, l 68 τοὺς ὄχλους ἐρχομένους) // πολλοὺς 1071 // πολλοὺς ὄχλους^h C L Δ Θ 0233 f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1505 Byz [E G N Σ] Lect ethTH slav^{ms} Chrysostom // ὄχλους πολλοὺς 108 it^a. aur. b. ff¹. h. k. l. q vg arm^{ms} eth^{PP} Hilary Chromatius Augustine

³ **21** {C} τῶν μαθητῶν αὐτοῦ C L W Δ Θ 0250 f¹ f¹³ 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N Σ] Lect it^{aur}. ff¹. g¹. (k). l vg syr^c. s. p. h. pal cop^{meg}. bo arm eth geo Jerome Speculum // τῶν μαθητῶν^h B 33 it^a. (b. c. h. q) cop^{sa} slav Chromatius // τις (and omit δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ) 1253 Chrysostom

^k **17** P: TR WH AD NA M RSV NRSV / **18** SP: WH ^m **20** P: TEV FC NIV VP NJB ⁿ **22** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

17 Αὐτός ... ἐβάστασεν Is 53.4 **18** ἐκέλευσεν ... πέραν Mk 4.35; Lk 8.22 **20** ὁ δὲ ... κλίνῃ 2 Cor 8.9 **21** ἐπίτρεψον ... μου 1 Kgs 19.20 **22** Ἰησοῦς ... μου Mt 9.9; Jn 1.43; 21.19

ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων, αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. **25** καὶ προσελθόντες⁴ ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, σῶσον⁵, ἀπολλύμεθα. **26** καὶ λέγει αὐτοῖς, Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι;^ο τότε ἐγερεῖς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.^ρ **27** οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες, Ποταπὸς ἐστὶν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;^q

The Healing of the Gadarene Demoniacs

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

28 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν⁶ ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. **29** καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες, Τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;^ρ **30** ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. **31** οἱ δὲ δαίμονες

⁴ **25** {B} προσελθόντες **Σ** B 33^{vid} 892 it^a, aur, c, ff¹, k, l vg cop^{sa}, bo Jerome // προσελθόντες οἱ μαθηταὶ C² L Δ f¹³ 157 180 565 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E] *Lect* (I 1016^{1/2}) it^b vg^{ms} arm geo^B Eusebius; Chromatius // προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ W Θ Σ f¹ 205 1424 I 127 I 184 I 253 I 384 I 770 I 773 I 1016^{1/2} I 1780 I AD it^b, g¹, q syr^s, p, h, pal eth geo^{1, A} slav // προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ C² vid vg^{c1} cop^{meg}

⁵ **25** {B} σῶσον **Σ** B C f¹ f¹³ [828*] 33 205 892 I 547 cop^{bo/mss} Cyril^{1/2} // σῶσον ἡμᾶς L W Δ Θ 0242^{vid} 157 180 565 579 597 700 828^c 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E Σ] *Lect* it^a, aur, b, c, ff¹, g¹, h, k, l, q vg syr^s, p, h, pal cop^{sa}, meg, bo arm eth geo slav Origen^{dub} Eusebius Chrysostom Cyril^{1/2} Hesychius; Ambrose Gaudentius Chromatius Jerome Augustine

⁶ **28** {C} Γαδαρηνῶν (**Σ**^{*} Γαζαρηνῶν) B C (Δ Γαραδηνῶν) Θ Σ 1010 I 253 syr^s, p, h geo¹ Diatessaron^{syr} mss^{acc.} to Origen Epiphanius // Γερασηνῶν **Σ**² L W f¹ f¹³ 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E] *Lect* (syr^{hmg} 2, h^{br}, pal) cop^{bo} arm eth geo² slav Diatessaron^{arm} Origen Eusebius^{vid} Apollinaris mss^{acc.} to Epiphanius Hesychius // Γερασηνῶν (see Mk 5.1; Lk 8.26) it^a, aur, b, c, d, f, ff¹, g¹, h, k, l, q vg syr^{hmg} 1 cop^{sa}, meg mss^{acc.} to Origen; Hilary Ambrose Chromatius

^ο **26** P: FC VP // ^ρ P: TEV NIV-^ο **27** SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^ρ **29** P: TEV FC NIV VP

παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες, Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. **32** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑπάγετε.⁵ οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπήλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ἰδοὺ ὤρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.⁶ **33** οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. **34** καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάντησιν τῷ Ἰησοῦ καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.⁷

The Healing of a Paralytic

(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

9 Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.^a **2** καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ, Θάρσει, τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.^b **3** καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς, Οὗτος βλασφημεῖ. **4** καὶ ἰδὼν¹ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν, Ἵνατί ἐνθυμεῖσθε ποιηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; **5** τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, Ἐφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, Ἐγειρε καὶ περιπάτει; **6** Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας –^c τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, Ἐγερθεῖς ἄρον σου τὴν κλίνην καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.^d **7** καὶ ἐγερθεῖς ἀπήλθεν εἰς τὸν οἶκον

¹ **4** {B} καὶ ἰδὼν **κ** C D L W Δ 0233 f¹³ 33 180 579 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E* F G] Lect it^{aur.} b. c. d. f. ff¹. g¹. k. l. q vg cop^{bo} slav Chromatius Augustine // ἰδὼν δέ N Σ it^{a, h} syr^{palms} Jerome Speculum // καὶ εἰδὼς B E^c f¹ 157 205 565 597 700 1424 l 76 l 184 l 253 l 547 l 672 l 673 l 813 l 1223 syr^h arm geo¹ Chrysostom // εἰδὼς δέ Θ syr^p cop^{sa, meg} geo²

⁵ **32** P: FC VP // ⁶ P: TEV FC VP ⁷ **34** NO P: REB // SP: WH // P: TR AD NA M RSV NRSV

^a **9.1** P: NA REB NRSV ^b **2** SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^c **6** P: FC VP // ^d P: TEV FC VP

αὐτοῦ. **8** ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν² καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.^ε

The Calling of Matthew

(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

9 Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι! καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.⁸
10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. **11** καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;^h **12** ὁ δὲ ἀκούσας εἶπεν, Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. **13** πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν, Ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν· οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς.ⁱ

The Question about Fasting

(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες, Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν [πολλά]³, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν; **15** καὶ εἶπεν

² **8** [A] ἐφοβήθησαν **8** B D W f¹ 33 205 892 1424 it^a, aur, b, c, d, ff¹, g¹, h, k, l, q vg syr^s, p, pal cop^{sa}, meg, bo Hilary Chromatius Augustine // ἐθαύμασαν C L Δ Θ 0233 f¹³ 157 180 565 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G N Σ] Lect syr^h arm geo slav Chrysostom // admirantes timuerunt itⁱ (eth) // omit (including καί) X Irenaeus^{lat}

³ **14** [C] νηστεύομεν πολλά **8**² C D L W Δ Θ 0233 f¹ f¹³ 33 157 (180) 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N Σ] Lect it^d, (k) syr^p, h, pal cop^{sa}mss, meg, bo eth geo¹. ^Δ Basil Chrysostom // νηστεύομεν πυκνά **8**¹ it^a, aur, b, c, f, ff¹, g¹, h, l, q vg syr^s? arm Hilary Chromatius Jerome Augustine // νηστεύομεν **8**^{*} B cop^{sa}mss geo^B Cyril

^ε **8** NO P: AD // P: TR WH NA M RSV NRSV / ⁹ P: TEV FC VP // ^h SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV // S: NJB ^h **11** SP: NA // P: TEV FC NIV VP / ¹³ NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg REB NRSV

⁹ λέγει ... μοι Mt 8.22; Jn 1.43; 21.19 **10-11** Mt 11.19; Lk 7.34; 15.1-2; 19.7 **13** Ἔλεος ... θυσίαν Ho 6.6 (Mt 12.7) **14** μαθηταὶ ... νηστεύομεν Mt 11.18; Lk 18.12

αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῆ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.^k **16** οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. **17** οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μὴ γε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοὶ καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται.^l

The Ruler's Daughter and the Woman
Who Touched Jesus' Garment
(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς ἰδοὺ ἄρχων εἰς ἐλθὼν προσκύνει αὐτῷ λέγων ὅτι Ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. **19** καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.^m **20** Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· **21** ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ, Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ σωθήσομαι. **22** ὁ δὲ Ἰησοῦς στραφείς καὶ ἰδὼν αὐτήν εἶπεν, Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.ⁿ **23** Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον **24** ἔλεγεν, Ἄναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει.^o καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. **25** ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. **26** καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.^p

^k 15 P: TEV FC NIV VP REB / 17 P: TR WH NA M RSV NRSV * 19 P: TR NA M TEV Seg FC NIV Lu NJB REB * 22 P: NA M TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB * 24 P: FC VP * 26 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV REB NRSV

15 Μὴ ... ἐστὶν ὁ νυμφίος Jn 3.29 **18** ἐπίθες ... αὐτήν Mt 8.3; Mk 6.5; 7.32; 8.23, 25; Lk 13.13 **20** γυνὴ ... ἔτη Lv 15.25 ἤψατο ... αὐτοῦ Mt 14.36; Mk 6.56 **22** ἡ πίστις ... σε Mk 10.52; Lk 7.50; 17.19; Ac 3.16 **24** οὐ ... καθεύδει Jn 11.11 **25** ἐκράτησεν ... ἠγέρθη Mk 1.31; 9.27

The Healing of Two Blind Men

27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν [αὐτῶ] δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες, Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαυὶδ.⁹ 28 ἔλθοντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν προσήλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, Ναὶ κύριε. 29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων, Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.¹ 30 καὶ ἠνεώχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων, Ὁράτε μηδεὶς γινωσκέτω.⁵ 31 οἱ δὲ ἐξεληθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.¹

The Healing of a Dumb Man

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. 33 καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες, Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ.⁴ 34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον, Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.^{4v}

The Compassion of Jesus

35 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.^w 36 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγ-

⁴ 34 {B} include verse 34 (see 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15) \aleph B C L W Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N Σ] Lect it^{aur.} b. c. f. ff¹. g¹. h. l. μ . q vg syr^{p.} h. pal cop^{sa.} meg. bo arm eth geo slav Chrysostom; Jerome Augustine // omit verse 34 D it^{a.} d. k syr^s Juvencus Hilary

⁹ 27 P: TEV FC NIV VP ²⁹ P: FC VP ³⁰ P: TEV FC VP ³¹ NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ³³ S: omit v. 34: REB ³⁴ P: ADM // MS: Seg ³⁵ SP: WH // P: NA Seg NJB

27 Mt 20.29-31 29-30 ἤψατο ... ὀφθαλμοί Mt 20.34 29 Κατὰ ... ὑμῖν Mt 8.13; 15.28 30-31 Ὁράτε ... ἐκείνῃ Mk 7.36 32-33 προσήνεγκαν ... κωφός Mt 12.22; Mk 7.32, 35; 9.17, 25; Lk 11.14 33 ἐθαύμασαν ... οὕτως Mk 2.12 34 Mt 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15 35 Mt 4.23; Mk 1.39 θεραπεύων ... μαλακίαν Mt 10.1; Mk 1.34; Lk 7.21 36 Ἰδὼν ... αὐτῶν Mt 14.14; 15.32; Mk 6.34

χνίσθη περι αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. **37** τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι· **38** δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἔργατας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.^x

The Mission of the Twelve

(Mk 3.13-19; Lk 6.12-16)

10 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.^a **2** Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, **3** Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος¹, **4** Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.^b

The Commissioning of the Twelve

(Mk 6.7-13; Lk 9.1-6)

5 Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας αὐτοῖς λέγων,^c Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε καὶ

¹ **3** [B] Θαδδαῖος **8** B f¹³ 892 it^{aur.} c. ff¹.¹ vg cop^{sa.} meg. bo Jerome Augustine // Λεββαῖος D it^{a.} (k). μ Origen^{lat.}; mss^{acc.} to Augustine // Θαδδαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Λεββαῖος 13 828 // Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος C² (C^{*vid} ὁ καὶ Θαδδαῖος) L W Δ Θ f¹ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N Σ] Lect it^f syr^{p.} h. pal^{mss} (arm) (eth) geo slav Apostolic Constitutions Chrysostom // Judas Zelotes it^{a.} b. g¹. h. q (syr^{palms}) // add Judas the son of James after Καναναῖος in verse 4 syr⁸

^x **38** NO P: TR WH // P: AD NA M RSV Seg NRSV // MS: NJB

^a **10.1** SP: WH // P: NA M Seg NIV VP NJB TOB REB ^b **4** NO P: AD M NJB // SP: WH // P: TR NA RSV NIV TOB REB NRSV ^c **5** P: WH M Seg NJB

36 ὡσεὶ ... ποιμένα Nu 27.17; 1 Kgs 22.17; 2 Chr 18.16; Eze 34.5; Zeh 10.2; Jdth 11.19; Mk 6.34 **37** Ὁ μὲν ... πολὺς Jn 4.35 **37-38** Lk 10.2

10.1 Mk 6.7; Lk 9.1 θεραπεύειν ... μαλακίαν Mt 9.35; Mk 1.34; Lk 7.21 **2** Σίμων ... Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Jn 1.40-41 **3** Φίλιππος Jn 1.43 **4** Ἰούδας ... αὐτόν Mt 26.25; 27.3; Mk 14.44; Jn 6.64; 12.4; 13.11; 18.2, 5

εἰς πόλιν Σαμαριτῶν μὴ εἰσέλθητε· **6** πορεύεσθε δὲ μάλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. **7** πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι Ἕγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. **8** ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.^d **9** Μὴ κτήσησθε χρυσοῦν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζῶνας ὑμῶν, **10** μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ ράβδον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.^e **11** εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κἀκεῖ μέναιτε ἕως ἂν ἐξέλθητε. **12** εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν· **13** καὶ ἐὰν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν, ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. **14** καὶ ὅς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἕξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν κοινορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. **15** ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῆ πόλει ἐκείνῃ.^f

Coming Persecutions

(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)

16 Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.^g **17** προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· **18** καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. **19** ὅταν δὲ παραδώσιν ὑμᾶς, μὴ

^d 8 SP: NA // P: VP TOB REB * 10 SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP NJB REB / 15 NO P: AD NIV NJB // SP: WH // P: TR NA M RSV REB NRSV * 16 P: NA NIV TOB REB // S: NJB

6 πρὸς ... Ἰσραὴλ Jr 50.6; Mt 15.24 **7** Ἕγγικεν ... οὐρανῶν Mt 3.2; 4.17; Lk 10.9, 11 **10** μὴ ... ὑποδήματα Lk 10.4 ἄξιος ... αὐτοῦ Nu 18.31; Lk 10.7; 1 Cor 9.14; 1 Tm 5.18 **12-13** Lk 10.5-6 **14-15** Lk 10.10-12 **14** ἐκτινάξατε ... ὑμῶν Ac 13.51 **15** Mt 11.24; Lk 10.12 Σοδόμων καὶ Γομόρρων Gn 18.20-19.28; 2 Pe 2.6; Jd 7 **16** Ἴδου ... λύκων Lk 10.3 πρόβατα ... λύκων Jn 10.12; Ac 20.29 φρόνιμοι ... περιστεραί Ro 16.19 **17-18** παραδώσουσιν ... αὐτοῖς Mk 13.9; Lk 21.12-13 εἰς ... ἔθνεσιν Mt 24.12 **19-22** Mk 13.11-13; Lk 21.14-19 **19-20** Lk 12.11-12

μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε· **20** οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.^h **21** παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. **22** καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται.ⁱ **23** ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν²· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.^k

24 Οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. **25** ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ ἐπεκάλεσαν, πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ.^l

Whom to Fear

(Lk 12.2-7)

26 Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς·^m οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνω-

² **23** {C} ἑτέραν **8** B W 33 892 1424 / 813 Origen^{5/7} Peter-Alexandria Athanasius Apostolic Constitutions^{ms} Chrysostom^{lem} Socrates^{1/2} Cyril Theodoret // ἄλλην C Δ 28 157 180 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G N Σ] *Lect Clement* Origen^{ms} Basil Apostolic Constitutions Socrates^{1/2} (ἑτέραν or ἄλλην it^{aur. c. f. 1} vg syr^{p. h} cop^{sa. meg. bo} arm eth geo slav Ambrose Jerome Augustine) // ἄλλην, κὰν ἐκ ταύτης διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν (L ἐκδιώξουσιν) Θ (565 εἰς τὴν ἄλλην) (Origen^{1/7}) // ἑτέραν, κὰν ἐκ ταύτης διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην f¹ f¹³ 205 (828) // ἄλλην, ἐὰν δὲ ἐν τῇ ἄλλῃ διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην D (0171^{vid} ἐκδιώξουσιν) it^d (Origen^{1/7}) // ἑτέραν . . . ἄλλην or vice versa or ἄλλην . . . ἄλλην it^{a. b. ff. 1. g. 1. (h. k). q} (vg^{ms}) syr⁶ Diatessaron Petilianus

^h **20** P: NA TEV Seg FC NIV VP NJB REB ²² P: NA ²³ NO P: TR WH AD Lu TOB // S: Seg ²⁵ NO P: TR WH AD M Seg Lu // P: NA RSV NIV REB NRSV ²⁶ S: Lu

21 ἐπαναστήσονται ... γονεῖς Mic 7.6 **22** καὶ ... μου Mt 24.9 ὁ δὲ ... σωθήσεται Mt 24.13 **23** ἕως ... ἀνθρώπου Mt 16.27-28; 24.27, 30, 37, 39, 44; 25.31; 26.64; Mk 13.26; 14.62; Lk 9.26; 17.30; 18.8; 21.27 **24** Lk 6.40; Jn 13.16; 15.20 **26** οὐδὲν ... γνωσθήσεται Mk 4.22; Lk 8.17

σθήσεται. **27** ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε ἐν τῷ φωτί, καὶ ὁ εἰς τὸ οὐρανὸν ἀκούετε κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων.^α **28** καὶ μὴ φοβείσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτευνόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνει· φοβείσθε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.^ο **29** οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. **30** ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημένοι εἰσίν. **31** μὴ οὖν φοβείσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.^ρ

Confessing Christ before Men

(Lk 12.8-9)

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς· **33** ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς.^ρ

Not Peace, but a Sword

(Lk 12.51-53; 14.26-27)

34 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. **35** ἦλθον γὰρ διχάσαι

ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς
καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,

36 καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.^ρ
37 Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· **38** καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. **39** ὁ

^α 27 SP: NA // P: NJB ^ο 28 P: VP REB ^ρ 31 NO P: TR WH AD RSV Lu TOB // P: NA M Seg NIV NJB REB NRSV ^ρ 33 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV NIV REB NRSV ^ρ 36 P: NA TEV FC NIV VP REB // S: NJB TOB

28 τὸν δυνάμενον ... ἀπολέσαι Jas 4.12 **30** 1 Sm 14.45; Ac 27.34 **31** πολλῶν ... ὑμεῖς Mt 6.26; 12.12 **32** Re 3.5 **33** Mk 8.38; Lk 9.26; 2 Tm 2.12 **35-36** ἄνθρωπον ... οἰκιακοὶ αὐτοῦ Mic 7.6 **37** Dt 33.9 **38** Mt 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23 **39** Mt 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; 17.33; Jn 12.25

εὐρῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν.⁵

Rewards

(Mk 9.41)

40 Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.¹ **41** ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται.⁴ **42** καὶ ὅς ἂν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.⁵

11 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσειν τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.^a

The Messengers from John the Baptist

(Lk 7.18-35)

2 Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ πέμψας διὰ τῶν μαθητῶν¹ αὐτοῦ **3** εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;^b **4** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· **5** τυφλοὶ ἀνα-

¹ 2 {B} διὰ τῶν μαθητῶν¹ B C* D P W Z Δ Θ Σ 0233 f¹³ 33 it^{d, q} syr^{p, h} cop^{sa, meg} arm slav // δύο τῶν μαθητῶν C³ L f¹ 13 28 157 180 205 565 579 597 700 828 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] Lect it^{aur, ff¹, g¹, l} vg syr^{hmg, pal} cop^{bo} geo^A Origen Chrysostom; Jerome^{1/2} Augustine // discipulos it^{a, b, c, f, h, k} vg^{ms} (geo^{1, B}) Hilary Jerome^{1/2}

² 39 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ⁴ 40 P: NJB ⁴ 41 P: NJB ⁴ 42 S: RSV TEV FC NIV VP Lu // MS: NJB

^a 11.1 NO P: Lu // P: TR AD NA M RSV TEV FC NIV VP NRSV // MS: Seg ^b 3 SP: NA // P: TEV FC NIV VP

40 Mk 9.37; Lk 10.16; Jn 13.20 Ὁ δεχόμενος ... δέχεται Mt 18.5 ὁ ἐμὲ ... με Jn 12.44; Ga 4.14 **41** ὁ δεχόμενος προφήτην ... προφήτου λήμψεται 1 Kgs 17.9-24; 2 Kgs 4.8-37 **42** Mk 9.41

11.1 Καὶ ... αὐτοῦ Mt 7.28; 13.53; 19.1; 26.1 **2** Ἰωάννης ... δεσμοτηρίῳ Mt 14.3; Jn 3.24 **3** ὁ ἐρχόμενος Mal 3.1; Mt 3.11; Jn 1.15, 27; 6.14; Ac 19.4; He 10.37; Re 1.4, 8 **5** τυφλοὶ ... ἀκούουσιν Is 35.5-6; 42.18

βλέπουνσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· **6** καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῆ ἐν ἐμοί.^c **7** Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον^d θεάσασθαι;^e κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; **8** ἀλλὰ τί ἐξήλθατε^f ἰδεῖν;^g ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. **9** ἀλλὰ τί ἐξήλθατε^h ἰδεῖν;ⁱ προφήτην²; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. **10** οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται,

Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου,

ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου.^k

11 ἀμὴν λέγω ὑμῖν· οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν.^l **12** ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν. **13** πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν· **14** καὶ εἰ θέλετε δεῦξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. **15** ὁ ἔχων ὦτα³ ἀκουέτω.^m

² **9** {B} ἰδεῖν; προφήτην (see Lk 7.26) **8**² B* C D L Δ Θ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N O^{vid} P Σ] Lect it^a, aur. b. c. d. f. ff¹, g¹, h. k. l. q. vg syr^c, s. p. h. pal cop^{sa} arm eth slav Diatessaron^{am} Origen^{1/2} Chrysostom^{lem} Cyril; Ambrosiaster Hilary Jerome Augustine // προφήτην ἰδεῖν; **8*** B¹ W Z 892 cop^{msg}, bo eth^{ro} geo Origen^{1/2} Chrysostom^{comm} // omit l 1074

³ **15** {B} ὦτα (see 13.9, 43) B D 700 it^d, k syr^s // ὦτα ἀκουεῖν **8** C L W Z Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz

^c **6** SP: WH // P: NA RSV TEV FC Seg NIV VP NJB TOB REB NRSV // S: Lu ^d **7** Question: NA^{ms} // ^e NO C: NA^{ms} / **8** Question: RSV NA^{ms} NRSV^{ms} // as text: RSV^{ms} // ^f NO C: RSV NA^{ms} NRSV^{ms} // as text: RSV^{ms} // **9** Question: WH M RSV Seg VP NJB REB NRSV^{ms} // as text: RSV^{ms} // ^g NO C: (WH) (M) RSV Seg VP NJB REB NRSV^{ms} // as text: RSV^{ms} // **10** P: NA Lu NJB // **11** P: VP REB // **15** NO P: TR WH AD TOB // S: NJB

5 πτωχοὶ εὐαγγελίζονται Is 61.1 **6** μακάριος ... ἐμοί Mt 13.57; 26.31 **7** περὶ ... θεάσασθαι Mt 3.5 **9** ἰδεῖν ... προφήτου Mt 14.5; 21.26; Lk 1.76 **10** Ἰδοὺ ... ἔμπροσθέν σου Ex 23.20; Mal 3.1 (Mk 1.2; Lk 1.76; 7.27); Jn 3.28 **12-13** Lk 16.16 **14** Ἠλίας ... ἔρχεσθαι Mal 4.5; Mt 17.10-13; Mk 9.11-13; Lk 1.17; Jn 1.21 **15** Mt 13.9, 43; Mk 4.9, 23; Lk 8.8; 14.35; Re 2.7; 13.9

16 Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίῳ καθημένῳ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἑτέροις 17 λέγουσιν,

Ἠλλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε,
ἐθρηνήσαμεν⁴ καὶ οὐκ ἐκόψασθε.⁵

18 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν, Δαιμόνιον ἔχει. 19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, Ἴδου ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν ἔργων⁵ αὐτῆς.⁶

Woes to Unrepentant Cities

(Lk 10.13-15)

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.⁶ 21 Οὐαὶ σοι, Χοραζὶν, οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδᾶ· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ μετενόησαν. 22 πλὴν λέγω ὑμῖν,

[E F G N Σ] *Lect* it^a, aur, b, c, f, ff¹, g¹, h, l, q vg syr^c, p, h, pal cop^{sa}, meg, bo arm eth geo slav Diatesaron^{am} Justin Docetists^{acc}, to Hippolytus Chrysostom; Jerome

⁴ 17 {B} ἐθρηνήσαμεν (see Lk 7.32) ⚭ B D Z f¹ 892 I 211^{1/2} I 292 it^{aur}, c, d, f, ff¹, g¹, k, l vg cop^{sa}, meg, bo Gregory-Nyssa Chrysostom^{1/2}; Augustine^{1/3} // ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν C L W Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010^c (1010* *homoioteleuton*) 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N Σ] *Lect* it^a, b, ff², h, q vg^{mss} syr^c, s, p, h arm eth geo slav Gregory-Nyssa^{mss} Didymus Chrysostom^{1/2} Hesychius; Jerome Augustine^{2/3}

⁵ 19 {B} ἀπὸ τῶν ἔργων ⚭ B* W syr^p, h cop^{sa}^{mss}, bo slav^{mss} (Apollinaris); mss^{acc}, to Jerome // ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων f¹³ // ἀπὸ τῶν τέκνων B² C D L Δ Θ f¹ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N Σ] *Lect* it^a, aur, c, d, f, ff¹, g¹, h, l, q vg syr^c, s, h^{mg} cop^{sa}^{mss}, meg arm (eth) geo slav^{mss} Origen Epiphanius Chrysostom; Hilary Ambrose Jerome Augustine // ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων (see Lk 7.35) 13 828 (I 950 ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων) it^k

⁶ 17 P: TOB ⁶ 19 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV NRSV ⁶ 20 P: NJB

18 ἦλθεν ... πίνων Mt 3.4; 9.14; Lk 18.12 19 ἦλθεν ... πίνων Mt 9.14 ἄνθρωπος ... ἁμαρτωλῶν Mt 9.11; Lk 15.1-2; 19.7 21-22 Τύρῳ καὶ Σιδῶνι Is 23.1-8; Eze 26-28; Jl 3.4-8; Am 1.9-10; Zeh 9.2-4 21 σάκκῳ καὶ σποδῶ Est 4.1; Jon 3.6

Τύρω καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν. **23** καὶ σύ, Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ⁶; ἕως ἄδου καταβήσῃ⁷.

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.⁹ **24** πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῆ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.[†]

Come to Me and Rest

(Lk 10.21-22)

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ ἰηπίοις. **26** ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.⁵ **27** Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς⁸ καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.[†] **28** Δεῦτε

⁶ **23** [B] μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ (see Lk 10.15) **¶** B* (C 1 τοῦ οὐρανοῦ) D W Θ it^a, aur. b. c. d. ff^{1, 2}, (g¹, k, l) vg syr^c cop^{sa}, meg, bo arm eth geo Irenaeus^{lat}; Gaudentius Jerome // ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθείσα (B² ὑψωθήσῃ and omit τοῦ) (L ὑψωθήσῃ) (Δ 157 597 1292 omit τοῦ) 33 565 579 892 1071 1243 1424 1505 Byz^{pl} [N Σ] Lect it^b (slav) Chrysostom^{2/3} // ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψώθης (f¹³ 28 omit τοῦ) 13 180 205 700 (828 omit ἡ) 1006 1010 1342 Byz^{pl} [E F G] it^f, (g¹), q syr^s, p, h Chrysostom^{1/3}, ms^{acc.} to Jerome

⁷ **23** [C] καταβήσῃ (see Is 14.15; Lk 10.15) B D W it^a, aur. b. c. d. f. ff^{1, 2}, g¹, h, k, l, q vg syr^c, s cop^{sa} arm eth geo slav Irenaeus^{lat}; Jerome // καταβιβασθήσῃ **¶** C L Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N Σ] Lect syrⁿ, h cop^{meg}, bo Chrysostom; Gaudentius Pelagius // καταβληθήσῃ l 1552

⁸ **27** [A] τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱός (see Lk 10.22) **¶** ⁶²vid ⁷⁰vid **¶** B C D L W Δ Θ 0118^{vid} f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 (1010 τίς ἐστὶν ὁ υἱός for τὸν υἱόν) 1071 1243 1292

⁹ **23** P: TOB ²⁴ NO P: TR // P: WH AD NA M RSV REB NRSV ²⁶ SP: NA // P: TEV FC NIV VP ²⁷ P: NA M TEV SEV FC Lu NIV REB NRSV // S: NJB TOB

23 μὴ ... καταβήσῃ Is 14.13, 15 **23** εἰ ... σήμερον Gn 19.24-28; 2 Pe 2.6; Jd 7 **24** Mt 10.15; Lk 10.12 **25** κύριε ... γῆς Tob 7.17 ἔκρυψας ... νηπίοις 1 Cor 1.26-29 **27** Πάντα ... μου Mt 28.18; Jn 3.35; 13.3; 17.2; Php 2.9 οὐδεὶς ... υἱός Jn 1.18; 10.15 **28** Jf 31.25

πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. **29** ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. **30** ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.^α

Plucking Grain on the Sabbath

(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

12 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέινασαν καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχνας καὶ ἐσθίειν. **2** οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ, Ἴδου οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. **3** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε ἐπέινασεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, **4** πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον¹, ὃ οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις; **5** ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; **6** λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. **7** εἰ δὲ

1342 1424 1505^c (1505* *omit* εἰ μὴ ὁ υἱός) Byz [E F G Σ] *Lect* it^a, aur. b. c. d. f. ff¹, ff², g¹, h. (k), l. q vg syr^(c), s. p. h. pal cop^{sa}, meg. bo arm eth geo slav Irenaeus^{lat 2/4}, arm (Clement) (Origen) Eusebius^{1/2} Athanasius Cyril-Jerusalem (Gregory-Nyssa) (Didymus^{dub 2/3}) (Epiphanius^{2/6}) Chrysostom Cyril Theodoret; Victorinus-Rome Hilary Ambrose Jerome Augustine Speculum // τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐδὲ τὸν υἱόν τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ πατήρ N Diatessaron^(syr), arm (Marcus^{acc. to Irenaeus gr}) (Gnostics^{acc. to Irenaeus lat}) (Justin) (Irenaeus^{lat 2/4}, syr) (Eusebius^{1/2}) Adamantius (Marcellus) Didymus^{dub 1/3} (Ps-Clementines) (Epiphanius^{4/6}) Severian (John-Damascus)

¹ **4** {C} ἔφαγον N B // ἔφαγεν (see Mk 2.26; Lk 6.4) P⁷⁰ C D L W Δ Θ 0233^{vid f¹} f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^c 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N Σ] *Lect* it^a, aur. b. c. d. f. (ff¹), g¹, h. k. l. q vg syr^c, p. h cop^{sa}, meg. bo arm eth geo slav Diatessaron Eusebius Ps-Athanasius Chrysostom; Ambrose Jerome Augustine // ἔλαβεν 892* Ambrosiaster

*30 P: WH AD NA M RSV NRSV

29 εὐρήσετε ... ὑμῶν Jt 6.16 30 ζυγός ... ἐστιν I Jn 5.3

12.1 τίλλειν ... ἐσθίειν Dt 23.24-25 2 ποιοῦσιν ... σαββάτῳ Ex 20.10; Dt 5.14 3-4 τί ... ἔφαγον I Sm 21.1-6 4 τοὺς ... προθέσεως Lv 24.5-8 ὃ ... μόνοις Lv 24.9 5 τοῖς ... εἰσίν Nu 28.9-10 6 Mt 12.41-42; Lk 11.31-32 7 εἰ ... θυσίαν Mt 9.13

ἐγνώκειτε τί ἐστίν, Ἦλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. **8** κύριος γάρ ἐστίν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.^a

The Man with a Withered Hand

(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν· **10** καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες, Εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεῦσαι; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. **11** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἐν καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; **12** πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.^b **13** τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, Ἔκτεινόν σου τὴν χεῖρα.^c καὶ ἐξέτεινεν καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιής ὡς ἡ ἄλλη.^d **14** ἐξεληθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.^e

The Chosen Servant

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ [ὄχλοι] πολλοί², καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας **16** καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερόν αὐτὸν

² **15** [C] ὄχλοι πολλοί C D L W Δ Θ (0233 πολλοὶ ὄχλοι) f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N^c Σ] Lect it^d. f. h. (4) syr^p. h cop^{sa^{ms}}. bo arm (eth) geo slav Origen Eusebius^{1/2} Chrysostom; (Hilary) // πολλοί B it^a. aur. b. c. ff¹. ff². g¹. k. 1 vg (syr^c. s) Eusebius^{1/2}; (Chromatius) Jerome Augustine // ὄχλοι N*

^a **8** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^b **12** P: FC NIV VP ^c **13** P: TEV FC VP // ^d SP: NA // P: Seg ^e **14** No P: TR AD M Seg // SP: WH // P: NA RSV REB NRSV / **15** P: Seg

7 Ἦλεος ... θυσίαν Ho 6.6 **10** Εἰ ... θεραπεῖσαι Lk 14.3 **11** Lk 14.5 **12** πόσω ... προβάτου Mt 6.26; 10.31; Lk 12.7, 24 ἔξεστιν ... ποιεῖν Lk 13.16; Jn 5.9; 7.23; 9.14 **14** Mt 27.1; Mk 11.18; Lk 19.47; Jn 5.16; 18 **15** Mk 3.7-10; Lk 6.17-19 **16** Mt 8.4; 9.30; Mk 3.12; 5.43; 7.36

ποιήσωσιν, 17 ἵνα πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος,

- 18 Ἴδου ὁ παῖς μου ὃν ἠρέτισα,
ὁ ἀγαπητὸς μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου·
θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν,
καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.
- 19 οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει,
οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν
αὐτοῦ.
- 20 κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει
καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει,
ἕως ἂν ἐκβάλη εἰς νίκος τὴν κρίσιν.
- 21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν.^g

Jesus and Beelzebul
(Mk 3.20-30; Lk 11.14-23; 12.10)

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. 23 καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον, Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυίδ; 24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.^h 25 εἰδὼς δὲ³ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. 26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; 27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζε-

³ 25 {C} εἰδὼς δέ Ἧ*.² B cop^{sa} // εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς C L W Δ Θ 0233^{vid} f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N Σ] Lect it^a. aur. b. c. f. ff². g¹. h. l. q vg syr^p. h cop^{meg} arm eth geo Basil Chrysostom^{lem}; Hilary Chromatius Jerome Augustine // ἰδὼν δέ ϙ²¹ Ἧ¹ D 892* / 387 it^d. (k) syr^c. s cop^{bo} slav^{mss} // ἰδὼν δέ ὁ Ἰησοῦς 13 33 892^c it^{ff}1 cop^{bo}mss slav^{mss}

^a 21 P: TR WH AD NA M RSV NRSV ^h 24 SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB REB

βοῦλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. **28** εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.ⁱ **29** ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν; καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.^k **30** ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.^l **31** Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται. **32** καὶ ὅς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὅς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.^m

A Tree and Its Fruits

(Lk 6.43-45)

33 Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. **34** γεννήματα ἐχιδιῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν ποιηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. **35** ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθὰ, καὶ ὁ ποιηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ποιηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ποιηρά.ⁿ **36** λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἄργον ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· **37** ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.^o

ⁱ 28 P: TEV FC NIV VP NJB REB ^k 29 P: TEV FC NIV VP NJB REB ^l 30 P: NA M VP TOB REB // S: Seg Lu ^m 32 NO P: TR AD M Seg // SP: WH // P: NA RSV NJV REB NRSV ⁿ 35 P: TEV REB ^o 37 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

28 εἰ ... δαιμόνια Ac 10.38 **29** πῶς ... ἰσχυρόν Is 49.24 **30** ὁ μὴ ὢν ... ἔστιν Mk 9.40: Lk 9.50 **31** πᾶσα ... ἀνθρώποις 1 Tm 1.13 **33** Mt 7.16-20 **34** γεννήματα ἐχιδιῶν Mt 3.7: 23.33: Lk 3.7 ἐκ ... λαλεῖ Mt 15.18; Mk 7.21

The Demand for a Sign

(Mk 8.11-12; Lk 11.29-32)

38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες, Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. **39** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Γενεὰ ποιηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. **40** ὡςπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.^ρ **41** ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. **42** βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.^ρ

The Return of the Unclean Spirit

(Lk 11.24-26)

43 Ὄταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν καὶ οὐχ εὐρίσκει. **44** τότε λέγει, Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν ἐξῆλθον· καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σχολάζοντα σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. **45** τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ ποιηρᾷ.^ρ

^ρ40 SP: NA // P: M ^ρ42 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ^ρ45 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

38 Mt 16.1; Mk 8.11; Lk 11.16; Jn 6.30; 1 Cor 1.22 **39** Γενεὰ ... Ἰωνᾶ Mt 16.4 **40** ἦν ... νύκτας Jon 1.17 **41** μετενόησαν ... Ἰωνᾶ Jon 3.5, 8 πλεῖον ... ὧδε Mt 12.6 **42** βασίλισσα ... Σολομῶνος 1 Kgs 10.1-10; 2 Chr 9.1-12 πλεῖον ... ὧδε Mt 12.6 **45** γίνεται ... πρώτων 2 Pe 2.20

The Mother and Brothers of Jesus

(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

46 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰσπήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλήσαι. [**47** εἶπεν δέ τις αὐτῷ, Ἴδου ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλήσαι.]⁴ **48** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ, Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;⁵ **49** καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν, Ἴδου ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. **50** ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς αὐτός μου ἀδελφός καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.¹

The Parable of the Sower

(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

13 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· **2** καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰσπήκει.^a **3** καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς^b λέγων,^c Ἴδου ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. **4** καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά. **5** ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· **6** ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. **7** ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἔπιξαν

⁴ **47** [C] include verse 47 (with minor variants; see Mk 3.32; Lk 8.20) **8**¹ C D W Z Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff². g¹. h. l. q. vg syr^p.^b cop^{meg}.^{bo} arm eth geo slav Diatessaron Origen^{lat} Chrysostom^{lem}; Chromatius Jerome Augustine // omit verse 47 **8*** B L 579 597 I 387 I 387 it^{ff}^{1, k} syr^c.^s cop^{sa}

⁵ **48** P: FC VP ¹ **50** P: AD NA M // MS: Seg NJB

^a **13.2** P: NA TOB ^b **3** P: TEV VP REP // S: NJB // ^c P: M Seg

46 ἡ μήτηρ ... αὐτοῦ Mt 13.55; Mk 6.3; Jn 2.12; Ac 1.14

13.1-2 Lk 5.1, 3

αὐτά. **8** ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.^d **9** ὁ ἔχων ὦτα¹ ἀκούετω.^e

The Purpose of the Parables

(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)

10 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ, Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; **11** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, "Ὅτι ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. **12** ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. **13** διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνίουσιν², **14** καὶ ἀναπληροῦνται αὐτοῖς ἢ προφητεία Ἡσαΐου ἢ λέγουσα,

Ἄκοῦ ἰκούετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε,
καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου,
καὶ τοῖς ὠσίν βαρέως ἤκουσαν
καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν,
μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς
καὶ τοῖς ὠσίν ἀκούσωσιν
καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν
καὶ ἰάσομαι αὐτούς.^g

¹ **9** {B} ὦτα (see 11.45; 13.43) \aleph^* B L it^a. c. ff¹. k syr⁸ // ὦτα ἀκούειν (see Mk 4.9; Lk 8.8) \aleph^2 C D W Z Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N O Σ] Lect it^{aur}. b. c. d. f. ff². g¹. h. l. π. q vg syr^c. p. h cop^{sa}. meg. bo arm eth geo slav Diatessaron^{arm} Docetists and Naassenes^{ecc.} to Hippolytus Chrysostom; Jerome Speculum

² **13** {B} ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνίουσιν \aleph B* (B² 33 157 180 / 211 συνιῶσιν) C L W Δ (28 / 76 omit οὐδὲ συνίουσιν) 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 (1241 ἀκούωσιν οὐδὲ

^d **8** P: TEV FC ^e **9** NO P; TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV / **11** Direct: TR WH AD NA M? RSV TEV FC NIV VP Lu REB NRSV // Causal: Seg NJB TOB ^f **15** P: TEV VP NJB TOB REB

9 Mt 11.15; 13.43; Mk 4.23; Lk 14.35; Re 2.7; 13.9 **11** γινῶναι ... οὐρανῶν I Cor 4.1; Eph 3.3-4; 6.19; Col 2.2; 4.3 **12** Mt 25.29; Mk 4.25; Lk 8.18; 19.26 **14-15** Ἄκοῦ ἰκούετε ... αὐτούς Is 6.9-10 (Jn 12.40; Ac 28.26-27)

16 ἡμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσιν καὶ τὰ ὤτα ἡμῶν ὅτι ἀκούουσιν. **17** ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν.^h

The Parable of the Sower Explained

(Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

18 Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος. **19** παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος ἔρχεται ὁ ποιηρὸς καὶ ἀρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. **20** ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν, **21** οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. **22** ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάθας σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου συμπνίγει τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται. **23** ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.ⁱ

The Parable of the Weeds among the Wheat

24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων, Ὁμοιωθή ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν

συνιώσιν) 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G N O Σ] Lect (I 184) it^{sur. f. l. π. q} vg syr^{p. h} cop^{bo} arm eth geo² slav (Diatessaron⁹⁷) (Clement) Basil (Chrysostom) Cyril^{12/3} (Theodore); (Jerome) || ὅτι βλέποντες μὴ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες μὴ ἀκούσῃσι μηδὲ συνώσιν 1365 || ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες μὴ ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιώσιν μήποτε ἐπιστρέψωσιν (see Mk 4.12) (D ἀκούσῃσιν καὶ μὴ συνώσιν) Θ f¹³ 1 (13 828 ὅτι ἵνα) (1424 ἀκούσῃσιν μηδὲ συνώσιν and omit μήποτε ἐπιστρέψωσιν) (I 384 I 770 I 773 I 950 I 1780 with minor variants) it^{(a), (b), c, d, e, (f1), (f2), (g1), (h), k} syr^{c, s} (cop^{sa, fay}) (Irenaeus^{lat}) (Eusebius) (Cyril^{1/3}); (Tertullian)

^h 17 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV RE NRSV '23 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. **25** ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. **26** ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. **27** προσελθόντες δὲ οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ, Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; **28** ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, Ἐχθρὸς ἀνθρώπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δούλοι λέγουσιν αὐτῷ, θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; **29** ὁ δὲ φησιν, Οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. **30** ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρα ἕως τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.^k

The Parables of the Mustard Seed and the Leaven

(Mk 4.30-32; Lk 13.18-21)

31 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων, Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἀνθρώπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. **32** ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῆ μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.^l

33 Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.^m

The Use of Parables

(Mk 4.33-34)

34 Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς,

^k 30 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV REB NRSV | 32 SP: WH // S: TEV FC NIV VP Lu NJB TOB ^m 33 NO P: NA // SP: WH // P: TR AD M RSV Seg NIV Lu REB NRSV

30 τὸν ... μου Mt 3.12 **31** κόκκῳ σινάπεως Mt 17.20; Lk 17.6 **32** τὰ πετεινὰ ... αὐτοῦ Ps 104.12; Eze 17.23; 31.6; Dn 4.12, 21 **33** Lk 13.20-21 ζύμη ... ὅλον 1 Cor 5.6; Ga 5.9

35 ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ³ τοῦ προφήτου λέγοντος,
 Ἄνοιξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου,
 ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς [κόσμου]⁴.

The Parable of the Weeds Explained

36 Τότε ἀφεις τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Διασάφησον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, 38 ὁ δὲ ἀγρὸς ἐστὶν ὁ κόσμος, τὸ δὲ καλὸν σπέρμα οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, 39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος, ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια αἰῶνός ἐστιν, οἱ δὲ θεριστὰὶ ἄγγελοι εἰσιν.^ο 40 ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ [κατα]καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· 41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιούντας τὴν ἀνομίαν 42 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

³ 35 {C} διὰ **Ν**¹ B C D L W Δ 0233 0242 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G (O Σ ὑπό)] Lect it^a. aur. b. c. d. e. f. ff¹. 2. g¹. h. k. l. π. q vg syr^c. s. p. h cop^{sa}. bo arm eth geo slav Eusebius Chrysostom^{lem} Hesychius; Jerome // διὰ Ἡσαίου **Ν*** Θ f¹ f¹³ 33 vg^{ms} Porphyr^{yacc.} to Jerome Ps-Clementines; mss^{acc.} to Jerome // διὰ Ἀσάφ mss^{acc.} to Jerome

⁴ 35 {C} ἀπὸ καταβολῆς κόσμου **Ν***. 2 C D L W Δ Θ 0233 f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G O Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. 2. g¹. h. l. π. q vg syr^(p). h cop^{sa}. meg. bo. fay arm geo slav Clement Ps-Clementines Chrysostom^{lem} Hesychius; Hilary Jerome^{1/2} // ἀπὸ καταβολῆς **Ν**¹ B 1 it^c. k (syr^c.^s) eth Origen; Jerome^{1/2}

^ο 35 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^ο 39 P: NIV

35 Ἄνοιξω ... κόσμου Ps 78.2 36 Διασάφησον ... παραβολὴν Mt 15.15; Mk 4.10; 7.17; Lk 8.9 38 οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ Jn 8.44; 1 Jn 3.10 40 συλλέγεται ... [κατα]καίεται Mt 3.10; 7.19; Jn 15.6 41 ἀποστελεῖ ... συλλέξουσιν Mt 24.31; Mk 13.27 συλλέξουσιν ... ἀνομίαν Zph 1.3 42 βαλοῦσιν ... πυρός Dn 3.6; Mt 13.50 ἐκεῖ ... ὀδόντων Mt 8.12; 13.50; 22.13; 24.51; 25.30; Lk 13.28

43 Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὠτα⁵ ἀκούετω.^p

Three Parables

44 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρῶν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.^q

45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· **46** εὐρῶν δὲ ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.^r

47 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνη βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ· **48** ἦν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἄγγη, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. **49** οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων **50** καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.^s

Treasures New and Old

51 Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, Naί. **52** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς

⁵ **43** [B] ὠτα (see 11.15; 13.9) **5*** B Θ 0242 700 it^a. b. c. k vg Hilary Augustine // ὠτα ἀκούειν (see Mk 4.9; Lk 8.8) **5²** C D L W Δ 0106 0233 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N O P Σ] *Lect* i^{aur.} c. d. f. ff¹. 2. g¹. h. l. q. vg^{cl} syr^{c.} s. p. h. pal¹ cop^{sa}. meg. bo. fay arm eth geo slav Diatessaron^{am} Origen; Chromatius Pelagius // omit ὁ ἔχων ὠτα ἀκούετω | 387

^p **43** SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^q **44** NO P: AD TOB // SP: WH // S: TEV FC VP ^r **46** NO P: AD // SP: WH // S: TEV FC NIV VP Lu NJB TOB ^s **50** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV

43 οἱ ... ἥλιος Dn 12.3 ὁ ... ἀκούετω Mt 11.15; 13.9; Mk 4.23; Lk 14.35; Re 2.7; 13.9 **44** θησαυρῷ κεκρυμμένῳ Pr 2.4 **50** βαλοῦσιν ... πυρός Dn 3.6; Mt 13.42 ἐκεῖ ... ὀδόντων Mt 8.12; 13.42; 22.13; 24.51; 25.30; Lk 13.28

τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκο-
δεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ
καὶ παλαιά.

The Rejection of Jesus at Nazareth

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς
ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν.^α **54** καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα
αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε
ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν, Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία
αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; **55** οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος
υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ^β καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;
56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν;
πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;^γ **57** καὶ ἐσκανδαλίζοντο
ἐν αὐτῷ.^δ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ ἔστιν προφήτης
ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.^ε **58** καὶ
οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν
αὐτῶν.^ς

The Death of John the Baptist

(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

14 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, **2** καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ, Οὗτός
ἐστὶν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν
νεκρῶν καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.^α

⁶ **55** {B} Ἰωσήφ^β B C N O Θ Σ f¹ 13 33 700^c 892 / 184 / 387 it^a, aur. b. c. f. ff¹.-2, g¹, h, l. q^a vg syr^c, s. h^{mg}, pal cop^{meg}, bo^{pt} geo slav^{mss} Origen^{2/3} Eusebius Basil; Jerome Augustine // Ἰωσήφ (see Mk 6.3) L W Δ 1016 f¹³ 180 205 565 597 1241 1243 1342 Byz Lect^{pt}, AD it^k, q^c syr^{p2}, h² cop^{sa}, bo^{mss}, fay arm eth^{ro2} Chrysostom // Ἰωσή 157 700* 1006 1010 1071 1292 syr^{p2}, h² cop^{bopt} ethth slav^{mss} // Ἰωάννης^β N^{*vid} D E G 28 579 1424 1505 Lect^{pt} it^d vg^{mss} Origen^{1/3} // Ἰωάννης καὶ Ἰωσήφ 1344 (vg^{mss} Iohannes et Ioseph)

⁷ **52** P: TR WH AD NA M // MS: Seg NJB // NO P: NRSV * **53** P: NRSV * **56** P: FC VP * **57** P: TEV Seg NIV // * P: FC NIV VP * **58** P: TR AD NA M RSV NRSV

⁸ **14.2** P: NA TEV Seg FC NIV VP TOB REB // S: NJB

53 Καὶ ... ταύτας Mt 7.28; 11.1; 19.1; 26.1; Lk 7.1 **54** ὥστε ... αὕτη Jn 7.15 **55** οὐχ οὗτός ... υἱός Lk 3.23; Jn 6.42 οὐχ ἡ ... Ἰούδας Mt 12.46 **57** καὶ ... αὐτῷ Mt 11.6; 26.31 Οὐκ ... πατρίδι Jn 4.44

3 Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν [αὐτὸν] καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου¹ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· **4** ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ, Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν.^b **5** καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.^c **6** γενεσίοις δὲ γενομένοις τοῦ Ἡρώδου ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ, **7** ὅθεν μεθ' ὄρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται. **8** ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, Δός μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.^d **9** καὶ λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ² τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσεν δοθῆναι, **10** καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν [τὸν] Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. **11** καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς.^e **12** καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦσαν τὸ πτώμα καὶ ἔθαψαν αὐτὸν[ι] καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ!

The Feeding of the Five Thousand

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

13 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.⁸ **14** καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.^h **15** ὀψίας δὲ γενο-

¹ **3** {A} Φιλίππου (see Mk 6.17) $\Phi^{103} \aleph B C L W Z \Delta \Theta 0106 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505$ Byz [E G N O Σ] *Lect it*^{aur.} (b), f, ff², h, q vg^{miss} syr^c, s, p, h, pal^{vid} cop^{sa}, meg, bo, fay arm eth geo slav Origen Chrysostom // omit (see Lk 3.19) D it^a, c, d, e, ff¹, g¹, k, l vg Diatessaron^{am} Jerome Augustine

² **9** {B} λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ B D $\Theta f^{13} 1 700 1424$ it^a, b, d, ff^{1, 2}, g¹, h vg^{miss} eth // ἐλυπηθῆ ὁ βασιλεὺς· διὰ δέ $\aleph C L^c$ (L* omit δέ) W $\Delta 0106 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505$ Byz [E G Σ] *Lect it*^{aur.}, c, f, k, l, q vg syr^c, s, p, h cop^{sa}, meg, bo, fay arm geo slav Jerome

^h **4** P: FC VP ^e **5** P: NA TEV FC NIV Lu ^d **8** P: TEV FC VP ^e **11** P: VP ^f **12** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV NRSV ⁸ **13** SP: NA // P: TR ^h **14** P: NA TEV Seg FC NIV NJB

3 Lk 3.19-20 Ἡρώδης ... φυλακῇ Mt 11.2; Jn 3.24 **3-4** Ἡρωδιάδα ... αὐτήν Lv 18.16, 20.21 **5** ὡς ... εἶχον Mt 11.9; 21.26; Lk 1.76; 7.26 **14** εἶδεν ... αὐτοῖς Mt 9.36; 15.32

μένης προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες, Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. **16** ὁ δὲ [Ἰησοῦς] εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. **17** οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. **18** ὁ δὲ εἶπεν, Φέρετέ μοι ὧδε αὐτούς.¹ **19** καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. **20** καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. **21** οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.^k

Walking on the Water

(Mk 6.45-52; Jn 6.15-21)

22 Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύση τοὺς ὄχλους. **23** καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ.¹ **24** τὸ δὲ πλοῖον ἤδη σταδίου πολλοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἀπέιχεν³ βασιανίζομενον ὑπὸ τῶν κυμάτων,

³ **24** {C} σταδίου πολλοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἀπέιχεν B f¹³ (1689 omit ἀπὸ τῆς γῆς) (I 253) syr^c. p. pal (cop^{sa}) // σταδίου τῆς γῆς ἀπέιχεν ἰκανοὺς 700 // ἀπέιχεν ἀπὸ τῆς γῆς σταδίου ἰκανοὺς Θ (cop^{bo} ethTH σταδίου ὡς εἴκοσι πέντε) arm geo // μέσον τῆς θαλάσσης ἦν (see Mk 6.47) Ⳉ C L W Δ 073 0106 f¹ 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G P Σ] Lect it^a. aur. b. c. f. ff². g¹. h. i. q vg syr^h cop^{meg?}. fay[?] slav eth^{ro, pp} Origen Chrysostom^{lem}; Chromatius Jerome Augustine // ἦν εἰς μέσον τῆς θαλάσσης D (1424 omit εἰς) it^d. e. ff¹ cop^{meg?}. fay[?] eth^{ms?} (Eusebius) // ἐκινδύνεον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης and omit preceding ἤδη and βασιανίζομενον 1546

¹ 18 P: FC VP ² 21 NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV ³ 23 SP: NA // P: Seg

15 ἀπόλυσον ... βρώματα Mt 15.32; Mk 8.3 **17** Mt 15.34; Mk 8.5 **19-22** Mt 15.35-39; Mk 8.6-10 **20** 2 Kgs 4.43-44 **23** ἀνέβη ... προσεύξασθαι Lk 6.12; 9.28

ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.⁴ 25 τετάρτη δὲ φυλακῆ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. 26 οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι Φάντασμα ἔστιν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. 27 εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν [ὁ Ἰησοῦς] αὐτοῖς λέγων, Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.⁵ 28 ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν, Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σε ἐπὶ τὰ ὕδατα. 29 ὁ δὲ εἶπεν, Ἐλθέ.⁶ καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου [ὁ] Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ ἦλθεν⁴ πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον [ισχυρόν]⁵ ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων, Κύριε, σῶσόν με. 31 εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ, Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;⁶ 32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. 33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες, Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.⁹

The Healing of the Sick in Gennesaret

(Mk 6.53-56)

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ. 35 καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὄλην τὴν περίχωρον ἐκείνην καὶ

⁴ 29 {B} καὶ ἦλθεν B C*^{vid} 700 1010 / 253 syr^{c,s} (cop^{sa} omit καί) arm geo slav^{mss} Chrysostom // ἐλθεῖν⁸ C² D L W Δ Θ 073^{vid} 0106 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G P Σ] Lect it^{a,aur,b,c,d,e} f, ff^{1,2}, g¹, h, i, q vg syr^{p,h,pal} cop^{meg,bo}, (fay) eth slav^{mss} Origen Basil; Gaudentius Chromatius // ἐλθεῖν· ἦλθεν οὐ⁸*⁸

⁵ 30 {C} ἄνεμον ισχυρόν B² C D L Δ Θ 0106 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G P Σ] Lect it^{a,aur,b,c,d,e,f,ff^{1,2},g¹,h,i,q} vg syr^{c,s,p,h,pal} arm eth geo slav Origen Basil Chrysostom; Gaudentius Chromatius Jerome Augustine // ἄνεμον ισχυρόν σφόδρα W (cop^{meg}) // ἄνεμον⁸ B* 073 33 vg^{ms} cop^{sa,bo}, fay

⁶ 24 P: TEV NIV ⁷ 27 SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP REB NRSV ⁸ 29 P: NIV ⁹ 31 P: TEV FC NIV VP ⁹ 33 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV

26 ἐταράχθησαν ... ἔστιν Lk 24.37 29 καταβὰς ... Πέτρος Jn 21.7 31 Ὀλιγόπιστε ... ἐδίστασας Mt 8.26 32 ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος Mk 4.39 33 Ἀληθῶς ... εἶ Mt 16.16; 26.63; 27.54; Mk 14.61; 15.39; Lk 22.70; Jn 1.49

προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας **36** καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.¹

The Tradition of the Elders

(Mk 7.1-23)

15 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς λέγοντες, **2** Διὰ τί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας [αὐτῶν] ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. **3** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; **4** ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν¹, **Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καί, Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω.** **5** ὑμεῖς δὲ λέγετε, Ὅς ἂν εἴπη τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, Δῶρον ὃ ἐάν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς, **6** οὐ μὴ τιμήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ²· καὶ ἠκυρώσατε τὸν λόγον³ τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. **7** ὑποκριταί, καλῶς ἐπροφήτευσεν περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας λέγων,

¹ **4** {B} εἶπεν (see Mk 7.10) **8**¹ B D Θ 073 f¹³ 1 579 700 892 it^a, aur, b, c, d, e, ff^{1, 2}, g¹, l, q vg syr^c, s, p cop^{sa}, meg, bo, fay arm eth geo Diatessaron^{syf} Ptolemy^{Flora} Irenaeus^{lat} Origen Amphilocheus Cyril; Ambrosiaster Chromatius Jerome Augustine // ἐνετείλατο λέγων **8**^{*-2} C L W Δ 0106 13 33 157 180 205 565 597 828 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N Σ] Lect it^f syr^h slav (Chrysostom)

² **6** {C} τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα 073 f¹³ 33 579 700 892 1071 1505 it^{f2}, g^{1, 1} vg Cyril^{2/5}; Jerome // τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ Θ f¹ 205 1424 / 184 / 1552 geo^B slav (Diatessaron^{arm}) Origen; Ambrosiaster // τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ C L W Δ 0106 0233 157 180 (565 1241 καὶ for ἢ) 597 1006 1010 1243 1292 1342 Byz [E F G N Σ] Lect it^{aur}, (b), (c), f, ff¹, (q) vg^{mss}, cl syr^(s), p, h (cop^{meg}, bo) (arm) eth (geo^A) (Diatessaron^{syf}) (Chrysostom) Cyril^{2/5}, (1/5); Chromatius

³ **6** {B} τὸν λόγον (see Mk 7.13) **8**¹ B D Θ 579 700 892 it^a, b, d, e, ff¹, (2) syr^c, s, p, h^{mg} cop^{sa}, meg, bo arm eth geo^{1, B} Irenaeus^{lat} Origen Eusebius; Chromatius // τὸν νόμον **8**^{*-2} C 073 f¹³ 1010 slav Ptolemy^{Flora} // τὴν ἐντολὴν (see 15.3) L W (Δ omit τὴν) 0106 0233

¹ **36** P: WH AD NA M RSV NRSV

36 ἵνα ... αὐτοῦ Mt 9.20-21; Mk 5.27-28; Lk 8.44

15.2 οὐ ... ἐσθίωσιν Lk 11.38 **4** Τίμα ... μητέρα Ex 20.12; Dt 5.16 (Mt 19.19; Mk 10.19; Lk 18.20; Eph 6.2) Ὁ ... τελευτάτω Ex 21.17 (Lv 20.9)

- 8 Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾶ,
ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ·
9 μάτην δὲ σέβονται με
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.^a

10 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς, Ἀκούετε καὶ συνίετε· 11 οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.^b 12 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ, Οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;^c 13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. 14 ἄφετε αὐτούς· τυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοὶ [τυφλῶν]^d· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγή, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.^d 15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν [ταύτην]^e. 16 ὁ δὲ εἶπεν, Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; 17 οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται; 18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεῖνα κοινοῖ τὸν

f¹ 33 157 180 205 565 597 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N Σ] Lect it^{aur. c. f. g¹. l. q} vg syr^h geo^A Didymus^{vid} Chrysostom Cyril

⁴ 14 {C} τυφλοὶ εἰσιν ὀδηγοὶ τυφλῶν N¹ L Z Θ 0233 f¹ f¹³ 33 205 579 700 892 1241 1424 arm eth^(TH) geo it^{aur. c. e. f. ff⁽¹⁾. 2. g¹. l} vg (vg^{cl}) syr^{ph} cop^{meg. bo^{mss}} Origen^{gr. lat} Basil Cyril Theodore; Cyprian Chromatius Jerome Augustine // τυφλοὶ εἰσιν ὀδηγοὶ B D 0237 it^d // ὀδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ N^{*. 2} cop^{sa. bo. fay^{vid}} Epiphanius // ὀδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ τυφλῶν C (K omit τυφλοὶ) W Δ 0106^{vid} 157 180 565 597 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G N O Σ] Lect it^q (syr^{c. s}) slav Chrysostom

⁵ 15 {C} τὴν παραβολὴν ταύτην C D L W (Δ αὐτήν) Θ 0106 0233 (f¹³ ταύτην τὴν παραβολὴν) 33 157 180 205 565 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G O Σ] Lect it^{aur. c. d. e. f. ff⁽¹⁾. 2. g¹. l. q} vg syr^{c. s. p. h} cop^{sa^{mss}. meg} arm eth geo slav Basil Chrysostom; Jerome Augustine // τὴν παραβολὴν N B Z^{vid} f¹ 579 700 892 vg^{mss} cop^{sa. bo} Origen Cyril; Chromatius

^a9 NO P; TR WH AD NA // S: TEV FC NJB ^b11 SP: WH // P: NA TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^c12 P: TEV FC NIV VP ^d14 SP: WH // P: NA M TEV Seg FC NIV VP NJB REB

8-9 Is 29.13 LXX 11 τὸ ἐκπορευόμενον ... ἄνθρωπον Mt 12.34 13 Πᾶσα ... ἐκριζωθήσεται Jn 15.2 14 τυφλοὶ ... ὀδηγῆ Mt 23.16, 24; Lk 6.39; Ro 2.19 τυφλὸς ... πεσοῦνται Lk 6.39 15 Φράσον ... παραβολὴν Mt 13.36; Mk 4.10; 7.17; Lk 8.9 18 τὰ ... ἐξέρχεται Mt 12.34

ἄνθρωπον. **19** ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ ποιηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνείαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίας. **20** ταῦτά ἐστὶν τὰ κοινούντα τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.^e

The Canaanite Women's Faith

(Mk 7.24-30)

21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. **22** καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναanaία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἔκραζεν λέγουσα, Ἐλέησόν με, κύριε υἱὸς Δαυὶδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται! **23** ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν λέγοντες, Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν. **24** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. **25** ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνη αὐτῷ λέγουσα, Κύριε, βοήθει μοι. **26** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. **27** ἡ δὲ εἶπεν, Ναὶ κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυναρία ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. **28** τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, Ὡ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γεννηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἴαθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.⁸

The Healing of Many People

29 Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. **30** καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κυλλοὺς, κωφοὺς, καὶ ἑτέρους

^e **20** P: TR WH AD NA M RSV NRSV / **22** P: TEV FC NIV VP * **28** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

19 Ro 1.29-31; 1 Cor 5.10-11; 6.9-10; Ga 5.19-21; Eph 5.3-5; Col 3.5, 8; 1 Tm 1.9-10; 2 Tm 3.2-4; 1 Pe 4.3; Re 21.8; 22.15 **22** Ἐλέησον ... Δαυὶδ Mt 9.27; 20.30, 31; Mk 10.47, 48; Lk 18.38, 39 **24** εἰς ... Ἰσραὴλ Mt 10.6 **27** ἐσθίει ... τραπέζης Lk 16.21 **28** μεγάλη ... πίστις Mt 8.10 γεννηθήτω ... θέλεις Mt 8.13; 9.29 **29** Καὶ μεταβάς ... Γαλιλαίας Mk 7.31 ἀναβάς ... ἐκεῖ Mt 5.1

πολλοὺς καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἑθεράπευσεν αὐτούς· **31** ὥστε τὸν ὄχλον θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς⁶ καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ἰσραήλ.^h

The Feeding of the Four Thousand

(Mk 8.1-10)

32 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν, Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολύσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. **33** καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; **34** καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπαν, Ἑπτὰ καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.ⁱ **35** καὶ παραγγείλας τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν **36** ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. **37** καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἦσαν ἑπτὰ σπιρίδας πλήρεις. **38** οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ

⁶ **31** {C} λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς C L W Δ 0233 180 205 565 597 (700^c) 1006 1010 1292 1342 1505 Byz [E F G H P] *Lect^{pl}*. AD it^(d). (f, q) cop^{meg} slav Chrysostom // λαλοῦντας καὶ κυλλοὺς ὑγιεῖς D Θ f¹³ 33 157 1424 syr^p. h // λαλοῦντας **h** f¹ 579 700* 892 l 184 it^{aur}. b. c. ff¹⁻². g¹. k. l (it^c ἀκούοντας) vg syr^c. s eth Jerome Augustine // ἀκούοντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς B 1243 l 211 (syr^hmg) // ἀκούοντας, ἀλάλους λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς (1071) *Lect^{pl}* // ἀκούοντας καὶ λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς N O Σ // *transpose*: χωλοὺς περιπατοῦντας καὶ κωφοὺς λαλοῦντας, τυφλοὺς βλέποντας καὶ κυλλοὺς ὑγιεῖς cop^{samss} (cop^{sams} omit καὶ κυλλοὺς ὑγιεῖς) // *the dumb speaking, the lame walking, the blind seeing, and the deaf hearing* cop^{bo} (arm) (geo)

^a **31** NO P; TR AD // SP: WH // P: NA M RSV NIV REB NRSV ⁱ **34** P: TEV FC NIV VP

31 ὥστε ... τυφλοὺς βλέποντας Mk 7.37 **32** Σπλαγχνίζομαι ... ὄχλον Mt 9.36; 14.14; Mk 6.34 **32-33** ἀπολύσαι ... τοσοῦτον Mt 14.15; Mk 6.36; Lk 9.12 **33** Mk 6.37; Jn 6.5 **34-37** Mt 14.17, 19-20; Mk 6.38-43; Lk 9.13-17; Jn 6.9-13 **38** Mt 14.21; Mk 6.44

παιδίων.^k **39** Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.^l

The Demand for a Sign

(Mk 8.11-13; Lk 12.54-56)

16 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδειξαι αὐτοῖς. **2** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, [Ὅψίας γενομένης λέγετε, Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· **3** καὶ πρωῒ, Σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσχετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;·¹ **4** Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.^b καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.^c

The Leaven of the Pharisees and Sadducees

(Mk 8.14-21)

5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. **6** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ὁράτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. **7** οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες ὅτι^d ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. **8** γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Τί

⁷ **39** {C} Μαγαδάν **Ν*** B D it^d (syr^p Magdu) // Μαγεδάν **Ν²** it^(a), aur, b?, c, e?, f, ff¹, (ff²), g¹, l?, vg cop^{sa} eth Eusebius; Jerome Augustine // Μαγαδάλαν C N O W Σ* 33 205 565 579 I 514 I 672 (I 1074 Μαγαδάλου) it^q cop^{meg, bo} // Μαγαδάλ L Δ Θ f¹ f¹³ 157 180 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ^c] Lect syr^h arm geo slav Chrysostom

¹ **2-3** {C} Ὅψίας γενομένης . . . οὐ δύνασθε; (with minor variants; see Lk 12.54-56) C D L W Δ Θ f¹ 33 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N O Σ] Lect it^a, aur, b, c, d, e, f, ff¹, 2, g¹, l, q vg syr^p, h cop^{bopt} eth geo slav Eusebian Canons Chrysostom; Juvenus Hilary Jerome Augustine // omit **Ν B X f¹³** 157 579 syr^c, s cop^{sa, meg, bopt} arm Origen; mss^{acc.} to Jerome

^k **38** P: TR NA TEV Seg ^l **39** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^l **16.3** Statement: WH RSV TEV Seg FC NIV NJB TOB NRSV // as text: REB^{me} ^b **4** P: TEV Seg FC VP // ^c NO P: TR M // SP: WH // P: AD NA RSV Seg REB NRSV ^d **7** Causal: TEV Seg FC NIV VP Lu? NJB TOB?

¹ Καὶ ... πειράζοντες Mt 19.3 ἐπηρώτησαν ... αὐτοῖς Mt 12.38; Lk 11.16; Jn 6.30; 1 Cor 1.22 ⁴ Γενεὰ ... Ἰωνᾶ Mt 12.39; Lk 11.29 ⁶ Ὁράτε ... Φαρισαίων Lk 12.1

διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; **9** οὐπω νοεῖτε, οὐδέ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; **10** οὐδέ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; **11** πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περι ἄρτων εἶπον ὑμῖν; προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.^c **12** τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν ἄρτων² ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.^f

Peter's Declaration about Jesus

(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

13 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων, Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι³ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; **14** οἱ δὲ εἶπαν, Οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. **15** λέγει αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; **16** ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν, Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.^g

² **12** [C] τῶν ἄρτων **8**² B L (1 1424 omit preceding τῆς ζύμης) 157 892 1241 / 184 / 211 / 292 / 387 / 514 / 1552 it^{aur.} (e), g¹, 1 vg cop^{sa}ms^{meg.} bo Origen; (Ambrose) Jerome // τοῦ ἄρτου C W Δ 13 28 180 205 597 700 828 1006 1010 1071 1243 1292 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^{c.} f. q syr^{p.} h cop^{sa}ms, bo^{ms} eth geo^A slav Chrysostom; Gaudentius // τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων (see 16.11) **8*** 579 it^{ff1} syr^c // τῶν Φαρισαίων 33 // omit D Θ f¹³ 565 it^{a.} b. d. ff² syr^s arm geo^{l.} B Lucifer

³ **13** [B] τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι B it^c vg cop^{sa}ms^{meg.} bo eth Origen^{gr.} lat Cyril^{2/6}; Jerome // τίνα οἱ ἄνθρωποι εἶναι λέγουσιν **8*** (**8**² 579 700 Cyril^{1/6} λέγουσιν εἶναι) // τίνα λέγουσιν με οἱ ἄνθρωποι εἶναι C W arm geo slav (Diatessaron^{arm}) // τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι (see Mk 8.27; Lk 9.18) (D οἱ ἄνθρωποι λέγουσιν εἶναι) L Δ Θ f¹³ (1 λέγουσιν εἶναι οἱ ἄνθρωποι) 28 33 157 180 205 565 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^{(a).} aur. (b), (c), f. (ff¹), ff², g¹, l. (q), (r¹) (vg^{ms}) (Irenaeus^{lat}) Adamantius^{vid} Epiphanius^{2/3}, (1/3) Chrysostom Severian Marcus-Eremita Cyril^{3/6} Theodotus-Ancyra John-Damascus; (Tertullian) (Hilary) (Ambrose) (Augustine)

^c 11 P; TEV FC VP / 12 P; TR WH AD NA M RSV NRSV ^e 16 SP; NA // P; TEV FC NIV VP

9 τοὺς ... ἐλάβετε Mt 14.13-21; Mk 6.34-44; Lk 9.11-17; Jn 6.1-13 **10** τοὺς ... ἐλάβετε Mt 15.32-38; Mk 8.1-9 **14** Mk 6.14-15; Lk 9.7-8 **16** Σὺ ... ζῶντος Mt 26.63; Mk 14.61

17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. **18** κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς. **19** δώσω σοι τὰς κλείδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δῆσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.^h **20** τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδεὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.^{4, i}

Jesus Foretells His Death and Resurrection

(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. **22** καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων, Ἰλιεύς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. **23** ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ, Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.^k **24** Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι. **25** ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ

⁴ **20** [B] ὁ Χριστός **℣*** B L Δ Θ f¹ f¹³ 28 180 565 597 700 1010 1342 1424 1505 / 68 / 673 / 813 / 1223 it^a, aur, b, c, ff¹⁻², g¹ vg^{mss} syr^c-p cop^{sa}mss arm geo² slav^{mss} Diatessaron Origen^{gr}, lat Chrysostom; Hilary Ambrose // Ἰησοῦς ὁ Χριστός **℣**² C W 13 157 205 579 828 892 1006 1071 1241 1243 1292 Byz [E F G H Σ] Lect it^{d, f, l, q} vg syr^h cop^{sa}mss, meg, bo eth geo¹ slav^{mss} Jerome Augustine // ὁ Χριστός Ἰησοῦς D it^c

^h **19** SP: NA // P: TEV FC VP **20** P: TR AD NA M RSV Seg REB NRSV ⁴ **23** SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV // S: Lu NJB TOB

17 σὰρξ ... οὐρανοῖς Mt 17.5; Ga 1.15-16 **18** σὺ εἶ Πέτρος Jn 1.42 ἐπὶ ... ἐκκλησίαν Eph 2.20 πύλαι ἄδου Job 38.17; Is 38.10; Wsd 16.13 **19** ὃ ἐὰν δῆσῃς ... λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς Mt 18.18; Jn 20.23 **20** Mt 17.9; Mk 9.9 **23** Ὑπαγε ... Σατανᾶ Mt 4.10 **24** Εἰ ... μοι Mt 10.38; Lk 14.27 **25** Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25

ἐνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. **26** τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;¹ **27** μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἐκάστω κατὰ τὴν πράξιν⁵ αὐτοῦ. **28** ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.^m

The Transfiguration of Jesus

(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)

17 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. **2** καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς¹. **3** καὶ ἰδοὺ ὤφθη αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας συλλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ. **4** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσω ὧδε² τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεὶ μίαν καὶ

⁵ **27** {B} τὴν πράξιν^h B C D L W Δ Θ f¹³ 33 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 Byz [E G H Σ] Lect it^{aur. c. 1} vg^{ww. st} Origen Apollinaris Didymus^{dub} Chrysostom^{1/2}; Jerome^{1st} // τὰ ἔργα (see Ps 62.13) **h*** F 1 28 597 1424 it^{a. b. c. d. f. ff^{1. 2. g^{1. q}} vgc^l syr^{c. p. h} cop^{sa. meg. bo} eth geo slav Hippolytus^{vid} Origen^{1st} Chrysostom^{1/2}; Jerome^{com} // τὴν ἀξίαν 1505 / 184 // τὴν ἀξίαν / 387}

¹ **2** {A} τὸ φῶς^h B C L W Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^q syr^{p. h. pal} cop^{sa. meg. bo} arm eth geo¹ slav Origen^{gr. lat} Eusebius Asterius Chrysostom Cyril^{2/3} Hesy-chius Theodoret // χιών (see 28.3) D it^{a. aur. b. c. d. e. f. ff^{1. 2. g^{1. l. n. r¹}} vg syr^c cop^{bo^{mss}} ethTH geo² slav^{ms} Epiphanius Cyril^{1/3}; Hilary Chromatius Jerome}

² **4** {B} ποιήσω ὧδε^h B C 700* it^{b. ff²} vg^{mss} Chromatius^{2/4} Jerome // ποιήσω it^{ff¹} Chromatius^{1/4} // ποιήσωμεν ὧδε D L W Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 205 597 700^c 892 1006

¹ **26** P: NJB NRSV = **28** P: WH AD NA MRSV NRSV

26 ἐάν ... κερδήσῃ Mt 4.8-9 **27** μέλλει ... ἀγγέλων Mt 25.31 ἀποδώσει ... αὐτοῦ Ps 28.4; 62.12; Pr 24.12; Sir 35.19; Ro 2.6; Re 22.12 **28** τὸν ... αὐτοῦ Mt 10.23 ἐν ... αὐτοῦ Mt 20.21
17.2 2 Pe 1.16-18

Ἥλια μίαν.^a **5** ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτοὺς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· ἀκούετε αὐτοῦ.^b **6** καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. **7** καὶ προσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν, Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. **8** ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ αὐτὸν Ἰησοῦν μόνον.^c

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων, Μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἐγερθῆ.^d **10** καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες, Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἥλιαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; **11** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἥλιος μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.^e **12** λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἥλιος ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν! **13** τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.^f

The Healing of a Boy with a Demon

(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43a)

14 Καὶ ἐλθόντων πρὸς τὸν ὄχλον προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν **15** καὶ λέγων, Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σελημιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. **16** καὶ προσήμεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ

1010 1071 1241 1243 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect ita, aur. c. d. (e), f, g¹, i, n, q vg syr^c, p, h, pal^{mss}? cop^{sa}, meg, bo geo slav Origen^{gr}, lat Chrysostom; Chromatius^{1/4} Augustine // ποιήσομεν ἄδε f¹ 565 1292 / 866 syr^c, p, h, pal^{mss}? eth // ποιήσωμεν 579 vg^{mss} arm (Diatesaron) Gregory-Elvira

^a 4 P; TEV FC NIV VP ^b 5 SP: NA // P; TEV FC NIV VP ^c 8 NO P; TR WH AD M Lu TOB // SP: NA // S: NJB ^d 9 SP: NA // P; TEV Seg FC NIV VP Lu // S: TOB ^e 11 Question: NA⁹⁵ / 12 P; TEV FC VP ^f 13 NO P; TR // P: WH AD NA M RSV REB NRSV

5 Οὗτος ... εὐδόκησα Ps 2.7; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22; 2 Pe 1.17 ἀκούετε αὐτοῦ Dt 18.15; Ac 3.22 **9** Μηδενὶ ... ἐγερθῆ Mt 16.20 **10-11** Ἥλιαν ... πάντα Mal 4.5-6 **12** Ἥλιος ἤδη ἦλθεν Mt 11.14 **13** περὶ ... αὐτοῖς Lk 1.17

ἡδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. **17** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.^h **18** καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐξήλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.ⁱ **19** Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον, Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἡδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; **20** ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν³ ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπης, ἐρείτε τῷ ὄρει τούτῳ, Μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν.^{4k}

Jesus Again Foretells His Death and Resurrection

(Mk 9.30-32; Lk 9.43b-45)

22 Συστρεφομένων⁵ δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, **23** καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.^l καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.^m

³ **20** {A} ὀλιγοπιστίαν^h B Θ f¹ f¹³ 33 579 700 892 syr^c. pal cop^{sa}. meg. bo arm eth geo Diatessaron Origen // ἄπιστίαν C D L W Δ 28 157 180 205 565 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. e. f. ff¹⁻². g¹. l. n. q. r¹ vg syr^{ps}. p. h slav Chrysostom; (Hilary) Jerome Augustine Speculum

⁴ **20** {A} omit verse 21 ^h B Θ 33 579 892* l 253 it^e. ff¹ syr^c. s. pal cop^{sa}. bo^{pl} eth^{ms} geo¹. A // add verse 21: τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἔκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ (see Mk 9.29) (^h ἐκβάλλεται for ἔκπορεύεται) C D L W Δ f¹ f¹³ 28 157 180 (205 1505 l 1074 ἐξέρχεται) 565 597 700 892^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 Byz [E F G H O Σ] Lect (l 184) (l 514) it^a. aur. b. c. d. f. ff². g¹. l. n. q. r¹ vg (syr^{ps}. h) cop^(meg). bo^{pl} arm eth^{pp}. TH geo^B slav Origen Asterius Basil Chrysostom; Hilary Ambrose Jerome Augustine

⁵ **22** {B} συστρεφομένων^h B f¹ 892 it^a. aur. b. d. f. ff². g¹. l. n. q vg cop^{sa}. ^{ms} Hilary Jerome Augustine // ἀναστρεφομένων C (D αὐτῶν δὲ ἀναστρεφομένων) L W Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^c. e. ff¹ cop^{sa}. ^{ms}. meg. bo arm? eth geo slav Chrysostom^{lem} // ὑποστρεφόντων 579

^h **17** P: FC VP ¹ **18** P: NA TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^l **20** P: NA RSV NIV NRSV // Different text: TR AD M Seg FC ¹ **23** P: TEV FC VP // ^m P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

17 γενεὰ ... διεστραμμένη Dt 32.5, 20 **18** ἐθεραπεύθη ... ἐκείνης Mt 8.13; 9.22; 15.28; Jn 4.52-53 **20** ἐὰν ... μεταβήσεται Mt 21.21; Mk 11.23; Lk 17.6; 1 Cor 13.2 **23** ἀποκτενοῦσιν ... ἐγερθήσεται Mt 16.21

Payment of the Temple Tax

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν, Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ [τὰ] δίδραχμα; **25** λέγει, Ναί. καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων, Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἰῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; **26** εἰπόντος δέ⁶, Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἄρα γε ἐλεύθεροὶ εἰσιν οἱ υἱοί. **27** ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεῖς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ."

The Greatest in the Kingdom

(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

18 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες, Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; **2** καὶ προσκαλεσάμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν **3** καὶ εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. **4** ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ

⁶ **26** [B] εἰπόντος δέ B Θ I 700 892* it^a aur. b). c. e. ff¹. (ff², g¹, l. n) (vg) vg^{ms} syr^{pal} cop^{sa}. bop^l arm eth^{pp}. TH Chrysostom; (Jerome) // εἰπόντος δὲ τοῦ Πέτρου 892^{mg} Origen^{gr}. (lat 1/2); (Juvenicus) (Ambrose) // λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος (H 28 1505 I 1223 omit ὁ) W Δ f¹³ 157 180 205 565 579 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 Byz [E F G Σ] Lect it^f. (q) syr^c. p. h (cop^{meg}) eth^{ms} geo² slav Origen^{lat} 1/2 Basil // λέγει αὐτῷ D it^d syr^s cop^{bo}ms^s geo¹? // ὁ δὲ ἔφη, Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. εἰπόντος δέ Ἡ cop^{bo}l eth^{ms} // λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. εἰπόντος δὲ αὐτοῦ C (L omit αὐτοῦ)

⁶ 27 P: WH AD NA M // MS: Seg NJB

24 τὰ δίδραχμα Ex 30.13; 38.26

18.1 Lk 22.24 **2-3** Mt 19.14; Mk 10.15; Lk 18.17 **4** Mt 20.26-27; Mk 10.43-44; Lk 22.26

βασιλεία τῶν οὐρανῶν.^a **5** καὶ ὅς ἐὰν δέξηται ἐν παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.^b

Temptations to Sin

(Mk 9.42-48; Lk 17.1-2)

6 Ὅς δ' ἂν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῆ μύλος ὀνικός περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.^c **7** οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἔλθειν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.^d **8** Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χλωδὸν ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. **9** καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοί ἐστιν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.^e

The Parable of the Lost Sheep

(Lk 15.3-7)

10 Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουν τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.^f **12** Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται τι ἀνθρώπῳ

¹ **10** {B} omit verse // **8** B L* Θ* f¹³ 1* 33 892* it^c. ff¹ syr^s. pal cop^{sa}. meg. bo^{pl} Origen^{vid} Eusebian Canons; Juvenus Jerome // **11** ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός D W Δ Θ^c 078^{vid} 1^c 28 180 205 565 597 700 1006 1071 1241 1292 1424 Byz [E F H N Σ] Lect^{pt}. AD it^(a). aur. (b). d. (f). ff². g¹. (l. n). q. r¹ vg syr^c. p arm geo Chrysostom; Hilary Chromatius // **11** ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός (see Lk 19.10) G (L^c omit καί) 157 579 892^c 1010 1243 1342 1505 Lect^{pt} (it^c) syr^h cop^{bopt} eth slav

^a 4 P: RSV NIV NJB ^b 5 NO P: TR WH AD RSV Seg NIV NJB REB // P: NA M NRSV ^c 6 P: RSV Seg NIV ^d 7 SP: WH NA // P: TEV FC VP NJB REB NRSV ^e 9 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NJB REB NRSV / 10 P: NA TEV Seg FC NIV VP Lu REB // S: NJB

έκατὸν πρόβατα καὶ πλανηθῆ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; **13** καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. **14** οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν² τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀποληται ἐν τῶν μικρῶν τούτων.⁸

A Brother Who Sins

(Lk 17.3)

15 Ἐὰν δὲ ἀμαρτήσῃ [εἰς σέ]³ ὁ ἀδελφός σου, ὑπαγε ἔλεξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. **16** ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. **17** ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπέ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.^h

18 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.ⁱ **19** Πάλιν [ἀμὴν] λέγω⁴ ὑμῖν ὅτι ἐὰν

² **14** {C} ὑμῶν⁸ D^c L W Δ f¹ 28 205 565^{vid} 597 1006 1071 1292 1342 1505 Byz [E G] *Lect*^{pt}. AD ἱ^a. aur. b. c. d. e. f. ff¹. 2. g¹. h. i. n. q vg syr^c. p. h^{mg} slav Chrysostom; Jerome Augustine Speculum // ἡμῶν D* / 890 Chrysostom^{mss} // μου B F H N O Θ Σ 078 f¹³ 33 157 180 579 700 892 1010 1241 1243 1424 *Lect*^{pt} syr^s. h cop^{sa}. meg. bo arm eth geo Origen Macarius/Symeon // omit syr^{pal} (Apostolic Constitutions including τοῦ ἐν οὐρανοῖς)

³ **15** {C} ἀμαρτήσῃ εἰς σέ D L Δ Θ 078 f¹³ 28 157 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 Byz [E F G H N O Σ] *Lect*^{pt}. AD ἱ^a. aur. b. c. d. e. f. ff¹. 2. g¹. h. i. n. q. (r¹) vg cop^{meg}. bo^{pt} arm eth geo slav^{mss} Basil^{mss} Chrysostom^{mss}; Hilary Lucifer Pacian Chromatius Jerome Augustine⁶⁷ // ἀμάρτη εἰς σέ W 33 180 1342 (1424) 1505 *Lect*^{pt} Basil^{5/9} Didymus Chrysostom Theodoret // ἀμαρτήσῃ^h B 1 579 slav^{mss} Cyril; Augustine¹⁷ // ἀμάρτη (Lk 17.3) Origen^{lem} Basil^{4/9}

⁴ **19** {C} πάλιν ἀμὴν λέγω B 058 13 28 33 157 180 205 597 700 828 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H] *Lect* ἱ^a. b. c. f. g¹. h. n. (q). r¹ vg^{mss} syr^c. s. pal^{mss} geo¹ Origen^{lat} Basil // πάλιν λέγω^h B D L 1 579 892 / 524 ἱ^a aur. d. e. ff². 1 vg syr^p. pal^{mss} arm

⁸ **14** NO P: TR AD // P: WH NA M RSV REB NRSV ^h **17** NO P: TR AD M RSV Seg Lu TOB NRSV // SP: WH NA // S: TEV FC ⁱ **18** P: NA M TEV Seg FC NIV VP REB // S: NJB TOB

15 Lv 19.17; Lk 17.3 **16** ἐπὶ ... ῥῆμα Dt 19.15; Jn 8.17; 2 Cor 13.1; 1 Tm 5.19 **18** Mt 16.19; Jn 20.23 **19** ἐὰν ... οὐρανοῖς Mt 7.7; 21.22; Mk 11.24; Jn 15.7; 16.23; Jas 1.5; 1 Jn 3.22; 5.14-15

δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὐ εἰάν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. **20** οὐ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.^k

The Parable of the Unforgiving Servant

21 Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, ποσάκις ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; **22** λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.^l **23** Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησεν συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. **24** ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. **25** μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀποδοθῆναι.^m **26** πεσὼν οὖν ὁ δούλος προσεκύνει αὐτῷ λέγωνⁿ, Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.ⁿ **27** σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ τὸ δάνειον ἀφήκεν αὐτῷ.^o **28** ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκεῖνος εὔρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπιγεν λέγων, Ἀπόδος εἴ τι ὀφείλεις.^p **29** πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων, Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι.^q **30** ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς

geo² Origen^{lem}; Jerome // *πάλιν δὲ λέγω* N O (W *πάλιν δὲ ὑμῖν λέγω*) Δ Σ Chrysostom syr^b eth // *ἀμὴν λέγω* f¹³ 565 1424 it^{fl} // *λέγω δέ* Cyprian^{1/3} (Cyprian^{2/3}) (Speculum)

⁵ **26** {A} *λέγων* B D Θ 700 it^{a, c, d, e, ff¹, 1} vg syr^{c, s} arm geo Origen Chrysostom; Lucifer // *λέγων, Κύριε* N L W Δ 058 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G O Σ] *Lect* it^{aur}, (b), f, ff², g¹, (h), q, (r¹) vg^{mss} syr^{p, h, pal} cop^{sa, meg, bo} eth slav Origen^{lat} Asterius; Chromatius

^k **20** P: TR WH AD NA M RSV Seg VP REB ^l **22** P: NA RSV NIV Lu REB NRSV // S: Seg VP NJB TOB ⁿ **25** P: NIV ^o **26** SP: NA ^p **27** P: TEV FC NIV VP ^q **28** P: NIV ^r **29** P: NIV

φυλακὴν ἕως ἀποδώ τὸ ὀφειλόμενον. **31** ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα.¹ **32** τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ, Δούλε ποιηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾳ σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· **33** οὐκ ἔδει καὶ σέ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγὼ σέ ἠλέησα; **34** καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασιαισταῖς ἕως οὗ ἀποδώ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον.⁵ **35** Οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.¹

Teaching about Divorce

(Mk 10.1-12)

19 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετήρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου. **2** καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.^a **3** Καὶ προσῆλθον αὐτῷ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες, Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; **4** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ κτίσας¹ ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐτούς; **5** καὶ εἶπεν, Ἔνεκα τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. **6** ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία. ὁ οὖν ὁ θεός

¹ **4** {B} κτίσας (see Mk 10.6) B Θ 1 700 it^c syr^{pal} cop^{sa}. meg. bo arm eth^{pp}. ms. (TH) geo Origen (Methodius) Serapion Athanasius Ps-Clementines // ποιήσας Ἔ C D (L 579 ἐποίησας for ὁ ποιήσας) W Z Δ 0233 f¹³ 28 157 180 205 565 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff¹⁻². g¹. h. l. q vg syr^c. s. p. b slav Origen^{lat} Apostolic Constitutions Chrysostom Cyril; Hilary Ambrosiaster Jerome Augustine Speculum

¹ **31** SP: NA // P: NIV ² **34** P: TEV FC NIV VP ³ **35** P: (AD) NA M // MS: Seg NJB

^a **19.2** NO P: TR AD TOB

34 παρέδωκεν ... ὀφειλόμενον Mt 5.25-26; Lk 12.58-59 **35** Mt 6.15; Mk 11.25; Eph 4.32; Col 3.13

19.1 Καὶ ... τούτους Mt 7.28; 11.1; 13.53; 26.1 **3** Καὶ ... αὐτόν Mt 16.1 **4** ἄρσεν ... αὐτούς Gn 1.27; 5.2 **5** Ἔνεκα ... μίαν Gn 2.24 (Eph 5.31) ἔσονται ... μίαν (1 Cor 6.16)

συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.^b **7** λέγουσιν αὐτῷ, Τί οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολύσαι [αὐτήν]²; **8** λέγει αὐτοῖς ὅτι^c Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. **9** λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμῆσῃ ἄλλην μοιχᾶται^{3,4}.^d **10** λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ [αὐτοῦ]⁵, Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. **11** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν λόγον [τοῦτον]⁶ ἀλλ'

² **7** {C} ἀπολύσαι αὐτήν B C W Δ 078^{vid} 087^{vid} (0233 ἀπολύειν for ἀπολύσαι) f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N O Σ] Lect it^{f, q} syr^{p, h} cop^{bo}ms eth^{pp, ms, TH} slav Chrysostom // ἀπολύσαι τὴν γυναῖκα it^{b, c, ff²} vg^{ms} syr^{c, s} Irenaeus^{lat}; Ambrose Speculum // ἀπολύσαι (see Mk 10.4) ⑆ D L Z Θ 1 579 700 it^{a, aur, d, e, ff¹, g¹, h, l} vg syr^{pal} arm eth^{ms} geo Origen; Jerome Augustine

³ **9** {B} μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμῆσῃ ἄλλην μοιχᾶται ⑆ (C* ποιεῖ αὐτήν μοιχευθῆναι) C³ L (W omit καὶ) Z Δ Θ 078 28 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^l vg syr^{s, p, h} arm eth^{pp} Basil; Jerome // παρεκτός λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτήν μοιχευθῆναι (see 5.32) B 0233 1 / 547 it^{f1} (syr^{pal}) cop^{bo} ethTH slav Origen^{gr} Cyril // παρεκτός λόγου πορνείας καὶ γαμῆσῃ ἄλλην μοιχᾶται D f¹³ 33 (597) / 184 / 1016 it^{a, aur, b, c, d, e, f, ff², g¹, h, q, r¹} vg^{ms} (syr^c) cop^{sa, (bo)ms} Origen^{lat} Chrysostom; Speculum

⁴ **9** {B} no addition after μοιχᾶται / μοιχευθῆναι (see footnote 3) ⑆ C³ D L Z 828 1241 / 253 / 1074 it^{a, b, d, e, ff², g¹, h, l, r¹} vg^{ms} syr^{s, c} cop^{sa, bo)ms} Origen // add after μοιχᾶται / μοιχευθῆναι: καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμῆσας μοιχᾶται (see Mk 10.11) B 28 157 180 205 597 700 892 1006 1071 1243 1292 1342 Byz [E F G H] Lect it^{aur, c, f, q} vg arm eth geo Origen^{lat} 1/2 Basil Cyril; Jerome // add after μοιχᾶται / μοιχευθῆναι: καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμῶν μοιχᾶται C* N O W Δ Θ Σ 078 0233 f¹ f¹³ 33 (565) (579 ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρός) 1010 1424 1505 / 547 cop^{bo} slav Speculum // add after μοιχευθῆναι: ὡσαύτως καὶ ὁ γαμῶν ἀπολελυμένην μοιχᾶται Φ²⁵ (cop^{meg})

⁵ **10** {C} μαθηταὶ αὐτοῦ Φ²⁵ C D L W Z Δ 078 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{a, aur, b, c, d, e, f, ff², h, l, q, r¹} vg syr^{c, s, p, h, pal} cop^{sa)ms, bo} arm eth geo slav Augustine // μαθηταὶ Φ⁷¹ vid ⑆ B Θ ite^{ff¹, g¹} cop^{sa)ms, meg} Juvencus Jerome Speculum

⁶ **11** {C} τὸν λόγον τοῦτον ⑆ C D L W Z Δ (Θ) 078 0233 f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{ms} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G

^b SP: NA // P: TEV FC NIV VP Lu NJB ^c Causal: Seg? ^d P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP Lu TOB REB NRSV // S: NJB

⁷ δοῦναι ... αὐτήν Dt 24.1; Mt 5.31 ⁹ Mt 5.32; 1 Cor 7.10-11 ¹⁰ οὐ ... γαμῆσαι 1 Cor 7.1-2, 7-9 ¹¹ Οὐ ... δέδοται 1 Cor 7.7, 9, 17

οἷς δέδοται. **12** εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω.^ε

Little Children Blessed

(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

13 Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῆ αὐτοῖς καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. **14** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἔφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἔλθειν πρὸς με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.^δ **15** καὶ ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.^ε

The Rich Young Man

(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

16 Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν αὐτῷ εἶπεν, Διδάσκαλε^γ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον; **17** ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός.^δ

H N Σ] Lect it^{a, aur, b, c, d, f, ff^{1, 2, g¹, h, l, q, (r¹)}} vg syr^{c, s, p, h} cop^{sa, meg, bo} arm, eth^{pp, ms, (TH)} geo slav Basilidians^{acc, to Clement} Clement Origen^{lat} Basil Theodoret Ammonius-Alexandria; Cyprian^{1/2} Ps-Cyprian Ambrose Jerome^{2/4} Augustine Speculum // τὸν λόγον B 1 892* / 184 it^e syr^{pal} cop^{bo, ms} eth^{ro} Origen Apollinaris Theodore John-Damascus^{vid}; Cyprian^{1/2} Jerome^{2/4} // omit Chrysostom

⁷ **16** {A} διδάσκαλε^{NS B D L} 1 892* 1010 it^{a, d, e, ff¹} cop^{bo, pt} eth^{pp} geo¹ Origen^{1/2}; Hilary // διδάσκαλε ἀγαθέ (see Mk 10.17; Lk 18.18) C W Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{mg} 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^{aur, b, c, f, ff^{2, g¹, h, l, q, r¹}} vg syr^{c, s, p, h, pal} cop^{sa, meg, bo, pt} arm eth^{ms, TH} geo² slav Marcus^{acc, to Irenaeus} Justin Origen^{1/2} Basil Cyril-Jerusalem Chrysostom^{lem}; Juvencus Jerome

⁸ **17** {A} τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός^{NS B²} (B* omit εἷς) (D omit τοῦ and ὁ) L Θ (1 700 omit ὁ) (892* οὐδεὶς for εἷς) it^{a, d} (syr^{s, pal, ms}) arm eth^{pp} geo¹ Origen // τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός, ὁ θεός it^{aur, b, c, (ff¹), ff^{2, l, r¹}} (it^e ὁ πατήρ for ὁ θεός) vg (syr^{c, h, mg, pal, ms}) cop^{meg, bo} geo^{2, (A)} Novatian Jerome // τί με λέγεις ἀγαθόν; εἷς ἐστὶν ἀγαθός, ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς Marcus^{acc, to}

^ε 12 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV / 14 P: TEV FC VP ^δ 15 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς ἐντολάς.^h
18 λέγει αὐτῷ, Ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Τὸ Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις,
19 Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καί, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. **20** λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, Πάντα ταῦτα ἐφύλαξα⁹. τί ἔτι ὑστερῶ;ⁱ **21** ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. **22** ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπήλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.^k

23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. **24** πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον¹⁰ διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. **25** ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἔξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες, Τίς

Irenaeus Justin Naasenes^{ccc.} to Hippolytus (Ps-Clementines) // τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός (see Mk 10.18; Lk 18.19) C W Δ f¹³ 28 33 157 180 205 565 (579) 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^f.⁴ syr^{ph} cop^{sa}.^{bo}ms eth^{ms}. TH slav Basil Chrysostom // τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός (892^c οὐδεὶς ἐστίν) it^{e1}.^h Eusebius; Augustine

⁹ **20** {A} ἐφύλαξα ἵ* B L Θ f¹ 579 700 it^{aur}.^{ff1}.^{g1}.¹ vg Cyprian Juvenus? Jerome // ἐφύλαξα ἐκ νεότητος (see Lk 18.21) (ἵ² νεότητός μου) D it^d // ἐφύλαξαμην ἐκ νεότητός μου (see Mk 10.20) C W Δ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^a.^b.^c.^e.^f.^{ff2}.^h.ⁿ.^q vg^{cl} syr^{(c}.^s).^p.^h.^{pal} cop^{sa}.^{meg}.^{bo} arm eth geo slav Origen^{gr}.^{lat} Marcellus Chrysostom (Cyril); (Hilary) Ambrose Augustine

¹⁰ **24** {A} κάμηλον (see Mk 10.25; Lk 18.25) ἵ B C D L W Z Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^a.^{aur}.^c.^d.^f.^{ff1}.².^{g1}.^h.^L.ⁿ.^q.^{r1} vg syr^c.^s.^p.^h.^{pal} cop^{sa}.^{meg}.^{bo} eth slav Origen^{gr}.^{lat} Chrysostom; Hilary Ambrose Gaudentius Jerome Augustine // κάμιλον (by itacism?) 579 1424 / 211 / 524 / 673 / 858 / 859 / 866 Cyril

^h 17 SP: NA // P: TEV FC NIV VP ²⁰ SP: NA // P: TEV FC NIV VP ²² NO P: ADM // SP: WH // S: NJB

¹⁷ τήρησον τὰς ἐντολάς Lv 18.5; Lk 10.28 **18-19** Οὐ φονεύσεις ... μητέρα Ex 20.12-16; Dt 5.16-20 (Ro 13.9) **19** Ἀγαπήσεις ... σεαυτὸν Lv 19.18 (Mt 5.43; 22.39; Lk 10.27; Ro 13.9) **21** πώλησον ... πτωχοῖς Mk 14.5; Lk 12.33; Jn 12.5; Ac 2.45; 4.34-37 ἕξεις ... οὐρανοῖς Mt 6.20 **22** ἀπήλθεν ... πολλά Ps 62.10

ἄρα δύναται σωθῆναι; **26** ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά.¹ **27** Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; **28** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. **29** καὶ πᾶς ὅστις ἀφήκεν οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα¹¹ ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα¹² λήμψεται καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.^m **30** Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.ⁿ

The Workers in the Vineyard

20 Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτῃ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. **2** συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν

¹¹ **29** [C] πατέρα ἢ μητέρα (see Mk 10.29) B it^{a,n} syr^{pal} Chrysostom; (Victorinus-Pettau) // πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα Ⳉ C L W Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^{aur,c,f,g¹,h,l,q} vg syr^{p,h} cop^{sa,meg,bo} arm eth geo slav Basil Gregory-Nyssa Cyril; Ambrose Jerome // μητέρα D it^{b,d,ff¹,ff²} (syr^c μητέρα ἢ γυναῖκα) syr⁶ Hilary Paulinus-Nola Speculum // γονεῖς (see Lk 18.29) I (it^c) (Irenaeus^{lat}) Origen

¹² **29** [B] ἑκατονταπλασίονα (see Mk 10.29) Ⳉ C D (D* -πλάσιον) W Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^{a,aur,b,c,d,e,f,ff¹,2,g¹,h,l,n,q,(r¹)} vg syr^{c,s,p,h} cop^{bo} arm eth^{ro,pp,th} geo slav Asterius Basil Gregory-Nyssa Chrysostom; Victorinus-Pettau Hilary Ambrose Paulinus-Nola Jerome Speculum // πολλαπλασίονα (see Lk 18.30) B L 579 1010 syr^{pal} cop^{sa,meg} eth^{ms} Origen Cyril

¹ **26** SP: WH // P: TR NA TEV Seg FC NIV VP TOB REB NRSV // S: Lu NJB ⁿ **29** P: M NJB ⁿ **30** NO P: TR WH M // P: AD NA RSV REB NRSV

26 παρὰ δὲ ... δυνατά Gn 18.14; Job 42.2; Zch 8.6 LXX **28** ὅταν ... αὐτοῦ Dn 7.9-10; Mt 25.31 ὅταν ... θρόνους Mt 20.21; Mk 10.37; Re 3.21 καθήσεσθε ... Ἰσραήλ Lk 22.30 **29** ζῶην ... κληρονομήσει Mt 19.16; Lk 10.25 **30** Mt 20.16; Lk 13.30

20.1 ἀνθρώπῳ ... αὐτοῦ Mt 21.28, 33 **2** συμφωνήσας ... ἡμέραν Tob 5.15

ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ· 3 καὶ ἐξέλαθῶν περὶ τριτὴν ὥραν εἶδεν ἀλλοὺς ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργοὺς 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν, Ὑπάγετε καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ἦ δικαιοσ δέσσω ὑμῖν. 5 οἱ δὲ ἀπηλθον· πάλιν [δὲ] ἐξέλαθῶν περὶ ἑκτὴν καὶ ἑνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ἐξέλαθῶν εὗρεν ἀλλοὺς ἐστῶτας καὶ λέγει αὐτοῖς, Τί ὠδε ἐστήκατε ὄλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; 7 λέγουσιν αὐτῷ, Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθῶσατο. λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα· 8 ὅψιας δὲ γεννημένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχατῶν ἕως τῶν πρώτων. 9 καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐλάβον ἀνὰ δηναρίον. 10 καὶ ἐλθόντες οἱ πρώτοι ἐνόησαν ὅτι πλεῖστον λήψουσιν. καὶ ἐλάβον [τὸ] ἀνὰ δηναρίον καὶ αὐτοῖ. 11 λαβόντες δὲ ἐγγύγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδομοῦτου 12 λέγοντες, Οὗτοι οἱ ἐσχαταὶ μισθὸν ἔποιησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησαν τὰς βαστάσας τὸ βῆρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καὶ ὠσαύτως. 13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν, Ἐταίρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίον συνεφέλωσάς μοι; 14 ἄρον τὸ σὸν καὶ ἕπαγε, θελῶν δὲ τοῦτῳ τῷ ἐσχατῷ δοῦμαι ὡς καὶ σοί. 15 [ἦ]² οὐκ ἐξέστειν μοι ὁ θελῶ ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμὸς σου ποιησὸς ἐστίν ὅτι ἐγὼ

10 [C] τὸ ἀνα δηναρίον καὶ αὐτοὶς L Z Θ 33^{vid} // ἀνα δηναρίον καὶ αὐτοὶ B εἰη // τὸ ἀνα δηναρίον 085 ^{id} Diatessaron^{syst?} // καὶ αὐτοὶ ἀνα δηναρίον D W Δ 0300 f¹³ 28 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lectt ^{id} am; b; c; f; ff^{1, 2, 8, 11, 14, 9} vg Origen^{int} Chrysostom^{int} 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lectt ^{id} am; b; c; f; ff^{1, 2, 8, 11, 14, 9} vg Origen^{int} Chrysostom^{int} καὶ αὐτοὶ τὸ ἀνα δηναρίον C N O Σ 2 15 [C] ἦ^s C W Δ 085 f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N O Σ] Lectt ^{id} am; b; c; f; ff^{1, 2, 8, 11, 14, 9, 11} vg syr^p, h, palmiss^{ss} cop^s, me^s, bo arm geo slav (Diatessaron?) Origen^{int} Chrysostom Nilus; Augustine // omit B D L Z Θ 700 / 1016 ^{id} syr^s eth

2 P: NIV 5 P: NIV 7 SP: NA // P: TEV FC NIV VP

ἀγαθός εἰμι;^d **16** Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι^{3, e}

A Third Time Jesus Foretells His Death and Resurrection

(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρέλαβεν τοὺς δώδεκα [μαθητὰς]⁴ κατ' ἰδίαν καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς, **18** Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ **19** καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται!

The Request of James and John

(Mk 10.35-45)

20 Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνούσα καὶ αἰτοῦσά τι ἀπ' αὐτοῦ. **21** ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, Εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ ἐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. **22** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν

³ **16** {A} ἔσχατοι. **¶** B L Z 085 892* 1243* 1342 (1424) cop^{sa}. bo^{pt} Diatessaron // ἔσχατοι. πολλοὶ γὰρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί (see 22.14) C D W Δ (Θ οἱ κλητοί) 0300 f¹ f¹³ (28) 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{mg} 1006 1010 1071 1241 1243^c 1292 1505 Byz [E F G H N^{vid} O Σ] Lect (I 547) (I 859) (I 1627) it^{aur}. b. (c). d. e. f. ff¹. 2. g¹. h. (l). n. (q) vg syr^c. s. p. h. pal cop^{meg}. bo^{pt} arm eth geo slav Chrysostom; Jerome

⁴ **17** {C} τοὺς δώδεκα μαθητὰς B C W Δ 085 28* 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1071 1241 1243 1292 1505 Byz [E F G H N O Σ] / 68 / 76 / 673 / 813 / 1223 it^b. f. ff². h. l. q vg syr^h cop^{sa}ms^s. meg geo² slav Chrysostom^{lem}; Hilary Augustine // τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ 13 28^c 828 892^{mg} 1010 1342 1424 Lect (I 184) it^a. aur. c. (e). ff¹. g¹. n vg^{ms} syr^p cop^{sa}ms^s eth^{pp}. ms. TH Origen^{lat}; Jerome // τοὺς δώδεκα (see Mk 10.32; Lk 18.31) **¶** D L Z^{vid} Θ f¹ f¹³ 892* it^d syr^c. s cop^{bo} arm eth^{ms} geo^l Origen^{gr}

^a 15 P: TEV NIV VP ^c 16 P: (AD) NA M RSV / ¹⁹ NO P: AD // P: TR WH NA M RSV REB NRSV

16 Mt 19.30; Mk 10.31; Lk 13.30 **18** Mt 16.21; 17.22-23; Lk 9.22 **19** τῇ ... ἐγερθήσεται Mt 16.21; 17.23; Lk 9.22; 24.7, 46; Ac 10.40; 1 Cor 15.4 **21** καθίσωσιν ... βασιλεία σου Mt 19.28; Lk 22.30

τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν⁵; λέγουσιν αὐτῷ, Δυνάμεθα. **23** λέγει αὐτοῖς, Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν [τοῦτο] δοῦναι⁶, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.⁸ **24** Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. **25** ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν, Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. **26** οὐχ οὕτως ἔσται⁷ ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν θέλη ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος, **27** καὶ ὅς ἂν θέλη ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἔσται ὑμῶν δούλος· **28** ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.^h

The Healing of Two Blind Men

(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἰεριχῶ ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. **30** καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι

⁵ **22** [A] πίνειν. \aleph D L Z Θ f^{13} 1 i^{aur} , b, c, d, e, ff¹⁻², g¹, l, n, r¹ vg syr^e, s cop^{sa}, meg, bo^{pt} eth^{pp} Diatessaron Ambrose Jerome Augustine Speculum // πειν. B 085 // πίνειν ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι (see Mk 10.38) C (G 579 πειν) W Δ 13 28 33 (205 1424 πίνω for μέλλω πίνειν) 565 597 700 828 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E H O Σ] Lect $i^{(f)}$, h, q syr^p, h arm geo² slav Origen^{int} Marcus^{acc.} to Irenaeus // πίνειν καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι 157 (180) 892 1071 (1 673 πειν) / ^{AD} cop^{bopt} ethTH geo¹ Chrysostom

⁶ **23** [C] οὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο δοῦναι C D W Δ 085 33 597 1010 1342 1505 / 292 / 514 / 1552 (it^a) (syr^b) eth slav Origen^{dub} Chrysostom^{1/2} // οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι (see Mk 10.40) \aleph B L Z Θ f^{13} 28 157 180 205 579 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1424 Byz [E G H N O Σ] Lect $i^{(a)}$, aur, b, c, d, e, f, ff¹⁻², g¹, (h), l, n, (r¹) vg syr^p cop^{sa}, meg, bo arm geo Origen Didymus^{dub} Epiphanius Chrysostom^{1/2}; Ambrose Jerome Augustine Speculum Varimadam Vigilius // τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι 565 / 68 / 76 / 673 (syr^e, s) (Macarius/Symeon)

⁷ **26** [B] ἔσται \aleph C L W Δ Θ 085 f^{13} 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N O Σ] Lect $i^{(a)}$, aur, b, c, e, f, ff¹⁻², g¹,

⁸ **23** P: NA TEV FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB ⁸ **28** P: WH AD NA M RSV REB NRSV

παρὰ τὴν ὁδὸν ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες, Ἐλέησον ἡμᾶς, [κύριε,]⁸ υἱὸς Δαυίδ. **31** ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν· οἱ δὲ μείζον ἔκραξαν λέγοντες, Ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε⁹, υἱὸς Δαυίδ. **32** καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν, Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; **33** λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἵνα ἀνοίγῳσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. **34** σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.ⁱ

The Triumphal Entry into Jerusalem

(Mk 11.1-11; Lk 19.28-38; Jn 12.12-19)

21 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγή εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς **2** λέγων αὐτοῖς, Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὐρήσετε ὄνον δεδεμένην καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. **3** καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη τι, ἐρεῖτε ὅτι Ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει.^a εὐθὺς δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.^b **4** Τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος,

h. l. n. q. r¹ vg cop^{sa}ms, meg. bo arm eth^{pp} geo² slav Origen^{lat}; Jerome // ἐστίν (see Mk 10.43) B D Z it^d cop^{sa}ms eth^{TH?} geo¹ Speculum

⁸ **30** {C} ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε (see 20.31) Φ ⁴⁵ vid C W Δ 1 28 33 180 579 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H O] Lect it^{f, q} syr^{p, h} cop^{sa}ms eth^{pp, TH} slav Origen Chrysostom^{lem} // ἐλέησον ἡμᾶς, Ἰησοῦ (see Mk 10.47; Lk 18.38) \aleph Θ f¹³ 700 it^{c, e, h, n} syr^{pal}ms cop^{meg} arm geo // ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε Ἰησοῦ N Σ // ἐλέησον ἡμᾶς (see 9.27) D 13 157 205 565 / 1016 it^{b, d, ff^{1, 2}} syr^c cop^{sa}ms eth^{ms} // κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς B Z^{vid} 085 it^{aur, g¹, l, r¹} vg cop^{sa}ms, (bo^{ms}) Jerome Augustine // κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, Ἰησοῦ L 892 syr^{pal}ms cop^{sa}ms, (bo)

⁹ **31** {C} ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε (see 20.30) C W Δ 1 28 33 180 565 597 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N O Σ] Lect it^{(e), f, ff², q} syr^{c, h} cop^{sa}ms, meg eth geo² slav^{ms} // ἐλέησον ἡμᾶς (see 9.27; Mk 10.48; Lk 18.39) 13 205 579 700 / 1016 vg^{ms} syr^{pal}ms slav^{ms} // κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς \aleph B D L Z Θ 085 f¹³ 892 1010 / 890 it^{aur}. b, c, d, ff¹, g¹, h, l, n vg syr^{p, pal}ms cop^{sa}ms, (bo) arm geo¹ Jerome

ⁱ 34 P: WH AD M RSV

^a 21.3 End of embedded quotation: RSV TEV FC (NIV) Lu? TOB REB NRSV ^b 3 End of embedded quotation: VP NJB REB^{mg} NRSV^{mg} // P: TEV Seg FC NIV VP

5 **Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών,**
Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι
πραῦς καὶ ἐπιβεβηκώς ἐπὶ ὄνον
καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.^c

6 πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς 7 ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν. 8 ὁ δὲ πλείστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννουν ἐν τῇ ὁδῷ. 9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον λέγοντες,

Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ·

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου·

Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.^d

10 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα, **Τίς ἐστὶν οὗτος;** 11 οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, **Οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέθ τῆς Γαλιλαίας.^e**

The Cleansing of the Temple

(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

12 Καὶ εἰσηλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν¹ καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς, 13 καὶ λέγει αὐτοῖς, **Γέγραπται,**

Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται,

ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε σπήλαιον ληστῶν.^f

¹ 12 [B] ἱερόν (see Mk 11.15; Lk 19.45) ⋈ B L Θ f¹³ 33 700 892 1010 1424 it^b syr^{pal} cop^{sa}, meg, bo arm eth geo¹, B Origen^{com} Chrysostom^{lem}; Hilary // ἱερόν τοῦ θεοῦ C D W Δ 0233 f¹ 28 157 180 205 565 579 597 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^a, aur, c, d, e, f, ff¹, ff², g¹, h, l, q vg syr^c, p, h geo^A slav Origen^{lem} Basil; Jerome Augustine

^c 5 P: TEV Seg FC NIV VP REB ^d 9 P: TR NA TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB ^e 11 P: AD NA M RSV REB NRSV / 13 NO P: TR WH AD NA M Lu NJB TOB

5 Εἶπατε ... Ἰδοὺ Is 62.11 Ἰδοὺ ... ὑποζυγίου Zch 9.9 9 Ὡσαννὰ ... κυρίου Ps 118.25-26 (Mt 23.39; Lk 13.35) Ὡσαννὰ ... Δαυίδ Mt 21.15 13 Ὁ ... κληθήσεται Is 56.7; (60.7) σπήλαιον ληστῶν Jr 7.11

14 Καὶ προσήλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.⁸ 15 ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κρᾶζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας, Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ, ἠγανάκτησαν 16 καὶ εἶπαν αὐτῷ, Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι **Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;**⁹ 17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἕξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ.¹

The Cursing of the Fig Tree

(Mk 11.12-14, 20-24)

18 Πρῶτὸν δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπέειπεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ, Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἢ συκῆ.⁶ 20 καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες, Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκὴ; 21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἶπητε, Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται· 22 καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήμψεσθε.¹

The Authority of Jesus Questioned

(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

23 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερὸν προσήλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες, Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην; 24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν εἶπητέ μοι κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·

⁸ 14 P: Seg ⁹ 16 SP: WH // P: TEV Seg FC NIV VP ¹ 17 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ¹ 19 P: NA TEV NIV ² 22 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

15 Ὡσαννὰ ... Δαυίδ Mt 21.9 16 Ἐκ ... αἶνον Ps 8.3 LXX 19 ἰδὼν ... μόνον Lk 13.6
21 Mt 17.20; Lk 17.6; 1 Cor 13.2 22 Mt 7.7-11; 18.19; Jn 14.13-14

25 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες, Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 26 ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην. 27 καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπαν, Οὐκ οἴδαμεν. Ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.^m

The Parable of the Two Sons

28 Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο. καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν, Τέκνον, ὑπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Οὐ θέλω, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν². 30 προσελθὼν δὲ τῷ ἐτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἐγὼ, κύριε, καὶ οὐκ ἀπήλθεν². 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; λέγουσιν, Ὁ πρώτος². λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ

² 29-31 {C} οὐ θέλω, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. ... ἐτέρῳ ... ἐγὼ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπήλθεν. ... ὁ πρώτος (N* 1010 *omii* δέ) C* W (Δ *omit* ὁ) 0102 157 565 579 597 1006 1071 1241 Byz^{pt} [E F G H] it^{c, f, q} vg^{cl, ww} (syr^{p, h, palms}) (cop^{salmss}) eth^{pp}. TH¹ slav Origen mss^{acc. to} Origen Eusebius Cyril; mss^{acc. to} Jerome || οὐ θέλω, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. ... δευτέρῳ ... ἐγὼ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπήλθεν. ... ὁ πρώτος N² C² L Z^{vid} f¹ 28 33 180 205 892 (1243 1342 *omit* δέ) 1292 1424^c (1424*) 1505 Byz^{pt} [O Σ] Lect (cop^{mss}) Chrysostom || οὐ θέλω, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν εἰς τὸν ἀμπελῶνα ... ἐτέρῳ ... ἐγὼ, κύριε, ὑπάγω· καὶ οὐκ ἀπήλθεν. ... ὁ ἔσχατος D it^{a, aur, b, d, e, ff¹, ff², g¹, h, l, l¹} vgst (syr^{c, s}) Hilary Jerome || ἐγὼ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπήλθεν. ... δευτέρῳ ... οὐ θέλω· ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. ... ὁ ὕστερος B (syr^{palms}) (cop^{bo}) eth^{mss} (Diatessaron^{am}) || ὑπάγω, καὶ οὐκ ἀπήλθεν. ... ἐτέρῳ ... οὐ θέλω· ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. ... ὁ ἔσχατος Θ (0233 f¹³ ὑπάγω, κύριε) (700 ὑπάγω, κύριε ... δευτέρῳ) (cop^{salmss}) (arm) (geo)

^m 27 NO P; TR WH AD // P; NA MRSV REB NRSV

25 τὸ βάπτισμα ... ἀνθρώπων Jn 1.6, 33 Διὰ ... αὐτῷ Mt 21.32; Lk 7.30 26 φοβούμεθα ... Ἰωάννην Mt 14.5; 21.46 28 ἄνθρωπος ... δύο Lk 15.11 ὑπαγε ... ἀμπελῶνι Mt 20.1 32 οὐκ ... αὐτῷ Mt 21.25; Lk 7.30

ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρνοι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.⁹

The Parable of the Vineyard and the Tenants

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

33 Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. Ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὠρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ὠκοδόμησεν πύργον καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. **34** ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.⁹ **35** καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. **36** πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.⁹ **37** ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων, Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου.⁹ **38** οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, **39** καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν.^{3, r} **40** ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; **41** λέγουσιν αὐτῷ, Κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς

³ **39** [A] αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν (see Lk 20.15) (N ἔβαλον) B C L W (Z ἐξέβαλλον) Δ 0102 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect (l 184) (l 1627) it^{aur.} f. ff¹. g¹. l. q vg (syr^{c.} s. p. h. pal) (cop^{sa.} meg. bo) (arm) (eth) slav Irenaeus^{lat} Origen Eusebius^{gr} (Chrysostom^{lem}) Cyril; Jerome Augustine^{2/4} Speculum // αὐτὸν ἀπέκτειναν καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος (see Mk 12.8) D (Θ ἀπέκτειναν αὐτόν) / 292^{1/2} / 859^{1/2} it^{a.} b. c. d. e. ff². h. r¹ vg^{ms} geo Irenaeus^{arm}; Juvencus Lucifer Augustine^{2/4}

⁹ **32** SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ⁹ **34** P: NIV ⁹ **36** P: VP ⁹ **37** P: NIV ⁹ **39** P: TEV FC NIV VP

32 τελῶνα ... ἐπίστευσαν αὐτῷ Lk 3.12; 7.29 ὑμεῖς ... αὐτῷ Lk 7.30 **33** ἐφύτευσεν ... πύργον Is 5.1-2 **35** λαβόντες ... ἀπέκτειναν Mt 22.6 **39** He 13.12

ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.³ **42** λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς,

Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,

οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·

παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη

καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν·⁴

43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνι ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.⁵ [**44** Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.]⁴

45 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει· **46** καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.⁶

The Parable of the Marriage Feast

(Lk 14.15-24)

22 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων,^a **2** Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. **3** καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.^b **4** πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων, Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις, Ἴδου τὸ ἀριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.^c **5** οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπήλθον, ὡς μὲν εἰς τὸν

⁴ **44** {C} include verse 44 (with minor variants; see Lk 20.18) ⸀ B C L W Z Δ Θ 0102 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^{aur.} c. f. g¹, (h), l. q vg syr^{c.} p. h cop^{sa.} meg. bo arm eth geo slav Chrysostom Cyril; Jerome Augustine // omit verse 44 D 33 it^{a.} b. d. e. ff², f¹ syr^o Irenaeus^{lat} Origen Eusebius^{syf}

^a **41** P: NA RSV TEV FC NIV VP Lu NRSV ^b **42** P: TEV Seg NIV TOB ^c **43** P: RSV TEV NJB REB ^d **44** NO P: TR AD M TOB // SP: WH // Omit v. 44: RSV TEV NJB REB ^e **46** SP: WH // P: AD NA M RSV NRSV

^a 22.1 P: Seg ^b 3 P: NIV ^c 4 P: NIV

42 Λίθον ... γωνίας Ac 4.11; 1 Pe 2.7 Λίθον ... ἡμῶν Ps 118.22-23 **44** Dn 2.34-35, 44-45 **46** ἐφοβήθησαν ... εἶχον Mt 14.5; 21.26 εἶς ... εἶχον Mt 16.14; 21.11; Lk 7.16; 24.19; Jn 4.19; 9.17

ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· **6** οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. **7** ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν.^d **8** τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· **9** πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν καὶ ὄσους ἂν εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. **10** καὶ ἐξεληθόντες οἱ δούλοι ἐκείνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὔρον, ποιηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος¹ ἀνακειμένων.^e **11** εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, **12** καὶ λέγει αὐτῷ, Ἐταῖρε, πῶς εἰσήλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφίμωθη.^f **13** τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνοις, Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.^g **14** πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.^h

Paying Taxes to Caesar

(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

15 Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.ⁱ **16** καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. **17** εἰπέ οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; **18** γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν ποιηρίαν αὐτῶν εἶπεν, Τί

¹ **10** {B} ὁ γάμος B¹ D W Δ Θ 085 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^a, aur, b, c, d, e, f, ff¹, ff², g¹, h, l, q, r¹ vg arm geo slav Irenaeus^{int} Origen; Lucifer Chromatius Augustine // ὁ νυμφῶν B* L 0102 892 1010 (ὁ γάμος or ὁ νυμφῶν syr^c, s, p, h, pal eth) // ὁ ἀγαμος C

^d 7 P: NIV ^e 10 SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP REB NRSV / ¹² P: NIV ¹³ P: TEV NIV ¹⁴ P: TR WH AD NA M RSV NRSV / ¹⁵ P: Seg

6 Mt 21.35 **13** ἐκβάλετε ... ἐξώτερον Mt 8.12; 25.30 ἐκεῖ ... ὀδόντων Mt 8.12; 13.42, 50; 24.51; 25.30; Lk 13.28 **15-16** Τότε ... Ἡρωδιανῶν Mk 3.6

με πειράζετε, ὑποκριταί; **19** ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. **20** καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; **21** λέγουσιν αὐτῷ, Καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. **22** καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπήλθαν.^k

The Question about the Resurrection

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες² μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν **24** λέγοντες, Διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν, Ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. **25** ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γήμας ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφήκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· **26** ὁμοίως καὶ ὁ δεῦτερος καὶ ὁ τρίτος ἕως τῶν ἑπτὰ. **27** ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν ἡ γυνή. **28** ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.¹ **29** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ· **30** ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι³ ἐν τῷ οὐρανῷ

² **23** {B} Σαδδουκαῖοι, λέγοντες **N*** B D W Z Δ^{vid} 0102 0233^{vid} f¹ 13 28 33 157 180 205 (700 1243 l 547 οἱ Σαδδουκαῖοι) 892 1010 1241 1424 1505 *Lect^{pt} it^d. (ff¹)* cop^{meq} geo¹ slav Origen^{icm} Methodius // Σαδδουκαῖοι οἱ λέγοντες **N**² L Θ 0107 565 579 597 1006 1071 1342 (l 890 οἱ λέγουσιν) Byz [E F G H O Σ] *Lect^{pt}. AD* cop^{bo} arm eth geo² // οἱ Σαδδουκαῖοι οἱ λέγοντες f¹³ (1292 καὶ οἱ λέγοντες) cop^{sa}

³ **30** {B} ἄγγελοι (see Mk 12.25) B D 0233 205 700 Diatessaron Justin^{dub} Methodius (Ephraim) // οἱ ἄγγελοι Θ f¹ cop^{sa, meq} Origen (ἄγγελοι or οἱ ἄγγελοι it^{b, c, d, e, f, ff², h, q, r¹} vg^{mss} syr^c Tertullian Zeno Ambrose Chromatius Augustine²⁷) // ἄγγελοι θεοῦ **N** L Σ f¹³ 28 33 157 892 1071 1241 1243 1292 1424 *Lect^{pt}* Chrysostom Cyril // ἄγγελοι τοῦ θεοῦ W Δ 0102 0161 180 565 579 597 1006 1010 1342 1505 Byz [E F G H] *Lect^{pt}. AD* Origen^{vid} // ἄγγελοι θεοῦ or ἄγγελοι τοῦ θεοῦ it^{cur, ff¹, g¹, l} vg syr^{s, p, h, pal} eth slav^{ms} (cop^{bo}) Origen^{lat}; Hilary Jerome Augustine²⁷

^k **22** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV / **28** SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP NRSV

21 Ἀπόδοτε ... θεῷ Ro 13.7 **23** Σαδδουκαῖοι ... ἀνάστασιν Ac 23.8 **24** Ἐάν ... γυναῖκα αὐτοῦ Dt 25.5 ἐπιγαμβρεύσει ... ἀδελφῷ αὐτοῦ Gn 38.8

είσιν.^m **31** περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος, **32** Ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν [ὁ] θεὸς⁴ νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.ⁿ **33** καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσθησαν ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.^o

The Great Commandment

(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, **35** καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἕξ αὐτῶν [νομικὸς]⁵ πειράζων αὐτόν, **36** Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; **37** ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου· **38** αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή. **39** δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. **40** ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.^p

The Question about David's Son

(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

41 Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς **42** λέγων, Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ;

⁴ **32** {C} ἔστιν ὁ θεός B L Δ f¹ 33 157* 205 I 184^{1/2} (I 547 ἔστιν δέ) geo² slav // ἔστιν θεός (see Mk 12.27) N D W 28 I 76^{1/2} I 514^{1/2} I 1016 Chrysostom // ἔστιν ὁ θεός or ἔστιν θεός it^{sur}, b, c, d, e, f, ff¹, ff², g¹, h, l, q, r¹ vg syr^c, s, p, pal cop^{sa}, meg, bo eth Origen^{lat}; (Cyprian) Didache^{lat} Hilary Chromatius Jerome Augustine // ἔστιν ὁ θεὸς θεός (H omit ὁ) (Θ f¹³ ἔστιν δέ) 0102 0233 157^c 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 (1342 ἔστιν οὖν) 1424 1505 Byz [E F G Σ] Lect syr^h arm geo¹ Didache^{gr} Origen Apostolic Constitutions (John-Damascus)

⁵ **35** {C} νομικός N B D L W Δ Θ 0102 0161 f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E^c O Σ] Lect^{1/2} it^a, aur, b, c, d, f, ff¹, ff², g¹, h, l, q, r¹ vg syr^c, p, h, h^{gr}, pal cop^{sa}, meg, bo eth geo¹ slav Chrysostom^{lem}; Tertullian Hilary

^m **30** P: RFB ⁿ **32** P: TEV FC NIV VP ^o **33** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^p **40** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV REB NRSV

32 4 Macc 7.19 Ἐγὼ ... Ἰακώβ Ex 3.6, 15, 16 **33** οἱ ... αὐτοῦ Mt 7.28; 13.54; Mk 11.18 **37** Ἀγαπήσεις ... διανοία σου Dt 6.5 (Jos 22.5) **39** Ἀγαπήσεις ... σεαυτόν Lv 19.18 (Mt 5.43; 19.19; Ro 13.9; Ga 5.14; Jas 2.8) **40** Ro 13.10 ὅλος ... προφῆται Mt 7.12 **42** Jn 7.42

τίνος υἱός ἐστιν; λέγουσιν αὐτῷ, Τοῦ Δαυίδ. 43 λέγει αὐτοῖς, Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ αὐτὸν κύριον λέγων,

44 Εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου,

Κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου;⁹

45 εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱός αὐτοῦ ἐστιν;⁷ 46 καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.⁵

The Denouncing of the Scribes and Pharisees

(Mk 12.38-40; Lk 11.37-52; 20.45-47)

23 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 2 λέγων,^a Ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. 3 πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. 4 δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα [καὶ δυσβάστακτα]¹ καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινήσαι αὐτά.^b 5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις·

Jerome Augustine // νομικός τις (see Lk 10.25) E* F G H 0233 Lect^{1/2} (= beginning of lection) // omit (see Mk 12.28) f¹ 205 it^e syr⁶ arm geo² Origen^{gr}. lat

¹ 4 {C} βαρέα καὶ δυσβάστακτα B D² (D* ἀδυσβάστακτα) W Δ Θ 0102 0107 f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect (I 184^{1/2}) (I 751^{1/2}) it^{aur.} c. d. f. ff¹. g¹. l. q. vg syr^b. pal^{ms} cop^{sa}. (meg) arm geo slav Chrysostom; Jerome Augustine^{1/2} // βαρέα L f¹ 205 892 it^a. b. c. ff². h syr^c. s. p cop^{bo} Irenaeus^{lat} Origen^{lat}; Hilary Ambrose Augustine^{1/2} // μεγάλη βαρέα K eth // δυσβάστακτα (see Lk 11.46) 700 1010

⁹ 44 P: Seg TOB ⁷ 45 P: TEV FC VP ⁵ 46 P: WH AD NA M RSV NRSV

⁵ 23.2 P: Seg ⁹ 4 P: NIV

43 Δαυίδ ἐν πνεύματι 2 Sm 23.2 44 Εἶπεν ... ποδῶν σου Ps 110.1 (Ac 2.34-35; 1 Cor 15.25; He 1.13) 46 οὐδέ ... οὐκέτι Mk 12.34; Lk 20.40

23.3 Mal 2.7-8 5 πάντα ... ἀνθρώποις Mt 6.1, 5

πλατύνουσιν γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα, **6** φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς **7** καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, *Ραββί.*^c **8** ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε, *Ραββί.* εἷς γὰρ ἐστὶν ἡμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοὶ ἐστέ. **9** καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ἡμῶν² ἐπὶ τῆς γῆς, εἷς γὰρ ἐστὶν ἡμῶν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος. **10** μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητῆς ἡμῶν ἐστὶν εἷς ὁ Χριστός. **11** ὁ δὲ μείζων ἡμῶν ἔσται ἡμῶν διάκονος. **12** ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.^d

13 Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.^{3e}

15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα

² **9** {B} μὴ καλέσητε ἡμῶν **NSBLW** (Δ) 0102 f¹f¹³ 28 157 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 Byz [E F G H O Σ] *Lect* (I 1074) Cyril^{4/5} // ἡμῶν μὴ καλέσητε 180 (1505 μὴ καλέσητε *after* τῆς γῆς) syr^h geo¹ // μὴ καλέσητε 1241 1424 / 184^{1/2} it¹ vg^{ms} eth Gregory-Nyssa Chrysostom^{vid} Cyril^{1/5}; Ps-Cyprian // μὴ καλέσητε ἡμῖν D Θ it^a, aur. b. c. d. e. (f), ff¹, ff², g¹, h. q. r¹ vg syr^c, s. p. pal cop^{sa}, bo arm geo² Clement Origen^{lat}; (Cyprian) Optatus Jerome (Augustine)

³ **13** {A} Οὐαὶ δὲ ὑμῖν ... εἰσελθεῖν. *omit verse 14* **NSBDLΘf¹** 33 205 892* it^a, aur. d. e. ff¹, g¹ vg syr^c, (pal^{ms}) cop^{sa}, meg. bo^{pt} arm geo Origen^{gr}, lat Eusebian Canons Cyril; Jerome // **14** Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσώτερον κρίμα. **13** Οὐαὶ ὑμῖν ... εἰσελθεῖν. (*with minor variants; see Mk 12.40; Lk 20.47*) W Δ 0102 0107 28 157 180 565 579 597 700 892^c 1006 1010 1071 1241 (1243 *μικρά for μακρά*) 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] *Lect* it^f (syr^p, h) cop^{bopt} eth slav Chrysostom // **13** Οὐαὶ δὲ ὑμῖν ... εἰσελθεῖν. **14** Οὐαὶ δὲ ὑμῖν ... κρίμα. (*see Mk 12.40; Lk 20.47*) 0233 f¹³ / 547 (I 673^{1/2}) / AD 1/2 it^b, c, ff², h, l, r¹ vg^{cl} (syr^c, pal^{ms}) cop^{bo^{ms}} Hilary

^c 7 P; NA NIV VP NJB REB ^d 12 NO P; AD TOB // SP: WH // S: TEV FC NJB ^e 13 NO P; TR WH AD TOB NRSV // SP: NA // P after v. 14; Seg FC

5 πλατύνουσιν ... φυλακτήρια Ex 13.9; Dt 6.8 μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα Nu 15.38-39 **6** φιλοῦσιν ... δείπνοις Lk 14.7 **11** Mt 20.26-27; Mk 9.35; 10.43-44; Lk 9.48; 22.26 **12** Job 22.29; Pr 29.23; Eze 21.26; Lk 14.11; 18.14

προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται ποιεῖτε αὐτὸν υἷὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν!

16 Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες, Ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ ναῶ, οὐδὲν ἔστιν· ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. **17** μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ μείζων ἔστιν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάσας τὸν χρυσόν; **18** καί, Ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδὲν ἔστιν· ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ δῶρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. **19** τυφλοὶ⁴, τί γὰρ μείζων, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; **20** ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· **21** καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῶ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν, **22** καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.⁸

23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα [δὲ] ἔδει ποιῆσαι κάκεινα μὴ ἀφιέναι⁵. **24** ὀδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.^h

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας⁶. **26** Φαρι-

⁴ **19** {B} τυφλοὶ N D L Z Θ f¹ 205 892 it^a, aur, d, e, ff², g¹, h, l vg syr^c, s cop^{bo}ms Je-rome // μωροὶ καὶ τυφλοὶ (see 23.17) B C W Δ 0102 0233 f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^c, f syr^p, h with *, pal cop^{sa}, meg, bo arm eth geo slav Origen^{lat} Didache^{lat}

⁵ **23** {C} ἀφιέναι C D W Δ Θ 0102 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H O Σ] Lect it^a, aur, c, d, e, f, ff¹, ff², g¹, h, l, r¹ vg arm geo slav Origen^{lat} Basil Chrysostom; Lucifer Jerome Augustine // ἀφιέναι N B L 892

⁶ **25** {A} ἀκρασίας N B D L Δ Θ 0102 f¹ f¹³ 33 205 565 892 1010 1241 1243 1424 l 184^{1/2} / 547 / AD 1/2 it^a, c, d, e, ff², h, r¹ arm geo slav Origen^{lat} Basil // ἀδικίας C 28 157 579

^f **15** NO P: TR WH AD TOB // SP: NA ^e **22** NO P: WH AD TOB // SP: NA ^h **24** NO P: TR WH AD TOB // SP: NA

16 ὀδηγοὶ τυφλοὶ Mt 15.14; 23.24; Ro 2.19 **19** τὸ θυσιαστήριον ... δῶρον Ex 29.37 **21** l Kgs 8.13; Ps 26.8 **22** Is 66.1; Mt 5.34; Ac 7.49 **23** ἀποδεκατοῦτε ... κύμινον Lv 27.30 τὰ ... πίστιν Mic 6.8 **24** ὀδηγοὶ τυφλοὶ Mt 15.14; 23.16; Ro 2.19 **25** καθαρίζετε ... παροψίδος Mk 7.4 **26** Φαρισαῖε τυφλέ Jn 9.40

σαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ⁷ καθαρόν.¹

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιameνοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. **28** οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἐστε μεστοὶ ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.^k

29 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, **30** καὶ λέγετε, Εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. **31** ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.¹ **32** καὶ ὑμεῖς^m πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.ⁿ **33** ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;^o **34** διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσατε καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσατε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·

597 700 1006 1071 1292 1342 1505 Byz [E F G H] Lect syr^p Chrysostom // ἀκρασίας ἀδικίας W (syr^b) // ἀκαθαρσίας O Σ it^{aur.} ff^{1.} g^{1.} l vg syr^{s.} pal Clement; Jerome // πονηρίας (see Lk 11.39) 180 Quodvultdeus

⁷ **26** {D} τοῦ ποτηρίου ... τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ Θ f¹ 205 700 it^{a.} e. (ff^{2.}), (r¹) syr^s geo (Irenaeus^{lat}) (Chrysostom^{1/2}) // τοῦ ποτηρίου ... τὸ ἔξωθεν αὐτοῦ D (it^d Clement omit αὐτοῦ) // τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος ... τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ B* E* G f¹³ 28 157 1424 (l 184^{1/2} 1858 l 1016 ἐντὸς for ἐκτὸς) l 387 l 547 l 751 l 773 l 950^{1/2} l 1780^{1/2} eth Basil^{1/2} (Chrysostom^{1/2}) // τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος ... τὸ ἐκτὸς αὐτῶν B² (B* 1243 ἐντὸς for ἐκτὸς) B² C L W (Δ omit τό) 0102 33 180 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1505 Byz [E^c F H O Σ] Lect (l 1627 omit καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν) syr^{p.} (h). pal cop^{sa.} bo arm slav Basil^{1/2} // τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος ... τὸ ἐκτὸς it^{aur.} c. f. ff^{1.} g^{1.} h. l vg cop^{me} Origen^{lat}; Ambrose Jerome // τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος ... αὐτό l 211^{1/2}

¹ **26** NO P: WH AD TOB // SP: NA ^k **28** NO P: TR WH AD TOB // SP: NA // S: TEV FC ¹ **31** NO C: NA^{me} VP? ^o **32** C: NA^{me} VP? // ⁿ P: NIV VP // S: NJB ^o **33** P: NA Lu REB

27 τάφοις κεκονιameνοις Ac 23.3 **28** Lk 16.15 **31** υἱοὶ ... προφήτας Ac 7.52 **33** γεννήματα ἐχιδνῶν Mt 3.7: 12.34; Lk 3.7 **34** Ac 7.52: 1 Th 2.15 διώξετε ... πόλιν Mt 10.23

35 ὅπως ἔλθη ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυννόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.^p

The Lament over Jerusalem

(Lk 13.34-35)

37 Ἰερουσαλήμ Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε.^q 38 ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.⁸ 39 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε, **Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.**^r

The Destruction of the Temple Foretold

(Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)

24 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδειῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται.^a

⁸ 38 {B} ὑμῶν ἔρημος (see Jr 22.5) ⳨ C D W Δ Θ 0102 f¹ f¹³ (28) 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 (1243) 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^a, aur, b, c, d, e, f, ff¹, g¹, h, l, q, r¹ vg syr^p, h, pal^{ms} cop^{meg}, bo^{pl} arm eth geo slav Clement Origen^{tr} 2/5, lat Eusebius Basil Chrysostom Cyril^{4/8} Hesychius; Hilary Ambrose Jerome Augustine // ὑμῶν (see Lk 13.35) B L it^{ff} 2* syr^o cop^{sa}, bo^{pl} Origen^{3/5} Cyril^{4/8}; Cyprian Zeno

^p 36 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ^q 37 Question: TR WH NA^{ms} ^r 39 P: AD NA M // MS: Seg Lu NJB

^a 24.2 NO P: TR WH AD M NJB TOB // P: NA RSV Seg NIV REB NRSV

35 τοῦ αἵματος Ἄβελ Gn 4.8; He 11.4 τοῦ αἵματος Ζαχαρίου ... θυσιαστηρίου 2 Chr 24.20-21 Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου Zeh 1.1 37 λιθοβολοῦσα ... αὐτήν Ac 7.59; 1 Th 2.15 38 1 Kgs 9.7-8; Jr 12.7; 22.5; Tob 14.4 39 Εὐλογημένος ... κυρίου Ps 118.26 (Mt 21.9; Mk 11.10; Lk 19.38)

24.2 οὐ μὴ ... καταλυθήσεται Lk 19.44

The Beginning of Woes

(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)

3 Καθημένοι δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες, Εἰπέ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος;^b 4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς,^c Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ· 5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, Ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 6 μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁράτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι¹, ἀλλ' οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος. 7 ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ² κατὰ τόπους· 8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.^d 9 τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. 10 καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους· 11 καὶ πολλοὶ

¹ 6 {B} γενέσθαι (see Mk 13.7) Ɀ B D L Θ f¹ 33 205 892 it²⁷.d cop^{sa}. meg. bo eth^{ro}. pp. TH Cyprian // πάντα γενέσθαι C W Δ 0102 f¹³ 28 157 180 579 597 700 828 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H (O Σ γενέσθαι πάντα)] Lect (l 1016^{1/2} πάντα γενέσθαι πρώτον) syr^p.^h Chrysostom // ταῦτα γενέσθαι (see Lk 21.9) 565 l 211^{1/2} l 387^{1/2} l 866^{1/2} it^{aur}.c.e. ff¹. ff². g¹. h. l. q. r¹ (it^b γενέσθαι ταῦτα) vg syr^p.^{pal} eth^{mss} Origen^{int}; Jerome // πάντα ταῦτα γενέσθαι 1241 (l 890^{1/2} l 950^{1/2} it^h ταῦτα πάντα γενέσθαι) (arm) (geo) slav Chrysostom^{mss}

² 7 {B} λιμοὶ καὶ σεισμοὶ (Ɀ σεισ. καὶ λιμ.) B D E* 892 it^a. b. d. e. ff². f¹ syr^p cop^{sa} Origen^{vid}; Hilary // λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ C Δ Θ 0102 f¹ f¹³ 28 157 180 205 597 700 828^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E^c F G H O Σ] Lect it^h. q syr^p.^h cop^{meg} arm geo slav (Hippolytus) Origen^{int}; (Cyprian) // λοιμοὶ καὶ λιμοὶ καὶ σεισμοὶ L W 13 33 l 524^{1/2} l 950^{1/2} it^{aur}.c.f. (ff¹). g¹. l. 1 vg syr^{pal} Jerome // at least for 579 828* l 127^{2/2} l 253 l 547^{1/2} l 859^{1/2} l 866^{1/2} the order of λιμοὶ and λοιμοὶ is uncertain due to itacism // λιμοὶ καὶ λοιμοὶ (see Lk 21.11) 565 (l 1074^{1/2} but order uncertain due to itacism)

^b 3 P: NA TEV Seg FC NIV VP REB // S: NJB TOB *4 P: M *8 P: NA RSV TEV FC NIV VP Lu NJB REB NR^cV

3 τί ... παρουσίας Mt 24.27, 37, 39 συντελείας τοῦ αἰῶνος Mt 13.39, 40, 49; 28.20 5 Mt 24.11, 23-24; Jn 5.43; 1 Jn 2.18 6 δεῖ ... γενέσθαι Dn 2.28, 29; 2.45 Theodotion 7 ἔθνος ἐπὶ ἔθνος 2 Chr 15.6 βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν Is 19.2 9 παραδώσουσιν ... θλίψιν Mt 10.17, 23 ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς Jn 16.2 ἔσεσθε ... μου Mt 10.22; Jn 15.18 10 σκανδαλισθήσονται πολλοὶ Dn 11.41 11 Mt 24.5, 24

ψευδοπροφήται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς·
12 καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. **13** ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται.^ε **14** καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος!

The Great Tribulation

(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

15 Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἐστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω, **16** τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, **17** ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, **18** καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. **19** οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.^ς **20** προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ σαββάτω. **21** ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη οἷα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν οὐδ' οὐ μὴ γένηται. **22** καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.^η **23** τότε ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ, Ἴδου ὧδε ὁ Χριστός, ἢ, ἴδε, μὴ πιστεύσητε· **24** ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. **25** Ἴδου προεῖρηκα ὑμῖν.^ι **26** ἂν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, Ἴδου ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε· Ἴδου ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε· **27** ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ

^ε 13 P: NJB / 14 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg NIV VP REB NRSV * 19 P: NA ^η 22 P: NA M TEV FC VP Lu NJB REB * 25 P: TEV FC NIV // S: NJB TOB

13 Mt 10.22 **14** κηρυχθήσεται ... ἔθνεσιν Mt 28.19 εἰς ... ἔθνεσιν Mt 10.18 **15** τὸ βδέλυγμα ... ἀγίῳ Dn 9.27; 11.31; 12.11; 1 Macc 1.54; 6.7 **17-18** Lk 17.31 **21** Dn 12.1; Jl 2.2 θλίψις μεγάλη Re 7.14 **23-24** Mt 24.5, 11; 1 Jn 2.18 **24** Dt 13.1-3; 2 Th 2.9-10; Re 13.13-14 **26-27** Lk 17.23-24 **27** ἡ παρουσία ... ἀνθρώπου Mt 24.37, 39; 1 Cor 15.23; 1 Th 2.19; 3.13; 4.15; 5.23; 2 Th 2.1, 8; Jas 5.7, 8; 2 Pe 3.4, 12; 1 Jn 2.28

τοῦ ἀνθρώπου·^k **28** ὅπου ἐὰν ᾦ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθή-
 σονται οἱ ἄετοί.^l

The Coming of the Son of Man

(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

29 Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων
 ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,

καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς,

καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,

καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.^m

30 καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
 ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς
 καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν
 νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς·

31 καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος³
 μεγάλης, καὶ ἐπισυναΰξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν
 τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως [τῶν] ἄκρων
 αὐτῶν.ⁿ

The Lesson of the Fig Tree

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

32 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολὴν· ὅταν ᾗδη
 ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἀπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύη,
 γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος· **33** οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν
 ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύραις.

³ **31** {B} σάλπιγγος N L W Δ Θ f¹ 205 700 892* 1424 I 184^{1/2} I 292^{1/2} I 858 I 859
 it^e syr^s, p cop^{mec}, bo arm geo Origen^{lat} Eusebius Cyril-Jerusalem Gregory-Nyssa^{mss};
 Cyprian Hilary // σάλπιγγος φωνῆς B f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 892^c 1006 1071
 1292 1342 1505 Byz [E F G H Σ] Lect syr^h with *.pal cop^{sa} (eth) (Didache) Ps-Hippoly-
 tus^{vid} Gregory-Nyssa Asterius-Amasea // σάλπιγγος καὶ φωνῆς D 1010 1241 1243
 I 127 I 773^{1/2} it^a, aur, b, c, d, f, ff¹, ff², g¹, h, l, q, r¹ vg Hilary Jerome Augustine Speculum

⁴ **27** P: TEV REB ²⁸ NO P: TR WH AD TOB // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ²⁹ P: NIV
³¹ NO P: AD Seg TOB // SP: WH NA // P: TR M RSV NIV VP REB NRSV

28 Lk 17.37 **29** ὁ ... αὐτῆς Is 13.10; Eze 32.7; Jl 2.10, 31; 3.15; Re 6.12 οἱ ... σαλευθήσονται Is 34.4;
 Hg 2.6, 21; Re 6.13 **30** κόψονται ... γῆς Zch 12.10, 14; Re 1.7 τὸν ... πολλῆς Dn 7.13-14; Mt 16.27;
 26.64 **31** ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ Mt 13.41 μετὰ ... μεγάλης Is 27.13; 1 Cor 15.52; 1 Th 4.16
 ἐπισυναΰξουσιν ... αὐτῶν Dt 30.4; Zch 2.6

34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.^ο 35 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.^ρ

The Unknown Day and Hour

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30, 34-36)

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν οὐδὲ ὁ υἱὸς⁴, εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος.⁴ 37 ὥσπερ γὰρ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 38 ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις]⁵ ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, 39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμός καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται [καὶ] ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.^ρ 40 τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται.⁵ 42 γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ἡμέρα⁶

⁴ 36 {B} οὐδὲ ὁ υἱός (see Mk 13.32) \aleph^* , 2vid B D Θ f¹³ 28 1505 1547^{1/2} it^a, aur, b, c, d, (e), f, ff¹, ff², h, q, r¹ vg^{mss} syr^{pal} arm eth geo^{1, B} Diatessaron^{arm} Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Chrysostom Cyril (Hesychius); Hilary Ambrose Latin mss^{acc.} to Jerome Augustine Varimadum // omit \aleph^1 L W Δ f¹ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 Byz [E F G H Σ] Lect it^g, i¹ vg syr^{s, p, h} cop^{sa, meg, bo} geo^A Didymus^{dub}, Phoebadius Greek mss^{acc.} to Ambrose Jerome Greek mss^{acc.} to Jerome

⁵ 38 {C} ἐκείναις B D 579 1524 it^{aur, b, c, d, f, ff², h, r¹} vg^{mss} syr^{h, pal} cop^{sa} eth Speculum // omit \aleph L W Δ Θ 067 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^{a, c, ff¹, g¹, l, q} vg (syr^{s, p}) cop^{meg, bo} arm slav Origen^{gr, lat} Didymus^{dub}; Jerome // τοῦ Νῶε (see 24.37) 1424 Chrysostom

⁶ 42 {B} ἡμέρα^ς \aleph B C D W Δ Θ Σ 067 f¹³ 1 33 157 892 1424 / 547^{2/3} / 858^{1/3} / 563^{1/2} / 1552^{1/3} it^{d, f, ff²} syr^{h, pal} cop^{sa, mss, bo^{pl}} geo Irenaeus^{lat} Cyril-Jerusalem; (Hilary) // ὥρα (see 24.44) L 28 180 205 565 579 597 700 828^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H] Lect it^{a, aur, b, c, ff¹, g¹, h, l, q} vg syr^{s, p} cop^{sa, mss, bo^{pl}} arm eth slav Origen^{lat}

^ο 34 SP: NA ^ρ 35 NO P: TR WH AD Lu NJB // P: NA M RSV Seg VP REB NRSV ^ρ 36 P: NA VP NJB REB ^ρ 39 SP: NA // P: TR ^ρ 41 P: TR NA NIV VP Lu NJB REB

34 Mt 16.28 35 Mt 5.18; Lk 16.17 36 Ac 1.7; 1 Th 5.1, 2 37 αἱ ... Νῶε Gn 6.9-12 ἡ ... ἀνθρώπου Mt 24.27, 39; 1 Cor 15.23; 1 Th 2.19; 3.13; 4.15; 5.23; 2 Th 2.1, 8; Jas 5.7, 8; 2 Pe 3.4, 12; 1 Jn 2.28 38-39 εἰσῆλθεν ... ἅπαντας Gn 6.13-7.24; 2 Pe 3.6 39 ἡ ... ἀνθρώπου Mt 24.27, 37; 1 Cor 15.23; 1 Th 2.19; 3.13; 4.15; 5.23; 2 Th 2.1, 8; Jas 5.7, 8; 2 Pe 3.4, 12; 1 Jn 2.28 42 Mt 25.13

ὁ κύριος ἡμῶν ἔρχεται.¹ **43** ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία φυλακῆ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἴασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. **44** διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.²

The Faithful or the Unfaithful Servant

(Lk 12.41–48)

45 Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ; **46** μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει οὕτως ποιούντα· **47** ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. **48** ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει μου ὁ κύριος, **49** καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθύντων, **50** ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, **51** καὶ διχοτομήσει αὐτόν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.³

The Parable of the Ten Maidens

25 Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου¹. **2** πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν

Athanasius Chrysostom Cyril Theodoret; Ambrosiaster Jerome // ἡμέρᾳ ἣ ὥρᾳ (see 25.13) it^(c), r¹ Hippolytus Basil

¹ **1** {B} τοῦ νυμφίου **8** B L W Z Δ 0249 f¹³ 28 33 180 205 565 579 597 700 892^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect syr^{pal} cop^{sa, bo} eth geo^A Basil Hyperechius^{vid} Chrysostom^{lcm} Theodoret; Augustine // τῷ νυμφίῳ C 157

² 42 SP: NA // P: M ⁴⁴ NO P: TR WH AD M // P: NA RSV NIV REB NRSV ⁵¹ SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

43 ποία ... ἔρχεται 1 Th 5.2; 2 Pe 3.10; Re 3.3; 16.15 **43-44** Lk 12.39-40 **47** ἐπὶ ... αὐτόν Mt 25.21, 23 **51** ἐκεῖ ... ὀδόντων Mt 8.12; 13.42, 50; 22.13; 25.30; Lk 13.28

25.1 δέκα ... νυμφίου Lk 12.35-36

μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι. **3** αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον. **4** αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν λαμπάδων ἑαυτῶν. **5** χρονίζοντας δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.^a **6** μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, Ἴδου ὁ νυμφίος, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν [αὐτοῦ]. **7** τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. **8** αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπαν, Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. **9** ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι, Μήποτε οὐ μὴ ἀρκέση ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. **10** ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. **11** ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι, Κύριε κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν. **12** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.^b **13** Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.^c

The Parable of the Talents

(Lk 19.11-27)

14 Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, **15** καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν.^d

Severian // τῶν νυμφίων 892* // τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης D Θ Σ I it^a, aur, b, c, d, f, ff¹, ff², g¹, h, l, q, r¹ vg syr^s, p, h with * cop^{meg} arm geo^{1, B} slav Origen^{lat}; Tyconius Jerome

² **13** [A] ὥραν Ɔ³⁵ Ɔ A B C* D L W Δ Θ Σ f¹ 33 157* 205 565 597* 892 1424* / 127 it^{aur, b, c, d, f, ff¹, 2, g¹, h, l, q} vg syr^s, Ɔ³⁵, pal^{mss} cop^{sa, meg, bo} arm eth^{pp} geo slav^{mss} Origen^{lat} Athanasius Chrysostom; Hilary Jerome Augustine // ὥραν ἐν ἧ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται (see 24.44) C³ f¹³ 1^c 28 157^c 180 579 597^c 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424^c 1505 Byz [E F G H] Lect (l 253) (l 859) vg^{mss} syr^{pal^{mss}} ethTH slav^{mss}

^a 5 P; TEV FC NIV ^b 12 SP; NA // P; TEV Seg FC NIV VP ^c 13 SP; WH // P; TR (AD) NA M RSV REB NRSV ^d 15 NO C; TR AD

10 ἦλθεν ... γάμους Re 19.7, 9 **11-12** Lk 13.25, 27 **12** Mt 7.23 **13** Mt 24.42; Mk 13.35; Lk 12.40 **14** Mk 13.34; Lk 19.12-13

εὐθέως^ε **16** πορευθεῖς³ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἠργά-
σατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα πέντε· **17** ὡσαύτως
ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. **18** ὁ δὲ τὸ ἐν λαβὼν
ἀπελθὼν ὤρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου
αὐτοῦ.¹ **19** μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν
δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν. **20** καὶ
προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα
πέντε τάλαντα λέγων, Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδω-
κας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα. **21** ἔφη αὐτῷ ὁ
κύριος αὐτοῦ, Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς
πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν
τοῦ κυρίου σου.⁸ **22** προσελθὼν [δὲ] καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα
εἶπεν, Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο
τάλαντα ἐκέρδησα. **23** ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, Εὖ, δοῦλε
ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε
καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.^h
24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς εἶπεν,
Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου
οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας, **25** καὶ
φοβηθεῖς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῆ· ἴδε
ἔχεις τὸ σόν.ⁱ **26** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν
αὐτῷ, Ποιηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ
ἔσπειρα καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα;^k **27** ἔδει σε οὖν
βαλεῖν τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπεζῖταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ
έκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.^l **28** ἄρατε οὖν ἀπ'
αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.^m

³ **15-16** {B} ἀπεδήμησεν εὐθέως πορευθεῖς N* B it^b. g¹ (arm) geo¹. B Origen^{lat} // ἀπεδήμησεν. εὐθέως δὲ πορευθεῖς Θ f¹ 205 700 / 253 / 1016^{1/2} it^c. f. ff¹. ff². h. q. r¹ vg^{mss} syr^{pal} cop^{sa}. meg eth^(ro). ms geo^A // ἀπεδήμησεν εὐθέως. πορευθεῖς δέ N² A C D L W Δ f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 (l 672 omit εὐθέως) Byz [E F G H Σ] Lect it^{aur}. d. l vg syr^p. h eth^{pp}. TH slav Basil; Jerome

^ε **15** C: TR AD / **18** SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^ε **21** SP: NA // P: NIV ^h **23** SP: NA // P: NIV VP ^l **25** SP: NA // P: NIV ^h **26** Statement: AD M Seg (VP) TOB / **27** P: NIV ^m **28** SP: NA

19 ἔρχεται ... αὐτῶν Mt 18.23 **21** ἐπὶ ὀλίγα ... καταστήσω Mt 25.23; Lk 16.10 ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω Mt 24.47 **23** ἐπὶ ὀλίγα ... καταστήσω Mt 25.21; Lk 16.10 ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω Mt 24.47 **24** θερίζων ... διεσκόρπισας Jn 4.37

29 τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. **30** καὶ τὸν ἀχρεῖον δούλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων."

The Judgment of the Nations

31 "Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· **32** καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, **33** καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων." **34** τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. **35** ἐπέινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με, **36** γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκέφασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθατε πρὸς με. **37** τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες, Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; **38** πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; **39** πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; **40** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε."

41 Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ [οἱ] κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοι-

^a30 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^b33 SP: NA // P: TR NIV ^c40 NO P: WH AD M RSV Seg NJB TOB REB NRSV // SP: NA

29 Mt 13.12; Mk 4.25; Lk 8.18 **30** ἐκβάλετε ... ὀδόντων Mt 8.12; 22.13 ἐκεῖ ... ὀδόντων Mt 13.42, 50; 22.13; 24.51; Lk 13.28 **31** Ὅταν ... μετ' αὐτοῦ Dt 33.2 LXX; Zch 14.5; Mt 16.27; Jd 14 καθίσει ... αὐτοῦ Mt 19.28; Re 3.21; 20.11 **32** ὡσπερ ... ἐρίφων Eze 34.17 **33-34** Lk 12.32 **34** κληρονομήσατε ... βασιλείαν Lk 22.30 **35-36** ἐπέινασα ... περιεβάλετέ με Is 58.7 **40** ἐφ' ... ἐμοὶ ἐποιήσατε Pr 19.17; Mt 10.42; 18.5; Mk 9.41 **41** Τότε ... αἰώνιον Mt 7.23 τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον Mk 9.48; Jd 7; Re 20.10

μασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. **42** ἐπει-
 νασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ
 ἐποτίσατέ με, **43** ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με,
 γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενῆς καὶ ἐν φυλακῇ
 καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. **44** τότε ἀποκριθήσονται καὶ
 αὐτοὶ λέγοντες, Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ
 διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ
 διηκονήσαμεν σοι; **45** τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων,
 Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν
 ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. **46** καὶ ἀπελεύσονται
 οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.^a

The Plot to Kill Jesus

(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς
 λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,^a **2** Οἴδατε
 ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.^b **3** Τότε συνή-
 χθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς
 τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα **4** καὶ
 συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσιν καὶ
 ἀποκτείνωσιν. **5** ἔλεγον δέ, Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ
 θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.^c

The Anointing at Bethany

(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος
 τοῦ λεπροῦ, **7** προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον
 μύρου βαρυτίμου καὶ κατέχευεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
 ἀνακειμένου. **8** ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν
 λέγοντες, Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῆ; **9** ἐδύνατο γὰρ τοῦτο

^a46 P: TR AD M // MS: WH Seg Lu NJB

^b26.1 P: Seg ^b2 SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV ^c5 P: TR WH AD NA M RSV Lu NRSV

46 Dn 12.2; Jn 5.29

26.1 Καὶ ... τούτους Mt 7.28; 11.1; 13.53; 19.1 **2** τὸ πάσχα Ex 12.1-27 ὁ ... σταυρωθῆναι Mt 20.18-19; 27.26; Mk 15.15; Lk 24.7, 20; Jn 19.16 **7** Lk 7.36-38

πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.^d **10** γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἠργάσατο εἰς ἐμέ· **11** πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμέ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε· **12** βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. **13** ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.^e

Judas' Agreement to Betray Jesus

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

14 Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς **15** εἶπεν, Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κάγω ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. **16** καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτόν παραδῶ.^f

The Passover with the Disciples

(Mk 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Jn 13.21-30)

17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσήλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες, Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; **18** ὁ δὲ εἶπεν, Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ, Ὁ διδάσκαλος λέγει, Ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστίν, πρὸς σέ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.^g **19** καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ ἠτοιμάσαν τὸ πάσχα.^h **20** Ὁψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκαⁱ. **21** καὶ ἐσθιόντων

¹ **20** {C} μετὰ τῶν δώδεκα (see Mk 14.17) Φ ^{37vid} Φ ^{45vid} B D f¹ f¹³ 28 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 Byz [E F G H] *Lect* it^d (syr⁶) cop^{samss} geo² Eusebius Chrysostom^{1/2} // μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν \aleph A L W Δ Θ Σ 33 157 892

^a **9** SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^c **13** NO P: AD M // SP: WH // P: TR NA RSV NRSV ^f **16** P: WH AD NA M RSV REB NRSV ^h **19** SP: TEV FC VP ^h **19** SP: WH // P: TR NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB

11 πάντοτε γὰρ ... ἑαυτῶν Dt 15.11 **14-15** πορευθεὶς ... αὐτόν Jn 11.57 **15** οἱ ... ἀργύρια Zeh 11.12; (Ex 21.32) **17** Τῇ ... ἀζύμων Ex 12.14-20

αὐτῶν εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. **22** καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἷς ἕκαστος, Μῆτι ἐγὼ εἶμι, κύριε; **23** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ οὗτός με παραδώσει. **24** ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἀνθρώπος ἐκείνος. **25** ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδίδους αὐτὸν εἶπεν, Μῆτι ἐγὼ εἶμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶπας.¹

The Institution of the Lord's Supper

(Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Cor 11.23-25)

26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ δούς τοῖς μαθηταῖς εἶπεν, Λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.^k **27** καὶ λαβὼν ποτήριον² καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων, Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, **28** τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης³ τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἄφεςιν ἀμαρτιῶν. **29** λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου

1071 1241 1424 1505 / 253 it^f. ff¹. g¹. q. r¹ vg (it^a. aur. b. c. ff². h vg^{cl} syr^p eth μαθητῶν αὐτοῦ) syr^h. pal¹ cop^{sa}mss. meg. bo arm geo¹ slav Basil Chrysostom^{1/2}; Jerome Augustine // μετὰ τῶν μαθητῶν it¹ (Origen^{lat} μαθητῶν αὐτοῦ)

² **27** {B} ποτήριον (see Mk 14.23) ⳨ B L W Z Δ Θ 0298 f¹ 13 28 33 205 579 700 892 1006 1424 Byz^{pt} [E F G Σ] Lect^{pt} cop^{sa}. meg. bo arm geo Origen Chrysostom^{lem} // τὸ ποτήριον ℥³⁷vid ℥⁴⁵ A C D f¹³ 157 180 565 597 (1010) 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz^{pt} [H] Lect^{pt}. AD Theophilus-Alexandria Cyril^{vid}

³ **28** {B} διαθήκης (see Mk 14.24) ℥³⁷ ⳨ B L Z Θ 33 0298^{vid} cop^{meg}. bo^{mss} geo¹ Irenaeus^{ann} Cyril; Cyprian // καινῆς διαθήκης (see Lk 22.20; 1 Cor 11.25) A C D W Δ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^a. aur. (b). c. d. f. ff¹. ff². g¹. h. l. q. r¹ vg syr^g. p. h. pal^{mss} cop^{sa}. bo arm eth geo² slav Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Chrysostom^{lem} Theophilus-Alexandria Theodoret; Jerome Augustine

¹ 25 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg NIV VP Lu REB NRSV ² 26 P: TEV FC NIV VP

23 Ὁ ἐμβάψας ... παραδώσει Ps 41.9 **24** ὁ μὲν ... αὐτοῦ Ps 22.7, 8, 16-18; Is 53.9 **26** λαβὼν ... μαθηταῖς Mt 14.19; 15.36; Mk 6.41; 8.6; Lk 9.16 **26-28** λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ... αἷμά μου 1 Cor 10.16 **28** τὸ αἷμα ... διαθήκης Ex 24.8; Jr 31.31; Zch 9.11; He 9.20

τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.¹ **30** Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.^m

Peter's Denial Foretold

(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, γέγραπται γάρ,

Πατάξω τὸν ποιμένα,

καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.

32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. **33** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. **34** ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με. **35** λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν.ⁿ

The Prayer in Gethsemane

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

36 Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανὶ καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, Καθίσατε αὐτοῦ ἕως [οὔ] ἀπελθῶν ἐκεῖ προσεύξωμαι.^o **37** καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.^p **38** τότε λέγει αὐτοῖς, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.^q **39** καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ

¹29 SP: WH NA // P: TR AD M RSV TEV Seg FC NIV REB NRSV // S: VP NJB TOB ^o30 NO P: TR AD M RSV VP NJB TOB REB // SP: WH // P: NA Seg NRSV ^o35 P: WH AD NA M RSV NRSV ^o36 P: FC VP ^o37 P: NJB ^o38 P: TEV FC NIV VP

30 ὑμνήσαντες Ps 113-118 ἐξῆλθον ... Ἐλαιῶν Lk 22.39 **31** Πατάξω ... ποιμνῆς Zch 13.7 (Mt 26.56; Jn 16.32) **32** Mt 28.7, 16 **34** ἐν ... με Mt 26.69-75; Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Jn 18.25-27 **35** Κἂν ... ἀποθανεῖν Jn 11.16 **36** ἔρχεται ... Γεθσημανί Jn 18.1 **37** παραλαβὼν ... Ζεβεδαίου Mt 17.1; Mk 5.37; 14.33; Lk 8.51; 9.28 **38** Περίλυπος ... μου Ps 42.5, 11; 43.5; Jn 12.27 Περίλυπος ... θανάτου Jon 4.9 **39** He 5.7-8

πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων, Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστίν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὡς σύ.^r **40** καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὗρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; **41** γρηγορεῖτε^s καὶ προσεύχεσθε,^r ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής.^u **42** πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων, Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἐὰν μὴ αὐτὸ πῖω, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου.^v **43** καὶ ἐλθὼν πάλιν εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.^w **44** καὶ ἀφείς αὐτούς^x πάλιν^y ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν^z πάλιν.^{aa} **45** τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς, Καθεύδετε [τὸ] λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε.^{bb} ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. **46** ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδίδους με.^{cc}

The Betrayal and Arrest of Jesus

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

47 Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθεν καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. **48** ὁ δὲ παραδίδους αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων, Ὅν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστίν, κρατήσατε αὐτόν. **49** καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν, Χαῖρε, ῥαββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. **50** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἐταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει.^{dd} τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ

^r 39 P: TEV FC NIV VP REB ^s 41 C: NJB REB || ^v NO C: RSV? TEV? FC? NJB REB NRSV || ^w SP: NA || P: TEV FC NIV VP REB ^x 42 P: FC NIV VP ^y 43 SP: NA || P: TEV ^z 44 C: NA^{me} ^{aa} Seg NIV Lu NJB TOB REB // different text: TR AD (VP) || ^{bb} C: NA^{me} RSV TEV FC NRSV // different text: TR AD (VP) || ^{cc} C: NA^{me} TEV FC NIV VP // different text: TR AD RSV Lu NJB || ^{dd} NO C: NA^{me} TEV FC NIV VP NRSV // different text: TR AD RSV Lu NJB // P: NIV REB ^{ee} 45 Statement or command: TR WH AD M // Statement: Seg NJB // Command: Seg^{me} TOB // Question: NA^{me} RSV TEV FC NIV VP Lu REB NRSV ^{ff} 46 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^{gg} 50 Question: TR NA^{me} RSV TEV^{me} FC^{me} NIV^{me} Lu NJB^{me} // as text: RSV^{me}

^{hh} 41 προσεύχεσθε ... πειρασμόν Mt 6.13; Lk 11.4 ⁱⁱ 42 γεννηθήτω ... σου Mt 6.10 ^{jj} 44 προσηύξατο ἐκ τρίτου 2 Cor 12.8 ^{kk} 45 ἤγγικεν ἡ ὥρα Jn 12.23; 13.1; 17.1 ὁ ... ἁμαρτωλῶν Mt 17.22; Mk 9.31; 10.33; Lk 9.44; 24.7 ^{ll} 46 ἐγείρεσθε, ἄγωμεν Jn 14.31

τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.^{εε} **51** καὶ ἰδοὺ εἰς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ καὶ πατάξας τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.^{ff} **52** τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀποστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται. **53** ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνας ἀγγέλων; **54** πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;^{gg} **55** Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;^{hh} καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμεν διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. **56** τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.ⁱⁱ Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.^{kk}

Jesus before the Council

(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. **58** ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος.^{ll} **59** οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν, **60** καὶ οὐχ εὔρον πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύρων. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο **61** εἶπαν, Οὗτος ἔφη, Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησαί. **62** καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, Οὐδὲν ἀποκρίνη τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; **63** ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, Ἐξορκίζω σε κατὰ

^{εε} **50** P: Seg VP REB # **51** P: NIV ^{gg} **54** SP: NA // P: TR TEV Seg FC NIV VP REB ^{hh} **55** Statement: AD NA^{ms} M Seg Lu TOB # **56** SP: NA // P: TEV Seg FC VP REB // ⁱⁱ P: WH AD NA M RSV NRSV # **58** P: NA Seg FC NIV VP NJB REB

51 Jn 18.26 **52** πάντες ... ἀπολοῦνται Gn 9.6; Re 13.10 **55** καθ' ... διδάσκων Lk 19.47; 21.37; Jn 18.20 **56** οἱ ... ἔφυγον Zch 13.7; Mt 26.31; Jn 16.32 **61** Οὗτος ... οἰκοδομησαί Mt 27.40; Jn 2.19; Ac 6.14 **63** ὁ δὲ ... ἐσιώπα Is 53.7; Mt 27.12, 14; Lk 23.9; Jn 19.9 Ἐξορκίζω ... υἱὸς τοῦ θεοῦ Mt 16.16-17

τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. **64** λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Σὺ εἶπας.^{mm} πλὴν λέγω ὑμῖν,

ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως

καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

65 τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων, Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; Ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν· **66** τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν, Ἐνοχος θανάτου ἐστίν.ⁿⁿ **67** Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, οἱ δὲ ἐράπισαν **68** λέγοντες, Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ παίσας σε;^{oo}

Peter's Denial of Jesus

(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα, Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. **70** ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων, Οὐκ οἶδα τί λέγεις.^{pp} **71** Ἐξελθόντα δὲ εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, Οὗτος⁴ ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. **72** καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὄρκου ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.^{qq} **73** μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δηλὸν σε ποιεῖ. **74** τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.^{rr} **75** καὶ

⁴ **71** {B} οὗτος (see Mk 14.69) **8** B D syr^s cop^{sa, msc} geo^{1, B} // καὶ οὗτος A C L W Δ Θ f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^{a, aur, b, c, f, ff¹, ff², g¹, h, l, n, q, r¹, φ} vg syr^{p, h, (pal)} (cop^{bo}) arm eth geo^A slav Origen^{lat} Chrysostom; Augustine

^{mm} **64** Question: WH^{mg} NA^{mg} ⁿⁿ **66** P: NA TEV FC NIV VP NJB REB ^{oo} **68** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV REB NRSV ^{pp} **70** SP: NA // P: FC NIV VP ^{qq} **72** SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^{rr} **74** SP: NA // P: TEV FC NIV VP

64 τὸν ... δεξιῶν Ps 110.1 τὸν ... οὐρανοῦ Dn 7.13; Mt 24.30 **65** διέρρηξεν ... αὐτοῦ Nu 14.6; 2 Sm 13.19; Ezr 9.3; Job 1.20; 2.12; Jr 36.24; Ac 14.14 **65-66** Ἐβλασφήμησεν ... ἐστίν Lv 24.16; Jn 19.7 **67** ἐνέπτυσαν ... ἐράπισαν Is 50.6; 53.5

ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρήση με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.⁵⁵

Jesus Brought before Pilate

(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 Πρωίας δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὥστε θανατῶσαι αὐτόν· **2** καὶ δήσαντες αὐτόν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πιλάτῳ¹ τῷ ἡγεμόνι.^a

The Death of Judas

(Ac 1.18-19)

3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδὼς αὐτόν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις **4** λέγων, Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῶν². οἱ δὲ εἶπαν, Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψη. **5** καὶ ρίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγατο.^b **6** οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν, Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστιν. **7** συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

¹ **2** {B} Πιλάτῳ (see Mk 15.1; Lk 23.1) **Ν Β Λ Σ 33** syr^s. p. pal^{ms} cop^{sa}, meg. bo geo slav^{mss} Diatessaron^{arm} Origen^{gr}; Jerome^{1/2} // Ποντίῳ Πιλάτῳ A C W Δ Θ 0250 f¹ f¹³ 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. ff². g¹. h. i. q. r¹ vg syr^h. pal^{ms} arm eth slav^{mss} Origen^{lat} Ps-Justin; Jerome^{1/2} Augustine

² **4** {A} ἀθῶν **Ν Α Β* C W Δ f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505** Byz [E F G H Σ] Lect syr^p. h. h^{gr} cop^{sa}^{ms}, bo^{ms} (eth^{ro}. ms) slav Origen^{gr} 1/4 Eusebius Cyril-Jerusalem Epiphanius Chrysostom Hesychius; Maximus // δίκαιον B¹ L Θ it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. ff². g¹. h. i. q. r¹ vg syr^{pal} cop^{sa}^{ms}, meg. bo arm eth^{pp}. TH geo Diatessaron^{arm} Origen^{gr} 3/4. lat.; Cyprian Ambrosiaster Lucifer Ambrose Jerome Augustine // τοῦ δικαίου syr^b

⁵⁵ **75** P: WH AD NA M RSV NRSV

^a **27.1** SP: WH // P: TR AD NA M RSV NIV Lu REB NRSV ^b **5** SP: NA // P: TEV FC NIV VP REB

⁷⁵ ἐμνήσθη ... με Mt 26.34; Mk 14.30; Lk 22.34; Jn 13.38

27.1 Πρωίας ... Ἰησοῦ Lk 22.66 συμβούλιον ... αὐτόν Mt 12.14; Mk 3.6 **3** ἔστρεψεν ... πρεσβυτέροις Mt 26.14-15 **4** σὺ ὄψη Mt 27.24 **5-10** Ac 1.18-19

8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἄγρὸς Αἵματος ἕως τῆς σήμερον.^c 9 τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου³ τοῦ προφήτου λέγοντος, Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, 10 καὶ ἔδωκαν^d αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξεν μοι κύριος.^d

Jesus Questioned by Pilate
(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Jn 18.33-38)

11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη, Σὺ λέγεις.^e 12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο. 13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος, Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; 14 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἐν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.^f

Jesus Sentenced to Die
(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα τῶ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ᾔθελον. 16 εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπί-

³ 9 {A} Ἱερεμίου B L Δ Θ f¹ f¹³ 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect (cop^{meg, bo}) arm eth geo slav^{mss} Irenaeus^{arm} Eusebius Gregory-Nyssa Chrysostom // Ἱηρημίου ⚭ A C* (C² 205 1292 Ἱερημίου) W (cop^{sa}) // Ἱερεμίας or different spellings it^{aur, c, d, f, ff¹, ff², g¹, h, q, r¹} vg syr^{h, pal} Origen^{lat}; Tertullian Jerome Augustine // Ζαχαρίου l 858^{1/2} syr^{hmg} Origen^{latcom}; Jerome^{com} Augustine^{com} // Ἱησαίου it¹ // omit Φ 33 157 l 1074^{1/2} it^{a, b} syr^{ps, p} cop^{bo} slav^{mss} mss^{acc, to} Augustine

⁴ 10 {B} ἔδωκαν A^c (A* vid ἔδωκεν) B* C L Δ Θ f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^{a, aur}, b, c, d, f, ff¹, ff², g¹, h, l, q, r¹ vg syr^{pal} mss cop^{sa, meg, bo} arm eth geo slav Irenaeus^{arm} Origen^{lat} Cyril-

^c 8 P: TEV ^d 10 SP: WH NA // P: TR AD M RSV Lu REB NRSV ^e 11 Question: WH^{mg} NA^{mg} / 14 NO P: WH AD TOB // P: TR NA M RSV Seg NIV REB NRSV

9-10 Καὶ ἔλαβον ... κύριος Zch 11.12-13; Jr 32.6-9 11 βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων Mt 2.2; 27.29; 37; Mk 15.9, 12, 18, 26; Lk 23.37, 38; Jn 18.39; 19.3, 19, 21 12 οὐδὲν ἀπεκρίνατο Is 53.7; Mt 26.63; 27.14; Lk 23.9; Jn 19.9 14 οὐκ ... ῥῆμα Is 53.7; Mt 26.63; 27.12; Lk 23.9; Jn 19.9

σημον λεγόμενον [Ἰησοῦν] Βαραββάν⁵. **17** συνηγμένων οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, [Ἰησοῦν τὸν] Βαραββάν⁶ ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; **18** ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.⁸ **19** Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα, Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.^h **20** Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββάν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. **21** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς, Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν, Τὸν Βαραββάν. **22** λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν πάντες, Σταυρωθήτω. **23** ὁ δὲ ἔφη, Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες, Σταυρωθήτω.ⁱ **24** ἰδὼν δὲ ὁ Πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων, Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου⁷· ὑμεῖς ὄψεσθε. **25** καὶ ἀποκρι-

Jerusalem Chrysostom; Jerome Augustine // ἔδωκα **κ** B² vid W I 524^{1/2} I 866^{1/3} syr^s. p. h. pal^{ms} Eusebius // ἔβαλον 69

⁵ **16** [C] Ἰησοῦν Βαραββάν Θ f¹ 700* syr^s. pal^{ms} arm geo² // Βαραββάν **κ** A B D L W Δ 0250 f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700^c 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. ff². g¹. h. l. q. r¹ vg syr^p. h. pal^{ms} cop^{sa}. meg. bo eth geo¹ slav (Diatessaron^{arm}) Origen^{lat}; Jerome Augustine

⁶ **17** [C] Ἰησοῦν τὸν Βαραββάν (Θ 700* omit τόν) f¹ syr^s. pal^{ms} arm geo² Origen^{lat} mss^{acc.}. to Origen gr // τὸν Βαραββάν B 1010 Origen mss^{acc.}. to Origen lat // Βαραββάν **κ** A D L W Δ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700^c 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect cop^{sa}. meg. bo Diatessaron^{arm} // Βαραββάν or τὸν Βαραββάν it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. ff². g¹. h. l. q. r¹ vg syr^p. h. pal^{ms} eth geo¹ slav

⁷ **24** [B] τούτου B D Θ it^a. b. d. ff². r¹ syr^s (cop^{samss}) geo² Origen^{lat} Ps-Athanasius Chrysostom; Ps-Cyprian Juvenus Ambrosiaster // τοῦ δικαίου τούτου **κ** L W f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^c. ff¹ g¹. l. q. (φ) vg cop^{samss}. meg. bo arm eth geo¹ slav Apostolic Constitutions Cyril-Jerusalem Cyril; Ambrose Jerome Augustine // τούτου τοῦ δικαίου A Δ it^{aur. f. h} vg^{ms} Petilianus Maximus // τοῦ δικαίου 1010

⁸ **18** P: NA TEV FC NIV VP NJB REB ^h **19** P: NA TEV FC NIV VP NJB REB ⁱ **23** P: NA RSV TEV FC NIV VP REB NRSV

21 Ac 3.14 **22-23** Ac 3.13; 13.28 **24** λαβὼν ... τούτου Dt 21.6-9; Ps 26.6 Ἀθῶός ... τούτου Sus 46 Theodotion; Ac 18.6; 20.26 ὑμεῖς ὄψεσθε Mt 27.4

θείς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν, Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. **26** τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῆ.^k

The Soldiers Mock Jesus

(Mk 15.16-20; Jn 19.2-3)

27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλην τὴν σπεῖραν. **28** καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν⁸ χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, **29** καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιξαν⁹ αὐτῷ λέγοντες, Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων! **30** καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.^m **31** καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦⁿ καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.^o

The Crucifixion of Jesus

(Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον ὀνόματι Σίμωνα, τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.^p

⁸ **28** [B] ἐκδύσαντες αὐτὸν⁸ A L W Δ Θ 0233 0250 f¹ f¹³ 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H N Σ] *Lect* it^{aur}. (f), ff¹, g¹, (h), l vg syr^p, h, pal^{mss} cop^{sa}mss, bo arm geo slav Origen^{lat} com Eusebius Chrysostom^{lem}; Chromatius^{lem} Jerome Augustine // ἐκδύσαντες αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ 33 / 1074^{1/2} syr^{hmg} cop^{sa}mss, meg, bo^{mss} // ἐνδύσαντες αὐτόν (see Mk 15.17; Jn 19.2) ⁸ B 1424 (it⁴) eth Diatessaron^(syr), am Origen^{gr} vid, lat txt // ἐνδύσαντες αὐτὸν ἱμάτιον πορφυροῦν καὶ D (157 omit καὶ) it^a, (b), c, d, (f), ff², (h) (vg^{mss}) syr^(s), pal^{mss} Chromatius^{com}

⁹ **29** [B] ἐνέπαιξαν⁹ ⁸ B D L 33 892 (1505) it^d // ἐνέπαιζον A W Δ Θ 0233 0250 f¹ f¹³ 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 Byz [E F G H N Σ] *Lect* it^a, aur, b, c, f, ff¹, ff², g¹, h, l, q vg arm geo slav Origen^{lat} Eusebius Chrysostom^{lem}; (Chromatius) Jerome Augustine

⁴ **26** P: WH AD NA M RSV Seg VP Lu NRSV / **29** P: FC VP # **30** SP: NA // S: Lu # **31** P: REB // ^o NO P: TR AD Lu REB // SP: WH NA // P: M RSV NRSV # **32** P: NA VP Lu REB // S: TR

25 Τὸ ... ἡμῶν Eze 33.5; Ac 5.28 **28-30** Lk 23.11 **29** βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων Mt 2.2; 27.11, 37; Mk 15.9, 12, 18, 26; Lk 23.37, 38; Jn 18.39; 19.3, 19, 21 **30** Is 50.6

33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶν Κρανίου Τόπος λεγόμενος, **34** ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν.⁹ **35** σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον¹⁰, **36** καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.¹ **37** καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην· Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.³ **38** Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.¹ **39** Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινούντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν **40** καὶ λέγοντες, Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, [καὶ]¹¹ κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.¹¹ **41** ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον, **42** Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·^v βασιλεὺς¹² Ἰσραὴλ ἐστίν, καταβάτω νῦν

¹⁰ **35** {A} κλῆρον, \aleph A B D L W 33 157 180 565 579 597 700 828 892^c 1006 1010 1241 1292 1342 1505 Byz [E F G H] *Lect* it^{d, f, ff¹, ff², g¹, 1} vg syr^{p, (palms)} eth^{pp} slav Origen^{lat}; Jerome Augustine // κλῆρον ἐπ' αὐτὰ Σ 892* 1 858^{1/2} syr^s cop^{sa⁷, bo⁷} // κλῆρον, ἵνα πληρωθῆ τὸ ρῆθὲν διὰ τοῦ προφήτου· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον. (see Ps 22.19; Jn 19.24) Δ Θ 0233 (0250 προφήτου λέγοντος) (f¹ 205 ὑπό for διὰ) f¹³ 1071 1243 1424 / 547^{1/2} / 1074^{1/2} / AD it^{a, aur, b, c, h, q, r¹} vg^{cl} syr^{h, (palms)} cop^{meg} arm (ethth) geo Eusebius Ps-Athanasius

¹¹ **40** {C} καὶ \aleph A D I 387^{1/2} it^{a, b, c, d, h, r¹} syr^{(s), p, (palms)} ethth // omit \aleph ² B L W Δ Θ 0250 f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^{aur, f, ff¹, ff², g¹, 1, q} vg syr^{h, palms} cop^{sa, meg, bo} arm eth geo slav Diatessaron Origen^{lat} Eusebius Asterius^{vid} Ps-Athanasius Didymus Chrysostom Marcus-Eremita Cyril; Augustine

¹² **42** {B} βασιλεύς \aleph B D L 33 892 it^d syr^{palms} cop^{sa} // εἰ βασιλεύς A W Δ Θ f¹ f¹³ 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^{a, aur, b, c, f, ff¹, ff², g¹, h, i, q, r¹, φ} vg syr^{s, p, h, palms} cop^{meg, bo} arm eth geo slav Origen^{lat} Eusebius Ps-Athanasius Chrysostom Cyril; Ambrose Augustine

⁹ **34** SP: NA // P: TEV Seg FC VP REB ³⁶ SP: NA // P: Seg NJB ³⁷ P: NA Seg VP Lu NRSV ³⁸ SP: NA // P: TR TEV Seg FC REB // S: NJB ⁴⁰ P: TEV FC NIV VP ⁴² Question: NA^{mp} NRSV^{mp}

34 ἔδωκαν ... μεμιγμένον Ps 69.21 **35** διεμερίσαντο ... κλῆρον Ps 22.18 **37** ὁ ... Ἰουδαίων Mt 2.2; 27.11, 29; Mk 15.9, 12, 18, 26; Lk 23.37, 38; Jn 18.39; 19.3, 19, 21 **38** Is 53.12 **39** κινούντες ... αὐτῶν Ps 22.7; 109.25; Lm 2.15 **40** Ὁ ... οἰκοδομῶν Mt 26.61; Mk 14.58; Jn 2.19-20 εἰ ... θεοῦ Mt 4.3, 6; 26.63; Lk 4.3, 9 **42** βασιλεύς Ἰσραὴλ Jn 1.49; 12.13

ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτόν. **43** πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν, ῥυσάσθω νῦν εἰ θέλει αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι Θεοῦ εἰμι υἱός.^w **44** τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ληστὰι οἱ συσταυρωθέντες σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.^x

The Death of Jesus

(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

45 Ἀπὸ δὲ ἑκτῆς ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. **46** περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων, **Ἡλι ἡλι λεμα σαβαχθανι;** τοῦτ' ἔστιν, **Θεέ μου θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες;** **47** τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἥλιαν φωνεῖ οὗτος. **48** καὶ εὐθέως δραμῶν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβῶν σπόγγον πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν. **49** οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, Ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἥλιος σώσων αὐτόν.^{13y} **50** ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφήκεν τὸ πνεῦμα.^z **51** Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο καὶ ἡ γῆ ἐσειέσθη καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, **52** καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἠγέρθησαν, **53** καὶ ἐξεληθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσηλθον εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.^{aa} **54** Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γενόμενα ἐφοβήθησαν

¹³ **49** [B] αὐτόν. A D W Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] *Lect it^a, aur. b. c. d. f. ff¹. ff². g¹. h. l. q. r¹* vg syr^s. p. h. pal^{mss} cop^{sa}. bo arm eth^{pp}. TH geo Origen^{lat} Hesychius; Jerome Augustine // αὐτόν. ἄλλος δὲ λαβῶν λόγχην ἔνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα. (see Jn 19.34) **κ** B C L 1010 vg^{mss} syr^{pal^{mss}} cop^{mcg} eth^{mss} slav

^w **43** P; TEV FC VP ^x **44** NO P; AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg Lu REB NRSV ^y **49** P: TR TEV Seg FC NIV VP REB ^z **50** P: TR NA M RSV REV Seg FC NIV Lu NJB ^{aa} **53** P: TR NA TEV Seg FC NIV VP

43 πέποιθεν ... αὐτόν Ps 22.8 ῥυσάσθω ... υἱός Wsd 2.18-20 εἶπεν ... υἱός Jn 5.18; 10.36; 19.7 **45** Am 8.9 **46** Ἡλι ἡλι ... σαβαχθανι Ps 22.1 Θεέ μου θεέ ... ἐγκατέλιπες Ps 22.1 **48** Ps 69.21 **51** τὸ ... ναοῦ Ex 26.31-35; He 10.20 **52-53** πολλὰ ... μνημείων Eze 37.12 **53** τὴν ἀγίαν πόλιν Mt 4.5; Re 11.2; 21.2, 10; 22.19

σφόδρα, λέγοντες, Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.^{bb} **55** Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ. **56** ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ μήτηρ καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.^{cc}

The Burial of Jesus

(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

57 Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη τῷ Ἰησοῦ. **58** οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι.^{dd} **59** καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ [ἐν] σινδόνι καθαρᾷ. **60** καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπήλθεν.^{ee} **61** ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.^{ff}

The Guard at the Tomb

62 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον **63** λέγοντες, Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. **64** κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ, Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. **65** ἔφη αὐτοῖς ὁ

^{bb} 54 P: TR NA RSV TEV Seg NIV VP NJB NRSV // S: TOB REB ^{cc} 56 NO P: TOB // P: WH AD NA M RSV REB NRSV ^{dd} 58 SP: NA ^{ee} 60 SP: NA ^{ff} 61 SP: WH // P: AD NA M RSV Seg REB NRSV

55-56 Lk 8.2-3 **56** ἡ μήτηρ ... Ζεβεδαίου Mt 20.20 **57-58** Dt 21.22-23 **59-60** λαβὼν ... μνημείῳ Mk 6.29; Ac 13.29 **60** προσκυλίσας ... μνημείου Mt 28.2; Mk 16.3-4; Lk 24.2; Jn 20.1 **61** Μαριάμ ... Μαρία Mt 27.56; 28.1; Mk 15.40, 47; 16.1; Lk 24.10; Jn 19.25 **63** Μετὰ ... ἐγείρομαι Mt 12.40; 16.21; 17.23; 20.19; Mk 8.31; 9.31; 10.34; Lk 9.22; 18.33; 24.7 **64** ἔσται ... πρώτης Mt 12.45; Lk 11.26; 2 Pe 2.20

Πιλᾶτος, Ἔχετε κουστωδῖαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. **66** οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφάλισαντο τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.^{RS}

The Resurrection of Jesus

(Mk 16.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 Ὅψε δὲ σαββάτων,^a τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων ἦλθεν Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον.^b **2** καὶ ἰδοὺ σεισμός ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. **3** ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιῶν. **4** ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί.^c **5** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν, Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· **6** οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο¹. **7** καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,^d καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε·^e ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.^f **8** καὶ ἀπελθοῦσαι² ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ

¹ **6** [A] ἔκειτο **8** B Θ 33 892* / 253 it^e syr⁶. pal^{ms} cop^{sa}. meg. bo arm eth Origen^{lat} Chrysostom Cyril; Jerome^{1/2} // ἔκειτο ὁ κύριος A C D L W Δ 0148 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H (φ / 524 ὁ Ἰησοῦς) Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. ff². g¹. h. l. q. r¹ vg syr^(p). h. pal^{ms} geo⁽²⁾ slav^(mss) Philo-Carpasia Chrysostom^{mss} Theodore; Chromatius Jerome^{1/2} Augustine // ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ κυρίου 1424

² **8** [B] ἀπελθοῦσαι **8** B C L Θ f¹³ 33 / 547 / 751 it^e eth geo // ἐξεληθούσα (see Mk 16.8) A D W Δ 0148 f¹ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff¹. ff². g¹. h. l. q vg arm (Chrysostom); Jerome Augustine

^{RS} **66** NO C: NA^{ms} // P: WH AD NA M RSV NRSV

^a **28.1** Period: NA^{ms} // ^b P: NIV ^c 4 SP: NA // P: TEV NIV REB ^d 7 νεκρῶν End embedded quotation: Seg? Lu? TOB // ^e ὄψεσθε End embedded quotation: RSV? TEV FC NIV VP NJB REB NRSV // ^f P: NA TEV Seg FC NIV VP REB

¹ Μαριάμ ἡ ... Μαρία Mt 27.56, 61; Mk 15.40, 47; Jn 19.25 ² σεισμός ... μέγας Mt 27.51 ἀπεκύλισεν τὸν λίθον Mt 27.60; Mk 15.46 ³ τὸ ... χιῶν Mt 17.2; Mk 9.3; Lk 9.29; Ac 1.10 ⁶ ἠγέρθη ... εἶπεν Mt 12.40; 16.21; 17.23; 20.19; Mk 8.31; 9.31; 10.34; Lk 9.22; 18.33; 24.7 ⁷ Ἠγέρθη ... Γαλιλαίαν Mt 26.32; Mk 14.28 προάγει ... ὄψεσθε Mt 28.10, 16; Jn 21.1-23

φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.⁸ **9** καὶ ἰδοῦ³ Ἰησοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς λέγων,^h Χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. **10** τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγεῖλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κακεῖ με ὄψονται.ⁱ

The Report of the Guard

11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν ἰδοῦ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν⁴ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. **12** καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις **13** λέγοντες, Εἶπατε ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμημένων. **14** καὶ ἐὰν ἀκουσθῆ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν [αὐτὸν] καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.^k **15** οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίους μέχρι τῆς σήμερον [ἡμέρας]⁵.^l

³ **9** {A} καὶ ἰδοῦς B D W Θ f¹³ 33 700 892 1292 Lect^{pt} it^a, aur. b. c. d. e. ff¹, ff², g¹, h. l. n. r¹ vg syr^p. pal cop^{sa}. meg. bo arm eth^{pp} geo slav Origen Eusebius Cyril-Jerusalem Cyril; Jerome Augustine // ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ ἰδοῦ (see 28.8) A C L Δ 0148 f¹ 28 157 180 205 565 579 597 828 1006 1010 1071 1241 (1243) 1342 (1424 ἔδραμον for ἐπορεύοντο) 1505 Byz [E F G H Σ] Lect^{pt}. AD (I 866) it^{f, q} syr^h eth^{ro}. (ms). (TH)

⁴ **11** {B} ἀπήγγειλαν A B C L W Δ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^a, aur. b. c. e. f. ff¹, ff², g¹, h. l. q. r¹ vg Origen^{lat} (Cyril-Jerusalem); Jerome Augustine^{vid 1/2} // ἀνήγγειλαν B D Θ 565 it^d eth^{pp}. TH Origen^{gr} Chrysostom^{lem}; Augustine^{vid 1/2}

⁵ **15** {C} ἡμέρας B D L Θ it^a, aur. b. c. d. e. f. ff¹, g¹, h. l. q. r¹ vg syr^{pal} arm geo slav Origen^{lat} Titus-Bostra Chrysostom; Augustine // omit B A W Δ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579

⁸ P: TEV Seg // S: NJB ⁹ P: FC ¹⁰ NO P: AD TOB // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg Lu REB NRSV ⁴ 14 P: TEV FC VP ¹⁵ SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg REB NRSV

10 ὑπάγετε ... μου Jn 20.17 ὑπάγετε ... ὄψονται Mt 26.32; 28.7, 16; Mk 14.28; Jn 21.1-23 **13** Εἶπατε ... αὐτόν Mt 27.64

The Commissioning of the Disciples

(Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Ac 1.6-8)

16 Οἱ δὲ ἔνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, **17** καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. **18** καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς. **19** πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, **20** διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.⁶

597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^{ff2} eth Origen^{gr}

⁶ **20** [A] αἰῶνος, N A* B D W I 33 it^{aur.} d. e. ff¹. g¹. h. n. q vg syr^{palms} cop^{sa, meg.} bopt^t arm eth^{pp.} TH geo^{1.} B Origen^{vid} Chrysostom Severian^{vid} Cyril; Jerome // αἰῶνος, ἀμήν. A² Δ Θ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G^{supp} H Σ] *Lect* it^{a, b, c, f, ff², 1} vg^{mss} syr^{p, h.} palms^s cop^{bopt} eth^{mss} geo^A Apostolic Constitutions

16 Οἱ ... Ἰησοῦς Mt 26.32; 28.7, 10 **18** Ἐδόθη ... γῆς Dn 7.14; Mt 11.27; Jn 3.35; 13.3; 17.2; Eph 1.20-22; Php 2.9-10 **19** πορευθέντες ... ἔθνη Ac 1.8 **20** ἐγὼ ... εἰμι Hg 1.13; Mt 18.20; Jn 14.23 συντελείας τοῦ αἰῶνος Mt 13.39, 49; 24.3

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ

The Preaching of John the Baptist

(Mt 3.1-12; Lk 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

- 1** Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ [υἱοῦ θεοῦ]^{1,α}
2 Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ²,
Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου·
3 φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ,
Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου,
εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ,^β
4 ἐγένετο Ἰωάννης [ὁ] βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ³ κηρῶσ-
ων βάπτισμα μετανόιας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.^γ **5** καὶ ἔξε-

¹ **1** {C} Χριστοῦ υἱοῦ θεοῦ **ℵ**¹ B D L W 2427 // Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ A Δ f¹ f¹³ 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G^{supp} H Σ] *Lect* eth geo² slav (υἱοῦ θεοῦ or υἱοῦ τοῦ θεοῦ it^a, aur, b, c, d, f, ff², l, q, r¹ vg syr^p, h cop^{sa}ms^s, bo Irenaeus^{lat} 2/3; Ambrose Chromatius Jerome^{3/6} Augustine Faustus-Milevis) // Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου 1241 // Χριστοῦ **ℵ**^{*} Θ 28^c syr^{pal} cop^{sa}ms^s arm geo¹ Origen^{gr}, lat Asterius Serapion Cyril-Jerusalem Severian Hesychius; Victorinus-Pettau Jerome^{3/6} // omit 28* (Irenaeus^{gr}, lat 1/3 Epiphanius omit also Ἰησοῦ)

² **2** {A} ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ **ℵ** B L Δ 33 565 892 1241 2427 Origen^{1/4} // ἐν Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ D Θ f¹ 205 700 1071 1243 l 253 arm geo Irenaeus^{gr} Origen^{3/4} Serapion Epiphanius Severian Hesychius (ἐν Ἡσαΐα or ἐν τῷ Ἡσαΐα it^a, aur, b, c, d, f, ff², l, q vg syr^p, h^{mg}, pal cop^{sa}, bo Irenaeus^{lat} 1/3 Origen^{lat}; (Victorinus-Pettau Chromatius omit τῷ προφήτῃ) Ambrosiaster (Jerome) Augustine // ἐν τοῖς προφήταις A W f¹³ 28 180 579 597 1006 1010 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H P Σ] *Lect* vg^{ms} syr^h cop^{bo}ms^{mg} eth slav Irenaeus^{lat} 2/3 Asterius // ἐν Ἡσαΐα καὶ ἐν τοῖς προφήταις it^rvid

³ **4** {C} ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ **ℵ** L Δ 205 1342 cop^{bo} geo¹ slav^{ms} // ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ B 33 892 2427 cop^{bo}ms^s // βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ A W f¹ f¹³ 180 565 579 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H P^{vid} Σ] *Lect* (l 751) it^f syr^h, pal (cop^{sa} omit καὶ) arm eth slav^{ms} // ἐν τῇ ἐρήμῳ βαπτίζων καὶ D Θ 28 700 it^a, aur, b, c, d, ff¹, l, q, r¹, t vg syr^p (Eusebius Cyril-Jerusalem omit καὶ); Jerome Augustine

^α **1** Colon: TR (TEV) TOB // Comma: NA²⁶ // NO P: TR TEV FC Lu NJB TOB // S: WH ^β **3** Period: TR NA²⁶ TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB // dash: RSV // P: TEV Seg VP TOB ^γ **4** P: FC

2 Ἰδοὺ ... ὁδὸν σου Ex 23:20; Mal 3.1 (Mt 11.10; Lk 1.76; 7.27) **3** φωνὴ ... αὐτοῦ Is 40.3 (Jn 1.23) **4** ἐγένετο ... μετανόιας Ac 13.24; 19.4

πορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.^d **6** καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας⁴ καμήλου καὶ ζώην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.^e **7** καὶ ἐκήρυσσεν λέγων, Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. **8** ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι⁵, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.^f

The Baptism of Jesus

(Mt 3.13-17; Lk 3.21-22)

9 Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάννου. **10** καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαίνον εἰς αὐτόν· **11** καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν⁶, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.⁸

⁴ **6** {A} τρίχας (see Mt 3.4) **8** A B L W Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H P Σ] Lect it^{aur.} b, c, d, f, ff², l, q, (r¹) vg syr^{p.} h, pal cop^{sa.} bo eth slav Diatessaron Jerome // δέριιν D it^a

⁵ **8** {B} ὕδατι **8** B H Δ 33 892* 1006 1243 1342 2427 vg Origen; Jerome Augustine // ἐν ὕδατι A L W (Θ μέν for ἐν) f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892^c 1010 1071 1241 1292 1424 1505 Byz [E F G P Σ] Lect it^{aur.} b, c, f, l, t vg^{mss} eth // ἐν ὕδατι (but transpose verse 8a after λέγων verse 7) D it^{a.} d, ff², r¹

⁶ **11** {B} ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν⁸ A B L (W τοῦ οὐρανοῦ) Δ f¹ f¹³ 33 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 (1342) 1424 1505 2427 Byz [E F H P Σ] Lect (l 127 l 184^{1/2} τοῦ οὐρανοῦ) it^{(a).} aur, (b), (c), (f), l vg syr^{p.} h, pal^{mss} cop^{sa.} bo arm^(mss) eth (geo²) slav Diatessaron Jerome // ἐκ τῶν οὐρανῶν ἠκούσθη Θ 28 565 vg^{mss} syr^{palms} geo¹ // ἐκ τῶν οὐρανῶν **8*** D it^{d.} ff², t

^d **5** P: TEV FC VP ^e **6** P: NA ^f **8** NO P: TR // P: AD NA M RSV REB NRSV // MS: WH ⁸ **11** NO P: TR M // SP: WH // P: AD NA RSV TEV Seg FC NIV Lu TOB REB NRSV

6 ζώην ... αὐτοῦ 2 Kgs 1.8; Zch 13.4 **7** Ac 13.25 **11** Σὺ εἶ ... εὐδόκησα Gn 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 12.18; 17.5; Mk 9.7; Lk 9.35; 2 Pe 1.17

The Temptation of Jesus

(Mt 4.1-11; Lk 4.1-13)

12 Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.
13 καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἡμέρας πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.^h

The Beginning of the Galilean Ministry

(Mt 4.12-17; Lk 4.14-15)

14 Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον⁷ τοῦ θεοῦ **15** καὶ λέγων ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.ⁱ

The Calling of Four Fishermen

(Mt 4.18-22; Lk 5.1-11)

16 Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ· ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. **17** καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλιεῖς ἀνθρώπων.^k **18** καὶ εὐθὺς ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.^l **19** Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, **20** καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.^m

⁷ **14** {A} εὐαγγέλιον⁸ B L Θ f¹ f¹³ 28* 33 205 565 579 892 1342 2427 it^{b, c, ff2, t} vg^{ms} syr^{s, h} cop^{sa, bopt} arm geo slav^{mss} Origen // εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας A D W Δ 13

^h **13** P: WH AD M RSV NRSV // MS: NJB ⁱ **15** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV TEV Seg FC NIV TOB REB ^l **17** P: FC VP ^l **18** P: TEV NIV VP NJB REB ^m **20** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

14 τὸ παραδοθῆναι Mk 6.17-18; Jn 3.24 **15** Πεπλήρωται ὁ καιρὸς Ga 4.4; Eph 1.10 ἤγγικεν ... μετανοεῖτε Mt 3.2 **19** Ἰάκωβον ... αὐτοῦ Mt 10.2; Mk 3.17; 10.35; Lk 5.10

The Man with an Unclean Spirit

(Lk 4.31-37)

21 Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ· καὶ εὐθύς τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν. **22** καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδασκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.⁸ **23** καὶ εὐθύς ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ καὶ ἀνέκραξεν **24** λέγων, Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;⁹ οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. **25** καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων, Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.⁹ **26** καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ φωνήσαν φωνῇ μεγάλῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.⁹ **27** καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες ὥστε συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντας, Τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ' ἐξουσίαν·³ καὶ⁸ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.¹ **28** καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθύς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.⁴

28^c 157 180 597 700 828 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^a. aur. d. f. l. r¹ vg syr^p cop^{bopt} eth slav^{mss} Jerome

⁸ **27** {B} τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ' ἐξουσίαν· καὶ⁸ B L (f¹) 205 565* 579 καινὴ αὐτῇ (28* τίς διδαχὴ καινὴ αὐτῇ) 33 2427 || τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ αὐτῇ· ὅτι κατ' ἐξουσίαν Θ (700 omitt αὐτῇ and add καὶ after ἐξουσίαν) geo || τίς ἡ διδαχὴ ἐκείνη ἢ καινὴ αὐτῇ ἢ ἐξουσία ὅτι καὶ D it^(b, c). d. (e. ff². q. r¹) (syr^p) || τίς ἡ διδαχὴ ἢ καινὴ αὐτῇ· ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ 1342 Lect^{pt} eth || τίς ἡ διδαχὴ ἢ καινὴ αὐτῇ ἢ ἐξουσιαστικὴ αὐτοῦ καὶ ὅτι W || τί ἐστὶν τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἢ καινὴ αὐτῇ· ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ (A ἢ καινὴ αὐτῇ διδαχῇ) C Δ (f¹³ 1424 l 76 ἢ καινὴ διδαχὴ αὐτῇ) 28^c 157 180 565^cvid 597 892 1006 1010 (1071 ἢ τίς) 1241 1243 1292 1505 Byz [E F G H Σ] Lect^{pt}. AD it^{aur.} f. l vg syr^p. h. (pal) slav^(mss) Jerome

⁹ **22** P: NA TEV FC NJB ⁹ **24** Statement: M Seg Lu NJB^{ms} TOB ⁹ **25** P: TEV FC VP ⁹ **26** P: NIV ⁹ **27** C: WH RSV TEV Seg^{ms} NJB^{ms} REB NRSV^{ms} // Different text: TR AD || ⁹ NO C: WH RSV TEV Seg^{ms} NJB^{ms} NRSV^{ms} // Different text: TR AD || ⁹ P: TEV FC VP ⁹ **28** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg REB NRSV

21 τοῖς ... συναγωγῇ Mk 6.2; Lk 4.16; 6.6; 13.10 **22** Mt 7.28-29 **23** ἄνθρωπος ... ἀκαθάρτῳ Mk 5.2 **24** Τί ... Ναζαρηνέ Mt 8.29; Mk 5.7; Lk 4.34; 8.28 ὁ ... θεοῦ Jn 6.69 **26** Mk 9.26 **28** Mt 4.24

The Healing of Many People

(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

29 Καὶ εὐθύς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξεληθόντες ἦλθον⁹ εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. **30** ἡ δὲ πειθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθύς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. **31** καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρός· καὶ ἀφήκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.¹⁰ **32** Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδου ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· **33** καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυναγμένη πρὸς τὴν θύραν. **34** καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν^{10, w}.

A Preaching Tour

(Lk 4.42-44)

35 Καὶ πρῶτὸ ἔννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον κάκεῖ προσήχετο. **36** καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, **37** καὶ εὗρον αὐτόν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες ζητοῦσίν σε. **38** καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἔγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις,

⁹ **29** {B} ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξεληθόντες ἦλθον **κ** A C L (F Δ εἰσηλθον) 28 33 157 180 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1505 Byz [E G H] (it¹ vg) syr^p. h. pal (cop^hop^l) (geo¹) slav (Jerome) // ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξεληθὼν ἦλθεν B (Θ 1424 ἐξεληθὼν before ἐκ τῆς) f¹ f¹³ 205 565 579 700 1342 2427 (it¹) (vg^{mss}) (cop^hop^l) eth geo² // ἐξεληθὼν δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς ἦλθεν (but omit preceding καὶ εὐθύς) D W (Σ εὐθύς for δέ) it^{aur}. b. c. d. e. ff². q. r¹ vg^{mss} arm

¹⁰ **34** {A} αὐτόν^κ* A (D) Δ 0130 157 180 579 597 1006 1010 1071 1292 1505 Byz [E F] l 292 / 514 l 1552 it^a. aur. b. c. d. e. f. ff². q. r¹ vg syr^s. p cop^{sa}mss slav Ambrosiaster^{1/2vid} // αὐτόν Χριστόν εἶναι (**κ**² G τὸν Χριστόν) B L W Θ Σ f¹ (f¹³ 700 1243 1424 τὸν Χριστόν) 28 33^{vid} 205 565 1342 2427 Lect it¹ vg^{mss} syr^h with * cop^{sa}mss. bo arm eth geo Ambrosiaster^{1/2vid} // τὸν Χριστόν αὐτόν εἶναι (see Lk 4.41) C 0233 892 1241 vg^{mss}

¹¹ **31** SP: WH // P: NA RSV TEV FC NIV Lu TOB REB // S: VP NJB * **34** NO P: M // SP: WH // P: TR AD NA RSV Seg Lu REB NRSV

31 ἤγειρεν ... χειρός Mt 9.25; Mk 5.41; 9.27; *Lk 8.54 **32** ἔφερον ... δαιμονιζομένους Mt 4.24 **34** οὐκ ἤφιεν ... αὐτόν Mk 3.12 **35** Mt 14.23; Mk 6.46; Lk 5.16; 6.12

ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.^x **39** καὶ ἦλθεν¹¹ κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.^y

The Cleansing of a Leper

(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

40 Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν [καὶ γονυπετῶν]¹² καὶ λέγων αὐτῷ ὅτι Ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι.^z **41** καὶ σπλαγχνισθεὶς¹³ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἤψατο καὶ λέγει αὐτῷ, Θέλω, καθαρίσθητι.^{aa} **42** καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.^{bb} **43** καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν **44** καὶ λέγει αὐτῷ, Ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεὶ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξεν Μωϋσῆς,^{cc} εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.^{dd} **45** ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερώς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐπ' ἐρήμοις τόποις ἦν· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντοθεν.^{ee}

¹¹ **39** {B} ἦλθεν^{NS} B L Θ 892 2427 syr^{pal} cop^{sa, bo} eth // ἦν (see Lk 4.44) A C D W Δ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G Σ] Lect it^a aur. b. c. d. e. f. ff². l. q. r¹ vg syr^s. p. h (arm) (geo) slav Augustine

¹² **40** {C} καὶ γονυπετῶν^{NS} L Θ f¹ 205 565 579 892 1241 1243 1424 / 890 / 1074 it^{e, f, l, q} vg (syr^s. p) arm eth geo¹ slav Augustine // καὶ γονυπετῶν αὐτόν A C Δ 0130 0233 f¹³ 28 33 157 180 597 700 1006 (1010 1071 / 253 / 384 / 751 αὐτῷ) 1292 1342 1505 Byz [E F Σ] Lect syr^{h, pal} geo² Basil // omit B D G W 2427 / 211 / 514 / 524 / 547 / 1627 it^a aur. b. c. d. ff². r¹ vg^{ms} cop^{sa, mss}

¹³ **41** {B} σπλαγχνισθεὶς^{NS} A B C L W Δ Θ 0130 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G Σ] Lect it^{aur, c, e, f, l, q} vg syr^{s, p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Basil; Ambrose^{vid} // ὀργισθεὶς D it^{a, d, ff², r¹} (Diatessaron) // omit (see Mt 8.3; Lk 5.13) / 866 it^b

^a 38 P: NA TEV FC VP ^z 39 NO P: NA // P: TR WH AD M RSV REB NRSV ^{aa} 40 P: TEV FC NIV VP ^{bb} 41 P: FC VP ^{cc} 42 P: NIV ^{dd} 44 NO C: WH AD M NJB // ^{ee} 45 P: TEV FC VP ^{cc} 45 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

The Healing of a Paralytic

(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

2 Καὶ εἰσελθὼν πάλιν εἰς Καφαρναοὺμ δι' ἡμερῶν ἠκούσθη ὅτι ἐν οἴκῳ ἐστίν. **2** καὶ συνήχθησαν πολλοὶ ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. **3** καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. **4** καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι¹ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. **5** καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ, Τέκνον, ἀφίενται² σου αἱ ἁμαρτίαι.^a **6** ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, **7** Τί οὗτος οὕτως λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἰς ὁ θεός;^b **8** καὶ εὐθύς ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς λέγει αὐτοῖς, Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; **9** τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, Ἀφίενται³ σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, Ἐγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; **10** ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφίεναι ἁμαρτίας

¹ **4** [B] προσενέγκαι $\Phi^{88\text{vid}}$ \aleph B L Θ (33) 892 2427 it^{aur.} f.1 vg syr^{h.} pal cop^{sa}ms, bo eth Augustine // προσεγγίσαι $\Phi^{84\text{vid}}$ A C D Δ 0130 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G Σ] Lect it^{a.} b. c. d. e. ff^{2.} q. r¹ vg^{ms} syr^p arm geo slav // προσελθεῖν W cop^{sa}ms

² **5** [B] ἀφίενται (see 2.9; Mt 9.2) B 28 33 565 1241 1342 2427 it^{a.} aur. c. d. e. ff^{2.} l. r¹ vg eth Diatessaron^{sy} // ἀφέωνται (see Lk 5.20) Φ^{88} \aleph A C D L W (Θ ἀφίονται) f¹ f¹³ 157 180 205 579 597 700 892 1006 1071 1243 1292 1505 Byz [E H Σ] Lect^{pt.} AD it^{b.} f. q arm geo slav Diatessaron^{arm} Augustine // ἀφέονται (by itacism?) G (Δ ἀφίονται) 0130 13 828 1010 1424 Lect^{pt.}

³ **9** [B] ἀφίενται (see 2.5; Mt 9.5) \aleph B 28 565 1342 2427 it^{a.} aur. c. d. e. f. ff^{2.} l. q. r¹ vg eth Diatessaron^{sy} // ἀφέωνται (see Lk 5.23) A C D L W Δ Θ 0130 f¹ f¹³ 33 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1505 Byz [E F G H Σ] Lect^{pt.} AD it^b arm geo slav Augustine // ἀφέονται (by itacism?) 1071 1424 Lect^{pt.}

^a 5 SP: NA // P: TEV FC NIV VP REB ^b 7 P: TEV NIV

ἐπὶ τῆς γῆς^c – λέγει τῷ παραλυτικῷ, **11** Σοὶ λέγω, ἔγειρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.^d **12** καὶ ἠγέρθη καὶ εὐθὺς ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἔμπροσθεν πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας ὅτι Οὕτως οὐδέποτε εἶδομεν.^e

The Calling of Levi

(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

13 Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.^f **14** καὶ παράγων εἶδεν Λευὶν^g τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκολουθε μοι.^g καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.^h **15** Καὶ γίνεται κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συναρέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶⁱ καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ.^k **16** καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων^l ἰδόντες⁵ ὅτι ἐσθίει μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ὅτι μετὰ

⁴ **14** {A} Λευὶν (see Lk 5.27) $\Phi^{88} \aleph^2$ B C L W f¹ 157 180 205 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 2427 Byz [E F G H Σ] Lect it^f vg^{ww, st} slav Augustine // Λευί^h \aleph^* A Δ 28 33 597 1505 / 184 / 672 / 866 / 1016 / 1074 it^{aur, l, q} vg^{cl} cop^(sasmss), bo arm eth geo Origen // Ἰάκωβον (see 3.18) D Θ f¹³ 565 it^{a, b, c, d, e, ff², r¹} vg^{ms} Diatessaron

⁵ **15-16** {C} αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων ἰδόντες B (W omit ἰδόντες ... καὶ τελωνῶν) 28 / 547 // αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες A C (D it^d καὶ εἶδαν for ἰδόντες) Θ f¹ f¹³ 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect (l 127) (l 859) (l 950) (l 1223) it^{aur, f, l, q, (r¹)} vg syr^{p, h} cop^{bo^{ms}} eth // αὐτῷ. οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες Σ 700 it^{a, c, (e), (ff²)} cop^{sasmss} arm // αὐτῷ καὶ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων. καὶ ἰδόντες (Φ^{88vid} but οἱ γραμματεῖς) \aleph L (Δ 0130^{vid} 2427 omit first καί) 33 it^b (cop^{bo^{ms}}) // αὐτῷ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. καὶ ἰδόντες cop^{bo} (geo)

^c 10 P: FC VP ^d 11 P: TEV FC VP ^e 12 P: TR WH AD NA M RSV REB / ^f 13 SP: NA ^g 14 P: FC VP // ^h SP: WH // P: NA RSV TEV NIV VP REB NRSV // S: NJB ⁱ 15 C: AD NA^{mg} TOB // ^j NO C: AD NA^{mg} TOB ^k 16 C: TOB

¹² Οὕτως ... εἶδομεν Mt 9.33 ¹⁴ Ἀκολουθε μοι Mt 8.22; 19.21; Mk 10.21; Lk 9.59; 18.22; Jn 1.43; 21.19, 22 ἀναστὰς ... αὐτῷ Mt 4.20, 22 ¹⁶ Mt 11.19; Lk 7.34; 15.1-2

τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει⁶; **17** καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς [ὅτι] Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοῦς.^m

The Question about Fasting

(Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)

18 Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν; **19** καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ' αὐτῶν οὐ δύνανται νηστεύειν. **20** ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.ⁿ

21 Οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. **22** καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί⁷· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοῦς^{8,ο}

⁶ **16** {B} ἐσθίει B D W 2427 it^{a, b, d, e, f2, r1} // ἐσθίει καὶ πίνει P⁸⁸ A f¹ 13 28 33 157 180 205 597 828 892 1006 1010 1292 1505 Byz [E F H] Lect it^q vg^{ms} syr^{o, h} cop^{samss} // ἐσθίεται (= ἐσθίετε?) Θ // ἐσθίετε καὶ πίνετε (see Lk 5.30) G Σ 565 700 1241 1424 1547 1866 syr^{pal} arm geo Diatessaron // ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν (see Mt 9.11) K 1342 it^{aur} vg^{ms} (Origen^{lat}) // ἐσθίει καὶ πίνει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν L Δ f¹³ 1071 1243 it^{(c), f} vg cop^{bo} Augustine // ὁ διδάσκαλος ὑμῶν ἐσθίει καὶ πίνει C 579 1890 it^l cop^{samss} eth

⁷ **22** {C} ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί P⁸⁸ B 892 2427 cop^{bo} // καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται (see Lk 5.37) D it^{a, b, d, e, f2, l, r1, s} // ἐκχέεται καὶ οἱ ἀσκοί L syr^{pal} // ἐκχέεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται (see Mt 9.17) K A C (W Θ ἀπόλλυνται) Δ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect vg^{ww, st} syr^{(p), h} cop^{sa} arm eth geo slav // ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται 579 it^{aur, c, f, l, q} vg^{cl}

⁸ **22** {C} ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοῦς K* B // ἀλλὰ (or ἀλλ') οἶνον

Plucking Grain on the Sabbath

(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

23 Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν παραπορεύεσθαι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχους. **24** καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, Ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν; **25** καὶ λέγει αὐτοῖς, Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε χρεῖαν ἔσχεν καὶ ἐπέινασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, **26** πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιαθάρ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὔσιν;^p **27** καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. **28** ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.^q

The Man with a Withered Hand

(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

3 Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν. καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα. **2** καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. **3** καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν ξηρὰν χεῖρα ἔχοντι, Ἐγειρε εἰς τὸ μέσον.^a **4** καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἐξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθὸν ποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.^b **5** καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, Ἐκτεινον

νέον εἰς ἀσκούς καινοὺς βλητέον (see Lk 5.38) ϙ⁸⁸ Ⲛ¹ A C L Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect (l 1552 ἀσκούς παλαιούς [sic]) it^{aur. c. l. q} vg syr^{h. pal} arm slav // ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκούς καινοὺς βάλλουσιν (see Mt 9.17) W it^{c. f} syr^{as. p} eth geo // omit D 2427 it^{a. b. d. ff. 2. i. r. 1} cop^{bo ms}

^p 26 SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB REB ^q 28 SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NIV REB NRSV
^a 3.3 P: FC NIV VP ^b 4 P: NIV

23 ἤρξαντο ... στάχους Dt 23.25 25-26 τί ... οὔσιν 1 Sm 21.1-6 26 ἐπὶ ... ἀρχιερέως
2 Sm 15.35 26 τοὺς ... ἱερεῖς Lv 24.5-9 27 Τὸ ... ἐγένετο Ex 20.8-10; Dt 5.12-14
3.4 Lk 14.3 5 τῇ πωρώσει ... αὐτῶν Mk 6.52; 8.17; Jn 12.40; Ro 11.25; Eph 4.18

τὴν χεῖρα.^c καὶ ἐξέτεινεν καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.^d
6 καὶ ἐξεληθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν
 συμβούλιον ἐδίδουν κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.^e

A Multitude at the Seaside

7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν
 πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
 [ἠκολούθησεν], καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας **8** καὶ ἀπὸ Ἱεροσο-
 λύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας¹ καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου
 καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολὺ² ἀκούοντες ὅσα
 ἐποίει ἦλθον πρὸς αὐτόν.^f **9** καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα
 μὴ θλίβωσιν αὐτόν. **10** πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε
 ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται ὅσοι εἶχον μᾶστιγας.^g

¹ **7-8** [C] ἠκολούθησεν· καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ
 ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας B L 565 2427 slav // ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς Ἰου-
 δαίας καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας A (579 Ἰουδαίας a 2nd time
 for Ἰδουμαίας) (700) 892 1010 (1243) Byz^m [G P Σ] / 514 / 950 / 1552* (1 68 / 76
 / 673 / 813 / 1223 transpose ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας after αὐτῶ) // ἠκολούθησεν αὐτῷ
 καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας (Θ omit αὐτῶ) f¹ 205 (1 1552^c)
 (it^c) (syr^e) // ἠκολούθησαν αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων
 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας 13 157 180 597 (828 omit καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ...
 Ἱεροσολύμων) 1006 1241 1292 1424 (1505 transpose καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου
 after Ἰουδαίας) Byz^m [E F H] Lect syr^h (cop^{sa}, bo^{pl}) (eth) // καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας
 ἠκολούθησαν καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας **8**² (**8**^{*} arm omit
 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας) C (Δ 1071 1342 it^{aur}, f. 1 vg ἠκολούθησαν αὐτῷ / αὐτόν) //
 καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἠκολούθησαν αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ τῆς
 Ἰδουμαίας 33 // καὶ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Ἰδουμαίας D
 (f¹³ 28 omit first τῆς) it^a, (b), (c), d, e, f, ff², i, (q), r¹ cop^{bo}pl geo // καὶ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ
 Ἱεροσολύμων καὶ πέραν ... Σιδῶνα ἠκολούθουν αὐτῷ W

² **8** [A] πλῆθος πολὺ **8** A B C D L Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892
 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H P Σ] Lect it^{aur}, d, e,
 f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^p, h arm eth^{pp} geo slav // καὶ πλῆθος πολὺ f¹ 205 // omit (see footnote 1)
 W it^a, b, c syr^e ethTH

^c 5 P: FC VP // ^d SP: NA ^e 6 P: WH AD NA M / ⁸ SP: NA ^g 10 P: VP

11 καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντες ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.^h **12** καὶ πολλὰ ἐπέτιμα αὐτοῖς ἵνα μὴ αὐτὸν φανερόν ποιήσωσιν.ⁱ

The Choosing of the Twelve

(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπήλθον πρὸς αὐτόν.^k **14** καὶ ἐποίησεν δώδεκα [οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν] ἵνα ᾧσιν μετ' αὐτοῦ³ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν **15** καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.^l **16** [καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα,] καὶ⁴ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι Πέτρον, **17** καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόμα[τα] Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Υἱὸς Βροντῆς· **18** καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον⁵ καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον **19** καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.^m

³ **14** {C} δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν, ἵνα ᾧσιν μετ' αὐτοῦ (see Lk 6.13) **NS B** (C* transpose δώδεκα after ὠνόμασεν) Θ f¹³ (28 ᾧσιν περι αὐτόν) syr^{hmg} cop^{sa}ms, bo // δώδεκα ἵνα ᾧσιν μετ' αὐτοῦ A C² (D ἵνα ᾧσιν δώδεκα) L f¹ 33 157 180 205 565 579 597 (700 ᾧσιν περι αὐτόν) 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H P Σ] Lect (I 68 I 76 I 673 I 813 I 1223 δέκα) it^b, e, f, q (it^a, aur, c, d, ff², i, l, r¹, t vg Augustine ἵνα ᾧσιν δώδεκα) syr^{ps}, p, h cop^{sa}ms arm geo² slav // δώδεκα μαθητάς ἵνα ᾧσιν μετ' αὐτοῦ οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν W (Δ μετ' αὐτοῦ δώδεκα hui omit μαθητάς) geo¹

⁴ **16** {C} καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα καὶ **NS B C* Δ** 565 579 (1342 omit τούς) cop^{sa}ms // καὶ A C² D L Θ f¹ 28 33 157 180 205 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 2427 Byz [E F G H P Σ] Lect it^{aur, b, d, f, ff², i, l, q, r¹, t} vg syr^{ps}, p, h cop^{bo} arm geo slav Augustine // πρώτον Σίμωνα καὶ f¹³ cop^{sa}ms // καὶ περιάγοντας κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον. καὶ W it^{a, c, e} vg^{ms}

⁵ **18** {A} καὶ Θαδδαῖον (see Mt 10.3) **NS A B C L Δ^c** (Δ* Ταδδαῖον) (Θ omit καί) f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342

^h **11** P: TEV VP ⁱ **12** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg REB NRSV ^l **13** SP: NA ⁱ **15** SP: NA // P: TEV ^m **19** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

11-12 Mk 1.34; Lk 4.41 **16** Mt 16.17-18; Jn 1.42 **17** Ἰάκωβον ... Ἰωάννην Lk 9.54 **19** Ἰούδαν ... αὐτόν Mt 26.25; 27.3; Jn 18.2, 5

Jesus and Beelzebul

(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23; 12.10)

20 Καὶ ἔρχεται⁶ εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν [ὁ] ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν. **21** καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ⁷ ἐξήλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.⁸ **22** καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.⁹ **23** καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν; **24** καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῆ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία ἐκείνη· **25** καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῆ, οὐ δυνησεται ἢ οἰκία ἐκείνη σταθῆναι. **26** καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει.¹⁰ **27** ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δῆσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.¹¹ **28** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασφημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν· **29** ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἀφεσιν εἰς

1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^{aur.} c. f. 1 vg syr^{s.} p. h cop^{sa.} bo arm eth geo slav Origen^{gr.} lat // καὶ Λεββαῖον D it^{a.} b. d. ff^{2.} i. q. r¹ // omit W it^c

⁶ **20** {B} ἔρχεται **Σ*** B W 157 1241 1342 2427 / 211 it^b (it^{c.} ff^{2.} i. r¹ εἰσέρχεται) syr^s cop^{sa} mss, bo¹ arm^{mss} ethTH // ἔρχονται **Σ**² A C (D εἰσέρχονται) L Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^{aur.} d. f. i. q vg syr^{p.} h cop^{sa} mss, bo¹ arm^{mss} eth^{pp} geo slav

⁷ **21** {A} ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ **Σ** A B C L Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^{aur.} l vg syr^(p. h) h^{gr} cop^{sa} bo arm eth geo slav // ἀκούσαντες ὑπὲρ αὐτοῦ (1243 οἱ παρ' αὐτοῦ) / 211 // ὅτε ἤκουσαν περὶ αὐτοῦ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ λοιποὶ D (W ἀκούσαντες for ὅτε ἤκουσαν) it^(a. b) d. (e). f. ff^{2.} i. q. r¹ (it^c Φαρισαῖοι for λοιποὶ)

⁸ **21** P: NA TEV NIV VP TOB REB // S: FC Lu NJB ⁹ **22** P: NA TEV FC NIV VP ¹⁰ **26** P: TEV FC VP REB ¹¹ **27** P: NA RSV TEV FC VP NJB REB NRSV

20 συνέρχεται ... φαγεῖν Mk 6.31 **21** ἔλεγον ... ἐξέστη Jn 10.20 **22** ἐν ... δαιμόνια Mt 9.34 **29** οὐκ ... ἁμαρτήματος 1 Jn 5.16

τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχος ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρτήματος⁸.
30 ὅτι ἔλεγεν, Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.⁵

The Mother and Brothers of Jesus

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

31 Καὶ ἔρχεται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ ἕξω στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν.
32 καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Ἴδου ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου [καὶ αἱ ἀδελφαί σου]⁹ ἕξω ζητοῦσίν σε. **33** καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει, Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί [μου];¹ **34** καὶ περιβλεψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλω καθημένους λέγει, Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. **35** ὃς [γὰρ] ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.¹¹

The Parable of the Sower

(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

4 Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνάγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλείστος, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν. **2** καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά¹² καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,¹³ **3** Ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων

⁸ **29** {B} ἁμαρτήματος Ἡ Β Λ Δ Θ 28 33 565 892* 2427 // ἁμαρτίας C*^{vid} D W f¹³ [826^c] cop^{sa}mss, bo^{pl} (geo) (ἁμαρτήματος or ἁμαρτίας it^a, aur, b, c, d, e, ff², i, q vg syr^s arm Syriac Augustine) // κρίσεως καὶ ἁμαρτίας 826* 828 // κρίσεως A C² f¹ 157 180 205 597 700 892^c 1006 1010 1071 1241 1292 1342 (1424 κρίματος) 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^f, r¹ vg^{ms} syr^p, h cop^{bo}pl eth slav // κολάσεως 1243

⁹ **32** {C} σου καὶ αἱ ἀδελφαί σου A D 180 700 1006 1010 1243 / 184 / 292 / 514 (I 1552) Byz^{pl} [E F H] it^a, b, c, d, f, ff², q syr^hms slav^{mss} // σου (see Mt 12.47; Lk 8.20) Ἡ Β C L W Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 205 565 597 892 1071 1241 1292 1342 1424 1505 Byz^{pl} [G Σ] Lect it^{aur, c, l, r¹} vg syr^{s, p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav^{mss}

¹ **29** P: FC NIV VP ¹ **30** N P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV REB NRSV ¹³ P: FC NIV VP ¹² P: WH AD NA M

¹¹ **4.2** P: VP REB // ¹³ P: NA TEV

30 ἔλεγον ... ἔχει Jn 7.20; 8.48, 52; 10.20 **31** ἡ ... ἀδελφοὶ αὐτοῦ Mk 6.3; Jn 2.12; Ac 1.14 **35** ὃς ... θεοῦ Jn 7.17; 9.31

4.1 Mk 3.7-9; Lk 5.1-3 **2** ἐδίδασκεν ... πολλά Mt 13.34; Mk 4.33-34

σπείραι. **4** καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. **5** καὶ ἄλλο ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· **6** καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἐκαυματίσθη καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. **7** καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκανθαὶ καὶ συνέπιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. **8** καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα¹ καὶ ἔφερον ἔν² τριάκοντα καὶ ἔν² ἐξήκοντα καὶ ἔν² ἑκατόν.^c **9** καὶ ἔλεγεν, Ὅς ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκούετω.^d

The Purpose of the Parables

(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

10 Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτων αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς. **11** καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὑμῖν τὸ μυστήριον δέδοται τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, **12** ἵνα

**βλέποντες βλέπωσιν καὶ μὴ ἴδωσιν,
καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν,
μήποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῆ αὐτοῖς.^e**

¹ **8** {C} καὶ αὐξανόμενα **8** B 1071 cop^{sa} // καὶ αὐξανόμενον A D L W Δ 892 cop^{bo} // καὶ αὐξάνοντα C Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 597 700 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] Lect geo slav (καὶ αὐξανόμενον or αὐξάνοντα it^(a), aur. b. c. d, ff², i. l. q. r¹ vg) // omit 565 579 828

² **8** {C} ἐν ... ἐν ... ἐν (see 4.20) f¹³ (579^{vid} ἔν) I AD it^a, aur. b. (c), d. f. (ff²), i. l. (q) vg syr^{po} cop^{bo} arm slav // ἐν ... ἐν ... ἐν f¹ 33 157 180 205 565 597 828 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect (I 76) (I 514) (I 1552) syr^h // εν ... εν ... εν A C² D (W το εν ... το εν ... το εν) Θ Σ // εἰς ... εἰς ... εἰς **8** C^{*vid} Δ 28 700 (2427 omit third εἰς) // εἰς ... ἐν ... ἐν B² (B^{*} without accents) (L εἰς ... ἐν ... ἔν) (1071 omit second ἐν)

^c **8** P: TEV FC NIV VP ^d9 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ^e **12** NO P: TR WH AD M RSV Seg // P: NA NIV TOB REB NRSV

9 Ὅς ... ἀκούετω Mt 11.15; 13.43; Mk 4.23; Lk 14.35; Re 2.7, 11, 17, 29; 3.6, 13, 22 **10** ἠρώτων ... παραβολάς Mt 15.15; Mk 7.17 **12** βλέποντες ... αὐτοῖς Is 6.9-10; Jn 12.40; Ac 28.26-27

The Parable of the Sower Explained

(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

13 Καὶ λέγει αὐτοῖς, Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;^f **14** ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. **15** οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν· ὅπου σπείρεται ὁ λόγος καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθὺς ἔρχεται ὁ Σατανᾶς καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον εἰς αὐτούς³. **16** καὶ οὗτοι εἰσιν οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, **17** καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἴτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζονται. **18** καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· οὗτοι εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες, **19** καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσιν τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται. **20** καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφοροῦσιν ἐν⁴ τριάκοντα καὶ ἐν⁴ ἑξήκοντα καὶ ἐν⁴ ἑκατόν.⁸

A Light under a Bushel

(Lk 8.16-18)

21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῆ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν

³ **15** {C} εἰς αὐτούς B W f¹ f¹³ 28 205 2427 geo // ἐν αὐτοῖς **8** C L Δ 579 892 it^c (εἰς αὐτούς or ἐν αὐτοῖς syr^{mg} cop^{sa}, bo^{pl}) // ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν (see Mt 13.19) D Θ 33 157 180 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^a, aur. (b), d, f, ff², i, (q, r¹) vg syr^(s, p), h cop^{bo^{pl}} arm slav // ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν (see Lk 8.12) A (I 387 ἐκ τῆς) it^l eth

⁴ **20** {C} ἐν ... ἐν ... ἐν (L ἐν ... ἐν ... ἐν) (W τὸ ἐν ... τὸ ἐν ... τὸ ἐν) Θ I AD it^{aur}, (b), c, d, e, f, ff², i, l, q, r¹ vg (it^{aur} * omit second ἐν) cop^{sa}, bo arm eth geo¹ // ἐν ... ἐν ... ἐν (B² 1424

^f 13 P: Seg // S: TOB * 20 NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

¹⁷ γενομένης ... σκανδαλίζονται Mt 26.31; Mk 14.27 ¹⁹ ἀπάτη τοῦ πλούτου Mt 19.23-24; Mk 10.23-24; Lk 12.15-21; 18.24-25 ²¹ Μῆτι ... λυχνίαν τεθῆ Mt 5.15; Lk 11.33

λυχνίαν τεθηῖ; **22** οὐ γάρ ἐστὶν κρυπτὸν ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν. **23** εἴ τις ἔχει ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω.^h

24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρω μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν⁵. **25** ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.ⁱ

The Parable of the Growing Seed

26 Καὶ ἔλεγεν, Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς **27** καὶ καθεύδη καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. **28** αὐτομάτῃ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον εἶτα στάχυν εἶτα πλήρη[ς] σίτον⁶ ἐν τῷ στάχυϊ. **29** ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθὺς ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.^k

2427 omit second and third ἐν) f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1342 1505 Byz [E F G H] Lect (l 1552 omit second ἐν) syr^{p, h} // εν ... εν ... εν N A (B* omit second and third εν) C² (C*^{vid} omit second εν) D Δ Σ // some ... some ... some cop^{ay}

⁵ **24** [A] καὶ προστεθήσεται ὑμῖν N B C L Δ 700 892 2427 it^{aur, c, f², i, r¹} vg cop^{bopt} eth // καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν A (Θ περισσευθήσεται) 0107 0167 f¹ f¹³ (28 προστεθήσεται γάρ for καὶ προστεθ.) (33 omit ὑμῖν) 157 180 205 597 1006 1010 1071 (1241 omit καὶ) 1243 1342 1424 1505 Byz [E F H Σ] Lect (it^f πιστεύουσιν for ἀκούουσιν) it^q syr^{p, h} cop^{sa^{mss}, bopt} (arm) geo slav // τοῖς ἀκούουσιν G l 292 // omit D W 565 579 it^{h, d, e, i} vg^{mss} cop^{sa^{mss}} Cyprian

⁶ **28** [C] πλήρης σίτον (C*^{vid} πλήρες) Σ (13*) 28 l 211 l 292 l 1552 // πλήρη σίτον N A C² L Δ f¹ f¹³ [= 13*] 33 157 180 205 579 597 1006 1010 1071 1241 1243 1342 1505 Byz [E F G H] Lect geo // πλήρη τὸν σίτον Θ 565 700 892 1424 (σίτον or τὸν σίτον Irenaeus^{int}) // πλήρης σίτος (B πλήρες) 2427 arm // πλήρης ὁ σίτος D W

^h 23 NO P: TR AD NA RSV Seg TOB NRSV // SP: WH // S: NJB '25 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV '29 SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg REB NRSV

22 Mt 10.26; Lk 12.2 **23** Mt 11.15; 13.43; Mk 4.9; Lk 14.35; Re 2.7, 11, 17, 29; 3.6, 13, 22 **24** ἐν ... μετρηθήσεται ὑμῖν Mt 7.2; Lk 6.38 **25** Mt 13.12; 25.29; Lk 19.26 **27** Jas 5.7 **29** ἀποστέλλει ... θερισμός J1 3.13; Re 14.15

The Parable of the Mustard Seed

(Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)

30 Καὶ ἔλεγεν, Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν; **31** ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὄν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, **32** καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μείζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.¹

The Use of Parables

(Mt 13.34-35)

33 Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν· **34** χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίους μαθηταῖς ἐπέλυεν πάντα.^m

The Calming of a Storm

(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

35 Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης, Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.ⁿ **36** καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ. **37** καὶ γίνεται λαίλαψ μεγάλη ἀνέμου καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. **38** καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;^o **39** καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ, Σιώπα, πεφίμωσο.^p καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.^q **40** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί δειλοί ἐστε; οὕτω^r ἔχετε πίστιν; **41** καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν

¹ **40** [A] δειλοί ἐστε; οὕτω^s B D L Δ Θ 565 700 892* 1342 2427 it^a, aur, b, c, d, ff², i, l vg cop^{sa, bo} (eth) Augustine // δειλοί ἐστε οὕτως; W (it^{c, q} omii οὕτως) // οὕτως δειλοί

¹ **32** NO P: TR M // SP: WH // P: AD NA RSV TEV Seg FC NIV Lu REB NRSV ^m **34** P: WH AD NA M RSV ⁿ **35** P: FC VP ^o **38** P: TEV FC NIV VP ^p **39** P: FC VP // ^q P: NIV

καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούει αὐτῷ;¹

The Healing of the Gerasene Demoniac

(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

5 Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν¹. **2** καὶ ἐξελθόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, **3** ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἀλύσει οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι **4** διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσεσιν δεδέσθαι καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντετριῖθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι· **5** καὶ διὰ παντός νυκτός καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.^a **6** καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ **7** καὶ κράξας φωνῇ μεγάλη λέγει, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὀρκίζω σε τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς.^b **8** ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ, Ἐξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.^c **9** καὶ ἐπηρώτα αὐτόν, Τί ὄνομά σοι; καὶ λέγει αὐτῷ, Λεγιῶν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμεν.^d **10** καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.^e

ἐστε; οὐπω^{45vid f¹ f¹³} (28 omit ἐστε) 205 (892^c οὕτως after ἐστε) arm geo¹ // δειλοὶ ἐστε οὕτως; πῶς οὐκ A C 10167 33 157 180 597 1006 1010 1071 1241 1243 1505 Byz [E F G H Σ] Lect (it¹) syr^{pl}.^h slav Basil // δειλοὶ ἐστε, ὀλιγόπιστοι; οὐπω 579 (1424 οὕτως for οὐπω)

¹ **I** {C} Γερασηνῶν (see Lk 8.26) **8*** B D 2427 it^{aur.} b. c. d. e. f. ff². i. l. q. r¹ vg cop^{sa} mss^{acc.} to Origen; Juvencus // Γαδαρηνῶν (see Mt 8.28) A C f¹³ 157 180 597 1006 1010 1243 1342 1505 Byz [E F G H Σ] l 68 l 76 l 292 l 514 l 673 l 813 l 1223 l 1552 l ^{AD} syr^{pl}.^h Diatessaron^{syr} mss^{acc.} to Origen // Γεργεσηνῶν **8**² L Δ Θ f¹ 28 33 205 565 579 700 892 1071 1241 1424 Lect syr^c cop^{bo} arm eth geo slav Diatessaron^{arm} Origen Hesy-chius // Γεργυστηνῶν W syr^{hmg} (Eriphanus Γεργεσθᾶν)

¹ **41** SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

^a **5.5** SP: NA // P: TEV FC NIV ^b **7** P: FC VP ^c **8** P: TEV FC NIV VP ^d **9** P: FC VP ^e **10** NO P: TR WH AD M RSV Seg VP Lu NJB TOB REB NRSV // SP: NA

2 ἄνθρωπος ... ἀκαθάρτῳ Mk 1.23 **7** Τί ... ὑψίστου 1 Kgs 17.18; Mk 1.24; Lk 4.34 υἱὲ ... ὑψίστου Lk 1.32; 6.35 ὀρκίζω ... θεόν Mt 26.63

11 Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη· **12** καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν λέγοντες, Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.^f **13** καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημιοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ.^g **14** καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοὺς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός· **15** καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. **16** καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων.^h **17** καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν.ⁱ **18** καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα μετ' αὐτοῦ ᾶ.^k **19** καὶ οὐκ ἀφήκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, Ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ ἠλέησέν σε.^l **20** καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.^m

Jairus' Daughter and the Woman Who Touched

Jesus' Garment

(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

21 Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ [ἐν τῷ πλοίῳ]² πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ

² **21** [C] τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ⁸ A (B 2427 omit τῷ) C L (W τοῦ Ἰησοῦ after πλοίῳ) Δ 0107^{vid} 0132^f 13 33 157 180 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 (1342 add εἰς Γεννησαρέτ after Ἰησοῦ) 1424 1505 Byz [E F G H Σ] it^{aur.} f. 1 vg syr^{p.} h cop^{sa} mss. (ms). bo eth slav Augustine // τοῦ Ἰησοῦ Ϝ⁴⁵ vid D Θ f¹ 28 205 565 700 it^{a, b, c, d, e.} ff^{2, i, q, r} 1 syr^s arm geo

¹ 12 P: FC VP ⁸ 13 P: NA RSV TEV FC NIV VP REB NRSV ^h 16 P: TEV ⁱ 17 P: NA TEV Seg FC NIV VP ^l 18 P: TEV ^l 19 P: TEV FC VP ^m 20 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

19 Ὑπαγε ... σου Mt 9.6; Mk 8.26; Lk 5.24; 8.39

22 και ἐρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶν, ὄνματα ἰάπος, και ἰδὼν αὐτὸν μίπτει τοὺς πόδας αὐτοῦ 23 και παρακαλεῖ αὐτὸν πολλα λέγων ὅτι Ἰὸ θυγά- τρον μου ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἔλθῶν ἐπιθῆς τὰς χεῖρας αὐτῆ ἵνα σωθῆ και ἴησῃ. 24 και ἀπήλαθεν μετ' αὐτοῦ. και ἠκούσθαι αὐτῶ ὄχλος πούς και συνῆλθον αὐτὸν. 25 και γυνή οὖσα ἐν βύσει αἵματος δάδεκα ἔτη 26 και πολλα παθούσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν και δαπανήσασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα και ἠνθὲν ὠφεληθείσα ἀλλὰ μάλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθούσα, 27 ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθούσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. 28 ἔλεγεν γάρ ὅτι Ἐάν ἀψῶμαι κἄν τῶν ἱματίων αὐτοῦ σωθῶμαι. 29 και εὐθὺς ἐξῆρανθῆ ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς και ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἵαται ἀπὸ τῆς ἡδοστῆρος. 30 και εὐθὺς ὁ Ἰησοὺς ἐπιγινὼς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξέθεόσασαν ἐπιστάφαις ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν, τίς δύναται ἐλθεῖν ὄχιον συνῆλθόντα σε και λέγεις, τίς αὐτοῦ, Βάπτεις τὸν ὄχιον συνῆλθόντα σε και λέγεις, τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων; 31 και ἔλεγον αὐτῶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Βάπτεις τὸν ὄχιον συνῆλθόντα σε και λέγεις, τίς μου ἤψατο; 32 και περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιῆ- σασαν. 33 ἡ δὲ γυνὴ φοβηθείσα και τρέμουσα, εἰδούσα ὅ γέγονεν αὐτῆ, ἤλαθεν και προσέπεσεν αὐτῷ και εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. 34 ὁ δὲ εἶπεν, θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σεσωκέν σε. ὕπαγε εἰς εἰρημν και ἰσθὶ βῆγῆς ἀπὸ τῆς ἡδοστῆρος σου. 35 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἐρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυνα- γῶου λέγοντες ὅτι Ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν. τί ἔτι σκεύλεις τὸν διδάσκαλον; 36 ὁ δὲ Ἰησοὺς παρακούσας

36 [B] | παρακούσας* 2 B L W Δ 892* 2427 ite // ἀκούσας (see Lk 8.50) N1 D
 0126f1 28 205 565 700 892c 1342 1424 / 950 itun; b; c; d; f; ff; L; Lq; vg cop^{ms, bo} arm eth geo
 slav // εὐθέως ἀκούσας A C 0131 f13 33 157 (180) 579 597 (828) 1006 1010 1071
 1241 1243 1292 1505 Byz | E F G H (N) (2) | Lectt (it^a) syr^h
 * 23 P; TEV FC VP * 24 NO P; TR WH AD NA M TEV Seg FC VP NIB TOB REB || P; TR NA M
 TEV Seg FC NIB REB * 28 P; TEV * 29 SP; NA // P; NIV * 31 P; TEV FC NIV VP / 34 NO P; TR WH
 AD TOB

23 ἐλθὼν ... σωθῆ Mt 8.3; Mk 6.5; Lk 4.40; 13.13; Ac 9.12, 17; 28.8 27 ἦν αὐτοῦ ...
 αὐτοῦ Mt 14.36; Mk 6.56 30 ὁ Ἰησοῦς ... ἐξέλαθούσαν Lk 6.19 34 ἡ πιστις ... σε Mk 10.52;
 Lk 7.50; 17.19 ὕπαγε εἰς εἰρημν Lk 7.50; Ac 16.36; Jas 2.16

τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.^ν **37** καὶ οὐκ ἀφήκεν οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακολουθῆσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. **38** καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίωντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά, **39** καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει.^ν **40** καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.^ω αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον. **41** καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ, Ταλιθα κουμ, ὃ ἔστιν μεθερμηνεύμενον Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε.^ς **42** καὶ εὐθὺς ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει· ἦν γὰρ ἑτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν [εὐθὺς] ἐκστάσει μεγάλη. **43** καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.^ς

The Rejection of Jesus at Nazareth

(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

6 Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. **2** καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο^α λέγοντες, Πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἢ σοφία ἢ δοθεῖσα τούτῳ, καὶ αἱ δυνάμεις¹ τοιαῦτα διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι¹; **3** οὐχ

¹ **2** [C] καὶ αἱ δυνάμεις ... γινόμεναι **Σ*** B (L 579 / 890 *omit* αἱ) 892 1342 2427 *cop^{bo} geo* // καὶ αἱ δυνάμεις αἱ τοιαῦτα αἱ ... γινόμεναι **Σ¹** Δ 33^{vid} // ἵνα καὶ δυνάμεις ... γίνονται **C* D** (Θ 700 *omit* καὶ) 180 597 / 68 / 637 / 813 / 1223 *it^(b). d. ff²* (*it¹. q. r¹* *sy^r omⁱ καὶ*) *sy^rh. (pal)* *arm* // καὶ δυνάμεις ... γίνονται **A C² W f¹ f¹³** (28 828 *δυνάμεις τοιαῦται*) 157 205 565 1006 1010 1071 (1241 *αἱ δυνάμεις*) (1243 *δυνάμεις τοσαῦται*) 1424 1505 *Byz* [E F G H (N Σ *αἱ δυνάμεις*)] *Lect it^a. aur. c. e. l* *vg slav* // ὅτι καὶ δυνάμεις ... γίνονται 1292 (*it¹ omⁱ καὶ*)

^α **36** P: FC NIV VP ^β **39** P: TEV VP ^γ **40** P: FC NIV ^δ **41** P: TEV FC VP ^ε **43** P: WH AD M RSV REB NRSV

^α **6.2** P: NIV

37 Πέτρον ... Ἰακώβου Mt 10.2; 17.1; Mk 1.29; 3.16-17; 9.2; 13.3; 14.33; Lk 6.14; 9.28; Ac 1.13 **39** τὸ ... καθεύδει Jn 11.11 **41** σοὶ λέγω, ἔγειρε Lk 7.14 **43** διεστείλατο ... τοῦτο Mk 1.44; 7.36 **6.2** τίς ἢ σοφία ... τούτῳ Jn 7.15 **3** οὐχ ... Μαρίας Jn 6.42 ὁ υἱὸς ... Σίμωνος Mk 3.31

οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς² τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτος³ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς;^b καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.^c **4** καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενεῦσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.^d **5** καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. **6** καὶ ἐθαύμαζεν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.^e

The Mission of the Twelve

(Mt 10.1, 5-15; Lk 9.1-6)

Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδασκων.^f **7** καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἔξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων,^g **8** καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ράβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ πήραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, **9** ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.^h **10** καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὅπου ἂν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. **11** καὶ ὅς ἂν τόπος μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν ἐκτινάξατε τὸν χοῦν

² **3** {A} τέκτων, ὁ υἱός^κ A B C D L W Δ Θ f¹ 28 157 180 205 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ^c] Lect it^d. f. ff². l. q vg syr^p. h (syr^{pal} omit τέκτων ὁ) cop^{sa}. bo geo¹ slav Celsus^{acc.} to Origen // τοῦ τέκτονος υἱός καί (see Mt 13.55) (ϕ^{45vid} 13 ὁ υἱός) (Σ^{*vid} 565 579 omit καί) f¹³ 33^{vid} 700 / 184 / 387 / 547 / 890 (l 1627 it^e vg^{mss} ὁ υἱός and omit καί) it^a. aur. b. c. i. r¹ vg^{mss} cop^{bo}mss (eth) geo² Origen

³ **3** {B} καὶ Ἰωσήτος B D L Δ Θ f¹³ [828*] 33 565 579 700 2427 / 547 it^a. d cop^{sa}mss. bo // καὶ Ἰωσή A C W f¹ 28 157 180 205 597 828^c 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect cop^{sa}mss arm geo slav // καὶ Ἰωσήφ (see Mt 13.55) κ / 514 it^{aur.} b. c. f. l. q. r¹ // omit it^c. ff². i

^b **3** P: FC VP // ^c P: TEV NIV ^d **4** P: TEV FC VP ^e **6** NO P: TR AD // ^f SP: NA // ^g P: WH M RSV // ^h SP: NA // ⁱ P: RSV Seg // ^S TR: * ⁷ P: NIV ^h **9** P: FC

4 Οὐκ ... πατρίδι αὐτοῦ Jn 4.44 **5** ὀλίγοις ... ἐθεράπευσεν Mt 14.14; Mk 6.13 ἐπιθεὶς ... ἐθεράπευσεν Mt 9.18; Mk 5.23; 7.32; 8.23, 25; Lk 4.40; 13.13; Ac 9.12, 17; 28.8 **7** ἤρξατο ... δύο δύο Lk 10.1 **8-9** παρήγγειλεν ... σανδάλια Lk 10.4 **10** Ὅπου ... ἐκεῖθεν Lk 10.7 **11** ἐκτινάξατε ... ὑμῶν Lk 10.11; Ac 13.51

τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.^l
12 Καὶ ἐξεληθόντες ἐκήρυξαν ἵνα μετανοῶσιν, **13** καὶ
 δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς
 ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον.^k

The Death of John the Baptist

(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

14 Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον⁴ ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. **15** ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι Ἡλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ὡς εἷς τῶν προφητῶν.^l
16 ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν, "Ὁν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος ἠγέρθη.^m **17** Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. **18** ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου." **19** ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνείχεν αὐτῷ καὶ ἠθέληεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο. **20** ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβείτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει, καὶ⁵ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν.^o **21** Καὶ γενομένης

⁴ **14** [B] καὶ ἔλεγον B N^{vid} W 2427 / 514 it^{a, b, d, ff2} vg^{mss} cop^{sams} Augustine // καὶ ἔλεγεν S A C L Δ Θ 0269 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect (I 253 καὶ εἶπεν) it^{aur, c, f, i, l, q, r1} vg syr^{s, p, h, pal} cop^{samss, bo} arm eth geo^{1, A} slav Ps-Justin^{vid} // καὶ ἐλέγασαν D // omit geo^B

⁵ **20** [C] ἠπόρει, καὶ S B L (W ἠπορεῖτο, καὶ) Θ 2427 cop^{sa, bo} // ἐποίει, καὶ A C D f¹ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 (I 866) Byz [E F G H N Σ] Lect it^{a, aur, b, c, d, f, ff2, i, l, q, r1} vg syr^{s, p, h, pal} eth geo¹ slav // ἂ ἐποίει, καὶ f¹³ 28 arm // omit Δ cop^{bmss}

^l II SP: NA // P: TEV FC NIV VP ⁴ **13** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^l **15** P: TEV FC NIV ^m **16** P: NA M FC NIV VP Lu TOB REB NRSV // S: NJB ^a **18** P: TEV VP ^o **20** P: NA TEV Seg FC NIV NJB REB

II εἰς μαρτύριον αὐτοῖς Mt 8.4; 10.18; Mk 1.44; 13.9; Lk 5.14 **13** ἠλειφον ἐλαίῳ Jas 5.14 πολλοὺς ... ἐθεράπευον Mt 14.14; Mk 6.5 **14-15** καὶ ἔλεγον ... προφητῶν Mt 16.14; Mk 8.28; Lk 9.19 **17-18** Lk 3.19-20 **18** Οὐκ ἔξεσπν ... σου Lv 18.16

ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγιστάσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, **22** καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἡρωδιάδος⁶ καὶ ὀρχησαμένης ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις.^p εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, Αἴτησόν με ὃ ἐάν θέλῃς, καὶ δώσω σοι.^q **23** καὶ ᾤμοσεν αὐτῇ [πολλά],⁷ Ὅ τι⁸ ἐάν με αἰτήσης δώσω σοι ἕως ἡμίσεως τῆς βασιλείας μου.^r **24** καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς, Τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν, Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος. **25** καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ἠτήσατο λέγουσα, Θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῶς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.^s **26** καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς ἀνακειμένους οὐκ ἠθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτήν.^t **27** καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ **28** καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτήν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτήν τῇ μητρὶ αὐτῆς.^u **29** καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον καὶ ᾔηραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.^v

⁶ **22** {C} θυγατρὸς αὐτοῦ Ἡρωδιάδος⁶ B D L Δ 565 (arm) // θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος A C (W l 253 *omit* τῆς) Θ f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] *Lect* it^a, d, ff², i, l, q, r¹ vg syr^h slav // θυγατρὸς τῆς Ἡρωδιάδος f¹ 205 it^{aur}, b, c, f, syr^{as}, p, pal cop^{sa}, bo eth geo

⁷ **23** {C} αὐτῇ πολλὰ φ^{45vid} D Θ 565 700 it^(a, b, d, ff², i, q) vg^{mss} arm // αὐτῇ⁸ A B C^{2vid} (C^{*vid} W l 1016 *homoioteleuton*) Δ f¹³ 33 157 180 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] *Lect* it^{aur}, c, f, l vg syr^{p, h} cop^{sa}mss, bo eth geo slav Chrysostom // πολλὰ 28 // *omit* L (f¹ 205 syr^s *add* καὶ ᾤμοσεν αὐτῇ *after* βασιλείας μου) cop^{sa}mss, bo^{mss}

⁸ **23** {C} ὃ τι or ὅ τι φ⁴⁵ B Δ 33* 1241 1342 2427 l 127 l 211 l 890 l 1074 // ὅτι ὅς A L Θ f¹³ 28 33^c 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] *Lect* it^a, aur, b, c, d, f, ff², i, l, q vg arm eth geo slav Chrysostom; Ambrose // εἶ τι D // *for* C^{*vid} W f¹ 205 *compare* footnote 7; C² *illegible*

^p **22** P: NIV // ^q P: FC VP ' **23** P: TEV FC NIV ' **25** P: TEV FC NIV VP ' **28** P: VP REB " **29** P: TR AD NA M RSV

23 Ὅ τι ... αἰτήσης ... βασιλείας μου Est 5.3, 6; 7.2 **29** ᾔηραν ... μνημεῖο Μτ 27.59-60; Lk 23.52-53; Jn 19.38, 41

The Feeding of the Five Thousand

(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. **31** καὶ λέγει αὐτοῖς, Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον.^v ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.^w **32** καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν.^x **33** καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνωσαν πολλοὶ καὶ πεζῆ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς.^y **34** καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.^z **35** Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι Ἐρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος καὶ ἤδη ὥρα πολλή. **36** ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τί φάγωσιν. **37** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Ἄπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων ἄρτους καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν; **38** ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε ἴδετε, καὶ γνόντες λέγουσιν, Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας. **39** καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. **40** καὶ

^v **33** [B] ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς **8** B (0187^{vid} omit ἐκεῖ) 157 892 1342 2427 1 770 (l 950 αὐτοῖς) 1 1780 it^{sur.1} vg (syr^p) (cop^{sa, bo}) geo² slav Augustine // ἐκεῖ καὶ προσῆλθον αὐτούς L (Δ Θ αὐτοῖς) (13 προσῆλθεν) 579 1241 (1424 omit ἐκεῖ) 1 184 1 211 1 384 1 387 1 773 arm // ἐκεῖ καὶ συνῆλθον αὐτοῦ D (28 700 αὐτῷ) (565 it^{d, it², i, r¹} ἦλθον) it^b // καὶ ἦλθον ἐκεῖ f¹ (it^a) // πρὸς αὐτούς καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν 33 // ἐκεῖ καὶ προσῆλθον αὐτούς καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν **84vid (A συν-έδραμον for συνῆλθον) (f¹³ συνεισηλθον πρὸς αὐτούς) 157 180 597 (1006 1010 1243 προσῆλθον) 1071 1292 (1505 προσῆλθον and πρὸς αὐτοῖς) Byz [E F G H (N) (Σ)] 1 68 1 673 1 813 1 1223 I^{AD} it^{f. (4)} syr^h eth geo¹ // ἐκεῖ W 205 it^c (syr^o omit)**

^v **31** P: VP // ^w P: NA FC NIV ^x **33** P: TEV ^y **33** P: NA M FC ^z **34** P: NA Seg NIV Lu

30 Lk 10.17 **31** οὐδὲ ... εὐκαίρουν Mk 3.20 **34** εἶδεν ... ἐπ' αὐτούς Mt 9.36; 15.32; Mk 8.2 ἦσαν ... ποιμένα Nu 27.17; 1 Kgs 22.17; 2 Chr 18.16; Eze 34.8; Zch 10.2; Jdth 11.19; Mt 9.36 **35-44** Mt 15.32-38; Mk 8.1-9

ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαὶ κατὰ ἑκατὸν καὶ κατὰ πεντήκοντα. **41** καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς [αὐτοῦ]¹⁰ ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν. **42** καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, **43** καὶ ἦραν κλάσματα δώδεκα κοφίνων πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. **44** καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες [τοὺς ἄρτους]¹¹ πεντακισχίλιοι ἄνδρες.^{aa}

Walking on the Water

(Mt 14.22-33; Jn 6.15-21)

45 Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν¹² πρὸς Βηθσαιδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύει τὸν ὄχλον. **46** καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.^{bb} **47** καὶ ὀψίας γενομένης ἦν¹³ τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. **48** καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περι

¹⁰ **41** {C} μαθηταῖς αὐτοῦ⁴⁵ Φ^{45} A D W Θ f^1 f^{13} 28 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H N Σ] *Lect* it^a, aur. b. c. f. ff², i. l. q. r¹ vg syr^{s, p, h} cop^{sa}mss eth geo slav^{mss} // μαθηταῖς (see Mt 14.19; Lk 9.16) \aleph B L Δ 0187^{vid} 33 579 892 1241 1424 2427 / 211 / 384 / 387 / 770 / 773 / 950 / 1780 it^d cop^{sa}mss, bo arm slav^{mss}

¹¹ **44** {C} τοὺς ἄρτους A B L Δ 13 33 157 180 579 597 828 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] *Lect* (it^e add et pisces) it^f syr^{p, h} cop^{bo} eth (geo) slav // omit (see Mt 14.21) Φ^{45} \aleph D W Θ f^1 f^{13} 28 205 565 700 it^a, aur. b. d. ff², i. l. q. r¹ vg (syr^e) cop^{sa} arm

¹² **45** {A} εἰς τὸ πέραν (see Mt 14.22) \aleph A B D L Δ Θ f^{13} 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] *Lect* it^a, aur. b. c. d. f. ff², i. l. vg syr^{p, h} cop^{sa} arm eth geo² slav Origen // omit Φ^{45 vid W f^1 205 it^d syr^s geo¹

¹³ **47** {B} ἦν \aleph A B L W Θ f^{13} 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] *Lect* it^{aur, c, l, q, r¹} vg syr^{s, p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo¹ slav Augustine // ἦν πάλαι Φ^{45} D f^1 28 205 it^a, b. d. ff², i. l. vg^{mss} geo² // omit Δ

^{aa} **44** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV ^{bb} **46** SP: NA // P: Seg NIV NRSV

τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς. **49** οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἔδοξαν ὅτι φάντασμα ἔστιν, καὶ ἀνέκραξαν· **50** πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ ἐταράχθησαν.^{cc} ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε^{dd}. **51** καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ λίαν [ἐκ περισσοῦ] ἐν ἑαυτοῖς¹⁴ ἐξίσταντο¹⁵. **52** οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.^{ee}

The Healing of the Sick in Gennesaret

(Mt 14.34-36)

53 Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρέτ καὶ προσωρμίσθησαν.^{ff} **54** καὶ ἐξεληθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν **55** περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν. **56** καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤψαντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.^{gg}

¹⁴ **51** [C] λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς A f¹³ 33 157 180 205 579 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 2427 Byz [E F G H (Σ)] Lect it^a, (aur), (c), d, f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^b slav // λίαν ἐν ἑαυτοῖς **B** (L αὐτοῖς) Δ 892 1342 (syr^b, p) geo¹ // περισσῶς ἐν ἑαυτοῖς D (W 28 ἐκ περισσοῦ) (f¹ ἐκ περισσῶς) (565, but see also footnote 15) 700 it^b // περιέσωσεν αὐτούς καὶ Θ // περιέσωσεν αὐτούς καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς Φ

¹⁵ **51** [B] ἐξίσταντο **B** L Δ 28 892 1342 2427 it^c, ff², i, l vg syr^s cop^{sa, bo} geo // ἐξέπληθοντο f¹ 205 Diatessaron^{am} // ἐξίσταντο καὶ ἐθαύμαζον A D W Θ f¹³ 33 157 180 (565, but add λίαν ἐν ἑαυτοῖς a 2nd time) 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 (1424) 1505 Byz [E F G H N^{vid} Σ] Lect it^(a), (aur), b, d, f, q, r¹ vg^{mss} syr^{p, h} arm eth slav

^{cc} **50** P: TEV NIV // ^{dd} P: FC VP // ^{ee} **52** SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NIV REB NRSV // **53** SP: NA // ^{ff} **56** P: WH AD NA M RSV NRSV

49 ἔδοξαν ... ἐστιν Lk 24.37 **51** ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος Mk 4.39 **52** ἦν ... πεπωρωμένη Mk 8.17 **56** ἵνα ... ἄψωνται Mt 9.20; Mk 5.27; Lk 8.44

The Tradition of the Elders

(Mt 15.1-20)

7 Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων. **2** καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν, τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθίουσιν τοὺς ἄρτους^a **3** – οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῆ¹ νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, **4** καὶ ἀπ' ἀγορᾶς² ἐὰν μὴ βαπτίσωνται³ οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα πολλά ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων [καὶ κλινῶν]⁴ –^b **5** καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, Διὰ τί οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταί σου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;^c **6** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται [ὅτι]

Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσιν με τιμᾶ,

ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ·

7 μάτην δὲ σέβονται με

διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.^d

¹ **3** {A} πυγμῆ A B (D) L Θ 0131 0274 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 (579) 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect it^c ff². i. q. r¹ syr^{hmg} arm geo slav Origen Epiphanius // πυκνά N W it^(b). f.1 vg syr^p. h cop^{bo} (eth) // πυκνά πυγμῆ it^{aur} // momento it^a, primo it^a // omit Δ (2427 omit verses 3-4 totally) syr^e cop^{sa}

² **4** {A} ἀγορᾶς P^{45vid} N A B L Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect vg syr^s. p. h cop^{sa}ms^s. bo eth slav Origen // ἀγορᾶς ὅταν ἔλθωσιν D (W καὶ ἀπ' ἀγορᾶς δέ) it^a. aur. b. c. d. f. ff². i. l. q. r¹ vg^{ms} (cop^{sa}ms^s) arm geo

³ **4** {B} βαπτίσωνται A D W Θ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff². i. l. q. r¹ vg syr^s. p. h cop^{bo} arm eth slav Origen // βαπτίζονται F L Δ // ραντίσονται N B cop^{sa} geo

⁴ **4** {C} καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν A D W Θ f¹ f¹³ 28^c 33 157 180 205 565 579 597

^a 2 P: TEV FC ^b 4 P: TEV FC NIV ^c 5 P: NA TEV FC NIV VP ^d 7 P: TEV Seg TOB

8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων.^{5c} **9** Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν στήσητε.⁶ **10** Μωϋσῆς γὰρ εἶπεν, **Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, καί, Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτω τελευτάτω.** **11** ὑμεῖς δὲ λέγετε, Ἐὰν εἴπη ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, Κορβάν, ὃ ἐστίν, Δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἔμοῦ ὠφελθῆς, **12** οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, **13** ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ἢ παρεδώκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.⁷

14 Καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀκούσατέ μου πάντες καὶ σύνετε. **15** οὐδὲν ἐστίν ἕξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν, ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενά ἐστίν τὰ κοινούντα τὸν ἄνθρωπον.^{7g} **17** Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς

700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^a, aur, b, c, d, f, ff², i, l, q, (r¹) vg syr^{ph} cop^{sa} arm eth geo slav Origen // καὶ χαλκίων Ϝ^{45vid} B L Δ 28* 1342 l 292 cop^{sa} // omit syr^e

⁵ 7-8 {A} ἀνθρώπων. ἀφέντες ... ἀνθρώπων. Ϝ⁴⁵ B L W Δ 0274 f¹ 205 2427 (*Lect*^{pt}, AD end so the pericope) cop^{sa}, bo arm geo Basil // ἀνθρώπων. ἀφέντες ... ἀνθρώπων· βαπτισμὸς ξεστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. (A omit ἄλλα) f¹³ 33 (157) (180) 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 (1342 add only βαπτισμὸς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων) 1424 1505^c (1505* illegible) Byz [E (F) G H Σ] *Lect*^{pt} it^{aur}, f, i vg (syr^{ph}, h) (cop^{bo}) eth slav Augustine // ἀνθρώπων. βαπτισμὸς ξεστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα παρόμοια ἃ ποιεῖτε τοιαῦτα πολλὰ ἀφέντες ... ἀνθρώπων. D (Θ 28 565 same words with some transpositions) it^a, b, c, d, ff², i, q, r¹ // ἀνθρώπων. (omit verse 8; see Mt 15.3) syr^e

⁶ 9 {D} στήσητε D W Θ f¹ 28 205 565 it^a, b, c, (d), f, ff², i, q, r¹ syr^s, p Didymus^{dub}; Cyprian Zeno Gregory-Elvira Jerome // τηρήσητε B A L Δ f¹³ 33 157 180 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] *Lect* it^{aur}, i vg syr^h cop^{sa}, bo eth slav Augustine // τηρήτε B 2427

⁷ 15 {A} omit verse 16 B L Δ* 0274 28 1342 2427 *Lect*^{1/2} cop^{sa}, bo^{pt} geo¹ // include verse 16 εἴ τις ἔχει ὧτα ἀκούειν ἀκούετω (see 4.9, 23) A D W Δ^c Θ f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243^c (1243* omit ὧτα) 1292 1424

⁸ P: RSV TEV FC NIV VP REB NRSV / 13 NO P: TR WH AD // S: TEV FC NJB TOB * 15 P: NA TEV FC NIV VP REB NRSV // P after v. 16: NJB

10 Τίμα ... μητέρα σου Ex 20.12; Dt 5.16 (Mk 10.19; Eph 6.2) Ὁ ... τελευτάτω Ex 21.17 (Lv 20.9)

οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὴν παραβολήν. **18** καὶ λέγει αὐτοῖς, Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι **19** ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται,^h καθαρίζων⁸ πάντα τὰ βρώματα;ⁱ **20** ἔλεγεν δὲ ὅτι Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. **21** ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλοπαί, φόνοι, **22** μοιχεῖαι, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. **23** πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.^k

The Syrophoenician Woman's Faith

(Mt 15.21-28)

24 Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου⁹. καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γινῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. **25** ἀλλ' εὐθύς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ,

1505 Byz [E F G H Σ] Lect^{1/2} I^{AD} it^a, aur. b. c. d. f. ff², i. l. n. q. r¹ vg syr^s, p. h. pal cop^{salmss}, bo^{pl} arm eth geo² slav // include ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκούετω 1071 (I 68^{1/2} / 76^{1/2} / 184^{1/2} / 673^{1/2} / 813^{1/2} / 1223^{1/2}, but the 2nd time εἰ τις ἔχει ...)

⁸ **19** {A} καθαρίζων ⳑ A B L W Δ Θ 0274 f¹ f¹³ 28 180 205 565 579 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz^{pl} [E F G H] Lect^{pl} cop^{sa, bo} eth slav Origen Chrysostom // καθαρίζον 33 157 597 700 1010 Byz^{pl} [Σ] Lect^{pl, AD} (καθαρίζων or καθαρίζον it^a, aur. b. c. d. f. ff², i. n. q. vg) // καθαρίζει D (it^h, r¹ arm geo καὶ καθαρίζει) // καὶ καθαρίζεται syr^s

⁹ **24** {B} Τύρου D L W Δ Θ 28 565 / 751 / 890 it^a, b. d. ff², i. n. r¹ syr^s, pal Origen; Ambrosiaster // Τύρου καὶ Σιδῶνος (see Mt 15.21) ⳑ A B f¹ f¹³ 33 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{aur, c. f. l. q} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav John-Damascus^{vid}; Jerome

^h **19** P: FC VP // ' καθαρίζων ... βρώματα as author's parenthetical comment; WH RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // as text NJB⁹⁵ // P: TEV FC NIV ^k **23** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV // MS: NJB

17 ἐπηρώτων ... παραβολήν Mt 13.36; Mk 4.10; Lk 8.9 **21-22** οἱ διαλογισμοὶ ... ἀφροσύνη Ro 1.29-31; 1 Cor 5.11; 6.9-10; Ga 5.19-21; Eph 5.3-4; Col 3.5; 1 Tm 1.9-10; 2 Tm 3.2-4; 1 Pe 4.3; Re 21.8; 22.15

ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.¹ **26** ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Συροφοινίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. **27** καὶ ἔλεγεν αὐτῇ, "Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα, οὐ γάρ ἐστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς κυνάριαις βαλεῖν. **28** ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ, Κύριε¹⁰· καὶ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. **29** καὶ εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὑπάγε, ἐξελήλυθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον. **30** καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὔρεν τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.^m

A Deaf and Dumb Man Healed

31 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος¹¹ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπόλεως. **32** καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιάλον καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.ⁿ **33** καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, **34** καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξεν καὶ λέγει αὐτῷ, Εφθαθα, ὃ ἐστιν, Διανοίχθητι.^o **35** καὶ [εὐθέως]¹² ἠνοίγησαν αὐτοῦ αἰ

¹⁰ **28** {B} κύριε Φ^{45} D W Θ f^{13} 565 700 / 751 / 890 it^{b, c, d, ff2, i} syr^s arm geo² // ναί, κύριε (see Mt 15.27) \aleph A B L Δ 0274^{vid} f^1 28 33 157 180 205 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] *Lect it^a, aur. f. l. n. q* vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} eth geo¹ slav Diatessaron Basil

¹¹ **31** {A} ἦλθεν διὰ Σιδῶνος \aleph B D L Δ Θ 33 565 700 892 1342 2427 it^a, (aur), b, c, d, f, ff2, i, l, n, r¹ vg syr^{pal} cop^{sa, mss, bo} eth // καὶ Σιδῶνος ἦλθεν Φ^{45} A W 0131 f^1 f^{13} 28 157 180 205 579 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] *Lect it^a* syr^{p, h} cop^{sa, mss} (arm) geo slav

¹² **35** {C} καὶ εὐθέως Φ^{45} A W Θ 0131^c f^1 f^{13} 28 157 180 205 565 597 700 1006

¹ 25 P: Seg ^m 30 SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV ^a 32 P: NIV ^a 34 P: TEV FC VP

32 παρακαλοῦσιν ... χεῖρα Mt 9.18; Mk 5.23; 8.23, 25; Lk 4.40; 13.13; Ac 9.12, 17; 28.8
33 Mk 8.23 **34** ἀναβλέψας ... οὐρανόν Mt 14.19; Mk 6.41

ἀκοαί, καὶ ἐλθὴν ὁ δεσπότης τοῦ γλώσσῃς αὐτοῦ καὶ ἐλάλει ὁρθῶς. **36** καὶ διεστράξατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν. ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστράξατο, αὐτοὶ μάλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. **37** καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξέπληθυσσεν τοὺς ἀκούοντες, καὶ [τοὺς] ἀλλόθους λαλεῖν.⁹

The Feeding of the Four Thousand

(Mt 15.32-39)

8 Ἐν ἐκείνῃς ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοὺ ὄχλου ὄντος καὶ ἡ ἐλθόντων τὸ φάγωσιν, προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς, **2** Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἡδὴ ἡμεῖραι τρεῖς προσηύνουσιν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν. **3** καὶ εὐὰν ἀποδώσω αὐτοῖς νηστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἔκλυθησονται ἐν τῇ ὁδοῦ. καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν ἦκασιν. **4** καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθητὰι αὐτοῦ ὅτι Ἰθὺεν τοῦτους δύνησται τις ὡδε χορτάσαι αὐτοὺς ἐπὶ ἐρητίας; **5** καὶ ἠρώτα αὐτοὺς, Ἰδοὺς ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν, Ἐπτά. **6** καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἄρτους ἐλύχρησθησας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παρατιθῶσιν, καὶ παρέθηκεν τῷ ὄχλῳ. **7** καὶ εἶχον ἰχθῦδια ὀλίγα. καὶ ἐβόλησας αὐτὰ ἐῖπεν καὶ ταῦτα παρατιθῆναι. **8** καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ στυβιάς. **9** ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι. καὶ

1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lectr It^{am}, c. l. 1 vg syr^p, p. h. b. pal
 cop^{sams}, bo arm eih geo slav // καὶ ἡ Β Δ Λ Δ 0131 * 0274 33 579 892 1342 It^{ab}, b. d. It^c, l. q. r¹
 1 7 [B] ἐβόλησας αὐτὰ ἡ Β C L Δ Θ 892 1071 1241 1342 1424 2427 eih //
 αὐτὰ ἐβόλησας (A F ταῦτα ἐβόλησας) W 0131 f¹³ f¹ 28 205 565 1243 Lectr It^{am},
 b. c. l. It^c, l. 1 vg syr^p, p. h. b. (arm) geo slav // ἐβόλησας 33 157 180 579 597 700 1006 1010
 1292 1505 Byz [E G H] / 68 / 76 / 673 / 813 / 1223 / Δ D (cop^{sams}) // ἐλύχρησθησας D
 It^d, q

35 P: NIV # 37 P: WH AD NA M RSV NRSV

36 διεστράξατο ... λέγωσιν Mk 1.44; 5.43 ὅσον ... ἐκήρυσσον Mk 1.45 37 τοὺς κωφοὺς ... λαλεῖν
 15.35-6 8.1-10 Mt 14.14-21; Mk 6.35-44; Lk 9.12-17; Jn 6.5-13

ἀπέλυσεν αὐτούς.^a **10** Καὶ εὐθὺς ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.^{2, b}

The Demand for a Sign

(Mt 16.1-4)

11 Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. **12** καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει, Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.^c **13** καὶ ἀφείς αὐτούς πάλιν ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.^d

The Leaven of the Pharisees and of Herod

(Mt 16.5-12)

14 Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. **15** καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων, Ὁράτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου³. **16** καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους ὅτι^e ἄρτους οὐκ ἔχουσιν. **17** καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς, Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;

² **10** {B} τὰ μέρη Δαλμανουθά \aleph A (B Δαλμανουθα) C L Δ 0131 0274 33 157 180 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1505 2427 Byz [E F G H] *Lect* (l 184 / 950 Δαλμουναθά) it^{l, q} vg syr^{p, h, hgr} cop^{sa, bo} arm (eth) geo¹ slav^{mss} // τὰ ὄρια Δαλμανουθά (W τὸ ὄρος Δαλμουναί) Σ (1071 τὰ ὄρη) 1241 1424 it^f slav^{mss} mss^{acc. 10} Augustine // τὰ μέρη Μαγδαλά Θ f¹ f¹³ (28 syr^s τὸ ὄρος Μαγδαλά) 205 (565 τὰ μέρη Μαγδαλά) (it^{(a), b, (d), ff², r¹} Magedam) (itⁱ in terra Magedam) syr^{pal} geo² (Eusebius τὸ ὄρος Μαγδαλά) // τὰ ὄρια Μελεγαδά (see Mt 15.39) D* (D² Μαγαδά) (it^{c, k} Mageda) (it^{aur} Jerome mss^{acc. 10} Augustine Magedan)

³ **15** {A} Ἡρώδου \aleph A B C D L Δ 0131 33 157 180 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F H N Σ] *Lect* it^{s, aur, b, c, d, f, ff², l, q, r¹} vg syr^{s, p, h} cop^{sa, ms, bo} eth slav // τῶν Ἡρωδιανῶν Φ ⁴⁵ G W Θ f¹ f¹³ 28 205 565 / 68 / 76 / 673 / 813 / 1223 it^{i, k} vg^{ms} cop^{sa, mss} arm geo

^a9 P: TR NA // S: Lu ^b10 NO P: TR Lu // P: WH AD NA M RSV NIV REB NRSV ^c12 P: FC VP ^d13 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg REB NRSV ^e16 Causal: M TEV Seg FC NIV NJB TOB // Different text: TR AD

11 Mt 12.38; 16.1; Lk 11.16; Jn 6.30 **12** Τί ... ταύτη σημεῖον Mt 12.39; Lk 11.29 **15** βλέπετε ... Φαρισαίων Lk 12.1 **17** Τί διαλογίζεσθε ... ὑμῶν Mk 6.52

18 ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε καὶ ὧτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε, **19** ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, Δώδεκα. **20** Ὅτε τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σφυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; καὶ λέγουσιν [αὐτῷ], Ἑπτὰ. **21** καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Οὐπω συνίετε;f

The Healing of a Blind Man at Bethsaida

22 Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἄψηται. **23** καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἐπηρώτα αὐτόν, Εἶ τι βλέπεις; **24** καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν, Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα ὀρῶ περιπατοῦντας.⁸ **25** εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν καὶ ἀπεκατέστη καὶ ἐνέβλεπεν τηλαυγῶς ἅπαντα. **26** καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων, Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς.⁴h

Peter's Declaration about Jesus

(Mt 16.13-20; Lk 9.18-21)

27 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς, Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; **28** οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες [ὅτι]

⁴ **26** {B} μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς (S* W μῆ) S² B L J¹ 205 579 2427^{vid} syr^{sa} cop^{sa} bo^{pl} fay geo¹ // μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς μηδὲ εἴπῃς τι ἐν τῇ κώμῃ A C Δ 33 157 180 597 700 (892 τινὶ τῶν) 1006 1010 1071 1241 1292 (1342 1424 omit τὴν) 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect syr^{ph} h cop^{bo^{pl}} eth slav // καὶ ἐὰν εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς μηδενὶ εἴπῃς ἐν τῇ κώμῃ syr^{hms} // ὕπαγε εἰς τὸν οἶκον σου καὶ μηδενὶ εἴπῃς εἰς τὴν κώμην D it^{dl} (q) (it^c k omit ὕπαγε ... καί) // ὕπαγε εἰς οἶκον σου καὶ ἐὰν εἰς

/21 P: WH AD NA M RSV REB *24 P: TEV FC NIV VP ^h26 P: (TR) WH (AD) M RSV

18 ὀφθαλμοῦς ... ἀκούετε Jr 5.21; Eze 12.2; Mk 4.12; Ac 28.26 **19** Mt 14.15-21; Mk 6.35-44; Lk 9.12-17; Jn 6.5-13 **20** Mt 15.32-38; Mk 8.1-9 **22-23** φέρουσιν ... αὐτῷ Mk 7.32-33 **23** πτύσας ... αὐτοῦ Jn 9.6 **28** Mk 6.14-15; Lk 9.7-8

Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι, Ἥλιαν, ἄλλοι δὲ ὅτι εἶς τῶν προφητῶν. **29** καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτούς, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ Χριστός. **30** καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.ⁱ

Jesus Foretells His Death and Resurrection

(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

31 Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτούς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι.^k **32** καὶ παρησία τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος αὐτὸν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.^l **33** ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν Πέτρῳ καὶ λέγει, Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.^m **34** Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι. **35** ὃς γὰρ ἐὰν θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου σώσει αὐτήν. **36** τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον κερδῆσαι τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; **37** τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; **38** ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυθῆ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους⁵ ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἀμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς

τὴν κόμην εἰσέλθης μηδενὶ εἶπης ἐν τῇ κόμῃ Θ (f¹³ τὸν οἶκον and εἶπης μηδέ) (28 1243 μηδενὶ μηδὲν εἶπης) (565 τὸν οἶκον) (it^{f2}, i) (it^(a), aut. b. f. 1 vg omit ἐν τῇ κόμῃ) geo²

⁵ **38** [B] λόγους (see Lk 9.26) N A B C D L Δ Θ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz | E F G H

ⁱ **30** NO P: AD REB // SP: WH // P: NA M RSV Seg NRSV ⁴ **31** P: FC ¹ **32** P: FC NIV ³ **33** SP: WH // P: TR NA M RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV // S: Lu NJB TOB

29 Σὺ ... Χριστός Jn 6.69 mg **30** Mk 9.9 **31** δεῖ ... ἀποκτανθῆναι Mt 17.12; Mk 9.12; Lk 17.25 **34** Εἴ τις θέλει ... μοι Mt 10.38; Lk 14.27 **35** Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25 **38** Mt 10.33; Lk 12.9

τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ⁶ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων."

9 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ὧδε τῶν ἐστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.^a

The Transfiguration of Jesus

(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

2 Καὶ μετὰ ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους. καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, **3** καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα λευκὰ λίαν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκᾶναι. **4** καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἥλιος σὺν Μωϋσεῖ καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. **5** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Ῥαββί, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεῖ μίαν καὶ Ἡλίᾳ μίαν.^b **6** οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῆ, ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο.^c **7** καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς, καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἀκούετε αὐτοῦ.^d **8** καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.^e

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδεὶς ἃ εἶδον διηγῆσονται, εἰ μὴ ὅταν ὁ

Σ] *Lect it^a, aur. b. c. d. f. ff², i. l. n. q. r¹ vg syr^s, p. h. pal cop^{bo}, fay arm eth geo slav Clement Origen Didymus^{dub} Cyril; Ambrosiaster Augustine // omit P^{45vid} W it^k cop^{sa}*

⁶ **38** [A] μετὰ (see Mt 16.27) **8** A B C D L Δ Θ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] *Lect it^a, aur. b. c. d. f. ff², i. k. l. n. q. r¹ vg syr^p, h. pal eth geo slav Clement Didymus^{dub}; Ambrose Jerome Augustine^{3/4} // καί (see Lk 9.26) P⁴⁵ W I 751^{1/2} syr^s arm Augustine^{1/4}*

^a 38 NO P; TR WH AD M RSV

^b 9.1 P; TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^b 5 P; FC VP ^c 6 P; TEV NIV ^d 7 P; FC NIV ^e 8 NO P; TR WH AD Lu TOB // S; NJB

I εἰσὶν ... ἐληλυθυῖαν Mk 13.30 2-8 2Pe 1.17-18 2 Πέτρον ... Ἰωάννην Mt 10.2; Mk 1.29; 3.16-17; 5.37; 13.3; 14.33; Lk 5.10; 6.14; 8.51; Ac 1.13 7 Οὗτος ... ἀγαπητός Ps 2.7; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22; 2Pe 1.17 ἀκούετε αὐτοῦ Dt 18.15; Ac 3.22 9 διεστείλατο ... διηγῆσονται Mt 12.16; Mk 8.30

υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ.¹ **10** καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν⁸ πρὸς ἑαυτοὺς^h συζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.ⁱ **11** καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες, Ὅτι^k λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἥλιαν δεῖ ἔλθειν πρῶτον; **12** ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, Ἥλιος μὲν ἔλθων πρῶτον ἀποκαθιστάνει πάντα· καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενηθῆ; **13** ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἥλιος ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἤθελον, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.^l

The Healing of a Boy with an Unclean Spirit

(Mt 17.14-20; Lk 9.37-43a)

14 Καὶ ἐλθόντες¹ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδον¹ ὄχλον πολλὸν περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας πρὸς αὐτούς. **15** καὶ εὐθύς πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.^m **16** καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς;ⁿ **17** καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σέ, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαον· **18** καὶ ὅπου ἐὰν αὐτὸν καταλάβῃ ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπα τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. **19** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει, Ὡ γεινὰ ἀπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρὸς με.^o **20** καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν.^p καὶ ἰδὼν αὐτὸν τὸ πνεῦμα εὐθύς συνεσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων.^q **21** καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ, Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπεν,

¹ 14 {B} ἐλθόντες ... εἶδον **8** B L W Δ Ψ 892 1342 2427 it^k cop^{sa} arm geo¹ // ἐλθὼν ... εἶδεν A C D Θ 067^{vid} f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^a. aur. b. c. d. f. ff². i. l. q. vg syr^p. h cop^{bo} eth geo² slav

⁸ 9 P: TEV FC *10 C: AD TEV Seg FC Lu NJB TOB REB // ^h C: TR RSV NIV VP NRSV // ⁱ P: NA Seg FC NIV Lu // S: TOB ^k 11 Statement: AD ^l 13 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV // ^m 15 P: NIV // ⁿ 16 SP: NA // P: TEV FC NIV VP // ^o 19 P: NIV FC VP // ^p 20 P: TEV // ^q P: NIV

11-12 λέγουσιν ... πάντα Mal 4.5-6 **12** γέγραπται ... ἐξουδενηθῆ Ps 22.1-18; Is 53.3 **13** Ἥλιος ἐλήλυθεν Mt 11.14

Ἐκ παιδιόθεν· **22** καὶ πολλάκις καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἶ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχμισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. **23** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Τὸ εἶ δύνη², πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. **24** εὐθύς κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου³ ἔλεγεν, Πιστεύω· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. **25** ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ, Τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω σοι, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. **26** καὶ κράξας καὶ πολλὰ σπαράξας ἐξῆλθεν· καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. **27** ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη· **28** καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν, Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτόν;⁵ **29** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ⁴!

Jesus Again Foretells His Death and Resurrection

(Mt 17.22-23; Lk 9.43b-45)

30 Κάκειθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ᾔθελεν ἵνα τις γινῶι· **31** ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς

² **23** {B} τὸ εἶ δύνη **Ν*** (**Ν² C* L 579 / 514 δύνασαι**) B N Δ Σ f¹ 205 892 2427 it^k syr^{pal}ms^s eth geo // τοῦτο εἶ δύνη (P⁴⁵ omit τοῦτο) W // τὸ εἶ δύνασαι πιστεύσαι A (C³ πιστεύσαι δύνασαι) Ψ 33 157 597 700* 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect slav // εἶ δύνασαι πιστεύσαι f¹³ 180 700^c 1006 1010 1071 1243 / 524 / 547 / 563 / 1627 // εἶ δύνη πιστεύσαι D Θ 28 565 it^{aur, b, c, d, f, i, l, q} vg syr^{p, h, pal}ms Ambrosiaster^{vid} Augustine // *Quid est, si quid potes? Si potes credere it^a*

³ **24** {A} παιδίου P⁴⁵ **Ν A* B C* L** (W παιδαρίου) Δ Ψ 28 700 1243 2427 / 1016 it^k syr^s cop^{sa, bopt} arm eth geo // παιδίον μετὰ δακρῶν A² C³ D Θ f¹³ 33 157 180 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1424 Byz [E F G H N Σ] Lect (I 547) it^{a, (aur), c, d, f, i} vg (it^{b, i, q} omit τοῦ παιδίου) syr^{p, h, pal} cop^{bopt} slav // παιδὸς μετὰ δακρῶν f¹ 205 1505

⁴ **29** {A} προσευχῇ **Ν*** B 0274 2427 it^k geo¹ // προσευχῇ καὶ νηστείᾳ P⁴⁵ **Ν² A C D L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071**

⁵ **27** P: TR NA TEV Seg FC NIV VP REB ² **28** Statement: AD // P: TEV FC NIV VP ²⁹ P: WH (AD) NA (M) RSV NIV

23 πάντα ... πιστεύοντι Mt 21.21; Mk 11.23-24; Lk 17.6 **24** βοήθει ... ἀπιστία Lk 17.5 **26** κράξας ... ἐξῆλθεν Mk 1.26 **27** Mt 9.25; Mk 1.31; 5.41; Lk 8.54; Ac 3.7

μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.³² οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.³³

Who is the Greatest?

(Mt 18.1-5; Lk 9.46-48)

33 Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοῦμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτοῦς, Τί ἐν τῇ ὁδῷ διελογίζεσθε; **34** οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων.³⁴ **35** καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος.³⁵ **36** καὶ λαβὼν παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς, **37** Ὃς ἂν ἐν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.³⁷

He Who is Not against Us is for Us

(Lk 9.49-50)

38 Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, Διδάσκαλε, εἶδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν.³⁸ **39** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν,

1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^b, aur. b, c, d, f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^h cop^{sa}, bo geo² slav // νηστεία καὶ προσευχή (see 1 Cor 7.5 v. r.) syr^s, p, pal cop^{bo} arm eth

³⁸ **38** [B] καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν **8** B (L ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν) Δ Θ (Ψ 892 ἀκολουθεῖ) 0274 (2427 ἡμᾶς) syr^s, p, pal // καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν C 579 1071 1342 it^{aur}, f cop^{sa}, bo, fay eth // ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν (D μεθ' ἡμῶν and ἐκωλύομεν) (W 565 ἠκολούθει) (f¹ ἐκωλύομεν) f¹³ 28 205 700 1241 1243 1424 it^b, c, ff², i, l, (q), r¹ vg (it^a, d, k

³¹ P: TEV FC VP ³² P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ³⁴ P: NIV ³⁵ P: FC NIV VP ³⁷ SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg Lu REB NRSV

31 Ὁ ... ἀναστήσεται Mt 16.21; 20.18-19; Mk 8.31; 10.33-34; Lk 18.32-33; 24.7 **34** πρὸς ... μείζων Lk 22.24 **35** Εἰ ... διάκονος Mt 20.26-27; 23.11; Mk 10.43-44; Lk 22.26 **37** Ὃς ... παιδίων δέξηται ... με Mt 10.40; Lk 10.16; Jn 13.20

Μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γὰρ ἐστὶν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογήσαί με· **40** ὃς γὰρ οὐκ ἐστὶν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν.^z **41** Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι⁶ ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.^{aa}

Temptations to Sin

(Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)

42 Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων [εἰς ἐμέ]⁷, καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.^{bb} **43** Καὶ εἰς τὴν θάλασσαν σκανδαλίξῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλὸν ἐστίν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.^{8cc} **45** καὶ εἰς τὸν πόδα σου σκανδαλίξῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστίν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα

Augustine μεθ' ἡμῶν) geo slav^{mss} // ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν A 157 180 597 1006 1010 1292 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect syr^h with * slav^{mss} (Basil)

⁶ **41** {A} ἐν ὀνόματι **Σ**² A B C* L N Σ Ψ f¹ 579 892 1071 1241 1342 1424 2427 syr^{s, p, h} (arm) geo¹ slav // ἐν ὀνόματί μου **Σ*** C³ W 157 180 205 597 1006 1010 Byz [E F G] Lect^{pt} it^a, aur, b, c, d, f, ff², i, k, l, q, r¹ vg syr^{hmg} cop^{sa, bo, fay}vid eth geo^A (geo^B omit) Augustine // ἐν τῷ ὀνόματί μου D H Δ Θ (f¹³ / 773 ἐπὶ τῷ) 28 565 700 1243 1292 1505 Lect^{pt, AD} (syr^{pal})

⁷ **42** {C} πιστευόντων εἰς ἐμέ (see Mt 18.6) A B C² L W Θ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{aur, c, f, l, q} vg syr^{s, p, h} cop^{sa, bo^{pt}, fay} arm eth geo slav Augustine // πιστευόντων **Σ** C*^{vid} Δ it^{b, ff², i, k} cop^{bo^{pt}} // πίστιν ἐχόντων D it^{a, d}

⁸ **43** {A} omit verse 44 (see 9.48) **Σ** B C L W Δ Ψ 0274 f¹ 28 205 565 892 2427 it^a syr^{s, pal} cop^{sa, bo, fay} arm geo // include verse 44 ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται (see Is 66.24) A D Θ f¹³ 157 180 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 (1292 πῦρ αὐτῶν) 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{a, aur, b, c, d, f, ff², i, l, q, r¹} vg syr^{p, h} (eth) slav Irenaeus^{int}, Chromatius Augustine

^z40 P: NA // S: NJB ^{aa}41 NO P: TR WH AD M // P: NA RSV Seg REB NRSV ^{bb}42 SP: NA ^{cc}43 SP: NA

βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν⁹.^{10dd} **47** καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου σκανδαλίζη σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλὸν σέ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, **48** ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.^{ee} **49** πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθήσεται¹¹.^{ff} **50** Καλὸν τὸ ἄλας· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἀναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;^{gg} ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλα καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.^{hh}

Teaching about Divorce

(Mt 19.1-12)

10 Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας [καὶ] πέραν¹ τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν

⁹ **45** {A} εἰς τὴν γέενναν^{ns} B C (F γέενναν τοῦ πυρός) L W Δ (Ψ 28 omit τήν) 0274 f¹ 205 892 1342 2427 ith.k syr^s.p cop^{sa}.bo.fay arm // εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον 700 // εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον A D (N f¹³ omit τήν) Θ 157 180 565 579 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H Σ] Lect it^(a).d.f.(ff²).i.q.(r¹) (j^taur.c.1 vg τοῦ πυρός τοῦ ἀσβέστου) (syr^h) eth^{pp} geo slav Augustine

¹⁰ **45** {A} omit verse 46 (see 9.48) ^{ns} B C L W Δ Ψ 0274 f¹ 28 205 565 892 2427 ith syr^s cop^{sa}.bo.fay arm // include verse 46 ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται (see Is 66.24) A D Θ f¹³ 157 180 579 597 700 1006 1010 1071 (1241 τὸ πῦρ αὐτῶν) 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^a.aur.b.c.d.f.(ff²).i.l.q.r¹ vg syr^p.h.pal (eth) geo slav Augustine

¹¹ **49** {B} πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθήσεται (ns 1342 ἐν πυρὶ) B L (W ἀλισγηθήσεται) Δ 0274 f¹ f¹³ 28* 205 565 579 700 1006 syr^s cop^{sa}.bo^{pl} arm geo (Theodore-Heraclea) Didymus // πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθήσεται καὶ πᾶσα θυσία ἀλί ἀλισθήσεται A (C ἐν πυρὶ) (πυρὶ ἀναλωθήσεται) (Ψ θυσία ἀναλωθήσεται and omit ἀλί) 13 28^c 157 180 597 828 892 1010* (1010^f / 1773 / 1552 omit ἀλί) 1071 1241 1243 1292 1424 1505 (2427 / 673 πυρὶ for ἀλί) Byz [E F G H N Σ] Lect it^f.l.q.vg^{cl} (vg^{ww}.st omit ἀλί) syr^p.h cop^{bo^{pl}} eth slav // πᾶσα γὰρ θυσία ἀλί ἀλισθήσεται (see Lv 2.13) D it^(a).b.d.(ff²).i (j^taur.c omit ἀλί) Ambrose Chromatius // Omnia substantia consumitur ith

¹ **I** {C} καὶ πέραν^{ns} B C* L Ψ 0274 892 2427 cop^{sa}.bo // διὰ τοῦ πέραν A 157 180 597 700 1006 1010 (1071 καὶ διὰ) 1292 1505 Byz [E F H N Σ*] Lect^{pl}.AD syr^h slav //

^{dd} **45** SP: NA ^{ee} **48** P: NA TEV VP Lu REB NRSV ^{ff} **49** P: TEV FC NIV REB ^{gg} **50** P: TEV REB ^{hh} P: WH AD NA M NRSV

47 Mt 5.29 **48** ὁ ... σβέννυται Is 66.24 **50** ἐὰν ... ἀρτύσετε Mt 5.13; Lk 14.34 ἔχετε ... ἄλα Col 4.6 εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις Ro 12.18; 1 Th 5.13

αυτοῦς.^a **2** καὶ προσελθόντες Φαρισαῖοι² ἐπηρώτων αὐτὸν εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. **3** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωϋσῆς; **4** οἱ δὲ εἶπαν, Ἐπέτρεψεν Μωϋσῆς βιβλίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. **5** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. **6** ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς³. **7** ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα [καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ]⁴, **8** καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ μία σὰρξ. **9** ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.^b **10** Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν. **11** καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν· **12** καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται.^c

πέραν (see Mt 19.1) C² D G W Δ Θ (Σ^c τοῦ πέραν) f¹ f¹³ 28 205 565 579 1241 1243 1342 1424 Lect^{pt} it^{aur.} b. c. d. f. ff². i. k. l. q. vg syr^{s.} p arm eth geo Augustine

² **2** {B} καὶ προσελθόντες Φαρισαῖοι A B L Δ Ψ f¹³ 28 180 597 700 892 1006 1010 1292 1505 2427 Byz^{pt} [E F G H] (it^c quidam pharisaei; it^{ff2} only quidam) cop^{bo} eth // καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι N C (f¹ 205 οἱ Φαρισαῖοι after αὐτόν) 13 157 579 828 1071 1241 1243 1342 1424 Byz^{pt} [N Σ] (Lect omit καὶ at beginning of lection and add τῷ Ἰησοῦ at different places) (it^{aur.} f. l. q. vg syr^{p.} h. pal slav Φαρισαῖοι or οἱ Φαρισαῖοι) geo // οἱ δὲ Φαρισαῖοι προσελθόντες W Θ 565 cop^{sa} mss arm // καὶ D it^{a.} b. d. k. r¹ (cop^{sa} mss) syr^s

³ **6** {B} αὐτούς (see Mt 19.4) N B C L Δ 579 1342 2427 it^c cop^{sa.} bo. fay // ὁ θεός D W it^{b.} d. f. ff². k. r¹ eth // αὐτούς ὁ θεός A Θ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{a.} aur. l. q. vg syr^{s.} p. h arm geo slav Augustine^{vid} Varimadam

⁴ **7** {C} καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ (see Gn 2.24) D W Θ f¹³ 28 157 180 565 597 700^c (700* μητέρα for γυναῖκα) 892^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{b.} d. ff². l. (q) vg syr^{p.} h cop^{sa.} bo. fay arm eth geo slav // καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ (see Mt 19.5) A C L N Δ Σ f¹ 205 579 1342 it^{a.} aur. c. f. r¹ vg^{mss} // omit N B Ψ 892* 2427 syr^s

^a I P: NA RSV TEV FC NIV NRSV ^b P: NA RSV TEV FC NIV VP Lu REB NRSV ^c I2 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

⁴ Ἐπέτρεψεν ... ἀπολύσαι Dt 24.1, 3 (Mt 5.31; 19.7) **6** Gn 1.27; 5.2 **7-8** ἕνεκεν ... μίαν Gn 2.24 (Eph 5.31) **11-12** Ὃς ... ἄλλον μοιχᾶται Mt 5.32; Lk 16.18; 1 Cor 7.10-11

Little Children Blessed

(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

13 Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία ἵνα αὐτῶν ἄψηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς⁵. **14** ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἔφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με, μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. **15** ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.^d **16** καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ κατευλόγει τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.^e

The Rich Man

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν προσδραμῶν εἰς καὶ γουυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζῶην αἰώνιον κληρονομήσω; **18** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἶ μὴ εἷς ὁ θεός. **19** τὰς ἐντολάς οἶδας· Μὴ φονεύσης, Μὴ μοιχεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης, Μὴ ἀποστερήσης⁶, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. **20** ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ, Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. **21** ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτόν καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐν σε ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρόν

⁵ **13** {A} ἐπετίμησαν αὐτοῖς (see Mt 19.13; Lk 18.15) \aleph B C L Δ Ψ 579 892 1342 2427 it^c.k cop^{sa}ms^{ss}.bo // ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν A D W 13 28 157 180 565 597 700 828 1006 1010 1071 1241 1243 1292 Byz [E F G H N Σ] Lect it^a.aur. b. d. f. ff². l. q vg syr⁶.p.^h arm eth geo slav Basil // ἐπετίμων τοῖς φέρουσιν Θ f¹ f¹³ 205 1424 1505

⁶ **19** {A} μὴ ἀποστερήσης \aleph A B² C D Θ 0274 13 157 180 565 597 828 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N^{vis}] Lect it^a.aur. b. c. d. f. ff². k. l. q vg syr⁶.p.^h cop^{sa}.bo eth slav Irenaeus^{lat} // omit (see Mt 19.18; Lk 18.20) B* W Δ Σ Ψ f¹ f¹³ 28 205 579 700 1010 168 176 1387 1673 1813 1950 1223 vg^{ms} syr⁶ arm geo Clement

^d **15** P: FC VP ^e **16** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι^{7,†} **22** ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπήλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.⁸

23 Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.^h **24** οἱ δὲ μαθηταὶ ἔθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, Τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστιν⁸ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν· **25** εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον⁹ διὰ [τῆς] τρυμαλιᾶς [τῆς] ραφίδος διελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. **26** οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς¹⁰, Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; **27** ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει, Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ θεῷ· πάντα γὰρ

⁷ **21** {A} δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι (see Mt 19.21; Lk 18.22) **BCDΔΘΨ** 0274 157 565 579 892 1071 1342 2427 it^{aur.}, b. c. d. f. ff², k. l vg cop^{sa,ms}, bo geo² Clement; Hilary // δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι ἄρας τὸν σταυρόν A 180 597 700 1006 1010 1241 1243 (1292 1424 Lect^{pl} σταυρόν σου) 1505 Byz [E F H N Σ] Lect^{pl,AD} it^q (sy^h) (cop^{bo,ms}) slav // ἄρας τὸν σταυρόν σου δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι W f¹³ (G f¹ 205 omit σου) (28 omit σου and δεῦρο) (it^a) (sy^{r,s,p}) (cop^{sa,ms}) (arm) geo¹ (Ptolemy^{acc.} to Irenaeus omit δεῦρο)

⁸ **24** {B} ἐστιν **BCΔΨ** it^k cop^{sa,bo,pl} // ἐστιν πλοῦσιον (W πλοῦσιον after εἰσελθεῖν) it^c // ἐστιν τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν A C 0233 157 180 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 (1505 omit τούς) 2427 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{aur.}, f. l. q vg sy^{r,s,p}, h cop^{bo,pl} arm eth geo slav (Diatessaron) // ἐστιν τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν (D verse 24 after 25) Θ f¹ f¹³ 28 205 565 1 387^{1/2} (1 387^{1/2} τὰ χρήματα) I^{AD} (it^a, b d. ff² verse 24 after 25) Clement // οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες (and εἰσελεύσονται for εἰσελθεῖν) 1241 (it^a)

⁹ **25** {A} κάμηλον (see Mt 19.24; Lk 18.25) **ABC** (D κάμηλος) L W Δ Θ Ψ 0233^{vid} f¹ 157 180 205 565 597 700 828 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{a,aur.}, b. c. d. f. ff², k. l. q vg sy^{r,s,p} eth slav Clement // κάμηλον (by itacism?) f¹³ 28 579 1 514

¹⁰ **26** {B} πρὸς ἑαυτούς A D W Θ 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{(a),(aur),b,(c),d,f,ff²,l,q} vg sy^{r(s),h} arm eth geo slav // πρὸς ἀλλήλους M* (M^{v,r} ἑαυτούς) it^k sy^r // πρὸς αὐτόν **BCΔΨ** 892 2427 cop^{sa,bo} // omit (see Mt 19.25; Lk 18.26) 569 cop^{bo,ms}

[†]21 P: FC NIV VP * 22 NO P: TR AD Seg TOB // SP: WH // S: VP NJB * 23 SP: NA // P: TEV FC NIV VP

23 Πῶς ... εἰσελεύσονται Mk 4.19 **27** πάντα ... θεῷ Gn 18.14; Job 42.2; Zch 8.6 LXX; Mk 14.36

δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ.ⁱ **28** Ἦρξατο λέγειν ὁ Πέτρος αὐτῷ, Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι. **29** ἔφη ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ ἔνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, **30** ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον. **31** πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ [οἱ]¹¹ ἔσχατοι πρῶτοι.^k

A Third Time Jesus Foretells His Death and Resurrection

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν **33** ὅτι Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν **34** καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας¹² ἀναστήσεται.^l

¹¹ **31** {C} οἱ B C f¹³ 157 892 1006 1010 1342 I 514 Byz^{pt} [E F G H N Σ] cop^{sa} Clement Basil // omit (see Mt 19.30) ⋈ A D L W Δ Θ Ψ 0233 f¹ 28 180 205 565 579 597 700 1071 1241 1243 1292 1424 1505 2427 Byz^{pt} Lect cop^{bo} arm

¹² **34** {A} μετὰ τρεῖς ἡμέρας ⋈ B C D L Δ Ψ 579 892 1342 2427 it^{(a), b, (c), d, ff², i, k, (q), r¹} syr^{hmg} cop^{sa, bo} Diatessaron^{sy} // τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ (see Mt 20.19; Lk 18.33) A^c (A* omit τῇ) W Θ 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{aur, f, 1} vg syr^{s, p, h, pal} arm eth geo slav Diatessaron^{am} Origen; Augustine

¹ 27 SP: WH // P: NA TEV Seg FC NIV VP REB NRSV // S: Lu NJB ¹ 31 P: AD NA M RSV ¹ 34 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

The Request of James and John

(Mt 20.20-28)

35 Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου λέγοντες αὐτῷ, Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὁ ἐὰν αἰτήσωμέν σε ποιήσης ἡμῖν. **36** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Τί θέλετέ [με] ποιήσω¹³ ὑμῖν; **37** οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Δὸς ἡμῖν ἵνα εἴς σου ἐκ δεξιῶν καὶ εἴς ἐξ ἀριστερῶν καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. **38** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πειν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; **39** οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε, **40** τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς¹⁴ ἠτοίμασται¹⁵. **41** Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. **42** καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν

¹³ **36** {C} τί θέλετέ με ποιήσω **Ν**¹ (**Ν*** *homoioteleuton*) B Ψ 0233 geo? // τί θέλετε ποιήσω C Θ f¹ f¹³ 205 565 (1241 ἵνα ποιήσω) 1424 Lect^{pl} (I 184 I 859 ποιήσομαι) it⁹ (it^{sur}, c. f. ff², 1 vg arm slav ἵνα ποιήσω) eth // τί θέλετε ποιήσαι W* Δ 1292* I 950 // τί θέλετέ με ποιήσαι **Ν**² L W^c 579 892 2427 // τί θέλετε ποιήσαι με A 28 157 180 597 700 1006 1010 1071 1243 1292^c 1342 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect^{pl}, AD // ποιήσω D it^d (τί ποιήσω it^a, b, i)

¹⁴ **40** {A} ἀλλ' οἷς (see Mt 20.23) A B² C² (C* *αλλοι*) Θ Ψ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H] Lect it^{sur}, c. f. i, l, q, r¹vid vg syr^p, h, pal cop^{bo} arm geo slav // ἄλλοις 225 I 127 I 858 I 859 I 866 I 1074 it^a, b, d, ff², k (syr^s ἄλλοις δέ) cop^{sa}ms^s eth // ἄλλοις (*without accents or space*) **Ν** B* D L N W Δ Σ 0146 0233

¹⁵ **40** {A} ἠτοίμασται **Ν**¹ A B (D* *ἠτοίμαθα*, D^c I 547 ἠτοίμασθαι) C L W Δ Ψ 0146 0233 f¹³ 28 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424 2427 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{sur}, b, c, d, f, ff², i, k, l, q vg syr^s, p, h, pal cop^{sa}, bo arm eth^{pp} geo slav // ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου (see Mt 20.23) **Ν***² (Θ παρὰ τοῦ) f¹ 205 1071 1241 1505 it^a, r¹vid syr^{hmg} (cop^{bo}ms^s) (ethTH)

¹⁴ **40** P: NA TEV FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB

35 Ἰάκωβος ... Ζεβεδαίου Mt 4.21; 10.2; 17.1; Mk 1.19, 29; 3.17; 5.37; 9.2; 10.41; 13.3; 14.33; Lk 5.10; 6.14; 8.51; 9.28, 54; Ac 1.13 **36** Τί θέλετε ... ὑμῖν Mt 20.32; Mk 10.51; Lk 18.41 **37** Δὸς ... δόξῃ σου Mt 19.28; Lk 22.30 **38** τὸ ποτήριον ... πίνω Jn 18.11 τὸ βάπτισμα ... βαπτισθῆναι Lk 12.50 **39** Τὸ ποτήριον ... βαπτισθήσεσθε Ac 12.2 **42** Lk 22.25

κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. **43** οὐχ οὕτως δέ ἐστιν¹⁶ ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν ἔσται ὑμῶν διάκονος, **44** καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἔσται πάντων δούλος. **45** καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν."

The Healing of Blind Bartimaeus

(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχώ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος, τυφλὸς προσαίτης, ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν. **47** καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνοὺς ἐστὶν ἤρξατο κρᾶζειν καὶ λέγειν, Ἰὲ Δαυὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.^ο **48** καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν, Ἰὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με. **49** καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Φωνήσατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ, Θάρσει, ἔγειρε, φωνεῖ σε.^ρ **50** ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.^α **51** καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ, Ραββουνι, ἵνα ἀναβλέψω. **52** καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.^ρ

The Triumphal Entry into Jerusalem

(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

11 Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς Βηθφαγή καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀποστέλλει

¹⁶ **43** [A] ἐστὶν (see Mt 20.26) Ɀ B C* D L W Δ Θ Ψ 700 2427 I 866 it^a, aur, b, c, d, f, ff², i, k, l, r¹ vg cop^{sa}, bo slav // ἔσται (see 10.43b) A C³ 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^a cop^{bo}ms arm geo

^ο **45** P: TR WH AD NA M RSV REB ^ρ **47** P: TEV FC NIV VP ^α **49** P: TEV FC VP ^ρ **50** P: TEV NIV ^ρ **52** P: WH AD M RSV // MS: Seg NJB

43-44 ὅς ἂν θέλῃ μέγας ... δούλος Mt 23.11; Mk 9.35; Lk 22.26 **45** I Tm 2.5-6 **47** Ἰὲ ... με Mt 9.27; 15.22 **51** Τί ... ποιήσω Mk 10.36 **52** ἡ πίστις ... σε Mt 9.22; Mk 5.34; Lk 7.50; 8.48; 17.19

δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ **2** καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὕπω ἀνθρώπων ἐκάθισεν· λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε. **3** καὶ ἕαν τις ὑμῖν εἴπῃ, Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἶπατε, Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει,^a καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει πάλιν¹ ὧδε.^b **4** καὶ ἀπῆλθον καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδου καὶ λύουσιν αὐτόν.^c **5** καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς, Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον;^d **6** οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀφήκαν αὐτούς.^e **7** καὶ φέρουσιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν. **8** καὶ πολλοὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας κόψαντες ἐκ τῶν ἀγρῶν. **9** καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον,

Ἦσαννά·

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου·

10 Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυίδ·

Ἦσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις!

11 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερόν καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀφίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.^g

¹ **3** [B] αὐτὸν ἀποστέλλει πάλιν **¶** (B 2427 ἀποστέλλει πάλιν αὐτόν) (C^{*vid} αὐτόν πάλιν ἀποστέλλει) DL (Δ omit αὐτόν) (Θ πάλιν ἀποστέλλει αὐτόν) 579 892 1241 Lect (it^d eth Origen^{1/4} ἀποστελεῖ) (slav) Origen^{1/4} // αὐτὸν ἀποστέλλει A C² f¹³ 28 157 565 1010 1071 1243 1342 1424 1505 Byz [E F H Σ] (I 184^{1/2} αὐτούς ἀποστέλλει) I 524 I 547 I 950 it^{sur, b, (c), k, (l)} vg^{mss} syr^{s, p, h, pal} (geo) Origen^{1/4} // αὐτόν ἀποστελεῖ G W Ψ f¹ 180 205 597 700 (1006 ἀποστελεῖ αὐτόν) 1292 I^{AD} it^{(a), r, (ff²), i, (q)} vg (arm) Origen^{1/4}

^a **3** End of embedded quotation: Seg FC^{mf} TOB^{mf} **¶** ^b End of embedded quotation: RSV TEV Seg^{mf} FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP **4** P: VP **5** P: TEV FC VP **6** SP: NA / **10** P: NA RSV TEV FC NIV VP REB NRSV // S: Seg **¶** **11** P: TR WH AD NA M RSV Seg REB NRSV

9 Ἦσαννά ... κυρίου Ps 118.25-26 (Mt 21.15; 23.39) **10** Εὐλογημένη ... Δαυίδ Lk 1.32-33; Ac 2.29

The Cursing of the Fig Tree

(Mt 21.18-19)

12 Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξεληθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπέινασεν. **13** καὶ ἰδὼν συκὴν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα ἦλθεν, εἰ ἄρα τι εὕρησει ἐν αὐτῇ, καὶ ἔλθων ἐπ' αὐτὴν οὐδὲν εὔρεν εἰ μὴ φύλλα· ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων. **14** καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ, Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι.^h καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.ⁱ

The Cleansing of the Temple

(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν, **16** καὶ οὐκ ἤφειεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. **17** καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Οὐ γέγραπται ὅτι

Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν;^k

ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν.

18 καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.^l **19** Καὶ ὅταν ὀψέ ἐγένετο, ἐξεπορεύοντο ἔξω τῆς πόλεως.^m

² **19** [C] ἐξεπορεύοντο ἔξω τῆς πόλεως A B (W 28 ἐξεπορεύοντο after πόλεως) Δ Ψ 0233 565 700 1071 2427 it^{aur.} c. d. r¹ syr^{p.} h^{mg} (arm) ge¹ || ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως N C (D ἐκ τῆς) Θ (f¹ 205 ἐξεπορεύετο after πόλεως) f¹³ 33 157 180 579 597 892 1006 (1010 ἐπορεύετο) 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N Σ] Lect it^{a.} b. f. ff². i. k. l. q. vg syr^{s.} h. pal cop^{sa.} bo eth ge² slav || ἔξω τῆς πόλεως [sic] L

^h **14** P: TEV FC VP || ⁱ NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ^l **17** P: NA TEV FC NIV VP ^l **18** P: TR NA TEV FC NIV ^m **19** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg Lu REB NRSV

¹³ ἰδὼν ... μὴ φύλλα Lk 13.6 ¹⁴ Μηκέτι ... φάγοι Mk 11.20 ¹⁷ Ὁ ... ἔθνεσιν Is 56.7 σπήλαιον ληστῶν Jt 7.11 ¹⁸ ἤκουσαν ... ἀπολέσωσιν Mk 14.1; Lk 20.19; 22.2

The Lesson from the Withered Fig Tree

(Mt 21.20-22)

20 Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτῃ εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. **21** καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, "Ραββί, ἴδε ἡ συκὴ ἦν κατηράσω ἐξηρανται." **22** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, "Ἐχετε³ πίστιν θεοῦ. **23** ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν εἴπη τῷ ὄρει τούτῳ, "Ἀρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῆ ἔν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ. **24** διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε⁴, καὶ ἔσται ὑμῖν.^ο **25** καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφή ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.^{5ρ}

The Authority of Jesus Questioned

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

27 Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς

³ **22** {B} ἔχετε A B C L W Δ Ψ f¹ 33* 157 180 205 579 597 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E G H N Σ] Lect it^{aur, c, f, ff², k, l, q} vg syr^{p, h, pal^{mss}} cop^{sa, bo} eth slav // εἴ ἔχετε N D Θ 0233^{vid} f¹³ 28 33^c 565 700 1071 it^{a, b, d, i, r¹} syr^{s, pal^{mss}} arm geo¹

⁴ **24** {A} ἐλάβετε N B C L W Δ Ψ 892 1342 (2427) cop^{sa^{mss}, bo^{mss}} // λαμβάνετε A 0233 f¹³ 28 33 157 180 579 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H N Σ] Lect cop^{sa^{mss}, bo} arm? Origen // λήψεσθε D Θ f¹ 205 565 700 it^{a, aur, b, c, d, f, ff², i, k, l, q} vg cop^{sa^{mss}} eth geo slav Cyprian

⁵ **25** {A} omit verse 26 N B L W Δ Ψ 157 205 565 597 700 892 1342 2427 it^{k, l} syr^{s, pal} cop^{sa, bo^{pl}} arm geo // include verse 26: εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν (with minor variants; see Mt 6.15) A C D Θ 0233 f¹³ 28 33 180 579 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H N Σ] Lect it^{a, aur, b, c, d, f, ff², i, q, r¹} vg syr^{p, h} cop^{bo^{pl}} eth slav Cyprian Speculum

"21 SP: NA // P: TEV FC NIV "24 SP: NA // P: REB NRSV # 25 P: WH NA M RSV // P after v. 26: AD

20-21 Mk 11.14 23 ἀμὴν ... αὐτῷ Mt 17.20; Lk 17.6; 1 Cor 13.2 25 ἀφίετε ... παραπτώματα ὑμῶν Mt 6.14 εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος Mt 5.23; Re 2.4, 14, 20 27 οἱ ἀρχιερεῖς ... πρεσβύτεροι Mt 16.21; 27.41; Mk 8.31; 14.43, 53; 15.1; Lk 9.22; 22.66

καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι **28** καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῆς;⁹ **29** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἐπερωτήσω ὑμᾶς ἓνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. **30** τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι. **31** καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες, Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ τί [οὖν] οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; **32** ἀλλὰ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων; -⁵ ἐφοβοῦντο τὸν ὄχλον· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην ὄντως ὅτι προφήτης ἦν.¹ **33** καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ λέγουσιν, Οὐκ οἶδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.²

The Parable of the Vineyard and the Tenants

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

12 Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν, Ἄμπελῶνα ἀνθρώπος ἐφύτευσε καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὠρυξεν ὑπολήμιον καὶ ὠκοδόμησεν πύργον καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν.^a **2** καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δούλον ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπελῶνος. **3** καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν. **4** καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δούλον· κάκεινον ἐκεφαλίωσαν καὶ ἠτίμασαν. **5** καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν· κάκεινον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν δέροντες, οὓς δὲ ἀποκτείνοντες.^b **6** ἔτι ἓνα εἶχεν υἱὸν ἀγαπητόν· ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον πρὸς αὐτοὺς λέγων ὅτι Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.^c **7** ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. **8** καὶ λαβόντες ἀπέκτειναν

^a 28 SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^b 30 SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^c 32 P: FC // SP: NA // P: FC NIV ^d 33 SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

^e 12.1 P: TOB ^f 5 P: NIV VP ^g 6 P: NIV

30 τὸ βάπτισμα ... ἦν Jn 1.33 **31** Mt 21.32; Lk 7.30 **32** ἐφοβοῦντο ... ἦν Mt 14.5; 21.46

12.1 Ἄμπελῶνα ... πύργον Is 5.1-2 **6** υἱὸν ἀγαπητόν Gn 22.2; Mt 3.17; 17.5; Mk 1.11; 9.7; Lk 3.22; 2 Pe 1.17 **8** He 13.12

αὐτὸν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.^d **9** τί [οὖν] ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.^e

10 οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε,

**Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·**

11 παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη

καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;^f

12 Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπήλθον.^g

Paying Taxes to Caesar

(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

13 Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτόν τινες τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ. **14** καὶ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; δώμεν ἢ μὴ δώμεν;^h **15** ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς, Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω.ⁱ **16** οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Καίσαρος. **17** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.^k καὶ ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.^l

The Question about the Resurrection

(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες,

^d 8 P: TEV FC NIV VP ^e 9 SP: NA // P: VP REB ^f 11 NO P: TR WH AD NA M Lu ^g 12 P: TR WH AD M RSV NRSV ^h 14 SP: NA // P: TEV FC NIV VP ⁱ 15 P: TEV FC VP ^j 17 P: TEV FC NIV VP // ^k 1 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

10-11 Λίθον ... ἡμῶν Ps 118.22-23 **10** Λίθον ... γωνίας Ac 4.11; 1 Pe 2.7 **12** ἐζήτουν ... ὄχλον Mt 14.5; Lk 22.2 **13** πνας ... Ἡρωδιανῶν Mk 3.6 **17** Τὰ ... Καίσαρι Ro 13.7 **18** ἔρχονται ... εἶναι Ac 23.8

19 Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ μὴ ἀφῆ τέκνον, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. **20** ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα· **21** καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν καὶ ἀπέθανεν μὴ καταλιπὼν σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως· **22** καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἔσχατον πάντων καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν. **23** ἐν τῇ ἀναστάσει [ὅταν ἀναστῶσιν]¹ τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.^m **24** ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ; **25** ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς.ⁿ **26** περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων, Ἔγω ὁ θεὸς Ἄβραάμ καὶ [ὁ] θεὸς² Ἰσαὰκ καὶ [ὁ] θεὸς² Ἰακώβ; **27** οὐκ ἔστιν θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πολὺ πλανᾶσθε.^o

The Great Commandment

(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

28 Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς ἐπηρώτησεν αὐτόν, Ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη πάντων; **29** ἀπεκρίθη

¹ **23** {C} ἐν τῇ ἀναστάσει ὅταν ἀναστῶσιν (157 ὅτε ἀναστῶσιν) 1006 1010 1505 / 384 / 1552 Byz^{pt} [E F H] it^q (cop^{boiss}) geo¹ // ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει ὅταν ἀναστῶσιν A 180 597 1241 1243 1292 1424 Byz^{pt} Lect arm? geo² // ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν ὅταν ἀναστῶσιν G Θ Σ f¹ 28 205 565 700 1071 it^{(a), aur. (b), ff², i. 1} vg syr^{s, h} with * // ἐν τῇ ἀναστάσει (see Lk 20.33) K B C* L Δ Ψ 1342 2427 it^k cop^{bopt} slav // ὅταν οὖν ἀναστῶσιν ἐν τῇ ἀναστάσει f¹³ (eth) // ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν (see Mt 22.28) D (C² 33 579 / 76 / 211 οὖν ἀναστῶσιν) W 892 it^{c, d, r¹} syr^p cop^{sa^{mss}, boiss}

² **26** {C} ὁ θεὸς... ὁ θεός (see Mt 22.32) P^{45vid} K A C L Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] Lect Origen^{1/2} // θεός... θεός (see Lk 20.37) B D W Origen^{1/2}

^m 23 P: RSV TEV FC NIV VP NJB NRSV ⁿ 25 P: REB ^o 27 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρώτη ἐστίν, Ἄκουε, Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστίν, 30 καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. 31 δευτέρα αὕτη, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.^p 32 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπες ὅτι^q εἷς ἐστίν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλην αὐτοῦ. 33 καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν περισσώτερόν ἐστιν πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν. 34 καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν [αὐτὸν]³ ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη εἶπεν αὐτῷ, Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.^r καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.^s

The Question about David's Son

(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

35 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς Δαυὶδ ἐστίν; 36 αὐτὸς Δαυὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ,

Εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου,

Κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω⁴ τῶν ποδῶν σου.^t

³ 34 {C} αὐτόν A B Ψ 087 0233 13 157 180 597 700 828 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 2427 Byz [E G H Σ] Lect it^a syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} eth slav^{mss} // omit R DL W Δ Θ f¹ f¹³ 28 33 205 565 579 892 1342 / 211^{1/2} / 384 / 514^{1/2} / 770^{1/2} / 773 / 1780 it^{aur, b, c, d, ff², i, k, l, q, r} vid vg syr^s arm geo slav^{mss} Chrysostom; Hilary

⁴ 36 {C} ὑποκάτω (see Mt 22.44) B D W 0233 28 syr^s cop^{sa, bo} geo // ὑποπόδιον

^p 31 SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^q 32 Causal: TR ^r 34 SP: NA // P: TEV FC VP // ^s SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^t 36 P: Seg TOB

29-30 Ἄκουε ... ἰσχύος σου Dt 6.4-5; Jos 22.5; Lk 10.27 31 Ἀγαπήσεις ... σεαυτόν Lv 19.18 (Ro 13.9; Ga 5.14; Jas 2.8) 32 εἶπεν ... διδάσκαλε Lk 20.39 εἷς ἐστίν Dt 6.4 οὐκ ἔστιν ἄλλος πλην αὐτοῦ Dt 4.35; Is 45.21 33 τὸ ἀγαπᾶν αὐτόν ... ἰσχύος Dt 6.5; Jos 22.5; Lk 10.27 τὸ ἀγαπᾶν τὸν ... ἑαυτόν Lv 19.18; Ro 13.9; Ga 5.14; Jas 2.8 περισσώτερον ... θυσιῶν 1 Sm 15.22; Ho 6.6 34 οὐδεὶς ... ἐπερωτῆσαι Mt 22.46; Lk 20.40 36 Εἶπεν ... ποδῶν σου Ps 110.1 (Ac 2.34-35; 1 Cor 15.25; He 1.13)

37 αὐτὸς Δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστὶν υἱός;» καὶ [ὁ] πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἠδέως.¹

The Denouncing of the Scribes

(Mt 23.1-36; Lk 20.45-47)

38 Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἔλεγεν, Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς 39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις,² 40 οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι.³ οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.⁴

The Widow's Offering

(Lk 21.1-4)

41 Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου⁵ ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά· 42 καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὃ ἐστὶν κοδράντης.⁶ 43 καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχὴ πλείον πάντων ἔβαλεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· 44 πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς

(see Ps 109.1 LXX; Lk 20.43; Ac 2.34) ⳨ A L Δ Θ Ψ 087 f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] Lect it^a, aur. (b), (c), d, ff², i, k, l, q vg syr^p, h, pal arm eth slav Hilary

⁵ 41 {B} καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ⳨ (B Ψ 2427 ἀπέναντι) L Δ 892 1342 it^a, k cop^{sa}ms, bo, fay // καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου A (33 579 1006 1424 ἀπέναντι) 157 180 597 700 1010 1071 1241 1243 1292 1505 Byz [E F G H Σ] Lect^{pt}, AD (Lect^{pt} ἀπέναντι) it^{aur}, (b), c, ff², i, l, r¹ vg syr^p, h cop^{sa}ms eth slav // κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου καθεζόμενος ὁ Ἰησοῦς D it^d, q // ἐστὼς ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου W Θ (0233 ἀπέναντι) f¹ f¹³ (13 828 κατενώπιον) 28 205 565 syr^s, h^{mg}, pal arm geo Origen

¹ 37 SP: NA // P: WH NIV VP REB // S: TEV FC // ² NO P: WH AD TEV FC REB // P: TR NA M RSV NIV NRSV ³ 39 Major C: TR WH^{me} AD M TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV ⁴ 40 Minor C: WH^{me} M TOB REB // ⁵ SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ⁶ 42 P: NIV

37 ὁ ... ἠδέως Lk 19.48; 21.38 41 καθίσας ... γαζοφυλακίου Jn 8.20 ἐθεώρει ... γαζοφυλάκιον 2 Kgs 12.9 43-44 ἡ χήρα ... βίον αὐτῆς 2 Cor 8.12

ὕστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.^{aa}

The Destruction of the Temple Foretold

(Mt 24.1-2; Lk 21.5-6)

13 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. **2** καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον¹ ὅς οὐ μὴ καταλυθῆ.^a

The Beginning of Woes

(Mt 24.3-14; Lk 21.7-19)

3 Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας, **4** Εἶπόν ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα;^b **5** ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς, Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. **6** πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.^c **7** ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γενέσθαι, ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. **8** ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοὶ²· ἀρχὴ ὠδίνων ταῦτα.^d **9** βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοῦς·

¹ 2 {B} ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον (see Mt 24.2) **8** B (D Σ 565 ἐπὶ λίθῳ) L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 205 579 700 892 1006 1071 1342 1424 2427 Byz^{pt} [G] Lect it^a.aur. b. d. q syr⁶. p. h with * cop^{sa}. (bo) arm eth geo slav Polychronius^{vid} // λίθος ἐπὶ λίθῳ (see Lk 21.6) A 157 (180 597 1241 1505 / 1552 ἐπὶ λίθον) 1010 1243 1292 Byz^{pt} [E F H] / 68 / 76 / 673 / 813 / 1223 it^{f2}. i. 1. r¹ vg // in templo it^k // in templo lapis super lapidem it^(c). c Cyprian

² 8 {B} ἔσονται λιμοί (see Mt 24.7) **8**² (**8*** omit κατά... λιμοί) B L Ψ (579 καὶ ἔσονται) 2427 cop^{smss}. bo (eth) // καὶ λιμοί D it^a.aur. b. c. d. ff². i. k. l. n. r¹ vg // καὶ λιμοὶ καὶ

^{aa} 44 P: WH AD NA M // MS: Lu

^a 13.2 NO P: TR WH AD M Seg TOB // P: NA RSV NIV NJB REB NRSV ^b 4 SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP REB // S: NJB TOB ^c 6 P: VP ^d 8 P: NA M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB REB NRSV

² 2 οὐ ... καταλυθῆ Lk 19.44 6 Jn 5.43 8 ἐγερθήσεται ... βασιλείαν Is 19.2; 2 Chr 15.6 9 Mt 10.17-18

παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια^ε καὶ εἰς συναγωγὰς^δ δαρήσεσθε^ς καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἔνεκεν ἔμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.^h **10** καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.ⁱ **11** καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.^k **12** καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς· **13** καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται.^l

The Great Tribulation

(Mt 24.15-28; Lk 21.20-24)

14 Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστηκότα ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, **15** ὁ [δὲ] ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω ἄραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, **16** καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. **17** οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.^m **18** προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται χειμῶνος· **19** ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψεις οἷα οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν καὶ οὐ μὴ γένηται. **20** καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν κύριος

ταραχαί (W omit the two καί) (Θ λοιμοὶ) 565 700 (syr^c) cop^{sa}ms^s geo^B // καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί A Δ f¹ f¹³ (28 892 omit first καί) 33 157 180 205 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^g syr^h slav geo^l.^A Origen^{int} // καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ ταραχαί (see Lk 21.11) Σ 1342 (arm)

^ε 9 C: TR M RSV TEV Seg FC (NIV) VP Lu NJB REB NRSV // C: TOB // C: TR AD M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // ^δ NO C: NA²⁶ // ¹⁰ P: NJB // ¹¹ SP: NA // P: NIV // ¹³ NO P: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NIV VP REB NRSV // ¹⁷ P: NA

11 Mt 10.19-20; Lk 12.11-12 **12** ἐπαναστήσονται ... γονεῖς Mic 7.6 **13** Mt 10.22 ἔσεσθε ... μου Jn 15.18-21 **14** τὸ ... ἐρημώσεως Dn 9.27; 11.31; 12.11; 1 Macc 1.54 **15-16** Lk 17.31 **17** Lk 23.29 **19** ἔσονται ... νῦν Dn 12.1; Re 7.14

τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.^ο **21** καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, Ἴδε ὧδε ὁ Χριστός, Ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε· **22** ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ δώσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, τοὺς ἐκλεκτοὺς. **23** ὑμεῖς δὲ βλέπετε· προείρηκα ὑμῖν πάντα.^ο

The Coming of the Son of Man

(Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)

24 Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην

ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,

καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς,

25 καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.^ο

26 καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. **27** καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς [αὐτοῦ] ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.^ο

The Lesson of the Fig Tree

(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

28 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολὴν· ὅταν ἦδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἀπαλὸς γένηται καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν· **29** οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύραις· **30** ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μέχρις οὗ ταῦτα πάντα γένηται. **31** ὁ οὐρανὸς καὶ

^ο 20 P: NA TEV VP NJB REB ^ο 23 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ^ο 25 P: NIV ^ο 27 NO P: AD M // SP: WH // P: TR NA RSV Seg NIV VP REB NRSV ^ο 29 P: NA

22 Dt 13.1-3; Re 13.13 **24-25** ὁ ἥλιος ... σαλευθήσονται Is 13.10; 34.4; Eze 32.7-8; Jl 2.10, 31; 3.15; Re 6.12-14; 8.12 **26** τὸν υἱὸν ... δόξης Dn 7.13-14; Mk 8.38; Re 1.7 **27** ἐπισυνάξει ... οὐρανοῦ Dt 30.4; Zeh 2.6, 10 **28** Mt 21.19; Mk 11.13 **31** Mt 5.18; Lk 16.17

ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται.⁵

The Unknown Day and Hour

(Mt 24.36-44)

32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.¹
33 βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε³· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς ἐστίν.⁴ **34** ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείλς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δούς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν ἐκάστω τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.⁵
35 γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ἢ ὀψέ ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωί, **36** μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης εὕρη ὑμᾶς καθεύδοντας.
37 ὁ δὲ ὑμῖν λέγω πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε.⁶

The Plot to Kill Jesus

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

14 Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν· **2** ἔλεγον γάρ, Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.^a

The Anointing at Bethany

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

3 Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανία ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβα-

³ **33** {B} ἀγρυπνεῖτε B D 2427 it^a, c, d, k cop^{fax} // ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε ⁸ A C L W Δ Ψ 0233 f¹ 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Σ] Lect (l 773 omit καί) it^{aur}, f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^s, p, h cop^{bo(PT)} arm eth slav Diatessaron^{arm} Augustine // καὶ ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε ⁹ Θ f¹³ 28 565 / 211^{1/2} cop^{sa} geo Jerome

^a **31** NO P: WH M Lu TOB // P: TR AD NA RSV Seg VP NJB REB NRSV ¹ **32** P: TR NA M Seg VP Lu REB // S: NJB TOB ² **33** SP: NA ³ **34** P: NIV ⁴ **37** P: AD M // MS: WH Lu NJB

^a **14.2** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV NIV REB NRSV

στρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.^b **4** ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; **5** ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι ἐπάνω¹ δηναρίων τριακοσίων καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.^c καὶ ἐνεβριμῶντο αὕτη.^d **6** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον ἠργάσατο ἐν ἐμοί. **7** πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοῖς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. **8** ὁ ἔσχεν ἐποίησεν· προέλαβεν μυρίσαι τὸ σῶμά μου εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. **9** ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.^e

Judas' Agreement to Betray Jesus

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

10 Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριῶθ ὁ εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς. **11** οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ!

The Passover with the Disciples

(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14, 21-23; Jn 13.21-30)

12 Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθνον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγης τὸ πάσχα;⁸ **13** καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς,

¹ **5** {A} ἐπάνω **8** A B C D L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] Lect it^a.aur.d.f. ff².i.l.q.r¹ vg syr^p.h cop^{sa}.bo arm eth geo² slav // omit (see Jn 12.5) 954 1675 it^c.k syr⁸ geo¹ Diatessaron Origen Proclus; Ambrose Jerome

^b **3** P: NIV ^c **5** P: FC VP // ^d SP: NA // P: TEV NIV VP ^e **9** NO P: TR M // SP: WH // P: AD NA RSV NIV REB NRSV // **11** P: WH AD NA M RSV NRSV ⁸ **12** P: TEV FC NIV VP

7 πάντοτε ... ἑαυτῶν Dt 15.11 **8** προέλαβεν ... ἐνταφιασμόν Jn 19.40 **12** τῇ ... ἔθνον Ex 12.6, 14-20

Ἵπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ **14** καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ εἶπατε τῷ οἰκοδεσπότη ὅτι Ὁ διδάσκαλος λέγει, Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; **15** καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἑτοιμον· καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν.^h **16** καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα.ⁱ **17** Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. **18** καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. **19** ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς κατὰ εἰς, Μήτι ἐγώ; **20** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Εἰς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρίβλιον. **21** ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος.^k

The Institution of the Lord's Supper

(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Cor 11.23-25)

22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Λάβετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.^l **23** καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.^m **24** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης² τὸ ἐκχυννόμενον

² **24** {A} τῆς διαθήκης (see Mt 26.28) Ἕ B C D² L Θ Ψ 565 2427 it^k cop^{sa}ms^s, bo^{pl} geo^l // τὸ τῆς διαθήκης D* W it^d // τῆς καινῆς διαθήκης E 157 579 828 892 1006 it^a, aur, c, f, l, q vg syr^{ps}, p, h cop^{sa}ms^s, bo^{pl} arm eth geo² // τὸ τῆς καινῆς διαθήκης A Δ f¹ f¹³ 28 180 205 597 700 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F H P Σ] Lect it^b, i, r¹ slav // omit it^{g2}

^h **15** P: TEV FC NIV VP ⁱ **16** SP: WH // P: TR NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB ^l **21** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg NIV VP Lu TOB REB NRSV ² **22** P: TEV FC NIV VP ^m **23** P: NIV

18 εἶς ... παραδώσει ... ἐμοῦ Ps 41.9 **22** λαβὼν ... αὐτοῖς Mt 14.19; 15.36; Mk 6.41; 8.6; Lk 9.16 **23-24** λαβὼν ... μου 1 Cor 10.16 **24** τὸ αἷμα ... διαθήκης Ex 24.8; Zch 9.11; He 9.20

ὑπὲρ πολλῶν. **25** ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πῶ³ ἐκ τοῦ γεινήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.⁴ **26** Καὶ ἱμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.^ο

Peter's Denial Foretold

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πάντες σκανδαλισθήσεσθε, ὅτι γέγραπται,

Πατάξω τὸν ποιμένα,

καὶ τὰ πρόβατα διασκορπισθήσονται.

28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. **29** ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ, Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ. **30** καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον ταύτη τῇ νυκτὶ πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι⁴ τρίς με ἀπαρήσῃ. **31** ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει, Ἐὰν δέη με συναποθανεῖν σοι, οὐ μὴ σε ἀπαρήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.^ο

The Prayer in Gethsemane

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

32 Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανὶ καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Καθίσατε ὧδε ἕως

³ **25** {C} οὐκέτι οὐ μὴ πῶ A B Δ f¹ f¹³ 28 157 180 205 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 2427 Byz [E F H Σ] Lect it^{sur.} b. ff². i. l. q vg syr^{s.} p. h cop^{sa} geo slav // οὐ μὴ πῶ (see Mt 26.29) N C L W Ψ 892 1342 / 211 / 387 / 950 it^{c.} k cop^{bo} eth Jerome // οὐ μὴ προσθῶ πείν D (565 οὐκέτι οὐ προσθῶ πείν) it^{a.} d. f arm // οὐκέτι οὐ μὴ προσθῶμεν πείν Θ

⁴ **30** {C} ἡ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι A B (C² δις after φωνῆσαι) L Δ Ψ 083 0233 f¹ 28 157 180 205 597 828 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] Lect it^{sur.} f. q vg^{ww.} st (ethth) slav Hesychius^{vid}; Augustine // ἀλέκτορα φωνῆσαι (see Mt 26.34; Lk 22.34; Jn 13.38) N (C* ἡ ἀλέκτωρα) D W 579 / 950 it^{a.} b. c. d. ff². i. k arm eth^{pp} // ἀλέκτορα δις φωνῆσαι Θ f¹³ 565 700 it^l vg^{cl} geo

^ο **25** SP: WH // P: TR AD NA M RSV TEV Seg FC NIV TOB REB NRSV // S: VP Lu NJB **26** NO P: TR AD NA M RSV Seg VP Lu NJB TOB REB NRSV // SP: WH **31** P: WH AD NA M RSV NRSV

27 Πατάξω ... διασκορπισθήσονται Zch 13.7; Mt 26.56; Mk 14.50 **28** Mk 16.7 **31** Ἐὰν δέη με ... σοι Jn 11.16 **32** ἔρχονται ... Γεθσημανί Jn 18.1

προσεύξωμαι.^q **33** καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ [τὸν] Ἰάκωβον καὶ [τὸν] Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν **34** καὶ λέγει αὐτοῖς, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.^r **35** καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ προσήχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα, **36** καὶ ἔλεγεν, Αββα ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι· παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ.^s **37** καὶ ἔρχεται καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; **38** γρηγορεῖτε^t καὶ προσεύχεσθε,^u ἵνα μὴ ἔλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.^v **39** καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών⁵. **40** καὶ πάλιν ἐλθὼν εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.^w **41** καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς, Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε·^x ἀπέχει ἡλθεν⁶ ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀμαρτωλῶν. **42** ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικεν.^y

⁵ **39** [A] τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών⁵ A B C L W Δ Θ Ψ 083 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H Σ] Lect it^{aur.} f. l. q vg syr^{s.} p. h cop^{sa.} bo arm (eth) geo slav // omit D it^{a.} b. c. d. ff^{2.} k

⁶ **41** [B] ἀπέχει ἡλθεν⁶ A B C L Δ 083 f¹ 28 180 205 579 597 700 828 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E F G H N^{vid} Σ] Lect it^{aur.} vg cop^{sa.} bo (geo¹) Augustine // ἀπέχει τὸ τέλος καὶ D (157 omit τὸ τέλος καὶ) it^{c.} d. q // ἀπέχει τὸ τέλος· ἡλθεν (W ἰδοὺ ἡλθεν) Θ 0233 f¹³ 565 1071 it^{(a).} b. f. (ff²), r¹ syr^{(s).} p. h (arm) geo² slav // ὅτι ἡλθεν Ψ (892) (it^k) cop^{bo}ms (eth)

^q **32** P; FC VP ^r **34** P; TEV FC NIV VP ^r **36** P; TEV FC NIV VP ^r **38** C; TEV REB // ^{*} NO C; TR RSV? TEV NIV? NJB REB NRSV // ^{*} P; TEV FC NIV VP ^{*} **40** SP; NA // P; TR TEV FC NIV REB ^{*} **41** Statement or command: TR WH AD NA M // Statement: Seg NJB TOB^{ms} // command: Seg^{ms} TOB // Question: RSV TEV FC NIV VP Lu REB NRSV ^r **42** SP; WH // P; TR AD NA M RSV REB NRSV

33 Πέτρον ... Ἰωάννην Mt 17.1; Mk 5.37; 9.2; 13.3; Lk 5.10; 6.14; 8.51; 9.28; Ac 1.13 **34** Περίλυπος ... μου Ps 42.5, 11; 43.5; Jn 12.27 Περίλυπος ... θανάτου Jon 4.9 **36** Αββα ὁ πατήρ Ro 8.15; Ga 4.6 οὐ τί ἐγὼ θέλω ... σύ Jn 5.30; 6.38 **38** προσεύχεσθε ... πειρασμόν Mt 6.13; Lk 11.4

The Betrayal and Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

43 Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.^z **44** δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐτὸν σύσημον αὐτοῖς λέγων, Ὅν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν, κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς.^{aa} **45** καὶ ἔλθὼν εὐθὺς προσελθὼν αὐτῷ λέγει, Ραββί,^{bb} καὶ κατεφίλησεν αὐτόν· **46** οἱ δὲ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῷ καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.^{cc} **47** εἷς δέ [τις] τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἔπαισεν τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον.^{dd} **48** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;^{ee} **49** καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.^{ff} **50** καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες.^{gg}

The Young Man Who Fleed

51 Καὶ νεανίσκος τις συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν· **52** ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν.^{hh}

Jesus before the Council

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ συνέρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. **54** καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολού-

^z 43 P: NIV ^{aa} 44 P: TEV ^{bb} 45 P: FC VP ^{cc} 46 P: TR VP REB ^{dd} 47 P: NA NIV NJB ^{ee} 48 Statement: AD M Seg Lu TOB # 49 P: TEV FC VP # 50 NO P: TR WH AD NA M Seg VP Lu NJB TOB // P: REB NRSV ^{ff} 52 P: WH (AD) NA M RSV NRSV

43 ἀρχιερέων ... πρεσβυτέρων Mt 16.21; 27.41; Mk 8.31; 11.27; 14.53; 15.1; Lk 9.22; 20.1 **49** καθ' ... διδάσκων Lk 19.47; 21.37; Jn 18.20 **50** Zch 13.7; Mt 26.31; Mk 14.27 **53** ἀρχιερεῖς ... γραμματεῖς Mt 16.21; 27.41; Mk 8.31; 11.27; 14.43; 15.1; Lk 9.22; 20.1

θησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.ⁱⁱ **55** οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὄλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν, καὶ οὐχ ἠύρισκον· **56** πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.^{kk} **57** καὶ τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες^{ll} **58** ὅτι Ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω^{mm} **59** καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.ⁿⁿ **60** καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων, Οὐκ ἀποκρίνη οὐδὲν τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;^{oo} **61** ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν.^{pp} πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτόν καὶ λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; **62** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι,

καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου

ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως

καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.^{qq}

63 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; **64** ἠκούσατε τῆς βλασφημίας·^{rr} τί ὑμῖν φαίνεται;^{ss} οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.^{tt} **65** Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ⁷ καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον

⁷ **65** {A} αὐτῷ Ἡ A B C L W Δ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E G H] Lect it^{(aur), (c), ff², k, l, q} vg syr^{s, h} cop^{sa, bo} eth slav // τῷ προσώπῳ αὐτοῦ (and omit καὶ περικαλ. ... πρόσωπον; see Mt 26.67) D it^{(a), (d), f} syr^p arm geo // αὐτοῦ τῷ προσώπῳ Θ 565 700

ⁱⁱ **54** P: NA FC NIV VP NJB REB ^{kk} **56** P: TEV NIV ^{ll} **57** P: FC ^{mm} **58** P: FC VP ⁿⁿ **59** SP: NA // P: TEV FC NIV VP REB ^{oo} **60** P: TEV FC VP ^{pp} **61** P: NIV REB ^{qq} **62** P: TEV FC NIV VP ^{rr} **64** Question: WH // ^{ss} P: TEV FC NIV VP // ^{tt} P: NA TEV FC VP NJB REB

58 Ἐγὼ ... οἰκοδομήσω Mk 15.29; Jn 2.19 **60-61** ἐπηρώτησεν ... ἀπεκρίνατο οὐδέν Is 53.7; Mk 15.4-5; Lk 23.9 **61** Σὺ ... εὐλογητοῦ Mt 16.16; Mk 5.7; Lk 8.28; Jn 11.27; 20.31 **62** ἐκ ... δυνάμεως Ps 110.1; Mt 22.44; Lk 20.42; Ac 2.34; Eph 1.20; Col 3.1; He 1.3, 13; 10.12; 12.2 ἐρχόμενον ... οὐρανοῦ Dn 7.13; Mt 24.30; Mk 13.26; Lk 21.27; Re 1.7; 14.14 **63** διαρρήξας ... αὐτοῦ Nu 14.6; Ac 14.14 **64** Lv 24.16; Jn 19.7

καὶ κολαφίζειν αὐτὸν καὶ λέγειν αὐτῷ, Προφήτευσον^{8,uu}
καὶ οἱ ὑπηρεταὶ ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔλαβον.^{vv}

Peter's Denial of Jesus

(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου κάτω ἐν τῇ αὐλῇ ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως **67** καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα τοῦ Ἰησοῦ. **68** ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων, Οὔτε οἶδα οὔτε ἐπίσταμαι^{ww} σὺ τί λέγεις.^{xx} καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον [καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν]^{9,yy} **69** καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν ἤρξατο πάλιν λέγειν τοῖς παρεστῶσιν ὅτι Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.^{zz} **70** ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ.^{za} **71** ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.^{zb} **72** καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου¹⁰ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.^{zc} καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὡς

⁸ **65** {B} προφήτευσον⁸ A B C D (G^{f1} 205 add νῶν) L (Ψ add ἡμῖν) 28 157 597 1010 1241 1292 1342 1505 2427 Byz [E H N Σ] I 68 I 673 I 813 I 1223 it^{(d, ff², l, q} vg (it^{c, f, k} cop^{sa}mss add ἡμῖν; it^{aur} vg^{ms} add ἡμῖν, Χριστέ) (sy^r add νῶν ἡμῖν) sy^r // προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε (see Mt 26.68) (W^{f13} νῶν for ἡμῖν) (Δ πέμψας for παῖσας) Θ 33 565 579 700 892 1006 (1071 νῶν ἡμῖν) 1243 1424 (sy^r^h, but ἡμῖν with *) cop^{sa}mss, (bo) arm eth geo slav // προφήτευσον ἡμῖν τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε (see Lk 22.64) 180 Lect

⁹ **68** {C} καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν (see 14.72) A C D Δ Θ Ψ^c 067 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 (1424 καὶ εὐθέως) 1505 Byz [E G H N Σ] Lect it^{a, aur, d, f, ff², k, l, q} vg sy^r^{p, h} cop^{sa}mss, (bo^{ms}) arm eth geo² slav Eusebius Chrysostom; Augustine // omit⁸ B L W Ψ* 579 892 2427 I 76 it^c sy^r cop^{sa}mss, bo geo¹

¹⁰ **72** {B} ἐκ δευτέρου (see 14.68) A B C²vid D W Δ Θ Ψ 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 2427 Byz [E G H N^{vid} Σ] Lect it^{a, aur, d, ff², k, l, q} vg sy^r(s, p), h cop^{sa, bo} arm eth geo slav Eusebius Chrysostom; Augustine // δῖς 1342 // omit⁸ C^{*vid} L 579 it^c

^{uu} **65** P: FC VP // ^{vv} SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^{ww} **68** C: WH^{ms} // ^{xx} Question: WH^{ms} // P: FC VP // ^{yy} SP: NA // P: TEV (NIV) ^{zz} **69** P: FC VP ^{aa} **70** SP: NA // P: TEV NIV REB ^{bb} **71** P: TEV FC NIV VP ^{cc} **72** SP: NA

εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δις τρίς με ἀπαρνῆση¹¹· καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν¹².^{zd}

Jesus before Pilate

(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jn 18.28-38)

15 Καὶ εὐθὺς πρῶτῃ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὄλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν Πιλάτῳ.^a **2** καὶ ἐπρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει, Σὺ λέγεις.^b **3** καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά. **4** ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπρώτα αὐτὸν λέγων, Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν.^c **5** ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.^d

Jesus Sentenced to Die

(Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλευεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὄν παρητοῦντο. **7** ἣν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδεμένος οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον

¹¹ 72 {B} (see 14.68, 72a; Mt 26.75; Lk 22.61) ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δις τρίς με ἀπαρνῆση (B 1342 2427 δις φωνῆσαι) C²vid L Ψ 892 it^{aur.} (k) vg syr^{s.} P Augustine // ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δις ἀπαρνῆση με τρίς A (Θ 565 700 δις φωνῆσαι) 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 597 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H N Σ^{vid}] Lect syr^h cop^{sa}mss, bo slav // ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς με ἀπαρνῆση (see Mt 26.75; Lk 22.62) K C²vid W Δ (579 ἀπαρνῆση με) it^{c.} ff^{2.} l, q cop^{sa}mss, bo^{mss} eth geo^{1.} (2) // omit D it^{a.} d

¹² 72 {B} καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν K² A^c B L (W f¹ 205 omit καί) (Δ ἐπιλαβὼν) 0250 f¹³ 28 33 157 180 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 2427 Byz [E G H N Σ^{vid}] Lect syr^h // καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαυσεν K* A²vid C 1342 // καὶ ἤρξατο κλαίειν D Θ 565 it^{a.} aur. c. d. ff^{2.} k. l. q vg cop^{sa}mss arm geo slav Augustine // καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς (see Mt 26.75) 579

^{zd} 72 P: WH AD M RSV NRSV

^a 15.1 P: NA NIV NJB // S: Seg ^b 2 Question: WH^{mss} // P: TEV FC NIV VP ^c 4 P: TEV FC NIV VP ^d 5 NO P: WH AD M TOB // P: TR NA RSV Seg NIV NJB REB NRSV

72 Πρὶν ... ἀπαρνῆση Mt 26.34; Mk 14.30; Lk 22.34; Jn 13.38

15.1 πρῶτῃ ... συνέδριον Lk 22.66 ἀρχιερεῖς ... γραμματέων Mt 16.21; 27.41; Mk 8.31; 11.27; 14.43, 53; Lk 9.22; 20.1 4-5 ἐπρώτα ... ἀπεκρίθη Is 53.7; Mk 14.60-61; Lk 23.9

πεποιήκεισαν. **8** καὶ ἀναβάς ὁ ὄχλος¹ ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίει αὐτοῖς. **9** ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς· λέγων, Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; **10** ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.^f **11** οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.^g **12** ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἀποκριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς, Τί οὖν [θέλετε] ποιήσω² [ὄν λέγετε]³ τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; **13** οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, Σταύρωσον αὐτόν. **14** ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, Τί γὰρ ἐποίησεν κακόν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν, Σταύρωσον αὐτόν.^h **15** ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.ⁱ

The Soldiers Mock Jesus

(Mt 27.27-31; Jn 19.2-3)

16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. **17** καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον· **18** καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν, Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων.^k **19** καὶ

¹ **8** {B} ἀναβάς ὁ ὄχλος **8*** B (D it^a, d ὄλος ὁ ὄχλος) 892 2427 it^{aur}, c, ff², l, r¹vid vg cop^{sa}, bo eth // ἀναβοήσας ὁ ὄχλος **8**² A C W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 (1241 ὄλος ὁ ὄχλος) 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect syr^s, p, h cop^{bo}ms (arm) geo slav // ὄλος ὁ ὄχλος it^k

² **12** {C} θέλετε ποιήσω A D Θ 0250 28 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1505 Byz [E G H N^{vid} Σ^{vid}] Lect it^a, aur, d, ff², k, l, r¹ vg syr^s, p eth slav Augustine // θέλετε ἵνα ποιήσω 1424 / 68^{1/2} / 673^{1/2} / 813^{1/2} / 1223^{1/2} it^c vg^{mss} syr^h arm // ποιήσω **8** B C W Δ Ψ f¹ f¹³ 33 892 1342 2427 / 292 cop^{sa}ms, bo geo

³ **12** {C} ὄν λέγετε **8** C Δ Ψ 0250 28 33 157 180 579 597 892 1006 1010 1071 1241 (1243) 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N^{vid} Σ^{vid}] Lect syr^p, h cop^{bo} (eth) slav // λέγετε B 2427 // omit A D W Θ f¹ f¹³ 205 565 700 it^a, aur, c, d, ff², k, l, r¹ vg syr^s cop^{sa} arm geo Augustine

^e 9 P: FC VP / ¹⁰ P: TEV * ¹¹ P: NIV ^h ¹⁴ P: NA TEV FC NIV VP / ¹⁵ P: TR WH AD NA M RSV Seg VP Lu REB NRSV / ¹⁸ P: FC VP

ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτουν αὐτῷ καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.¹ **20** καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.^m καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.ⁿ

The Crucifixion of Jesus

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.^o **22** καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον Κρανίου Τόπος.^p **23** καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἐσμυρισμένον οἶνον· ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν.^q **24** καὶ σταυροῦσιν αὐτὸν καὶ διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ

βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρῃ.^r

25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. **26** καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφή τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.^s **27** Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.^{4t} **29** Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινουντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, Οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ οἰκοδομῶν ἐν τρισὶν ἡμέραις, **30** σῶσον σεαυτὸν καταβάς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.^u **31** ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς

⁴ **27** {A} omit verse 28 **ℵ** A B C D Ψ 157 2427 Lect it^{d, k} syr^s cop^{sa, bopt} // include verse 28: καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἢ λέγουσα, Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. (see Is 53.12; Lk 22.37) L Δ Θ 083 0250 f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G (H φωνή for γραφή)] I 184^{1/2} I 211^{1/2} I 292^{2/3} I 384 I 524^{1/2} I^{AD} it^{sur, c, ff2, l, n, r1} vg (cop^{bopt}) syr^{p, h, pal} arm eth geo slav (Diatessaron^{arm}) Origen^{vid} Eusebius; Jerome

¹ **19** SP: NA ^o **20** SP: WH // P: NA M // S: Seg Lu REB // * NO P: TR WH AD NA M Seg Lu REB // P: RSV NRSV ^o **21** P: AD NA VP REB // S: TR ^o **22** S: NJB ^o **23** SP: NA // P: Lu ^o **24** P: NIV VP REB NRSV ^o **26** P: NA Seg ^o **27** P: NA TEV VP REB // S: NJB // P after v. 28: Seg FC ^o **30** P: TEV FC NIV VP

23 ἐδίδουν ... οἶνον Ps 69.21 **24** διαμερίζονται ... αὐτὰ Ps 22.18 **27** ἓνα ἐκ δεξιῶν ... αὐτοῦ Mt 20.21; Mk 10.37 **29** κινουντες τὰς κεφαλὰς Ps 22.7; 109.25; Lm 2.15 ὁ καταλύων ... ἡμέρας Mk 14.58; Jn 2.19

ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον, "Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· 32 ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν." καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.^w

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Καὶ γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. 34 καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, **Ελωι ελωι λεμα σαβαχθανι;** ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Ὁ θεὸς μου ὁ θεὸς μου, εἰς τί ἐγκατέλιπές με;^{5,x} 35 καὶ τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον, Ἴδε Ἥλιαν φωνεῖ.^y 36 δραμῶν δέ τις [καὶ] γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτὸν λέγων, Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἥλιος καθελεῖν αὐτόν.^z 37 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείδεν φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν.^{aa} 38 Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω. 39 Ἴδων δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν^b εἶπεν, Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν.^{bb} 40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι,

⁵ 34 {B} ἐγκατέλιπές με **⳨** B (L 083 565 892 1424 ἐγκατέλειπες by itacism) **Ψ** 059 2427 vg cop^{sa, bo, fay} arm eth geo Diatessaron^{arm} Ptolemy^{acc. to Irenaeus} gr Justin Eusebius || με ἐγκατέλειπες (see Mt 27.46) (A E G ἐγκατέλειπες by itacism) C Δ Θ 0233 f¹ f¹³ 28 (33 ἐγκατέλιπας) 157 180 205 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [F H (P ἐγκατέλιπας)] Lect it^{aur. d. ff², l. n} vg^{mss slav} || ὠνείδισάς με D it^{c. (i), (k)}

⁶ 39 {C} ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν **⳨** B L **Ψ** 892 cop^{sa, fay} (cop^{bo} omit οὕτως) || ὅτι κράζας ἐξέπνευσεν W Θ 565 syr^s arm geo Origen^{lat} || ὅτι οὕτως κράζας ἐξέπνευσεν A C Δ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 (1424 ἀφήκεν τὸ πνεῦμα) 1505 2427 Byz [E G H N] Lect it^{aur. c. ff², (i), l. n, q}

^v 32 P: TEV FC VP // * NO P: TR AD M // SP: WH // P: NA RSV Seg Lu REB NRSV * 34 P: TEV FC NIV VP * 35 P: FC NIV VP * 36 P: TR TEV FC NIV VP ** 37 P: NA TEV FC NIV Lu ^{bb} 39 P: NA RSV TEV FC NIV VP Lu NRSV // S: NJB REB

33 Am 8.9 34 Ελωι ... με Ps 22.1 36 γεμίσας ... ἐπότιζεν αὐτόν Ps 69.21; Mt 27.34; Mk 15.23; Lk 23.36 38 He 10.19-20 40-41 γυναῖκες ... διηκόνουν αὐτῷ Lk 8.2-3

ἐν αἷς καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μήτηρ καὶ Σαλώμη, **41** αἱ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.^{cc}

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

42 Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ ὅ ἐστιν προσάββατον, **43** ἐλθὼν Ἰωσήφ [ὁ] ἀπὸ Ἀριμαθαίας εὐσχήμων βουλευτῆς, ὅς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πιλάτου καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. **44** ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι⁷ ἀπέθανεν. **45** καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδώρησατο τὸ πτώμα τῷ Ἰωσήφ.^{dd} **46** καὶ ἀγοράσας σινδόνα καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησεν τῇ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. **47** ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰωσήτος ἐθεώρουν ποῦ τέθειται.^{cc}

The Resurrection of Jesus

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου¹ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ Σαλώμη¹ ἠγόρασαν

vg syr^{p-h} eth slav Augustine // *quia sic exclamavit* it^b // οὕτως αὐτὸν κράζαντα καὶ ἐξέπνευσεν D it^d

⁷ **44** [B] εἰ πάλαι **Σ** A C L **Ψ** 0233 f¹ f¹³ 28 33 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E G] *Lect* cop^{sa} eth⁷ Theodoret // εἰ ἤδη B D W Θ 157 180 1342 2427 it^{aur, c, d, ff², k, l, n, q} vg geo slav Origen^{int}; Augustine // εἰ 544 syr^o // καὶ εἶπεν Δ

¹ **I** [A] διαγενομένου τοῦ σαββάτου ... καὶ Σαλώμη **Σ** A B C L W Δ **Ψ** f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505

^{cc} 41 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^{dd} 45 SP: NA ^{cc} 47 P: WH AD M RSV NRSV

ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. **2** καὶ λίαν πρῶτῃ μιᾷ τῶν σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος² τοῦ ἡλίου.^a **3** καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημεῖου;^b **4** καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.^c **5** καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.^d **6** ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. **7** ἀλλὰ ὑπάγετε εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι Προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.^e **8** καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημεῖου, εἶχεν γὰρ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις· καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν· ἐφοβοῦντο γάρ.^f

2427 Byz [E G Σ] *Lect* it^l. q vg syr^(s). p. h cop^{sa}. bof^l eth geo slav // διαγενομένου τοῦ σαββάτου ... καὶ Σαλώμη πορευθεῖσαι Θ 565 it^{aur}. (c). ff² syr^{pal} cop^{bof} arm // πορευθεῖσαι D it^d. (k). n

² 2 {A} ἀνατείλαντος Ν A B C L Δ Ψ f¹³ 28 33 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E G] *Lect* it^{aur}. l vg (eth) slav Dionysius // ἔτι ἀνατείλαντος W Θ 1 565 Eusebius // ἀνατέλλοντος D it^c. d. n. q Tyconius Augustine // omit ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου it^k

³ 8 {A} omit vν 9-20 Ν B 304 syr^e cop^{sa} arm^{mss} geo^{1.A} Eusebius mss^{acc.} to Eusebius Epi-phanius^{1/2} Hesychius mss^{acc.} to Severus, Jerome mss^{acc.} to Jerome // add the shorter ending only it^k // add the shorter ending and vν 9-20 L Ψ 083 099 274^{mg} 579 l 1602 syr^{hmg} cop^{sa} mss^{bo} eth^{mss}, TH // add vν 9-20 with critical note or sign f¹ 205 and others // add vν 9-20 A C D (W with long addition, see footnote 4) Δ Θ f¹³ 28 33 157 180 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E G (H defectively) Σ] *Lect* it^{aur}. c. d^{supp}. ff². l. n. o. q vg syr^c. p. h. pal cop^{bo}. fay arm^{mss} eth^{pp} geo^B slav (slav^{mss} add only 16.9-11) Irenaeus^{lat} mss^{acc.} to Eusebius Asterius^{vid} Apostolic Constitutions Didymus^{dub} Epi-phanius^{1/2} Marcus-Eremita Severian Nestorius mss^{acc.} to Severus; Rebaptism Ambrose mss^{acc.} to Jerome Augustine

^a 2 P: NJB ^b 3 P: FC NIV VP ^c 4 P: NA Lu ^d 5 P: TEV NIV ^e 7 P: NA TEV FC NIV VP / 8 P: TR AD M Seg

THE SHORTER ENDING OF MARK

[[Πάντα δὲ τὰ παρηγγελμένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον συντόμως ἐξήγγειλαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς⁴ ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἄχρι δύσεως ἐξαπέστειλεν δι' αὐτῶν τὸ ἱερὸν καὶ ἄφθαρτον κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας. ἀμήν.⁵]]

THE LONGER ENDING OF MARK

The Appearance to Mary Magdalene

(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

[[9 Ἀναστὰς δὲ πρῶτῃ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ, παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. 10 ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν· 11 κάκεινοι ἀκούσαντες ὅτι ζῆ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς ἠπίστησαν.⁶]]

The Appearance to Two Disciples

(Lk 24.13-35)

12 Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν· 13 κάκεινοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.^h

The Commissioning of the Disciples

(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Ac 1.6-8)

14 Ὑστερον [δὲ] ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκα ἐφανερώθη καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ

⁴ Shorter ending {A} Ἰησοῦς L 0112 579 syr^{hmg} // Ἰησοῦς ἐφάνη Ψ 274^{mg} / 1602 it^k // Ἰησοῦς ἐφάνη αὐτοῖς 099 cop^{sa}ms^s, bo^{ms} eth^{ms}, TH

⁵ Shorter ending {B} σωτηρίας, ἀμήν Ψ 083 099 274^{mg} 579 / 1602 it^k syr^{hmg} cop^{sa}ms^s, bo^{ms} // σωτηρίας, L cop^{bo}ms // ζωῆς, eth^{ms}, TH

⁶ 11 NO P; TR WH AD M Seg Lu TOB // P: NA RSV NIV NJB REB NRSV ^h 13 NO P; TR WH AD Seg TOB // P: NA M RSV NIV Lu NJB REB NRSV

σκληροκαρδίαν ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγεγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.⁶ **15** καὶ εἶπεν αὐτοῖς⁶, Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. **16** ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. **17** σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς⁷, **18** [καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὄφεις⁸ ἀροῦσιν κἄν θανάσιμόν τι πίωσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ, ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.^k

⁶ **14-15** [A] ἐπίστευσαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς (see footnote 3) A C (D πρὸς αὐτούς) L Δ Θ Ψ 099 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E G H] *Lect* it^{aur. c. d^{supp.} ff². l. o. q} vg syr^{p. h. pal} cop^{sa. bo} arm^{mss} eth geo^B slav Ambrose Augustine // ἐπίστευσαν. κάκεῖνοι ἀπελογουῦντο λέγοντες ὅτι ὁ αἰὼν οὗτος τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπιστίας ὑπὸ τὸν Σατανᾶν ἐστίν, ὁ μὴ ἐὼν τὰ ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀκάθαρτα τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ καταλαβέσθαι δύναμιν· διὰ τοῦτο ἀποκάλυψον σοῦ τὴν δικαιοσύνην ἤδη. ἐκεῖνοι ἔλεγον τῷ Χριστῷ, καὶ ὁ Χριστὸς ἐκείνοις προσέλεγεν ὅτι πεπλήρωται ὁ ὅρος τῶν ἐτῶν τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ, ἀλλὰ ἐγγίζει ἄλλα δεινὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἀμαρτησάντων παρεδόθην εἰς θάνατον ἵνα ὑποστρέψωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ μηκέτι ἀμαρτήσωσιν· ἵνα τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πνευματικὴν καὶ ἄφθαρτον τῆς δικαιοσύνης δόξαν κληρονομήσωσιν. ἀλλὰ W mss^{acc. to Jerome}

⁷ **17** [B] λαλήσουσιν καιναῖς (see footnote 3) A C² (D^{supp} Θ I 127 λαλήσωσιν) W f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 2427 Byz [E G H] *Lect* it^{aur. c. d^{supp.} l. o. q} vg syr^{c. p. h. pal} eth slav geo^B Apostolic Constitutions; Ambrose Augustine // λαλήσουσιν C* L Δ Ψ cop^{sa. bo} arm^{mss} // omit γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς 099 I 563

⁸ **18** [C] καὶ ἐν ταῖς χερσίν ὄφεις (see footnote 3) C L Δ Ψ 099 I 33 565 579 892 1243* 1424* I 253 syr^h with * (syr^c cop^{sa. bo} χερσίν αὐτῶν) (arm^{mss}) ethTH (geo^B) slav // ὄφεις A D^{supp} W Θ f¹³ 28 157 180 205 597 700 1006 1010 1071 1241 1243^c 1292 1342 1424^c 1505 2427 Byz [E G H] *Lect* it^{aur. c. d^{supp.} l. o. q} vg syr^{p. pal} eth^{pp} Apostolic Constitutions; Ambrose Augustine // omit καὶ ἐν ... ὄφεις ἀροῦσιν I 890

¹⁴ P: NIV ⁴ 18 NO P: WH M Seg TOB // P: TR AD NA RSV NIV Lu NJB REB NRSV

16 ὁ πιστεύσας ... σωθήσεται Ac 2.38; 16.31, 33 **17** ἐν ... ἐκβαλοῦσιν Ac 8.7; 16.18 γλώσσαις ... καιναῖς Ac 2.4, 11; 10.46; 19.6; 1 Cor 14.2-40 **18** ἐν ... ἀροῦσιν Lk 10.19; Ac 28.3-6 ἐπὶ ... ἔξουσιν Ac 4.30; 5.16; 8.7; Jas 5.14-15

The Ascension of Jesus

(Lk 24.50-53; Ac 1.9-11)

19 Ὁ μὲν οὖν κύριος Ἰησοῦς⁹ μετὰ τὸ λαλήσαι αὐτοῖς ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. **20** ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.¹⁰]]

⁹ **19** {C} κύριος Ἰησοῦς (see footnote 3) C* L Δ f¹³ 1 33 565 579 892^c 1071 1241 1424 2427 I 547 it^{aur.} c. ff², q vg^{cl} syr^{c.} p. h. pal cop^{sa.} bo arm^{mss} eth slav Irenaeus^{lat} // κύριος Ἰησοῦς Χριστός W it^o cop^{botmss} // κύριος A C³ D^{supp} Θ Ψ 13 28 157 180 205 597 700 828 892* 1006 1010 1243 1292 1342 1505 Byz [E G] Lect it^{d^{supp}.1} vg^{ww.} st geo^B Severian mss^{acc.} to Severus; Augustine // Ἰησοῦς H Irenaeus^{latmss}

¹⁰ **20** {B} σημείων. (see footnote 3) A C² 1 33 2427 it^{aur.} q vg^{cl.} st syr^{c.} p. h. pal cop^{sa} arm^{mss} geo^B Augustine // σημείων. ἀμήν. C*^{vid} D^{supp} L W Δ Θ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect it^{c.} d^{supp}.o vg^{ww} cop^{bo} eth slav Severian

19 ἀνελήμφθη ... οὐρανόν 2 Kgs 2.11; Ac 1.9-11; 1 Tm 3.16 ἐκάθισεν ... θεοῦ Ps 110.1; Mt 22.44; 26.64; Mk 12.36; 14.62; Lk 20.42; 22.69; Ac 2.33, 34; 5.31; 7.55, 56; Ro 8.34; Eph 1.20; Col 3.1; He 1.3, 13; 8.1; 10.12; 12.2; 1 Pe 3.22 **20** Ac 14.3; He 2.3-4

4 P: AD // MS: WH Seg NJB 7 SP: WH // P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lm NJB REB
 NRSV 8 NO C: WH 9 C: RSV VP? NRSV 10 P: NIV NJB

5 Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἰερεὺς τῆς ὀνόματι Ζαχαρίας καὶ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρῶν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. 6 Ἥσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέρωθεν ἔναντιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ κυρίου ἀμεμπτοί. 7 καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν ἡ Ἐλισάβετ στείρα, καὶ ἀμφοτέροι προσβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. 8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἑξαταυτέρῳ αὐτῶν ἐν τῇ τῆδεταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ, 9 κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἰερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιάματος εἰς εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, 10 καὶ πάν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῆ ὄρα τοῦ θυμιάματος. 11 Ὡς δὲ αὐτὸ ἀγγέλος κυρίου ἔστας ἐκ δεξιῶν τοῦ θυμιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. 12 καὶ ἔταραχθῆ Ζαχαρίας ἰδὼν καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. 13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἀγγέλος, Μὴ φόβου, Ζαχαρία, διότι εἰσηκουσθή ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνὴ σου

The Birth of John the Baptist Foretold

1 Ἐπειδὴ μερ πολλοὶ ἐπὶ χεῖρσιν ἀνατάσσασθαι διήγησαν περὶ τῶν πεπληροφημένων ἐν ἡλίῳ πραγμάτων, 2 καθὼς παρεδόσαν ἡλίῳ οἱ ἀπ' ἀρχῆς ἀντόπται καὶ ὑμνήται γενόμενοι τοῦ λόγου, 3 ἔδοξε καί τοι μαρτυροῦσθαι ἕως ἄνωθεν πασιν ἀκριβῶς καθέτης σοι γράψαι, κρᾶτιστε Θεοφίλῃ, 4 ἵνα ἐπιγνώσῃ περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Dedication to Theophilus

KATA IOYKAN

Ἐλισάβητ γεννήσει υἱόν σοι καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. **14** καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται. **15** ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον [τοῦ] κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῆν, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, **16** καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. **17** καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἥλιου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.^f **18** Καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.^g **19** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, Ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα· **20** καὶ ἰδοὺ ἔση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.^h **21** Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν ἐν τῷ ναῷ αὐτόν. **22** ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὄπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς καὶ διέμενεν κωφός.ⁱ **23** καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.^k **24** Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβητ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε λέγουσα **25** ὅτι Οὕτως μοι πεποίηκεν κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέιδεν ἀφελεῖν ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.^l

^f 17 P: TEV FC NIV VP REB ^g 18 P: TEV FC NIV VP REB ^h 20 NO P: TR WH AD M RSV NJB TOB ⁱ 22 P: M TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^k 23 SP: WH NA // P: RSV NRSV ^l 25 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

15 οἶνον... πῆν Nu 6.3; Jdg 13.4; 1 Sm 1.11 LXX **17** αὐτὸς... Ἥλιου Mt 17.11-13 ἐπιστρέψαι... τέκνα Mal 4.5-6; Sir 48.10 ἐτοιμάσαι... κατεσκευασμένον Mal 3.1 **18** ἐγὼ... αὐτῆς Gn 18.11 **19** Γαβριὴλ Dn 8.16; 9.21 ἀπεστάλην... ταῦτα He 1.14 **20** οὐκ ἐπίστευσας... αὐτῶν Lk 1.45 **25** ἀφελεῖν ὄνειδός μου Gn 30.23

The Birth of Jesus Foretold

26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἣ ὄνομα Ναζαρέθ **27** πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ ἐξ οἴκου Δαυὶδ καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. **28** καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν, Χαίρει, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ.^{1m} **29** ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. **30** καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. **31** καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἴον καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. **32** οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, **33** καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.ⁿ **34** εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον, Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; **35** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον² ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. **36** καὶ ἰδοὺ Ἐλι-

¹ **28** {A} σοῦ. **Ⲙ** B L W Ψ f¹ 565 579 700 1241 syr^{pal} cop^{sa, bo} am geo Origen^{lem} Ps-Gregory-Thaumaturgus Peter-Alexandria^{acc. to Cyril} Serapion Gregory-Nyssa^{vid} Epiphanius Hesychius John-Damascus; Jerome Quodvultdeus // σοῦ. *εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.* (see 1.42) A C D Δ Θ 0233 f¹³ 28 33 157 180 205 597 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] *Lect* it^a, aur. b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹ vg syr^{ph, h} cop^{bo/miss} eth slav Diatessaron Eusebius Ps-Athanasius Theodotus-Ancyra^{vid}; Tertullian Ambrose Augustine // σοῦ. *εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.* (see 1.42) 1071 I 1074

² **35** {A} *γεννώμενον* **Ⲙ** A B C² D L W Δ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] *Lect* it^{aur, b, d, f, ff², l, q} vg^{ww, st} syr^{h, pal/miss} cop^{sa, bo} am geo slav Ps-Hippolytus Origen^{lat} Ps-Dionysius Peter-

ⁿ **28** P: TEV FC NIV VP ⁿ **33** P: TEV FC NIV VP Lu

27 Lk 2.5; Mt 1.16, 18 **31** συλλήμψη ... Ἰησοῦν Gn 16.11; Jdg 13.3; Is 7.14; Mt 1.21-23 **32-33** δώσει ... τέλος Is 9.7; 2 Sm 7.12, 13, 16 **33** Mic 4.7; Dn 7.14 **35** Πνεῦμα ... σοι Mt 1.20

σάβητ ἡ συγγενίς σου καὶ αὐτὴ συνείληφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένη στείρα· **37** ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα. **38** εἶπεν δὲ Μαριάμ, Ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου.^ο καὶ ἀπήλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.^ρ

Mary Visits Elizabeth

39 Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, **40** καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβητ. **41** καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβητ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβητ, **42** καὶ ἀνεφώνησεν κραυγῇ μεγάλη καὶ εἶπεν, Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. **43** καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; **44** ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὠτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. **45** καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.⁹

Alexandria^{acc.} to Cyril Eusebius Cyril-Jerusalem Apollinaris Gregory-Nyssa Didymus^{dub} Eriphanius^{3/8} Marcus-Eremita^{1/2} Cyril Hesychius Theodoret John-Damascus; Cyprian Priscillian Ambrose^{1/4} Augustine^{2/15} // γεννώμενον ἐκ σοῦ C* Θ^c (Θ*^{vid} γενόμενον) f¹ 33 l 253 l 866 (l 1627 γινόμενον) l^{AD} it^{a.} c. e. r¹ vg^{cl} syr^{p2}. pal^{ms} arm^{ms} eth (Justin) Valentinians^{acc.} to Hippolytus Irenaeus^{lat} Ps-Gregory-Thaumaturgus Adamantius Amphilo-chius Didymus^{1/3} Ps-Justin Eriphanius^{5/8} Marcus-Eremita^{1/2} Proclus; Tertullian Novatian Hilary Gregory-Elvira Ambrose^{3/4} Chromatius Jerome Augustine^{13/15} Speculum // γεννώμενον ἐν σοί syr^{p2} Didymus^{2/3}

^ο 38 SP: NA // P: FC VP // ^ρ SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ⁹ 45 NO P: WH AD M RSV TOB // P: TR NA Seg VP REB NRSV

37 Gn 18.14 **41** ἐσκίρτησεν ... αὐτῆς Gn 25.22 LXX ἐσκίρτησεν ... Ἐλισάβητ Lk 1.15 **42** Εὐλογημένη ... γυναιξίν Jdg 5.24 εὐλογημένος ... σου Dt 28.4 **45** μακαρία ... κυρίου Lk 1.20

Mary's Song of Praise

- 46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ³,
Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,
47 καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ
σωτηρῇ μου,
48 ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ.
Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ
γενεαί,
49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός.
καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
50 καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς
τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.
51 Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ,
διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας
αὐτῶν.
52 καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων
καὶ ὕψωσεν ταπεινοὺς,
53 πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν
καὶ πλουτοῦντας ἔξαπέστειλεν κενούς.
54 ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,
μησθῆναι ἐλέους,
55 καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν
αἰῶνα.⁴
- 56 Ἔμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς, καὶ
ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.⁵

³ 46 {A} Μαριάμ ⋈ A B C² (C* D Μαρία) L W Δ Θ Ξ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205
565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H]
Lect (it^{aur}, c, d, e, f, ff², q, r¹ vg) syr^s, p, h, pal cop^{bo} (cop^{sa}, bo^{ms}) arm eth geo (slav) Diatessaron
Ps-Gregory-Thaumaturgus; Irenaeus^{lat} 1/2 Ambrose Augustine // Elisabeth it^a, b, 1 Ire-
naeus^{lat} 1/2, arm mss^{acc}. to Origen lat Niceta

⁴ 55 NO P; TR WH NA M RSV Lu ⁵ 56 P; TR WH AD NA M RSV NRSV

46-55 1 Sm 2.1-10 48 ἐπέβλεψεν ... αὐτοῦ 1 Sm 1.11 49 ἅγιον ... αὐτοῦ Ps 111.9
50 Ps 103.13, 17 51 Ps 89.10 διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους 2 Sm 22.28 52 καθεῖλεν δυνάστας
Job 12.19 ὕψωσεν ταπεινοὺς Job 5.11 53 1 Sm 2.5 πεινῶντας ... ἀγαθῶν Ps 107.9 54 Ps 98.3
Ἰσραὴλ ... αὐτοῦ Is 41.8 55 Mic 7.20; Gn 17.7; 22.17

The Birth of John the Baptist

57 Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὴν καὶ ἐγέννησεν υἷόν. 58 καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. 59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν. 60 καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν, Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. 61 καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν ὅτι Οὐδεὶς ἐστὶν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. 62 ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. 63 καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων, Ἰωάννης ἐστὶν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. 64 ἀνεώχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. 65 καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, 66 καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες, Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεὶρ κυρίου ἦν⁴ μετ' αὐτοῦ.^v

The Prophecy of Zechariah

67 Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων,
68 Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ,
ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ
αὐτοῦ,

⁴ 66 [A] χεὶρ κυρίου ἦν ⁴vid ⁸ A B C L W Δ Θ Ψ 0130 (f¹ ἦν χεὶρ κυρίου) f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{aur.} (b). c. c. f vg syr^{p.} h. pal cop^{sa, bo} arm geo slav Augustine^{2/3} // χεὶρ κυρίου D it^{β.} d. ff^{2.} l. q vg^{ms} syr^s Augustine^{1/3}

^v 58 SP: NA // P: TEV FC NRSV // S: NJB *62 P: TEV *66 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg REB NRSV

59 Lk 2.21 ἐν... παιδίον Gn 17.12; Lv 12.3 59-60 ἐκάλουν... Ἰωάννης Lk 1.13 68 Εὐλογητὸς... Ἰσραὴλ Ps 41.13; 72.18; 106.48 ἐπεσκέψατο... αὐτοῦ Ps 111.9; Lk 7.16

- 69 καὶ ἤγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν
ἐν οἴκῳ Δαυὶδ παιδὸς αὐτοῦ,^w
- 70 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἀγίων ἀπ' αἰῶνος
προφητῶν αὐτοῦ,
- 71 σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων
τῶν μισούντων ἡμᾶς,
- 72 ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν
καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἀγίας αὐτοῦ,^x
- 73 ὄρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν,
τοῦ δοῦναι ἡμῖν 74 ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν^s
ῤυσθέντας
λατρεύειν αὐτῷ 75 ἐν ὀσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
ἐνώπιον αὐτοῦ πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.^y
- 76 Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ·
προπορεύσῃ γὰρ ἐνώπιον κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς
αὐτοῦ,
- 77 τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ
ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,
- 78 διὰ σπλάγχχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,
ἐν οἷς ἐπισκέπεται⁶ ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους,
- 79 ἐπιφάναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθη-
μένοις,
τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν
εἰρήνης.^z

⁵ 74 {B} ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν **N** B L W (0130 τῶν ἐχθρῶν) *f*¹³ 1 565 892 *it*^β (c) *arm*^{mss} *geo*¹ *Irenaeus*^{lat} *Origen*^{lat} // ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν A C (D 33 *omit* τῶν) Δ Θ Ψ 0177 28 157 180 205 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] *it*^a, *aur.* b, c, d, f, *it*², l, q, *r*¹ vg *syrs.* p, h, (pal) *cop*^{sa}^{mss}, *bo*^{mss} *eth* *geo*² *slav* *Origen* *Cyril*; *Jerome* (Augustine) // ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν K (579 *μισούντων for* ἐχθρῶν, *see* 1.71) // ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν *cop*^{sa}^{mss}, *bo*

⁶ 78 {B} ἐπισκέπεται **N*** B (L) W Θ 0177 vg^{mss} *syrs.* p *cop*^{sa}, *bo* (Gregory-Nyssa^{1/2}); *Jerome* // ἐπισκέψατο (*see* 1.68) **N**² A C D Δ Ξ Ψ 0130 *f*¹ *f*¹³ 28 33 157 180 205 565

^w 69 P: REB ^x 72 P: REB ^y 75 P: REB ^z 79 NO P: TR WH RSV // S: NJB TOB

69 κέρας σωτηρίας Ps 18.2 71 Ps 106.10 72 Ps 106.45-46 72-73 μνησθῆναι ... Ἀβραάμ Ps 105.8-9; Gn 17.7; Lv 26.42 73-74 Gn 22.16-17 75 T1 2.12 76 προπορεύσῃ ... αὐτοῦ Is 40.3; Mal 3.1; Mt 3.3 78 ἐπισκέπεται ... ὕψους Mal 4.2 78-79 ἐπισκέπεται ... καθημένοις Is 9.2; 58.8; 60.1-2; Mt 4.16

80 Τὸ δὲ παιδίον ἤξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.^{aa}

The Birth of Jesus

(Mt 1.18-25)

2 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. **2** αὕτη ἀπογραφή πρώτη^a ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηναίου.^b **3** καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν.^c **4** Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυὶδ ἣτις καλεῖται Βηθλέεμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυὶδ, **5** ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὓση ἐγκύω.^d **6** ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, **7** καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.^e

The Shepherds and the Angels

8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. **9** καὶ ¹ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα

579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F G H] it^a.aur. b. β. c. d. e. f. ff². l. q. r¹ vg syr^h.pal eth slav Irenaeus^{lat} Gregory-Nyssa^{1/2} Didymus Cyril Proclus Hesychiu^{lem}; Ambrose Augustine

¹ **9** {B} καὶ **8** B L W **Ξ** 565 579 700 1241 vg^{ms} syr^{pal}^{ms} arm geo Origen^{lat} Eusebius // καὶ ἰδοὺ A D Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 597 892 1006 1010 1071 1243

^{aa} **80** P: AD NA M RSV // MS: WH

^a **2.2** C: RSV TEV (Seg) FC (VP) Lu (NJB) (TOB) REB (NRSV) // as text REB^{ms} // ^b P: TOB ^c 3 P: TEV Seg FC NIV VP ^d 5 SP: NA // P: Seg ^e 7 NO P: NJB // SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg Lu REB NRSV

80 Τὸ ... ἐκραταιοῦτο Lk 2.40 ἦν ... Ἰσραήλ Mt 3.1

2.5 Μαριὰμ ... αὐτῷ Lk 1.27 **7** ἔτεκεν ... πρωτότοκον Mt 1.25

κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. **10** καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, **11** ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ ὃς ἔστιν Χριστὸς κύριος² ἐν πόλει Δαυὶδ. **12** καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ.^f **13** καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐραίου αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων,

14 Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ

καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας^{3, g}.

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους, Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλέεμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.^h **16** καὶ ἦλθαν σπεύσαντες καὶ ἀνεύραν τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. **17** ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ

1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] *Lect* it^{a, aur, b, β, c, d, f, ff², l, q, r¹} vg syr^{p, h, pal^{ms}} cop^{bo} eth slav (Ambrose) Augustine // *omit* it^e syr^c cop^{sa, bo^{ms}}

² **11** [A] Χριστὸς κύριος **Ν** A B D L (W κύριος Χριστός) Δ Θ Ξ Ψ f¹ f¹³ 28 33^{vid} 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H P] *Lect* it^{a, aur, b, c, f, ff², l, q} vg syr^{(s), (p), h} cop^{sa, bo} (cop^{bo^{ms}} *omit* κύριος) eth geo slav Diatessaron^{sy^r} Irenaeus^{lat} Origen^{gr⁷, lat} Ps-Dionysius Eusebius Cyril-Jerusalem Gregory-Nyssa Orsiesius^{lat} Amphiloichius Didymus Severian Cyril Theodoret; Ambrosiaster Ambrose Gaudentius Chromatius Jerome Augustine // Χριστὸς κυρίου (see 2.26) it^{β, r¹vid} vg^{ms} syr^{pal} Diatessaron^{am} // Χριστὸς Ἰησοῦς l 859 it^d (it^e Χριστὸς Ἰησοῦς κύριος) Cyprian // Χριστὸς σωτὴρ (see 2.11a) 346

³ **14** [A] ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας **Ν*** A B* D W it^d vg^{ww, st} cop^{sa} Origen^{gr^{2/5}, lat} Cyril-Jerusalem; Gaudentius Jerome^{4/15} Augustine^{2/41} // *hominibus bonae voluntatis* it^{a, aur, b, β, c, e, f, (ff²), l, q, r¹} vg^{cl} Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Athanasius^{lat}; Hilary Ambrosiaster Ambrose Chromatius Jerome^{11/15} Augustine^{39/41} // ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία **Ν**² B² L Δ Θ Ξ Ψ 0233^{vid} f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H P] *Lect* syr^{pal^{ms}} (syr^{pal^{ms}} εὐδοκία σου) cop^{bo} arm eth geo slav Origen^{2/5} Ps-Gregory-Thaumaturgus Eusebius Ps-Athanasius Apostolic Constitutions Didymus Philo-Carpasia Epiphanius Severian Chrysostom Marcus-Eremita Paul-Emesa Cyril Proclus Theodotus-Ancyra Hesychius Theodoret // καὶ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία syr^{(s), (p), h} Origen^{1/5}

^f 12 P: TEV Seg FC NIV VP # 14 NO P: TR WH AD // S: FC # 15 P: TEV FC NIV VP

ρήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. **18** καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς· **19** ἡ δὲ Μαριάμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. **20** καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.ⁱ

21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτῶ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθῆν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.^k

The Presentation of Jesus in the Temple

22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστήσαι τῷ κυρίῳ, **23** καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι **Πᾶν ἄρσεν διανοίγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται**, **24** καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ κυρίου, **ζευγος τρυγόνων ἢ δύο νοσοῦς περιστερῶν**.^l

25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα Συμεὼν καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβῆς προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν· **26** καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν [ἢ] ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου. **27** καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτούς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ **28** καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν,^m

ⁱ20 NO P; AD TOB // S: TR TEV Seg FC NIV VP NJB ^k21 NO P; Seg // P: WH AD NA M RSV NIV VP REB NRSV ^l24 NO P; AD RSV NJB // SP: WH // S: TOB ^m28 S: NJB

¹⁹ Lk 2.51 ²¹ ἐπλήσθησαν ... περιτεμεῖν αὐτόν Gn 17.12; Lv 12.3 ἐπλήσθησαν ... Ἰησοῦς Lk 1.59 ἐκλήθη ... κοιλίᾳ Lk 1.31 ²² ἐπλήσθησαν ... καθαρισμοῦ Lv 12.3, 6 ²³ Πᾶν ... κληθήσεται Ex 13.2, 12, 15 ²⁴ ζευγος ... περιστερῶν Lv 12.8 ²⁵ παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ Is 40.1; 49.13

- 29** *Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλον σου, δέσποτα,
κατὰ τὸ ῥήμά σου ἐν εἰρήνῃ·*
30 *ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου,*
31 *ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,*
32 *φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν
καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ."*

33 καὶ ἦν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ⁴ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. **34** καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, Ἰδοὺ οὗτος κείται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον **35** – καὶ σοῦ [δὲ] αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία –, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.^ο

36 Καὶ ἦν Ἄννα προφήτις, θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἕτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς **37** καὶ αὕτη χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἥ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστεύσασα καὶ δεήσασιν λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. **38** καὶ αὕτῃ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθρωπολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἰερουσαλήμ^{5,ο}

⁴ **33** {B} ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ **℣**¹ (**℣*** L μήτηρ αὐτοῦ) B D W f¹ 700 1241 it^d vg (vg^{ms} syr^s cop^{sa, bopt} geo¹ Cyril-Jerusalem μήτηρ αὐτοῦ) (syr^{hmg} omit καὶ ἡ μήτηρ) (arm) geo² slav Origen^{lat}; Jerome Augustine // Ἰωσήφ ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ 157 (eth^{pp}) // Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ (A Ψ ὁ Ἰωσήφ) Δ Θ f¹³ 28 (33 omit αὐτοῦ) 180 205 565 597 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H (N 579 ὁ Ἰωσήφ and omit αὐτοῦ)] Lect it^{al, aur, b, β, c, e, f, ff², l, q, r¹} vg^{ms} syr^{p, h, pal^{ms}} cop^{bopt} (ethTH) Hesychius^{vid}; Hilary // Ἰωσήφ (and θαυμάζοντες [sic]) syr^{pal^{ms}}

⁵ **38** {A} Ἰερουσαλήμ **℣** B W **Ξ** 0233 1 565 1 253 it^{aur, b, β, c, e, f, ff², l, n} vg^{ww, st} syr^{s, p} cop^{sa, bo} arm eth geo² Irenaeus^{lat} Origen^{lat}; Jerome^{1/2} Augustine // ἐν Ἰερουσαλήμ A D L Δ Θ Ψ 0130 f¹³ 28 33 157 180 205 565^{v, r} 579 597 700 892 1006 1010 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect it^d syr^{h, pal} slav Amphilochius Gregory-Nyssa // τῷ

^ο **32** P: RSV TEV Seg NIV VP Lu TOB NRSV // S: FC NJB ^ο**35** NO P: AD // SP: WH // S: FC NJB TOB ^ο**38** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV

30-31 Is 40.5 LXX; 52.10; Lk 3.6; Tt 2.11 **32** φῶς ... ἐθνῶν Is 42.6; 49.6 δόξαν ... Ἰσραὴλ Is 46.13 **34** πτώσιν ... πολλῶν Is 8.14; 1 Cor 1.23; 1 Pe 2.8 **37** δεήσασιν ... ἡμέραν 1 Tm 5.5 **38** λύτρωσιν Ἰερουσαλήμ Is 52.9

The Return to Nazareth

39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ.⁹
40 Τὸ δὲ παιδίον ἤξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφία, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.'

The Boy Jesus in the Temple

41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλήμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.⁵ **42** καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς **43** καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινε Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. **44** νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, **45** καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ ἀναζητοῦντες αὐτόν.¹ **46** καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτοῦ.² **47** ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.³ **48** καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. **49** καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἤδευτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναι με; **50** καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.⁴ **51** καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέθ καὶ

Ἱσραήλ | 68 | 673 | 1223 it^a, r¹ vg^{cl} cop^{bom} geo Tertullian Jerome^{1/2} // ἐν Ἱσραήλ 1071 1243 (I 813 ἐν τῷ Ἱσραήλ)

⁹39 SP: NA // P: WH Seg TOB ⁵40 P: WH AD NA M RSV REB NRSV ¹41 SP: NA // P: Seg ²45 P: VP NJB ³47 SP: NA ⁴50 P: TEV FC NIV VP // S: NJB

39 εἰς τὴν ... Ναζαρέθ Mt 2.23 **40** Lk 2.52 Τὸ ... ἐκραταιοῦτο Lk 1.80 **41** ἑορτῇ τοῦ πάσχα Ex 12.24-27; Dt 16.1-8 **49** τοῖς τοῦ πατρός μου Jn 2.16

ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.^ω 52 Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν [ἐν τῇ] σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῶ καὶ ἀνθρώποις.^χ

The Preaching of John the Baptist

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.19-28)

3 Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρχούντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχούντος τῆς Ἰουραίας καὶ Τραχωιτίδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχούντος, 2 ἐπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.^α 3 καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν [τὴν] περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,^β 4 ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, **Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ,** **Ἔτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου,** **εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ·** 5 **πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται** **καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται,** **καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν** **καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας·** 6 **καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.^ε**

7 Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

^ω 51 SP: WH NA // P: RSV Seg NRSV ⁵² P: AD M // MS: WH NJB

^α 3.2 SP: NA // P: Seg ^β 3 P: FC ^γ 6 NO P: TR WH AD // S: TOB

51 ἡ μήτηρ ... αὐτῆς Lk 2.19 52 προέκοπτεν ... ἀνθρώποις 1 Sm 2.26; Pr 3.4; Lk 1.80

3.2 Ἰωάννην ... ἐρήμῳ Lk 1.80 3 βάπτισμα μετανοίας Ac 13.24; 19.4 4-6 Φωνὴ ... θεοῦ Is 40.3-5 6 Lk 2.30-31; Ac 28.28; Tl 2.11 7 Γεννήματα ἐχιδνῶν Mt 12.34 Γεννήματα ... ὀργῆς Mt 23.33 8 Πατέρες ... Ἀβραάμ Jn 8.39

9 ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.^d **10** Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, Τί οὖν ποιήσωμεν; **11** ἀποκριθεὶς δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω.^e **12** ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; **13** ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μηδὲν πλεον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.^f **14** ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες, Τί ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Μηδένα διασεῖσητε μηδὲ συκοφαντήσητε καὶ ἀρκείσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.^g

15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός, **16** ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν ὁ Ἰωάννης, Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ· **17** οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ διακαθάραι τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ συναγαγεῖν τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.^h **18** Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.ⁱ **19** ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν ποινηρῶν ὁ Ἡρώδης, **20** προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν [καὶ] κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.^k

The Baptism of Jesus

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

21 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἀνεψυχῆσαι τὸν

^d 9 P: TR NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV // S: TOB ^e 11 P: TEV Seg FC NIV VP / 13 P: TEV Seg FC NIV VP * 14 NO P: AD // SP: WH // S: TOB ^f 17 SP: WH // P: NA M RSV TEV Seg FC VP REB NRSV ^g 18 SP: NA // P: AD NIV // S: NJB TOB ^h 20 P: TR WH AD NA M RSV NRSV

9 πᾶν ... βάλλεται Mt 7.19; Jn 15.6
Ac 13.25 19-20 Mt 14.3-4; Mk 6.17-18

12 ἦλθον ... βαπτισθῆναι Lk 7.29

16 ἔρχεται ... αὐτοῦ

οὐρανὸν **22** καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶ
εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ
γενέσθαι, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα¹!

The Genealogy of Jesus

(Mt 1.1-17)

23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν τριά-
κοντα, ὧν υἱὸς, ὡς ἐνομιζέτο, Ἰωσήφ τοῦ Ἡλὶ **24** τοῦ
Μαθθᾶτ τοῦ Λευὶ τοῦ Μελχὶ τοῦ Ἰανναὶ τοῦ Ἰωσήφ
25 τοῦ Ματταθίου τοῦ Ἀμῶς τοῦ Ναοῦμ τοῦ Ἐσλὶ τοῦ
Ναγγαὶ **26** τοῦ Μάαθ τοῦ Ματταθίου τοῦ Σεμεὶν τοῦ
Ἰωσήχ τοῦ Ἰωδᾶ **27** τοῦ Ἰωανᾶν τοῦ Ῥησᾶ τοῦ Ζορο-
βαβέλ τοῦ Σαλαθιήλ τοῦ Νηρι **28** τοῦ Μελχὶ τοῦ Ἀδδὶ τοῦ
Κωσάμ τοῦ Ἐλμαδάμ τοῦ Ἡρ **29** τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἐλιέζερ
τοῦ Ἰωρίμ τοῦ Μαθθᾶτ τοῦ Λευὶ **30** τοῦ Συμεὼν τοῦ
Ἰούδα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ἰωνάμ τοῦ Ἐλιακίμ **31** τοῦ
Μελεὰ τοῦ Μεννά τοῦ Ματταθᾶ τοῦ Ναθάμ τοῦ Δαυὶδ **32**
τοῦ Ἰεσσαὶ τοῦ Ἰωβήδ τοῦ Βόος τοῦ Σαλά² τοῦ Ναασσῶν
33 τοῦ Ἀμιναδάβ τοῦ Ἀδμὶν τοῦ Ἀρι³ τοῦ Ἐσρώμ τοῦ

¹ **22** {B} Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα (see Mk 1.11) $\Phi^4 \text{ B A B L W } \Delta \Theta \Psi 070 0233^{\text{vid}} f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 (700 \text{ omit } \text{ὁ υἱὸς μου}) 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 \text{ Byz [E G H N] Lect it}^{\text{aur. e. q}} \text{ vg syr}^{\text{h}} \text{ cop}^{\text{sa, boPl}} \text{ arm}^{\text{mss}} \text{ eth geo slav (Ambrose) Augustine} \parallel \text{ Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα X 1253 it}^{\text{c}} \text{ cop}^{\text{boPl}} \text{ arm}^{\text{mss}} \parallel \text{ Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα (see Mt 3.17; 17.5) 1574 cop}^{\text{boMss}} \parallel \text{ Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε (see Ps 2.7) D it}^{\text{a, (b), c, d, ff}^2, 1, r^1} \text{ Justin (Clement add ἀγαπητός after σύ) Methodius; Hilary Tyconius Faustus-Milevis Latin mss}^{\text{acc. to Augustine}}$

² **32** {B} Σαλά $\Phi^4 \text{ B}^*$ B syr^{ps, pal} cop^{sa, boMss} \parallel Σαλμών (see 1 Chr 2.11; Mt 1.4,5) $\text{B}^2 \text{ A D L } \Delta \Theta \Psi 0102 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 \text{ Byz [E G H N] Lect it}^{\text{a, aur, b, c, (d), e, f, ff}^2, 1, q, r^1} \text{ vg syr}^{\text{p,h}} \text{ cop}^{\text{bo}} \text{ eth geo slav} \parallel \text{ Σαλμών (see Ru 4.20) } f^{13} \text{ 1 arm Jerome} \parallel \text{ omit 3.24-38 W (579 omit 3.23-38)}$

³ **33** {C} τοῦ Ἀμιναδάβ τοῦ Ἀδμὶν τοῦ Ἀρνὶ $\text{B}^2 \text{ L (N}^* \text{ Ἀράμ for Ἀδμὶν) (f}^{13} \text{ Ἀρή for Ἀρνὶ) 157 cop}^{\text{bo}} \parallel \text{ τοῦ Ἀδάμ τοῦ Ἀδμὶν τοῦ Ἀρνὶ } \text{B}^*$ (B omit τοῦ Ἀδάμ)

¹22 NO P: TR AD \parallel SP: WH \parallel P: NA M NIV REB

22 καταβῆναι ... αὐτόν Jn 1.32 Σὺ εἶ ... εὐδόκησα Gn 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 12.18; 17.5; Mk 9.7; Lk 9.35; 2 Pe 1.17 **23** υἱὸς ... Ἰωσήφ Lk 4.22; Jn 6.42 **27** Ζοροβαβέλ τοῦ Σαλαθιήλ 1 Chr 3.17; Ezr 3.2 **31** Ναθάμ 2 Sm 5.14 **31-32** Δαυὶδ ... Ἰεσσαὶ 1 Sm 16.1, 13 **31-33** Δαυὶδ ... Ἰούδα Ru 4.17-22; 1 Chr 2.1-14

Φάρες τοῦ Ἰούδα 34 τοῦ Ἰακώβ τοῦ Ἰσαὰκ τοῦ Ἀβραάμ τοῦ Θάρα τοῦ Ναχώρ 35 τοῦ Σεροῦχ τοῦ Ῥαγαὺ τοῦ Φάλεκ τοῦ Ἔβερ τοῦ Σαλά 36 τοῦ Καϊνὰμ τοῦ Ἀρφαξὰδ τοῦ Σῆμ τοῦ Νῶε τοῦ Λάμεχ 37 τοῦ Μαθουσαλά τοῦ Ἐνώχ τοῦ Ἰάρετ τοῦ Μαλελεήλ τοῦ Καϊνὰμ 38 τοῦ Ἐνὼς τοῦ Σῆθ τοῦ Ἀδάμ τοῦ θεοῦ.^m

The Temptation of Jesus

(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

4 Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἦγετο ἐν τῷ πνεύματι ἐν τῇ ἐρήμῳ 2 ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου.^a καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν ἐπέινασεν.^b 3 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἶπέ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος. 4 καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Γέγραπται ὅτι Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.^c 5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμή χρόνου 6 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ

1241 cop^{sa} // τοῦ Ἀμιναδάβ τοῦ Ἀδμὶν τοῦ Ἀράμ 0102 (1243 add τοῦ Ἰωράμ after Ἀράμ) // τοῦ Ἀμιναδάβ τοῦ Ἀράμ τοῦ Ἰωράμ Δ Ψ (180 1010 Ἰωαράμ) 597 700 (892 Ἀράμ τοῦ Ἀμιναδάβ) 1006 1342 1505 Byz^{pt} Lect^{pt} it^b. (e) // τοῦ Ἀμιναδάμ τοῦ Ἀράμ τοῦ Ἰωράμ 28^c (28* Ἰαράμ) 205 (1292 Ἰωαράμ) Lect^{pt} syr^b slav // τοῦ Ἀμιναδάβ τοῦ Ἀράμ τοῦ Ἀδμὶ τοῦ Ἀρνὶ Θ (N* omit τοῦ Ἀδμὶ) (1 Ἀμιναδάμ and Ἀλμεὶ for Ἀδμὶ) (syr^{pal}) arm geo // τοῦ Ἀμιναδάβ τοῦ Ἀράμ (see Mt 1.3, 4) A D 33 565 (1424 Ἀμιναδάμ) Byz^{pt} [E G H N^c] l 184 l 292 J^{AD} it^a. aur. c. d. f. ff². l. q. r¹ vg syr^p

¹ 4 [B] ἄνθρωπος N B L W 1241 syr^a cop^{sa}. bo^{pt} Origen^{fr 1/2}. lat¹ // ἄνθρωπος ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ (see Dt 8.3) A (D 0102 892 ἐν for ἐπὶ) Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 33 180 565 579 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1505 Byz [E G H] Lect^{pt}. AD (it^a. aur. b. c. d. e. f. ff². l. q. r¹ vg ἐν for ἐπὶ) syr^b. h arm geo Origen^{1/2} Titus-Bostra Asterius-Amasea // ἄνθρωπος ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ (see Dt 8.3; Mt 4.4) 157 (205) (1071 l 184 ῥήματι θεοῦ) Lect^{pt} cop^{bopt} eth slav Diatessaron

^m 38 P: WH AD NA M^a 4.2 P: REB || ^b P: TEV NIV TOB *4 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV

33 Ἰούδα Gn 29.35 34 Ἰακώβ Gn 25.26; 1 Chr 1.34 Ἰσαὰκ Gn 21.3; 1 Chr 1.28, 34 34-36 Ἀβραάμ ... Σῆμ Gn 11.10-26; 1 Chr 1.24-27 36-38 Σῆμ ... θεοῦ Gn 4.25-5.32; 1 Chr 1.1-4

4.2 πειραζόμενος He 4.15 4 Οὐκ ... ἄνθρωπος Dt 8.3 6 εἶπεν ... παραδέδοται Mt 28.18

τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν· **7** σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσης ἐνώπιον ἐμοῦ, ἔσται σοῦ πᾶσα. **8** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Γέγραπται,

**Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.^d**

9 Ἦγαγεν δὲ αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔστησεν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· **10** γέγραπται γὰρ ὅτι

**Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ
τοῦ διαφυλάξαι σε,**

11 καὶ ὅτι

**Ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε,
μήποτε προσκόψης πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.**

12 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Εἴρηται, **Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.^e** **13** Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ!

The Beginning of the Galilean Ministry

(Mt 4.12-17; Mk 1.14-15)

14 Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν. καὶ φήμη ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. **15** καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.⁸

The Rejection of Jesus at Nazareth

(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)

16 Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββά-

^d 8 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV * 12 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP TOB REB / 13 P: WH AD M RSV // MS: Seg NJB * 15 NO P: TR // P: WH AD NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV

8 Κύριον ... λατρεύσεις Dt 6.13 10 Τοῖς ἀγγέλοις ... σε Ps 91.11 11 Ἐπὶ χειρῶν ... σου Ps 91.12 12 Οὐκ ἐκπειράσεις ... σου Dt 6.16; 1 Cor 10.9 13 συντελέσας ... πειρασμὸν He 4.15

των εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ἀνέστη ἀναγινῶναι. **17** καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου καὶ ἀναπτύξας² τὸ βιβλίον εὗρεν τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον,

18 Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ
οὗ εἶνεκεν ἔχρισέν με³
εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεισιν
καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,
ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει,

19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.^h

20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.ⁱ **21** ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσίν ὑμῶν.^k **22** Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ^l καὶ ἔλεγον, Οὐχὶ υἱὸς ἐστὶν Ἰωσήφ οὗτος; **23** καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρναοὺμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.^m **24** εἶπεν δέ, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστὶν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.ⁿ **25** ἐπ'

² **17** {B} ἀναπτύξας \aleph D^c (D* ἀπτύξας) Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹ vg slav Origen^{lat} Eusebius^{1/2} Severian; Augustine // ἀνοίξας A B L W Ξ 33 579 892 1241 l 547 cop^{sa, bo} arm eth (geo) Eusebius^{1/2}; Caesarius

³ **18** {A} με \aleph B D L W Ξ f¹³ 33 579 700 892* it^a, aur, b, c, d, ff², l, q, r¹ vg^{ww, st} syr^s cop^{sa, bo} arm eth Origen^{gr, lat} Peter-Alexandria Eusebius Didymus Nestorius; Ambrose Jerome Augustine // με ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν (see Is 61.1) A Δ Θ Ψ 0102 0233 f¹ 28 157 180 205 565 597 892^c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^f vg^{cl} syr^{p, h, pal} cop^{bo^{mss}} geo slav Irenaeus^{lat} (Hippolytus) (Cyril) Theodoret; Hilary

^h **19** P: TEV Seg FC NIV VP TOB ^l **20** P: Seg REB ^l **21** SP: NA // P: TEV FC NIV VP Lu ^l **22** P: NJB ^l **23** P: TR FC NIV VP ^l **24** P: NJB

18-19 Πνεῦμα ... δεκτόν Is 61.1-2; 58.6 **22** Οὐχὶ υἱὸς ... οὗτος Lk 3.23; Jn 6.42 **23** ὅσα ... Καφαρναοὺμ Mt 4.13; Jn 2.12 **24** οὐδεὶς προφήτης ... αὐτοῦ Jn 4.44

ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, **26** καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμψθη Ἡλίας εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν. **27** καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραήλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Ναιμὰν ὁ Σύρος.^ο **28** καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ ἀκούοντες ταῦτα **29** καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρους τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις ὑποδομήτο αὐτῶν ὥστε κατακρημίσαι αὐτόν· **30** αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.^ρ

The Man with an Unclean Spirit

(Mk 1.21-28)

31 Καὶ κατῆλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας. καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν· **32** καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσία ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.^α **33** καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, **34** Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. **35** καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων, Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ.^β καὶ ῥῖψαν αὐτόν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν.^γ **36** καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, Τίς ὁ λόγος οὗτος ὅτι ἐν ἐξουσία καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν καὶ ἐξέρχονται;^δ

^α 27 P: TEV Seg FC NIV VP NJB TOB ^β 30 P: WH AD NA M RSV REB NRSV ^γ 32 P: NA NIV VP NJB ^δ 34 Statement: Seg Lu TOB ^ε 35 P: FC VP ^ς P: TEV NIV ^ζ 36 P: FC VP

25 Ἡλίου ... ἕξ Jas 5.17 ἐκλείσθη ... γῆν 1 Kgs 17.1, 7; 18.1 **26** Σάρεπτα ... χήραν 1 Kgs 17.9 **27** 2 Kgs 5.1-14 **31** κατῆλθεν ... Γαλιλαίας Mt 4.13; Jn 2.12 **32** ἐξεπλήσσοντο ... λόγος αὐτοῦ Mt 7.28-29; Jn 7.46 **33-34** ἀνέκραξεν ... ἡμᾶς Mt 8.29; Mk 1.23-24; 5.7; Lk 8.28 **34** ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ Lk 4.41; Jn 6.69

37 καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.^v

The Healing of Many People

(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

38 Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. πειθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχόμενη πυρετῶ μεγάλῳ καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. **39** καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ καὶ ἀφήκεν αὐτήν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.^w **40** Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεὶς ἐθεράπευεν αὐτούς. **41** ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν κρλαυγάζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.^x καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾗδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.^y

A Preaching Tour

(Mk 1.35-39)

42 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτὸν καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. **43** ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην.^z **44** καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας^{4,aa}

⁴ **44** [B] τῆς Ἰουδαίας \mathfrak{P}^{75} \aleph B C L Q^{vid} (W / 387 τῶν Ἰουδαίων)^{f1} 157 205 579 892 1241 Lect (l 68 l 76 l 673 l 813 l 1223 τοῖς Ἰουδαίοις) syr^s. h cop^{sa}. bo^{pl} // τῆς Γαλιλαίας A D Δ Θ Ψ f¹³ 28 33 180 565 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H] / 211 I^{AD} it^a. aur. b. c. d. e. f. ff². l. q. r¹ vg syr^p. h^{ms} cop^{bopt} arm eth geo slav // αὐτῶν (see Mt 4.23) 1424 / 292 / 514 / 1552

^v **37** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg Lu REB NRSV ^w **39** SP: WH NA // P: TR RSV TEV Seg FC NIV REB NRSV // S: VP NJB ^x **41** P: TEV VP // ^y NO P: TR AD M // SP: WH // P: NA RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^z **43** SP: NA // P: TEV FC VP ^{aa} **44** P: AD NA M RSV REB NRSV

41 Σὺ ... θεοῦ Mt 8.29; Mk 3.11; Lk 4.34 οὐκ εἶα ... εἶναι Mk 3.12 **43** Καὶ ... θεοῦ Lk 8.1 **44** ἦν ... Ἰουδαίας Mt 4.23

The Calling of the First Disciples

(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

5 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ **2** καὶ εἶδεν δύο πλοῖα ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἄλιεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάαντες ἔπλυνον τὰ δίκτυα. **3** ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους.^a **4** ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα, Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. **5** καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν, Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα.^b **6** καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολὺ, διερρήσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. **7** καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν ἀμφοτέρα τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.^c **8** ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων, Ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε.^d **9** θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρα τῶν ἰχθύων ὧν συνέλαβον, **10** ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινῶν τῷ Σίμονι.^e καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.^f **11** καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.^g

The Cleansing of a Leper

(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

12 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν

^a 3 P: NA TEV Seg FC NIV NJB ^b 5 P: FC NIV VP ^c 7 SP: NA // P: NIV NJB ^d 8 P: TEV FC VP ^e 10 P: NIV // P: TEV FC VP ^f 11 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

1-3 Mt 13.1-2; Mk 3.9-10; 4.1 4-10 χαλάσατε ... Σίμονι Jn 21.3-8 11 ἀφέντες ... αὐτῷ Mt 19.27

ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων, Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. **13** καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ λέγων, Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. **14** καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδεὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκε περι τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.^h **15** διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περι αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. **16** αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.ⁱ

The Healing of a Paralytic

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

17 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἳ ἦσαν ἐληλυθότες¹ ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν². **18** καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι [αὐτόν] ἐνώπιον αὐτοῦ. **19** καὶ μὴ εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτόν διὰ τὸν ὄχλον, ἀνάβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων· καθῆκαν αὐτόν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ. **20** καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν, Ἄνθρωπε, ἀφέωνται

¹ **17** {B} οἳ ἦσαν ἐληλυθότες^{N¹ A^c (A* illegible) B C L W Δ Θ Ξ Ψ 28 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H N] Lect it^{aur, b, c, f, ff², l, q, r¹} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa} eth geo slav Augustine // οἳ ἦσαν συνεληλυθότες^{f¹ f¹³ 205 it^a Cyril^{vid}; Ambrose^{vid} // ἦσαν ἐληλυθότες^{N* 33 cop^{ho} arm // ἦσαν δὲ συνεληλυθότες D it^{d, e}}}}

² **17** {A} αὐτόν^{N B L W Ξ 579 syr^s cop^{sa} eth Didymus Cyril^{1/2} // αὐτοῦς A C D Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H N] Lect it^{a, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹} vg syr^{p, h} cop^{ho} arm geo slav Augustine // πάντας K syr^{pal} Cyril^{1/2}}

^h **14** P: TEV Seg FC NIV VP NJB ⁱ **16** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.^κ **21** καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι λέγοντες, Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφεῖναι εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός; **22** ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; **23** τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, Ἄφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, Ἐγειρε καὶ περιπάτει; **24** ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας — εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ, Σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρας τὸ κλινίδιον σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.^μ **25** καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπήλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν θεόν.^ν **26** καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι Εἶδομεν παράδοξα σήμερον.^ο

The Calling of Levi

(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

27 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λεὺν καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι.^π **28** καὶ καταλιπὼν πάντα ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ.^ρ **29** Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην Λεὺς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. **30** καὶ ἐγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες, Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε; **31** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες. **32** οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.^ρ

^κ20 P: TEV FC NIV VP REB ^λ24 P: FC VP // ^μP: TEV FC VP ^μ25 P: NJB ^ν26 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^ν27 P: FC VP ^ν28 SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP TOB REB NRSV // S: NJB ^ρ32 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg REB NRSV

21 Τίς ἐστὶν ... θεός Is 43.25; Lk 7.49 **22** ἐπιγνοὺς ... αὐτῶν Lk 6.8; 9.47 Τί ... ὑμῶν Mt 16.8 **24** ἔγειρε ... πορεύου Jn 5.8 **29-30** ὄχλος ... πίνετε Lk 15.1-2

The Question about Fasting

(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

33 Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν, Οἱ³ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν. **34** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν ποιῆσαι νηστεύσαι; **35** ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.⁵ **36** Ἐλεγεν δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή γε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει τὸ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.¹ **37** καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· **38** ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον⁴. **39** [καὶ]⁵ οὐδεὶς πινὼν παλαιὸν θέλει νέον· λέγει γάρ, Ὁ παλαιὸς χρῆστός⁶ ἐστίν.^{7u}

³ **33** {B} οἱ Ϙ⁴ ϛ¹ B L W Ξ 33 157 892* 1241 cop^{sa}, bo^{pl} // διὰ τί οἱ (see Mk 2.18) ϛ².² A C D Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 180 205 565 579 597 700 892^c 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F H N] Lect it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹ vg syr^p, h, pal cop^{bo} arm eth geo slav Augustine

⁴ **38** {B} βλητέον Ϙ⁴, 75vid ϛ¹ (ϛ² βάλλουσιν) B L (W βάλληται) f¹ 33 157 205 579 700 1241 // βλητέον καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται (see Mt 9.17) A C Δ Θ Ψ 0233 f¹³ 28 180 565 597 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F H] Lect vg syr^h arm geo slav // βάλλουσιν καὶ ἀμφότεροι τηροῦνται (see Mt 9.17 v. r.) D it^a, d, e, r¹ (it^{aur}, b, c, e, f, ff², l, q eth Marcion^{acc.} to Adamantius συντηροῦνται) syr^p (cop^{bo}mss)

⁵ **39** {C} καὶ (see footnote 7) ϛ² A C L W Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F H] Lect it^{aur}, f, q vg syr^p, h, pal cop^{bo} arm eth geo slav // omit Ϙ⁴ ϛ² B 579 700 892 1241 cop^{sa}

⁶ **39** {A} χρῆστός (see footnote 7) Ϙ⁴ ϛ² B L W 157 1241 1342 syr^p // χρῆστώτερος A C Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 33^{vid} 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E H] Lect it^{aur}, f, q vg syr^h, pal arm eth geo slav

⁷ **39** {A} include verse 39 (with minor variants, but see also footnote 5 and 6) Ϙ⁴, 75 ϛ² A B C L W Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010

⁵ 35 P: NA TEV FC NIV VP NJB REB // S: TOB '36 P: NJB *39 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

Plucking Grain on the Sabbath

(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

6 Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ¹ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἤσθιον τοὺς στάχυας ψύχοντες ταῖς χερσίν. **2** τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπαν, Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν; **3** καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ [ὄντες], **4** [ὡς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως λαβὼν ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν τοῖς μετ' αὐτοῦ², οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;³ **5** καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Κύριός ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου⁴.

1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F H] *Lect* it^{aur.} f. q vg syr^{p.} h. pal cop^{sa.} bo arm eth geo slav Eusebian Canons // *omit* (see Mt 9.17; Mk 2.22) D it^{a.} b. c. d. e. ff^{2.} l. r¹

¹ I {C} σαββάτῳ Ϝ⁴ ⳑ B L W f¹ 33 157 205 579 1241 it^{b.} c. l. q. r¹ syr^{p.} hm^{g.} pal cop^{sa.} bo^{pt} eth // τοῖς σάββασι (see Mt 12.1; Mk 2.23) *Lect* cop^{bo^{pt}} // σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ A C D Δ Θ Ψ 0233 f¹³ 28 1071 1243 δευτέρῳ πρώτῳ 180 565 597 700 892 1006 1010 1292 1342 1424 1505 Byz [E H] it^{a.} aur. d. f. ff² vg syr^{h.} arm slav Epiphanius Chrysostom Isidore; Ambrose // σαββάτῳ δευτέρῳ geo // sabbato mane it^c

² 4 {A} καὶ ἔδωκεν τοῖς μετ' αὐτοῦ B L W Ψ f¹ 205 1 524 it^{a.} aur. b. (c). (e). f. ff^{2.} l. q. r¹ vg syr^{p.} pal^{ms} cop^{sa.} arm ethTH geo slav Irenaeus^{lat.}; Ambrose // καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ (see Mk 2.26) ⳑ A D Δ Θ 0233 f¹³ (28 καὶ τοῦς) 33 157 180 565 579 597 892 1010 1071 (1241 1342 1424 μετ' αὐτοῦ σύσιν) 1243 1292 1505 Byz [E H] *Lect* it^d syr^{h.} pal^{ms} cop^{bo.} eth^{pp} // *omit* 700 1006 l 859

³ 4 {A} μόνους τοὺς ἱερεῖς; Ϝ⁴ ⳑ A B L W Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 Byz [E H] *Lect* it^{a.} aur. b. c. e. f. ff^{2.} l. q. r¹ vg syr^{p.} h. pal cop^{sa.} bo (arm) eth geo slav Irenaeus^{lat} Eusebian Canons; Ambrose // μόνους τοῖς ἱερεῦσιν; 157 1505 l 253 l 751 l 950 // μόνους τοῖς ἱερεῦσιν; Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, εἰ μὲν οἶδας τί ποιεῖς, μακάριος εἶ· εἰ δὲ μὴ οἶδας, ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἶ τοῦ νόμου. (see also footnote 4) D it^d

⁴ 5 {B} κύριός ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου (see Mt 12.8) ⳑ B W 1241 syr^{p.} (pal) cop^{(sa).} bo^(pt) eth Diatessaron // κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου (see Mk 2.28) A L Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H] *Lect* it^{a.} aur. b. c. e. f.

^a 5 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV

¹ διαπορεύεσθαι ... χερσίν Dt 23.25
1 Sm 21.1-6

² Τί ... σάββασι Jn 5.10

³⁻⁴ Οὐδὲ ... τοῖς μετ' αὐτοῦ

⁴ οὓς ... ἱερεῖς Lv 24.5-9

The Man with a Withered Hand

(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

6 Ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν. καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά. 7 παρετηροῦντο δὲ αὐτὸν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἵνα εὕρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. 8 αὐτὸς δὲ ἤδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, Ἐγειρε καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον.^b καὶ ἀναστὰς ἕστη.^c 9 εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς, Ἐπερωτῶ ὑμᾶς εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;^d 10 καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς εἶπεν^e αὐτῷ, Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου.^e ὁ δὲ ἐποίησεν καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. 11 αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ.^g

The Choosing of the Twelve

(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.^h 13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν;ⁱ 14 Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ Φίλιππον

(ff²), l. q. r¹ vg syr^h arm geo slav Marcion^{acc.} to Epiphanius, Ambrosiaster // transpose verse 5 in the wording of A L etc. after verse 10 D it^d

⁵ 10 {A} εἶπεν P⁴ S A B L W Δ Ψ 28 33 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E] Lect it^f vg syr^g cop^{sa, bo} ethTM geo slav // ἐν ὀργῇ εἶπεν (see Mk 3.5) (D λέγει) X f¹ (f¹³ 157 l 1016 μετ' ὀργῆς) 205 1071 1243 l 547 it^(a), aur. b. c. (d). (e). ff², l. q. r¹ vg syr^{h, pal} arm eth^{pp}

^b 8 P: FC VP // ^c P: NIV ^d 9 P: FC NIV VP ^e 10 P: FC VP // / P: TEV Seg ^f 11 P: TR WH AD NA M REB NRSV ^h 12 SP: NA ⁱ 13 P: Seg.

7 παρετηροῦντο ... Φαρισαῖοι Lk 14.1 8 αὐτὸς δὲ ἤδει ... αὐτῶν Lk 5.22; 9.47 13 ἐκλεξάμενος ... δώδεκα Jn 6.70 14-15 Σίμωνα ... Ἰάκωβον Ac 1.13

καὶ Βαρθολομαῖον **15** καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν **16** καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς ἐγένετο προδότης.⁴

Ministering to a Great Multitude

(Mt 4.23-25)

17 Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, **18** οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο, **19** καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτητον ἄπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἴατο πάντας.¹

Blessings and Woes

(Mt 5.1-12)

20 Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν,

Μακάριοι οἱ πτωχοί,

ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21 μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν,

ὅτι χορτασθήσεσθε.

μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν,

ὅτι γελάσετε.

22 μακάριοί ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.^m

23 χάριτε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε, ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.ⁿ

⁴ 16 NO P: TR WH AD M // P: NA RSV REB NRSV // MS: Lu ¹ 19 NO P: WH AD // P: TR NA M RSV Seg NIV NRSV ^m 22 P: NIV Lu ⁿ 23 P: M RSV TEV VP TOB REB // S: Lu NJB

¹ 21 οἱ ... χορτασθήσεσθε Jr 31.25 οἱ κλαίοντες ... γελάσετε Ps 126.5-6; Is 61.3; Re 7.16-17 ²² Jn 15.19; 16.2; 1 Pe 4.14 ²³ κατὰ τὰ αὐτὰ ... αὐτῶν 2 Chr 36.16; Mt 23.30-31; Lk 11.47

- 24 Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις,
ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.
- 25 οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι νῦν,
ὅτι πεινάσετε.
οὐαὶ, οἱ γελῶντες νῦν,
ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.
- 26 οὐαὶ ὅταν ὑμᾶς καλῶς εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι·
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ
πατέρες αὐτῶν.^ο

Love for Enemies

(Mt 5.38-48; 7.12a)

27 Ἄλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, 28 εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε περὶ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.^ρ 29 τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα παρέχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης.^q 30 παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει.^ρ 31 καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι ποιεῖτε⁶ αὐτοῖς ὁμοίως.^s 32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν. 33 καὶ [γὰρ] ἐὰν ἀγαθοποιήτε τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. 34 καὶ ἐὰν δανίσητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις

⁶ 31 {B} ποιεῖτε P^{75vid} B 579 700 1241 it^(a), aur. it², 1 syr^c Irenaeus^{lat} Clement; Ambrose // καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε (see Mt 7.12) K A D L W Δ Θ Ξ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 (565 it^e omit καὶ) 597 (892 it¹ ὁμοίως ποιεῖτε) 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H P] Lect it^(b), c. d. f. (q) vg syr^{p, h, palms} (arm) geo slav (Marcion^{ecc} to Tertullian) Macarius/Symeon Cyril

^ο 26 NO P: WH NA // P: TR AD M RSV REB NRSV ^ρ 28 P: TOB ^q 29 SP: NA ^ρ 30 P: NA REB ^s 31 P: RSV TEV FC NIV VP TOB NRSV

24 οὐαὶ ... πλουσίοις Jas 5.1 26 οὐαὶ ... ἄνθρωποι Jas 4.4 27 ἀγαπᾶτε ... ὑμῶν Pr 25.21; Ro 12.20 28 εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς Ro 12.14 29 τῷ τύπτοντι ... ἄλλην Jn 18.22-23; Ac 23.3 31 Mt 7.12

[ἐστίν]; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα. **35** πλὴν ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε μηδέν⁷ ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστίν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ ποιηρούς.¹ **36** Γίνεσθε οἰκτίρμονες καθὼς [καὶ] ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν.⁴

Judging Others

(Mt 7.1-5)

37 Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε· **38** δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν πεπιεσμένον σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.⁵ **39** Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται;⁶ **40** οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.⁸ **41** Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; **42** πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, Ἄδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.⁹

⁷ **35** {B} μηδέν A B D L Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H] Lect it^a, aur, b, (c), d, e, f, ff², l, q, r¹ vgst (vg^{cl}, ww) syr^h cop^{sa, bo} geo² slav (Ambrose) // μηδέναξ W Ξ 1071 syr^{s, p}

¹ **35** P: NA // S: Lu NJB TOB ***36** NO P: TR WH M Lu NJB TOB // SP: NA // P: AD RSV REB NRSV ***38** SP: WH // P: TR NA M RSV TEV SEG FC NIV VP Lu TOB REB NRSV // S: NJB ***39** P: Seg ***40** P: NA TEV Seg FC NIV VP Lu TOB REB ***42** NO P: TR WH AD M // P: NA RSV Seg NJB REB NRSV

35 δανίζετε μηδέν ἀπελπίζοντες Lv 25.35-36 **37** ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε Mt 6.14 **38** ᾧ γὰρ μέτρῳ ... ὑμῖν Mk 4.24 **39** Μήτι ... ἐμπεσοῦνται Mt 15.14; 23.16, 24 **40** Mt 10.24-25; Jn 13.16; 15.20

A Tree Known by Its Fruit

(Mt 7.17-20; 12.34b-35)

43 Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. **44** Ἐκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκαυθῶν συλλέγουσιν σῦκα οὐδὲ ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν. **45** ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.^z

The Two Foundations

(Mt 7.24-27)

46 Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;^{aa} **47** πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίτι ἐστὶν ὁμοίος.^{bb} **48** ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτὴν διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτήν.^{8,cc} **49** ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ἣ προσέρηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθὺς συνέπεσεν καὶ ἐγένετο τὸ ρῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.^{dd}

⁸ **48** [A] διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτήν^{75vid} **8** B L W Ξ 33 157 579 892 1241 1342 syr^{hmg} cop^{sa, bopt} // θεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν (see Mt 7.25) A C D Δ Θ Ψ f^{13} 28 180 205 565 597 700^c 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E H] Lect it^{a, aur, b, c, d, e, f, ff2, l, q, r1} vg syr^{ph, h} (cop^{bopt}) arm eth geo slav Ps-Cyprian // omit Φ ^{45vid} 700* syr^s

^z **45** NO P: WH M // P: TR AD NA Lu TOB REB NRSV ^{aa} **46** SP: NA // P: M NJB TOB // S: Lu ^{bb} **47** P: TOB ^{cc} **48** P: M TOB ^{dd} **49** SP: WH // P: AD NA M NRSV // MS: Lu

The Healing of a Centurion's Servant

(Mt 8.5-13; Jn 4.43-54)

7 Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσήλθεν εἰς Καφαρναοῦμ.^a **2** Ἐκατοντάρχου δέ τινος δούλος κακῶς ἔχων ἡμελλεν τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. **3** ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δούλον αὐτοῦ. **4** οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι Ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο. **5** ἀγαπᾶ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ὠκοδόμησεν ἡμῖν.^b **6** ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς.^c ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔπεμψεν φίλους ὁ ἑκατοντάρχης λέγων αὐτῷ, Κύριε, μὴ σκύλλου, οὐ γὰρ ἱκανός εἰμι ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς. **7** διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σὲ ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήτω¹ ὁ παῖς μου. **8** καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, Πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, Ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.^d **9** ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτὸν καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν, Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον. **10** καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν οἶκον οἱ πεμφθέντες εὔρον τὸν δούλον² ὑγιαίνοντα.^e

¹ 7 [B] ἰαθήτω Φ^{75vid} B L 1241 cop^{sa, bomss} // ἰαθήσεται (see Mt 8.8) \aleph A C D W Δ Θ Ψ f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] *Lect it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹* vg cop^{bo} arm (eth) geo slav Diatessaron^{am} Augustine

² 10 [A] δούλον Φ^{75} \aleph B L W f^1 157 205 579 700 892* 1241 1342 it^a, aur, b, c, e, ff², l, q, r¹ vg^{ms} syr^{o, pal} cop^{sa, bo} eth (geo) (Diatessaron) Ambrose // ἀσθενοῦντα (but insert δούλοι before εὔρον) D it^d // ἀσθενοῦντα δούλον A C Δ Θ Ψ f^{13} 28 33 180 565 597 892^c 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] *Lect it^f* vg syr^{p, h} (arm) slav

^a 1 SP: NA // P: WH Seg ^b 5 P: TEV FC VP ^c 6 P: NIV ^d 8 P: TEV FC NIV VP ^e 10 SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

The Raising of the Widow's Son at Nain

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς³ ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλουμένην Ναὶν καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ⁴ καὶ ὄχλος πολὺς. **12** ὡς δὲ ἤγγισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκῶς μονογενῆς υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἰκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ. **13** καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ, Μὴ κλαῖε!⁵ **14** καὶ προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἕστησαν, καὶ εἶπεν, Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.⁶ **15** καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.^h **16** ἔλαβεν δὲ φόβος πάντας καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν καὶ ὅτι Ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.ⁱ **17** καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.^k

The Messengers from John the Baptist

(Mt 11.2-19)

18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννη οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης **19** ἔπεμψεν πρὸς τὸν κύριον⁵ λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

³ **11** {B} ἐν τῷ ἐξῆς $\Phi^{75} \aleph^2$ A B L Δ Θ Ψ f^1 f^{13} 33 157 180 205 579 597 700 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1505 Byz^{pt} [E F G H] it^a, aur, b, ff², l, q, r¹ vg syr^s, pal cop^{sa} // ἐν τῇ ἐξῆς \aleph^* C 28 565 892 1071 1424 Byz^{pt} it^c, e, f syr^p, h cop^{bo} eth // τῇ ἐξῆς (D it^d omit also ἐγένετο) W

⁴ **11** {B} αὐτοῦ $\Phi^{75} \aleph$ B D L W Ξ 157 579 1241 1342 it^a, aur, d, e, f, ff², l, r¹ vg syr^s, p, pal cop^{sa}, bo arm eth geo slav // ἰκανοί (and omit οἱ before μαθηταί) f^1 205 // αὐτοῦ ἰκανοί A C Δ Θ Ψ f^{13} 28 33 180 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^b, c, q syr^h

⁵ **19** {C} κύριον B L Ξ f^{13} 33 157 1342 it^a, ff² vg^{ww}, st cop^{sa}, bo^{miss} arm // Ἰησοῦν \aleph

^f 13 P: FC NIV VP ^g 14 P: FC VP ^h 15 P: TEV NIV ⁱ 16 P: TEV FC VP ^j 17 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

12 τεθνηκῶς μονογενῆς 1 Kgs 17.17; Lk 8.42 **13** Μὴ κλαῖε Lk 8.52 **14** Νεανίσκε ... ἐγέρθητι Lk 8.54 **15** ἔδωκεν ... αὐτοῦ 1 Kgs 17.23; 2 Kgs 4.36 **16** Ἐπεσκέψατο ... αὐτοῦ Lk 1.68; 19.44 **19** ὁ ἐρχόμενος Ps 40.7; Mal 3.1; Re 1.4, 8; 4.8

20 παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν, Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέστειλεν ἡμᾶς πρὸς σὲ λέγων, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;¹ **21** ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευεν πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν. **22** καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. **23** καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.^m **24** Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου, Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημονⁿ θεάσασθαι;^o κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; **25** ἀλλὰ τί ἐξήλθατε^p ἰδεῖν;^q ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. **26** ἀλλὰ τί ἐξήλθατε^r ἰδεῖν;^s προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. **27** οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται,

Ἴδου ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἐμπροσθέν σου.¹

28 λέγω ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου⁶ οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ

A W Δ Θ Ψ f¹ 28 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{aur, b, c, f, i, q, r¹} vg^{cl} syr^{s, p, b} cop^{bo^{mss}} eth^{pp} geo slav // κύριον Ἰησοῦν vg^{mss} syr^{pal} // for ἐπεμψεν ... λέγων read λέγει· Πορευθέντες εἶπατε αὐτῷ D it^{d, (e)} ethth

⁶ **28** {B} γυναικῶν Ἰωάννου ϙ⁷⁵ κ B L W Ξ f¹ 157 579 syr^{pal} cop^{sa^{mss}, bo^p} Diatesaron Origen^{1/3} Didymus // γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου Ψ 700 (892 Ἰωάννου προφήτης) (1241 omit Ἰωάννου) (1342 after μείζων only Ἰωάννου προφήτης) syr^c arm geo // γυναικῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ (see Mt 11.11) X 33 565 597 (I 890

¹ 20 P: TEV FC NIV VP ^m 23 SP: WH // P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV // S: Lu TOB ^a 24 Question: NA^{mf} // ^o NO C: NA^{mf} ^r 25 C: NA^{mf} NRSV^{mf} // ^q NO C: NA^{mf} NRSV^{mf} ^r 26 C: NA^{mf} // ^s NO C: NA^{mf} ^r 27 P: Seg NJB

22 τυφλοὶ ... εὐαγγελίζονται Is 35.5; 61.1; Lk 4.18 **26** προφήτην ... προφήτου Lk 1.76 **27** Ἴδου ... ἐμπροσθέν σου Mal 3.1; Ex 23.20 **28** μείζων ... ἐστιν Lk 1.15

μείζων αὐτοῦ ἐστίν.^u **29** Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ
τελώναι ἐδικαίωσαν τὸν θεὸν βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα
Ἰωάννου· **30** οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν
τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς μὴ βαπτισθέντες ὑπὶ
αὐτοῦ.^v

31^w Τίτι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς
ταύτης καὶ τίτι εἰσὶν ὅμοιοι; **32** ὅμοιοὶ εἰσὶν παιδίους
τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις
ἃ λέγει,

Ἠυλόησαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε,
ἐθρηνήσαμεν⁷ καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.^x

33 ἐλήλυθεν γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς μὴ ἐσθίειν ἄρτον
μήτε πίνων οἶνον, καὶ λέγετε, Δαιμόνιον ἔχει. **34** ἐλή-
λυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίειν καὶ πίνων, καὶ λέγετε,
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ
ἀμαρτωλῶν. **35** καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ πάντων τῶν
τέκνων αὐτῆς^{8,y}

omit γυναικῶν) it^a, b, c, e, f, ff², l vg^{ms} syr^{hms} cop^{sams} eth Origen^{gr} 2/3, lat // γυναικῶν προ-
φήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ A (D it^d but transpose a similar sentence after verse
26) (Δ *omit* τοῦ) Θ f¹³ 28 180 205 1006 1010 1071 1243 1292 (1424) 1505 Byz [E G
H] *Lect* it^{aur}, f, q, r¹ vg syr^{p, h} cop^{bopt} slav Cyril^{lem}; Ambrosiaster Ambrose

⁷ **32** {B} ἐθρηνήσαμεν (see Mt 11.17) N B D L W Θ Ξ f¹³ 892 1241 1342 it^(aur), c, d,
e, l, r¹ vg cop^{sa, bo} arm geo¹ Ambrose Augustine // ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν A Δ Ψ f¹ 28 33
157 180 205 565 579 597 700 828^c (892* *omit* ἐθρηνήσαμεν ... ἐκλαύσατε) 1006
1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H P] *Lect* it^a, b, f, ff², q vg^{mss} syr^{s, p, h} eth geo²
slav

⁸ **35** {B} πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς B W f¹³ 157 579 892 it^{a, aur}, b, c, e, f, ff², (l), q vg eth
slav^{mss} Ambrose Augustine // τῶν τέκνων αὐτῆς (see Mt 11.19 v. r.) D L Θ Ψ f¹ 13 28
205 700 1241 1342 l 292 l 387 l 514 l 1552 it^d syr^c arm geo slav^{mss} // τῶν τέκνων
αὐτῆς πάντων A Δ Ξ 33 180 565 597 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz
[E G H P] *Lect* // πάντων τῶν ἔργων αὐτῆς (see Mt 11.19) N* (N² *omit* πάντων)
Greek mss^{acc. to Ambrose} // in semetipsa it^r

^u **28** Parenthesis or end quotation: TR WH RSV TEV (FC) NIV NJB REB NRSV // P: NA TEV FC NIV
VP REB // S: TOB * **30** Parenthesis: WH RSV NRSV // NO P: TR WH AD M TOB // S: NJB * **31** Begin
quotation: (TR) RSV (TEV) (FC) NIV NJB REB NRSV * **32** P: Seg NJB TOB * **35** P: TR WH AD NA M
RSV REB NRSV

A Sinful Woman Forgiven

36 Ἡρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. **37** καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἀμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου **38** καὶ στάσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσεν καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ.⁹ **39** ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, Οὗτος εἰ ἦν προφήτης⁹, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἀμαρτωλός ἐστιν.^{aa} **40** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ, Διδάσκαλε, εἶπέ, φησίν. **41** δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῆ τιμ· ὁ εἷς ὄφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. **42** μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλείον ἀγαπήσει αὐτόν; **43** ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν, Ὑπολαμβάνω ὅτι ὃ τὸ πλείον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ὅρθῶς ἔκρινας.^{bb} **44** καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσηλθὼν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ μοι ἐπὶ πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. **45** φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσηλθὼν¹⁰ οὐ διέλιπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.^{cc}

⁹ **39** {A} προφήτης \aleph A B² D L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H P] *Lect arm eth Amphiloichius Chrysostom* // ὁ προφήτης B* Ξ 205

¹⁰ **45** {A} εἰσηλθὼν \aleph A B D L^c W Δ Θ Ξ Ψ 079 f¹ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H P] *Lect^{pt}, AD* i^b, c, d, f, i, q, r¹

³⁸ P: NIV Lu NJB TOB ^{aa}39 SP: NA // P: TR TEV NIV ^{bb}43 P: FC NIV VP Lu NJB TOB ^{cc}45 P: VP

36 Ἡρώτα... κατεκλίθη Lk 11.37 **37** ἀλάβαστρον μύρου Mt 26.7; Mk 14.3 **37-38** κομίσασα... μύρῳ Jn 12.3 **44** ὕδωρ... πόδας Gn 18.4 **45** φίλημα... ἔδωκας Ro 16.16; 1 Cor 16.20; 2 Cor 13.12; 1 Th 5.26; 1 Pe 5.14

46 ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρω ἤλειψεν τοὺς πόδας μου. 47 οὗ χάριν^{dd} λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολὺ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.^{ee} 48 εἶπεν δὲ αὐτῇ, Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.^{ff} 49 καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; 50 εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.^{gg}

Some Women Accompany Jesus

8 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, 2 καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμένοι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτὰ ἐξεληλύθει, 3 καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς¹ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.^a

The Parable of the Sower

(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

4 Συμμόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν εἶπεν διὰ παραβολῆς,^b

vg^{mss} syr^{hmg} cop^{sa}mss, bo^{pt} arm eth slav Diatessaron^{arm}mss Chrysostom; Ambrose // εἰς-ἦλθεν L* f¹³ 157 1071 1243 Lect^{pt} it^a, aur, c, ff² vg syr^h, h, pal cop^{sa}mss, bo^{pt} geo Diatessaron^{syr, arm}mss Amphilochius; Augustine

¹ 3 [B] αὐτοῖς B D W Δ Θ f¹³ 28 157 180 597 700 892 1006 1071 1424 1505 Byz^{pt} [E F G H] Lect^{pt} it^{c, d, e}, f, ff², r¹ vg^{ww, st} syr^{c, s, p, hmg, pal}mss geo² (Origen) Titus-Bostra; Ambrosiaster Augustine // αὐτῷ K A L Ψ f¹ 33 205 565 579 1241 1243 1292 1342 Byz^{pt} Lect^{pt}, AD it^a, aur, b, l, q vg^{cl} syr^{h, pal}mss cop^{sa, bo} arm eth geo¹ slav Marcion^{acc, to Tertullian}; Ps-Cyprian

^{dd} 47 C: TR WH NA²⁶ Seg FC NIV NJB? REB NRSV // ^{ee} P: TEV FC NIV VP Lu # 48 SP: NA // P: TEV NIV VP TOB ^{gg} 50 P: TR WH AD NA M RSV NRSV

^a 8.3 SP: WH // P: TR AD NA M RSV NIV REB NRSV ^b 4 P: TEV Seg FC NJB

5 Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὁ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. 6 καὶ ἕτερον κατέπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. 7 καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αὐτῶν ἀκανθαὶ ἀπέπιπξαν αὐτό. 8 καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.^c ταῦτα λέγων ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὥτα ἀκούειν ἀκουέτω.^d

The Purpose of the Parables

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

9 Ἐπρωτῶν δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τίς αὕτη εἶη ἡ παραβολή. 10 ὁ δὲ εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα

**βλέποντες μὴ βλέπωσιν
καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.^e**

The Parable of the Sower Explained

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

11 Ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή· Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. 12 οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν εἰσὶν οἱ ἀκούσαντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. 13 οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας οἱ ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. 14 τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλοῦτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν. 15 τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ

^c 8 P: TEV NIV VP // ^d NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^e 10 NO P: TR WH AD M RSV // P: NA Seg NIV Lu REB NRSV

8 Ὁ ἔχων ... ἀκουέτω Mt 11.15; 13.43; Mk 4.23; Lk 14.35 10 βλέποντες ... συνιῶσιν Is 6.9-10 11 Ὁ σπόρος ... θεοῦ 1 Pe 1.23 12 πιστεύσαντες σωθῶσιν 1 Cor 1.21

καλῆ καὶ ἀγαθῆ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.^f

A Light under a Vessel

(Mk 4.21-25)

16 Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.^g **17** οὐ γάρ ἐστιν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῆ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ.^h **18** βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε· ὅς ἂν γὰρ ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὅς ἂν μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.ⁱ

The Mother and Brothers of Jesus

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

19 Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. **20** ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ, Ἥ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω ἰδεῖν θέλοντές σε. **21** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς, Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες.^k

The Calming of a Storm

(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

22 Ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης, καὶ ἀνήχθησαν. **23** πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνεον. **24** προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες, Ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδῳι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο καὶ ἐγένετο γαλήνη. **25** εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν;

^f 15 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^g 16 P: TEV ^h 17 P: NA TEV FC VP Lu RFP ⁱ 18 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^k 21 P: TR WH AD NA M RSV RFP

φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;¹

The Healing of the Gerasene Demoniac

(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

26 Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν², ἣτις ἐστὶν ἀντιπέρα τῆς Γαλιλαίας. **27** ἐξεληθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν ἀνὴρ τις ἐκ τῆς πόλεως ἔχων δαιμόνια καὶ χρόνῳ ἰκανῷ οὐκ ἐνεδύσατο ἱμάτιον καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.^m **28** ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῆ μεγάλῃ εἶπεν, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μὴ με βασανίσῃς.ⁿ **29** παρηγγελεῖν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηπάκει αὐτὸν καὶ ἐδεσμεύετο ἀλύσειν καὶ πέδαις φυλασσόμενος καὶ διαρρήσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους.^o **30** ἐπρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, Τί σοι ὄνομά ἐστιν; ὁ δὲ εἶπεν, Λεγιών,^p ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν. **31** καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.^q

32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἰκανῶν βοσκομένη ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. **33** ἐξεληθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς

² 26 {C} Γερασηνῶν (see Mk 5.1) Ɔ⁷⁵ B D it^a. aur. b. c. d. e. f. ff². l. q. r¹ vg syr^{hmg} cop^{sa}. bo^{ms} mss^{acc.} to Origen mss^{acc.} to Titus-Bostra // Γεργεσηνῶν (see 8.37 mg) Ɔ L Θ Ξ f¹ 33 157 205 579 700^{ext} 1241 1342 syr^{pal} cop^{bo} arm eth geo slav^{mss} Diatessaron^{am} Origen Titus-Bostra Eriphanius Cyril^{em} Hesychius // Γαδαρηνῶν (see Mt 8.28) A W Δ Ψ f¹³ 28 180 565 597 700^{v.r.} 892 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] (Lect in verse 27 ἐλθόντα ... εἰς τὴν χώραν Γαδαρηνῶν for ἐπὶ τὴν γῆν) syr^{c. s. p. h} slav^{mss} Diatessaron^{syr} mss^{acc.} to Origen mss^{acc.} to Titus-Bostra

¹ 25 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ⁿ 27 P: NJB ^o 28 P: FC VP ^q 29 P: TEV NIV REB ^p 30 P: FC VP ^q 31 NO P: TR WH AD NA M RSV Seg VP Lu // S: TOB

²⁸ ἀνακράξας ... σοί Mt 8.29; Mk 1.23-24; 5.7; Lk 4.34

χοίρους, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη.¹ **34** ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονός ἐφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς. **35** ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ εὔρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. **36** ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. **37** καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλήθος τῆς περιχώρου τῶν Γερασηνῶν³ ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο.^s αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν.¹ **38** ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν λέγων, **39** Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθεν καθ' ὄλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.¹

Jairus' Daughter and the Woman Who
Touched Jesus' Garment

(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

40 Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.^v **41** καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰαῖρος καὶ οὗτος ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας [τοῦ] Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, **42** ὅτι θυγάτηρ μονογενεῆς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκειν.^w

³ **37** [C] Γερασηνῶν (see 8.26; Mk 5.1) Φ^{75} B C* D 579 ita, aur, b, c, d, f, ff², l, q, r¹ vg cop^{sa} mss^{acc}, to Origen mss^{acc}, to Titus-Bostra // Γεργεσηνῶν (see 8.26 mg) \aleph^{*2} (C² Γεργεσηνῶν) L P Θ f¹ f¹³ 33 157 205 700^{pat} 1071 1241 1342 syr^{pal} cop^{bo} arm eth geo slav^{mss} Diatessaron^{am} Origen Titus-Bostra Hesychius // Γαδαρηνῶν (see Mt 8.28) \aleph^1 A W Δ Ψ 28 180 565 597 700^{v, r} 892 1006 1010 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H] / 127 / 253 / 524 / 547 / 890 / ^{AD} syr^{c, s, p, h} slav^{mss} Diatessaron^{syr, mss^{acc}}, to Origen mss^{acc}, to Titus-Bostra Basil

¹ **33** P: NA RSV TEV FC NIV VP NJB TOB REB NRSV ² **37** P: Seg // ¹ P: NIV NJB TOB ³ **39** P: WH AD NA M RSV REB NRSV ⁴ **40** P: TR ⁵ **42** NO P: TR WH AD NA M Lu NJB

Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπιυγον αὐτόν.^x
43 καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα,
 ἣτις ἱατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον⁴ οὐκ ἴσχυ-
 σεν ἀπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, **44** προσελθοῦσα ὀπισθεν
 ἤψατο τοῦ κρασπέδου⁵ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ καὶ παρα-
 χρήμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.^y **45** καὶ εἶπεν ὁ
 Ἰησοῦς, Τίς ὁ ἀψάμενός μου; ἀρνούμενων δὲ πάντων εἶπεν
 ὁ Πέτρος⁶, Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀπο-
 θλίβουσιν⁷. **46** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἥψατό μου τις, ἐγὼ
 γὰρ ἔγνω δύναμιν ἐξεληλυθῆναι ἀπ' ἐμοῦ.^z **47** ἰδοῦσα
 δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν, τρέμουσα ἦλθεν καὶ προσπε-
 σοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν
 ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἰάθη παραχρήμα. **48** ὁ
 δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε·
 πορεύου εἰς εἰρήνην.^{aa}

⁴ **43** {C} ἣτις ἱατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον (see Mk 5.26) \aleph^2 A L W Δ Θ Ξ f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 (579 ἀναλώσασα) 597 (700 ἀπάντα βίον) 892 1006 (1010 εἰς ἱατροῦς) 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E G H P] Lect it^a, f, r¹ vg^{ms} slav^{ms} Ambrose Chromatius Jerome // ἣτις ἱατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον αὐτῆς (\aleph^* 1071 ἐαυτῆς) C Ψ 157 1424 l 890 l 950 it^{aur}, b, c, ff², l, q vg syr^(c), p, h, (pal^{ms}) (cop^{bo}) eth slav^{ms} Origen^{lat}; Jerome Augustine // ἣτις Φ ⁷⁵ B (D) (it^d) syr^(s), pal^{ms} cop^{sa} arm geo Origen

⁵ **44** {B} ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου (see Mt 9.20) Φ ⁷⁵ \aleph A B C L W Δ Θ Ξ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H P] Lect it^{aur}, (b), c, f, q vg syr^c, s, p, h, pal arm geo slav (Diatessaron^{arm}) Titus-Bostra Cyril // ὀπισθεν ἤψατο (see Mk 5.27) it^a, ff², l, r¹ Marcion // ἤψατο τοῦ κρασπέδου Ψ 1071 eth Origen^{lat} // ἤψατο D it^d

⁶ **45** {B} Πέτρος Φ ⁷⁵ B 700* syr^c, s, pal cop^{sa} geo Diatessaron Origen^{vid} // Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ (see Mk 5.31) \aleph A C* D L P W Θ Ξ f¹ f¹³ 33 157 205 579 892 1071 1241 1342 1424 Lect^{pt}, AD // Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ (see Mk 5.31) C³ Δ Ψ 28 180 565 597 700^c 1006 1010 1243 1292 1505 Byz [E G H] Lect^{pt} arm slav Chrysostom (οἱ σὺν αὐτῷ or μετ' αὐτοῦ) it^a, aur, b, c, d, f, ff², l, q, r¹ vg syr^p, h cop^{bo} eth)

⁷ **45** {B} καὶ ἀποθλίβουσιν Φ ⁷⁵ \aleph B L f¹ 157 (205 θλίβουσιν) 1241 syr^{pal}ms cop^{sa}, bo arm Origen^{lat} Gregory-Nyssa Cyril // καὶ ἀποθλίβουσιν καὶ λέγεις, Τίς ὁ ἀψάμενός μου A C³ (C* τί) W Δ Θ Ξ f¹³ 33 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E (G ἀποθλίβουσίν σε) H P] Lect syr^(s), (c), p, h, pal^{ms}

^x 42 SP: NA // P: Lu NJB ^y 44 P: NIV ^z 46 P: FC NIV VP ^{aa} 48 NO P: TR WH AD // SP: NA

49 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μηκέτι⁸ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευσον, καὶ σωθήσεται.^{bb} 51 ἔλθων δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφήκεν εἰσελθεῖν τινα σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. 52 ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπεν, Μὴ κλαίετε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει.^{cc} 53 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. 54 αὐτὸς δὲ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων, Ἡ παῖς, ἔγειρε.^{dd} 55 καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς καὶ ἀνέστη παραχρῆμα καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδεὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.^{ee}

The Mission of the Twelve

(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

9 Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα¹ ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν 2 καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρῦσαι τὴν

cop^{bo}ms eth slav Chrysostom // καὶ ἀποθλίβουσιν καὶ λέγεις, Τίς μου ἦψατο (see Mk 5.31) D Ψ 28 I 387 I 866 I 890 it^{aur, c, d, f} vg geo Diatessaron^{am} // καὶ λέγεις, Τίς μου ἦψατο 1071 it^{a, b, ff², l, q, r¹} vg^{ms} (Diatessaron^{sy}) Optatus Ambrose Augustine

⁸ 49 {B} μηκέτι ϖ⁷⁵ N B D 579 it^d syr^h with *, pal cop^{sa} eth Eriphanius; Augustine // μή A C L W Δ Θ Ξ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H P] Lect it^{a, aur, c, e, f, ff², l, q, r¹} vg syr^{c, s, p} cop^{bo} arm geo slav Chrysostom; Ambrose

¹ 1 {B} δώδεκα (see Mk 6.7) ϖ⁷⁵ A B D W Δ f¹ 28 205 565 597 700 1292 Byz I 292^{1/2} I 563^{1/2} I 859^{1/2} I 1552^{1/2} it^d (syr^{c, s, p} cop^{sa}ms δώδεκα αὐτοῦ) cop^{sa}ms geo Marcion^{acc}, to Adamantius gr // μαθητάς αὐτοῦ I 384^{1/2} I 672^{1/2} I 770^{1/2} I 813^{1/2} I 890^{1/2} I 1223^{1/2} // δώδεκα μαθητάς αὐτοῦ (see Mt 10.1) C³ E F H 157 180 1006 1010 1505 Lect it^{b, ff²}, l, q, r¹ vg^{ms} slav (Marcion^{acc}, to Adamantius lat) Eusebius // δώδεκα ἀποστόλους N C* L Θ Ξ Ψ 070 f¹³ 33 579 892 1071 1241 1243 1342 1424 it^{a, aur, c, e, f} vg syr^{h, pal} cop^{bo} arm eth

^{bb} 50 P: TEV FC NIV VP ^{cc} 52 P: TEV FC NIV VP ^{dd} 54 P: FC VP ^{ee} 56 P: AD M RSV

βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι [τοὺς ἀσθενεῖς]², **3** καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον μήτε πήραν μήτε ἄρτον μήτε ἀργύριον μήτε [ἀνά] δύο³ χιτῶνας ἔχειν. **4** καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. **5** καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης τὸν κοινορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάσσετε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτοὺς.^a **6** ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.^b

Herod's Anxiety

(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)

7 Ἦκουσεν δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὰ γινόμενα πάντα καὶ διηπόρει διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινων ὅτι Ἰωάννης ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, **8** ὑπὸ τινων δὲ ὅτι Ἡλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. **9** εἶπεν δὲ Ἡρώδης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δὲ ἐστὶν οὗτος περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτηε ἰδεῖν αὐτόν.^c

The Feeding of the Five Thousand

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν.^d καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ'

² **2** [C] ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενεῖς **Ν** A D L Ξ Ψ (070 ἰάσασθαι) *f*¹ 33 157 205 579 1071 1241 *it*^a, *aur.*, *b.*, *c.*, *d.*, *e.*, *ff*², *l.*, *q.*, *r*¹ *vg arm* (eth) *geo* // ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενούντας C W Δ Θ *f*¹³ 28 180 565 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 (1424 ἀσθενούντας θεραπεύειν) 1505 *Byz* [E F H] *Lect slav* // ἰᾶσθαι πάντας τοὺς ἀσθενούντας 407 435 *it*^l // ἰᾶσθαι B *syrc*.^s *Marcion*^{acc.} to Adamantius

³ **3** [C] ἀνά δύο A C³ D W Δ Θ Ψ *f*¹ *f*¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 *Byz* [E H] *Lect it*^d *Basil* // δύο (see Mt 10.10; Mk 6.9) **Ν** B C* F L Ξ 070 579 1241 1342 *l* 547 *it*^a, *aur.*, *b.*, *c.*, *e.*, *f.*, *ff*², *l.*, *q.*, *r*¹ *vg arm eth geo slav*

^a **5** P: TEV FC VP ^b **6** SP: WH // P: TR AD NA M RSV NIV REB NRSV ^c **9** NO P: M // SP: WH // P: TR AD NA RSV REB NRSV ^d **10** SP: NA

⁴ Lk 10.5-7 **5** Lk 10.10-11; Ac 13.51 **7-8** τὸ λέγεσθαι ... ἀνέστη Mt 16.14; Mk 8.28; Lk 9.19 **9** ἐζήτηε ... αὐτόν Lk 23.8

ίδιαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαιδά⁴. **11** οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας ἰάτο.^ε **12** Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν^φ προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπαν αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς καταλύσωσιν καὶ εὔρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὦδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. **13** εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπαν, Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ ἄρτοι πέντε καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτου βρώματα.⁸ **14** ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.^h εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας [ὡσεὶ] ἀνά πεντήκοντα.ⁱ **15** καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ κατέκλιναν ἅπαντας. **16** λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ. **17** καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.^k

Peter's Declaration about Jesus

(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)

18 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας συνησαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐ-

⁴ **10** {B} εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαιδά (Φ⁷⁵ Βηθσαιδά) **8**¹ B L **Ξ*** 33 (sy^o) cop^{sa, bo} // εἰς κώμην λεγομένην Βηθσαιδά D (it⁴¹) // εἰς τόπον ἔρημον (see Mt 14.13; Mk 6.32) **8***² 157 (1241 ἔρημον τόπον) sy^o // εἰς κώμην καλουμένην Βηθσαιδάν εἰς τόπον ἔρημον Θ (1342 πόλιν for κώμην and omit second εἰς) it¹ // εἰς τόπον καλούμενον Βηθσαιδά Ψ (it^{4a, aur, b, c, e, f, ff², 1, q} vg cop^{bo/mss} τόπον ἔρημον) // εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαιδά(v) (A f¹³ 565 l 76 ἔρημον τόπον) C W Δ **Ξ**^c (f¹ 205 700 omit ἔρημον) 28 180 597 892 1006 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H (N Βηθσαιδά)] Lect sy^{r(p), h} (arm) (eth) (geo) slav // omit 1010 (579 omit καὶ παραλαβῶν ... Βηθσαιδά)

^ε **11** P: NA TEV Seg FC NIV VP NJB TOB NRSV / **12** P: Lu ^ε **13** P: FC VP ^ε **14** P: TEV NIV TOB // ^φ P: TEV FC VP ^ε **17** P: WH AD NA M RSV REB NRSV

τοὺς λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; **19** οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἥλιαν, ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.¹ **20** εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ.²

Jesus Foretells His Death and Resurrection

(Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1)

21 Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδεὶν λέγειν τοῦτο.³ **22** εἰπὼν ὅτι Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.⁴ **23** Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι. **24** ὃς γὰρ ἂν θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ οὗτος σώσει αὐτήν. **25** τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς; **26** ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους⁵, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀγίων ἀγγέλων.⁶ **27** λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶν τινες τῶν αὐτοῦ ἐστηκότων οἱ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.⁷

⁵ **26** {A} λόγους (see Mk 8.38) $\Phi^{45,75vid}$ \aleph A B C L W Δ Θ Ξ Ψ f^{13} 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 *B*yz [E G H] *Lect* *it*^{aur.} b, c, f, ff², q, r¹ vg syr^{s.} p, h cop^{sa.} bo arm eth geo slav Origen^{1/2} Eusebius Basil; Ambrose // omit D it^{a, d, e, l} syr^c Origen^{1/2}

¹ **19** P: TEV NIV VP TOB ² **20** NO P: TR WH AD NA M RSV Seg NJB TOB REB // P: NIV NRSV ³ **21** P: Seg // S: NJB ⁴ **22** P: TR AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB ⁵ **26** S: NJB ⁶ **27** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

19 Lk 9.7-8 **20** Ὑμεῖς ... θεοῦ Jn 6.68-69 **22** Δεῖ ... ἐγερθῆναι Mt 16.21; 20.18-19; Mk 8.31; 10.33-34 **23** Εἴ τις θέλει ... μοι Mt 10.38; Lk 14.27 **24** Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25 **26** Mt 10.33; Lk 12.9; 2 Tm 2.12

The Transfiguration of Jesus

(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)

28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτῶ [καὶ] παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. **29** καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχασθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἕξαστράπτων. **30** καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωϋσῆς καὶ Ἥλιος, **31** οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἤμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. **32** ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὑπνω· διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. **33** καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηναὶς τρεῖς, μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωϋσεὶ καὶ μίαν Ἠλίᾳ,^r μὴ εἰδῶς ὃ λέγει.^s **34** ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν νεφέλην. **35** καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἐκλελεγμένος⁶, αὐτοῦ ἀκούετε.^t **36** καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὐρέθη Ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακαν.^u

The Healing of a Boy with an Unclean Spirit

(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

37 Ἐγένετο δὲ τῇ ἐξῆς ἡμέρα κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. **38** καὶ ἰδοὺ

⁶ **35** {B} ἐκλελεγμένος $\Phi^{45,75}$ \aleph B L (Θ 1 / 547 ἐκλεκτός) Ξ 579 892 1241 1342 it^a.aur. it².1 vg^a syr^s. hmg cop^{sa,bo} arm (eth) // ἀγαπητός (see Mk 9.7) A C* W Δ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H P] / 253

^r **33** P: VP // ^s P: TEV FC NIV TOB / ^t **35** P: TEV FC VP * **36** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

31 τὴν ... Ἱερουσαλήμ Lk 9.22; 13.33 **32** εἶδον ... αὐτοῦ Jn 1.14; 2 Pe 1.16 **35** Οὗτός ... ἐκλελεγμένος Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22; 2 Pe 1.17

άνηρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόησεν λέγων, Διδάσκαλε, δέομαι σου ἐπιβλέψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς μοί ἐστιν, **39** καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ συντρίβον αὐτόν· **40** καὶ ἐδεήθησαν τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. **41** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὡ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. **42** ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. **43** ἐξεπλήσσαντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.^v

Jesus Again Foretells His Death

(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, **44** Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.^w **45** οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ ἦν παρακεκαλυμμένοι ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτησαὶ αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.^x

Who is the Greatest?

(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

46 Εἰσηλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. **47** ὁ δὲ Ἰησοῦς εἰδὼς⁷ τὸν διαλογισμὸν

l 292 l 1552 it^b.c.e.f.q vgcl,ww syr^e.p,h,pal geo slav Marcion^{acc}.to Tertullian, Epiphanius Cyril; Tertullian Ambrose // ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα (see 3.22; Mt 3.17; 17.5; Mk 9.7) C³ D Ψ Lect it^d (cop^{bo}ms)

⁷ **47** {C} εἰδὼς⁷ ⲛ B F 597 700 1424 l 68 l 76 l 673 l 813 l 1223 cop^{sa} arm eth geo slav // ἰδὼν A C D L W Δ Θ Ξ Ψ 0115 f¹³ 28 33 157 180 565 579 892 1006 1010 1071

^v **43** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV NIV REB NRSV ^w **44** P: FC VP ^x **45** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV REB NRSV

τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ **48** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὅς ἂν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας.⁹

He Who is Not against You is for You

(Mk 9.38-40)

49 Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωάννης εἶπεν, Ἐπιστάτα, εἶδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια καὶ ἐκωλύομεν⁸ αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. **50** εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ κωλύετε· ὅς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.²

A Samaritan Village Refuses to Receive Jesus

51 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον ἐστήρισεν τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ.^{aa} **52** καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσήλθον εἰς κώμην Σαμαριτῶν ὡς ἐτοιμάσαι αὐτῷ· **53** καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. **54** ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν, Κύριε, θέλεις εἰπῶμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλώσαι αὐτούς⁹; **55** στραφεῖς

1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E G H] Lect it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹ vg cop^{bo} (Origen); Jerome // γνοῦς^{f1} 205

⁸ **49** {B} ἐκωλύομεν (see Mk 9.38) P^{75vid} N B L Ξ 157 579 892 1241 it^a, b, e, 1 geo // ἐκωλύοσασμεν A C D W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{aur, c, d², f, q, r¹} vg arm eth slav Optatus

⁹ **54** {B} αὐτούς P^{45, 75} N B L Ξ 157 579 700* 1241 1342 it^{aur, e, 1} vg syr^{c, s} cop^{sa, bo^t} arm geo¹ Diatessaron Cyril; Jerome // αὐτούς ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησεν A C D W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 597 700^c 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz

⁹ **48** NO P: M // SP: WH // P: TR AD NA RSV Seg NIV Lu REB NRSV ² **50** P: AD M // MS: Seg NJB ^{aa} **51** SP: NA

48 Ὅς ἐὰν δέξηται ... με Mt 10.40; Lk 10.16; Jn 13.20 **50** ὅς γὰρ οὐκ ἔστιν ... ἐστιν Lk 11.23 **51** Mk 10.32 **53** Jn 4.9 **54** πῦρ ... αὐτούς 2 Kgs 1.10, 12

δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς.¹⁰ **56** καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.^{bb}

The Would-be Followers of Jesus

(Mt 8.19-22)

57 Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ εἶπέν τις πρὸς αὐτόν, Ἄκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. **58** καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πού τὴν κεφαλὴν κλίνη.^{cc} **59** Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον, Ἄκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπεν, [Κύριε,]¹¹ ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου. **60** εἶπεν δὲ αὐτῷ, Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.^{dd} **61** Εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος, Ἄκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς

[E G H] *Lect* (I 68 I 1223 Ἰωάννης for Ἡλίας) it^{d, f} syr^{p, h, pal} cop^{bopt} geo² slav Basil (Chrysostom) // αὐτοὺς ὡς Ἡλίας ἐποίησεν 892 it^{a, b, (c), q, r¹} vg^{mss} (Ambrosiaster) Gaudentius Augustine

¹⁰ **55-56** {A} αὐτοῖς. $\Phi^{45, 75}$ \aleph A B C L W Δ Ξ Ψ 28 33 157 565 892 1010 1071 (1241 αὐτοῦς) 1342 1424 Byz^{pt} [E G H] *Lect*^{pt, AD 1/3} it¹ vgst syr^s cop^{sa, bopt} eth^{pp} slav^{mss} // αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε D it^d geo (Eriphanus) Chrysostom Theodoret^{vid} // αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ οἴδατε οἴου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς. **56** ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι ἀλλὰ σώσαι. (with minor variants) K Θ f¹ f¹³ 180 205 597 700 1006 1243 1292 1505 Byz^{pt} *Lect*^{pt, AD 2/3} it^{a, aur, b, c, e, f, q, r¹} vg^{cl, ww} syr^{c, p, h, pal} cop^{sa, bopt} (ethTH) slav^{mss} Ambrosiaster Ambrose // αὐτοῖς καὶ εἶπεν **57** [sic] καὶ πορευομένων αὐτῶν εἶπέν τις πρὸς αὐτόν, Οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε· ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι ἀλλὰ σώσαι. ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ, κύριε. 579

¹¹ **59** {C} κύριε (see Mt 8.21) $\Phi^{45, 75}$ \aleph A B² C L W Δ Θ Ξ Ψ 0181 f¹ f¹³ 28 33 157 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N^{vid}] *Lect* it^{a, aur, b, c, e, f, l, q, r¹} vg syr^{c, p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Basil // omit B* D 180 it^d syr^a

^{bb} **56** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^{cc} **58** SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB TOB ^{dd} **60** P: TEV FC NIV VP NJB TOB

τὸν οἰκόν μου. **62** εἶπεν δὲ [πρὸς αὐτὸν] ὁ Ἰησοῦς¹², Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω¹³ εὐθετὸς ἐστὶν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.^{ee}

The Mission of the Seventy-two

10 Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος ἑτέρους ἑβδομήκοντα [δύο]¹ καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο [δύο] πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.^a **2** ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτούς, Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐργάτας ἐκβάλλῃ εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. **3** ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν

¹² **62** {C} εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς \aleph L Ξ f¹ 33 157 205 1241 1243 1342 I 859 I 866 I 890 (I 1016) it^a, (aur), (b), c, f, (l), r¹ (vg) cop^{sa}ms, bo⁷ arm eth^(TH) slav^{mss} (Chromatius) (Speculum) // εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν A C W (Δ omit ὁ Ἰησοῦς) Θ Ψ f¹³ 28 180 565 579 597 892 1006 1010 1071 1292 1424 1505 Byz [E G H N] Lect it^q syr^h cop^{sa}ms, bo⁷ slav^{mss} // ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ D it^{(d), e} // εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς Φ ^{45, 75} B 0181 700 cop^{sa}ms geo

¹³ **62** {C} ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω (Φ ⁷⁵ 0181 ἐπιβάλλον) B f¹ 180 205 I 751 I 1016 arm geo (Ptolemy and Valentinus^{acc.} to Irenaeus) Origen^(gr), lat 3/8 (Didymus) (Cyril^{2/3}); (Tertullian) Optatus^{vid} Ambrose Jerome^{vid} Augustine Quodvultdeus^{1/2} // ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω \aleph (A L W Θ ἐπιβάλλον) C Δ Ξ Ψ f¹³ 28 33 157 565 579 597 700 (892 στραφεῖς for βλέπων) 1006 1010 1071 1241 1243 (1292 βαλὼν) 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect^{pl}, AD (Lect^{pl} στραφεῖς for βλέπων) it^{aur, f, r¹} vg syr^{c, s, p, h, pal} cop^{(sa), bo^(mss)} slav Basil (Cyril^{1/3}) Origen^{lat} 5/8 (Chrysostom); Speculum // εἰς τὰ ὀπίσω βλέπων καὶ ἐπιβάλλον τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον Φ ^{45vid} D it^{(a), (b), c, d, e, (l), q} Clement; Cyprian Hilary^{vid} Zeno Chromatius Quodvultdeus^{1/2}

¹ **1** {C} δύο (see 10.17) Φ ⁷⁵ B D 0181 it^{a, aur, b, c, d, e, l} vg syr^{c, s} cop^{sa, bo^{mss}} arm geo Diatessaron Adamantius Apostolic Constitutions; Ambrosiaster Augustine // μαθητάς Lect (syr^{pal}) // omit \aleph A C L W Δ Θ Ξ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] I 292 I 387 I 514 I 1552 it^{f, q, r¹⁷} syr^{p, h} cop^{bo} eth slav Marcion^{acc.} to Tertullian Irenaeus^{lat} Clement Origen^{gr, lat} Eusebius Basil Cyril Theodoret; Tertullian Ambrose^{vid} Jerome

^{ee} **62** P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^a **10.1** SP: NA // P: VP

μέσω λύκων. **4** μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μὴ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.^b **5** εἰς ἣν δ' ἂν εἰσέλθητε οἰκίαν,^c πρῶτον λέγετε, Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. **6** καὶ ἐὰν ἐκεῖ ἦ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαῖσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μὴ γε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. **7** ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.^d **8** καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν **9** καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς καὶ λέγετε αὐτοῖς, Ἦγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. **10** εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθητε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς εἶπατε, **11** Καὶ τὸν κοινορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκετε ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.^e **12** λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.^f

Woes to Unrepentant Cities

(Mt 11.20-24)

13 Οὐαὶ σοι, Χοραζὶν, οὐαὶ σοι, Βηθσαιδᾶ· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν. **14** πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν. **15** καὶ σύ, Καφαρναούμ, μὴ ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ; ἕως τοῦ ἄδου καταβήσῃ.^g

² **15** {C} καταβήσῃ (see Is 14.15; Mt 11.23) Φ^{75} B D 579 1342 it^d syr^{6,7} arm eth geo // καταβιβασθήσῃ Φ^{45} \aleph A C L W Δ Θ Ξ Ψ 0115 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565

^b 4 P: NIV TOB ^c 5 NO C: WH ^d 7 P: NIV TOB ^e 11 S: TOB ^f 12 NO P: TR WH AD TOB // P: NA M RSV Seg NIV NJB REB NRSV ^g 15 P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV

4-11 Mt 10.7-14 **4** Lk 9.3 μηδένα ... ἀσπάσησθε 2 Kgs 4.29 **7** Lk 9.4 ἄξιός ... αὐτοῦ 1 Tm 5.18; 1 Cor 9.6-14 **8** ἐσθίετε ... ὑμῖν 1 Cor 10.27 **10-11** Lk 9.5 **11** Καὶ τὸν κοινορτὸν ... ὑμῖν Ac 13.51; 18.6 **12** Mt 10.15 λέγω ... ἔσται Mt 11.24 Σοδόμοις ... ἀνεκτότερον Gn 19.24-25 **13-14** Τύρῳ καὶ Σιδῶνι Is 23; Eze 26-28; Jl 3.4-8; Am 1.9-10; Zch 9.7-^d **15** ἕως ... καταβήσῃ Is 14.13, 15

16 Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.^h

The Return of the Seventy-two

17 Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα [δύο]³ μετὰ χαρᾶς λέγοντες, Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. **18** εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. **19** ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήση. **20** πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.ⁱ

The Rejoicing of Jesus

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο [ἐν] τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ⁴ καὶ εἶπεν, Ἐξομολογοῦμαι σοι, πάτερ, κύριε τοῦ

597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E G N] *Lect* it^a, aur, b, c, e, f, i, l, q, r¹ vg syr^{b, h} cop^{sa, bo} slav

³ **17** {C} δύο (see 10.1) Φ ^{45vid, 75} B D it^{a, aur, b, c, d, e, l} vg syr^{s, hmg} cop^{sa, bo} arm geo Diatessaron Adamantius Apostolic Constitutions; (Ambrosiaster) Augustine // μαθηταί 1243 // omit \aleph A C L W Δ Θ Ξ Ψ 0115 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G N] *Lect* it^{f, i, q} syr^{c, p, h, pal} cop^{bo} eth slav Irenaeus^{int} Hippolytus^{arab} Clement Origen Eusebius Chrysostom

⁴ **21** {C} ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ (Φ ⁷⁵ B omit ἐν) \aleph D Ξ 1241 it^{a, b, d, i, l} (it^{aur} vg Augustine^{2/3} omit ἐν) syr^{c, s} cop^{sa, bo} Φ ^{45vid} 157 (Diatessaron^{arm}) // τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς A W Δ Ψ (0115 892 ἐν τῷ πνεύματι) (N f¹³ 1505 l 547^{1/2} ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι) 28 180 205 565 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1424 Byz [E G H] *Lect* it^{f, (q)} (syr^{palms}) slav (Clement) Basil Cyril // τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ ὁ Ἰησοῦς C l l 253 l 524^{1/2} l 547^{1/2} syr^h // ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ (L 33 ἐν τῷ

^h 16 NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NIV TOB REB NRSV / 20 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV NIV Lu REB NRSV

16 Mt 10.40; Jn 5.23; 15.23 18 τὸν ... πεσόντα Jn 12.31; Re 12.8-9 ἐκ ... πεσόντα Is 14.12 19 τοῦ πατεῖν ... ὄφρων Gn 3.15; Ps 91.13; Mk 16.18 οὐδὲν ... ἀδικήση Mk 16.18 20 πνεύματα ... ὑποτάσσεται Mt 7.22 τὰ ὀνόματα ... οὐρανοῖς Ex 32.32; Php 4.3; Re 3.5

οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.^k **22** Πάντα⁵ μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστίν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστίν ὁ πατήρ εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.^l **23** Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν, Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. **24** λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν.^m

The Good Samaritan

25 Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων, Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; **26** ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; **27** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεὸν σου ἐξ ὅλης [τῆς] καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. **28** εἶπεν δὲ αὐτῷ, Ὅρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήση.ⁿ **29** ὁ δὲ θέλων δικαιοῦσαι ἑαυτὸν εἶπεν

πνεύματι) Θ 579 1071 syr^p. pal^{ms} cop^{bo}ms^s arm eth^{pp} geo (it^c. e. ff². r¹ vg^{ms} Augustine^{1/3} ἐν τῷ πνεύματι)

⁵ **22** [A] πάντα (see Mt 11.27) ρ⁴⁵vid. 75 B D L Ξ 070 f¹ f¹³ 33 205 579 700 892 1241 1243 1342 1424 it^a. aur. b. d. e vg syr^c. s cop^{sa}. bo arm eth geo slav^{ms} Cyril // καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν, Πάντα (see 10.23) A C W Δ Θ Ψ (0115 στραφεὶς δέ) 28 157 180 565 597 1006 1010 1292 1505 Byz [E G (H 1071 μαθητὰς αὐτοῦ) N] it^{ff}2. i.1 (it^c. f. q. r¹ μαθητὰς αὐτοῦ) syr^p. h cop^{bo}ms slav^{ms}

^k **21** P: TEV FC NIV VP // ^l **22** P: NA RSV TEV FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB // ^m **24** P: TR WH AD NA M RSV NRSV // ⁿ **28** P: RSV TEV FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB

21 ἀπέκρυψας ... νηπίοις 1 Cor 1.26-28 **22** Πάντα ... μου Jn 3.35 οὐδεὶς ... μὴ ὁ υἱὸς Jn 10.15 **23** Μακάριοι ... βλέπετε Mt 13.16 **24** 1 Pe 1.10 **25** νομικός ... αὐτόν Mt 22.35 Διδάσκαλε ... κληρονομήσω Mt 19.16; Mk 10.17; Lk 18.18 **27** Ἀγαπήσεις ... ἰσχύϊ σου Dt 6.5 (10.12; Jos 22.5; Mt 22.37; Mk 12.33) τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν Lv 19.18 (Mt 19.19; 22.39; Mk 12.31; Ro 13.9; Ga 5.14; Jas 2.8) **28** τοῦτο ... ζήση Lv 18.5; Ro 10.5; Ga 3.12

πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Καὶ τίς ἐστίν μου πλησίον;^ο **30** ὑπολαβὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπήλθον ἀφέντες ἡμιθανή. **31** κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. **32** ὁμοίως δὲ καὶ Λευίτης [γενόμενος] κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν. **33** Σαμαρίτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη, **34** καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. **35** καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν ἔδωκεν δύο δηνάρια τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν, Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ τι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανάρχεσθαί με ἀποδώσω σοι.^ρ **36** τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς τοὺς ληστές; **37** ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.^ρ

Visiting Martha and Mary

38 Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνὴ δὲ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτόν⁶. **39** καὶ τῆδε ἦν ἀδελφή καλουμένη Μαριάμ, [ῆ] καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. **40** ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακοίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν, Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπεν διακο-

⁶ **38** [B] αὐτόν P^{45, 75} B cop^{sa} // αὐτόν εἰς τὴν οἰκίαν P^{3vid} N^{*2} (N¹ C² οἰκίαν αὐτῆς) C* L Ξ 33 579 // αὐτόν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς A D W Δ Θ Ψ 070 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H (P ἑαυτῆς)] Lect it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², i, q, r¹ vg syr^c, s, p, h, pal cop^{bo} arm eth geo slav Basil Cyril^{lem}; Augustine

^ο 29 P: NA TEV FC NIV VP ^ρ 35 P: TEV FC NIV ^ρ 37 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

νεῖν; εἶπε ὁὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. **41** ἀποκριθεῖς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος, Μάρθα Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλά, **42** ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεῖα⁷. Μαριάμ γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.⁷

Teaching about Prayer

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. **2** εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ὅταν προσεύχησθε λέγετε,
Πάτερ¹, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.
ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου²⁻³

⁷ **41-42** {C} μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλά, ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεῖα $\Phi^{45, 75}$ C* W Θ^1 (Θ^* omit χρεῖα) (Evagrius); (Augustine^{6/8} omit μεριμνᾷς καὶ) // μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, ἐνὸς δὲ ἐστὶν χρεῖα A Δ Θ^c f¹³ 28 157 180 205 565^{supp} 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H P] *Lect* (it^{aur}, (c), f, (q)) vg syr^{c, p, h} cop^{sa} Augustine^{2/8} τυρβάζῃ or θορυβάζῃ) slav Chrysostom Nilus John-Damascus // μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ περὶ πολλά, ὀλίγων δὲ ἐστὶν χρεῖα ἢ ἐνός Φ^3 \aleph^2 (\aleph^* omit χρεῖα) (B χρεῖα ἐστίν) C² L 1 33 (579 τυρβάζεις) (1342 τυρβάζῃ) syr^{hmg} cop^{bo} (syr^{pal} cop^{bo/mss} arm ethTH geo omit ἢ ἐνός) eth^{pp} (Origen) Basil^(1/2) Cyril // θορυβάζῃ D it^d // omit it^{a, b, c, ff2, i, l, r1} syr^s Ambrose Possidius

¹ **2** {A} πάτερ Φ^{75} \aleph B (L πάτερ ἡμῶν) 1 700 1342 it^{aur} vg syr^s (arm πάτερ ἡμῶν) Marcion^{acc. to Tertullian} Origen (Cyril^{lemvid}); Tertullian^{vid} // πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς (see Mt 6.9) A C D W Δ Θ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565^{supp} 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H P] *Lect* it^{b, d, c, f, i, q, r1vid} (it^{a, c, ff2, i} πάτερ ἄγιε) vg^{mss} syr^{c, p, h} cop^{sa, bo} eth geo slav

² **2** {A} ἐλθέτω // ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου· (see Mt 6.10) Φ^{75} \aleph A B C L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 (565^{supp} omit σου) 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H P] *Lect* it^{a, aur, b, c, e, f, ff2, i, l, q, r1} vg syr^{c, s, p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo¹ slav Diatessaron^{syn} Origen Titus-Bostra Cyril // ἐλθέτω τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ καθαρῖσάτω ἡμᾶς 700 Gregory-Nyssa; Tertullian^{vid} (Maximus-Confessor omit ἐφ' ἡμᾶς) // ἐφ' ἡμᾶς ἐλθέτω σου ἡ βασιλεία D it^d // ἐλθάτω τὸ ἅγιον πνεῦμά σου, ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου Marcion^{acc. to Tertullian}

³ **2** {A} σου· (see footnote 2) Φ^{75} B L 1 1342 vg syr^{c, s} arm Diatessaron^{syn} (Mar-

⁷42 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

¹ προσεύχεσθαι ... αὐτοῦ Lk 5.33

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·

καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν^{4, a}

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἶπη αὐτῷ, Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, 6 ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ· 7 κάκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἶπη, Μὴ μοι κόπους παρέχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται καὶ τὰ παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. 8 λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.^b 9 κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· 10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοίγῃσεται^{5, c} 11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσῃ ὁ υἱὸς

cion^{acc. to Tertullian}) Origen; Tertullian^{vid} Augustine^{vid} // σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου it^a vg^{mss} cop^{sa, bo}mss geo // σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς (see Mt 6.10) **℣**¹ (**℣*** οὕτω καὶ) (**℣**² A C D P W Δ Θ 892 omit τῆς) **Ψ** f¹³ 28 33 157 180 205 (565^{supp} omit σου) 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{aur, b, c, d, e, f, ff², i, l, q, r¹} vg^{mss} syr^{p, h} cop^{bo} eth slav (Titus-Bostra) Cyril

⁴ 4 {A} πειρασμόν **℣**⁷⁵ **℣***² B L 1 700 1342 vg syr⁶ cop^{sa, bo}pl arm geo Marcion^{acc. to Tertullian} Origen Cyril; Tertullian^{vid} Augustine^{vid} // πειρασμόν ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ (see Mt 6.13) A C D W Δ Θ **Ψ** f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{aur, b, c, d, f, ff², i, l, q, r¹} vg^{mss} syr^{c, p, h} cop^{bo}pl eth slav Diatessaron^{syr} (Titus-Bostra) // transposes ἀλλὰ ῥύσαι ... πονηροῦ after γῆς (footnote 3) **℣**¹

⁵ 10 {C} ἀνοιγήσεται (see 11.9; Mt 7.8) **℣**⁴⁵ **℣** C L Θ **Ψ** f¹³ 28 33 157 180 579 597* 700 892 1241 1292 1342 1505 Byz^{pl} Lect^{pl, AD} arm geo Macarius/Symeon //

^a 4 NO P: TR AD Lu // SP: WH // S: Seg NJB TOB ^b 8 P: NIV Lu NRSV // S: NJB TOB ^c 10 P: NIV VP REB

ἰχθύν⁶, καὶ ἀντὶ ἰχθύος⁷ ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει; **12** ἢ καὶ αἰτήσῃ ὦν, ἐπιδώσει⁸ αὐτῷ σκορπίον; **13** εἰ οὖν ὑμεῖς ποιηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πῶσω μᾶλλον ὁ πατήρ [ὁ] ἐξ οὐρανοῦ⁹ δώσει πνεῦμα ἅγιον¹⁰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.^d

ἀνοιχθήσεται A W Δ 205 565 597^c 1006 1010 1071 1243 1424 Byz^{pt} [E F G H] Lect^{pt} (ἀνοιγήσεται or ἀνοιχθήσεται it^{aur, b, c, d, f, ff², i, l, q, r¹} vg cop^{sa} Speculum) // ἀνοίγεται \mathfrak{P}^{75} B D cop^{bo?}

⁶ **11** {B} ἰχθύν⁴⁵ (\mathfrak{P}^{75} ἰσχύν) B 1241 it^{ff², i, l} syr^c cop^{sa} arm Marcion^{acc.} to Epiphanius Origen Epiphanius // ἄρτον μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν (see Mt 7.9) A (C ἢ καὶ ἰχθύν ... ἐπιδώσει after verse 12) (D αὐτῷ ἐπιδώσει) W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 180 205 597 1010 1071 1243 1292 1342 1424 Byz [E (F omit ἦ) (G ἐπιδῶ) H] Lect it^q syr^{c, p, h} (cop^{bo}) eth (geo) slav (Adamantius) (Severian) // ἄρτον μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ ἰχθύν \aleph L 28 33 157 700 892 1006 1505 I 773^{1/2} I 890 it^{aur, b, c, (d), f, r¹} vg Augustine

⁷ **11** {C} καὶ ἀντὶ ἰχθύος $\mathfrak{P}^{45, 75}$ B I 950 cop^{sa}mss eth Marcion^{acc.} to Epiphanius // μὴ ἀντὶ ἰχθύος \aleph A D L W Δ Θ (Ψ τοῦ ἰχθύος) f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{aur, b, c, d, f, ff², i, l, q, r¹} vg cop^{sa, bo} arm geo slav Origen Severian; Augustine // μὴ ἀντὶ ἰχθύος after ἰχθύν (footnote 6) at end of verse 12 C // μὴ I 673 Adamantius Epiphanius

⁸ **12** {C} ἐπιδώσει $\mathfrak{P}^{45, 75}$ B L 892 cop^{sa}mss eth // μὴ ἐπιδώσει \aleph A (for C see footnotes 6 and 7) (D it^d σκορπίον αὐτῷ after μὴ) W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 (579) 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{a, 2, aur, f, ff², i, q} vg cop^{sa, bo} arm geo slav Adamantius Amphilochius; Augustine

⁹ **13** {C} ὁ ἐξ οὐρανοῦ A B D W Δ Θ f¹ 28 180 565 597 700 1010 1241 1243 1292 1505 Byz [E F G H] Lect^{pt, AD} it^{a, 2, d, f} syr^h // ὑμῶν ὁ ἐξ οὐρανοῦ C (f¹³ I 387 ἡμῶν) 205 1006 1342 Lect^{pt} it^{aur, b, c, ff², q, r¹} vg cop^{sa} (arm) Ambrose Augustine // ἐξ οὐρανοῦ \mathfrak{P}^{75} \aleph L Ψ 33 (157 1071 ὑμῶν ἐξ) 892 cop^{bo} geo Cyril-Jerusalem Didymus^{dub} // ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς (see Mt 7.11) I 292^{1/2} Marcellus // ὑμῶν ὁ οὐράνιος \mathfrak{P}^{45} 579 1424 it^l eth slav (Ps-Athanasius) Macarius/Symeon (Epiphanius) Severian Cyril // ὑμῶν it^l

¹⁰ **13** {B} πνεῦμα ἅγιον \mathfrak{P}^{75} \aleph A B C W Δ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{f, q} syr^{c, p, h} cop^{sa, bo} geo slav^{mss} Origen Ps-Athanasius Marcellus Cyril-Jerusalem Didymus Didymus^{dub} Macarius/Symeon Cyril^{1/2}; Tertullian Ambrose Jerome // πνεῦμα ἀγαθόν \mathfrak{P}^{45} L I 211 I 384 I 387 I 770 I 773 I 1780 it^{aur} vg syr^{hmg} slav^{mss} Cyril^{1/2}; Augustine // ἀγαθόν δόμα D it^{b, c, d, ff², i, l, r¹} (eth add πνεύματος ἁγίου) mss^{acc.} to Ambrose // δόματα ἀγαθὰ Θ (it^{a, 2}) // ἀγαθὰ (see Mt 7.11) vg^{ms} syr^c arm Severian

^d13 Question: TR AD // P: TR WH AD NA M RSV NRSV

Jesus and Beelzebul

(Mt 12.22-30; Mk 3.20-27)

14 Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον [καὶ αὐτὸ ἦν]¹¹ κωφὸν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφὸς καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. **15** τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Ἐν Βεελζεβοῦλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·^e **16** ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ.^f **17** αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. **18** εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθῆσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοῦλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. **19** εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοῦλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ ἔσονται. **20** εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ [ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.^g **21** ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· **22** ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθῶν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἣ ἐπεποιθεὶ καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.^h **23** ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.ⁱ

The Return of the Unclean Spirit

(Mt 12.43-45)

24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν

¹¹ **14** {C}, καὶ αὐτὸ ἦν A^c C W Δ Θ Ψ f¹³ 28 180 565 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{2,aur.} b, c, f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^{p.} h eth geo slav Cyril^{lem} // omit Φ ^{45, 75} \aleph A* B L f¹ 33 157 205 892 1241 syr^{c.} s cop^{sa, bo} arm

¹² **23** {A} σκορπίζει (see Mt 12.30) Φ ⁴⁵ (Φ ⁷⁵ it¹ σκορπίσει) \aleph ¹ A B C* D W Δ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G

^e **15** P: TEV FC VP / **16** P: NIV TOB * **20** P: TEV FC NIV VP REB * **22** P: TEV FC NIV VP REB // S: NJB * **23** NO P: TR WH AD M // P: NA RSV Seg NIV REB NRSV

15 εἶπον ... δαιμόνια Mt 9.34 **16** πειράζοντες ... αὐτοῦ Mt 12.38; 16.1; Mk 8.11; 1 Cor 1.22 **20** δακτύλῳ θεοῦ Ex 8.19 **21-22** Ps Sol 5.4 **23** ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ ... ἐστίν Mk 9.40; Lk 9.50

καὶ μὴ εὐρίσκον· [τότε] λέγει¹³, Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον· **25** καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σεσαρωμένον¹⁴ καὶ κεκοσμημένον. **26** τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἕτερα πνεύματα ποιηρότερα ἑαυτοῦ ἐπτά καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων.^k

True Blessedness

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις φωνὴν γυνὴ ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ, Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὐς ἐθήλασας. **28** αὐτὸς δὲ εἶπεν, Μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες.^l

The Demand for a Sign

(Mt 12.38-42; Mk 8.12)

29 Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισομένων ἤρξατο λέγειν, Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. **30** καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς τοῖς Νινευίταις σημεῖον, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

H] Lect it^{a2}, aur, b, c, d, f, ff², i, q, r¹ vg syr^c, p, h cop^{sa}, bo^{mss} arm geo slav // σκορπίζει με^h*. 2 C² L Θ Ψ 33 579 892 1071 syr^s cop^{bo} eth

¹³ **24** {C} τότε λέγει (see Mt 12.44) Ϝ⁷⁵ h² B L Θ Ξ 070 33 157 579 892 1071 1241 1342 / 184 / 292 / 514 / 1552 it^{b, l} syr^h cop^{sa, bo} Origen^{lat} // λέγει Ϝ⁴⁵ h²* A C D W Δ Ψ f¹ f¹³ 28 180 205 565 597 700 1006 1010 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H] Lect it^{a2}, aur, c, d, f, ff², i, q, r¹ vg syr^c, s, p arm eth geo slav

¹⁴ **25** {B} σεσαρωμένον Ϝ⁷⁵ h²* A D W Δ Θ 070 28 157 180 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1292 1424 1505 Byz [E G H] Lect it^{a2}, aur, b, c, (d), e, ff², i, q vg syr^c, s, p cop^{sa} arm geo² (geo¹ omit including καί) slav^{mss} // σχολάζοντα σεσαρωμένον (see Mt 12.44) h²* B C L Ξ Ψ f¹ f¹³ 33 205 579 892 (1243 1342 syr^h with * slav^{mss} καὶ σεσαρωμένον) it^{f, l, r¹} cop^{bo} eth Origen^{lat}

^k 26 NO P: M // SP: WH // P: TR AD NA RSV Seg NIV REB NRSV / 28 NO P: TR // P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^l 26 γίνεται ... πρώτων Jn 5.14 27 Μακαρία ... σε Lk 1.28, 42, 48 29 Ἡ γενεὰ ... Ἰωνᾶ Mt 16.4 σημεῖον ζητεῖ 1 Cor 1.22

31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ᾧδε. **32** ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωανᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωανᾶ ᾧδε.^m

The Light of the Body

(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Οὐδεὶς λύχνον ἄσφας εἰς κρύπτην τίθησιν [οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον]¹⁵ ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέπωσιν.ⁿ **34** ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου. ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾦ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ ποιηρὸς ᾦ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. **35** σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. **36** εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον μέρος τι σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζη σε.^o

The Denouncing of the Pharisees and Lawyers

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40; Lk 20.45-47)

37 Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι ἐρωτᾶ αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀριστήση παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. **38** ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.^p **39** εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς

¹⁵ **33** [C] οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον (see Mt 5.15; Mk 4.21) \aleph A B C D W Δ Θ Ψ f¹³ 28 33 157 180 (565 1292 1424 l 890 ἢ for οὐδέ) 597 700* 892 1006 1010 1071 1243 1342 1505 Byz [E G H] Lect (l 211 ἐπί for ὑπό) it^a aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹ vg syr^(c), (p), h, pal cop^{bo} (cop^{homs} ἢ for οὐδέ) eth slav (Clement) Origen^{1/2} (Cyril); Ambrose // omit Φ ^{45, 75} L Ξ 070 f¹ 205 700* 1241 l 387 syr^o cop^{sa} arm geo Origen^{1/2}

^m **32** NO P: WH AD // P: TR \aleph A M RSV REB NRSV ⁿ **33** P: NA TOB ^o **36** P: TR WH AD NA M RSV NRSV ^p **38** P: NIV TOB

31 βασίλισσα ... Σολομῶνος 1 Kgs 10.1-10; 2 Chr 9.1-12 **32** ἄνδρες ... Ἰωανᾶ Jon 3.8, 10 **33** Mk 4.21; Lk 8.16 **37** ἐρωτᾶ ... ἀνέπεσεν Lk 7.36; 14.1 **38** οὐ ... ἀρίστου Mt 15.2

καὶ ποιηρίας. **40** ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; **41** πλὴν τὰ ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν.^q **42** ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχανον καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ· ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ παρεῖναι¹⁶.^r **43** οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.^s **44** οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι [οἶ] περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.^t

45 Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ, Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.^u **46** ὁ δὲ εἶπεν, Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.^v **47** οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. **48** ἄρα μάρτυρές ἐστε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε^w. **49** διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, Ἀποστελω εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν

¹⁶ **42** [B] ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ παρεῖναι $\Phi^{75} \aleph^1 B^* L f^{13}$ 1071 (700 1241 omit δέ, 1241 omit μή too) it^a, aur, (b), c, e, f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^(c), p, h with * (cop^{sa}, bo) arm eth geo slav Ambrose Augustine // ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ ἀφίεναι (see Mt 23.23) $\Phi^{45} \aleph^* 892$ ἀφίεναι \aleph^2 (A δέῖ and παραφίεναι) W f¹ 28 157 180 205 565 1006 1010 (1243 ποιεῖν) 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect^{pt}, AD syr^a // ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι κάκεῖνα μὴ ἀφίεναι (see Mt 23.23) B² C Δ Θ Ψ 0108 33 (579 ἔδει μοι) 597 Lect^{pt} // omit D it^d

¹⁷ **48** [B] οἰκοδομεῖτε $\Phi^{75} \aleph B D L$ 579 1241 it^{a, b, d, i, l, r¹} syr^{c, s} cop^{sa, bo} // οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα A C W Δ Θ Ψ 0233 28 33 180 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 (1424 μνημάτα) 1505 Byz [E G H] Lect it^{aur}, c, f, q vg slav (Chrysostom) // οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους αὐτῶν f¹ (f¹³ οἰκοδομεῖτε after αὐτῶν) 157 205 (arm) eth geo // gloriamini it^e

^q **41** SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP Lu TOB REB NRSV ^r **42** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu REB ^s **43** SP: NA // P: Seg NIV VP Lu REB ^t **44** NO P: TR WH AD ^u **45** SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^v **46** SP: NA // P: Seg NIV VP Lu NJB REB ^w **48** P: VP NJB REB

ἀποκτενοῦσιν καὶ διώξουσιν, **50** ἵνα ἐκζητηθῆ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκκεχυμένον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, **51** ἀπὸ αἵματος Ἄβελ ἕως αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου· ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.^x **52** οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθατε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.^y **53** Κάκειθεν ἐξεληθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, **54** ἐνεδρεύοντες αὐτὸν θηρεύσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.^z

A Warning against Hypocrisy

12 Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ^a πρῶτον,^b Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζήμης, ἣτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων.^c **2** οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. **3** ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλάλησατε ἐν τοῖς ταμίεις κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.^d

Whom to Fear

(Mt 10.28-31)

4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἔχοντων περισσότερόν τι ποιῆσαι. **5** ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτείνειν ἔχοντα

^x 51 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB ^y 52 SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV ^z 54 P: TR WH (AD) NA M RSV NRSV

^a 12.1 C: NA^{ms} Seg^{ms} NJB^{ms} TOB // ^b NO C: AD NA^{ms} Seg^{ms} NJB^{ms} TOB // ^c P: NA Lu ^d 3 NO P: TR WH AD M Seg TOB // P: NA RSV NIV Lu NJB REB NRSV

ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.^e **6** οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦνται ἄσσοιων δύο; καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. **7** ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.^f

Confessing Christ before Men

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. **9** ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.^g **10** καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.^h **11** ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε ἢ τί εἶπητε. **12** τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.ⁱ

The Parable of the Rich Fool

13 Εἶπεν δὲ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ, Διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. **14** ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν¹ ἐφ' ὑμᾶς;^k **15** εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοῦς, Ὅρατε

¹ **14** (B) κριτὴν ἢ μεριστὴν $\Phi^{75} \text{ B L } 070 f^1 f^{13} 33 205 579 700 892 1241 1243$ cop^{smss} arm geo slav Cyril || δικαστὴν ἢ μεριστὴν A W Δ Θ Ψ 0233 180 565 597 1006 1010 1071 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Q] Lect (eth) Basil

^e 5 P: TEV FC VP REB /7 NO P: TR WH AD M Lu TOB // P: NA RSV Seg NIV NJB REB NRSV
^g 9 P: NA TEV Seg FC VP NJB REB ^h 10 P: NA TEV Seg FC NIV VP NJB REB ⁱ 12 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^k 14 P: FC VP

¹ 7 αἱ ... φοβεῖσθε Lk 21.18; Ac 27.34 πολλῶν ... διαφέρετε Lk 12.24 ⁹ Lk 9.26 ¹⁰ Mk 3.28-29
11-12 Mk 13.11; Lk 21.12-15 ¹⁴ τίς ... κριτὴν ... ὑμᾶς Ex 2.14; Ac 7.27 ¹⁵ Ὅρατε ... πλεονεξίας
 1 Tm 6.9-10

καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἢ ζωῇ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ.¹ **16** Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων,^m Ἐνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. **17** καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων, Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου;ⁿ **18** καὶ εἶπεν, Τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὸν σῖτον καὶ τὰ ἀγαθὰ μου **19** καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, Ψυχῆ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. **20** εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός, Ἄφρων, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας, τί νί ἐστι; **21** οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.^{2o}

Care and Anxiety

(Mt 6.25-34, 19-21)

22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς [αὐτοῦ]³, Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσσηθε. **23** ἡ γὰρ ψυχὴ πλείον ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. **24** κατανοήσατε τοὺς κόρα-

Cyril^{lem} (κριτήν or δικαστήν it^{aur, b, e, f, ff², i, l, q, r¹} vg syr^{p, h} cop^{bo} Ambrose Chromatius Augustine^{2/8} Speculum Quodvultdeus) // ἄρχοντα καὶ δικαστήν (see Ex 2.14; Act 7.27, 35) 157 // κριτήν D (28 δικαστήν) it^{a, vid, c, d} syr^{c, s} Marcion^{acc. to Tertullian} // μεριστήν cop^{sams} Augustine^{6/8}

² **21** [A] include verse 21 $\Phi^{45, 75}$ \aleph A B L W Δ Θ Ψ 070 0233 f¹ 28 33 157 205 565 700 892* 1010 1241 1342 1424 1505 Byz [E F G H N^{vid} Q] / 1253 it^{aur, c, e, f, ff², i, l, q} vg syr^{c, s, p, h, pal^{mss}} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen^{lat^{vid}} Basil; Tertullian^{vid} Ambrose^{vid} Augustine Speculum // include verse 21 and add ταῦτα λέγων ἐφῶναι, Ὁ ἔχων ὅτα ἀκούειν ἀκούετω^{f¹³} 180 579 597 (892^c πρὸς ταῦτα) 1006 (1071 omit ταῦτα ... ἐφῶναι) 1243 1292 Lect syr^{pal^{mss}} // omit verse 21 D it^{a, b, d}

³ **22** [C] μαθητὰς αὐτοῦ \aleph A D L W Δ Θ Ψ 070 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Q] (I 514 / 1552) it^{a, aur, b, d, f, ff², i, l, q, r¹} vg syr^{c, s, p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav // μαθητὰς Φ^{75} B 1241 it^{c, e}

¹ 15 P: NA TEV FC NIV VP NJB TOB // S: Lu ^m 16 P: Seg ⁿ 17 P: NIV ^o 21 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV REB NRSV

κας ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσω μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν. **25** τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ προσθεῖναι πῆχυν; **26** εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;^p **27** κατανοήσατε τὰ κρίνα πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει⁴· λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. **28** εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον ὄντα σήμερον καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέζει, πόσω μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι.^q **29** καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πίητε καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· **30** ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν, ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῆζετε τούτων. **31** πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ^s, καὶ ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν.^r **32** Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.^s **33** Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σὴς διαφθείρει· **34** ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.^t

⁴ **27** {B} αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει (see Mt 6.28) $\Phi^{45,75}$ \aleph A B L W Δ Θ Ψ 070 0233 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 (579) 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E (F) G H Q] *Lect* it^(aur), (e), f, q vg syr^b, h cop^{sa, bo} arm geo slav // οὐτε νήθει οὐτε ὑφαίνει D it^(a), d syr^{c, s} eth (Diatessaron^{SYR}) (Marcion^{acc. to Tertullian}) Clement // αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐτε νήθει οὐτε ὑφαίνει it^b, ff², i, l, r¹ (it^c omit κοπιᾷ οὐτε)

⁵ **31** {B} αὐτοῦ \aleph B D* L Ψ 579 892 / 387 it^{a, c} cop^{sa, bo} Athanasius // τοῦ θεοῦ Φ^{45} A D¹ W Δ Θ 070 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G^{supp} H N Q] *Lect* it^(aur, b, d, e, f, ff², i, l, q, r¹) vg^{ww, st} syr^{c, s, p, h} arm geo slav Diatessaron^{SYR} Marcion^{acc. to Eriphianus}; Tertullian Ambrose // τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ (see Mt 6.33) vg^{cl} eth // omit Φ^{75}

^p 26 P: NIV VP REB ^q 28 P: TEV ^r 31 P: RSV Seg NIV NJB REB NRSV // S: TEV FC VP ^s 32 P: NA Seg Lu // S: NJB TOB ^t 34 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV REB NRSV

²⁷ Σολομών ... αὐτοῦ 1 Kgs 10.4-7; 2 Chr 9.3-6 ³² εὐδόκησεν ... βασιλείαν Lk 22.29; Re 1.6 ³³ Πωλήσατε ... ἐλεημοσύνην Mt 19.21; Mk 10.21; Lk 18.22

Watchful Servants

(Mt 24.45-51)

35 Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι· **36** καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. **37** μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγορούντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακουήσει αὐτοῖς. **38** κὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ κὰν ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὖρη οὕτως, μακάριοί εἰσιν ἐκεῖνοι." **39** τοῦτο δὲ γινώσκετε ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται, οὐκ⁶ ἂν ἀφήκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. **40** καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.^v

41 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας; **42** καὶ εἶπεν ὁ κύριος, Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος ὁ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον; **43** μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιούντα οὕτως. **44** ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. **45** ἐὰν δὲ εἶπη ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, **46** ἥξει

⁶ **39** {B} οὐκ⁷⁵ **Ν*** (D it^d, but omit ἀφήκεν ... αὐτοῦ) it^{e, i} syr^{c, s} cop^{sa}mss, ach arm Marcion^{ec.} to Tertullian // ἐργηγορήσεν ἂν καὶ οὐκ (see Mt 24.43) **Ν²** (**Ν¹** 157 omit ἂν) A B L W Δ Θ Ψ 070 f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G^{supp} H N P Q] Lect it^{aur, f, l, q} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa}mss, bof(mss) eth geo slav Basil; Niceta

* **38** P: TOB NRSV * **40** NO P: TR WH AD // S: TEV FC VP

35 ὀσφύες περιεζωσμέναι Ex 12.11; 1 Kgs 18.46; 2 Kgs 4.29; 9.1; Job 38.3; 40.7; Pr 31.17; Jr 1.17; Eph 6.14; 1 Pe 1.13 λύχνοι καιόμενοι Mt 25.1, 7 **36** ἀνθρώποις ... αὐτῷ Mk 13.35-37 πότε ... αὐτῷ Mt 25.6 **37** περιζώσεται ... αὐτοῖς Lk 17.7-8; Jn 13.4 **39-40** Mt 24.43-44 **39** ποῖα ... ἔρχεται 1 Th 5.2 **44** ἐπὶ πᾶσιν ... αὐτόν Mt 25.21, 23

ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.^w **47** ἐκεῖνος δὲ ὁ δούλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσεται πολλὰς· **48** ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ὧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ὧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.^x

Jesus the Cause of Division

(Mt 10.34-36)

49 Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἶ ἤδη ἀνήφθη. **50** βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως ὅτου τελεσθῆ.^y **51** δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. **52** ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν, **53** διαμερισθήσονται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ τὴν θυγατέρα καὶ θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα, πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.^z

Discerning the Time

(Mt 16.2-3)

54 Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, Ὅταν ἴδητε [τὴν] νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὅτι Ὅμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως· **55** καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. **56** ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε

^w 46 P: NA TEV FC NIV VP Lu NJB TOB REB ^x 48 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg REB NRSV ^y 50 P: TOB // S: NJB ^z 53 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg REB NRSV

δοκιμάζειν, τὸν καιρὸν δὲ τοῦτον πῶς οὐκ οἶδατε δοκιμάζειν^{7,aa}

Settling with Your Accuser

(Mt 5.25-26)

57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; **58** ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν. **59** λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδώσῃ.^{bb}

Repent or Perish

13 Παρήσαν δὲ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θουσιῶν αὐτῶν.^a **2** καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἀμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα πεπόνθασιν; **3** οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε.^b **4** ἢ ἐκεῖνοι οἱ δεκαοκτῶ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ; **5** οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε πάντες ὡσαύτως ἀπολείσθε.^c

⁷ **56** {B} πῶς οὐκ οἶδατε δοκιμάζειν \mathfrak{P}^{75} \aleph B L Θ (070 δοκιμάζετε [sic]) 33 892 1241 sy^{hmg} cop^{sa}mss, bo (it^{fr2,1} syr^s cop^{sa}mss, bo^{mss} Marcion omit πῶς) eth // πῶς οὐ δοκιμάζετε \mathfrak{P}^{45} A W Δ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 Byz [E G H N] Lect it^{aur.} f. q vg syr^{p.} h arm geo slav^{mss} Basil; Hesychius-Salonitan // οὐ δοκιμάζετε D 1505 it^{b.} c. d. e. i. r¹ syr^c slav^{mss}

^{aa} **56** NO P: TR WH AD M // P: NA RSV Seg NIV Lu NJB REB NRSV ^{bb} **59** P: WH AD NA M RSV NRSV

^a **13.1** P: VP ^b **3** P: TOB ^c **5** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV

1 Γαλιλαίων ... αὐτῶν Ac 5.37 **2** Δοκεῖτε ... πεπόνθασιν Jn 9.2 **3** ἐὰν ... ἀπολείσθε Ps 7.12 **5** ἐὰν ... ἀπολείσθε Ps 7.12

The Parable of the Barren Fig Tree

6 Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν· Συκὴν εἶχέν τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὔρεν. **7** εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, Ἴδου τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὗρισκω· ἔκκοψον [οὖν]¹ αὐτήν, ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; **8** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ, Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάσω περὶ αὐτήν καὶ βάλω κόπρια, **9** κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον· εἰ δὲ μὴ γε², ἐκκόψεις αὐτήν.^d

The Healing of a Crippled Woman on the Sabbath

10 Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. **11** καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δεκαοκτῶ καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύβαι εἰς τὸ παντελές. **12** ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ, Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου,^e **13** καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παρακρῆμα ἀνωρθώθη καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν.^f **14** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυναγωγός, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι

¹ **7** [C] ἔκκοψον οὖν Φ^{75} A L Θ Ψ 070 0233 f^{13} 33 579 892 1071 / 292 / 514 *it^a, aur.* b, e, f, Π^2 , i, l, q, r¹ vg *syr^h cop^{sa, bo} arm eth slav Ambrose* // ἔκκοψον \aleph B D W Δ f^1 28 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 *Byz* [G H N] *Lect it^{d, e} syr^{c, s, p} geo Diatessaron^{syr} Origen Peter-Alexandria Basil Cyril; Jerome Augustine*

² **9** [B] εἰς τὸ μέλλον· εἰ δὲ μὴ γε Φ^{75} \aleph B L (070 μέλλον, ἀφήσεις·) 33^{vid} 579 892 1241 1243 *cop^{sa, bo} (eth) Cyril* // εἰ δὲ μὴ γε, εἰς τὸ μέλλον Φ^{45vid} A D W Δ Θ Ψ 0233 f^1 f^{13} 28 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1292 1342 (1424) 1505 *Byz* [G H N] *Lect it^{a, aur.} b, c, d, e, f, Π^2 , i, l, q* vg *syr^{c, s, p, h} arm geo slav Peter-Alexandria Titus-Bostra; Ambrose*

^d 9 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^e 12 P: FC VP ^f 13 SP: NA // P: TEV NIV NJB TOB

6 Συκὴν ... εὔρεν Hab 3.17; Mt 21.19; Mk 11.13 **8** ἄφες ... ἔτος 2 Pe 3.9, 15 **14** ἀγανακτῶν ... Ἰησοῦς Mt 12.10; Mk 3.2; Lk 6.7; Jn 5.16; 7.23; 9.14, 16 Ἐξ ... σαββάτου Ex 20.9-10; Dt 5.13-14

θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. **15** ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν, Ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βούν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; **16** ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὖσαν, ἣν ἔδθησεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτῶ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;⁸ **17** καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.^h

The Parables of the Mustard Seed and the Leaven

(Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

18 Ἔλεγεν οὖν, Τίτι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ τίτι ὁμοιώσω αὐτήν; **19** ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ἠὔξησεν καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον³, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.ⁱ

20 Καὶ πάλιν εἶπεν, Τίτι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; **21** ὁμοία ἐστὶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ [ἐν]έκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.^k

The Narrow Door

(Mt 7.13-14, 21-23)

22 Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱεροσόλυμα.^l **23** εἶπεν δέ τις αὐτῷ, Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν

³ **19** [B] εἰς δένδρον $\Phi^{75} \text{ B L } 070$ (892 ὡς for εἰς) 1241 it^e cop^{boip} // δένδρον D it^a , a^2 , b, d, ff², i, l, r¹ syr^c , s, pal cop^{sa} Ambrose Maximus arm geo // δένδρον μέγα f^1 859 it^c , f, q syr^p eth // εἰς δένδρον μέγα Φ^{45} A W Δ Θ Ψ 0233 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 (1424 l 514 ὡς for εἰς) 1505 Byz [E F G H N] $\text{Lect it}^{\text{aur}}$ vg syr^h cop^{boip} slav

⁸ **16** P: FC NIV VP ^h **17** SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^l **19** NO P: TR WH AD M // S: TEV FC VP NJB TOB ^h **21** P: WH AD NA M RSV NRSV ^l **22** P: NA Seg TOB

15 ἕκαστος ... ποτίζει Lk 14.5 **16** θυγατέρα Ἀβραάμ Lk 19.9 **19** πετεινὰ ... αὐτοῦ Dn 4.12, 21; Eze 17.23; 31.6

πρὸς αὐτούς, **24** Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.^m **25** ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν καὶ ἄρξησθε ἕξω ἐστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες, Κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.ⁿ **26** τότε ἄρξεσθε λέγειν, Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας· **27** καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν⁴, Οὐκ οἶδα [ὑμᾶς] πόθεν ἐστέ⁵· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ἀδικίας.^o **28** ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἕξω. **29** καὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.^p **30** καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.^q

The Lament over Jerusalem

(Mt 23.37-39)

31 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσήλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ, Ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρώ-

⁴ **27** {C} ἐρεῖ λέγων ὑμῖν Φ^{75c} B 205 892 I 859 (I 1074) I 1552 // ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν Φ^{75*} A D L W Δ Θ Ψ 070 0233 f^1 f^{13} 28 157 180 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^d (syr^(e), s, pal ἐρεῖ, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν) syr^h arm eth slav // ἐρεῖ ὑμῖν \aleph 579 I 292 it^a, a², aur, b, c, e, f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^p cop^{sa}, bo^{pt} geo Lucifer Ambrose Faustus-Milevis // ἐρεῖ I 524 cop^{bopt}

⁵ **27** {C} οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ (see 13.25) \aleph A W Δ Θ Ψ 0233 f^1 f^{13} 28 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^a, a², aur, c, f, q, r¹ vg syr^c, s, p, h, pal cop^{sa}, bo arm eth geo slav 2nd epistle of Clement Origen Didymus // οὐκ οἶδα ὑμᾶς 61 Diatessaron Basil Cyril // οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ Φ^{75} B L 070 157 1241 it^b, ff², i, l Lucifer Ambrose Faustus-Milevis // οὐδέποτε εἶδον ὑμᾶς D it^d, (e)

^m **24** P: FC NJB TOB REB ⁿ **25** P: NIV TOB ^o **27** P: NIV NJB TOB ^p **29** P: NJB TOB ^q **30** SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV

24 Ἀγωνίζεσθε ... θύρας 1 Tm 6.12; Mk 10.25 **25** ἀποκλείσῃ ... ἐστέ Mt 25.10-12 **27** ἀπόστητε ... ἀδικίας Ps 6.8 **28-29** Mt 8.11-12 **29** ἤξουσιν ... νότου Ps 107.3 ἀνακλιθήσονται ... θεοῦ Lk 14.15 **30** Mt 19.30; 20.16; Mk 10.31

δης θέλει σε ἀποκτείνει. **32** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, Ἴδου ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. **33** πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.¹ **34** Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναῆσαι τὰ τέκνα σου ὡν τρόπον ὄρις τὴν ἑαυτῆς νοσοσιάν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε.⁵ **35** Ἴδου ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν⁶. λέγω [δὲ] ὑμῖν, οὐ μὴ ἴδητέ με ἕως [ἤξει ὅτε] εἶπητε⁷, **Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.¹**

The Healing of the Man with Dropsy

14 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων [τῶν] Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.^a **2** καὶ ἰδοὺ ἀνθρώπος τις ἦν ὑδρωπικός ἐμπροσθεν αὐτοῦ. **3** καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ

⁶ **35** {B} ὑμῶν $\mathfrak{P}^{45\text{vid}, 75}$ \aleph A B L W f^1 565 (579) 597 1006 1010 1243 1292 *Byz^{pt}* *Lect^{pt}* *it^{aur.}* c. Π^2 . i $\text{vg}^{\text{ww}, \text{st}}$ $\text{syrs}^{\text{cop}} \text{sa}, \text{bopt}$ arm slav Eriphanius; Augustine // ὑμῶν ἔρημος. (see Mt 23.38) D. Δ Θ Ψ f^{13} 28 33 (157 ὑμῶν ἔρημος ὑμῖν) 180 205 700 892 1071 1241 1342 1424 1505 *Byz^{pt}* [E G H N] *Lect^{pt}*. AD *it^{a, b, c, d, f, i, q, r¹}* vg^{cl} $\text{syrc}^{\text{c, p, h}}$ cop^{bopt} geo

⁷ **35** {C} ἕως ἤξει ὅτε εἶπητε D (ἤξει ἡ ἡμέρα *it^{a, b, f}* $\text{syrc}^{\text{c, h}}$) // ἕως ἂν ἤξει ὅτε εἶπητε Ψ 180 565 597 700 1006 1292 1505 *Byz^{pt}* [E G (H / 76 ὅτι)] *Lect^{pt}*. AD *it^{aur.}* (c). d. Π^2). i. q. r^1 vg slav^{mss} Augustine // ἕως ἂν ἤξει (*itacism* for ἤξει?) ὅτε εἶπητε A N W 28 (579 ἤξει ὅταν) 1243 1342 1424 *Byz^{pt}* *Lect^{pt}* Cyril^{lem} // ἕως εἶπητε \mathfrak{P}^{45} B (K ἕως ὅτε εἶπητε) L 892 // ἕως ἂν εἶπητε \mathfrak{P}^{75} \aleph f^{13} 1 157 205 1010 1071 / 292^{1/2} / 514 / 1552 (Eriphanius) (ἕως or ἕως ἂν *it^{c, i}* vg^{ms} $\text{cop}^{\text{sa}, \text{mss}, \text{fay}}$ arm eth geo slav^{mss}) // ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἶπητε (see Mt 23.39) Θ 1241 / 950 $\text{cop}^{\text{sa}, \text{mss}, \text{bo}}$ // ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν ἤξει ὅτε εἶπητε Δ

¹ **33** P: NA M TEV Seg FC NIV VP REB // S: Lu NJB TOB ¹**34** Question: TR ¹**35** P: AD NA M RSV NRSV

^a **14.1** P: NA

35 ἀφίεται ... ὑμῶν 1 Kgs 9.7-8; Jr 12.7; 22.5 Εὐλογημένος ... κυρίου Ps 118.26

14.1 ἐν ... ἄρτον Lk 11.37 **3** Ἰησοῦς ... οὐ Lk 6.9

Φαρισαίους λέγων, Ἐξεστὶν τῷ σαββάτῳ θεραπεῦσαι ἢ οὐ;
4 οἱ δὲ ἠσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἴασατο αὐτὸν καὶ ἀπέλυσεν. **5** καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν, Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς¹ εἰς φρέαρ πεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; **6** καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι πρὸς ταῦτα.^b

A Lesson to Guests and a Host

7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς, **8** Ὅταν κληθῆς ὑπὸ τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, **9** καὶ ἔλθων ὁ σέ καὶ αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι, Δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. **10** ἀλλ' ὅταν κληθῆς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκῶς σε ἐρεῖ σοι, Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον πάντων τῶν συνανακειμένων σοι. **11** ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.^c **12** Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, Ὅταν ποιῆς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσίν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά σοι. **13** ἀλλ' ὅταν δοχὴν ποιῆς, κάλει πτωχοὺς, ἀναπεύρους, χωλοὺς, τυφλοὺς· **14** καὶ μακάριος

¹ **5** [B] υἱὸς ἢ βοῦς Ψ^{45,75} (A 700 1006 ὁ υἱὸς) B W Δ 28 180 565 1010 1243 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect (I 184 υἱὸς ὑμῶν) it^{e, f, q} syr^{p, h} cop^{sa} geo // ὄνος ἢ βοῦς **Ν** L Ψ^{f, 1} f¹³ 33 157 205 579 597 892 1071 1241 1292 / 524 / 547 it^a, aur, b, c, ff², i, l, r¹ vg syr^(s), pal cop^{bo}, fay arm (eth) slav // ὄνος υἱὸς ἢ βοῦς Θ (syr^c υἱὸς ἢ βοῦς ἢ ὄνος) // πρόβατον ἢ βοῦς D it^d

^b **6** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV NIV REB NRSV ^c **11** SP: WH // P: TR NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB

5 Mt 12.11; Lk 13.15 **6** Mt 22.46 **7** πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο Mt 23.6 **8-10** Pr 25.6-7
11 Mt 23.12; Lk 18.14

ἔση, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι, ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.^d

The Parable of the Great Banquet

(Mt 22.1-10)

15 Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.^e **16** ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δείπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς **17** καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἔτοιμά ἐστιν.^f **18** καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, Ἄγρὸν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθὼν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. **19** καὶ ἕτερος εἶπεν, Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. **20** καὶ ἕτερος εἶπεν, Γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.^g **21** καὶ παραγενόμενος ὁ δούλος ἀπήγγειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ, Ἐξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπίρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. **22** καὶ εἶπεν ὁ δούλος, Κύριε, γέγονεν ὃ ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. **23** καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δούλον, Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος· **24** λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν

² **17** {C} ἔτοιμά ἐστιν B it^{b, c, ff², i, l, q} // ἔτοιμά εἰσιν \mathfrak{P}^{75} \aleph^{*} .² L Θ 579 // ἔτοιμά ἐστιν πάντα (\aleph^1 I 1074 εἰσιν) A W Δ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N P] Lect it^{aur, d, f, r¹} vg arm^{mss} geo slav Cyril // πάντα ἔτοιμά ἐστιν D it^{a, c} arm^{mss} Speculum

^d 14 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^e 15 P: NA TEV FC NIV VP Lu / 17 P: NIV TOB ^f 20 P: NIV NJB

14 ἀναστάσει τῶν δικαίων Jn 5.29 **15** φάγεται ... θεοῦ Lk 13.29 **20** Γυναῖκα ... ἐλθεῖν 1 Cor 7.33

ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου.^h

The Cost of Discipleship

(Mt 10.37-38)

25 Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεῖς εἶπεν πρὸς αὐτούς,ⁱ **26** Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. **27** ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.^k **28** τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν; **29** ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσασαι πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται αὐτῷ ἐμπαίζειν **30** λέγοντες ὅτι Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσασαι.^l **31** ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος ἐτέρῳ βασιλεῖ συμβαλεῖν εἰς πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλευσεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; **32** εἰ δὲ μή γε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.^m **33** οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὅς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής."

Tasteless Salt

(Mt 5.13; Mk 9.50)

34 Καλὸν οὖν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίῳ ἀρτυθήσεται;^o **35** οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὐθетόν ἐστιν, ἔξω βάλλουσιν αὐτό.^p ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω.^q

^h 24 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ⁱ 25 P: Seg ^k 27 P: NA Seg NIV TOB // S: NJB ^l 30 P: Seg NIV TOB ^m 32 P: Seg TOB ^o 33 NO P: TR WH AD M // P: NA RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^p 34 P: NIV ^q 35 P: NIV // ^r P: WH AD NA M RSV NRSV

26-27 Mt 10.37-38 26 μισεῖ ... ἑαυτοῦ Dt 33.9; Mt 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23; 18.29; Jn 12.25
27 Mt 10.38; 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23 35 ὁ ... ἀκούετω Mt 11.15; 13.9; 13.43; Mk 4.9, 23; Lk 8.8

The Parable of the Lost Sheep

(Mt 18.12-14)

15 Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες πάντες¹ οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. **2** καὶ διεγόγγυζον οἱ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.^a **3** εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων,^b **4** Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὔρη αὐτό; **5** καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ χαίρων **6** καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς, Συγχαρήτέ μοι, ὅτι εὔρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. **7** λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετανοίας.^c

The Parable of the Lost Coin

8 Ἦ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα εἰάν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὗ εὔρη; **9** καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα, Συγχαρήτέ μοι, ὅτι εὔρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. **10** οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.^d

¹ **1** {A} πάντες \mathfrak{P}^{75} \aleph A B D Δ Θ Ψ f^1 f^{13} 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect it^a, d, e, f, f², i, r¹* syr^b arm slav Cyril^{em}; Jerome // *transpose πάντες before ἐγγίζοντες* L (579 πάντες οἱ τελῶναι) 1071 (geo¹) (Cyril) // *omit* W it^{aur, b, c, l, q} vg syr^{c, s, p} cop^{sams} eth

^a **2** P: NA RSV Seg FC NIV VP NRSV // S: TOB ^b **3** P: TEV // S: NJB ^c **7** NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg REB NRSV ^d **10** SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV

² Lk 5.30 ⁴ πορεύεται ... αὐτό Eze 34.11, 16; Lk 19.10

The Parable of the Lost Son

11 Εἶπεν δέ, ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς. **12** καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί, Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. ὁ δὲ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.^e **13** καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν πάντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως.^f **14** δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. **15** καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους, **16** καὶ ἐπεθύμει χορτασθῆναι ἐκ² τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.^g **17** εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη, Πόσοι μισθοὶ τοῦ πατρός μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ὤδε ἀπόλλυμαι. **18** ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ, Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, **19** οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. **20** καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ.^h ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη καὶ δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. **21** εἶπεν δὲ ὁ υἱὸς αὐτῷ, Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου.³

² **16** {B} χορτασθῆναι ἐκ Φ^{75} \aleph B D L f¹ f¹³ 579 (1241 ἀπό) l 547 it^d, e, f syr^(c), pal cop^{sa} eth slav^{ms} (Cyril); Augustine // γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπό A Δ Θ Ψ 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [G H N P Q] Lect it^(a), aur, b, c, ff², i, l, q, r¹ vg syr^s, p, h cop^{bo} arm geo⁽²⁾ slav^{ms} Cyril^{lem}; Ambrose Chromatius Jerome // γεμίσει τὴν κοιλίαν καὶ χορτασθῆναι ἀπό W

³ **21** {A} υἱὸς σου. Φ^{75} A L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 157 205 565 579 597 892 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N P Q] Lect it^s, aur, b, c, e, f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^e, s, p, pal cop^{sa}, bo arm geo Titus-Bostra Apostolic Constitutions Hesychius; Jerome Augustine^{vid} // υἱὸς σου. ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. (see 15.19) \aleph B (D σου

^e 12 P: NIV / ^f 13 P: NJB = ^g 16 P: NIV = ^h 20 SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB

13 διεσκόρπισεν ... ἀσώτως Pr 29.3 **18** ἤμαρτον ... σου Ps 51.4 **20** δραμῶν ... αὐτοῦ Tob 11.9

22 εἶπεν δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, Ταχὺ ἐξενέγκατε στολήν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, **23** καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, **24** ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἦν ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη,¹ καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.²

25 Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῶ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν, **26** καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί ἂν εἶη ταῦτα. **27** ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατὴρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτόν ἀπέλαβεν! **28** ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. **29** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, Ἴδου τосαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἕνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· **30** ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν σιτευτὸν μόσχον.³ **31** ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν· **32** εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἔζησεν, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.⁴

The Parable of the Dishonest Steward

16 Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἄνθρωπος τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. **2** καὶ φωνήσας

υἱός.) 33 180 700 1006 1241 | 68 | 253 | 673 | 751 | 813 (1 890 omit οὐκέτι ... υἱός σου) | 950 | 1223 it^d vg^{mss} syr^h eth slav Quodvultdeus Amobius

¹ 24 P: TOB || ² NO P: TR WH AD M Seg TOB // SP: NA | 27 P: NIV = 30 P: NIV VP NJB = 32 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου, οὐ γὰρ δύνῃ ἔτι οἰκονομεῖν. **3** εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. **4** ἔγνω τὴν ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.^a **5** καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεοφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ, Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; **6** ὁ δὲ εἶπεν, Ἐκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. **7** ἔπειτα ἐτέρῳ εἶπεν, Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, Ἐκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ, Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.^b **8** καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας ὅτι^c φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν.^d **9** Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπη δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.^e **10** ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. **11** εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾶ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεῦσει; **12** καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον¹ τίς ὑμῖν δώσει;^f **13** Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυοῖς κυρίοις δουλεῖν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγα-

¹ 12 [A] ὑμέτερον $\Phi^{75} \text{N A D W } \Delta \Theta \Psi$ 0233 $f^1 f^{13}$ 28 180 205 565 579 597^c 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N P] *Lect it^a. sur. c. d. f. ff². q. r¹* vg syr^c. s. p. h. pal cop^{sa}. bo arm geo slav Origen^{1/2} Basil Cyril Theodore; Cyprian Ambrosiaster Ambrosius Gaudentius Jerome Augustine // ἡμέτερον B L l 127 l 950 l 1016 l 1074 Origen^{1/2} // ἐμόν 157 it^c. i.¹ Marcion^{acc.} to Tertullian // ἀληθινόν (see 16.11) 33^{vid} 597* // μέγα 2nd epistle of Clement Irenaeus^{lat}

^a 4 P: NIV NJB ^b 7 P: NIV Lu NJB ⁸ Indirect: WH? NA M? Seg VP NJB // Causal: TR AD RSV TEV FC NIV Lu TOB REB NRSV // ^d SP: NA // P: TEV Seg FC VP REB // S: NJB TOB ⁹ P: NA RSV NIV VP TOB REB NRSV // S: Lu ¹² P: NA TEV FC NIV VP NJB TOB REB

8 υἱοὺς τοῦ φωτός Eph 5.8; 1 Th 5.5 **9** En 63.10 **10-12** Mt 25.20-30; Lk 19.17-26 **13** Mt 6.24

πήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῦν καὶ μαμωνᾶ.⁸

The Law and the Kingdom of God

(Mt 11.12-13)

14 Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. **15** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἵμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.^h **16** Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.ⁱ **17** Εὐκοπώτερον δὲ ἐστὶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.^k **18** Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει.^l

The Rich Man and Lazarus

19 Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραίνόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. **20** πτωχὸς δὲ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ εἰλκωμένος. **21** καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων² ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλου-

² **21** {B} τῶν πιπτόντων⁷⁵ **8*** B L it^{b, c, e, f2, i, l, q, r1} syr^{e, s, pal} cop^{sa}mss, bo^{pl} Marcion^{acc}. to Adamantius Clement; Ambrose Gaudentius // τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων (see Mt 15.27) **8**² A (D ψυχίων) W Δ Θ Ψ f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N P] Lect it^{a, aur, d, f} vg syr^{p, h} cop^{sa}mss, bo^{pl} arm eth geo slav Origen^{gr, lat} Adamantius^{lat}; Jerome Augustine // τῶν πιπτόντων ψυχίων f¹ 205

⁸ **13** NO P: AD M // SP: WH // P: TR NA RSV Seg NIV VP REB NRSV ^h **15** P: NA M RSV TEV Seg FC VP Lu TOB REB NRSV // S: NIV NJB ⁱ **16** P: VP TOB REB // S: NJB ^k **17** P: NA RSV TEV Seg FC NIV TOB REB NRSV // S: VP NJB ^l **18** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV REB NRSV

15 οἱ ... ἀνθρώπων Mt 23.28; Lk 18.9-14 θεὸς ... ὑμῶν Pr 24.12 LXX **16** Mt 11.12-13 17 Mt 5.18 **18** Mt 5.32; 19.9; Mk 10.11-12; 1 Cor 7.10-11 **21** ἐπιθυμῶν ... τραπέζης Mt 15.27; Mk 7.28; Lk 15.16

σίου³· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ.^m **22** ἐγένετο δὲ ἀποθαιεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη.ⁿ **23** καὶ ἐν τῷ ἄδη⁴ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὅρα Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. **24** καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν, Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάζῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. **25** εἶπεν δὲ Ἀβραάμ, Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· νῦν δὲ ὦδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι. **26** καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.^o **27** εἶπεν δέ, Ἐρωτῶ σε οὖν, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, **28** ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τούτου τῆς βασάνου. **29** λέγει δὲ Ἀβραάμ, Ἐχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. **30** ὁ δὲ εἶπεν, Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῆ πρὸς αὐτοὺς μετανοήσουσιν. **31** εἶπεν δὲ αὐτῷ, Εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ πεισθήσονται.^p

³ **21** {A} πλουσίου Φ^{75} \aleph A B D L W Δ Θ Ψ f^1 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N P] *Lect* it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², i, q, r¹ vg^{ww, st} syr^{c, s, p, h, pal}mss cop^{sa, bo} arm eth geo slav Marcion^{acc}, to Adamantius Clement Origin; Gaudentius Jerome Augustine^{9/10} // πλουσίον καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ (see 15.16) f^{13} 1071 / 547 it^l vg^{cl} syr^{pal}mss Augustine^{1/10} Speculum

⁴ **22-23** {A} ἐτάφη. **23** καὶ ἐν τῷ ἄδη Φ^{75} \aleph^2 A B D L W Δ Θ Ψ f^1 f^{13} 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] *Lect* it^{b, d, f} syr^{c, s, p, h, pal} arm eth geo slav Marcion^{vid} Cyril^{vid} Tertullian Jerome Augustine // ἐτάφη ἐν τῷ ἄδη. \aleph^* it^{aur, c, e, ff², i, q, r¹} vg Marcion^{acc}, to Adamantius Speculum // *sepultus est apud inferos. Et de inferno* it^{a, (i)}

^o **21** P: NIV TOB ^o **22** P: VP NJB ^o **26** P: NIV VP NJB TOB ^o **31** P: WH AD NA M RSV NRSV

31 Εἰ ... πεισθήσονται Jn 11.44-48

Some Sayings of Jesus

(Mt 18.6-7, 21-22; Mk 9.42)

17 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Ἀνένδεκτόν ἐστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἔλθειν, πλὴν οὐαὶ δι' οὗ ἔρχεται· **2** λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ἵνα σκανδαλίση τῶν μικρῶν τούτων ἓνα. **3** προσέχετε ἑαυτοῖς.^a ἐὰν ἀμάρτη¹ ὁ ἀδελφός σου ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ ἀφες αὐτῷ. **4** καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἀμαρτήσῃ εἰς σέ καὶ ἐπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ λέγων, Μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.^b

5 Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, Πρόσθεθες ἡμῖν πίστιν. **6** εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ], Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.^c

7 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ,^d Εὐθέως^e παρελθὼν ἀνάπεσε, **8** ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, Ἐποίμασον τί δειπνήσω καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; **9** μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα;²

¹ **3** [A] ἀμάρτη **NA** B L W (Θ ἀμαρτήση) *f*¹ 205 892 1071 1241 *it*^a, *aur.*, *b.*, *f.*, *ff*², *i.*, *l.*, *l.* *vg*^{ww, st} *sy*^{c, s, p, h, pal} *cop*^{sa, bo} *arm* *geo*¹ *slav* *Clement* *Basil* // ἀμάρτη εἰς σέ (see Mt 18.15) (D Δ *f*¹³ ἀμαρτήση) Ψ 28 157 180 565 579 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 *Byz* [E F G H N] *Lect*^{pt, AD} (*Lect*^{pt} ἀμαρτήση) *it*^{c, d, e, q, r}¹ *vg*^{cl} *cop*^{bo, mss} *eth* *geo*² *Ambrose* *Augustine*

² **9** [B] διαταχθέντα; **ⲡ**⁷⁵ **Ⲛ**¹ (**Ⲛ*** *homoioteleuton*) B L *f*¹ 28 157 (205 *διδοχθέντα*) 1241 *it*^e *sy*^{pal} (*it*^a *sy*^{c, s} *cop*^{sa, bo} *Cyprian* *διαταχθέντα αὐτῷ*) (*arm* *geo*¹ *πάντα τὰ διαταχθέντα*) // *διαταχθέντα*; οὐ δοκῶ. A W Δ (Θ *πάντα διαταχθέντα*) Ψ 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 (1243 *διατεταχμένα*) 1292 1342 1424 1505 *Byz* [E F G H N] *Lect* *it*^{c, s} *sy*^h // *διαταχθέντα αὐτῷ*; οὐ δοκῶ D *f*¹³ | 547 | 1016 *it*^{aur.} *b, d, f, ff*², *i, l, q, r*¹ *vg* *sy*^p *geo*² *Augustine*

^a **3** P: NA TEV Seg FC NIV VP Lu TOB REB // S: NJB ^b4 NO P: AD M // SP: WH // S: TEV FC Lu NJB ^c6 NO P: TR AD // SP: WH // S: TEV FC VP Lu NJB TOB ^d7 NO C: TR // ^eC: TR

10 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δούλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν!

The Cleansing of Ten Lepers

11 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσον Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.^g **12** καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην ἀπήντησαν [αὐτῷ] δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἔστησαν πόρρωθεν **13** καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνὴν λέγοντες, Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. **14** καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.^h καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν.ⁱ **15** εἰς δὲ ἕξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, **16** καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρίτης.^k **17** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; **18** οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος;^l **19** καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀναστάς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.^m

The Coming of the Kingdom

(Mt 24.23-28, 37-41)

20 Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, **21** οὐδὲ ἐροῦσιν, Ἴδου ὧδε ἢ, Ἐκεῖ, ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.ⁿ **22** Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, Ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν

^f 10 P: AD NA M RSV REB NRSV * 11 P: NA ^h 14 P: TEV FC VP // ⁱ P: NIV ^k 16 P: NIV ^l 18 Statement: NJB TOB // P: FC VP ^m 19 P: TR WH AD NA M RSV NRSV ⁿ 21 SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB

11 ἐν ... Ἱερουσαλήμ Lk 9.51; 13.22 διήρχετο ... Σαμαρείας Lk 9.52; Jn 4.4 **12** λεπροὶ ... πόρρωθεν Lv 13.46 **13** Ἰησοῦ ... ἡμᾶς Mt 9.27; 15.22; Lk 18.38 **14** Πορευθέντες ... ἱερεῦσιν Lv 14.2-3; Lk 5.14 **19** Ἀναστάς ... σε Lk 7.50; 18.42 **20** Οὐκ ... παρατηρήσεως Jn 3.3; 18.36 **21** Ἴδου ... Ἐκεῖ Mk 13.21; Lk 17.23

τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν καὶ οὐκ ὄψεσθε.^ο **23** καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, Ἴδου ἐκεῖ, [ἦ,] Ἴδου ὠδε.³ μὴ ἀπέληθε μηδὲ διώξητε. **24** ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου [ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ].⁴ **25** πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.^ρ **26** καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. **27** ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσηλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν πάντα.⁹ **28** ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λῶτ· ἦσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ὠκοδόμουν. **29** ἡ δὲ ἡμέρα ἐξηλθεν Λῶτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ καὶ ἀπώλεσεν πάντα.¹ **30** κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.⁵ **31** ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν ἀργῶ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. **32** μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λῶτ.¹ **33** ὅς ἐάν ζητήσῃ τὴν

³ **23** {C} ἰδου ἐκεῖ, ἦ, ἰδου ὠδε· Ϝ⁷⁵ (Ἔ καὶ for ἦ) B (L omit ἦ) 579 syr^{c,s} // ἰδου ὠδε, ἦ, ἰδου ἐκεῖ· A Δ Θ Ψ 157 180 565 700 828· 892 1006 1010 1071 1241 1292 1424 Byz [E F G] / 950 IAD it^a, aur, c, d vg^{mss} (it^b, f, ff², i, λ, r¹, s vg^{cl} syr^p καὶ for ἦ) eth // ἰδου ὠδε, ἰδου ἐκεῖ· D H W* 28 33 597 1342 1505 Lect it^{e,q} vg^{ww,st} Cyril^{vid} // ἰδου ὠδε ἡ ἐκεῖ f¹³ [828*] it¹ (cop^{sa,bo}) // ἰδου ὠδε, ἰδου ἐκεῖ ὁ Χριστός· K W^c (N 1243 ἡ ἰδου ἐκεῖ, l 76 ἡ ἐκεῖ) (syr^h with *) slav // ἰδου ὠδε, μὴ διώξητε· ἡ ἰδου ἐκεῖ ὁ Χριστός· f¹ 205 (l 68 / 673 / 813 / 1223 omit μὴ διώξητε)

⁴ **24** {C} ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ· Ἔ A L (N 157 καὶ ὁ υἱὸς) W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect (l 76 / 950 καὶ ὁ υἱὸς) it^{aur,q,r¹} vg syr^{(c), (s), p, h} cop^{bo} arm geo slav // ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου (see Mt 24.27) it^c (l), s cop^{bo} eth Ambrose Maximus // ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου Ϝ⁷⁵ B (D it^{b,d,e,i} καὶ ὁ υἱὸς) it^a cop^{sa}

^ο **22** P: TOB ^ρ **25** P: Seg NIV NJB TOB REB ⁹ **27** SP: NA // P: NIV TOB ⁵ **30** P: TEV Seg FC VP Lu NJB REB ¹ **32** P: TOB

23 Ἴδου ... ὠδε Mk 13.21; Lk 17.21 μὴ ... διώξητε Lk 21.8 **25** Mt 16.21; 17.22-23; 20.18-19; Mk 8.31; 9.31; 10.33-34; Lk 9.22; 18.32-33 **26** ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε Gn 6.5-12 **27** εἰσηλθεν ... πάντας Gn 7.6-23 **28** ἐν ... Λῶτ Gn 18.20-21; 19.1-14 **29** Gn 19.15-29 **31** Mt 24.17-18; Mk 13.15-16 **31-32** μὴ ἐπιστρεψάτω ... Λῶτ Gn 19.17, 26 **33** Mt 10.39; 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; Jn 12.25

ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι⁵ ἀπολέσει αὐτήν, ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ ζῶογονήσει αὐτήν.⁶ **34** λέγω ὑμῖν, ταύτη τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· **35** ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται, ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται.^{6v} **37** καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, Ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἄετοι ἐπισυναχθήσονται.^w

The Parable of the Widow and the Judge

18 Ἔλεγεν δὲ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ἐγκακεῖν, **2** λέγων, Κριτὴς τις ἦν ἔν τιμὴ πόλει τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρέπόμενος. **3** χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα, Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.^a **4** καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἄνθρωπον ἐντρέπομαι, **5** διὰ γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος

⁵ **33** [B] ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι Φ^{75} B L 579 || ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σώσαι \aleph A W Δ Θ Ψ $f^1 f^{13}$ 28 157 180 205 565 597 700 892 (1006 ζητῆ) 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* (l 68 l 76 l 673 l 813 l 1223 ζητῆ) *it*^a, *aur.*, e, f, ff², l, r¹ (*it*^b, c, i, q *liberare for σώσαι*) *vg syr*^h (*cop*^{bo}) *arm eth (geo) slav Cyril*^{em}; Jerome || ἂν θελήσῃ ζῶογονήσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ D *it*^d *syr*^{c, s, p} *cop*^{sa}

⁶ **35** [A] *omit verse 36* Φ^{75} \aleph A B L W Δ Θ Ψ f^1 28 33 157 205 565 597 892 1010 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N Q] l 184 l 292 l 514 l 950 l 1552 *vg*^{ms} *cop*^{sa, bo} *eth*^{pp} *geo Basil*; Jerome Maximus || *include verse 36* δύο ἐν τῷ ἀργῷ· εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. (*see Mt 20.40*) (D *omit τῷ*) 579 1071* 1243 (180 700 1006 1071^c δύο ἔσονται) *Lect* (l 68 l 76 l 673 l 813 l 1223 l^{AD} δύο ἔσονται and ὁ εἷς) *it*^a, *aur.*, b, c, d, (e), f, ff², (l), q, r¹ *vid* *vg syr*^{c, s, p, h} (*arm*) *eth*TH *slav* Ambrose || δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀργῷ· εἷς παραλημφθήσεται ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται f^{13} (*it*^l)

^a 33 P: VP REB ^v 35 P: TEV NIV TOB // P after v. 36: Seg FC ^w 37 P: WH AD NA M RSV NRSV

^w 18.3 P: NIV

37 Ὅπου... ἐπισυναχθήσονται Job 39.30

18.1 τὸ... προσεύχεσθαι αὐτούς Ro 12.12; Col 4.2; 1 Th 5.17 5 Lk 11.7-8

έρχομένη ὑπωπιάζει με.^b **6** Εἶπεν δὲ ὁ κύριος, Ἀκούσατε τί ὁ κριτῆς τῆς ἀδικίας λέγει· **7** ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βωόντων αὐτῶ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; **8** λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔλθων ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;·^c

The Parable of the Pharisee and the Tax Collector

9 Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεπειθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην· **10** Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. **11** ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα¹ προσήχετο, Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· **12** νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. **13** ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἐστῶς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπάραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπεν τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων, Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. **14** λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκείνον· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.^d

Little Children Blessed

(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

15 Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη ἵνα αὐτῶν ἄπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμων αὐτοῖς. **16** ὁ

¹ **11** {C} πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα A W Δ f¹³ 28 157 180 565 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz | E G H N Q | Lect it^a syr^b Basil || καθ' ἑαυτὸν ταῦτα D it^d

^b 5 P: TEV FC NIV VP Lu NJB TOB · 8 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV · ^d 14 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

¹² ἀποδεκατῶ ... κτῶμαι Gn 14.20; Mt 23.23 ¹³ ἔτυπεν τὸ στήθος Lk 23.48 Ὁ θεός ... ἁμαρτωλῷ Ps 51.1 ¹⁴ πᾶς ... ὑψωθήσεται Mt 23.12; Lk 14.11

δὲ Ἰησοῦς προσεκαλέσατο αὐτὰ λέγων, Ἔφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. **17** ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.^c

The Rich Ruler

(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

18 Καὶ ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιου κληρονομίῃσω; **19** εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. **20** τὰς ἐντολάς οἶδας· **Μὴ μοιχεύσης, Μὴ φονεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.** **21** ὁ δὲ εἶπεν, Ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητος. **22** ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἔτι ἓν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.^f **23** ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγενήθη· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.^g

24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς [περίλυτον γενόμενον] εἶπεν², Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσπορεύονται· **25** εὐκοπώτερον γὰρ ἐστὶν κάμηλον³ διὰ τρήματος βελόνης εἰσελθεῖν ἢ πλού-

geo² // ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν φ⁷⁵ **h**² B (L) T Θ Ψ f¹ 205 579 892 1241 it^{aur.}e vg syr^{pal} (arm) (slav) Origen^{gr. lat.}; Cyprian // ταῦτα **h*** I 751 it^{b, c, f, ff², i, l, q, r¹} cop^{sa, ach} geo¹ // πρὸς ἑαυτὸν syr^g // omit 828 1071 eth

² **24** {C} αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυτον γενόμενον εἶπεν A W Δ Θ Ψ 078 f¹³ 28 33^{vid} 180 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 (1424 αὐτόν after περίλυτον) 1505 Byz [E F G H N P] Lect (I 1016 I 1627 omit αὐτόν) it^{a, aur.} (f), q vg syr^h (arm) (ethTH) slav (Diatessaron^{syr. arm}) // αὐτόν περίλυτον γενόμενον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς D it^{b, c, d, (e), ff², i, l, r¹} eth^{pp} // αὐτόν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν (see Mk 10.23) **h** (B omit ὁ) L f¹ 157 205 579 1241 syr^{pal} cop^{sa, bo} geo

³ **25** {A} κάμηλον (see Mt 19.24; Mk 10.25) **h** A B D L W Δ Θ Ψ f¹ 28 157 205 565 597 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H N P] Lect it^{a, aur.}

^c 17 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV / 22 P: FC NIV VP * 23 NO P: TR WH AD M RSV Seg FC NIV VP Lu NRSV // S: NJB

17 Mt 18.3 18 Διδάσκαλε ... κληρονομίῃσω Lk 10.25 20 Μὴ μοιχεύσης ... ψευδομαρτυρήσης Ex 20.13-16 (Dt 5.17-20) Τίμα ... μητέρα Ex 20.12 (Dt 5.16) 22 ἔξεις ... οὐρανοῖς Mt 6.20; Sir 29.11

σιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.^h **26** εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες, Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; **27** ὁ δὲ εἶπεν, Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.ⁱ **28** Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος, Ἴδου ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολουθήσαμέν σοι. **29** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐστίν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφούς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, **30** ὃς οὐχὶ μὴ [ἀπο]λάβῃ πολλαπλασίου ἀνὰ τῷ καιρῷ τούτῳ καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.^k

A Third Time Jesus Foretells His Death and Resurrection

(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

31 Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου· **32** παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαιχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται **33** καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.^l **34** καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνήκαν καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.^m

The Healing of a Blind Beggar near Jericho

(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς Ἱεριχὼ τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαιτῶν. **36** ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί εἶη τοῦτο. **37** ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται.

b, c, d, f, ff², i, q, r¹ vg syr^c, s, p, h, pal cop^{sa, bo} eth slav Titus-Bostra; Ambrose Augustine // κάμιλον (by itacism?) f¹³ 180 579 1010 1424 / 68 / 184 / 211 / 514 / 524 / 547 / 673 / 858 / 859 / 866 Cyril arm (geo)

^h 25 P: NRSV / 27 SP: WH // P: NA TEV Seg FC NIV VP TOB REB NRSV // S: Lu NJB ⁱ 30 P: WH A^Δ NA M RSV / 33 P: TEV FC NIV VP ^m 34 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

²⁷ Τὰ ἀδύνατα ... ἐστίν Mk 14.36 ³¹ πάντα ... ἀνθρώπου Lk 24.25-27, 44 ³²⁻³³ Lk 9.22, 44
³⁴ Mk 9.32

38 καὶ ἐβόησεν λέγων, Ἰησοῦ υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με. **39** καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγήσῃ, αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν, Ἰὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με. **40** σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν, **41** Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπεν, Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. **42** καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. **43** καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ."

Jesus and Zacchaeus

19 Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχώ. **2** καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης καὶ αὐτὸς πλούσιος· **3** καὶ ἐζήτηε ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. **4** καὶ προδραμῶν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν ἵνα ἴδῃ αὐτὸν ὅτι ἐκείνης ἡμελλεν διέρχεσθαι. **5** καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι. **6** καὶ σπεύσας κατέβη καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. **7** καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι Παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσήλθεν καταλύσαι. **8** σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον, Ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, τοῖς πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. **9** εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ὅτι Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν· **10** ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός."

*43 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

*19.10 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

38 Ἰησοῦ ... με Mt 9.27; 15.22; Lk 17.13 **41** Τί ... ποιήσω Mk 10.36 **42** ἡ πίστις ... σε Lk 7.50; 17.19

19.7 Lk 5.30; 15.2 **8** ἀποδίδωμι τετραπλοῦν Ex 22.1 **9** σωτηρία ... ἐγένετο Ac 16.31-34
υἱὸς Ἀβραάμ Lk 13.16 **10** ζητῆσαι ... ἀπολωλός Eze 34.16; Lk 15.4, 6, 9

The Parable of the Ten Pounds

(Mt 25.14-30)

11 Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολὴν διὰ τὸ ἐγγύς εἶναι Ἱερουσαλὴμ αὐτὸν καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἢ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. **12** εἶπεν οὖν,^b Ἄνθρωπός τις εὐγενῆς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. **13** καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Πραγματεύσασθε ἐν ᾧ ἔρχομαι. **14** οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες, Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.^c **15** Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διεπραγματεύσαντο¹. **16** παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος λέγων, Κύριε, ἡ μνᾶ σου δέκα προσηργάσατο μνᾶς. **17** καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων. **18** καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος λέγων, Ἡ μνᾶ σου, κύριε, ἐποίησεν πέντε μνᾶς. **19** εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ, Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων. **20** καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν λέγων, Κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἦν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ. **21** ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. **22** λέγει αὐτῷ, Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ἦδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα;^d **23** καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν; κἀγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα. **24** καὶ τοῖς

¹ **15** {B} τί διεπραγματεύσαντο **8** B D L Ψ (157 ἐπραγματεύσαντο) 579 it^d.^c syr^c.^s cop^{sa}.^{bo} fay eth geo slav Origen // τίς τί διεπραγματεύσατο A Θ f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 597 700 892 1010 (1241 omi τί) 1243 1292 1342 1424 1505 B_{yz} [E F G H] Lect it^a. (aur). (b). (c). f. (ff²). i. (l). (q). s (vg) syr^p.^h arm // τίς τί ἐπραγματεύσατο W Δ 0233 828 1006 1071

^b 12 P; Seg ^c 14 SP; NA // P; TEV FC NIV VP NJB ^d 22 Statement: TR AD TEV Seg FC TOB

12 Ἄνθρωπος ... μακρὰν Mk 13.34 17 ἐν ... πόλεων Lk 16.10

παρεστῶσιν εἶπεν, Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι **25** – καὶ εἶπαν αὐτῷ, Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς –² **26** λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.^c **27** πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου!

The Triumphal Entry into Jerusalem

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.^s **29** Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθθαγαὴ καὶ Βηθανία[ν] πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν **30** λέγων, Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἐν ἧ εἰσπορευόμενοι εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισεν, καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. **31** καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε ὅτι^h Ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει.ⁱ **32** ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. **33** λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, Τί λύετε τὸν πῶλον; **34** οἱ δὲ εἶπαν ὅτι^k Ὁ κύριος αὐτοῦ χρειάν ἔχει.^l **35** καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐπιρίψαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν. **36** πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώσαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.^m

² **25** {A} include verse 25 **κ** A B¹(B* omit κύριε) L Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ (28 εἶπεν) 33 (157 ἴδε ἔχει) 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lect it^a, aur, c, f, i, l, q, r¹, s vg syr^p, h cop^{su}, bo arm eth geo slav // omit verse 25 (see Mt 25.28) D W I 211 I 384 I 387 I 770 I 773 I 1780 it^b, d, e, ff² syr^c, s cop^{bo}ms Lucifer

^c **26** P: NJB / **27** NO P: TR WH TOB // P: AD M RSV Seg NRSV // MS: NJB * **28** P: WH NA NRSV // S: TR TOB // MS: Seg ^h **31** Direct or indirect: TR WH NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV // ⁱ SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP ^k **34** Direct: WH NA M RSV TEV Seg FC NIV Lu NJB REB NRSV // Different text: TR // ^l P: FC NIV VP NJB REB * **36** NO P: TR WH AD M RSV Seg FC VP Lu NJB TOB NRSV // SP: NA

26 παντὶ ... ἀρθήσεται Mt 13.12; Mk 4.25; Lk 8.18 **32** I k 22.13 **36** ὑπεστρώσαντες ... ὁδῷ 2 Kgs 9.13

37 Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλη περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, 38 λέγοντες,

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος,

ὁ βασιλεὺς³ ἐν ὀνόματι κυρίου·

ἐν οὐρανῷ εἰρήνη

καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.⁴

39 καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν, Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. 40 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Λέγω ὑμῖν, ἐὰν οὗτοι σιωπήσουσιν, οἱ λίθοι κρᾶξουσιν.⁵

41 Καὶ ὡς ἤγγισεν ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτὴν 42 λέγων ὅτι Εἰ ἔγνωσ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ⁴ τὰ πρὸς εἰρήνην⁵· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. 43 ὅτι

³ 38 {C} ὁ ἐρχόμενος ὁ βασιλεὺς B arm^(mss) // ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς N² A L Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1424 Byz [E G N] Lect it^{aur, f, q} vg (syr^{c, s, p, h, pal} βασιλεὺς or ὁ βασιλεὺς) geo slav^{mss} Jerome // ὁ βασιλεὺς N* 69^{vid} (H12431950^{1/2} omit ὁ) Origen // ὁ ἐρχόμενος (see Ps118.26; Mt 21.9; Mk 11.9; Jn 12.13) W (579 three times) 1505 l 547 cop^{bo}ms slav^{mss} // transpose: ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, εὐλογημένος ὁ βασιλεὺς D it^{a, c, d, ff2, i, r1, s} (it^{e, l} homoiogramton) (eth)

⁴ 42 {B} ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ N B L 579 892 eth^{pp} slav Origen // καὶ σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ D Θ (157 add ἡρώτησας ἄν after ταύτῃ) it^{d, f, q} (it^{e, s} omit καὶ) cop^{sa} ethth (geo) (Marcus^{acc, to Irenaeus gr}) (Irenaeus^{lat}) Origen^{lat} // καὶ σὺ καὶ γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ W Δ 28 180 597 700 1006 1010 1071 (1241 transpose καὶ σὺ after ταύτῃ) 1243 1292 1342 1424 Byz [E G H N] Lect it^{aur, c} (it^{a, ff2, i, i, r1} omit first καὶ) vg syr^{(p), h} (Diatessaron^{syr, arm}) (Eusebius) // καὶ σὺ καὶ γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ (see footnote 5) A Ψ f¹ 205 565 1505 l 184 it^l (arm) Basil

⁵ 42 {B} εἰρήνην N B L Θ 579 cop^{sa, bo}ms (Diatessaron^{syr}) Marcus^{acc, to Irenaeus gr} Irenaeus^{lat} Origen^{1/2} Didymus // εἰρήνην σου (see also footnote 4) A W Δ Ψ f¹ 28 180 205 565 597 700 828 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect it^a syr^{c, s, p, h, pal}ms cop^{bo} arm eth geo slav (Diatessaron^{arm}) Origen^{1/2} Eusebius^{4/5} Basil Cyril // εἰρήνην σοι D f¹³ 157 it^{aur, c, d, e, f, ff2, i, l, q, r1, s} vg Origen^{lat} Eusebius^{1/5}; Jerome

³ 38 P: TEV Seg FC NIV VP TOB // S: NJB ⁴ 40 NO P: TR AD // SP: WH // S: TEV FC Lu NJB TOB

³ 38 Εὐλογημένος ... κυρίου Ps 118.26 ἐν οὐρανῷ ... ὑψίστοις Lk 2.14 ⁴ 41 ἔκλαυσεν Jn 11.35 ⁴ 42 Εἰ ἔγνωσ ... σου Dt 32.29 νῦν δὲ ἐκρύβη ... σου Is 6.9-10; Mt 13.14; Mk 4.12; Lk 8.10; Ac 28.26-27; Ro 11.8, 10

ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ καὶ παρεμβαλοῦσιν οἱ ἐχθροὶ σου χάρακά σοι καὶ περικυκλώσουσίν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, **44** καὶ ἔδαφιοῦσίν σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.⁹

The Cleansing of the Temple

(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας **46** λέγων αὐτοῖς, Γέγραπται,

Καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς,

ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν.⁹

47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, **48** καὶ οὐχ εὔρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.⁹

The Authority of Jesus Questioned

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

20 Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις **2** καὶ εἶπαν λέγοντες πρὸς αὐτόν, Εἶπὸν ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστὶν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; **3** ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς κάγώ λόγον, καὶ εἶπατέ μοι· **4** Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; **5** οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; **6** ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς, πεπεισμένος

⁹44 SP: WH // P; TR AD NA M RSV REB NRSV ⁹46 NO P; Lu TOB // S; NJB ⁹48 P; AD NA M RSV NRSV

44 ἔδαφιοῦσιν ... σου Ps 137.9 οὐκ ἀφήσουσιν ... σοί Mt 24.2; Mk 13.2; Lk 21.6 καιρὸν ... σου Lk 1.68 **46** Καὶ ... προσευχῆς Is 56.7 σπήλαιον ληστῶν Jg 7.11 **47** ἦν ... ἱερῷ Lk 21.37; 22.53; Jn 18.20 **47-48** οἱ δὲ ... ἀκούων Mt 21.46; Mk 12.12; 14.1-2; Lk 20.19; 22.2; Jn 5.18; 7.30

20.4 βάπτισμα Ἰωάννου Mt 3.6, 11; Mk 1.4, 5, 8; Lk 3.3, 16; Jn 1.25-26; Ac 1.22; 10.37; 13.24; 18.25; 19.3, 4 **5** Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ Mt 21.32

γάρ ἐστὶν Ἰωάννην προφήτην εἶναι. **7** καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἶδέναι πόθεν. **8** καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.^a

The Parable of the Vineyard and the Tenants

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

9 Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπός [τις] ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα¹ καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἱκανούς. **10** καὶ καιρῷ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς δούλον ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν δείραντες κενόν. **11** καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι δούλον· οἱ δὲ κάκεινον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν. **12** καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. **13** εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, Τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται.^b **14** ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζονται πρὸς ἀλλήλους λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. **15** καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν.^c τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; **16** ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.^d ἀκούσαντες δὲ εἶπαν, Μὴ γένοιτο. **17** ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν, Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο·

¹ **9** {C} ἄνθρωπος τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα (see Mt 21.33) A W Θ f¹³ 157 1071 1241 1505 Lect (beginning of lesson) (it¹) vg^{mss} syr^e, s, p, h arm geo (Diatessaron^{arm}) Ps-Athanasius Cyril^{lem} Theodoret // ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα (see Mk 12.1) ⑆ B L Δ Ψ f¹ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424 Bvz [E G H N Q] it^{aur}, f vg cop^{sa}, bo eth slav Origen; Augustine // ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος (see Mk 12.1) D (C ἄνθρωπος ἐφύτευσεν) it^{a, c, d, e, ff², i, l, q} vg^{mss} Ambrose

^a **8** SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^b **13** P: NIV Lu ^c **15** P: TEV FC NIV VP NJB ^d **16** P: TEV Seg FC NIV VP Lu TOB REB

**Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες,
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;**^c

18 πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκείνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν! **19** Καὶ ἐζήτησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.⁸

Paying Taxes to Caesar

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

20 Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, ὥστε παραδοῦναι αὐτόν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. **21** καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν λέγοντες, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· **22** ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ; **23** κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτούς, **24** Δείξατέ μοι δηνάριον· τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφὴν; οἱ δὲ εἶπαν, Καίσαρος. **25** ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τοῖνον ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.^h **26** καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.ⁱ

The Question about the Resurrection

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

27 Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ [ἀντι]-λέγοντες² ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν **28** λέ-

² **27** {C} οἱ ἀντιλέγοντες A W Δ f¹³ 157 180 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H P] it^a, aur, c, f, ff², i, l, q vg syr^h arm geo // οἱ λέγοντες (see Mt 22.23)

^c **17** P: Seg ^f **18** SP: WH // P: NA RSV Seg NIV VP NJB TOB REB // S: TEV FC ^h **19** NO P: WH RSV TEV REB // P: TR AD NA M NRSV ^h **25** P: TEV FC NIV VP NJB ⁱ **26** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

17 Λίθον ... γωνίας Ps 118.22 **19** ἐζήτησαν ... λαόν Mt 21.46; Mk 12.12; 14.1-2; Lk 19.47-48; 22.2; Jn 5.18; 7.30 **20** Lk 11.54 **21** Διδάσκαλε ... διδάσκεις Jn 3.2 **22** φόρον δοῦναι Ro 13.6-7 **27** Σαδδουκαίων ... εἶναι Ac 23.8

γοντες, Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ᾗ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος· 30 καὶ ὁ δεύτερος 31 καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα καὶ ἀπέθανον. 32 ὕστερον καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν. 33 ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.^k 34 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου³ γαμοῦσιν καὶ γαμίσκονται, 35 οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται· 36 οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται⁴, ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν καὶ υἱοὶ εἰσιν θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ. 38 θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.^l 39 ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων εἶπαν, Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. 40 οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.^m

Ⲛ Β C D L N Θ f¹ 33 205 565 579 892 1071 1241 Lect it^{d, e, r¹} cop^{sa, bo} slav (Diatessaron) // οἵ τινες λέγουσιν (see Mk 12.18) Ψ 1292 1514 1552 eth

³ 34 [A] τούτου Ⲛ A B L W Δ Θ Ψ 0266 f¹ f¹³ 33^{vid} 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H P Q] Lect it^{aur, f} vg syr^{pn, h} cop^{sa, bo} arm geo slav Diatessaron^{syr} Marcion^{acc, to} Tertullian Justin^{dub} Clement Eusebius Basil; Augustine // τούτου γεννῶνται καὶ γεννώσιν D it^{(a), (c), d, (e), ff², i, (l), q, r¹} (vg^{ms}) (syr^{c, s, hmg}) (eth) Origen; Ambrose

⁴ 36 [B] δύνανται Ⲛ A B L Δ Ψ 0266 f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 (579) 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H P Q] Lect it^{aur, d, f} vg syr^{c, s, p, h} cop^{sa} arm eth geo slav Basil Didymus; Jerome Quodvultdeus // μέλλουσιν D W Θ it^{(a), (c), e, ff², i, l, q} syr^{hmg} Marcion^{acc, to} Tertullian, Tertullian Cyprian Macrobius Augustine Julian-Eclanum

^k 33 P: NA RSV TEV FC NIV VP NJB TOB NRSV ^l 38 P: NA TEV FC NIV VP Lu NJB REB
^m 40 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV

The Question about David's Son

(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

41 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Πῶς λέγουσιν τὸν Χριστὸν εἶναι Δαυὶδ υἱόν; 42 αὐτὸς γὰρ Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν,

Εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου,

Κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

43 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου."

44 Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς αὐτοῦ υἱός ἐστιν;^o

The Denouncing of the Scribes

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40; Lk 11.37-54)

45 Ἀκούοντες δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς [αὐτοῦ]^s, 46 Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, 47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήμψονται περισσώτερον κρίμα.^p

The Widow's Offering

(Mk 12.41-44)

21 Ἀναβλέψας δὲ εἶδεν τοὺς βάλλοντας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίους. 2 εἶδεν δὲ τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο, 3 καὶ εἶπεν, Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχῇ πλείον πάντων

^s 45 {C} τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ (see Mt 23.1) ⱼ A L W Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H P] it^a, aur, c, e, f, ff², i, q, r¹ vg syr^c, s, p, h cop^{sa, bo} eth geo slav // τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς Γ (Lect εἶπεν ὁ κύριος ... for beginning of lesson at 20.46; I 547 only εἶπεν ὁ κύριος) // τοῖς μαθηταῖς B D it^{d, 1} arm // πρὸς αὐτούς Q

^p 43 P: Seg ^o 44 NO P: TR AD // P: WH NA M RSV NIV REB NRSV ^p 47 SP: WH // P: AD NA M RSV NRSV

42-43 Εἶπεν ... ποδῶν σου Ps 110.1

21.3-4 2 Cor 8.12

ἔβαλεν· **4** πάντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα ¹, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς πάντα τὸν βῖον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.^a

The Destruction of the Temple Foretold

(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

5 Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται εἶπεν, **6** Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ καταλυθήσεται.^b

Signs and Persecutions

(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)

7 Ἐπρωτήσαν δὲ αὐτὸν λέγοντες, Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;^c **8** ὁ δὲ εἶπεν, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, Ἐγὼ εἰμι, καί, Ὁ καιρὸς ἤγγικεν. μὴ πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.^d **9** ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.^e **10** Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, **11** σεισμοὶ τε μεγάλοι καὶ κατὰ τόπους λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ ἀπ' οὐρανοῦ σημεῖα μεγάλα ἔσται.^f

¹ **4** {B} δῶρα **NSL** f¹ 205 579 1241 syr^c, s. pal (cop^{sa}, bo) geo slav^{mss} // δῶρα τοῦ θεοῦ A D W Δ Θ Ψ 0102^{vid} 0233 f¹³ 33 157 180 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H Q^{vid}] Lect it^a, aur. c. d. e. f. ff², i. l. q. r¹, s vg syr^p, h arm eth^{TI} slav^{mss} Origen Basil; Cyprian Jerome Augustine Speculum

² **11** {C} καὶ ἀπ' οὐρανοῦ σημεῖα μεγάλα ἔσται B // καὶ σημεῖα μεγάλα ἀπ' οὐρανοῦ ἔσται **NSL** (f¹³ 1505 ἔσονται) 33 579 892 1071 1241 (arm) eth // καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται A W Δ Θ Ψ 0102 f¹ 157 180 205 (565 ἔσονται) 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 (1424 omit ἔσται) Byz [E G H] Lect

^a **4** P: WH AD NA M RSV NRSV // MS: Lu ^b **6** NO P: TR WH AD M RSV NJB REB // P: NA Seg NIV NRSV ^c **7** P: TR TEV Seg FC NIV VP REB // S: NJB ^d **8** P: NRSV ^e **9** P: NA M RSV TEV FC NIV VP TOB // **11** P: NA NIV VP NJB REB NRSV // S: Lu TOB

⁶ οὐκ ... καταλυθήσεται Lk 19.44 ⁸ Ὁ καιρὸς ἤγγικεν Dn 7.22; Php 4.5 ⁹ δεῖ ... γενέσθαι Dn 2.28 ¹⁰ Ἐγερθήσεται ... βασιλείαν Is 19.2; 2 Chr 15.6

12 πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. 13 ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον. 14 θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι. 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. 16 παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, 17 καὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. 18 καὶ θριξὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. 19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε³ τὰς ψυχὰς ὑμῶν.^s

The Destruction of Jerusalem Foretold

(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)

20 Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλομένην ὑπὸ στρατοπέδων Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. 21 τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρεῖτωσαν καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, 22 ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐταὶ εἰσιν τοῦ πλησθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. 23 οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·^h ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς

slav (Marcion^{acc.} to Tertullian) || ἀπ' οὐρανοῦ καὶ σημεῖα μεγάλη ἔσται D it^{d, e, f} vg (sy^r) geo Ambrose || ἀπ' οὐρανοῦ καὶ σημεῖα μεγάλη ἔσται καὶ χειμῶνες ἰt^(a), aur, c, ff², i, l, q, r¹, s vg^{mss} (sy^{c, p, h}m^g) (Origen^{lat})

³ 19 {C} κτήσασθε^s D L W Δ Ψ f¹ 157 180 205 565 579 597 700 828* 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect it^{d, i} Origen Apostolic Constitutions Gregory-Nyssa Macarius/Symeon Marcus-Eremita Cyril Hesychius || κτήσεσθε A B Θ f¹³ [828^c] 33 ἰt^(a), c, e, f, ff² i, q, r¹, s vg cop^{sa, bo}pl arm eth geo slav Jerome Augustine || σώσετε (ἐαυτούς for τὰς ψυχὰς ὑμῶν) Marcion^{acc.} to Tertullian

^s 19 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg NIV VP REB NRSV ^h 23 S: NJB

12 παραδιδόντες ... ἡγεμόνας Mt 10.18; Lk 12.11 14-15 Mt 10.19; Lk 12.11-12 15 Ac 6.10 16-18 Mt 10.21-22 18 1 Sm 14.45; Lk 12.7 22 ἡμέραι ἐκδικήσεως Dt 32.35; Ho 9.7; Jr 46.10 23 ἀνάγκη μεγάλη 1 Cor 7.26

γῆς καὶ ὄργη τῷ λαῷ τούτῳ, **24** καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα, καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι οὗ πληρωθῶσιν καιροὶ ἐθνῶν.ⁱ

The Coming of the Son of Man

(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

25 Καὶ ἔσονται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἀστροῖς, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχή ἐθνῶν ἐν ἀπορία ἤχους θαλάσσης καὶ σάλου, **26** ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ, αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. **27** καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.^k **28** ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.^l

The Lesson of the Fig Tree

(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

29 Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς· Ἴδετε τὴν συκὴν καὶ πάντα τὰ δένδρα· **30** ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγύς τὸ θέρος ἐστίν· **31** οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.^m **32** ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα γένηται. **33** ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται.ⁿ

ⁱ24 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ^l27 P: TR ^l28 NO P: AD Seg // SP: WH // P: TR NA M RSV NIV VP REB NRSV ^m31 P: TEV NIV Lu REB ⁿ33 NO P: TR WH AD M // P: NA RSV Seg NIV VP Lu REB NRSV

24 πεσοῦνται ... μαχαίρης Jr 21.7; Sir 28.18 πεσοῦνται ... πάντα Ezr 9.7 Ἱερουσαλήμ ... ὑπὸ ἐθνῶν Zch 12.3 LXX; Ps 79.1; Is 63.18; Dn 9.26; 1 Macc 3.45, 51 ἄχρι ... ἐθνῶν Dn 12.7; Tob 14.5; Ro 11.25; Re 11.2 **25** σημεῖα ... ἀστροῖς Is 13.10; Eze 32.7; Jl 2.30-31; Re 6.12-13 συνοχή ... σάλου Ps 46.2-3; 65.7; Is 24.19 LXX; Wsd 5.22 **26** δυνάμεις ... σαλευθήσονται Hg 2.6, 21 **27** τὸν υἱὸν ... νεφέλῃ Dn 7.13; Mt 26.64; Re 1.7 **28** ἐγγίζει ... ὑμῶν Ro 13.11; En 51.2 **33** Lk 16.17

Exhortation to Watch

34 Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς καὶ ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς αἰφνίδιος ἢ ἡμέρα ἐκεῖνη **35** ὡς παγίς· ἐπεισελεύσεται γὰρ⁴ ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. **36** ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι ἵνα κατισχύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ ἰοῦ τοῦ ἀνθρώπου.^ο

37 Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠύλιζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν· **38** καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθηριζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.^{5ρ}

The Plot to Kill Jesus

(Mt 26.1-5, 14-16; Mk 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

22 Ἦγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἢ λεγομένη πάσχα. **2** καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.^α **3** Εἰσηλθεν δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα· **4** καὶ ἀπελθὼν συνελά-

⁴ **35** [B] ὡς παγίς· ἐπεισελεύσεται γὰρ **Σ*** (**Σ^c** L ἐπελεύσεται) B D 070 (157 ἐπιστήσεται) 579 it^a, b, c, d, e, ff², i, l cop^{sa}, bo (Marcion^{acc.} to Tertullian) // ὡς παγίς γὰρ ἐπελεύσεται A C W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 33 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 (1241 1424 ἐλεύσεται) 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H N] *Lect* (I 524 I 751 I 770 I 1016 ἐλεύσεται) it^{aur.} f, q, r¹ vg syr^c, s, p, h, pal^{ms} arm (eth) geo slav (Irenaeus^{lat}) (Eusebius) Basil; Jerome Augustine

⁵ **38** [A] αὐτοῦ. **Σ** A B C (D 070 αὐτοῦ *before* ἐν τῷ ἱερῷ) L W Δ Θ Ψ f¹ 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] *Lect* it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², i, l, q, r¹ vg syr^c, s, p, h cop^{sa}, bo arm eth geo slav // αὐτοῦ. *plus John 7.53-8.11 f¹³ (see p. 347-348)*

^ο **36** S: NJB TOB ^ρ **38** P: AD M // MS: WH Lu NJB

^α **22.2** SP: WH // P: TR NA RSV Seg VP Lu NJB REB NRSV // S: TEV FC

34 Mt 24.48-50; Lk 17.27 ἐπιστῇ ... ἐκεῖνη I Th 5.3 **35** Is 24.17 **36** ἀγρυπνεῖτε ... καιρῷ Mk 13.33 σταθῆναι ... ἀνθρώπου Re 6.17 **37** Ἦν ... διδάσκων Lk 19.47 τὰς δὲ ... Ἐλαιῶν Lk 22.39

22.1 ἑορτὴ ... πάσχα Ex 12.1-27 **2** ἐζήτουν ... λαόν Mt 21.46; Mk 12.12; 14.1-2; Lk 19.47-48; 20.19; Jn 5.18; 7.30 **3** Jn 13.2, 27 Ἰούδαν ... δώδεκα Ac 1.17

λησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῶ αὐτόν. **5** καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. **6** καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐζήτηει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτόν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.^b

The Preparation of the Passover

(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Jn 13.21-30)

7 Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, [ἐν] ἧ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα· **8** καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπών, Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα ἵνα φάγωμεν. **9** οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; **10** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἴδου εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύεται **11** καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότη τῆς οἰκίας, Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; **12** κακεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. **13** ἀπελθόντες δὲ εὔρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα.^c

The Institution of the Lord's Supper

(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Cor 11.23-25)

14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν καὶ οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. **15** καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· **16** λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ φάγω¹ αὐτὸ ἕως ὅτου

¹ **16** [B] ὅτι οὐ μὴ φάγω (see 22.18; Mt 26.29) $\Phi^{75vid} \aleph$ A B L H Θ 579 1241 1 68^{1/2} 1 514 1 813^{1/2} 1 858 1 950^{1/2} 1 1016 1 1223^{1/2} it^a cop^{sa, bo} Apollinaris Cyril Titus-Bostra Eriphanus // οὐκέτι μὴ φάγομαι D // ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω (see Mk 14.25) C² (C* N omit ὅτι) W Δ (Ψ omit οὐ) f¹ f¹³ 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G P] Lect it^{aur, b, c, (d), e, f, ff², i, (l), q, (r¹)} vg arm eth (geo) slav Origen^{int}

^b **6** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^c **13** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NIV VP Lu REB NRSV

7 ἡ ἡμέρα ... πάσχα Ex 12.6, 14, 15 **8** ἐτοιμάσατε ... φάγομεν Ex 12.8-11 **13** ἀπελθόντες ... αὐτοῖς Lk 19.32 **16** οὐ ... θεοῦ Lk 13.29

πληρωθῆ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.^d **17** καὶ δεξάμενος ποτήριον εὐχαριστήσας εἶπεν, Λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς.² **18** λέγω γὰρ ὑμῖν, [ὅτι] οὐ μὴ πῶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.^{2c} **19** καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων, Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου^f τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.^{2g} **20** καὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνήσαι, λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον.^{2h} **21** πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδίδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. **22** ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὠρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. **23** καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτούς τὸ τίς ἄρα εἶη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.ⁱ

The Dispute about Greatness

24 Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. **25** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. **26** ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,

² **17-20** {B} verses 17, 18, 19, 20 Φ^{75} Σ A B C L T^{vid} W Δ Θ Ψ f^1 f^{13} 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect it^{aur.} c. f. q. r¹ vg syr^{h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Eusebian Canons (Basil); Augustine // verses 17, 18, 19a (omitting 19b, 20: τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ... ἐκχυννόμενον) D it^{a, d, ff², i, l} // verses 19, 17, 18 (it^{b, e} only 19a καὶ λαβὼν ... σῶμά μου) syr^c // verses 19, add μετὰ τὸ δειπνήσαι (20a), 17, add τοῦτό μου τὸ αἷμα ἡ καινὴ διαθήκη (20b), 18 (see Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; 1 Cor 11.23-26) syr^e // verses 19, 20 only syr^p cop^{h, om^s}

^d **16** P: TEV FC NIV VP NJB REB ^e **18** P: TEV Seg FC NIV VP Lu TOB // S: NJB / **19** P: (omits 19b and 20) REB // ^f P: FC NIV VP ^g **20** P: NA TEV Seg LU TOB // S: NJB ^h **23** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV NIV REB NRSV

19 λαβὼν ... αὐτοῖς Lk 24.30; Ac 27.35 **20** καινὴ ... αἷματι Ex 24.8; Jr 31.31; 32.40; Zch 9.11 **21** ἡ χεὶρ ... τραπέζης Ps 41.9; Jn 13.21 **23** Jn 13.22 **24** τὸ ... μείζων Mt 18.1; Mk 9.34; Lk 9.46 **25-27** Mt 20.25-27; Mk 10.42-44

ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. **27** τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι ὡς ὁ διακονῶν.^k **28** ὑμεῖς δὲ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. **29** κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, **30** ἵνα ἔσθητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπεζῆς μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθήσεσθε ἐπὶ θρόνων τὰς δώδεκα φυλάς κρίνοντες τοῦ Ἰσραὴλ.^l

Peter's Denial Foretold

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Jn 13.36-38)

31 Σίμων³ Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ σιναῖσαι ὡς τὸν σῖτον. **32** ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλίπη ἡ πίστις σου· καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήρισον τοὺς ἀδελφούς σου.^m **33** ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. **34** ὁ δὲ εἶπεν, Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ ἕως τρίς με ἀπαρνήσῃ εἰδέναί.ⁿ

Purse, Bag, and Sword

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μὴ τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπαν, Οὐθενός. **36** εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἄλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ

³ **31** [B] Σίμων Φ^{75} B L T 1241 syr^c cop^{sa, bo} geo Basil^{1/2} // εἶπεν δὲ ὁ κύριος Σίμων \aleph A D W Δ Θ Ψ f^{13} 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N Q] *Lect* it^(a), aur, b, c, d, (e), f, (ff²), (i), (l), q, (r¹) vg syr^(c), (p), h, (pal) (cop^{ho}mss) arm (eth) slav Basil^{1/2} (Cyril^{lem}); Tertullian^{vid} Cyprian^{vid} Augustine

^k **27** P: NA RSV TEV Seg VP Lu TOB REB NRSV // S: NJB **30** NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV **32** P: TEV FC NIV VP TOB **34** NO P: TR AD M // SP: WH // P: NA RSV Seg NIV Lu REB NRSV

26 ὁ μείζων ... διακονῶν Mt 23.11; Mk 9.35 **27** Jn 13.4-16 **29** Lk 12.32 **30** καθήσεσθε ... Ἰσραὴλ Mt 19.28 **31** Σατανᾶς ... ὑμᾶς 2 Cor 2.11 σιναῖσαι ... σῖτον Am 9.9 **33** Κύριε ... πορεύεσθαι Lk 22.54 **34** οὐ ... εἰδέναί Lk 22.61 **35** Ὅτε ... ὑποδημάτων Mt 10.9-10; Mk 6.8-9; Lk 9.3; 10.4

ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. **37** λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ **Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη**· καὶ γὰρ τὸ περι ἐμοῦ τέλος ἔχει. **38** οἱ δὲ εἶπαν, Κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὥδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰκανὸν ἐστίν.^ο

The Prayer on the Mount of Olives

(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

39 Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί.^ρ **40** γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς, Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.^ο **41** καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολὴν καὶ θεῖς τὰ γόνατα προσήχετο **42** λέγων, Πάτερ, εἰ βούλει παρένεγκε τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.^ρ **43** ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. **44** καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτεινέστερον προσήχετο· καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.⁴⁵ **45** καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εὗρεν κοιμωμέ-

⁴ **43-44** [A] omit verses 43-44 (see Mt 26.39; Mk 14.36) (P^{69vid}) P⁷⁵ S¹ A B N T W 579 1071* Lect^{1/2} it¹ syr^s cop^{sa}, bopt¹ arm geo some Greek mss^{acc.} to Anastasius-Sinaita; Greek and Latin mss^{acc.} to Hilary Ambrose Jerome // include verses 43-44 (with minor variants) S^{*}.² D L Δ* Θ Ψ 0233 f¹ 13^c 157 180 205 565 597 700 828^{1/2} 892* 1006 1010 1071^c 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Q] / 184^{1/2} it^a, aur. b. c. d. e. ff². i. l. q. r¹ vg syr^c. p. h. pal cop^{bopt} eth slav Diatessaron^{arm} Justin Irenaeus^{gr} Hippolytus^{acc.} to Theodoret Origen^{dub} Ps-Dionysius Arius^{acc.} to Eriphanus Eusebian Canons Didymus^{dub} Eriphanus Chrysostom Theodore Nestorius Theodoret all versions and most Greek mss^{acc.} to Anastasius-Sinaita John-Damascus; Hilary Greek and Latin mss^{acc.} to Jerome Augustine Quodvultdeus // include verses 43-44 with asterisks or obeli Δ^c 0171^{vid} 892^c // transpose Lk 22.43-44 after Mt 26.39 f¹³ [13* 828^{1/2}] // transpose Lk 22.43-44 after Mt 26.39 and add καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς (Lk 22.45a) Lect^{1/2} [I 184^{1/2}]

^ο **38** P: WH AD NA M RSV NRSV ^ρ **39** P: Seg ^ο **40** P: TEV FC VP NJB ^ρ **42** P: FC VP REB ^ο **44** P: TEV FC NIV VP NJB REB

36 ὁ μὴ ... μάχαιραν Lk 22.49 **37** Καὶ ... ἐλογίσθη Is 53.12 (Lk 12.50) **39** Jn 18.1 ἐξελθὼν ... Ἐλαιῶν Lk 21.37 **40** Προσεύχεσθε ... πειρασμόν Lk 22.46 **42** μὴ ... γινέσθω Mt 6.10

νους αὐτοὺς ἀπὸ τῆς λύπης, **46** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν."

The Betrayal and Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.3-11)

47 Ἐπι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας εἰς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτοὺς καὶ ἤγγισεν τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι αὐτόν. **48** Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ, Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;" **49** ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον εἶπαν, Κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ; **50** καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ αὐτῶν τοῦ ἀρχιερέως τὸν δούλον καὶ ἀφείλεν τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ δεξιόν. **51** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐάτε ἕως τούτου· καὶ ἀψάμενος τοῦ ὠτίου ἴασατο αὐτόν." **52** εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, Ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;" **53** καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ, ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους."

Peter's Denial of Jesus

(Mt 26.57-58, 69-75; Mk 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

54 Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν." **55** περιψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ συγκαθισάντων ἐκάθητο ὁ Πέτρος μέσος αὐτῶν."^a **56** ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν, Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. **57** ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων, Οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι. **58** καὶ μετὰ

^a46 NO C; RSV TEV NJB REB NRSV || * SP: WH // P: TR AD NA M RSV NRSV ^a48 P: TEV Seg FC NIV VP REB * ^a51 P: NA TEV Seg NIV NJB TOB REB ^a52 Statement: AD NA^{mf} Seg Lu TOB ^a53 P: WH AD NA M RSV REB NRSV ^a54 P: Seg ^a55 P: TOB

^a46 προσεύχεσθε ... πειρασμόν Lk 22.40 ^a49 πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ Lk 22.36 ^a50 Jn 18.26 ^a52 Ὡς ... ἐξήλθατε Lk 22.37 ^a53 καθ' ... ἱερῷ Lk 19.47; 21.37 οὐκ ἐξετείνατε ... ἐμέ Jn 7.30; 8.20 ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους Col 1.13 ^a54 Πέτρος ... μακρόθεν Lk 22.33

βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη, Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ Πέτρος ἔφη, Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. **59** καὶ διαστάσης ὥσει ὥρας μιᾶς ἄλλος τις διῆσχυρίζετο λέγων, Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν. **60** εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος, Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις.^{bb} καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. **61** καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σήμερον ἀπαρνήσῃ με τρίς. **62** καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.^{5cc}

The Mocking and Beating of Jesus

(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, **64** καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες, Προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παῖσας σε; **65** καὶ ἕτερα πολλά βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.^{dd}

Jesus before the Council

(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Jn 18.19-24)

66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν **67** λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὸν ἡμῖν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς, Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε. **68** ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτε⁶. **69** ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

⁵ **62** {A} include verse 62 (see Mt 26.75; Mk 14.72) Φ^{75} \aleph B D L T Ψ 070 f^1 157 180 205 579 597 892 1241 1505 l 68 l 813 l 1223 it^d syr^{c, s} cop^{sa, bo} arm eth geo Eusebian Canons Cyril // include καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος ἔκλαυσεν πικρῶς A W Δ Θ 0233 0250 f^{13} 28 565 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 Byz [E G H N] Lect it^{aur}, c, f, q vg syr^(p), h cop^{bo/miss} slav Ambrose Augustine // omit verse 62 0171^{vid} it^{a, b, c, f2, i, l, r1}

⁶ **68** {B} ἀποκριθῆτε Φ^{75} \aleph B L T 1241 l 524 cop^{bo} Apollinaris Cyril // ἀποκρι-

^{bb} **60** P: TEV FC VP ^{cc} **62** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg TOB REB NRSV ^{dd} **65** P: TR WH AD NA M RSV Seg Lu NRSV

61 Πρὶν ... τρίς Lk 22.34 **67** Εἰ ... Χριστός ... ἡμῖν Jn 10.24 Ἐὰν ... πιστεύσητε Jn 3.12; 8.45 **69** ὁ υἱὸς ... θεοῦ Ps 110.1; Ac 7.56

καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. 70 εἶπαν δὲ πάντες, Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;^{ee} ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, Ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι.^{ff} 71 οἱ δὲ εἶπαν, Τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας χρεῖαν; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.^{gg}

Jesus Brought before Pilate

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Jn 18.28-38)

23 Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτου.^a 2 ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες, Τοῦτον εὗραμεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι διδόναι καὶ λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι. 3 ὁ δὲ Πιλάτος ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, Σὺ λέγεις.^b 4 ὁ δὲ Πιλάτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, Οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.^c 5 οἱ δὲ ἐπίσχυον λέγοντες ὅτι Ἄνασείει τὸν λαὸν διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ᾧδε.^d

Jesus before Herod

6 Πιλάτος δὲ ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν,^e 7 καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστὶν ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδη, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.^f

θη̅τε μοι Θf¹ 157 205 579 vg^{ms} cop^{sa} Ambrose // ἀποκριθῆτε μοι ἢ ἀπολύσητε A D W Δ Ψ 0233 f¹³ 28 180 565 597 700 (892 1505 omit μοι) 1006 1010 1071 1243 1292 1342 (1424 οὐδέ for ἦ) Byz [E G H N] Lect (I 76 πιστεύσητε for ἀποκριθῆτε) (I 1016 ἀπολύσητέ με) it^(a), aur, b, c, d, (e), f, ff² (i), (l), q, r¹ vg syr^c, s, p, h arm eth geo slav Augustine

^{ee} 70 Statement: NA²⁶ TOB // ^{ff} Question: NA²⁶ ^{gg} 71 P: A^D NA M RSV NIV NJB REB NRSV

^a 23.1 P: NA Seg // S: NJB ^b 3 Question: WH¹⁶ NA²⁶ ^c 4 P: TR TEV FC NIV VP ^d 5 NO P: TR WH AD NJB // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ^e 6 P: FC ^f 7 P: NA Seg NIV // S: NJB

70 Σὺ ... θεοῦ Mt 4.3, 6; Lk 4.3, 9

23.2 φόρους Καίσαρι Lk 20.25

3 I Tm 6.13

7 ἔκ ... Ἡρώδου Lk 3.1

8 ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν, ἦν γὰρ ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν αὐτὸν διὰ τὸ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ καὶ ἠλπίζεν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. **9** ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. **10** εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόμως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. **11** ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν [καὶ] ὁ Ἡρώδης¹ σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας περιβαλὼν ἐσθήτα λαμπρὰν ἀνέπεμφεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. **12** ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅτε Ἡρώδης καὶ ὁ Πιλάτος ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπήρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς αὐτούς.⁸

Jesus Sentenced to Die

(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

13 Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν **14** εἶπεν πρὸς αὐτούς, Προσημέγατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐθέν εὑρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. **15** ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης, ἀνέπεμφεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς², καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ· **16** παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.^{3h}

¹ **11** {C} καὶ ὁ Ἡρώδης Φ^{75} \aleph L N T Ψ (070 καὶ αὐτόν) f^{13} 579 1243 / 547 it^{a,d} syr^{hmg} cop^{bopt} arm geo¹ slav // ὁ Ἡρώδης A B D Δ Θ f^1 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1424 Byz [E G H] *Lect* geo¹ Philo-Carpasia // Ἡρώδης W 1241 1292 1505 I^{AD} eth

² **15** {A} ἀνέπεμφεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς Φ^{75} \aleph B L T Θ (070 ἀνέπεμψαν) 157 892 1071 1241 1243 / 524 it^{aur,f} vg^{mss} cop^{sa,bo} // ἀνέπεμφεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς f^{13} 579 vg^{mss} syr^{hmg} // ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν A D W Δ Ψ f^1 28 180 565 597 700 1006 1010 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G (H 205 ἀνέπεμψεν) N] *Lect* (I 547 ἐνέπεμψα) it^{a,b,c,d,e,ff²,l,q,r¹} vg syr^h slav^{mss} Augustine // ἀνέπεμψα γὰρ αὐτόν πρὸς αὐτόν / 387 syr^{c,s,p} arm geo⁽²⁾ slav^{mss} // ἀνέπεμψα γὰρ αὐτόν πρὸς ὑμᾶς 788 vg^{mss}

³ **16** {A} omit verse 17 Φ^{75} A B L T 070 892* 1241 it^a vg^{ms} cop^{sa,bopt} // include verse 17 ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἓνα (with minor vari-

⁸ 12 NO P: TR AD M // SP: WH // P: NA RSV Scg NIV REB NRSV ^a 16 P: NA RSV TEV FC NIV VP TOB NRSV

18 ἀνέκραγον δὲ παμπληθεὶ λέγοντες, Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν.ⁱ **19** ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ.^k **20** πάλιν δὲ ὁ Πιλάτος προσεφώνησεν αὐτοῖς θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν. **21** οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες, Σταύρου σταύρου αὐτόν. **22** ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὔρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. **23** οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν.⁴ **24** καὶ Πιλάτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν. **25** ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλακὴν ὃν ἠτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν τῷ θελήματι αὐτῶν.^m

The Crucifixion of Jesus

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνά τινα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὅπισθεν τοῦ Ἰησοῦ.ⁿ **27** Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. **28** στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτάς [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν, Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, **29** ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν, Μακάριαι

ants; see Mt 27.15; Mk 15.6) **Ν** W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 157 (180 579 εἶχον) 205 565 597 700 892^c 1006 1010 1071 (1243 ἕνα δέσμιον) 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H (N συνήθειαν for ἀνάγκην)] *Lect* it^{aur, b, c, e, f, ff², l, q, r¹} vg syr^{p, h} (cop^{bo}mss) arm eth geo slav Eusebian Canons; Augustine // include verse 17 after verse 19 D it^d syr^{c, s}

⁴ **23** [B] αὐτῶν **Φ**⁷⁵ **Ν** B L 070 1241 it^{a, aur, b, c, ff², l} vg cop^{sa, bo} Augustine // αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων A D W Δ Θ Ψ 0250 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H N P] *Lect* it^{c, d, f} syr^{(c), (s), p, h} cop^{bo}mss arm eth geo slav // αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχιερέων 1424 // omit καὶ κατίσχυον ... αὐτῶν I 184

¹ 18 P: FC VP ⁴ 19 P: TEV FC NIV NJB ¹ 23 P: NA NJB ^m 25 P: TR WH AD NA M RSV NRSV
² 26 P: NA TEV FC VP Lu REB

αἱ στείραι καὶ αἱ κοιλίαι αἷ οὐκ ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ
οἳ οὐκ ἔθρεψαν.

30 τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσιν,

Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς,
καὶ τοῖς βουνοῖς,
Καλύψατε ἡμᾶς·

31 ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιούσιν, ἐν τῷ ξηρῷ
τί γένηται;°

32 Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι κακοῦργοι δύο σὺν αὐτῷ
ἀναιρεθῆναι.^p **33** καὶ ὅτε ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλού-
μενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κα-
κούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. **34** [Ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν, Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασιν τί
ποιοῦσιν.]]^{5q} διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον
κλήρους.^r **35** καὶ εἰσπήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον
δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες, Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω
ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκλεκτός.^s
36 ἐνέπαιξαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι,
ὄξος προσφέροντες αὐτῷ **37** καὶ λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ
βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν! **38** ἦν δὲ καὶ
ἐπιγραφή ἐπ' αὐτῷ⁶, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων οὗτος.^u

⁵ **34** {A} omit verse 34a ὁ δὲ ... ποιοῦσιν. Φ 75 \aleph ¹ B D* W Θ 070 579 597* 1241 it^a.^d syr^s cop^{sa}.^{bopt} // include verse 34 a (with minor variants; see Ac 7.60) \aleph *.² A C D² L Δ Ψ 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597^c 700 828 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F G H N] Lect it^{aur}. b. c. e. f. ff². l. r¹ vg syr^c. p. h. pal cop^{bopt} arm eth geo slav Diatessaron Jacobus-Justus^{acc.} to Hegesipp Irenaeus^{lat} Hippolytus Origen^{lat} Eusebius Eusebian Canons Ps-Ignatius Apostolic Constitutions Gregory-Nyssa Amphiloichius Didymus^{dub} Ps-Clementines Ps-Justin Chrysostom Cyril Hesychius Theodoret; Ambrosiaster Hilary Ambrose Jerome Augustine // include verse 34a with asterisks E

⁶ **38** {A} ἐπ' αὐτῷ Φ 75 \aleph ¹ B L 070 597 1241 cop^{sa}.^{ms}.^{bopt} // ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένη C* (579* αὐτῆ for ἐπ' αὐτῷ) (it^a) (syr^c.^s) cop^{sa}.^{ms} // γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμ-

^o **31** NO P: TR WH AD M NJB TOB // S: Lu ^p **32** SP: WH // P: TR AD NA Seg Lu // S: NJB TOB
^q **34** P: TEV FC VP REB // ^r P: NA NIV // S: NJB ^s **35** P: TEV FC NIV VP ^t **37** P: M TEV FC NIV VP
^u **38** NO P: WH AD // S: NJB

30 ἄρξονται ... Καλύψατε ἡμᾶς Ho 10.8 (Re 6.16) **33** ἐσταύρωσαν ... ἀριστερῶν Is 53.12
34 Πάτερ ... ποιοῦσιν Is 53.12; Mt 5.44; Ac 7.60 διαμεριζόμενοι ... κλήρους Ps 22.18 **35-36** εἰσπήκει ...
στρατιῶται Ps 22.7-8 **36** ὄξος ... αὐτῷ Ps 69.21

39 Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν λέγων, Οὐχὶ σὺ εἶ ὁ Χριστός; σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. **40** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη, Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; **41** καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν. **42** καὶ ἔλεγεν, Ἰησοῦ, μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν⁷ σου. **43** καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀμὴν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.⁸

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Jn 19.28-30)

44 Καὶ ἦν ἤδη ὥσει ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης **45** τοῦ ἡλίου ἐκλιπόντος⁸, ἐσχίσθη δὲ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

μασιν Ἑλληνικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑβραϊκοῖς (see Jn 19.20) (N^{*}.² omit γεγραμμένη and the two καὶ) C³ W Δ Θ (Ψ f¹³ 33 ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένη) f¹ 28 (157) 180 205 565 (579^c αὐτὴ γεγραμμένη) 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect (l 524^{1/2} it^{fl2} omit καὶ Ῥωμαϊκοῖς) (l 211^{1/2} l 524^{1/2} l 563 omit καὶ Ἑβραϊκοῖς) it^{aur.}(c).e.(f).l.r¹ vg^{cl} syr^{p.}h.pal arm (eth) geo Cyril^{lem} // ἐπιγεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν Ἑλληνικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑβραϊκοῖς (see Jn 19.20) A (D it^d omit first and second καὶ) Q l 950 l 1552^{1/2} it^{(b).}q vg^{ww.}st slav

⁷ **42** {B} εἰς τὴν βασιλείαν P⁷⁵ B L it^{aur.}c.e.f.fl².l.r¹ vg eth? slav^{mss} Origen^{lat}; Hilary Ambrose Jerome Augustine // ἐν τῇ βασιλείᾳ N A C W Δ Θ Ψ 070 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H Q] Lect it^{a.}b.q arm geo slav^{mss} Origen^{gr} Asterius Cyril-Jerusalem Epiphanius; Maximus // transpose ἐν τῇ βασιλείᾳ σου after μου 579 (Gregory-Nyssa Chrysostom Proclus Hesychius omit ὅταν ἔλθῃς) // ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐλεύσεως for ὅταν ... τῇ βασιλείᾳ D it^d

⁸ **45** {B} τοῦ ἡλίου ἐκλιπόντος P⁷⁵ N C^{vid} L 070 579 / 384^{1/3} (syr^h σκοτισθέντος) syr^{hmg} slav Origen^{gr.}lat mss^{acc.}to Origen // τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος P^{75c} B 597 / 68^{1/2} / 76^{1/2} / 211^{1/3} / 387^{1/2} / 770^{1/2} / 773^{1/2} / 813^{1/2} / 950^{1/3} / 1223^{1/2} / 1780^{1/2} Origen // καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος A C³ (D it^d ἐσκοτίσθη δέ) W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 157 180 205

⁴³ NO P: WH AD M // P: TR NA RSV Seg Lu REB NRSV

⁴² ὅταν ἔλθῃς ... σου Mt 16.28 **44-45** ὥσει ... ἐκλιπόντος Am 8.9 **45** τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ Ex 26.31-33; 36.35

46 καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλη ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου.^w τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν.^x **47** Ἴδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχης τὸ γενόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων, Ὅντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.^y **48** καὶ πάντες οἱ συμπαραγεγόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες τὰ στήθη ὑπέστρεφον.^z **49** εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ὁρῶσαι ταῦτα.^{aa}

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

50 Καὶ ἰδὼν ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ βουλευτῆς ὑπάρχων [καὶ] ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος **51** – οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν – ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, **52** οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ **53** καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ οὗ οὐκ ἦν οὐδεὶς οὐπω κείμενος. **54** καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν.^{bb} **55** Κατακολουθήσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλιλαίας αὐτῷ, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ,^{cc} **56** ὑποστρέψασαι δὲ ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα.^{dd}

565 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H Q] *Lect* it^{aur}, f, ff², l, q vg syr^c, s, p, pal (it^a, b, c, e arm geo Diatessaron *omit* καὶ) eth Marcion^{acc}, to Eriphanus^{vid} Origen^{lat} mss^{acc}, to Origen // τοῦ ἡλίου ἐκλιπόντος καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος C^{2vid} // *omit* 33

^w 46 P: FC VP // ^x P: NA TEV NIV VP Lu // S: NJB ^y 47 P: TEV Seg FC VP REB ^z 48 P: NA NJB // S: REB ^{aa} 49 P: WH AD NA M RSV NRSV ^{bb} 54 P: TR AD NA TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^{cc} 55 P: NJB ^{dd} 56 NO P: TR AD NA M Lu NJB REB // P: WH TEV FC NRSV

46 εἰς χεῖρας ... μου Ps 31.5 (Ac 7.59) **48** τύπτοντες τὰ στήθη Lk 18.13 **49** εἰστήκεισάν ... μακρόθεν Ps 38.11; 88.8 γυναῖκες ... Γαλιλαίας Lk 8.2; 23.55 **51** προσεδέχετο ... θεοῦ Lk 2.25, 38 **53** οὗ ... κείμενος Lk 19.30 **55** γυναῖκες ... αὐτῷ Lk 8.2; 23.49

The Resurrection of Jesus
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Jn 20.1-10)

Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἠσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.^{εε}
24 τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέως ἐπὶ τὸ
 μνήμα ἦλθον φέρουσαι ἃ ἠτοίμασαν ἀρώματα.^α **2** εὔρον δὲ
 τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, **3** εἰσελ-
 θοῦσαι δὲ οὐχ εὔρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ¹.
4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου καὶ
 ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῆτι ἀστρα-
 πτούση. **5** ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν
 τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν εἶπαν πρὸς αὐτάς, Τί ζητεῖτε
 τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν· **6** οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ
 ἠγέρθη². μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὡν ἐν τῇ
 Γαλιλαίᾳ **7** λέγων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παρα-
 δοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν καὶ σταυρω-
 θῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.^β **8** καὶ ἐμνήσθησαν
 τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.^γ **9** καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ
 μνημείου ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἔνδεκα καὶ
 πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.^δ **10** ἦσαν δὲ³ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία

¹ **3** {B} τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Φ^{75} \aleph A B C L W Δ Θ Ψ 070 f^{13} 28 33 157 180 205
 565 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] *Lect it*^{aur. c. f. q} vg
 syr^{h, pal} cop^{sa, bo} arm eth^(pp) geo slav Eusebius^{1/2} Hesychius; Augustine // τοῦ Ἰησοῦ 579
 1071 1241 I 1016 syr^{c, s, p} // *omit* D it^{a, b, d, e, ff2, l, r1} Eusebius^{1/2}

² **6** {B} οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ (or ἀλλ') ἠγέρθη Φ^{75} \aleph A B C³ L (W ἀνέστη) Δ Θ
 Ψ 070 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292
 1342 1424 1505 Byz [E F G H] *Lect it*^{aur. f. q} vg syr^{c, s, h, pal} cop^{sa, bo} arm^{mss} (eth) geo^{1, A} slav
 Eusebius Amphilochius Cyril; Augustine // οὐκ ἔστιν ὧδε: ἠγέρθη (see Mt 28.6) C*
 syr^p cop^{bo/mss} (Marcion^{acc. to Epiphanius} *omit* οὐκ ἔστιν ὧδε) Gregory-Nyssa (Epiphanius) //
 ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν it^c // *omit* D it^{a, b, d, e, ff2, l, r1} arm^{mss} geo^B Marcion

³ **10** {B} ἦσαν δὲ Φ^{75} \aleph B L Δ Θ 070 f^{13} 28 33 157 565 579 700 892 1071
 1424 Byz [E F G H] I 253 I^{AD} it^c syr^{p, h} with ^{a, pal/mss} arm eth geo slav Jerome // ἦν δὲ Ψ f^1

^{εε} 56 P: M RSV NRSV // S: NA TEV FC Lu REB // MS: NJB

^α 24.1 S: TR ^β 7 P: TEV FC VP ^γ 8 P: NA Seg NIV // S: NJB ^δ 9 P: REB

^{εε} τὸ μὲν ... ἐντολήν Ex 12.16; 20.10; Dt 5.14

^α 24.1 τῇ δὲ ... σαββάτων Jn 20.19; Ac 20.7; 1 Cor 16.2 **4** καὶ ἰδοὺ ... ἀστραπτουση 2 Macc 3.26;
 Ac 1.10 **5** ἐμφόβων ... αὐτῶν Lk 2.9 **7** τὸν υἱὸν ... ἀναστήνα Mt 16.21; 17.22-23; 20.18-19; Mk 8.31;
 9.31; 10.33-34; Lk 9.22; 17.25; 18.32-33; Ac 17.3 **8** ἐμνήσθησαν ... αὐτοῦ Jn 2.22 **10** Μαγδαληνὴ ...
 αὐταῖς Lk 8.2-3

καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς. ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα, **11** καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἠπίστων αὐταῖς.^e **12** Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθῶνια μόνα, καὶ ἀπήλθεν πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.^{4f}

The Walk to Emmaus

(Mk 16.12-13)

13 Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἦσαν πορευόμενοι εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἐξήκοντα⁵ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἧ ὄνομα Ἐμμαοῦς, **14** καὶ αὐτοὶ ὠμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. **15** καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς, **16** οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.^g **17** εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν⁶ σκυθρωποί.^h **18** ἀποκριθεὶς δὲ εἰς ὄνοματι Κλεοπᾶς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ

205 / 547 it^a, aur, b, f, ff², l, q, r¹ vg syr^{pal}mss Cyril // omit A D W 180 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1505 Lect it^{d, e} syr^{c, s}

⁴ **12** {B} include verse 12 (with minor variants; see Jn 20.3-10) Ϝ⁷⁵ ⳨ A B L W Δ Θ Ψ 070 079 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{aur, c, f, ff²} vg syr^{c, s, p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Amphilocheus Hesychius Ammonius-Alexandria; Augustine // omit verse 12 D it^{a, b, d, e, l, r¹}

⁵ **13** {B} ἐξήκοντα Ϝ⁷⁵ A B D L W Δ Ψ 070 f¹ f¹³ 28 33^{vid} 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{a, aur, b, c, d, f, ff², l} vg syr^{c, s, p, h} cop^{sa, bo} eth slav Augustine // ἐπτά it^e // ἑκατὸν ἐξήκοντα ⳨ N^{vid} Θ 079^{vid} vg^{mss} syr^{pal} arm geo Jerome

⁶ **17** {B} καὶ ἐστάθησαν Ϝ⁷⁵ ⳨ A* B (L ἔστησαν) 070 079 579 it^e syr^{pal} cop^{sa, bo} // καὶ ἔστε A^c W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N P] Lect it^{a, aur, b, c, f, ff², (l), r¹} vg syr^{(c), (s), p, h} arm geo slav Augustine // omit D it^d eth Cyril

^e 11 SP: WH // P: VP REB (omit v. 12) // S: NJB / 12 P: TR WH AD NA M RSV Lu NRSV ^g 16 P: NIV Lu TOB ^h 17 P: NJB

ἔγνωσ τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; **19** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ποῖα; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ⁷, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, **20** ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. **21** ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. **22** ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριναὶ ἐπὶ τὸ μνημεῖον, **23** καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέσαι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. **24** καὶ ἀπηλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ εὔρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.ⁱ **25** καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, Ὡ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεῦειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· **26** οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; **27** καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.^k

28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρώτερον πορεύεσθαι. **29** καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες, Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἤδη ἡ ἡμέρα.^l καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μείναι σὺν αὐτοῖς.^m **30** καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβῶν τὸν ἄρτον εὐλό-

⁷ **19** {B} Ναζαρηνοῦ Ϝ⁷⁵ ⳨ B L 070 079 it^a, aur., c., e., f., r¹ vg Origen; Rebaptism Augustine // Ναζωραίου A D W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz; [E F G H N P] Lect it^b, d., ff^{2,1} cop^{sa} arm geo slav Severian Hesychius

ⁱ **24** SP: NA // P: M TEV FC NIV VP Lu NJB TOB REB ^k **27** NO P: TR WH AD M Lu ^l **29** P: FC VP // ^m P: NIV Lu

19 Ἰησοῦ ... προφήτης Mt 21.11 **21** ὁ μέλλων ... Ἰσραὴλ Lk 1.68; 2.38 **22-23** Mt 28.1-8; Mk 16.1-8; Lk 24.1-11 **24** Jn 20.3-8 **25** πᾶσιν ... προφῆται Lk 24.44 **26** ταῦτα ... Χριστὸν Mt 16.21; Mk 8.31; Lk 9.22; 17.25; Ac 17.3 εἰσελθεῖν ... αὐτοῦ Jn 7.39; 12.16, 23; 13.31-32; 17.1, 5; Ac 3.13 **27** Dt 18.15; Ps 22.1-18; Is 53; Lk 24.44 **30** Lk 22.19

γησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδου αὐτοῖς, **31** αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. **32** καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους, Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν [ἐν ἡμῖν] ὡς ἐλάλει ἡμῖν⁸ ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;" **33** καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εὗρον ἠθροισμένους τοὺς ἑνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, **34** λέγοντας ὅτι ὄντως ἠγέρθη ὁ κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι.⁹ **35** καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.^p

The Appearance to the Disciples

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Jn 20.19-23; Ac 1.6-8)

36 Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν^{9, q}. **37** πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. **38** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί τεταραγμένοι ἐστέ καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν; **39** ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου ὅτι ἐγὼ εἶμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.^r **40** καὶ τοῦτο

⁸ **32** {C} ἐν ἡμῖν ὡς ἐλάλει ἡμῖν **8** (A ἐλάλησεν) L W Δ Θ Ψ f¹ 13 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010^e (1010* *homoioteleuton*) 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H P] *Lect* it^f syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} (it^{aur} vg Jerome^{2/7} *omit second ἡμῖν*) arm geo² slav // ὡς ἐλάλει ἡμῖν **75** B D it^d geo¹ // ἐν ἡμῖν it^{a, b, ff², l, r¹} Origen^{lat 10/11} Origen^{dub} Cyril Didymus; Ambrose^{6/7} Jerome^{1/7} Maximus // *omit* it^{c, e} syr^{c, s} Origen^{gr, lat 1/10}; Ambrose^{1/7} Jerome^{4/7} Augustine

⁹ **36** {B} καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν (see Jn 20.19, 26) **75** **8** A B L Δ Θ Ψ f¹ 13 (28 εἶπεν) 33 157 180 205 565 579 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H] *Lect* syr^{c, s} cop^{sa, bo^{pl}} slav^{mss} Chrysostom Cyril // καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν· ἐγὼ εἶμι, μὴ φοβεῖσθε G P (W εἰρήνη ὑμῖν *after* φοβεῖσθε) (579 ἐγὼ εἶμι *after* φοβεῖσθε) 1241 it^{aur, c, f} vg syr^{p, h, pal} cop^{bo^{pl}} arm (eth) geo slav^{mss} (Amphilochius); Ambrose Augustine // *omit* D it^{a, b, d, e, ff², l, r¹}

^a **32** SP: WH // P: NA TEV FC NIV VP NJB TOB REB ^b **34** P: TEV FC VP TOB ^c **35** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^d **36** P: TEV FC NIV VP ^e **39** P: TEV FC NIV VP

εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.¹⁰ **41** ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων εἶπεν αὐτοῖς, Ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε;^s **42** οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος¹¹. **43** καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.^t

44 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Οὗτοι οἱ λόγοι μου οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὧν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ τοῖς προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.^u **45** τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνίεναι τὰς γραφάς. **46** καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Οὕτως γέγραπται παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, **47** καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς¹² ἅφεςιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη.^v ἀρξάμενοι¹³ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ^w

¹⁰ **40** [B] include verse 40 (with minor variants; see Jn 20.20) Φ^{75} \aleph A B L W Δ Θ Ψ f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^{aur, c, f, q} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Eusebian Canons Athanasius Amphilochius Chrysostom Cyril John-Damasus; Jerome Augustine // omit verse 40 D it^{ab, b, d, e, ff², l, r¹} syr^{c, s}

¹¹ **42** [B] μέρος Φ^{75} \aleph A B D L W 579 it^{d, e} syr^s cop^{sa, bo^{pl}} Clement Origen^{vid} Cyril^{1/2} Ps-Athanasius; Augustine^{1/4} // μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου Δ Ψ f^1 28 33 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E^c H N] *Lect* it^{b, q} syr^{c, p, h} with *, pal cop^{bo^{pl}} eth Justin^{dub} Amphilochius Epiphanius Cyril^{1/2} // μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου E* Θ f^{13} 157 1243 / 253 it^{aur, (c), f, ff², l, r¹} vg (it^a Jerome omit ἀπὸ μελισσίου) arm geo slav Cyril-Jerusalem Proclus; Augustine^{3/4} Varimadum

¹² **47** [B] εἰς Φ^{75} \aleph B syr^p cop^{sa, bo} slav^{mss} // καὶ A C D L W Δ Θ Ψ f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F H N] *Lect* it^{ab, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹} vg syr^{s, h, pal} arm eth geo slav^{mss} Hesychius; Cyprian Hilary Augustine // omit μετάνοιαν εἰς Irenaeus^{lat}

¹³ **47** [B] ἀρξάμενοι \aleph B C* L N 33 cop^{sa, bo} eth geo² slav // ἀρξάμενον D Δ^c it^{aur, b, d, f, ff², q} vg Augustine^{1/2} // ἀρξάμενον Φ^{75} A C³ W Δ^* f^1 f^{13} 28 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F H] *Lect* it^{a, c, e, l, r¹} vg^{mss} syr^{(s), (p), h, pal} Augustine^{1/2} // ἀρξάμενος Θ Ψ 565 1071 / 770^{1/2} / 859 / 1016 geo¹

¹⁴ **41** P: FC VP ¹⁴³ NO P: TR AD FC VP Lu // SP: WH // S: NJB ⁴⁴ P: TEV FC NIV VP ⁴⁷ NO C: (TR) (WH) (AD) (NA^{me}) (M) RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV // * C: TR WH AD NA^{me} M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV

41 Ἔχετε ... βρώσιμον Jn 21.5 **42** Jn 21.9-10 **44** δεῖ ... ἐμοῦ Lk 18.31; 24.27 **46** Οὕτως ... Χριστὸν Is 53 ἀναστῆναι ... ἡμέρᾳ Ho 6.2 **47** κηρυχθῆναι ... ἔθνη 1 Tm 3.16

48 ὑμεῖς μάρτυρες τούτων.^x 49 καὶ [ἰδοῦ] ἐγώ¹⁴ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε ἐξ ὕψους δύναμιν.^y

The Ascension of Jesus

(Mk 16.19-20; Ac 1.9-11)

50 Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς [ἔξω] ἕως πρὸς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτούς.^z 51 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.^{15 aa} 52 καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν¹⁶ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης 53 καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ εὐλογοῦντες¹⁷ τὸν θεόν.¹⁸

¹⁴ 49 {C} καὶ ἰδοῦ ἐγώ A B C Δ Θ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F H N] *Lect* it^{f, q} syr^{h, pal} arm eth geo slav Gaudentius^{vid} Jerome^{vid} // καὶ ἐγὼ ἰδοῦ W 1 // κάγω or καὶ ἐγώ Ϝ⁷⁵ N D L 33 579 597 it^{a, aur, b, c, d, e, ff², l, r¹} vg syr^{s, p} cop^{sa, bo} Ambrose Augustine

¹⁵ 51 {B} καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν Ϝ⁷⁵ N² A B C L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F H] *Lect* (l 1627 εἰς τοὺς οὐρανοὺς) it^{aur, c, f, q, r¹} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo² slav Severian (Hesychius); Augustine^{2/3} // omit N* D it^{a, b, d, e, ff², l} syr^s geo¹ Augustine^{1/3}

¹⁶ 52 {B} προσκυνήσαντες αὐτὸν Ϝ⁷⁵ N A B C L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F H] *Lect* it^{aur, f, q} vg^{mss} syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo¹ slav // προσκυνήσαντες 700 l 253 it^c vg // omit D it^{a, b, d, e, ff², l} syr^s geo² Augustine

¹⁷ 53 {B} εὐλογοῦντες Ϝ⁷⁵ N B C* L syr^{s, pal} cop^{sa, bo} geo // αἰνοῦντες D it^{a, b, d, e, ff², l, r¹} Augustine // αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες A C² W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [(F) H] *Lect* it^{aur, c, f, q} vg syr^{p, h} arm eth slav (Hesychius)

¹⁸ 53 {A} θεόν. Ϝ⁷⁵ N C* D L W 1 33 it^{a, aur, b, d, e, ff², (q)} vg^{mss} syr^{s, pal} cop^{sa, bo} arm ethTH geo // θεόν. ἀμήν. A B C² Δ Θ Ψ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [F H] *Lect* it^{c, f, l, r¹} vg syr^{p, h} cop^{bo, mss} eth^{pp} slav // θεόν. ἀμήν. plus Jn 8.3-11 (see pages 347–348) 1333^{supp} (but only as lesson of Oct. 8th on fly-leaf)

^x 48 P; NJB ^y 49 P; TR WH AD NA M RSV TOB REB NRSV : 50 P; Seg ^z 51 P; NA

ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ

The Word Became Flesh

1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.^a **2** οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.^b **3** πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν.^c ὃ γέγονεν^d **4** ἐν¹ αὐτῷ ζωὴ ἦν², καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. **5** καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.^e

¹ 3-4 {B} οὐδὲ ἓν. ὃ γέγονεν ἐν Φ^{75c} C (D οὐδὲν for οὐδὲ ἓν) L W^{supp} 050* 0141*^{vid} (0141^c omit ὃ γέγονεν) it^b vg^{ww, st} syr^{c, (pal)} cop^{sa} Heracleon^{acc} to Origen Ptolemy^{Flora} Ptolemy and Valentinians^{acc} to Irenaeus Theophilus Irenaeus^{lat, arm} Clement Naassenes and Peratini^{acc} to Hippolytus Hippolytus Heraclides and mss^{acc} to Origen Origen Letter of Hymenaeus Alexander Eusebius^{15/19} Arians^{acc} to Epiphanius Athanasius Marcellus Meletius Cyril-Jerusalem (Apollinaris) Gregory-Nyssa Eunomius Didymus^{dub 2/3} Macarius/Symeon Epiphanius^{6/10} Heretics^{acc} to Chrysostom Cyril Hesychius^{2/5} Theodoret^{3/5}; Tertullian Cyprian Novatian Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary Arians^{acc} to Ambrose Ambrose^{6/7} Chromatius many people^{acc} to Jerome Jerome^{12/18} Augustine // οὐδὲ ἓν. ὃ γέγονεν ἐν 28 205 1241 / 524^{vid} / 858 / 1016 // οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν ἐν N² Θ Ψ 050^c f¹³ (1 1071 οὐδὲν for οὐδὲ ἓν) 33 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect vg^{cl} syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo slav Adamantius Alexander^{mss} Eusebius^{4/19} Didymus^{dub 1/3} Ps-Ignatius Epiphanius^{4/10} Chrysostom Theodore Marcus-Eremita Paul-Emesa Hesychius^{3/5} Theodoret^{2/5} (John-Damascus); Egyptians^{acc} to Ambrose Ambrose^{1/7} Jerome^{6/18} // οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν ἐν (without dots) (Φ^{66} \aleph^{*} οὐδὲν for οὐδὲ ἓν) Φ^{75*} A B Δ / 253

² 4 {A} ἦν $\Phi^{66, 75}$ A B C L Δ Θ Ψ 050 0141 0234 f¹ f¹³ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect vg syr^{p, h, pal} cop^{bo} arm geo slav Diatessaron^{arm} Irenaeus^{lat^{mss}} Clement^{from Theodotus} Clement^{3/5} Origen^{er, lat 1/2} Eusebius Didymus^{dub} Macarius/Symeon Epiphanius Chrysostom Cyril Hesychius Theodoret; Victorinus-Rome^{1/5} Jerome Augustine^{12/22} // ἔστιν \aleph D it^{a, aur, b, c, e} f, f², q vg^{mss} syr^c cop^{sa} eth Diatessaron^{syr} Ptolemy^{acc} to Irenaeus Valentinians^{acc} to Irenaeus Irenaeus^{lat} Naassenes and Peratini^{acc} to Hippolytus Clement mss^{acc} to Origen Origen^{lat 1/2}; Cyprian Victorinus-Rome^{4/5} Ambrosiaster Hilary Ambrose Gaudentius Augustine^{10/22} // omit W^{supp}

^a 1 SP: WH ^b 2 P: NIV ^c 3 NO C: (TR) AD NA^{mff} M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB^{mff} TOB REB NRSV^{mff} // as text: RSV^{mff} REV^{mff} Seg^{mff} FC^{mff} Lu^{mff} REB^{mff} // ^d C: TR AD NA^{mff} M RSV TEV Seg FC NIV VP LU NJB^{mff} TOB REB NRSV^{mff} // as text: RSV^{mff} TEV^{mff} Seg^{mff} FC^{mff} Lu^{mff} REB^{mff} ^e 5 NO P: TOB

1-2 Jn 17.5; 1 Jn 1.1-2 1 ὁ λόγος Re 19.13 3 Wsd 9.1; Jn 1.10; 1 Cor 8.6; Col 1.16-17; He 1.2 4 ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν Jn 5.26 5 Jn 3.19

6 Ἐγένετο ἄνθρωπος,^f ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης· 7 οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. 8 οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.^g 9 Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν,^h ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον,ⁱ ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.^k 10 ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. 11 εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. 12 ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, 13 οἱ οὐκ³ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς⁴ ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.^{3l}

14 Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἔθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς

³ 13 {A} οἱ οὐκ ... ἐγεννήθησαν (see also footnote 4) \mathfrak{P}^{66} \mathfrak{N}^2 C D^e L W^{supp} Ψ 0141 f¹ f¹³ 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] *Lect* it^{aur, c, e, f, ff², q} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Valentinians^{acc. to Tertullian Origen^{gr, lat} 1/2} Eusebius Asterius Athanasius Ps-Athanasius Marcellus Cyril-Jerusalem Didymus^{dub} Macarius/Symeon Epiphanius Chrysostom Severian Cyril Theodotus-Ancyra Hesychius Theodoret; Ambrosiaster Hilary Ambrose^{3/5} Chromatius Jerome^{2/3} Augustine^{10/14} // οἱ οὐκ ... ἐγεννήθησαν \mathfrak{P}^{75} A B* Δ Θ 28 1071 // οὐκ ... ἐγεννήθησαν D* it^a Augustine^{3/14} // ὅς οὐκ ... ἐγεννήθη it^b (syr^{c, p^{ms}} οἱ [sic]) Irenaeus^{lat} Origen^{lat 1/2}; Tertullian Ambrose^{2/5} Jerome^{1/3} Augustine^{1/14} Sulpicius^{vid}

⁴ 13 {A} οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός (see also footnote 3) $\mathfrak{P}^{66, 75}$ \mathfrak{N}^2 (\mathfrak{N}^* D* omit $\acute{\epsilon}\kappa$) A B² C D² L W^{supp} Δ Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 (1010 οὐτε ... οὐτε) 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] *Lect* it^{a, aur, b, c, e, f, ff², q} vg syr^{c, p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Valentinians^{acc. to Tertullian Irenaeus^{lat} Origen Methodius Eusebius^{1/2} Asterius Basil-Ancyra Athanasius (Marcellus) Cyril-Jerusalem (Gregory-Nyssa) Didymus^{dub} Macarius/Symeon Epiphanius Chrysostom Cyril^{5/6} Theodotus-Ancyra Theodoret John-Damascus; Tertullian Hilary Ambrosiaster Ambrose Chromatius Jerome Augustine Sulpicius // omit B* Ps-Athanasius}

^l 6 NO C: TR WH AD RSV TEV Seg FC NIV NRSV *8 SP: WH // P: NA M RSV Lu NJB ^h 9 NO C: P WH NJB NRSV^{ms} // as text: NJB^{ms} // ⁱ NO C: TR WH AD Seg^{ms} Lu NJB^{ms} REB^{ms} NRSV^{ms} // as text: NJB^{ms} // ⁴ P: TEV FC NIV VP REB NRSV ^l 13 NO P: AD NJB TOB REB // SP: WH

6 Mt 3.1; Mk 1.4; Lk 1.13, 17, 76; 3.2 8 οὐκ ... φῶς Jn 1.20 9 1 Jn 2.8 10 ἐν τῷ κόσμῳ ἦν Jn 1.14 ὁ κόσμος δι' ... ἐγένετο Jn 1.3; 1 Cor 8.6; Col 1.16; He 1.2 ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω Jn 17.25 12 Ga 3.26 13 Jn 3.3, 5, 6; Jas 1.18; 1 Pe 1.23; 1 Jn 3.9; 5.18 14 ὁ λόγος ... ἐγένετο Ps Sol 7.6; Ro 1.3; Ga 4.4; Php 2.7; 1 Tm 3.16; He 2.14; 1 Jn 4.2 ἔθεασάμεθα ... αὐτοῦ Is 60.1-2; Lk 9.32; Jn 2.11

παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.^m **15** Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν λέγων, Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.ⁿ **16** ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος· **17** ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.^o **18** θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε· μονογενὴς θεὸς^s ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.^p

The Testimony of John the Baptist

(Mt 3.1-12; Mk 1.2-8; Lk 3.15-17)

19 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν [πρὸς αὐτὸν]⁶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευίτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; **20** καὶ ὠμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνήσατο, καὶ ὠμολόγησεν ὅτι Ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστός.^q **21** καὶ ἠρώτησαν αὐτόν,

⁵ **18** [B] μονογενὴς θεός^Φ66⁸ N* B C* L syr^p. h^mg^e geo³ Origen^{gr 2/4} Didymus Cyril^{1/4} // ὁ μονογενὴς θεός^Φ75 N² 33 cop^{bo} Clement^{2/3} Clement^{from Theodotus 1/2} Origen^{gr 2/4} Eusebius^{3/7} Basil^{1/2} Gregory-Nyssa Epiphanius Serapion^{1/2} Cyril^{2/4} // ὁ μονογενὴς υἱός A C³ W^{supp} Δ Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^a. aur. b. c. e. f. ff². 1 vg syr^e. h. pal arm eth geo¹ slav Irenaeus^{lat 1/3} Clement^{from Theodotus 1/2} Clement^{1/3} Hippolytus Origen^{lat 1/2} Letter of Hymenaeus Alexander Eustathius Eusebius^{4/7} Serapion^{1/2} Athanasius Basil^{1/2} Gregory-Nazianzus Chrysostom Theodore Cyril^{1/4} Proclus Theodoret John-Damascus; Tertullian Hegemonius Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary^{5/7} Ps-Priscillian Ambrose^{10/11} Faustinus Gregory-Elvira Phoebadius Jerome Augustine Varimadum // μονογενὴς υἱός θεοῦ it^q Irenaeus^{lat 1/3}; Ambrose^{1/11} vid // ὁ μονογενὴς vg^{ms} Ps-Vigilius^{1/2}

⁶ **19** [C] πρὸς αὐτόν B C* 33 892^c 1010 1071 it^a. aur. b. c syr^c. p. pal cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom^{lem} Cyril // πρὸς αὐτόν after Λευίτας^Φ66^c vid A Θ Ψ f¹³ 157 579 1243 (1424 after Ἰουδαῖοι) it^e. f. ff². 1. q. r¹ vg syr^h Augustine // omit^Φ66^a. 75 N C³ L W^{supp} Δ 0141 f¹ 28 180 205 565 597 700 892* 1006 1241 1292 1342 1505 Byz [E F G H] Lect Origen^{lem}

^m **14** P: TR TEV NIV NJB REB ⁿ **15** P: TEV FC VP NJB REB ^o **17** SP: NA ^p **18** NO P: TR // P: WH AD M // MS: Seg NJB ^q **20** P: TEV Seg FC NIV VP

^m **15** Jn 1.30 Ὁ ... ἐρχόμενος Mt 3.11; Mk 1.7; Jn 1.27 ⁿ **16** ἐκ ... ἐλάβομεν Col 2.10 ^o **17** ὁ νόμος ... ἐδόθη Ex 31.18; 34.28; Jn 7.19 ^p **18** θεὸν ... πάποτε Ex 33.20; Jn 6.46; 1 Tm 6.16; 1 Jn 4.12 μονογενὴς ... ἐξηγήσατο Mt 11.27; Lk 10.22 ^q **20** Jn 3.28

Τί οὖν; Σὺ Ἡλίας εἶ; καὶ λέγει, Οὐκ εἰμί. Ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, Οὐ. 22 εἶπαν οὖν αὐτῷ, Τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δώμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; 23 ἔφη,

Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ,

Εὐθύνετε τὴν ὁδὸν κυρίου,

καθὼς εἶπεν Ἡσαίας ὁ προφήτης.⁷ 24 Καὶ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων. 25 καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν αὐτῷ, Τί οὖν βαπτίζεις εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὐδὲ Ἡλίας οὐδὲ ὁ προφήτης; 26 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων, Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος ὑμῶν ἔστηκεν⁸ ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, 27 ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, οὗ οὐκ εἰμί [ἐγὼ] ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.⁹ 28 Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο⁹ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων.¹

⁷ 21 [C] Τί οὖν; Σὺ Ἡλίας εἶ· (P⁶⁶ τίς) P⁷⁵ C* (W^{supp} εἶ Ἡλίας) Ψ 33 it^(e). ff². 1 Origen // Τί οὖν Ἡλίας εἶ N L 0141 it^a Cyril // Τί οὖν; Ἡλίας εἶ σύ A C³ Δ Θ 0234 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 (828* τίς οὖν) 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{aur.} c. f. q vg syr^h (it^b. r¹ cop^{sa}. bo Tertullian omit τί οὖν) Chrysostom; Augustine // Σὺ οὖν τί; Ἡλίας εἶ B (arm) (slav) // Σὺ τίς εἶ; Ἡλίας εἶ 1071 eth (geo)

⁸ 26 [B] ἔστηκεν P⁶⁶ A C T^{vid} W^{supp} Δ Θ Ψ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F H N] Lect it^f vg Heracleon^{acc.} to Origen 1/2 Origen^{7/10} Chrysostom Severian Cyril^{2/3}; Augustine^{1/2} // εἰστήκει P⁷⁵ (N ἔστηκε) 1071 // στήκει B G L 083 0141 I Heracleon^{acc.} to Origen 1/2 Origen^{3/10} Cyril^{1/3} (stat it^a. aur. b. c. e. ff². l. q vg^{mss} syr^c. s. p. h. pal cop^{sa}. bo arm eth geo slav Origen^{lat}; Cyprian Ambrose Jerome Augustine^{1/2})

⁹ 28 [C] ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο (P⁶⁶ N* ἐγένετο ἐν Βηθανίᾳ) P⁷⁵ A B C* L W^{supp} Δ Θ Ψ* 28 157 205 565 579 597 700 892^{int} 1006 1010 1071 1241 1243 1342 1424 Byz^{pt} [E F G H (N)] Lect it^{aur.} c. f. ff². l. q (it^a. b. e. r¹) vg syr^p. h. pal^{mss} cop^{bo} slav Origen Eusebius (Epiphanius) (mss^{acc.} to Chrysostom) Chrysostom; Ambrosiaster Augustine // ἐν Βηθαβαρᾷ ἐγένετο (N² ἐγένετο ἐν Βηθαβαρᾷ) C² T^{vid} Ψ^c 083 0141 f¹³ 1 (13 828 Βηθαβαρᾷ) 33 180 (892^{v.r.} syr^{hmg} cop^{sa} mss Βηθαβαρᾷ) 1292 1505 Byz^{pt} 1770 1773 I^{AD} (syr^c. s. pal^{mss}) cop^{sa} mss arm geo Origen Eusebius (Epiphanius) (mss^{acc.} to Chrysostom) Cyril

¹ 23 P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV ² 27 P: TEV Seg FC NIV VP ³ 28 SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NJB REB NRSV

21 Σὺ Ἡλίας ... εἰμί Mt 11.14; 17.11-13; Mk 9.13 Ὁ προφήτης εἶ σύ Dt 18.15, 18; Jn 6.14; 7.40; Ac 3.22; 7.37 23 φωνὴ ... κυρίου Is 40.3 (Mt 3.3; Mk 1.3; Lk 3.4) 25-26 Τί ... ὕδατι Mt 21.25; Mk 11.30; Lk 20.4; Jn 1.33 27 ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος Jn 1.15 ὁ ὀπίσω ... ὑποδήματος Ac 13.25 28 Mt 3.13; Jn 10.40

The Lamb of God

29 Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει, Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. 30 οὗτός ἐστιν ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εἶπον, Ὅπισω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. 31 κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτίζων." 32 Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι Τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. 33 κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 34 κἀγὼ ἐώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς¹⁰ τοῦ θεοῦ."

The First Disciples

35 Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο 36 καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει, Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ.^w 37 καὶ ἤκουσαν οἱ δύο μαθηταὶ αὐτοῦ λαλοῦντος καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. 38 στραφεῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας λέγει αὐτοῖς, Τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Ῥαββί, ὃ λέγεται μεθερμηνευόμενον Διδάσκαλε,

¹⁰ 34 {B} ὁ υἱός P^{66,75} N² A B C L W^{supp} Δ Θ Ψ 083 0141 0233^{vid} f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N P] Lect it^{sur}. c. f. l. q vg syr^p. h. pal^{mss} cop^{bo} arm eth geo slav Origen Asterius Chrysostom Cyril John-Damascus; Augustine^{3/4} // ὁ ἐκλεκτός P¹⁰⁶vid N* it^b. c. ff² syr^c. s Ambrose Augustine^{1/4} // ὁ ἐκλεκτός υἱός it^a. ff^{2c} vg^{mss} syr^{pal^{mss}} (syr^{pal^{mss}} ὁ μονογενής υἱός) cop^{sa}

*31 SP: WH NA // P: TEV FC NIV VP Lu REB *34 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV *36 P: TEV FC NIV VP

29 Τῇ ... θεοῦ Jn 1.36 ὁ ἀμνὸς ... κόσμου Is 53.6-7; Ac 8.32; 1Pe 1.18-19 30 Jn 1.15 32 Τεθέαμαι ... αὐτόν Mt 3.16; Mk 1.10; Lk 3.22 34 οὗτος ... θεοῦ Mt 3.17; 17.5; 27.54; Mk 9.7; 15.39; Lk 9.35; Jn 20.31; Ac 9.20 36 Jn 1.29

ποῦ μένεις; **39** λέγει αὐτοῖς, Ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε.^x ἦλθαν οὖν καὶ εἶδαν ποῦ μένει καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.^y **40** Ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.^z **41** εὐρίσκει οὗτος πρῶτον¹¹ τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα καὶ λέγει αὐτῷ, Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύομενον Χριστὸς.^{aa} **42** ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.^{bb} ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωάννου¹², σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος.^{cc}

The Calling of Philip and Nathanael

43 Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εὐρίσκει Φίλιππον. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀκολουθεῖ μοι.^{dd} **44** ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαιδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου.^{ee} **45** εὐρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ, Ὁν ἔγραψεν Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφήται εὐρήκαμεν, Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ. **46** καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ, Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ [ὁ] Φίλιππος, Ἔρχου καὶ ἴδε.^{ff} **47** εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν

¹¹ **41** {B} πρῶτον $\mathfrak{P}^{66,75}$ \aleph^2 A B Θ Ψ 083 0233^{vid} f^1 f^{13} 205 892 1243 I 253 I 672 I 673 I 1016 I 1074 I 1627 it^a, aur, c, f, ff², 1, q vg syr^{p, h, pal}? cop^{sa, bo} arm geo slav Epiphanius; Gaudentius // πρῶτος \aleph^* L W^{supp} Δ 0141 28 157 180 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1505 Byz [E F G H] Lect syr^{pal}? Chrysostom^{lem} Cyril^{lem} // προῶ it^{b, e, z} ^{vid} (it^{vid} πρῶτον προῶ) syr^s // omit 1424 vg^{ms} syr^c Augustine

¹² **42** {B} Ἰωάννου $\mathfrak{P}^{66,75,106}$ \aleph (B* Ἰωάννου) L W^{supp} 33 it^a, b, f, ff², 1, r¹ vg^{ms} cop^{sa, bo} Jerome // Ἰωνᾶ A B² Δ Ψ 0141 0233 f^1 f^{13} 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{c, (q)} vg^{cl} (it^{aur} vg^{ms} Bariona) syr^{s, p, h, pal} cop^{bo} arm eth geo slav Serapion Epiphanius Chrysostom Cyril^{lem} // Ἰωαννᾶ Θ (1241 Ἰωανᾶ) I 890 vg^{ww, st} // frater Andreae it^e

^x **39** P: FC NIV // ^y P: TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB ^z **40** P: NA ^{aa} **41** P: FC VP ^{bb} **42** P: TEV NIV // ^{cc} SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg Lu NJB TOB REB NRSV ^{dd} **43** P: FC NIV VP ^{ee} **44** P: Seg ^{ff} **46** SP: NA // P: TEV FC NIV VP

40-42 Ἦν ... Ἰησοῦν Mt 4.18-20; Mk 1.16-18 **41** Μεσσίαν ... Χριστὸς Jn 4.25 **42** Σὺ ... Πέτρος Mt 10.2; 16.18; Mk 3.16; Lk 6.14 **44** ἦν ... Βηθσαιδά Jn 12.21 **45** Ὁν ... προφήται Dt 18.18; Is 7.14; 9.6; Eze 34.23

Ναθαναήλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. **48** λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ, Πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκὴν εἶδόν σε. **49** ἀπεκρίθη αὐτῷ Ναθαναήλ, Ραββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ βασιλεὺς εἶ τοῦ Ἰσραήλ. **50** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι εἶπόν σοι ὅτι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψη.^{ss} **51** καὶ λέγει αὐτῷ, Ἄμην ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.^{hh}

The Wedding at Cana

2 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ. **2** ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. **3** καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, Οἶνον οὐκ ἔχουσιν. **4** [καὶ] λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου.^a **5** λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, Ὅ τι ἂν λέγη ὑμῖν ποιήσατε.^b **6** ἦσαν δὲ ἐκεῖ λίθιναι ὑδρῖαι ἕξ κατὰ τὸν καθαρισμόν τῶν Ἰουδαίων κείμεναι, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.^c **7** λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος.^d καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.^e **8** καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ· οἱ δὲ ἤμεγκαν. **9** ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἡντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν

^{ss} 50 P: FC VP ^{hh} 51 P: WH AD M RSV NRSV

^a 2.4 P: TEV FC NIV VP ^b 5 P: TEV FC NIV VP ^c 6 P: NIV ^d 7 P: FC VP ^e P: NIV ^f 8 P: NIV FC VP

49 σὺ ... θεοῦ Ps 2.7; Mt 3.17; 14.33; 16.16; Mk 1.11; 3.11; Lk 3.22; 4.41; Jn 11.27; Ac 13.33 βασιλεὺς ... Ἰσραήλ Zph 3.15; Mt 27.42; Mk 15.32; Jn 12.13 **51** τοὺς ... καταβαίνοντας Gn 28.12

2.1 Jn 4.46 **4** οὐπω ... μου Jn 7.30; 8.20 **5** Ὁ ... ποιήσατε Gn 41.55 **6** κατὰ ... Ἰουδαίων Mk 7.3-4; Jn 3.25

νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος **10** καὶ λέγει αὐτῷ, Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.^g **11** Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφάνέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.^h

12 Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ [αὐτοῦ] καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ¹ καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.ⁱ

The Cleansing of the Temple

(Mt 21.12-13; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46)

13 Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς.^k **14** καὶ εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους, **15** καὶ ποιήσας φραγέλιον² ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεεν τὸ κέρμα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψε, **16** καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου!^l

¹ **12** [C] καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Φ^{66c} A Δ Θ 0233 f¹ f¹³ (13) (28) 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 (1010) 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lect it^f (j), r¹ vg syr^p, b, pal cop^{sa, bo} eth geo² slav Origen^{1/4}; Augustine // καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ $\Phi^{66s, 75}$ B (L 0141 omit αὐτοῦ after μαθηταὶ) Ψ 0162 1071 it^c vg^{ms} Origen^{3/4} (Origen^{supp}) Chrysostom // καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Φ (579 it^q cop^{bo}ms μαθηταὶ for ἀδελφοὶ) it^(a), aur, b, c, e, ff^{2, 1} arm geo¹ Eriphanius; Jerome // καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ W^{supp} (1241 omit καὶ ἡ μήτηρ) // καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ I 858

² **15** [B] φραγέλιον \aleph A B Δ Θ Ψ 0233 f¹³ 28 157 180 205 579 597 700 1006 1071 1292 1342 1424 1505 Byz [E F H P] Lect it^l syr^{p, h} cop^{sa, bo, ach²} arm eth geo Origen Cyril^{3/4} // ὡς φραγέλιον $\Phi^{66, 75}$ G L N W^{supp} 0141 0162 f¹ 33 565 892 1010 1241 1243 I 253 it^{a, aur, b, c, e, f, ff², j, q} vg syr^{hmg, pal} slav Origen^{supp} (Cyril^{1/4}); Augustine

^g **10** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^h **11** NO P: NJB TOB // S: TR NIV REB // MS: WH ⁱ **12** NO P: TR AD REB // P: WH NA M RSV NIV NRSV // MS: NJB ^k **13** P: NA ^l **16** P: FC NIV VP

11 Ταύτην ... Γαλιλαίας Jn 4.54; 20.30 ἐφάνέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ Lk 9.32; Jn 1.14; 12.41 **12** Mt 4.13 **13** ἐγγὺς ... Ἰουδαίων Jn 6.4; 11.55 **16** τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου Lk 2.49

17 Ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεται με.^m 18 ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ, Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς; 19 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Λύσατε τὸν ναὸν τούτου καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. 20 εἶπαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Τεσσεράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν οἰκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;ⁿ 21 ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. 22 ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.^o

Jesus Knows All Men

23 Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 24 αὐτὸς δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτόν³ αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας 25 καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.^p

Jesus and Nicodemus

3 Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων. 2 οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτόν

³ 24 {C} αὐτόν⁸* A* B L 700 1071 Cyril^{1/2} // ἕαυτόν⁶⁶ ⁸² A^c W^{supp} Δ Θ Ψ 050 083 0141 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N P] it^a, aur, b, c, e, f, ff², j, l, q, r¹ vg syr^s, p, h, pal cop^{sa}, bo arm geo slav Origen Origen^{supp} Chrysostom Cyril^{1/2}; Jerome Augustine Varimadum // omit ⁷⁵ P⁷⁵ 579 eth Didymus^{dub}

^m 17 P: NA TEV Seg FC NIV VP Lu ^o 20 P: TEV FC VP ^o 22 NO P: TR // P: WH AD NA M RSV Seg NIV Lu NRSV ^p 25 P: WH AD NA M RSV NRSV

17 Ὁ ζῆλος ... με Ps 69.9 19 Mt 26.61; 27.40; Mk 14.58; 15.29; Ac 6.14 21 τοῦ ναοῦ ... αὐτοῦ 1 Cor 6.19 22 Lk 24.6-8; Jn 12.16; 14.26 23 πολλοὶ ... ἐποίει Jn 7.31; 11.47-48

3.1-2 Ἦν ... νεκτός Jn 7.50; 19.39

νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ῥαββί, οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾗ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. **3** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.^a **4** λέγει πρὸς αὐτὸν [ὁ] Νικόδημος, Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέροντων; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δευτέρον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; **5** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. **6** τὸ γεγενημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν, καὶ τὸ γεγενημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστίν. **7** μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. **8** τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστίν πᾶς ὁ γεγενημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.^b **9** ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; **10** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;^c **11** ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὁ ἑώρακαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. **12** εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἶπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε;^d **13** καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.^e **14** καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὑψώσεν τὸν ὄφιν ἐν

¹ **13** [B] ἀνθρώπου $\mathfrak{P}^{66, 75}$ \aleph B L T W^{supp} 083 086 33 1010 1241 cop^{sa}, bo^{pl}, ach², fay geo² Diatessaron Origen^{lat} 2/4 Eusebius Adamantius Gregory-Nazianzus Apollinaris Gregory-Nyssa Didymus Epiphanius^{3/4} Cyril^{1/4/16} (Cyril^{1/16} θεοῦ) Theodoret^{1/3}; Jerome^{1/3} // ἀνθρώπου ὁ ὧν ἐν τῷ οὐρανῷ A^c (A^{*vid} omit ὧν) Δ Θ Ψ 050 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect (l 751^{1/2} θεοῦ for ἀνθρώπου) it^a, aur. b. c. f. ff², j. l. q. r¹ vg (it^c syr^c, pal Zeno ὅς ἦν)

^a 3 SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^b 8 SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB REB ^c 10 P: NRSV ^d 12 P: VP REB ^e 13 End quotation from v. 10: TEV // SP: NA // P: M TEV Seg Lu

2 Ῥαββί ... διδάσκαλος Mt 22.16 οὐδεὶς ... αὐτοῦ Jn 9.16; Ac 10.38 **5** ἐὰν ... πνεύματος Tt 3.5 **8** τὸ ... ὑπάγει Ec 11.5 **11** ὁ οἶδαμεν ... λαμβάνετε Jn 3.32; 8.26 **12** Wsd 9.16; Lk 22.67 **13** οὐδεὶς ... καταβάς Pr 30.4; Ro 10.6 **14** Μωϋσῆς ... ἐρήμῳ Nu 21.9

τῆ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
15 ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων ἐν αὐτῷ² ἔχη ζωὴν αἰώνιον!

16 Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον.⁸ **17** οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνη τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.^h **18** ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. **19** αὕτη δέ ἐστίν ἡ κρίσις ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ αὐτῶν πονηρὰ τὰ ἔργα. **20** πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράστων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ τὰ ἔργα αὐτοῦ· **21** ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῆ αὐτοῦ τὰ ἔργα ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.ⁱ

Jesus and John the Baptist

22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν καὶ ἐκεῖ διέτριβεν μετ' αὐτῶν καὶ

syr^p,^h cop^{bopt} arm eth geo¹ slav Hippolytus Origen^{lat 2/4} Adamantius^{lat} Eustathius Ps-Dionysius Amphilochius Epiphanius^{1/4} Chrysostom Paul-Emesa Cyril^{1/16} Hesychius Theodore^{3/4} John-Damascus; Hilary Lucifer Ambrosiaster Ambrose Chromatius Jerome^{2/3} Augustine // ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 0141 / 68^{1/2} / 673 / 1223^{1/2} / 1627^{1/2} syr^s

² **15** {B} ἐν αὐτῷ Φ^{75} B T W^{supp} 083 0141 Cyril^{ms} // ἐπ' αὐτῷ Φ^{66} L (579 *only* αὐτῷ) Cyril // εἰς αὐτόν \aleph 086 f¹ 33 205 565 it^a, f^c Gregory-Nyssa^{vid} Cyril^{ms} // εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται ἀλλ' (see 3.16) (Φ^{63vid} A ἐπ' αὐτόν) Δ Θ Ψ f¹³ 28 157 180 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] *Lect* (/ 127 / 1016^{1/2} ἐπ' αὐτῷ; / 950 οὐ μὴ) it^{b, c, f^a, ff^{2, j, q}} vg^{cl} (it^{aur, c, l, r¹} vg^{ms, st} ἐν αὐτῷ) syr^{s, p, h}

¹ **15** End quotation from v. 10: RSV NIV^{ms} NRSV^{ms} // NO P; TR AD NA M TEV Seg FC Lu NJB TOB // SP: WH // S: VP ² **16** P: NRSV ³ **17** P; TEV VP ⁴ **21** End quotation from v. 10: TR FC NIV VP NJB TOB REB NRSV // P: TR AD NA M

14 ὑψωθῆναι ... ἀνθρώπου Jn 8.28; 12.34 **15** Jn 20.31 **16** Οὕτως ... ἔδωκεν Ro 8.32; 1 Jn 4.9-10 ἵνα ... αἰώνιον Jn 3.36; 10.28; 1 Jn 5.13 **17** Jn 12.47 οὐ ... κρίνη τὸν κόσμον Jn 5.22, 30; 8.15-16; Ac 17.31 **18** ὁ πιστεύων ... κρίνεται Jn 5.24 **19** τὸ φῶς ἐλήλυθεν ... κόσμον Jn 1.5, 9; 8.12; 9.5 **20** Eph 5.11-13 **21** ὁ δὲ ... ἀλήθειαν Tob 4.6 LXX **22** Jn 3.26; 4.1-2

ἐβάπτιζεν.^k **23** ἦν δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρ-
 γίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. **24** οὐπῶ γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς
 τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.^l **25** Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ
 τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου³ περὶ καθαρισμοῦ.
26 καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπαν αὐτῷ, Ῥαββί,
 ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας,
 ἴδε οὗτος βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.^m
27 ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος
 λαμβάνειν οὐδὲ ἐν ἑάν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ
 οὐρανοῦ. **28** αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον [ὅτι]
 Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμὶ
 ἔμπροσθεν ἐκείνου. **29** ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν·
 ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ
 χαρᾶ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ
 χαρὰ ἣ ἐμὴ πεπλήρωται. **30** ἐκείνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ
 δὲ ἐλαττοῦσθαι.ⁿ

He Who Comes from Heaven

31 Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν· ὁ ὢν
 ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστίν καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος [ἐπάνω πάντων ἐστίν.] **32** ὁ

cop^{bo}ms arm geo slav Chrysostom Severian Cyril^{em}; Cyprian^{vid} Victorinus-Rome
 Lucifer Augustine

³ **25** {B} μετὰ Ἰουδαίου $\Phi^{75} \aleph^2$ A B L W^{supp} Δ Ψ 070 086 28 33 157 180 579 700
 892 1006 1010 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E F H N] Lect syrs, p, h, pal^{ms} cop^{sa}ms, fay?
 arm slav Chrysostom Cyril // μετὰ Ἰουδαίων $\Phi^{66} \aleph^*$ G Θ 0141 f¹ f¹³ 205 565 597
 1071 1342 l 68 l 387 l 547 l 1627 l AD it^(a), aur, b, c, e, ff², l (it^f, j, q, (t¹) et Iudaeos, it^d ad
 Iudaeos) vg syr^c, pal^{ms} cop^{sa}ms, bo eth geo Origen; Augustine // omit l 524 l 672

^k **22** P: NA / **24** P: WH NA RSV TEV Seg FC VP NJB REB NRSV * **26** P: TEV FC NIV VP * **30** End
 quotation from v. 27: RSV TEV NIV^{ms} VP? REB NRSV // NO P: TR AD Seg NJB // P: NA M RSV NIV
 Lu NRSV // SP: WH

24 Mt 4.12; 14.3; Mk 1.14; 6.17; Lk 3.20 **26** ὃς ... βαπτίζει Jn 3.22; 4.1-2 **27** Οὐ ... οὐρανοῦ
 Jn 19.11; 1 Cor 4.7; He 5.4 **28** Οὐκ ... Χριστός Jn 1.20 Ἀπεσταλμένος ... ἐκείνου Mal 3.1; Mt 11.10;
 Mk 1.2 **29** ὁ δὲ ... νυμφίου Mt 9.15; Mk 2.19 **31** Jn 8.23 ὁ ἄν ... λαλεῖ l Jn 4.5 **32** Jn 3.11
 ὁ ... μαρτυρεῖ Jn 8.26

ἔώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ⁴, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. **33** ὁ λαβῶν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθῆς ἐστίν. **34** ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ, οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν τὸ πνεῦμα⁵. **35** ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. **36** ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄφεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.^ο

Jesus and the Woman of Samaria

4 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς¹ ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης **2** – καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν

⁴ **31-32** {C} ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν· ὁ ἔώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ $\mathfrak{P}^{36\text{vid}}$ $\mathfrak{P}^{66\text{c}}$ ($\mathfrak{P}^{66\text{a}}$ omit ἐρχόμενος) (\aleph^2 omit τοῦτο) B L W^{supp} Ψ 083 086 0141 33 579^{vid} (597 ἀκήκοε and omit τοῦτο) 1010 1071 syr^{pal} cop^{bo, fay} slav^{ms} Origen^{1/4} Cyril // ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν· καὶ ὁ ἔώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ A Δ Θ f^{13} (28 1424 omit τοῦτο) 157 180 700 892 1006 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H] Lect (I 751 ἐκεῖνο for τοῦτο) it^{aur, c, f, q} vg syr^{(s), (p), h} (eth) slav^{ms} Origen^{1/4, lat} Chrysostom; Jerome Augustine // ἐρχόμενος ὁ ἔώρακεν καὶ ἤκουσεν μαρτυρεῖ (\mathfrak{P}^{75} cop^{sa} τοῦτο μαρτυρεῖ) (\aleph^* ὄν for ὁ) D f^1 205 565 it^{a, b, d, c, ff²}, j, l, r¹ syr^c arm geo¹ (geo²) Origen^{1/4} (1/4) Eusebius; Tertullian Hilary Ambrosiaster Augustine

⁵ **34** {B} τὸ πνεῦμα $\mathfrak{P}^{66, 75}$ \aleph B² C* L W^{supp} Θ 083 0141 f^1 33 205 565 579 597 1241 it^{b, c, ff¹} Origen^{gr} Cyril; Victorinus-Pettau^{1/2} // ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα A C² D Δ Ψ 086 f^{13} 28 157 180 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] it^{a, aur, (c), (d), f^a, j, n, q, r¹} (it^{ff²} τοῦ θεοῦ) vg syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen^{lat} Didymus^{dub} Chrysostom; Victorinus-Pettau^{1/2vid} Gregory-Elvira^{vid} Jerome Augustine // omit B*

¹ {C} Ἰησοῦς $\mathfrak{P}^{66\text{a}}$ \aleph D Θ 086 f^1 205 565 1010 1241 it^{a, aur, b, c, d, e, ff², j, l, r¹} vg syr^{c, p, h} cop^{bo, fay} arm Epiphanius Chrysostom; Augustine^{3/4} // κύριος $\mathfrak{P}^{66\text{c}, 75}$ A B C L W^{supp} Δ Θ Ψ 083 0141 f^{13} 28 33 157 180 579 597 700 892 1006 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] it^{f, q} syr^{c, h^{mg}} cop^{sa, bo^{ms}} (eth) geo slav Cyril; Augustine^{1/4}

^ο **36** End quotation from v. 27: TR RSV^{me} FC NIV NJB TOB NRSV^{me} // P: WH AD M RSV NRSV

35 ὁ ... υἱὸν Jn 5.20; 10.17; 15.9 πάντα ... αὐτοῦ Mt 11.27; Lk 10.22; Jn 13.3 **36** ὁ πιστεύων ... αἰώνιον Jn 3.16; 1 Jn 5.13 ὁ δὲ ... αὐτόν Eph 5.6

4.1-2 ἤκουσαν ... αὐτοῦ Jn 3.22, 26

ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ – **3** ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν πάλιν² εἰς τὴν Γαλιλαίαν.^a **4** ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας.^b **5** ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ³ πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ [τῷ] Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. **6** ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. ὃ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡς ἕκτη.^c

7 Ἐρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλήσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Δός μοι πεῖν.^d **8** οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν.^e **9** λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρίτις, Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς γυναικὸς Σαμαρίτιδος οὔσης;^f οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρίταις.^g **10** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.^h **11** λέγει αὐτῷ [ἡ γυνὴ]⁵, Κύριε, οὔτε ἀντλημα ἔχεις καὶ τὸ φρέαρ

² **3** {A} πάλιν $\mathfrak{P}^{66,75}$ \aleph B² C D L W^{supp} Θ 083^{vid} 086 f¹ f¹³ 33 205 565 597 892 1010 1071 1241 1505 it^{a,aur,b,c,d,e,f,ff²,j,l,r¹} vg syr^{c,s,p} cop^{sa,bo,fay} arm eth geo¹ slav Irenaeus^{lat} Epiphanius Cyril^{lem}; Gaudentius Augustine // omit A B* Δ Ψ 0141 28 157 180 579 700 1006 1243 1292 1342 1424 Byz [E F G H] it^q syr^h cop^{bo^{mss}} geo² Chrysostom^{vid}

³ **5** {A} Συχάρ $\mathfrak{P}^{66,75}$ \aleph A B C D L W^{supp} Δ Θ Ψ 086 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lectⁱ it^{a,aur,(b),c,d,e,f,ff²,j,l,q,r¹} vgst syr^{h,pal} cop^{sa,bo,fay} (eth) geo slav Eusebius Chrysostom Cyril^{lem}; Ambrose mss^{acc.to Jerome} // Σιχάρ (by itacism?) 69 (I 950 Σηχάρ) vg^{cl,ww} cop^{bo^{mss}} mss^{acc.to Jerome} Augustine // Συχέμ syr^{c,s} Hippolytus^{arab}; (Juvencus) Jerome

⁴ **9** {A} οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρίταις $\mathfrak{P}^{63,66,75,76}$ \aleph ¹ A B C L W^{supp} Δ Θ Ψ 050 083 086 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lectⁱ it^{aur,c,f,ff²,l,q,r¹} vg syr^{c,(s),p,h,pal} cop^{sa,bo,ach²} arm (eth) geo slav Origen Chrysostom Cyril; Jerome Augustine // omit \aleph * D it^{a,b,d,e,j} cop^{fay}

⁵ **11** {C} αὐτῷ ἡ γυνὴ \mathfrak{P}^{66c} (\mathfrak{P}^{66a} αὐτῇ) \aleph ² A C D L W^{supp} Δ Θ Ψ 050 083 086

^a **43** P: NA Seg NIV VP ^b **4** P: TEV FC Lu ^c **6** NO P: TR WH AD M VP Lu NJB TOB // SP: NA ^d **7** P: FC ^e **8** P: TEV NIV VP ^f **9** P: FC // ^g P: TEV NIV VP ^h **10** SP: NA // P: TEV FC NIV VP Lu NJB

⁴ Mt 10.5; Lk 9.52; 17.11 ⁵ Gn 33.19; 48.22; Jos 24.32 ⁶ ἦν ... Ἰακώβ Jn 4.12 ⁹ οὐ ... Σαμαρίταις Ezr 4.3; 9.1–10.44; Lk 9.52–53 ¹⁰ τίς ... λέγων σοι Jn 4.26 σὺ ... ζῶν Jn 7.37–38; Re 21.6; 22.17

ἐστὶν βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; **12** μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; **13** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· **14** ὃς δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγή ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.ⁱ **15** λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ διέρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.^k

16 Λέγει αὐτῇ, Ὑπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. **17** ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν αὐτῷ, Οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Καλῶς εἶπας ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω· **18** πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες καὶ νῦν οὐν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας!^l **19** λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. **20** οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου προσκυνεῖν δεῖ. **21** λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Πίστευέ μοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. **22** ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. **23** ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσιν τῷ πατρί ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lect it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹ vg syr^c: p, h, pal¹ cop^{sa}, bo, fay arm geo slav Diatessaron^{arm} Origen Cyril^{lem}; Augustine // αὐτῷ ἐκένη **18*** eth // αὐτῷ **19**⁷⁵ B syr^c cop^{ach2} Diatessaron^{syr}

ⁱ **14** SP: NA // P: TEV FC NIV VP Lu NJB ^k **15** NO P: TR¹ WH AD NA M Seg Lu NJB TOB ^l **18** SP: NA // P: TEV FC NIV VP Lu

12 μὴ ... Ἰακώβ Jn 8.53 **14** ὃς ... αἰῶνα Jn 6.35 τὸ ... αἰώνιον Jn 7.38 **19** Κύριε ... σὺ Mt 21.46; Jn 7.40; 9.17 **20** οἱ ... προσεκύνησαν Dt 11.29; Jos 8.33 ὑμεῖς ... δεῖ Dt 12.5-14; Ps 122.1-5 **22** ἡ ... ἐστίν Is 2.3; Ro 9.3-4

24 πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.^m 25 λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. 26 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.ⁿ

27 Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἐθαύμαζον ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπεν, Τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;^o 28 ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή καὶ ἀπήλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις, 29 Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;^p 30 ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.^q

31 Ἐν τῷ μεταξὺ ἡρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες, Ραββί, φάγε. 32 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ βρώσιν ἔχω φαγεῖν ἢν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. 33 ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; 34 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐμὸν βρώμά ἐστιν ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.^r 35 οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Ἔτι τετράμηνός ἐστιν καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμόν.^s ἤδη^r 36 ὁ⁶ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα ὁ σπείρων

⁶ 35-36 {B} θερισμόν. ἤδη ὁ ^{8c} C* D L W^{supp} Ψ 0141^c 33 it^b. d. e. l. q. r¹ (syr^c. s) cop^{bopt} Irenaeus^{lat} Cyril^{em} // θερισμόν ἤδη. ὁ ⁷⁵ P⁷⁵ 083 0141* it^{ft2} (ita Speculum omit ἤδη) cop^{sa}. sch² Origen Cyril; Juvencus^{vid} // θερισμόν ἤδη ὁ (without interpunction or uncertain) ⁶⁶ P⁶⁶ ^{8*} B (cop^{bopt}) // θερισμόν ἤδη. καὶ ὁ A C³ Δ Θ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 (579 θερισμόν. ἤδη καὶ ὁ) 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect it^{aur}. c. f vg syr^p. h cop^{ho}ms^s arm slav (Chrysostom); Ambrose^{vid} Augustine^{vid}

^m 24 SP; NA // P; TEV FC NIV VP Lu NJB ²⁶ NO P; TR AD // SP; WH // S; NIV ²⁷ P; TR TEV FC NIV ²⁹ P; FC VP ³⁰ NO P; M VP TOB // SP; WH // S; REB ³⁴ P; REB ³⁵ NO C; TR NA^{ms} RSV TEV VP REB NRSV^{ms} // Different text: AD NJB TOB // ¹ C; TR NA^{ms} RSV TEV VP REB NRSV^{ms} // Different text: AD NJB TOB

24 πνεῦμα ὁ θεός 2 Cor 3.17 τοὺς ... προσκυνεῖν Php 3.3 25 Οἶδα ... Χριστός Jn 1.41 ὅταν ... ἅπαντα Jn 14.26 26 Ἐγὼ εἰμι ... σοι Mk 14.61-62; Jn 9.37 29 μήτι ... Χριστός Mt 12.23; Jn 7.26 34 Ἐμὸν βρώμα ... με Jn 5.30; 6.38 τελειώσω ... ἔργον Jn 5.36; 17.4 35 θεάσασθε ... θερισμόν Mt 9.37; Lk 10.2

ὁμοῦ χαίρη καὶ ὁ θερίζων. **37** ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθινὸς ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. **38** ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασιν καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.^a

39 Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαριτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι Εἶπέν μοι πάντα ἃ ἐποίησα. **40** ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαριῖται, ἠρώτων αὐτὸν μείναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.^b **41** καὶ πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ,^c **42** τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου.^x

The Healing of the Official's Son

(Mt 8.5-13; Lk 7.1-10)

43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· **44** αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. **45** ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.^y

46 Ἦλθεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανά τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἴνου.^z καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καφαρναούμ. **47** οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἀπήλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα ἵνα καταβῆ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱόν, ἡμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν.^{aa} **48** εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε.^{bb} **49** λέγει πρὸς αὐτόν ὁ βασιλικός, Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. **50** λέγει

^a38 NO P: TR AD TOB // SP: WH // S: NIV ^b40 P: TEV ^c41 P: NIV ^d42 P: TR (AD) NA M RSV NRSV ^e45 NO P: Seg // SP: WH // S: NJB ^f46 P: NA Seg ^g47 P: NIV ^h48 Question: WH^m REB

37 Mic 6.15 **42** αὐτοὶ ... κόσμου 1 Jn 4.14 **43** Μετὰ ... ἡμέρας Jn 4.40 **44** Mt 13.57; Mk 6.4; Lk 4.24 **45** πάντα ... ἑορτῇ Jn 2.23 **46** Κανά ... οἴνον Jn 2.1-11 **46-47** ἦν ... ἀποθνήσκειν Mt 8.5-6; Lk 7.1-3 **48** Ἐὰν ... πιστεύσητε Dn 4.2, 37; Mk 13.22; 1 Cor 1.22

αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου, ὁ υἱός σου ζῆ.^{cc} ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐπορεύετο. **51** ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δούλοι αὐτοῦ ὑπήντησαν αὐτῷ λέγοντες ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ⁷ ζῆ.^{dd} **52** ἐπύθετο οὖν τὴν ὥραν παρ' αὐτῶν ἐν ἧ κομψότερον ἔσχεν· εἶπαν οὖν αὐτῷ ὅτι Ἐχθὲς ὥραν ἐβδόμην ἀφήκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.^{ee} **53** ἔγνω οὖν ὁ πατήρ ὅτι [ἐν] ἐκείνη τῇ ὥρᾳ ἐν ἧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ υἱός σου ζῆ, καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.^{ff} **54** Τοῦτο [δὲ] πάλιν δευτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.^{gg}

The Healing at the Pool

5 Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτῆ¹ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα.^a **2** ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθζαθά² πέντε στοὰς ἔχουσα. **3** ἐν ταύταις κατέκειτο

⁷ **51** {B} παῖς αὐτοῦ Φ^{66*} .⁷⁵ \aleph A B C W^{supp} / 1016 arm // υἱός αὐτοῦ it^{sur}. c. d. f. ff². l. r¹ vg Augustine^{vid} // παῖς σου Δ Θ Ψ 0233 f¹ 28 157 180 205 565 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect syr^h geo Heracleon^{acc.} to Origen Origen Chrysostom // υἱός σου Φ^{66c} D L N 0141 33 579 892 1071 1241 / 68 / 211 / 387 / 547 / 672 (it^a, b. c. q) syr^c. p. h^{mg}. pal eth slav Cyril^{lem} // παῖς σου ὁ υἱός αὐτοῦ f¹³

¹ **1** {A} ἑορτῆ Φ^{66} .⁷⁵ A B D T W^{supp} Θ f¹³ 28 180 565 579 700 1006 1241 1292 1505 Byz^{pl} [G N] arm geo Origen Epiphanius Chrysostom // ἡ ἑορτῆς C L Δ Ψ 0141 0233^{vid} f¹ 33 157 205 597 828^e 892 1010 1071 1243 1342 1424 Byz^{pl} [E F H] Amphilochius Cyril^{lem}

² **2** {C} Βηθζαθά \aleph (L it^e Βηζαθά) 33 it^l (it^b. ff^{2*} vg^{ms} Bet(h)zet(h)a) (Eusebius) (Cyril) // Βελζεθά D it^d. r¹ (it^a Belzatha) // Βηθσαιδά (see 1.44) (Φ^{66c} Βηδσαιδά, Φ^{66e} Βηδσαιδάν) Φ^{75} B T W^{supp} (Ψ Βησσαιδά) it^{sur}. c. ff^{2c} vg syr^h cop^{sa}. pbo. bo. ach² eth Tertullian Chromatius Jerome // Βηθεσδά A C Δ Θ 078 0141 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 (1424) 1505 Byz [E F G H (N)] Lect it^f. q. vg^{ms} syr^c. p. h^{mg} gr. pal arm geo slav Amphilochius Didymus^{dub} Chrysostom Cyril^{lem}

^{cc} **50** SP: NA // P: TEV FC NIV VP ^{dd} **51** P: TEV FC VP ^{ee} **52** P: FC NIV VP // **53** P: TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^{ff} **54** P: AD NA M // MS: WH NJB

^g **5.1** P: NA RSV Seg NRSV

πλήθος τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν^{3.4b} **5** ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα [καὶ] ὀκτῶ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ· **6** τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενοι καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι; **7** ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα ὅταν ταραχθῆ τὸ ὕδωρ βάλη με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. **8** λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγειρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει.^c **9** καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιῆς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἦρεν τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει.^d

Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. **10** ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ θεραπευμένῳ, Σάββατόν ἐστιν, καὶ οὐκ ἔξεστίν σοι ἄραι τὸν κράβαττόν σου. **11** ὁ δὲ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. **12** ἠρώτησαν αὐτόν, Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν σοι, Ἄρον καὶ περιπάτει;^e **13** ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν, ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν

³ **3** [A] ξηρῶν P^{66, 75} N A* B C* L T 0141 157 it⁹ (syr^c) cop^{sa}, pbo, bo^{pl}, ach² Amphilo-chius // ξηρῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν A^c C³ (W^{supp} ἐκδεχόμενοι) Δ Θ Ψ 078 0233 f¹ f¹³ 28 33 (180 ἀπεκδεχομένων) 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect (I 1016 ἐκδεχόμενοι) it^c, e, f, ff² vg syr^p, h, pal cop^{bo^{pl}} arm eth^{pp} geo slav Chrysostom Cyril^{lem} // ξηρῶν παρα-λυτικῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν D it^a, aur, b, d, j, l vg^{ms} (it¹ omit ξηρῶν) (eth^{TI})

⁴ **3** [A] omit verse 4 P^{66, 75} N B C* D T W^{supp} 0141 33 157 it^d, l, l, q vg^{ww, st} syr^c cop^{sa}, pbo, bo^{pl}, ach² arm geo Amphilo-chius // include verse 4 (according to A, with many variations in later mss and versions) ἄγγελος γὰρ κυρίου κατὰ καιρὸν ἐλούετο ἐν τῇ κολυμβήθρα καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιῆς ἐγένετο οἷω δήποτ' οὐν κατείχετο νοσήματι A C³ L Δ Θ Ψ 078 0233 f¹ f¹³ 28 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^a, aur, b, c, e, ff², j, r¹ vg^{cl} syr^p, pal cop^{bo^{pl}} eth slav Didymus^{dub} Chrysostom Cyril^{lem}; Tertullian Hilary Ambrose // include verse 4 with asterisks or obeli Π 047 syr^h

^b **3** P after v. 4: Seg ^c **8** P: FC VP ^d **9** NO P: TR AD VP // SP: WH ^e **12** P: TEV FC NIV VP

8 Mt 9.6; Mk 2.11; Lk 5.24 **9** ἦρεν ... περιεπάτει Mk 2.12; Lk 5.25 Ἦν ... ἡμέρα Lk 13.14; Jn 9.14 **10** Σάββατον ... σου Jr 17.21 **13** Ἰησοῦς ... τόπω Mt 8.18; 13.36; Mk 4.36; 7.17; Jn 6.2-3, 15

ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.^f **14** μετὰ ταῦτα εὐρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἴδε ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται.^g **15** ἀπήλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλεν τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.^h **16** καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.ⁱ **17** ὁ δὲ [Ἰησοῦς]⁵ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι.^k **18** διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτείνειν, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεὸν ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.^l

The Authority of the Son

19 Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἐὰν μὴ τι βλέπη τὸν πατέρα ποιῶντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. **20** ὁ γὰρ πατήρ φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. **21** ὥσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζῶοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὕς θέλει ζῶοποιεῖ. **22** οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ, **23** ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.^m

⁵ 17 [C] δὲ Ἰησοῦς Ϝ⁶⁶ A D L Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 B_{yz} [E F G H N] it^a. aur. b. c. d. (e). f. ff². j. l. (q) vg syr^c. p. h cop^{sa}. bo. ach² arm eth^{pp} geo slav Cyril^{lem} // δὲ κύριος syr^s (syr^{pal} κύριος Ἰησοῦς) ethTH // δὲ Ϝ⁷⁵ Ⳉ B W 0141 892 1071 1241 cop^{pb}

^f 13 P: TEV FC NIV ^g 14 P: TEV FC VP ^h 15 P: TR AD REB // S: NIV ⁱ 16 P: NA Seg ^k 17 P: TEV FC VP ^l 18 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg NIV NJB REB NRSV ^m 23 P: NA TEV FC NIV VP REB

15 Jn 9.11 **18** ἐζήτουν... ἀποκτείνειν Mt 14.5; 26.4; Mk 14.1; Jn 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 ἴσον... θεῷ Jn 10.30, 33 **19** οὐ... οὐδέν Jn 5.30; 8.28 **20** ὁ... υἱὸν Jn 3.35; 10.17; 15.9; 17.23-24 **21** ὁ πατήρ... καὶ ζῶοποιεῖ Ro 4.17; Eph 2.5 ὁ υἱὸς... ζῶοποιεῖ Jn 11.25 **22** τὴν... υἱῷ En 69.27; Jn 3.17; 5.27; 9.39; 12.47; Ac 10.42; 17.31 **23** ἵνα... πατέρα Php 2.10-11 ὁ... αὐτόν Lk 10.16

24 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.⁶ **25** ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστὶν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσουσιν. **26** ὡσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως καὶ τῷ υἱῷ ἔδωκεν ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ.⁷ **27** καὶ ἔξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν.⁸ **28** μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ἣ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς αὐτοῦ. **29** καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.⁹

30 Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἣ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.¹⁰

Witnesses to Jesus

31 Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής· **32** ἄλλος ἐστίν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα⁶ ὅτι ἀληθής ἐστίν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.⁵ **33** ὑμεῖς ἀπεστάλακατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ· **34** ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

⁶ 32 [A] οἶδα $\Phi^{66, 75} \aleph^2$ A B L W $\Delta \Theta \Psi$ 0141 $f^1 f^{13}$ 28 33 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E G H N] *Lect it^{b, c, f, j, id, r1} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, pbo, bo, ach2} eth geo² slav Chrysostom Cyril* // οἶδαμεν 1424 // οἶδατε \aleph^2 * D 597 I 547 I 1016 *it^a, aur, d, e, q* syr^e arm geo¹

⁷ 24 P: RSV NRSV ⁸ 26 P: REB ⁹ 27 P: NIV ¹⁰ 29 NO P: TR WH AD M Seg NIV NJB TOB REB // S: TEV FC VP ¹¹ 30 NO P: TR AD RSV FC VP NJB // SP: WH // P: NA M TEV Seg REB NRSV ¹² 32 P: TR NIV

24 ὁ ... αἰώνιον Jn 3.15, 16; 8.51; 12.44 εἰς κρίσιν ... ζωὴν Jn 3.18; 1 Jn 3.14 **25** Mk 5.41; Lk 7.14; 8.54; Jn 5.28; 11.43 **26** τῷ ... ἔχειν ἐν ἑαυτῷ Jn 1.4 **27** ἐξουσίαν ... ποιεῖν Jn 5.22; 9.39; Ac 10.42; 17.31 **28-29** ἔρχεται ... ἐκπορεύονται Jn 5.25; 11.43 **29** Dn 12.2; Ac 24.15 **30** Οὐ δύναμαι ... οὐδέν Jn 5.19 οὐ ζητῶ ... με Lk 22.42; Jn 4.34; 6.38 **31** Jn 8.13-14 **32** ἄλλος ... μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ Jn 1.15, 34; 3.26; 5.36, 37, 39; 8.18; 10.25; 15.26; 1 Jn 5.6-9 ἀληθής ... μαρτυρεῖ Jn 19.35; 21.24 **33** Jn 1.19-27 **34** ἐγὼ ... λαμβάνω 1 Jn 5.9

35 ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὄραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.¹
36 ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ δέδωκέν μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ποιῶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατὴρ με ἀπέσταλκεν. **37** καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ ἐκεῖνος μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑώρακατε, **38** καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ὑμῖν μένοντα, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.² **39** ἐραυνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ· **40** καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με ἵνα ζωὴν ἔχητε.³

41 Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω, **42** ἀλλὰ ἔγνωκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. **43** ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήμψεσθε. **44** πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ⁷ οὐ ζητεῖτε;⁴ **45** μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. **46** εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. **47** εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;⁵

⁷ **44** {B} θεοῦ Ἄ A D L Δ Θ Ψ 0141 0210^{vid} f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] *Lect* it^{aur.} c. d. e. f. ff². j. l. q. r¹ vg syr^c. p. h. pal cop^{bopt} eth geo slav^{ms} Origen Basil Gregory-Nyssa Evagrius Chrysostom Marcus-Eremita Cyril^{4/5}; Hilary Phoebadius Augustine // *omit* φ⁶⁶. ⁷⁵ B W it^a. b cop^{sa}. pbo. bopt¹. ach² arm Cyril^{1/5}; Jerome

¹ 35 P: NA M NIV ² 38 P: NJB NRSV ³ 40 NO P: TR WH AD M RSV NJB TOB NRSV ⁴ 44 P: NA NIV Lu ⁵ 47 P: AD NA M NRSV // MS: NJB

36 ἐγὼ ... Ἰωάννου 1 Jn 5.9 τὰ γὰρ ... περὶ ἐμοῦ Jn 10.25, 38; 14.11 **37** ὁ πέμψας ... ἐμοῦ Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 3.22; Jn 5.32; 8.18; 1 Jn 5.9 **38** τὸν ... μένοντα 1 Jn 2.14 ὃν ... πιστεύετε Jn 6.29 **39** Lk 24.27, 44; Ac 13.27; 1 Pe 1.10-11 **41** Jn 12.43 **42** τὴν ... ἑαυτοῖς 1 Jn 3.17 **44** δόξαν παρὰ ... ζητεῖτε Jn 12.43 **45** ἔστιν ... ἠλπίκατε Dt 31.26-27 **46** Dt 18.15; Lk 24.27; Ac 3.22; 7.37 **47** Lk 16.29-31

The Feeding of the Five Thousand

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

6 Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος¹. **2** ἠκολούθει δὲ αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐθεώρουν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. **3** ἀνῆλθεν δὲ εἰς τὸ ὄρος Ἰησοῦς καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.^a **4** ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων.^b **5** ἐπάρας οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λέγει πρὸς Φίλιππον, Πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι; **6** τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλεν ποιεῖν. **7** ἀπεκρίθη αὐτῷ [ὁ] Φίλιππος, Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς ἵνα ἕκαστος βραχὺ [τι] λάβῃ.^c **8** λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, **9** Ἔστιν παιδάριον ᾧδε ὃς ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς τοσοῦτους;^d **10** εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ.^e ἀνέπεσαν οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡς πεντακισχίλιοι. **11** ἔλαβεν οὖν τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν τοῖς ἀνακειμένοις ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.^f **12** ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται.^g **13** συνήγαγον οὖν καὶ ἐγέμισαν

¹ 1 {A} τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος $\Phi^{66c, 75vid} \aleph A B D L W \Delta \Psi 0141 f^1 f^{13} 28 33 180 205 565 579^*$ (° omit second τῆς) 700 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E F H] *Lect it^a, aur, ff², 1, q (it^f καὶ τῆς Τιβεριάδος) (it^c vg quod est Tiberiadis) syr^{c, s, p, h, pal} cop^{sa, pbo, bo, ach²} arm^{mss} eth^{pp} geo slav^{ms} Eriphanius; Augustine // τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ μέρη τῆς Τιβεριάδος D Θ 597 892 it^{b, d, e, j, r1} (ethTH) Chrysostom^{lem} // τῆς Γαλιλαίας Φ^{66*} 1524 // τῆς Τιβεριάδος G N 0210 157 1243 184 187 1751 1813 cop^{bo} arm^{mss} slav^{ms} Irenaeus^{lat^{vid}} Cyril*

^a 3 P: Seg ^b 4 P: NA Seg NIV NJB ^c 7 P: TEV FC NIV VP ^d 9 P: TEV FC NIV VP ^e 10 P: FC ^f 11 P: NIV ^g 12 P: FC VP

2 ἠκολούθει ... πολὺς Mt 4.25; 8.1; 12.15; 19.2; 20.29; Mk 5.24; Lk 9.11 ἐθεώρουν ... ἐποίει Jn 2.23; 6.14 **3** Mt 5.1; 24.3; Mk 3.13; Lk 22.39 **4** Lk 22.1; Jn 2.13; 11.55 **8** Ἀνδρέας ... Πέτρον Mt 4.18; 10.2; Mk 1.16; Lk 6.14; Jn 1.40 **9** ἄρτους ... ὀψάρια Jn 21.9, 13

δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων ἃ ἐπερίσσευσαν τοῖς βεβρωκόσιν.^h **14** Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον² ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.ⁱ **15** Ἰησοῦς οὖν γινούς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάξειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν βασιλέα, ἀνεχώρησεν³ πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.^k

Walking on the Water

(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

16 Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν **17** καὶ ἐμβάντες εἰς πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καφαρναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐπω ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, **18** ἢ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διεγείρετο. **19** ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. **20** ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.^l **21** ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως ἐγένετο τὸ πλοῖον ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπήγον.^m

² **14** [B] ὃ ἐποίησεν σημεῖον **Σ** D W 0141 *it*^{aur, b, c, d, ff², j, l, r¹} *vg*^{ww, st} *syr*^{c, s} *cop*^{sa, pbo, ach²} *geo* Didymus^{lem}; Augustine // ὃ ἐποίησεν σημεῖον ὁ Ἰησοῦς A L Δ Θ Ψ *f*¹ *f*¹³ 28 33 (157 1010 τὸ σημεῖον before ὃ) 180 205 565 579 (597 1424 l 524^{1/2} σημεῖον after ὁ Ἰησοῦς) 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1505 *Byz* [E F G H N] *Lect* (l 253 l 384^{1/2} omit σημεῖον) *it*^{f, q} *vg*^{cl} *syr*^{ph, h, (pal)} *eth* (slav) Cyril^{lem} // ἃ ἐποίησεν σημεῖα **Φ**⁷⁵ B 091 (l 547^{1/2} *cop*^{bo} σημεῖα ὁ Ἰησοῦς) *it*^a (arm)

³ **15** [A] ἀνεχώρησεν **Φ**⁷⁵ **Σ**² A B D L W Δ Θ Ψ 0141 *f*¹ *f*¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 *Byz* [E F G H N] *Lect* *it*^{b, d, e, f, q, r¹} *syr*^{(s), p, h, pal} *cop*^{sa, pbo, bo, ach²} *arm* *eth* *geo* *slav* Origen Chrysostom Cyril // φεύγει **Σ**^{*} *it*^{a, aur, c, ff², l} *vg* (*syr*^c) Tertullian Rebaptism Ambrose Jerome Augustine

^h **13** SP: WH NA // P: M TEV Seg FC NIV Lu REB ⁱ **14** SP: NA // P: RSV FC VP NRSV ^k **15** NO P: M // SP: WH // P: TR AD NA RSV REB NRSV ^l **20** P: FC VP ^m **21** P: TR WH AD NA M RSV NIV NRSV

^h **13** ὁ προφήτης ... κόσμον Dt 18.15,18; Ac 3.22; 7.37 ⁱ **15** μέλλουσιν ... βασιλέα Jn 18.36 ἀνεχώρησεν ... μόνος Mt 14.23; 15.29; Mk 6.46; Lk 6.12 ^l **20** Ἐγὼ ... φοβεῖσθε Mt 14.27

Jesus the Bread of Life

22 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης εἶδον ὅτι πλοiάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν⁴ καὶ ὅτι οὐ συνεισηλθεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον· **23** ἄλλα⁵ ἦλθεν πλοiά[ρια] ἐκ Τιβεριάδος⁵ ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου⁶. **24** ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοiάρια καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοὺμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν.⁶ **25** καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί,

⁴ **22** {A} ἔν Ϝ⁷⁵ N² A B L N W Ψ f¹ 157 205 565 579 1010 1241 it^{aur.}(b), c, f, ff², l, q, r¹) vg cop^{pbo}, bo, ach², mf eth slav^{ms} Augustine // ἔν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ (N* f¹³ l 547 cop^{sa} τοῦ Ἰησοῦ for αὐτοῦ) (Δ ὄν for ὁ and ἀνέβησαν) Θ 0141 28 180 597 700 892 1006 1243 (1292 l 1070 ἀνέβησαν) 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect (it^c) syr^{(c), (p), h, (pal)} slav Cyril^{lem} // ἔν εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ (D* αὐτοῦ Ἰησοῦ) (D^c it^{a, d} τοῦ Ἰησοῦ for αὐτοῦ) 33 1071 l 68 l 184 syr^s (arm) (geo) (Chrysostom)

⁵ **23** {C} ἄλλα ἦλθεν πλοiα ἐκ Τιβεριάδος Ϝ⁷⁵ (B τῆς Τιβεριάδος) cop^{pofl} // ἄλλα δὲ ἦλθεν πλοiα ἐκ τῆς Τιβεριάδος W (Ψ πλοiα ἦλθεν and omit τῆς) (0141 ἦλθεν after Τιβεριάδος and omit τῆς) (157 l 211 omit τῆς) it^{aur.}, c, f, ff², l vg Augustine // ἄλλα δὲ ἦλθεν πλοiάρια ἐκ Τιβεριάδος A Δ Θ f¹³ 28 (180 1006 1243 l 773 τῆς Τιβεριάδος) (597 1342 l 950 l 1223 πλοiάρια ἦλθεν) 700 (892 ἦν for ἦλθεν) 1010 1292 1342 1424 Byz [E F G H] Lect^{pt, AD} cop^{pbo}, bo^{mss} eth slav (Didymus^{lem}) Cyril^{lem} // ἄλλα δὲ ἦλθον πλοiάρια ἐκ Τιβεριάδος (L omit δὲ and ἦλθον after Τιβεριάδος) (N καὶ ἄλλα and τῆς Τιβεριάδος) (091 33 579 omit δέ) f¹ 205 565 (1071 l 1016 l 1074 τῆς Τιβεριάδος) (1241 l 673 l 866 πλοiάρια ἦλθον) 1505 Lect^{pt} it^{(a), q} geo // ἄλλων πλοiαρίων ἐλθόντων ἐκ Τιβεριάδος D it^{d, (e)} syr^{c, (pal)} arm // ἐπελθόντων οὖν τῶν πλοiῶν ἐκ Τιβεριάδος N (it^{b, j, r¹})

⁶ **23** {B} εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου Ϝ⁷⁵ N A B L W Δ Θ Ψ 0141 (f¹ 205 τοῦ κυρίου εὐχαριστήσαντος) f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lect (it^{b, f, ff², j, l, q, r¹}) quem benedixerat/xit Dominus) vg (it^{(aur), c} vg^{mss} Augustine gratias agentes Domino) syr^{h, pal} (eth) slav Didymus^{lem} Cyril^{lem} // εὐχαριστήσαντος τοῦ Ἰησοῦ l 672 l 950 syr^{p, hm^s} cop^{pbo} // omit D 091 it^{a, d, e} syr^{c, s} arm geo¹

⁶ **23** ἄλλὰ: WH RSV NIV REB // Different text: TR AD Seg FC Lu NJB TOB * **24** P: RSV FC NRSV // S: TEV NIV VP

πότε ὦδε γέγονας;^p **26** ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἄμην ἀμην λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἶδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. **27** ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρώσιν τὴν ἀπολλυμένην ἀλλὰ τὴν βρώσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον,^q ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει^r. τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.^s **28** εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; **29** ἀπεκρίθη [ὁ] Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτό ἐστὶν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκείνος.^s **30** εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; **31** οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.^t **32** εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἄμην ἀμην λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.^u **33** ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.^v

34 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Κύριε, πάντοτε δός ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.^v **35** εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμέ οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.^w **36** ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ [με]^x καὶ οὐ

⁷ **27** {A} ὑμῖν δώσει Φ ⁷⁵ A B L W Δ Θ Ψ 0141 f¹ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H N] Lect it^e vg^{ww}.st slav^{ms} Origen Didymus^{lem} Cyril; Novatian // δώσει ὑμῖν f¹³ 1424 l 547 l 770^{1/2} l 773^{1/2} it^{a, b, f, l, q, r1} vg^{cl} arm eth geo slav^{ms} Hilary Augustine // δίδωσιν ὑμῖν \aleph D it^(aur). d. e. ff^{2, j} Chrysostom

⁸ **36** {C} με Φ ^{66, 75vid} B D L (T μη) W Δ Θ Ψ 0141 0256 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205

^p **25** P: NA M TEV FC NIV VP ***27** P: REB || *NO P: REB // P: TEV FC NIV VP NJB ***29** P: NA TEV FC NIV VP REB ***31** P: TEV Seg FC NIV VP ***33** NO P: TR WH AD NA M RSV Lu NJB REB NRSV // S: TOB ***34** P: RSV TEV Seg FC NIV VP NRSV ***35** P: NA

26 ἐφάγετε ... ἐχορτάσθητε Jn 6.11-12 **27** τὴν βρώσιν ... αἰώνιον Jn 4.14; 6.50, 51, 54, 58 **30** εἶπον ... σημεῖον Jn 2.18 **31** οἱ ... ἐρήμῳ Ex 16.15; Nu 11.7-9; Ne 9.15; Jn 6.49, 58 Ἄρτον ... φαγεῖν Ps 78.24 (105.40) **33** ὁ γὰρ ... οὐρανοῦ Jn 6.41, 51 **34** Jn 4.15 πάντοτε ... τοῦτον Mt 6.11; Lk 11.3 **35** Ἐγὼ ... ζωῆς Jn 6.48, 51, 58 ὁ πιστεύων ... πώποτε Jn 4.14 **36** ἐωράκατε ... πιστεύετε Jn 20.29

πιστεύετε. **37** Πάν ὁ δίδωσίν μοι ὁ πατήρ πρὸς ἐμέ ἦξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς ἐμέ οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω, **38** ὅτι καταβέβηκα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. **39** τοῦτο δέ ἐστίν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πάν ὁ δέδωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ [ἐν] τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. **40** τοῦτο γάρ ἐστίν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχη ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ [ἐν] τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.^x

41 Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, **42** καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς νῦν λέγει ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;^y **43** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. **44** οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με ἐὰν μὴ ὁ πατήρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. **45** ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, **Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ**^z· πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρός καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς ἐμέ.^{aa} **46** οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἐώρακέν τις εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακεν τὸν πατέρα. **47** ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων⁹ ἔχει ζωὴν αἰώνιον.^{bb} **48** ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος

565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lect it^{aur.} c. d. f. ff². j vg syr^{p.} h. pal cop^{sa.} pbo. bo. ach². mf arm eth geo slav Chrysostom Cyril: Augustine // omit **8** A it^{a.} b. c. q vg^{mss} syr^{c.} s

⁹ **47** [A] πιστεύων **Φ**⁶⁶. ⁷⁵vid **8** B C* L T W Θ 892 1071 it^l cop^{ach2} arm geo^l Cyril¹⁰⁶ // πιστεύων εἰς ἐμέ A C² D Δ Ψ 0141 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] it^{a.} aur. b. c. d. e. f. ff². q. r¹ vg syr^{p.} h cop^{sa.} pbo. bo eth geo² slav Didymus Cyril⁵⁰⁶ Hesychius; Hilary Augustine // πιστεύων εἰς τὸν θεόν syr^{c.} s

^x **40** NO P: TR AD // SP: WH ^y **42** P: TEV Seg FC NIV VP ^z **45** P: Seg // ^{aa} P: VP REB ^{bb} **47** P: M

37 Πάν ... πατήρ Jn 17.2, 7, 24 τὸν ἐρχόμενον ... ἔξω Mt 11.28 **38** οὐχ ... πέμψαντός με Mt 26.39; Mk 14.36; Lk 22.42; Jn 4.34; 5.30 **39** ἵνα πάν ... αὐτοῦ Jn 10.28, 29; 17.12; 18.9 **39, 40** ἀναστήσω ... ἡμέρᾳ Jn 6.44, 54; 11.24 **41** Ἐγὼ ... οὐρανοῦ Jn 6.33, 35, 51, 58 **42** Οὐχ ... Ἰωσήφ Mt 13.55; Mk 6.3; Lk 4.22 **44** οὐδεὶς ... ἐλκύσῃ αὐτόν Jn 6.65 κἀγὼ ... ἡμέρᾳ Jn 6.39, 40, 54; 11.24 **45** Καὶ ... θεοῦ Is 54.13 (1 Th 4.9) **46** Jn 1.18 **47** ὁ ... αἰώνιον Jn 3.15, 16, 36 **48** Jn 6.35, 41, 51, 58

τῆς ζωῆς. **49** οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· **50** οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγη καὶ μὴ ἀποθάνῃ.^{cc} **51** ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου ζήσκει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἢ σὰρξ μου ἐστιν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.^{dd}

52 Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα [αὐτοῦ]¹⁰ φαγεῖν.^{ee} **53** εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πῖντε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. **54** ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. **55** ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῆς ἐστὶν βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῆς ἐστὶν πόσις. **56** ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ. **57** καθὼς ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν πατὴρ κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσκει δι' ἐμέ. **58** οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες¹¹ καὶ

¹⁰ **52** {C} αὐτοῦ Φ^{66} B T 597 892 1243 1424 / 253 (I 1016) it^a, aur, b, c, e, f, j, q, r¹ vg syr^c, s, p, h, pal cop^{sa}, pbo, bo, ach² arm eth geo slav Origen^{lat} Macarius/Symeon Chrysostom Cyril^{1/2}; Ambrose Gaudentius Augustine Speculum // omit Φ^{75vid} \aleph C D L W Δ Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 700 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1505 Byz [E G H] Lect it^d, it² Origen^{gr} Cyril^{1/2}

¹¹ **58** {A} οἱ πατέρες $\Phi^{66, 75}$ (\aleph before ἔφαγον) B C L T W cop^{sa}, bo^{pl} Origen // οἱ πατέρες ὑμῶν D 0141 33 597 it^d, e syr^c, s cop^{sa}, pbo Victorinus-Rome // οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα Δ Θ Ψ 0250 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 (579 1424 / 384 / 859 / 1074 οἱ πατέρες ἡμῶν) 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E G H N] Lect it^a, aur, b, c, f, q, r¹ vg syr^p, h, pal^{ms} arm eth geo slav Chrysostom Cyril^{em}; Augustine Speculum // οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ / 751 it^{it2} syr^{pal}ms (cop^{bo}ms)

^{cc} **50** P: TOB ^{dd} **51** NO P: TR AD M TOB // SP: WH ^{ee} **52** P: M TEV Seg FC NIV WP

ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα.^{ff} **59** Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καφαρναούμ.^{gg}

The Words of Eternal Life

60 Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπαν, Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; **61** εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; **62** ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; **63** τὸ πνεῦμά ἐστὶν τὸ ζῶοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν πνεῦμά ἐστὶν καὶ ζωὴ ἐστὶν.^{hh} **64** ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν.ⁱⁱ ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἳ μὴ πιστεύοντες καὶ¹² τίς ἐστὶν ὁ παραδώσων αὐτόν.^{kk} **65** καὶ ἔλεγεν, Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρὸς.^{ll}

66 Ἐκ τούτου πολλοὶ [ἐκ] τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπήλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.^{mm} **67** εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; **68** ἀπεκρίθη αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, **69** καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ

¹² **64** [B] τίνες εἰσὶν οἳ μὴ πιστεύοντες καὶ ^{pp66c} B C D L T W Δ Θ Ψ 0141 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E F H N] Lect (I 547 omit εἰσὶν and πιστεύσαντες) it^a, (b), c, d, f, ff², l, q, r¹ vg^{cl} syr^p, h, pal cop^s, pbo, bo, mf arm (eth) geo slav Chrysostom Cyril^{lem}; Hilary Niceta // τίνες εἰσὶν οἳ πιστεύοντες καὶ ^h G 1071 1243 / 563 / 950 it^{aur} vg^{ww, sl} Augustine // omit ^{pp66*} it^c syr^{c, s}

// **58** P: NA TEV Seg FC VP NJB // S: REB ^{ss} **59** NO P: NJB REB // SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NRSV ^{hh} **63** P: NJB ⁱⁱ **64** P: VP // ^{kk} P: FC // **65** NO P: TR AD NJB // SP: WH // S: Lu ^{mm} **66** P: Seg NIV // S: NJB

62 Ac 1.9-11 **63** τὸ ... ζῶοποιῶν 2 Cor 3.6 **64** ἦδει ... αὐτόν Jn 13.11 **65** Jn 6.44 **68** ῥήματα ... ἔχεις Jn 6.63 **69** σὺ ... θεοῦ Mk 1.24; Lk 4.34

ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ¹³. **70** ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν.^{mm} **71** ἔλεγεν δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτου· οὗτος γὰρ ἔμελλεν παραδιδόναι αὐτόν, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα.^{oo}

The Unbelief of Jesus' Brothers

7 Καὶ μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν¹ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.^a **2** ἦν δὲ ἐγγυς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. **3** εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὑπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταὶ σου θεωρήσουσιν σοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖς· **4** οὐδεὶς γάρ τι ἐν κρυπτῷ ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.^b **5** οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.^c **6** λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. **7** οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι

¹³ **69** {A} ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ \mathfrak{P}^{75} \mathfrak{B} \mathfrak{C}^* \mathfrak{D} \mathfrak{L} \mathfrak{W} it^{d} $\text{cop}^{\text{samss, pbo}}$ // ὁ Χριστός (see Mk 8.29) Tertullian // ὁ Χριστός ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ \mathfrak{P}^{66} $\text{cop}^{\text{samss, bo, ach}^2}$ Cyril^{lem} // ὁ Χριστός ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ (see Mt 16.16) \mathfrak{C}^3 Θ^* 0141 f^1 33 205 565 1010 $\text{it}^{\text{a, aur, c, e, 1}}$ vg (it^{b} syr^c omit ὁ Χριστός) syr^a arm geo¹ Victorinus-Rome // ὁ Χριστός ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος (see Mt 16.16) (Δ θεοῦ ζῶντος) Θ^c Ψ 0250 f^{13} 28 157 180 579 597 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lect (I 524 omit ὁ Χριστός) $\text{it}^{\text{p, n}^2, q, r^1}$ syr^{p, h, pal} $\text{cop}^{\text{bomss}}$ eth geo² slav Chrysostom Cyril^{comm}, Cyprian^{1/2}} Quodvultdeus^{1/6}} (Cyprian^{1/2}} Quodvultdeus^{5/6}} omit ὁ Χριστός)

¹ **1** {A} ἤθελεν $\mathfrak{P}^{66, 75}$ \mathfrak{B} \mathfrak{C} \mathfrak{D} \mathfrak{L} Δ Θ Ψ 0105 0141 0250 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lect $\text{it}^{\text{aur, c, d, (e), f, q}}$ vg syr^{s, p, h, pal} $\text{cop}^{\text{sa, pbo, bo, ach}^2}$ arm eth geo slav Basil Ps-Justin Chrysostom^{lem} Cyril; Augustine // εἶχεν ἐξουσίαν \mathfrak{W} $\text{it}^{\text{a, b, n}^2, l, r^1}$ syr^c Chrysostom^{comm}

^{mm} **70** Question: TR RSV // P: FC VP ^{oo} **71** P: AD NA M // MS: WH NJB

^a **7.1** P: NA Seg NJB ^b **4** P: FC VP ^c **5** P: TEV NIV

71 Jn 12.4

7.1 ἐζήτουν ... ἀποκτεῖναι Jn 5.18; 7.19, 25; 8.37, 40 **2** Lv 23.34 **6** Ὁ καιρὸς ... πάρεστιν Jn 2.4; 7.30; 8.20 **7** οὐ ... μισεῖ Jn 15.18

τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. **8** ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν· ἐγὼ οὐκ² ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ ἐμός καιρὸς οὐπω πεπλήρωται.^d **9** ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτὸς³ ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.^e

Jesus at the Feast of Tabernacles

10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἑορτὴν, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη οὐ φανερώς ἀλλὰ [ὡς]⁴ ἐν κρυπτῷ.^f **11** οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον, Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος;^g **12** καὶ γογγυσμὸς περὶ αὐτοῦ ἦν πολὺς ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Ἄγαθός ἐστιν,^h ἄλλοι [δὲ]ⁱ ἔλεγον, Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.ⁱ **13** οὐδεὶς μέντοι παρρησία ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.^k **14** Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκεν. **15** ἐθαύμαζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκώς; **16** ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς [ὁ] Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἡ ἐμὴ

² **8** {C} οὐκ² **κ** D 1071 1241 / 672 / 673 / 813 / 950 / 1223 it^a, aur, b, c, d, e, ff² vg syr^e, s cop^{bo} arm eth geo slav Diatessaron Porphyry^{acc.} to Jerome Epiphanius Chrysostom Cyril; Ambrosiaster Augustine // οὐπω **φ**^{66,75} B L T W Δ Θ Ψ 070 0105 0141 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] Lect it^f, q vg^{ms} syr^p, h, hgr^f, pal cop^{sa}, pbo, ach² Basil

³ **9** {B} αὐτός **φ**⁶⁶ **κ** D* L N W 070 f¹ 205 565 1071 1241 it^{aur}, b, (c), d, l vg cop^{sa}, pbo, bo, ach² arm geo¹ slav Cyril^{lem}; Augustine // αὐτοῖς **φ**⁷⁵ B D¹ T Δ Θ Ψ 0105 0141 0250 f¹³ 28 33 157 180 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^f, q, r¹ syr^h, pal geo² Basil Chrysostom^{lem} // αὐτοῖς αὐτός it^a, ff² // omit l 524 it^e

⁴ **10** {C} ἀλλὰ (or ἀλλ') ὡς **φ**^{66,75} B L T W Δ Θ Ψ 070 0105 0141 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G H N] Lect it^{aur}, c, f, ff², l, q vg syr^p, h, pal cop^{bo} arm slav Basil Chrysostom Cyril^{lem}; Gaudentius Jerome Augustine⁵⁷ // ἀλλ' **κ** D 205 1424 it^a, b, d, e, r¹ syr^e, s cop^{sa}, pbo, ach², mf geo Augustine²⁷

⁵ **8** P: FC VP ⁹ NO P: AD TOB // SP: WH // P: TR NA M RSV NIV Lu NJB REB NRSV / **10** P: Seg // S: TOB ¹¹ P: TEV FC NIV VP ¹² P: NIV // P: VP ¹³ NO P: TOB // S: Lu REB

⁷ τὰ ἔργα ... ἐστιν Jn 3.19 **11** Jn 11.56 **13** διὰ ... Ἰουδαίων Jn 9.22; 19.38; 20.19 **15** Mt 13.54; Lk 2.47 **16** Jn 12.49; 14.10

διδασχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με· **17** ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδασχῆς πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἑμαυτοῦ λαλῶ. **18** ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν οὗτος ἀληθής ἐστὶν καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν! **19** οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον. τί με ζητεῖτε ἀποκτείνειν; **20** ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτείνειν; **21** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν ἔργον ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε." **22** διὰ τοῦτο" Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν – οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστὶν ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων – καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. **23** εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὄλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; **24** μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε."

Is This the Christ?

25 Ἐλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτείνειν; **26** καὶ ἴδε παρρησία λαλεῖ καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; **27** ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν." **28** ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων, Κάμὲ οἴδατε⁹ καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί·⁹ καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· **29** ἐγὼ οἶδα

¹⁸ P: NA VP Lu REB NRSV * **21** NO C: AD NA^{mf} RSV TEV? Seg NJB // as text: Lu? TOB? NRSV? * **22** C: AD NA^{mf} RSV TEV? Seg NJB // as text: Lu? TOB? NRSV? * **24** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg Lu TOB REB NRSV * **27** P: TEV FC NIV VP NJB * **28** Exclamation: (Seg) TOB // Question: (RSV) (TEV) (FC) REB^{mf} // * Exclamation: Seg TOB // Question: RSV TEV FC REB^{mf}

18 ὁ ... δόξαν ... ζητεῖ Jn 8.50 **19** οὐ ... ὑμῖν τὸν νόμον Jn 1.17 οὐδεὶς ... νόμον Ac 7.53; Ro 2.21-24 τί ... ἀποκτείνειν Jn 5.18; 7.1, 25; 8.37, 40 **20** Δαιμόνιον ἔχεις Jn 8.48, 52; 10.20 **21** Jn 5.16 **22** διὰ ... περιτομὴν Gn 17.10-13; Lv 12.3 **23** ἐμοὶ ... σαββάτῳ Jn 5.8-9, 16 **24** μὴ ... ὄψιν Is 11.3; Jn 8.15 τὴν ... κρίνετε Lv 19.15; Is 11.4 **25** Οὐχ ... ἀποκτείνειν Jn 5.18; 7.1, 19; 8.37, 40 **27** Jn 9.29 **28-29** ὁ πέμψας ... αὐτόν Jn 8.55; 17.25

αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι κάκεῖνός με ἀπέστειλεν.⁵
30 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδείς ἐπέβαλεν ἐπ'
αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.⁶ **31** Ἐκ
τοῦ ὄχλου δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν καὶ ἔλεγον,
'Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὢν
οὗτος ἐποίησεν;''

Officers Sent to Arrest Jesus

32 Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος
περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι ὑπηρέτας ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.⁷ **33** εἶπεν οὖν
ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι χρόνον μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ ὑπάγω
πρὸς τὸν πέμψαντά με. **34** ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὐρή-
σετέ [με], καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.⁸
35 εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, Ποῦ οὗτος
μέλλει πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; μὴ
εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ
διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας; **36** τίς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος
ὃν εἶπεν, Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὐρήσετέ [με], καὶ ὅπου
εἰμι ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν^{5, 8};

Rivers of Living Water

37 Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς
εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξεν λέγων, Ἐάν τις διψᾷ
ἐρχέσθω πρὸς με⁶ καὶ πινέτω.⁹ **38** ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ,²

⁵ 36 add 7.53-8.11 (see pages 347-348) 225

⁶ 37 {B} πρὸς με Φ^{60c} (Φ^{75} B ἐμέ) \aleph^2 L T W Δ Θ Ψ 0105 0141 $f^1 f^{13}$ 28 33 157 180
205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 B_{yz} [E G

⁷ 29 SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB ⁸ 30 P: NA Seg // S: NJB ⁹ 31 NO P: TR AD NA Seg NJB //
SP: WH // P: M RSV NIV Lu TOB REB NRSV ² 32 P: Seg NIV NJB ³ 34 P: TEV FC NIV VP NJB
⁴ 36 P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV Lu NRSV ⁵ 37 NO C: NA^{ms} RSV^{ms} TEV^{ms} NIV^{ms} NJB TOB
REB^{ms} NRSV^{ms} // as text: NJB^{ms} TOB^{ms} ⁶ 38 C: NA^{ms} RSV^{ms} TEV^{ms} NIV^{ms} NJB TOB REB^{ms} NRSV^{ms} //
as text: NJB^{ms} TOB^{ms} ||

30 Jn 8.20 Ἐζήτουν ... χεῖρα Jn 7.44 οὐπω ... ἐληλύθει Jn 2.4; 7.6 **31** πολλοὶ ... αὐτόν Jn 2.23; 8.30;
10.42; 11.45; 12.11, 42 **33** Ἔτι χρόνον ... εἰμι Jn 13.33; 16.5 **34** Jn 8.21; 13.33 ὅπου ... ἐλθεῖν Jn 13.36;
17.24 **37** Ἐν ... ἑορτῆς Lv 23.36 Ἐάν ... πινέτω Jn 4.10, 14

καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ
 ρεῦσουσιν ὕδατος ζῶντος.^{aa} **39** τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ
 πνεύματος ὃ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύσαντες⁷ εἰς
 αὐτόν· οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα⁸, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω
 ἔδοξάσθη.^{bb}

Division among the People

40 Ἐκ τοῦ ὄχλου οὖν ἀκούσαντες τῶν λόγων τούτων
 ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης· **41** ἄλλοι
 ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, οἱ δὲ ἔλεγον, Μὴ γὰρ
 ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστός ἔρχεται; **42** οὐχ ἡ γραφή
 εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλέεμ τῆς

H N] *Lect* it^a, aur, c, f, ff², l, π, q vg syr^c, s, p, h, pal cop^{sa}, pbo, bo, ach² arm eth geo slav Diatessaron
 Origen Origen^{dub} Eusebius Basil Gregory-Nyssa Didymus Didymus^{dub} Epiphanius
 Chrysostom Severian Cyril Theodoret John-Damascus; Victorinus-Rome^{1/2} Ambrose
 Jerome^{14/18} Augustine^{9/24} Speculum Ps-Vigilius // *omit* Ϝ^{66*} Ϟ* D it^b, d, e vg^{ms} Origen^{lat};
 Ps-Cyprian Cyprian Victorinus-Rome^{1/2} Gregory-Elvira Jerome^{4/18} Pelagius
 Augustine^{15/24}

⁷ **39** {B} οἱ πιστεύσαντες Ϝ⁶⁶ B L T W it^e syr^c, s cop^{sa}ms, pbo geo¹ Gregory-
 Nyssa^{ms}; Cyprian // οἱ πιστεύοντες Ϟ D Δ Θ Ψ 0105 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205
 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N]
Lect it^a, aur, c, d, f, ff², l, q vg syr^p, h, pal cop^{sa}ms, bo, ach² geo² slav Irenaeus^{lat}vid Origen Eusebius
 Athanasius Ps-Athanasius Marcellus Gregory-Nyssa Didymus Didymus^{dub} Chryso-
 stom Severian Marcus-Eremita Cyril Hesychius; Victorinus-Rome Hilary Ambro-
 siaster^{vid} Ambrose^{1/4} Gregory-Elvira Jerome Augustine^{8/19} Speculum Varimadum // οἱ
 πιστεύσοντες it^r cop^{sa}ms Rebaptism Ambrose^{3/4} Augustine^{11/19} Ps-Vigilius

⁸ **39** {A} πνεῦμα Ϝ^{66c}. 75 Ϟ Ϟ* T Θ Ψ vgst cop^{bo}l arm eth geo¹ Origen^{gr}, lat^{1/6} Ps-Dio-
 nysius Cyril^{3/9} Hesychius; Rebaptism // πνεῦμα ἄγιον Ϝ^{66*} L W Δ 0105 0141 f¹ f¹³ 28
 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424
 1505 Byz [E G H N^c] *Lect* eth Origen^{lat}4/6 Marcellus Didymus^{dub} Chrysostom Cyril^{6*}
 Theodoret; Tyconius // πνεῦμα δεδομένον it^a, aur, b, c, ff², l, r¹ vg^{el}, ww syr^c, s, p Eusebius; Vic-
 torinus-Rome Ambrosiaster Ambrose Gaudentius Jerome Augustine // πνεῦμα ἄγιον
 δεδομένον B it^e, q vg^{ms} (syr^h δεδομένον with *) syr^{pal} geo² slav Origen^{lat}1/6 // τὸ πνεῦ-
 μα ἄγιον ἐπ' αὐτοῖς D* (D¹ τὸ ἄγιον ἐπ' αὐτούς) it^{d, f}

^{aa} 38 P: FC VP NJB ^{bb} 39 NO P: TR WH AD M // P: NA RSV Seg NIV TOB REB NRSV

38 ποταμοὶ ... ζῶντος Pr 18.4; Is 58.11 **39** Jn 16.7; 20.22; Ac 2.4 **40** Οὗτος ... προφήτης Dt 18.15;
 Jn 6.14; Ac 3.22; 7.37 **41** Οὗτος ... Χριστός Jn 4.29; 7.26; Ac 9.22 Μὴ ... ἔρχεται Jn 7.52 **42** ἐκ ...
 Δαυὶδ 2 Sm 7.12; Ps 89.3-4 ἀπὸ Βηθλέεμ Mic 5.2; Mt 2.5-6

κώμης ὅπου ἦν Δαυὶδ ἔρχεται ὁ Χριστός;^{cc} **43** σχίσμα οὖν ἐγένετο ἐν τῷ ὄχλῳ δι' αὐτόν· **44** τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας.^{dd}

The Unbelief of Those in Authority

45 Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, Διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; **46** ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος⁹. **47** ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; **48** μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; **49** ἀλλὰ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπάρατοί εἰσιν. **50** λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτόν [τὸ] πρότερον, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν, **51** Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ γινῶ τί ποιεῖ; **52** ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐραύνησον καὶ ἶδε ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης¹⁰ οὐκ ἐγείρεται.^{cc}

⁹ **46** [B] ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος \mathfrak{P}^{66c} .⁷⁵ \aleph^2 B L T W (I 859 omit οὕτως) (vg^{ms}) cop^{bo} Origen Chrysostom^{comm} Cyril; (Augustine) // οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος Δ (N Ψ 33 1071 1241 ἐλάλησεν οὕτως) Θ 0105^{vid} 0141 f¹³ [13* homoioteleuton] (28 700 I 524 omit οὕτως) 157 180 205 565 579 597 892 1006 (1010 I 890 it¹ omit first ἄνθρωπος) 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect it^c. f. (ff²). q. r¹ (it^a omit ὁ ἄνθρωπος) vg syr^h cop^{sa}. pbo. ach² arm eth geo slav Asterius Chrysostom^{lem} Theodoret // οὕτως ἄνθρωπος ἐλάλησεν ὡς οὗτος λαλεῖ ὁ ἄνθρωπος \mathfrak{P}^{66*} \aleph^* (D it^{sur}. c. d omit ὁ ἄνθρωπος) (vg^{ms} omit λαλεῖ) syr^(c). (s). p. pal

¹⁰ **52** [B] ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης (\mathfrak{P}^{66*} ὁ προφήτης) \mathfrak{P}^{75vid} B L N T Ψ 597 892 1424 I 890 vg^{c1} eth geo² slav Origen Chrysostom Cyril^{1/2} // προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας \mathfrak{P}^{66c} \aleph D W Δ Θ 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E G H] Lect it^a. aur. c. d. e. f. ff². l. q. r¹ vg^{ww}. st arm geo¹ Origen^{lat} Cyril^{1/2}; Jerome Augustine

^{cc} **42** P: FC VP ^{dd} **44** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg Lu NJB TOB REB NRSV
^{cc} **52** NO P: TR AD // P: M // Omit 7:53–8:11: WH

The Woman Caught in Adultery

[[53¹¹ Καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,¹¹
8 Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.
2 Ὁρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν καὶ πᾶς ὁ
 λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.^a
3 ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα ἐπὶ
 μοιχεῖα κατειλημμένην καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ
4 λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατελήθηται
 ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένη· **5** ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῖν Μωϋσῆς
 ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν. σὺ οὖν τί λέγεις;^b
6 τοῦτο¹ δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχῳσιν κατ-
 ηγορεῖν αὐτοῦ¹.^c ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ
 κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν. **7** ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες
 αὐτόν², ἀνέκυψεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς³, Ὁ ἀναμάρτητος

¹¹ 7.53–8.11 {A} omit 7.53–8.11 $\mathfrak{P}^{66, 75}$ \aleph A^{vid} B C^{vid} L N T W Δ Θ Ψ 0141 33 157 565 1241 1333* 1424* *Lect* it^a, f, l, q syr^c, s, p, h (but added in some late mss. of syr^p, h) cop^{sa}, pbo, bopt, ach² arm^{mss} geo slav Diatessaron Origen Chrysostom Cyril; Tertullian Cyprian mss^{acc.} to Augustine // include 7.53–8.11 D 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1243 1292 1342 (1424^{mg}) 1505 Byz [(F gap 7.28–8.10) G H M] it^{aur, c, d, e, ff², j, r¹} vg syr^{pal} cop^{bopt} slav^{mssmg} Apostolic Constitutions^{vid} mss^{acc.} to Didymus; Ambrosiaster Ambrose Pacian Rufinus Greek and Latin mss^{acc.} to Jerome Jerome Faustus-Milevis Augustine // include 7.53–8.11 with asterisks or obeli (E include so only 8.2–11) S 28 1424^{mg} // include only 8.3–11 (Λ with asterisks) l 184 l 211 l 387 l 514 l 751 l 773 l 890 l 1780 (these lectionaries are in footnotes 1–7 of chapter 8 = *Lect*^{pt}) // include 7.53–8.11 after Lk 21.38 f¹³, after Jn 7.36 225, after Jn 21.25 (with critical note) 1; include 8.3–11 after Lk 24.53 1333^c

¹ 6 {A} (see also footnote 11 of chapter 7) τοῦτο ... κατηγορεῖν αὐτοῦ with minor variants E G H S Λ f¹ f¹³ 28 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424^{mg} 1505 *Lect* pt it^{aur, c, e, ff², j, r¹} vg syr^{pal} cop^{bopt} eth slav^{mssmg} Augustine // omit D M 1071 it^d (but D 1071 it^d add this sentence after 8.4 αὐτῷ, M after 8.11 [sic])

² 7 {A} (see footnote 11 of chapter 7) αὐτόν E G H M S Λ f¹ f¹³ 28 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1243 1292 1342 1424^{mg} 1505 *Lect* pt it^{aur, c, e, ff², j, r¹} vg syr^{pal} eth slav^{mssmg} // omit D 1071 it^d

³ 7 {A} (see footnote 11 of chapter 7) αὐτοῖς D S Λ f¹ f¹³ 28 205 597 700 892 1006

#53 P: AD Seg // S: TR FC

*8.2 P: Seg VP Lu NJB #5 P: FC VP #6 P: NIV

1 Lk 21.37 2 καθίσας ... αὐτούς Mt 26.55 5 ἐν ... λιθάζειν Lv 20.10; Dt 22.22 6 τοῦτο ... αὐτοῦ Mt 22.15 7 Ὁ ... λίθον Dt 17.7

ὑμῶν πρῶτος ἐπ' αὐτὴν βαλέτω λίθον.^d **8** καὶ πάλιν κατακύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.^e **9** οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἷς⁴ ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων⁵ καὶ κατελείφθη μόνος καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὔσα. **10** ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς⁶ εἶπεν αὐτῇ, Γύναι, ποῦ εἰσιν⁷; οὐδεὶς σε κατέκρινεν; **11** ἡ δὲ εἶπεν, Οὐδεὶς, κύριε. εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγὼ σε κατακρίνω· πορεύου, [καὶ] ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἀμάρτανε.]]^f

Jesus the Light of the World

12 Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς λέγων, Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περι-

1010 1071 1243 1292 1342 1424^{mg} *Lect^{pt}* it^{aur, c, d, e, ff², j, r¹} vg eth slav^{mss^{mg}} // πρὸς αὐτούς E G H 180 579 1505 I 184 // omit M

⁴ **9** {A} (see footnote 11 of chapter 7) οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἷς S (M ἀνεχώρησαν *after* εἰς καθ' εἷς) 28 597 700 (892 ἀκούσαντες δέ) 1006 1010 1243 1342 *Lect^{pt}* (it^{aur, c, e, ff², r¹} vg) eth slav^{mss^{mg}} (Ambrose) (Augustine) (Quodvult-deus) // οἱ δὲ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἷς E G H 180 205 579 1292 1505 I 184 I^{AD} (cop^{bopt}) // ἀκούσαντες δὲ ἐξήρχοντο εἰς ἕκαστος αὐτῶν I // ἕκαστος δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐξήρχετο D 1071 it^d // καὶ ἐξήλθεν εἰς καθ' εἷς Λ (f¹³ ἐξήλθον) 1424^{mg} syr^{pal}

⁵ **9** {A} (see footnote 11 of chapter 7) πρεσβυτέρων E G H M I 579 892 1505 *Lect^{pt}* it^{aur, c, r¹} vg slav^{mss^{mg}} Ambrose // πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων S Λ f¹³ 28 180 205 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1424^{mg} I 184 I^{AD} syr^{pal} slav^{mss^{mg}} Augustine // πρεσβυτέρων ὥστε πάντας ἐξελθεῖν D 1071 it^d // πρεσβυτέρων πάντες ἀνεχώρησαν it^{e, ff²} cop^{bopt^s, (bopt)}

⁶ **10** {A} (see footnote 11 of chapter 7) Ἰησοῦς D M S I 28 892 1010 1071 *Lect^{pt}* it^{aur, c, d, e, ff², r¹} vg (syr^{pal}) cop^{bopt} slav^{mss^{mg}} Ambrose (Augustine κύριος) // Ἰησοῦς καὶ μηδὲνα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικός E F^{vid} G H 579 1243 1505 I 184 I^{AD} // Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὴν καὶ Λ f¹³ 180 205 597 700 1006 1292 1342 1424^{mg} eth

⁷ **10** {A} (see footnote 11 of chapter 7) ποῦ εἰσιν D M Λ I 180 892 1010 1071 1342 1424^{mg} *Lect^{pt}* it^{e, d, e} vg^{ww, st} syr^{pal} cop^{bopt^s} // ποῦ εἰσιν οἱ κατήγοροί σου H S f¹³ 28 597 700 1006 1243 1292 I 184 I 387 I 890 it^{aur, (ff²), r¹} vg^{cl} cop^{bopt} eth slav^{mss^{mg}} Ambrose Jerome // ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου E F G 579 1505 I^{AD} // omit αὐτῇ ... εἰσιν 205 Augustine

^d 7 P: FC VP * 8 P: NIV / 11 P: TR AD M

9 οἱ ... καθ' εἷς Mt 22.22 **11** ἀπὸ ... ἀμάρτανε Jn 5.14 **12** Ἐγὼ ... κόσμου Is 49.6; Jn 1.4, 5, 9; 9.5; 12.46

πατήση ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.⁸ **13** εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. **14** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω. **15** ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. **16** καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθινή ἐστιν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ⁸. **17** καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. **18** ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. **19** ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ᾔδειτε.^h **20** Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.ⁱ

Where I am Going You Cannot Come

21 Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς, Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητή-
σετέ με, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτία ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου
ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.^k **22** ἔλεγον οὖν οἱ
Ἰουδαῖοι, Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, Ὅπου ἐγὼ

⁸ **16** {A} πατήρ⁹ 39, 66, 75 ⁸ B L T W Δ Θ Ψ 070 0141 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F^c (F^{*} homoioteleuton) G H N] Lect it^a, aur. b. c. e. f. ff², j. l. q. r¹ vg syr^p, h, pal cop^{sa}, pbo, bo, ach² arm eth geo slav Origen Chrysostom Cyril Theodoret; Tertullian Ps-Priscillian Phoebadius Ambrose Augustine Quodvultdeus Varimadam // omit ⁸* D it^d syr^{c,s}

^k **12** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP // S: NJB ^h **19** SP: NA // P: TEV Seg FC VP Lu NJB REB ⁱ **20** P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV NJB REB NRSV ^l **21** P: TEV FC NIV VP NJB

13 Σὺ ... ἀληθής Jn 5.31 **14** οἶδα ... ὑπάγω Jn 13.3; 16.28 ὑμεῖς ... ἔρχομαι Jn 7.28; 9.29 **15** ὑμεῖς ... κρίνετε 1 Sm 16.7; Jn 7.24 ἐγὼ ... οὐδένα Jn 12.47 **16** ἡ κρίσις ... ἐστιν Jn 5.30 μόνος ... πατήρ Jn 5.37; 8.29 **17** Dt 17.6; 19.15 **18** μαρτυρεῖ ... πατήρ 1 Jn 5.9 **19** Οὔτε .. οὔτε τὸν πατέρα μου Jn 16.3 εἰ ... ᾔδειτε Jn 14.7 **20** οὐδεὶς ... αὐτοῦ Jn 7.30 **21** Jn 7.34, 36; 13.33 **22** Jn 7.35

ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; **23** καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. **24** εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.^m **25** ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Σὺ τίς εἶ; εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Τὴν ἀρχὴν ὃ ^π καὶ λαλῶ ὑμῖν;ⁿ **26** πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθῆς ἐστίν, καὶ γὰρ ἠκουσα παρ' αὐτοῦ ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον.^o **27** οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. **28** εἶπεν οὖν [αὐτοῖς] ὁ Ἰησοῦς, Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι,^p καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ ταῦτα λαλῶ. **29** καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν· οὐκ ἀφήκέν με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστά αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.^q **30** Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.^r

The Truth Will Make You Free

31 Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἐστέ **32** καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.^s **33** ἀπεκρί-

^o **25** {B} ὃ τι \mathfrak{P}^{75} by dot between o and τι, 565 by ; after ὑμῖν ^{lAD} (quod it^a, aur. c. f. n². j. l. q. r¹ vg^{ms} Priscillian Ambrose Augustine^{4/16} Varimadum) // ὃ τι (stop after ὑμῖν) D Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 33 180 205 579 597 700 892 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect arm geo slav (quoniam it^d, quia it^b vg^{ww-st} Augustine^{12/16}) // ὃ τι or ὅ τι (no interpunction after ὑμῖν) \mathfrak{P}^{66} \aleph B L N T W Δ 0250 157 1006 // qui it^e vg^{cl} Quodvultdeus

^r **23** P: TEV * **24** SP: NA // P: TEV NIV VP NJB * **25** Statement: TR AD NA^{ms} RSV TEV Seg^{ms} FC NIV VP^{ms} Lu NJB TOB REB NRSV^{ms} // as text: RSV^{ms} TEV^{ms} FC^{ms} NJB^{ms} TOB^{ms} REB^{ms} * **26** P: TEV FC NIV VP NJB REB * **28** NO C: (TEV) Seg (FC) NIV (VP) Lu NJB TOB // Semicolon: TR // Period: REB * **29** P: NA M TEV Seg FC VP NJB // S: Lu * **30** NO P: M Lu // SP: WH NA // P: TR AD RSV Seg REB NRSV * **32** P: TEV FC NIV VP NJB

23 Jn 3.31; 17.14 **24** ἐὰν ... ἐγὼ εἰμι Jn 13.19 **26** ὁ ... ἀληθῆς ἐστίν Jn 7.28 καὶ γὰρ ... κόσμον Jn 12.49 **28** Ὅταν ... ἀνθρώπου Jn 3.14; 12.32 ἀπ' ... λαλῶ Jn 5.19 **29** ὁ ... μόνον Jn 8.16; 16.32 **30** πολλοὶ ... αὐτόν Jn 2.23; 7.31; 10.42; 11.45; 12.11, 42 **31** Ἐὰν ... ἐμῷ Jn 15.7

θησαν πρὸς αὐτόν, Σπέρμα Ἀβραάμ ἔσμεν καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις ὅτι Ἐλεύθεροι γενήσεσθε; 34 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας¹⁰. 35 ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. 36 ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.¹¹ 37 οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτείνειν, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. 38 ἂ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ¹¹ λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ἂ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε¹².^v

Your Father the Devil

39 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ, Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἔστιν. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τέκνα τοῦ

¹⁰ 34 [A] τῆς ἁμαρτίας $\mathfrak{P}^{66,75}$ \aleph B C L W Δ Θ Ψ 070 0141 0250 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] *Lect* it^a, aur, c, e, f, ff², l, q, r¹ vg syr^p, h, pal cop^{sa}, pbo, bo, ach² arm eth geo slav Irenaeus^{lat} Origen Adamantius Basil Gregory-Nyssa Didymus Chrysostom Cyril; Hilary Ambrosiaster Ambrose Gaudentius Chromatius Jerome Augustine Speculum // omit D it^{b, d} syr^s cop^{bo}ms^s Cyprian Faustinus Gregory-Elvira

¹¹ 38 [B] παρὰ τῷ πατρὶ $\mathfrak{P}^{66,75}$ B C L 070 it¹ vg^{ww, st} syr^{pal} eth Origen Cyril^{1/2} // παρὰ τῷ πατρὶ μου \aleph Δ Θ Ψ 0141 0250 f^1 f^{13} 28 157 180 205 565 (579 πατρὶ ἡμῶν) 597 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] *Lect* it^a, aur, c, f, ff² vg^{cl} syr^{s, p, h} arm geo slav Tertullian Augustine Speculum // παρὰ τῷ πατρὶ μου, ταῦτα D 33 892 it^{b, c, d, q} cop^{pbo, bo} Cyril-Jerusalem Chrysostom (Cyril^{1/2}) // ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ταῦτα W

¹² 38 [B] ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε (\mathfrak{P}^{75} λαλεῖτε for ποιεῖτε) B L W 597 cop^{bo?} arm geo Origen Cyril // ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν ποιεῖτε \aleph^2 C Θ (0141 / 524 τῷ πατρὶ) f^{13} 1 33 565 892 / 547 it¹ syr^{hmg, pal} cop^{bo?} Chrysostom // ἐώρακατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε \mathfrak{P}^{66} (\aleph^* πατρὸς ὑμῶν) 070 cop^{sa, pbo, ach²?} // ἐώρακατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε (D it^d ταῦτα ποιεῖτε) Δ Ψ 0250 28 157 180 205 579 700 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H N] *Lect*

¹³ 3 P: RSV TEV FC NIV VP NRSV *36 P: NA // S: Lu Reb *38 NO P: TR WH AD M Seg Lu TOB REB // SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP NJB NRSV

33 Σπέρμα ... ἔσμεν Mt 3:9; Lk 3:8; Jn 8:39, 56 οὐδενὶ ... πώποτε Ne 9:36 34 πᾶς ... ἁμαρτίας Ro 6.16, 20; 2 Pe 2.19 35 ὁ δὲ ... οἰκία εἰς τὸν αἰῶνα Ex 21.2; Dt 15.12 37 ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι Jn 5.18; 7.19, 25 39 Ὁ πατὴρ ... ἔστιν Mt 3:9; Jn 8.33

Ἄβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἄβραάμ ἐποιεῖτε¹³. **40** νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἄβραάμ οὐκ ἐποίησεν. **41** ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν.^ω εἶπαν [οὖν] αὐτῷ, Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἓνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν.^ς **42** εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν ἠγαπάτε ἂν ἐμέ, ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἑμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. **43** διὰ τί τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. **44** ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν¹⁴, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλή τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. **45** ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.^υ **46** τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; **47** ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα

it^a, aur, b, c, e, ff², l, q vg syr^o, p, h eth slav (cop^{bo}ms Tertullian ταῦτα ποιεῖτε) Augustine Speculum

¹³ **39** [B] ἐποιεῖτε Φ^{75} \aleph^* B² D W Θ 070 0141 0250 13 28 157 828 1292 1342 1424 1505 Byz^{pt} [E F G H] Lect^{pt}, AD it^a, aur, c, d, e, f, l, q, r¹ vg^{miss} arm eth geo Origen^{2/8}, lat^{2/6} Eusebius^{2/3} Cyril-Jerusalem Epiphanius Chrysostom; Hilary Ambrosiaster Chromatius Jerome^{9/11} Augustine^{4/12} // ἐποιεῖτε ἄν \aleph^2 C N L Δ Ψ f¹ f¹³ 33 180 205 565 579 597 892 1006 1010 1071 1243 Byz^{pt} Lect^{pt} it^b slav Origen^{1/8}, lat^{4/6} Eusebius^{1/3} Basil Didymus^{1/5} Cyril; Jerome^{1/11}vid // ποιεῖτε Φ^{66} B* (700 ποιεῖτε ἄν) it^{ff2} vg Origen^{5/8} Didymus^{3/5}; Ps-Cyprian Jerome^{1/11} Augustine^{8/12}

¹⁴ **44** [C] οὐκ ἔστηκεν Φ^{66} \aleph^* B* C D L N W Δ Θ Ψ 070 0233 0250 f¹³ 33 892 1010 1071 1241 1243 1424 / 211 / 524 / 547 / 672 / 751 / 1074 Didymus^{1/3} // οὐχ ἔστηκεν Φ^{75} B² 0141 f¹ 28 157 180 205 565 597 700 1006 1292 1342 1505 Byz [E F G H] Lect Clement Origen Eustathius Ps-Ignatius Didymus^{2/3} Macarius/Symeon Chrysostom Cyril

* 41 SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB REB // * P: M TEV FC VP // S: NIV * 45 S: Lu

41 Ἐνα ... θεόν Dt 32.6; Is 63.16; 64.8 **42** Εἰ ... ἐμέ 1 Jn 5.1 ἐγὼ ... ἐξῆλθον Jn 13.3; 16.28; 17.8 οὐδὲ ... ἀπέστειλεν Jn 7.28; 17.8 **44** ὑμεῖς ... ποιεῖν 1 Jn 3.8 ὅταν ... αὐτοῦ Gn 3.4 **46** τίς ... ἁμαρτίας 2 Cor 5.21; 1 Pe 2.22; 1 Jn 3.5 **47** ὁ ... ἀκούει Jn 18.37; 1 Jn 4.6

τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.²

Before Abraham was, I am

48 Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ, Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρίτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; **49** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετε με. **50** ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. **51** ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.^{aa} **52** εἶπον [οὖν] αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. **53** μὴ σὺ μεῖζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν ποιεῖς;^{bb} **54** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐὰν ἐγὼ δοξάσω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ἡμῶν¹⁵ ἐστίν, **55** καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. κἀν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῖν ψεύστης· ἀλλὰ οἶδα αὐτόν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. **56** Ἀβραάμ ὁ πατήρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη.^{cc} **57** εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, Πεντήκοντα ἔτη

¹⁵ **54** {B} θεὸς ἡμῶν Φ^{75} A B² C W Δ Θ 070 0141 0233 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 892 1006 1241 1243 1292 1505 Byz [E G H N] *Lect^{pt} it^{aur.} f vg^{ww.} st syr^{s.} p. h cop^{sa.} pbo. bo arm eth geo slav Gregory-Nyssa Cyril^{icm.}; Augustine* // ὁ θεὸς ἡμῶν Φ^{66c} (Φ^{66e} ὑμῶν) L // θεὸς ὑμῶν \aleph B* D F Ψ 700 1010 1071 1342 1424 *Lect^{pt.} AD it^{a.} b. c. d. e. ff^{2.} l. q vg^{cl} syr^{pal} cop^{bo^{ms}} Chrysostom; Tertullian* // θεός (it¹ θεός ἀληθής) cop^{ach²}

² **47** NO P; TR WH AD TOB // P: NA M RSV Seg Lu NJB REB NRSV ^{aa} **51** P: TEV FC NIV VP NJB REB ^{bb} **53** P: TEV FC NIV VP REB ^{cc} **56** P: TEV FC NIV VP NJB

48 Οὐ ... σὺ Jn 4.9 δαιμόνιον ἔχεις Mk 3.21-22; Jn 7.20 **50** ἐγὼ ... μου Jn 5.41 **51** Jn 5.24 **52** οὐ ... θανάτου Mk 9.1 **53** μὴ ... Ἀβραάμ Jn 4.12 **55** οὐκ ἐγνώκατε ... οἶδα αὐτόν Mt 11.27; Lk 10.22; Jn 7.28-29

οὐπω ἔχεις καὶ Ἀβραάμ ἐώρακας¹⁶; **58** εἶπεν αὐτοῖς Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί.^{dd} **59** ἦσαν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ^{17, ee}

The Healing of a Man Born Blind

9 Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. **2** καὶ ἠρώτησαν αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ; **3** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. **4** ἡμᾶς δεῖ¹ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με¹ ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νῦξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. **5** ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.^a **6** ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσεν χαμαὶ καὶ ἐποίησεν

¹⁶ **57** [B] ἐώρακας $\Phi^{66} \aleph^2 A B^2 (B^* W \Theta \acute{\epsilon}\omega\rho\alpha\kappa\epsilon\varsigma) C D L \Delta \Psi 0141 0233 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 700 892 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505$ Byz [E F G H N] *Lect* it^{a, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹} vg syr^{p, h, pal} cop^{bo} arm eth geo slav Diatessaron^{am} Irenaeus^{lat} Origen Eriphanius Chrysostom Cyril; Ambrosiaster Jerome Augustine // ἐώρακέν σε $\Phi^{75} \aleph^* 070$ syr^s cop^{sa, pbo, ach²} Diatessaron^{syr}

¹⁷ **59** [A] ἱεροῦ $\Phi^{66, 75} \aleph^* B D W \Theta^* it^a, aur, b, c, d, e, ff², l, r¹ vg syr^s cop^{sa, pbo, boms, ach²} arm geo¹ Origen^{vid} Cyril^{1/2}; Augustine // ἱεροῦ καὶ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν (see Lk 4.30) $\aleph^2 (13 \text{ omit } \kappa\alpha\iota) l 211 l 813$ // ἱεροῦ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν καὶ παρήγεν οὕτως (see Lk 4.30) A $\Delta \Theta^c (0233 \text{ αὐτοῦς } \text{for } \text{οὕτως}) f^1 f^{13} 28 157 180 (205 \text{ ἐκ } \text{for } \text{διὰ}) 565 700 1006 1243 1292 1342 1424 1505$ Byz [E F G H] *Lect* (l 751 omit διελθὼν) it^{(f), q} vg^m geo² // ἱεροῦ καὶ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο καὶ παρήγεν οὕτως (see Lk 4.30) $\aleph^1 C L N \Psi 070 0141 33 (579) 597 892 1010 1071 1241$ (syr^{p, h, pal}) cop^{bo} (eth) slav Athanasius (Socrates) (Cyril^{1/2})$

¹ **4** [C] ἡμᾶς δεῖ ... πέμψαντός με B (D δεῖ ἡμᾶς) 070 (it^d) syr^{nal} geo¹ // ἡμᾶς δεῖ ... πέμψαντος ἡμᾶς $\Phi^{66, 75} \aleph^* L W$ Cyril // ἐμὲ δεῖ ... πέμψαντός με $\aleph^1 A C \Delta \Theta \Psi 0141 0233 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505$ Byz [E F G H N] *Lect* it^{a, aur, b, c, e, f, ff², q} vg syr^{s, p, h} cop^{ach²} arm eth geo² slav Diatessaron Basil Chrysostom; Hilary Ambrose Augustine

^{dd} **58** P: TEV Seg FC VP NJB ^{ee} **59** P: (TR) WH (AD) NA M RSV NRSV

^a **9.5** P: TEV Seg FC NIV VP NJB REB

58 πρὶν ... εἰμί Jn 1.1 **59** ἦσαν ... αὐτόν Jn 10.31; 11.8

9.2 τίς ... γεννηθῆ Ex 20.5; Eze 18.20; Lk 13.2, 4 **3** ἵνα φανερωθῆ ... αὐτῷ Jn 11.4 **4** ἡμᾶς δεῖ ... ἐστίν Jn 5.17 **5** φῶς ... κόσμου Is 49.6; Jn 1.4, 5, 9; 8.12; 12.46 **6** Mk 8.23

πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος καὶ ἐπέχρισεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς **7** καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ (ὃ ἐρμηνεύεται Ἀπεσταλμένος).^b ἀπήλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο καὶ ἦλθεν βλέπων.^c **8** Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι προσαίτης ἦν ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; **9** ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν, ἄλλοι ἔλεγον, Οὐχί, ἀλλὰ ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι Ἐγώ εἰμι. **10** ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Πῶς [οὖν] ἠνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; **11** ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, Ὁ ἄνθρωπος ὁ λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησεν καὶ ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπέν μοι ὅτι Ὑπαγε εἰς τὸν Σιλωάμ καὶ νίψαι· ἀπελθὼν οὖν καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. **12** καὶ εἶπαν αὐτῷ, Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, Οὐκ οἶδα.^d

The Pharisees Investigate the Healing

13 Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους τὸν ποτε τυφλόν. **14** ἦν δὲ σάββατον ἐν ἧ ἡμέρᾳ τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς. **15** πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Πηλὸν ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. **16** ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές, Οὐκ ἔστιν οὗτος παρὰ θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι [δὲ] ἔλεγον, Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν;^e καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.^f **17** λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν, Τί σὺ λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνέωξέν σου τοὺς ὀφθαλμοὺς; ὁ δὲ εἶπεν ὅτι Προφήτης ἐστίν.^g

18 Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦν τυφλὸς καὶ ἀνέβλεψεν ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς

^b 7 P: FC VP // ^c SP: WH // P: TR AD NA TEV FC NIV NJB TOB REB ^d 12 SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg Lu NJB REB NRSV ^e 16 P: FC // ^f P: TEV NIV ^g 17 NO P: TR WH AD M TOB

7 Ὑπαγε ... Σιλωάμ 2 Kgs 5.10 **8** Ac 3.10 **14** Lk 13.14; Jn 5.9 **16** Οὐκ ... ἄνθρωπος Jn 3.2; 9.33 τὸ ... τηρεῖ Jn 5.16, 18 Πῶς ... ποιεῖν Jn 9.31 σχίσμα ... αὐτοῖς Jn 7.43; 10.19 **17** Προφήτης ἐστίν Mt 21.46; Jn 4.19; 7.40

αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος **19** καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν βλέπει ἄρτι; **20** ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπαν, Οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· **21** πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἶδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸν ἐρωτήσατε, ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.^h **22** ταῦτα εἶπαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται. **23** διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπαν ὅτι Ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐπερωτήσατε!

24 Ἐφώνησαν οὖν τὸν ἄνθρωπον ἐκ δευτέρου ὃς ἦν τυφλὸς καὶ εἶπαν αὐτῷ, Δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ἐστιν. **25** ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος, Εἰ ἀμαρτωλὸς ἐστιν οὐκ οἶδα· ἐν οἶδα ὅτι τυφλὸς ὦν ἄρτι βλέπω. **26** εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί ἐποίησέν σοι; πῶς ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; **27** ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Εἶπον ὑμῖν ἤδη καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκοῦειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; **28** καὶ ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον, Σὺ μαθητῆς εἶ ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμέν μαθηταί· **29** ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωϋσεὶ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν.^k **30** ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν τούτῳ γὰρ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἶδατε πόθεν ἐστίν, καὶ ἠνοιξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς. **31** οἶδαμεν ὅτι ἀμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ τούτου ἀκούει. **32** ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἠνέωξέν τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου· **33** εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. **34** ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ, Ἐν ἀμαρτίαις σὺ ἐγεν-

^h 21 P: FC VP ⁱ 23 NO P: TR WH AD ^k 29 P: TEV FC NIV VP REB

22 ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους Jn 7.13; 19.38; 20.19 ἤδη ... γένηται Jn 12.42 **24** Δὸς ... θεῷ Jos 7.19; Re 11.13 **29** τοῦτον ... πόθεν ἐστίν Jn 7.27, 28; 8.14 **31** οἶδαμεν ... οὐκ ἀκούει Ps 66.18; Is 1.15 ἐάν ... ἀκούει Ps 34.15; Pr 15.29 **33** Jn 3.2 **34** Ἐν ἀμαρτίαις ... ὄλος Ps 51.5; Jn 9.2

νήθης ὅλος καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;¹ καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἕξω.^m

Spiritual Blindness

35 Ἦκουσεν Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἕξω καὶ εὐρών αὐτὸν εἶπεν, Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου²; **36** ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Καὶ τίς ἐστίν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; **37** εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Καὶ ἐώρακας αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. **38** ὁ δὲ ἔφη³, Πιστεύω, κύριε·ⁿ καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.^o **39** καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς³, Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.^p

40 Ἦκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν; **41** εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι Βλέπομεν, ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει.^q

The Parable of the Sheepfold

10 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν τῶν προβάτων ἀλλὰ ἀναβαίνων

² **35** {A} ἀνθρώπου $\Phi^{66,75}$ \aleph B D W it^d syr^a cop^{sa}. pbo. ach². mf eth Origen // θεοῦ A L Δ Θ Ψ 070 0141 0233 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] *Lect it^a. aur. b. c. e. f. ff². l. q. r¹ vg syr^p. h. pal cop^{bo} arm geo slav Origen^{ms} Theodore-Heraclea Chrysostom Cyril; Tertullian Victorinus-Rome Hilary Faustinus Augustine Vigilus*

³ **38–39** {B} ὁ δὲ ἔφη ... καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς (with minor variants) Φ^{66} \aleph^2 A B D L Δ Θ Ψ 070 0141 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] *Lect it^a. aur. c. d. f. ff². q. r¹ vg syr^{ps}. p. h. pal cop^{sa}ms. pbo. bo arm eth geo slav Origen Chrysostom Cyril; Augustine // ὁ δὲ ἔφη, Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ καὶ εἶπεν, Ναί, κύριε, πεπίστευκα*

¹ **34** P: FC VP // ^m NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg Lu NJB TOB REB NRSV ⁿ **38** P: FC // ^p P: NA TEV Seg FC NIV Lu NJB REB // S: TOB ^p **39** NO P: TR WH NA M RSV Seg Lu TOB REB NRSV ^q **41** SP: WH // P: AD NA M RSV NRSV

ἀλλαχόθεν ἐκεῖνος κλέπτῃς ἐστὶν καὶ ληστής· **2** ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν ἐστὶν τῶν προβάτων. **3** τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει καὶ τὰ ἴδια πρόβατα φωνεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά. **4** ὅταν τὰ ἴδια πάντα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ· **5** ἄλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἄλλοτρίων τὴν φωνήν.^a **6** Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἢ ἐλάλει αὐτοῖς.^b

Jesus the Good Shepherd

7 Εἶπεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. **8** πάντες ὅσοι ἤλθον [πρὸ ἐμοῦ]¹ κλέπται εἰσὶν καὶ λησταί, ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. **9** ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσει.^c **10** ὁ κλέπτῃς οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν.^d **11** Ἐγὼ εἰμι ὁ

ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος, καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς (see 11.27) / 253 // omit Φ^{75} \aleph^* W it^b, (l) cop^{sa}ms, ach², mf

¹ **8** {C} ἤλθον πρὸ ἐμοῦ Φ^{66} \aleph^2 A B D L W Ψ (0233 πρὸς) (0250 εἰσηλθον) f¹³ 33 157 579 597 700 1006 1071 1241 1243 1505 Byz^{pt} Lect^{pt}, AD it^d vg^{mss} syr^h with * cop^{bo} eth Origen^{3/4} Didymus^{dub} Severian Hesychius; Lucifer Faustus-Milevis Jerome^{5/9} Augustine^{1/6} // πρὸ ἐμοῦ ἤλθον Θ f¹ 205 565 arm geo Diatessaron^{am} Valentinians^{acc. to Hippolytus} Origen^{1/4}, lat; Ambrosiaster Gregory-Elvira Jerome^{4/9} Augustine^{2/6} // ἤλθον $\Phi^{45vid, 75}$ \aleph^* Δ 0141 28 180 892^{supp} 1010 1292 1342 1424 Byz^{pt}[E F G] Lect^{pt} it^{a, b, c, e, f, ff²}, l, q, r¹ vg syr^{s, p, pal} cop^{sa, pbo, ach²} slav Diatessaron^{syr} Basil Chrysostom Cyril; Ps-Cyprian Augustine^{3/6} // omit ὅσοι ... ἐμοῦ / 563^{1/2}

^a **5** P: TEV Seg FC VP NJB REB ^b **6** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg NIV Lu NJB REB NRSV ^c **9** P: VP REB ^d **10** P: NA M TEV Seg FC NIV Lu TOB NRSV

4 τὰ πρόβατα ... αὐτοῦ Jn 10.27 **6** Jn 16.25 **8** Jr 23.1-2; Eze 34.2-3 **9** Ps 118.20; Jn 14.6
11 Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός Ps 23.1; Is 40.11; Eze 34.15; He 13.20; Re 7.17

ποιμήν ὁ καλός. ὁ ποιμήν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν² ὑπὲρ τῶν προβάτων· **12** ὁ μισθωτὸς καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ ἔστιν τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει – καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει – **13** ὅτι μισθωτὸς ἔστιν καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.^c **14** Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμήν ὁ καλὸς καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκουσί με τὰ ἐμά, **15** καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ καὶ γὼ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι³ ὑπὲρ τῶν προβάτων. **16** καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν, καὶ γενήσονται⁴ μία ποίμνη, εἷς ποιμήν! **17** διὰ τοῦτο με ὁ πατήρ ἀγαπᾷ ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. **18** οὐδεὶς αἶρει⁵ αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτήν

² **11** [B] τίθησιν $\Phi^{66, 75} \aleph^2$ A B L W Δ Θ Ψ 0141 0233 0250 $f^1 f^{13}$ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] *Lect it*^{a, aur, e, f, 1} $v_{\text{g}}^{\text{mss}}$ syr^{p, h} cop^{sa, ach2, mf} arm geo slav Clement Origen^{lat} Orsiesius^{lat} Eusebius Ps-Athanasius Basil Apostolic Constitutions Didymus (Epiphanius) Chrysostom (Severian) Cyril (Proclus) Theodoret; Tertullian Hilary Lucifer Ambrose Gaudentius^{vid} Chromatius Jerome Augustine^{10/11} // δίδωσιν $\Phi^{45} \aleph^*$ D it^{(b), c, d, ff2, (r1)} vg syr^{s, pal} cop^{pbo, bo} Diatessaron Theodore-Heraclea^{vid}, (Ps-Cyprian) Augustine^{1/11}

³ **15** [B] τίθημι (see 10.11, 17) \aleph^2 A B L Δ Θ Ψ 0141 0233 $f^1 f^{13}$ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] *Lect it*^{a, aur, b, c, (e), f, ff2, l, r1} vg syr^{s, p, h, pal} cop^{sa, bo, ach2} arm geo slav Origen Athanasius Eusebius Didymus Epiphanius Chrysostom Cyril Theodoret John-Damascus; Ambrose Jerome Augustine // δίδωμι $\Phi^{45, 66} \aleph^*$ D W it^d cop^{pbo}

⁴ **16** [C] γενήσονται $\Phi^{45} \aleph^2$ B D L W Θ Ψ I 33 565 1071 1424 / 859 it^{d, f} v_{g}^{ms} syr^{hmg, pal} cop^{sa, pbo, bo, ach2} arm eth geo Clement Origen^{gr} (Didymus) Cyril^{4/10}; Cyprian^{1/2} // γενήσεται $\Phi^{66} \aleph^*$ A Δ 0141 0233 f^{13} 28 157 180 205 579 597 700 (892^{supp} γεννήσεται) 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E F G] *Lect it*^{a, aur, b, c, e, ff2, l, r1} vg syr^{s, p, h} slav Origen^{lat} Basil (Severian) Cyril^{6/10} Theodoret; Cyprian^{1/2} Jerome Augustine

⁵ **18** [B] αἶρει $\Phi^{66} \aleph^2$ A D L W Δ Θ Ψ 0141 0233 $f^1 f^{13}$ 28 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] *Lect it*^{a, aur, b, c, d, e, f, ff2, (t), r1} vg syr^{s, h, pal^{ms}} cop^{sa, pbo, bo, ach2} arm eth geo slav Origen^{gr, lat} Eusebius Ps-

^c **13** P: NA NIV VP REB / **16** P: NA TEV FC VP

11 τὴν ... προβάτων Jn 15.13; 1 Jn 3.16 **12** ὁ λύκος ... σκορπίζει Ac 20.29 **14** γινώσκω τὰ ἐμὰ Jn 10.27; 2 Tm 2.19 **15** καθὼς ... πατέρα Mt 11.27 τὴν ... προβάτων Jn 15.13; 1 Jn 3.16 **16** ἄλλα ... ἀγαγεῖν Is 56.8; Jn 11.52; 1 Pe 2.25 εἷς ποιμήν Eze 34.23; 37.24 **17** ἐγὼ τίθημι ... αὐτήν Php 2.8-9

ἀπ' ἑμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρὸς μου.⁸

19 Σχίσμα πάλιν⁶ ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. **20** ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαινεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; **21** ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίξει;^h

Jesus Rejected by the Jews

22 Ἐγένετο τότε⁷ τὰ ἐγκαίρια ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, χειμῶν ἦν, **23** καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Σολομώνος. **24** ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρρησία.ⁱ **25** ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· **26** ἀλλὰ ὑμεῖς οὐ πιστεύ-

Athanasius Marcellus Gregory-Nyssa Didymus^{5/6} Didymus^{dub} Chrysostom Severian Cyril Theodore John-Damascus; Cyprian Victorinus-Rome Hilary Ambrose Jerome Augustine Varimadum Ps-Vigilius // ἦρην Φ^{45} \aleph^* B syr^p. pal^{mss} Didymus^{1/6}

⁶ **19** {B} πάλιν Φ^{75} \aleph B L W 157 579 1071 it^a. sur. b. c. e. f. l vg syr^p. pal cop^{sa}. pbo. bo^{ms}. mf arm geo Cyril^{lem}; Augustine // οὖν πάλιν Φ^{66} A Δ Θ Ψ (f¹ 205 565 / 68 / 673 / 813 transpose ἐγένετο after οὖν) f¹³ 28 180 597 700 892^{supp} 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] Lect vg^{mss} syr^h eth slav // οὖν D 0233 1241 / 751 it^d. (ff²) vg^{ms} cop^{bo} Chrysostom // omit cop^{ach2}

⁷ **22** {B} τότε $\Phi^{66c.75}$ B L W Ψ 33 579 1071 cop^{smss}. bo^{pt} arm (eth) geo² // δέ Φ^{66} \aleph A D Δ Θ 0141 0233 f¹³ 28 157 180 597 700 892^{supp} 1006 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] Lect it^{sur}. c. d. (e). f. ff². (f). i. l vg syr^p. h. pal cop^{pbo} Chrysostom^{lem} Cyril^{lem}; Augustine^{1/2} // δέ τότε cop^{smss}. bo^{pt}. ach² slav // omit f¹ 205 565 1010 it^{a, b} vg^{ms} syr^s geo¹ Augustine^{1/2}

⁸ 18 NO P: TR AD M // SP: WH ^h 21 P: AD NA M RSV Lu NRSV // MS: NJB ⁱ 24 P: TEV Seg FC NIV VP

18 ταύτην ... ἐντολὴν ... μου Jn 14.31; 15.10 **19** Jn 7.43; 9.16 **20** Δαιμόνιον ... μαινεται Mk 3.21-22; Jn 7.20; 8.48 **22** 1 Mac 4.59 **23** τῇ ... Σολομώνος Ac 3.11; 5.12 **24** εἰ ... παρρησία Lk 22.67 **25** τὰ ἔργα ... ἐμοῦ Jn 5.36; 10.38 **26** ὑμεῖς οὐ πιστεύετε Jn 6.64; 8.45

ετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν⁸. **27** τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούουσιν, καὶ γινώσκω αὐτὰ καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι, **28** καὶ γὰρ δίδωμι αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα καὶ οὐχ ἄρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. **29** ὁ πατήρ μου ὃ δέδωκέν μοι πάντων μεῖζόν ἐστιν⁹, καὶ οὐδεὶς δύναται ἄρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς. **30** ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμεν.^k

31 Ἐβάστασαν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.^l **32** ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ ἔργα καλὰ ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον ἐμὲ λιθάζετε; **33** ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. **34** ἀπεκρίθη αὐτοῖς [ὁ] Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν ὅτι **Ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστε;** **35** εἰ ἐκεῖνους εἶπεν θεοὺς πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή, **36** ὃν ὁ πατήρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὑμεῖς λέγετε ὅτι Βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἶμι;^m **37** εἰ οὐ ποιῶ

⁸ **26** {B} ἐμῶν $\Phi^{66c, 75}$ \aleph B L W Θ 0141 33 1241 / 524 / 751 it^{aur, c} vg cop^{sa, boP, ach2} arm geo^{1, B} Origen^{gr, lat} Apollinaris Cyril; Augustine // ἐμῶν καθὼς εἶπον ὑμῖν (Φ^{66^*} ὑμῖν ὅτι) A D Δ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^{a, b, d, e, f, ff2, 1, r1} syr^{s, p, h, (pal)} cop^{pbo, boP} eth geo¹ slav Cyril^{em}

⁹ **29** {D} ὁ δέδωκέν μοι πάντων μεῖζόν ἐστιν B* it^{a, aur, b, c, e, f, ff2, 1, r1} vg cop^{bo} Tertullian Hilary Ambrose Jerome Augustine // ὁ δέδωκέν μοι πάντων μεῖζων ἐστίν \aleph (D δεδωκώς) L W Ψ // ὁ δέδωκέν μοι μεῖζων πάντων ἐστίν (Φ^{66} 1010 ἔδωκεν) (Φ^{66^*} omit μοι) (A Θ μεῖζων πάντων) (B² πάντων μεῖζων) Δ (0141 μεῖζω) f¹ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1071 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^d syr^{s, p, h, pal} slav Ps-Athanasius (Chrysostom) (Cyril) Theodoret // ὁ δέδωκέν μοι αὐτὰ μεῖζων πάντων ἐστίν f¹³ 1243 / 547 / 1074 arm eth geo // ὁ δέδωκέν μοι τὴν ἐξουσίαν μεῖζων πάντων ἐστίν / 184

^k **30** NO P: TR WH AD // S: Lu ^l **31** P: Seg ^m **36** P: REB

27 τὰ ... ἀκούουσιν Jn 8.47; 10.3 **28** καὶ γὰρ ... αἰώνιον Jn 17.2 καὶ γὰρ ... αἰῶνα Jn 3.16 οὐ ... χειρὸς μου Jn 6.39; 17.12; 18.9 **30** Jn 17.21 **31** Jn 8.59 **33** Περὶ ... βλασφημίας Lv 24.16; Mt 26.65; Mk 14.64 σὺ ... θεόν Jn 5.18 **34** Ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστε Ps 82.6 **35** οὐ ... γραφῆ Mt 5.18; Lk 16.17 **36** λέγετε ... εἶμι Jn 5.17-20

τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι· **38** εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύετε, ἵνα γνῶτε καὶ γινώσκητε¹⁰ ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ κάγῳ ἐν τῷ πατρὶ.⁹ **39** Ἐζήτουν [οὖν]¹¹ αὐτὸν πάλιν πιάσαι, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.⁹

40 Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. **41** καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν, πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθῆ ἦν.⁹ **42** καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν ἐκεῖ.⁹

The Death of Lazarus

11 Ἦν δὲ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. **2** ἦν δὲ Μαριάμ ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρω καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει. **3** ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.^a **4** ἀκούσας

¹⁰ **38** {B} καὶ γινώσκητε $\mathfrak{P}^{45, 66, 75}$ B L (W l 253 γινώσκετε) f^1 33 205 565 597 it^{r1vid} syr^{pal} cop^{sa}. pbo, bo, ach² arm eth geo Athanasius Theodoret^{vid}; Hilary // καὶ πιστεύσητε (N 1010 πιστεύητε) A Δ Ψ 0141 f^{13} 28 180 205 (579 1241 πιστεύετε) 700 892^{supp} 1006 1071 1243 1292 1505 Byz [E*(E* homoioteleuton) G H] Lect it^{aur, f} vg syr^{ph, h} slav Basil Cyril^{lem} John-Damascus; Augustine // omit D 157 1424 it^{a, b, c, d, e, ff², 1} syr^e Ps-Eustathius Didymus Cyril; Tertullian Cyprian Zeno Ps-Priscillian Niceta Chromatius Varimadum

¹¹ **39** {C} ἐζήτουν οὖν \mathfrak{P}^{66} N A L W Δ Ψ 0141 f^1 f^{13} 33 205 565 579 597 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1424 1505 Byz^{pt} it^{a, aur, b, c, e, ff², l, r¹} vg syr^h cop^{sa}ms^{ss} Augustine // ἐζήτουν \mathfrak{P}^{75vid} B Θ 28 157 180 700 1292 1342 Byz^{pt} [E G H] vg^{ms} cop^{pbo, bo} (arm) (geo) Origen^{lem} // ἐζήτουν δέ \mathfrak{P}^{45} it^f cop^{sa}ms^{ss, ach²} slav // καὶ ἐζήτουν D it^d eth

^a **38** P: TEV Seg FC VP NJB REB ^a **39** NO P: TOB // S: TR NJB NRSV ^a **41** P: FC VP ^a **42** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV // MS: NJB

^a **11.3** P: RSV TEV FC NIV VP TOB

38 Jn 14.10-11 ἐν ἐμοὶ ... πατρί Jn 17.21 **39** Ἐζήτουν ... πιάσαι Jn 7.30; 8.20 ἐξῆλθεν ... αὐτῶν Lk 4.30; Jn 7.30 **40** πέραν ... βαπτίζων Jn 1.28 **41** πάντα ... ἀληθῆ ἦν Jn 1.29, 34; 3.27 **42** Jn 2.23; 7.31; 8.30; 11.45; 12.11, 42

11.1 Μαρίας ... αὐτῆς; Lk 10.38-39 **2** Μαριάμ ... αὐτῆς; Jn 12.3 **3** ὃν φιλεῖς; Jn 11.36

δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς.^b **5** ἡγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.^c **6** ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπω δύο ἡμέρας,^d **7** ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἔγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. **8** λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, Ραββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; **9** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐχὶ δώδεκα ὥραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. **10** ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.^e **11** ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. **12** εἶπαν οὖν οἱ μαθηταί αὐτῷ, Κύριε, εἰ κεκοίμηται σωθήσεται. **13** εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὑπνου λέγει. **14** τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησία, Λάζαρος ἀπέθανεν, **15** καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς ἵνα πιστεῦσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. **16** εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, Ἔγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.^f

Jesus the Resurrection and the Life

17 Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡδὴ ἡμέρας ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. **18** ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. **19** πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὴν Μάρθαν καὶ Μαριάμ ἵνα παραμυθῆσωνται αὐτὰς περὶ

^b 4 P: TEV Seg FC VP NJB ^c 5 SP: NA ^d 6 P: NIV REB NRSV ^e 10 P: NA FC NIV VP Lu NJB TOB REB / ^f 16 SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg Lu NJB NRSV

4 ὑπὲρ τῆς δόξης ... αὐτῆς Jn 9:3 8 νῦν ... Ἰουδαῖοι Jn 8:59; 10:31 9-10 ἐάν τις περιπατῇ ... αὐτῷ Jn 12:35 11 Λάζαρος ... κεκοίμηται Mt 9:24; 27:52; Mk 5:39; Lk 8:52; Ac 7:60; 1 Cor 11:30
16 ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ Mk 14:31; Ro 6:8 18 Mt 21:17

τοῦ ἀδελφοῦ.^κ **20** ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαριάμ δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἔκαθέζετο.^h **21** εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Κύριε¹, εἰ ἦς ὧδε οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου· **22** [ἀλλά] καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν δώσει σοι ὁ θεός. **23** λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἄναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. **24** λέγει αὐτῷ ἡ Μάρθα, Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. **25** εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ²· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται, **26** καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο; **27** λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε, ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.ⁱ

Jesus Weeps

28 Καὶ τοῦτο εἰπούσα ἀπῆλθεν καὶ ἐφώνησεν Μαριάμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς^k λάθρα^l εἰπούσα, Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν καὶ φωνεῖ σε.^m **29** ἐκείνη δὲ ὡς ἤκουσεν ἠγέρθη ταχὺ καὶ ἦρχετο πρὸς αὐτόν. **30** οὐπω δὲ ἐληλύθει ὁ

¹ **21** {A} κύριε $\Phi^{45, 66, 75} \aleph A C D L W \Delta \Theta \Psi 0141 0250 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505$ Byz [E F G H] *Lect* it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², j, l, p, π, r¹ vg syr^p, h, pal cop^{sa}, pbo, bo^{ms}, ach² arm (eth) geo slav Diatessaron^(syr) Amphilochius Chrysostom Cyril^{lem}; Augustine // *omit* B syr^s

² **25** {A} καὶ ἡ ζωὴ $\Phi^{66, 75} \aleph A B C D L W \Delta \Theta \Psi 0141 0250 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505$ Byz [E F G H] *Lect* it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², p, r¹ vg syr^p, h, pal^{ms} cop^{sa}, pbo, bo, ach², m^l arm eth geo slav Diatessaron^{arm} Irenaeus^{lat} Hippolytus Origen Ps-Ignatius^{vid} Apollinaris (Gregory-Nyssa) Amphilochius Didymus^{dub} (Ps-Eustathius) Chrysostom (Theophilus-Alexandria) Cyril Hesychius Theodoret; Gaudentius Niceta Augustine Varimadum // *omit* Φ^{45} it^s syr^s, pal^{ms} Diatessaron^{syr}; Cyprian Paulinus-Nola

^κ **19** SP: NA // P: TEV Seg FC Lu ^h **20** P: NIV REB ^l **27** NO P: TR WH AD TOB // P: NA M RSV Seg NIV Lu NJB REB NRSV ² **28** C: RSV Seg FC NIV^g VP NJB TOB REB NRSV // ^l C: TEV Lu // ^m P: FC VP

21 Κύριε ... μου Jn 11.32 **24** Οἶδα ... ἡμέρα Dn 12.2; Jn 5.28-29; 6.39-40; Ac 24.15 **26** οὐ ... αἰῶνα Jn 8.51 **27** ἐγὼ πεπίστευκα ... θεοῦ Jn 6.69 σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ... θεοῦ Mt 16.16 ὁ εἰς ... ἐρχόμενος Jn 6.14 **30** Jn 11.20

Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἔτι ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήνητησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. **31** οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαριάμ ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ δόξαντες³ ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ." **32** ἡ οὖν Μαριάμ ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν Ἰησοῦς ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε οὐκ ἄν μου ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός.^ο **33** Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν **34** καὶ εἶπεν, Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.^ρ **35** ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς.^ρ **36** ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. **37** τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπαν, Οὐκ ἐδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

Lazarus Brought to Life

38 Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπήλαιον καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. **39** λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τετελευτηκότος Μάρθα, Κύριε, ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστιν. **40** λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;^ς **41** ἦραν οὖν τὸν λίθον.^ι ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν, Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. **42** ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις,

³ **31** [B] δόξαντες^ς B C* D L W 0141 f¹ f¹³ 157 205 579 597 700 1006 1241 it^d syr^s. p. hmg arm eth geo // δοξάζοντες^ς P⁷⁵ 33 // λέγοντες^ς P⁶⁶ A C² Δ Θ Ψ 0250 28 180 892^{supp} 1010 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^a. aur. b. c. e. f. ff². l. p. r¹ vg syr^h. pal cop^{sa}. ach² slav Cyril^{lem}; Augustine

^ο **31** P: NA TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB ^ρ **32** P: TEV FC NIV VP ^ρ **34** P: TEV Seg FC NIV VP ^ρ **35** P: NIV ^ρ **37** NO P: TR WH AD Lu NJB // P: NA M RSV Seg REB NRSV ^ρ **40** P: FC NIV VP ^ρ **41** P: REB

32 Κύριε ... ἀδελφός Jn 11.21 **35** Lk 19.41 **36** Ἴδε ... αὐτόν Jn 11.3 **37** οὗτος ... τυφλοῦ Jn 9.6 **38** ἔρχεται ... αὐτῷ Mt 27.60; Mk 15.46; Lk 23.53; 24.2; Jn 20.1

ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιστώτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.^α **43** καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῆ μεγάλη ἐκραύγασεν, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω.^β **44** ἐξῆλθεν ὁ τεθηκῶς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν.^γ

The Plot to Kill Jesus

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

45 Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.^α **46** τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπήλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπαν αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν Ἰησοῦς.^β **47** συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον^γ καὶ ἔλεγον, Τί ποιῶμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα; **48** ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.^{αα} **49** εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, **50** οὐδὲ λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν^α ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.^{ββ} **51** τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ἐπροφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, **52** καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον ἀλλ' ἵνα καὶ

^α **50** [B] ὑμῖν^α 45. 66 B D L 0233 1010 1241 1424 / 184 / 211 / 751 / 773 / 866 it^a aur. b, d, e. It². 1 vg^{c1} cop^{bo} slav Origen^{lat} Josippus Chrysostom^{icm} // ἡμῖν A W Δ Θ Ψ 0141 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1071 1243 1292 1342 1505 Byz [E G H] Lect it^c. f. r¹ vg^{ww}. st syr^s. p, h, pal cop^{sa^{ms}}. ach² arm eth geo slav^{ms} Origen Eustathius Cyril^{3/4}; Hilary Augustine^{3/9} // omit 8 / 950 cop^{sa^{ms}}. pbo Chrysostom^{comm} Cyril^{1/4} Theodoret; Ambrose Augustine^{6/9} Jerome

^α **42** P: FC NIV VP NJB REB ^α **43** P: FC VP ^α **44** NO P: Lu // SP: WH // P: TR AD NA M RSV NRSV ^α **45** P: Lu ^α **46** SP: WH // P: NA Seg REB ^α **47** P: NIV ^{αα} **48** P: TEV FC NIV VP ^{ββ} **50** P: NIV VP

42 διὰ τὸν ὄχλον ... εἶπον Jn 12.30 ἵνα ... ἀπέστειλας Jn 6.29; 17.8, 21 **44** δεδεμένος ... περιεδέδετο Jn 20.6-7 **45** Lk 16.31; Jn 2.23; 7.31; 8.30; 10.42; 12.11, 42 **49-50** Jn 18.14 **52** Jn 10.16 ἵνα ... συναγάγῃ εἰς ἔν Jn 17.21

τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγη εἰς ἓν.^{cc}
53 ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.^{dd}

54 Ὁ οὖν Ἰησοῦς οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν, κακεῖ ἔμεινεν μετὰ τῶν μαθητῶν.^{ee}

55 Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτοῦς. **56** ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν; ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;^{ff} **57** δεδώκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὰς ἵνα ἐάν τις γινῶ ποῦ ἐστὶν μνηύση, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.^{gg}

The Anointing at Bethany

(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

12 Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος¹, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦς. **2** ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὃ δὲ Λάζαρος εἰς ἦν ἐκ τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.^a **3** ἡ οὖν Μαριὰμ λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξίν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.^b **4** λέγει δὲ

¹ **I** {A} Λάζαρος **N** B L W 0218 it^a. aur. c. e. f¹ syr^o. pal cop^{sa}. pbo eth Origen^{lat} Amphilo-
 chius Chrysostom; Chromatius^{vid} // Λάζαρος ὁ τεθνηκώς **Φ**⁶⁶ A D Δ Θ Ψ 0141
 0217^{vid} 0233 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071
 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] *Lect* it^{b, d, f, ff2} vg syr^o. h cop^{bo, ach, ach2} arm
 geo slav Ps-Eustathius Cyril^{com}; Augustine

^{cc} **52** P: TEV Seg FC ^{dd} **53** NO P: TR AD TEV Seg FC VP Lu NJB TOB ^{ee} **54** NO P: TR WH AD
 M // S: NA NJB TOB REB // ^{ff} **56** P: FC VP ^{gg} **57** P: WH AD NA M RSV TOB NRSV

^a **12.2** P: NA ^b **3** SP: NA // P: NIV

53 ἐβουλεύσαντο ... αὐτόν Mt 14.5; Jn 5.18; 7.1, 25; 8.37, 40 **54** Ὁ ... Ἰουδαίοις Jn 7.1 κακεῖ ...
 μαθητῶν Jn 2.12; 3.22 **55** Ἦν ... Ἰουδαίων Jn 2.13; 6.4 ἀνέβησαν ... ἑαυτοῦς 2 Chr 30.17 **56** Jn 7.11
12.1 ἦλθεν ... Ἰησοῦς Jn 11.1, 43-44 **2** Μάρθα διηκόνει Lk 10.40 **3** λαβοῦσα ... αὐτοῦ
 Lk 7.37-38

Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης εἰς [ἐκ] τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι, **5** Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; **6** εἶπεν δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν καὶ τὸ γλωσσοκομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.^d **7** εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες αὐτήν, ἵνα εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τηρήσῃ αὐτό. **8** τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.^{2c}

The Plot against Lazarus

9 Ἔγνω οὖν [ὁ] ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων³ ὅτι ἐκεῖ ἔστιν καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. **10** ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, **11** ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπήγον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν!

² **8** {A} include verse 8 (see Mt 26.11; Mk 14.7) Φ^{66} \aleph A B (L Θ omit γάρ) W Δ Ψ 0141 0233 f¹ f¹³ 28 (33 ἔχετε πάντοτε) 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp}c 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Q] *Lect* it^a, aur, b, c, e, f, ff², f¹ vg syr^p, h, pal cop^{sa}, pbo, bo, ach² arm eth^(TH) geo slav (Chrysostom) Cyril^{lem}; Ambrose Gaudentius Augustine // omit μεθ' ἑαυτῶν ... ἔχετε (homoioteleuton) Φ^{75} 892^{supp}* // omit verse 8 D it^d syr^o // omit verses 7-8 0250

³ **9** {C} Ἔγνω οὖν ὁ ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων \aleph^* B* L 28 892^{supp} (1010 ὁ πολὺς) 1241 1243 (I 184 omit ἐκ) I 524 I 547 I 866 I 1016 // Ἔγνω οὖν ὁ ὄχλος ὁ πολὺς τῶν Ἰουδαίων Φ^{66c} W 0250 (157 ὁ ὄχλος πολὺς) (579 omit ὁ πολὺς) // Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων (Φ^{66c} omit ἐκ) Φ^{75} \aleph^2 A B² Δ Θ Ψ 0141 0233 f¹ f¹³ 33 180 205 565 597 (700 ὄχλος πολὺς after Ἰουδαίων) 1006 1071 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H Q] *Lect* (I 253 I 858 omit ἐκ) Chrysostom^{lem} Cyril^{lem} // Ἔγνω οὖν ὄχλος (or ὁ ὄχλος) πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων it^{aur}, f, (r¹) vg syr^(s), h, pal cop^{bo}ms^s (cop^{sa}ms^s, pbo, bo dé for οὖν, cop^{bo}ms^s, ach omit οὖν; cop^{pbo}, bo^{ms}s, ach omit πολὺς) (arm) (eth) (geo) (slav) Augustine // Ὁχλος δὲ πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἤκουσαν D it^a, b, c, d, e, ff² syr^p cop^{sa}ms^s, ach²

^c 5 P: FC VP ^d 6 P: TEV NIV ^e 8 NO P: AD M TOB // SP: WH // P: TR NA RSV Seg NIV Lu NJB REB NRSV / 11 P: TR WH AD NA M RSV NRSV

⁴ Ἰούδας ... παραδιδόνα Jn 6.71 ⁵ τί ... πτωχοῖς Mt 19.21; Mk 10.21; Lk 18.22 ⁷ ἵνα ... τηρήσῃ αὐτό Jn 19.40 ⁸ τοὺς πτωχοὺς ... ἑαυτῶν Dt 15.11 ⁹ ἵνα ... νεκρῶν Jn 11.43-44 11 Jn 11.45

The Triumphal Entry into Jerusalem

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

12 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα
13 ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων καὶ ἐξήλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ καὶ ἐκραύαζον,

Ἵσαννά·

εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου,

[καὶ] ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.^s

14 εὐρῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον,

15 Μὴ φοβοῦ, θυγάτηρ Σιών·

ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται,

καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.^h

16 ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς τότε ἐμήθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.ⁱ

17 ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτε⁴ τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. 18 διὰ τοῦτο [καὶ] ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. 19 οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπαν πρὸς ἑαυτοὺς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν·^k ἶδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπήλθεν!

Some Greeks Seek Jesus

20 Ἦσαν δὲ Ἕλληνες τινες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· 21 οὗτοι οὖν προσήλθον

⁴ 17 {B} ὅτε⁸ A B W Δ Θ Ψ 0141 0233 0250 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 892^{sup}pp 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H Q] Lect it^{aur.} f vg syr^{h.} pal^{mss} eth geo¹ slav Cyril^{1cm}; Augustine // ὅτι ⁶⁶D L 579 / 890 I^{AD} it^{a.} b, c, d, e. it². r¹ vg^{mss} syr^{s.} p cop^{sa.} pbo. bo. ach. ach² arm geo²

⁸ 13 P: TEV Seg FC VP ^h 15 P: TEV Seg NIV ⁱ 16 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP REB

⁴ 19 Question: TR AD NRSV // ⁱ P: TR WH AD NA M RSV

13 Ἵσαννά... κυρίου Ps 118.25-26 ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ Mt 27.42; Mk 15.32; Jn 1.49 15 Μὴ... ὄνου Zch 9.9 16 ὅτε... ἐποίησαν αὐτῷ Jn 2.22 17 ὅτε... νεκρῶν Jn 11.43-44 19 ἶδε... ἀπήλθεν Jn 11.48

Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.²² ἔρχεται ὁ Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ, ἔρχεται Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος καὶ λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ.²³ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται αὐτοῖς λέγων, Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ²⁴ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. ²⁵ ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολλύει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ²⁶ ἐὰν ἐμοί τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.²⁷

The Son of Man Must be Lifted Up

²⁷ Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται, καὶ τί εἶπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. ²⁸ πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα.⁵ ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.⁹ ²⁹ ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἐστῶς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντῆν γεγενέσθαι, ἄλλοι ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ

⁵ ²⁸ [A] σου τὸ ὄνομα $\Phi^{66,75}$ \aleph A W Δ Θ Ψ 0141 0250 28 157 180 565 597 700 892 1006 1010^{supp} 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] *Lect it^a. aur. b. c. e. f. ff². i. r¹ vg syr^s. p. h. pal cop^{sa}. pbo. ach² arm geo slav Athanasius Chrysostom mss^{acc.}. to Cyril; Tertullian Ambrose Gaudentius Jerome Augustine^{1/3} Ps-Vigilius // μου τὸ ὄνομα B // σου τὸν υἱόν (see 17.1) L 0233 f¹ f¹³ 33 205 579 1071 1241 / 253 (I 387^{1/2} add ἵνα καὶ ὁ υἱὸς σου δοξάσῃ σέ) syr^{hmg} cop^{bo} eth Origen^{lat} Eunomians^{acc.} to Cyril Cyril mss^{acc.} to Cyril Hesychius; Augustine^{2/3} Leo // σου τὸ ὄνομα ἐν τῇ δόξῃ ἣ εἶχον παρὰ σοὶ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον γενέσθαι (see 17.5) D it^d*

²¹ P: TEV FC VP ²² SP: NA // P: Seg NIV NJB ²⁶ NO P: WH AD Seg NJB // P: TR NA M RSV NIV Lu TOB REB NRSV ²⁸ P: TEV Seg FC NIV VP NJB // P: TEV Seg FC VP NJB

²¹ Φιλίππῳ ... Βηθσαϊδᾶ Jn 1.44 θέλομεν ... ἰδεῖν Lk 19.3; 23.8 ²³ Ἐλήλυθεν ... ἀνθρώπου Jn 13.31-32; 17.1 ²⁴ 1 Cor 15.36 ²⁵ Mt 10.39; 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; 17.33 ²⁶ ὅπου ... ἔσται Jn 14.3; 17.24 ²⁷ ἡ ... τετάρακται Ps 6.3; 42.5, 11; Mt 26.38; Mk 14.34 ²⁸ φωνὴ ... οὐρανοῦ Mt 3.17; 17.5; Mk 1.11; 9.7; Lk 3.22; 9.35 ²⁹ Ἄγγελος ... λελάληκεν Ac 23.9

λελάληκεν.⁴ **30** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι' ἐμέ ἢ φωνή αὕτη γέγονεν ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.⁵ **31** νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. **32** κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω⁶ πρὸς ἑμαυτόν.⁷ **33** τοῦτο δὲ ἔλεγεν σημαίνων ποίω θανάτῳ ἡμελλεν ἀποθνήσκειν.⁸ **34** ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ ὄχλος, Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς λέγεις σὺ ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; **35** εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς ἐν ὑμῖν ἐστίν. περιπατεῖτε ὡς τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. **36** ὡς τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.⁹

The Unbelief of the Jews

Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.¹⁰ **37** Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν, **38** ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ ὃν εἶπεν,

**Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;
καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;**¹¹

⁶ **32** {B} πάντας ἐλκύσω^{75vid} **Ν**² A B L W (Δ ἐκλύσω) Θ Ψ 0141 0250 *f*¹ *f*¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] *Lect* syr^h (cop^{pho}) arm geo² slav Origen^{gr.} lat^{1/3} Asterius Athanasius Ps-Athanasius Ps-Ignatius Didymus Ps-Justin Eriphanius Chrysostom Severian Cyril^{23/25} Proclus Hesychius Theodoret; Jerome^{3/14} // πάντα ἐλκύσω⁷⁶ **Ν*** it^a, aur, b, c, e, f, ff², l, r¹ vg

⁷ 29 P: TEV Seg FC NIV VP ⁸ 30 P: Seg ⁹ 32 P: FC ¹⁰ 33 P: NA TEV NIV Lu NJB REB ¹¹ 36 NO P: TR AD NA M NIV Lu TOB REB // SP: WH // P: RSV Seg VP NIV NRSV // * P: TR AD NA M // S: Seg NIV VP Lu NJB TOB REB ¹² 38 P: TEV Seg NIV NJB

30 Οὐ δι' ἐμέ ... ὑμᾶς Jn 11.42 **31** κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου Jn 9.39 ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου Jn 14.30; 16.11 **32** κἀγὼ ... γῆς Jn 3.14; 8.28 **33** Jn 18.32; 21.19 **34** Ἡμεῖς ... αἰῶνα Ps 89.4, 36; 110.4; Is 9.7; Dn 7.14 **35** Ἔτι ... ἐστὶν Jn 7.33 περιπατεῖτε ... καταλάβῃ Jn 8.12; 9.4; 12.46 ὁ περιπατῶν ... ὑπάγει Jn 11.10; 1 Jn 2.11 **36** ὡς ... γένησθε Eph 5.8 **38** Κύριε ... ἡμῶν Ro 10.16 Κύριε ... ἀπεκαλύφθη Is 53.1

39 διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαίας,

40 Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς
καὶ ἐπώρωσεν⁷ αὐτῶν τὴν καρδίαν,
ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς
καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ στραφῶσιν,
καὶ ἰάσομαι αὐτούς.⁸

41 ταῦτα εἶπεν Ἡσαίας ὅτι⁸ εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ,
καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ.² 42 ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν
ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς
Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γέ-
νωνται· 43 ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων
μᾶλλον ἢπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.^{9a}

Judgment by Jesus' Word

44 Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ
οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με, 45 καὶ
ὁ θεωρῶν ἐμέ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. 46 ἐγὼ φῶς

geo¹ Irenaeus^{lat} Origen^{lat2/3} Origen^{dub} Cyril^{2/25}; Ambrosiaster Ambrose Gaudentius Je-
rome^{11/14} Augustine Ps-Vigilius // ἐλκύσω πάντα D it⁴ Quodvultdeus

⁷ 40 {C} ἐπώρωσεν A B* L Θ Ψ f¹³ 33 (157 ἐπωρώθησαν [sic]) 1071 / 292 / 514
/ 547 Origen Eusebius^{1/2} Marcellus Cyril^{lem} // πεπώρωκεν B² Δ 0141 f¹ 180 205 565
597 700 892 1006 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect slav Euse-
bius^{1/2} (John-Damascus) (πεπώρωκεν or ἐπώρωσεν it⁴. aur. b. c. e. f. ff². l. q. r¹ vg syr^(s). (p). h
cop^{sa}. pbo. bo. ach² Ambrose Augustine Ps-Vigilius) // ἐπήρωσεν ℱ^{66, 75} ⑆ W (579) syr^{pal}
Didymus^{dub}

⁸ 41 {B} ὅτι ℱ^{66, 75} ⑆ A B H L Θ Ψ 1 33 157 579 597 1071 / 76^{1/2} / 514^{1/2} / 563
/ 1016 it⁴ syr^{pal} cop^{sa}. pbo. bo. ach² arm eth geo¹ Cyril^{2/3} // ὅτε D Δ 0141 f¹³ 180 205 565 700
892 1006 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] Lect it⁴. aur. b. c. d. f. ff². q. r¹ vg
syr⁶. p^{-h} geo² slav Origen^{lat} Eusebius Marcellus Gregory-Nyssa Didymus^{dub} Chrysostom
Cyril^{1/3} John-Damascus; Hilary Ambrosiaster Ambrose Jerome Augustine Varimadam
Ps-Vigilius // ἐπέτ W

⁹ 40 P: TEV Seg NJB ² 41 P: TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^{9a} 43 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA
M RSV Seg NIV Lu NJB TOB NRSV

40 Τετύφλωκεν ... αὐτούς Is 6.10 (Mt 13.15; Mk 4.12) 41 εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ Is 6.1 42 καὶ
... ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν Jn 7.48 πολλοὶ ... αὐτόν Jn 2.23; 7.31; 8.30; 10.42; 11.45; 12.11 διὰ ... γέωνται
Jn 9.22 43 Jn 5.44 44 Ὁ πιστεύων ... με Mt 10.40; Jn 5.24 45 Jn 14.9 46 ἐγὼ ... ἐλήλυθα
Jn 3.19; 8.12; 9.5

εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνη.^{bb} **47** καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ φυλάξῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. **48** ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. **49** ὅτι ἐγὼ ἐξ ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκεν τί εἶπω καὶ τί λαλήσω. **50** καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. ἃ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἶρηκέν μοι ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ.^{cc}

Washing the Disciples' Feet

13 Πρὸ δὲ τῆς ἐορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.^a **2** καὶ δείπνου γινομένου¹, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκόςτος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδοῖ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτου², **3** εἰδὼς

¹ **2** {B} γινομένου N* B L W Ψ 070 579 1241 it^d, (r¹) arm eth Origen // γενομένου Φ^{66} N² A D Δ Θ 0141 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1071 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^a, aur, b, c, e, f, ff², l, q vg slav Chrysostom Severian Cyril^{lem}; Augustine Speculum

² **2** {C} Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτου L Ψ 070 1241 l 813 vg^{cl}, (ww), (st) arm // Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης Φ^{66} , 75vid N B (W Ἰσκαριώτης) (579 Ἰούδας Σίμων ὁ Ἰσκαριώτης after καρδίαν [sic]) l 859 (it^b, r¹) (cop^{bo}) geo¹ Origen^{5/7}; Augustine^{1/4} (Augustine^{1/4} omit Σίμωνος Ἰσκαριώτης) // Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου transposing after καρδίαν A Δ Θ 0141 0233 f¹ 28 33 157 180 205 597 700 892 1006 1071 1243 1292 1342 1424 Byz [E F G H] Lect (it^a, f, ff², q) syr^s, p, h, (pal) cop^{samss}, ach, ach² (cop^{sams} Origen^{lat4/5} omit Σίμωνος) (it^{aur} Origen^{lat1/5} Hilary Augustine^{2/4} omit Σίμωνος Ἰσκαριώτου) eth geo² slav Origen^{2/7} Asterius Severian (Cyril) // Ἰούδα Σίμωνος ἀπό

^{bb} **46** P: NIV ^c **50** P: AD M // MS: WH Seg NJB

^a **13.1** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB REB

46 ἵνα ... μείνη Jn 12.35 **47** ἐάν ... φυλάξῃ Mt 7.26 ἐγὼ ... σώσω τὸν κόσμον Jn 3.17; 8.15 **49** Jn 7.17 **50** ἃ ... οὕτως λαλῶ Jn 8.26, 28

13.1 ἦλθεν ... ὦρα Mt 26.45; Mk 14.41; Jn 12.23; 17.1 ἵνα ... πατέρα Jn 16.28 **2** τοῦ ... Ἰσκαριώτης Lk 22.3; Jn 13.27

ὅτι πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξήλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, **4** ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια καὶ λαβῶν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν· **5** εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτήρα καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.^b **6** ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· λέγει αὐτῷ, Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας; **7** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα. **8** λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ μὴ νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς αὐτῷ, Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. **9** λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν.^c **10** λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν εἰ μὴ τοὺς πόδας νίψασθαι³, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.^d **11** ᾗδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε.^e

12 Ὅτε οὖν ἔνιψεν τοὺς πόδας αὐτῶν [καὶ] ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀνέπεσεν^f πάλιν,^g εἶπεν αὐτοῖς,

Καρνώτου *transposing after καρδίαν* D it^(d), e // Σίμωνος Ἰσκαριώτου *transposing after καρδίαν* f¹³ 1505 I 950 it^c cop^{hbo}

³ **10** {B} οὐκ ἔχει χρεῖαν εἰ μὴ τοὺς πόδας νίψασθαι B C* (L f¹³ 157 892 1071 I 253^{1/2} I 547 οὐ χρεῖαν ἔχει) W Ψ it^{a, b, c, f, ff², l, q, p} vg^{cl} syr^{h, pal} cop^{sa, bo, ach²} arm (eth) slav Origen^{gr^{cm}, lat} (Cyril); Ambrose^{3/6} Jerome^{1/3} Augustine^{4/12} Speculum // οὐ χρεῖαν ἔχει εἰ μὴ τοὺς πόδας μόνον νίψασθαι (Φ⁶⁶ οὐκ ἔχει χρεῖαν) Θ (1424 νίψασθαι μόνον and omit εἰ) (I 253^{1/2} ἢ for εἰ μὴ) syr^{s, p} cop^{hbo} geo (Chrysostom) (Severian); Ambrose^{1/6} Quodvultdeus^{1/2} // οὐ χρεῖαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι (Φ⁷⁵ A οὐκ ἔχει χρεῖαν) C³ Δ 0141 0233^{vid} f¹ 28 180 205 597 700 1006 1010^{supp} 1241 1243 1292 1342 1505 Byz [E (F omit ἦ) G H] Lect // οὐκ ἔχει χρεῖαν νίψασθαι 8 (579 omit νίψασθαι) (I 1016 τοὺς πόδας νίψασθαι) it^{sur, c} vg^{ww, st} Origen; Tertullian^{vid} Optatus Pacian Ambrose^{2/6} Chromatius Jerome^{2/3} Augustine^{5/12} Quodvultdeus^{1/2} // οὐ χρεῖαν ἔχει τὴν κεφαλὴν νίψασθαι εἰ μὴ τοὺς πόδας μόνον (see 13.9) D it^d Epiphanius

^b 5 SP: NA // P: NIV VP NJB TOB REB ^c 9 P: TEV FC NIV VP REB ^d 10 P: FC VP ^e 11 NO P: WH ^f 12 C: WH NA^{ms} // ^g NO C: TR WH AD NA^{ms}

³ πάντα ... χεῖρας Mt 11.27; Lk 10.22; Jn 3.35 ἀπὸ ... ὑπάγει Jn 16.28 5 Lk 7.44; Jn 12.3 7 γνώση ... ταῦτα Jn 13.12 10 ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε Jn 15.3 11 ᾗδει ... αὐτόν Jn 6.64, 70-71

Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; **13** ὑμεῖς φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος καὶ Ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. **14** εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας· **15** ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. **16** ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δούλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.^h **17** εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά.ⁱ **18** οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ, Ὁ τρώγων μου^j τὸν ἄρτον ἐπήρεν ἐπ' ἐμέ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.^k **19** ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα πιστεύσητε ὅταν γένηται ὅτι ἐγὼ εἰμι.^l **20** ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἄν τινα πέμψω ἐμέ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμέ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.^m

Jesus Foretells His Betrayal

(Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23)

21 Ταῦτα εἰπὼν [ὁ] Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.ⁿ **22** ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. **23** ἦν ἀνακείμενος εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. **24** νεύει οὖν τούτῳ Σίμων

⁴ **18** [C] μου (see Ps 41.10) B C L 892 1071 vg^{ms} cop^{sa} eth Origen^{1/2} Cyril^{com}; Ambrose^{1/3} // μετ' ἐμοῦ P⁶⁶ N A D W Δ Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 579 597 700 1006 1010^{supp} 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^a, aur, b, c, d, (e), f, ff², l, r¹ vg syr^s, p, h, pal cop^{boip} arm geo slav Hippolytus Origen^{1/2} Eusebius Epiphanius Chrysostom Cyril^{lem} Theodoret; Tertullian Ambrose^{2/3} Augustine // μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον μου it^q cop^{pbo}, boP^f, ach²

^h **16** P: NJB **17** P: NA TEV Seg FC VP Lu REB // S: NIV ⁴ **18** P: NIV ¹ **19** P: Seg ^m **20** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV NIV REB NRSV ⁿ **21** P: TEV FC NIV VP

13 Mt 23.8, 10 **14** Lk 22.27 εἰ ... διδάσκαλος Mt 20.28 ὑμεῖς ... πόδας 1 Tm 5.10 **15** Php 2.5; 1 Pe 2.21 **16** οὐκ ἔστιν δούλος ... αὐτόν Mt 10.24; Lk 6.40; Jn 15.20 **17** Jas 1.25 **18** Ὁ τρώγων ... αὐτοῦ Ps 41.9 **19** Jn 14.29; 16.4 ἵνα πιστεύσητε ... εἰμι Jn 8.24, 28 **20** ὁ λαμβάνων ... με Mt 10.40; Mk 9.37; Lk 9.48; 10.16 **23** εἷς ... Ἰησοῦς Jn 19.26; 20.2; 21.7, 20

Πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. **25** ἀναπεσῶν οὖν ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ, Κύριε, τίς ἐστιν; **26** ἀποκρίνεται [ὁ] Ἰησοῦς, Ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψω τὸ ψωμίον καὶ δώσω αὐτῷ⁵.^ο βάψας οὖν τὸ ψωμίον [λαμβάνει καὶ] δίδωσιν⁶ Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου. **27** καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσηλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς.^ρ λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ ποιεῖς ποίησον τάχιον.⁹ **28** τοῦτο [δὲ] οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. **29** τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς, Ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ.¹ **30** λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθύς. ἦν δὲ νύξ.⁵

The New Commandment

31 Ὅτε οὖν ἐξῆλθεν,¹ λέγει Ἰησοῦς, Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. **32** [εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ,]¹ καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν

⁵ **26** {C} βάψω τὸ ψωμίον καὶ δώσω αὐτῷ (see footnote 6) B C (L δῶ) 157 1071 1241 syr^{pal}? cop^{sa}, bo, ach² eth Origen (Cyril^{lem}) // βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω P⁶⁶ N (A D f¹ f¹³ 205 565 1342 ἐμβάψας) Δ Θ Ψ 0141 28 (33 ἐπιδώσω αὐτῷ) 180 597 700 892 1006 (1010 δώσω) 1243 1292 1424 1505 Byz [E F G H] it^a, aur, b, c, d, e, f, ff², l, q, r¹ vg syr^h arm geo slav (Apostolic Constitutions) Chrysostom (Cyril); Augustine Quodvult-deus // δώσω ἐνβάψας τὸ ψωμίον W

⁶ **26** {C} βάψας οὖν τὸ ψωμίον λαμβάνει καὶ δίδωσιν (see footnote 5) N¹ (B omit τό) C L 33 892 1071* (1071° ἐμβάψας) 1241 (syr^{bm}) slav Origen // βάψας οὖν τὸ ψωμίον δίδωσιν N^{*2} (D καὶ βάψας for βάψας οὖν) (0141 ἐπιδίδωσιν) it^(a), (r¹) arm geo slav^{ms} Cyril^{lem} // καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον δίδωσιν P^{66c} (P^{66*} ψας [sic]) A W Δ (Θ ἐπιδίδωσιν) Ψ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579^{vid} 597 700 1006 1010 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] it^{aur}, b, c, d, e, f, ff², l, q vg syr^(s), (p), h, pal (eth) Augustine

⁷ **32** {C} εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ N² A C² Δ Θ Ψ 0233 f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G H] Lect it^e, f.

^ο **26** P: FC VP ^ρ **27** P: NIV // ^ρ P: FC VP ^ρ **29** P: TEV VP ^ρ **30** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV Seg NRSV // MS: Lu ¹ **31** P: TR

25 Jn 21.20 **27** τότε ... Σατανᾶς Lk 22.3; Jn 13.2 **29** τὸ ... Ἰούδας Jn 12.6 **31-32** Jn 12.23; 17.1, 5

ἐν αὐτῷ⁸, καὶ εὐθύς δοξάσει αὐτόν." **33** τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι· ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι "Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθειν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι." **34** ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. **35** ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.⁹

Peter's Denial Foretold

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

36 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη [αὐτῷ] Ἰησοῦς, "Ὅπου ὑπάγω οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. **37** λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε⁹, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθήσαι ἄρτι; τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. **38** ἀποκρίνεται Ἰησοῦς, Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὔ ἀρνήσῃ με τρίς.⁸

q. r¹ vg syr^p cop^{sa, pbo, boP} arm eth geo⁽¹⁾ slav Origen^{lem}; Hilary Ps-Priscillian Augustine^{1/2} Ps-Vigilius^{1/2} // omit P⁶⁶ S* B C* D L W Γ 579 1071 176 1253 1751 1866 11074 it^{a, aur}. b, c, d. ff². 1 syr^{s, h, pal} cop^{boP}. ach². mf Cyril Theodoret; Tertullian Ambrose Augustine^{1/2} Ps-Vigilius^{1/2}

⁸ **32** {B} ἐν αὐτῷ P⁶⁶ S*² B H 1006 / 253 / 1016 it^a vg^{ms} Origen^{lem} // ἐν ἑαυτῷ S¹ A D L W Δ Θ Ψ 0233 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G] Lect it^{aur, b, c, d, e, f, ff², (q), r¹} vg arm geo slav Chrysostom Cyril Theodoret; Tertullian Hilary Augustine Ps-Vigilius // omit eth

⁹ **37** {A} κύριε P⁶⁶ S*² A B C D L W Δ Θ Ψ 0141 0233 f¹ f¹³ 28 157 180 205 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect it^{a, b, c, d, e, f, ff², q, r¹} vg^{mss} syr^{p, h, pal} cop^{sa, mss, bo, mss, ach²} arm eth geo slav Cyril^{lem}; Ambrose // omit S*² 33 565 it^{aur} vg syr^s cop^{sa, mss, pbo, bo} Augustine

⁸ **32** P: Seg NIV ⁹ **33** SP: NA // P: NIV Lu TOB ⁹ **35** NO P: TR AD TOB // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV NJB REB NRSV ⁹ **38** SP: WH // P: TR AD NA M RSV NJB REB NRSV

33 Jn 7.33-34; 8.21 **34** Jn 15.12, 17; 1 Jn 3.23 ἐντολὴν ... ὑμῖν 1 Jn 2.8; 2 Jn 5 **35** 1 Jn 3.14 **36** Κύριε, ποῦ ὑπάγεις Jn 7.35 Ὅπου ... ἀκολουθήσαι Jn 7.34, 36

Jesus the Way to the Father

14 Μὴ παρασέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά· πιστεύετε^a εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.^b **2** ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν· εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν ὅτι^{1c} πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν;^d **3** καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω τόπον ὑμῖν, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήμψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτὸν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ᾗτε. **4** καὶ ὅπου [ἐγὼ] ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδόν^{2.e}. **5** Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς, Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις· πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἶδέναι; **6** λέγει αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ!^f **7** εἰ ἐγνώκατέ με³, καὶ τὸν πατέρα μου γνώσεσθε⁴. καὶ ἅπ' ἄρτι γινώσκετε

¹ **2** {B} ὅτι Φ^{66c} Σ A B C* D L W Ψ f^{13} 33 565 579 892 1071 / 387^{1/2}} 1547^{1/2}} it^{aur, b, c, d, ff²} vg cop^{sa, bo, ach², fay} arm eth geo slav Cyril^{lem} Theodoret; Jerome Augustine^{2/3}} // omit Φ^{66*} C² Δ Θ 0233 f^1 (1 *homoiteuleuton*) 28 157 180 205 597 700 828* 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^{a, e, f, q} Origen^{lat} Chrysostom Cyril; Augustine^{1/3}}

² **4** {B} τὴν ὁδόν Φ^{66c} Σ B C* L Q W 33 579 1071 it^{a, e1vid} cop^{smss, pbo, bo} slav // καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε Φ^{66*} A C³ D Δ Θ Ψ 0141 f^1 f^{13} 28 (157 *omit* καὶ) 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^{aur, b, c, d, e, f, ff^{2, q}} vg syr^{ss, p, h, pal} cop^{smss, ach²} arm eth^{pp} geo Chrysostom Cyril^{lem}; Ambrose Augustine

³ **7** {C} ἐγνώκατέ με Φ^{66} (Σ D* ἐμέ) 579 / 524^{1/2}} it^{(a), b, c, d, e, ff², (q)} arm geo Irenaeus^{lat}; Tertullian^{1/2}} Novatian Victorinus-Rome Hilary Ps-Priscillian Augustine^{4/5}} Speculum // ἐγνώκειτέ με (A *omit* με) B C (D¹ ἐμέ) L (W ἐγνώκετε) Δ Θ Ψ 0141 f^1 f^{13} 28 33 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N Q] *Lect* it^{aur, f, r¹} vg slav Irenaeus^{latmss}} Marcellus (Chrysostom) Cyril^{lem} Theodoret; Tertullian^{1/2}} (Faustinus) Augustine^{1/5}} // ἔγνωτέ με / 387^{1/2}}

⁴ **7** {C} γνώσεσθε Φ^{66} Σ D W (579 ἐγνώσεσθε [sic]) it^{(d, e), (q)} cop^{sa, bo, ach²} arm geo Irenaeus^{lat}; Victorinus-Rome (Hilary) (Ps-Priscillian) // ἐγνώκειτε ἂν A C³ Δ (Θ γνώκειτε) f^{13} 28 157 180 205 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* slav Irenaeus^{latmss}} Marcellus Chrysostom Theodoret // ἂν ᾗδειτε B C* (L ἂν εἰδῆτε *by itacism?*) Q Ψ (0141 ᾗδειτε ἂν) 1 33 565 (Didy-

^a **1** C: WH^m // ^b P: Seg ^c 2 Causal: M Seg NIV REB NRSV^m // Different text: TR AD // as text: TEV^m Seg^m FC^m // ^d Statement: TR NA^m M TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV^m // as text: TEV^m Seg^m FC^m ^e 4 SP: WH // P: NA TEV Seg FC VP Lu Njb // S: NIV ^f 6 P: REB

αὐτὸν καὶ ἐωράκατε αὐτόν.⁸ **8** λέγει αὐτῷ Φίλιππος, Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. **9** λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τοσοῦτω χρόνῳ μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἐωρακῶς ἐμέ ἐώρακεν τὸν πατέρα· πῶς σὺ λέγεις, Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; **10** οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ὁ δὲ πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτοῦ. **11** πιστεῦτέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεῦτε.^{5, h} **12** ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεινος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι. **13** καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. **14**⁶ ἐάν τι αἰτήσητέ με⁷ ἐν τῷ ὀνόματί μου ἐγὼ ποιήσω.¹

mus^{dub}) (Cyril) (ἐγνωκεῖτε ἂν or ἂν ἤδειτε it^{aur.} (f), (r¹) vg Tertullian^{1/2} (Faustinus) Augustine^{1/5}) // ἐγνώκατε it^{a, b, c, ff²} Tertullian^{1/2} Novatian Augustine^{4/5} Speculum

⁵ **11** {B} πιστεῦτεte $\Phi^{66, 75}$ \aleph D L W 33 (579 πιστεύσητε) 1071* it^{aur.} c, d, e, f, r¹ vg syr^c, p, pal cop^{sa, pbo, ach²} Cyril^{2/3}; Tertullian Hilary Ambrosiaster Ambrose Augustine // πιστεῦτέ μοι A B Δ Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1010 1071^c 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E F G Q] Lect it^{a, b, ff², q, r¹} vg syr^h cop^{bo} arm eth geo slav Marcellus Chrysostom Cyril^{1/3} Theodoret; Ps-Priscillian

⁶ **14** {A} include verse 14 (with minor variants, but see footnote 7) Φ^{66*} (Φ^{66c}) Φ^{75} \aleph A B D L W Δ Θ Ψ 060 f¹³ 28 33 180 579 597 700 892 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H Q] Lect it^{a, aur.} c, d, c, f, ff², q, r¹ vg syr^{p, h} cop^{sa, pbo, bo, ach², fay} eth slav Chrysostom Cyril; Victorinus-Rome Augustine // include verse 14 after ποιήσω of verse 13 1010 // omit verse 14 f¹ 157 565 / 76^{1/2} / 211^{1/2} / 1074^{1/2} it^{c, f} vg ms syr^{s, pal} arm geo // omit by homoioteleuton ἵνα δοξάσθη verse 13 ... ποιήσω verse 14 0141 205 / 751 / 1627^{1/2}

⁷ **14** {B} (see footnote 6) με $\Phi^{66, 75vid}$ \aleph B W Δ Θ 060 f¹³ 28 33 579 700 892 1006 1342 Byz^{pl} [E H] / 184^{1/2} / 514 / 547 / 672 / 673^{1/2} / 813 / 890^{1/2} it^{c, f} vg syr^{p, h} // τὸν πατέρα 249 (it^{ff²}) Augustine^{1/3} // omit A D L Ψ 180 597 (1010) 1071 1241 1243 1292

⁸ 7 SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB NRSV ^h 11 P: NA RSV Seg Lu ⁱ 14 NO P: NJB // SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV

⁹ ὁ ... πατέρα Jn 12.45; Col 1.15; He 1.3 ¹⁰ ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ ... ἐστιν Jn 10.38; 14.20; 17.21 τὰ ... λαλῶ Jn 12.49; 14.24 ¹¹ διὰ ... πιστεῦτε Jn 10.37-38 ¹² ἐγὼ ... πορεύομαι Jn 7.33; 13.1; 14.28 ¹³ ὅ τι ... ποιήσω Jn 15.16; 16.23 ἵνα δοξασθῇ ... υἱὸς Jn 13.31-32; 17.1

The Promise of the Spirit

15 Ἐὰν ἀγαπάτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε⁸. 16 κἀγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἦ, 17 τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει· ὑμεῖς γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει⁹ καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται^{9,κ}. 18 οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. 19 ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσετε. 20 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γινώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν.^λ 21 ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου καὶ τηρῶν αὐτὰς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.^μ 22 Λέγει αὐτῷ

1424 1505 Byz^{pt} [G Q] *Lect* it^a, aur. d. e. q. r¹ vg^{mss} cop^{sa, pbo, bo, ach², fay} eth slav Cyril^{lem}; Victorinus-Rome Augustine^{2/3}

⁸ 15 {C} τηρήσετε B L Ψ 1010 1071 / 253^{1/2} / 387^{1/2} cop^{sa, pbo, bo, ach², fay} geo² Eusebius^{1/2} Theodore-Heraclea Meletius Macarius/Symeon^{1/2} Epiphanius Chrysostom^{comm} Cyril^{comm} // τηρήσατε P⁶⁶ S 060 0141 33 579 / 184 / 211^{1/2} / 751^{1/2} / 1016 / 1074^{1/2} arm geo¹ Cyril // τηρήσατε A D W Δ Θ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 597 700 892 1006 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H Q] *Lect* it^a, aur. b. c. d. e. f. ff², q. r¹ vg slav Origen^{lat} Eusebius^{1/2} Basil Didymus^{dub} Macarius/Symeon^{1/2} Chrysostom^{lem} Cyril^{lem}; Novatian Victorinus-Rome Lucifer Ambrosiaster Hegemonius Ambrose Jerome Augustine Speculum Ps-Vigilius

⁹ 17 {C} μένει ... ἔσται (P^{66c}, 75^{vid} S A D¹ E L Q Δ μενει) Θ Ψ 0141 f¹³ 28 33^{vid} 157 180 205 579 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [G H] *Lect* it¹ vg^{mss} cop^{bo} arm eth geo slav Theodore-Heraclea Cyril-Jerusalem Apollinaris Didymus^{dub} Cyril^{lem}; Ps-Vigilius // μενεῖ ... ἔσται it^{aur} vg cop^{sa, pbo, ach²} Augustine^{6/7} // μένει ... ἐστιν (P^{66*} B D* W μενει) 1 565 597 / 253^{1/2} / 524^{1/2} ἐστιν ... μένει it^{a, b, c, d, e, f, ff², q} vg^{ms} Victorinus-Rome Lucifer Ambrosiaster Ps-Priscillian Ambrose Augustine^{1/7}

^λ 17 SP: NA // P: RSV TEV FC VP NRSV / 20 P: TEV FC # 21 SP: WH // P: NA TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB

15 Wsd 6.18; Jn 15.10; 1 Jn 5.3; 2 Jn 6 16 κἀγὼ ... δώσει ὑμῖν Jn 14.26; 15.26; 16.7 17 τὸ ... ἀληθείας Jn 15.26; 16.13 18 ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς Jn 14.3, 28 19 Jn 16.16 ἔτι ... θεωρεῖ Jn 7.33-34, 36 ὅτι ... ζήσετε Jn 6.57 20 Jn 10.38; 14.10-11; 17.21-23 21 ὁ ἔχων ... ὁ ἀγαπῶν με Jn 15.10; 1 Jn 5.3; 2 Jn 6 ὁ δὲ ἀγαπῶν ... μου Jn 16.27

Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης¹⁰, Κύριε, [καί] τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; **23** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. **24** ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.^η

25 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων· **26** ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν [ἐγώ].^ο **27** Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά μηδὲ δειλιάτω.^π **28** ἤκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπάτέ με ἐχάρητε ἂν ὅτι^ρ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ μείζων μου ἔστιν. **29** καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε.^ς **30** οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν, ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων· καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν, **31** ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ.^ς Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.^τ

¹⁰ **22** [A] Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης P⁶⁶ (P⁷⁵ omit ὁ) N A B L W Δ Θ Ψ 0141 0233 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H Q] Lect (l 859 (l 1074^{1/2}) Ἰούδας Ἰσκαριώτης [sic]) (ith, aur, b, c, e, f, ff², q) vg^{cl}, (ww), (st) syr^p, h, pal^{mss} cop^{pb}, bo arm eth geo slav Cyril^{lem}; (Lucifer) Augustine // Ἰούδας, οὐχ ὁ ἀπὸ Καρυώτου D it^d // Ἰούδας ὁ Κανανίτης cop^{sa}, ach², fay // Θωμᾶς syr^s // Ἰούδας Θωμᾶς syr^c

^η **24** NO P; NJB TOB REB // SP: WH ^ο **26** P: NA TEV Seg FC VP Lu REB ^π **27** P: Seg NIV ^ρ **28** Causal: WH RSV TOB // Different text: TR AD ^ς **29** SP: NA // P: TR VP Lu REB ^ς **31** P: TEV NIV VP // ^τ P: WH AD NA M RSV NRSV

22 ἡμῖν ... κόσμῳ Ac 10.40-41 **24** ὁ λόγος ... πατρός Jn 7.16; 14.10 **26** ὁ δὲ παράκλητος ... μου Jn 14.16; 15.26; 16.7 **27** Εἰρήνην ἀφήμι ... ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν Jn 16.33 μὴ ... καρδία Jn 14.1 **28** Ὑπάγω ... ὑμᾶς Jn 14.3; 16.16, 17 πορεύομαι ... πατέρα Jn 13.1; 14.12; 16.10, 17, 28; 20.17 **29** Jn 13.19 **30** ὁ ... ἄρχων Jn 12.31; 16.11 **31** καθὼς ... ποιῶ Jn 12.49; 15.10 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν Mt 26.46; Mk 14.42

Jesus the True Vine

15 Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστίν. **2** πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτὸ ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ. **3** ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. **4** μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε.^α **5** ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. **6** ἐὰν μὴ τις μένῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν καὶ καίεται.^β **7** ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. **8** ἐν τούτῳ ἔδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε καὶ γένησθε¹ ἐμοὶ μαθηταί.^γ **9** καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ ὑμᾶς ἠγάπησα· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. **10** ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρός μου τηρήκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.^δ

11 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν ἦ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.^ε **12** αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

¹ **8** {C} γένησθε Ψ^{66vid} B D L Θ 0250 1 565 597 *it*^a, *aur.*, *b.*, *c.*, *d.*, *e.*, *f.*, *ff*², *q.*, *r*¹ *vg* Amphilo-chius Chrysostom^{1/2} Cyril^{comm}; Augustine // γίνεσθε 579 // γενήσεσθε \aleph A Δ Ψ 0141 0233 *f*¹³ 28 33 157 180 205 700 892^{suppp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 *Byz* [E G H] *Lect* Chrysostom^{1/2} Cyril^{lem}

^α **4** P: TEV FC NIV VP REB ^β **6** P: VP REB ^γ **8** P: NA Seg NIV // S: Lu ^δ **10** NO P: TR WH AD M RSV Seg NIV Lu NJB NRSV // SP: NA ^ε **11** SP: NA // P: M RSV Seg Lu TOB NRSV

2 πᾶν κλῆμα ... αἶρει αὐτό Mt 3.10; 15.13 **3** ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε Jn 13.10 **4** Ro 11.17-18; 2 Cor 3.5 μείνατε ... ὑμῖν Jn 6.56 **5** ἐγὼ ... κλήματα 1 Cor 12.12, 27 οὗτος ... πολὺν Jn 15.16 χωρὶς ... οὐδέν 2 Cor 3.5 **6** εἰς ... βάλλουσιν Mt 3.10; 7.19; 13.42 **7** ὃ ἐὰν θέλητε ... ὑμῖν Mk 11.24; Jn 14.13; 16.23 **8** ἐν ... φέρητε Mt 5.16 **10** ἐὰν ... ἀγάπη μου Jn 14.15; 1 Jn 2.5; 5.3 **11** Jn 17.13; 1 Jn 1.4 **12** Jn 13.34; 1 Jn 3.11, 23; 2 Jn 5

13 μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. **14** ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε ἐὰν ποιῆτε ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. **15** οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δούλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἶρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν.^f **16** οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη, ἵνα ὁ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δῶ ὑμῖν.^g **17** ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους.^h

The World's Hatred

18 Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. **19** εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. **20** μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δούλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. **21** ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν εἰς ὑμᾶς διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με.ⁱ **22** εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχσαν· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν. **23** ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. **24** εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχσαν· νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν

^f 15 P: Lu ^g 16 SP: WH // P: Lu ^h 17 NO P: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ⁱ 21 SP: NA // P: VP Lu REB

13 Jn 10.11; Ro 5.8; 1 Jn 3.16 **14** ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε Lk 12.4 **16** ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς Jn 6.70; 13.18 ἵνα ὑμεῖς ... φέρητε Jn 15.5 ἵνα ὁ τι ... δῶ ὑμῖν Jn 14.13, 14; 16.23 **17** Jn 13.34; 1 Jn 3.11, 23; 2 Jn 5 **18** Εἰ ... μισεῖ Mt 10.22; 24.9; Mk 13.13; Lk 6.22; Jn 17.14; 1 Jn 3.13 ἐμὲ ... μεμίσηκεν Jn 7.7 **19** εἰ ... ἐφίλει 1 Jn 4.5 ὅτι ... κόσμος Jn 17.14 **20** Οὐκ ἔστιν δούλος ... αὐτοῦ Mt 10.24; Lk 6.40; Jn 13.16 **21** Jn 16.3 ταῦτα ... ὄνομά μου Mt 5.11 **22** ἀμαρτίαν οὐκ εἶχσαν Jn 9.41 **23** Lk 10.16; Jn 5.23; 1 Jn 2.23 **24** εἰ ... εἶχσαν Jn 14.11 ἀμαρτίαν οὐκ εἶχσαν Jn 9.41

πατέρα μου. **25** ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν γεγραμμένος ὅτι **Ἐμίσησάν με δωρεάν.^k**

26 Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· **27** καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.^l

16 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. **2** ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. **3** καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. **4** ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα αὐτῶν μνημονεύητε αὐτῶν¹ ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν.^a

The Work of the Spirit

Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.^b **5** νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; **6** ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. **7** ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος

¹ **4** {B} ὥρα αὐτῶν μνημονεύητε αὐτῶν P^{66vid} N² A B Θ 0233 33 157 205 1071 syr^p.^h Cyril^{lem} // ὥρα αὐτῶν μνημονεύητε N¹ (L μνημονεύετε) (f¹³ / 547 μνημονεύσητε) it^{aur}. b. c. e. f. l. q. r¹ vg cop^{bois} Cyprian Augustine // ὥρα μνημονεύητε αὐτῶν N^{*} P 0141 I 180 597 700 (892^{supp} / 866 αὐτοῦ) 1010 1292 1505 Byz [E G H] Lect^{pt} it^{l2} syr^{pal} cop^{bopt} (arm) (eth) geo slav (Chrysostom) // ὥρα μνημονεύετε αὐτῶν Δ 565 1006 1241 1243 1342 1424 Lect^{pt} (I 1016 αὐτοῦ) // ὥρα μνημονεύετε D* (D¹ μνημονεύσητε) / 524 it^a. d syr^s cop^{sa}. pbo. bopt. ach²

^k **25** NO P: TR WH AD RSV Seg NJB / **27** NO P: NJB TOB // SP: WH

^a **16.4** NO P: TR WH AD M Seg NIV Lu REB // SP: NA // P: RSV NRSV // ^b P: NA M // S: Seg NIV Lu

25 Ἐμίσησάν με δωρεάν Ps 35.19; 69.4 **26** ὁ παράκλητος ... ἐκπορεύεται Jn 14.26 **27** ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε Ac 1.8; 5.32; 1 Jn 4.14 ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε Lk 1.2; Ac 1.21-22

16.2 ἀποσυναγώγους ... ὑμᾶς Jn 9.22 **3** Jn 15.21 **4** ταῦτα λελάληκα ὑμῖν Jn 13.19; 16.25 **5** νῦν ... πέμψαντά με Jn 7.33 οὐδεὶς ... ὑπάγεις Jn 13.36; 14.5 **6** Jn 16.22

οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. **8** καὶ ἔλθων ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως· **9** περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· **10** περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ὑπάγω καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· **11** περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.^c

12 Ἔτι πολλὰ ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· **13** ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὀδηγήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάση²· οὐ γὰρ λαλήσει ἄφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει λαλήσει καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. **14** ἐκεῖνος ἐμέ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. **15** πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ ἐμά ἐστιν· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.^d

Sorrow Will Turn into Joy

16 Μικρὸν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με³.^e **17** εἶπαν οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ

² **13** {B} ὀδηγήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάση **8**¹ (**8**^{*} omit πάση) L W (Θ ἐν πάσῃ τῇ ἀληθείᾳ) 1 33 565 579 1071 it^b. (ff²) (arm) geo⁽¹⁾ Cyril^{1/2}; Victorinus-Rome (mss^{acc.} to Augustine) // ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν (A B τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν) Δ Θ 068 0141 0233 f¹³ 28 157 180 205 597 700 892^{supp} 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect it^(e). f. q. r¹ eth slav (Origen) (Ps-Peter-Alexandria) Didymus^{dub} (Macarius/Symeon) Epiphanius (Chrysostom) Severian^{3/4} Theodore Cyril^{em}; Tertullian^{3/4} Hilary^{1/2} Ambrose Augustine^{1/19} Speculum Varimadum^{1/2} // ἐκεῖνος ὑμᾶς ὀδηγήσει ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάση D it^d (it^a Severian^{1/4} Theodore; Tertullian^{1/4} Novatian Hilary^{1/2} Ps-Priscillian Niceta^{2/3} Augustine^{6/19} Faustus-Milevis Leo εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν) // διηγήσεται ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν it^{aur.} c. (f) vg Eusebius Cyril-Jerusalem (Origen^{int}; Gregory-Elvira Niceta^{1/3} docebit vos omnia) Phoebadius Augustine^{12/19} Varimadum^{1/2} Ps-Vigilius

³ **16** {A} με **8**^{5, 66} **8** B D L W 0141 0250 1071 it^{a, b, d, e, ff², r¹} cop^{sa}. bo^{pl}. ach² geo² Origen

^c **11** NO P: WH AD M NJB TOB ^d **15** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV NIV VP NRSV
^e **16** P: TEV Seg FC NJB // S: NIV VP

⁷ πέμψω ... ὑμᾶς Jn 14.16, 26; 15.26 **8** περὶ δικαιοσύνης ... κρίσεως Ac 24.25 **9** ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ Jn 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 **10** πρὸς ... ὑπάγω Jn 13.1; 14.12, 28; 16.28; 20.17 **11** ὁ ἄρχων ... τούτου Jn 12.31; 14.30 **12** 1 Cor 3.1 **13** τὸ ... ἀληθείας Jn 14.17; 15.26 ὀδηγήσει ... πάση Jn 14.26; 1 Jn 2.27 **15** πάντα ... ἐστιν Jn 17.10 **16** Jn 14.19

πρὸς ἀλλήλους, Τί ἐστὶν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; καί, Ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα; **18** ἔλεγον οὖν, Τί ἐστὶν τοῦτο [ὃ λέγει]⁴ τὸ μικρὸν; οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ! **19** ἔγνω [ὁ] Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον, Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; **20** ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὃ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. **21** ἡ γυνὴ ὅταν τίκτη λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. **22** καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην ἔχετε⁵· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει⁶ ἀφ' ὑμῶν.⁸ **23** καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ

Chrysostom^{comm^{vid}} // με ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα (see 16.17) A (N Ψ 1241 l 253 l 547 καὶ ὅτι) Δ Θ 068 (0233 G l 773 l 950 πατέρα μου) f¹ f¹³ 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1243 1424 Byz [E H] Lect^{pt} it^{aur.} c. f. q vg syr^(s), p. h. (pal) cop^(pbo), bot^{ms} (arm) eth geo¹ slav Chrysostom^{lem} Cyril; Victorinus-Rome^{vid} Augustine // με ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα (28 καὶ ὅτι) (33 καὶ for ὅτι) 892^{supp} 1292 1342 1505 Lect^{pt}, AD cop^{bopt}

⁴ **18** {C} ὃ λέγει **8**² A B D² L Δ Θ Ψ 068 0233 0250 28 33 157 180 205 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect it^{aur.} c. f. q vg syr^{s, p, h} cop^{pbo, bo, ach²} eth slav Origen Cyril^{lem}; Ambrosiaster Augustine // omit **5**, **6** **8**^{*} D* W f¹³ l 565 579 l 184^{1/2} l 524 l 547 it^{a, b, d, e, r¹} syr^{pal} cop^{sa} arm geo

⁵ **22** {B} ἔχετε **22** **8**^{*} B C W^{v, r}. Δ 0141 f¹ f¹³ 28 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H] Lect it^{aur.} c. f. ff², q vg cop^{sa, pbo, bo^{ms}, ach²} arm eth geo Cyril; Hilary Ambrose Augustine // ἔξετε **66** **8**² A D (L) (N) W^{txt} Θ Ψ 33 157 1342 l 184^{1/2} l 524 l 813^{1/2} l 950^{1/2} it^{a, b, d, e, r¹} vg^{ms} cop^{bo} slav (Chrysostom) Cyril^{lem}

⁶ **22** {B} αἶρει **22** **8**^{*} A C D¹ L Δ Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [N] Lect it^{b, c, f, q} vgst slav Ps-Gregory-Thaumaturgos Macarius/Symeon Chrysostom Cyril^{1/2} // ἀφαίρει W // ἀρεῖ **5** B D* E G H it^{a, aur.} c. d. ff², r¹ vg^{cl, ww} cop^{sa, pbo, bo, ach²} arm eth geo Origen^{int} Cyril^{1/2}; Cyprian Hilary Gregory-Elvira Augustine Varimadum

¹ 18 P: NA TEV Seg FC NIV VP REB ² 22 P: NA FC VP

ἡμέρα ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν.^h ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἂν τι⁷ αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν⁸. **24** ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε καὶ λήμψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἢ πεπληρωμένη.ⁱ

I Have Overcome the World

25 Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησία περὶ τοῦ πατρὸς ἀπαγγελῶ ὑμῖν. **26** ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν· **27** αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ [τοῦ] θεοῦ⁹ ἐξῆλθον. **28** ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς¹⁰ καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν

⁷ **23** [B] ἂν τι Φ^{5vid} B C (D* Ψ 0141 ἐάν τι) (D² ὅτι ἐάν τι) L it^{aur, b, d, f, ff², q} vg Origen Cyril Hesychius; Hilary Ambrose Augustine // ὅτι ὁ ἐάν (\aleph ἂν) (N omit ὅτι) Θ 33 1241 // ὅ τι (or ὅτι) ἐάν Φ^{22vid} (A W ἂν) 1342 (I 387^{1/3} ἂν) it^{a, c, r¹} // ὅτι ὅσα ἂν Δ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1243 1292 1424 1505 Byz [E G H] Lect Cyprian Ps-Vigilius^{vid}

⁸ **23** [C] ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν Φ^{22vid} A C³ D W Θ Ψ 0141 f¹³ 1 28 (33 I 127 I 184^{1/2} δῶν) 157 180 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 (1243 ποιήσει for δώσει) 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H (N)] Lect it^{a, aur, b, c, d, f, ff², q, r¹} vg (it^e Augustine^{1/3} δοθήσεται) syr^{s, p, h, pal} cop^{pbo, bo} arm (eth) geo slav Hesychius; Cyprian^{vid} Ambrose Augustine^{2/3} Ps-Vigilius // δώσει ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματί μου Φ^{5vid} \aleph B C* L Δ cop^{sa, ach²} Origen Cyril // δώσει ὑμῖν 205

⁹ **27** [C] τοῦ θεοῦ C³ W Δ Ψ f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] Lect Chrysostom // θεοῦ $\Phi^5 \aleph^{*2}$ A N Θ 33 579 I 76^{1/2} geo (θεοῦ or τοῦ θεοῦ) it^{a, aur, b, c, e, f, q, r¹} vg syr^{s, p, h, pal} arm eth slav Origen^{lat}; Tertullian Hilary Ambrosiaster Augustine^{3/4} // τοῦ πατρὸς (see 16.28) (\aleph^1 omit τοῦ) B C* D L 0141 it^d cop^{sa, pbo, bo, (ach²)} Didymus^{dub} Cyril; Gregory-Elvira^{2/3} Phoebadius Jerome Augustine^{1/4} Ps-Vigilius // a deo patre it^{ff²} vg^{mss} Gregory-Elvira^{1/3} Chromatius Niceta Varimadum Vigilius

¹⁰ **28** [C] ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς $\Phi^5, 22$ \aleph A C² Θ 0141 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H]

^h **23** P: TEV Lu '24 NO P: TR AD NJB // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV

23 ἂν ... δώσει ὑμῖν Jn 14.13, 14; 15.16; 1 Jn 5.14-15 **24** ἵνα ... πεπληρωμένη Jn 15.11; 1 Jn 1.4
25 Ταῦτα ... λελάληκα ὑμῖν Mt 13.34; Mk 4.33-34; Jn 16.4 **27** αὐτὸς ... φιλεῖ ὑμᾶς Jn 14.21, 23 ἐγὼ ... ἐξῆλθον Jn 3.2; 8.42; 13.3; 17.8 **28** Jn 13.3

κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.^k **29** Λέγουσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἴδε νῦν ἐν παρρησίᾳ λαλεῖς καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. **30** νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξήλθες.^l **31** ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἰησοῦς, Ἄρτι πιστεύετε;^m **32** ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ ἐλήλυθεν ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια κάμῃ μόνον ἀφήτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν.ⁿ **33** ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε· ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.^o

The Prayer of Jesus

17 Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν, Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα ὁ υἱὸς¹ δοξάσῃ σέ, **2** καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. **3** αὕτη δέ ἐστίν ἡ αἰώνιος ζωὴ ἵνα γινώσκωσιν σέ τὸν μόνον ἀλη-

N] *Lect* (I 387^{1/2} I 773^{1/2} θεοῦ for πατρός) // ἐξήλθον ἐκ τοῦ πατρός B C* L Ψ 33 eth Basil-Ancyra Cyril^{lem} (ἐκ or παρά it^{aur.} c. f. q vg syr^{p.} h. pal arm geo slav Augustine^{3/4}) // παρά τοῦ πατρός Δ it^{(a).} e. (r¹) vg^{ms} Hilary^{2/3} (Ambrosiaster) Ambrose // omit D W I 127^{1/2} it^{b.} d. ff² vg^{ms} syr^s Origen^{lat.}; Tertullian Hilary^{1/3} Chromatius Jerome Augustine^{1/4} Varimadam Ps-Vigilius

¹ I {B} ὁ υἱὸς Φ^{60vid} \aleph B C* W 0109 it^{d.} e. ff² cop^{pbo} Origen^{1/2}; Victorinus-Rome Hilary^{4/6} Ambrose^{2/4} Augustine^{1/10} // ὁ υἱὸς σου A D Θ 0250 1 579 it^{a.} aur. b. c. f. r¹ vg syr^{s.} p. h. pal cop^{sa.} bo. ach² arm geo slav Origen^{lat1/2}; Hilary^{2/6} Ambrose^{1/4} Jerome Augustine^{8/10} Vigilius // καὶ ὁ υἱὸς σου C³ (C² omit σου) L Δ Ψ 0141 f¹³ 28 33 157 180 205 565^{supp} 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^d vg^{ms} eth (Diatessaron^{arm}) Origen^{gr1/2.} lat^{1/2} Didymus^{dup} Chrysostom Cyril Theodore; (Ambrose^{1/4}) Augustine^{1/10} Quodvultdeus Varimadam Ps-Vigilius

⁴ 28 P: TR NA RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB NRSV ³⁰ P: TEV FC NIV VP REB ³¹ Statement: AD NA^{ms} NIV // as text: NIV^{ms} ³² SP: NA // P: NIV ³³ P: WH AD NA M RSV NRSV // MS: Lu

30 οἶδαμεν ... ἐρωτᾷ Jn 2.24-25 **32** ἵνα ... ἀφήτε Zch 13.7; Mt 26.31, 56; Mk 14.27, 50 οὐκ εἰμὶ μόνος ... ἐστίν Jn 8.29 **33** ταῦτα ... ἔχητε Jn 14.27 ἐν τῷ ... ἔχετε 2 Tm 3.12 ἐγὼ ... κόσμον 1 Jn 5.4

17.1 Ἐπάρας ... οὐρανὸν Jn 11.41 ἐλήλυθεν ἡ ὥρα Mt 26.45; Mk 14.41; Jn 12.23; 13.1 δόξασον ... σέ Jn 13.31-32 **2** καθὼς ... σαρκός Mt 28.18 **3** αὕτη ... θεόν Wsd 15.3 ἵνα ... θεόν 1 Th 1.9; 1 Jn 5.20

θινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.^a **4** ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἔργον τελειώσας ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· **5** καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.^b

6 Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν κάμοι αὐτοὺς ἔδωκας καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκαν. **7** νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ εἰσιν· **8** ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.^c **9** ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ, οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσιν, **10** καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.^d **11** καὶ οὐκέτι εἰμι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, κἀγὼ πρὸς σέ ἔρχομαι. Πάτερ ἄγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι,² ἵνα ὡσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς. **12** ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, καὶ³ ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν

² **11** {B} ᾧ δέδωκάς μοι (see 17.12) Φ^{60} A B C Δ Θ Ψ 0141 f^{13} 1 28 180 565^{supp} 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 Byz [E G H] *Lect^a* arm geo¹ Athanasius Cyril^{5/6} // ὃ δέδωκάς μοι D* 157 1424 / 184^{1/2} / 384^{1/2} / 751^{1/2} / 858^{1/2} it^d vg^{mss} (ᾧ or ὃ δέδωκάς μοι syr^{p, h, pal} cop^{sa^{mss}, pbo, bo}) // ᾧ ἔδωκάς μοι $\Phi^{66vid.107}$ \aleph LW // οὓς δέδωκάς μοι (see 17.12 v.r.) D¹ (N* ου for οὓς) (N^c ἔδωκας) 205 1505 / 387^{1/2} / 563^{1/2} / 673^{1/2} / 813^{1/2} / 859^{1/2} / 950 / 1016^{1/2} / 1552^{1/2} |AD^{1/2} it^{aur. f, q} vg cop^{sa^{mss}} eth geo² slav Athanasius^{ms} Cyril^{1/6} Hesychius; Jerome Augustine // *omit* ᾧ δέδωκας ... ἡμεῖς it^{a, b, c, e, ff², r¹} syr^g cop^{ach²} Hilary

³ **12** {B} ᾧ δέδωκάς μοι, καί (see 17.11) (\aleph^2 ὄ for ᾧ) B (C* W ἔδωκας) L 33 579 (l 211^{1/2} *omit* καί) syr^{pal} cop^{sa^{mss}, pbo, bo, ach²} arm geo¹ Cyril // οὓς δέδωκάς μοι A (C³ N^c ἔδωκας) (N* καὶ οὓς) D Δ Θ Ψ 0141 f^1 f^{13} 28 157 180 205 565^{supp} 597 700 (892^{supp}

^a 3 P: VP REB ^b 5 NO P: TR AD Lu NJB // SP: WH // S: NIV ^c 8 P: NA TEV FC VP REB ^d 10 P: VP REB

4 ἐγὼ ... γῆς Jn 13.31-32; 14.13 τὸ ... ποιήσω Jn 4.34 **5** πρὸ ... κόσμον ... σοὶ Jn 1.1-2; 8.58; 17.24 **6** Ἐφανέρωσα ... κόσμου Jn 17.26 **8** ἔγνωσαν ... ἐξῆλθον Jn 3.2; 16.30 **10** τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν Lk 15.31 τὰ σὰ ἐμὰ Jn 16.15 **11** αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν Jn 13.1 καγὼ ... ἔρχομαι Jn 13.1, 3; 16.28 ἵνα ὡσιν ἐν ... ἡμεῖς Jn 10.30; 17.21; Ga 3.28 **12** οὐδεὶς ... ἀπάλετο Jn 6.39; 18.9 οὐδεὶς ... πληρωθῆ Ps 41.9; 109.4, 5, 7, 8

ἀπόλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.^e **13** νῦν δὲ πρὸς σέ ἔρχομαι καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν ἑαυτοῖς. **14** ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου⁴. **15** οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτούς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτούς ἐκ τοῦ ποιηροῦ. **16** ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. **17** ἀγίασον αὐτούς ἐν τῇ ἀληθείᾳ· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. **18** καθὼς ἐμέ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτούς εἰς τὸν κόσμον· **19** καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, ἵνα ᾧσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.^f

20 Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, **21** ἵνα πάντες ἔν ᾧσιν, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ᾧσιν⁵, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ ὅτι

μοι, καί) 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] *Lect* it^{a, aur, b, c, e, f, ff², q, r¹} vg (it^d Hilary μοι, καί) syr^{p, h} eth geo² slav Origen^{lat} Didymus Ps-Justin; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Petilianus Augustine // καὶ Φ^{66*} (Φ^{66c} mutilated) \aleph^* (syr^a)

⁴ **14** {A} καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου $\Phi^{60, (66c)}$ \aleph^2 (\aleph^* omit ἐγὼ) A B C L W Δ Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} (1006 1241 1243 οὐκ εἰμὶ after κόσμου) 1010 1071 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect*^{pt, AD} (*Lect*^{pt} οὐκ εἰμὶ after κόσμου) it^{a, aur, f, ff², q} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, pbo, bo, ach²} arm eth geo slav Origen^{lat} Chrysostom Cyril; Ambrose Jerome Augustine // omit (by homoioteleuton) Φ^{66*} D f¹³ l 253 l 547 it^{b, c, d, e, r¹} syr^a

⁵ **21** {B} ᾧσιν Φ^{66vid} B C* D W l 547 it^{a, b, c, d, e, (r¹)} vg^{ms} syr^a cop^{sa, pbo, bo^{ms}, ach²} arm geo Eusebius^{1/2}; Cyprian Hilary^{5/6} Vigilius // ἔν ᾧσιν \aleph A C³ L Δ Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^{aur, f, q} vg syr^{p, h, pal} cop^{bo} eth slav Clement Origen^{gr, lat} Eusebius^{1/2} Athanasius Basil Gregory-Nyssa Didymus Evagrius Cyril; Hilary^{1/6} Ambrose Jerome Augustine Varimadam^{vid}

^c 12 P: NIV VP REB / ¹⁹ NO P: TR AD NJB // SP: WH // S: NIV

12 ὁ ... ἀπωλείας 2 Th 2.3 **13** ταῦτα λαλῶ ... ἑαυτοῖς Jn 15.11; 1 Jn 1.4 **14** ὁ ... εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου Jn 15.18-19 ἐγὼ οὐκ ... κόσμου Jn 8.23 **15** ἵνα ... ποιηροῦ Mt 6.13; 2 Th 3.3; 1 Jn 5.18 **18** Jn 20.21 **20** Οὐ ... ἐρωτῶ μόνον Jn 17.9 **21** ἵνα ... ἔν ᾧσιν Ga 3.28 καθὼς ... κἀγὼ ἐν σοί Jn 10.38

σύ με ἀπέστειλας. **22** κἀγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν. **23** ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσιν τετελειωμένοι εἰς ἐν, ἵνα γινώσκη ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καὶ ἡγάπησας⁶ αὐτοὺς καθὼς ἐμέ ἡγάπησας.⁸ **24** Πάτερ, ὃ δέδωκάς μοι⁷, θέλω ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ κἀκεῖνοι ὧσιν μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς μοι ὅτι ἡγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.^h **25** πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. **26** καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἡγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἧ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.ⁱ

The Betrayal and Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

18 Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ Κεδρῶν ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.^a **2** ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. **3** ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων

⁶ **23** {A} ἡγάπησας **κ** A B C L W Δ Θ Ψ f¹ f¹³ 33 157 180 205 565 579 597 700 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^{c, e, f, q} vg syr^{hmg} cop^{sa, pbo, bopt} slav Clement Eusebius Gregory-Nyssa Cyril; Ambrose Jerome^{1/2} Augustine // ἡγάπησα D 0141 892^{supp} 1243 1424 / 387^{1/2} / 1016^{1/2} / 1552^{1/2} it^{a, aur, b, d, r¹} vg^{mss} syr^{p, h, pal^{mss}} cop^{bopt} arm eth geo Chrysostom; Jerome^{1/2}

⁷ **24** {B} ὃ δέδωκάς μοι **ϕ**⁶⁰ **κ** B D W 579 it^d syr^{s, pal} cop^{bo} // οὗς δέδωκάς μοι (A ἔδωκας) C L Δ (Θ οὐ) Ψ 0141 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* it^{al, aur, b, c, e, f, (q), r¹} vg syr^{p, h} cop^{sa, pbo} arm eth geo² slav (Clement) Eusebius Basil Cyril Hesychius; Cyprian Hilary Ambrosiaster^{1/3} Ambrose^{3/4} Augustine^{9/18} // omit Origen^{lat} Orsiesius^{lat}; Ambrosiaster^{2/3} Ambrose^{1/4} Chromatius Augustine^{9/18} Varimadum Cassiodorus

^a **23** P: NA TEV FC NIV VP Lu NJB REB ^b **24** P: NIV TOB NRSV ^c **26** P: AD M // MS: Seg Lu NJB

^h **18.1** P: NA Seg NIV

22 ἵνα ... ἡμεῖς ἐν Jn 17.11 **24** θέλω ... ἐμοῦ Jn 12.26 ἵνα θεωρῶσιν ... ἐμήν Jn 1.14 τὴν δόξαν ... κόσμου Jn 17.5 **25** ὁ ... ἔγνω Jn 1.10; 8.55 ἐγὼ ... ἔγνω Mt 11.27; Lk 10.22; Jn 8.55 **26** ἐγνώρισα ... σου Jn 17.6

18.1 Mt 26.36; Mk 14.32 **2** πολλάκις ... αὐτοῦ Lk 21.37; 22.39 **3** ἐκ τῶν ἀρχιερέων ... ὑπηρέτας Jn 7.32, 45

καὶ ἐκ τῶν Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὄπλων.^b **4** Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν ἐξῆλθεν καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; **5** ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ εἰμι.^c εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. **6** ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ εἰμι, ἀπήλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπαισαν χαμαί.^d **7** πάλιν οὖν ἐπηρώτησεν αὐτοὺς, Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπαν, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. **8** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.^e **9** ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν ὅτι Οὐς δέδωκάς μοι οὐκ ἀπόλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.^f **10** Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν καὶ ἔπαισεν τὸν τοῦ ἀρχιερέως δούλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. **11** εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην· τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ οὐ μὴ πῖω αὐτό;^g

Jesus before the High Priest

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλιάρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτὸν.^h
13 καὶ ἤγαγον πρὸς Ἀνναν πρῶτον.ⁱ ἦν γὰρ πενθερός

¹ 5 {C} Ἐγὼ εἰμι. Φ^{60} D I 253 I 751 it^{b, c, r1} syr^{s, pal}ms cop^{pbo} Origen^{gr, lat}; Augustine⁴⁶ Quodvultdeus // ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι. (N omit ὁ) A C L W Δ Θ Ψ 0141 0250 f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N] Lect it^{aur, c, f, q} vg syr^{p, h, (pal)}ms cop^{sa, bo, ach2} arm eth^{pp} geo slav Diatessaron^{arm} Cyril; Augustine²⁶ // Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς. B (it^a Ego sum. Iesus autem) Ambrose

² 13-27 {A} verses 13-27 in this sequence $\Phi^{60, 66}$ N A B C D (D^{supp} verses 14-27) L W Δ Θ Ψ 0141 0250^{vid} f¹ f¹³ 28 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G^{supp} N] Lect it^{a, aur, b, c, f, ff2, q, r1} vg syr^{p, h, pal}ms cop^{sa, pbo, bo, ach2} arm eth geo slav Chrysostom Cyril^{tem}; Augustine // verses 13,

³ P: Seg NIV ⁵ P: TEV FC ⁶ SP: NA // P: Seg NIV ⁸ P: FC VP / ⁹ SP: NA // P: TEV Seg NIV NIB ¹¹ NO P: TOB // P: TR WH AD NA M RSV NRSV ¹² S: TOB ¹³ SP: NA

⁹ Jn 6.39; 17.12 **10** Σίμων ... μάχαιραν Lk 22.36, 38 **11** τὸ ποτήριον ... αὐτό Mt 20.22; 26.39; Mk 10.38; 14.36; Lk 22.42 **13** Lk 3.2; Jn 18.24

τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου·
14 ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλευσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι
 συμφέρει ἓνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.^k

Peter's Denial of Jesus

(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

15 Ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ἄλλος
 μαθητής. ὁ δὲ μαθητής ἐκείνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ
 καὶ συνεισηλθεν τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἀρχιερέως,
16 ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῆ θύρα ἔξω. ἔξῃλθεν
 οὖν ὁ μαθητής ὁ ἄλλος ὁ γνωστὸς τοῦ ἀρχιερέως καὶ
 εἶπεν τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγεν τὸν Πέτρον.^l **17** λέγει
 οὖν τῷ Πέτρῳ ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρός, Μὴ καὶ σὺ ἐκ
 τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκείνος,
 Οὐκ εἰμί.^m **18** εἰστήκεισαν δὲ οἱ δούλοι καὶ οἱ ὑπηρέται
 ἀνθρακιὰν πεποικηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο·
 ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἐστῶς καὶ θερμαίνόμενος.ⁿ

The High Priest Questions Jesus

(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71)

19 Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν
 μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. **20** ἀπε-
 κρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς, Ἐγὼ παρρησία λελάληκα τῷ
 κόσμῳ, ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ
 ἱερῷ, ὅπου πάντες οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν
 κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. **21** τί με ἐρωτᾶς; ἐρώτησον
 τοὺς ἀκηκότας τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν
 ἂ εἶπον ἐγώ.^o **22** ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος εἰς παρεστη-
 κῶς τῶν ὑπηρετῶν ἔδωκεν ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ εἰπών,

24, 14-15, 19-23, 16-18, 25b-27 syr^g // verses 13, 24, 14-23, 24 (second time), 25-27
 1195 syr^{hmg}, pal^{ms} Cyri^lcomm // verses 13a, 24, 13b-23, 24 (second time), 25-27 225

^k 14 NO P: TR AD M REB // SP: WH // P: NA RSV Seg Lu NJB TOB NRSV ^l 16 P: NIV ^m 17 P: TEV
 FC NIV VP ⁿ 18 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg Lu NJB TOB REB NRSV ^o 21 P: TEV
 FC NIV VP

13-14 Καϊάφα ... λαοῦ Jn 11.49-51 **15** Σίμων ... μαθητής Jn 20.3 **15-16** συνεισηλθεν ... Πέτρον
 Mt 26.58; Mk 14.54; Lk 22.54-55 **17** Μὴ καὶ σὺ ... Οὐκ εἰμί Jn 18.25 **20** Ἐγὼ παρρησία ... κόσμῳ
 Jn 7.26 ἐγὼ πάντοτε ... ἱερῷ Mt 4.23; 26.55; Jn 6.59; 7.14 **22** Ac 23.2 ἔδωκεν ... Ἰησοῦ Jn 19.3

Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ; **23** ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς, Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;» **24** ἀπέστειλεν οὖν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.⁹

Peter Denies Jesus Again

(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)

25 Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Οὐκ εἰμί. **26** λέγει εἰς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς ὢν οὗ ἀπέκοψεν Πέτρος τὸ ὄτιον, Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; **27** πάλιν οὖν ἠρήσατο Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.²⁵

Jesus before Pilate

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

28 Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν ἀλλὰ φάγωσιν τὸ πάσχα.¹ **29** ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλᾶτος ἔξω πρὸς αὐτοὺς καὶ φησί, Τίνα κατηγορίαν φέρετε [κατὰ] τοῦ ἀνθρώπου τούτου; **30** ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ, Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακὸν ποιῶν³, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. **31** εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἥμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτείνειν οὐδένα·⁴ **32** ἵνα ὁ λόγος

³ **30** [B] κακὸν ποιῶν N² (N* κακὸν ποιήσας) B L W it* // κακοποιῶν C* P 33 it^a, (r¹) Cyril^{1/2} // κακοποιός A C³ D^{supp} Δ Θ 087 0141 f¹ f¹³ 28 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect it^b, c, f, ff², q vg slav Asterius Chrysostom Cyril^{1/2}; Augustine

⁹ **23** P: TEV Seg FC VP REB ⁹ **24** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg Lu NJB TOB REB NRSV ²⁶ P: TEV FC VP ²⁷ P: WH AD NA M RSV TOB NRSV ²⁸ SP: NA ³¹ P: FC VP

24 Lk 3:2; Jn 18.13 **25** εἶπον ... εἰμί Jn 18.17 **26** συγγενῆς ... ὄτιον Mt 26.51; Mk 14.47; Lk 22.49-50; Jn 18.10 Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ... μετ' αὐτοῦ Jn 18.1 **27** Mt 26.34; Mk 14.30; Lk 22.34; Jn 13.38 **31** Jn 19.6-7 Λάβετε αὐτόν ὑμεῖς Jn 19.6 Λάβετε ... κρίνατε αὐτόν Ac 18.15 **32** Mt 20.19; 26.2; Jn 3.14; 8.28; 12.33

τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῆ ὃν εἶπεν σημαίνων ποίω θανάτῳ ἡμελλεν ἀποθνήσκειν.^v **33** Εἰσῆλθεν οὖν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πιλάτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; **34** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀπὸ σεαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις ἢ ἄλλοι εἶπόν σοι περὶ ἐμοῦ; **35** ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; **36** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπῆρτάι οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο [ἀν] ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. **37** εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, Σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι.^w ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. **38** λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Τί ἐστὶν ἀλήθεια;^x

Jesus Sentenced to Die

(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)

Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ οὐδεμίαν εὕρισκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. **39** ἔστιν δὲ συνήθεια ὑμῖν ἵνα ἓνα ἀπολύσω ὑμῖν ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; **40** ἐκραύγασαν οὖν πάλιν λέγοντες, Μὴ τοῦτον ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής.^y **19** Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσεν.^a **2** καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ καὶ ἱμάτιον πορφυ-

^v 32 SP: WH // P: NA M RSV TEV Seg NIV Lu NJB TOB REB NRSV * 37 Question: WH^m NA^m * 38 NO P: TR AD M NIV NJB REB // SP: WH // P: NA RSV Seg Lu TOB NRSV ^y 40 NO P: TR // S: NIV Lu

^a 19.1 P: Seg

35 τὸ ἔθνος ... ἐμοί Jn 1.11 **37** ἐγὼ ... φωνῆς 1 Tm 6.13 ἵνα ... ἀλήθεια Jn 3.32-33 πᾶς ... φωνῆς Jn 8.47; 1 Jn 4.6 **40** Ac 3.14

19.2 ἱμάτιον ... αὐτόν Lk 23.11

ροῦν περιέβαλον αὐτὸν **3** καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον, Χαίρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.^b καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα.^c **4** Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γινώτε ὅτι οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ.^d **5** ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδου ὁ ἄνθρωπος.^e **6** ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται ἐκραύγασαν λέγοντες, Σταύρωσον σταύρωσον. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.^f **7** ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν.^g **8** Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, **9** καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. **10** λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσαί σε; **11** ἀπεκρίθη [αὐτῷ] Ἰησοῦς, Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν εἰ μὴ ἦν δεδομένον σοι ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.^h **12** ἐκ τούτου ὁ Πιλάτος ἐζήτηε ἀπολύσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύγασαν λέγοντες, Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι.ⁱ

13 Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τῶν λόγων τούτων ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθα. **14** ἦν δὲ παρασκευῆ τοῦ πάσχα, ὥρα ἦν ὡς ἕκτη.^k καὶ λέγει

^b **3** P: FC VP // ^c SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^d **4** P: FC VP ^e 5 P: NA TEV Seg FC NIV VP // S: Lu ^f **6** P: TEV FC NIV VP TOB ^g **7** NO P: AD RSV Lu TOB // SP: WH NA ^h **11** SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP REB // S: NJB ⁱ **12** NO P: TR WH AD NA M RSV Seg Lu NJB REB ^k **14** P: NIV

3 ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα Jn 18.22 **4** Lk 23.4; Jn 18.38 **6** Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς Jn 18.31 **7** Lv 24.16 Ἡμεῖς ... ἀποθανεῖν Jn 18.31 υἱὸν ... ἐποίησεν Jn 5.18; 10.33 **9** ὁ ... αὐτῷ Mt 26.62-63; 27.12, 14; Mk 14.61; Lk 23.9 **11** Οὐκ ... ἄνωθεν Jn 10.18; Ro 13.1 **12** πᾶς ... ποιῶν Lk 23.2; Jn 18.37; Ac 17.7

τοῖς Ἰουδαίοις, Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. **15** ἐκραύγασαν οὖν ἐκεῖνοι, Ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. **16** τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῆι.¹

The Crucifixion of Jesus

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

Παρέλαβον¹ οὖν τὸν Ἰησοῦν^{1, m} **17** καὶ βαστάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου Τόπον, ὃ λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθά, **18** ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν.ⁿ **19** ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. **20** τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ, Ῥωμαϊστὶ, Ἑλληνιστὶ. **21** ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, Μὴ γράφει, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν, Βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων. **22** ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα.^o

23 Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιῳτῇ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἀραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὄλου.^p **24** εἶπαν οὖν

¹ **16** {B} Παρέλαβον ... Ἰησοῦν B L Ψ 0141 33 it^a, aur, b, c, e, ff², n, r¹ (sy^rpal^{mss}) cop^{bo} (eth) Cyril^{lem} // Παρέλαβον ... Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον (A ἀπήγαγον) D^{supp} Δ Θ 28^{supp} 157 (180 ἤγαγον εἰς τὸ πρατώριον) 892^{supp} 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H] l 127 I^{AD} it^f vg^{mss} (it^q vg Augustine ἀπήγαγον) sy^rp^h (Chrysostom^{lem}) // Οἱ δὲ παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον Ϝ^{60vid} (S² παραλαβόντες οὖν and ἤγαγον αὐτόν) (S* λαβόντες and ἤγαγον αὐτόν) N W (f¹ 205 565 597 αὐτόν for τὸν Ἰησοῦν) 579 it^(f) (arm) (geo) (slav) // Οἱ δὲ παραλαβόντες αὐτόν ἤγαγον καὶ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν f¹³ (Origen) // Παραλαβόντες ... Ἰησοῦν ἀπήγαγον εἰς τὸ πρατώριον 700 1006 (Lect ἤγαγον) (sy^rpal^{mss})

πρὸς ἀλλήλους, Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται·⁹ ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ [ἡ λέγουσα],²

Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς

καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον.¹

Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.⁵ **25** εἰσπήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ. **26** Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ, *Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου.* **27** εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, *Ἴδε ἡ μήτηρ σου.*⁶ καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.⁷

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

28 Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤδη πάντα τετέλεστοι,⁸ ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή,⁹ λέγει, *Διψῶ.*⁵ **29** σκεῦος ἔκειτο ὄξους μεστόν· σπόγγον οὖν μεστόν τοῦ ὄξους ὑσσώπῳ περιθέντες³ προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

² **24** [C] ἡ λέγουσα \mathfrak{P}^{66vid} A D^{supp} L W Θ Ψ 0141 f¹ f¹³ 28^{supp} 33 157 180 205 565 579 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E H N] Lect it^{aur.} f. q vg syr^{p.} h cop^{sa^{mss}} bo arm eth slav Eusebius Cyril^{lem.}; Augustine // omit \mathfrak{N} B it^{a.} b. c. e. ff^{2.} r¹ cop^{sa^{mss}} pbo. ach² geo Ps-Athanasius

³ **29** [A] σπόγγον οὖν μεστόν τοῦ ὄξους ὑσσώπῳ περιθέντες \mathfrak{P}^{66vid} \mathfrak{N}^2 (\mathfrak{N}^* omit τοῦ) B L W Ψ 1 33 565 (579 καὶ for τοῦ and περιτιθέντες) it^{b.} e. (ff²). (n). v cop^{sa^{mss}} pbo. ach² slav Cyril^{lem.}; Hilary Quodvultdeus // οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες A D^{supp} 0141 28^{supp} 157 180 205 597 700 1006 1010 1071 1241 1292 1424 1505 Byz [E G H N] Lect (I 253^{1/2}) (I 524^{1/2}) it^{(a).} (aur). (f) (vg) syr^p cop^{bo} (Augustine) // οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους μετὰ χολῆς καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες (see Mt 27.34) f¹³ 1342 I 547 it^{(c).} (q). (r¹) syr^h with ^o. (pal) // οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον τοῦ ὄξους μετὰ χολῆς καὶ ὑσσώπῳ καὶ περιθέντες καλάμῳ (see Mt 27.34, 48; Mk 15.36) Θ (892^{supp} 1243 omit τοῦ, 1243 omit also second καὶ)

⁹ **24** P: FC NIV VP // ¹ P: TR REB // ⁵ P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu TOB NRSV // S: NJB
⁶ **26** P: TEV FC VP // ⁷ P: FC // ⁸ NO P: TR AD M // P: WH NA RSV Seg Lu TOB NRSV // **28** NO C: WH // ⁹ NO C: WH // ⁹ P: TEV FC VP NJB

30 ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν, *Τετέλεσται;*^α καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.^{aa}

The Piercing of Jesus' Side

31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. **32** ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῶ. **33** ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον ἤδη αὐτὸν τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη,^{bb} **34** ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν, καὶ ἐξῆλθεν εὐθὺς αἷμα καὶ ὕδωρ. **35** καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, καὶ ἐκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεῦσῃτε. **36** ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, *Ὅστούν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ.*^{cc} **37** καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, *Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.*^{dd}

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

38 Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ [ὁ] ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρεν τὸ σῶμα αὐτοῦ. **39** ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα⁴ σμύρνης

⁴ **39** [B] *μίγμα* \mathfrak{P}^{66vid} \aleph^2 A D^{supp} L Δ Θ 0141 f¹ f¹³ 28^{supp} 33 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect it^a, aur, b, c, f, ff², n, q, r¹*

^α **30** P: TEV FC VP // ^m SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^{bb} **33** P: VP ^c **36** P: Seg ^{dd} **37** P: WH AD NA M RSV NRSV

30 ὁ ... *Τετέλεσται* Job 19.26, 27 LXX **31** ἵνα ... *σαββάτω* Dt 21.22-23 **34** *αἷμα καὶ ὕδωρ* 1 Jn 5.6, 8 **35** ὁ ... *λέγει* Jn 21.24 **36** *Ὅστούν ... αὐτοῦ* Ex 12.46; Nu 9.12; Ps 34.20 **37** *Ὅψονται ... ἐξεκέντησαν* Zch 12.10 (Re 1.7) **38** *διὰ ... Ἰουδαίων* Jn 7.13; 9.22; 20.19 **39** *ἦλθεν ... πρῶτον* Jn 3.1-2; 7.50

καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. **40** ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. **41** ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κήπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἦν τεθειμένος· **42** ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.^{εε}

The Resurrection of Jesus

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

20 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρῶτὴ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. **2** τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.^α **3** Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς καὶ ἦρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. **4** ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ· καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμεν τάχιον τοῦ Πέτρου καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, **5** καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. **6** ἔρχεται οὖν καὶ Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, **7** καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον. **8** τότε οὖν εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον καὶ εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν· **9** οὐδέπω γὰρ ἤδεισαν τὴν γραφὴν ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ

vg syr^h, h^{gr} cop^{sa, bo} eth Athanasius Cyril-Jerusalem Cyril^{lem} Theodoret; Ambrose Augustine // ἔλιγμα **Ν*** B W cop^{hbo} // σμίγμα **Ψ** 157 (892^{supp} 1243 σμῆγμα) l 524 // *malagmani* it^e

^α 42 P: WH AD NA M RSV NRSV // MS: NJB

^{εε} 20.2 SP: WH NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB

νεκρῶν ἀναστήναι.^b **10** ἀπήλθον οὖν πάλιν πρὸς αὐτοὺς οἱ μαθηταί.^c

The Appearance of Jesus to Mary Magdalene

(Mk 16.9-11)

11 Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ ἔξω κλαί-
ουσα. ὡς οὖν ἔκλαιεν, παρέκλυψεν εἰς τὸ μνημεῖον
12 καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους,
ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου
ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.^d **13** καὶ λέγουσιν αὐτῇ
ἐκεῖνοι, Γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς ὅτι^e Ἦραν τὸν
κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.^f **14** ταῦτα
εἶποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν
ἐστῶτα καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν.^g **15** λέγει αὐτῇ
Ἰησοῦς, Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα
ὅτι ὁ κηπουρός ἐστίν λέγει αὐτῷ, Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας
αὐτόν, εἶπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, κἀγὼ αὐτόν ἀρῶ.
16 λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς, Μαριάμ. στραφείσα ἐκείνη λέγει
αὐτῷ Ἑβραϊστί, Ραββουνι (ὃ λέγεται Διδάσκαλε).
17 λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς, Μὴ μου ἅπτου, οὐπω γὰρ ἀνα-
βέβηκα πρὸς τὸν πατέρα· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελ-
φούς μου καὶ εἶπέ αὐτοῖς, Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα
μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.^h
18 ἔρχεται Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ ἀγγέλλουσα τοῖς μαθη-
ταῖς ὅτι Ἐώρακα τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.ⁱ

The Appearance of Jesus to the Disciples

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

19 Οὐσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ σαββάτων
καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταί¹ διὰ

¹ **19** [A] μαθηταί N* A B D W 078 it^a, aur, d, u vg syr^s, p cop^{pb}, ach² Augustine Vari-

^b 9 P: REB // S: NIV *10 NO P: TR AD NIV REB // SP: WH // P: NA M RSV Seg NRSV ^d 12 P: NIV
^c 13 Causal: WH^m AD RSV Seg VP // / SP: NA // P: TEV FC VP *14 P: NIV *17 SP: NA // P: TEV FC
NIV VP / 18 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

13 Ἦραν ... αὐτόν Jn 20.2 **14** οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν Lk 24.16; Jn 21.4 **17** τοὺς
ἀδελφούς μου Ro 8.29; He 2.11-12 **19** τῇ μιᾷ σαββάτων Jn 20.1; Ac 20.7 τῶν θυρῶν ... ὑμῖν Jn 20.26
διὰ ... Τουδαίων Jn 7.13; 9.22; 19.38

τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν.^k **20** καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῖς. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.^l **21** εἶπεν οὖν αὐτοῖς [ὁ Ἰησοῦς] πάλιν², Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς.^m **22** καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον· **23** ἄντινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας ἀφέωνται³ αὐτοῖς, ἄντινων κρατῆτε κεκράτηται.ⁿ

Jesus and Thomas

24 Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν Ἰησοῦς. **25** ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, Ἐωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω μου τὴν χεῖρα εἰς τὴν πλευρὰν

madum // μαθηταὶ συνηγμένοι **Σ**² Θ 0141 0250 ^f1 ^f13 28^{supp} 157 180 205 565 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N] *Lect* it^(b), c. e. ff², r¹ syr^h with *, pal cop^{bo} arm geo Severian Cyril; Ambrose // μαθηταὶ αὐτοῦ συνηγμένοι L Δ Ψ 33 it^f cop^{sa} eth slav Cyril^{lem}

² **21** {C} ὁ Ἰησοῦς πάλιν A B Δ Θ 078 ^f13 (1 565 1071 πάλιν ὁ Ἰησοῦς) 33 157 180 597 700 892^{supp} 1006 1010 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G N] *Lect* (I 1627 omit πάλιν) it^b, f. ff² syr^p, h. (pal) slav^{mss} // πάλιν **Σ** D L (W πάλιν αὐτοῖς) Ψ 050 0141 205 it^a, aur. c. d. e. q. r¹ vg syr^s cop^{sa}, pbo, bo, ach² arm geo slav^{mss} Severian Cyril^{lem}; Ambrose Augustine

³ **23** {B} ἀφέωνται **Σ**² A D (L 157 ἀφείονται) 050 ^f1 ^f13 33^{vid} 205 565 Chrysostom Cyril^{1/5}, comm John-Damascus // ἀφίονται B* Ψ (892^{supp} ἀφίονται) // ἀφίενται B² W Δ Θ 078 0141 180 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G] *Lect* (I 890 ἀφίεται) it^{aur}, b. c. f vg syr^s, p. h cop^{bo} geo slav Origen (Eusebius) Serapion Basil Cyril-Jerusalem Didymus^{dub} Severian Cyril^{4/5}; Ambrose^{2/5} Jerome^{2/3} Augustine^{5/19} Ps-Vigilius // ἀφεθήσεται **Σ*** it^(a), (d), (e), (ff²), q. (r¹) (vg^{mss}) syr^{pal} cop^{sa}, pbo, ach² arm Origen^{lat}; Novatian Cyprian Ambrosiaster Ps-Priscillian Pacian Ambrose^{3/5} Gaudentius Niceta Jerome^{1/3} Augustine^{14/19} Quodvultdeus

⁴ 19 P: FC VP ²⁰ P: NIV ²¹ P: FC VP ²³ NO P: TR AD // P: WH NA M RSV Seg REB NRSV

20 ἔδειξεν ... αὐτοῖς Jn 19.34; 20.25, 27 ἐχάρησαν ... κύριον Jn 16.20, 22 **21** καθὼς ἀπέσταλκέν με ... ὑμᾶς Jn 17.18 **23** Mt 16.19; 18.18 **24** Θωμᾶς ... Δίδυμος Jn 11.16; 21.2 **25** Ἐὰν ... πλευρὰν αὐτοῦ Jn 19.34; 20.20

αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.^ο **26** Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτῶ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν.^ρ **27** εἶτα λέγει τῷ Θωμᾶ, Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. **28** ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. **29** λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι ἐώρακάς με πεπίστευκας;^α μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.^τ

The Purpose of the Book

30 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν [αὐτοῦ]⁴, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. **31** ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσῃτε⁵ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.^ς

The Appearance of Jesus to the Seven Disciples

21 Μετὰ ταῦτα ἐφάνερωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος· ἐφάνερωσεν δὲ οὕτως.^α **2** ἦσαν ὁμοῦ Σίμων Πέτρος καὶ Θωμᾶς

⁴ **30** {C} μαθητῶν αὐτοῦ Φ^{66} \aleph C D L W Θ Ψ 0141 f^1 f^{13} 33 157 180 205 565 597 700 892^{supp} 1006 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [H N^{vid}] *Lect it*^{a, aur, b, c, d, e, π, q, r¹} vg syr^o, p, h with ^a, pal cops^a, pbo, bo arm eth geo slav Cyril; Faustinus Gaudentius Augustine // μαθητῶν A B E G Δ 0250 1010 / 253 *it*^f

⁵ **31** {C} πιστεύσῃτε \aleph^2 A C D L N W Δ Ψ 0141 f^1 f^{13} 33 180 205 565 597 700 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G^c (G* omit vs 31) H N] *Lect Cyril* // πιστεύητε Φ^{66vid} \aleph^* B Θ 0250 157 892^{supp}

^ο **25** SP: WH // P: RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV ^ρ **26** P: FC VP ^ρ **29** Statement: TR AD Seg NIV Lu NJB TOB REB // ^τ P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV // MS: NJB ^ς **31** P: AD M // MS: WH NJB

^α **21.1** SP: NA // P: Seg

26 ἔρχεται ... ὑμῖν Jn 20.19 **27** Φέρε ... πλευράν μου Jn 19.34; 20.20, 25 **29** μακάριοι ... πιστεύσαντες 1 Pe 1.8 **30** Jn 21.25 **31** ἵνα πιστεύοντες ... αὐτοῦ Jn 3.15; 1 Jn 5.13

21.2 Θωμᾶς ... Δίδυμος Jn 11.16; 20.24

ὁ λεγόμενος Δίδυμος καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. **3** λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος, Ὑπάγω ἀλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί.^b ἐξήλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.^c **4** πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν.^d **5** λέγει οὖν αὐτοῖς [ὁ] Ἰησοῦς, Παιδιά, μὴ τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Οὐ. **6** ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε.^e ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι ἴσχυον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.^f **7** λέγει οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Ὁ κύριός ἐστιν.^g Σίμων οὖν Πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, **8** οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς ἀλλὰ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.^h **9** ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον.ⁱ **10** λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπίασατε νῦν.^k **11** ἀνέβη οὖν Σίμων Πέτρος καὶ εἴλκυσε τὸ δίκτυον εἰς τὴν γῆν μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν· καὶ τοσοῦτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.^l **12** λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε ἀριστήσατε.^m οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. **13** ἔρχεται Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.ⁿ **14** τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.^o

^a 3 P: FC II^c SP: NA // P: RSV NIV NJB REB NRSV ^d 4 P: NIV ^e 6 P: FC VP II^f P: TEV NIV ^g 7 P: FC VP ^h 8 SP: NA // P: M RSV Seg NJB REB NRSV ⁱ 9 P: NIV ^j 10 P: TEV FC NIV VP ^k 11 P: TR ^l 12 P: FC VP ^m 13 P: Seg FC VP ⁿ 14 P: TR WH AD NA M RSV Seg NJB REB NRSV

4 οὐ μέντοι ᾔδεισαν ... ἐστίν Lk 24.16; Jn 20.14 5 μὴ ... ἔχετε Lk 24.41 6 Lk 5.4-7 7 ὁ μαθητῆς ... Ἰησοῦς Jn 13.23; 19.26; 20.2; 21.20 Σίμων ... θάλασσαν Mt 14.29 11 μεστὸν ... δίκτυον Lk 5.6 13 Mt 14.19; 15.36; Mk 6.41; 8.6; Lk 9.16; Jn 6.11 14 Jn 20.19, 26

Jesus and Peter

15 Ὅτε οὖν ἠρίστησαν λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς, Σίμων Ἰωάννου¹, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.^p λέγει αὐτῷ, Βόσκει τὰ ἀρνία μου. **16** λέγει αὐτῷ πάλιν δευτερον, Σίμων Ἰωάννου², ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.^q **17** λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, Σίμων Ἰωάννου³, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, Φιλεῖς με; καὶ λέγει αὐτῷ, Κύριε, πάντα σὺ οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ [ὁ Ἰησοῦς], Βόσκει τὰ πρόβατά μου.^r **18** ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώωννες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.^s **19** τοῦτο δὲ εἶπεν σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, Ἀκολουθεὶ μοι.^t

Jesus and the Beloved Disciple

20 Ἐπιστραφεὶς ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ

¹ **15** {B} Ἰωάννου \aleph^1 B C* D L W it^a, aur, b, d, (e), f, ff², r¹ vg (vg^{mss}) cop^{sa}, pbo, bo Orsiesius^{lat} Cyril^{pap}; Ambrose Chromatius Jerome Augustine // Ἰωνᾶ A C² Δ Θ Ψ 0141 f¹f¹³ 33 157 180 205 565 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect (it^c) syr^{s, p, h, pal} arm (eth) geo slav Basil Chrysostom Cyril^{edd} Hesychius // omit \aleph^* .²

² **16** {B} Ἰωάννου \aleph B C* D W it^(a), aur, b, d, e, f, (ff²), r¹ vg (vg^{ms}) cop^{sa}, pbo, bo Orsiesius^{lat} Cyril^{pap}; Ambrose Chromatius Augustine // Ἰωνᾶ A C² Δ Θ Ψ 0141 f¹f¹³ 33 157 180 205 565 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] Lect (it^c) syr^{s, p, h, pal} arm (eth) geo slav Basil Cyril^{edd} Hesychius

³ **17** {B} Ἰωάννου Φ ^{59vid} \aleph B C* D W it^(a), aur, b, d, e, f, (ff²), r¹ vg cop^{sa}, pbo, bo Cyril^{pap};

^p **15** P: FC NIV VP ^q **16** P: FC NIV VP ^r **17** SP: NA // P: Lu REB ^s **18** P: FC VP ^t **19** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV Lu NJB REB NRSV

16 Ποίμαινε ... μου Ac 20:28; 1 Pe 5:2 **17** πάντα σὺ οἶδας Jn 16:30 **18** ὅταν ... θέλεις 2 Pe 1:14 **19** τοῦτο ... θεόν Jn 12:33; 18:32 **20** τὸν ... Ἰησοῦς Jn 13:23; 19:26; 20:2; 21:7 ὃς καὶ ἀνέπεσεν Jn 13:25

δείπῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν, Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε; **21** τοῦτον οὖν ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, οὗτος δὲ τίς; **22** λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σύ μοι ἀκολουθεῖ.⁴ **23** ἔξηλθεν οὖν οὗτος ὁ λόγος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· οὐκ εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει ἀλλ', Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ!^{4,5}

24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ ὁ γράψας ταῦτα, καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς αὐτοῦ ἡ μαρτυρία ἐστίν.⁶

25 Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία.⁵

Ambrosiaster Ambrose Augustine // Ἰωνᾶ A C² Δ Θ Ψ 0141 f¹f¹³ 33 157 180 205 565 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H N] *Lect* (it^c) syr^{s, p, h, pal} arm (eth) geo slav Origen Basil Cyril^{edd} Hesychius

⁴ **23** {C} ἔρχομαι, τί πρὸς σέ (see 21.22) ℵ¹ A B C* W Δ Θ Ψ 0141 f¹³ 33 157 180 205 597 700 892^{supp} 1006 1010 1071 1241 1243 1292 1342 1424 1505 Byz [E G H] *Lect* it^{aur, b, d, f, ff², q, r¹} vg (it^c vg^{ms} add σύ μοι ἀκολουθεῖ after σέ) syr^{p, h, pal^{ms}} cop^{pbo, bo} eth slav Origen Chrysostom Cyril; Augustine^{2/4} // ἔρχομαι πρὸς σέ D // ἔρχομαι ℵ* C^{2vid} 1 565 it^{a, c} vg^{ms} syr^{s, pal^{ms}} arm geo Chromatius Augustine^{1/4} (Augustine^{1/4} ἔρχομαι, σύ μοι ἀκολουθεῖ)

⁵ **25** here add 7.53–8.11 1 arm

⁶ **22** P: TEV FC VP REB ⁷ **23** S: TR // MS: NJB ⁸ **24** NO P: TR AD M Lu NRSV // SP: NA // S: TEV FC

22 Ἐὰν ... ἔρχομαι Mt 16.28 **24** Jn 19.35 **25** Jn 20.30

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

The Promise of the Holy Spirit

1 Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, **2** ἄχρι ἧς ἡμέρας¹ ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἀγίου οὗς ἐξελέξατο ἀνελήμφθη^{1·a} **3** οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσεράκοντα ὄπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ·^b **4** καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου, **5** ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ ἐν πνεύματι βαπτισθήσεσθε ἀγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας·^c

The Ascension of Jesus

6 Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραὴλ; **7** εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Οὐχ ὑμῶν ἐστὶν γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὗς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, **8** ἀλλὰ λήμψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος

¹ **2** [A] ἡμέρας ... ἀνελήμφθη $\Phi^{74\text{vid}}$ \aleph A B C^{vid} E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz Lect it^c, dem, e, p, ph, ro, w vg syr^h arm eth geo slav Basil Chrysostom Severian Nestorius // ἡμέρας ἀνελήμφθη ... καὶ ἐκέλευσε κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον D it^(ar), d, (gig), (t) (vg^{mss}) syr^{hmg} (cop^{sa, meg}) Augustine Varimadum

^a **2** SP: NA // P: Seg ^b **3** P: Seg VP TOB ^c **5** NO P: TR AD NA M Seg // SP: WH // P: RSV NIV Lu REB NRSV

1 Lk 1.3 **2** Mk 16.19; Lk 24.49-51 **3** οἷς ... τεκμηρίοις Lk 24.36-42; Jn 20.19-20, 26-27 λέγων ... θεοῦ Mt 28.18-20; Lk 24.46-49; Jn 20.21-23 **4** παρήγγειλεν ... πατὴρὸς Lk 24.49 τὴν ἐπαγγελίαν ... μου Jn 14.16-17; 15.26; Ac 2.33 **5** Ἰωάννης ... ἀγίῳ Mt 3.11; Mk 1.8; Lk 3.16; Jn 1.33 **6** Κύριε ... Ἰσραὴλ Lk 24.21 **7** Οὐχ ... ἐξουσία Mk 13.32 **8** λήμψεσθε ... ὑμᾶς Eph 3.16

τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἔσεσθέ μου μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλήμ καὶ [ἐν] πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρεία καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.^d **9** καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.^e **10** καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθήσεσι λευκαῖς, **11** οἳ καὶ εἶπαν, ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε [ἐμ]βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν² οὕτως ἐλεύσεται ὄν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.^f

The Choice of Judas' Successor

12 Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου Ἐλαιῶνος, ὃ ἐστὶν ἐγγὺς Ἱερουσαλήμ σαββάτου ἔχον ὁδόν.^g **13** καὶ ὅτε εἰσηλθόν, εἰς τὸ ὑπερῶον ἀνέβησαν οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὃ τε Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Μαθθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ Ζηλωτῆς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. **14** οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ σὺν γυναιξὶν καὶ Μαρίας τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.^h

15 Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν εἶπεν· ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ

² **11** {A} εἰς τὸν οὐρανόν⁸ A B C E Ψ 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz Lect it^{ar}, c, dem, e, p, ph, ro, t, w syr^p, h, pal cop^{sa}, bo, meg arm^{mss} eth geo slav Eusebius Ps-Ignatius Epiphanius Chrysostom Proclus Theodoret^{3/4}; Jerome Augustine^{2/6} Quodvultdeus^{1/2} // omit D 2495 l 60 it^d, e^{ig} vg^{mss} cop^{bo}mss arm^{mss} Theodoret^{1/4}; Augustine^{4/6} Quodvultdeus^{1/2} Maximus Maximinus Leo Varimadum Vigilius Casiodorus

^d **8** P: NA Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB ^e **9** P: TEV FC NIV / **11** NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg Lu NRSV ^f **12** SP: WH // P: TR ^h **14** S: TR NA Seg Lu NJB TOB // MS: WH

⁸ ἔσεσθέ μου μάρτυρες Lk 24.48; Jn 15.27; Ac 2.32; 3.15; 5.32 **9** ταῦτα ... ἐπήρθη Mk 16.19; Jn 6.62 **10** ἰδοὺ ... λευκαῖς Lk 24.4 **11** οὕτως ... πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν Mt 26.64; Lk 21.27; Re 1.7 **12** Lk 24.50, 52 **13** Πέτρος ... Ἰούδας Ἰακώβου Mt 10.2-4; Mk 3.16-19; Lk 6.14-16

αὐτὸ ὡσεὶ ἑκατὸν εἴκοσι·¹⁶ Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ἣν προεῖπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυὶδ περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὀδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσιν Ἰησοῦν, **17** ὅτι κατηριθμημένος ἦν ἐν ἡμῖν καὶ ἔλαχεν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης.¹⁷ **18** Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας καὶ πρηνῆς γενόμενος ἐλάκησεν μέσος καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ· **19** καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν Ἀκελδαμάχ, τοῦτ' ἔστιν Χωρίον Αἵματος!¹⁸ **20**^m Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν,

**Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος
καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ,**

καί,

Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος.¹⁹

21 δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ᾧ εἰσηλθεν καὶ ἐξήλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς, **22** ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήμφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ σὺν ἡμῖν γενέσθαι ἓνα τούτων.²⁰ **23** καὶ ἔστησαν³ δύο, Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν ὃς ἐπεκλήθη Ἰούστος, καὶ Μαθθίαν. **24** καὶ προσευξάμενοι εἶπαν, Σὺ κύριε καρδιογνώστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἓνα **25** λαβεῖν τὸν τόπον⁴ τῆς δια-

³ **23** {A} ἔστησαν³ A B C D¹ E Ψ 33 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 2344 Byz Lect it^{ar}, c. dem. e. p. ph. ro. sa. t. w vg syr^p, h cop^{sa}, bo. meg arm eth geo slav Eusebius Basil Chrysostom // ἔστησεν D* I 156 it^d, gr^g Augustine

⁴ **25** {B} τόπον⁴ Ϝ⁷⁴ A B C* D Ψ it^{ar}, c. d. dem. g. p. ph. ro. sa. t. w vg syr^{mg} cop^{sa}, bo. meg Didymus; Augustine // κληρον (see 1.17) N C³ E 33 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 2344 Byz Lect it^e syr^p, h arm geo slav Basil Chrysostom

¹ **15** P: Seg ⁴ **17** End quotation: TR WH? TEV FC? NIV REB NRSV // P: TEV FC NIV ¹ **19** P: TEV FC NIV ^m **20** Begin quotation: TR WH? TEV FC? NIV REB NRSV // ^m P: Seg TEV FC VP TOB ^a **22** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB

16 τὴν ... Ἰησοῦν Ps 41.9 **18** Mt 27.3-8 **20** Γενηθήτω ... αὐτῇ Ps 69.25 Τὴν ... ἕτερος Ps 109.8 **21-22** τῶν ... Ἰωάννου Lk 1.2; Jn 15.27 **22** τοῦ ... Ἰωάννου Mt 3.13-15; Mk 1.9; Lk 3.21 ἕως ... ἀνελήμφθη ... ἡμῶν Mk 16.19; Ac 1.9 **24** κύριε ... πάντων Jn 2.24-25

κουίας ταύτης και ἀποστολῆς ἀφ' ἧς παρέβη Ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.^p **26** και ἔδωκαν κλήρους αὐτοῖς⁵ και ἔπεσεν ὁ κληρος ἐπὶ Μαθθίαν και συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἔνδεκα ἀποστόλων.^q

The Coming of the Holy Spirit

2 Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν πάντες ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό. **2** και ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας και ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι **3** και ὠφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμενοι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς και ἐκάθισεν ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, **4** και ἐπλήσθησαν πάντες πνεύματος ἁγίου και ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς.^a

5 Ἦσαν δὲ εἰς Ἱερουσαλήμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς¹ ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. **6** γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθεν τὸ πλήθος και συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. **7** ἐξίσταντο δὲ και ἐθαύμαζον λέγοντες, Οὐχ ἰδὸν ἅπαντες οὗτοί εἰσιν. οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; **8** και πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ

⁵ **26** {B} αὐτοῖς⁵ **A B C D**¹ 33 81 945 1175 1409 1739 2344 / 1178 it^c, dem, ph, ro, w vg cop^{sa}, bo, meg eth geo slav // αὐτῶν **D*** **E Ψ** 181 307 453 610 614 1678 *Byz Lect* it^{ar, d}, e, gig, p, sa, t vg^{ms} syr^h Basil Chrysostom; Augustine

¹ **5** {B} κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς **A B** (*C transpose κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλήμ, but C* also ἄνδρες Ἰουδαῖοι*) (**D** εὐλαβεῖς ἄνδρες) (**E** Ἰουδαῖοι κατοικοῦντες) **Ψ** 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 2344 *Byz Lect* it^{ar, c, (d), dem, (e), gig, p, r, ro, t, w} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo, meg} arm (eth) geo slav (Eusebius) Chrysostom; Hilary Jerome (Augustine) // κατοικοῦντες ἄνδρες εὐλαβεῖς⁵ **N** / 884 it^{ph} vg^{ms}

^p **25** P: FC VP ^q **26** P: AD M RSV NRSV

^a **24** NO P: TR AD Lu // SP: WH

26 Pt 16.33

2.1 τὴν ... πεντηκοστῆς Lv 23.15-21; Dt 16.9-11 **3-4** ὠφθησαν ... ἁγίου Mt 3.11; Lk 3.16 **4** ἐπλήσθησαν ... ἁγίου Ac 4.31; 10.44-45; 19.6 ἤρξαντο ... γλώσσαις Mk 16.17; Ac 10.46; 19.6; 1 Cor 13.1 **7** Οὐχ ... Γαλιλαῖοι Ac 1.11

διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν; **9** Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, **10** Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, **11** Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, Κρήτες καὶ Ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.^b **12** ἔξιستانτο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, Τί θέλει τοῦτο εἶναι; **13** ἕτεροι δὲ διαχλευάζοντες ἔλεγον ὅτι Γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσίν.^c

Peter's Speech at Pentecost

14 Σταθεῖς δὲ ὁ Πέτρος σὺν τοῖς ἑνδεκα ἐπῆρεν τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς,^d Ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ πάντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. **15** οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὗτοι μεθύουσιν, ἔστιν γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας, **16** ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶν τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ²,

17 **Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεός,**
ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα,
καὶ προφητεύουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ
θυγατέρες ὑμῶν
καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται
καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθή-
σονται·

² **16** {B} *προφήτου Ἰωήλ* Ɱ A B C E Ψ 076^{vid} 096 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 2344 Byz [P] *Lect* itar, c, dem, e, (gig), p, ph, ro, t, w vg syr^p, h, pal cop^(sa), bo, (meg) arm (eth) geo slav Basil Cyril-Jerusalem (Ps-Dionysius) Chrysostom Severian; Jerome (Gaudentius) // *προφήτου* D it^{d, r} Irenaeus^{lat}; Rebaptism Hilary Gregory-Elvira Augustine

^b 11 P: FC VP ^c 13 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^d 14 P: M

- 18 **καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις³ ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσιν⁴.**
- 19 **καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἶμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ⁵.**
- 20 **ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶμα, πρὶν ἐλθεῖν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.**
- 21 **καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται.⁶**

22 Ἄνδρες Ἰσραηλίται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς ἡμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημεῖοις οἷς ἐποίησεν δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ἡμῶν καθὼς αὐτοὶ οἶδατε, 23 τοῦτον τῇ ὠρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον διὰ χειρὸς ἀνόμων προσπῆξαντες ἀνείλατε, 24 ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησεν λύσας τὰς ὠδύνας τοῦ

³ 18 {A} ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις $\Phi^{74} \aleph$ A B C E Ψ 076 33 36 81 181 307 453 610 614 (945 *after* πνεύματός μου) 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] *Lect* (l 165 l 1021 ἡμέραις ταύταις) *it*^{ar, c, dem, e, p, ph, ro², t, w} vg *sy*^{p, h, pal} *cop*^{sa, bo(mss), meg} arm (eth) geo slav Cyril-Jerusalem Chrysostom // *omit* D *it*^{d, gig, r, ro*} vg^{ms} Asterius Didymus; Rebaptism Priscillian Jerome

⁴ 18 {A} καὶ προφητεύσουσιν $\Phi^{74} \aleph$ A B C E Ψ 076^{vid} 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] *Lect* (l 680 προφητεύσωσιν) *it*^{ar, c, dem, e, gig, ph, r, ro, t, w} vg *sy*^{p, h, pal} *cop*^{sa, bo, meg} arm eth geo slav Asterius Cyril-Jerusalem Didymus Chrysostom // *omit* (see J1 2.29) D *it*^{d, p} Rebaptism Priscillian Jerome

⁵ 19 {A} αἶμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ $\Phi^{74\text{vid}} \aleph$ A B C E Ψ 076 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] *Lect* *it*^{ar, c, dem, e, ph, ro, t, w} vg *sy*^{p, h, pal} *cop*^{sa, bo, meg} arm eth geo slav Didymus Chrysostom Severian // *omit* D *it*^{d, gig, p, r} Priscillian

⁶ 21 NO P: TR WH AD

21 πᾶς ... σωθήσεται Ro 10.13 22 Ἰησοῦν ... ἡμῶν Jn 3.2 23 τοῦτον ... ἔκδοτον Ac 4.28 διὰ ... ἀνείλατε Mt 27.35, 50; Mk 15.24, 37; Lk 23.33, 46; Jn 19.18, 30; Ac 3.15 24 ὃν ... ἀνέστησεν Mt 28.6; Mk 16.6; Lk 24.5; Ac 3.15 ὠδύνας τοῦ θανάτου 2 Sm 22.6; Ps 18.4; 116.3

θανάτου⁶, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. **25** Δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν,

Προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός,
ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν ἵνα μὴ σαλευθῶ.

26 διὰ τοῦτο ἠψφράνθη ἡ καρδία μου καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου,

ἔτι δὲ καὶ ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι,
27 ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην
οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

28 ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς,
πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.^f

29 Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ ὅτι καὶ ἐτελεύτησεν καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνήμα αὐτοῦ ἔστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. **30** προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὄρκω ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καθίσει⁷ ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, **31** προἰδὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ὅτι

οὔτε ἐγκατελείφθη εἰς ἄδην

οὔτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδεν διαφθοράν.

⁶ **24** {A} θανάτου P^{74vid} N A B C E Ψ 095^{vid} 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] Lect (I 1441 τοῦ θανάτου τὰς ὠδίνας) syr^h, pal cop^{sa} arm eth geo slav Eusebius Athanasius Ps-Athanasius Gregory-Nyssa Chrysostom Cyril Theodotus-Ancyra; Greek mss^{acc. to Beza} // ἄδου (see 2.27, 31) D it^{ar, c.} d, dem. e, gig. p, ph, r, ro, t, w vg syr^p cop^{bo, meg} Polycarp Irenaeus^{lat} Epiphanius; Augustine

⁷ **30** {B} καθίσει N A B C (D¹ καὶ καθίσει) 81 1175 it^{ar, c.} dem, gig. p, ph, r, ro, t, w vg syr^{p, pal} cop^{sa, bo} arm eth Irenaeus^{lat} Eusebius Cyril; Victorinus-Rome Jerome // τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσιν τὸν Χριστὸν καθίσει (Ψ καὶ καθίσει) (33 181 ἀναστήσει) 614 945 1409 2344 Byz [P] Lect (I 938 I 1364 Ἰησοῦν for Χριστόν, I 156 I 1178 καθίσεται) it^d syr^h Origen Chrysostom (Theodoret^{6/7}) // κατὰ σάρκα ἀναστήσει τὸν Χριστὸν καθίσει τε (D* καὶ καθίσει) 36 307 453 610 1678 cop^{meg} slav // ἀναστήσει τὸν Χριστὸν καὶ καθίσει E it^c geo Theodoret^{1/7}; Greek mss^{acc. to Beza} // ἀναστήσειν τὸν Χριστὸν καθίσει 1739 1891

^f 28 NO P: TR WH AD NA

25-28 Προορώμην ... σου Ps 16.8-11 27 οὐδὲ ... διαφθοράν Ac 13.35 29 περὶ ... ἐτάφη I Kgs 2.10; Ac 13.36 30 ὤμοσεν ... θρόνον αὐτοῦ Ps 132.11; 2 Sm 7.12-13 31 οὔτε ἐγκατελείφθη ... διαφθοράν Ps 16.10

32 τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες· **33** τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρός, ἐξέχεεν τοῦτο ὃ ἡμεῖς [καὶ] βλέπετε καὶ ἀκούετε. **34** οὐ γὰρ Δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτός,

Εἶπεν [ὁ] κύριος τῷ κυρίῳ μου,

Κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

35 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.^g

36 ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ κύριον αὐτὸν καὶ Χριστὸν ἐποίησεν ὁ θεός, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ἡμεῖς ἐσταυρώσατε.^h

37 Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τὴν καρδίαν εἰπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιπούς⁸ ἀποστόλους, Τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί; **38** Πέτρος δὲ πρὸς αὐτούς, Μετανοήσατε, [φησίν,] καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν καὶ λήψετε τὴν δωρεάνⁱ τοῦ ἁγίου πνεύματος. **39** ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ πᾶσιν τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσῃται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.^k **40** ἑτέροις τε λόγοις πλείοσιν διεμαρτύρατο καὶ παρεκάλει αὐτοὺς λέγων, Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης! **41** οἱ μὲν οὖν ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον

⁸ **37** [A] λοιπούς Φ ^{74vid} \aleph A B C E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739.1891 2344 Byz [P] I 1178 J^{AD} itar. c. dem. e. p. ph. ro. t. w vg syr^p. h cop^{sa, bo, meg} arm geo slav Hippolytus Basil Chrysostom^{lem} // omit D it^{d, gig.} r cop^{boamss} Hippolytus^{am}; Augustine

^f **35** P: TEV Seg NIV VP NJB TOB ^g **36** SP: WH // S: NJB TOB ^h **38** C: TEV FC (VP) ⁱ **39** P: TEV FC NIV VP REB ^j **40** P: Seg FC VP

32 οὗ ... μάρτυρες Lk 24.48; Ac 1.8 **33** τῇ ... ὑψωθείς Mk 16.19; Ac 7.55, 56; Ro 8.34; Col 3.1; He 1.3; 8.1; 10.12; 12.2; 1 Pe 3.22 τὴν ... πατρός Jn 14.16-17; 15.26; Ac 1.4 **34-35** Εἶπεν ... ποδῶν σου Ps 110.1 (Mt 22.44; Mk 12.36; Lk 20.42-43; He 1.13) **36** Ac 5.30-31 **37** Τί ποιήσωμεν Lk 3.10, 12, 14 **38** Μετανοήσατε ... ἁμαρτιῶν ὑμῶν Ac 3.19 **39** τοῖς εἰς μακράν Is 57.19 ὅσους ... κύριος JI 2.32; Ro 10.13 **40** τῆς γενεᾶς ... ταύτης Dt 32.5; Ps 78.8; Php 2.15 **41** Ac 2.47; 4.4; 5.14; 6.7; 11.21, 24; 21.20

αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν καὶ προσετέθησαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι.^m 42 ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ, τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.ⁿ

Life among the Believers

43 Ἐγίνετο δὲ πάση ψυχῇ φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο⁹.^o 44 πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ¹⁰ εἶχον ἅπαντα κοινὰ 45 καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσιν καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν.^p 46 καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας 47 αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ αὐτό.^q

⁹ 43 [C] διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο B D 81 945 1739 1891 Byz [P] Lect^{pt}. AD (Lect^{pt} ἐγένετο) it^d. e^{ig}. p^a. r syr^h cop^{sa} (arm) (eth) Chrysostom // διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο ἐν Ἱερουσαλήμ 33 1409 (2344 ἐγένετο) syr^p // διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο ἐν Ἱερουσαλήμ· φόβος τε ἦν μέγας ἐπὶ πάντας 7^{4vid} N (A C ἐγένετο διὰ τῶν ἀποστόλων) (36 εἰς Ἱερουσαλήμ and πάντας αὐτούς) (1175 ἐγένετο διὰ τῶν ἀποστόλων) (I 884 ἐγένετο) it^{ar}. c. dem. p². ph. ro. t. w vg^{ww}. st (vg^{cl}) (slav) // διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο ἐν Ἱερουσαλήμ (E ἐγένοντο) 181* (181^c add φόβος τε ἦν ἐπὶ πάντας) (614 omit ἐν Ἱερουσαλήμ) it^c // διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένοντο εἰς Ἱερουσαλήμ· φόβος τε ἦν μέγας ἐπὶ πάντας αὐτούς (Ψ ἐν for εἰς) 307 453 610 1678 (cop^{bo}. meg) (geo)

¹⁰ 44 [A] ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ 7⁴ N A C D E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] / 884 / 1178 it^{ar}. c. d. dem. e. ph. ro. t. w vg syr^h arm eth geo slav Basil Chrysostom // ἐπὶ τὸ αὐτό B it^p. r Origen; Speculum Salvian // omit it^{eig}

^m 41 P: TR NA M Seg Lu // S: NIV NJB TOB ⁿ 42 NO P: TR AD NA Seg NIV Lu TOB // SP: WH // P: M RSV NJB REB NRSV ^o 43 P: NJB ^p 45 P: NJB ^q 47 P: AD M RSV NRSV

42 τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου Ac 2.46; 20.7 43 Ἐγίνετο ... φόβος Ac 5.5, 11; 19.17 πολλά ... ἐγένετο Ac 5.12; 6.8; 14.3; 15.12 44 Ac 4.32 45 Ac 4.34-35 46 καθ' ... ἱερῷ Lk 24.53 κλῶντες ... ἄρτον Ac 2.42 47 ὁ ... προσετίθει ... αὐτό Ac 2.41; 4.4; 5.14; 6.7; 11.21, 24; 21.20

The Lame Man Healed at the Gate of the Temple

3 Πέτρος δὲ¹ καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερόν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην.^a **2** καὶ τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην Ὠραίαν τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν. **3** ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν. **4** ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ εἶπεν, Βλέψον εἰς ἡμᾶς. **5** ὁ δὲ ἐπέιχεν αὐτοῖς προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. **6** εἶπεν δὲ Πέτρος, Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου [ἔγειρε καὶ] περιπάτει^{2, b}. **7** καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρεν αὐτόν· παραχρῆμα δὲ ἔστερεώθησαν αἱ βάσεις αὐτοῦ καὶ τὰ σφυδρά, **8** καὶ ἐξαιλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτει καὶ εἰσῆλθεν σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερόν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν.^c **9** καὶ εἶδεν πᾶς ὁ λαὸς αὐτὸν περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. **10** ἐπεγίνωσκον δὲ αὐτὸν ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ πρὸς

¹ **2.47–3.1** [B] ἐπὶ τὸ αὐτό. Πέτρος δέ φ^{74vid.91vid} Ⲙ A B C 095 81 1175 it^{ar, c, dem, gig, ph, ro, w} vg cop^{sa, bo} arm eth // τῇ ἐκκλησίᾳ. Πέτρος δέ 1409 geo // τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος E Ψ 33 36 (* omit δέ) (181 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) 453 610 614 1678 2344 Byz [P] (I 884 I 1178 finish lesson with ἐκκλησίᾳ) it^c syr^{p, h} slav Chrysostom; Greek ms^{acc. to Bede} // τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τὸ αὐτό. Πέτρος δέ 307 945 1739 1891 // ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις Πέτρος D it^d (it^{p, r} vg^{ms} omit τῇ ἐκκλησίᾳ) (cop^{mez})

² **6** [C] ἔγειρε καὶ περιπάτει A C E Ψ 095 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] Lect it^{ar, c, dem, e, gig, h, p(*)}, r, ro, w vg syr^{p, h} cop^{bo, meg} arm eth geo slav Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Eusebius Basil Chrysostom Theodoret; Cyprian Lucifer Hilary Priscillian Ambrose Jerome Chromatius Maximus // περιπάτει Ⲙ B D it^d cop^{sa}

^a 1 P: Seg ^b 6 P: FC VP ^c 8 P: Seg

1 ἐπὶ ... προσευχῆς τὴν ἐνάτην Ac 10.3, 9, 30 **2** χωλὸς ... αὐτοῦ Jn 9.1; Ac 14.8 **4** ἀτενίσας ... αὐτόν Ac 6.15; 13.9; 14.9; 23.1 **6** ἐν ... περιπάτει Ac 3.16; 4.10; 16.18 **8** ἐξαιλλόμενος ... περιεπάτει Ac 14.10 εἰσῆλθεν ... ἱερόν Jn 5.14 **10** ἐπεγίνωσκον ... καθήμενος Jn 9.8

τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ Ὠραία Πύλῃ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.^d

Peter's Speech in Solomon's Portico

11 Κρατοῦντος δὲ αὐτοῦ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην συνέδραμεν πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶντος ἔκθαμβοι.^e **12** ἰδὼν δὲ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν, Ἄνδρες Ἰσραηλίται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεπονηκόσιν τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;^f **13** ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ [ὁ θεὸς] Ἰσαὰκ καὶ [ὁ θεὸς] Ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐδόξασεν τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς μὲν παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. **14** ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε³ καὶ ἠτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, **15** τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνετε ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. **16** καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὀλοκληρίαν ταύτην ἀέναντι πάντων ὑμῶν.⁸ **17** καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε ὡσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. **18** ὁ δὲ θεός, ᾧ προκατήγγειλεν διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν παθεῖν τὸν Χριστὸν αὐτοῦ, ἐπλή-

³ **14** [A] ἠρνήσασθε $\Phi^{74} \text{ } \aleph \text{ } \text{A B C E } \Psi \text{ } 33 \text{ } 36 \text{ } 81 \text{ } 181 \text{ } 307 \text{ } 453 \text{ } 610 \text{ } 614 \text{ } 945 \text{ } 1175 \text{ } 1409 \text{ } 1678 \text{ } 1739 \text{ } 1891 \text{ } 2344 \text{ } \text{Byz}$ [P] *Lect it*^{ar, c, dem, e, gig, h, p, ph, ro, w} *vg syr*^{p, h} *cop*^{sa, bo, meg} *arm eth geo slav* Didymus Didymus^{dub} Chrysostom Cyril Theodotus-Ancyra; Jerome Quodvultdeus // *ἐβαρύνετε* D *it*^d Irenaeus^{lat}

^d **10** NO P: AD Seg Lu // SP: WH // P: TR NA M RSV REB NRSV ^e **11** P: Seg Lu / **12** P: TOB ^f **16** SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV

11 ἐπὶ ... Σολομῶντος Jn 10.23; Ac 5.12 **13** ὁ θεὸς Ἀβραὰμ ... ἡμῶν Ex 3.6, 15; Mt 22.32; Mk 12.26; Ac 7.32 ἐδόξασεν ... Ἰησοῦν Is 52.13; Jn 13.32 ὃν ... ἀπολύειν Lk 23.14-23; Jn 18.38-40; 19.12-15 **14** Mt 27.20-21; Mk 15.7, 11-12 **15** τὸν ... νεκρῶν Ac 4.10; 5.30 οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν Lk 24.48; Ac 1.8; 2.32 **17** Lk 23.34; 1 Tm 1.13 **18** Lk 24.27, 44, 46

ρωσεν οὕτως.^h **19** μετανοήσατε ὄν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαιλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἀμαρτίας, **20** ὅπως ἂν ἔλθωσιν καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν Χριστὸν Ἰησοῦν, **21** ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ προφητῶν⁴. **22** Μωϋσῆς μὲν εἶπεν⁵ ὅτι Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν⁶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. **23** ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἣτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου ἐξολεθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.ⁱ **24** καὶ πάντες δὲ οἱ προφήται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας.^k **25** ὑμεῖς ἐστε οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν⁷ λέγων πρὸς Ἀβραάμ, **Καὶ ἐν**

⁴ **21** {B} ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ προφητῶν Φ^{74} \aleph^* A B* C 81. 307 453 1175 1739 (1891* ἀγίων αὐτοῦ προφητῶν) it^e // τῶν ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ προφητῶν \aleph^2 B² E 36 610 945 1409 1678 (I 60 προφητῶν αὐτοῦ) // αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος (Ψ τῶν ἀπ' αἰῶνος) (33^{vid} τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν) 181 (614 τῶν προφητῶν ἀγίων αὐτοῦ) 1891^c Byz [P] Lect (I 165 τῶν ἀπ' αἰῶνος) (it^{tr}, dem. c. ph. ro. w vg) (syr^p. h) (eth) (slav) Origen^(gr), lat^{1/3} (Chrysostom) // τῶν προφητῶν D* (D^c αὐτοῦ προφητῶν) it^d, g^{ig}, h, p arm geo Irenaeus^{lat} Origen^{lat2/3}; Tertullian

⁵ **22** {B} εἶπεν Φ^{74vid} \aleph A B C 36 81 307 453 610 1175 1678 / 60 it^{ar}, c. dem. ph. ro. w vg syr^p cop^{bo} arm^{mss} geo Ambrose Chromatius // πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν 181 614 1409 Byz [P] Lect // εἶπεν πρὸς τοὺς πατέρας Ψ 945 1739 1891 Chrysostom // εἶπεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν D (E ὑμῶν) 33^{vid} 2344^{vid} it^d, (e), g^{ig}, h, p vg^{mss} cop^{sa}, meg arm^{mss} eth slav Irenaeus^{lat}; (Greek ms^{acc}. to Bede)

⁶ **22** {C} ὁ θεὸς ὑμῶν \aleph^2 A D 36 81 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 Byz^{pt} Lect^{pt} AD it^{ar}, c. d. dem. g^{ig}, ph. ro. w vg arm geo slav^{ms} Irenaeus^{lat} Origen^{gr3/4}, lat Chrysostom Severian Cyril; Chromatius // ὁ θεὸς ἡμῶν \aleph^* C E Ψ 33 614 1409 2344^{vid} Byz^{pt} [P] Lect^{pt} it^e syr^h cop^{sa}mss eth slav Origen^{1/4} Ps-Clementines Ps-Justin; Ambrose Gaudentius // ὁ θεός B I 680 I 1178 it^h, p cop^{sa}mss, bo Ps-Athanasius Eusebius Titus-Bostra Didymus; Quodvultdeus // omit syr^p

⁷ **25** {C} ὑμῶν Φ^{74} \aleph^2 A B E 81 453 945 1175 1739 2344 / 1178 it^e vg^{ww}, sl cop^{sa}mss, bo^{mss} arm^{mss} geo slav^{ms} Irenaeus^{lat} Chrysostom // ἡμῶν \aleph^* C D Ψ 0165 36 181 307 610

^h 18 P; Seg / 23 P; NIV VP / 24 P; NJB REB

τῷ σπέρματί σου [έν]ευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. 26 ὑμῖν πρῶτον ἀναστήσας ὁ θεὸς τὸν παῖδα αὐτοῦ ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν ποιηριῶν ὑμῶν.¹

Peter and John before the Council

4 Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς¹ καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι, **2** διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν, **3** καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη **4** πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη [ὁ] ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν [ὡς] χιλιάδες πέντε.²

5 Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, **6** καὶ Ἄννας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωάννης² καὶ Ἀλέξανδρος καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ, **7** καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ ἐπυνθάνοντο, Ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιή-

614 1409 1678 1891 Byz [P] Lect it^{ar, c, d, dem, ggc, h, p, ph, ro, w} vg^{cl} syr^{p, h} cop^{sa, mss, bo, meg} arm^{mss} eth slav^{ms} Irenaeus^{lat, mss}; Fulgentius

¹ **1** {B} ἱερεῖς^κ A D E Ψ 0165 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] Lect it^{ar, c, d, dem, e, h, p, ph, ro, w} vg^{syr^{p, h}} cop^{sa, bo, meg} arm^{mss} geo slav Chrysostom // ἀρχιερεῖς B C arm^{mss} eth // ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς (but omit καὶ ὁ στρατηγός) it^{gss} (Lucifer)

² **6** {A} Ἰωάννης^φ 74^κ A B 0165 36 81 307 453 610 1175 1678 it^{ar, c, dem, h, p^{mg}, ph, ro, w} vg^{syr^{p, h}} cop^{sa, bo, meg} arm eth geo slav // Ἰωάννην E Ψ 33 181 614 945 1409 1739 1891 2344 Byz [P] Lect it^e Chrysostom // Ἰωνάθας D it^{(d), (gg), (p)} (vg^{mss}) Jerome

¹26 SP: WH // P: AD NA M RSV Seg REB NRSV

²4.4 NO P: TR AD // S: Seg

26 ὑμῖν πρῶτον ... αὐτόν Ac 13.46; Ro 1.16

4.1 οἱ ἱερεῖς ... ἱεροῦ Lk 22.4, 52; Ac 5.24 **1-2** οἱ Σαδδουκαῖοι ... νεκρῶν Mt 22.23; Mk 12.18; Lk 20.27; Ac 23.8 **2** καταγγέλλειν ... νεκρῶν Ac 4.33; 17.18; 26.23 **3** ἐπέβαλον ... τήρησιν Ac 5.18 ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη Ac 3.1 **4** Ac 2.41, 47; 5.14; 6.7; 11.21, 24; 21.20 **7** Ἐν ποίᾳ δυνάμει ... ὑμεῖς Mt 21.23; Mk 11.28; Lk 20.2

σατε τοῦτο ὑμεῖς;^b **8** τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι³, **9** εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσία ἀνθρώπου ἀσθενοῦς ἐν τίνι οὗτος σέσωται, **10** γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής⁴. **11** οὗτός ἐστιν

**ὁ λίθος, ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδόμων,
ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας.^c**

12 καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία⁵, οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.^d **13** Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παρρησίαν καὶ Ἰωάννου καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσιν καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον ἐπεγίνωσκόν τε αὐτούς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν, **14** τὸν τε ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἐστῶτα τὸν τεθεραπευμένον οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.^e **15** κελεύσαντες δὲ αὐτούς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν συνέβαλλον πρὸς

³ **8** {B} πρεσβύτεροι Φ^{74} \aleph A B 0165 1175 1409* itar. c. ph vg cop^{sa}, bo eth Cyril // πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ D E Ψ 33 36 181 307 453 610 614 945 1409^c 1678 1739 1891 2344 Byz [P] *Lect* (I 593 οἱ πρεσβύτεροι) it^d, e. g. g. h. p⁽²⁾, (w) (vg^{mss}) syr^p, h cop^{meg} arm geo slav Irenaeus^{lat} Chrysostom; Cyprian Ambrose Greek ms^{acc.} to Bede

⁴ **10** {A} ὑγιής Φ^{74} \aleph A B D Ψ 0165 33 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] *Lect* itar. c. d. dem. g. g. p. ph. ro. w vg syr^p, h cop^{sa}, bo arm eth geo slav Irenaeus^{lat} Athanasius Chrysostom Cyril; Ambrose // σήμερον ὑγιής καὶ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ (see 4.12) E ite. (h) (vg^{mss}) (syr^{hmg}) (cop^{meg}) (Cyprian) Greek ms^{acc.} to Bede

⁵ **12** {A} καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία Φ^{74vid} \aleph A B E Ψ 0165 33 (36 1678 ἔστιν οὐδενὶ ἄλλῳ) 181 (307 453 610 οὐδενὶ ἄλλῳ) 614 945 1175 1409 1739 1891 2344 Byz [P] itar. c. dem. e. g. g. p², ph. ro. w vg syr^p, h cop^{sa}, bo. meg arm eth geo slav Didymus^{dub} Chrysostom Cyril // καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ D it^d. p^e // omit it^h Irenaeus^{lat}; Cyprian Augustine

^b 7 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP ^c 11 P: Seg ^d 12 P: TR AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV ^e 14 P: TOB

8 τότε ... πλησθεὶς πνεύματος ... αὐτούς Mt 10.19-20; Mk 13.11; Lk 12.11-12 πλησθεὶς ... ἁγίου Ac 6.3, 5; 7.55; 9.17; 11.24; 13.9 **10** ἐν τῷ ... Ναζωραίου Ac 3.6 ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε Ac 2.36; 5.30; 10.39 ὃν ὁ ... νεκρῶν Ac 2.24, 32; 3.15; 5.30; 10.40; 13.30; 17.31 **11** ὁ λίθος ... γωνίας Ps 118.22; Mt 21.42; Mk 12.10; Lk 20.17; 1 Pe 2.4, 7 **12** οὐδὲ γὰρ ὄνομα ... ἡμᾶς Mt 1.21 **15** Ac 5.34-35

ἀλλήλους **16** λέγοντες, Τί ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονεν δι' αὐτῶν πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ φανερόν καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνεῖσθαι. **17** ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῆ εἰς τὸν λαὸν ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων.^f **18** καὶ καλέσαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.^g **19** ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες εἶπον πρὸς αὐτούς, Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε: **20** οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἂ εἶδαμεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν.^h **21** οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὐρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωνται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. **22** ἐτῶν γὰρ ἦν πλείονων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν γέγονει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.ⁱ

The Believers Pray for Boldness

23 Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπαν. **24** οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπαν, Δέσποτα, σὺ⁶ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, **25** ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου στόματος Δαυὶδ παιδὸς σου εἰπῶν⁷,

⁶ **24** {B} σύ Φ ⁷⁴ \aleph A B 2495 it^c, dem, ph, ro, w vg^(cl) cop^{bo} (Hilary) (Augustine) // σὺ ὁ θεός D E Ψ 36 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 Byz [P] Lect it^c, Φ ⁷⁴, P vg^{mss} geo slav Hesychius (Chrysostom); Lucifer // σὺ εἶ ὁ θεός I 593 I 680 I 1154 I 1443 it^d cop^{sa, mss} Irenaeus^{lat} // κύριε ὁ θεός (see Ex 20.11; Ps 146.6) 33 181 2344 I 883 (arm) (eth)

⁷ **25** {C} ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου στόματος Δαυὶδ παιδὸς σου εἰπῶν Φ ⁷⁴ \aleph A B E Ψ 33 36 307 453 610 (945 ὁ διὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἐν

^f 17 SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB ^g 18 P: REB ^h 20 P: FC NIV VP REB ⁱ 22 SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg REB NRSV

16 Τί ... φανερόν Jn 11.47 **17-18** Ac 5.28 **19** Ac 5.29 **24** ὁ ποιήσας ... αὐτοῖς Ex 20.11; Ps 146.6

Ἰνατί ἐφρύαξαν ἔθνη
καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;
26 παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς
καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ
κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.⁴
27 συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ
τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε
καὶ Πόντιος Πιλάτος σὺν ἔθνεσιν καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ,
28 ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλή [σου] προώρτισεν
γενέσθαι. 29 καὶ τὰ νῦν, κύριε, ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς
αὐτῶν καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης
λαλεῖν τὸν λόγον σου, 30 ἐν τῷ τὴν χεῖρά [σου] ἐκτείνειν
σε εἰς Ἰασιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ
ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ.¹ 31 καὶ δεηθέντων
αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ
ἐπλήσθησαν ἅπαντες τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐλάλουν
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας.^m

All Things in Common

32 Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν καρδία καὶ
ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν
ἴδιον εἶναι ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.ⁿ 33 καὶ δυνάμει
μεγάλῃ ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀνα-
στάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ⁸, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ

πνεύματι ἀγίῳ ...) 1175 1409^{msl} (1678 omit τοῦ ... ἡμῶν) 1739 1891 2344 / 60 / 1178
it^(ar), (c), (dem), e, (gg), (p), (ph), (ro), (w) (vg) (eth) (geo) (Irenaeus^{lat}) Athanasius Hesychnius;
(Hilary) (Augustine) // ὅς διὰ πνεύματος ἁγίου διὰ τοῦ στόματος λαλήσας Δαυὶδ
παιδός σου D (it^d) (syr^p) (Didymus^{dub}) // ὁ διὰ στόματος Δαυὶδ παιδός σου εἰπὼν
181 614 Byz [P] Lect (l 165 / 593 τοῦ παιδός) (it^p) (arm) (geo) (slav) Chrysostom

⁸ 33 {C} τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Φ^8 (B τῆς ἀναστάσεως after
Ἰησοῦ) Ψ 181 614 2344 Byz [P] it^{eng. p. 1} syr^h cop^{sa} arm^{mss} eth Irenaeus^{lat} Orsiesius^{lat};

⁴ 26 P: Seg VP NJB TOB / 30 P: TEV SEG FC NIV VP REB = 31 P: AD NA M RSV NRSV = 32 P: NJB

25-26 Ἰνατί ... αὐτοῦ Ps 2.1-2 27 τὸν ... Ἰησοῦν Ac 3.13 ὃν ἔχρισας Is 61.1 28 Ac
2.23 29 μετὰ ... λόγον σου Eph 6.19 31 ἐπλήσθησαν ... πνεύματος Ac 2.4 32 οὐδὲ ...
κοινά Ac 2.44 33 ἀπεδίδουν ... Ἰησοῦ Ac 4.2 χάρις ... αὐτοῦ Ac 2.47

πάντας αὐτούς.^ο **34** οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ἦν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων **35** καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων, διεδίδοτο δὲ ἐκάστω καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν.^ρ **36** Ἰωσήφ δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρναβᾶς ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευίτης, Κύπριος τῷ γένει, **37** ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ πωλήσας ἤνεγκεν τὸ χρήμα καὶ ἔθηκεν πρὸς τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.^ο

Ananias and Sapphira

5 Ἄνῆρ δὲ τις Ἀνανίας ὀνόματι σὺν Σαπφίρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησεν κτῆμα **2** καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίης καὶ τῆς γυναικός, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. **3** εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος, Ἀνανία, διὰ τί ἐπλήρωσεν¹ ὁ Σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ νοσφίσασθαί ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; **4** οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενεν καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῆ ἐξουσία ὑπῆρχεν; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις ἀλλὰ τῷ θεῷ.^ο **5** ἀκούων δὲ ὁ Ἀνανίας τοὺς

Augustine // τῆς ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ syr^ο cop^{bo(mss)} // τῆς ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου Ⲛ A 1175 1409 (36 307 453 610 1678 κυρίου ἡμῶν) it^{ar, c, dem, ro, (w)} vg^(cl) cop^{bo(mss)} (Chrysostom) // τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ D E 945 1739 1891 / 1178 it^{d, e, (ph), r} (cop^{mcg}) arm^{mss} (geo) slav

¹ **3** [B] ἐπλήρωσεν ⲫ⁸ Ⲛ² A B D E Ψ 0189 33^{vid} 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] Lect it^{d, e, g, p^a, r, 1} syr^{p, h} cop^{sa, bo, mcg} arm eth geo slav Origen^{gr, lat} Marcellus Cyril-Jerusalem Gregory-Nyssa Didymus Didymus^{dub1/2} Epiphanius^{2/4} Chrysostom; Cyprian Lucifer Ambrosiaster Ambrose Quodvultdeus Fulgentius Greek ms^{acc, to Bede} // ἐπέiraσεν ⲫ⁷⁴ it^{ar, c, dem, p², (ph), ro, w} vg Didymus^{dub1/2} Epiphanius^{2/4} Severian // ἐπήρωσεν Ⲛ* // ἐπώρωσεν 2492

^ο 33 P: NJB ^ρ 35 SP: NA // P: TR TEV Seg FC NIV TOB REB // S: NJB ^ο 37 NO P: TR // P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^ο 4 P: FC NIV VP

λόγους τούτους πεσὼν ἐξέψυξεν, καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας. **6** ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν.^b

7 Ἐγένετο δὲ ὡς ὠρῶν τριῶν διάστημα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονός εἰσηλθεν. **8** ἀπεκρίθη δὲ πρὸς αὐτὴν Πέτρος, Εἶπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπεν, Ναί, τοσούτου. **9** ὁ δὲ Πέτρος πρὸς αὐτήν, Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ καὶ ἐξοίσουσίν σε.^c **10** ἔπεσεν δὲ παραχρῆμα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν· εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι εὗρον αὐτὴν νεκρὰν καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς,^d **11** καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.^e

Many Signs and Wonders Performed

12 Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα πολλὰ ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ Στοᾷ Σολομῶντος, **13** τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. **14** μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, **15** ὥστε καὶ εἰς τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλιναρίων καὶ κραβάττων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. **16** συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων Ἱερουσαλήμ² φέροντες ἀσθε-

² **16** {B} Ἱερουσαλήμ Ɔ⁷⁴ 8 A B 0189 it^{ar}, dem, gg, p, ph, ro, t, w vg syr^{ph}, h eth Lucifer // εἰς Ἱερουσαλήμ D E Ψ 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] Lect it^c, d, e vg^{mss} arm geo slav (Cyril-Jerusalem) Chrysostom

^b **6** NO P: TR AD M // SP: WH ^c **9** P: FC NIV VP ^d **10** P; REB ^e **11** NO P: REB // P: TR AD NA M RSV NRSV

5 ἐγένετο ... ἀκούοντας Ac 2.43; 5.11; 19.17 **9** πειράσαι ... κυρίου 1 Cor 10.9 **11** Ac 2.43; 5.5; 19.17 **12** Διὰ ... τέρατα πολλά Ac 2.43; 6.8; 14.3; 15.12 ἐν τῇ Στοᾷ Σολομῶντος Jn 10.23; Ac 3.11 **13** ἐμεγάλυνεν ... λαός Ac 2.47 **14** Ac 2.41, 47; 4.4; 6.7; 11.21, 24; 21.20 **15-16** Mk 6.56; Ac 19.11-12

νεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἔθεραπεύοντο ἅπαντες.^f

Persecution of the Apostles

17 Ἀναστάς δὲ³ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὐσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου
18 καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.^g 19 ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ νυκτὸς ἀνοίξας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἐξαγαγὼν τε αὐτοὺς εἶπεν, 20 Πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. 21 ἀκούσαντες δὲ εἰσηλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἐδίδασκον.^h Παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμοτήριον ἀχθῆναι αὐτοὺς. 22 οἱ δὲ παραγενόμενοι ὑπηρεταὶ οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ· ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν 23 λέγοντες ὅτι Τὸ δεσμοτήριον εὔρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καὶ τοὺς φύλακας ἐστῶτας ἐπὶ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὔρομεν.ⁱ 24 ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὁ τε στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν τί ἂν γένοιτο τοῦτο.^k 25 παραγενόμενος δὲ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι Ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἐστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.^l 26 τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρεταῖς ἦγεν

³ 17 {A} ἀναστάς δέ^{45, 74} ἴ A B D Ψ 0189 33 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] Lect it^c, d, dem, g, g, ph, ro, w vg syr^h cop^{sa, bo} arm geo slav Basil Chrysostom; Lucifer // Ἄννας δέ (it^{ar} vg^{ms} ἀναστάς δέ Ἄννας) it^p cop^{meg} eth // καὶ ταῦτα βλέπων ἀναστάς E it^c Greek ms^{acc, 10} Bede

^f 16 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^g 18 P: NJB ^h 21 SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP
TOB REB NRSV // S: NJB ⁱ 23 P: Seg FC VP ^l 24 P: NIV ^k 25 P: Seg FC VP

17 Ac 4.1, 6 18 Ac 4.3 19 Ac 12.7-10 21 ἀπέστειλαν ... αὐτοὺς Ac 12.19 24 ὁ ... ἀρχιερεῖς Lk 22.4, 52: Ac 4.1

αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν μὴ λιθασθῶσιν.^m

27 Ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς 28 λέγων, [Οὐ] παραγγελία⁴ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλήμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.ⁿ 29 ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπαν⁵, Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. 30 ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. 31 τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτήρα ὑψωσεν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ [τοῦ] δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. 32 καὶ ἡμεῖς ἔσμεν μάρτυρες⁶ τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.^o

⁴ 28 [C] οὐ παραγγελία⁴ N² D E (Ψ οὐχί) 36 181 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [P] Lect (I 591 / 883 / 1154 / 1356 παραγγελίαν) it^{e, h, p, w} syr^{p, h} cop^s arm^{ss} eth arm slav Basil Chrysostom Cyril^{1/3}; Ambrosiaster Greek ms^{acc.} to Bede // παραγγελία⁴ P⁷⁴ N* A B 1175 it^{sr, c, d, dem, g, h, ro} vg cop^s arm^{ss}, bo, meg geo Cyril^{2/3}; Lucifer

⁵ 29 [A] ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπαν P⁷⁴ N A B E Ψ 33^{vid} (36 307 453 1409 1678 ὁ Πέτρος) 181 610 614 945 1175 1739 1891 2344 Byz [P] Lect (I 883 / 921 / 1021 / 1154 / 1977 I^{AD} ὁ Πέτρος; I 60 / 597 οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι) it^{sr, c, dem, c, g, h, p, ro, w} vg syr^h (cop^{sa, bo, meg}) arm (eth) geo (slav) Basil Chrysostom; Lucifer // ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτούς D^c (syr^p) // ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτούς *but transpose this phrase after ἀνθρώποις [sic]* D* it^{d, h}

⁶ 32 [B] ἔσμεν μάρτυρες P⁷⁴ vid N D* 181 614 1175 / 60 / 591 (I 597 μὲν μάρτυρες) / 680 / 883 / 1441 it^{sr, c, dem, p, ro, w} vg cop^{sa, bo, meg} arm^{ss} eth Didymus^{dup} // μάρτυρές ἔσμεν A 1409 it^{d, g, h, p, 2} vg^{ms} Varimadum // ἔσμεν αὐτοῦ μάρτυρες D² E (Ψ μὲν αὐτοῦ μάρτυρές ἔσμεν) 36 307 453 610 1678 2344 Byz [P] Lect it^{e, (p²)} syr^h arm^{ss} geo slav Chrysostom // ἐν αὐτῷ ἔσμεν μάρτυρες (B omit ἔσμεν) 945 1739 (1891 ἔσμεν ἐν αὐτῷ) cop^{bo}ms Irenaeus^{lat}

^m 26 NO P; TR WH AD M Seg FC VP LU ⁿ 28 SP; NA // P; TEV Seg FC NIV VP ^o 32 NO P; WH AD M Lu NJB

26 ἐφοβοῦντο ... λαὸν Mt 14.5; 21.26, 46; Mk 11.32; 12.12; Lk 20.19; 22.2 28 μὴ ... ὀνόματι τούτῳ Ac 4.18 βούλεσθε ... τούτου Mt 27.25 29 Ac 4.19 30 ὁ θεὸς ... ἤγειρεν Ἰησοῦν Ac 2.24, 32; 3.15; 4.10; 10.40; 13.30; 17.31 ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε ... ἐπὶ ξύλου Ac 2.23, 36; 3.15; 4.10; 10.39 31 ἀρχηγὸν καὶ σωτήρα He 2.10 ὑψωσεν ... αὐτοῦ Ac 2.33 τοῦ δοῦναι ... ἁμαρτιῶν Lk 24.47; Ac 2.38 32 ἡμεῖς ... μάρτυρες ... τούτων Lk 24.48; Jn 15.27; Ac 1.8; 2.32; 3.15 ἡμεῖς ... πνεῦμα τὸ ἅγιον Jn 15.26

33 Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο καὶ ἐβούλοντο⁷ ἀνελεῖν αὐτούς.^p **34** ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος ὀνόματι Γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχὺ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι **35** εἶπέν τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες Ἰσραηλίται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν. **36** πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θεοδᾶς λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν, ᾧ προσεκλίθη ἀνδρῶν ἀριθμὸς ὡς τετρακοσίων· ὃς ἀνηρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπέιθοντο αὐτῷ διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. **37** μετὰ τούτου ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς καὶ ἀπέστησεν λαὸν⁸ ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο καὶ πάντες ὅσοι ἐπέιθοντο αὐτῷ διεσκορπίσθησαν. **38** καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ ἄφετε αὐτούς· ὅτι ἐὰν ἦ ἕξ ἀνθρώπων ἡ βουλή αὕτη ἢ τὸ ἔργον τούτο, καταλυθήσεται, **39** εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστίν, οὐ δυνηθήσεθε καταλύσαι αὐτούς⁹, μήποτε καὶ θεομάχοι εὐρεθῆτε.^q ἐπέισθησαν δὲ αὐτῷ **40** καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπέλυσαν.^r **41** Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ

⁷ **33** {B} ἐβούλοντο A B E Ψ 36 614 / 422 cop^{sa}, bo, meg eth Chrysostom // ἐβουλεύοντο N D 181 307 453 610 945 1678 1739 1891 2344 Byz [P] / 156 / 617 / 1178 it^{ar}, c, d, dem, c, gig, h, p, ph, ro, w vg arm slav Lucifer // ἐβουλεύσαντο 1175 1409 geo

⁸ **37** {A} λαὸν ϙ⁷⁴ N A* B 1175 it^{ar}, c, d, dem, ph, ro vg cop^{sa}ms^s Eusebius Cyril // λαὸν ἱκανόν A² 0140 36 307 453 610 945 1409 1678 1739 1891 Byz [P] / 156 / 617 / 422 / 1178 // ἱκανὸν λαὸν E Ψ 33 181 614 2344 Chrysostom // λαὸν πολὺν C³ (C* πολὺ) D it^(e), gig, (h), p, (w) eth geo slav Apollinaris

⁹ **39** {A} αὐτούς ϙ⁷⁴ N A B C² Ψ 36 181 307 453 610 945 1175 1678 1739* 1891 / 1178 it^p, ph, ro vg^{ww}, st cop^{sa}ms^s, bo arm eth geo slav // αὐτοῦ C^{*vid} 1409 1739^c 2344 Byz [P] / 156 / 422 / 617 it^c, dem, w vg^{cl} syr^p cop^{sa}ms^s, bo^{ms} Chrysostom // αὐτούς οὔτε ὑμεῖς οὔτε οἱ ἄρχοντες ὑμῶν E it^{ar}, c, g^{is} Greek ms^{acc. to Bede} // αὐτούς οὔτε ὑμεῖς οὔτε βασιλεῖς οὔτε τύραννοι· ἀπέχεσθε οὖν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων D it^{d, h} vg^{ms} (syr^h with *) (cop^{meg}) // αὐτούς· ἀπόχεσθε οὖν ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων 614

^p **33** P: M // S: P Lu NJB ^q **39** SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV ^r **40** SP: NA // P: Seg NIV

33 Ac 7.54 **34** Φαρισαῖος ... λαῷ Ac 22.3 ἐκέλευσεν ... ποιῆσαι Ac 4.15 **36** Ac 21.38 **37** Lk 13.1-2 **39** Wsd 12.13-14 **40** παρήγγειλαν ... Ἰησοῦ Ac 4.18 **41** Mt 5.10-12; 1 Pe 4.13

συνεδρίου, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ἀτιμασθῆναι,⁵ **42** πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.^α

The Appointment of the Seven

6 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι^α παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χήραι αὐτῶν. **2** προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπαν, Οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακοπεῖν τραπέζαις. **3** ἐπισκέψασθε δέ¹, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἐπτά, πλήρεις πνεύματος καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης, **4** ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.^β **5** καὶ ἤρρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλῆθους καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρης πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον καὶ Πρόχορον καὶ Νικάνορα καὶ Τίμωνα καὶ Παρμενᾶν καὶ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχέα, **6** οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.^γ

7 Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ² ἠῤῥξανεν καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολὺς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.^δ

¹ **3** {C} δέ^κ B it^w cop^{sa}ms // οὐν C E Ψ 33 36 181 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 Byz {P} Lect itar. c. dem. c. g. g. ph. ro. i vg syr^p. h cop^{bo} slav Origen^{lat} Didymus^{lat} Chrysostom Marcus-Eremita // δέ οὐν 1175 // δὴ A // omit Φ ⁷⁴ cop^{sa}ms arm eth geo Basil

² **7** {B} θεοῦ Φ ⁷⁴ \aleph A B C 33 36 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891

³ **41** P: NJB ⁴ **42** C: (RSV) Seg^{me} (NIV) (NRSV) // Different text: TR AD // ^α P: AD M NRSV // MS: WH NJB

⁴ **6.1** Indirect: WH? TEV FC VP NJB? REB ^β **4** P: TEV Seg FC NIV VP ^γ **6** NO P: TR AD Lu // SP: NA ^δ **7** P: AD NA M RSV REB NRSV

42 πᾶσαν ... οἶκον Ac 2.46 διδάσκοντες ... Ἰησοῦν Ac 17.3; 18.5, 28

6.1 τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ Ac 2.45; 4.35 **3** μαρτυρουμένους Ac 10.22; 16.2; 22.12; 1 Tm 3.7; 3 Jn 12 πλήρεις ... σοφίας Ac 6.10 **5** ἄνδρα ... πνεύματος ἁγίου Ac 11.24 **6** προσευξάμενοι ... χεῖρας Ac 1.24; 13.3; 14.23 **7** ὁ λόγος ... ἠῤῥξανεν Ac 12.24; 19.20 ἐπληθύνετο ... σφόδρα Ac 2.41, 47; 4.4; 5.14; 11.21, 24; 16.5; 21.20

The Arrest of Stephen

8 Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. **9** ἀνέστησαν δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης Λιβερτίων καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ, **10** καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.^ε **11** τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας ὅτι Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάβημα εἰς Μωϋσῆν καὶ τὸν θεόν.^τ **12** συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, **13** ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται λαλῶν ῥήματα κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου [τούτου] καὶ τοῦ νόμου. **14** ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τούτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. **15** καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.⁸

Stephen's Speech

7 Εἶπεν δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει; **2** ὁ δὲ ἔφη,^α Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. Ὁ θεὸς τῆς δόξης ὠφθῆ τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρρὰν **3** καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ [ἐκ]

2344^{vid} Byz [P] Lect it^{ar, dem, gic} vg^{ww, st} syr^p cop^{sa, bo, meg} arm slav^{ms} // κυρίου D E Ψ 614
it^{c, d, e, h, p, ph, ro, t, w} vg^{cl} syr^h geo slav^{ms} Origen^{lat} Chrysostom

^ε 10 P: NIV Lu / 11 P: NIV ^τ 15 NO P: M // P: TR WH AD NA RSV REB NRSV

^α 7.2 P: M NRSV

8 ἐποίει ... μεγάλα Ac 2.43; 5.12; 14.3; 15.12 **10** Lk 21.15 τῇ σοφίᾳ ... ἐλάλει Ac 6.3
11 Mt 26.59-61; Mk 14.55-58 **13** Ὁ ἄνθρωπος ... ἁγίου τούτου Jr 26.11 **14** Ac 21.21

7.2 Ἄνδρες ... ἀκούσατε Ac 22.1 Ὁ θεὸς τῆς δόξης Ps 29.3 Ὁ θεὸς ... Χαρρὰν Gn 11.31-12.1
3 Gn 12.1

τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν ἂν σοὶ δείξω.^b **4** τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων κατώκησεν ἐν Χαρράν. κάκειθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετώκησεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε, **5** καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. **6** ἐλάλησεν δὲ οὕτως ὁ θεὸς ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρία καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· **7** καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσουσιν κρινῶ ἐγώ, ὁ θεὸς εἶπεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ λατρεύσουσιν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. **8** καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννησεν τὸν Ἰσαὰκ καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῆ ὀγδόῃ, καὶ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας.^c

9 Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον. καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ **10** καὶ ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ [ἐφ'] ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ.^d **11** ἦλθεν δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον καὶ Χανάαν καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ ἠύρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. **12** ἀκούσας δὲ Ἰακώβ ὄντα σιτία εἰς Αἴγυπτον ἐξαπέστειλεν τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον. **13** καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσήφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ καὶ φανερόν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος [τοῦ] Ἰωσήφ. **14** ἀποστείλας δὲ Ἰωσήφ μετεκαλέσατο Ἰακώβ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν

^b 3 P: NIV · 8 NO P: TR WH AD Lu ^d 10 P: Seg NIV VP REB

4 Gn 11.31–12.1, 5; 15.7 **5** οὐκ ... ποδός Dt 2.5 ἐπηγγείλατο ... αὐτόν Gn 12.7; 13.15; 15.2, 18; 17.8; 24.7; 48.4 οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου Gn 16.1 **6-7** ἔσται τὸ σπέρμα ... τούτῳ Gn 15.13-14 **7** ἐξελεύσονται ... τούτῳ Ex 3.12 **8** ἔδωκεν ... περιτομῆς Gn 17.10-14 οὕτως ... ὀγδόῃ Gn 21.4 **9** οἱ ... Ἰωσήφ Gn 37.11 ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον Gn 37.28; 45.4 ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ Gn 39.2, 3, 21, 23 **10** ἔδωκεν ... Αἴγυπτου Gn 41.37-39 κατέστησεν ... αὐτοῦ Gn 41.40-44; Ps 105.21 **11** ἦλθεν ... Χανάαν Gn 41.54; 42.5 **12** Gn 42.1-2 **13** ἐν ... ἀδελφοῖς αὐτοῦ Gn 45.3-4 φανερόν ... Ἰωσήφ Gn 45.16 **14** Gn 45.9-11, 18-19 πᾶσαν ... ἐβδομήκοντα πέντε Gn 46.27 LXX; Ex 1.5 LXX; Dt 10.22

συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε. **15** καὶ κατέβη Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, **16** καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο Ἀβραάμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἑμμὼρ ἐν Συχέμ^{1,ε}

17 Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὠμολόγησεν² ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ἠύξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ **18** ἄχρι οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος [ἐπ' Αἴγυπτον]³ ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. **19** οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσεν τοὺς πατέρας [ἡμῶν]⁴ τοῦ ποιεῖν τὰ βρέφη ἕκθετα αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. **20** ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς καὶ ἦν ἀστείος τῷ θεῷ· ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός, **21** ἐκτεθέντος δὲ αὐτοῦ ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. **22** καὶ ἐπαιδεύθη Μωϋσῆς [ἐν] πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ.^ε

23 Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετῆς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ τοὺς υἱούς Ἰσραήλ. **24** καὶ ἰδὼν τινα ἀδικού-

¹ **16** [C] ἐν Συχέμ **ℵ*** B C 36 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 / 1178 cop^{sa, bo, fay} arm geo // τοῦ Συχέμ **ℱ**⁷⁴ D Ψ 614 2344 Byz [(P τοῦ χέμ)] it^{ar, c, dem, ph, ro, w} vg cop^{meg} (eth) slav Chrysostom; Jerome // τοῦ ἐν Συχέμ **ℵ**² A E 1409 it^c vg^{mss} Greek ms^{acc, to Bede} // omit syr^p

² **17** [B] ὠμολόγησεν **ℱ**⁷⁴ **ℵ** A B C 36* 307 453 610 1175 1678 it^{ar, c, (dem), ph, ro, w} vg syr^{hmg} cop^{sa} eth // ὠμοσεν Ψ 36^c 81 181 614 945 1409 1739 1891 2344 Byz [P] / 1178 it^{grg} syr^{(p), h} cop^{bo, fay} slav Chrysostom // ἐπηγγείλατο **ℱ**⁴⁵ D E it^{d, c, p} vg^{mss} cop^{meg} Greek ms^{acc, to Bede}

³ **18** [C] ἐπ' Αἴγυπτον (see Ex 1.8 LXX) **ℱ**^{33vid, 74} **ℵ** A B C Ψ 36 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 / 1178 (it^{ar, c, dem, ph, ro, w} vg) vg^{mss} syr^{p, hmg} cop^{sa, bo, fay, meg} arm eth geo slav // omit **ℱ**^{45vid} D E 81 614 2344 Byz [P] it^{d, c, e, g, p} syr^h Chrysostom

⁴ **19** [C] ἡμῶν A C E Ψ 36 81 181 307 453 610 614 945 1678 1739 1891 2344 Byz [P] / 1178 it^{c, dem, c, g, p, ph, ro, w} vg^{cl} syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay, meg} arm^{mss} eth geo slav Chrysostom // omit **ℱ**⁷⁴ **ℵ** B D 1175 1409 it^d vg^{ww, st} arm^{mss}

^ε **16** NO P: TR WH AD // SP: NA / **19** P: Seg NIV ^ε **22** NO P: TR WH AD M // SP: NA

15 κατέβη ... Αἴγυπτον Gn 46.5-6 ἐτελεύτησεν ... ἡμῶν Gn 49.33; Ex 1.6 **16** Gn 23.2-20; 33.19; 49.29-30; 50.7-13; Jos 24.32 **17-18** ἠύξησεν ... Ἰωσήφ Ex 1.7-8 **19** οὗτος ... ἡμῶν Ex 1.10-11 τοῦ ... ζωογονεῖσθαι Ex 1.22 **20** Ex 2.2; He 11.23 **21** Ex 2.3-10 **23-24** Ex 2.11-12

μενον ἡμίνατο καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον. **25** ἐνόμιζεν δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς [αὐτοῦ] ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν σωτηρίαν αὐτοῖς· οἱ δὲ οὐ συνήκαν. **26** τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις καὶ συνήλασσεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην εἰπών, Ἕνδρες, ἀδελφοί ἐστε· ἵνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; **27** ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπόωσατο αὐτὸν εἰπών, Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; **28** μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις ὃν τρόπον ἀνείλες ἐχθὲς τὸν Αἰγύπτιον; **29** ἔφυγεν δὲ Μωϋσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.^h

30 Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. **31** ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμαζεν τὸ ὄραμα, προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι ἐγένετο φωνὴ κυρίου, **32** Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωϋσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. **33** εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, Λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου, ὁ γὰρ τόπος ἐφ' ᾧ ἔστηκας γῆ ἁγία ἐστίν. **34** ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Αἴγυπτον.ⁱ **35** Τοῦτον τὸν Μωϋσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες, Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν; τοῦτον ὁ θεὸς [καὶ] ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέσταλκεν σὺν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. **36** οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἐρυθρᾷ Θαλάσῃ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα.^k **37** οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ εἶπας τοῖς

^h 29 NO P; TR WH AD // SP: NA '34 SP: NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV ^k 36 P: NIV

26-28 Ex 2.13-14 **27** Τίς σε κατέστησεν ... ἡμῶν Lk 12.14 **29** ἔφυγεν ... Μαδιάμ Ex 2.15 ἐγένετο ... υἱοὺς δύο Ex 2.21-22; 18.3-4 **30-31** ὤφθη ... ὄραμα Ex 3.2-3 **31-34** προσερχομένου ... Αἴγυπτον Ex 3.4-10 **35** Τίς ... δικαστὴν Ex 2.14 ἀγγέλου ... βάτῳ Ex 3.2 **36** ποιήσας ... Αἰγύπτῳ Ex 7.3 ἐν Ἐρυθρᾷ Θαλάσῃ Ex 14.21 ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα Nu 14.33

υίοις Ἰσραὴλ, Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. 38 οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν⁵· 39 ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον 40 εἰπόντες τῷ Ἄαρῶν, Ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἱ προπορεύονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί ἐγένετο αὐτῷ. 41 καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. 42 ἔστρεψεν δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν,

Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι

ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραὴλ;

43 **καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μόλοχ**

καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ [ὑμῶν] Ῥαιφάν,

τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς,

καὶ μετοικίῳ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.^m

44 Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωϋσῆ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἐώρακει· 45 ἦν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν Δαυίδ, 46 ὃς εὗρεν χάριν

⁵ 38 [B] ἡμῖν A C D E Ψ 33 81 181 614 945 1175 1739 1891 2344^{vid} Byz [P] / 1178 it^{ar}, c, d, dem, e, g, g, ph, ro, w vg syr^p, h arm eth Chrysostom Cyril // ὑμῖν 7⁷⁴ B 36 307 453 610 1409 1678 / 1439 it^p cop^{sa}, bo, meg geo slav Irenaeus^{lat}

¹38 P: TEV FC NIV VP REB ^m43 NO P: TR WH AD NA M

37 Προφήτην ... ἐμέ Dt 18.15 (Ac 7.52) 38 μετὰ τοῦ ἀγγέλου ... Σινᾶ Ac 7.53 ὃς ἐδέξατο ... ἡμῖν Ex 19.1-6; 20.1-17; Dt 5.4-22; 9.10 39 ἐστράφησαν ... Αἴγυπτον Nu 14.3 40 Ποίησον ... αὐτῷ Ex 32.1, 23 41 Ex 32.4-6 42 λατρεύειν ... οὐρανοῦ Jr 7.18 LXX; 8.2; 19.13 42-43 Μὴ ... Βαβυλῶνος Am 5.25-27 44 Ἡ ... ἐρήμῳ Ex 27.21; Nu 1.50 διετάξατο ... ἐώρακει Ex 25.9, 40 45 ἦν καὶ εἰσήγαγον ... Ἰησοῦ Jos 3.14-17; 18.1 ἐν ... πατέρων ἡμῶν Jos 23.9; 24.18 45-46 Δαυίδ ... Ἰακώβ 2 Sm 7.2-16; 1 Kgs 8.17-18; 1 Chr 17.1-14; 2 Chr 6.7-8; Ps 132.1-5

ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἠτήσατο εὐρεῖν σκῆνωμα τῷ οἴκῳ⁶ Ἰακώβ. 47 Σολομῶν δὲ οἰκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον." 48 ἀλλ' οὐχ ὁ ὑψιστος ἐν χειροποιήτοις κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει,

49 Ὁ οὐρανός μοι θρόνος,
ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου·
ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύριος,
ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;

50 οὐχὶ ἡ χεὶρ μου ἐποίησεν ταῦτα πάντα;^ο

51 Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι καρδίαις καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς αἰεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. 52 τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγεῖλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδότες καὶ φονεῖς ἐγένεσθε, 53 οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.^ρ

The Stoning of Stephen

54 Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν.^ι 55 ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ἀτεισας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδεν δόξαν θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ 56 καὶ εἶπεν, Ἴδου θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνοιγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ θεοῦ.^ρ 57 κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν

⁶ 46 [B] οἴκῳ Ɔ⁷⁴ 8* B D 2344 it^d cop^{sams} // θεῶ (see Ps 132.5) 8² A C E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 Byz [P] / 1178 it^{ar, c, dem, e, gig, h, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sams}, bo, meg arm eth geo slav Chrysostom Hesychius

^ο 47 P: TEV FC NIV * 50 NO P: WH AD NA M ^ρ 53 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV NJB REB NRSV * 54 S: NJB * 56 P: TEV FC NIV VP

47 1 Kgs 6.1, 14; 8.19-20; 2 Chr 3.1; 5.1; 6.2, 10 49-50 Is 66.1-2 51 Σκληροτράχηλοι Ex 32.9; 33.3, 5 ἀπερίτμητοι ... ὠσίν Lv 26.41; Jr 9.26; 6.10 ὑμεῖς αἰεὶ ... ἀντιπίπτετε Is 63.10 52 τίνα τῶν προφητῶν ... ὑμῶν 2 Chr 36.16 ἀπέκτειναν ... δικαίου Mt 23.31 53 οἵτινες ... ἀγγέλων Ac 7.38; Ga 3.19; He 2.2 54 διεπρίοντο ... αὐτῶν Ac 5.33 ἔβρυχον ... αὐτόν Job 16.9; Ps 35.16; 37.12; 112.10 55 ὑπάρχων ... ἁγίου Ac 4.8; 6.3, 5; 9.17; 11.24; 13.9 Ἰησοῦν ... ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ Mt 22.44; 26.64; Mk 12.36; 14.62; 16.19; Lk 20.42; 22.69; Ac 2.34; Ro 8.34; Eph 1.20; Col 3.1; He 1.3, 13; 8.1; 10.12; 12.2; 1 Pe 3.22 56 τοὺς ... διηνοιγμένους Mt 3.16; Lk 3.21; Jn 1.51; Ac 10.11; Re 19.11

καὶ ὤρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτὸν **58** καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, **59** καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. **60** θεὸς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν.^s καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.¹ **8** Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.^a

Saul Persecutes the Church

Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις, πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας πλὴν τῶν ἀποστόλων.^b **2** συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.^c **3** Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνεται τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακὴν.^d

The Gospel Preached in Samaria

4 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διήλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον.^e **5** Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς [τὴν]¹ πόλιν τῆς Σαμαρείας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χριστόν. **6** προσεῖχον δὲ οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. **7** πολλοὶ γάρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα

¹ **5** [C] τὴν Φ^{74} \aleph A B 181 1175 2344 // omit C D E Ψ 33 36 81 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 Byz [P] Lect cop^{sa}, bo, meg Chrysostom

^a **60** P: FC VP Π ¹ SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB

^b **8.1** NO P: TR RSV // P: WH AD M Seg NJB NRSV // ^b P: NJB ^c 2 P: TEV FC NJB ^d 3 NO P: TR TOB // P: AD M RSV Seg REB NRSV ^e 4 S: TR TOB // MS: Seg

58 οἱ μάρτυρες ... Σαύλου Ac 22.20 **59** Κύριε ... δέξαι ... μου Ps 31.5; Lk 23.46 **60** ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ Mt 27.46, 50; Mk 15.34; Lk 23.46 Κύριε ... ἁμαρτίαν Lk 23.34

8.1 Σαῦλος ... αὐτοῦ Ac 7.58; 22.20 Ἐγένετο ... ἀποστόλων Ac 8.4; 11.19 **2** συνεκόμισαν ... εὐλαβεῖς Mt 14.12; Mk 6.29 **3** Ac 9.1, 13; 22.4; 26.9-11 **4** Ac 8.1; 11.19 **7** πνεύματα ... ἐξήρχοντο Mt 10.1; Mk 6.7; 16.17

βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχοντο, πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν· **8** ἐγένετο δὲ πολλὴ χαρὰ ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνη.^f

9 Ἀνὴρ δὲ τις ὀνόματι Σίμων προϋπήρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστάνων τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶναι τινα ἑαυτὸν μέγαν, **10** ᾧ προσείχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἢ καλουμένη² Μεγάλη.^g **11** προσείχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῶ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέσαι αὐτούς. **12** ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. **13** ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσεν καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ, θεωρῶν τε σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας ἐξίστατο.^h

14 Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην, **15** οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσιν πνεῦμα ἅγιον· **16** οὐδέπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπήρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. **17** τότε ἐπετίθεσαν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον.ⁱ **18** ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδεται τὸ πνεῦμα³, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα **19** λέγων, Δότε κάμοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ᾧ ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας

² **10** {A} καλουμένη Φ^{74} \aleph A B C D E 33 81 181 945 1175 1409 1739 1891 2344 / 1178 ^{itr} c. d. dem. e. gig. p. ph. r. ro. w vg cop^{bo} arm geo Irenaeus^{lat} Origen // λεγομένη 614 // omī Ψ 36 307 453 1678 Byz [L P] *Lect* syr^p cop^{sa, meg} eth slav Chrysostom

³ **18** {B} πνεῦμα \aleph B cop^{sa, meg} Apostolic Constitutions // πνεῦμα τὸ ἅγιον $\Phi^{45, 74}$ A C D E Ψ 33 36 81 181 307 453 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* ^{itr} c. d. dem. e. gig. p. ph. r. ro. t. w vg syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo slav Basil Amphilochius Chrysostom; Augustine

^f **8** NO P: TR AD // SP: WH // S: NIV NJB ^g **10** P: FC VP ^h **13** NO P: TR AD // SP: WH ⁱ **17** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB

λαμβάνη πνεῦμα ἅγιον. **20** Πέτρος δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν, Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι· **21** οὐκ ἔστιν σοι μερίς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεία ἔναντι τοῦ θεοῦ. **22** μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης καὶ δεήθητι τοῦ κυρίου, εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου, **23** εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὀρώ σε ὄντα. **24** ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν, Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμέ ὧν εἰρήκατε^{4, 5}.

25 Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου ὑπέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα, πολλὰς τε κώμας τῶν Σαμαριτῶν εὐηγγελίζοντο.¹

Philip and the Ethiopian Eunuch

26 Ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησεν πρὸς Φίλιππον λέγων, Ἄνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν,^m αὕτη ἐστὶν ἔρημος.ⁿ **27** καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης Κανδάκης βασιλίσσης Αἰθίοπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ, **28** ἦν τε ὑποστρέφων καὶ καθημένος ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ καὶ ἀνεγίνωσκει τὸν προφήτην Ἡσαΐαν.^o **29** εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ, Πρὸσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἄρματι τούτῳ. **30** προσδρα-

⁴ **24** {A} ἐπ' ἐμέ ὧν εἰρήκατε \mathfrak{P}^{74} \aleph A B (C omit ἐπ') (E εἰρήκατε κακῶν) Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [(L ὡς for ὧν) P] *Lect* it^{arlat}, c, dem, gig, p, ph, r, (ro), t, w vg syr^p, h cop^{si}, bo arm eth geo slav^(ms) Apostolic Constitutions Chrysostom // μοι τούτων τῶν κακῶν ὧν εἰρήκατέ μοι· ὃς πολλὰ κλαίων οὐ διελίμπανεν D* (D² it^{am^{mg}}, c omit ὃς... διελίμπανεν) (syr^{hmg}) (cop^{mg})

¹ **24** NO P: AD M NJB // SP: WH NA ¹**25** NO P: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^o **26** End quotation: TR WH? M? RSV TEV VP REB NRSV // ^o P: FC ^o **28** P: VP

21 ἡ γὰρ καρδία ... θεοῦ Ps 78.37 **23** χολὴν πικρίας Dt 29.17; Lm 3.15 LXX σύνδεσμον ἀδικίας Is 58.6 **24** Δεήθητε ... κύριον Ex 8.4 LXX, 24 LXX; 9.28 LXX

μῶν δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος Ἡσαΐαν τὸν προφήτην καὶ εἶπεν, Ἐγὼ γὰρ γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; **31** ὁ δὲ εἶπεν, Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην εἶναι μὴ τις ὀδηγήσει με;^p παρεκάλεσέν τε τὸν Φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ.^q **32** ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν ἦν αὕτη·

Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη

καὶ ὡς ἄμνός ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφωνος,

οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

33 Ἐν τῇ ταπεινώσει [αὐτοῦ] ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται;

ὅτι αἶρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.^r

34 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπεν, Δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός; **35** ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν.^s **36** ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπὶ τι ὕδωρ, καὶ φησιν ὁ εὐνοῦχος, Ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι;⁵¹ **38** καὶ ἐκέλευσεν στήναι τὸ ἄρμα καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅτε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. **39** ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα⁶ κυρίου ἤρπασεν

⁵ **36** [A] omit verse 37 $\Phi^{45, 74}$ \aleph A B C Ψ 33^{vid} 81 181 614 1175 1409 2344 Byz [L P] Lect vg^{sw}, sl syr^p cop^{sa, bo} eth^{pp} Chrysostom; Ambrose // add verse 37 εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Φίλιππος, Ἐὰν πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, σωθήσεται ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε, Πιστεύω εἰς τὸν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ E it^c Greek ms^{acc}.¹⁰ Bede // add verse 37 εἶπε δὲ αὐτῷ, Εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης καρδίας σου, ἔξεστιν ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε, Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι Ἰησοῦν Χριστὸν (with minor variants) 36 307 453 610 945 1678 1739 1891 / 592 / 1178 I^{AD} it^{ar, c}, dem. g^{ig}, l, p, ph, ro, t, w vg^{cl} syr^h with * cop^{meg} arm eth^{TI} geo slav Irenaeus; Cyprian Ambrosiaster Pacian Chromatius Augustine Speculum

⁶ **39** [A] πνεῦμα $\Phi^{45, 74}$ \aleph A* B C E Ψ 33^{vid} 81 181 614 1175 1409 2344 Byz [L P] Lect it^{c, dem, e, g^{ig}, ph, r, ro, t} vg syr^p cop^{sa, bo} eth Didymus^{lat} Chrysostom; Rebaptism

^r **31** P: FC VP // ^q P: Seg NIV REB ^s **33** NO P: TR WH AD NA M RSV Lu NRSV ⁵¹ **35** P: Seg NIV NJB ⁶ **36** P: TEV FC VP

31 Πῶς ... ὀδηγήσει με Jn 16.13 **32-33** Ὡς ... ζωὴ αὐτοῦ Is 53.7-8 LXX **36** Ἰδοὺ ... βαπτισθῆναι Ac 10.47 **39** πνεῦμα ... εὐνοῦχος 1 Kgs 18.12

τὸν Φίλιππον καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος, ἔπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. **40** Φίλιππος δὲ εὐρέθη εἰς Ἄζωτον· καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἔλθειν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν.^a

The Conversion of Saul

(Ac 22.6-16; 26.12-18)

9 Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ **2** ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τις εὔρη τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλήμ.^a **3** ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίξειν τῇ Δαμασκῷ, ἐξαίφνης τε αὐτὸν περιήστραψεν φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ **4** καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις; **5** εἶπεν δέ, Τίς εἶ, κύριε; ὁ δέ, Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· **6** ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν καὶ λαληθήσεται σοι ὃ τί σε δεῖ ποιεῖν.^b **7** οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἰσῆκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς μηδένα δὲ θεωροῦντες. **8** ἠγέρθη δὲ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεωγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδὲν ἔβλεπεν· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. **9** καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.^c

10 Ἦν δέ τις μαθητῆς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐν ὁράματι ὁ κύριος, Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, Ἴδου ἐγώ, κύριε. **11** ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν, Ἀναστάς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην Εὐθείαν καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι

Jerome^{1/2} // πνεῦμα ἅγιον ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν εὐνοῦχον, ἄγγελος δὲ A^c 36 307 453 610 945 1678 1739 1891 / 1178 it^{ar, l, p, (w)} vg^{mss} (syr^h with ^o) cop^{meg} arm geo slav Jerome^{1/2}

^a40 P: AD M RSV NRSV

^b9.2 SP: WH NA // P: TEV Seg FC NJB ^c6 P: TEV FC NIV VP ^c9 NO P: TR

40 Ac 21.8

9.1 Ὁ δὲ Σαῦλος ... κυρίου Ac 8.3; 9.13 1-2 προσελθὼν ... Ἱερουσαλήμ Ac 9.14
5 1 Cor 15.8 7 Wsd 18.1 8 ἀνεωγμένων... αὐτόν Ac 13.11 11 Σαῦλον ... Ταρσέα Ac 21.39

Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται **12** καὶ εἶδεν ἄνδρα [ἐν ὁράματι]¹ Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ [τὰς] χεῖρας ὅπως ἀναβλέψη.^d **13** ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας, Κύριε, ἤκουσα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὅσα κακὰ τοῖς ἀγίοις σου ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλήμ· **14** καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. **15** εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος, Πορεύου, ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς ἐστίν μοι οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραὴλ· **16** ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.^e **17** Ἀπήλθεν δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσήλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐπιθείς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπεν, Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέν με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἧ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῆς πνεύματος ἀγίου.^f **18** καὶ εὐθέως ἀπέπεσαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὡς λεπίδες, ἀνέβλεψέν τε καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη **19** καὶ λαβὼν τροφήν ἐνίσχυσεν.^g

Saul Preaches at Damascus

Ἐγένετο δὲ μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινὰς^h **20** καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσεν τὸν Ἰησοῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.ⁱ **21** ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας εἰς Ἱερουσαλήμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἴνα δεδεμένους αὐτοὺς

¹ **12** {C} ἄνδρα ἐν ὁράματι B C 1175 l 60 cop^{bo}mss, meg // ἐν ὁράματι ἄνδρα E 33 36 181 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect it^{ar}, e arm geo slav Chrysostom^{lem}; Greek m^sacc. to Bede // ἄνδρα Ɔ⁷⁴ 8 A 81 it^c, dem, gg, l, p, ph, r, ro, t, w vg cop^{sa, bo} eth // ἐν ὁράματι Ψ l 884 l 1590

^d **12** P: TEV FC NIV VP NJB ^e **16** P: TR TEV Seg FC NIV VP REB ^f **17** P: FC VP ^g **19** NO P: TR AD RSV VP // P: WH NA M Seg REB NRSV // ^h S: VP ⁱ **20** P: TEV

12 ἐπιθέντα ... ἀναβλέψη Mk 8.23-25 **13** ὅσα ... Ἱερουσαλήμ Ac 8.3; 9.1 **14** Ac 9.1-2, 21; 26.10 τοὺς ... ὄνομά σου Ac 9.21; 22.16; 1 Cor 1.2; 2 Tm 2.22 **15** τοῦ ... βασιλέων Ro 1.5; Ac 26.1; 27.24 **16** ὅσα ... παθεῖν 2 Cor 11.23-28 **21** Οὐχ ... ὄνομα τοῦτο Ac 8.1; 9.1, 14; 26.10

ἀγάγη ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;^k **22** Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχυνεν [τοὺς] Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῶ συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός.^l

Saul Escapes from the Jews

23 Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλευσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. **24** ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλή αὐτῶν. παρετηροῦντο δὲ καὶ τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσιν. **25** λαβόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς διὰ τοῦ τείχους καθῆκαν αὐτὸν χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.^m

Saul at Jerusalem

26 Παραγενόμενος δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπείραζεν κολᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς, καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶν μαθητῆς. **27** Βαρναβᾶς δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδεν τὸν κύριον καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ καὶ πῶς ἐν Δαμασκῶ ἐπαρρησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. **28** καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ, παρρησιάζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, **29** ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς², οἱ δὲ ἐπεχείρουν ἀνελεῖν αὐτόν. **30** ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ταρσόν.ⁿ

² **29** [A] Ἑλληνιστάς Φ ⁷⁴ \aleph B C E Ψ 36 81 104 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect geo Chrysostom // Ἑλληνας A arm slav

^k **21** P: TEV FC VP ^l **22** NO P: TR AD M Lu // SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIV NJB TOB REB NRSV ^m **25** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ⁿ **30** NO P: TR // S: NA Seg NJB REB // MS: WH

22 συμβιβάζων ... Χριστός Ac 17.3; 18.5, 28 **23** συνεβουλευσαντο ... αὐτόν Ac 23.12 **24** ἐγνώσθη ... αὐτῶν Ac 23.16 **25** διὰ τοῦ τείχους ... σπυρίδι 2 Cor 11.33 **26-27** Παραγενόμενος ... ἀποστόλους Ga 1.18 **27** ἐν τῇ ὁδῷ ... κύριον 1 Cor 9.1; 15.8 ἐλάλησεν αὐτῷ Ac 9.4; 22.7; 26.14 ἐν Δαμασκῶ ... Ἰησοῦ Ac 9.20 **30** ἐξαπέστειλαν ... Ταρσόν Ac 11.25

31 Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία³ καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας εἶχεν³ εἰρήνην^ο οἰκοδομουμένη^ρ καὶ πορευομένη³ τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου^α καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐπληθύνετο.^{3r}

The Healing of Aeneas

32 Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἀγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδα. **33** εὔρεν δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπον τινα ὀνόματι Αἰνέαν ἐξ ἐτῶν ὀκτῶ κατακείμενον ἐπὶ κρᾶββάτου, ὃς ἦν παραλελυμένος. **34** καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος, Αἰνέα, ἰάταί σε Ἰησοῦς Χριστός· ἀνάστηθι καὶ στρώσον σεαυτῷ.^ς καὶ εὐθέως ἀνέστη. **35** καὶ εἶδαν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδδα καὶ τὸν Σαρῶνα, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.[!]

Dorcas Restored to Life

36 Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθά, ἣ διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. **37** ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν· λούσαντες δὲ ἔθηκαν [αὐτὴν] ἐν ὑπερώῳ. **38** ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδδας τῇ Ἰόππῃ οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν

³ **31** [A] ἡ ... ἐκκλησία ... εἶχεν ... οἰκοδομουμένη καὶ πορευομένη ... ἐπληθύνετο Φ^{74} \aleph A B C 36 81 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 I 1178 it^c dem. ph. ro. w vg (sy^r) (cop^{sa}, bo. fay. meg) arm eth Ps-Dionysius // αἱ ... ἐκκλησία ... εἶχον ... οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι ... ἐπληθύνοντο 614 1409 2344 Byz [L P] *Lect* (I 422 I 1154 omitt καὶ πορευόμεναι; I 680 ληταιβόμεναι [sic] for πορευόμεναι) it^{af}. gg. (p) sy^r^h (cop^{bo}ms) geo slav Chrysostom; (Augustine) Bede¹¹⁴ // αἱ ... ἐκκλησία πάσαι ... εἶχον ... οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι ... ἐπληθύνοντο E (Ψ ἡ ... ἐκκλησία ... εἶχον ... οἰκοδομημένοι κ. π. ... ἐπληθύνετο) it^c

^ο **31** C: TR TEV Seg FC NIV (Lu) TOB // ^α C: WH RSV Seg NIV VP (Lu) NRSV // ^ρ C: TR AD M (Seg) FC (Lu) NJB TOB REB // ^ο P: WH AD NA M Seg REB ^ς **34** P: FC VP [!] **35** P: TR WH AD NA M RSV TEV Seg NIV REB NRSV

παρακαλοῦντες, Μὴ ὀκνήσης διελθεῖν ἕως ἡμῶν.^α **39** ἀναστάς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὄν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῶον καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὕσα ἡ Δορκάς.^β **40** ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος καὶ θείς τὰ γόνατα προσηύξατο καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπεν, Ταβιθά, ἀνάστηθι.^γ ἡ δὲ ἤνοιξεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισεν. **41** δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν· φωνήσας δὲ τοὺς ἀγίους καὶ τὰς χήρας παρέστησεν αὐτήν ζῶσαν. **42** γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐπὶ τὸν κύριον.^δ **43** Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μείναι ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.^ε

Peter and Cornelius

10 Ἄνθρωπος δὲ τις ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, **2** εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός,^α **3** εἶδεν ἐν ὁράματι φανερώς ὡσεὶ περὶ ὥραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντα αὐτῷ, Κορνήλιε. **4** ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπεν, Τί ἐστίν, κύριε; εἶπεν δὲ αὐτῷ, Αἰ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. **5** καὶ νῦν πέμψον ἄνδρας εἰς Ἰόππην καὶ μετὰπεμψαί Σίμωνά τινα¹ ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· **6** οὗτος ξενίζεται

¹ **5** {B} τινὰ A B C 36 81 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 2344 it^{ar, c, ph, ro, w} vg syr^{hmg} cop^{bo} arm^{mss} // omit **8** E Ψ 33 181 614 1409 2344 Byz [L P] Lect it^{d, dem, c, g, g, l, p} vg^{mss} (syr^h) cop^{sa, meg} arm^{mss} eth geo slav Irenaeus^{lat} Chrysostom; Bede

^α **38** P: NIV VP NJB ^β **39** P: NIV ^γ **40** P: FC VP ^δ **42** P: NJB ^ε **43** P: AD NA M RSV REB NRSV
^α **10.2** P: Seg NJB

39 ἀναστάς ... αὐτοῖς Ac 10.23 **40** ἐκβαλὼν ... ἀνάστηθι Mk 5.40-41 **43** Ac 10.6, 32
10.1-8 Ac 10.30-33 **1-2** ἑκατοντάρχης ... λαῷ Lk 7.2, 5; Ac 27.1, 3 **3** περὶ ... ἡμέρας
Ac 3.1 **5** Σίμωνα ... Πέτρος Mt 10.2; Mk 3.16; Lk 6.14; Jn 1.42; Ac 10.18; 11.13 **6** οὗτος ... βυρσεῖ
Ac 9.43; 10.32

παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἔστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν.^b
7 ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν αὐτῷ, φωνήσας
 δύο τῶν οἰκετῶν καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρ-
 τερούντων αὐτῷ **8** καὶ ἐξηγησάμενος ἅπαντα αὐτοῖς
 ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόππην.^c

9 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει
 ἐγγιζόντων, ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι
 περὶ ὥραν ἕκτην. **10** ἐγένετο δὲ πρόσπεινος καὶ ἠθέλεν
 γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ αὐτῶν ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν
 ἕκστασις **11** καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον καὶ
 καταβαῖνον σκευὸς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν
 ἀρχαῖς καθιέμενον² ἐπὶ τῆς γῆς, **12** ἐν ᾧ ὑπῆρχεν πάντα
 τὰ τετράποδα καὶ ἔρπετὰ τῆς γῆς³ καὶ πετεινὰ τοῦ
 οὐρανοῦ. **13** καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν, Ἄναστάς,
 Πέτρε, θύσον καὶ φάγε. **14** ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν, Μηδαμῶς,
 κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον.

² **11** {C} καὶ καταβαῖνον σκευὸς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν
 ἀρχαῖς καθιέμενον Φ^{74} \aleph A B (C² omit μεγάλην) (E τέσσαρσιν) (181 καταβαί-
 νοντα and καθιέμενην) 1175 (l 60 omit καταβαῖνον and καὶ καθιέμενην) it^{ar, c, dem,}
 c, p², ph, ro, w vg Origen // καὶ καταβαῖνον σκευὸς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν
 ἀρχαῖς δεδεμένον καὶ καθιέμενον (C^{*vid} omit μεγάλην) (36 omit καὶ καθιέ-
 μενον) 81 307 453 (945 τὸ καταβαῖνον) 1678 1739 1891 2344 (l 593 δεδεμένην)
 l 1178 (sy^{pr}) // καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκευὸς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρ-
 σιν ἀρχαῖς δεδεμένον καὶ καθιέμενον 614 1409 Byz [L P] Lect (l 590 l 1156 δεδε-
 μένην καὶ καθιέμενην; l 751 σκευὸς τι ἐπ' αὐτόν; l 1154 omit καὶ καθιέμενον;
 l 1356 omit τι) slav Chrysostom // καὶ τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον σκευὸς τι ὡς
 ὀθόνην μεγάλην καταβαῖνον καὶ καθιέμενον (Φ^{45vid} omit ὡς ... καὶ) Ψ 33 (it^{d,}
 s^g, l-p) (sy^h) arm (Apostolic Constitutions)

³ **12** {B} τετράποδα καὶ ἔρπετὰ τῆς γῆς Φ^{74} \aleph A B C^{2vid} 81 (181 945 1739 1891
 τὰ ἔρπετὰ) 1175 2344 it^{(ar), c, (d), dem, g^g, (l), (p), ph, ro, w} vg cop^{(sams), bo^{pl}} arm (eth) geo (Cle-
 ment) Origen^{gr1/2, (lat1/2)} (Apostolic Constitutions); Jerome^{1/3, (1/3)} (Augustine^{1/4}) Maxi-
 mus // τετράποδα καὶ ἔρπετὰ τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία E (it^c) (Origen^{gr1/2}) (Didymus);
 (Jerome^{1/3}) (Chromatius) // τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετὰ Ψ 614
 1409 Byz [L P] Lect (l 895 omit τῆς γῆς; l 921 ἔρπετὰ τῆς γῆς) sy^h slav Chrysostom;
 (Jerome^{1/3}) (Augustine^{1/4}) // τετράποδα καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετὰ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς
 (C^{*vid} 33 l 1178 omit τὰ ἐπὶ) 36 307 453 1678 (Origen^{lat1/2})

^b 6 P: Seg FC NIV VP '8 NO P: TR AD // SP: WH NA // S: NIV TOB

15 καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν, "Ἄ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν, σὺ μὴ κοῖνου. **16** τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς καὶ εὐθὺς ἀνελήμφθη⁴ τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.^d

17 Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος τί ἂν εἶη τὸ ὄραμα ὃ εἶδεν, ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Κορινθίου διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα, **18** καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται.^e **19** τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ ὄραματος εἶπεν [αὐτῷ] τὸ πνεῦμα, Ἴδου ἄνδρες τρεῖς⁵ ζητοῦντές σε, **20** ἀλλὰ ἀναστὰς κατὰβηθι καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς!^f **21** καταβάς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶπεν, Ἴδου ἐγὼ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε; **22** οἱ δὲ εἶπαν, Κορινθίλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὄλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἀγίου μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ. **23** εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξέειπεν.^g

Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.^h **24** τῇ δὲ ἐπαύριον εἰσῆλθεν⁶ εἰς τὴν Καισάρειαν. ὁ δὲ Κορινθίλιος

⁴ **16** [B] εὐθὺς ἀνελήμφθη Φ ⁷⁴ \aleph A B C E 81 (181 εὐθέως) it^{ar}, c, dem, ph, ro, w vg syr^hmg cop^{bo} slav // ἀνελήμφθη Φ ⁴⁵ 36 307 453 610 1175 1678 2344 it^d syr^p cop^{samss}, bo^{ms} arm geo Origen^{lat} Apostolic Constitutions; Ambrose Chromatius Augustine // πάλιν ἀνελήμφθη (D ἀνελήμφθη πάλιν) Ψ 614 945 1739 1891 Byz [L P] Lect it^c, (gig), (p) syr^h cop^{samss}, meg Chrysostom // εὐθὺς ἀνεσπάσθη πάλιν 1409

⁵ **19** [B] τρεῖς (see 11.11) Φ ⁷⁴ \aleph A C E 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 / 1178 it^{ar}, c, dem, e, g, g, p², ph, ro, w vg syr^p, h^{mg} cop^{sa, bo, meg} eth geo Didymus^{dub}; Vigilius // δύο (see 10.7) B // omit D Ψ 614 Byz [L P] / 597 it^d, l, p² syr^h slav Apostolic Constitutions Chrysostom; Ambrose Augustine Speculum Cassiodorus

⁶ **24** [C] εἰσῆλθεν B D Ψ 81 181 614 Lect^{pl} it^{ar}, c, dem, d, l, p, ph, ro, w vg syr^p, h cop^{samss} eth // εἰσῆλθον Φ ⁷⁴ \aleph A C E 36 307 453 610 945 (1175 συνῆλθον) 1409 1678 1739

^d **16** NO P: AD VP // SP: WH NA ^e **18** P: TEV Seg FC NIV VP / **20** P: FC NIV VP Lu ^f **23** NO P: TR AD VP // SP: WH NA // S: NIV // ^g P: VP

15 "A ... ἐκαθάρισεν ... κοῖνου Mk 7.15, 19 **18** Σίμων ... Πέτρος Mt 10.2; Mk 3.16; Lk 6.14; Jn 1.42; Ac 10.5, 32; 11.13 **19** εἶπεν ... πνεῦμα Ac 11.12; 13.2 **22** Ac 10.1-2, 5 μαρτυρούμενος ... Ἰουδαίων Lk 7.5 **23** πνευ ... ἀπὸ Ἰόππης ... αὐτῷ Ac 10.45; 11.12

ἦν προσδοκῶν αὐτοὺς συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους.ⁱ **25** ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ εἰσελθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορινθίλιος πεσῶν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν. **26** ὁ δὲ Πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν λέγων, Ἀνάστηθι· καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι.^k **27** καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθεν καὶ εὕρισκει συνεληλυθότας πολλοὺς, **28** ἔφη τε πρὸς αὐτούς, Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· κάμοι ὁ θεὸς ἔδειξεν μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον· **29** διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθεῖς. πυνθάνομαι οὖν τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με;^l **30** καὶ ὁ Κορινθίλιος ἔφη, Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην τὴν ἐνάτην⁷ προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ **31** καὶ φησίν, Κορινθίλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. **32** πέμψον οὖν εἰς Ἰόππην καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος, οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν⁸. **33** ἔξαιτῆς οὖν ἔπεμψα πρὸς σέ, σύ τε καλῶς ἐποίησας

(1891 ἦλθον) 2344 Byz [L P] *Lect*^{pl}. AD (I 921 συνῆλθον) it^c. g^g syr^{hmg} cop^{sa}ms, bo, meg arm geo slav Chrysostom

⁷ **30** {B} τὴν ἐνάτην Ϝ⁷⁴ ⳑ A* B C 81 945 1739 1891 it^c. dem. p, ro, w vg cop^{bo} (arm) eth geo || νηστεύων καὶ τὴν ἐνάτην Ϝ⁵⁰ A² (D* τὴν ἐνάτην τε, D² omit τε) (181 καὶ after ἐνάτην) 1175 (1409 omit τὴν ἐνάτην) cop^{sa}, meg || νηστεύων καὶ τὴν ἐνάτην ὄραν Ψ 36 307 453 610 614 1678 2344 Byz [P] *Lect* syr^p. h slav Chrysostom (itar. d, e, g^g, l, ph, ro Greek and Latin mss^{acc.} to Bede, but with differences in the sentence) || νηστεύων (and omit τὴν ἐνάτην ... οἴκῳ μου) L

⁸ **32** {B} θάλασσαν Ϝ^{45, 74} ⳑ A B 36 81 307 453 610 1678 it^c. dem. p², ro², w vg cop^{bo} || θάλασσαν ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι C D E Ψ 181 614 945 1175 1409 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* (I 1021 omit παρὰ θάλασσαν) it^{ar}. d, e, g^g, l, p^a, ph, ro^a, t syr^p. h, pal (cop^{sa}, meg) arm (eth) geo (slav) Chrysostom; Greek ms^{acc.} to Bede

ⁱ 24 P: TR ^k 26 P: FC NIV VP ^l 29 P: RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV

25-26 πεσῶν ... εἰμι Ac 14.13-15; Re 19.10 **26** καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι Wsd 7.1 **28** κάμοι ... ἄνθρωπον Ac 10.15; 11.9 **30-33** Ac 10.1-8 **30** ἤμην ... προσευχόμενος Ac 3.1 ἀνὴρ ... λαμπρᾷ Lk 24.4; Ac 1.10 **32** Σίμωνα ... Πέτρος Mt 10.2; Mk 3.16; Lk 6.14; Jn 1.42; Ac 10.18; 11.13 οὗτος ... θάλασσαν Ac 9.43; 10.6

παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ
τοῦ κυρίου.⁹ ^m

Peter Speaks in Cornelius' House

34 Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα εἶπεν, Ἐπ' ἀληθείας
καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστιν προσωπολήμπτης ὁ θεός,
35 ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζό-
μενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἔστιν.¹⁰ **36** τὸν λόγον
[ὄν]¹⁰ ἀπέστειλεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος
εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτός ἐστιν πάντων κύριος,^o
37 ἡμεῖς οἶδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς
Ἰουδαίας, ἀρξάμενος¹¹ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτι-
σμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, **38** Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ,
ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἀγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς
διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυνα-
στευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ.^p
39 καὶ ἡμεῖς μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ
χώρα τῶν Ἰουδαίων καὶ [ἐν] Ἱερουσαλήμ. ὃν καὶ ἀνεῖλαν

⁹ **33** [C] τοῦ κυρίου Φ^{45} \aleph A B C E Ψ 36 (81* 945 2344 omit τοῦ) 181 307 453
610 614 1175 1409 1678 1739 1891 / 60 / 597 / 1178 it^{ar}, c, dem, e, g^g, l, ph, ro, t, w vg syr^h
cop^{bo} arm geo // τοῦ θεοῦ Φ^{74} D (81^c omit τοῦ) Byz [L P] Lect (l 884 omit τοῦ) it^d, p
syr^p, pal cop^{sa}, bo^{ms}, meg slav Chrysostom

¹⁰ **36** [C] ὄν Φ^{74} \aleph^* C D E Ψ 36 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1891 2344
Byz [L P] Lect it^e syr^{ph} geo slav Cyril-Jerusalem Didymus^{dub} Chrysostom // omit \aleph^1 A
B 81 614 1739 / 1178 it^{ar}, c, d, dem, g^g, l, p, ph, ro, t, w vg cop^{sa}, bo, meg arm eth Hippolytus Athana-
sius Cyril; Speculum

¹¹ **37** [B] ἀρξάμενος \aleph B C E Ψ 181 1739 / 60 / 883 / 1154 / 1178 / 1356 it^{ar}, c, g^g
slav Hilary Faustinus Ambrose // ἀρξάμενος γάρ Φ^{74} A D it^d, dem, e, l, p, ph, ro, sm, t, w vg
syr^{pal} Irenaeus^{lat} // ἀρξάμενον Φ^{45} 33 36 81 307 453 610 614 945 1175 1409 1678
1891 2344 Byz [L P] Lect Ps-Athanasius Didymus^{dub} Chrysostom

⁹ **33** NO P: WH AD // P: TR NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^o **35** P: NJB ^o **36** P: TOB ^p **38** P:
NIV TOB

34 οὐκ ... προσωπολήμπτης ὁ θεός Dt 10.17; 2 Chr 19.7; Ro 2.11; Ga 2.6; Eph 6.9; Col 3.25;
1 Pe 1.17 **35** Jn 9.31 **36** τὸν ... ἀπέστειλεν Ps 107.20; 147.18 εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην Is 52.7;
Na 1.15 διὰ ... κύριος Re 17.14; 19.16 **37** Mt 4.12, 17; Mk 1.14 **38** ἔχρισεν ... πνεύματι ἀγίῳ Is 61.1;
Lk 4.18 ὁ θεός ἦν μετ' αὐτοῦ Jn 3.2

κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου, **40** τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν [ἐν] τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ¹² καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, **41** οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσιν τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστήναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. **42** καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ νεκρῶν. **43** τούτῳ πάντες οἱ προφήται μαρτυροῦσιν ἄφθαι ἀμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.⁹

Gentiles Receive the Holy Spirit

44 Ἐτι λαλούντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. **45** καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθαν τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται. **46** ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη Πέτρος, **47** Μήτι τὸ ὕδωρ δύναται κωλύσαι τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; **48** προσέταξεν δὲ αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ βαπτισθῆναι¹³. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.¹

¹² **40** [C] ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ⁸* C I 1977 // τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ⁷⁴ ⁸² A B D² E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect it^{8r}. c. dem. e. g⁸. p. ph. ro. w vg Irenaeus^{lat} Didymus^{dub} Chrysostom // μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν D⁸ it^d. l. 1

¹³ **48** [B] ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ βαπτισθῆναι ⁷⁴ ⁸ A B E 81^c 181 (1175 omit Χριστοῦ) it^{8r}. c. dem. e. g⁸. (ph). ro. w vg^{ww}. st syr^h cop^{sa}. bo. meg arm^{miss} eth slav Cyril-Jerusalem Chrysostom; Rebaptism Jerome // βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι

⁹ **43** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ⁴⁸ P: WH AD NA M RSV REB NRSV

39 κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου Dt 21.22 **40-41** ἔδωκεν ... ἡμῖν Jn 14.19, 22 **41** ἡμῖν ... νεκρῶν Lk 24.30, 42; Jn 21.12-13; Ac 1.4 **42** οὗτος ... νεκρῶν Ac 17.31; Ro 14.9; 2 Tm 4.1; 1 Pe 4.5 **43** Is 33.24; 53.5-6; Jr 31.34; Dn 9.24 **44** Ac 11.15; 15.8 **46** ἤκουον ... θεόν Mk 16.17; Ac 2.4, 11; 19.6 **47** Μήτι ... βαπτισθῆναι τούτους Ac 8.36 **48** προσέταξεν ... βαπτισθῆναι Ac 19.5 τότε ... ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς Jn 4.40

Peter's Report to the Church at Jerusalem

11 Ἦκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. **2** ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱερουσαλήμ, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς¹ **3** λέγοντες ὅτι Εἰσῆλθες πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.^a **4** Ἀρξάμενος δὲ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς λέγων,^b **5** Ἐγὼ ἦμην ἐν πόλει Ἰόππη προσευχόμενος καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὄραμα, καταβαῖνον σκευὸς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρι ἐμοῦ. **6** εἰς ἣν ἀτειύσας κατενόουν καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετά καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. **7** ἤκουσα δὲ καὶ φωνῆς λεγούσης μοι, Ἄναστás, Πέτρε, θύσον καὶ φάγε. **8** εἶπον δέ, Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. **9** ἀπεκρίθη δὲ φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Ἄ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν, σὺ μὴ κοίνου. **10** τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ ἀνεσπίασθη

Ἰησοῦ Χριστοῦ Ψ 33 36 307 453 610 614 945 1678 1739 1891 2344 / 60 (I 591 omit Χριστοῦ) / 1178 // βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Byz^{pl} [L P] Lect^{pl}. AD (I 170 τοῦ θεοῦ) vg^{ms} // βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Byz^{pl} Lect^{pl} (I 1021 εἰς τὸ ὄνομα) // βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ D (81* transposes βαπτισθῆναι after Χριστοῦ) (1409 Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου) it^{d, p} vg^{cl} syr^p (arm^{ms}) (geo)

¹ **2** {A} ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱερουσαλήμ, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς $\Phi^{45, 74}$ κ A B 81 181 it^{ar, c, dem, l, ph} vg syr^p (cop^{sa, bo}) arm (eth) geo (slav) Jerome // ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς E 36 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 / 60 it^{c, eub} Chrysostom // καὶ ὅτε ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς Ψ 33 614 1409 2344 Byz [L P] Lect (I 591 ἐκρίνοντο; I 593 διεκρίναντο; I 921 Πέτρος ἀνέβη) // ὁ μὲν οὖν Πέτρος διὰ ἰκανοῦ χρόνου ἠθέλησε πορευθῆναι εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ προσφωνήσας τοὺς ἀδελφούς καὶ ἐπιστηρίξας αὐτοὺς πολὺν λόγον ποιούμενος διὰ τῶν χωρῶν διδάσκων αὐτοῖς· ὃς καὶ κατήντησεν αὐτοῖς καὶ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ ἐκ περιτομῆς ἀδελφοὶ διεκρίνοντο πρὸς αὐτόν D it^{d, p, ro, w} vg^{ms} (syr^h with *) (cop^{mez})

¹ 3 SP: NA // P: M Seg FC NIV VP ¹4 P: TEV TOB REB

πάλιν ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.^c **11** καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἦμεν², ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρὸς με. **12** εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμά μοι συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρίναντα³. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἕξ ἀδελφοὶ οὗτοι καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. **13** ἀπήγγειλεν δὲ ἡμῖν πῶς εἶδεν [τὸν] ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα, Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, **14** ὃς λαλήσει ῥήματα πρὸς σέ ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.^d **15** ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν ἐπέπεσεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. **16** ἐμνήσθη δὲ τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου ὡς ἔλεγεν, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. **17** εἰ οὖν τὴν ἴσιν δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς⁴ ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασι ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγὼ τίς ἤμην δυνατὸς κωλύσαι τὸν θεόν⁵;^e **18** ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἠσύχασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν λέγοντες, Ἄρα καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν εἰς ζωὴν ἔδωκεν!

² **11** {C} ἦμεν Φ^{74} \aleph A B D 181 / 884 / 1178 it^{ar} vg^{ms} arm^{ms} // ἦμην Φ^{45} E Ψ 33 36 81 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 1441 it^c. dem. e. g. g. l. p. ph. ro. w vg syrⁿ. h cop^{sa}. bo. meg arm^{ms} eth geo slav Chrysostom // ἦσαν it^d

³ **12** {C} μηδὲν διακρίναντα (Φ^{74} ἀνακρίναντα) \aleph^2 A B 33 81 181 945 1739 1891 2344^{vid} // μηδὲν διακρίνοντα \aleph^* E Ψ 36 307 610 1175 1678 // μηδὲν διακρίνονμενον 453 614 1409 Byz [L P] / 884 / 1178 / 1441 Chrysostom // omit Φ^{45vid} D it^d. l. p^{*} syrⁿ

⁴ **17** {A} ὁ θεός Φ^{74} \aleph A B E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 884 / 1178 / 1441 it^{ar}. c. dem. e. g. g. p. ph. ro. w vg syr^p. h cop^{sa}. bo. meg arm eth geo slav Didymus^{lat} Didymus^{dub} Chrysostom; Jerome // omit D it^d vg^{ms} Rebaptism Augustine

⁵ **17** {A} θεόν Φ^{74} \aleph A B E Ψ 33^{vid} 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 884 / 1178 / 1441 it^c. dem. e. g. g. (ph) vg syr^p cop^{sa}. bo arm eth geo slav Didymus^{dub} Chrysostom; Ambrose Jerome // θεὸν τοῦ μὴ δοῦναι αὐτοῖς

^c **10** SP: NA // P: NIV NJB ^d **14** P: NIV NJB ^e **17** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB REB / **18** P: AD NA M RSV

12 ἦλθον ... οὗτοι Ac 10.23, 45 **13** Ac 10.3-5, 22, 30-32 **14** ὃς λαλήσει ῥήματα πρὸς σέ Ac 10.22 σωθήσῃ ... σου Ac 16.31 **15** Ac 10.44 ἐπέπεσεν ... ἀρχῇ Ac 2.4 **16** Ac 1.5 **18** Ἄρα ... ἔδωκεν Ac 13.48; 14.27

The Church at Antioch

19 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ διήλθον ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίους. 20 ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες ἐλθόντες εἰς Ἀντιόχειαν ἐλάλουν καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνιστὰς⁶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον Ἰησοῦν. 21 καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν, πολὺς τε ἀριθμὸς ὁ πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον.⁸ 22 ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὠτα τῆς ἐκκλησίας τῆς οὔσης ἐν Ἱερουσαλήμ περὶ αὐτῶν καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρναβᾶν [διελθεῖν]⁷ ἕως Ἀντιοχείας. 23 ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν [τὴν] τοῦ θεοῦ, ἐχάρη καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ⁸, 24 ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἰκανὸς τῷ κυρίῳ.^h 25 ἐξῆλθεν δὲ εἰς Ταρσὸν ἀναζητῆσαι Σαῦλον, 26 καὶ εὐρῶν ἤγαγεν εἰς Ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοῖς καὶ ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὄχλον ἰκανόν, χρηματίσαι τε πρώτως ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.ⁱ

πνεῦμα ἅγιον πιστεύσασιν ἐπ' αὐτῷ D it^(ar), d, (p), (ph), (ro), (w) (sy^h with *) (cop^{meg}) (Augustine)

⁶ 20 [C] Ἑλληνιστὰς B D² E Ψ 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect geo Chrysostom // Ἑλληνας Φ⁷⁴ Σ² A D* arm slav // Εὐαγγελίστας N*

⁷ 22 [C] διελθεῖν DE Ψ 33 36 181 307 453 610 614 945 (1175 διελθεῖν after Ἀντιοχείας) 1409 1678 2344 Byz [L P] Lect (I 1365* ἐλθεῖν) it^{d, e, g, p, ro²} syr^h cop^{sa, meg} slav Chrysostom // omit Φ⁷⁴ Σ A B 81 1739 1891 it^{ar, c, dem, ph, ro*}, w vg syr^p cop^{bo} arm eth geo

⁸ 23 [B] τῷ κυρίῳ Φ⁷⁴ Σ A D E 36 81 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect cop^{sa^{ms}} eth Chrysostom // ἐν τῷ κυρίῳ B Ψ 181 it^{ar, c, d, dem, e}, g, p, ph, ro, w vg cop^{sa^{ms}}, bo, meg arm geo slav

^{*} 21 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB ^h 24 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB REB ⁱ 26 NO P: TR // S: NJB TOB // MS: WH

19 Ac 8.1-4 20 ἐλάλουν ... Ἰησοῦν Jn 7.35 21 πολὺς ... κύριον Ac 2.41; 4.4; 5.14; 6.7; 11.24; 21.20 23 παρεκάλει ... κυρίῳ Ac 13.43; 14.22 24 ἀνὴρ ... πίστεως Ac 6.5 προσετέθη ... κυρίῳ Ac 2.41; 4.4; 5.14; 6.7; 11.21; 21.20 25 ἐξῆλθεν ... Σαῦλον Ac 9.30

27 Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατήλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφήται εἰς Ἀντιόχειαν. 28 ἀναστὰς δὲ⁹ εἰς ἕξ αὐτῶν ὀνόματι Ἄγαθος ἐσήμανεν⁹ διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μεγάλην μέλλειν ἔσσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἣτις ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου. 29 τῶν δὲ μαθητῶν, καθὼς εὐπορεῖτό τις, ὤρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς. 30 ὁ καὶ ἐποίησαν ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρναβᾶ καὶ Σαύλου.^k

James Killed and Peter Imprisoned

12 Κατ' ἐκείνους δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινος τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. 2 ἀνεῖλεν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρη.^a 3 ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστόν ἐστιν τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον, – ἦσαν δὲ [αἱ] ἡμέραι τῶν ἀζύμων – 4 ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν παραδοῦς τέσσαρσιν τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ.^b 5 ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενωῶς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ.^c

Peter Delivered from Prison

6 Ὅτε δὲ ἤμελλεν προαγαγεῖν αὐτὸν ὁ Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρα-

⁹ 28 {A} ἀναστὰς δὲ ... ἐσήμανεν Φ^{74} \aleph A E 33^{vid} 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] l 60 l 592 l 895^{supp} l 1178 l 1365^{supp} l 1441 l^{AD} it^c b¹⁶ eth Chrysostom; Vigilius // ἀναστὰς δὲ ... ἐσήμαιεν B (Ψ ὅς ἐσήμαιεν) i^{tr}. c. dem. ph. ro. w vg // ἦν δὲ πολλὴ ἀγαλλίασις· συνεστραμμένων δὲ ἡμῶν ἔφη εἰς ... σημαίων D it^d. p (cop^{msc}) Augustine

^k 30 P: WH AD M RSV NRSV

^a 12.2 SP: NA // P: Lu ^b 4 P: NIV ^c 5 NO P: WH AD M Lu // P: TR NA RSV Seg NIV NJB TOB REB NRSV

27 προφήται εἰς Ἀντιόχειαν Ac 13.1; 15.32 28 εἰς ... Ἄγαθος Ac 21.10 30 Ac 12.25

12.4 ὃν ... φυλακὴν Ac 4.3 5 προσευχὴ ... αὐτοῦ Jas 5.16

τιωτῶν δεδεμένος ἀλύσειν δυσὶν φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν. **7** καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν λέγων, Ἄνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσαν αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. **8** εἶπεν δὲ ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν, Ζῶσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλια σου. ἐποίησεν δὲ οὕτως. καὶ λέγει αὐτῷ, Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι. **9** καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθὲς ἐστὶν τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου· ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν. **10** διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθαν ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρὰν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἣτις αὐτομάτῃ ἠνοίγη αὐτοῖς καὶ ἐξελθόντες¹ προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ.^d **11** καὶ ὁ Πέτρος ἐν ἑαυτῷ γενόμενος εἶπεν, Νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλεν [ὁ] κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων.^e **12** συνιδῶν τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι.^f **13** κρούσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθεν παιδίσκη ὑπακοῦσαι ὀνόματι Ῥόδη, **14** καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξεν τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἐστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. **15** οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπαν, Μαίνη. ἡ δὲ διῆσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἔλεγον, Ὁ ἄγγελός ἐστιν αὐτοῦ.^g **16** ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδαν αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. **17** κατασείσας δὲ

¹ **10** [A] ἐξελθόντες $\Phi^{74} \aleph$ A B E 33 81 181 614 945 1175 1409 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect it^{ar.} c. dem. e. gig. ph. r. ro. w vg syr^{p.} h cop^{sa.} bo arm eth geo slav Chrysostom; Lucifer || εἰσελθόντες Ψ 36 307 453 610 1678 || ἐξελθόντες κατέβησαν τοὺς ἐπτὰ βαθμοὺς καὶ D it^{d.} (p) (cop^{meg})

^d **10** SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP REB ^e **11** P: RSV TEV FC NIV VP Lu NJB NRSV ^f **12** P: TR ^g **15** P: TEV FC NIV VP REB

6 φύλακες ... φυλακὴν Ac 5.23 **10** Ac 5.19
Μαίνη Ac 26.24 Ὁ ἄγγελός ἐστιν αὐτοῦ Mt 18.10

12 Ἰωάννου ... Μάρκου Ac 12.25; 15.37 **15** οἱ ...
17 κατασείσας ... σιγᾶν Ac 13.16; 19.33; 21.40

αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν διηγήσατο [αὐτοῖς] πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς εἶπέν τε, Ἄπαγγείλατε Ἰακώβω καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.^h

18 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. **19** Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὐρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι,ⁱ καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Καισάρειαν διέτριβεν.^k

The Death of Herod

20 Ἦν δὲ θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρήσαν πρὸς αὐτὸν καὶ πείσαντες Βλάστου, τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ἤτοῦντο εἰρήμην διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.^l

21 τακτῇ δὲ ἡμέρα ὁ Ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν [καὶ] καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς, **22** ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου.^m **23** παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκεν τὴν δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος² ἐξέψυξεν.ⁿ

24 Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ἠύξανεν καὶ ἐπληθύνετο.^o **25** Βαρναβᾶς δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ.³

² **23** {A} γενόμενος σκωληκόβρωτος Φ^{74} \aleph A B E Ψ 33^{vid} 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 884 / 1178 it^{ar.} c. dem. e. g. g. p. ph. ro. w vg syr^{(p).} h cop^{sa.} bo arm eth geo slav Basil Chrysostom; Ambrosiaster Lucifer // καταβάς ἀπὸ τοῦ βήματος γενόμενος σκωληκόβρωτος ἔτι ζῶν καὶ οὕτως D it^d (cop^{meg})

³ **25** {C} εἰς Ἱερουσαλήμ \aleph B 81 1409 Byz [L P] Lect^{pt} syr^h meg slav Chrysostom^{mss} // ἀπὸ Ἱερουσαλήμ D Ψ 36 181 307 453 610 614 1678 Lect^{pt} it^{ar.} c. d. dem. g. g. p. h. ro vg cop^{bo.} meg Chrysostom^{ms} // ἐξ Ἱερουσαλήμ Φ^{74} A 33 2344 cop^{sa} mss eth Chrysostom // ἐξ Ἱερουσαλήμ εἰς Ἀντιόχειαν (E 1175 ἀπό for ἐξ) 945 1739 1891 (I 1178 ἀπό for ἐξ) /^{AD} it^{c.} p. w syr^p cop^{sa}

^h **17** NO P: TR WH AD // S: Lu ' **19** P: TEV REB // S: NIV // ⁱ NO P: TR M NIV // P: WH AD NA RSV Seg Lu NRSV ' **20** P: TR TEV FC NIV // ^k **22** P: FC // ^l **23** NO P: TR AD // SP: WH // ^o **24** P: RSV TEV Seg FC NIV VP NJB

18-19 ἦν ... εὐρών Ac 5.22-24 **20** διὰ ... βασιλικῆς 1 Kgs 5.11; Eze 27.17 **22** Eze 28.2 **23** ἐπάταξεν ... θεῷ Dn 5.20 **24** Ac 6.7; 19.20 **25** Βαρναβᾶς ... διακονίαν Ac 11.29-30

πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον.^p

Barnabas and Saul Commissioned

13 Ἦσαν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι ὃ τε Βαρναβᾶς καὶ Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναὴν τε Ἡρώδου τοῦ τετραάρχου σύντροφος καὶ Σαῦλος. **2** λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρναβᾶν καὶ Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτοῖς.^a **3** τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν.^b

The Apostles Preach in Cyprus

4 Αὐτοὶ μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος κατήλθον εἰς Σελεύκειαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς Κύπρον^c **5** καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμίῃ κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην.^d **6** διελθόντες δὲ ὅλην τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εὔρον ἄνδρα τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον ᾧ ὄνομα Βαριησοῦ **7** ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρναβᾶν καὶ Σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. **8** ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. **9** Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἀγίου

^p 25 P: AD M // MS: Seg NJB

^a 13.1 P: TEV FC VP ^b 3 NO P: TR AD // P: WH NA M RSV Seg REB NRSV ^c 4 P: Seg ^d 5 SP: WH NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB

25 Ἰωάννην ... Μάρκον Ac 12.12; 15.37

13.1 Ἦσαν ... προφῆται Ac 11.27; 15.32 2 Ἀφορίσατε ... αὐτοῖς Ac 9.15; Ga 1.15-16
3 νηστεύσαντες ... αὐτοῖς Ac 6.6; 14.23 4 ἀπέπλευσαν εἰς Κύπρον Ac 15.39 5 εἶχον ... ὑπηρέτην
Ac 12.25; 13.13; 15.39 8 2 Tm 3.8

ἀτενίσας εἰς αὐτὸν **10** εἶπεν, ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥαδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς [τοῦ] κυρίου τὰς εὐθείας; **11** καὶ νῦν ἰδοὺ χεῖρ κυρίου ἐπὶ σέ καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ.^ε παραχρῆμά τε ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκοτός καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. **12** τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός ἐπίστευσεν ἐκπλησσομένος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου!

Paul and Barnabas at Antioch of Pisidia

13 Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ Παῦλον ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας, Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα.^ε **14** αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τὴν Πισιδίαν, καὶ [εἰσε]λθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. **15** μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυναγωγοὶ πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, Ἄνδρες ἀδελφοί, εἴ τίς ἐστὶν ἐν ὑμῖν λόγος παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε.^η **16** ἀναστὰς δὲ Παῦλος καὶ κατασείσας τὴν χειρὶ εἶπεν.^ι

Ἄνδρες Ἰσραηλίται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν, ἀκούσατε. **17** ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν καὶ τὸν λαὸν ὑψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτου καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, **18** καὶ ὡς τεσσερακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν¹ αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ **19** καὶ καθελὼν

¹ **18** [C] ἐτροποφόρησεν **8** B C² D 36 81 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* it^{ar, c, dem, p, ph, ro} vg syr^{hst} (Apostolic Constitutions) Chrysostom

^ε **11** P: WH TEV FC NIV VP / **12** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^ε **13** P: Seg ^η **15** SP: NA // P: M Seg FC NIV VP ^ι **16** NO P: TR WH AD M RSV FC NIV VP Lu // S: NJB

10 διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Pr 10.9 τὰς ὁδοὺς ... εὐθείας Ho 14.9 **11** Ac 9.8; 22.11 **13** Ἰωάννης ... Ἱεροσόλυμα Ac 13.5; 15.38 **15** τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου Ac 15.21 **16** κατασείσας τὴν χειρὶ Ac 12.17; 19.33; 21.40 Ἄνδρες ... θεόν Ac 13.26 **17** μετὰ ... ἐξήγαγεν ... αὐτῆς Ex 6.1, 6; 12.51 **18** Ex 16.35; Nu 14.34 **19** Dt 7.1

ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῆ Χανάαν κατεκληρονόμησεν τὴν γῆν αὐτῶν^{2k} **20** ὡς ἔτεσιν τετρακοσίοις καὶ πενήκοντα.^l καὶ μετὰ ταῦτα³ ἔδωκεν κριτὰς ἕως Σαμουὴλ [τοῦ] προφήτου.^m **21** κάκειθεν ἠτήσαντο βασιλέα καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἀνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ἔτη τεσσεράκοντα, **22** καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἤγειρεν τὸν Δαυὶδ αὐτοῖς εἰς βασιλέα ᾧ καὶ εἶπεν μαρτυρήσας, **Εὐρον Δαυὶδ** τὸν τοῦ Ἰεσσαί, **ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου,** ὅς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου.ⁿ **23** τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγεν⁴ τῷ Ἰσραὴλ σωτήρα Ἰησοῦν, **24** προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. **25** ὡς δὲ ἐπλήρου Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγεν, **Τί ἐμέ⁵ ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ· ἀλλ'**

Hesychius // ἐτροφοφόρησεν (see Dt 1.31) Φ^{74} A C* E Ψ 33 181 1175 / 809 / 938 / 1364 it^{d, e, gig} syr^{p, h} cop^{sa, bo, meg} arm eth geo slav

² **19** [B] τὴν γῆν αὐτῶν Φ^{74} Σ B Ψ 33 81 181 1175 2344 / 165 cop^{sa}ms // αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν A C D² E (36 307 453 610 1678 omit αὐτῶν) 614 945 1409 1739 1891 Byz [L P] *Lect* (I 884 τῆς ἐπαγγελίας for αὐτῶν) it^{ar, c, dem, e, gig, p, ph, ro, w} vg syr^p cop^{sa}ms, bo arm eth geo slav Chrysostom // τὴν γῆν τῶν ἀλλοφύλων D* it^d syr^h with * cop^{meg}

³ **20** [C] ὡς ἔτεσιν τετρακοσίοις καὶ πενήκοντα. καὶ μετὰ ταῦτα Φ^{74} Σ A B C 33 36 81 181 307 453 610 1175 1409 1678 2344 it^{ar, c, dem, p, ph, ro, w} vg cop^{(bo), (meg)} arm geo slav^{ms} // καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσιν τετρακοσίοις καὶ πενήκοντα D² E Ψ 945 1739 1891 Byz [L P] *Lect* (I 603 τριακοσίοις) it^c eth slav^{ms} Chrysostom; Greek ms^{acc.} to Bede // καὶ ἕως ἔτεσιν τετρακοσίοις καὶ πενήκοντα D* (it^{d, gig} cop^{sa} syr^h ὡς) // ἔτεσιν τετρακοσίοις καὶ πενήκοντα καὶ 614 (syr^p)

⁴ **23** [B] ἤγαγεν Φ^{74} Σ A B E Ψ 81 1175 1409 Byz [L P] *Lect* (I 1365 ἀνήγαγε) it^{ar, c, dem, e, p, ph, ro, w} vg cop^{bo} eth Athanasius Chrysostom^{1/2}; Augustine // ἤγειρε C D 33 36 181 307 453 610 614 945 1678 1891 2344 / 921 / 1178 it^{d, gig} vg^{ms} syr^{p, h} cop^{sa, meg} arm geo slav Chrysostom^{1/2} Theodoret // omit 1739

⁵ **25** [B] Τί ἐμέ Φ^{74} Σ A B E (33 81 με) 1175 cop^{sa, meg} eth Augustine Quodvult-deus^{1/2} // Τίνα με Φ^{45} C D Ψ 36 181 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 2344

^l **19** Comma: RSV Seg // Semicolon: Lu // Colon: TOB // Period: TEV FC^{me} NIV VP // Different text: TR AD Seg^{me} FC^{me} NJB^{me} / **20** P: TEV FC NIV VP // ^m P: REB ⁿ **22** P: M Seg NIV

19 κατεκληρονόμησεν ... αὐτῶν Jos 14.1 **20** μετὰ ... κριτὰς Jdg 2.16 ἕως ... προφήτου 1 Sm 3.20 **21** κάκειθεν ... βασιλέα 1 Sm 8.5, 19 ἔδωκεν ... Βενιαμίν 1 Sm 10.20-21, 24; 11.15 **22** μεταστήσας αὐτόν 1 Sm 13.14 ἤγειρεν ... βασιλέα 1 Sm 16.12-13 Εὐρον Δαυὶδ Ps 89.20 ἀνδρα ... καρδίαν μου 1 Sm 13.14 ὅς ... θελήματά μου Is 44.28 **23** τούτου ... σωτήρα 2 Sm 7.12; Is 11.1 **24** Mt 3.1-2, 5; Mk 1.4-5; Lk 3.3 **25** Τί ... εἰμὶ ἐγώ Jn 1.20

ιδου ἔρχεται μετ' ἐμέ οὐ οὐκ εἰμι ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.⁹

26 Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ἡμῖν⁶ ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἐξαπεστάλη. **27** οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς φωνὰς⁷ τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας κρίναντες⁷ ἐπλήρωσαν, **28** καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐρόντες ἠτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. **29** ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. **30** ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, **31** ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ, οἵτινες [νῦν] εἰσιν μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν.⁹ **32** καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, **33** ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκεν τοῖς τέκνοις [αὐτῶν] ἡμῖν⁸

Byz [L P] *Lect* (I 751 omit με) it^{ar}, c, d, dem, e, ggg, p, ph, ro, w vg syr^{p, h} cop^{bo} slav Chrysostom; Quodvultdeus^{1/2}

⁶ **26** [B] ἡμῖν Φ^{74} \aleph A B D Ψ 33 81 614 2344^{vid} it^{d, sin} syr^{hmg} cop^{sa, meg} // ὑμῖν Φ^{45} C E 36 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1881 Byz [L P] *Lect* it^{ar}, c, dem, e, ggg, p, ph, ro, t, w vg syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo slav Chrysostom

⁷ **27** [A] τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς φωνὰς ... κρίναντες $\Phi^{45, 74}$ \aleph A B C (D² ἀγνοοῦντες) Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* (I 1364 I 1365 I 1441 κρίνοντες) it^(ar), c, dem, ggg, p, ph, ro, sin, t, w vg syr^h (cop^{sa, bo, meg}) arm geo slav Chrysostom // τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς γραφὰς ... κρίναντες E it^e syr^p // μὴ συνιέντες τὰς γραφὰς ... καὶ κρίναντες D^{*vid} it^d (eth)

⁸ **33** [C] αὐτῶν ἡμῖν C³ E 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* (I 1443 ὑμῖν by itacism?) it^e syr^{p, h} cop^{sa} arm geo (slav) Chrysostom; Greek ms^{acc. to Bebe} // ἡμῶν Φ^{74} \aleph A B C^{*} D (Ψ ὑμῶν by itacism?) 1409 it^{ar}, c, d, dem, (p), ph, ro, t, w vg cop^{meg} Hilary Ambrose // αὐτῶν 1175 it^{gss} cop^{bopt} // ὑμῶν ὑμῖν I 170^{vid} // omit cop^{bopt} eth

⁹ **25** NO P; TR WH AD M Lu // SP: NA ⁹ **31** SP: NA // P: M Seg NIV VP NJB TOB REB

25 ἔρχεται ... λῦσαι Mt 3.11; Mk 1.7; Lk 3.16; Jn 1.27 **26** Ἄνδρες ... θεόν Ac 13.16 **27** Ac 3.17 **28** μηδεμίαν ... εὐρόντες Mt 26.60; Mk 14.55, 56, 59; 15.14; Lk 23.4, 14, 15, 22; Jn 18.38; 19.4, 6 ἠτήσαντο ... αὐτόν Mt 27.22-23; Mk 15.13-14; Lk 23.21, 23; Jn 19.6, 7, 15 **29** καθελόντες ... μνημεῖον Mt 27.59-60; Mk 15.46; Lk 23.53; Jn 19.38, 41-42 **30** ὁ δὲ ... νεκρῶν Ac 2.24, 32; 3.15; 4.10; 5.30; 10.40; 17.31 **31** ὃς ὤφθη ... εἰς Ἱερουσαλήμ Ac 1.3 οἵτινες ... μάρτυρες αὐτοῦ Lk 24.48; Ac 1.8; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39, 41 **32-33** ἡμεῖς ... Ἰησοῦν Ac 13.23

ἀναστήσας Ἰησοῦν ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γέγραπται τῷ δευτέρῳ⁹,

Υἱός μου εἶ σύ,

ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.⁹

34 ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἶρηκεν ὅτι

Δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά.⁷

35 διότι καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει,

Οὐ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.⁵

36 Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδεν διαφθοράν· **37** ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδεν διαφθοράν· **38** γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, **39** ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιούται.⁴

40 βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ¹⁰ τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις,

41 Ἴδετε, οἱ καταφρονηταί,

καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε,

ὅτι ἔργον ἐργάζομαι ἐγὼ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν,

ἔργον ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.^v

⁹ **33** {B} τῷ ψαλμῷ γέγραπται τῷ δευτέρῳ Ϝ⁷⁴ N A B C Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1678 1739 1891 2344 arm geo // τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται E 614 1409 Byz [L P] / 156 / 170 / 1617 / 883 / 1178 (/ 1443 τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ) it^{ar}. c. dem. e. p. ph. no. 1 vg slav Chrysostom; (Ambrose^{1/2}) Bede^{2/3} // τῷ πρώτῳ ψαλμῷ γέγραπται D it^d. g^{gg} (Origen); Hilary Cassiodorus Latin mss^{acc.} to Bede // τῷ ψαλμῷ γέγραπται 1175 (Hesychius); Bede^{1/3} // τοῖς ψαλμοῖς γέγραπται Ϝ^{45vid} (Ambrose^{1/2} προφήταις for ψαλμοῖς)

¹⁰ **40** {B} ἐπέλθῃ Ϝ⁷⁴ N² (N* ἀπέλθῃ) B D 33 36 307 453 610 1678 2344 it^d vgst // ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς A C E Ψ 097 81 181 (614 ἐφ' ὑμᾶς after προφήταις) 945 1175 1409 1739 1891 Byz [L P] / 1178 it^{ar}. c. dem. e. g^{gg}. p. ph. ro. w vg^{cl}. ww syr^p. h cop^{sa}. bo. meg arm eth geo slav Basil Chrysostom

⁴ **33** P: Seg TOB '34 P: Seg TOB '35 P: Seg NIV TOB '37 P: Seg NIV NJB '39 P: NJB TOB '41 NO P: WH

33 Υἱός ... σε Ps 2.7 (He 1.5; 5.5) **34** Δώσω ... πιστά Is 55.3 LXX **35** Οὐ ... διαφθοράν Ps 16.10 LXX **36** Δαυὶδ ... αὐτοῦ 1 Kgs 2.10; Ac 2.29 προσετέθη ... αὐτοῦ Jdg 2.10 **38** διὰ ... καταγγέλλεται Ac 10.43 ἀπὸ ... δικαιωθῆναι He 9.9 **39** ἐν ... δικαιούται Ro 4.25; 6.7; 10.4 **41** Hab 1.5 LXX

42 Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν¹¹ παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον¹² λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. 43 λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρναβᾶ¹³, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ^{14, w}

44 Τῷ δὲ ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου¹⁵. 45 ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ Παύλου λαλουμένοις βλασφημοῦντες¹⁶. 46 παρρησιασάμενοί τε ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρναβᾶς εἶπαν, Ὑμῖν

¹¹ 42 {A} αὐτῶν Φ^{74} Σ A B C D E Ψ 097 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 2344 / 1178^{1/2} it^{ar, c, d, dem, e, g, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo, meg} arm slav^{ms} Chrysostom^{lem} // ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων Byz^{pt} [P] // αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων 1409 Byz^{pt} [L] / 1178^{1/2} slav^{ms}

¹² 42 {B} παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον Φ^{74} Σ A C Ψ 097 33 (36 307 453 610 1678 παρεκάλουν *after* σάββατον) 81 181 614 945 1175 1739 1891 2344 / 1178^{1/2} it^{ar, c, d, dem, g, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sa, meg} arm (eth) slav^{ms} Chrysostom^{lem} // παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον 1409 Byz [L P] / 1178^{1/2} geo slav^{ms} // εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον ἡξίουν B cop^{bo} // εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον E it^c // παρεκάλουν εἰς τὸ ἐξῆς σάββατον D

¹³ 43 {A} Βαρναβᾶ Φ^{74} Σ A B C D E Ψ 097 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 60 / 1178 it^{ar, c, d, dem, e, g, p, ph, ro, w} vg cop^{sa, bo, meg} arm eth geo slav Chrysostom // Βαρναβᾶ ἀξιούντες βαπτισθῆναι 614 syr^h with *

¹⁴ 43 {A} θεοῦ. Φ^{74} Σ A B C Ψ 097 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 60 / 1178 it^{ar, c, dem, (g, p, ph, ro)} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom // θεοῦ. ἐγένετο δὲ καθ' ὅλης τῆς πόλεως διελθεῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ D (it^d) (syr^{h, meg}) // θεοῦ. ἐγένετο δὲ κατὰ πᾶσαν πόλιν φημισθῆναι τὸν λόγον E it^{c, w} (cop^{meg}) Greek ms^{acc. to Bede}

¹⁵ 44 {C} τὸν λόγον τοῦ κυρίου Φ^{74} Σ A B² 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 / 1178 it^{ar, c, g, p, ro, w} vg^{ww, st} cop^{sa} geo // τὸν λόγον τοῦ θεοῦ B* C E Ψ 614 Byz [L P] / 60 it^{dem, c, ph} vg^{cl} syr^{p, h} cop^{bo} arm slav Chrysostom // Παύλου πολὺν τε λόγον ποιησαμένου περὶ τοῦ κυρίου D it^d (cop^{meg})

¹⁶ 45 {B} βλασφημοῦντες Φ^{74} Σ A B C L Ψ 33 36 81 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 / 1178 it^{ar, c, dem, p², ph, ro, w} vg syr^p cop^{sa, bo, meg} arm eth^{pp} geo slav // ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες D 097 181. 614 Byz [P] / 60 it^{d, p*} syr^h (ethTH) Chrysostom // ἐναντιούμενοι καὶ βλασφημοῦντες E it^{c, g, h}

* 43 NO P: AD M // SP: WH NA // S: NJB TOB

ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. **47** οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος,

Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν

τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.^x

48 ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου¹⁷ καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.^y **49** διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας.^z **50** οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ Βαρναβᾶν καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. **51** οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κοινορτὸν τῶν ποδῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἰκόνιον, **52** οἳ τε μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.^{aa}

Paul and Barnabas at Iconium

14 Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.^a **2** οἱ δὲ ἀπειθήσαντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν.^b **3** ἰκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι [ἐπὶ] τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ,

¹⁷ **48** [C] τὸν λόγον τοῦ κυρίου $\mathfrak{P}^{45,74}$ \mathfrak{S} A C Ψ 33 36 81 181 307 610 945 1175 1409 1739 1891 2344 Byz [L P] it^c. d. dem. c. ggg. p. ph. ro. w vg cop^{samss}, meg arm geo slav^{ms} Chrysostom; Augustine^{1/2} // τὸν λόγον τοῦ θεοῦ B D E 453 I 60 cop^{samss}, bo Augustine^{1/2} // τὸν θεόν 614 I 1178 (it^{sr} τὸν κύριον) syr^{p,h}

^a **47** P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV ^b **48** P: TEV Seg FC NIV TOB ^c **49** P: NJB ^{aa} **52** P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^a **14.1** P: NJB ^b **2** P: NJB

46 ἐπειδὴ ... ζωῆς Lk 7.30 ἐπειδὴ ... ἔθνη Ac 18.6 **47** Τέθεικά ... γῆς Is 49.6 **48** Ac 11.18 **50** γυναῖκας ... πρώτους Ac 17.4, 12 **51** ἐκτιναξάμενοι ... αὐτοὺς Mt 10.14; Mk 6.11; Lk 9.5; 10.11; Ac 18.6

14.2 Ac 13.45 **3** τῷ κυρίῳ ... αὐτῶν Mk 16.20; Ac 19.11; He 2.4

διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν.^c **4** ἐσχίσθη δὲ τὸ πλήθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.^d **5** ὡς δὲ ἐγένετο ὄρμη τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, **6** συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας Λύστραν καὶ Δέρβην καὶ τὴν περίχωρον, **7** κάκεῖ εὐαγγελιζόμενοι ἦσαν.^e

Paul and Barnabas at Lystra

8 Καὶ τις ἀνὴρ ἀδύνατος ἐν Λύστροις τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὃς οὐδέποτε περιεπάτησεν. **9** οὗτος ἤκουσεν τοῦ Παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτεισας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι ἔχει πίστιν τοῦ σωθῆναι, **10** εἶπεν μεγάλη φωνῇ, Ἄνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἤλατο καὶ περιεπάτει.^f **11** οἱ τε ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν Παῦλος ἐπήραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκαοιστὶ λέγοντες, Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς, **12** ἐκάλουν τε τὸν Βαρναβᾶν Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγουμένος τοῦ λόγου. **13** ὃ τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελεν θύειν.^g **14** ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρναβᾶς καὶ Παῦλος διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐξεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον κράζοντες **15** καὶ λέγοντες,^h Ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ θεὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· **16** ὃς ἐν ταῖς παρωχημέναις γενεαῖς εἴασεν πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· **17** καίτοι οὐκ ἀμάρτυ-

^c 3 P: NJB ^d 4 P: TEV FC ^e 7 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV / ^f 10 P: Seg NIV NJB TOB ^g 13 SP: NA // P: TEV NIV REB ^h 15 P: M

5 ὄρμη ... αὐτούς Ac 14.19; 2 Tm 3.11 **6** Mt 10.23 **8** χωλός ... αὐτοῦ Jn 9.1; Ac 3.2 **9** ἰδὼν ... σωθῆναι Mt 9.28 **11** Οἱ θεοὶ ... ἡμᾶς Ac 28.6 **15** ἡμεῖς ... ἀνθρώποι Ac 10.26; Jas 5.17 θεὸν ... αὐτοῖς Ex 20.11; Ps 146.6 **16** Ac 17.30

ρον αὐτὸν ἀφήκεν ἀγαθουργῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ἕτεοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν.ⁱ **18** καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.^k

19 Ἐπήλθαν δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως νομίζοντες αὐτὸν τεθηκέναι. **20** κυκλωσάντων δὲ τῶν μαθητῶν αὐτὸν ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν.^l καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν σὺν τῷ Βαρναβᾶ εἰς Δέρβην.^m

The Return to Antioch in Syria

21 Εὐαγγελισάμενοι τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ εἰς Ἰκόνιον καὶ εἰς Ἀντιόχειαν **22** ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.ⁿ **23** χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς κατ' ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν.^o **24** καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον εἰς τὴν Παμφυλίαν **25** καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον¹ κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν^p **26** κάκειθεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν.^q **27** παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν

¹ **25** {B} λόγον B D 36 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 Byz [L P] Lect it^d vg^{ms} cop^{sa, bo, meq} (eth) Chrysostom // λόγον τοῦ κυρίου N A C Ψ 33 81 181 614 1409 2344^{vid} l 597 1680 1921 it^{ar, c, dem, l, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} with* arm slav // λόγον τοῦ θεοῦ Ϝ⁷⁴ E it^{e, giv} cop^{bo, ms} geo

¹⁷ P: FC VP ¹⁸ NO P: M // SP: WH // S: NJB ¹⁹ SP: NA // S: Seg Lu // ²⁰ NO P: TR WH AD NA RSV Seg Lu // P: M VP NJB REB NRSV ²² P: FC ²³ SP: NA // P: RSV TEV FC NJB TOB REB NRSV // S: VP ²⁵ P: NIV Lu ²⁶ P: TEV Seg FC NJB

17 οὐρανόθεν ... καρποφόρους Ps 147.8; Jr 5.24 **19** Ἐπήλθαν ... ὄχλους Ac 17.13 λιθάσαντες τὸν Παῦλον 2 Cor 11.25; 2 Tm 3.11 **22** l Tm 3.3 ἐπιστηρίζοντες ... μαθητῶν Ac 15.32; 18.23 παρακαλοῦντες ... πίστει Ac 11.23; 13.43 **23** προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν Ac 13.3 **26** εἰς Ἀντιόχειαν ... ἐπλήρωσαν Ac 13.1-2; 15.40 **27** παραγενόμενοι ... αὐτῶν Ac 15.4, 12

ἐκκλησίαν ἀνήγγελλον ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν καὶ ὅτι ἤνοιξεν τοῖς ἔθνεσιν θύραν πίστεως. **28** διέτριβον δὲ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.¹

The Council at Jerusalem

15 Καὶ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι Ἐὰν μὴ περιτμηθῆτε τῷ ἔθει τῷ Μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι. **2** γενομένης δὲ στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρναβᾶ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρναβᾶν καὶ τινὰς ἄλλους ἐξ αὐτῶν¹ πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.^a **3** Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διήρχοντο τὴν τε Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς.^b **4** παραγενομένοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ παρεδέχθησαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησεν μετ' αὐτῶν.^c **5** ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἵρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως.^d

¹ **2** [A] ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρναβᾶν καὶ τινὰς ἄλλους ἐξ αὐτῶν Φ^{74} (8 ἐξ αὐτῶν ἄλλους) A B C (E ἐτάξαντο) Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* (I 593 ἔταξαν ἀναβαίνειν καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν) $\text{it}^{(ar)}$, (c), (dem), e, (l), p, (ro) $\text{vg}^{(cl)}$ $\text{syr}^{(pl)}$, h (cop^{sa}, bo) arm eth geo (slav) Amphilochius Chrysostom; Jerome // ἔλεγεν γὰρ ὁ Παῦλος μένειν οὕτως καθὼς ἐπίστευσαν διςχυριζόμενος· οἱ δὲ ἐληλυθότες ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ παρήγγειλαν αὐτοῖς τῷ Παύλῳ καὶ Βαρναβᾶ καὶ τισιν ἄλλοις ἀναβαίνειν D (it^d , sig. ph, w) (syr^{hmg}) (cop^{meg})

^a **28** P: AD M RSV NRSV // MS: WH

^b **15.2** SP: WH // P: TEV FC VP NJB REB ^c **3** P: VP TOB REB ^d **4** P: NIV // S: NJB ^e **5** NO P: Lu NJB // S: TOB

²⁷ ἤνοιξεν ... πίστεως Ac 11.18; 13.47-48

15.1 Ga 5.2 Ἐάν ... Μωυσεως Lv 12.3 **2** ἔταξαν ... Ἱερουσαλήμ Ac 11.30; Ga 2.1 **4** Ac 14.27; 15.12

6 Συνήχθησαν τε οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι² ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου· **7** πολλῆς δὲ ζητήσεως γενομένης ἀναστάς Πέτρος³ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν ὑμῖν ἐξελέξατο ὁ θεὸς διὰ τοῦ στόματός μου ἀκούσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. **8** καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς δοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν **9** καὶ οὐθὲν διέκρινεν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. **10** νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; **11** ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κάκεῖνοι.⁸

12 Ἐσίγησεν δὲ⁴ πᾶν τὸ πλῆθος καὶ ἤκουον Βαρναβᾶ καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσιν δι' αὐτῶν.^h **13** Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων,ⁱ Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. **14** Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον

² **6** {A} πρεσβύτεροι Φ^{45vid} , ⁷⁴ \aleph A B C D E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* it^{ar, c, d, dem, e, gig, l, p, ph, ro, w} vg syr^p cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom // πρεσβύτεροι σὺν τῷ πλήθει 614 syr^h

³ **7** {A} ἀναστάς Πέτρος Φ^{74} \aleph A B C D² E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 (1175 ἀναστάς δέ) 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* it^{ar, c, dem, e, gig, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav (Apostolic Constitutions) Chrysostom // ἀνέστησεν ἐν πνεύματι Πέτρος καὶ D* (614 ἀναστάς Πέτρος ἐν πνεύματι ἀγίῳ) it^{d, l} (syr^{hmb}) // *after* γενομένης *add* τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρναβᾶ πρὸς αὐτούς· ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρναβᾶν καὶ τινὰς ἄλλους ἐξ αὐτῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους· γενόμενης ἀναστάς Πέτρος (*compare* 15.2) Φ^{45vid}

⁴ **12** {A} ἐσίγησεν δέ Φ^{74} \aleph A B (C 945 ἐσίγησαν) E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* (I 592 ἐσίγησαν *and omit* δέ, I 1364 ἐσίγησεν οὐ [*sic*]) it^{ar, c, dem, e, gig, p, ph, ro, w} vg (syr^p) cop^{sa, mss, bo} (arm) eth geo slav (Basil) Apostolic Constitutions Hesychius (Theodoret); Jerome // συγκαταταθεμένων δὲ τῶν πρεσβυτέρων τοῖς ὑπὸ τοῦ Πέτρου εἰρημένοις ἐσίγησεν D it^{d, (l)} syr^h with *

⁶ P: Lu TOB / ⁷ P: Seg NJB // ¹¹ NO P: TR WH AD M Lu // ¹² P: M Seg Lu TOB REB // ¹³ P: Seg

7-8 ἀναστάς ... ἡμῖν Ac 2.4; 10.44; 11.15 **9** οὐθὲν ... καὶ αὐτῶν Ac 10.34-35 **10** ἐπιθεῖναι ... μαθητῶν Ac 15.19; Ga 5.1 **11** Ga 2.16; Eph 2.5-8 **12** ἤκουον ... αὐτῶν Ac 14.27; 15.4 **14** Ac 15.7-9

ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἔθνων λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. **15** καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν καθὼς γέγραπται,

16 Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω

καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν

καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω

καὶ ἀνορθώσω αὐτήν,

17 ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον

καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομα

μου ἐπ' αὐτούς,^k

λέγει κύριος ποιῶν ταῦτα **18** γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος^{5, l}

19 διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν, **20** ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας⁶ καὶ τοῦ πνικτοῦ⁷ καὶ τοῦ αἵματος⁸. **21** Μωϋσῆς

⁵ **17-18** [B] ταῦτα γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος **κ** B C Ψ 33 81 1175 2344 cop^{sa}, bo // ταῦτα πάντα γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος 36 307 453 610 1678 1739 1891 arm (geo) (slav) // ταῦτα πάντα ἃ ἐστὶν γνωστὰ αὐτῷ ἀπ' αἰῶνος 945 (eth) // ταῦτα γνωστὸν ἀπ' αἰῶνος τῷ κυρίῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ **φ**⁷⁴ A (D ἀπ' αἰῶνός ἐστιν) it^(ar), c, d, dem, l, (p), ph, ro, w vg (syr^{hmg}) arm^{ms} (Irenaeus^{lat}); Jerome // ταῦτα γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος τῷ κυρίῳ πάντα τὰ ἔργα 1409 // ταῦτα πάντα γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστιν τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ (E πάντα ταῦτα) (181 omit πάντα¹⁻²) 614 Byz [(L πάντα ταῦτα) P] l 156 l 617 l 1178 it^c, (gig) syr^(p), h (slav^{ms}) (Apostolic Constitutions) Chrysostom

⁶ **20** [A] καὶ τῆς πορνείας (see footnotes 7 and 8) **φ**⁷⁴ **κ** A B C D E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 1175 1409 1678 2344 Byz [L P] l 1178 it^(ar), c, d, dem, e, gig, l, p, ph, ro, w vg syr^p, h cop^{sa}, (bo) arm geo slav Irenaeus^{lat} Origen^{lat(1/2)} (Apostolic Constitutions) Chrysostom; (Ambrosiaster) // καὶ τῆς πορνείας after καὶ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ πνικτοῦ (see 15.29) 945 1739 1891 // omit **φ**⁴⁵ eth

⁷ **20** [C] καὶ τοῦ πνικτοῦ (see footnotes 6 and 8) **φ**⁴⁵ **κ** C E 36 181 307 453 610 614 (945) 1175 1409 1678 (1739) (1891) 2344 Byz [L P] l 1178 it^(ar), c, dem, e, l, p, ph, ro, w vg syr^p, h cop^{sa}, (bo) arm eth geo slav Origen^{lat(1/2)} Chrysostom // καὶ πνικτοῦ **φ**⁷⁴ A B Ψ 33 81 Apostolic Constitutions // omit D it^d, gig Irenaeus^{ecc. to 1739}; (Ambrosiaster)

⁸ **20** [A] αἵματος (see footnotes 6 and 7) **φ**^{45, 74} **κ** A B C E Ψ 33 36 81 181 307

^k **17** P; FC ^l **18** P; TEV Seg FC NIV VP NJB TOB

γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.^m

The Reply of the Council

22 Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρναβᾷ, Ἰούδαν τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν καὶ Σιλᾶν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, 23 γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν.ⁿ Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοί⁹ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν.^o 24 Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν [ἐξεληθόντες]¹⁰ ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν¹¹ οἷς οὐ διεστειλάμεθα,

453 610 614 1175 1409 1678 2344 Byz [L P] it^e, dem, e, g, g, l, p, ph, ro, w vg syr^{p, h} cop^{bo} arm geo slav^{ms} Origen^{lat1/2} Apostolic Constitutions Chrysostom // αἵματος, καὶ ὅσα μὴ θέλουσιν ἑαυτοῖς γίνεσθαι ἐτέροις μὴ ποιεῖτε (see 15.29) D it^{sr, (d)} (cop^{sa}) (eth) slav^{ms} Irenaeus^{lat} // καὶ τῆς πορνείας (see footnote 6 concerning word-order), καὶ ὅσα ἂν μὴ θέλωσιν αὐτοῖς γίνεσθαι ἐτέροις μὴ ποιεῖν 945 1739 1891 (l 1178 γενέσθαι)

⁹ 23 [B] ἀδελφοί $\Phi^{33, 74}$ \aleph^* A B C D 33 81 2344 it^(ar), c, d, dem, g, g, l, p, ph, ro, w vg arm^{mss} Irenaeus^{lat}; Pacian Ps-Vigilius // καὶ οἱ ἀδελφοί \aleph^2 E Ψ 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 Byz [L P] it^e syr^{p, h} cop^{bo/mss} arm^{mss} eth geo slav Apostolic Constitutions Amphilochius Chrysostom Socrates // omit l 1178 cop^{sa} Origen^{lat}

¹⁰ 24 [C] ἐξεληθόντες $\Phi^{33, 74}$ \aleph^2 A C D E (L 1409 ἐληθόντες) Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1678 1739 1891 2344 Byz [P] l 1178 it^{ar, c, d, dem, e, g, g, l, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} eth geo slav Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Socrates; Pacian // omit \aleph^* B 1175 arm Apostolic Constitutions Amphilochius Chrysostom; Ps-Vigilius

¹¹ 24 [A] ὑμῶν $\Phi^{33, 45vid, 74}$ \aleph A B D 33 81 2344 it^{ar, c, d, dem, l, p, ph, ro, w} vg cop^{sa, (bo)} Apostolic Constitutions Amphilochius // ὑμῶν and add τηρεῖν τὸν νόμον after διεστειλάμεθα 1175 // ὑμῶν λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον C (E περιτέμνεσθαι δεῖ) Ψ 36 181 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 Byz [L P] l 1178 (it^{e, g, e}) syr^{p, h} arm eth (geo) slav^(ms) (Irenaeus^{lat}) (Chrysostom) Socrates; (Greek ms^{acc. to Bede})

^m 21 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg REB NRSV *23 P: Seg NIV VP Lu REB // ^o P: Seg REB

25 ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένοις¹² ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρναβᾶ καὶ Παύλῳ, 26 ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 27 ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σιλᾶν καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. 28 ἔδοξεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀγίῳ καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τούτων τῶν ἐπάναγκες, 29 ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτῶν¹³ καὶ πορνείας¹⁴, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε¹⁵. Ἔρρωσθε.^p

30 Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες κατήλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.

¹² 25 [C] ἐκλεξαμένοις $\Phi^{45\text{vid}}$ A B Ψ 33 81 614 945 1175 1739 1891 2344 Byz^{pt} [L] it^{ar, c, dem, e, g, g, l, p, ph, ro, w} vg (sy^p) arm geo // ἐκλεξαμένους \aleph C D E 36 181 307 453 610 1409 1678 Byz^{pt} [P] / 1178 it^d syr^h slav Irenaeus^{lat} Apostolic Constitutions Amphilochius Chrysostom Socrates

¹³ 29 [B] καὶ πνικτῶν $\aleph^* A^* B C 81 614 1175$ cop^{sa, bo} eth Clement Origen^{lat1/2} Cyril-Jerusalem^{mss} Amphilochius^{1/2} Socrates; Gaudentius Jerome^{1/2} mss^{acc} to Jerome Cas-sian // καὶ πνικτοῦ $\Phi^{74} \aleph^2 A^2 E \Psi$ 33 36 181 307 453 610 945 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 1178 it^{ar, c, dem, e, g, g, (p), (ph), (ro), w} vg^{cl, (ww), (st)} syr^{p, h} arm (geo) slav (Origen^{lat1/2}) Apostolic Constitutions Cyril-Jerusalem Diodore Amphilochius^{1/2} Didymus^{dub} Chrysostom Severian Cyril; mss^{acc} to Ambrosiaster Ps-Vigilius // omit D it^{d, l} Irenaeus^{acc} to 1739; Tertullian Cyprian Pacian Jerome^{1/2} Ambrosiaster Augustine

¹⁴ 29 [A] καὶ πορνείας $\Phi^{33, 74} \aleph A B C E \Psi$ 33^{vid} 36 81 181 307 453 610 1175 1409 1678 2344 Byz [L P] it^{c, dem, e, g, g, ro, w} vg syr^p cop^{bo} arm geo slav Clement Origen^{lat} Apostolic Constitutions Cyril-Jerusalem Diodore Amphilochius Didymus^{dub} Chrysostom Severian Socrates Cyril; Tertullian Ambrosiaster Pacian Gaudentius // καὶ πορνείας, καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυτοῖς γίνεσθαι ἐτέροις μὴ ποιεῖν (see 15.20) (D ἐτέρα, D² ποιεῖτε) (614 αὐτοῖς γενέσθαι and ποιεῖτε) (945 1891 θέλτε 1739 / 1178 it^{ar, (d), l, p, ph} vg^{mss} (syr^h with *) cop^{sa} (eth) Irenaeus^{lat}; Cyprian

¹⁵ 29 [A] πράξετε $\Phi^{33} \aleph A B$ (E πράξητε) Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 Byz [P] / 1178 it^{c, dem, e, g, g, p, ph, ro, w} vg cop^{sa, bo} (arm) geo slav Clement Origen^{lat} Apostolic Constitutions Didymus^{dub} Chrysostom Socrates; Pacian Ps-Vigilius // πράξατε $\Phi^{74} C L 2344$ it^{ar} eth (Amphilochius) // πράξατε φερόμενοι ἐν τῷ ἀγίῳ πνεύματι D it^{d, (l)} (Irenaeus^{acc} to 1739); Tertullian

^p 29 S: Lu NJB

31 ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. **32** Ἰούδας τε καὶ Σιλᾶς καὶ αὐτοὶ προφήται ὄντες διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεισαν τοὺς ἀδελφούς καὶ ἐπεστήριξαν, **33** ποιήσαντες δὲ χρόνον ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτούς.¹⁶ **35** Παῦλος δὲ καὶ Βαρναβᾶς διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.¹⁷

Paul and Barnabas Separate

36 Μετὰ δέ τινος ἡμέρας εἶπεν πρὸς Βαρναβᾶν Παῦλος, Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφούς κατὰ πόλιν πᾶσαν ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου πῶς ἔχουσιν.⁵ **37** Βαρναβᾶς δὲ ἐβούλετο συμπαραλαβεῖν καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν καλούμενον Μάρκον· **38** Παῦλος δὲ ἤξιου, τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον μὴ συμπαραλαμβάνειν τοῦτον.¹ **39** ἐγένετο δὲ παροξυσμὸς ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τὸν τε Βαρναβᾶν παραλαβόντα τὸν Μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον,² **40** Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σιλᾶν ἐξῆλθεν παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ κυρίου¹⁷

¹⁶ **33** {A} omit verse 34: Φ^{74} \aleph A B E Ψ 81 Byz [L P] it^{dem.} c. p vg^{ww.} st syr^p cop^{bo} Chrysostom // add verse 34: ἔδοξε δὲ τῷ Σιλᾷ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ (C αὐτούς for αὐτοῦ) 33 36 (181 ἐπιμένειν) 307 453 610 614 (945 αὐτόθι) 1175 1409 1678 1739 1891 2344 / 1178 it^c syr^h with * cop^{sa.} bo^{mss} arm eth geo slav // ἔδοξε δὲ τῷ Σιλᾷ ἐπιμεῖναι πρὸς αὐτούς, μόνος δὲ Ἰούδας ἐπορεύθη D¹ (D* Σιλᾷ and omit πρὸς) it^d (it^{ar.} eg. l. ph. ro vg^{mss} αὐτοῦ for πρὸς αὐτούς, it^w vg^{cl} ἐπορεύθη εἰς Ἱερουσαλήμ) Cassiodorus

¹⁷ **40** {B} κυρίου Φ^{74} \aleph A B D¹ (D* omit τοῦ) 33 81 181 1409 2344 / 597 / 598 it^{ar.} c. d. dem. p. ph² ro vg^{ww.} st cop^{sa.} // θεοῦ Φ^{45} C E Ψ 36 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 Byz [L P] Lect it^{c.} p. ph^{w.} w vg^{cl} syr^{p.} h cop^{bo} arm geo slav Chrysostom Theodoret

⁵ **33** SP: WH // P: TEV // P after v. 34: AD Seg FC '35 NO P: AD // P: NA M // MS: NJB REB '36 P: FC VP '38 P: NJB * **39** P: Seg

32 Ἰούδας ... ὄντες Ac 11.27; 13.1 παρεκάλεισαν ... ἐπεστήριξαν Ac 14.22; 18.23 **37** Ἰωάννην ... Μάρκον Ac 12.12, 25 **38** τὸν ... ἔργον Ac 13.13; Col 4.10 **39** τὸν τε ... Κύπρον Ac 4.36; 13.4 **40** παραδοθεὶς ... κυρίου Ac 14.26

ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν.^v **41** διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ [τὴν] Κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας^{18, w}

Timothy Accompanies Paul and Silas

16 Κατήντησεν δὲ [καὶ] εἰς Δέρβην καὶ εἰς Λύστραν. καὶ ἰδὸν μαθητῆς τις ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἑλληνας, **2** ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. **3** τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ἦδεισαν γὰρ ἅπαντες ὅτι Ἑλλην ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπῆρχεν.^a **4** ὥς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδοσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις.^b **5** αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπερίσσεον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.^c

Paul's Vision of the Man of Macedonia

6 Διῆλθον δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ Γαλατικὴν χώραν κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ· **7** ἐλθόντες δὲ κατὰ τὴν Μυσίαν ἐπείραζον εἰς τὴν Βιθυνίαν πορευθῆναι, καὶ οὐκ εἶασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα Ἰησοῦ¹. **8** παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς

¹⁸ **41** [A] τὰς ἐκκλησίας Φ^{45} \aleph A B C E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* it^{e, p} vg^{ww, st} syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom; Jerome // τοὺς ἀδελφούς Φ^{74} (l 884 τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀδελφούς) // τὰς ἐκκλησίας παραδιδούς τὰς ἐντολάς τῶν πρεσβυτέρων D (it^d) (syr^{hms}) // *ecclesias praecipiens custodire praecepta apostolorum et seniorum* it^{ar, c, dem}, gg, ph, ro, w vg^{cl}

¹ **7** [A] Ἰησοῦ Φ^{74} \aleph A B C² D E (Ψ τοῦ Ἰησοῦ) 33 36 81* 181 307 453 610 1175 1409 1678 1739 2344 it^{ar, c, d, e, l, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{ho, fay} arm^{ms} eth slav^{ms} Origen^{lat} Di-

^v **40** P: Seg // S: NJB * **41** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NJB REB NRSV

^a **16.3** SP: NA // P: NJB * **4** SP: WH // P: NJB * **5** NO P: AD // P: TR WH NA M RSV Seg Lu REB

1 Κατήντησεν ... Δέρβην Ac 14.6 Τιμόθεος ... πιστῆς 2 Tm 1.5 **2** Php 2.20, 27 **3** λαβὼν ... ἐκείνοις Ga 2.3-5 **4** τὰ δόγματα ... Ἱεροσολύμοις Ac 15.23-29 **5** Ac 2.42; 5.14; 6.7

Τρωάδα.^d **9** καὶ ὄραμα διὰ [τῆς] νυκτὸς τῷ Παύλῳ ὤφθη, ἀνὴρ Μακεδῶν τις ἦν ἐστὼς καὶ παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων, Διαβάς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. **10** ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζήτησαμεν ἐξελθεῖν εἰς Μακεδονίαν συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ θεὸς² εὐαγγελισασθαι αὐτούς.^e

The Conversion of Lydia

11 Ἀναχθέντες δὲ³ ἀπὸ Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νέαν Πόλιν **12** κάκειθεν εἰς Φιλίππους, ἣτις ἐστὶν πρώτη[ς] μερίδος τῆς⁴ Μακεδονίας πόλις, κολωνία. ἡμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς.⁸ **13** τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πύλης παρὰ ποταμὸν οὗ ἐνομιζομεν προσευχήν⁵ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξίν.^h **14** καὶ τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις πόλεως Θαταίρων σεβομένη τὸν θεόν,

dymus^{dub} Cyril; Jerome // κυρίου C* it^{dem}. g^{ig} cop^{bo}ms^{ss} geo // omit 81^c 945 1891 Byz [L P] / 884 / 1178 cop^{sa} arm^{ms} slav^{ms} Epiphanius Chrysostom // ἄγιον vg^{ms} (Ambrosiaster)

² **10** {B} θεός 74 78 A B C E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 2344 it^{dem}. c. l. p. ph. ro. w vg cop^{bo} geo slav^{ms} Jerome // κύριος D 614 1409 Byz [L P] / 884 / 1178 it^c. d. g^{ig} syr^p. h cop^{sa} arm slav^{ms} Irenaeus^{lat} Chrysostom

³ **11** {B} ἀναχθέντες δέ 74 78 A E Ψ 33 81 181 1175 1409 2344 it^{ar}. c. dem. c. l. p. ph. ro. w vg cop^{sa}ms, bo eth Chrysostom // ἀναχθέντες οὖν B C 36 307 453 610 945 1678 1739 1891 Byz [L P^{vid}] / 884 / 1178 it^{gig} syr^h cop^{sa}ms^{ss} Irenaeus^{lat} // Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναχθέντες D² (D* ἀχθέντες) 614 (it^d) syr^hmg

⁴ **12** {D} πρώτης μερίδος τῆς it^c vg^{ms} slav // πρώτη τῆς μερίδος 74 78 A C Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1678 1891 2344 / 884 // πρώτη τῆς μερίδος τῆς (B omit first τῆς) Byz [L P] / 1178 it^{ar}. e. g^{ig}. (l). p². ro. w vg cop^{sa}ms, bo // πρώτη τῆς 614 1409 1739 / 1439 syr^h eth Chrysostom // πρώτη μέρις E it^{dem}. p². ph vg^{ms} cop^{sa}ms^{ss} arm geo // κεφαλὴ τῆς D it^d syr^p

⁵ **13** {C} ἐνομιζομεν προσευχήν A² (A*^{vid} B 181 προσευχή) C Ψ 33 81 2344 cop^{sa}. bo // ἐνομιζετο προσευχήν 36 307 610 1678 (arm slav^{ms}) // ἐνομιζετο προσευχή E 453 614 945 1175 1409 1739 1891 Byz [L P] / 884 / 1178 / 1439 geo slav^{ms} Chrysostom^{lem} // ἐνόμιζεν προσευχή 74 78 (78 προσευχήν) // ἐδόκει προσευχή D it^{ar}. c. d. dem. e. g^{ig}. l. p. ph. ro. w vg syr^p. h

⁸ 8 SP: NA // P: NJB // S: Lu ^c10 NO P: TR // P: WH AD NA M RSV REB NRSV / 12 SP: WH // P: TR // * P: Seg NIV ^a13 S: Lu

ἤκουεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξεν τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. **15** ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεισεν λέγουσα, Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μένετε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.ⁱ

The Imprisonment at Philippi

16 Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχὴν παιδίσκη τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ὑπαντήσαι ἡμῖν, ἧτις ἐργασίαν πολλὴν παρείχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. **17** αὕτη κατακολουθοῦσα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν ἔκραζεν λέγουσα, Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν⁶ ὁδὸν σωτηρίας.^k **18** τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπεν, Παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξελεῖν ἀπ' αὐτῆς·^l καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ.^m **19** ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σιλᾶν εἴλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας **20** καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπαν, Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, **21** καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὖσιν.ⁿ **22** καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν^o καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ῥαβδίσειν,^p **23** πολλὰς τε

⁶ **17** [B] ὑμῖν⁷⁴ **8** B D E 36 307 453 610 1175 1409 1739 1891 ^{it^{ar}, c. d. dem. gg. l. p. w} vg syr^{p. h. pal} cop^{bo} arm eth geo Origen^{lat} Eustathius; Lucifer // ἡμῖν A C Ψ 33 81 181 614 945 1678 2344 Byz [L P] ^{Lect it^e, ph. ro} cop^{sa} slav Origen^{gr} Chrysostom

ⁱ **15** NO P; TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg VP REB NRSV ^l **17** P: FC VP ^l **18** P: FC VP // ^m SP: NA // P: RSV Seg NIV VP NJB REB NRSV ⁿ **21** P: FC NIV VP ^o **22** P: TEV // ^p P: Lu

15 ἐβαπτίσθη ... αὐτῆς Ac 16.33; 18.8 **16** ἐργασίαν ... αὐτῆς Ac 19.24 **17** Οὗτοι ... δοῦλοι ... εἰσίν Mk 1.24, 34; Lk 4.34, 41 **18** διαπονηθεὶς ... αὐτῆς Mk 16.17; Ac 19.13 **20** Ac 17.6 ἐκταράσσουσιν ... πόλιν 1 Kgs 18.17 **22-23** Php 1.30; 1 Th 2.2 **22** ἐκέλευον ῥαβδίσειν 2 Cor 11.25

ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς. **24** ὃς παραγγέλαιαν τοιαύτην λαβὼν ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἑσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας ἡσφαλίσατο αὐτῶν εἰς τὸ ξύλον.⁴

25 Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σιλᾶς προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν, ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμοι. **26** ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμοτηρίου· ἠνεώχθησαν δὲ παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. **27** ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεωγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος [τὴν] μάχαιραν ἤμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους. **28** ἐφώνησεν δὲ μεγάλη φωνὴ [ὁ] Παῦλος λέγων, Μηδὲν πράξης σεαυτῷ κακόν, ἅπαντες γὰρ ἔσμεν ἐνθάδε.⁵ **29** αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησεν καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσεν τῷ Παύλῳ καὶ [τῷ] Σιλᾶ **30** καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη, Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ; **31** οἱ δὲ εἶπαν, Πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.⁶ **32** καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου⁷ σὺν πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. **33** καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα, **34** ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον παρέθηκεν τράπεζαν καὶ ἡγαλλίασατο πανοικεῖ πεπιστευκῶς τῷ θεῷ.⁸

35 Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ⁸ τοὺς ῥαβδούχους λέγοντες, Ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους

⁷ **32** {B} τοῦ κυρίου $\Phi^{45, 74} \Sigma^2$ A C (D omit τοῦ) E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 2344 Byz [L P] Lect it^c, d, dem, e, gg, l, p, ph, ro, w vg syr^p, h, pal cop^{sa}, bo arm geo slav^{ms} Epiphanius Chrysostom; Lucifer // τοῦ θεοῦ Σ^* B / 1439 slav^{ms} // omit 1891 it^{tr}

⁸ **35** {A} ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ $\Phi^{45, 74} \Sigma$ A B C E Ψ 33^{vid} 36 81 181 307 453 610 (614 ἀπεστάλκασιν) 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 884 / 1178

⁴ **24** NO P: TR WH AD // SP: NA // S: Lu NJB ⁵ **28** P: TEV FC NIV VP NJB ⁶ **31** P: FC VP ⁷ **34** NO P: WH // SP: NA

ἐκείνους⁹. **36** ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους [τούτους] πρὸς τὸν Παῦλον ὅτι Ἄπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῆτε· νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ¹⁰. **37** ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς, Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλαν εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.¹¹ **38** ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδούχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. ἐφοβήθησαν δὲ ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσιν, **39** καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἀπελθεῖν ἀπὸ τῆς πόλεως¹¹. **40** ἐξελθόντες δὲ ἀπὸ τῆς φυλακῆς εἰσήλθον πρὸς τὴν Λυδίαν καὶ ἰδόντες παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐξήλθαν.^v

The Uproar in Thessalonica

17 Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην ὅπου ἦν συναγωγή τῶν

it^{ar}, c, dem, e, g^g, l, (p), ph, ro, w vg syr^p, h, pal cop^{sa}, bo arm eth geo slav Chrysostom // συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἀναμνησθέντες τὸν σεισμόν τὸν γεγονότα ἐφοβήθησαν καὶ ἀπέστειλαν D it^d (syr^hms)

⁹ **35** {A} ἐκείνους $\Phi^{45, 74}$ Σ A B C E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 884 / 1178 it^{ar}, c, dem, (e), g^g, p, ph, ro, w vg syr^(p), pal cop^{sa}, bo arm eth slav Chrysostom // ἐκείνους οὓς ἐχθὲς παρέλαβες D (614 χθὲς) it^d syr^h (geo)

¹⁰ **36** {A} ἐν εἰρήνῃ $\Phi^{45vid, 74}$ (Σ εἰς εἰρήνην) A B C E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 884 / 1178 it^{ar}, c, dem, e, l, p, ph, ro, w vg syr^h, h cop^{sa}, bo arm eth geo slav Chrysostom // omit D it^d, g^g

¹¹ **39** {A} ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἀπελθεῖν ἀπὸ τῆς πόλεως (with minor variants) $\Phi^{45vid, 74}$ Σ A B C E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 884 / 1178 it^{ar}, c, dem, e, g^g, l, p, ph, ro*, w vg syr^p cop^{sa}, bo arm eth geo slav Chrysostom // παραγενόμενοι μετὰ φίλων πολλῶν εἰς τὴν φυλακὴν παρεκάλεσαν αὐτοὺς ἐξελθεῖν εἰπόντες Ἥγησάμεν τὰ καθ' ἡμᾶς ὅτι ἐστὲ ἀνδρες δίκαιοι, καὶ ἐξαγαγόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς λέγοντες Ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἐξέλθατε, μήποτε ἄλιν συστραφῶσιν ἡμῖν ἐπικράζοντες καθ' ὑμῶν D it^d (syr^h with *) // ἐλθόντες εἰς τὴν φυλακὴν παρεκάλεσαν αὐτοὺς

⁹ 37 P: TEV FC NIV VP NJB ¹⁰ 40 P: WH AD NA M RSV NRSV

³⁷ Δείραντες ... ὑπάρχοντας Ac 22.25 ³⁹ Mt 8.34
17.1-9 1 Th 2.1-2

Ἰουδαίων. **2** κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέξατο αὐτοῖς^a ἀπὸ τῶν γραφῶν,^b **3** διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς [ὁ] Ἰησοῦς¹ ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.^c **4** καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐπίεισθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σιλᾷ, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων² πλῆθος πολὺ, γυναικῶν τε³ τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι.^d **5** Ζηλώσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων ἄνδρας τινὰς πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν καὶ ἐπιστάντες τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς προαγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον· **6** μὴ εὐρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφούς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας βοῶντες ὅτι Οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεσιν, **7** οὓς ὑποδέδεκται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογματῶν Καίσαρος πράσσοισι βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι Ἰησοῦν.^e **8** ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολι-

ἐξελεῖν εἰπόντες Ἠγνοήσαμεν τὰ καθ' ὑμᾶς ὅτι ἐστέ ἄνδρες δίκαιοι καὶ ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ἐξέλθετε, μήπως ἐπιστραφῶσιν πάλιν οἱ ἐπικράζαντες καθ' ὑμῶν 614 (it^{no2})

¹ **3** {C} ὁ Χριστὸς ὁ Ἰησοῦς B / 593^{vid} // ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς Ψ 181 610 945 1175 1739 1891 Byz [L P] Lect it^{c, d, dem, g, g, i*, p, ro, w} vg^{ww, st} cop^{sa} arm slav^{mss} // Χριστὸς Ἰησοῦς Φ⁷⁴ A D 33 81 2344 eth Chrysostom^{lem} // Ἰησοῦς Χριστὸς N 614 it^{ar, c, i2, ph} vg^{cl} slav^{mss} // Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς E 36 307 453 1678 / 59 / 680 / 895 / 921 / 1159 / 1441 / 1590 cop^{bo} // ὁ Χριστὸς / 751 / 883 / 1021 geo .

² **4** {B} Ἑλλήνων N B E Ψ 614 945 1175 1739 1891 Byz [L P] Lect it^p vg^{mss} syr^{p, h} cop^{sa, bo, mss} arm eth geo slav Chrysostom // καὶ Ἑλλήνων Φ⁷⁴ A D 33 81 181 2344 it^{ar, c, d, dem, (c), g, g, i, ph, ro, w} vg cop^{bo} // omit 36 307 453 610 1678

³ **4** {A} γυναικῶν τε Φ⁷⁴ N A B E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect it^{ar, c} Chrysostom // γυναικῶν δέ / 1021 slav // γυναικῶν / 680 eth // καὶ γυναῖκες D it^{c, d, dem, g, g, i, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h}

^a 2 C: TEV? VP TOB REB // ^b NO C: TEV? VP TOB REB ^c 3 P: FC VP ^d 4 SP: NA // P: TEV FC NIV NJB TOB REB ^e 7 P: FC VP

2 κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς ... αὐτοῖς Lk 4.16; Ac 9.20; 17.10, 17 **3** τὸν ... παθεῖν Lk 24.26; Ac 3.18 τὸν ... νεκρῶν Lk 24.46 οὗτος ... ὑμῖν Ac 9.22; 18.5, 28 **4** τῶν τε ... ὀλίγαι Ac 13.50; 17.12 5-6 1 Th 2.14 **6** Οἱ ... πάρεσιν Ac 16.20 **7** ἀπέναντι ... πράσσοισι Lk 23.2 βασιλέα ... Ἰησοῦν Jn 19.12

τάρχας ἀκούοντας ταῦτα, **9** καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς!

The Apostles at Beroea

10 Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σιλᾶν εἰς Βέροϊαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπήεσαν. **11** οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκη, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντας τὰς γραφὰς εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. **12** πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.⁸ **13** Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροῖα κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κάκει σαλεύοντες καὶ τaráσσοντες τοὺς ὄχλους⁴. **14** εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ἕως ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ὑπέμεινάν τε ὁ τε Σιλᾶς καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ.^h **15** οἱ δὲ καθιστάνοντες τὸν Παῦλον ἤγαγον ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σιλᾶν καὶ τὸν Τιμόθεον ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσιν πρὸς αὐτὸν ἐξήεσαν.ⁱ

Paul at Athens

16 Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντος κατείδωλον οὔσαν τὴν πόλιν. **17** διελέγετο μὲν

⁴ **13** {B} καὶ τaráσσοντες τοὺς ὄχλους $\Phi^{74} \text{N} \text{A} \text{B}$ (Ψ τοὺς ὄχλους before καί) 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 2344 / 1178 it^{ar, c, dem, gsg, p, ph, ro, w} vg syr^h cop^{sa, mss, (bo)} arm slav // καὶ τaráσσοντες τοὺς ὄχλους οὐ διελίμπανον D¹ (D* τάσσοντες) it^d (syr^p) // τοὺς ὄχλους $\Phi^{45} \text{E} \text{Byz}$ [L P] / 156 / 165 / 170 / 617 it^e eth (geo) Chrysostom

⁸ **9** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg REB NRSV * **12** SP: NA // P: NIV NJB TOB ^h **14** P: Seg ⁱ **15** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

11 ἀνακρίνοντας ... οὕτως Jn 5.39 **12** τῶν Ἑλληνίδων ... ὀλίγοι Ac 13.50; 17.4 **13** Ac 14.19 **17** διελέγετο ... Ἰουδαίους Ac 18.19

οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. **18** τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἐπικουρείων καὶ Στοϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καὶ τινες ἔλεγον, Τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δέ, Ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἁνάστασιν εὐηγγελίζετο.¹ **19** ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον Πάγον ἤγαγον λέγοντες, Δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδασχῆ; **20** ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γνῶναι τίνα θέλει ταῦτα εἶναι.² **21** Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ἠδκαίρουν ἢ λέγειν τι ἢ ἀκούειν τι καινότερον.³

22 Σταθεῖς δὲ [ὁ] Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἄρειου Πάγου ἔφη,⁴ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. **23** διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὔρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, Ἄγνωστω θεῷ. ὃ οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτο ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.⁵ **24** ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ **25** οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα.⁶ **26** ἐποίησέν τε ἐξ ἑνός⁵ πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώπου τῆς γῆς, ὀρίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν **27** ζητεῖν τὸν θεόν⁶, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν

⁵ **26** {B} ἐξ ἑνός Φ^{74} \aleph A B 33 81 181 1175 1739 1891 / 1178 it^c, dem, p, ph, ro, w vg cop^{sa}ms^s, bo (eth) Clement // ἐξ ἑνός αἵματος D E 36 307 453 610 614 945 1678 2344 Byz [L P] Lect (I 422 ἐξ αἵματος ἑνός) it^{ar}, d, e, g^{ig} syr^{p, h} arm geo slav Irenaeus^{lat} Chrysostom Theodoret; Greek mss^{acc}, to Bede // ἐξ ἑνός στόματος Ψ / 603 / 1156

⁶ **27** {A} ζητεῖν τὸν θεόν Φ^{74} \aleph A B L Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945

¹ **18** ἀνάστασιν: TEV^{me} Seg^{me} FC^{me} NJB TOB^{me} REB // ¹ P: FC NJB # **20** P: Seg FC VP # **21** NO P: WH AD # **22** P: Seg // S: NJB # **23** P: NIV VP NJB REB # **25** P: VP TOB

24 ὁ θεὸς ... κύριος Ps 146.6; Is 42.5 οὗτος ... κύριος Mt 11.25 οὐκ ... κατοικεῖ 1 Kgs 8.27; Ac 7.48 **25** οὐδὲ ... προσδεόμενός τινος Ps 50.12 αὐτὸς ... πάντα Is 42.5 **26** τὰς ὁροθεσίας ... αὐτῶν Dt 32.8 **27** ζητεῖν ... εὐροίεν Is 55.6

αὐτὸν καὶ εὐροίεν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.⁷

28 Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν⁷ εἰρήκασιν,

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.⁸

29 γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.¹ **30** τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεός, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πάντας πανταχοῦ μετανοεῖν, **31** καθότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἣ ἔμελλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ⁸ ᾧ ὤρισεν, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.⁴

32 Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπαν, Ἀκουσόμεθά σου περὶ τούτου καὶ πάλιν.⁹

33 οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. **34** τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.¹⁰

1175 1678 1739 1891 2344 / 60 / 593^{1/2} / 751 / 1356^{1/2} / 1441 it^{ar(2)}, c. dem. p. ph. ro⁽²⁾, (w) vg^(mss) (syr^{p, h}) cop^{sa, bo} arm geo Chrysostom // ζητεῖν τὸν κύριον E Byz [P] Lect it^c slav // μάλιστα ζητεῖν τὸ θεῖον ἐστίν D (it^{d, g, g}) (Irenaeus^{lat}) (Clement); (Ambrose)

⁷ **28** {A} ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν⁷ Ɀ A E Ψ 36 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 Byz [L P] Lect it^{ar, c, dem, e, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm geo slav Clement Origen Josippus Chrysostom; Jerome // ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ἡμᾶς ποιητῶν⁷ Ɀ⁷⁴ B 614 (2344 σοφῶν for ποιητῶν) / 147^{supp} / 593 / 599 / 1439 Didymus^{dub} // τὸ καθ' ἡμέραν ὡσπερ καὶ τῶν καθ' ὑμᾶς τινες D it^{d, g, g} eth Irenaeus^{lat}; Ambrosiaster Pacian Ambrose Pelagius Augustine

⁸ **31** {A} ἐν ἀνδρὶ Ɀ^{41, 74} Ɀ A B E Ψ 33 36 181 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect (l 1154 omit ἐν) it^{c, dem, e, g, g, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sa, (bo)} arm eth geo slav Origen^{lat} Athanasius Chrysostom Cyril Proclus Nestorius Theodoret; Ambrose Augustine // ἀνδρὶ Ἰησοῦ D it^{ar, d} Irenaeus^{lat}

⁷ 27 P: TOB ²⁸ P: NIV NJB TOB ²⁹ P: NJB ³¹ NO P: TR WH AD M // SP: NA ³² P: FC VP ³⁴ P: WH AD NA M RSV REB NRSV

27 οὐ ... ὑπάρχοντα Ps 145.18; Jr 23.23 **28** Τοῦ ... ἐσμέν Cleanthes? Aratus, *Phaenomena* 5 **29** γένος ... θεοῦ Gn 1.27 οὐκ ... ὅμοιον Is 40.18-20; 44.10-17; Ac 19.26 **30** τοὺς ... ὑπεριδὼν ὁ θεός Ac 14.16; 17.23 **31** μέλλει ... δικαιοσύνη Ps 9.8; 96.13; 98.9 μέλλει ... ὤρισεν Ac 10.42

Paul at Corinth

18 Μετὰ ταῦτα χωρισθεὶς ἐκ¹ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς Κόρινθον. **2** καὶ εὐρών τινα Ἰουδαίου ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει προσφάτως ἐλληθυότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς **3** καὶ διὰ τὸ ὁμοτεχνιον εἶναι ἔμενεν παρ' αὐτοῖς, καὶ ἠργάζετο². ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ.^a **4** διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον ἔπειθὲν τε Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας.^b **5** Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὁ τε Σιλᾶς καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ λόγῳ³ ὁ Παῦλος διαμαρτυρούμενος τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. **6** ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπεν πρὸς αὐτούς, Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι.^c **7** καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Τιτίου Ἰούστου⁴ σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. **8** Κρίσπος

¹ **1** {B} ἐκ $\Phi^{41, 74}$ \aleph B 33 2344 it^{ar, c, dem, g, g, p, ph, ro, w} vg cop^{sa, bo} Augustine // ὁ Παῦλος ἐκ A E Ψ 36 181 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 Byz [L P] Lect it^{c, h} syr^{p, h} cop^{boMS} arm eth geo slav Origen^{lat} Chrysostom; Cassian // Ἀναχωρήσας δὲ ἀπὸ D it^d

² **3** {B} ἠργάζετο/εἰργάζετο Φ^{74} \aleph^2 A D E Ψ 33 36 181 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 1178 it^{(ar), c, d, dem, e, g, g, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{saMS} arm geo slav Chrysostom; (Augustine) (Speculum) // ἠργάζοντο \aleph^* B cop^{saMS, bo} eth Origen^{lat}

³ **5** {B} λόγῳ Φ^{74} \aleph A B D E Ψ 33 181 614 2344 it^{ar, c, d, dem, e, g, g, (h), p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} (eth) Basil Theodore; Jerome // πνεύματι 36 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 Byz [L P] / 156 / 165 / 170 syr^{hMG} arm geo slav Chrysostom // omit / 1178

⁴ **7** {C} Τιτίου Ἰούστου B* D² syr^h geo // Τίτου Ἰούστου \aleph E P 36 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 it^{ar, (c), dem, e, g, g, ph, ro, w} vg cop^{bo} arm // Ἰούστου A B² D* Ψ 33 181 614 1409 2344 Byz [L] / 1178 it^{d, h, p} eth slav Chrysostom // Τίτου syr^p cop^{sa, boMS}

^a 3 SP: NA // P: Seg ^b 4 NO P: TR AD NA Seg Lu TOB // SP: WH ^c 6 P: FC NIV VP

2 πινα Ἰουδαῖον ... αὐτοῦ Ro 16.3 **3** ἔμενεν ... τέχνῃ Ac 20.34; 1 Cor 4.12 **5** Ὡς ... Τιμόθεος Ac 17.14-15 διαμαρτυρούμενος ... Ἰησοῦν Ac 9.22; 17.3; 18.28 **6** Ac 13.45-46 ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια Mt 10.14; Mk 6.11; Lk 9.5; 10.10-11; Ac 13.51 Τὸ αἷμα ... καθαρὸς ἐγὼ Ac 20.26 **8** 1 Cor 1.14

δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο.^{5, d} **9** εἶπεν δὲ ὁ κύριος ἐν νυκτὶ δι' ὄραματος τῷ Παύλῳ, Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσης, **10** διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοὶ τοῦ κακῶσαι σε, διότι λαὸς ἐστὶ μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. **11** Ἐκάθισεν δὲ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.^e

12 Γαλλίῳ δὲ ἀνθυπάτου ὄντος τῆς Ἀχαΐας κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα **13** λέγοντες ὅτι Παρὰ τὸν νόμον ἀναπαίθει οὗτος τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. **14** μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, Εἰ μὲν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ραδιούργημα πονηρόν, ὧ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἀνεσχόμην ὑμῶν, **15** εἰ δὲ ζητήματά ἐστιν περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοὶ· κριτῆς ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.^f **16** καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. **17** ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες⁶ Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος· καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳ ἔμελεν.^g

Paul's Return to Antioch

18 Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανὰς τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν

⁵ **8** {A} καὶ ἐβαπτίζοντο Φ^{74} \aleph A B E Ψ 33 36 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect it^{ar, c, dem, e, gte, p, ph, ro, w} vg (sy^{rP}) cop^{sa, bo} arm eth geo slav // διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐβαπτίζοντο 614 sy^{rH} with * // καὶ ἐβαπτίζοντο πιστεύοντες τῷ θεῷ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ D it^{d, (h)}

⁶ **17** {B} πάντες Φ^{74} \aleph A B it^{e, dem, p, ph, ro, w} vg cop^{bo} // πάντες οἱ Ἕλληνες D E Ψ 33 181 614 945 1175 1409 1739 1891 2344 Byz [L P] it^{ar, d, e, gte, (h)} sy^{rP, h} cop^{sa} arm eth geo

⁸ SP: NA // P: TEV Seg FC NIV Lu ^e II SP: WH // S: NJB TOB / **15** P: FC VP # **17** SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

8 ἐπίστευσεν ... αὐτοῦ Ac 16.15, 33 **9-10** εἶπεν ... σε 1 Cor 2.3 **9-10** Μὴ φοβοῦ ... κακῶσαι σε Is 41.10; 43.5; Jr 1.8 **14-15** ὁ Γαλλίων ... εἶναι Ac 23.29; 25.18-19 **15** Jn 18.31

αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος ἐν Κεγχραεῖς τὴν κεφαλὴν, εἶχεν γὰρ εὐχήν.^h **19** κατήνησαν⁷ δὲ εἰς Ἔφεσον, κάκεινους κατέλιπεν αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέξατο τοῖς Ἰουδαίοις. **20** ἐρωτῶντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μείναι οὐκ ἐπένευσεν, **21** ἀλλὰ ἀποταξάμενος καὶ εἰπών,⁸ Πάλιν ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς τοῦ θεοῦ θέλοντος,ⁱ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου,^k **22** καὶ κατελθὼν εἰς Καισάρειαν, ἀναβάς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν.^l **23** καὶ ποιήσας χρόνον τινα ἐξῆλθεν διερχόμενος καθεξῆς τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.^m

Apollos Preaches at Ephesus

24 Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήνησεν εἰς Ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. **25** οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ⁹, ἐπιστάμενος μόνον τὸ

slav Chrysostom^{1/2}; (Augustine) Greek ms^{acc. to Bede} // πάντες οἱ Ἰουδαῖοι 36 307 453 610 1678

⁷ **19** {B} κατήνησαν **Σ** A B E 33 181 2344 it^{c, d, e} syr^p cop^{sa} eth slav^{ms} // κατήνησεν **Φ**⁷⁴ **Ψ** 36 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 Byz [L P] / 1178 it^{ar, dem, egi, p, ph, ro, w} vg syr^h cop^{bo} geo slav^{ms} Chrysostom // κατανήσας D it^h arm

⁸ **21** {A} εἰπών **Φ**⁷⁴ **Σ** A B E 33 36 307 453 610 945 1409 1678 1739 1891 2344 it^{c, e, p, ro} vg cop^{sa, bo} arm geo // εἰπών, Δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιήσαι εἰς Ἱεροσόλυμα (see 20.16) **Ψ** 181 614 1175 Byz [L P] / 1178 it^{ar, dem, egi, p, ph, w} vg^{ms} syr^{p, h} slav Chrysostom // εἰπών, Δεῖ δὲ πάντως τὴν ἑορτὴν ἡμέραν ἐρχομένην ποιήσαι εἰς Ἱεροσόλυμα D* (D² με for δέ) (it^d)

⁹ **25** {A} τοῦ Ἰησοῦ **Φ**^{74vid} **Σ** A B (D 33 2344 omit τοῦ) E L **Ψ** 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 / 60 / 598 / 1153 / 1159 it^{ar, c, d, dem, e, egi, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm^(ms) eth^(TH) geo slav Didymus; Augustine // τοῦ Χριστοῦ **Φ**^{41vid} // τοῦ κυρίου Byz [P] Lect Chrysostom // τοῦ κυρίου Ἰησοῦ / 680 / 921 / 1298 / 1365 // τὴν ὁδὸν κυρίου and omit τὰ περὶ (see 18.25a.26) / 599

^h 18 P: Seg NJB '21 P: FC VP II ^k P: RSV TEV NJB NRSV '22 P: NIV Lu // S: NA Seg ^l 23 P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV NRSV

¹⁸ κειράμενος ... εὐχὴν Nu 6.18; Ac 21.24 ¹⁹ αὐτὸς ... Ἰουδαίοις Ac 17.17 ²¹ Πάλιν ... θέλοντος Ro 1.10; 1 Cor 4.19 ²⁵ ζέων τῷ πνεύματι Ro 12.11 ἐπιστάμενος ... Ἰωάννου Ac 19.3

βάπτισμα Ἰωάννου· 26 οὕτως τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας προσελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν [τοῦ θεοῦ]¹⁰.¹¹ 27 βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν, ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσιν διὰ τῆς χάριτος· 28 εὐτόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ ἐπιδεικνύς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.¹²

Paul at Ephesus

19 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλῶ εἶναι ἐν Κορίνθῳ Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη [κατ]ελθεῖν εἰς Ἔφεσον¹ καὶ εὑρεῖν τινὰς μαθητὰς 2 εἶπεν τε πρὸς αὐτούς, Εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ πρὸς αὐτόν, Ἄλλ' οὐδ' εἰ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν ἠκούσαμεν. 3 εἶπεν τε, Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπαν, Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. 4 εἶπεν δὲ Παῦλος, Ἰωάννης ἐβάπτισεν βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ λέγων εἰς τὸν ἐρχόμενον

¹⁰ 26 [C] τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ Φ^{74} \aleph A B 33 181 307 453 610 614 1175 1409 1678 2344 / 60 / 156 / 165 / 593 / 883 / 1356 vg^{ww}, st syr^h cop^{sa, bo} arm geo slav^{mss} // τὴν τοῦ θεοῦ ὁδὸν Ψ Byz [L P] *Lect* (I 1298 / 1365 τῆ ... ὁδῶ) slav^{ms} Chrysostom // τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου E 36 / 598 / 1154 (I 599 / 921 τοῦ κυρίου ὁδόν) it^{ar, c, dem, e, p, ph, ro, w} vg^{cl} syr^p Jerome Augustine // τὸν λόγον τοῦ κυρίου 945 1739 1891 // τὴν ὁδὸν D it^{d, e}g Hesy-chius^{lat}

¹ 1 [A] Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλῶ εἶναι ἐν Κορίνθῳ Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη κατελθεῖν εἰς Ἔφεσον (with minor variants) Φ^{74} \aleph A B E Ψ 33 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] *Lect* it^{ar, c, dem, e, e}ig, p, ph, ro^{*}, w vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom; Jerome Petilianus // Θέλοντος δὲ τοῦ Παύλου κατὰ τὴν ἰδίαν βουλὴν πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα ὑποστρέφειν εἰς τὴν Ἀσίαν· διελθὼν δὲ τὰ ἀνωτερικὰ μέρη ἔρχεται εἰς Ἔφεσον Φ^{38vad} D it^{d, (ro²)} syr^{hmg}

¹² 26 P; NIV NJB ¹² 28 SP; WH // P; AD NA M RSV REB NRSV

26 ἤρξατο ... συναγωγῇ Ac 19.8 27 βουλομένου ... αὐτόν 2 Cor 3.1 28 Ac 9.22; 17.3

19.2 Εἰ ... πιστεύσαντες Ac 2.38 οὐδ' ... ἠκούσαμεν Jn 7.39; Ac 8.16 4 Ἰωάννης ... πιστεύσωσιν Mt 3.11; Mk 1.4, 7-8

μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσιν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν.^a **5** ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, **6** καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου [τὰς] χεῖρας ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ ἐπροφήτευον. **7** ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δώδεκα.^b

8 Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων [τὰ] περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. **9** ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογούντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστάς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισεν τοὺς μαθητὰς καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου². **10** τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου, Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλληνας.^c

The Sons of Sceva

11 Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ὁ θεὸς ἐποίει διὰ τῶν χειρῶν Παύλου, **12** ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἀποφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τὰ τε πνεύματα τὰ ποιηρὰ ἐκπορεύεσθαι.^d **13** ἐπεχείρησαν δέ τινες καὶ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ ποιηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ λέγοντες, Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν ὃν Παῦλος κηρύσσει. **14** ἦσαν δέ τινος Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ υἱοὶ τοῦτο ποιοῦντες. **15** ἀποκριθὲν δὲ

² **9** [B] Τυράννου Ɔ⁷⁴ 8 A B 945 1739 1891 2344 it^p, r vg^{ww, st} cop^{sa, bo} (eth) geo // Τυράννου τινός E Ψ 36 (181 Τυραννίου) 307 453 610 1175 1678 Byz [L P] / 1178 it^c, dem, e, ro vg^{cl} (syr^p) arm slav Chrysostom // Τυράννου τινός ἀπὸ ὥρας πέμπτης ἕως δεκάτης D (614 1409 ἕως ὥρας δεκάτης) it^(ar), d, gg, (ph), w vg^{mss} syr^h with * (Ambrosiaster)

^a **4** P: TEV FC VP ^b **7** NO P: TR AD // SP: WH ^c **10** NO P: TR AD M Seg VP Lu REB // SP: WH NA // P: RSV NIV NRSV ^d **12** P: NA M Seg NIV VP Lu NJB REB

6 ἐπιθέντος ... αὐτούς Ac 8.17; 10.44 ἐλάλουν ... ἐπροφήτευον Ac 10.46 **8** Εἰσελθὼν ... ἐπαρρησιάζετο Ac 18.26 **9** ἀποστάς ... μαθητὰς 2 Cor 6.17 **11** Ac 14.3 **12** Ac 5.15-16 **13** ἐπεχείρησαν ... Ἰησοῦ Mk 9.38; Lk 9.49 **15** ἀποκριθὲν ... γινώσκω Mk 1.24, 34; Lk 4.34, 41

τὸ πνεῦμα τὸ ποιηρὸν εἶπεν αὐτοῖς, Τὸν [μὲν] Ἰησοῦν γινώσκω καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; **16** καὶ ἐφαλόμενος ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτοὺς ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ ποιηρὸν, κατακυριεύσας ἀμφοτέρων ἴσχυσεν κατ' αὐτῶν ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου.^ε **17** τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν τοῖς κατοικοῦσιν τὴν Ἔφεσον καὶ ἐπέπεσεν φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.^δ **18** πολλοὶ τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. **19** ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν καὶ εὔρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.^ε **20** Οὕτως κατὰ κράτος τοῦ κυρίου ὁ λόγος ἠῤῥξανεὺν καὶ ἴσχυεν.^{3.δ}

The Riot at Ephesus

21 Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα εἰπὼν ὅτι Μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν. **22** ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἐραστον, αὐτὸς ἐπέσχευεν χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν.^ι

23 Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνῳ τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. **24** Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι,

³ **20** {B} τοῦ κυρίου ὁ λόγος ἠῤῥξανεὺν καὶ ἴσχυεν (N* ἴσχυσεν) A B // ὁ λόγος τοῦ κυρίου ἠῤῥξανεὺν καὶ ἴσχυεν P⁷⁴ (N^c ἴσχυσεν) (Ψ ἴσχυεν σφόδρα, Ψ^c ἴσχυσεν) 33 36 181 307 453 610 614 945 1175 (1409 ἴσχυεν καὶ ἐπληθύνετο) 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 156 / 165 / 170 / 617 / 1178 it^{dem} vg^{mss} syr^h cop^(sa), bo geo slav Chrysostom; Jerome // ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἠῤῥξανεὺν καὶ ἴσχυεν E it^{ar}, c, e, BBE, p, rh, ro, w vg arm // ἐνίσχυσεν καὶ ἡ πίστις τοῦ θεοῦ ἠῤῥξανεὺν καὶ ἐπλήθυνεν D* (D² ἐπληθύνετο) it^d (syr^p)

^ε **16** P: NIV / **17** SP: NA // P: VP Lu NJB TOB * **19** P: Seg NJB * **20** P: TR AD NA M Seg NIV VP Lu REB // MS: WH NJB * **22** NO P: TR AD // SP: WH // S: Seg NIV VP Lu NJB

17 ἐπέπεσεν ... αὐτοὺς Ac 5.5, 11 **20** Ac 6.7: 12.24 **21** Μετὰ ... Ῥώμην ἰδεῖν Ac 23.11: Ro 1.13 **23** 2 Cor 1.8

ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος παρείχεται τοῖς τεχνίταις οὐκ ὀλίγην ἐργασίαν, **25** οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας εἶπεν, Ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῖν ἐστίν **26** καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον λέγων ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. **27** οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐθέν λογισθῆναι, μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τῆς μεγαλειότητος αὐτῆς ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.^k

28 Ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ⁴ ἔκραζον λέγοντες, Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων! **29** καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις τῆς συγχύσεως, ὠρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συνεκδήμους Παύλου.^m **30** Παύλου δὲ βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον οὐκ εἶων αὐτὸν οἱ μαθηταί· **31** τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.ⁿ **32** ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνας ἕνεκα συνεληλύθεισαν. **33** ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου συνεβίβασαν⁵ Ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατασεισας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. **34** ἐπιγνόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστιν, φωνῆ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων,

⁴ **28** [A] θυμοῦ Φ^{74} \aleph A B E Ψ 33 36 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] / 1178 it^{ar}, c, dem, c, g, g, p, ph, ro, w vg syr^p, h cop^{sa}, bo arm eth geo slav Chrysostom // θυμοῦ δραμόντες εἰς τὸ ἄμφοδον D (614) it^d syr^{hmg}

⁵ **33** [B] συνεβίβασαν Φ^{74} \aleph A B E 33 945 1739 1891 2344 // προεβίβασαν D² Ψ 36 181 307 453 610 614 1175 1409 1678 Byz [L P] / 1178 vg^{mss} syr^h arm eth Chrysostom // κατεβίβασαν D* it^{ar}, c, d, dem, c, g, g, p, ph, ro, w vg geo slav

^k **27** NO P: TR WH AD M Lu NJB // SP: NA / **28** P: Seg FC VP # **29** P: M # **31** P: NIV NJB TOB

Μεγάλη ἢ Ἄρτεμις Ἐφεσίων.^ο **35** καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον φησίν, Ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἀνθρώπων ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς; **36** ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν καὶ μηδὲν προπετές πράσσειν. **37** ἡγάγετε γάρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ἡμῶν⁶. **38** εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρὸς τινα λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. **39** εἰ δέ τι περαιτέρω⁷ ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐνόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. **40** καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος περὶ οὗ [οὔ]⁸ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον περὶ τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν τὴν ἐκκλησίαν.^ρ

Paul's Journey to Macedonia and Greece

20 Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον μεταπεμφάμενος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ παρακαλέσας, ἀσπασάμενος ἐξῆλθεν πορεύεσθαι εἰς Μακεδονίαν.^α **2** διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα **3** ποιήσας τε μῆνας τρεῖς· γενομένης ἐπιβουλῆς αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέλλουσι ἀναγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν, ἐγένετο γνώμης τοῦ ὑποστρέφειν

⁶ **37** [B] ἡμῶν ϙ⁷⁴ Ⲛ A B D (E^c ἡμῖν) Ψ 36 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 it^d, e, g^{ig} syr^p, pal cop^{sa}, bo^{ms} arm eth geo // ὑμῶν (E* ὑμῖν) 614 1409 2344 2464 Byz [L P] / 1178 it^{ar}, c, dem, p, ph, ro, w vg syr^h cop^{bo} slav Chrysostom

⁷ **39** [B] περαιτέρω ϙ⁷⁴ B 33 36 307 453 610 945 1409 1678 1739 1891 2344 it^d, g^{ig} // περὶ ἐτέρων Ⲛ A D Ψ 181 614 1175 Byz [L P] / 1178 it^{ar}, c, dem, e, p, ph, ro, w vg syr^h cop^{sa}, bo arm eth Chrysostom // περ' ἕτερον E (2464 omit περ') geo slav

⁸ **40** [C] οὐ Ⲛ A B Ψ 181 614 1409 1739 2464 Byz [L P] / 1178 it^p* vg^{sl} syr^o, h cop^{bo} arm geo slav Chrysostom // omit ϙ⁷⁴ D E 33 36 307 453 610 945 1175 1678 1891 2344 it^{ar}, c, d, dem, e, g^{ig}, p², ph, ro, w vg^{cl}, ww cop^{sa}, bo^{ms} eth

^α **34** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP REB # **40** P: WH AD NA M RSV NRSV

^ρ **20.1** P: Seg

διὰ Μακεδονίας. **4** συνείπετο δὲ αὐτῶ¹ Σώπατρος Πύρρου² Βεροιαῖος, Θεσσαλονικέων δὲ Ἀρίσταρχος καὶ Σεκοῦνδος, καὶ Γάιος Δερβαῖος³ καὶ Τιμόθεος, Ἀσιανοὶ δὲ Τύχικος καὶ Τρόφιμος. **5** οὗτοι δὲ προελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι,^b **6** ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων καὶ ἦλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρι ἡμερῶν πέντε, ὅπου διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.^c

Paul's Farewell Visit to Troas

7 Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων ἡμῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξίεναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέν τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου. **8** ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερώῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι. **9** καθεζόμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὐτυχὸς ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὑπνω βαθεῖ διαλεγόμενου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω καὶ ἦρθη νεκρός. **10** καταβάς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ καὶ συμπεριλαβὼν εἶπεν, Μὴ θορυβεῖσθε, ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν.^d **11** ἀναβάς δὲ καὶ κλάσας τὸν ἄρτον καὶ γευσάμενος ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρι αὐγῆς, οὕτως

¹ **4** {B} συνείπετο δὲ αὐτῷ Φ^{74} \aleph B 33 *it*^{ar, c, dem, p, ph, ro*} *vg* *cop*^{sa, bo} *eth* // συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας A E (Ψ συνείποντο) 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 *Byz* [L P] / 1178 *it*^{e, (gig), ro², w} *vg*^{mss} *syr*^h *arm* (geo) *slav* Chrysostom; Greek *ms*^{acc, to Bede} // μέλλοντος οὖν ἐξίεναι αὐτοῦ μέχρι τῆς Ἀσίας D *it*^d

² **4** {B} Πύρρου Φ^{74} \aleph A B D E Ψ (33 Πύρου) 36 181 (307) 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 / 1178 *it*^{c, dem, e, gig, p, ph, ro, w} *vg* *syr*^{hmg, pal} *cop*^{samss, bo} *arm* geo // υἱὸς Βέρου *cop*^{samss} // *omit* 614 *Byz* [L P] *syr*^{p, h} *slav* Chrysostom

³ **4** {B} Δερβαῖος Φ^{74} \aleph B² D² E Ψ 36 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2464 *Byz* [L P] / 1178 *it*^{ar, c, dem, e, p, ph, ro, w} *vg* *cop*^{sa} *arm* *eth* Chrysostom // ὁ Δερβαῖος A B* 33 2344 *cop*^{bo} *geo* // Δουβέριος D*^{vid} *it*^{d, gig}

^b S: Lu ^c 6 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Lu REB NRSV ^d 10 P: FC VP

ἐξήλθεν. **12** ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρῶς.^e

The Voyage from Troas to Miletus

13 Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν Ἀσσον ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτως γὰρ διατεταγμένος ἦν μέλλων αὐτὸς περσεύειν. **14** ὡς δὲ συνέβαλλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἀσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην, **15** κάκειθεν ἀποπλεύσαντες τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἄντικρυς Χίου, τῇ δὲ ἑτέρα παρεβάλομεν εἰς Σάμον, τῇ δὲ⁴ ἐχομένη ἤλθομεν εἰς Μίλητον. **16** κεκρίκει γὰρ ὁ Παῦλος παραπλεύσαι τὴν Ἐφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδεν γὰρ εἰ δυνατὸν εἶη αὐτῷ τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα.^f

Paul Speaks to the Ephesian Elders

17 Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἐφεσον μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. **18** ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν εἶπεν αὐτοῖς,^g Ἔμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, **19** δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων, **20** ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ'

⁴ **15** [B] τῇ δὲ $\Phi^{41\text{vid. } 74}$ \aleph A B C E 33 36 307 453 1175 1739 1891 2344 // καὶ τῇ 2464 it^{ar. c. dem. (e), p. ph, ro, w} vg (cop^{bo}) arm (eth^{pp}) geo // καὶ μείναντες ἐν Τρωγυλ(λί)ῳ τῇ D 181 614 (945 ἐν Στρογγυλῳ, ἤλθομεν τῇ) (1409 Στραγγυλλίῳ) 1678 Byz [L P] / 1178 it^{d. g^g} syr^h (cop^{sa}) ethTH slav Chrysostom // μείνοντες εἰς τὸ Γύλλιον· τῇ Ψ

^e **12** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV REB NRSV / **16** NO P: REB // P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV NRSV ^f **18** SP: NA // P: Seg NJB REB

οἴκου, **21** διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλησιν τὴν εἰς θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν⁵.^h **22** καὶ νῦν ἰδοὺ δεδεμένος ἐγὼ τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσουτά μοι μὴ εἰδώς, **23** πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται μοι λέγον ὅτι δεσμὰ καὶ θλίψεις με μένουσιν. **24** ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιῶμαι τὴν ψυχὴν τιμίαν ἐμαυτῷ ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ.ⁱ

25 Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες ἐν οἷς διήλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν. **26** διότι μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὅτι καθαρὸς εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. **27** οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ θεοῦ ὑμῖν.^k **28** προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ⁶, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου⁷. **29** ἐγὼ οἶδα ὅτι εἰσελεύσονται

⁵ **21** {B} εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν B Ψ 614 Byz^{pt} [L P] it^{g16} syr^h cop^{sa} Basil; Lucifer // εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν Φ⁷⁴ N A C (E omit ἡμῶν) 33 36 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 Byz^{pt} / 60 / 599 / 1159 / 1178 it^{ar, c, d, (e), dem, p, ro, w} vg syr^p cop^{bo(pt)} arm eth geo slav Chrysostom^{lem} // διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ D it^{ph}

⁶ **28** {C} θεοῦ N B 614 1175 1409 / 60 / 592 / 598 / 603 / 1021 / 1439 it^{ar, c, dem, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{bo(m)s} geo Athanasius Basil Epiphanius Chrysostom Cyril; Ambrose // κυρίου Φ⁷⁴ A C* D E Ψ 33 36 181 307 453 610 945 1678 1739 1891 2344 2464 / 599 it^{d, e, sig, p} syr^{mg} cop^{sa, bo} arm Irenaeus^{lat} Didymus^{lat} Didymus^{dub} Theodoret^(1/2); (Ambrosiaster) Jerome Pelagius // κυρίου καὶ θεοῦ C³ Byz (Byz^{pt} τοῦ θεοῦ) [L P] Lect slav^(ms)

⁷ **28** {A} αἵματος τοῦ ἰδίου Φ⁷⁴ N A B C D E Ψ 33 36 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 2464 / 60 syr^{hbr} arm (eth) geo (Irenaeus^{lat}) Cyril Theodoret // ἰδίου αἵματος 614 1409 2344 Byz [L P] Lect slav Athanasius Didymus^{vid} Didymus^{dub} Chrysostom

^h **21** SP: NA // P: M Seg NIV NJB TOB / **24** NO P: TR WH AD RSV Lu // SP: NA / **27** P: NJB / **28** P: NJB TOB

22 δεδεμένος ... Ἱερουσαλὴμ Ac 19.21
ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου 2 Tm 4.7
1 Pe 5.2 τὴν ... περιεποιήσατο Ps 74.2

23 Ac 21.4, 11 θλίψεις με μένουσιν Ac 9.16 **24** Ac 21.13
26 καθαρὸς ... πάντων Ac 18.6 **28** προσέχετε ... θεοῦ

μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, **30** καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. **31** διὸ γρηγορεῖτε μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.^μ **32** καὶ τὰ νῦν παρτίθεμαι ὑμᾶς τῷ θεῷ⁸ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ οἰκοδομῆσαι καὶ δοῦναι τὴν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.^ν **33** ἀργυρίου ἢ χρυσοῦ ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· **34** αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὖσιν μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. **35** πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ὅτι αὐτὸς εἶπεν, Μακάριόν ἐστιν μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν.^ο

36 Καὶ ταῦτα εἰπὼν θεῖς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσήξατο. **37** ἱκανὸς δὲ κλαυθμὸς ἐγένετο πάντων καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν, **38** ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσιν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτόν εἰς τὸ πλοῖον.^ρ

Paul's Journey to Jerusalem

21 Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς

⁸ **32** {B} θεῷ Ϝ⁷⁴ Ⲛ ACDE Ψ 33 36 181 307 453 610 614 945 1175 1678 1739 1891 2344 2464 Byz [L P] Lect it^{ar. c. dem. e. p. ph. ro. w} vg syr^{p. h} cop^{sa}ms^{ss} arm geo slav^{ms} Chrysostom; Jerome Quodvultdeus // κυρίῳ B 1409 l 593 l 599 it^{gr}e cop^{sa}ms^{ss}, bo slav^{ms}

^μ **31** SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP REB ^ν **32** P: NJB TOB ^ο **35** NO P: TR WH AD M // SP: NA ^ρ **38** P: WH AD NA M RSV REB NRSV

29 λύκοι βαρεῖς Mt 7.15; Jn 10.12 **30** ἐξ ... διεστραμμένα 1 Jn 2.19 **31** Ac 19.10 **31** οὐκ ... ἕκαστον 1 Th 2.11 **32** κληρονομίαν ... πᾶσιν Di 33.3-4; Wsd 5.5; Ac 26.18 **33** 1 Sm 12.3; 1 Cor 9.11 **34** Ac 18.3; 1 Cor 4.12; 1 Th 2.9 **35** Μακάριον ... λαμβάνειν Mt 10.8 **36** Ac 21.5 **37** ἐπιπεσόντες ... αὐτόν Ac 21.5; Ro 16.16; 1 Pe 5.14 **38** ἐπὶ ... θεωρεῖν Ac 20.25

εἰς τὴν Ῥόδον κἀκεῖθεν εἰς Πάταρα¹, **2** καὶ εὐρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. **3** ἀναφάναντες δὲ τὴν Κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον ἐπλέομεν εἰς Συρίαν καὶ κατήλθομεν εἰς Τύρον· ἐκεῖσε γὰρ τὸ πλοῖον ἦν ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. **4** ἀνευρόντες δὲ τοὺς μαθητὰς ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτὰ, οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος μὴ ἐπιβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα. **5** ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἔξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἔξελθόντες ἐπορευόμεθα προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως ἔξω τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσευξάμενοι **6** ἀπησπασάμεθα ἀλλήλους καὶ ἀνέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.^a

7 Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ Τύρου κατηγησάμεν εἰς Πτολεμαῖδα καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς.^b **8** τῇ δὲ ἐπαύριον ἔξελθόντες ἦλθομεν² εἰς Καισάρειαν καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ. **9** τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες τέσσαρες παρθένοι προφητεύουσαι.^c **10** ἐπιμενόντων δὲ ἡμέρας πλείους κατήλθεν τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης ὀνόματι Ἄγαθος, **11** καὶ ἔλθων πρὸς ἡμᾶς καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, δῆσας ἑαυτοῦ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας εἶπεν, Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Τὸν ἄνδρα

¹ **1** [A] Πάταρα (P⁷⁴ A C Πάτερα) N B E Ψ 33 36 181 307 453 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 Byz [L P] / 1178 it^{ar}, c, dem, e, p, ro vg syr^p, h, h^{fr} cop^{bo} arm eth geo slav Chrysostom // Πάταρα καὶ Μύρα (see 27.5) P^{41vd} D it^(gig), (ph), (w) (vg^{mss}) (cop^{sa})

² **8** [A] ἦλθομεν P⁷⁴ N A B C E Ψ 33 36 181 307 453 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 / 1178 it^{ar}, c, dem, e, gig, p, ph, ro, w vg syr^p, h, pal cop^{sa}, bo arm eth geo slav^{mss} Eusebius Chrysostom // οἱ περὶ Παῦλον ἦλθομεν / 590 / 1159 // οἱ περὶ τὸν Παῦλον ἦλθον Byz [L P] // οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ Τύρου ἦλθον (see 21.7) Lect (at beginning of lesson) (slav^{mss})

^a **6** NO P: TR AD Lu TOB // SP: WH ^b **7** P: Seg Lu TOB ^c **9** SP: NA // P: NIV

4 οἵτινες ... Ἱεροσόλυμα Ac 20.23 **5** θέντες ... προσευξάμενοι Ac 20.36 **8** Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ac 8.40 Φιλίππου ... ἑπτὰ Ac 6.5 **9** θυγατέρες ... προφητεύουσαι JI 2.28; Ac 2.17 **10** κατήλθεν ... Ἄγαθος Ac 11.28 **11** Jn 21.18; Ac 20.23; 21.33

οὐ ἔστιν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δήσουσιν ἐν Ἱερουσαλήμ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἔθνων.^d **12** ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ. **13** τότε ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος³, Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. **14** μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ ἡσυχάσαμεν εἰπόντες, Τοῦ κυρίου τὸ θέλημα γινέσθω.^e

15 Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα· **16** συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν Μνάσωνι⁴ τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῆϊ.^f

Paul Visits James

17 Γενομένων δὲ ἡμῶν⁴ εἰς Ἱεροσόλυμα ἀσμένως ἀπεδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.⁸ **18** τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσήει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο

³ **13** {B} τότε ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος B² (B* omit ὁ) C² 36 307 453 1678 cop^{bo} // τότε ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος καὶ εἶπεν (P⁷⁴ omit ὁ) S A E it^{ar, c, dem, e, p, ph, ro, w} vg (sy^rp, pal) cop^{sa, bo} arm (geo) // τότε ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος C* 1175 slav^{ms} // τότε ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος καὶ εἶπεν 33 (181 ἀποκριθεὶς and omit καὶ) 1409 // ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος (P 614 2464 δέ for τε) Byz^{pl} [L P] Lect (Byz^{pl} l 60 l 593 l 883 l 884 δέ for τε) (sy^rh) slav^{ms} (Basil) (Chrysostom) // ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος καὶ εἶπεν 945 1739 1891 (2344 omit δέ) (it^{BE}) eth // εἶπεν δὲ πρὸς ἡμᾶς ὁ Παῦλος D (it^d)

⁴ **16-17** {A} ξενισθῶμεν Μνάσωνι ... **17** Γενομένων δὲ ἡμῶν (with other minor variants) P⁷⁴ (S Ἰάσονι) A B C E P 33 36 (181 αὐτῶν for ἡμῶν) 307 453 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 Byz [L P] l 1178 it^{ar, c, dem, gg, p, ph, ro, (w)} vg sy^rp, h, pal cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom // ξενισθῶμεν, καὶ παραγενόμενοι εἰς τινα κώμην ἐγενόμεθα παρὰ Νάσωνι ... κακεῖθεν ἐξιόντες ἤλθομεν D^{vid} according to old editions and it^d (sy^rh^{mg})

^d 11 P: TEV FC NIV VP ^e 14 NO P: AD M // S: WH NA Lu NJB // MS: Seg / 16 NO P: WH AD NA Lu REB // P: M RSV Seg NJB NRSV ^f 17 P: NA Lu REB

12 παρεκαλοῦμεν ... Ἱερουσαλήμ Mt 16.22 **13** ἐγὼ ... Ἰησοῦ Ac 20.24 **14** Τοῦ ... γινέσθω Mt 26.39; Mk 14.36; Lk 22.42 **18** Ac 15.2 εἰσήει ... Ἰάκωβον Ac 15.13; Ga 1.19

οὶ πρεσβύτεροι. **19** καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγήτο καθ' ἕν ἕκαστον, ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσιν διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ.^h **20** οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν εἰπόν τε αὐτῷ, Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν πεπιστευκότων καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν. **21** κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωϋσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας Ἰουδαίους λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα μηδὲ τοῖς ἔθνεσιν περιπατεῖν. **22** τί οὖν ἐστίν; πάντως ἀκούσονται⁵ ὅτι ἐλήλυθας. **23** τοῦτο οὖν ποίησον ὃ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν. **24** τούτους παραλαβὼν ἀγνίσθητι σὺν αὐτοῖς καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς ἵνα ξυρήσονται τὴν κεφαλὴν, καὶ γνῶσονται πάντες ὅτι ὧν κατήχηται περὶ σοῦ οὐδὲν ἐστὶν ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς φυλάσσων τὸν νόμον. **25** περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν⁶ κρίναντες φυλάσσεσθαι αὐτοὺς⁷ τό τε εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν.⁸ **26** τότε

⁵ **22** [B] ἀκούσονται B C*^{vid} 36 307 453 614 1175 1739^{ext} syr^p,^h cop^{sa},^{bo} arm^(ms) eth geo // δεῖ συνελθεῖν πλήθος· ἀκούσονται γάρ Φ ⁷⁴ \aleph ² (\aleph * C² omit γάρ) A E 33 181 945 1409 (1678 πλήθος· καὶ ἀκούσονται) 1739^{v.r.} 1891 2344 it^(ar). c. dem. e. g. g. p. ph. ro. w vg slav (Jerome) (Augustine) // δεῖ πλήθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γάρ D Ψ 2464 Byz [L P] / 1178 it^d Chrysostom

⁶ **25** [C] ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν Φ ⁷⁴ \aleph A C² E 33 36 307 453 945 1175 1409 1739 1891 2344 2464 Byz [L P] / 1178 it^{ar}, c. dem. e. p. ph. ro. w vg (eth) (geo) slav Chrysostom; Augustine // ἡμεῖς ἀπεστείλαμεν B C* Ψ 181 614 1678 cop^{bo} arm // οὐδὲν ἔχουσιν λέγειν πρὸς σε· ἡμεῖς γάρ ἀπεστείλαμεν D it^d,^{g. g.} (cop^{sa})

⁷ **25** [B] κρίναντες φυλάσσεσθαι αὐτοὺς Φ ⁷⁴ \aleph A B 33 1175 1409 2344 it^{ar}, c. dem. p. ph. ro. w vg (syr^p,^{pal}) cop^{sa},^{bo} // κρίναντες μηδὲν τοιοῦτο τηρεῖν αὐτοὺς ἀλλὰ φυλάσσεσθαι (945 κρίνοντες) 1739 (1891 2464 τοιοῦτον) (I 1178 τοιοῦτον and ἀλλ' ἢ) // κρίναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοὺς εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς D² (D* κρίνοντες) (C E Ψ 181 307 453) 36 614 1678 Byz [L P] it^d,^e,^{g. g.} syr^h arm (eth) geo slav Chrysostom; Augustine Greek mss^{acc. to Bede}

⁸ **25** [B] τό τε εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν (Φ ⁷⁴ omit τε) \aleph A B C 33 (36 307 453 omit second καί) 945 (1175 omit καὶ πορνείαν) 1678 1739

^h **19** SP: NA // P: M NIV '25 SP: NA // P: TEV FC NIV NJB // S: VP

ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας^k τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἀγισθεῖς, εἰσήει εἰς τὸ ἱερὸν διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγισμοῦ ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἢ προσφορά.^l

Paul Arrested in the Temple

27 Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας 28 κράζοντες, Ἄνδρες Ἰσραηλίται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχῇ διδάσκων, ἔτι τε καὶ Ἑλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κεκοίνωκεν τὸν ἅγιον τόπον τούτον.^m 29 ἦσαν γὰρ προεωρακότες Τρόφιμον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ Παῦλος.ⁿ 30 ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύλου εἶλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι.^o 31 ζητούντων τε αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης ὅτι ὅλη συγχύνεται Ἱερουσαλήμ. 32 ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχας κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς, οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλιάρχον καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον.^p 33 τότε ἐγγίσας ὁ χιλιάρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ ἐκέλευσεν δεθῆναι ἀλύσει δισσί, καὶ ἐπυρθάνετο τίς εἶη καὶ τί ἐστιν πεποιηκώς. 34 ἄλλοι δὲ ἄλλο τι

1891 2344 (2464 πορνείας) // τό τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν (Ψ 614 omit τε) (181 omit τε and add τό before πνικτόν) 1409 Byz [L P] / 1178 (sy^p) (eth) (Chrysostom) // ἀπὸ εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας E it^{ar}, c, dem, (e), p, ph, ro, w vg sy^{rh}, pal arm geo slav // τὸ εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα καὶ πορνείαν D it⁴, g¹⁸ Augustine

^k 26 C: RSV TEV FC VP Lu REB NRSV // ^l NO P: TR // P: WH AD NA M RSV VP NRSV * 28 P: FC VP * 29 P: TEV Seg NIV VP NJB REB * 30 SP: NA // P: Lu * 32 P: NIV

26 ὁ ... ἱερὸν 1 Cor 9.20 σὺν ... προσφορά Nu 6.2-5, 13-21 28 οὗτος ... διδάσκων Ac 6.13; 21.21 Ἑλληνας ... τούτων Eze 44.7 33 ἐκέλευσεν ... δισσί Ac 20.23; 21.11

ἐπεφώνουν ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυναμένου δὲ αὐτοῦ γινῶναι τὸ ἀσφαλές διὰ τὸν θόρυβον ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. **35** ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου, **36** ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κρᾶζοντες, Αἶρε αὐτόν.^α

Paul Defends Himself

37 Μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν ὁ Παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ, Εἰ ἔξεστίν μοι εἰπεῖν τι πρὸς σέ; ὁ δὲ ἔφη, Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; **38** οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων; **39** εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος, Ἐγὼ ἄνθρωπος μὲν εἰμι Ἰουδαῖος, Ταρσεὺς τῆς Κιλικίας, οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπιτρέψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.^β **40** ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ ὁ Παῦλος ἐστῶς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισεν τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης προσεφώνησεν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ λέγων,^γ **22** Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας.^α **2** ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν.^β καὶ φησίν,^γ **3** Ἐγὼ εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ,^δ παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλ^ε πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρώου νόμου, ζηλωτῆς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον· **4** ὅς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου δεσμεύων καὶ παραδιδούς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας,

^α36 NO P: AD Lu // SP: WH // P: TR NA M RSV NJB REB NRSV ^β39 P: TR TEV FC NIV VP ^γ40 P: AD M RSV TEV Seg FC VP TOB // S: Lu NJB

^δ22.1 P: RSV Seg FC NIV VP ^ε2 SP: NA // P: NIV // ^εP: RSV TEV Seg VP NRSV ^δ3 NO C: TR WH AD RSV TEV NRSV // ^εC: TR WH AD RSV TEV NRSV

36 τὸ πλῆθος ... Αἶρε αὐτόν Lk 23.18; Jn 19.15; Ac 22.22 **38** Ac 5.36-37 **39** Ἐγὼ ... πολίτης Ac 9.11; 22.3 **40** κατέσεισεν ... γενομένης Ac 12.17; 13.16; 19.33 προσεφώνησεν ... διαλέκτῳ Ac 26.14

22.1 Ἄνδρες ... μου Ac 7.2 **3** Ἐγὼ ... Κιλικίας Ac 21.39 ἀνατεθραμμένος ... νόμου Ac 5.34 ζηλωτῆς ... σήμερον Ro 10.2 **4** Ac 8.3; 22.19; 26.9-11

5 ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι καὶ πᾶν τὸ πρεσβυ-
 τέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς
 ἀδελφοὺς εἰς Δαμασκὸν ἐπορευόμεν, ἄξων καὶ τοὺς ἐκείσε
 ὄντας δεδεμένους εἰς Ἱερουσαλὴμ ἵνα τιμωρηθῶσιν!

Paul Tells of His Conversion

(Ac 9.1-19; 26.12-18)

6 Ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ
 Δαμασκῶ περιεστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ, 7 ἔπεσά τε εἰς τὸ
 ἔδαφος καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι, Σαοὺλ Σαοὺλ,
 τί με διώκεις; 8 ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, Τίς εἶ, κύριε; εἶπέν
 τε πρὸς με, Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις.
 9 οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο¹ τὴν δὲ
 φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. 10 εἶπον δέ,
 Τί ποιήσω, κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν πρὸς με, Ἀναστὰς
 πορεύου εἰς Δαμασκὸν κάκει σοι λαληθήσεται περὶ
 πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. 11 ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον
 ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ
 τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς Δαμασκόν.⁸

12 Ἀναΐας δέ τις, ἀνὴρ εὐλαβῆς κατὰ τὸν νόμον,
 μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικοῦντων Ἰουδαίων²,
 13 ἐλθὼν πρὸς με καὶ ἐπιστὰς εἶπέν μοι, Σαοὺλ ἀδελφέ,
 ἀνάβλεψον. κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.
 14 ὁ δὲ εἶπεν, Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό

¹ 9 {B} ἐθεάσαντο P⁷⁴ S² (S* ἐθεάτο) A B 33 181 1175 1409 2344 2464 it^{sr, c, dem.}
 p, ph, ro, w vg syr^p cop^{bo} arm geo (Didymus) // ἐθεάσαντο καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο D E Ψ
 (36 307 453 610 1678 γενόμενοι for ἐγένοντο) 614 945 1739 1891 Byz [L P] / 1178
 it^{c, sig} syr^h cop^{sa} eth slav Chrysostom; Greek mss^{acc, 10} Bebe

² 12 {B} κατοικούντων Ἰουδαίων P⁷⁴ S A B E Byz^{pt} [P] / 1178 it^{sr, c, (sig), p*}, ph
 vg (syr^p) cop^{bo} // Ἰουδαίων 629 it^d Chrysostom // κατοικούντων ἐν Δαμάσκῳ
 Ἰουδαίων (P^{41vid} ἐν τῇ) Ψ 33 (36 Ἰουδαίων before ἐν) 181 307 453 610 614 945
 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 Byz^{pt} [L] it^{c, dem, p², ro, (w)} vg^{mss} syr^h cop^{sa} arm eth
 geo slav

⁵ NO P: TR WH AD REB // SP: NA // P: M RSV Seg NIV Lu NJB TOB NRSV ⁸ II NO P: TR WH
 AD // SP: NA

σε γινῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, **15** ὅτι ἔση μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὧν ἐώρακας καὶ ἤκουσας. **16** καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ.^h

Paul Sent to the Gentiles

17 Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει **18** καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, Σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονται σου μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. **19** κἀγὼ εἶπον, Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ, **20** καὶ ὅτε ἐξεχύννητο τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστῶς καὶ συνευδοκῶν καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. **21** καὶ εἶπεν πρὸς με, Πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε.ⁱ

Paul and the Roman Tribune

22 Ἦκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λέγοντες, Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον, οὐ γὰρ καθῆκεν αὐτὸν ζῆν.^k **23** κραυγάζοντων τε αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια καὶ κοινορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα, **24** ἐκέλευσεν ὁ χιλιάρχος εἰσάγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν, εἶπας μάλιστα ἵνα ἀνετάξεσθαι αὐτὸν ἵνα ἐπιγνῶ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ. **25** ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμάσιν, εἶπεν πρὸς τὸν ἐστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος, Εἰ ἄνθρωπον

^h **16** NO P: TR WH AD M // SP: NA // P: RSV Seg NIV Lu NJB TOB REB NRSV ⁱ **21** SP: WH // P: TR AD NA M RSV TEV TOB REB NRSV ^k **22** P: FC NIV Lu

16 ἀπόλουσαι ... αὐτοῦ J1 2.32; Ac 2.21; Ro 10.13 **18** Ac 9.29-30 **19** ἐγὼ ἤμην φυλακίζων ... ἐπὶ σέ Ac 8.3; 22.4-5; 26.9-11 **20** Ac 7.58; 8.1 **21** ἐγὼ εἰς ἔθνη ... σε Ac 9.15; 13.2; Ga 2.7-9 **22** ἐπῆραν ... ζῆν Ac 21.36 **25** εἰ ... μαστίζειν Ac 16.37; 23.27

Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν; 26 ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατοντάρχης προσελθὼν τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγειλεν λέγων, Τί³ μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστιν. 27 προσελθὼν δὲ ὁ χιλιάρχος εἶπεν αὐτῷ, Λέγε μοι, σὺ Ῥωμαῖός εἶ; ὁ δὲ ἔφη, Ναί. 28 ἀπεκρίθη δὲ ὁ χιλιάρχος, Ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ Παῦλος ἔφη, Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. 29 εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν, καὶ ὁ χιλιάρχος δὲ ἐφοβήθη ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν καὶ ὅτι αὐτὸν ἦν δεδεκώς.¹

Paul before the Council

30 Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γινῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν καὶ ἐκέλευσεν συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶν τὸ συνέδριον, καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.^m 23 ἀτεισας δὲ ὁ Παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν, Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάση συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.^a 2 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας ἐπέταξεν τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. 3 τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπεν, Τύπτειν σε μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκοιαιμένε· καὶ σὺ κᾶθη κρίνων με κατὰ τὸν νόμον καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; 4 οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπαν, Τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς; 5 ἔφη τε ὁ Παῦλος, Οὐκ ἤδειν, ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεὺς· γέγραπται γὰρ ὅτι Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.^b

³ 26 [A] Τί 74^s N A B C E Ψ 33 36 181 307 610 614 945* 1175* 1678 1739 2344 it^{ar}, c, dem, c, ph, ro, w vg syr^p, h cop^{bo} arm geo // "Ορα τί D 453 945^c 1175^c 1409 1891 (2464 βλέπε τί) Byz [L P] l 1178 it^{gk-p} vg^{ms} cop^{sa} eth slav Chrysostom

¹ 29 P: TR WH AD NA M RSV Lu NRSV ³⁰ P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB NRSV // S: Lu

^a 23.1 P: Seg FC VP ^b 5 NO P: TR WH AD Lu // SP: NA

29 ὁ χιλιάρχος ... ἐστιν Ac 16.38

23.1 ἐγὼ ... ἡμέρας Ac 24.16 2-3 Jn 18.22-23 3 τοῖχε κεκοιαιμένε Eze 13.10-15 σὺ ... τύπτεσθαι Lv 19.15 5 Ἄρχοντα ... κακῶς Ex 22.28

6 Γνοὺς δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἐν μέρος ἐστὶν Σαδδουκαίων τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων ἔκραζεν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φαρισαίων, περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν [ἐγὼ] κρίνομαι.^c 7 τοῦτο δὲ αὐτοῦ εἰπόντος ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. 8 Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσιν μὴ εἶναι ἀνάστασιν μήτε ἄγγελον μήτε πνεῦμα, Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσιν τὰ ἀμφότερα.^d 9 ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη, καὶ ἀναστάντες τινὲς τῶν γραμματέων τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες, Οὐδὲν κακὸν εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος;^e 10 Πολλῆς δὲ γινομένης στάσεως φοβηθεὶς ὁ χιλιάρχος μὴ διασπασθῆ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν ἐκέλευσεν τὸ στράτευμα καταβὰν ἀρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.^f 11 Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπεν, Θάρσει· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρησαί.^g

The Plot against Paul's Life

12 Γενομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντες συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι¹ ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσιν τὸν Παῦλον. 13 ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν

¹ 12 [B] συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι P⁷⁴ K A B C E (P 614 οἱ Ἰουδαῖοι συστροφὴν) 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 2344 2464 / 1178 it^c cop^{bo} arm eth geo (Chrysostom) // τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν 1409 Byz [(L συστροφὴν τινες) P] (it^{sr}, c, dem, glg, h, p, ph, ro, w vg) (syr^p) (cop^{smss}) slav // ... / βοήθειαν συστραφέντες τινὲς τῶν Ἰουδαίων P⁴⁸

^c 6 P: TEV FC VP ^d 8 P: NIV ^e 9 Statement: TEV FC VP Lu REB // Dash: WH // Different text: TR AD // SP: NA // P: TEV FC VP / ^f 10 NO P: AD NA M Lu // SP: WH // S: TR ^g 11 NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

6 Ac 4.2 ἐγὼ ... Φαρισαίων Ac 26.5; Php 3.5 περὶ ... κρίνομαι Ac 24.15, 21 8 Σαδδουκαῖοι ... πνεῦμα Mt 22.23 9 Οὐδὲν κακὸν ... τούτῳ Lk 23.4, 14, 22; Jn 18.38; 19.4, 6; Ac 25.25 11 Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ... Θάρσει Ac 18.9 ὡς ... μαρτυρησαί Ac 19.21; 27.24; 28.16, 23

ποιησάμενοι, **14** οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπαν, Ἐναντίον μου ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. **15** νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ ὅπως καταγάγῃ αὐτὸν εἰς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσει αὐτὸν ἔτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.^h **16** Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέδραν, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγειλεν τῷ Παύλῳ. **17** προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκατονταρχῶν ἔφη, Τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον, ἔχει γὰρ ἀπαγγεῖλαί τι αὐτῷ. **18** ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς τὸν χιλιάρχον καὶ φησίν, Ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησεν τοῦτον τὸν νεανίσκον ἀγαγεῖν πρὸς σέ ἐχοντά τι λαλήσαι σοι. **19** ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλιάρχος καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν ἐπυνθάνετο, Τί ἐστὶν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι; **20** εἶπεν δὲ ὅτι Οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον τὸν Παῦλον καταγάγῃς εἰς τὸ συνέδριον ὡς μέλλον τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. **21** σὺ οὖν μὴ πεισθῆς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσεράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν, καὶ νῦν εἰσιν ἔτοιμοι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. **22** ὁ μὲν οὖν χιλιάρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίσκον παραγγείλας μηδενὶ ἐκκαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρὸς με.!

Paul Sent to Felix the Governor

23 Καὶ προσκαλεσάμενος δύο [τινὰς] τῶν ἑκατονταρχῶν εἶπεν, Ἐτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας, καὶ ἵππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ

^h 15 SP: NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV '22 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg REB NRSV

δεξιολάβους διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός, **24** κτήνη τε παραστήσαι ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα,^k **25** γράψας ἐπιστολήν ἔχουσαν τὸν τύπον τοῦτον·^l **26** Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.^m **27** Τὸν ἄνδρα τοῦτον συλλημφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλάμην μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν. **28** βουλόμενός τε ἐπιγῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν **29** ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν², μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔχοντα ἔγκλημα². **30** μνηυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα ἔσεσθαι ἐξαυτῆς³ ἔπεμψα πρὸς σέ παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν [τὰ] πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ.⁴ⁿ

31 Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον ἤγαγον διὰ νυκτός εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα, **32** τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἵππεῖς ἀπέρχεσθαι σὺν αὐτῷ ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν· **33** οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ

² **29** [A] αὐτῶν ... ἔχοντα ἔγκλημα \mathfrak{P}^{74} \aleph A B (E Ψ 1409 ἔγκλημα ἔχοντα) 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 2344 2464 Byz [(L P ἔγκλημα ἔχοντα)] / 1178 it^{ar, c, dem, (e), p, ph, ro, w} vg syr^p cop^{sa, bo} arm eth geo slav^(ms) (Chrysostom) // αὐτῶν Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τινος ... ἔγκλημα ἔχοντα ἐξήγαγον αὐτὸν μόλις τῇ βίᾳ (\mathfrak{P}^{48vid} attested only first part) 614 (it^{gig}) (syr^{hmg})

³ **30** [B] ἔσεσθαι, ἐξαυτῆς \mathfrak{P}^{74} B Ψ 36 307 453 610 614 1678 2464 cop^{bo} // ἔσεσθαι ἐξ αὐτῶν \aleph A E (33 2344 εἰς τὸν ἄνδρα after ἔσεσθαι) 81 181 1175 1739 1891 it^{(ar), (c), (dem), e, (p), (ph), (ro)} (vg) syr^h arm // μέλλειν ἔσεσθαι ἐξ αὐτῶν 945 // μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἐξαυτῆς (1409 omit μέλλειν) Byz [L P] / 1178 (it^{gig}) (syr^p) cop^{sa} (eth) slav (Chrysostom)

⁴ **30** [B] σοῦ. A B 33 2344 it^{c, g, p, ph, ro} vg^{ww, st} cop^{sa, bo} // σοῦ, ἔρρωσο. \aleph E Ψ 36 (81 omit ἐπὶ σοῦ) 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2464 Byz^{pt} [L] / 1178 it^{ar, dem, e, w} vg^{cl} syr^{h, b} arm eth geo slav Chrysostom // σοῦ, ἔρρωσθε. Byz^{pt} [P]

^l **24** P: FC NIV ^l **25** SP: NA // P: RSV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV ^m **26** P: Seg REB ⁿ **30** NO P: AD // SP: WH

27 Τὸν ... ἐξειλάμην Ac 21.30-33 μαθὼν ... ἔσπιν Ac 22.27 **28** Ac 22.30 **29** Ac 18.14-15; 25.18-19 ἐγκαλούμενον ... αὐτῶν Ac 23.6 μηδὲν ... ἔγκλημα Ac 23.9; 26.31; 28.18 **30** παραγγείλας ... σοῦ Ac 24.5-8; 25.5

ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι παρέστησαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ. **34** ἀναγνοὺς δὲ καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχείας ἐστίν, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, **35** Διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται· κελεύσας ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεσθαι αὐτόν.^ο

The Case against Paul

24 Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας μετὰ πρεσβυτέρων τινῶν καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ Παύλου.^α **2** κληθέντος δὲ αὐτοῦ ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος λέγων,^β Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ καὶ διορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας,^γ **3** πάντη τε καὶ πανταχοῦ^δ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε Φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. **4** ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπικεικίᾳ.^ε **5** εὐρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν καὶ κινουῦντα στάσεις πᾶσιν τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἰρέσεως, **6** ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπέπειρασεν βεβηλῶσαι ὄν καὶ ἐκρατήσαμεν,¹ **8** παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ!² **9** συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.^ς

¹ 6-8 {B} ἐκρατήσαμεν, Φ⁷⁴ N A B 81 1175 B_{yz}^{pt} [L P] / 1178 it^{p,s} vg^{ww,st} cop^{sa,bo} geo // ἐκρατήσαμεν καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίναι. **7** παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χιλιάρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγε, **8** κελεύσας τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπὶ σέ. (with minor variants) E Ψ 33 36 181 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 2344 2464 B_{yz}^{pt} it^{ar,c,dem,c} g^{ig} p². ph, ro, w vg^{cl} syr^{p,h} arm eth slav Chrysostom; mss^{acc.} to Bede

^ο 35 P: WH AD NA M RSV NRSV

^α 24.1 P: Seg ^β 2 P: RSV Seg REB NRSV // ^γ NO C: TR WH REB ^δ 3 C: TR REB ^ε 4 P: NIV / ^ς 8 P: RSV Seg FC NIV VP NRSV ^ς 9 NO P: WH VP Lu // P: TR AD NA M RSV Seg NIV NJB REB NRSV

34 πυθόμενος ... Κιλικίας Ac 22.3

24.1 Ac 25.2 **5** εὐρόντες ... οἰκουμένην Ac 17.6 τῆς ... αἰρέσεως Ac 24.14 **6** ὃς ... βεβηλῶσαι Ac 21.28 ὄν καὶ ἐκρατήσαμεν Ac 21.30

Paul Defends Himself before Felix

10 Ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν,^h Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος εὐθύμως τὰ περι ἑμαυτοῦ ἀπολογουμαι, **11** δυναμένου σου ἐπιγῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσὶν μοι ἡμέραι δώδεκα ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ. **12** καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὐρόν με πρὸς τινα διαλεγόμενον ἢ ἐπίστασιν ποιοῦντα ὄχλου οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, **13** οὐδὲ παραστήσαι δύνανταί σοι περι ὧν νυνὶ κατηγοροῦσίν μου.^k **14** ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἦν λέγουσιν αἴρεσιν, οὕτως λατρεύω τῷ πατρώῳ θεῷ πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, **15** ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν ἦν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσθαι δικαίων τε καὶ ἀδίκων. **16** ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διὰ παντός.^l **17** δι' ἐτῶν δὲ πλείονων ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου παρεγενόμην καὶ προσφοράς, **18** ἐν αἷς εὐρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, **19** τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν εἴ τι ἔχοιεν πρὸς ἐμέ. **20** ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν τί εὐρον ἀδίκημα² στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, **21** ἢ περι μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἐκέκραξα ἐν αὐτοῖς ἐστὼς ὅτι Περι ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ἐφ' ὑμῶν.^m

22 Ἀνεβάλετο δὲ αὐτοὺς ὁ Φῆλιξ, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περι τῆς ὁδοῦ εἶπας, Ὅταν Λυσίας ὁ χιλίαρχος

² **20** [B] εὐρον ἀδίκημα Φ^{74} \aleph A B 33 81 181 1175 2344 cop^{sa} // εὐρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα C E Ψ 36 307 453 610 614 (945 1739 1891 ἀδίκημα ἐν ἐμοί) 1409 1678 2464 Byz [L P] / 1178 $\text{it}^{\text{ar. c. dem. e. (gig). p. ph. ro. w}$ vg $\text{syr}^{\text{p. h}}$ cop^{bo} arm geo slav Chrysostom

^h **10** P: Seg NRSV // S: NJB ⁱ **11** Causal: WH ^k **13** P: NJB ^l **16** P: TEV FC NIV VP NJB REB ^m **21** NO P: WH AD // S: Lu NJB

11 οὐ ... Ἱερουσαλήμ Ac 21.17 ἀνέβην ... Ἱερουσαλήμ Ac 8.27 **14** κατὰ τὴν ... θεῷ Ac 24.5 **15** Dn 12.2; Jn 5.28-29; Ac 23.6 **16** Ac 23.1 **17** Ac 11.29-30; Ro 15.25-26; Ga 2.10 **18-19** ἐν αἷς ... Ἰουδαῖοι Ac 21.26-27 **21** Ac 23.6; 24.15

καταβῆ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς· **23** διαταξάμενος τῷ ἑκατοντάρχη τηρεῖσθαι αὐτὸν ἔχειν τε ἄνεσιν καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.ⁿ

Paul Held in Custody

24 Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ οὔσῃ Ἰουδαία μετεπέμψατο τὸν Παῦλον καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν³ πίστεως. **25** διαλεγόμενου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος, ἔμφοβος γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη, Τὸ νῦν ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβῶν μετακαλέσομαι σε,^o **26** ἅμα καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὠμίλει αὐτῷ.^p

27 Διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβεν διάδοχον ὁ Φῆλιξ Πόρκιον Φῆστον, θέλων τε χάριτα καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φῆλιξ κατέλιπε τὸν Παῦλον δεδεμένον⁴.

Paul Appeals to Caesar

25 Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχείᾳ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας, **2** ἐνεφάνισάν τε

³ **24** {B} Χριστὸν Ἰησοῦν Φ^{74} \aleph^* (B Ἰησοῦ) E (Ψ τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν) 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 B_{yz}^{pt} [L] / 1178 it^{tr}, (c), dem, e, g^{ig}, (p), (ph), (ro), s, w vg^(ww, st) syr^h cop^{sa}ms, bo arm^(mss) (eth) geo Chrysostom // Χριστὸν \aleph^* A C^{vid} 614 2344 2464 B_{yz}^{pt} [P] syr^p cop^{sa}ms slav

⁴ **27** {A} θέλων τε χάριτα καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φῆλιξ κατέλιπε τὸν Παῦλον δεδεμένον (with minor variants) Φ^{74} \aleph A B C E Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 B_{yz} [L P] / 1178 it^{tr}, c, dem, e, g^{ig}, p, ph, ro, s, w vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom // τὸν δε Παῦλον εἶασεν ἐν τηρήσει διὰ Δρουσίλλαν θέλων δε χάριν... δεδεμένον 614 syr^{hmg}

ⁿ **23** NO P: M // SP: WH // P: TR (AD) NA RSV Seg NIV VP Lu NJB REB NRSV ^o **25** P: FC VP Lu ^p **26** NO P: TR AD M RSV VP Lu TOB REB // SP: WH NA ²⁷ P: AD NA M RSV NRSV

23 Ac 27.3; 28.16, 30 **25** περὶ ... μέλλοντος Jn 16.8 **27** θέλων ... Ἰουδαίοις Ac 25.9 **25.2** ἐνεφάνισαν ... Παύλου Ac 24.1; 25.15

αὐτῷ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου καὶ παρεκάλουν αὐτὸν **3** αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιῶντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. **4** ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον εἰς Καισάρειαν, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. **5** Οἱ οὖν ἐν ὑμῖν, φησίν, δυνατοὶ συγκαταβάντες εἴ τί ἐστίν ἐν τῷ ἀνδρὶ ἄτοπον κατηγορεῖτωσαν αὐτοῦ.^a

6 Διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας οὐ πλείους ὀκτῶ ἢ δέκα, καταβὰς εἰς Καισάρειαν,^b τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευσεν τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. **7** παραγενομένου δὲ αὐτοῦ περιέστησαν αὐτὸν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα καταφέροντες ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδείξαι, **8** τοῦ Παύλου ἀπολογουμένου ὅτι Οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν οὔτε εἰς Καίσαρά τι ἤμαρτον.^c **9** ὁ Φῆστος δὲ θέλων τοῖς Ἰουδαίοις χάριν καταθέσθαι ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ εἶπεν, Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς ἐκεῖ περὶ τούτων κριθῆναι ἐπ' ἐμοῦ; **10** εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος, Ἐπὶ τοῦ βήματος Καίσαρος ἐστῶς εἰμι, οὐ με δεῖ κρίνεσθαι. Ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις. **11** εἰ μὲν οὖν ἀδικῶ καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ οὐδὲν ἐστίν ὧν οὔτοι κατηγοροῦσίν μου, οὐδεὶς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι· Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. **12** τότε ὁ Φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη, Καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.^d

Paul Brought before Agrippa and Bernice

13 Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισάρειαν ἀσπα-

^a5 NO P: TR AD // SP: WH ^b6 P: Seg ^c8 SP: NA // P: TEV FC NIV VP // S: Lu ^d12 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

3 Ac 23.15 5 Ac 23.30 6 τῇ ... ἀχθῆναι Ac 25.17 7 πολλὰ ... καταφέροντες Ac 24.5-6 ἃ ... ἀποδείξαι Ac 24.13 9 θέλων ... καταθέσθαι Ac 24.27

σάμενοι τὸν Φῆστον. **14** ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον λέγων, Ἀνὴρ τίς ἐστιν καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος, **15** περὶ οὗ γενομένου μου εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ καταδίκην.^e **16** πρὸς οὓς ἀπεκρίθη ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι τινα ἄνθρωπον πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγοροὺς τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. **17** συνελθόντων οὖν [αὐτῶν] ἐνθάδε ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος τῇ ἐξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα· **18** περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι οὐδεμίαν αἰτίαν ἔφερον ὧν ἐγὼ ὑπενόουν πονηρῶν¹, **19** ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν καὶ περὶ τινος Ἰησοῦ τεθηκότος ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. **20** ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ τὴν περὶ τούτων ζήτησιν ἔλεγον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα κάκει κρίνεσθαι περὶ τούτων. **21** τοῦ δὲ Παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ἕως οὗ ἀναπέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. **22** Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον, Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. Αὐριον, φησίν, ἀκούσῃ αὐτοῦ!

23 Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σὺν τε χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσιν τοῖς κατ' ἐξοχὴν τῆς πόλεως καὶ κελεύσαντος τοῦ Φῆστου ἦχθη ὁ Παῦλος.^g **24** καὶ φησιν ὁ Φῆστος; Ἀγρίππα βασιλεῦ

¹ **18** {C} πονηρῶν^h B E 81 1409 2344^{vid} it^e syr^{pal} // πονηράν⁷⁴ A C* Ψ 33^{vid} 36 181 307 453 610 614 945 1175 1678^{vid} 1739 1891 2464 / 598 it^(ar), c, (dem), gig, p^(*), ph, (ro) vg^(cl, st) syr^{p, h} eth geo // πονηρά^h C² it^m vg^{ms} // omit Byz [L-P] Lect arm slav Chrysostom

^e 15 P; NIV / 22 SP; WH // S; NIV / 23 P; Seg

14 Ἀνὴρ ... δέσμιος Ac 24.27 **15** γενομένου ... Ἰουδαίων Ac 25.1-2 **17** Ac 25.6
18-19 περὶ οὗ ... πρὸς αὐτόν Ac 18.14-15; 23.29 **20** ἔλεγον ... τούτων Ac 25.9 **21** Ac 25.11-12
22 Ἐβουλόμην ... ἀκούσαι Lk 23.8 **23** Mt 10.18; Mk 13.9; Lk 21.12

καὶ πάντες οἱ συμπρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε βοῶντες μὴ δεῖν αὐτὸν ζῆν μηκέτι. **25** ἐγὼ δὲ κατελαβόμεν μηδὲν ἄξιον αὐτὸν θανάτου πεπραχέναι, αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν ἔκρινα πέμπειν. **26** περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω, διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τί γράψω. **27** ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.^h

Paul Defends Himself before Agrippa

26 Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, Ἐπιτρέπεται σοι περὶ σεαυτοῦ λέγειν.^a τότε ὁ Παῦλος ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπελογεῖτο,^b **2** Περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἡγῆμαι ἐμαυτὸν μακάριον ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερον ἀπολογεῖσθαι **3** μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων, διὸ δέομαι μακροθύμως ἀκοῦσαί μου.^c **4** Τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου [τὴν] ἐκ νεότητος τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἔν τε Ἱεροσολύμοις ἴσασι πάντες [οἱ] Ἰουδαῖοι **5** προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος. **6** καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἔστηκα κρινόμενος, **7** εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλλον ἡμῶν ἐν ἐκτενεῖα νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι, περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ. **8** τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν εἰ ὁ θεὸς

^h 27 NO P: WH // P: AD NA M RSV NIV NJB REB NRSV

^a 26.1 P: Seg NIV VP // ^b P: RSV TEV Seg REB NRSV // S: NJB ^c 3 SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV Lu NJB TOB REB NRSV // SP: VP

24 τοῦτον ... ἐνθάδε Ac 25.2, 7, 15 βοῶντες ... μηκέτι Ac 22.22

26.5 κατὰ ... Φαρισαῖος Php 3.5-6 **6** Ac 23.6; 24.15, 21; 28.20

νεκρούς ἐγείρει;^d **9** ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἑμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πράξαι, **10** ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς τε τῶν ἀγίων ἐγὼ ἐν φυλακαῖς· κατέκλεισα τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβὼν ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον. **11** καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἕξω πόλεις.^e

Paul Tells of His Conversion

(Ac 9.1-19; 22.6-16)

12 Ἐν οἷς πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς τῶν ἀρχιερέων **13** ἡμέρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμπαν με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. **14** πάντων τε καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν ἤκουσα φωνὴν λέγουσαν πρὸς με τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. **15** ἐγὼ δὲ εἶπα, Τίς εἶ, κύριε; ὃ δὲ κύριος εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. **16** ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαι σε ὑπρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδές [με]¹ ὧν τε ὀφθῆσομαί σοι, **17** ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν εἰς οὓς ἐγὼ ἀποστέλλω σε **18** ἀνοίξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν

¹ **16** [C] με B C^{*vid} 614 945 1175 1739 1891 2464 160 syr^b, h cop^{sa} arm eth geo Ambrose Augustine || omit P⁷⁴ N A C² E Ψ 096 36 81 181 307 453 610 1409 1678 2344 Byz [L P] Lect it^{ar, c, dem, c, gig, ph, ro, w} vg cop^{bo} slav Chrysostom

^d **8** SP: NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV NJB TOB REB NRSV // S: VP * **11** NO P: TR WH AD M // SP: NA // P: RSV Seg NIV Lu NJB TOB REB NRSV

9-11 Ac 8.3; 22.4-5 **16** στῆθι ... σου Eze 2.1 **17** ἐξαιρούμενος ... ἐθνῶν 1 Chr 16.35 εἰς ... ἀποστέλλω σε Jr 1.7 **18** ἀνοίξαι ... αὐτῶν Is 35.5; 42.7; 61.1 LXX τοῦ ἐπιστρέψαι ... φῶς Is 42.16 τῆς ... Σατανᾶ Eph 2.2; Col 1.13

αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κληρὸν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις
πίστει τῇ εἰς ἐμέ!

Paul's Testimony to Jews and Gentiles

19 Ὅθεν, βασιλεῦ Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθῆς τῇ
οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ **20** ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῶ πρώτον τε
καὶ Ἱεροσολύμοις, πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας
καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν
ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας.
21 Ἔνεκα τούτων με Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι [ὄντα] ἐν
τῷ ἱερῶ ἐπειρώωντο διαχειρίσασθαι. **22** ἐπικουρίας οὖν
τυχῶν τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἔστηκα
μαρτυρόμενος μικρῶ τε καὶ μεγάλῳ οὐδὲν ἐκτὸς λέγων
ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι καὶ
Μωϋσῆς, **23** εἰ παθητὸς ὁ Χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀνα-
στάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ τε λαῷ
καὶ τοῖς ἔθνεσιν.⁸

Paul Appeals to Agrippa to Believe

24 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου ὁ Φῆστος μεγάλη
τῇ φωνῇ φησιν, Μαίνη, Παῦλε· τὰ πολλά σε γράμματα
εἰς μανίαν περιτρέπει. **25** ὁ δὲ Παῦλος, Οὐ μαινομαι,
φησίν, κράτιστε Φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης
ρήματα ἀποφθέγγομαι. **26** ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων
ὁ βασιλεὺς πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ, λανθάνειν
γὰρ αὐτόν [τι] τούτων οὐ πείθομαι οὐθέν· οὐ γάρ ἐστιν
ἐν γωνία πεπραγμένον τοῦτο. **27** πιστεύεις, βασιλεῦ
Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. **28** ὁ δὲ
Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον, Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις

¹⁸ NO P: TR WH AD // SP: NA // P: M RSV Seg NIV Lu NJB TOB REB NRSV ²³ NO P: TR
AD // SP: WH // P: NA M RSV TEV Seg NIV Lu TOB REB NRSV

¹⁸ κληρὸν ... ἡγιασμένοις Dt 33.3-4; Wsd 5.5; Ac 20.32 ²⁰ τοῖς ἐν Δαμασκῶ πρώτον Ac 9.19
ἄξια ... πράσσοντας Mt 3.8 ²¹ Ac 21.30-31 ²² ὧν ... Μωϋσῆς Lk 24.44 ²³ Lk 24.46-47 φῶς ...
ἔθνεσιν Is 42.6; 49.6 ²⁶ Jn 18.20

Χριστιανὸν ποιῆσαι². **29** ὁ δὲ Παῦλος, Εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν μεγάλῳ οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους ὁποῖος καὶ ἐγὼ εἶμι παρεκτός τῶν δεσμῶν τούτων.^h

30 Ἄνεστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμῶν ἢ τε Βερνίκη καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς, **31** καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες ὅτι Οὐδὲν θανάτου ἢ δεσμῶν ἄξιόν [τι] πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. **32** Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήστῳ ἔφη, Ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα.ⁱ

Paul Sails for Rome

27 Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδίδουν τὸν τε Παῦλον καὶ τινες ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχη ὀνόματι Ἰουλίῳ σπειρής Σεβαστήης. **2** ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ μέλλοντι πλεῖν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους ἀνήχθημεν ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνης Θεσσαλονικέως.^a **3** τῇ τε ἑτέρα κατήχθημεν εἰς Σιδῶνα, φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψεν πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντι ἐπιμελείας τυχεῖν.^b **4** κάκειθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους, **5** τό τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήλθομεν¹ εἰς Μύρα τῆς Λυκίας.^c **6** κάκει

² **28** [A] ποιῆσαι Ɔ⁷⁴ 8 A B 048 33 81 181 1175 syr^{hmg}, pal cop^{sa}, bo (eth) // γενέσθαι E Ψ 36 307 453 610 614 945 1409 1678 1739 1891 2344 2464 Byz [L P] / 1178 it^{ar, c, dem, e, gic, p, ph, ro, s, w} vg syr^{p, h} arm geo slav Cyril-Jerusalem Chrysostom

¹ **5** [A] κατήλθομεν Ɔ⁷⁴ 8 A B Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 Byz [L P] Lect it^{gic, s} syr^{p, pal} arm geo slav Chrysostom // κατήχθημεν 2464 / 1159 / 1356 // ἦλθομεν 104 it^{c, dem, p, ro, w} vg cop^{sa, bo} eth // δι' ἡμερῶν δεκαπέντε κατήλθομεν 614 it^{ar, h, ph} syr^h with *

^h **29** NO P: TR AD M // SP: WH NA ⁱ **32** P: AD M RSV NRSV

^a **27.2** P: Seg NIV ^b **3** P: NJB ^c **5** P: VP REB

31 Οὐδὲν θανάτου ... οὗτος Ac 23.29 **32** εἰ ... Καίσαρα Ac 25.11

27.1 Ὡς ... Ἰταλίαν Ac 25.12 **2** Ἀριστάρχου ... Θεσσαλονικέως Ac 19.29; 20.4 **3** φιλανθρώπως ... χρησάμενος Ac 28.2 ἐπέτρεψεν ... πορευθέντι Ac 24.23

εὐρών ὁ ἑκατοντάρχης πλοῖον Ἀλεξανδρίνου πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό.^d **7** ἐν ἰκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδου, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλμώνην, **8** μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Καλοὺς Λιμένας ᾧ ἑγγὺς πόλις ἦν Λασαία.^e

9 Ἰκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου καὶ ὄντος ἤδη ἐπισηφαλοῦς τοῦ πλοῦς διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι παρήνει ὁ Παῦλος **10** λέγων αὐτοῖς, Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσσεσθαι τὸν πλοῦν! **11** ὁ δὲ ἑκατοντάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ μᾶλλον ἐπέιθετο ἢ τοῖς ὑπὸ Παύλου λεγομένοις. **12** ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν οἱ πλείονες ἔθεντο βουλήν ἀναχθῆναι ἐκεῖθεν, εἴ πως δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοίνικα παραχειμάσαι λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον.^g

The Storm at Sea

13 Ὑποπνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκῆναι, ἄραυτες ἄσπον παρελέγοντο τὴν Κρήτην.^h **14** μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλεν κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὁ καλούμενος Εὐρακύλων². **15** συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμῆν τῷ ἀνέμῳ ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. **16** νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλού-

² **14** {B} Εὐρακύλων Ɔ⁷⁴ 8 A B* (it^{ar}, c, dem, gig, p(*), ph, ro, s, w vg Cassiodorus: Euro-aquilo) syr^{pal} cop^{sa}, bo // Εὐροκλύδων (B² 181 Εὐρυκλύδων) Ψ (33 Εὐρακοῖδον) 36 (81 Εὐροκλύδω) 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344^{vid} 2464 Byz [L P^c] Lect (l 1356 Εὐρουκλύδων) syr^{p, h}, h^{mg}, (h^{gr}) slav^{mss} Chrysostom // omit ὁ καλούμενος Εὐρακύλων P*

^d 6 P: TEV Seg FC NJB *8 NO P: TR AD // SP: WH // S: NJB / 10 P: FC VP * 12 NO P: TR WH AD M REB // P: NA RSV Seg NJB NRSV * 13 P: M

μενον Καῦδα³ ἰσχύσαμεν μόλις περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης, **17** ἦν ἄρα ντες βοηθείαις ἐχρῶντο ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσιν, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο. **18** σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν τῇ ἐξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο **19** καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἔρριψαν. **20** μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἀστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιηρεῖτο ἐλπίς πάσα τοῦ σῶζεσθαι ἡμᾶς.ⁱ

21 Πολλῆς τε ἀσιτίας ὑπαρχούσης τότε σταθεῖς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν, Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης κερδήσαι τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. **22** καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλήν τοῦ πλοίου. **23** παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ θεοῦ, οὐ εἰμι [ἐγὼ] ὧ καὶ λατρεύω, ἄγγελος **24** λέγων, Μὴ φοβοῦ, Παῦλε, Καίσαρί σε δεῖ παραστήναι, καὶ ἰδοὺ κεχάρισται σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλείονας μετὰ σοῦ. **25** διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· πιστεῦω γὰρ τῷ θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι. **26** εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.^k

27 Ὡς δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ νυξ ἐγένετο διαφορομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρία, κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν. **28** καὶ βολίσαντες εὗρον ὄργυιὰς εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες καὶ πάλιν βολίσαντες εὗρον ὄργυιὰς δεκαπέντε· **29** φοβούμενοί τε μὴ που κατὰ τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας ἤρχοντο ἡμέραν γενέσθαι.^l **30** τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ

³ **16** {B} Καῦδα Ɔ⁷⁴ Ɔ² B 1175 it^{ar2}, (c), (gig), p², ph, (ro), s, w vg^(st) syr^p geo // Κλαῦδα Ɔ* A^{vid} 33 81 181 614 945 1739 2344 2464 I 1178 (I 60 omit καλούμενος and Κλαῦδαν) (it^{ar*}, p^o) syr^h, h^{gr} cop^{sa}, bo arm slav^{mss} // Κλαῦδην (36 omit καλούμενον) 307 453 610 1409 1678 1891 Byz [L P] Lect (I 598 κλαῦδη; I 1356 κλάδην) vg^{mss} slav^{ms} Chrysostom // Γαῦδην Ψ (Jerome) (Cassiodorus) // Κλαῦδιον I 884 I 1439

ⁱ 20 NO P: TR WH AD ^l 26 NO P: TR AD // SP: WH // S: NIV TOB ^l 29 P: Seg

22 ἀποβολὴ ... πλοίου Ac 27.10, 31 **24** Μὴ ... παραστήναι Ac 23.11 **26** Ac 28.1

πλοίου καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πώρης ἀγκύρας μελλόντων ἐκτείνειν, **31** εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχη καὶ τοῖς στρατιώταις, Ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. **32** τότε ἀπέκοψαν οἱ στρατιῶται τὰ σχοινία τῆς σκάφης καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν.^m

33 Ἄχρι δὲ οὗ ἡμέρα ἤμελλεν γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς λέγων, Τεσσαρεσκαίδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε μὴθὲν προσλαβόμενοι. **34** διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς μεταλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει, οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρῖξ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπολεῖται.ⁿ **35** εἶπας δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησεν τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν⁴. **36** εὐθυμοὶ δὲ γενόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. **37** ἤμεθα δὲ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ ἐν τῷ πλοίῳ διακόσται ἐβδομήκοντα ἕξ⁵. **38** κορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.^o

The Shipwreck

39 Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπῳ δὲ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν εἰς ὃν ἐβουλεύοντο εἰ δύναιντο ἐξῶσαι⁶ τὸ πλοῖον. **40** καὶ τὰς

⁴ **35** [A] ἐσθίειν Φ ⁷⁴ \aleph A B C Ψ 33 36 81 181 307 453 610 945 1175 1678 1739 1891 2344 2464 Byz [L P] *Lect it*^{ar, c, dem, gig, p, ph, ro, w} vg syr^p cop^{bo} arm eth geo slav Basil Chrysostom // ἐσθίειν ἐπιδιδοῦς καὶ ἡμῖν 614 1409 syr^h with * cop^{sa}

⁵ **37** [B] διακόσται ἐβδομήκοντα ἕξ \aleph (A πέντε for ἕξ) C Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344^{vid} 2464 Byz [L P] *Lect it*^{ar, c, dem, gig, p, ph, ro, w} vg syr^{p, h} cop^{bo} (cop^{bo}ms^s ἑκατόν for διακόσται) arm eth geo slav Chrysostom; Jerome // διακόσται δέκα ἕξ 1 1156 // ὡς ἐβδομήκοντα ἕξ B cop^{sa} Eriphanius^{1/2} (Eriphanius^{1/2} omit ἕξ)

⁶ **39** [A] ἐξῶσαι \aleph A B² Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678

^m 32 NO P; TR WH AD ⁿ 34 P; FC VP ^o 38 NO P; TR WH AD // P; NA M RSV Seg NIV Lu NJB TOB REB NRSV

31 Ἐὰν ... δύνασθε Ac 27.22 **34** οὐδενὸς ... ἀπολεῖται 1 Sm 14.45; 2 Sm 14.11; Mt 10.30; Lk 12.7 **35** λαβὼν ... κλάσας Mt 15.36; Mk 8.6; Lk 22.19; 1 Cor 11.23-24

ἀγκύρας περιελόντες εἶων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμωνα τῇ πνεοῦση κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. **41** περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπέκειλαν τὴν ναῦν καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας [τῶν κυμάτων].^p **42** τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλή ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσιν, μὴ τις ἐκκολυμβήσας διαφύγη. **43** ὁ δὲ ἑκατοντάρχης βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον ἐκώλυσε αὐτοὺς τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέν τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν ἀπορίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι **44** καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπὶ τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.^q

Paul on the Island of Malta

28 Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωμεν ὅτι Μελίτη¹ ἡ νῆσος καλεῖται.^a **2** οἳ τε βάρβαροι παρείχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν, ἄψαντες γὰρ πυρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ἕτερον τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος.^b **3** συστρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων τι πλῆθος καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἀπὸ τῆς

1739 1891 2344 2464 Byz [L P] Lect it^{ar, c, dem, gig, p, ph, ro, w} vg syr^{ph, h} eth geo slav Chrysostom // ἐκσῶσαι B* C cop^{sa, bo} arm

⁷ **41** [C] ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων⁷⁴ **74** **82** C 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1739 1891 2344^{vid} Byz [L P] Lect (I 599 ἀπό for ὑπό) (it^{ar, c, dem, gig, p, ph, ro, w} vg) syr^{ph, h} cop^{(sa), bo} slav Chrysostom // ὑπὸ τῆς βίας (**8*** ἀπό) A B arm geo // ὑπὸ τῶν κυμάτων Ψ 1678 2464 / 1441 eth

¹ **1** [A] Μελίτη (⁷⁴ Μιλήτη) **8** A B² C Ψ 33 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678 1739 1891 2344 2464 Byz [L (P Μελίτη)] Lect (vg^{cl}) syr^p cop^{sa} geo slav Chrysostom // Μελιτήνη B* I 60 I 599 (it^{ar, dem, gig, p*, ro, w} vg^{ww, st} Ambrosiaster Jerome in different spelling) syr^{h, hfr} cop^{bo} arm // Μυτιλήνη it^{c, p², ph} vg^{mss}

^p **41** P: TEV Seg FC NIV VP NJB ^q **44** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

^a **28.1** P: Seg ^b **2** SP: NA

41 Ac 27.22 **43-44** Ac 27.22, 24

28.2 διὰ τὸ ψῦχος 2 Cor 11.27

θέρμης ἐξεληθοῦσα καθήψεν τῆς χειρὸς αὐτοῦ. **4** ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, Πάντως φονεύς ἐστίν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἶασεν. **5** ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ ἔπαθεν οὐδὲν κακόν, **6** οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκῶντων καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον μεταβαλόμενοι ἔλεγον αὐτὸν εἶναι θεόν.^c **7** Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχεν χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. **8** ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίῳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος ἐπιθείς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἰάσατο αὐτόν. **9** τούτου δὲ γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἔχοντες ἀσθενείας προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο, **10** οἱ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὰς χρείας.^d

Paul Arrives at Rome

11 Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ Διοσκοῦροις. **12** καὶ καταχθέντες εἰς Συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς, **13** ὅθεν περιελόντες² κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον. καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς Ποτιόλους, **14** οὗ εὐρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν παρ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἐπτὰ·

² **13** [C] περιελόντες (see 27.40) \aleph^* B Ψ I 597 (cop^{sa}) // περιελθόντες Φ ⁷⁴ \aleph^2 A 048 066 36 81 181 307 453 610 614 945 1175 1409 1678^{vid} 1739 1891 2344 2464 Byz [L P] Lect (I 680 παρελθόντες) syr^p, h slav^{ms} Chrysostom // circumlegentes it^c. dem. p. ph. ro. w vg; circumnavigantes it^{tr}; tulimus et it^{gla} // προελθόντες I 1441 eth

^c 6 SP: WH // P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV ^d10 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

καὶ οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἦλθαμεν.^e **15** κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἦλθαν εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρι Ἀππίου Φόρου καὶ Τριῶν Ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε θάρσος.^f

16 Ὅτε δὲ εἰσῆλθομεν εἰς Ῥώμην, ἐπετράπη τῷ Παύλῳ³ μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσουντι αὐτὸν στρατιώτῃ.^g

Paul Preaches in Rome

17 Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγεν πρὸς αὐτούς, Ἐγώ, ἄνδρες ἀδελφοί, οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρώοις δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, **18** οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. **19** ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορεῖν⁴. **20** διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι, ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περικείμεαι.^h **21** οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπαν, Ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν

³ **16** {A} ἐπετράπη τῷ Παύλῳ Φ^{74vid} \aleph A B Ψ 048^{vid} 066 81 181 1175 1739 2344 2464 / 60 it^{ar.} c. dem. ph. ro. w vg syr^p cop^{bo} arm (eth^{pp}) geo Chrysostom // ὁ ἑκατόνταρχος (945 -ης) παρέδωκεν τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῳ(-χη), τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη 36 307 453 610 614 945 1409 1678 1891 Byz [L P] Lect (I 599 δεσμιώτας) it^{gib.} p vg^{mss} (syr^h with *) cop^{sa} (ethTH) slav

⁴ **19** {A} κατηγορεῖν \aleph A B 33 81 181 945 1175 1409 1739 2344 2464 / 60 / 598 / 883 / 884 cop^{sa, bo} arm eth slav^{ms} // κατηγορήσαι Ψ 36 307 453 610 1678 1891 Byz [L P] Lect (I 895 κατηγορήσας) Chrysostom // κατηγορήσαι ἀλλ' ἵνα λυτρώσωμαι τὴν ψυχὴν μου ἐκ θανάτου 614 / 422 it^{c.} g^{ib.} p vg^{mss} syr^h with *

^e **14** P: NJB / **15** NO P: AD M RSV FC NIV VP Lu NJB // SP: WH NA // S: TR TEV TOB REB
^f **16** NO P: TR TOB REB // P: AD NA M RSV TEV Seg NRSV ^h **20** P: TEV Seg FC NIV VP NJB

16 ἐπετράπη ... στρατιώτῃ Ac 24.23; 28.30 **17** Ἐγώ ... πατρώοις Ac 24.12-13; 25.8 **18** Ac 23.29; 25.25; 26.31-32 **19** ἠναγκάσθην ... Καίσαρα Ac 25.11 **20** Lk 2.34 ἕνεκεν ... Ἰσραὴλ Ac 24.15; 26.6-7

ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέν τι περὶ σοῦ ποιηρόν. **22** ἀξιούμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκούσαι ἃ φρονεῖς, περὶ μὲν γὰρ τῆς αἰρέσεως ταύτης γνωστὸν ἡμῖν ἔστιν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.¹

23 Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἦλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τε τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρῶτ' ἕως ἑσπέρας. **24** καὶ οἱ μὲν ἐπέιθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίσταν·^κ **25** ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἔν, ὅτι Καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησεν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν^ς **26** λέγων,

Πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τούτων καὶ εἰπόν,

Ἄκοῦ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε

καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε·

27 **ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου**

καὶ τοῖς ὠσὶν βαρέως ἤκουσαν

καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν·

μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς

καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν

καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν,

καὶ ἰάσομαι αὐτούς.¹

28 γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ· αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.^{6m}

⁵ **25** {B} ὑμῶν^{φ74} N A B Ψ 33 81 181 945 1175 1409 1739 2344 2464 / 422 / 592 / 597 / 598 / 680 / 884 / 1178 / 1443 it^{p,s} vg^{ms} syr^p cop^{sa,bo} ethTH geo slav^{mss} Athanasius Cyril-Jerusalem Didymus^{lat1/2} Didymus^{dub} John-Damascus; Ambrosiaster Ps-Vigilius Bede // ἡμῶν 36 307 453 610 614 1678 1891 Byz [L P] Lect it^{ar,c,dem,gig,ph,ro,w} vg cop^{bo,ms} arm eth^{pp} slav^{ms} Chrysostom Didymus^{lat1/2}; Ambrose Jerome Pelagius Varimadum // omit syr^b

⁶ **28** {A} omit verse 29 φ⁷⁴ N A B E Ψ 048 33 81 181 1175 1739 2344 2464 (/ 60 omit verse 28 and 29) it^{dem,c,ro,s} vg^{ww,st} syr^p cop^{sa,bo} arm eth^{pp} geo // add verse 29: καὶ

¹ **22** NO P: TR AD Lu TOB // SP: WH // S: NJB ² **24** P: Lu ³ **27** P: TEV Seg NJB TOB ⁴ **28** S: NJB // S after v. 29: TR // P after v. 29: AD Seg FC

22 τῆς αἰρέσεως ταύτης Ac 24.14 **26-27** Πορεύθητι ... αὐτούς Is 6.9-10 **28** τοῖς ... θεοῦ Ps 67.2; 98.3; Is 40.5 LXX; Lk 3.6; Ac 13.46; 18.6

30 Ἐνέμεινεν δὲ διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, **31** κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως⁷.

ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπήλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζητήσιν. (with minor variants) 36 307 453 610 614 945 1409 1678 1891 Byz [L P] *Lect* (l 593 omit καὶ ... εἰπόντος) it^{ar, c, g, p, ph, w} vg^{cl} syr^h with * arm^{ms} eth^{TI} slav Chrysostom; Cassiodorus^{vid}

⁷ **31** {A} ἀκωλύτως. Φ ⁷⁴ \aleph A B E 33 81 945 1739 1891 2344 2464 Byz [L P] *Lect* it^{ar, c, e, g, p, h, s} vg^{cl, st} syr^p cop^{sa, bo} arm geo slav // ἀκωλύτως, ἀμῆν. Ψ 36 181 307 453 610 614 1175 1409 1678 l 60 l 590 l 1590 vg^{ww} Chrysostom // sine prohibitione dicens quia hic est Jesus filius dei per quem incipiet totus mundus iudicari it^{dem, p, ro, (w)} vg^{mss} (syr^h)

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

Salutation

1 Παῦλος δούλος Χριστοῦ Ἰησοῦ¹, κλητὸς ἀπόστολος ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ,^a **2** ὃ πρόεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις^b **3** περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, **4** τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἀγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν,^c **5** δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, **6** ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ,^d **7** πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ² ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἀγίοις,^e χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.^f

Paul's Desire to Visit Rome

8 Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ περὶ πάντων ὑμῶν ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλ-

¹ **1** {B} Χριστοῦ Ἰησοῦ Φ^{10} B 81 it^{ar}. mon vg^{ww}. st arm^{ms} Irenaeus^{lat} Origen^{2/3}; Victorinus-Rome Ambrose^{2/3} Augustine^{9/14} // Ἰησοῦ Χριστοῦ Φ^{26} \aleph A D^{abs1} G Ψ 6 33 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^b. d. g. o vg^{cl} syr^p. h. pal cop^{sa}. bo arm^{ms} (eth) geo slav Irenaeus^{lat} ^{mss} Origen^{1/3} Ps-Athanasius Basil Gregory-Nyssa Didymus Didymus^{dub} Chrysostom Severian Asterius-Amasea Cyril Hesychius Theodoret; Ambrosiaster Faustinus Tyconius Ambrose^{1/3} Jerome Pelagius Augustine^{5/14} Quodvultdeus Vigilius

² **7** {A} ἐν Ῥώμῃ $\Phi^{10, 26}$ vid \aleph A B C D^{abs1} Ψ 6 33 81 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912^{vid} 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect*

^a **1** P: TEV FC VP REB ^b **2** P: NJB ^c **4** P: VP ^d **6** P: RSV TEV FC NIV Lu REB NRSV ^e **7** P: RSV TEV NIV NRSV ^f P: TR WH AD NA M REB

1 ἀφωρισμένος ... θεοῦ Ac 9.15; 13.2; Ga 1.15 **2** Ro 16.25-26; Ti 1.2 **3** τοῦ γενομένου ... Δαυὶδ Mt 22.42; 2 Tm 2.8 κατὰ σάρκα Ro 9.5 **4** τοῦ ὀρισθέντος ... νεκρῶν Ac 13.33 **5** Ac 26.16-18; Ro 15.18; Ga 2.7, 9 **7** κλητοῖς ἀγίοις 1 Cor 1.2; 2 Cor 1.1 χάρις ... Χριστοῦ Nu 6.25-26; 1 Cor 1.3; 2 Cor 1.2 **8** ἡ πίστις ... κόσμῳ 1 Th 1.8

λεται ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ. **9** μάρτυς γάρ μου ἐστίν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνεῖαν ὑμῶν ποιούμαι.^g **10** πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου^h δεόμενος εἶ πως ἤδη ποτέ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.ⁱ **11** ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, **12** τοῦτο δέ ἐστίν συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.^k **13** οὐ θέλω³ δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθη ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.^l **14** Ἑλλησίν τε καὶ βαρβάρους, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί, **15** οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ⁴ εὐαγγελίσασθαι.^m

The Power of the Gospel

16 Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον, δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστίν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι. **17** δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν

it^{ar}, b, d, (mon), o vg syr^p, h, pal cop^{sa}, bo arm eth geo slav Origen^{gr}, lat Chrysostom Theodoret; Ambrosiaster Pelagius Augustine // omit (see 1.15) G it^e Origen^{acc}, to 1739

³ **13** {A} οὐ θέλω³ A B C D^e 6 (81 οὐ θέλομεν) 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect (l 603 οὐ θέλομεν) it^{ar}, mon vg syr^(p), h cop^(sa), bo arm (eth) geo slav Origen^{lat} Chrysostom Theodoret // οὐκ οἶομαι D* (D¹ οἶσμα, D² οἶομαι) it^b, d, g, o Ambrosiaster Pelagius

⁴ **15** {A} τοῖς ἐν Ῥώμῃ^{26vid} A B C D Ψ 6 33 81 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, b, d, mon, o vg syr^p, h, pal cop^{sa}, bo arm (eth) geo slav Origen^{lat1/2} Chrysostom; Ambrose Pelagius Augustine // omit (see 1.7) G it^e Origen^{lat1/2}

^g 9 C: TR AD VP Lu NJB TOB REB ^h 10 C: WH M RSV TEV Seg FC NIV NRSV // ⁱ P: NIV ⁴ 12 P: TEV Seg FC VP Lu REB ^l 13 SP: WH // P: NIV ^m 15 NO P: TR WH AD REB // P: NA M RSV Seg NIV NRSV

9 μάρτυς ... θεός Php 1.8; 1 Th 2.5, 10 ἀδιαλείπτως ... ποιούμαι Eph 1.16 **10** δεόμενος ... ὑμᾶς Ac 19.21; Ro 15.23, 32 **13** τινὰ καρπὸν σχῶ Jn 15.16 **16** Οὐ ... εὐαγγέλιον Ps 119.46; Mk 8.38 δύναμις ... πιστεύοντι 1 Cor 1.18, 24 Ἰουδαίῳ ... Ἑλληνι Ac 13.46 **17** δικαιοσύνη ... πίστιν Ro 3.21-22

αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.¹⁷

The Guilt of Mankind

18 Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικία κατεχόντων, **19** διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφάνερωσεν. **20** τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθοράται, ἢ τε αἶδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους,¹⁸ **21** διότι γνόντες τὸν θεὸν οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ἠὲ χαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. **22** φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν **23** καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν.¹⁹

24 Διὸ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς **25** οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.²⁰ **26** διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας, αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, **27** ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους,²¹ ἄρσενες ἐν ἄρσεσιν²² τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης

¹⁷ P: WH AD M RSV REB NRSV // MS: Seg ²⁰ P: NIV ²³ NO P: TR AD // SP: WH ²⁵ SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB NRSV ²⁷ NO C: WH // C: WH

17 Ὁ δὲ ... ζήσεται Hab 2.4 (Ga 3.11; He 10.38) **18** Ἀποκαλύπτεται ... ἀνθρώπων Eph 5.6; Col 3.6 τῶν τὴν ... κατεχόντων 2 Th 2.12 **19** Ac 14.15-17; 17.24-28 **20** τὰ γὰρ ... θειότης Job 12.7-9; Ps 19.1 **21** ἐματαιώθησαν ... καρδία Eph 4.17-18 **22** Jr 10.14; 1 Cor 1.20 **23** Dt 4.15-19; Ps 106.20 **24** Ac 14.16 **25** οἵτινες ... ψεύδει Jr 13.25; 16.19 τὸν κτίσαντα ... αἰῶνας Ro 9.5 **27** Lv 18.22; 20.13; 1 Cor 6.9

αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.¹ **28** καὶ καθὼς οὐκ ἔδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, **29** πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ πονηρία πλεονεξία κακία⁵, μεστοὺς φθόνου φόβου ἔριδος δόλου κακοηθείας, ψιθυριστὰς **30** καταλάλους θεοστυγεῖς ὕβριστὰς ὑπερηφάνους ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, **31** ἀσυνέτους ἀσυνθέτους ἀστόργους⁶ ἀνελεήμονας· **32** οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσιν τοῖς πράσσουσιν.¹¹

The Righteous Judgment of God

2 Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις, τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. **2** οἶδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστὶν κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. **3** λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ

⁵ **29** {C} πονηρία πλεονεξία κακία B 0172^{vid} 6 424^c 1739 1881 / 596 Chrysostom // κακία πονηρία πλεονεξία (N A πονηρία κακία) C 33 81 1506 cop^{sa}, bo^(mss) eth (geo¹) (Origen^{lat2/6}) // κακία πορνεία πλεονεξία D^{supp} G (1912 / 593 πορνεία πλεονεξία κακία, P same order but add καὶ before πορνεία) 1852^{vid} it^{d, g} Origen^{lat2/6} // πορνεία πονηρία πλεονεξία κακία (D^{supp2} κακία before πορνεία) Ψ (104 459 πονηρία πορνεία) 256 263 365 424* 436 1175 1241 1319 1573 1962 2127 2200 2464 Byz [L] Lect (it^{ar, b, o} vg) syr^(p, h) arm geo² slav (Origen^{lat1/6}) Basil Gregory-Nyssa; (Lucifer) (Ambrosiaster) (Pelagius) (Jerome) // πλεονεξία κακία K (Origen^{lat1/6})

⁶ **31** {A} ἀστόργους N* A B D G 6 1506 1739 it^{ar, b, d, g, mon, o} vg^{mss} cop^{sa, ms}, bo Origen^{lat1/2} Basil^{1/2}; Lucifer Ambrosiaster Pelagius Augustine Gildas // ἀστόργους ἀσπόνδους (see 2 Tm 3.3) N² C Ψ (33 ἀσπόνδους ἀστόργους) 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect vg syr^{p, h} arm geo slav Origen^{lat1/2} Basil^{1/2} Gregory-Nyssa Chrysostom

¹ **27** SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV * **32** P: WH AD NA M RSV REB NRSV

The Jews and the Law

17 Εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζη καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ **18** καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, **19** πέποιθάς τε σεαυτὸν ὄδηγόν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, **20** παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ· **21** ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν κλέπτεις; **22** ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἰδῶλα ἱεροσυλεῖς; **23** ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις· **24** τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καθὼς γέγραπται.⁸ **25** περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ ἐὰν νόμον πράσσης· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομὴ σου ἀκροβυστία γέγονεν. **26** ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσση, οὐχ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; **27** καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου.^h **28** οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερωῖ Ἰουδαῖός ἐστιν οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερωῖ ἐν σαρκὶ περιτομὴ, **29** ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.ⁱ

3 Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; **2** πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν [γὰρ] ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ.^a **3** τί γάρ; εἰ ἠπίστησάν τινες, μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν

⁸ **24** P: NA M RSV TEV FC NIV VP Lu REB NRSV // S: Seg NJB ^h **27** Question: TR Seg // P: NIV ⁱ **29** NO P: TR // SP: WH // S: Seg NIV Lu NJB TOB

^a **3.2** P: NIV

18 δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα Php 1.10 **19** πέποιθας ... τυφλῶν Mt 15.14; Lk 18.9 **20** ἔχοντα ... νόμῳ 2 Tm 3.15 **21** Ps 50.16-21; Mt 23.3-4 **24** τὸ ... ἔθνεσιν Is 52.5; Eze 36.20 **25** ἐὰν δὲ ... ἀκροβυστία Jr 4.4; 9.25 **26** Ga 5.6 **28** Jn 7.24; 8.15, 39 **29** περιτομὴ ... πνεύματι Dt 30.6; Col 2.11 ὁ ἔπαινος ... θεοῦ 1 Cor 4.5; 2 Cor 10.18

3.2 ἐπιστεύθησαν ... θεοῦ Dt 4.7-8; Ps 103.7; 147.19-20; Ro 9.4 **3** μὴ ... καταργήσει Ro 9.6; 11.29; 2 Tm 2.13

τοῦ θεοῦ καταργήσει; **4** μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται,

**Ὅπως ἂν δικαιοθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου
καὶ νικήσεις ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.^b**

5 εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησιν, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. **6** μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;^c **7** εἰ δὲ¹ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι καγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; **8** καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα καὶ καθὼς φασὶν τινες ἡμᾶς λέγειν ὅτι Ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ; ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστιν.^d

There is None Righteous

9 Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προητιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, **10** καθὼς γέγραπται ὅτι

Οὐκ ἔστιν δίκαιος οὐδὲ εἷς,

11 οὐκ ἔστιν ὁ συνίων,

οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν.

12 πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἠχρεώθησαν·

οὐκ ἔστιν ὁ ποιῶν χρηστότητα,

[οὐκ ἔστιν]² ἕως ἐνός.^e

¹ 7 {B} δέ Ν A 81 256 263 365 1319* 1506 1573 1852 2127 vg^{mss} cop^{bo} Augustine^{3/4} // γάρ B D G Ψ 6 33 104 424 436 459 1175 1241 1319^c 1739 1881 1962 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, b, d, g, mon, o vg syr^p, h cop^{sa} eth slav Origen^{lat} Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius Augustine^{1/4} // omit l 1154*

² 12 {C} οὐκ ἔστιν Ν A D G Ψ 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, b, d, g, mon, o vg syr^h cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen^{lat} Chrysostom^{lem} (Cyril); Ambrosiaster Pelagius // omit B 6 424^c 1739

^b 4 P: TEV Seg FC NIV VP REB ^c 6 P: TEV Seg FC VP REB ^d 8 NO P: TOB // P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^e 12 P: REB

4 πᾶς ... ψεύστης Ps 116.11 Ὅπως ... κρίνεσθαί σε Ps 51.4 **8** Ποιήσωμεν ... ἀγαθὰ Ro 6.1 **9** προητιασάμεθα ... εἶναι Ro 1.18–2.24; 3.23 **10-12** Οὐκ ... ἐνός Ps 14.1-3; 53.1-3; Ec 7.20

- 13 τάφος ανεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν,
ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν,
ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν·
14 ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει,^f
15 ὁξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα,
16 σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν,
17 καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.
18 οὐκ ἔστιν φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτῶν.^g
19 Οἶδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ νόμῳ
λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῆ καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ
κόσμος τῷ θεῷ· 20 διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθή-
σεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνω-
σις ἁμαρτίας.^h

Righteousness through Faith

21 Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται
μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, 22 δι-
καιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς
πάντας³ τοὺς πιστεύοντας.ⁱ οὐ γὰρ ἔστιν διαστολή,^k
23 πάντες γὰρ ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ
θεοῦ 24 δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς
ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· 25 ὃν προέθετο ὁ

³ 22 {B} εἰς πάντας P⁴⁰ N* A B C P Ψ 6 81 104 263 424^c 436 459 1506 1739 1881
2200 / 60 (1593 omit εἰς) 1598 / 599 / 617 syr^{pal} cop^{sa, bo} arm Clement Origen^{lat5/6} Apol-
linaris Didymus Cyril; Augustine // ἐπὶ πάντας vg^{ww, st} Ambrosiaster Pelagius // εἰς
πάντας καὶ ἐπὶ πάντας N² D F G 33 256 365 424* 1175 1241 1319 1573 1852 1912
1962 2127 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, b, d, f, g, mon, (o)} vg^{cl} syr^{ph, h} geo slav Origen^{lat1/6} Didy-
mus^{dub} Chrysostom; Chromatius

^f 14 P: REB * 18 P: RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV ^g 20 NO P: WH // P: TR AD M
RSV REB // MS: NJB ^h 22 Comma: WH TEV FC TOB // Colon: AD M (VP) // Dash: REB // ⁱ Colon: AD
TEV Seg FC Lu NJB TOB // Period: TR WH M (VP) REB

13 τάφος ... ἐδολιοῦσαν Ps 5.9 ἰὸς ... αὐτῶν Ps 140.3 14 Ps 10.7 15-17 Is 59.7-8;
Pr 1.16 18 Ps 36.1 20 οὐ δικαιωθήσεται ... αὐτοῦ Ps 143.2; Ga 2.16 διὰ ... ἁμαρτίας Ro 7.7
21 μαρτυρουμένη ... προφητῶν Ac 10.43 22 δικαιοσύνη ... πιστεύοντας Ro 1.17; Ga 2.16
23 Ro 3.9 24 δικαιούμενοι ... χάριτι Eph 2.8 διὰ ... Ἰησοῦ Ro 5.1 25 προέθετο ... αἵματι
Eph 1.7

θεὸς ἰλαστήριον¹ διὰ [τῆς] πίστεως^{4m} ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἀμαρτημάτων **26** ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιούντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.²

27 Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. **28** λογιζόμεθα γὰρ⁵ δικαιούσθαι πίστει ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου.^ο **29** ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχί καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν, **30** εἴπερ εἰς ὁ θεὸς ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.^ρ **31** νόμον οὖν καταργούμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἰσχύνομεν.⁴

The Example of Abraham

4 Τί οὖν ἐροῦμεν εὐρηκέναι Ἀβραάμ τὸν προπάτορα ἡμῶν¹ κατὰ σάρκα; **2** εἰ γὰρ Ἀβραάμ ἐξ ἔργων ἐδι-

⁴ **25** [C] διὰ τῆς πίστεως $\mathfrak{P}^{40\text{vid}}$ B C³ D² Ψ 33 81 263 424* 1175 1241 1912 2200 2464 Byz [K L P] Lect Chrysostom Severian Hesychius^{1/2} // διὰ πίστεως \aleph C* D* F G 0219^{vid} 6 104 256 365 424^c 436 459 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1962 / 165 Origen Eusebius Didymus Cyril Hesychius^{1/2} // (τῆς) πίστεως it^{ar, b, d, f, g, o} vg^{ms} eth Ambrosiaster Pelagius // omit A 2127 Orosius^{1/2}

⁵ **28** [B] γὰρ \aleph A D* F G Ψ 81 256 263 365 436 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 it^{ar, b, d, f, g, o} vg eth syr^{pal} cop^{sa, bo} Origen^{lat} Cyril; Ambrosiaster Ambrose Pelagius Augustine^{3/7} // οὖν B C D² 6 33 104 424 459 1175 1241 1912 2464 Byz [K L P] it^{mon} syr^{p, h} Chrysostom Theodore // omit (beginning of lesson/quotation) Lect cop^{ho}ms slav^{ms} Jerome Augustine^{4/7}

¹ **1** [B] εὐρηκέναι Ἀβραάμ τὸν προπάτορα ἡμῶν \aleph *. ² A C* 81 256 263 (365 προπάτορα πατέρα ἡμῶν) 1319* 1506 2127 syr^{(p), pal} cop^{sa, (bo)} arm Origen^{gr^{ecm}} Cyril // Ἀβραάμ τὸν προπάτορα ἡμῶν B (6 1739 πατέρα ἡμῶν) // εὐρηκέναι Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν \aleph ¹ C³ D F G Ψ 1319^c 1573 1852 / 598 / 599 it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg slav geo Origen^{lat}; Ambrosiaster Pelagius Augustine // Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὐ-

^{1/2} **25** C: RSV TEV Seg^{mf} FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // ^ο C: RSV TEV Seg^{mf} FC VP Lu NJB TOB REB NRSV * **26** NO P: TR AD M TOB // SP: WH * **28** P: VP REB * **30** P: Seg * **31** P: WH AD NA M RSV NRSV // MS: NJB

27 Ποῦ ... ἐξεκλείσθη | Cor 1.31 **28** Ga 2.16 **29** Ro 10.12 **30** εἶς ὁ θεός Dt 6.4; Ga 3.20 ὃς ... πίστεως Ro 4.11-12 **31** Mt 5.17; Ro 4.3; 8.4

καιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς θεόν. **3** τί γὰρ ἡ γραφή λέγει; Ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.^a **4** τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα, **5** τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην.^b **6** καθάπερ καὶ Δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων,

7 **Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι
καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἀμαρτίαι·**

8 **μακάριος ἀνὴρ οὗ οὐ μὴ λογισθῆται κύριος ἀμαρτίαν.^c**
9 ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γάρ, Ἐλογίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. **10** πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ· **11** καὶ σημεῖον ἔλαβεν περιτομῆς σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι [καὶ]² αὐτοῖς [τὴν] δικαιοσύνην, **12** καὶ πατέρα περιτομῆς τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσιν τοῖς ἴχνεσιν τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ.^d

The Promise Realized through Faith

13 Οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμου,

ρηκέναι 33 104 424 436 459 1175 1241 1881 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] Lect (eth) Chrysostom^{lem}

² **11** [C] λογισθῆναι καὶ **12** C D F G 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 Byz [K L P] Lect it^d, f, g, mon vg syr^{p, h, pal} cop^{sa} arm (eth)

^a **3** P: NIV REB ^b **5** P: Seg Lu ^c **8** P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu TOB REB NRSV // S: NJB
^d **12** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV NIV Lu TOB REB NRSV

3 Ἐπίστευσεν ... δικαιοσύνην Gn 15.6 (Ga 3.6; Jas 2.23) **4** Ro 11.6 **7-8** Ps 32.1-2
9 Ἐλογίσθη ... δικαιοσύνην Gn 15.6 (Ro 4.3; Ga 3.6; Jas 2.23) **11** σημεῖον ... ἀκροβυστία
Gn 17.10-11 **13** ἡ ἐπαγγελία ... κόσμου Gn 18.18; 22.17-18 τῷ σπέρματι αὐτοῦ Ga 3.29

ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. **14** εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις καὶ κατήρηται ἡ ἐπαγγελία· **15** ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὐ δὲ³ οὐκ ἔστιν νόμος· οὐδὲ παράβασις.^ε **16** διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστιν πατὴρ πάντων ἡμῶν, **17** καθὼς γέγραπται ὅτι **Πατέρα πολλῶν ἔθνων τέθεικά σε**, κατέναντι οὗ ἐπίστευσεν θεοῦ τοῦ ζῶποιοῦντος τοὺς νεκροὺς καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα·^δ **18** ὅς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν **πατέρα πολλῶν ἔθνων κατὰ τὸ εἰρημένον, Οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου**, **19** καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει κατενόησεν⁴ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα [ἡδῆ]⁵ νεκρωμένον, ἑκατονταετῆς που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μητрас Σάρρας· **20** εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς

slav Origen^{lat1/3}; Ambrosiaster Augustine // λογισθῆναι **Ν*** A B Ψ 6 81 424^c 1506 1739 1881 2200 2464 / 592 it^{ar, b, o} vg^{mss} cop^{sa^m, bo} geo Origen^{gr, lat2/3} Cyril

³ **15** [B] δέ **Ν*** A B C 81 104 436 1506 1852 vg^{mss} syr^{hmg} cop^{sa, bo} arm eth geo Origen^{lat6/7} Theodoret^{cm}; Ambrose Augustine^{2/30} Julian-Eclanum Primasius // γάρ **Ν*** D F G Ψ 6 256 263 365 424 459 1175 1241 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg syr^{p, h} slav Origen^{lat1/7} Chrysostom Cyril; Ambrosiaster Tyconius Augustine^{28/30} Pelagius

⁴ **19** [C] κατενόησεν **Ν** A B C 6 81 256 263 365 424^c 1319* 1506 1573 1739 2127 it^{mon*} vg^{ww, st} syr^p cop^{sa, bo, fay} (arm) eth Origen^{gr, lat1/3} Cyril-Jerusalem Chrysostom^{1/4}; Julian-Eclanum // οὐ κατενόησεν D F G Ψ 33 104 424* 436 459 1175 1241 1319^c 1852 1881 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, d, f, g, mon², o} vg^{cl} syr^h geo slav Origen^{lat2/3} Methodius Asterius Basil Chrysostom^{3/4}; Ambrosiaster Pelagius Bede

⁵ **19** [C] ἡδῆ **Ν** A C D Ψ 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1852 1912 1962 2127 2464 Byz [K L P] Lect it^{mon, o} vg^{mss} syr^h with^h cop^{bo} arm geo² slav Origen^{gr, lat3/4} Basil Cyril-Jerusalem Epiphanius^{vid}; Julian-Eclanum Bede // omit B F G 1739 1881 2200 it^{ar, b, d, f, g} vg syr^{p, pal} cop^{sa} eth geo¹ Origen^{lat1/4} Methodius Asterius Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius

^ε **15** SP: WH NA // P: RSV TEV FC NIV VP NRSV / **17** SP: NA // P: NIV VP // S: NJB

14 Ga 3.18 **15** οὐ ... παράβασις Ro 3.20; 5.13; 7.8 **16** τῷ ἐκ πίστεως ... ἡμῶν Ga 3.7
17 Πατέρα ... σε Gn 17.5 καλοῦντος ... ὡς ὄντα Is 48.13 **18** Οὕτως ... σπέρμα σου Gn 15.5
19 ἑκατονταετῆς που ὑπάρχων Gn 17.17

δόξαν τῷ θεῷ **21** καὶ πληροφορηθεῖς ὅτι ὁ ἐπήγγελται
δυνατός ἐστίν καὶ ποιῆσαι. **22** διὸ [καί]⁶ ἐλογίσθη αὐτῷ
εἰς δικαιοσύνην.⁸ **23** Οὐκ ἐγράφη δέ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι
ἐλογίσθη αὐτῷ **24** ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογι-
ζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν
κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, **25** ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώ-
ματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.^h

Results of Justification

5 Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν¹ πρὸς
τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ **2** δι' οὗ
καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχίκαμεν [τῇ πίστει]² εἰς τὴν
χάριν ταύτην ἐν ἣ ἐστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι
τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. **3** οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα
ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργά-
ζεται, **4** ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα.
5 ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ
ἐκκέχεται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἀγίου

⁶ **22** [C] καί **8** A C D¹ Ψ 6 33 81 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1506
1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{tr} vg syr^h eth geo
slav Origen^{lat} Basil; Pelagius Julian-Eclanum // *omit* B D* F G 365 it^b. f. g. mon. o vg^{mss}
syr^p. pal cop^{sa}. bo arm

¹ **1** [A] ἔχομεν **8***² B² F G Ψ 0220^{vid} 6 104 256 263 365 424 459 1241 1319 1506
1573 1739 1852 1881 2127 2200 2464 Byz^{pt} [P] *Lect*^{pt}. AD it^{tr} vg^{mss} cop^{sa} geo slav Basil
Gregory-Nyssa^{mss} Didymus^{dub} Epiphanius Cyril^{4/5} // ἔχομεν **8*** A B* C D 33 81 436
1175 1912 1962 Byz^{pt} [K L] *Lect*^{pt} it^b. d. f. g. mon. o vg cop^{bo} arm eth Marcion^{ecc}. to Tertullian Ori-
gen^{lat} Gregory-Nyssa Chrysostom Theodore Cyril^{1/5} Hesychius Theodore^{1em}; Ambro-
siaster Pelagius Julian-Eclanum Augustine

² **2** [C] τῇ πίστει **8***² C Ψ 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319
1506 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}. b. d². mon. o vg syr^p.
h. pal cop^{bo} arm eth geo slav Origen^{lat2/5} Chrysostom^{1/2} Cyril // ἐν τῇ πίστει **8***¹ A 1962
I 597 vg^{mss} Chrysostom^{1/2} Hesychius // *omit* B D F G 0220 it^{d*}. f. g. cop^{sa} Origen^{lat3/5}
Basil; Ambrosiaster Julian-Eclanum Augustine

⁸ **22** SP: WH NA // P: M Seg VP REB ^h **25** P: AD NA M // MS: NJB

22 ἐλογίσθη ... δικαιοσύνην Gn 15.6 **23-24** Οὐκ ... ἡμᾶς Ro 15.4 **24** τὸν ἐγείραντα ... νεκρῶν
I Pe 1.21 **25** ὃς ... παραπτώματα ἡμῶν Is 53.4-5 ἠγέρθη ... ἡμῶν I Cor 15.17

5.1 Δικαιωθέντες ... πίστεως Ro 3.24, 28 **2** δι' οὗ ... ἐσχίκαμεν Eph 2.18; 3.12 **3** καυχώμεθα ...
κατεργάζεται Jas 1.2-3; I Pe 1.5-7 **5** ἡ δὲ ... κατασχύνει Ps 22.5; 25.20; He 6.18-19

τοῦ δοθέντος ἡμῖν.^a **6** ἔτι γὰρ³ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι³ κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν. **7** μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τόλμῃ ἀποθανεῖν· **8** συνίστησιν δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν.^b **9** πολλῶ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. **10** εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέμεθα σωθησόμεθα ἐν τῇ ζῳῇ αὐτοῦ· **11** οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.^c

Adam and Christ

12 Διὰ τοῦτο ὡσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον· **13** ἄχρι γὰρ νόμου ἀμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἀμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου, **14** ἀλλὰ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἀμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ^d ὅς ἐστιν τύπος τοῦ μέλλοντος.^e

15 Ἄλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα· εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον,

³ 6 {C} ἔτι γὰρ ... ἔτι **8** A C^{vul} D* 81 104 256 263 (365) 424 459 1241 1319 1506 1573 (1852 εἰ γὰρ γε ...) 2127 1598 1599 syr^h Marcion^{acc. to} Epiphanius // ἔτι γὰρ ... omit D² Ψ 6 33 436 1175 1739 1881 1912 1962 2200 2464 Byz [K (L *δέ for γὰρ*) P] Lect^{1/2} (Lect^{1/2} omit γὰρ at beginning of lesson) (syr^p) arm eth geo slav Origen^{lat} Apollinaris Chrysostom // εἰ γε ... ἔτι B vg^{ms} cop^{sa, (bo)} (syr^{pal}) Augustine // εἰς τί γὰρ ... ἔτι F G it^{ar-} b, d, f, g, mon, (o) vg Irenaeus^{lat}; Ambrosiaster Faustinus Pelagius // εἰς τί γὰρ ... omit D¹ // omit ... omit / 1159^{1/2} / 1441^{1/2}

^a 5 SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV ^b 8 P: NIV ^c 11 P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^d 14 P: TEV FC // ^e NO P: TR WH AD M TEV Seg FC Lu REB // SP: NA

8 Jn 3.16; 1 Jn 4.10 9 σωθησόμεθα ... ὀργῆς Ro 1.18; 2.5, 8 10 Ro 8.7-8 12 δι' ἐνὸς ... εἰσῆλθεν Gn 2.17; 3.6, 19 διὰ ... θάνατος Ro 6.23 13 ἀμαρτία ... νόμου Ro 4.15 14 ὅς ... μέλλοντος 1 Cor 15.21-22, 45

πολλῶ μᾶλλον ἢ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσεν. **16** καὶ οὐχ ὡς δι' ἐνὸς ἀμαρτήσαντος τὸ δῶρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἐνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. **17** εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ ἐνός, πολλῶ μᾶλλον οἱ τὴν περισσεΐαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύουσιν διὰ τοῦ ἐνός Ἰησοῦ Χριστοῦ! **18** Ἄρα οὖν ὡς δι' ἐνός παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτως καὶ δι' ἐνός δικαίωματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. **19** ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνός ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνός δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.⁸ **20** νόμος δὲ παρεισηλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὐ δὲ ἐπλέονασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις, **21** ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.^h

Dead to Sin but Alive in Christ

6 Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; **2** μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;^a **3** ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; **4** συνετάφημεν οὖν¹ αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτί-

¹ 4 [A] οὖν **8** A B C D F G Ψ 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{d, f, g} syr^{h, pal}

¹⁷ SP: NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV REB NRSV * **19** P: TEV FC NIV VP Lu REB * **21** P: WH AD NA M RSV // MS: Seg

^a 6.2 P: Seg

18 1 Cor 15.22 **19** διὰ τῆς ὑπακοῆς ... πολλοί 1s 53.11 **20** νόμος ... παράπτωμα Ro 4.15: 7.8; Ga 3.19 **21** Ro 6.23
6.1 ἐπιμένωμεν ... πλεονάσῃ Ro 3.5-8 **2** οἵτινες ... αὐτῇ 1 Pe 4.1 **3** ὅσοι ἐβαπτίσθημεν Ga 3.27 **4** Col 2.12

σματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.^b **5** εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα· **6** τοῦτο γινώσκοντες ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ· **7** ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.^c **8** εἰ δὲ² ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ, **9** εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. **10** ὁ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὁ δὲ ζῆ, ζῆ τῷ θεῷ.^d **11** οὕτως καὶ ἡμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς [εἶναι] νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.^{3, c}

12 Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ⁴, **13** μηδὲ

cop^{sa}ms^s, bo eth slav Basil Cyril-Jerusalem Cyril-Jerusalem^{dub} Chrysostom Theodore Cyril^{4/6}; Tertullian Ambrosiaster Pacian Chromatius^{2/3} Julian-Eclanum Augustine^{8/15} Speculum // γάρ 1506^{vid} it^{ar, b, mon, o, r} vg Origen^{gr, lat4/8} Gregory-Nyssa Cyril^{2/6}; Ambrose Chromatius^{1/3} Gaudentius Jerome^{1/3} Pelagius Augustine^{4/15} // omit syr^p cop^{bo}ms^s arm geo Origen^{lat4/8} Marcus-Eremita; Jerome^{2/3} Augustine^{3/15}

² **8** [A] δέ⁸ A B C D Ψ 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{b, d, f, g, mon, r} vg syr^{h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen^{lat} Eusebius Chrysostom; Tertullian Ambrosiaster Ambrose Pelagius Augustine Speculum // γάρ Ɔ⁴⁶ F G it^{ar, o} vg^{ms} (syr^p) Julian-Eclanum

³ **11** [A] ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ Ɔ⁴⁶ A B D F G Ψ 1739* (1852 ἔτι for ἐν) 2200 it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg^{ww, st} syr^h cop^{sa} geo¹ Origen^{gr, lat1/11} Basil Cyril Theodoret; Tertullian^{1/2, (1/2)} Hilary Pelagius Augustine^{8/14} Speculum // ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ɔ^{94vid} 8 C 6 33 81 (104 459 omit Ἰησοῦ) 256 263 365 424 436 1175 1241 1319 1506 1573 1739^c 1881 1912 1962 2127 2464 Byz [K L P] Lect vg^{cl} (syr^{p, pal}) cop^{bo} arm (eth) geo² slav Origen^{lat1/11} Didymus^{dub} Chrysostom; Ambrosiaster Augustine^{1/14} // omit it^r Irenaeus^{lat} Origen^{lat9/11}; Ambrose Jerome Augustine^{5/14}

⁴ **12** [B] ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ Ɔ⁹⁴ 8 A B C* 6 81 256 263 365 424 436 1319

^b 4 P: RSV TEV FC NIV VP REB NRSV ^c 7 P: NIV NJB ^d 10 P: NIV ^e 11 NO P: TR AD M NIV // SP: WH // S: NJB

5 Php 3.10-11 6 ὁ παλαιός... συνεσταυρώθη Ga 5.24 7 1 Pe 4.1 10 τῇ ἁμαρτίᾳ... ἐφάπαξ He 9.26-28; 1 Pe 3.18 ὁ δὲ ζῆ... θεῷ Ga 2.19 11 2 Cor 5.15; 1 Pe 2.24 12 Gn 4.7

παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὄπλα ἀδικίας τῇ ἀμαρτία, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὄπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. **14** ἀμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν.^f

Slaves of Righteousness

15 Τί οὖν; ἀμαρτήσωμεν, ὅτι οὐκ ἐσμέν ὑπὸ νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. **16** οὐκ οἶδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἀμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; **17** χάρις δὲ τῷ θεῷ ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἀμαρτίας ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς, **18** ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ.⁸ **19** ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὡς περ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἀγιασμόν.^h **20** ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἀμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. **21** τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε; ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε, τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. **22** νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἀγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζῶν ἰαίωμα. **23** τὰ

1506 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 it^{ar, d2, mon, r} vg syr^p cop^{sa, bo} arm eth slav Ori-
gen^(gr), lat^{6/7} Methodius Didymus Cyril; Ambrose Jerome Pelagius Augustine // αὐτῇ Φ ⁴⁶
D F G it^{b, d*}, f, g, o Irenaeus^{lat} Origen^{1/7}; Tertullian Ambrosiaster Julian-Eclanum Specu-
lum Victor-Tunis // αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ C³ Ψ (33 1912 / 593 αὐτοῦ for
αὐτῇ) 104 459 1175 1241 2464 Byz [K L P] Lect (I 597 / 599 / 680 / 1154 / 1356
αὐτῆς for αὐτοῦ) syr^h geo Chrysostom

^f 14 SP: WH NA // P: TR AD M RSV Seg Lu REB NRSV * 18 SP: NA // P: NIV Lu ^h 19 P: RSV TEV
FC VP REB NRSV // S: NJB

13 παραστήσατε ... δικαιοσύνης τῷ θεῷ Ro 12.1 ἐκ νεκρῶν ζῶντας Eph 2.5; 5.14 **14** ἀμαρτία ...
κυριεύσει 1 Jn 3.6 **15** ἀμαρτήσωμεν ... γένοιτο Ro 5.17, 21 **16** Jn 8.34; 2 Pe 2.19
18 ἐλευθερωθέντες ... ἀμαρτίας Jn 8.32 **21** ἐφ' ... ἐπαισχύνεσθε Eze 16.61, 63 τὸ γὰρ ... θάνατος
Ro 7.5; 8.6, 13 **22** τὸ δὲ ... αἰώνιον 1 Pe 1.9 **23** Ro 5.12, 15

γὰρ ὀψώνια τῆς ἀμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.ⁱ

An Analogy from Marriage

7 Ἡ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, γινώσκουσιν γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῆ; **2** ἢ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεταί νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήρηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. **3** Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός μοιχαλὶς χρηματίσει ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἐτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα γενομένην ἀνδρὶ ἐτέρῳ.^a **4** ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἐτέρῳ,^b τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγεγέρθητι,^c ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. **5** ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἀμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορήσαι τῷ θανάτῳ. **6** νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.^d

The Problem of Indwelling Sin

7 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἀμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν ἀμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰ μὴ διὰ νόμου· τὴν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, **Οὐκ ἐπιθυμῆσεις**. **8** ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἀμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἀμαρτία νεκρά.^e **9** ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ, ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἀμαρτία ἀνέζησεν, **10** ἐγὼ δὲ

ⁱ23 NO P: TR // P: WH AD NA M RSV NRSV

^a7.3 SP: NA // P: RSV NIV VP NRSV ^b4 NO C: (TEV) (VP) // ^c NO C: WH RSV TEV FC NJB REB NRSV ^d6 SP: WH // P: TR AD NA M RSV REB NRSV ^e8 P: NJB

4 ὑμεῖς ... Χριστοῦ Col 2.14 **5** εἰς ... θανάτῳ Ro 5.21: 8.6, 13 **6** νυνὶ ... νόμου Ro 8.2 ὥστε ... γράμματος Ro 6.4 **7** Οὐκ ἐπιθυμῆσεις Ex 20.17: Dt 5.21 (4 Macc 2.5; Ro 13.9) **8** χωρὶς ... νεκρά Ro 5.13

ἀπέθανον καὶ εὐρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἢ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον· **11** ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέν με καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν· **12** ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος καὶ ἡ ἐντολὴ ἀγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.⁸

13 Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ ἐγένετο θάνατος; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ ἁμαρτία,^h διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.ⁱ **14** οἶδαμεν¹ γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστίν, ἐγὼ δὲ σάρκινός εἰμι πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. **15** ὁ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ τοῦτο ποιῶ. **16** εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός. **17** νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.^k **18** οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἐστίν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειται μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐ². **19** οὐ γὰρ ὁ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλὰ ὁ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο πράσσω. **20** εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω [ἐγὼ]³

¹ **14** {A} οἶδαμεν B² D² 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm^{ms} eth geo Origen^{gr, lat} Methodius Serapion Basil Gregory-Nyssa Didymus^{dub} Chrysostom Cyril^{lem} Theodore Theodoret; Hilary Ambrosiaster Ambrose Jerome^{9/10} Pelagius Augustine // οἶδα μὲν 33 l 883 arm^{ms} slav (Jerome^{1/10}) // οἶδαμεν without accents N A B* C D* F G P Ψ

² **18** {B} οὐκ A B C 6 81 424* 436 1739 1852 1881 2200 cop^{sa, bo} arm Methodius Didymus Cyril^{com}; Jerome^{2/5} Augustine^{18/38} Greek mss^{acc. to Augustine} // οὐκ εὐρίσκω D F G Ψ 33 104 424* 459 1175 1241 1506 1912 1962 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{(ar), b, d, f, g, mon, o} vg syr^{p, h} eth geo² slav Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Basil Chrysostom Cyril^{lem}; Ambrosiaster Jerome^{3/5} Pelagius Augustine^{20/38} // οὐ γινώσκω 256 263 1319 1573 2127 l 596

³ **20** {C} ἐγὼ N A Ψ 6 33 81 424 459 1175 1739 1881 1912 1962 2200 Byz [K L P] *Lect* syr^h cop^{bo} Clement Origen^{lat} Basil Chrysostom Cyril; Jerome^{2/4} Augustine^{8/15} // omit B C D F G 104 256 263 436 1241 1319 1506 1573 1852 2127 2464 l 59 l 156

⁸ **11** P: TEV FC VP NJB # 12 NO P: TR AD M TEV Seg FC VP Lu NJB // SP: WH NA // S: TOB # **13** NO C: WH // ¹ P: NA M Seg NIV VP Lu NRSV // S: TEV FC NJB ¹ 17 SP: NA.

10 ἡ ἐντολή ... αὕτη Lv 18.5 **11** ἡ γὰρ ... ἐξηπάτησέν με Gn 3.13; He 3.13 **12** l Tm 1.8
13 ἡ ἁμαρτία ... ἐντολῆς Ro 5.20 **14** ἐγὼ ... ἁμαρτίαν Ps 51.5; Jn 3.6 **18** οἶδα ... ἀγαθόν Gn 6.5; 8.21

τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.¹ **21** Εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον, τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται· **22** συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ⁴ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, **23** βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου.^m **24** ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; **25** χάρις δὲ τῷ θεῷ⁵ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.ⁿ ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῖ δουλεύω νόμῳ θεοῦ τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.^o

Life in the Spirit

8 Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ^{1.a}
2 ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ

l 170 l 596^{supp} l 617 l 809 it^{ar, d, f, g, mon, o} vg cop^{sa} arm eth geo slav Methodius Macarius/Symeon Theodore; Ambrosiaster Ambrose Jerome^{2/4} Pelagius Augustine^{7/15}

⁴ **22** {A} θεοῦ **Σ** A C D F G **Ψ** 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{b, d, f, g, mon, o} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} eth Origen^{gr, lat} Methodius Eusebius Didymus Epiphanius Chrysostom Theodore Nilus Cyril Theodore; Ambrosiaster Gregory-Elvira Ambrose Jerome Pelagius Augustine // νοός B // omit it^{ar} Hilary Tyconius

⁵ **25** {B} χάρις δὲ τῷ θεῷ **Σ**¹ C² (C* illegible) **Ψ** 33 81 104 256 (263) 365 436 459 1319 1506 1573 1852 2127 l 596 cop^{bo} arm geo¹ Methodius^{ms} Didymus^{1/3} Cyril // χάρις τῷ θεῷ B cop^{sa} Origen Methodius; Jerome^{1/6} // ἡ χάρις τοῦ θεοῦ D it^{ar, b, d, mon, o} vg Origen^{lat2/3} Theodore Ambrosiaster Ambrose Jerome^{4/6} Pelagius Augustine Varimadum // ἡ χάρις κυρίου F G it^{f, g} // εὐχαριστῶ τῷ θεῷ **Σ*** A 6 424 1175 1241 1739 1881 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* syr^{p, h} geo² (slav) Didymus^{2/3} Macarius/Symeon (Chrysostom) Marcus-Eremita Cyril^{lem;} Jerome^{1/6} // χάρις τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (instead of the whole clause) (Irenaeus^{lat}) Origen^{lat1/3} (Priscillian)

¹ **I** {A} Ἰησοῦ **Σ*** B C² (C* illegible) D* (F G with space for addition) 6 424^c 1506 1739 1881 it^{b, d^a, g, mon^a} cop^{sa, bo} arm^{ms} (eth) geo¹ Marcion^{acc. to Adamantius} Origen^{lat} Athana-

^{1/20} P: RSV TEV FC NIV VP NJB REB NRSV ^o **23** P: VP NJB ^o **25** P: TEV Seg FC NIV Lu NJB TOB NRSV // ^o NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV // MS: NJB

^a **8.1** P: Seg

23 ἕτερον ... νοός μου Ga 5.17; Jas 4.1; 1 Pe 2.11 **25** χάρις ... ἡμῶν 1 Cor 15.57
8.2 Ro 7.23, 24 ὁ γὰρ ... Ἰησοῦ Ro 3.27

ἤλευθέρωσέν σε² ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.^b **3** τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκός ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, **4** ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.^c **5** οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκός φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος. **6** τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκός θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη· **7** διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκός ἔχθρα εἰς θεόν, τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται· **8** οἱ δὲ ἐν σαρκί ὄντες θεῶ ἀρέσαι οὐ δύνανται.^d **9** ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί ἀλλὰ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. **10** εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. **11** εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγγείραντος τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ

sius Diodore Didymus Cyril; Ambrosiaster Augustine // Ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν (see 8.4) A D¹ Ψ 81 256 263 (365 τοῖς for μὴ) 1319 1573 1852 2127 it^{d2}, f. mon² vg syr^p arm^{ms} Chrysostom; Victorinus-Rome Jerome Pelagius Speculum // Ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα **8**² D² 33^{vid} 104 424* (436 omit μὴ) 459 1175 1241 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, o} syr^h geo² slav Cyril^{lem}

² **2** {B} σε **8** B F G 1506* 1739* it^{ar, b, f, g, o} syr^p geo¹ Tertullian^{1/2} Victorinus-Rome Ambrosiaster Pelagius Augustine^{10/13} Speculum Varimadum // με A D 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506^c 1573 1739^c 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464^{vid} Byz [K L P] Lect it^{d, mon} vg syr^h cop^{sa} arm geo² slav Clement Origen^{lat} Athanasius Evagrius Didymus Didymus^{dub} Macarius/Symeon Chrysostom Severian Theodore Marcus-Eremita Cyril Theodoret; Tertullian^{1/2} Ambrose Jerome Faustus-Milevis Augustine^{3/13} // ἡμᾶς Ψ syr^{pal} cop^{bo} eth Marcion^{acc. to Adamantius} Methodius Basil; Fulgentius

^b 2 SP: NA ^c 4 P: Seg NIV VP REB ^d 8 SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV

3 τὸ γὰρ ... σαρκός Ac 13.38; 15.10 ὁ θεός ... ἁμαρτίας Jn 1.14; Php 2.7; He 2.17; 4.15 **4** ἡμῖν ... πνεῦμα Ga 5.16, 25 **6** τὸ γὰρ ... θάνατος Ro 6.21; 7.5; 8.13 **7** τὸ φρόνημα ... θεόν Jas 4.4 τῷ γὰρ ... δύναται Mt 12.34; Jn 8.43; 12.39 **9** πνεῦμα ... ὑμῖν 1 Cor 3.16 εἰ δέ τις ... αὐτοῦ 1 Cor 12.3 10 Ga 2.20; 1 Pe 4.6

σώματα ἡμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος³ ἐν ἡμῖν.^e

12 Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμέν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν, **13** εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.^f **14** ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ θεοῦ εἰσιν. **15** οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα υἰοθεσίας^g ἐν ᾧ κρᾶζομεν, Ἀββα ὁ πατήρ.^h **16** αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμ- μαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμέν τέκνα θεοῦ. **17** εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.ⁱ

The Glory That is to be

18 Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.^k **19** ἡ γὰρ ἀποκαρδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. **20** τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα ἀλλὰ διὰ τὸν

³ **11** {B} τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος⁸ A C P⁸ 81 104 256 263 436 1319 1506 1573 1852 1962 2127 / 59^{1/2} / 147^{1/2} / 596 / 921^{1/2} / 1298 / 1365 / 1441^{1/2} / 1590^{1/2} it^f. mon syr^h cop^{sa, bo} arm eth geo slav Clement Hippolytus Methodius^{1/2} Athanasius Ps-Athanasius mss^{acc.} to Ps-Athanasius Basil Cyril-Jerusalem Apollinaris Didymus^{lat1/2} Didymus^{dub} Macarius/Symeon Epiphanius Cyril; Victorinus-Rome Ambrose^{2/3} Priscillian Jerome^{1/3} Augustine^{28/43} Ps-Vigilius Varimadum Vigilius Bede // τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα B D F G Ψ 6 33 424 459 1175 1241 1739 1881 (1912 omit αὐτοῦ) 2200 2464 Byz [K L P*] Lect (I 884 αὐτοῖς for αὐτοῦ) it^{ar, b, d, g, o} syr^{p, (pal)} Irenaeus^{lat} Hippolytus^{syr} Origen^{gr, lat} Methodius^{1/2} mss and Heretics^{acc.} to Ps-Athanasius Didymus^{lat1/2} Chrysostom; Tertullian Hilary Ambrosiaster Ambrose^{1/3} Jerome^{2/3} Pelagius Niceta Augustine^{15/43} Speculum

^e **11** S: TR / **13** P: VP REB // S: NJB * **15** C: RSV NRSV // as text: NRSV^{mg} // ^h NO C: RSV NRSV // as text: NRSV^{mg} / **17** NO P: TR AD M // SP: WH // P: NA RSV REB NRSV / **18** P: M

12 Ro 6.7, 18 **13** Ga 6.8 **15** οὐ γὰρ ... φόβον 2 Tm 1.7 ἐλάβετε ... πατήρ Ga 4.5-6 Ἀββα ὁ πατήρ Mk 14.36 **16** 2 Cor 1.22 **17** εἰ ... θεοῦ Ga 4.7; Re 21.7 **18** 2 Cor 4.17 **19** τὴν ἀποκάλυψιν ... θεοῦ Col 3.4 **20** Gn 3.17-19; 5.29; Ec 1.2

ὑποτάξαντα,¹ ἐφ' ἐλπίδι^m **21** ὅτι⁴ καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.ⁿ **22** οἶδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις ὀυστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν· **23** οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, ἡμεῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἰοθεσίαν⁵ ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. **24** τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπίς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὁ γὰρ βλέπει τίς⁶ ἐλπίζει⁷; **25** εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.^o

26 Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ οὐκ οἶδαμεν, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει⁸ στε-

⁴ **21** {A} ὅτι Φ^{46} A B C D² Ψ 6 33 81 104 256 263 424 436 459 1175 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* syr^p arm eth geo slav^{ms} Clement^{from Theodotus} Origen Methodius Eusebius Marcellus Diodore Chrysostom Severian Theodoret // *διότι* \aleph D* F G 2127 syr^h, pal slav^{ms} // *omit* 1241 / 895*

⁵ **23** {A} υἰοθεσίαν \aleph A B C Ψ 6 33 81 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, mon} vg syr^h, cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen^{lat} Methodius Apollinaris Diodore Chrysostom Theodore^{lat} Cyril; Ambrose Pelagius Augustine // *omit* Φ^{46vid} D F G it^{d, f, g, o, t} Ambrosiaster

⁶ **24** {B} τίς (see footnote 7) $\Phi^{27vid, 46}$ B* 1739^{v.r.} it^{mon*} cop^{bo} // *τις, τί* B¹ D F G it^{ar, d, f, g, mon², o} vg (syr^p) slav^{ms} Origen^{gr, lat} Cyprian Ambrosiaster Ambrose^{1/2} Pelagius Augustine^{42/51} // *τις καὶ* \aleph * 459 1739* / 884 arm^{ms} // *τις, τί καὶ* \aleph^2 A C Ψ 6 33 81 104 256 263 424 436 1175 1241 1319 1506 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^b syr^h cop^{sa} arm^{ms} (eth) geo slav^{ms} Clement Gregory-Nyssa Didymus Chrysostom Theodoret; Ambrose^{1/2} Augustine^{9/51}

⁷ **24** {B} ἐλπίζει (see footnote 6) Φ^{46} \aleph^2 B C D F G Ψ 6 33 81 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739* 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg syr^h cop^{bo} arm geo slav Clement Origen^{gr, lat} Gregory-Nyssa Didymus Chrysostom Theodoret; Cyprian Ambrosiaster Ambrose Pelagius Augustine // *ὑπομένει* \aleph * A 1739^{v.r.} syr^p cop^{sa, bo}

⁸ **26** {A} ὑπερεντυγχάνει \aleph * A B D F G 6 81 256 263 424^c 1319 1506 1573 1739 1881 2127 it^{b, d^e, g} arm (Origen) Epiphanius^{1/4}; Augustine^{14/17} // *ὑπερεντυγχάνει ὑπέρ*

¹ **20** NO C: RSV NIV^{ms} // ^m C: TR M RSV NIV^{ms} * **21** P: NIV * **25** NO P: TR AD // SP: WH NA

21 αὐτὴ ... φθορᾶς 2 Pe 3.13 τῆς δόξης ... θεοῦ 1 Jn 3.2 **23** 2 Cor 5.2-4; Ga 5.5 **24** τῇ γὰρ ... ἔστιν ἐλπίς 2 Cor 5.7

ναγμοῖς ἀλαλήτοις· 27 ὁ δὲ ἐραυνῶν τὰς καρδίας οἶδεν τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων.^p 28 οἶδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ⁹ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. 29 ὅτι οὖς προέγνω, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· 30 οὖς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν· καὶ οὖς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὖς δὲ ἐδικαίωσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν.^q

God's Love

31 Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; 32 ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται; 33 τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαίων·^r 34 τίς ὁ κατακρινῶν; Χριστὸς [Ἰησοῦς]¹⁰ ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ ἐγερθεῖς,

ἡμῶν⁸² C Ψ 33 104 424* 436 459 1175 1241 1852 1912 1962 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, d², f, mon, o vg syr^h cop^{sa}, bo eth geo slav Origen^{lat} Eusebius (Diodore) Didymus^{lat} Didymus^{dub} (Macarius/Symeon) (Severian) Epiphanius^{3/4} Chrysostom (Theodore) (Cyril) (John-Damascus); Novatian Hilary Ambrosiaster Gregory-Elvira Ambrose Jerome Pelagius Maximinus Augustine^{3/17} // ὑπὲρ ἡμῶν ἐντυγχάνει 2200 Varimadam

⁹ 28 [B] συνεργεῖ⁸ N C D F G Ψ 6 33 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg syr^p, h cop^{bo} arm geo slav Clement Origen^{gr}, lat Eusebius Cyril-Jerusalem Diodore (Gregory-Nyssa) Didymus Macarius/Symeon Chrysostom Cyril Hesychius Theodoret; Lucifer Ambrosiaster Ambrose Jerome Pelagius Augustine // συνεργεῖ ὁ θεός³⁶ A B 81 cop^{sa} eth

¹⁰ 34 [C] Χριστὸς Ἰησοῦς⁸ A C F G L Ψ 6 33 81 104 256 365 424^c 436 1319 1573 1852 1962 2127 it^b, f, g vg syr^h cop^{bo} arm eth geo² (geo¹) Origen^{lat} Didymus^{dub} Cyril; Pelagius Augustine^{3/4} Varimadam // ἅμα δὲ Χριστὸς Ἰησοῦς³⁶vid (it^{ar}, d⁴, o omit Ἰησοῦς) // Χριστὸς B D 263 424* 459 1175 1241 1506 1739 1881 1912 2200

^p 27 SP: NA // P: M RSV TEV Seg FC NRSV // S: NIV VP NJB ^q 30 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV VP Lu REB NRSV ^r 33 Question: M (NJB)

27 ὁ δὲ ... καρδίας Ps 139.1; 1 Cor 4.5 28 τοῖς ἀγαπῶσιν ... ἀγαθόν Eph 1.11; 3.11
29 πρωτότοκον ... ἀδελφοῖς Col 1.18; He 1.6 31 εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν Ps 118.6 32 ὅς ... παρέδωκεν αὐτόν Jn 3.16 33 Is 50.8

ὅς καί ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς καί ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.⁵ **35** τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ¹¹; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; **36** καθὼς γέγραπται ὅτι
Ἐνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν,
ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.¹

37 ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. **38** πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα οὔτε δυνάμεις¹² **39** οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.¹¹

2464 Byz [K] *Lect* it^{d,2}, mon syr^p cop^{sa} slav Irenaeus^{lat} Cyril-Jerusalem Chrysostom Severian; Hilary Ambrosiaster Ambrose Augustine^{1/4}

¹¹ **35** {A} Χριστοῦ C D F G Ψ 6 33 81 104 256 263 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg syr^{ph} cop^{bo} arm eth geo Origen^{gr, lat3/11} Origen^{dub} Methodius Eusebius^{1/4} Athanasius Basil Cyril-Jerusalem Diodore Didymus^{1/8} Amphilocheius Macarius/Symeon^{2/3} Chrysostom^{2/3} Severian Marcus-Eremita Cyril Proclus Hesychius Theodoret; Tertullian Novatian Cyprian Hilary^{1/3} Lucifer Ambrosiaster Ambrose^{7/9} Gregory-Elvira Gaudentius Jerome^{6/7} Pelagius Augustine^{24/25} Quodvultdeus^{1/2} // θεοῦ **36** 365 1506 I 147^{1/2} I 592 I 598 cop^{sa} slav Hippolytus Origen^{gr, ms, lat3/11} Eusebius^{3/4} Didymus^{5/8} Macarius/Symeon^{1/3} Chrysostom^{1/3}; Hilary^{1/3} Augustine^{1/25} Quodvultdeus^{1/2} // θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (see 8.39) B Origen^{lat4(11)/11} Gregory-Nyssa Didymus^{2/8}; (Hilary^{1/3})

¹² **38** {A} οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα οὔτε δυνάμεις **39** {P²⁷vid} (P⁴⁶ δύναιμις) **38** A B F G 365 1319 1506 1573 1739 1881 1962 2127 (it^{ar, d, f, g, o}) vg^{ww, st} cop^{sa, bo} arm eth slav Origen^{gr, lat2(2)/9} Eusebius Cyril; Jerome^{1(6)/7} Pelagius (Augustine^{5/8}) // οὔτε δυνάμεις οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα (Ψ I 1365 omit οὔτε μέλλοντα including οὔτε ὕψωμα) 6 33 424 1175 1241 1912 2200 2464 Byz [K L] *Lect*^{pt, AD} it^{b, mon} geo² Origen^{lat2/9} Chrysostom Theodore^{vid} Theodoret; (Ambrosiaster) Ambrose^{2/3} (Augustine^{1/8}) (it¹ geo¹ Origen^{lat1/9} Ambrose^{1/3} Augustine^{2/8} Quodvultdeus omit οὔτε δυνάμεις) // οὔτε ἐξουσία οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα οὔτε δυνάμεις C (D οὔτε ἐξουσία before οὔτε ἀρχαί, D* δύναιμις instead of δυνάμεις) 81 104 256 263 459 (I 590 omit οὔτε δυνάμεις) (vg^{c1}) syr^h with^e cop^{bo, mss} (Origen^{lat2/9}); (Hilary) // οὔτε ἐξουσία οὔτε δυνάμεις οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα 436 1852 *Lect*^{pt} syr^p

¹ **34** Question: M RSV NJB NRSV^{mg} // as text: RSV^{mg} / **36** P: Seg VP Lu * **39** P: AD M // MS: Seg NJB REB

34 ὅς ... δεξιᾷ τοῦ θεοῦ Ps 110.1 ὅς καί ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν I Jn 2.1 **36** Ἐνεκεν ... σφαγῆς Ps 44.22 (2 Cor 4.11) **37** Jn 16.33

ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ ὅτι Ὁ
μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, **13** καθὼς γέγραπται,

Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα,

τὸν δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα.^f

14 Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο.

15 τῷ Μωϋσεὶ γὰρ λέγει,

Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ

καὶ οἰκτιρήσω ὃν ἂν οἰκτίρω.

16 ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος ἀλλὰ τοῦ
ἐλεῶντος θεοῦ. **17** λέγει γὰρ ἡ γραφή τῷ Φαραῷ ὅτι
Εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν
δύναμίν μου καὶ ὅπως διαγγελῆ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ
τῇ γῆ. **18** ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.^g

God's Wrath and Mercy

19 Ἐρεῖς μοι οὖν, Τί [οὖν] ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ
βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν; **20** ὦ ἄνθρωπε, με-
νουῦνγε σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ
τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, Τί με ἐποίησας οὕτως; **21** ἢ
οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ
φυράματος ποιῆσαι ὁ μὲν εἰς τιμὴν σκεύος ὁ δὲ εἰς
ἀτιμίαν;^h **22** εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν
καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ ἠνεγκεν ἐν πολλῇ μακρο-
θυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, **23** καὶ
ἴνα² γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη
ἐλέους ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν;ⁱ **24** οὓς καὶ ἐκάλεσεν

² **23** [A] καὶ ἴνα ^{vid} ⁶ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

^f **13** S: Seg Lu NJB ^g **18** NO P: TR AD // SP: WH NA // P: M RSV Seg NIV VP Lu NJB REB NRSV
^h **21** P: TEV FC NIV VP NJB REB ⁱ **23** SP: NA // P: REB

12 Ὁ μείζων ... ἐλάσσονι Gn 25.23 **13** Τὸν Ἰακώβ ... ἐμίσησα Mal 1.2-3 **14** μὴ ἀδικία ...
γένετο Dt 32.4 **15** Ἐλεήσω ... οἰκτίρω Ex 33.19 **16** Eph 2.8 **17** Εἰς ... γῆ Ex 9.16 **18** ὃν
δὲ θέλει σκληρύνει Ex 4.21; 7.3; 9.12; 14.4, 17 **20** μὴ ἐρεῖ ... πλάσαντι Is 29.16; 45.9; Wsd 12.12
21 οὐκ ... πηλοῦ Jr 18.6 ἐκ τοῦ ... ἀτιμίαν Wsd 15.7 **22** ἠνεγκεν ... ὀργῆς Jr 50.25 **23** Eph 1.3-12

ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν,^k 25 ὡς
καὶ ἐν τῷ Ἰσηὲ λέγει,

Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου λαόν μου
καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην ἠγαπημένην·

26 καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, Οὐ λαός μου
ὑμεῖς,

ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.^l

27 Ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ, Ἐὰν ᾗ ὁ ἀριθμὸς
τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ ὑπό-
λειμμα σωθήσεται· 28 λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συν-
τέμνων³ ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.^m 29 καὶ καθὼς
προεῖρηκεν Ἡσαΐας,

Εἰ μὴ κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα,
ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν
καὶ ὡς Γόμορρα ἂν ὠμοιώθημεν.ⁿ

Israel and the Gospel

30 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιο-
σύνην κατέλαβεν δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ
πίστεως, 31 Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς
νόμον οὐκ ἔφθασεν. 32 διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως ἀλλ'
ὡς ἐξ ἔργων⁴ προσέκοψαν τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος,
33 καθὼς γέγραπται,

³ 28 {A} συντέμνων Φ^{46} \aleph^* A B 6 424^c 1319 1506 1739 1881 it^{mon*} syr^o cop^{sa, bo}
eth Eusebius^{2/3} Cyril (Theodoret^{em}); Ps-Cyprian Ambrose Gaudentius Jerome^{1/4}
Augustine // συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ 81 436 1852 Jerome^{1/4} // συντέμνων ἐν
δικαιοσύνῃ ὅτι λόγον συντετριμμένον (see Is 10.22-23) \aleph^2 D F G Ψ 33 104 256
263 365 424* 459 1175 1241 1573 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect (I 809
συντετριμμένον) it^{ar, b, d, f, g, mon², o} vg syr^h arm geo slav Origen^{lat} Chrysostom (Euse-
bius^{1/3}); Ambrosiaster Jerome^{2/4} Pelagius

⁴ 32 {B} ἔργων Φ^{46vid} \aleph^* A B F G 6 424^c 1739 1881 2200 it^{ar, b, f, g, mon, o} vg cop^{sa, bo}
Origen^{lat}; Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine // ἔργων νόμου \aleph^2 D Ψ 33 81 104

^k 24 S: NJB / 26 P: RSV Seg NRSV ^m 28 P: Seg ⁿ 29 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV NJB TOB
REB NRSV

25 Καλέσω ... ἠγαπημένην Ho 2.23 26 Ho 1.10 27-28 Ἐὰν ... γῆς Is 10.22-23; Ho 1.10
29 Εἰ ... ὠμοιώθημεν Is 1.9 30 Ro 10.20 31 Wsd 2.11; Ro 10.2-3 32 τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος
Is 8.14

Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν
σκανδάλου,

καὶ⁵ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ κατασχνυθήσεται.^ο

10 Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ
δέησις πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν¹ εἰς σωτηρίαν.
2 μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν ἀλλ' οὐ κατ'
ἐπίγνωσιν· **3** ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην
καὶ τὴν ἰδίαν [δικαιοσύνην] ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιο-
σύνη τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν· **4** τέλος γὰρ νόμου
Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.^α

Salvation for All

5 Μωϋσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ [τοῦ]
νόμου ὅτι ὁ ποιήσας· αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.
6 ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτως λέγει, **Μὴ εἶπης**
ἐν τῇ καρδίᾳ σου, Τίς ἀναθήσεται εἰς τὸν οὐρανόν;
τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν καταγαγεῖν· **7** ἢ, **Τίς καταθήσεται**
εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀνα-
γαγεῖν. **8** ἀλλὰ τί λέγει;

Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν

ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου,

256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1852 1912 1962 2127 2464 Byz
[K L P] Lect it^d vg^{ms} syr^{p, h, pal} arm eth geo slav Diodore^{vid} Chrysostom

⁵ **33** {A} καὶ **Ν** A B D F G 81 1506 1881 it^{b, d*}, f, g, mon syr^{p, pal} cop^{sa, bo} arm^{ms} eth
Origen^{gr, lat} Cyril; Ambrosiaster Augustine // καὶ πᾶς (see 10.11) **Ψ** 6 33 104 256 263
365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K
L P] Lect it^{ar, d2, o} vg syr^h arm^{ms} geo slav Didymus^{dub} Chrysostom Theodore; Pelagius

¹ **1** {A} αὐτῶν **Ϟ**⁴⁶ **Ν*** A B D F G 6 256 365 1319* 1506 1573 1739 1881 1912
1962 2127 it^{d*, f, g, mon} cop^{sa, bo} Cyril; Ambrosiaster Augustine^{5/9} // αὐτῶν ἐστὶν **Ν**² P **Ψ**
33 263 1852 l 60 it^{ar, b, d2, o} vg arm geo¹ Origen^{lat} Chrysostom; Pelagius Augustine^{4/9} //
τοῦ Ἰσραὴλ ἐστὶν 81 104 424 436 459 1175 1241 (1319^c omit ἐστὶν) 2200 2464 Byz
[K L] Lect (eth) geo² slav (Marcion^{acc. to Tertullian})

^ο **33** S: TR NJB TOB

^α **10.4** NO P: TR WH AD // SP: NA // P: M RSV Seg NIV VP Lu TOB REB NRSV

33 Ἰδοὺ ... κατασχνυθήσεται Is 28.16 (Ro 10.11; 1 Pe 2.6, 8)

10.2 ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν Ac 22.3 **3** Ro 9.31-32 **4** Mt 5.17; Jn 3.18; He 8.13 **5** Lv 18.5;

Ga 3.12 **6-8** Μὴ εἶπης ... καρδίᾳ σου Dt 9.4; 30.12-14

τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν. **9** ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. **10** καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.^b **11** λέγει γὰρ ἡ γραφή, Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνηθήσεται.^c **12** οὐ γὰρ ἔστιν διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνων, ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. **13** Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται.^d

14 Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσωσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσωσιν χωρὶς κηρύσσοντος; **15** πῶς δὲ κηρύξωσιν ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσιν; καθὼς γέγραπται, Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες² τῶν εὐαγγελιζομένων [τὰ] ἀγαθά.^e **16** Ἄλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει, Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;^f **17** ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοῇ διὰ ῥήματος Χριστοῦ³.^g **18** ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενουῦνγε,

**Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν
καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα
αὐτῶν.^h**

² **15** {A} πόδες P⁴⁶ N* A B C 81 1506 1739 1881 1912 2200 / 422 / 1178 it^{ar} cop^{sa, bo} eth slav^{ms} Clement Ps-Hippolytus Origen^{gr, lat} Philo-Carpasia Severian Cyril^{1/2} // πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην N² D F G Ψ 6 33 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1962 2127 2464 Byz [K L P] Lect it^{b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} arm geo slav^{ms} Marcion^{acc. to Tertullian} (Irenaeus^{lat}) Adamantius (Eusebius) Apollinaris Chrysostom Cyril^{1/2} Hesychius; Hilary Ambrosiaster Ambrose Jerome Pelagius Augustine

³ **17** {A} Χριστοῦ P^{46vid} N* B C^{vid} D* 6 81 1506 1739 1852 it^{ar, b, d} cop^{sa, bo} arm Origen^{lat}; Augustine // θεοῦ N¹ A D¹ Ψ 33 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect syr^{p, h} eth^{pp} geo slav

^b **10** P: VP REB ^c **11** P: Seg ^d **13** NO P: TR WH AD VP REB // S: Seg Lu NJB TOB ^e **15** SP: WH NA // P: Seg NIV VP NJB ^f **16** P: Seg ^g **17** P: RSV TEV Seg FC VP NJB REB NRSV ^h **18** P: Seg

11 ὁ πιστεύων ... καταισχυνηθήσεται Is 28.16 (Ro 9.33) **12** οὐ ... Ἑλληνας Ac 10.34; 15.9 **13** Πᾶς ... σωθήσεται J1 2.32 **15** Ὡς ... ἀγαθὰ Is 52.7; Na 1.15; Eph 6.15 **16** Κύριε ... ἡμῶν Is 53.1; Jn 12.38 **17** ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς Jn 17.20 **18** Εἰς πᾶσαν ... αὐτῶν Ps 19.4

19 ἀλλὰ λέγω, μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; πρῶτος Μωϋσῆς λέγει,

Ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει,
ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.¹

20 Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει,

Εὐρέθην [ἐν] τοῖς ἐμέ μὴ ζητοῦσιν,
ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμέ μὴ ἐπερωτῶσιν.^k

21 πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει, "Ὀλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέ-
τασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντι-
λέγοντα.^l

The Remnant of Israel

11 Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν¹ αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν. **2** οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἡλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή, ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ; **3** Κύριε, τοὺς προφῆτας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος καὶ ζητοῦσιν τὴν ψυχὴν μου. **4** ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; Κατέλιπον ἑμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ. **5** οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λείμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν· **6** εἰ δὲ χάριτι,

Clement Basil Chrysostom Theodore; Gaudentius Jerome Sedulius-Scotus // *omit* F G it^{f, g, o} Hilary Ambrosiaster Pelagius

¹ **1** {A} τὸν λαόν⁸ A B C D Ψ 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect* it^{ar, d} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen^{lat} Eusebius Chrysostom Cyril; Jerome Pelagius Augustine // τὴν κληρονομίαν ⁴⁶ F G it^{b, f, g, o} Ambrosiaster Tyconius Ambrose Sedulius-Scotus

¹ 19 P; Seg ^k 20 P; Seg ^l 21 SP; WH // P; AD NA M RSV NRSV

19 Ἐγὼ ... παροργιῶ ὑμᾶς Dt 32.21 20 Εὐρέθην ... ἐπερωτῶσιν Is 65.1 21 Ὀλην ... ἀντιλέγοντα Is 65.2 LXX

11.1 ἐγὼ ... Βενιαμίν Php 3.5 1-2 μὴ γένοιτο ... λαὸν αὐτοῦ 1 Sm 12.22; Ps 94.14 3 Κύριε ... μου 1 Kgs 19.10, 14 4 Κατέλιπον ... Βάαλ 1 Kgs 19.18 5 Ro 9.27 6 Ga 3.18

τίς ἡ πρόσλημψις εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν;^d **16** εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.^e

17 Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης τῆς πιότητος³ τῆς ἐλαίας ἐγένου, **18** μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων· εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις ἀλλὰ ἡ ῥίζα σέ! **19** ἐρεῖς οὖν, Ἐξεκλάσθησαν κλάδοι ἵνα ἐγὼ ἐγκεντριθῶ. **20** καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἔστηκας. μὴ ὑψηλὰ φρόνει ἀλλὰ φοβοῦ· **21** εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, [μὴ πως] οὐδέ⁴ σοῦ φείσεται.⁸ **22** Ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας ἀποτομία, ἐπὶ δὲ σέ χρηστότης θεοῦ, ἐὰν ἐπιμένης τῇ χρηστότητι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ. **23** κἀκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμένωσιν τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς. **24** εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαιίου καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ.^h

³ **17** {B} τῆς ῥίζης τῆς πιότητος **8*** B C Ψ 1175 1506 1912 2464 I 599 it^b.^o (cop^{sa}.bo) Origen^{lat1/4}; Gildas // τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος **8**² A D² 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 Byz [L P] Lect it^{ar} vg syr^p.^h arm geo slav Origen^{lat3/4} Chrysostom Cyril; Pelagius Augustine^{2/5} // τῆς πιότητος **8**⁴⁶ D* F G it^d.f.g cop^{bo/ms}.fay Irenaeus^{lat}; Pacian Augustine^{3/5} // τῆς ῥίζης (eth) Ambrosiaster

⁴ **21** {C} μὴ πως οὐδέ **8**⁴⁶ D F G Ψ 33 104 424* 459 1175 1241 1912 1962 2464 Byz [L] Lect (I 592 μηδέ; I 422 δέ for οὐδέ) it^{ar}.b.d.f.g.^o vg syr^p.^h arm (eth) (geo) slav Irenaeus^{lat} Chrysostom Severian; Cyprian Ambrosiaster Pelagius // οὐδέ **8** A B C P 6 81 256 263 365 424^c 436 1319 1506 1573 1739 1852 1881 2127 2200 I 593 I 599 cop^{sa}.bo.fay Origen^{lat}; Gregory-Elvira Augustine

^d **15** P; TEV Seg FC TOB // S: NJB ***16** NO P; TR AD* M TEV Seg FC NJB TOB REB // SP: WH NA // S: Lu / **18** P; TEV FC VP REB ***21** P; NIV ^h**24** Question: TR AD // NO P; TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg VP REB NRSV

16 εἰ δὲ ... φύραμα Nu 15.17-21; Ne 10.37; Eze 44.30 **17** Eph 2.11-19 **18** οὐ ... ῥίζα σέ Jn 4.22 **20** μὴ ὑψηλὰ φρόνει Ro 12.16 **22** Jn 15.2, 4 ἐὰν ... χρηστότητι He 3.14

The Restoration of Israel

25 Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε [παρ']⁵ ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωςις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν ἄχρισ οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέληθαι 26 καὶ οὕτως πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται,

Ἕξει ἐκ Σιών ὁ ῥυόμενος,
ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.

27 καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη,
ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν.¹

28 κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας· 29 ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ θεοῦ.^κ 30 ὥσπερ γὰρ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, 31 οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπειθήσαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ [νῦν]⁶ ἐλεήθωσιν. 32 συνέκλεισεν γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας⁷ εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.¹

⁵ 25 {C} παρ' N C D 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1881 1912 1962 2127 2464 Byz [L] Lect (l 883 καθ') it^b slav Origen^{lat} Chrysostom Theodore Hesychius^{lat}; Gregory-Elvira Jerome^{1/3} // ἐν A B 1506 1852 2200 syr^{p, h} arm // omit Φ ⁴⁶ F G Ψ 6 424^c 1739 it^{ar, d, f, g, o} vg cop^{sa, bo, fay} Hilary Ambrosiaster Jerome^{2/3} Pelagius Augustine

⁶ 31 {C} νῦν N B D*, 3 1506 cop^{bo, fay}ms // ὕστερον 33 256 263 365 1319 1573 1852 1912 1962 2127 cop^{sa, fay}ms slav Ambrosiaster^{mss} // omit Φ ⁴⁶ A D² F G Ψ 6 81 104 424 436 459 1175 1241 1739 1881 2200 Byz [L] Lect it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^p arm eth geo Origen^{lat} Diodore Didymus Chrysostom; Ambrosiaster Ambrose Jerome Pelagius Augustine

⁷ 32 {A} τοὺς πάντας N A B D² Ψ 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L] Lect syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo Origen^{lat} Diodore Didymus Chrysostom Theodore^{lat} Cyril^{1/3} (John-Damascus); Ambrosiaster^{mss} Jerome^{5/17} Augustine^{9/10} // τὰ πάντα Φ ^{46vid} D* (F G omit τὰ) it^{ar, b, d, f, g, o} vg Irenaeus^{(gr), lat} Cyril^{2/3}; Ambrosiaster Priscillian Ambrose Jerome^{12/17} Augustine^{1/10}

¹ 27 P; Seg FC NIV ⁴ 29 P; NJB ¹ 32 NO P; TR WH AD // S; TEV FC NIV Lu NJB

25 μὴ ... φρόνιμοι Ro 12.16 τὸ πλήρωμα ... εἰσέληθαι Lk 21.24; Jn 10.16 26 πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται Mt 23.39 26-27 Ἕξει ... διαθήκη Is 59.20-21 (Ps 14.7) 27 ὅταν ... αὐτῶν Is 27.9; Jr 31.33-34 32 Ga 3.22; 1 Tm 2.4

33 Ὡ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ·
ὡς ἀνεξεραύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι
αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.

34 Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου;
ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;™

35 ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ,
καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;

36 ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα·
αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν."

The New Life in Christ

12 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν
τοῦ θεοῦ^α παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν
ἀγίαν εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν·
2 καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μετα-
μορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς εἰς τὸ δοκιμᾶζειν
ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ,^β τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον
καὶ τέλειον.^γ

3 Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι παντὶ
τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν ἀλλὰ
φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστω ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισεν
μέτρον πίστεως. **4** καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σώματι πολλὰ
μέλη ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει
πράξιν, **5** οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σώμα ἔσμεν ἐν Χριστῷ, τὸ
δὲ καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη.^δ **6** ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ
τὴν χάριν τὴν δοθείσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν
κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, **7** εἴτε διακονίαν ἐν
τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, **8** εἴτε ὁ

^α 34 P: Seg ^β 36 P: AD M // MS: Seg NJB REB

^γ 12.1 C: TR AD M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB (REB) NRSV ^δ 2 NO C: TR RSV^{mg} VP^{mg} NRSV^{mg} // ^ε NO P: TR // S: Lu NJB TOB ^δ 5 P: VP REB

33 ἀνεξιχνίαστοι ... αὐτοῦ Is 45.15; 55.8 **34** Is 40.13 LXX; Job 15.8; Jr 23.18; 1 Cor 2.16
35 Job 41.3 **36** ἐξ ... πάντα 1 Cor 8.6

12.1-2 παραστήσαι ... εὐάρεστον Ro 6.11, 13; 1 Pe 2.5 **2** μεταμορφοῦσθε ... νοῦς Eph 4.23 εἰς ...
τέλειον Eph 5.10, 17 **3** ἐκάστω ... πίστεως 1 Cor 12.11; Eph 4.7 **4** 1 Cor 12.12 **5** 1 Cor 12.27;
Eph 4.25 **6-8** 1 Cor 12.4-11; 1 Pe 4.10-11

παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει· ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι.^ε

Rules of the Christian Life

9 Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγούντες τὸ ποιηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, **10** τῇ φιλαδελφία εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι,^ζ **11** τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ¹ δουλεύοντες,⁸ **12** τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομέροντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες,^η **13** ταῖς χρεῖαις τῶν ἀγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.^ι **14** εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας [ὑμᾶς]², εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε.^κ **15** χαίρειν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόντων.^λ **16** τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς.^μ **17** μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες, προνοοῦμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων· **18** εἰ δυνατόν τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ

¹ **11** {A} κυρίῳ Φ^{46} \aleph A B D² Ψ 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 Byz [L P] *Lect* it^{ar, b, d², f, o, s, (t)} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Clement Origen^{lat1/2} Greek mss^{acc.} to Origen^{lat} Basil Chrysostom; Greek mss^{acc.} to Ambrosiaster and Jerome Jerome^{1/2} Pelagius Augustine // *καιρῷ* D^{*},³ F G it^{d, g} Origen^{lat1/2}; Latin mss^{acc.} to Origen^{lat} and Jerome Cyprian Ambrosiaster Jerome^{1/2} // *omit τῷ κυρίῳ δουλεύοντες* 1912

² **14** {C} διώκοντας ὑμᾶς \aleph A (D in another position) Ψ 33^{vid} 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L P] *Lect* it^{(b), d, s} vg^{cl} syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen^{lat1/4} Basil Chrysostom; Ambrose Pelagius Augustine^{2/6} // *διώκοντας* Φ^{46} B 6 424* 1739 vg^{ww, st} Clement // *omit εὐλογεῖτε ... [ὑμᾶς] (homoioleuton ?)* F G it^{ar, f, g, o} syr^{pal} Marcion^{acc.} to Tertullian^{vid} Origen^{lat3/4vid}; Cyprian^{vid} Ambrosiaster Jerome^{vid} Optatus^{vid} Augustine^{4/6vid} Speculum

^ε **8** NO P: WH AD NJB TOB // P: NA M RSV TEV Seg FC REB NRSV / **10** P: VP REB / **11** P: VP / **12** P: VP / **13** P: RSV TEV Seg FC NIV VP NRSV // S: NJB / **14** P: VP Seg / **15** P: VP / **16** P: TEV Seg FC NIV VP REB

8 ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι 2 Cor 9.7 **9** Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος 1 Tm 1.5; 1 Pe 1.22 ἀποστυγούντες ... ἀγαθῷ Am 5.15 **10** τῇ φιλαδελφία ... φιλόστοργοι 2 Pe 1.7 τῇ τιμῇ ... προηγούμενοι Php 2.3 **11** τῷ πνεύματι ζέοντες Ac 18.25; Re 3.15 **12** τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες 1 Th 5.17 **13** τὴν φιλοξενίαν διώκοντες He 13.2 **14** Mt 5.44; Lk 6.28; Ac 7.60; 1 Cor 4.12 **15** κλαίειν μετὰ κλαιόντων Ps 35.13 **16** τὸ αὐτὸ ... φρονιόντες Ro 15.5 μὴ γίνεσθε ... ἑαυτοῖς Pr 3.7; Is 5.21; Ro 11.20 **17** μηδενὶ ... ἀποδιδόντες 1 Th 5.15 προνοοῦμενοι ... ἀνθρώπων Pr 3.4 Lxx **18** Mk 9.50; He 12.14

πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες· **19** μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικούντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ, γέγραπται γάρ, Ἔμοι ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. **20** ἀλλὰ ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.^a **21** μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.^o

Obedience to Rulers

13 Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω¹. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ, αἱ δὲ οὐσαί ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. **2** ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν, οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρίμα λήμψονται. **3** οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσίν φόβος τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀλλὰ τῷ κακῷ. θέλεις δὲ μὴ φοβείσθαι τὴν ἐξουσίαν· τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς· **4** θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν σοὶ εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκὴ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. **5** διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.^a **6** διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.^b

¹ **1** [A] πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω¹ A B D² Ψ 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L P] *Lect* (I 1356 ἐξουσίας ἐχούσης) it², guc, o vg syr^p, h, pal cop^{sa}, (bo) arm geo slav Origen Acacius Basil Didymus Chrysostom; Jerome Pelagius Augustine *Speculum*^{1/2} // πᾶσαις ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτάσσεσθε¹ 46° D* F G it^{ar}, b, d¹, f, g, t vg^{mss} (eth) Irenaeus^{lat} Hippolytus; (Tertullian) Ambrosiaster *Speculum*^{1/2} Cassiodorus Sedulius-Scotus

^a **20** P: Seg ^o **21** SP: WH // P: AD NA M RSV VP REB NRSV

^o **13.5** P: TEV Seg FC NIV ^o **6** P: VP REB

19 μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικούντες Lv 19.18; Mt 5.39 δότε ... ὀργῇ Ro 13.4; 2 Th 1.6-7 Ἔμοι ... ἀνταποδώσω Dt 32.35 (He 10.30) **20** ἐὰν ... αὐτοῦ Pr 25.21-22; Mt 5.44

13.1 Πᾶσα ... ὑποτασσέσθω Tt 3.1 οὐ γὰρ ... τεταγμέναι εἰσίν Pr 8.15; Jn 19.11 **3** οἱ γὰρ ... κακῷ 1 Pe 2.13-14; 3.13 **4** ἔκδικος ... πράσσοντι Ro 12.19

7 ἀπόδοτε πᾶσιν τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν.^c

Brotherly Love

8 Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν. 9 τὸ γὰρ **Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ φονεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐκ ἐπιθυμήσεις**², καὶ εἴ τις ἕτερα ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται [ἐν τῷ] Ἐγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. 10 ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.^d

The Approach of the Day of Christ

11 Καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἤδη ὑμᾶς³ ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι, νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία

² 9 [B] οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις ℱ⁴⁶ A B D F G Ψ 6 33 1175 1241 1739 1881 2200 Byz^m [L] Lect it^{d, f, g, o} vg^{ww, st} syr^p cop^{sa} geo Clement^{1/2} Basil; Ambrosiaster Ambrose Jerome^{1/2} Pelagius Augustine^{8/15} (Hesychius^{lat} Augustine^{6/15} omit οὐ κλέψεις) // οὐ κλέψεις Marcion^{acc. to Adamantius} Clement^{1/2} Origen^{gr, lat4/6} // οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις (see Dt 5.19-20) ℞ 048 0150 81 104 256 263 365 424 436 459 1319 1506 1573 1852 1912 1962 2127 Byz^m [(P κλέψης ... ψευδομαρτυρήσης ... ἐπιθυμήσης)] / 592 / 597 / 598 / 599 / 884 / 1159 / 1441 / 1590^c it^{ar, b} vg^{cl} syr^{(h), pal} cop^{bo} arm eth slav Origen^{lat1/6} // οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις / 751 Chrysostom^{1/2}; Jerome^{1/2} (Origen^{lat1/6} Augustine^{1/15} omit οὐ κλέψεις) // omit Chrysostom^{1/2}

³ 11 [B] ὑμᾶς ℞* A B C P 81 365 1319 1852 1881 (1962 ὑμᾶς ἤδη) 2127 it^{ar, b, d, f, g, o} vg cop^{bo} slav Clement Pachomius^{lat} Cyril; Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine // ἡμᾶς ℱ^{46vid} ℞² D (F G L 1175 1912 ἡμᾶς ἤδη) Ψ 0150 6 33 104 256 263 424 436 459 1241 1506 1573 1739 1912 2200 Byz syr^{p, pal} cop^{sa} arm geo Chrysostom // omit syr^h eth Origen^{lat}

^c 7 NO P; TR AD NA REB // SP: WH // P: M RSV VP NRSV ^d 10 NO P; AD // SP: WH NA // P: M RSV TEV Seg NIV VP REB NRSV

7 ἀπόδοτε ... φόρον Mt 22.21; Mk 12.17; Lk 20.25 8 ὁ γὰρ ... πεπλήρωκεν Ga 5.14; 1 Tm 1.5 9 Οὐ μοιχεύσεις ... ἐπιθυμήσεις Ex 20.13-15, 17; Dt 5.17-19, 21 (Mt 19.18) Ἀγαπήσεις ... σεαυτὸν Lv 19.18 (Mt 5.43; 19.19; 22.39; Mk 12.31; Lk 10.27; Ga 5.14; Jas 2.8) 10 πλήρωμα ... ἀγάπη Mt 22.40 11 εἰδότες ... ἐγερθῆναι Eph 5.14; 1 Th 5.6-7

ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. **12** ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα⁴ οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκοτούς, ἐνδυσώμεθα [δὲ] τὰ ὄπλα τοῦ φωτός. **13** ὡς ἐν ἡμέρα εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κόιταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, **14** ἀλλὰ ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιήσθε εἰς ἐπιθυμίαις.^ε

Do Not Judge Your Brother

14 Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν.^α **2** ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. **3** ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, ὁ δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω, ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. **4** σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει· σταθήσεται δέ, δυνατεῖ γὰρ ὁ κύριος¹ στήσαι αὐτόν.^β **5** ὃς μὲν [γὰρ]² κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῖ πληρο-

⁴ **12** [A] ἀποθώμεθα^κ A B C D² Ψ 048 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 (1881 ἀποθέμενοι) 1912 1962 2127 2200 Byz [L P] *Lect slav* Clement Pachomius^{lat} (Gregory-Nyssa) Didymus Chrysostom Cyril Proclus Theodoret; Quodvultdeus // ἀποβαλώμεθα^φ D³.³ F G eth

¹ **4** [A] κύριος^φ A B C P Ψ 1852 (syr^p) cop^{sa, bo} arm geo¹ slav^{ms} Severian; Orpatius Augustine^{1/6} // θεός (see 14.3) D F G 048 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L] *Lect it^{sr, b, d, f, g, o} vg syr^b geo² slav^{ms} Origen^{lat} Basil Chrysostom; Cyprian Ps-Cyprian Ambrosiaster Pacian Jerome Pelagius Augustine^{5/6} // omit noun and article l 590*

² **5** [C] γάρ^κ A P 0150 104 256 263 365 459 1319 1506 1573 1852 2127 it^{sr, b, d, f, g, o} vg cop^{bo} ethTH Basil; Ambrosiaster Pelagius Augustine^{1/3} // omit^φ D³ K^c B D F G Ψ 048 6 33 81 424 436 1175 1241 1739 1881 1912 1962 2200 Byz [L] syr^{p, b} cop^{sa} arm eth^{pp} geo slav Origen^{lat} Adamantius Chrysostom Severian; Jerome Augustine^{2/3}

^ε **14** P: WH AD NA M RSV

^α **14.1** P: Seg ^β **4** SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP¹ REB NRSV

12 ἡ νύξ ... ἤγγικεν 1 Jn 2.8 ἀποθώμεθα ... σκοτούς Eph 5.11 **13** ὡς ... μέθαις Lk 21.34; Eph 5.18 **14** ἐνδύσασθε ... Χριστὸν Ga 3.27

14.1 Τὸν δὲ ... προσλαμβάνεσθε Ro 15.7 **2** Gn 1.29; 9.3 **3** Col 2.16 **4** σὺ ... κρίνων Mt 7.1; Jas 4.11-12 **5** ὃς μὲν ... ἡμέραν Ga 4.10

φορείσθω.^c **6** ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.^d **7** οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῆ καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει· **8** ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν.^e **9** εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν³, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.^f **10** σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ θεοῦ⁴, **11** γέγραπται γάρ,

**Ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ
καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.^g**

12 ἄρα [οὖν] ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει [τῷ θεῷ]^{5, h}.

³ **9** [A] ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν **Ν*** A B C 0150 256 365 1319 1506 1573 1739 1852 (1881 καὶ ἀπέθανεν) 2127 (vg^{sl}) cop^{sa, bo} arm eth slav^{ms} Origen^{lat(1/2)} Hippolytus^{slav} Ps-Dionysius Cyril-Jerusalem Chrysostom^{1/2} Cyril^{9/10}; (Augustine^{2/6} omit καὶ ἔζησεν) // ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη F G it^(d2), f, g vg^{cl, (ww)} geo¹ Origen^{gr} Titus-Bostra Cyril^{1/10}; (Niceta) (Pelagius) Augustine^{3/6} // καὶ ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη καὶ ἔζησεν **Ν²** D¹ (P Ψ 33 424* 2200 omit first καὶ) 0209^{vid} 6 81 104 263 424^c 436 459 1175 1241 1912 Byz [L] Lect (I 592^{1/2} I 599 omit first καὶ) syr^h geo² slav^{ms} (Asterius) Diodore Chrysostom^{1/2} // ἔζησεν καὶ ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη D^{*, 2} (1962 syr^p ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν [sic]) (it^{ar, b, d^e, o}) (Irenaeus^{lat}); (Ambrosiaster) (Gaudentius) (Augustine^{1/6}) (Sedulius-Scotus)

⁴ **10** [B] θεοῦ **Ν*** A B C* D F G (0150 τῷ θεῷ) 1506 1739 1852 2200 / 1178 it^{ar, b, d, f, g, o} vg^{sw, sl} cop^{sa, bo} arm^{ms} slav^{ms} Origen^{lat5/6} Cyril; Jerome^{1/3} Pelagius Augustine^{1/6} // Χριστοῦ **Ν²** C^{2vid} Ψ 048 0209 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1881 1912 1962 2127 Byz [L P] Lect it^{guc, r} vg^{cl} syr^{p, h} arm^{ms} eth geo slav^{ms} Polycarp Marcion^{acc, to} Tertullian Origen^{lat1/6} Amphilochius^{vid} Didymus^{dub} Chrysostom Severian; Cyprian Ambrosiaster Ambrose Jerome^{2/3} Augustine^{5/6}

⁵ **12** [C] τῷ θεῷ **Ν** A C D Ψ 048 0150 0209 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1852 1912 1962 2127 Byz [L P] Lect it^{ar, b, d, gac} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm^{ms} eth geo slav Origen^{lat} Basil Chrysostom; Ps-Cyprian Pelagius Augu-

^c P; Seg ^d P; VP REB NRSV ^e 8 P; NIV / 9 SP; NA // P; RSV VP Lu NRSV ^f II P; Seg ^h 12 NO P; TR AD Lu // SP; WH // P; NA M RSV Seg NIV NJB TOB REB NRSV

8 Lk 20.38; Ga 2.20; 1 Th 5.10 **10** πάντες ... θεοῦ Mt 25.31-32; Ac 17.31; 2 Cor 5.10 **11** Ζῶ ... θεῷ Is 49.18; 45.23 (Php 2.10-11) **12** Ga 6.5

Do Not Make Your Brother Stumble

13 Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μάλλον, τὸ μὴ τιθῆναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.ⁱ **14** οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκεῖνῳ κοινόν. **15** εἰ γὰρ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς· μὴ τῷ βρώματί σου ἐκείνον ἀπόλλυε ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν. **16** μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. **17** οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρώσις καὶ πόσις ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἀγίῳ· **18** ὁ γὰρ ἐν τούτῳ δουλεύων τῷ Χριστῷ εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.^k **19** ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν⁶ καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. **20** μὴ ἔνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρὰ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. **21** καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν οἶνον μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει.⁷

stine^{2/8} // omit B F G 6 424^c 1739 1881 2200 it^{f, g, o, r} arm^{ms} Polycarp; Cyprian Ambrosiaster Augustine^{6/8} Salvian

⁶ **19** {D} διώκωμεν C D Ψ 33 81 104 256 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200^{evld} Byz Lect it^{ar, b, d, f, g, gae, o, r} vg syr^{pal} cop^{sa, bo} arm eth geo² Origen^{lat} Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius Augustine Speculum // διώκωμεν N A B F G L P 048 0150 0209 6 263 2200^{*vid} / 60 / 147 / 165 / 422 / 592 / 593 / 597 / 603 / 884 / 1154 / 1356 // διώκετε / 921 / 1021 / 1439 geo¹

⁷ **21** {B} προσκόπτει N¹ A C 048 0150 6 81 424^c 1506 1739 1852 it^f syr^p cop^{bo} eth geo¹ Marcion Origen^{gr, lat}; Augustine^{3/5} // λυπεῖται N* // προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ N² B D F G Ψ 0209 33^{vid} 104 256 263 365 424* 436 459 1175 (1241 προσκόπτει ὁ ἀδελφός σου) 1319 1573 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L] Lect it^{af, b, d, f, g, o} vg syr^{h, (pal)} cop^{sa} arm geo² slav Basil Chrysostom^{1/2, (1/2)}; Ps-Cyprian Ambrosiaster Gaudentius Pelagius Augustine^{2/5} (Speculum) // λυπεῖται ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ P

ⁱ 13 P: Seg Lu ^k 18 SP: NA // P: TEV FC NIV VP Lu REB / ²¹ P: NIV NJB

22 σὺ πίστιν [ἦν] ἔχεις⁸ κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει· 23 ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγη κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὁ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστίν^{9, m}

Please Your Fellow Men, Not Yourself

15 Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. **2** ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν· **3** καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, **Οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ.** **4** ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.^a **5** ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δώη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, **6** ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.^b

⁸ 22 {C} ἦν ἔχεις **8** A B C 048 it^{ar, r} vg^{mss} Origen^{lat}; Pelagius Augustine^{3/4} // ἔχεις D (F) G Ψ 0150 0209^{vid} 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L P] *Lect* it^{b, d, f, g, o} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom; Ambrosiaster Augustine^{1/4}

⁹ 23 {A} ἐστίν. (see 15.33; 16.25) **8** B C D 048 81 256 263 365 436 1319 1573 1739 1852 1962 2127 2200 it^{ar, b, d, f, r, o} vg syr^{p, pal} cop^{sa, bo} eth mss^{acc.} to Origen^{lat}; Ambrosiaster Pelagius Augustine // ἐστίν. plus 16.25–27 here only Ψ 0209^{vid} 6 424 1175 1241 1881 1912 Byz [L] *Lect* it^{guevid, (monvid)} vg^{mss} syr^h geo² slav mss^{acc.} to Origen^{lat} Chrysostom // ἐστίν plus 16.25–27 both here and at 16.23 A P 0150 33 104 459 arm geo¹ // ἐστίν. plus 16.25–27 at 15.33 only **8** ⁴⁶ // ἐστίν plus 16.25–27 here and at 15.33, but omit 16.1–24 1506 // ἐστίν. omit 16.25–27 here and after 16.23 F (G omits, but leaves space) it^{d27, g}; mss^{acc.} to Jerome^{vid} // ἐστίν. omit 15.1–16.27 totally Marcion^{acc.} to Origen

^a 23 NO P: TR REB // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NIV Lu NJB TOB NRSV // P after v. 27: AD

^b 15.4 P: Seg NIV ^b 6 NO P: TR AD Seg // P: WH NA M RSV NIV Lu NJB REB NRSV

The Gospel for Jews and Gentiles Alike

7 Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς^{1c} εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ.^d 8 λέγω γὰρ Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, 9 τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται,

**Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσιν
καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ**

10 καὶ πάλιν λέγει,

Εὐφράνθητε, ἔθνη, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

11 καὶ πάλιν,

**Αἰνεῖτε, πάντα τὰ ἔθνη, τὸν κύριον
καὶ ἐπαινεσάτωσαν αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.**

12 καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει,

**Ἔσται ἡ ρίζα τοῦ Ἰησοῦ
καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν,
ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν.^e**

13 ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρῶσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου!

Paul's Missionary Commission

14 Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοὶ ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπλη-

¹ 7 {A} ὑμᾶς^N A C D² E G Ψ 6 33 81 256 263 365 424 436 1175 1241 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127* 2200 Byz [L] Lect it^{d2}, f, g, guc vg syr^p, h cop^{bo} arm eth geo slav Origen^{int} Chrysostom Cyril; Ambrosiaster Pelagius Speculum // ἡμᾶς B D* P 048 0150 104 459 1506 1852 2127^c / 147 / 590 / 597 / 751 / 884 / 1159 / 1441 it^{ar, b, d*, r, o} vg^{ms} cop^{sa} Theodoret^{lem}

^c 7 C: WH RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV // ^d S: Seg ^e 12 P: TEV Seg FC NIV VP NJB // 13 P: WH AD M RSV VP // MS: NJB

7 προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους Ro 14.1 8 Χριστὸν ... θεοῦ Mt 15.24 τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων Mic 7.20; Ac 3.25 9 τὰ δὲ ... θεόν Ro 11.30 Διὰ ... ψαλῶ Ps 18.49 (2 Sm 22.50) 10 Εὐφράνθητε ... αὐτοῦ Dt 32.43 11 Αἰνεῖτε ... λαοί Ps 117.1 12 Ἔσται ... ἐλπιούσιν Is 11.10; Re 5.5

ρωμένοι πάσης [τῆς] γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους
νουθετεῖν. **15** τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους*
ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς^h διὰ τὴν χάριν τὴν δοθείσάν
μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. **16** εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Χριστοῦ
Ἰησοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος,
ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἀγίῳ.ⁱ **17** ἔχω οὖν [τὴν] καύχησιν
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν. **18** οὐ γὰρ τολμήσω
τι λαλεῖν ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς
ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, **19** ἐν δυνάμει σημείων
καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος [θεοῦ]². ὥστε με ἀπὸ
Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρω-
κέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, **20** οὕτως δὲ φιλοτι-
μούμενον εὐαγγελίζεσθαι οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστός,
ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, **21** ἀλλὰ καθὼς
γέγραπται,

**Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται,
καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασιν συνήσουσιν.^k**

Paul's Plan to Visit Rome

22 Διὸ καὶ ἐνεκοπήτην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς
ὑμᾶς.^l **23** νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι
τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ

² **19** {C} πνεύματος θεοῦ Φ^{46} \aleph D¹ Ψ 0150 6 424 436 1175 1241 1506 1912 Byz [L P] *Lect* (I 422 πνεύματος θεοῦ δυνάμει ἀγίου) it^b syr^{p, h} geo² slav Origen^{lat2/3} Didymus^{dub1/3} Chrysostom Cyril^{1/2} // πνεύματος B // πνεύματος ἀγίου A D^{*.2} F G 33 81 104 256 263 365 459 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 / 593 it^{ar, d, f, g, mon, o} vg syr^{hmg, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo¹ Origen^{lat1/3} Athanasius Ps-Athanasius Apollinaris Didymus^{dub2/3} Cyril^{1/2}; Ambrosiaster Pelagius Augustine Speculum Ps-Vigilius Vari- madum

^{*} **15** C: WH AD Seg FC NIV VP NJB TOB (REB) // ^h C: TR WH AD RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB (REB) NRSV / **16** P: Seg NIV VP NJB REB / ²¹ NO P: TR NIV // P: WH AD NA M RSV Seg NRSV / **22** S: NIV

15 διὰ ... θεοῦ Ro 1.5; 12.3 **16** εἰς ... ἔθνη Ro 11.13 γένηται ... εὐπρόσδεκτος Php 2.17 **18** οὐ γὰρ ... ἐμοῦ 2 Cor 3.5 **20** 2 Cor 10.15-16 **21** ὄψονται ... συνήσουσιν Is 52.15 **22** Ro 1.10-13

πολλῶν ἐτῶν, **24** ὡς ἂν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν³· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ ἔαν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.^m **25** νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ διακουῶν τοῖς ἀγίοις. **26** εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινα ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἀγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ.ⁿ **27** εὐδόκησαν γὰρ καὶ ὀφειλέται εἰσὶν αὐτῶν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινωνήσαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσιν καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. **28** τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς Σπανίαν· **29** οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας Χριστοῦ⁴ ἐλεύσομαι.^o

30 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς[ι, ἀδελφοί,] διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος συναγωνίσασθαι μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν, **31** ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἡ διακονία⁵ μου ἢ εἰς Ἱερουσαλήμ εὐπρόσδεκτος τοῖς ἀγίοις γένηται, **32** ἵνα ἐν χαρᾷ ἐλθῶν

³ **24** {A} Σπανίαν \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N}^* A B C D F G P Ψ 0150 81 1506 1739 1852 1881 1962 2200 it^{ar}, (b), d, f, g, mon, o vg syr^p cop^{sa, bo} arm eth geo¹ Origen^{lat} Chrysostom; Ambrosiaster Jerome Pelagius // Σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς \mathfrak{N}^2 6 33 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1912 2127 Byz [L] Lect (Lect^{ra} Ἰσπανίαν) syr^h geo² slav

⁴ **29** {A} Χριστοῦ \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N}^* A B C D F G P 6 81 424^c 1739 1852 1881 2200 it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg^{ms}, wt cop^{sa, bo} geo¹ Clement Origen^{lat}; Ambrosiaster Pelagius // τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ \mathfrak{N}^2 Ψ (0150 1506 Χριστοῦ τοῦ εὐαγγελίου) 33 104 256 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1912 1962 2127 Byz [L] Lect vg^{cl} syr^{p, h} geo² slav Chrysostom // omit 263 arm

⁵ **31** {A} διακονία \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N}^* A C D² Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L P] Lect it^{ar, 2}, f, g vg^{mss} syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm geo slav Origen^{lat} Chrysostom // δωροφορία B D* F G it^{ar, b, d*}, mon, o (vg) Ambrosiaster Pelagius

^m 24 SP: NA // P: Seg ⁿ 26 P: NJB ^o 29 NO P: TR AD // SP: WH

24 ἐλπίζω... ἐμπλησθῶ 1 Cor 16.6 **25** Ac 19.21; 20.22 **26** κοινωνίαν... Ἱερουσαλήμ 1 Cor 16.1; 2 Cor 8.1; 9.2, 12 **27** τοῖς πνευματικοῖς... ἔθνη Ro 9.4 εἰ γὰρ... λειτουργῆσαι αὐτοῖς 1 Cor 9.11 **30** 2 Cor 1.11; Php 1.27; Col 4.3; 2 Th 3.1

πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ συναναπαύσωμαι ὑμῖν^{6,p}
33 ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.^{7q}

Personal Greetings

16 Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν [καί] διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς, **2** ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἀγίων καὶ παραστήτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζηι πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ.^a

3 Ἀσπάσασθε Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, **4** οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν,^b **5** καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν· ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας εἰς Χριστόν.^d **6** ἀσπάσασθε Μαρίαν, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν

⁶ **32** [C] ἐν χαρᾷ ἔλθων πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ συναναπαύσωμαι ὑμῖν A C 0150 6 (33 θεοῦ καί) 81 256 263 365 424^c (1319 2127 συναναπαύσωμαι) 1506^{vid} 1573 1739 (1852 *omit* ἐν χαρᾷ) 1881^c (1881* ἀναπαύσωμαι) 2200 *cop*^{sa} *arm* (Origen^{int}) // ἔλθων ἐν χαρᾷ πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος Ἰησοῦ Χριστοῦ συναναπαύσωμαι ὑμῖν **N*** // ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ **Φ**⁴⁶ (B κυρίου Ἰησοῦ *for* θεοῦ) // ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν **N**² (P Ψ 104 459 1241 1912 συναναπαύσωμαι) 424* 436 1175 1962 Byz [L] *Lect*^{fr}. *AD* (*Lect*^{fr} συναναπαύσωμαι; I 422 ἀναπαύσωμαι) *vg* *syr*^{(p), h} *cop*^{bo} (eth) *geo slav* Chrysostom // ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀναγύξω μεθ' ὑμῶν D* (D² θεοῦ *for* Ἰησοῦ Χριστοῦ) (F G ἀναγύχω) *it*^{ar}, (b), d^o, (d²), f, g, mon, o *vg*^{ms} Ambrosiaster

⁷ **33** {A} ἀμήν. (see 14.23; 16.25) **N** B C D Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 Byz [L P] *Lect* *it*^{ar}, b, d *vg* *syr*^{p, h} *cop*^{sa, bo} *arm* eth *geo slav* Origen^{int} Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius // *omit* A F G 436 1739 1881 2200 I 1021 *it*^{f, g, mon, o} *vg*^{ms} // *omit* ἀμήν, but add 16.25-27 here **Φ**⁴⁶ // *omit* ἀμήν and 16.1-24, but add 16.25-27 here 1506

^a **32** SP: NA ^q**33** P: WH AD M Lu

^b **16.2** NO P: TR ^b**4** P: NIV ^c S P: NIV NJB REB // ^d P: TEV NIV

εἰς ὑμᾶς.^ε **7** ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν¹ τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γέγοναν ἐν Χριστῷ.^ς **8** ἀσπάσασθε Ἀμπλιᾶτον τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ.^h **9** ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.^ι **10** ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου.^κ **11** ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου! ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.^μ **12** ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ.^ν ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ.^ο **13** ἀσπάσασθε Ῥούφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ.^π **14** ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, Ἐρμῆν, Πατροβᾶν, Ἐρμᾶν καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφοῦς.^ρ **15** ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν², Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.¹ **16** Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.^ς Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ!

17 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιῶντας, καὶ ἐκκλίνετε ἀπ' αὐτῶν. **18** οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν ἀλλὰ

¹ **7** {A} Ἰουνίαν B² D² Ψ^{vid} 0150 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L] *Lect* Chrysostom (without accents: Ⳕ A B* C D* F G P) // Ἰουλίαν Ⳕ⁴⁶ 6 it^{sr, b} vg^{mss} cop^{bo} eth Jerome

² **15** {A} Ἰουλίαν Ⳕ A B C² D Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect* it^{sr, b, d, f, g, mon, o} vg^{syrr^p, h} cop^{sa, bo} arm (eth) geo slav Origen^{lat} Chrysostom; Pelagius // Ἰουνιαν (i. e. Ἰουνίαν fem. or Ἰουνιᾶν masc., see 16.7) C* F G Ambrosiaster // Βηρέα καὶ Ἀουλίαν (for Ἰουλίαν, Νηρέα) Ⳕ⁴⁶

^ε **6** P: NIV / **7** Ἰουνιᾶν: REB^{ms} NRSV^{ms} // as text: TR WH AD TEV^{ms} REB NRSV // * P: TEV Seg FC NIV VP REB ^h **8** P: NIV / ^ι **9** P: NIV ^κ **10** P: NIV / ^μ **11** P: NIV // * P: TEV NIV ^ν **12** P: NIV // * P: NIV ^ο **13** P: NIV ^π **14** P: NIV / ^ρ **15** P: TEV FC NIV VP REB ^ς **16** P: Seg NIV // ' NO P: TR // S: TEV FC Lu NJB

13 Ῥούφον Mk 15.21 **16** Ἀσπάσασθε ... ἁγίῳ 1 Cor 16.20; 1 Pe 5.14 **17** σκοπεῖν ... αὐτῶν Mt 7.15; Tt 3.10 **18** οἱ γὰρ ... κοιτῆρ Php 3.19

μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, **26** φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος,^c **27** μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας⁶, ἀμήν.]

365 436 1319 1573 1739 1852 1962 2127 2200 2464 it^{ar, b, d*, f, o} vg syr^p cop^{sa, bo} eth Origen^{lat} mss^{acc. to Origen^{lat}} Hilary Ambrosiaster Pelagius Jerome Augustine // include 16.25-27 here and after 14.23 A P 0150 33 104 459 arm geo¹ // include 16.25-27 after 14.23 only Ψ 0209^{vid} 6 424 1175 1241 1881 1912 Byz [L] Lect it^{guc^{vid}, (mon^{vid})} vg^{mss} syr^h geo² slav mss^{acc. to Origen^{lat}} Chrysostom // include 16.25-27 after 15.33 ℘⁴⁶ (1506, but omit 16.1-24) // omit 16.25-27 F (G, but leaves space at 14.23) it^{d27, g}; mss^{acc. to Jerome}

⁶ **27** {A} αἰῶνας (see footnote 5) ℘⁴⁶ B C Ψ 6 33 104^{1/2} 256 263 365 424 459^{1/2} 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1881 1912 2127 2200 Byz [L] Lect syr^h cop^{sa} slav Eusebius Chrysostom Cyril Theodoret; Ambrosiaster // αἰῶνας τῶν αἰώνων ℘⁶¹ S A D P 0150 81 104^{1/2} 436 459^{1/2} 1852 1962 2464 it^{ar, b, d*, f, o} vg syr^p cop^{bo} arm eth geo Origen^{lat}; Hilary Pelagius Augustine

^c **26** P: TEV FC VP

26 εἰς ὑπακοὴν πίστεως Ro 1.5 **27** 1 Tm 1.17; Jd 25

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α

Greeting and Thanksgiving

1 Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ¹ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός^a **2** τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις,^b σὺν πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν καὶ ἡμῶν.^c **3** χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.^d

4 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου² πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, **5** ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, **6** καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, **7** ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. **8** ὅς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [Χριστοῦ]³. **9** πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς

¹ **1** {B} Χριστοῦ Ἰησοῦ Φ^{46} B D F G 33 $\text{it}^{\text{tr. d. f. g. mon. r}}$ $\text{vg}^{\text{ww. st}}$ cop^{sa} eth geo¹ Chrysostom Cyril; Ambrosiaster Pelagius Augustine // Ἰησοῦ Χριστοῦ \aleph A Ψ 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect* $\text{it}^{\text{b. o}}$ $\text{syr}^{\text{b. h}}$ cop^{bo} arm geo² slav Origen^{int} Cyril^{lem} Theodoret; Victorinus-Rome

² **4** {A} θεῷ μου $\Phi^{61\text{vid}}$ \aleph^2 A C D F G Ψ 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect* $\text{it}^{\text{(ar. b. d. f. g. mon. o. (r)}}$ vg $\text{syr}^{\text{p. h}}$ $\text{cop}^{\text{sa. bo}}$ arm geo slav Origen Eusebius Athanasius Chrysostom Cyril; Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary Ambrose Pelagius Augustine // θεῷ \aleph^* B eth Severian^{vid}

³ **8** {C} Χριστοῦ \aleph A C D F G Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect*

^a **1** P: RSV TEV FC NIV NRSV ^b **2** NO C: RSV Lu TOB \parallel ^c P: RSV TEV NIV Lu REB NRSV ^d **3** NO P: TR // S: RSV TEV FC NIV VP Lu TOB NRSV

2 τῇ ἐκκλησίᾳ ... Ἰησοῦ 1 Cor 6.11 πᾶσιν ... Χριστοῦ Ac 9.14 **3** Ro 1.7 **7** τὴν ἀποκάλυψιν ... Χριστοῦ Lk 17.30; 2 Th 1.7; Ti 2.13 **8** Php 1.6; 1 Th 3.13; 5.23 **9** πιστὸς ὁ θεός Di 7.9; 1 Cor 10.13; 1 Th 5.24

κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.^e

Divisions in the Church

10 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῖ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. **11** ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσιν. **12** λέγω δὲ τοῦτο ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, Ἐγὼ μὲν εἰμι Παῦλου, Ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, Ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, Ἐγὼ δὲ Χριστοῦ! **13** μεμέρισται⁴ ὁ Χριστός;⁸ μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;^h **14** εὐχαριστῶ [τῷ θεῷ]⁵ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον, **15** ἵνα μὴ τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβαπτίσθητε. **16** ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον, λοιπὸν οὐκ οἶδα εἶ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.ⁱ **17** οὐ γὰρ ἀπέστειλέν με Χριστὸς βαπτίζειν ἀλλὰ εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.^k

it^{ar}, b, d, f, g, o, r vg syr^h, h, pal cop^{sa}, bo arm eth geo slav Origen Chrysostom; Ambrosiaster Jerome Pelagius // omit Φ^{46} B vg^{ms}

⁴ **13** [A] μεμέρισται \aleph A B C D F G Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 2127 2200 2464^c Byz [L P] Lect it^{ar}, b, d, f, g, o, r vg syr^h cop^{bo} (arm) geo slav Adamantius Chrysostom Cyril; Ambrosiaster Pelagius Augustine // μὴ μεμέρισται Φ^{46vid} 1912 1962 2464* I 60 I 599 syr^p, pal cop^{sa} eth (Severian); Hilary Ambrose Petilianus

⁵ **14** [C] τῷ θεῷ \aleph^2 C D F G Ψ 0150 104 256 263 365 424* 459 1175 1241 1319 1506 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] Lect it^{b, d, f, g, o, r} vg cop^{bo}ms eth geo slav Origen^{int1/2} Chrysostom; Tertullian Ambrosiaster Pelagius Augustine //

^c 9 P: TR WH AD M RSV NRSV // MS: NJB / ¹² P: NIV ⁸ 13 Statement: WH // Exclamation: TEV // as text: WH^{ms} // Different text: REB? // ^h P: TEV FC / ¹⁶ S: Seg NJB ^k 17 NO P: TR AD Seg NJB // P: WH NA M RSV REB NRSV

9 κοινωνίαν ... ἡμῶν I Jn 1.3 **10** ἦτε ... νοί Php 2.2 **12** I Cor 3.4 Ἀπολλῶ Ac 18.24-28 Κηφᾶ Jn 1.42 **14** Κρίσπον Ac 18.8 Γάϊον Ac 19.29; Ro 16.23 **16** τὸν Στεφανᾶ οἶκον I Cor 16.15 **17** οὐ γὰρ ... εὐαγγελίζεσθαι Mt 28.19; Jn 4.2

Christ the Power and Wisdom of God

18 Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστίν. **19** γέγραπται γάρ,

Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν

καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.¹

20 ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου;^m **21** ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.ⁿ **22** ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσιν καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, **23** ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσιν δὲ μωρίαν, **24** αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησιν, Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.^o **25** ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων.^p

26 Βλέπετε γὰρ τὴν κλήσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς. **27** ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνη τοὺς σοφοὺς, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρά, **28** καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, τὰ μὴ ὄντα⁶, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ,

τῶ θεῶ μου A 33 81 436 / 422 / 599 it^{ar} vg^{mss} syr^p, h with *, pal cop^{sa^{mss}}, bo^{mss} arm Origen^{lat1/2} Theodoret // omit N* B 6 424^c 1739 cop^{sa^{mss}}, bo^{pt}

⁶ **28** {B} τὰ μὴ ὄντα Φ ⁴⁶ N* A C* D* F G 0150 33 1175 1739 2464^c (2464* omit τὰ) it^b, d, g, o cop^{sa^{mss}} Marcion^{acc. to Tertullian} Origen^{2/4}; Ambrosiaster Tyconius Speculum //

¹ **19** P: Seg VP ²⁰ P: TEV FC ²¹ P: VP ²⁴ P: REB ²⁵ NO P: TR AD VP NJB REB // SP: WH // S: TOB

18 2 Cor 4.3; Ro 1.16 **19** Ἀπολῶ ... ἀθετήσω Is 29.14 **20** ποῦ σοφός Is 19.12 ποῦ γραμματεὺς Is 33.18 οὐχὶ ... κόσμου Is 44.25 **21** Mt 11.25 **22** Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσιν Mt 12.38; Jn 4.48 Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν Ac 17.18, 32 **23** Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον Ro 9.32 ἔθνεσιν δὲ μωρίαν 1 Cor 2.14 **24** Χριστὸν ... σοφίαν Col 2.3 **25** τὸ ἀσθενὲς ... ἀνθρώπων 2 Cor 13.4 **26** Mt 11.25; Jn 7.48; Jas 2.1-5

29 ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
 30 ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις, 31 ἵνα καθὼς γέγραπται, Ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.^q

Proclaiming Christ Crucified

2 Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μυστήριον¹ τοῦ θεοῦ. 2 οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἶδέναι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. 3 κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, 4 καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖ[ς] σοφίας [λόγοις]² ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, 5 ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾗ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.^a

καὶ τὰ μὴ ὄντα² B C³ D² Ψ 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1506 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [L P] Lect it^{ar, f, r} vg syr^{p, h} cop^{sa}ms^{s, bo} arm eth geo slav Origen^{gr2/4, lat} Eusebius Basil Chrysostom Theodore^{vid} Marcus-Eremita; Chromatius Jerome Pelagius Augustine

¹ 1 [B] μυστήριον^{46vid} N* A C 436 1912 it^{ar, o, r} syr^p cop^{bo} slav Hippolytus Basil-Ancyra; Ambrosiaster Ambrose Paulinus-Nola Augustine // μαρτύριον² B D F G Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] Lect it^{b, d, f, g} vg syr^h cop^{sa} arm eth^{pp} geo Basil Chrysostom Cyril; Jerome Pelagius // σωτήριον / 598^{1/2} / 593 / 599

² 4 [C] πειθοῖς σοφίας λόγοις (N* λόγος) B D 0150 33 1175 1506 1739 1852 1881 1912 it^r vg^{ww, st} (arm) geo¹ Origen^{gr4/7, lat2/3} Eusebius Didymus^{1/3} Chrysostom^{1/2} Severian; Ambrose^{1/7} Jerome^{4/5} Pelagius Varimadum // πειθοῖς σοφίας⁴⁶ F G Chrysostom^{ms} (it^{b, f, g} πειθοῖ) // πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις² A C Ψ 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 (1962 σοφίας ἀνθρωπίνης) 2127 (2200 omit λόγοις) 2464 Byz [L P] / 592 it^o vg^{cl} geo² slav Origen^{gr1/7, lat1/3} Ps-Athanasius Cyril-Jerusalem Apollinaris Didymus^{2/3} Chrysostom^{1/2} Cyril^{2/3}; Ambrose^{2/7} //

^q 31 NO P: TR // P: WH AD NA M RSV NIV NJB REB NRSV

^a 2.5 NO P: M // SP: WH // P: TR AD NA RSV Seg NJB REB

29 Ro 3.27; Eph 2.9 30 ὃς ... ἀπολύτρωσις Jr 23.5-6; Jn 17.19; 2 Cor 5.21 31 Ὁ καυχώμενος ... καυχάσθω Jr 9.24 (2 Cor 10.17)

2.1 1 Cor 1.17 2 Ga 6.14 3 Ac 18.9; 2 Cor 10.1 4 1 Th 1.5

The Revelation by God's Spirit

6 Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· 7 ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, 8 ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. 9 ἀλλὰ καθὼς γέγραπται,

Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐκ ἤκουσεν
καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη,
ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

10 ἡμῖν δὲ³ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος·^b τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐραυνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ·^c 11 τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.^d 12 ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν·^e 13 ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες!^f 14 ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ

πειθοῖ ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις 205 209 (2495 σοφίας ἀνθρωπίνης) Cyril^{1/3} // πειθοῖ σοφίας λόγων (it^d) syr^p Origen^{nr/17, (1/7)} (Epiphanius); Ambrose^{17, (3/7)} Jerome^{1/5}

³ 10 [B] δέ⁸ A C D F G Ψ 0150 33 81 104 424* 436 459 1241 1506 1852 1881 1962 2200 2464 Byz [L P] / 147 / 592 / 883 / 884 / 1159 / 1441 I^{AD} it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} cop^{bopt} arm eth geo² slav Origen^{lat} Ps-Athanasius Marcellus Basil Apollinaris Didymus Didymus^{dub} Macarius-Symeon Epiphanius Chrysostom Theodoret; Hilary Ambrosiaster Ambrose^{1/2} Jerome Pelagius Augustine Ps-Vigilius // γάρ Ϝ⁴⁶ B 6 256 263 365 424^c 1175 1319 1573 1739 1912 2127 / 596 cop^{sa, bopt} geo¹ Clement Cyril; Ambrose^{1/2} Speculum // omit Lect (l 165 / 590 at beginning of lesson) cop^{boims}

^b 10 P: NIV // ^c P: VP ^d 11 P: Seg ^e 12 P: TEV / 13 P: RSV FC VP NRSV

6 Σοφίαν ... τελείοις Eph 4.13; Php 3.15 7 θεοῦ ... ἀποκεκρυμμένην Ro 16.25; Col 1.26
8 Lk 23.34 τὸν κύριον τῆς δόξης Jas 2.1 9 Ἄ ... ἤκουσεν ... αὐτόν Is 64.4; 52.15 τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν
Sir 1.10 10 ἡμῖν ... πνεύματος Mt 13.11 11 τίς ... αὐτῷ Pr 20.27 12 τὸ πνεῦμα τοῦ ... ἡμῖν
Jn 16.13-14 13 1 Cor 2.4 14 Jn 8.47; 14.17

δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῶ
 ἔστιν καὶ οὐ δύναται γινῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνε-
 ται. **15** ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει [τὰ] πάντα⁴, αὐτὸς
 δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

16 τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου,
 ὃς συμβιβάσει αὐτόν;
 ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ⁵ ἔχομεν.⁸

Fellow Workmen for God

3 *Κἀγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλήσαι ὑμῖν ὡς
 πνευματικοῖς ἀλλ' ὡς σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῶ.
 2 γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρώμα· οὐπω γὰρ ἐδύνασθε.^a
 ἀλλ' οὐδὲ ἔτι¹ νῦν δύνασθε, 3 ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε.*

⁴ **15** {C} τὰ πάντα Φ^{46} A C D* (F G omit τὰ) it^{ar}, b, d, f, g, o, r vg syr^p cop^{sa}ms, bo, fay arm eth geo slav Ptolemy^{acc. to Irenaeus}gr (Clement) Origen^{gr2/4}, (1/4), lat (Methodius) Gregory-Nyssa (Amphilochius) Chrysostom^{1/2} (John-Damascus^{vid}); Hilary Ambrosiaster Priscillian Gregory-Elvira Ambrose Jerome Pelagius Augustine Speculum Ps-Vigilius // μὲν πάντα \aleph^1 (\aleph^* *homoioteleuton*) B D² Ψ 0150 104 263 424* 463 459 1175 1241 1506 1852 1881 1962 2464 Byz [L] *Lect* syr^h cop^{sa}ms Origen^{1/4} Macarius-Symeon^{1/2} Severian^{vid} Cyril // μὲν τὰ πάντα P 6 33 81 256 365 424* 1319 1573 1739 1912 2127 2200 cop^{sa}ms Chrysostom^{1/2} // μὲν πάντας Irenaeus^{lat} Didymus^{dub} Macarius-Symeon^{1/2} Theodoret^{lem}

⁵ **16** {B} Χριστοῦ Φ^{46} \aleph A C D² Ψ 048 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1506 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect* it^d vg syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen^{gr}, lat Athanasius Gregory-Nazianzus Apollinaris Didymus Didymus^{dub} Macarius-Symeon Ps-Justin Epiphanius Chrysostom Severian Cyril Hesychius Theodoret John-Damascus; Ambrose Ps-Vigilius // κυρίου B D* F G it^{gr, b, f, g, o, r} Ambrosiaster Pelagius Augustine Sedulius-Scottus // omit l 165 l 593

¹ **2** {A} ἔτι Φ^{1vid} \aleph A C D F G Ψ 048 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739* 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [(L) P] *Lect* it^{b, f, g, r} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} eth slav Clement Origen^{gr}, lat^{4/6} Adamantius Didymus Didymus^{dub} Epiphanius Chrysostom Cyril; Gregory-Elvira Ambrose^{1/3} Pelagius Augu-

⁸ **16** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV NJB NRSV

^a **3.2** P: WH

14 μωρία ... ἔστιν 1 Cor 11.23 **15** ὁ δὲ ... πάντα 1 Jn 2.20 **16** τίς ... συμβιβάσει αὐτόν
 Is 40.13 LXX (Ro 11.34)

3.1 Jn 16.12 **2** γάλα ... βρώμα He 5.12-13; 1 Pe 2.2

ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζήλος καὶ ἔρις², οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; **4** ὅταν γὰρ λέγη τις, Ἐγὼ μὲν εἰμι Παῦλου, ἕτερος δέ, Ἐγὼ Ἀπολλῶ, οὐκ ἄνθρωποι ἐστε;^b **5** τί οὖν ἐστὶν Ἀπολλῶς³; τί δέ ἐστὶν Παῦλος³; διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἐκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. **6** ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ θεὸς ἠΐξανεν. **7** ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστὶν τι οὔτε ὁ ποτίζων ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. **8** ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἓν εἰσιν, ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήμψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.^c **9** θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνεργοί, θεοῦ γεώργιον,^d θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε.^e

10 Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. **11** θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. **12** εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, **13** ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται, ἢ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ

stine^{20/24} // omit Φ^{46} B 0185 1506 (1739* omit οὐδὲ ἔτι ... ἔτι γάρ) / 156 it^{ar, d, o} arm geo Origen^{lat2/6} Cyprian Hilary Ambrosiaster Ambrose^{2/3} Jerome Augustine^{4/24}

² **3** {B} ἔρις Φ^{11} \aleph A B C P Ψ 048 0150 81 263 1175 1506 1739 1881 1912 2200 it^{(o), r} vg cop^{sa, bo, fay} arm eth geo¹ Clement Origen^{gr, (lat3/4)} Origen^{dub} Eusebius Gregory-Nyssa Didymus Didymus^{dub} Chrysostom^{1/4}; (Ambrosiaster) (Pacian) Jerome^{1/4, (3/4)} Pelagius Augustine (Speculum) (Sedulius-Scottus) // ἔρις καὶ διχόστασια Φ^{46} D (F G L 365 ἔρεις) 6 33 104 256 424 436 459 1241 1319 1573 1852 (1962 ἀρχοστασία) 2127 Byz Lect^{pt, AD} (Lect^{pt} ἔρεις) it^{(ar), (b), d, f, g} syr^{p, h} geo² slav Irenaeus (Origen^{lat1/4}) (Adamantius) Chrysostom^{1/4, (2/4)} (John-Damascus); Cyprian (Ps-Cyprian) (Ambrose)

³ **5** {A} Ἀπολλῶς ... Παῦλος Φ^{46} \aleph A B C D*² F G P 048^{vid} 0150 33 81 365 1175 1506 1739 1881 1912 1962 2200 it^{ar, b, d, f, g, o, r} vg cop^{sa, bo} arm geo¹ slav Ambrosiaster Petilianus Pelagius Augustine // Παῦλος ... Ἀπολλῶς D¹ Ψ 6 104 256 263 424 436

⁴ **4** SP: NA // P: TR RSV TEV FC NIV VP REB NRSV // S: Lu NJB TOB ⁸ P: Lu ⁹ P: TEV FC REB // ^c NO P: TR AD TEV FC VP Lu TOB REB // SP: WH NA

3 ἐν ὑμῖν ... ἔρις 1 Cor 1.10-11; 11.18 **4** λέγη ... Ἀπολλῶ 1 Cor 1.12 **5** τί ... Ἀπολλῶς Ac 18.24, 27 **6** ἐγὼ ἐφύτευσα Ac 18.4, 11 Ἀπολλῶς ἐπότισεν Ac 18.24-28 **9** θεοῦ γεώργιον Mt 13.3-9 θεοῦ οἰκοδομὴ Eph 2.20 **10** Κατὰ ... δοθεῖσάν μοι 1 Cor 15.10 σοφὸς ἀρχιτέκτων 2 Pe 3.15 **11** Is 28.16; 1 Pe 2.4-6 **13** 1 Cor 4.5; 2 Th 1.7-10

ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστιν τὸ πῦρ [αὐτὸ] δοκιμάσει.
14 εἴ τις τὸ ἔργον μενεῖ ὁ ἐποικοδόμησεν, μισθὸν
 λήμψεται· **15** εἴ τις τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιω-
 θήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός·^f
16 οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ
 οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; **17** εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει,
 φθερεῖ⁴ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν,
 οὔτινες ἐστε ὑμεῖς.^g

18 Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι
 ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται
 σοφός. **19** ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ
 τῷ θεῷ ἐστιν. γέγραπται γάρ,

Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν·
20 καὶ πάλιν,

Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν
ὅτι εἰσὶν μάταιοι.^h

21 ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ
 ὑμῶν ἐστιν, **22** εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλῶς εἴτε Κηφᾶς,
 εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε
 μέλλοντα· πάντα ὑμῶν, **23** ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς
 δὲ θεοῦ.ⁱ

459 1241 1319 1573 1852 2127 2464 Byz [L] Lect syr^{p, h} cop^{fa}y eth geo² Chrysostom;
 Optatus

⁴ **17** {B} φθερεῖ Ϝ⁴⁶ Ⲛ A B C Ψ 104 256 365 424 436 459 1319 1573 1739 1852
 1881 1962 2200 Byz Lect^{pt, AD} it^{ar, b, d, f, g, o} vg cop^{sa, bo} arm eth geo slav Irenaeus^{lat} Ori-
 gen^{gr, lat} Eusebius Marcellus Apollinaris Gregory-Nyssa Amphilochius Didymus Didy-
 mus^{dub} Macarius-Symeon Chrysostom Cyril Theodoret John-Damascus; Cyprian Ps-
 Cyprian Hilary Ambrosiaster Tyconius Pacian Priscillian Gaudentius Jerome Pelagius
 Augustine^{11/12} Quodvultdeus Speculum Ps-Vigilius // φθερεῖ (sic, rather future than
 present tense) L 0150 33 81 263 1175 1241 1506 1912 2127 2464 Lect^{pt} // φθειρει
 (without accents) D F G P // φθειρει 6 vg^{mss} Irenaeus^{gr} Athanasius (Ps-Athanasius); Ps-
 Cyprian Augustine^{1/2} Varimadum

^f **15** SP: WH NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV ***17** NO P: TR AD // S: Lu
 NJB TOB ***20** P: Seg ^g **23** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NJB REB NRSV

16 1 Cor 6.19; 2 Cor 6.16 **19** Ὁ δρασσόμενος ... αὐτῶν Job 5.13 **20** Κύριος ... μάταιοι
 Ps 94.11

ἀνεχόμεθα, **13** δυσφημούμενοι παρακαλούμεν· ὡς περικαθάσματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίφημα ἕως ἄρτι.⁸

14 Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶν]. **15** ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.^h **16** παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταὶ μου γίνεσθε.ⁱ **17** διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὃς ἐστίν μου τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ [Ἰησοῦ]^l, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.^k **18** ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινες· **19** ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων ἀλλὰ τὴν δύναμιν· **20** οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἢ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει. **21** τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματι τε πραύτητος;^l

Judgment against Immorality

5 Ὅπως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. **2** καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπειθήσατε, ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο

^l **17** {C} Χριστῷ Ἰησοῦ \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{S} C D¹ 6 33 81 104 424 436 459 1175 1739 1881 1912 1962 2464 it^{sr, o} vg^{cl} syr^h cop^{bo} arm ethTH geo¹ Chrysostom^{lem}; Ambrosiaster // Χριστῷ A B D² Ψ 0150 256 365 1241 1319 1573 1852 2127 2200 Byz [L P] Lect it^b vg^{ww, st} syr^p cop^{sa} eth^{pp} geo² slav Origen^{lem} Chrysostom; Pelagius // κυρίῳ Ἰησοῦ D* F G (263 omit Ἰησοῦ) it^{d, f, g} cop^{bo, ms}

⁸ **13** NO P: TR AD // SP: WH // S: Lu NJB TOB ^h **15** SP: NA ⁱ **16** P: VP ^k **17** SP: WH NA // P: TEV Seg FC NIV Lu NJB ^l **21** P: AD M // MS: NJB

13 ὡς ... ἐγενήθημεν Lm 3.45 **15** ἐν γὰρ ... ἐγέννησα Ga 4.19 **16** μιμηταὶ μου γίνεσθε 1 Cor 11.1; Php 3.17; 1 Th 1.6 **17** ἔπεμψα ... Χριστῷ Ac 19.22; Php 2.19-22 **19** ἐλεύσομαι ... θελήσῃ Ac 18.21; Jas 4.15 **20** 1 Cor 2.4
5.1 γυναῖκα ... ἔχειν Lv 18.7-8; Dt 22.30; 27.20

πράξας;^a **3** ἐγὼ μὲν γάρ, ἀπὼν τῷ σώματι παρῶν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρῶν τὸν οὕτως τοῦτο κατεργασάμενον.^b **4** ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ^{1c} συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος^d σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ,^e **5** παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾶ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου.^f **6** Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἶδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοί; **7** ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι· καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. **8** ὥστε ἐορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.^g

9 Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, **10** οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις καὶ ἄρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις, ἐπεὶ ὠφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. **11** νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος

¹ **4** {C} ἡμῶν Ἰησοῦ B D* 1175 1739 it^b.^d // Ἰησοῦ A Ψ 1852 Lucifer // Ἰησοῦ Χριστοῦ **κ** it^{ar} vg^{ms} geo¹ // ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ **ϕ**⁴⁶ D² F G 0150 6 33 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect* it^{f. g. o} vg syr^{p. h} with* cop^{sa. bo} arm eth geo² slav Marcion^{acc. to Adamantius} Basil Chrysostom; Ambrosiaster Pacian Pelagius Augustine // ἡμῶν I 1021 // Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν 81

² **5** {B} κυρίου **ϕ**⁴⁶ B 1739 2200 Marcion^{acc. to Tertullian} Origen^{gr6/7. lat4/9} Epiphanius Chrysostom^{ms}; Tertullian Hilary Pacian Jerome^{1/2} // κυρίου Ἰησοῦ **κ** Ψ 6 81 424 459 1175 1852 1912 2464 Byz [L] *Lect* vg^{ww. st} Origen^{lat2/9} Basil Chrysostom^{1/3}; Pelagius Augustine // κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ D it^d Origen^{gr1/7}; Ambrosiaster Jerome^{1/2} // κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ A F G P 0150 33 104 256^{vid} 263 365 436 1241 1319 1573 1881 1962 2127 it^{b. f. g. o} vg^{cl} syr^{p. h} with* cop^{sa. bo. (bo^{ms})} arm (eth) geo slav Origen^{lat3/9} Chrysostom^{2/3} Theodore; Lucifer Ambrose (Quodvultdeus)

^a 2 P: RSV NRSV ^b 3 NO C: WH M RSV TEV FC VP NRSV ^c 4 Comma: WH TOB // Period: RSV TEV FC VP NRSV // ^d C: TR RSV TEV NJB TOB REB // ^e NO C: AD M RSV? (TEV) TOB REB ^f 5 SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV ^g 8 SP: WH NA

3 ἀπὼν ... πνεύματι Col 2.5 **4** σὺν ... Ἰησοῦ Mt 16.19; 18.18; 2 Cor 13.10 **5** παραδοῦναι ... σαρκός 1 Tm 1.20; 1 Pe 4.6 **6** οὐκ ... ζυμοί Ga 5.9 **7** ἐκκαθάρατε ... ἄζυμοι Ex 13.7 τὸ πάσχα ... Χριστός Ex 12.21; Is 53.7; 1 Pe 1.19 **8** Ex 12.3-20; 13.7; Dt 16.3 **9** μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις Mt 18.17; 2 Th 3.14 **11** μὴ ... συνεσθίειν 2 Th 3.6; Tl 3.10; 2 Jn 10

ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλόατρης ἢ λοῖδορος ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.^h **12** τί γάρ μοι τοὺς ἔξω κρίνεις; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;ⁱ **13** τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει.^k **ἔξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.^l**

Going to Law before Unbelievers

6 Τολμᾶ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων; **2** ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινούσιν; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; **3** οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινούμεν, μήτιγε βιωτικά; **4** βιωτικά μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε;^a **5** πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν οὐδεὶς σοφός, ὅς δυνήσεται διακρίναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ;^b **6** ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων;^c **7** ἤδη μὲν [οὖν] ὅλως ἡττημα ὑμῖν ἐστίν ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; **8** ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς.^d **9** ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν;^e μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλόατραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενικοῦται **10** οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν. **11** καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιασθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ

^h **11** P: TEV FC NIV ⁱ **12** Statement: VP REB ^k **13** Question: TR WH // P: NJB // ^l P: WH AD NA M RSV Seg // MS: NJB

^a **6.4** Command: Lu NJB^{mg} // Exclamation: Seg FC NIV NJB // Command or statement: TR AD M // as text: NIV^{mg} ^b **5** Comma: WH AD NRSV // Period: TEV // Exclamation: Seg FC ^c **6** Exclamation: TEV Seg NIV VP Lu TOB // SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP NRSV ^d **8** SP: NA // P: RSV NIV VP Lu NJB NRSV ^e **9** P: Seg

12 τοὺς ἔξω Mk 4.11 **13** ἔξάρατε ... αὐτῶν Dt 17.7; 19.19; 22.21, 24; 24.7

6.2 οἱ ἅγιοι ... κρινούσιν Dn 7.22; Wsd 3.8; Re 3.21 **7** ἤδη ... ἑαυτῶν Mt 5.39; 1 Th 5.15;

1 Pe 3.9 **9-10** Ga 5.19-21; Eph 5.5; Re 22.15 **11** Tt 3.3-7

ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ¹ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.^f

Glorify God in Your Body

12 * Πάντα μοι ἔξεστιν^h ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. **13** ⁱτὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν,^k ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει.^l τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι· **14** ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγειρεν καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ² διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.^m **15** οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. **16** [η] οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνη ἐν σῶμά ἐστιν; **Ἔσονται** γάρ, φησίν, **οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.** **17** ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνευμᾷ ἐστιν.ⁿ **18** φεύγετε τὴν πορνείαν. πάν

¹ **11** {C} Ἰησοῦ Χριστοῦ $\Phi^{11vid, 46}$ \aleph D* it^d Irenaeus^{lat3/4} Basil^{1/2} Didymus^{lat} Didymus^{dub1/4} Chrysostom^{1/2} Cyril; Tertullian Cyprian Ambrosiaster Ambrose^{1/2} Niceta^{1/2} Pelagius^{1/2} Augustine^{3/7} Varimadum // Ἰησοῦ A D² Ψ 0150 6 424 1241 1852 Byz [L] Lect geo² // ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ B C^{vid} P 33 81 104 256 263 365 436 459 1175 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2200 2464 / 596 / 884 it^{ar, b, f, o, r} vg syr^{p, h} with * cop^{bo} arm eth geo¹ slav Origen^{lat} Athanasius Ps-Athanasius Marcellus Basil^{1/2} Apollinaris Didymus^{dub3/4} Epiphanius Chrysostom^{1/2} Theodoret; Ambrose^{1/2} Niceta^{1/2} Jerome Pelagius^{1/2} Augustine^{4/7} Ps-Vigilius // ἡμῶν (cop^{sa} add Ἰησοῦ) Irenaeus^{lat1/4}

² **14** {B} ἐξεγερεῖ Φ^{46c1} \aleph C D² Ψ 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1319 1573 1852 1881 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, f, o} vg cop^{sa, bo} arm eth geo (slav) Marcion^{acc, to Tertullian} Irenaeus^{lat} Methodius Chrysostom Cyril; Tertullian Hegemonius Ambrosiaster Pelagius Augustine Varimadum // ἐξῆγειρεν Φ^{46c2} B 6 424^c 1739 it^{b, r} vg^{mss} Origen^{acc, to 1739}; Jerome // ἐξεγείρει $\Phi^{11, 46*}$ A D* P 0150 1241 1912 / 60 / 170 / 597 / 599 / 1021 / 1356 it^d

^f **11** P: TR WH AD NA M RSV Seg REB NRSV // MS: NJB * **12** Quotation marks: RSV TEV FC NIV VP TOB NJB REB NRSV // ^h Quotation marks: RSV TEV FC NIV VP TOB NJB REB NRSV ⁱ **13** Quotation marks: RSV TEV FC NIV VP REB NRSV // ^k Quotation marks: RSV TEV FC NIV VP NRSV REB // ^l Quotation marks: NRSV^{mg} * **14** P: TEV FC VP * **17** SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB

12 Πάντα ... συμφέρει Sir 37:28; 1 Cor 10:23 **13** τὸ δὲ ... σώματι 1 Th 4:3-5 **14** Ro 8:11; 1 Cor 15:15, 20; 2 Cor 4:14 **15** τὰ σώματα ... ἐστίν Ro 12:5; 1 Cor 12:27 **16** Ἔσονται ... οἱ δύο ... μίαν Gn 2:24 (Mt 19:5) **17** Jn 17:21-23; Ro 8:9-11; Ga 2:20

ἀμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει. **19** ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστιν οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ,^ο καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;^ρ **20** ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς· δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.^{3,4}

Problems concerning Marriage

7 Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατε, ^ακαλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἀπτεσθαι·^β **2** διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναικίκα ἐχέτω καὶ ἐκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. **3** τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλήν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ. **4** ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ὁ ἀνὴρ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ἡ γυνή. **5** μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσῃτε τῇ προσευχῇ¹ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε,

³ **20** [A] ὑμῶν \mathfrak{P}^{46} \aleph A B C* D* F G 6* 33 81 424^c 1175 1739* 1962 it^{ar, b, d, f}, g, (o), r vg cop^{sa, bo, fay} eth geo¹ Irenaeus^{lat} Origen Methodius Ps-Athanasius Didymus (Didymus^{dub}) Macarius-Symeon Cyril; Tertullian Cyprian Ambrosiaster Lucifer Ambrose Niceta Jerome Pelagius Speculum Varimadam Ps-Vigilius // ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν 2464 // ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστιν τοῦ θεοῦ C³ D² Ψ 0150 6^c 104 256 263 365 424* (436 omit second ὑμῶν) 459 (1241 1881 ἡμῶν for first ὑμῶν) 1319 1573 1739^c 1852 1912 2127 2200 (2464 omit ἅτινα ... θεοῦ) Byz [K L P] Lect vg^{ms} syr^{p, h} arm (geo²) slav Chrysostom^{1/2, (1/2)} (Severian) Theodoret

¹ **5** [A] τῇ προσευχῇ $\mathfrak{P}^{11vid, 46}$ \aleph * A B C D F G P Ψ 6 33 81 104 263 424^c 459 1175 1739 1881 1912 1962 2200 2464 / 596 it^{ar, b, d, f, g, o, r} vg cop^{sa, bo, fay} arm eth geo¹ Clement Origen^{gr, lat, 5/6} Dionysius Methodius Timothy-Alexandria Didymus Epiphanius; Tertullian Cyprian Ambrosiaster Ambrose Jerome Pelagius Augustine // τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ (see Mk 9.29 app.) \aleph ² 0150 256 365 424* 436 1241 1319 1573 1852 2127 Byz [K L] Lect syr^{p, h} (geo²) slav (Origen^{lat, 1/6}) Chrysostom

^ο **19** Question: WH RSV TEV FC NIV VP NJB REB // ^ρ Statement: WH RSV TEV FC NIV VP NJB REB * **20** P: WH (AD) M // MS: NJB REB

^ο **7.1** Quotation marks: (TEV^{me}) (FC^{me}) NIV^{me} (NJB^{me}) REB NRSV // P: TEV // ^β Quotation marks: (TEV^{me}) (FC^{me}) NIV^{me} (NJB^{me}) REB NRSV

ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.^c
6 τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην οὐ κατ' ἐπιταγήν.
7 θέλω δὲ² πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἑμαυτὸν·
 ἀλλὰ ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ θεοῦ, ὁ μὲν οὕτως,
 ὁ δὲ οὕτως.

8 λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς
 εἶναι μείνωσιν ὡς καὶ ἐγώ· **9** εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμη-
 σάτωσαν, κρεῖττον γάρ ἐστιν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι.^d
10 τοῖς δὲ γεγαμηκόσιν παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλὰ ὁ
 κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, **11** – ἐὰν
 δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγῆτω,
 – καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.^e **12** Τοῖς δὲ λοιποῖς
 λέγω ἐγὼ οὐχ ὁ κύριος· εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει
 ἄπιστον καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ
 ἀφιέτω αὐτήν· **13** καὶ γυνὴ εἴ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον
 καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω τὸν
 ἄνδρα. **14** ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί
 καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ³· ἐπεὶ
 ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστιν, νῦν δὲ ἅγια ἐστίν.^f
15 εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρίζεσθω· οὐ δεδούλωται
 ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιοῦτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ

² **7** [B] δέ \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N}^* A C D* F G 0150 81 1962 2464 it^{ar, b, d, f, g, o, r} vg^{ww, st} cop^{bo} Origen
 Didymus Chrysostom^{2/3} Cyril^{1/2}; Tertullian Cyprian Ambrosiaster Hilary Ambrose
 Jerome Pelagius Augustine^{7/8} // γάρ \mathfrak{N}^2 B D² Ψ 6 104 256 263 365 424 436 459 1175
 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 Byz [K L P] Lect vg^{cl} syr^{ph} cop^{sa} arm
 eth geo² slav Chrysostom^{1/3} Cyril^{1/2}; Augustine^{1/8} // omit (at beginning of lesson) l 156
 / 165 / 170 geo¹

³ **14** [A] ἀδελφῷ \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N}^* A B C D* F G P Ψ 33 1175 1739 1962 it^{d, f, g} cop^{sa, bo, fay}
 Jerome Augustine^{7/8} // ἀνδρὶ \mathfrak{N}^2 D² 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 (1319
 τῇ γυναικί [sic]) 1573 1852 1881 1912 2127 2200 2464 Byz [K L] Lect syr^{ph} arm eth
 geo slav Chrysostom Cyril // ἀνδρὶ τῷ πιστῷ 629 it^{ar, b, o} vg syr^p Irenaeus^{lat}; Tertullian
 Ambrosiaster Gregory-Elvira Pelagius Augustine^{1/8}

^c **5** P: TEV FC VP ^d **9** SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV // S: Lu ^e **11** SP:
 NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV / **14** P: NIV

7 Mt 19.11-12 **9** εἰ ... γαμησάτωσαν 1 Tm 5.14 **10-11** γυναῖκα ... ἀφιέναι Mt 5.32; 19.9;
 Mk 10.11-12; Lk 16.18 **14** Ro 11.16 **15** ἐν δὲ ... θεός Ro 14.19

κέκληκεν ἡμᾶς⁴ ὁ θεός. **16** τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;⁸

The Life Which the Lord Has Assigned

17 Εἰ μὴ ἐκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ κύριος, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ θεός, οὕτως περιπατεῖτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.^h **18** περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστία κέκληται τις, μὴ περιτεμνέσθω. **19** ἡ περιτομὴ οὐδὲν ἐστίν καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. **20** ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ἣ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω.ⁱ **21** δοῦλος ἐκλήθη, μὴ σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. **22** ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν, ὁμοίως ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλος ἐστίν Χριστοῦ. **23** τιμῆς ἡγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. **24** ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῶ.^k

The Unmarried and Widows

25 Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἡλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.^l **26** Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστώσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. **27** δέδεσαι γυναικί, μὴ ζῆτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός, μὴ ζῆτει γυναῖκα. **28** ἐὰν δὲ καὶ γαμήσης, οὐχ

⁴ **15** [B] ἡμᾶς **8*** A C K 0150 81 1175 2127 cop^{bc} // ἡμᾶς **8**⁴⁶ **8**² B D F G Ψ 6 33 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2200 2464 Byz [L] *Lect* it^{ar}. b. d. f. g. o vg syr^p. h cop^{sa}. fay arm eth^{pp} geo slav Basil Chrysostom Cyril; Tertullian Ambrosiaster Jerome

⁸ **16** NO P: TR AD M // SP: WH // P: NA RSV Seg NIV VP NJB REB NRSV ^h **17** P: M ⁱ **20** NRSV ^l **24** P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV VP NJB REB NRSV ²⁵ SP: WH // P: Seg FC

16 τί γὰρ ... σώσεις 1 Pe 3.1 **17** ἕκαστον ... περιπατεῖτω 1 Cor 7.20, 24 **19** Ro 2.25; Ga 5.6; 6.15 **22** ὁ γὰρ ... ἐστίν Phm 16 ὁ ἐλεύθερος ... Χριστοῦ Eph 6.6; 1 Pe 2.16 **25** ἡλεημένος ... εἶναι 1 Tm 1.12-13

ἡμαρτες, καὶ ἐὰν γήμη ἢ παρθένος, οὐχ ἡμαρτεν· θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.³⁰
29 τοῦτο δὲ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν.³¹ τὸ λοιπόν,³² ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὄσιν **30** καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, **31** καὶ οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον ὡς μὴ καταχρώμενοι· παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.³² **32** θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσῃ τῷ κυρίῳ· **33** ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῇ γυναικί, **34** καὶ μεμέρισται. καὶ ἡ γυνὴ ἢ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος⁵ μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία καὶ τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῷ ἀνδρί.⁴ **35** τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν σύμφορον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.⁶

36 Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ἡ ὑπέρακμος καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὁ θέλει ποιεῖτω, οὐχ ἀμαρτάνει, γαμείτωσαν. **37** ὅς δὲ ἔστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐδραῖος μὴ ἔχων ἀνάγκην,

⁵ **34** [D] καὶ μεμέρισται. καὶ ἡ γυνὴ ἢ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος \mathfrak{P}^{15} B P 104 256 263 365 (1175 omit third ἢ) 1319 1573 1912 1962 I 596 vg cop^{sa}. bof^q Eusebius // καὶ μεμέρισται. καὶ ἡ γυνὴ ἢ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος ἢ ἄγαμος \mathfrak{P}^{46} \aleph A (6 omit second ἢ and add καὶ after παρθένος) 33 81 1739 1881 (sy^h) eth Origen^{acc. to 1739} // καὶ μεμέρισται ἢ γυνή. καὶ ἡ παρθένος ἢ ἄγαμος D* (459 2127 transpose ἢ ἄγαμος after γυνή) (2464^{*vid} ἢ ἄγαμος ἢ παρθένος, 2464^e ἢ παρθένος, ἢ παρθένος [sic]) it^f // μεμέρισται ἢ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος ἢ ἄγαμος 1241 Lect^{pt} (I^{AD} omit third ἢ) it^{ar, b, o} vg^{ms} (sy^p) Tertullian Ambrosiaster Niceta Jerome^{2/4} Pelagius Speculum // μεμέρισται καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος ἢ ἄγαμος D² F G Ψ 0150 (424 καὶ μεμέρισται καὶ) 436 1852 2200 Byz [K L] Lect^{pt} it^{(d), g} geo² slav Methodius Basil (Chrysostom)

⁶ **28** SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB * **29** NO C: WH^{ms} // Different text: TR AD // *NO C: WH M // Different text: TR AD * **31** SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP NJB REB NRSV * **34** P: Tev Seg FC VP REB * **35** NO P: TR AD REB // SP: WH NA

ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ ἰδίᾳ καρδίᾳ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιήσει. **38** ὥστε καὶ ὁ γαμίζων τὴν ἑαυτοῦ παρθένον καλῶς ποιεῖ καὶ ὁ μὴ γαμίζων κρεῖσσον ποιήσει.⁵

39 Γυνὴ δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῆ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῆ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. **40** μακαριωτέρα δὲ ἐστὶν ἐὰν οὕτως μείνη, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην· δοκῶ δὲ κάγω πνεῦμα θεοῦ⁶ ἔχειν.¹

Food Offered to Idols

8 Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων,^a οἶδαμεν ὅτι^b πάντες γινώσκον ἔχομεν.^c ἡ γνώσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. **2** εἴ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὐπω ἔγνω καθὼς δεῖ γινῶναι. **3** εἰ δὲ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν¹, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ¹.^d **4** Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν ὅτι οὐδὲν εἶδωλον ἐν κόσμῳ καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς εἰ μὴ εἶς. **5** καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶν λεγόμενοι θεοὶ εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς, ὥσπερ εἰσὶν θεοὶ πολλοὶ

⁶ **40** [A] θεοῦ \mathfrak{P}^{46} \aleph A B D F G Ψ 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}, b, d, f, g, o vg syr^p, h cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen^{gr, lat} Basil Apollinaris Chrysostom Cyril; Tertullian Novatian Ambrosiaster Gregory-Elvira Ambrose Jerome Pelagius Augustine Ps-Vigilius // Χριστοῦ \mathfrak{P}^{15} 33

¹ **3** [A] τὸν θεόν... ὑπ' αὐτοῦ \mathfrak{P}^{15} \aleph^2 A B D F G Ψ 0150^{vid} 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}, (b), d, f, g, o vg syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm geo slav Chrysostom Severian Theodoret; Ambrosiaster Pelagius Augustine // τὸν θεόν... omit \aleph^* 33 eth // omit... omit \mathfrak{P}^{46} Clement

⁵ **38** NO P: AD // SP: WH NA // S: Lu ¹**40** P: AD M // MS: NJB

^a **8.1** P: TEV FC REB // ^b Quotation marks: RSV TEV FC NIV^{ms} (VP) REB NRSV // ^c Quotation marks: RSV TEV FC NIV^{ms} (VP) REB NRSV ^d **3** SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP Lu TOB REB NRSV

39 Ro 7.2-3

8.1 Περὶ ... εἰδωλοθύτων Ac 15.29 2 Ga 6.3 3 Ga 4.9 4 Περὶ ... κόσμῳ 1 Cor 10.19 οὐδεὶς ... εἶς Dt 4.35, 39; 6.4

καὶ κύριοι πολλοί, **6** ἄλλ' ἡμῖν εἰς θεὸς ὁ πατήρ ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ!

7 Ἄλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνώσις· τινὲς δὲ τῆ συνηθεία² ἕως ἄρτι τοῦ εἰδώλου ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσιν, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενῆς οὕσα μολύνεται. **8** *βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παραστήσει τῷ θεῷ·^h οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα, οὔτε ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν.ⁱ **9** βλέπετε δὲ μὴ πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενέσιν. **10** ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ τὸν ἔχοντα γνώσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; **11** ἀπόλλυται γὰρ ὁ ἀσθενῶν ἐν τῇ σῆ γνώσει, ὁ ἀδελφὸς δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. **12** οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν³ εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. **13** διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.^k

The Rights of an Apostle

9 Οὐκ εἰμι ἐλεύθερος; οὐκ εἰμι ἀπόστολος; οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου

² **7** {A} συνηθεία^h* A B P Ψ 0150 6 33 81 424^c 436 1739 1881 1962 2200 syr^{hmg} cop^{sa, bo, fay} eth // συνειδήσει^h **8**² D F G 104 256 263 365 424* 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 2127 2464 Byz [L] *Lect* it^{sr, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} arm geo slav Basil Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius Augustine

³ **12** {A} ἀσθενοῦσαν^h A B D F G Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{sr, b, d, f, g, o} vg syr^{(p), h} cop^{sa, bo, fay} arm (eth) geo slav Clement^{vid} Origen^{lat} Basil Chrysostom Cyril; Tertullian Ps-Cyprian Ambrosiaster Pelagius Augustine // ἁμαρτάνουσαν / 1021 // omit ⁴⁶

⁶ Traditional material (all of v. 6): NA // NO P: TR WH AD // S: NJB ***8** Quotation marks: NRSV //

^k Quotation marks: NRSV // ⁱ P: TEV FC NIV // Quotation marks: NRSV^{mg} **13** P: WH AD NA M

6 εἰς θεὸς ... πάντα Mal 2.10; 1 Cor 12.6; Eph 4.6 εἰς κύριος ... αὐτοῦ Jn 1.3; 1 Cor 12.5; Eph 4.5; Col 1.16 **8** Ro 14.17 **9** Ro 14.13, 15, 21; Ga 5.13 **11** Ro 14.15, 20 **13** Ro 14.21

9.1 οὐχὶ ... ἑώρακα Ac 22.17-18; 26.16; 1 Cor 15.8

ὁμοίως ἐστε ἐν κυρίῳ; **2** εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμι ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγίς μου τῆς ἀποστολῆς ὁμοίως ἐστε ἐν κυρίῳ.^a

3 Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν ἐστὶν αὕτη. **4** μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πίνειν; **5** μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶς; **6** ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρναβᾶς οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν μὴ ἐργάζεσθαι;^b **7** τίς στρατεύεται ἰδίῳ ὄψωνίῳ ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει;^c **8** Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ ἢ καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; **9** ἐν γὰρ τῷ Μωϋσέως νόμῳ γέγραπται, **Οὐ κημώσεις βοῦν ἀλοῶντα.** μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ **10** ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν. **11** εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;^d **12** εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς;^e

Ἄλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ τινα ἐγκοπὴν δώμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.^f **13** οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι [τὰ] ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν, οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται; **14** οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξεν τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.^g **15** ἐγὼ δὲ οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ – τὸ καύχημά μου

^a2 NO P: TR AD M Seg Lu NJB TOB // SP: WH NA ^b6 P: M NIV ^c7 SP: NA // P: RSV TEV FC NRSV ^d11 SP: NA ^e12 NO P: TR WH AD M Seg Lu NJB TOB // SP: NA // P: Seg TOB ^f14 SP: NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV NJB NRSV

2 ἢ γὰρ ... κυρίῳ 2 Cor 3.2-3 **4** Lk 10.8; 1 Cor 9.13-14 **5** Κηφᾶς Jn 1.42 **9** Οὐ ... ἀλοῶντα Dt 25.4 (1 Tm 5.18) **10** ἐπ' ... μετέχειν 2 Tm 2.6 **11** Ro 15.27 **12** οὐκ ... ταύτη Ac 20.34-35; 2 Cor 11.9 πάντα στέγομεν 1 Cor 13.7 **13** Lv 6.16, 26; Nu 18.8, 31; Dt 18.1-3 **14** Mt 10.10; Lk 10.7; Ga 6.6 **15** ἐγὼ ... τούτων Ac 18.3

οὐδεὶς κενώσει^{1, h} **16** ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστιν μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ γάρ μοι ἔστιν ἐὰν μὴ εὐαγγελίσωμαι. **17** εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι· **18** τίς οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸ μὴ καταχρησασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.ⁱ

19 Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· **20** καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον², ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· **21** τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τοὺς ἀνόμους· **22** ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς³ σώσω.^k **23** πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνῶς αὐτοῦ γένωμαι.^l

¹ **15** [B] οὐδεὶς κενώσει $\Phi^{46} \aleph^* B D^* 33 1739 1881$ it^b. d. o arm Gregory-Nyssa; Tertullian Ambrosiaster // οὐθεὶς μὴ κενώση (A καινώσει) 1175 // τίς κενώσει; F G it^e geo¹ // ἵνα τις κενώση $\aleph^2 C D^2 \Psi 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 2464$ Byz [K L P] *Lect* (I 422 ἵνα τὸ καύχημά μου τις κενώση) it^{ar}. f vg syr^b geo² slav Basil Chrysostom; Jerome Pelagius Augustine

² **20** [A] μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον $\aleph A B C D^* F G P 0150 6 33 104 256^c$ (256* *homoioteleuton*) 263 365 436 459 1175 1319 1573 1739 1912 2127 2200 it^{ar}. b. d. f. g. o vg syr^b cop^{sa, bo} arm Origen^{1/2} Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius Augustine // *omit* D² $\Psi 424 1241 1852 1881 2464$ Byz [K] *Lect* syr^p eth geo slav Origen^{1/2}

³ **22** [A] πάντως τινὰς $\Phi^{46} \aleph A^{vid} B C \Psi 0150 6 81 104 256$ (263 1241 τινά) 365 424 436 459 1175 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* (I 680 / 1356 / 1439 τινά) syr^b cop^{sa, bo} slav Didymus^{1/3} Chrysostom Cyril // πάντως D F G (33 τοὺς πάντας) it^{ar}. b. d. f. g. o vg syr^p eth geo Marcion^{acc. to Tertullian} (Clement^{vid}) Didymus^{2/3} (Ps-Athanasius); Tertullian Ambrosiaster Pacian Priscillian Jerome Pelagius Augustine

^h **15** P: VP ¹⁸ NO P: TR AD // SP: WH // S: TOB ^k **22** P: TEV ^l **23** NO P: TR AD TEV // SP: WH

16 ἀνάγκη ... εὐαγγελίσωμαι Jr 20.9 **17** οἰκονομίαν πεπίστευμαι 1 Cor 4.1 **19** πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα Mt 20.26-27 **20** ἐγενόμην ... Ἰουδαῖος Ac 16.3; 21.20-26 **21** τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος Ga 2.3 **22** ἐγενόμην ... ἀσθενής 2 Cor 11.29 ἵνα πάντως τινὰς σώσω Ro 11.14

24 Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε. **25** πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκείνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἀφθαρτον. **26** ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτως πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· **27** ἀλλὰ ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.^m

Warning against Idolatry

10 Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διήλθον **2** καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν¹ ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ **3** καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν βρῶμα ἔφαγον **4** καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔπιον πόμα· ἔπιον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ πέτρα δὲ ἦν ὁ Χριστός. **5** ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός, κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.^a **6** ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κακέينوι ἐπεθύμησαν. **7** μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε καθὼς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται, **Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πεῖν καὶ ἀνέστησαν παίζειν.**

¹ 2 [C] ἐβαπτίσθησαν⁸ A C D F G Ψ 33 81 104 256 263 365 436 459 1319 1573 2127 2200 2464 / 60 / 170^{1/2} / 592 / 597 / 884 / 1154 / 1356 / 1439 / 1443 it^{ar}. b. d. f. g. o vg geo slav Marcion^{acc. to Adamantius} Basil Didymus^{dub} (Severian) Theodore Cyril; Cyprian Ambrosiaster Hilary Gregory-Elvira Ambrose Pelagius Jerome Augustine Quodvult-deus Varimadam // ἐβαπτίσαντο Φ^{46c} (Φ^{46*} ἐβαπτίζοντο) B 0150 6 424 1175 1241 1739 1852 1881 1912 Byz [K L P] Lect arm Origen Chrysostom

^a 27 P: WH AD NA M

^m 10.5 SP: WH NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV

24 οὕτως ... καταλάβητε Phr 3.14; 2 Tm 4.7 **25** πᾶς ... ἐγκρατεύεται 2 Tm 2.4-5 ἡμεῖς δὲ ἀφθαρτον 2 Tm 4.8; Jas 1.12; 1 Pe 5.4 **27** ὑπωπιάζω ... δουλαγωγῶ Ro 8.13; 13.14

10.1 οἱ πατέρες ... ἦσαν Ex 13.21-22 πάντες ... διήλθον Ex 14.22-29 **3** Ex 16.4, 35; Dt 8.3; Ps 78.24-29 **4** πάντες ... πέτρας Ex 17.6; Nu 20.11; Ps 78.15 **5** Nu 14.16, 23, 29-30; Ps 78.31; He 3.17; Jd 5 **6** ταῦτα ... ἐγενήθησαν 1 Cor 10.11 καθὼς κακέينوι ἐπεθύμησαν Nu 11.4, 34; Ps 106.14 **7** Ἐκάθισεν παίζειν Ex 32.6

8 μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν καὶ ἔπεσαν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες. **9** μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν², καθὼς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν καὶ ὑπὸ τῶν ὄφρων ἀπώλλυντο. **10** μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ τινὲς αὐτῶν ἐγόγγυσαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.^b **11** ταῦτα δέ³ τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκεν.^c **12** ὥστε ὁ δοκῶν ἐστάναι βλεπέτω μὴ πέση.^d **13** πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν.^e

14 Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρίας!^f **15** ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὁ φημι. **16** τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶν τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστὶν; **17** ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν.^g **18** βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ

² **9** {B} Χριστόν² P⁴⁶ D F G Ψ 6 424 1241 1739 1852 1881 1912 2200 Byz [K L] Lect it^{sr, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} geo¹ slav Irenaeus^{lat} Marcion^{acc.} to Epiphanius Origen^{acc.} to 1739 Eusebius; Ambrosiaster Ambrose Pelagius Augustine // κύριον^h B C P 0150 33 104 256 263 365 436 459 1175 1319 1573 2127 2464 / 596 syr^{hms, pal} arm geo² Letter of Hymenaeus Epiphanius Hesychius; Sedulius-Scottus // θεόν A 81 / 883

³ **11** {B} ταῦτα δέ A B 33 1175 1739 1881 2200 2464 cop^{sa} geo¹ Marcion^{acc.} to Epiphanius Hippolytus Origen^{(gr2/3), lat} (Eusebius) (Adamantius) Basil (Cyril-Jerusalem) Macarius/Symeon^{1/2} Severian (Marcus-Eremita) Proclus Cyril (Hesychius); Tertullian Pacian Ambrose Augustine^{4/10} // ταῦτα δέ πάντα C Ψ 0150 6 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1912 2127 Byz [K L P] Lect it^{sr, b, d, o} vg syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo² slav Irenaeus^{lat1/2} (Origen^{1/3}) Adamantius^{lat} (Macarius/Symeon^{1/2}); Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine^{1/10} // πάντα δέ ταῦτα^h D F G 81 it^{f, s} Irenaeus^{lat1/2, arm} (Origen^{ms}) Chrysostom; Augustine^{5/10}

^b **10** P: TEV FC NIV VP REB / **11** SP: WH // P: TEV TOB / **12** P: Seg / **13** NO P: TR // S: Seg NIV Lu NJB TOB REB / **14** P: Seg / **17** P: TEV FC NIV VP REB

8 τινες ... χιλιάδες Nu 25.1, 9 **9** Nu 21.5-6 **10** Nu 14.2, 36; 16.41-49; Ps 106.25-27; He 3.11, 17 **11** ταῦτα ... ἐκείνοις 1 Cor 10.6 εἰς ... κατήντηκεν 1 Pe 4.7 **13** πιστὸς ... θεός Dt 7.9; 1 Cor 1.9; 1 Th 5.24 **14** 1 Jn 5.21 **16** Mt 26.26-28; Mk 14.22-24; Lk 22.19-20 τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν Ac 2.42 **17** ἐν ... ἐσμεν Ro 12.5; 1 Cor 12.27; Eph 4.16; Col 3.15

κατὰ σάρκα· οὐχ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ
 θυσιαστηρίου εἰσίν;^h **19** τί οὖν φημι; ὅτι εἰδωλόθυτόν τί
 ἐστίν ἢ ὅτι εἰδωλόν τί ἐστίν; **20** ἀλλ' ὅτι ἃ θύουσιν,
 δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ [θύουσιν]⁴· οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς
 κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. **21** οὐ δύνασθε πο-
 τήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων, οὐ δύνασθε
 τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.ⁱ
22 ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ
 ἐσμεν;^k

Do All to the Glory of God

23 Πάντα ἔξεστιν ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα
 ἔξεστιν ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. **24** μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ
 ζητεῖτω ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου.^l **25** Πᾶν τὸ ἐν μακέλλω
 πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντας διὰ τὴν συνεί-
 δησιν· **26** τοῦ κυρίου γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.^m
27 εἴ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορεύ-
 εσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρί-
 νοντας διὰ τὴν συνείδησιν. **28** εἰάν τις ὑμῖν εἴπῃ,
 Τοῦτο ἱερόθυτόν ἐστίν, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν
 μηνύσαντα καὶ τὴν συνείδησιν.⁵ **29** συνείδησιν δὲ λέγω

⁴ **20** {C} ἃ θύουσιν, δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ θύουσιν B cop^{sa} (Marcion^{acc. 10} Epiphanius) Eusebius; Augustine^{6/19} // ἃ θύουσιν, δαιμονίοις θύουσιν καὶ οὐ θεῷ D F G it^d. (o) Eusebius^{ms} Epiphanius; Ambrosiaster Priscillian Augustine^{3/19} (Speculum) // ἃ θύουσιν τὰ ἔθνη, δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ θύουσιν P^{46vid} N A C P Ψ 33 81 (104 459 / 596 second θύουσιν after δαιμονίοις) 256 263 365 1175 1241 1319 1573 1739 2127 2200 2464 (cop^{sa, bo}) arm Origen^{lat} // ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει καὶ οὐ θεῷ 6 424 436 (1852 θύουσιν for second θύει) 1881 1912 Byz [K (L)] Lect (I 883 ἄν for ᾧ) it^(ar). b, f, g, s vg syr^{p, h} (eth) geo (slav) Chrysostom; (Pelagius) Augustine^{10/19}

⁵ **28** {A} συνείδησιν N A B C* D F G H* P 0150 33 81 256 365 436 1175 1241 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2200 2464 / 596 it^{ar}. b, d, f, g, s vg syr^p cop^{sa, bo} arm

^h **18** SP: NA / **21** P: VP / **22** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV TEV Seg REB NRSV / **24** SP: WH NA // P: TEV FC NIV VP REB * **26** P: TEV FC NIV VP REB

18 οὐχ οἱ ἐσθίοντες ... εἰσίν Lv 7.6, 15 **19** 1 Cor 8.4 **20** δαιμονίοις ... θύουσιν Dt 32.17; Ps 106.37; Bar 4.7; Re 9.20 **21** οὐ ... δαιμονίων Mal 1.7, 12; 2 Cor 6.15, 16 **22** παραζηλοῦμεν τὸν κύριον Dt 32.21 **23** Πάντα ἔξεστιν ... συμφέρει 1 Cor 6.12 **24** Ro 15.2 **26** Ps 24.1; 50.12; 89.11 **27** Lk 10.8 **28** 1 Cor 8.7

οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου." ἵνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; **30** εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;" **31** εἴτε οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. **32** ἀπρόσκοποι καὶ Ἰουδαίους γίνεσθε καὶ Ἑλλήσιν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, **33** καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω μὴ ζητῶν τὸ ἔμμαντοῦ σύμφορον ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν.^a

11 μιμηταί μου γίνεσθε καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.^a

Covering the Head in Worship

2 Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντα μου μέμνησθε καί, καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.^b **3** θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστίν, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός. **4** πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. **5** πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτω τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· ἐν γὰρ ἐστίν καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένη. **6** εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.^c **7** ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρὸς ἐστίν. **8** οὐ γὰρ ἐστίν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· **9** καὶ

(eth) (geo¹) slav Ambrosiaster Pelagius Augustine // συνείδησιν – τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς (see 10.26) (C³ transposes after verse 31) H^c Ψ 6 104 263 424 459 1852 Byz [K L] Lect syr^b geo² Chrysostom // omit τὸν μηνύσαντα καὶ τὸν συνείδησιν^d

^a 29 P: TEV FC VP REB ^b 30 SP: WH NA // P: M RSV TEV Seg FC NIV NRSV ^c 33 P: Seg FC NJB TOB

^d 11.1 P: WH AD M // MS: NJB ^e 2 SP: NA // P: Seg NIV ^f 6 SP: NA // P: NJB

30 1 Tm 4.4 **31** Col 3.17 **32** Ro 14.13 **33** 1 Cor 9.20-22

11.1 1 Cor 4.16; Php 3.17 **3** παντὸς ... ἐστίν Eph 5.23 κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ Gn 3.16; Eph 5.23 κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός 1 Cor 3.23 **7** εἰκὼν ... ὑπάρχων Gn 1.27; 5.1; 9.6; Wsd 2.23; Jas 3.9 **8** Gn 2.21-23; 1 Tm 2.13 **9** Gn 2.18

γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. **10** διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν¹ ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους.^d **11** πλὴν οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς ἐν κυρίῳ· **12** ὡσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός· τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.^e **13** ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπειν ἐστὶν γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; **14** οὐδὲ ἡ φύσις αὐτῆ διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾶ ἀτιμία αὐτῷ ἐστίν, **15** γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾶ δόξα αὐτῇ ἐστίν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται [αὐτῇ]².^f **16** Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνηκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.^g

Abuses at the Lord's Supper

17 Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον ἀλλὰ εἰς τὸ ἥσσον συνέρχεσθε. **18** πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν καὶ μέρος τι πιστεύω. **19** δεῖ γὰρ καὶ αἰρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα [καὶ] οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. **20** Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔστιν κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· **21** ἕκαστος

¹ **10** {A} ἐξουσίαν Φ^{46} \aleph A B C D F G H Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127^{vid} 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}, b, d, f, g, o vg syr^p, h cop^{sa}, bo^{pl} eth geo slav Marcion^{acc.} to Tertullian Clement^tfrom Theodotus Origen^{lat2/3} Evagrius Chrysostom^{2/3}; Tertullian^{2/5} Ambrosiaster Pelagius Augustine^{1/2} // κάλυμμα vg^{miss} cop^{bo^{pl}} arm Ptolemy^{acc.} to Irenaeus^g Irenaeus^{lat} Hippolytus^{slav} Origen^{lat1/3} Chrysostom^{1/3}; (Tertullian^{3/5}) Jerome Augustine^{1/2} Bede

² **15** {C} δέδοται αὐτῇ \aleph A B 33 81 256 263 365 424* 1319 1573 1912 2127 2464 / 884 it^g syr^p cop^{sa, bo} arm eth geo² Philo-Carpasia Chrysostom Cyril // αὐτῇ δέδοται C H P 0150 104 436 459 1175 1241 1739 1852 1881 1962 / 590 / 596 / 1441 it^{ar}, f vg syr^b slav Ambrose Pelagius // δέδοται Φ^{46} D F G Ψ 6 424^c 2200 Byz [K L] *Lect* it^{b, d, o} geo¹ Ambrosiaster

^d **10** P: NIV TOB ^e **12** SP: NA // P: TEV FC VP NJB REB / **15** P: NJB REB ^e **16** P: TR WH AD M RSV REB NRSV

γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὅς μὲν πεινᾷ ὅς δὲ μεθύει. **22** μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί εἴπω ὑμῖν; ἐπαιλέσω ὑμᾶς;^h ἐν τούτῳⁱ οὐκ ἐπαινώ.^k

The Institution of the Lord's Supper [•]

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)

23 Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ἧ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον **24** καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν, Τοῦτό³ μου ἐστὶν τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν⁴. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. **25** ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνήσαι λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὡσάκις ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.^l **26** ὡσάκις γὰρ ἐὰν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὗ ἔλθῃ.^m

Partaking of the Supper Unworthily

27 Ὡστε ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ

³ **24** {A} τοῦτο $\Phi^{46} \Sigma$ A B C* D F G 0199 6 33 81* 104 424^c 1175 1241 1739 1881 1962 2127 2200 2464 / 599 it^{ar, b, d, f, g, o} vg^{ww, st} syr^{pal} cop^{sa, bo} geo¹ Cyril Nestorius Theodoret; Cyprian Ambrosiaster Pelagius // λάβετε φάγετε, τοῦτο (see Mt 26.26) C³ Ψ 0150 81^c 256 263 365 424* 436 459 1319 1573 1852 1912 Byz [K L P] Lect vg^{cl} syr^{p, h} arm eth geo² slav Basil Cyril-Jerusalem^{dhb} Chrysostom

⁴ **24** {A} ὑμῶν $\Phi^{46} \Sigma$ * A B C* 6 33 424^c 1739* vgst syr^{pal} (Cyril) Theodoret^{l/3}; Cyprian Pelagius Fulgentius // ὑμῶν κλάμενον Σ^2 C³ D² F G Ψ 0150 81 104 256 (263 ἡμῶν) 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1739^c 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect (I 591 / 597 / 809 / 1154 /^{AD} ἡμῶν) it^{b, d, f, 2, g} syr^{p, h} (arm) geo

^h **22** NO C: TR AD RSV NIV // TEV? FC? // ⁱ Question: TR AD RSV NIV // TEV? FC? // ⁴ NO P: TR WH AD // P: NA M RSV TEV Seg FC NIV Lu NJB TOB REB NRSV ²⁵ P: TEV ²⁶ NO P: TR WH AD M TEV Lu NJB TOB // P: NA RSV Seg FC NIV REB NRSV

22 καταισχύνετε ... ἔχοντας Jas 2.5-6 **23-25** Mt 26.26-28; Mk 14.22-24; Lk 22.19-20 **25** ἡ καινὴ διαθήκη Ex 24.8; Jr 31.31; 32.40; 2 Cor 3.6; He 8.8-13 διαθήκη ... αἵματι Ex 24.6-8; Zch 9.11 **26** Mt 26.29 **27** He 10.29

αἵματος τοῦ κυρίου.^η **28** δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυ-
τὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτη-
ρίου πινέτω· **29** ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων⁵ κρίμα ἑαυτῷ
ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα^{6,ο} **30** διὰ τοῦτο
ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοὶ καὶ κοιμῶνται
ϊκανοί. **31** εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα·
32 κρινόμενοι δὲ ὑπὸ [τοῦ] κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα
μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.^η **33** ὥστε, ἀδελφοί
μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.
34 εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα
συνέρχησθε.^θ Τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι.^ρ

Spiritual Gifts

12 Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν^α, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς
ἀγνοεῖν.^β **2** Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔβη ἤτε πρὸς τὰ εἶδωλα τὰ
ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. **3** διὸ γνωρίζω ὑμῖν
ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει, Ἄνάθεμα
Ἰησοῦς, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν, Κύριος Ἰησοῦς, εἰ
μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ.^γ

slav Basil Chrysostom Nestorius Theodoret^{1/3}; Ambrosiaster // ὑμῶν θρυπτόμενον D*
Theodoret^{1/3} // ὑμῶν διδόμενον (see Lk 22.19) it^(ar), f^o, o vg^{cl}, ww cop^{sa}, bo eth

⁵ **29** [A] πίνων Φ^{46} \aleph^* A B C* 33 1739 it^o cop^{sa}, bo geo Hesychius^{lat}; Pelagius //
πίνων ἀναξίως (see 11.27) \aleph^2 C² D F G Ψ 0150 6 81 (104 ἀναξίως after γάρ) 256
263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz
[K L P] Lect it^{ar}, b, d, f, g vg syr^{p, h, pal} arm eth slav Basil Chrysostom (Cyril) John-Damas-
cus; Ambrosiaster Pacian Jerome Augustine

⁶ **29** [A] σῶμα Φ^{46} \aleph^* A B C* 6 33 424^c 1739 it^o vg^{ww}, sl syr^{pal} cop^{sa}, bo Pelagius
Augustine^{1/2} // σῶμα τοῦ κυρίου \aleph^2 C³ D F G (Ψ κυρίου Ἰησοῦ) 0150 81 104 256
263 365 424* 436 459 1175 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K
L P] Lect it^{ar}, b, d, f, g vg^{cl} syr^{p, h} arm (eth) geo slav Basil Chrysostom (Cyril) Hes-
ychius^{lat}; Ambrosiaster Pacian Augustine^{1/2} // αἷμα τοῦ κυρίου 1241

^η **27** P: NJB ^ρ **29** P: Seg ^θ **32** SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP NJB REB NRSV ^γ **34** P: Seg NIV
Lu // ^β P: AD M

^α **12.1** P: TEV FC // ^β P: VP REB ^γ **3** NO P: TR AD Lu // SP: WH // S: NJB

28 δοκιμαζέτω ... ἑαυτὸν Mt 26.22; 2 Cor 13.5 **30** κοιμῶνται ἵκανοί Ac 7.60; 1 Cor 15.20;
Eph 5.14; 1 Th 5.6 **32** He 12.5-6

12.2 τὰ εἶδωλα τὰ ἀφωνα Hab 2.18-19 **3** οὐδεὶς ... ἀγίῳ Mk 9.39; 1 Jn 4.2-3

4 Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶν, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα·
5 καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος·
6 καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς
ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.^d **7** ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἢ
φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. **8** ᾧ μὲν
γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ
λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, **9** ἑτέρῳ πίστις
ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν
τῷ ἐνὶ πνεύματι¹, **10** ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων,
ἄλλῳ [δὲ] προφητεία, ἄλλῳ [δὲ] διακρίσεις πνευμάτων,
ἑτέρῳ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν·
11 πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα
διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται.^e

One Body with Many Members

12 Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἓν ἐστὶν καὶ μέλη πολλὰ
ἔχει, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἓν
ἐστὶν σῶμα, οὕτως καὶ ὁ Χριστός· **13** καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ
πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε
Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ
πάντες ἐν πνεύμα ἐποτίσθημεν.^f **14** καὶ γὰρ τὸ σῶμα
οὐκ ἔστιν ἐν μέρος ἀλλὰ πολλά. **15** ἐὰν εἴπη ὁ πούς,

¹ 9 {A} ἐν τῷ ἐνὶ πνεύματι A B 0150 33 81 104 424^c 436 459 1175 (1739 omit τῷ) 1881 2200 2464 it^{ar.} b. d. f^{ax}, o vg Cyril-Jerusalem^{ms} Didymus^{dub}, Hilary^{1/2} Ambrosi- aster Ambrose^{3/4} Gaudentius Jerome Pelagius Augustine^{7/11} Speculum Varimadum // ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι K C³ D F G 0201 6 263 424* 1852 1912 1962 Byz [L P] Lect it^{ms.} g syr^{p.} h cop^{sa.} bo arm geo slav Clement Ps-Athanasius Apollinaris Cyril-Jerusalem Chrysostom Theodoret; Hilary^{1/2} Augustine^{1/11} // ἐν τῷ πνεύματι P⁴⁶ // πνευματικά I 1977 // omit C* (Ψ omit ἰαμάτων, τοο) 256 365 1319 1573 2127 eth Marcion^{acc.} to Tertullian Basil; Ambrose^{1/4} Augustine^{3/11}

^d 6 P: TR Seg NIV ^e 11 SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg REB NRSV / 13 SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV

4 Διαιρέσεις ... εἰσιν Ro 12.6 τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα Eph 4.4 **5** διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν Eph 4.11 **7** πρὸς τὸ συμφέρον I Cor 14.26; Eph 4.12 **10** ἑτέρῳ γένη γλωσσῶν Ac 2.4; I Cor 14.5 **11** διαιροῦν ... βούλεται Ro 12.3; I Cor 7.7; Eph 4.7 **12** τὸ σῶμα ... σῶμα Ro 12.4-5; I Cor 10.17 **13** ἐν ... ἐλεύθεροι Ga 3.28

Ὅτι οὐκ εἰμι χεῖρ, οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρά τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;⁸ **16** καὶ ἐὰν εἴπη τὸ οὖς, Ὅτι οὐκ εἰμι ὀφθαλμός, οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρά τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;^h **17** εἰ ὄλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὄλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις;ⁱ **18** νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. **19** εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; **20** νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἐν δὲ σῶμα.^k **21** οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμός εἰπεῖν τῇ χειρὶ, Χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσί, Χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.^l **22** ἀλλὰ πολλῶ μάλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν, **23** καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει, **24** τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεκέρασεν τὸ σῶμα τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δούς τιμὴν, **25** ἵνα μὴ ἦ σχίσμα ἐν τῷ σώματι ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν τὰ μέλη. **26** καὶ εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται [ἐν] μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.^m

27 Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους.ⁿ **28** καὶ οὖς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. **29** μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; **30** μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσιν; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν;^o **31** ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ μείζονα.^p

⁸ 15 Statement: TR WH M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV ^h 16 Statement: TR WH M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV ⁱ 17 P: NJB ^l 20 P: TEV FC NIV VP ^m 21 P: NJB ⁿ 26 NO P: TR WH AD TOB // SP: NA ^o 27 P: TR AD ^p 30 P: Seg VP // S: NJB ^o 31 NO P: TR AD Seg NJB TOB NRSV // P: WH NA M RSV TEV FC Lu REB

Love

Καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.^a **13** Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. **2** καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἶδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γινώσκω καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι. **3** κἂν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυχῆσωμαι¹, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.^a

4 Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται^b ἡ ἀγάπη,^c οὐ ζηλοῖ, [ἡ ἀγάπη]² οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, **5** οὐκ ἀσχημονεῖ³, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λο-

¹ **3** [C] καυχῆσωμαι \mathfrak{P}^{46} \aleph A B (048 καυχῆσωμαι) 0150 33 1739* cop^{sa, bo} Origen Didymus Jerome^{2/3} mss^{acc. to Jerome} // καυθήσωμαι C D F G L 81 104 263 436 459 1175 1881* 1912 Lect^{pt, AD} Macarius/Symeon^{1/2} Flavian-Antioch Cyril // καυθήσωμαι Ψ 6 256 365 424 1319 1573 1739^c 1852 1881^c 1962 2200 2464 Byz [K] Lect^{pt} it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{hmg} (eth) slav Origen^{lat} Basil Gregory-Nyssa Macarius/Symeon^{1/2} Chrysostom^{2/3}; Tertullian Rebaptism Cyprian Ambrosiaster Pacian Zeno Jerome^{1/3} Greek and Latin mss^{acc. to Jerome} Petilianus Pelagius Augustine^{35/37} Speculum // καυθηῖ 2127 / 1443 (syr^{p, h}) (vg^{mss}) Chrysostom^{1/3}; (Augustine^{2/35})

² **4** [C] ἡ ἀγάπη \aleph A C D F G Ψ 048 0150 0243 6 81 263 424 1241 1739 1852 1881 1912 Byz [K L] Lect it^{b, d, g} syr^{p, h} cop^{bo} geo² slav Origen^{gr, lat1/3}; Cyprian Optatus Speculum // transpose after περπερεύεται \mathfrak{P}^{46} cop^{bo/mss} // omit B 33 104 256 365 436 459 1175 1319 1573 1962 2127 2464 / 422 / 596 / 598 / 599 / 1298 / 1365 it^{ar, f} vg syr^{pal} cop^{sa, bo/mss} arm (eth) geo¹ Clement Origen^{lat2/3} Basil Gregory-Nyssa Chrysostom Cyril; Tertullian Ambrosiaster Ambrose Jerome Pelagius Petilianus Augustine

³ **5** [A] ἀσχημονεῖ \aleph A B C D F G Ψ 048^{vid} 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 (1241 / 592 / 895 ἀσχημονεῖ) 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, b, d, f, g} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} geo slav Clement Origen^{gr, lat} Basil Gregory-Nyssa Didymus Macarius/Symeon Chrysostom Cyril; Tertullian Ambrosiaster Ambrose Jerome Pelagius Petilianus Augustine Speculum // εὐσχημονεῖ \mathfrak{P}^{46}

^a **31** P: AD NA NIV VP NJB REB NRSV // S: TR TEV Seg FC Lu TOB

^b **13.3** NO P: TR, WH AD TOB ^b **4** C: TR WH AD NA^{mss} RSV (TEV) Lu NJB REB // ^c NO C: TR WH AD NA^{mss} RSV (TEV) Lu NJB REB

² ἔχω πᾶσαν ... μεθιστάναι Mt 17.20; 21.21; Mk 11.23 **3** ψωμιβσω ... μου Mt 6.2 **5** οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς Php 2.4 οὐ λογίζεται τὸ κακὸν Zch 8.17

γίζεται τὸ κακόν, **6** οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· **7** πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.^d

8 Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε πίπτει· εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλώσσαι, παύσονται· εἴτε γνώσεις, καταργηθήσεται. **9** ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· **10** ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.^e **11** ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάουν ὡς νήπιος, ἐφρόνου ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε γέγονα ἀνήρ, κατήγηκα τὰ τοῦ νηπίου. **12** βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.^f **13** νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.^g

Tongues and Prophecy

14 Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.^a **2** ὁ γὰρ λαλῶν γλώσση οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ ἀλλὰ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια· **3** ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. **4** ὁ λαλῶν γλώσση ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.^b **5** θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε· μείζων δὲ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.^c

6 Νῦν δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν

^a7 NO P: TR WH AD TOB ^c10 P: TEV FC VP / ¹² SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu Njb
¹³ P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^a14.1 P: Seg ^b4 P: TEV Seg FC VP ^c5 NO P: TR WH AD TEV Seg FC VP TOB REB

6 Ro 12.9 **7** πάντα στέγει Pr 10.12; Ro 15.1; 1 Pe 4.8 πάντα ὑπομένει 1 Cor 9.12 **12** βλέπομεν ... αἰνίγματι 2 Cor 5.7; Jas 1.23 **13** νυνὶ ... ἐλπίς, ἀγάπη 1 Th 1.3 μείζων ... ἀγάπη 1 Jn 4.16
14.1 ζηλοῦτε ... πνευματικά 1 Cor 12.31; 14.39 **5** μᾶλλον ... προφητεύητε Nu 11.29

ἀποκαλύψει ἢ ἐν γλώσσῃ ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ [ἐν] διδασκαλίᾳ·
7 ὅπως τὰ ἀψυχαφωρημένα διδόντα, εἴτε ἀνάδρα, εἴτε διδασκώμενα ἢ τὸ κίθαριζόμενα· 8 καὶ γὰρ ἐὰν ᾄδῃ-
λον σάλαπιζῶ φωνῇ ἢ τῆς παρρησιαστέας εἰς πόλιν·
9 οὕτως καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν ἢτὶ ἐϋκρίτων
λόγον δώτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλοῦμενον; ἔσθε γὰρ
εἰς ἀεὶ λαλοῦντες· 10 τοσαῦτα εἰ τυχὸν γένη φωνῶν
εἰσὶν ἐν κόσμῳ καὶ οὐδὲν ἀφῶνον· 11 ἐὰν οὖν ἢτὶ εἰδῶ
τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρας
καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρας· 12 οὕτως καὶ ἡμεῖς,
ἐπειδὴ ζητήσαμεν εἶπε πνευματῶν, πρὸς τὴν οἰκοδομίαν τῆς
ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισεύητε· 13 διὸ ὁ λαλῶν
γλώσση προσευχέσθω ἵνα διεπνεύη· 14 ἐὰν [γὰρ]
προσεύχηται γλώσση, τὸ πνεῦμα τοῦ προσεύχεται, ὁ
δὲ νοῦς τοῦ ἀκαρπῶς ἐστίν· 15 τί οὖν ἐστίν; προσεύ-
χεται τῷ πνεύματι, προσεύχεται δὲ καὶ τῷ νοῷ· ψαλ-
μὸς πνευματικῶν, ψαλμὸς δὲ καὶ τῷ νοῷ· 16 ἐπεὶ εἰς ἐν-
λογίαν τῶν πνευματικῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς
[ἐν] ἀμῆν ἐπι τῆ σῆ ἐν ψαλμοῖς; ἢ ἐπειδὴ τί λέγεις
οὐκ οἶδεν· 17 σὺ ἢτὶ γὰρ καλῶς ἐν ψαλμοῖς ἀλλ' ὁ
ἐρεῖ τὸ ἄμῆν ἐπι τῆ σῆ ἐν ψαλμοῖς; ἢ ἐπειδὴ τί λέγεις
κατηχήσῃ, ἢ ἡχοῦς ἢ ἡχοῦς ἐν γλώσσῃ;
20 Ἄδεσθε, ἢτὶ παιδεία γίνεσθε τὰς φρεσὶν ἀλλὰ
τῆ κακίᾳ νηπιᾶσθε, τὰς δὲ φρεσὶν τέλειοι γίνεσθε.
21 ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται ὅτι

Εἰ ἐτερογλώσσους
καὶ ἐν χεῖρα ἐτέρων
λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ
καὶ οὐδ' οὐτως εἰσακούσονται μου,

* 6 P: TEV Seg FC VP REB-9 P: Seg / 12 P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NIB REB NRSV
* 14 P: TOB * 16 No question: TR RSV Seg NIV VP Lu NIB TOB REB NRSV // Question: TR RSV Seg
NIV VP Lu NIB TOB REB NRSV * 17 SP: NA // P: TEV FC NIV / 19 NO P: TR AD M // SP: WH
15 ἠγάθω τῷ πνεύματι Eph 5.19 20 μὴ ... φρεσὶν Eph 4.14 τὰς δὲ ... γίνεσθε Php 3.15 21 EV ...

λέγει κύριος.^m **22** ὥστε αἱ γλώσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν." **23** Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες λαλώσιν γλώσσαις, εἰσέλθωσιν δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; **24** ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, **25** τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ ἀπαγγέλλων ὅτι Ὁντως ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν.^o

All Things to be Done in Order

26 Τί οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλώσσαν ἔχει, ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. **27** εἴτε γλώσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἰς διερμηνευέτω· **28** ἐὰν δὲ μὴ ἦ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλεῖτω καὶ τῷ θεῷ.^p **29** προφήται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· **30** ἐὰν δὲ ἄλλω ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. **31** δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσιν καὶ πάντες παρακαλῶνται. **32** καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται, **33** οὐ γάρ ἐστίν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης.^q

Ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἀγίων· **34** αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλὰ ὑποτασσέσθωσαν, καθὼς καὶ

^m 21 P; NIV TOB ^o 22 P; TEV FC ^p 25 NO P; AD // SP; WH // P; TR NA M RSV Seg Lu REB NRSV
^q 28 P; NIV ^r 33 NO P; TR WH // ^s P; WH

23 Ac 2.13 **24** ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων Jn 16.8 **25** Ὁντως ... ἐστίν Is 45.14; Dn 2.47; Zch 8.23; Jn 4.19 **26** ὅταν ... ἐρμηνείαν 1 Cor 11.18; 12.8-10 πάντα ... γινέσθω Eph 4.12 **29** οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν Ac 17.11; 1 Th 5.21 **34** ἀλλὰ ... λέγει Gn 3.16; 1 Cor 11.3; Eph 5.22; 1 Tm 2.12; Tt 2.5

ὁ νόμος λέγει.¹ **35** εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστιν γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ.^{1s} **36** ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;¹

37 Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν ὅτι κυρίου ἐστὶν ἐντολή· **38** εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖται.^{2,u} **39** ὥστε, ἀδελφοί [μου], ζηλοῦτε τὸ προφητεῦν καὶ τὸ λαλεῖν μὴ κωλύετε γλώσσαις· **40** πάντα δὲ εὐσημημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.^{3v}

The Resurrection of Christ

15 Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε, **2** δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῆ ἐπιστεύσατε.^a **3** παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς

¹ **34-35** {B} include verse 34-35 here (with minor variants) Φ^{46} \aleph A B Ψ 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] *Lect* it^o vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen Chrysostom Theodoret; Pelagius // verses 34-35 following 14.40 D F G it^{ar, b, d, f, g} vg^{ms} Ambrosiaster Sedulius-Scottus

² **38** {B} ἀγνοεῖται \aleph^* A^{*vid} (F G ἡγνοεῖται) 048 0243 6 33 424^c 1739 it^{b, d} cop^{sa, bo, fay} Origen^{gr2/4, lat4/5} Didymus Theodore^{vid}; Hilary Ambrose^{1/6} // ἀγνοεῖτε D* // ἀγνοεῖτω Φ^{46} \aleph^2 A^c B D² Ψ 0150 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] *Lect* syr^{p, h, pal} arm (eth) geo slav Origen^{gr2/4} Chrysostom // *ignorabitur* it^{ar, f, g} vg Origen^{lat1/5}; Ambrosiaster Ambrose^{5/6} Jerome Pelagius Augustine

³ **40** {B} omit verse 34-35 here Φ^{46} \aleph A B Ψ 048 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen Chrysostom Theodoret; Pelagius // include verse 34-35 here D F G it^{ar, b, d, f, g} vg^{ms} Ambrosiaster Sedulius-Scottus

¹ **35** P: TEV FC NIV VP NJB REB ³⁶ NO P: TR AD TEV FC NIV VP NJB TOB REB // SP: WH

^a **38** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB ⁴⁰ P: AD NA M // MS: Lu NJB

^u **15.2** P: RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV

37 ἃ ... ἐντολή 1 Jn 4.6 **40** 1 Cor 14.33; Col 2.5

15.3 Χριστός ... γραφάς Is 53.8-9

ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφὰς^b
4 καὶ ὅτι ἐτάφη καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ
κατὰ τὰς γραφὰς^c **5** καὶ ὅτι ὠφθη Κηφᾶ εἶτα τοῖς
δώδεκα^d **6** ἔπειτα ὠφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς
ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ
ἐκοιμήθησαν· **7** ἔπειτα ὠφθη Ἰακώβω εἶτα τοῖς ἀπο-
στόλοις πᾶσιν·^e **8** ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερὶ τῷ ἐκτρώ-
ματι ὠφθη κάμοι!^f **9** Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀπο-
στόλων ὃς οὐκ εἰμι ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος,
διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ· **10** χάριτι δὲ
θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ
ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσώτερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα,
οὐκ ἐγὼ δὲ ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ [ἡ] σὺν ἐμοί¹. **11** εἶτε
οὖν ἐγὼ εἶτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν καὶ οὕτως
ἐπιστεύσατε.^g

The Resurrection of the Dead

12 Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται,
πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ
ἔστιν; **13** εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ
Χριστὸς ἐγήγερται· **14** εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται,
κενὸν ἄρα [καὶ] τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ καὶ ἡ πίστις
ὑμῶν². **15** εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ,

¹ **10** {C} ἡ σὺν ἐμοί^h **h**² A D¹ Ψ 0150 0270^c 33 81 104 256 263 365 424 436 459
1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* syr^(p), h,
pal cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen^{gr, lat2/9} Ps-Dionysius Eusebius Didymus^{1/5} Chryso-
stom Cyril (Theodoret); Jerome^{5/8} // ἡ εἰς ἐμέ⁴⁶ **h**⁴⁶ syr^{hmg} Jerome^{3/8} // σὺν ἐμοί^h **h**⁴⁶ B D*
F G 0243 0270* 6 1739 it^{ar, b, d, f, g, o} vg Origen^{lat7/9} Didymus^{4/5}; Ambrosiaster Pelagius
Maximinus Augustine Quodvultdeus

² **14** {B} ὑμῶν **h** A D² F G Ψ 0150 0270^c 104 256 263 424 436 459 1175 1852
1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{h, d, f, g, o, r} vg syr^{p, h} cop^{sa/mss, bo} arm eth geo slav

^b 3 P: TOB ^c 4 P: TOB ^d 5 P: TOB ^e 7 P: TEV FC VP REB / 8 SP: NA // P: NIV NJB ^g 11 NO P:
TR // P: WH AD NA M RSV Seg NJB REB NRSV

4 ἐγήγερται ... γραφὰς Ps 16.10; Ho 6.2; Jon 1.17; Mt 12.40; Ac 2.24-32 **5** ὠφθη Κηφᾶ Lk 24.34 τοῖς
δώδεκα Mt 28.16-17; Mk 16.14; Lk 24.36; Jn 20.19 **7** τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν Lk 24.50 **8** Ac 9.3-6;
1 Cor 9.1 **9** Ἐγὼ ... ἀποστόλων Eph 3.8; 1 Tm 1.15; Mt 5.19 **9** ἐδίωξα ... θεοῦ Ac 8.3 **10** ἡ χάρις
... ἐγενήθη 2 Cor 6.1 περισσώτερον ... ἐκοπίασα 2 Cor 11.5, 23

ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἡγείρεν τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἡγείρεν εἶπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. **16** εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· **17** εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, **18** ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. **19** εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἠλπικότες ἐσμέν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.^h

20 Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. **21** ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. **22** ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.ⁱ **23** ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, **24** εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδιδῶ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. **25** δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρι οὗ θῆ ἅπας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. **26** ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος· **27** πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.^k ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δηλὸν ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. **28** ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε [καὶ] αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ἡ ὁ θεὸς [τὰ] πάντα ἐν πᾶσιν.^l

29 Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτί-

Irenaeus^{lat} Ps-Ignatius Adamantius^{lat} Chrysostom Cyril^{mss}; Ambrosiaster Gregory-Elvira Rufinus Pelagius Augustine // ὑμῶν // ἐτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν (see 15.17) 365 1319 1573 // ἡμῶν B D* 0243 0270* 6 33 81 1241 1739 1881 1912 / 147 / 170 / 422 / 592 / 593 / 596 / 1156 it^{ar} vg^{mss} cop^{sa}mss, fay Marcion^{acc}. to Tertullian Adamantius^{fr} Cyril-Jerusalem Epiphanius Cyril; Tertullian Jerome

^h 19 NO P; TR AD // SP: WH // S; Lu ⁱ 22 SP: NA ^k 27 P; TOB ^l 28 NO P; TR AD // SP: WH // S; Lu

15 ἐμαρτυρήσαμεν ...νεκροί Ac 1.22; 4.33; 5.32 20 Col 1.18 21 Gn 3.17-19; Ro 5.12, 18 23 / Th 4.16; Re 20.5 24 παραδιδῶ ... πατρί Dn 2.44 25 Ps 110.1; Mt 22.44 26 Re 20.14; 21.4 27 πάντα ... αὐτοῦ Ps 8.6

ζονται ὑπὲρ αὐτῶν;^m **30** τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; **31** καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ἡμέτεραν καύχησιν, [ἀδελφοί,]³ ἦν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. **32** εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος;ⁿ εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται,^o

**Φάγωμεν καὶ πίωμεν,
αὐριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.^p**

33 μὴ πλανᾶσθε·

Φθειροῦσιν ἦθη χρηστὰ ὀμιλίας κακαί.

34 ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἀμαρτάνετε, ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσιν, πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λαλῶ.^q

The Resurrection Body

35 Ἀλλὰ ἐρεῖ τις, Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; **36** ἄφρων, σὺ ὁ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.^r **37** καὶ ὁ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον εἰ τύχοι σίτου ἢ τινος τῶν λοιπῶν. **38** ὁ δὲ θεὸς δίδωσιν αὐτῷ σῶμα καθὼς ἠθέλησεν, καὶ ἐκάστῳ τῶν σπερμάτων ἴδιον σῶμα.^s **39** οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σὰρξ ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ σὰρξ πτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων.^t **40** καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλὰ ἑτέρα μὲν ἢ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἢ τῶν ἐπιγείων. **41** ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.^u

³ **31** [C] ἀδελφοί, ⳨ A B K P 0150 33 81 104 256 263 365 436 459 1175 1241 1319 1573 1912 1962 2127 2464 / 596 it^{alt}, r vg syr^(p), (h), pal (cop^{sa}, bo, fay) arm (eth) slav Marcion^{acc}, to Adamantius Origen^{1/3} Cyril; Augustine // omit Φ ⁴⁶ D F G Ψ 075 0243 6 424 1739 1852 1881 2200 Byz [L] Lect it^b, d, f, g, o geo Origen^{2/3} Chrysostom Theodoret; Ambrosiaster Pelagius Julian-Eclanum

^m **29** P: REB NRSV ⁿ **32** NO C: TR // ^o Question: TR // ^p P: TEV FC VP REB ^q **34** P: TR WH AD NA M RSV Seg REB NRSV ^r **36** P: TOB ^s **38** SP: NA // ^t P: TEV Seg FC NJB ^u **39** P: TEV FC ^v **41** NO P: TR WH AD M Lu NJB REB // ^w SP: NA

30 Ro 8.36 **31** καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω 2 Cor 4.10-11 **32** Φάγωμεν ... ἀποθνήσκομεν Is 22.13; 56.12; Lk 12.19-20 **33** Menander, *Thais* (218) **34** ἐκνήψατε δικαίως Ro 13.11; Eph 5.14 ἀγνωσίαν ... ἔχουσιν Ac 26.8 πρὸς ... λαλῶ 1 Cor 6.5 **36** Jn 12.24 **38** Gn 1.11

42 Οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· 43 σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· 44 σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν.^v εἶ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν καὶ πνευματικόν.^w 45 οὕτως καὶ γέγραπται, Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιῶν. 46 ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. 47 ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος⁴ ἐξ οὐρανοῦ. 48 οἶος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἶος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι.^x 49 καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν⁵ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουραίου.^y

50 Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύναται οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.^z 51 ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω·

⁴ 47 [A] ἄνθρωπος^κ* B C D* F G 0150 0243 6 33 424^c 1175 1739* it^{ar}. b. d. f. g. o. vg cop^(ss). bo eth Hippolytus Origen^{gr1/2}. lat Peter-Alexandria Adamantius Athanasius Marcellus Gregory-Nazianzus (Gregory-Nyssa) (Epiphanius) (Cyril⁴⁰⁸) (Hesychius^{lat}) Theodoret^{1/2}; Tertullian Cyprian Ambrosiaster Hilary (Zeno) Priscillian (Pacian) Gregory-Elvira Ambrose Jerome Pelagius Quodvultdeus Ps-Vigilius // ὁ κύριος 1912 (2200 omit ὁ δεύτερος) Marcion^{acc.} to Tertullian and Adamantius // ἄνθρωπος ὁ κύριος^κ 2 A D¹ Ψ 075 81 104 256 263 365 424* 436 459 1241 1319 1573 1739^c 1852 1881 1962 2127 2464 Byz [K L P] Lect syr^p. h. pal arm geo² slav Origen^{gr1/2} Basil Chrysostom Cyril⁴⁰⁸ Theodoret^{1/2} John-Damascus; Maximinus // ἄνθρωπος πνευματικός^φ⁴⁶ (geo¹)

⁵ 49 [B] φορέσομεν B I 0150 6 1852^{vid} 1881 / 60 / 617 / 938 / 1364 / 1365 / 1441 cop^{ss} eth Gregory-Nazianzus Didymus Didymus^{dub1/2} Cyril⁶¹¹ // φορέσομεν^φ⁴⁶ ^κ A C D F G Ψ 075 0243 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}. b. d. f. g. o. vg cop^{bo} Marcion^{acc.} to Tertullian Irenaeus^{lat} Clement Origen^{gr}. lat Methodius Ps-Athanasius Gregory-Nyssa Didymus^{dub1/2} Macarius/Symeon Epiphanius Chrysostom Cyril⁵¹¹ Hesychius; Tertullian Cyprian Ambrosiaster Hilary Zeno Pacian Priscillian Gregory-Elvira Ambrose Jerome Pelagius Augustine Quodvultdeus

^v 44 SP: NA // P: NIV NJB REB // * P: VP ⁴ 48 P: VP TOB ⁴ 49 NO P: TR WH AD RSV TOB // S: Lu ^z 50 P: RSV TEV Seg FC TOB

43 Php 3.20-21 45 Ἐγένετο ... ζῶσαν Gn 2.7 ὁ ἔσχατος ... ζωοποιῶν Jn 6.63; 2 Cor 3.6, 17 47 ὁ πρῶτος ... χοϊκός Gn 2.7 49 ἐφορέσαμεν ... χοϊκοῦ Gn 5.3 50 1 Cor 6.13

πάντες οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγσόμεθα⁶,
52 ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι·
 σαλπίζει γὰρ καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι καὶ
 ἡμεῖς ἀλλαγσόμεθα. **53** δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο
 ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι
 ἀθανασίαν.^{aa} **54** ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται
 ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν⁷,
 τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος,

Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος.^{bb}

55 ποῦ σου, θάνατε, τὸ νίκος;

ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον;^{8cc}

⁶ **51** {A} οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγσόμεθα B D² Ψ 048 075 0150 0243^c 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* syr^{p, h} cop^{sa, bo} eth geo² slav (Origen^{1/2}) (Adamantius) (Titus-Bostra) (mss^{acc.} to Didymus) Chrysostom (Cyril^{1/2}) Theodoret Theodore-Heraclia Acacius-Caesarea Greek mss^{acc.} to Jerome Ps-Jerome mss^{acc.} to Rufinus // οὐ κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δὲ ἀλλαγσόμεθα \mathfrak{P}^{46} A^c Adamantius^{mss} // κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δὲ ἀλλαγσόμεθα \aleph (A* οἱ for οὐ) C F G 0243* 33 1241 1739 it^{imp.} g arm geo¹ Origen^{gr1/2, lat} Didymus Cyril^{1/2}; Acacius-Caesarea^{acc.} to Jerome Jerome mss^{acc.} to Jerome and Augustine // ἀναστησόμεθα, οὐ πάντες δὲ ἀλλαγσόμεθα D* it^{ar, b, d, f, xi, (o)} vg Marcion^{acc.} to Adamantius^{lat}; Tertullian Ambrosiaster Hilary Gregory-Elvira Ambrose Rufinus Pelagius Augustine Quodvultdeus Speculum // κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγσόμεθα / 1443

⁷ **54** {B} ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν (\aleph^2 τὴν ἀθανασίαν) B C^{2vid} (C* illegible) D Ψ 075 0150 (33 τὴν ἀφθαρσίαν ... τὴν ἀθανασίαν) 81 104 263 424 436 459 (1241 ἐνδύσασθαι twice) 1319 1573 1739^c 1881 1962 (2127 ἀθανασίαν for ἀφθαρσίαν) 2464 Byz [K L P] *Lect* (l 1439 ἐνδύσασθαι twice) it^d syr^{p, h} geo² slav Origen^{gr, lat1/2} Athanasius Chrysostom; Jerome^{2/3} Augustine^{17/19} Cassiodorus // ὅταν δὲ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν \mathfrak{P}^{46} (\aleph^* 088 1912 τὴν ἀθανασίαν) 0121 0243 1175 1739* 1852 2200 it^{ar, b, o} vg cop^{sa, ms, bo} eth (Marcion^{acc.} to Eriphanius) Irenaeus^{lat} Origen^{lat1/2}; Ambrosiaster Hilary Gaudentius Pelagius Augustine^{1/19} // ὅταν δὲ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται τὴν ἀθανασίαν καὶ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀφθαρσίαν A vg^{mss} cop^{sa, ms} arm geo¹ Tertullian Ambrose Jerome^{1/3} Augustine^{1/19} // omit (by homoioteleuton?) F G 6 365 / 895* it^{f, g} cop^{bo, ms}

⁸ **55** {B} νίκος; ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; (\mathfrak{P}^{46} B 088 νεῖκος) \aleph^* C 1739*

^{aa} **53** P: Seg TOB // S: NJB ^{bb} **54** P: NIV ^{cc} **55** P: NIV

56 τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος.^{dd} **57** τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.^{ee} **58** Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν κυρίῳ.^{ff}

The Contribution for the Saints

16 Περὶ δὲ τῆς λογείας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὡσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. **2** κατὰ μίαν σαββάτου ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὃ τι ἐὰν εὐδοῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογεῖται γίνωνται. **3** ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε,^a δι' ἐπιστολῶν^b τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. **4** ἐὰν δὲ ἄξιον ἦ τοῦ κάμει πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύονται.^c

it^(ar), b vg (vg^{miss}) cop^{sa}, (bo) Marcion^{acc}, to Tertullian Irenaeus^{lat1/2} Origen^{lat1/4} Eusebius^{1/2}; Hege-
monius Ambrose Gaudentius (Jerome) Augustine^{17/63} (42/63) Fulgentius // νίκος; ποῦ
σου, ἄδη, τὸ κέντρον; 0121 0150 0243 33 81 1175 1241 1739^c 1912 2464 arm slav
Origen^{gr1/2}, lat1/2 Athanasius^{1/2} Cyril-Jerusalem Didymus^{dub} Cyril^{1/4} Proclus^{1/2} // νίκος;
ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος 1319 1962 2200 // κέντρον; ποῦ σου, θάνατε, τὸ νίκος
(D* νεῖκος) (D² omit θάνατε) F G 424^c it^d, f, g, o Irenaeus^{lat1/2} Origen^{gr1/2} Eusebius^{1/2};
(Tertullian) (Cyprian) Priscillian Chromatius Julian-Eclanum (Ambrosiaster) (Hilary)
(Augustine^{4/63}) // κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος; B² A^c Ψ 075 6 104 263 365 424*
436 459 1573 1852 (1881 omit τό) 2127 Byz [K L P] Lect syr^(p), h eth geo Origen^{gr1/2}
Ps-Gregory-Thaumaturgus Athanasius^{1/2} Ps-Athanasius Gregory-Nyssa Epiphanius
Chrysostom Proclus^{1/2} // κέντρον; A*

^{dd} 56 P: TOB ^{ee} 57 SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV ^{ff} 58 P: AD M // MS: Lu NJB

^a 16.3 NO C: TR WH RSV NRSV // ^b C: WH RSV NRSV ^c 4 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NJB REB NRSV

56 τὸ δὲ ... ἁμαρτία Ro 7.13 ἡ δὲ ... νόμος Ro 6.14 58 ὁ κόπος ... κυρίῳ 2 Chr 15.7; Re 14.13

16.1 Περὶ ... ἀγίους Ac 11.29; Ro 15.25-26; 2 Cor 8.9; Ga 2.10 2 κατὰ μίαν σαββάτου Ac 20.7

Plans for Travel

5 Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν Μακεδοῦν διέλθω· Μακεδοῦν γὰρ διέρχομαι, **6** πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὐδ' εἰὰν πορεύομαι. **7** οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς εἰὰν ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ.^d **8** ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς· **9** θύρα γάρ μοι ἀνέωγεν μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.^e

10 Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε, ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καγώ· **11** μὴ τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.^f

12 Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτόν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.^g

Final Request and Greetings

13 Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. **14** πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.^h

15 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς· **16** ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις καὶ παντὶ τῷ συνεργῶντι καὶ κοπιῶντι.ⁱ **17** χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ

^d7 P: TEV FC *9 NO P: M TOB // SP: WH / 11 NO P: TR AD M Lu NJB TOB REB // SP: WH NA

^e12 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV NJB REB NRSV * 14 NO P: M TOB // SP: WH

^f16 P: TEV Seg FC VP TOB

5 Μακεδοῦν γὰρ διέρχομαι Ac 19.21 **6** Ro 15.24; Tt 3.12 **7** εἰὰν ... ἐπιτρέψη Ac 18.21 **8** Ac 19.1, 10 τῆς πεντηκοστῆς Lv 23.15-21; Dt 16.9-11 **9** θύρα ... ἐνεργής Ac 19.8-10; 2 Cor 2.12; Col 4.3; Re 3.8 **10** Ἐὰν ... Τιμόθεος 1 Cor 4.17 τὸ γὰρ ... ἐργάζεται Pph 2.20 **11** μὴ ... ἐξουθενήσῃ 1 Tm 4.12 **12** Ἀπολλῶν Ac 18.24; 1 Cor 1.12; 3.5-6 **13** ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε Ps 31.24; Eph 6.10 **15** τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ 1 Cor 1.16 ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας Ro 16.5

Φορτουνάτου καὶ Ἀχαικοῦ, ὅτι τὸ ὑμέτερον ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν· **18** ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοιούτους.^κ

19 Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. **20** ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες! Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ.^μ

21 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου.^ν **22** εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον, ἤτω ἀνάθεμα.^ο Μαρανα θα.^π **23** ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ μεθ' ὑμῶν.^ρ **24** ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.¹

¹ **24** {B} Ἰησοῦ. B F 0121 0243 33 1881 2200 it^{b, f, g, r} vg^{miss} syr^p cop^{sa, bo}ms^s Ambrosiaster // Ἰησοῦ. ἀμῆν. Ⳳ A C D Ψ 0150 6 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1739^c (1739* omit Ἰησοῦ) 1852 1912 1962 2127 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, d, o} vg syr^{h, (pal)} cop^{bo} arm eth geo slav Chrysostom; Pelagius // Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ἀμῆν. l 592 // ἀμῆν. but omit ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ 075 (81 omit ἀμῆν, τοο) 1241 (l 597) l 598 l 895 l 1356 l 1977 // Ἰησοῦ. γενεθῆτω γενεθῆτω. G

^κ **18** NO P; TR // S; NIV ^ο **20** P; TEV FC // ^μ SP; WH // S; RSV NRSV ^π **21** P; TEV Seg FC NIV VP NJB REB ^ρ **22** P; TEV FC REB // ^ρ P; TEV FC NIV VP NJB TOB REB ^ρ **23** P; TEV FC NIV NJB TOB REB

18 ἐπιγινώσκετε ... τοιούτους Php 2.29; 1 Th 5.12 **19** Ἀκύλας καὶ Πρίσκα Ac 18.2, 18, 26; Ro 16.3 τῇ κατ' ... ἐκκλησίᾳ Ro 16.5 **20** Ἀσπάσασθε ... ἀγίῳ Ro 16.16; 2 Cor 13.12; 1 Pe 5.14 **21** Col 4.18; 2 Th 3.17 **22** εἴ ... ἀνάθεμα Ga 1.8, 9

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β

Salutation

1 Παιὸς ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος
θεοῦ καὶ Τιμῆος ὁ ἀδελφός· τῆ ἐκκλήσιᾳ τοῦ θεοῦ τῆ
οὐοῆ ἐν Κορίνθῳ σὺν τοῖς ἀγίοις πάντων τοῖς οὐοῖν ἐν
ὄλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ, **2** χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρός
ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ·

Paul's Thanksgiving after Affliction

3 Εὐλογητός ὁ θεός καὶ πατήρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ὁ πατήρ τῶν οἰκτιρῶν καὶ θεός πάσης παρα-
κλήσεως, **4** ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πᾶσιν τῇ ἁλίψει
ἡμῶν εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πᾶσιν
ὄλῃσι διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλοῦμεθα αὐτοῖς
ὑπὸ τοῦ θεοῦ. **5** ὅτι καθὼς περὶ σῶσαι τὰ παθητά
τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως οὕτως διὰ τοῦ Χριστοῦ περὶ
σῶσαι καὶ ἡμᾶς. **6** εἶτε δὲ θλιβόμεθα,
ὑπέρ τῆς ἡμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας· εἶτε παρα-
καλοῦμεθα, ὑπέρ τῆς ἡμῶν παρακλήσεως τῆς ἐνεργου-
μενης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων καὶ ἡλίσει
πᾶσιν. **7** καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπέρ ἡμῶν
εἰδότες, ὅτι ὡς κοινῶν ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως
καὶ τῆς παρακλήσεως·

6-7 {A} παρακλήσεως καὶ σωτηρίας· εἶτε παρακαλοῦμεθα, ὑπέρ τῆς ἡμῶν
παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων καὶ
ἡλίσει πᾶσιν. **7** καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπέρ ἡμῶν εἰδότες (39^{ab} 2127 omitt
ἀν ... παθημάτων vs. **7** by homoioteleuton) **8** A C P P Φ 0121 0243 (6 αὐτοῦ for
αὐτῶν) 104 256^{vid} 365 436 459 (1319 ἡμῶν εἰδότες) 1573 1739 1881 (1962 εἶτε δέ)

1 P: RSV TEV EC NIV NRSV II 6: RSV TEV NIV L^a REB NRSV 2 P: TR WH AD NA M Seg
NJB REB 7 NO P: TR WH AD M TOB // MS: Seg

1 Παιὸς ... θεοῦ 1 Cor 1:1 2 Ro 1:7; 1 Cor 1:3 3 Εὐλογητός ... Χριστοῦ Eph 1:3; 1 Pe 1:3
θεός πάσης παρακλήσεως Ro 15:5 Ps 34:19; 94:19 6 2 Cor 4:15, 17

8 Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ὑπὲρ δυνάμιν ἐβαρῆθημεν ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν· **9** ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχῆκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς· **10** ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου² ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύσεται³, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν [ὅτι] καὶ ἔτι⁴ ῥύσεται, **11** συν-

2464 (I 596 εἴτε δέ) (I 884 αὐτοῦ for αὐτῶν and ἡμῶν εἰδότες) itⁿ. (o) vg^{cl}, ww, st (sy^p) cop^{sa, bo} (arm) (eth) Ambrosiaster Jerome^{vid} // παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν καὶ ἡ ἐλπίς ὑμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας εἰδότες B (33 ἐλπίς ἡμῶν ... εἴτε οὖν ... ἡμῶν παρακλήσεως) // παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν καὶ ἡ ἐλπίς ὑμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν εἰδότες 81 263 (1175 ἐλπίς ὑμῶν and ὑπὲρ ἡμῶν) 2200 Eusebius // παρακλήσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας εἰδότες D (F G) (075 σωτηρίας καὶ παρακλήσεως and omit second καὶ σωτηρίας) (0150 omit εἰδότες) 0209 424 1241 1852 (1912 ὑπὲρ ἡμῶν and transposes εἴτε ... παρακλήσεως without καὶ σωτηρίας to the end of verse 7) Byz [(K omit αὐτῶν) L] Lect (with minor variants) it^{ar, b, d, f, g} (sy^{rh}) geo slav Chrysostom

² **10** {B} τηλικούτου θανάτου **Ν** A B C D F G Ψ 075 0121 0150 0209^{vid} 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739^{int} 1881 1912 1962 2127 2464 Byz [K L P] Lect (it^{gxt}) cop^{sa, bo} arm eth geo slav Clement Basil Didymus Chrysostom^{1/2} // τηλικούτων θανάτων **Φ**⁴⁶ 1739^v τ (1852 θανάτου [sic]) 2200 it^{d, (r)} sy^{p, b} Origen^{gr, lat} Basil^{ms} Chrysostom^{1/2} Theodoret^{lem}; Ambrosiaster Jerome Augustine // tantis periculis it^{ar, b, fxt, (f v r), (g v r), o} vg Pelagius

³ **10** {B} καὶ ῥύσεται **Φ**⁴⁶ **Ν** B C P 075 0150 0209^{vid} 33 81 256 365 1175 1319 1573 1962^{vid} 2127 / 598 it^{g, o} vg^{ww, st} cop^{sa, bo} arm geo¹ Origen^{lat} Athanasius; Augustine // καὶ ῥύεται D² F G 0121 0243 6 104 263 424 436 459 1241 1739 1852 1881 1912 2200 2464 Byz [K L] Lect it^f vg^{cl} geo² slav Origen^{gr} Basil Didymus Chrysostom^{1/2}; Jerome // omit A D* Ψ it^{ar, b, d} vg^{ms} sy^p eth Chrysostom^{1/2}; Ambrosiaster Pelagius

⁴ **10** {C} ὅτι καὶ ἔτι **Ν** A C D² Ψ 075 0150 33 81 256^{vid} 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1912 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{f, (o)} vg (sy^p) cop^{sa, bo} arm geo slav Origen^{lat} Basil Chrysostom^{2/3}; Augustine // καὶ ἔτι **Φ**⁴⁶ B D* 0121 0243 1739 1881 (Didymus) // καὶ ὅτι F G it^g (eth) // ὅτι καὶ D¹ 6 104 1852 it^{ar, b, d} vg^{ms} sy^{rh} Origen^{gr} Chrysostom^{1/3}; Ambrosiaster Jerome Pelagius

υπουργούντων και ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν^{5,ε}.

The Postponement of Paul's Visit

12 Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀπλότητι⁶ καὶ εἰλικρινείᾳ τοῦ θεοῦ, [καὶ] οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ, ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. **13** οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι ἔως τέλους ἐπιγνώσεσθε, **14** καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου [ἡμῶν]⁷ Ἰησοῦ!

15 Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρότερον πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἵνα δευτέραν χάριν⁸ σχῆτε, **16** καὶ δι' ὑμῶν

⁵ **11** {B} ἡμῶν Φ^{46c} \aleph A C D* G Ψ 075 0121 0243 6^{vid} 33 81 104 256 263 365 436 459 1175 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 2464 Byz^m [K L P] / 597 / 598 / 751 / 883 / 884 / 1021 / 1356 / 1441 I^{AD} it^{ar, b, d, f, g, r} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm geo¹ Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius // ὑμῶν Φ^{46*} B D² F 0150 424 1241 1912 Byz^m [K L P] Lect it^o vg^{ms} geo² Severian

⁶ **12** {B} ἀπλότητι \aleph^2 D F G 075 6 104 263 424* 436 459 1241 1319^c (1319* illegible) 1852 1912 Byz [L] Lect it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} geo² slav Chrysostom; Ambrosiaster Jerome^{1/2} Pelagius // ἀγιότητι Φ^{46} \aleph^* A B C K P Ψ 0121 0150 0243 33 81 256 365 424^c 1175 1573 1739 1881 1962 2127 2200 2464 / 596 it^r cop^{sa, bo} arm geo¹ Clement Origen Didymus; Jerome^{1/2}

⁷ **14** {C} τοῦ κυρίου ἡμῶν \aleph B F G P 0150 0121 0243 6 33 81 104 256 263 365 436 459 1175 1319 1573 1739 1881 1962 2127 2200 2464 / 422 / 592 / 596 it^{ar, b, f, g, o, r} vg syr^{p, h} with* cop^{sa, bo} arm eth geo² slav Chrysostom; Pelagius Augustine // τοῦ κυρίου Φ^{46vid} A C D Ψ 075 424 1241 1852 1912 Byz [K L] Lect it^d geo¹ Severian; Ambrosiaster

⁸ **15** {B} χάριν \aleph^* A C D F G Ψ 075 0150 0243 6 33 424 1241 1739 1881 1962 2127 2200 Byz [K] Lect it^{ar, b, d, f, g, o, r} vg syr^{p, h} cop^{sa} arm eth Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius // χαράν \aleph^2 B L P 81 104 256 263 365 436 459 1175 1319 1573 1852 1912 2464 / 596 cop^{bo} geo slav Theodoret^{lem}

^ε **11** P: TR WH AD M RSV Seg NRSV // MS: NJB / **14** NO P: TR AD TOB

12 τὸ μαρτύριον ... ἡμῶν He 13.18 ἐν ἀπλότητι ... θεοῦ 2 Cor 2.17 οὐκ .. σαρκικῇ 1 Cor 1.17 **14** καύχημα ὑμῶν ἐσμεν 2 Cor 5.12 ἐν ... Ἰησοῦ Php 2.16 **16** Ac 19.21; 1 Cor 16.5, 6

διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. **17** τοῦτο οὖν βουλόμενος μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρία ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ἢ παρ' ἐμοὶ τὸ Ναὶ ναὶ καὶ τὸ Οὐ οὐ;* **18** πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἔστιν Ναὶ καὶ Οὐ. **19** ὁ τοῦ θεοῦ γὰρ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο Ναὶ καὶ Οὐ ἀλλὰ Ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. **20** ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ Ναί· διὸ καὶ δι' αὐτοῦ τὸ Ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. **21** ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός, **22** ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.^h

23 Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον. **24** οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως ἀλλὰ συνεργοὶ ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἐστήκατε.ⁱ **2** ἔκρινα γὰρ¹ ἐμαυτῷ τοῦτο τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. **2** εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; **3** καὶ ἔγραψα τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστίν. **4** ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων,

ⁱ I {C} γάρ Ɔ⁴⁶ B 0223 0243 33 1175 1739 1881 1962 2200 it^r syr^h. pal cop^{samss}, bo Cassian // δέ 8 A C D¹ F G Ψ 075^{supp} 081 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1912 2127 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^p arm slav Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius // τε D* // omit cop^{sams, bojms}

* 17 P; NIV ^h 22 NO P; TOB // SP; WH ²⁴ SP; NA // P; AD TEV Seg FC VP Lu NJB TOB

17 ἃ ... βουλεύομαι 2 Cor 5.16 19 δι' ἐμοῦ ... Τιμοθέου Ac 18.5 20 δι' αὐτοῦ ... ἡμῶν Re 3.14 21 χρίσας ἡμᾶς θεός 1 Jn 2.27 22 ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς Eph 1.13; 4.30 δοὺς ... ἡμῶν Ro 8.16; 2 Cor 5.5; Eph 1.14 23 Ἐγὼ ... ψυχὴν Ro 1.9; 2 Cor 11.31; Php 1.8; 1 Th 2.5, 10 24 οὐχ ... πίστεως 1 Pe 5.3

2.1 τὸ μὴ ... ἐλθεῖν 1 Cor 4.21; 2 Cor 12.21 4 ἐκ ... δακρύων Ac 20.31

οὐχ ἵνα λυπηθῆτε ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἦν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.^a

Forgiveness for the Offender

5 Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμέ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς. **6** ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, **7** ὥστε τοῦναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μὴ πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπη καταποθῆ ὁ τοιοῦτος. **8** διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην· **9** εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ² εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. **10** ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καγῶ· καὶ γὰρ ἐγὼ ὁ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, **11** ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.^b

Paul's Anxiety and Relief

12 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ θύρας μοι ἀνεωγμένης ἐν κυρίῳ, **13** οὐκ ἔσχηκα ἀνεσιν τῷ πνεύματί μου τῷ μὴ εὔρεϊν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν.^c

14 Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ· **15** ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυ-

² **9** [A] εἰ **8** C D F G Ψ 075^{supp} 081 0150 0243 6 81 104 256 263 365 424 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}. d. f. g. o. r vg syr^p. h. pal cop^{bo} arm eth geo slav Chrysostom; Ambrosiaster Pacian Pelagius Augustine Speculum // ἡ A B 33 / 1154 (it^b) (Tertullian) // omit **9**⁴⁶ 436

^a **4** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NJB REB NRSV ^b **11** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg REB NRSV ^c **13** NO P: TR WH AD M NJB TOB REB // S: TEV Seg FC VP

5 1 Cor 5.1 **9** εἰ ... ὑπήκοοί ἐστε 2 Cor 7.15; 10.6 **11** ἵνα ... Σατανᾶ Lk 22.31 **12** θύρας ... κυρίῳ Ac 14.27; 1 Cor 16.9; Col 4.3; Re 3.8 **13** ἀποταξάμενος ... Μακεδονίαν Ac 20.1 **15** τοῖς σωζομένοις ... ἀπολλυμένοις 1 Cor 1.18

μένους, **16** οἷς μὲν ὁσμή ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμή ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; **17** οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ³ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατέναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.^d

Ministers of the New Covenant

3 Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συμιστάνειν; ἢ μὴ χρήζομεν ὡς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν; **2** ἢ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν¹, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, **3** φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακοινηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξίν λιθίναις ἀλλ' ἐν πλαξίν καρδίαις σαρκίνας^{2, a}.

³ **17** [B] πολλοίς A B C Ψ 075^{supp} 0150 0243 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2464 Byz [K P] / 422 / 592 / 884 it^{ar}. b. d. f. (g v r). o vg cop^{sa}. bo eth geo slav Irenaeus^{gr. lat} Basil Didymus Severian; Ambrosiaster Jerome Pelagius // λοιποὶ Φ⁴⁶ D F G L 6 2200 Lect it^{ext} syr^p. h arm Chrysostom Theodoret^{lem}

¹ **2** [A] ἡμῶν Φ⁴⁶ A B C D F G Ψ 075^{supp} 0150 0243 6 81 104 256 263 365 424 459 1241 1319 1573 1739 1852 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}. b. d. f. g. o vg syr^p. h cop^{sa}. bo arm eth geo slav Chrysostom Cyril; Ambrosiaster Jerome Pelagius // ὑμῶν Σ 33 436 1175 1881 1912 / 593 / 1441

² **3** [A] πλαξίν καρδίαις σαρκίνας Σ A B C D G 075^{supp} 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 459 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2464 Byz [K L P] Lect (syr^h) Origen Eusebius^{ms} Didymus (Macarius/Symeon) (Severian) // πλαξίν καρδίαις σαρκίνας F Ψ (436 σαρκίνης) 1175 it^{ar}. b. d. f. g. o vg (syr^p. pal) (cop^{sa}. bo) arm (eth) geo (slav) Marcion^{acc} to Adamantius Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Eusebius Chrysostom Marcus-Eremita Cyril Theodoret^{lem}; Ambrosiaster Hilary Ambrose Optatus Jerome Pelagius Augustine Ps-Vigilius // πλαξίν σαρκίνας 0243 1739 2200 / 147 / 593 / 1154 / 1178

^d **17** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV Seg NIV NJB NRSV

^a **3.3** NO P: TR TOB

16 οἷς μὲν ... ζωὴν Lk 2.34 πρὸς ... ἱκανός 2 Cor 3.5-6 **17** ἐξ ... λαλοῦμεν 2 Cor 1.12; 1 Pe 4.11

3.1 Ἀρχόμεθα ... συμιστάνειν 2 Cor 5.12 συστατικῶν ... ὑμῶν Ac 18.27; Ro 16.1 **2** 1 Cor 9.2 **3** πλαξίν λιθίνας Ex 24.12; 31.18; 34.1; Dt 9.10, 11 πλαξίν καρδίαις σαρκίνας Pr 3.3; 7.3; Jr 31.33; Eze 11.19; 36.26

4 Πεποιθήσιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν. 5 οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν λογίσασθαι τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, 6 ὃς καὶ ἰκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.^b

7 Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτεινῆσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, 8 πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; 9 εἰ γὰρ τῇ διακονίᾳ³ τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῶ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης δόξῃ. 10 καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. 11 εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.^c

12 Ἐχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα 13 καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀτεινῆσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. 14 ἀλλὰ ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει,^d μὴ ἀνακαλυπτόμενον^e ὅτι ἐν Χριστῷ κατ-

³ 9 [B] τῇ διακονίᾳ⁴⁶ ⲛ A C D* F G Ψ 0243 6 33 104 436 459 1175 1739 2200 / 596 it^b. d. g. o vg^{ms} syr^p. h cop^{sa} eth Origen^{gr}. lat Cyril²⁵; Ambrosiaster Cassiodorus Sedulius-Scottus // διακονια (nominative or dative) 81 2464 / 147 / 422 / 883 / 921 arm // ἡ διακονία B D² 075 0150 256 263 365 424 1241 1573 1852 1881 1912 1962 2127 Byz [K L P] Lect it^{tr}. f vg cop^{bo} geo slav Macarius/Symeon Chrysostom Cyril^{3/5} Hege- monius^{lat}; Pelagius Augustine

^b 6 NO P: TR AD NJB TOB // SP: WH NA // S: NIV ^c 11 NO P: TR AD TOB // SP: WH ^d 14 NO C: WH RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV? // as text: Seg^{ms} NJB^{ms} // ^e C: TR WH RSV TEV Seg FC NIV Lu NJB TOB REB NRSV? // as text: Seg^{ms} NJB^{ms}

5 2 Cor 2.16 6 καινῆς διαθήκης Ex 24.8; Jr 31.31; 32.40; 1 Cor 11.25; He 8.8-13 τὸ γὰρ ... ζωοποιεῖ Jn 6.63; Ro 7.6 7 μὴ ... καταργουμένην Ex 34.29-30 9 τῇ διακονίᾳ τῆς κατακρίσεως Dt 27.26 ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης Ro 1.17; 3.21 10 τὸ δεδοξασμένον Ex 34.29-30 13 Μωϋσῆς... αὐτοῦ Ex 34.33, 35 14 ἐπωρώθη ... αὐτῶν Ro 11.25

αργείται· **15** ἀλλ' ἕως σήμερον ἡνίκα ἂν ἀναγινώσκηται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κείται· **16** ἡνίκα δὲ ἐὰν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρείται τὸ κάλυμμα. **17** ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὐδὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐλευθερία. **18** ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.^f

Treasure in Earthen Vessels

4 Διὰ τοῦτο, ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν **2** ἀλλὰ ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνῃς, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συμιστάνοντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. **3** εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶν κεκαλυμμένον, **4** ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ.^a **5** οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ἡμῶν διὰ Ἰησοῦν¹. **6** ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν, Ἐκ σκότους φῶς

¹ **5** [B] Ἰησοῦν A^{*vid} B D F G H Ψ 075 0150 0209 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 (1241 Χριστόν for Ἰησοῦν) 1319 1573 1912 1962 2127 (2200 Ἰησοῦν Χριστόν) Byz [K L P] Lect it^{ar, o} syr^{p, h, pal} (eth) Cyril-Jerusalem Gregory-Nyssa (Didymus^{1/2}) Chrysostom^{1/2, (1/2)} Cyril^{1/4}; Ambrosiaster (Jerome) Sedulius-Scottus // Ἰησοῦ Φ⁴⁶ Ν* A^c C 0243 33 1739 1881 it^{d, f, g, r} vg cop^{sa, bo} geo² slav Marcion^{acc} to Eriphanus; Pelagius Augustine^{3/4} // Χριστοῦ Ν¹ 2464 vg^{ms} cop^{bo} arm geo¹ Didymus^{1/2} Cyril^{1/4} // Ἰησοῦ Χριστοῦ 0186 1852 it^b vg^{mss} cop^{bo} Cyril^{2/4}; Augustine^{1/4}

^f **18** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV VP NJB NRSV

^a **4.4** SP: NA

16 Ex 34.34; Ro 11.23, 26 **17** οὐ ... ἐλευθερία Jn 7.39; 8.32, 36; Ro 8.2; Ga 5.1, 13 **18** τὴν δόξαν κυρίου Ex 16.7; 24.17

4.1 ἔχοντες ... ταύτην 2 Cor 3.6 **2** μὴ ... θεοῦ 2 Cor 2.17; 1 Th 2.5 **3** 1 Cor 1.18 **4** ὁ θεός ... τούτου Eph 2.2 ὅς ... θεοῦ Col 1.15; He 1.3 **5** 2 Cor 1.24 **6** Ἐκ ... λάμψει Gn 1.3; Is 9.2

λάμπει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ [Ἰησοῦ] Χριστοῦ.^b

7 Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἧ τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν· 8 ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, 9 διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι, 10 πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. 11 αἰεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.^c 12 ὥστε ὁ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.^d 13 ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, 14 εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν² καὶ ἡμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. 15 τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.^e

Living by Faith

16 Διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἡμῶν ἀνακαινοῦται

² 14 {B} τὸν κύριον Ἰησοῦν² N C D F G Ψ 075 0150 6 81 256 263 365 424 1175^e 1241 1319 1573 1852 1881 (1962 omit τόν) 2127 2464 Byz [K L P] Lect (l 884^{1/2} omit Ἰησοῦν) it^{b, d, f, g, o} vg^{mss} (sy^{p, h} with *) cop^{bo} eth geo² slav Chrysostom^{1/2}; Ambrosiaster Ambrose // τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν 436 (it^{ar}) // τὸν κύριον Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν 104 459 geo¹ // τὸν Ἰησοῦν P⁴⁶ B (0243 33 1175* 1739 1912 2200 l 596 omit τόν) it^r vg cop^{sa, bo} arm (Chrysostom^{1/2}); Tertullian Pelagius

^b 6 NO P: TOB // S: VP Lu NJB * 11 P: Seg ^d 12 SP: NA // P: M RSV TEV FC NIV VP NJB REB NRSV ^e 15 NO P: TR AD M // SP: WH // P: RSV NIV VP Lu NJB REB NRSV

6 ὃς ... Χριστοῦ 2 Cor 3.18 7 Ἐχομεν .. σκεύεσιν 2 Cor 5.1 8 ἐν παντὶ θλιβόμενοι 2 Cor 1.8; 7.5 11 αἰεὶ ... Ἰησοῦν Ro 8.36; 1 Cor 15.31 13 Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα Ps 116.10 14 Ro 8.11; 1 Cor 6.14; 15.15, 20 15 τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς 2 Cor 1.3-6 16 ὁ ἔσω .. ἀνακαινοῦται Eph 3.16

ἡμέρα καὶ ἡμέρα. **17** τὸ γὰρ παραντίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρους δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, **18** μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.^f

5 Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομῆν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. **2** καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, **3** εἶ γε καὶ ἐκδυσάμενοι¹ οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα. **4** καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. **5** ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο θεός, ὁ δούς ἡμῖν τὸν ἀραβῶνα τοῦ πνεύματος.^g

6 Θαρροῦντες οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου· **7** διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους· **8** θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημηῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημηῆσαι πρὸς τὸν κύριον.^h **9** διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. **10** τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον.^c

¹ **3** {C} ἐκδυσάμενοι D^{*,c} it^{ar,d,f,v,r,g,o} geo¹ Marcion^{acc} to Tertullian Macarius/Symeon; Tertullian Ambrosiaster^{1/2} mss^{acc} to Ambrosiaster Ambrose Pelagius Augustine^{1/7} Speculum // ἐκλυσάμενοι F G // ἐνδυσάμενοι P⁴⁶ B C D² Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^b, it^{xi}, r vg syr^h, h, pal cop^{sa, bo} arm eth geo² slav Clement Didymus Chrysostom Cyril; Ambrosiaster^{1/2} Jerome Augustine^{6/7}

^f **18** NO P: TR WH AD REB // S: NIV Lu

^g **5.5** NO P: TR AD Lu TOB // SP: WH NA ^h **8** P: TR ^c **10** NO P: TR AD // P: WH NA M RSV NRSV

17 Ro 8.17-18 **18** μὴ σκοποῦντων ... τὰ μὴ βλεπόμενα Col 1.16; He 11.1, 3

5.1 ἡ ἐπίγειος ... σκήνους Job 4.19; 2 Cor 4.7 **2** Ro 8.23 **4** ἐπενδύσασθαι ... ζωῆς 1 Cor 15.53-54 **5** ὁ δούς ... πνεύματος Ro 8.16, 23; 2 Cor 1.22; Eph 1.13 **6** ἐνδημοῦντες ... κυρίου He 11.13-16 **7** 1 Cor 13.12 **8** εὐδοκοῦμεν ... κύριον Php 1.23 **9** Col 1.10; 1 Th 4.1 **10** Ec 12.14; Ac 17.31; Ro 2.16; 14.10

The Ministry of Reconciliation

11 Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώπους πείθομεν, θεῶ δὲ πεφανερῶμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. **12** οὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ. **13** εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῶ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.^d **14** ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· **15** καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.^e

16 Ὡστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. **17** ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινῇ κτίσει· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινά^{2·f} **18** τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς, **19** ὡς ὅτι θεὸς ἦν^g ἐν Χριστῷ^h κόσμον καταλλάσ-

² **17** [A] καινά^{ϕ46} **8** B C D* F G 048 0243 424^c 1175 1739 1962 it^d, f, g, r vg^{ww}, st syr^(p), pal cop^{sa}, bo geo¹ Clement Athanasius^{ms} Cyril^{4/15}; Ambrosiaster Hilary Ambrose^{1/3} Jerome^{1/8} Pelagius Augustine^{13/21} Quodvultdeus // καινά τὰ πάντα D² Ψ 0150 104 263 424* 436 459 1852 2464 Byz^{pt} [K L P] Lect^{pt}, AD (l 895 omit τά) vg^{ms} syr^h arm eth Marcion^{acc} to Tertullian (Origen^{gr}) Ps-Athanasius Ps-Ignatius Apostolic Constitutions Didymus^{dub} Chrysostom^{2/5} Hesychius^{lat}; Ambrose^{1/3} Chromatius Augustine^{1/21} // τὰ πάντα καινά 075 6 33 81 256 365 1241 1319 1573 1881 1912 2127 2200 Byz^{pt} Lect^{pt} it^{sr}, b, o vg^{cl} geo² slav Origen^{lat} Adamantius Athanasius Gregory-Nyssa Chrysostom^{3/5} Theodore Cyril^{11/15} Proclus Hesychius^{gr} Theodoret John-Damascus; Priscillian Ambrose^{1/3} Gaudentius Jerome^{7/8} Faustus-Milevis Augustine^{7/21} Arnobius Salvian Sedulius-Scottus

^d **13** P: M * **15** NO P: TR AD M Seg VP TOB REB // SP: WH NA / **17** P: VP REB * **19** C: RSV TEV FC NIV VP TOB REB^{ms} (NRSV) // NO C: RSV^{ms} TEV^{ms} FC^{ms} NRSV^{ms} || ^e C: RSV TEV FC NIV VP TOB REB^{ms} (NRSV) // NO C: RSV^{ms} TEV^{ms} FC^{ms} NRSV^{ms}

11 ἐλπίζω ... πεφανερῶσθαι 2 Cor 4.2 **12** οὐ ... συνιστάνομεν ὑμῖν 2 Cor 3.1 ἀφορμὴν ... ἡμῶν 2 Cor 1.14 **15** ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν 1 Tm 2.6 οἱ ζῶντες ... ἐγερθέντι Ro 14.7-8 **17** εἰ ... κτίσις Ro 8.1, 10; Ga 6.15 τὰ ἀρχαῖα ... καινά Is 43.18; Re 21.5 **18** τοῦ θεοῦ ... Χριστοῦ Ro 5.10 **19** θεὸς ... ἑαυτῷ Ro 3.24-25; Col 1.19-20

ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν· **13** τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὡς τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.^m

The Temple of the Living God

14 Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχή δικαιοσύνης καὶ ἀνομία ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; **15** τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελιάρ, ἢ τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; **16** τίς δὲ συγκατάθεσις ναῶ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμεν¹ ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι

**Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω
καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς
καὶ αὐτοὶ ἔσονται μου λαός.**

17 διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν
καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος,
καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε·
κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς

18 καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα
καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας,
λέγει κύριος παντοκράτωρ.ⁿ

7 ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρῶς μὲν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.^a

¹ **16** [B] ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμεν B D* L P (6) 33 81 (104) 256 365 424^c 436 459 1175 1319 1573^c 1881 1912 1962 (2127) 2464 it^d syr^{pal} cop^{sm, bo} eth Origen^{gr} Didymus^{dub}; Augustine^{1/5} // ἡμεῖς γὰρ ναοὶ θεοῦ ἐσμεν N* 0243 1739 geo¹ (Clement) Cyril; Augustine^{1/5} // ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε (see 1 Cor 3.16) P⁴⁶ (N² 1241 ἐστε θεοῦ) C D² F G Ψ 075 0150 (0209 1852 ἐστε after γάρ) 263 424* 1573* 2200 Byz [K] Lect^{1/2} (Lect^{1/2} omit γάρ at beginning of lesson; l 422^{1/2} ἐστε after γάρ; l 921^{1/2} l 1159^{1/2} θεοῦ ζῶντος) it^{ar, b, f, g, o, s} vg syr^{(p), h} arm (geo²) slav Origen^{lat} (Marcellus) Basil Chrysostom Hesychius; Tertullian Ambrosiaster Lucifer Niceta Jerome Pelagius (Augustine^{1/5})

^m 13 NO P: TR AD M // SP: WH // P: RSV Seg Lu NJB ⁿ 18 P: AD Seg NJB TOB

^a 7.1 SP: WH // P: TR AD NA M Lu NJB

13 ὡς τέκνοις λέγω 1 Cor 4.14 **14** Μὴ... ἀπίστοις Eph 5.7, 11 **16** ἡμεῖς... ἐσμεν 1 Cor 3.16; 6.19 Ἐνοικήσω... λαός Lv 26.12; Jr 32.38; Eze 37.27 **17** Is 52.11; Eze 20.34, 41; Re 18.4 **18** 2 Sm 7.8, 14; Is 43.6; Jr 31.9 κύριος παντοκράτωρ Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 4.8; 11.17; 15.3; 21.22

Paul's Joy at the Church's Repentance

2 Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλευοεκτήσαμεν. 3 πρὸς κατάκρισιν οὐ λέγω· προεῖρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἔστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.^b 4 πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.^c

5 Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἢ σὰρξ ἡμῶν ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. 6 ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου, 7 οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ἣ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὄδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ ὥστε με μᾶλλον χαρῆσαι.^d 8 ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι· εἰ καὶ μετεμελόμην, βλέπω [γὰρ]^e ὅτι ἡ ἐπιστολή ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὤραν ἐλύπησεν ὑμᾶς, 9 νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. 10 ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. 11 ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι πόσῃν κατειργάσατο ὑμῖν σπουδῆν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθη-

¹ 8 [C] βλέπω γάρ NS C D¹ F G Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^f.^e syr^p.^h cop^{bo} arm geo slav Basil Chrysostom // βλέπω P^{46c} B D* it^{ar}. b. d. o. p Ambrosiaster Augustine // βλέπων P^{46*} vg Pelagius

^b 3 P: TOB 4 NO P: TR AD M Seg TOB // SP: WH // S: Lu NJB ^d 7 SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB

2 οὐδένα ἐπλευοεκτήσαμεν 2 Cor 12.17 3 ἐν ... καρδίαις ... ἔστε 2 Cor 6.11-12; Php 1.7 5 ἐλθόντων ... Μακεδονίαν Ac 20.1-2; 2 Cor 2.13 6 ὁ παρακαλῶν ... θεός Is 49.13; 2 Cor 1.3-4 8 2 Cor 2.4 10 ἡ δὲ ... κατεργάζεται Sir 38.18; Mt 27.3-5; He 12.17

σιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν.^ε ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι τῷ πράγματι.^δ **12** ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἔνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος οὐδὲ ἔνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος ἀλλ' ἔνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.^ς **13** διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα.^h

Ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει ἡμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαιται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν.^δ **14** ὅτι εἶ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατησχύνθη, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλάλησαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη. **15** καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστὶν ἀναμιμησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. **16** χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.^δ

Liberal Giving

8 Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας, **2** ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἢ περισσειᾷ τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς ἀπλότητος αὐτῶν.^δ **3** ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ παρὰ δύναμιν,^α αὐθαίρετοι^β **4** μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, **5** καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος θεοῦ^ε **6** εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προεινήρξατο οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.^δ **7** ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ

^ε 11 P: TOB // ^δ P: TEV Seg FC ^ε 12 P: TOB ^h 13 NO P: TR Seg TOB // SP: WH NA ^δ 16 P: WH AD M // MS: Seg NJB

^α 8.3 NO C: TR VP Lu NJB NRSV // ^β C: TR AD RSV VP Lu NJB TOB NRSV ^ε 5 S: Seg ^δ 6 SP: NA // P: M Lu

15 τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν 2 Cor 2.9

8.1-4 Ro 15.26

4 τῆς διακονίας... ἁγίους Ac 11.29; 2 Cor 9.1

7 ἐν παντὶ ... γνώσει 1 Cor 1.5

σπουδῆ καὶ τῇ ἐξ ἡμῶν ἐν ὑμῖν¹ ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.^ε

8 Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω ἀλλὰ διὰ τῆς ἐτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων·

9 γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς² ἐπτώχευσεν πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.^ζ **10** καὶ γνώμη ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι·

11 νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.

12 εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχη εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.^ς **13** οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος·

14 ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, **15** καθὼς γέγραπται,

Ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλέονασεν,

καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἠλαττόνησεν.^η

¹ 7 {C} ἡμῶν ἐν ὑμῖν Φ^{46} B 0243 6 104 424 436 459 1175 1739 1881 1912 1962 2200 / 592 / 596 it^e.^{ρν}id syr^p cop^{sa, bo} arm geo slav Origen^{lat}; Ambrosiaster Augustine // ὑμῶν ἐν ἡμῖν \aleph C D F G Ψ 075 0150 (33 εἰς ἡμᾶς) 81 256 365 1241 1319 1573 1852 2127 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^h eth (Chrysostom); Pelagius // ὑμῶν ἐν ὑμῖν 2464 / 170 / 593 / 1154 // ἡμῶν ἐν ἡμῖν 263

² 9 {B} ὑμᾶς Φ^{46} \aleph B D F G Ψ 048 075 0150 0243 33 81 104 256 365 424 436 459 1175 1241 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, o, r, p} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Amphilochius Didymus^{1/5} Cyril^{2/6}; Ambrosiaster Ambrose^{3/5} Niceta Pelagius Augustine^{4/19} Varimadum // ἡμᾶς C K 6 263 1319 1962 / 59 / 156 / 165 / 422 / 592 / 617 / 884 / 1441 Origen Marcellus Eusebius Basil Gregory-Nyssa Didymus^{4/5} Chrysostom Marcus-Eremita Cyril^{4/6} Theodotus-Ancyra Theodoret; Ambrose^{2/5} Jerome Maximinus Augustine^{15/19} Quodvultdeus Facundus Fulgentius

^ε 7 NO P: TR AD NA M Seg Lu NJB TOB REB // SP: WH / 9 P: TEV FC NIV VP REB # 12 P: TEV FC NIV VP # 15 NO P: TR TOB // SP: WH // P: AD NA M RSV Lu REB NRSV

7 ἐν ταύτῃ ... περισσεύητε 1 Cor 16.1-2 9 γινώσκετε ... ὢν Mt 8.20; Php 2.6-7 12 Pr 3.27-28; Mk 12.43 14 ἐν ... ὑστέρημα 2 Cor 9.12 15 Ὁ τὸ ... ἠλαττόνησεν Ex 16.18

Titus and His Companions

16 Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ δόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, **17** ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξῆλθεν πρὸς ὑμᾶς.¹ **18** συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν οὐ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, **19** οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένη ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν [αὐτοῦ]³ τοῦ κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν,^k **20** στελλόμενοι τοῦτο, μὴ τις ἡμᾶς μωμήσῃται ἐν τῇ ἀδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένη ὑφ' ἡμῶν. **21** προνοοῦμεν γὰρ καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.^l **22** συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλακίς σπουδαῖον ὄντα, ἡνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς. **23** εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. **24** τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν εἰς αὐτοὺς ἐνδεικνύμενοι εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.^m

The Offering for the Saints

9 Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσὸν μοί ἐστὶν τὸ γράφειν ὑμῖν. **2** οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν,

³ **19** [C] αὐτοῦ **8** D¹ Ψ 075 0150 6 424* 1241 1852 1881* 1912 Byz [K] *Lect* syr^h,^h geo Chrysostom // αὐτὴν P 0243 263 424^c 1739 1881^c 2200 / 1154 vg^{mss} // omit B C D* F G L 81 104 256 365 436 459 1175 1573 1962 2127 2464 / 596 it^{sr}, b, d, f, g, o, p vg cop^{sa}, bo arm eth slav Ambrosiaster Augustine Pelagius

¹ **17** P: VP ^k **19** P: TEV FC ^l **21** P: TEV FC NIV VP REB ^m **24** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NIV Lu NJB REB NRSV

21 Pr 3.4 LXX **24** ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν 2 Cor 7.14

9.1 τῆς διακονίας ... ἁγίους 2 Cor 8.4, 20

ὅτι Ἀχαΐα παρεσκευάσται ἀπὸ πέρυσι, καὶ τὸ ἡμῶν ζῆλος ἠρέθισεν τοὺς πλείονας. **3** ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ἡμῶν κενωθῆ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον παρεσκευασμένοι ἦτε, **4** μὴ πως ἐὰν ἔλθωσιν σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ἡμᾶς ἀπαρασκευάστους καταισχυρθώμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγω¹ ἡμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτη². **5** ἀναγκαῖον οὖν ἠγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ἡμᾶς καὶ προκαταρτίσωσιν τὴν προεπηγγελμένην εὐλογίαν ἡμῶν,^a ταύτην^b ἐτοίμην εἶναι οὕτως ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν.^c

6 Τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.^d **7** ἕκαστος καθὼς προήρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. **8** δυνατεῖ δὲ ὁ θεός πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ἡμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, **9** καθὼς γέγραπται,

Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν,

ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.^e

10 ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπόρον τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρώσιν χορηγήσει καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ἡμῶν καὶ αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν. **11** ἐν

¹ **4** [B] λέγω Φ^{46} C* D F G 048 0150 / 591 / 884 it^{ar, d, g, o, p} vg^{ms} cop^{sa} Ambrosiaster Augustine // λέγωμεν \aleph B C² Ψ 0209 0243 6 33 81 256 263 365 424 436 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] *Lect* it^f vg syr^{p, h} cop^{sa} arm geo slav Chrysostom; Pelagius // *omit* ἵνα ... ἡμεῖς (*homoioteleuton*) K 075 104 459 1912 / 170

² **4** [B] ταύτη Φ^{46} \aleph * B C D* F G 048 0243 33 81 (424^c *deleted* ταύτη, too) 1739 1881 1962 2464 it^{ar, b, d, f, g, o, p} vg cop^{sa, bo} geo¹ Ambrosiaster Pelagius Augustine // ταύτη τῆς καυχήσεως \aleph^2 D¹ 075 0150 0209 6 104 (256 2200 ταύτης) 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 2127 Byz [K L P] *Lect* vg^{ms} syr^{p, h} arm geo² slav (Chrysostom) // τῆς καυχήσεως ταύτης Ψ

^a 5 NO C: TR RSV NRSV // ^b C: RSV NRSV // ^c NO P: TR AD TOB // SP: WH // S: Seg NIV NJB
^d 6 P: TOB ^e 9 P: NJB TOB

6 Pr 11.24; 22.9 **7** ἰλαρὸν ... θεός Pr 22.8 LXX **9** Ἐσκόρπισεν ... αἰῶνα Ps 112.9 **10** ὁ δὲ ... βρώσιν Is 55.10 τὰ γενήματα ... ἡμῶν Ho 10.12 LXX

παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἀπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.^f **12** ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἀγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ. **13** διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, **14** καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. **15** χάρις τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγῆτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.^g

Paul Defends His Ministry

10 Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραύτητος καὶ ἐπεικειάς τοῦ Χριστοῦ, ὅς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. **2** δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει ἣ λογίζομαι τολμησαι ἐπὶ τινὰς τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.^a **3** ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα, **4** τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιρῶντες. **5** καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, **6** καὶ ἐν ἐτοιμίῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.^b

7 Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε.^c εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἐφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡμεῖς. **8** ἐάν [τε]

^f 11 P: NIV ^g 15 P: WH AD M // MS: Seg NJB

^a 10.2 P: Seg ^b 6 NO P: WH NJB TOB ^c 7 Statement or command: WH M // Statement: TEV Seg^{ms} FC NIV VP NJB^{ms} // command: RSV Seg NIV^{ms} VP^{ms} Lu NJB TOB REB NRSV // question: TR

11 ἦτις ... θεῷ 2 Cor 1.11: 4.15 12 ἡ διακονία ... ἀγίων 2 Cor 8.14

10.1 ὅς ... ταπεινός ... ὑμῖν 1 Cor 2.3 2 δέομαι ... τινὰς 1 Cor 4.21 4 τὰ γὰρ ... σαρκικὰ Eph 6.13-17 6 πληρωθῇ ... ὑπακοή 2 Cor 2.9

γὰρ περισσότερόν τι καυχῆσώμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι. **9** ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν· **10** ὅτι, Αἱ ἐπιστολαὶ μέν, φησίιν, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενῆς καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. **11** τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἳοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.^d

12 Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς τισιν τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιᾶσιν.^e **13** ἡμεῖς δὲ¹ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρον, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. **14** οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτοὺς, ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, **15** οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν μεγαλυθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσεῖαν **16** εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἔτοιμα καυχῆσασθαι.^f **17** Ὁ δὲ **καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω**. **18** οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστάνων, ἐκεῖνός ἐστιν δόκιμος, ἀλλὰ ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.^g

¹ **12-13** {B} οὐ συνιᾶσιν. ἡμεῖς δὲ φ⁴⁶ κ¹ (κ^{*} συνίσασιν) B H^{vid} 0243 33 81 104 1175 1739 1881 1962 2464 Theodoret^{lem} // οὐ συνίουσιν. ἡμεῖς δὲ D² Ψ 075 0150 0209^{vid} 6 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 (1912) 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* (or συνιᾶσιν: it^g vg^{ms} syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm geo slav) Chrysostom; Augustine // συνίουσιν. ἡμεῖς δὲ I 603 // ἡμεῖς δὲ it^g vg Pelagius // *omit* D* F G it^{ar, b, d, f, g, o} vg^{ms} Ps-Cyprian Ambrosiaster Varimadam

^d **11** NO P: AD WH RSV TOB // S: Lu NJB ^e **12** P: RSV / **16** P: TEV FC VP ^f **18** P: WH AD NA M RSV NRSV

8 καυχῆσώμαι ... ἡμῶν 2 Cor 12.6 τῆς ἐξουσίας ... ὑμῶν 2 Cor 13.10 **11** οἳοί ... ἔργω 2 Cor 13.2, 10 **12** Οὐ ... συνιστανόντων 2 Cor 3.1; 5.12 **13** ἡμεῖς ... μέτρον Ro 12.3 **15** οὐκ ... κόποις Ro 15.20 **16** εἰς ... εὐαγγελίσασθαι Ac 19.21 **17** Jr 9.24 (1 Cor 1.31) **18** 1 Cor 4.4-5

Paul and the False Apostles

11 Ὅφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τι ἀφροσύνης· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. **2** ζηλώ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλω, ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ· **3** φοβοῦμαι δὲ μή πως, ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὐάν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος [καὶ τῆς ἀγνότητος]¹ τῆς εἰς τὸν Χριστόν. **4** εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνέχεσθε.^a **5** λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. **6** εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντὶ φανερώσαντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.^b

7 Ἡ ἀμαρτίαν ἐποίησα ἑμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ἰβρωθῆτε, ὅτι δωρεάν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν; **8** ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν, **9** καὶ παρῶν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐθενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας, καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῇ ἑμαυτὸν ὑμῖν ἐτήρησα καὶ τηρήσω. **10** ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοὶ ὅτι ἡ καύχη-

¹ 3 {C} ἀπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀγνότητος P⁴⁶ N* B F G 0150 33 81 104 459 1962 it^{ar, f v r, g, o, r} vg^{mss} syr^h with* cop^{sa, bo} eth Hegemonius^{int}; Pelagius Augustine^{7/33} // ἀπὸ τῆς ἀγνότητος καὶ τῆς ἀπλότητος D^{*vid, 1} it^d Epiphanius // ἀπὸ τῆς ἀπλότητος N² D^{2vid} H Ψ 075 0121 0243 6 256 263 365 424 436 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{pat} vg syr^p arm geo slav Julius Cassianus^{acc} to Clement Clement Origen^{int} Origen^{dub} Eusebius Didymus^{vid} Macarius/Symeon Chrysostom; Jerome // ἀπὸ τῆς ἀγνότητος (Ambrosiaster add τοῦ θεοῦ) Lucifer (Gregory-Elvira) Ambrose Gaudentius Augustine^{26/33} Varimadam (Vigilius)

^a 4 P: NA TEV FC ^b 6 NO P: TR AD TOB // SP: WH NA

2 ἡρμοσάμην ... Χριστῷ Eph 5.26-27 **3** ὁ ὄφις ... αὐτοῦ Gn 3.13 **4** εἰ ... ἐδέξασθε Ga 1.8-9 **5** 1 Cor 15.10; 2 Cor 12.11; Ga 2.6, 9 **6** εἰ ... λόγῳ 1 Cor 1.17; 2.1, 13 οὐ τῇ γνώσει Eph 3.4 **7** δωρεάν ... ὑμῖν 1 Cor 9.12, 18 **8** Php 4.15 **9** οὐ κατενάρκησα οὐθενός 2 Cor 12.13 **10** ἡ καύχησις ... φραγήσεται 1 Cor 9.15

σις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμέ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς Ἀχαΐας. **11** διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.^c

12 Ὁ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελούντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὐρεθῶσιν καθὼς καὶ ἡμεῖς.^d **13** οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. **14** καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. **15** οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.^e

Paul's Sufferings as an Apostle

16 Πάλιν λέγω, μὴ τίς με δόξη ἀφρονα εἶναι· εἰ δὲ μὴ γε, κἂν ὡς ἀφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μικρὸν τι καυχῆσωμαι. **17** ὁ λαλῶ, οὐ κατὰ κύριον² λαλῶ ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνη, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. **18** ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ σάρκα, κἀγὼ καυχῆσομαι. **19** ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων φρόνιμοι ὄντες· **20** ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις εἰς πρόσωπον ὑμᾶς δέρει. **21** κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἡσθηθήκαμεν³ ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνη

² **17** [A] κύριον Φ^{46} \aleph B D F G Ψ 075 098 0121 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^b, d, g vg^{ww}, st syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm geo slav Origen^{lat1/3} Basil Chrysostom; Jerome // θεόν I 170 it^{ar}, f, o, r vg^{cl} Origen^{lat2/3}; Ambrosiaster Pelagius Augustine // ἄνθρωπον 69

³ **21** [B] ἡμεῖς ἡσθηθήκαμεν Φ^{46} \aleph B H 0243 33 81 436 1175 1739* 1881 1912 I 590 I 596 it^{ar}, b, d, f, (g), o, r vg (eth) Origen^{lat}; Ambrosiaster Pelagius Augustine // ἡμεῖς ἡσθηθήσαμεν D (F G ἡσθηθήσαμεν ἡμεῖς) I^{vd} Ψ 075 0121 0150 6 104 256 263 365 424 459 1241 1319 1573 1739^c 1852 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* arm geo slav Basil Chrysostom

^c **11** NO P: TR AD M Seg NIV Lu NJB TOB // SP: WH ^d **12** P: NIV ^e **15** NO P: TR AD // P: WH NA M RSV NJB REB NRSV / **21** P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV

λέγω, τολμῶ κάγώ. **22** Ἐβραῖοί εἰσιν; κάγώ. Ἰσραηλίται εἰσιν; κάγώ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν; κάγώ. **23** διάκονοι Χριστοῦ εἰσιν; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις.⁸ **24** ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, **25** τρίς ἐραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· **26** ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κινδύνους ἐκ γένους, κινδύνους ἐξ ἔθνῶν, κινδύνους ἐν πόλει, κινδύνους ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνους ἐν θαλάσσει, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις,^h **27** κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι·ⁱ **28** χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἢ ἐπίστασις μοι ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. **29** τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;^k

30 Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι. **31** ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. **32** ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν πόλιν Δαμασκηῶν πιάσαι με⁴, **33** καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.^l

⁴ **32** [B] πιάσαι με B D* it^m. b. d. f. g. vg syr^p cop^{sa} arm Eusebius; Ambrosiaster Pelagius // θέλων πιάσαι με F G (1739 με πιάσαι) it⁸ syr^h cop^{bo} eth // πιάσαι με θέλων N D² H Ψ 075 0121 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect geo slav Chrysostom

⁸ **23** SP: NA ^h **26** P: TOB ⁱ **27** P: VP REB ⁴ **29** NO P: TR WH AD VP TOB REB // SP: NA ^l **33** NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV NJB NRSV

22 Php 3.5 **23** διάκονοι ... ἐγώ 1 Cor 15.10 **24** τεσσεράκοντα παρὰ μίαν Di 25.3 **25** ἐραβδίσθην Ac 16.22 ἅπαξ ἐλιθάσθην Ac 14.19 **26** κινδύνους ἐκ γένους Ac 9.23 κινδύνους ἐξ ἔθνῶν Ac 14.5 **27** 2 Cor 6.5 **29** τίς ... ἀσθενῶ 1 Cor 9.22 **30** 2 Cor 12.5 **31** 2 Cor 1.23 **32-33** Ac 9.24-25

Visions and Revelations

12 Καυχᾶσθαι δεῖ¹, οὐ συμφέρον μὲν², ἐλεύσομαι δὲ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου.^a **2** οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἶτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἶτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἀρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ.^b **3** καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἶτε ἐν σώματι εἶτε χωρὶς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, **4** ὅτι ἠρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλήσαι. **5** ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου καυχῆσομαι, ὑπὲρ δὲ ἑμαυτοῦ οὐ καυχῆσομαι εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις.^c **6** ἐὰν γὰρ θελήσω καυχῆσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δέ, μὴ τις εἰς ἐμέ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει [τι] ἐξ ἐμοῦ^d **7** καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων.^e διὸ³ ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίσῃ, ἵνα

¹ **1** {A} καυχᾶσθαι δεῖ \mathfrak{P}^{46} B D² F G 0150 0243 6 33 104 263 424^c 459 1241 1319^c 1739 1852 1881 1912 2464 Byz^{pt} [L P] *Lect^{pt}* it^{b, d, g, o} syr^{h, h} cop^{bo}ms arm // καυχᾶσθαι δὲ 075 0121 424* 436 2200 Byz^{pt} [K] *Lect^{pt, AD}* Chrysostom Theodoret^{tem} // καυχᾶσθαι δέ \mathfrak{N}^* D* Ψ I 1154 cop^{bo} eth // εἰ καυχᾶσθαι δεῖ (\mathfrak{N}^2 δέ for δεῖ) H 81 256 365^{vid} 1175 1319* 1573 1962 2127 I 1365^{1/2} it^{ar, f} vg cop^{sa} geo slav Ambrosiaster Pelagius

² **1** {A} συμφέρον μὲν \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N} B F G 0243 33 256 424^c 1175 1573 1739 (1962 μοι for μὲν) I 60 it^f vg cop^{sa, bo} Pelagius // συμφέρομεν 2127 // συμφέρει. D* 81 // συμφέρει μοι D¹ H Ψ 075 0150 6 104 263 365 424* 436 459 1241 1319^c (1319* illegible) 1852 1881 1912 2200 2464 Byz [K L (P μὲν for μοι)] *Lect* it^{ar, b, d, o} syr^h geo² slav Chrysostom; Ambrosiaster Sedulius-Scottus // *expedit mihi quidem* it^g vg^{ms}

³ **7** {C} διὸ \mathfrak{N} A B F G 0243 33 81 256 424^c 1175 1319* 1573 1739 2127 it^g cop^{bo} // omit \mathfrak{P}^{46} D Ψ 075 0150 6 104 263 365 424* 436 459 1241 1319^c 1852 1881 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, o} vg cop^{sa} arm eth geo slav Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Basil Chrysostom Theodoret; Ambrosiaster Hilary Gaudentius Jerome Pelagius Augustine

^a **1** P: Seg ^b 2 P: TOB ^c 5 SP: NA ^d 6 C: TR AD M RSV TEV Seg^{ms} FC NIV Lu TOB REB // P: TR M TEV FC NIV ^e 7 NO C: TR M RSV TEV Seg^{ms} FC NIV Lu TOB REB // Different text: AD VP? // P: Seg NJB

μη υπεραίρωμαι⁴. **8** ὑπὲρ τούτου τρίς τὸν κύριον παρεκάλεσα ἵνα ἀποστῆ ἀπ' ἐμοῦ. **9** καὶ εἰρηκέν μοι, Ἄρκει σοι ἡ χάρις μου, ἡ γὰρ δύναμις⁵ ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται. ἤδιστα οὖν μᾶλλον καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.⁸ **10** διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὑβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς καὶ στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ.^h ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.ⁱ

Paul's Concern for the Corinthian Church

11 Γέγονα ἄφρων, ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὄφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν υπερλίαν ἀποστόλων εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.^k **12** τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, σημεῖοις τε καὶ τέρασιν καὶ δυνάμεσιν. **13** τί γὰρ ἔστιν ὃ ἠσώθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.ⁱ **14** Ἴδου τρίτον τοῦτο ἐτοίμως ἔχω ἔλθειν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς

⁴ **7** [B] ἵνα μη υπεραίρωμαι $\Phi^{46} \mathfrak{N}^2 \text{ B I}^{\text{vid}} \Psi 075 0150 0243 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 \text{ Byz [K L P] Lect it}^{\text{ar, o}} \text{ syr}^{\text{p, b}} \text{ cop}^{\text{sa, bo}} \text{ arm geo slav Origen}^{\text{(gr), lat4/7}} \text{ Marcion Macarius/Symeon Theodore; Tertullian}^{1/2} \text{ Cyprian Ambrosiaster Hilary Ambrose Gaudentius Jerome}^{5/7} // \text{ omit } \mathfrak{N}^* \text{ A D F G 33 it}^{\text{b, d, f, g}} \text{ vg eth Marcion}^{\text{acc}} \text{ to Tertullian Irenaeus}^{\text{gr, lat}} \text{ Origen}^{\text{lat3/7}} \text{ Basil}^{\text{vid}} \text{ Chrysostom; Tertullian}^{1/2} \text{ Jerome}^{2/7} \text{ Pelagius Augustine}$

⁵ **9** [A] δύναμις $\Phi^{46 \text{vid}} \mathfrak{N}^* \text{ B D}^* \text{ F G it}^{\text{ar, b, d, f, g, o}} \text{ vg cop}^{\text{sa, bopt}} \text{ eth Marcion}^{\text{acc}} \text{ to Tertullian Irenaeus}^{\text{lat}} \text{ Cyril}^{2/3} \text{ Hesychius}^{\text{lat}}; \text{ Tertullian Cyprian Ps-Cyprian Ambrosiaster Ambrose Chromatius Gaudentius Jerome Pelagius Augustine} // \text{ δύναμίς μου } \mathfrak{N}^2 \text{ A D}^2 \Psi 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 \text{ Byz [K L P] Lect syr}^{\text{p, b}} \text{ cop}^{\text{bopt}} \text{ arm geo slav Irenaeus}^{\text{arm}} \text{ Origen Chrysostom Cyril}^{2/3} \text{ Theodore}$

ⁱ **9** SP: WH NA II * P: TOB ^h **10** P: TOB II ' NO P: TR // P: WH AD NA M RSV NJB NRSV ^h **11** P: TR ⁱ **13** SP: WH // P: NA RSV TEV Seg FC NIC VP NJB TOB REB NRSV

10 Php 4.11, 13 **11** οὐδὲν ... ἀποστόλων 2 Cor 11.5 **12** Ro 15.19 **13** αὐτὸς ... κατενάρκησα ὑμῶν 2 Cor 11.9 **14** τρίτον ... ὑμᾶς 2 Cor 13.1

γονεῦσιν θησαυρίζειν ἀλλὰ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. **15** ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. εἰ⁶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶ[ν], ἦσσον ἀγαπῶμαι;^{7m} **16** ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλὰ ὑπάρχων πανοῦργος δόλω ὑμᾶς ἔλαβον. **17** μὴ τινα ὦν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; **18** παρεκάλεσα Τίτον καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν;ⁿ

19 Πάλαι⁸ δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα.^o κατέναντι θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. **20** φοβοῦμαι γὰρ μὴ πως ἐλθὼν οὐχ οἴους θέλω εὔρω ὑμᾶς κἀγὼ εὔρεθῶ ὑμῖν οἶον οὐ θέλετε· μὴ πως ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθείαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· **21** μὴ πάλιν ἐλθόντος μου ταπεινώσῃ με ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς καὶ πευθῆσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἣ ἔπραξαν.^p

⁶ **15** [B] εἰ Φ^{46} \aleph^* A B F G 33 81* cop^{sa, bo, fay} geo² // εἰ καὶ \aleph^2 D¹ Ψ 075 0150 0243 6 81^c 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^f vg syr^h arm eth geo¹ slav Chrysostom; Pelagius // omīr D* it^{tr, d, g, o, r} Ambrosiaster

⁷ **15** [C] ἀγαπῶν, ἦσσον ἀγαπῶμαι; Φ^{46} \aleph^2 B D (F G ἔλασσον for ἦσσον) Ψ 075 0243 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573^c 1739 1852 1881 1912 1962 2127 (2200 εἰς ὄν for ἦσσον) 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, o, r} vg Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius // ἀγαπῶ, ἦσσον ἀγαπῶμαι; \aleph^* A 0150 33 1241 1573* (arm) (geo) slav

⁸ **19** [A] πάλαι \aleph^* A B F G 0243 6 33 81 256 365 424^c 1175 1319 1573 1739 1881 2127 it^{tr, b, d, f, r} vg cop^{sa} Ambrosiaster // οὐ πάλαι Φ^{46} // πάλιν \aleph^2 D Ψ 075 0150 104 263 424* 436 459 1241 1852 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{tr, o} vg^{ms} syr^h cop^{bo} arm geo slav Chrysostom

^m **15** SP: NA // P: TEV Seg FC VP Lu NJB ⁿ **18** NO P: AD TOB // SP: WH // S: NJB ^o **19** Question: TR WH AD RSV FC NICV TOB NRSV ^p **21** SP: WH // P: AD NA M RSV NJB REB NRSV

15 ἐγὼ δὲ ἥδιστα ... ὑμῶν Php 2.17 **18** παρεκάλεσα ... ἀδελφόν 2 Cor 8.6, 16-18 **20** φοβοῦμαι ... ὑμᾶς 2 Cor 2.1-4 **21** τῶν προημαρτηκότων 2 Cor 13.2

Final Warnings and Greetings

13 Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. **2** προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρῶν τὸ δεύτερον καὶ ἀπῶν νῦν, τοῖς προημαρτηκόσιν καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν οὐ φείσομαι, **3** ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. **4** καὶ γὰρ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῆ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενούμεν ἐν αὐτῷ¹, ἀλλὰ ζήσομεν σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς^{2, a}.

5 Ἐαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε. **6** ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.^b **7** εὐχόμεθα δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανώμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὤμεν. **8** οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. **9** χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾗτε· τοῦτο καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. **10** διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπῶν γράφω, ἵνα παρῶν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ὁ κύριος ἔδωκέν μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.^c

¹ 4 {A} ἐν αὐτῷ B D Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 (2127) 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, d, o} vg syr^h cop^{sa, fay} geo slav Chrysostom Cyril^{lem} Ambrosiaster Pelagius // σὺν αὐτῷ N A F G it^{f, g, r} syr^p cop^{bo} Cyril^{com}

² 4 {A} εἰς ὑμᾶς P^{46vid} N A D* F G Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect (I 1441 εἰς ὑμᾶς before ἐκ δυνάμεως) it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} geo slav Cyril Ambrosiaster Pelagius // omit B D² it^r vg^{ms} arm Chrysostom

^a 4 NO P: TR WH AD M TOB ^b 6 P: M ^c 10 NO P: TOB // S: NIV // MS: NJB

1 Τρίτον ... ὑμᾶς 2 Cor 12.14 ἐπὶ ... ῥῆμα Dt 19.15 (Mt 18.16; 1 Tm 5.19) 4 ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας Php 2.7-8 5 Ἐαυτοὺς ... δοκιμάζετε 1 Cor 11.28 8 1 Cor 13.6 10 2 Cor 2.3: 10.8, 11

11 Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.^d **12** ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἀγίῳ φιλήματι.^e ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.^f

13 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἀγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν.

^d 11 P: TEV FC NIV NJB ^e 12 P: TEV FC // ^f NO P: TR AD TOB

11 Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε Php 4.4 ὁ θεός ... ὑμῶν Ro 15.33 12 Ro 16.16; 1 Cor 16.20; 1 Pe 5.14

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ

Salutation

1 Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, **2** καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί^a ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας,^b **3** χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου¹ Ἰησοῦ Χριστοῦ^c **4** τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέλθῃται ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἵωνος τοῦ ἐνεστώτος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, **5** ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.^d

There is No Other Gospel

6 Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι [Χριστοῦ]² εἰς ἕτερον εὐ-αγγέλιον, **7** ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μὴ τινές εἰσιν οἱ

¹ **3** {B} πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου **Ⲛ** A P Ψ 33 81 256 365 1241 1573 1962 2127 2464 / 593 / 598 / 921^{1/2} / 1021 it^{ar, b} vg^{mss} Origen^{dub} Chrysostom^{1/2} Theodore^{lat}; Ambrose^{1/2} // πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν **ⲫ**^{46, 51vid} B D F G H 075 6 104 263 424 436 459 1175 1739 1852 1881 1912 2200 Byz [K L] *Lect* (I 895 κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμῶν) it^{d, f, g} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, (bo), bo^{mss}} arm (eth) slav Victorinus-Rome Ambrose^{1/2} Jerome // πατρὸς καὶ κυρίου 0150 1319 / 596 / 751 / 884 / 1443 it^o vg^{mss} geo Chrysostom^{1/2}; Ambrosiaster Pelagius Augustine Varimadam

² **6** {C} Χριστοῦ **ⲫ**⁵¹ **Ⲛ** A B F^c Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^f vg syr^{p, pal} cop^{bo} arm eth^{pp} geo slav Eusebius Basil Chrysostom Theodore^{lat} Cyril; Augustine // Ἰησοῦ Χριστοῦ D 1241 / 599 / 1977 it^d (vg^{mss} cop^{sa} Jerome Χριστοῦ Ἰησοῦ) syr^h with * // θεοῦ Origen^{lat} Theodore^{1em} // omit **ⲫ**^{46vid} F* G / 1178 it^{ar, b, g, o} Marcion^{acc} to Tertullian, Tertullian Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Lucifer Pelagius

^a 1.2 P: RSV NIV NRSV // ^b P: RSV TEV NIV Lu REB NRSV ^c 3 P: TEV ^d 5 P: TR WH AD NA M

1 ἀπόστολος ... Χριστοῦ Ga 1.11-12; Ac 20.24 **3** Ro 1.7; Php 1.2; Phm 3 **4** τοῦ δόντος ... ἁμαρτιῶν ἡμῶν Ga 2.20; 1 Tm 2.6; Tt 2.14 τοῦ αἵωνος ... πονηροῦ 1 Jn 5.19 **7** τινές ... ὑμᾶς Ac 15.24

ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.^ε **8** ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται [ὑμῖν]³ παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. **9** ὡς προειρήκαμεν καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω!

10 Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δούλος οὐκ ἂν ἤμην.⁸

How Paul Became an Apostle

11 Γνωρίζω γὰρ⁴ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθέν ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ ἄνθρωπον· **12** οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.^h

13 Ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, **14** καὶ προέκοπτον ἐν

³ **8** {C} εὐαγγελίζηται ὑμῖν D² (D* ὑμᾶς) 6 33 256 263 424 1319 (1962 ἡμῖν) 2127 Byz^{pt} [L] / 590 I^{AD} it^f vg Basil^{3/4} Chrysostom Theodoret^{cm}; Jerome^{1/3} Pelagius Augustine^{1/15} // ὑμῖν εὐαγγελίζηται P^{51vid} B H 1175 1739 2200 slav // εὐαγγελίζεται ὑμῖν 075 (104 εὐαγγελίσεται) 365 436 459 1573 1852 1881 2464 Byz^{pt} [K P] *Lect* (I 895 ἡμῶν) arm geo // εὐαγγελίσεται ὑμῖν N² A 81 (1241 ἡμῖν) (I 598 ὑμᾶς) it^d Origen^{lat} Adamantius (Eusebius) Cyril^{1/3} Theodore^{lat} (Hegemonius^{lat}); Tertullian^{2/4} Ps-Cyprian Ambrosiaster Victorinus-Rome Hilary Jerome^{1/3} Augustine^{3/15, (11/15)} // εὐαγγελίσεται N* it^{b, g, (o)} Marcion^{acc} to Tertullian Cyril^{2/3}; Tertullian^{1/4} Lucifer Pacian Faustinus // εὐαγγελίζηται F G Ψ it^{ar} Basil^{1/4}; Tertullian^{1/4} Cyprian Jerome^{1/3} // εὐαγγελίζεται 0150 1912

⁴ **11** {C} γὰρ N¹ B D* F G 0150 33 it^{ar, d, f, g} vg cop^{sa} Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine // δέ P³⁶ N*.² A D¹ Ψ 075 0261 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] / 596 it^{b, o} vg^{ms} syr^{p, h, pal} cop^{bo} geo² slav Origen^{lat} Marcellus Chrysostom Theodore^{lat} Cyril // omit *Lect* (beginning of lesson) arm eth geo¹

^ε P: Seg / 9 NO P: TR AD M NJB TOB // S: NA *10 NO P: WH // SP: NA // P: TR AD M RSV REB NRSV // MS: NJB *12 NO P: TR AD M RSV Lu NJB // SP: WH NA

7 θέλοντες ... Χριστοῦ Ac 15.1 **8, 9** ἀνάθεμα ἔστω 1 Cor 16.22 **10** Ἄρτι ... θεόν 1 Th 2.4
12 Ga 1.1 **13** ἐδίωκον ... αὐτήν Ac 8.3; 22.4-5; 26.9-11 **14** Ac 22.3

τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτῆς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.¹ **15** ὅτε δὲ εὐδόκησεν [ὁ θεός]⁵ ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ **16** ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι **17** οὐδὲ ἀνήλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπήλθον εἰς Ἀραβίαν καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν.^k

18 Ἐπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνήλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Κηφᾶν καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε, **19** ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.^l **20** ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὅτι οὐ ψεύδομαι.^m **21** ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας· **22** ἦμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν Χριστῷ. **23** μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν ὅτι Ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρθει, **24** καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοί τὸν θεόν.ⁿ

Paul Accepted by the Other Apostles

2 Ἐπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην¹ εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρναβᾶ συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον·

⁵ **15** [C] εὐδόκησεν ὁ θεός **Σ** A D **Ψ** 075 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^d syr^h with *, pal cop^{sa, bo} arm eth geo slav Irenaeus^{lat1/2} Origen^{gr, lat} Eusebius Adamantius Ps-Athanasius Marcellus^{vid} Basil Didymus Didymus^{dub} Chrysostom Severian Cyril Theodoret^{2/4}; Victorinus-Rome^{com} Hilary Jerome^{1/3} Augustine Varimadam Vigilii // εὐδόκησεν **Φ**⁴⁶ B F G 0150 it^{gr, b, f, g, o} vg syr^p Irenaeus^{lat1/2, arm} Epiphanius Theodore^{lat} Theodoret^{2/4}; Ps-Cyprian Victorinus-Rome^{lem} Ambrosiaster Gaudentius Jerome^{2/3} Pelagius Faustus-Milevis

¹ **1** [A] πάλιν ἀνέβην **Φ**⁴⁶ **Σ** A B **Ψ** 0150 6 33^c (33* ἀνέβη) 81 104 256 263 365

^l **14** SP: NA // P: M TEV FC Lu ^k **17** NO P: TR WH AD M TEV FC Lu NJB TOB // SP: NA ^l **19** P: TEV FC ^m **20** SP: NA // P: TEV Seg VP REB ⁿ **24** NO P: WH // P: TR AD NA M RSV REB

⁵ **15** ὁ ἀφορίσας ... καλέσας Is 49.1; Jr 1.5; Ro 1.1 ^k **16** ἀποκαλύψαι ... ἐμοί Ac 9.3-6; 22.6-10; 26.13-18 ἵνα ... ἔθνεσιν Ga 2.7 ^l **18** Ac 9.26 ^l **19** Ἰάκωβον ... κυρίου Mt 13.55; Mk 6.3 ^l **20** Ac 9.30 ^l **21** Ac 15.2

2 ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν· καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν, μὴ πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον. 3 ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλληνας ὢν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι. 4 διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισήλθον κατασκοπεῖσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσουσιν, 5 οἷς οὐδὲ² πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνη πρὸς ὑμᾶς.^a 6 ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναι τι, – ὁποῖοι ποτε ἦσαν οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον [ὁ] θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει – ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδέν προσανέθεντο, 7 ἀλλὰ τοῦναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς, 8 ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς ἐνήργησεν καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη,^b 9 καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρναβᾶ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν. 10 μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.^c

424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^f vg cop^{sa} arm geo² slav Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Jerome^{1/2} Pelagius Augustine^{1/2} // ἀνέβην πάλιν D F G it^{ar, b, d, g, o} eth Jerome^{1/2} // ἀνέβην 075 vg^{ms} cop^{bo} geo¹ Marcion^{acc} to Tertullian Irenaeus^{lat} Chrysostom^{lem}; Ambrosiaster Augustine^{1/2} // πάλιν ἀνήλθον C

² 5 [A] οἷς οὐδέ² Φ⁴⁶ Ξ A B C D¹ F G Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, f, g, o} vg syr^{h, pal} cop^{sa, bo} arm (eth) geo slav Basil (Ps-Ignatius) Epiphanius Chrysostom Theodore^{lat}; Jerome Augustine // οἷς D² Greek and Latin mss^{acc} to Jerome // οὐδέ² Marcion^{acc} to Tertullian; Latin mss^{acc} to Victorinus-Rome Greek mss^{acc} to Ambrosiaster Ambrose // omit D* it^{b, d} Irenaeus^{lat}; (Tertullian) Greek and Latin mss^{acc} to Victorinus-Rome Victorinus-Rome Ambrosiaster Pelagius // omit οἷς οὐδέ ... ὑποταγῇ l 884

^a 5 SP: NA // P: TEV FC VP REB ^b 8 P: VP REB ^c 10 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV REB NRSV

4 διὰ ... ψευδαδέλφους Ac 15.1, 24; Ga 1.7 τὴν ἐλευθερίαν ... Χριστῷ Ga 5.1, 13 6 πρόσωπον ... λαμβάνει Dt 10.17 7 πεπίστευμαι ... ἀκροβυστίας Ac 9.15; 22.21 10 Ac 11.29-30

Paul Rebukes Peter at Antioch

11 Ὅτε δὲ ἦλθεν Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. **12** πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς³ ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον⁴, ὑπέστελλεν καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς. **13** καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ [καὶ] οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρναβᾶς συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει.^d **14** ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Κηφᾷ ἔμπροσθεν πάντων,^e Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς καὶ οὐχὶ Ἰουδαϊκῶς ζῆς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαίζειν;^f

Jews, like Gentiles, are Saved by Faith

15 Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἀμαρτωλοί· **16** εἰδότες [δὲ] ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, ὅτι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ.^g **17** εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιοθῆναι ἐν Χριστῷ εὐρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἀμαρτωλοί, ἄρα Χριστὸς ἀμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο.

³ **12** {A} τινὰς **κ** A B C D F G Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}, (b), f, g^a, o vg syr^p, h cop^{sa}, bo arm eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius // τινὰς **φ**⁴⁶ it^d, g², r Irenaeus^{lat}

⁴ **12** {A} ἦλθον A C D² H Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}, f, r vg syr^p, h cop^{sa}, bo arm eth geo² slav Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine // ἦλθεν **φ**⁴⁶ **κ** B D* F G 33 1175 1852 / 592 / 596 it^b, d, g, o geo¹ Irenaeus^{lat}

^d **13** P: NIV ^e **14** P: M // End quotation: TR RSV TEV FC NIV^{ms} VP Lu NJB TOB REB NRSV // NO P: TR AD M RSV TOB // SP: WH NA // P: Seg NIV Lu REB NRSV ^f **16** P: NIV VP REB

12 μετὰ... συνήσθιεν Ac 11.3 **16** οὐ δικαιοῦται... σὰρξ Ac 15.10, 11; Ro 3.20, 28; 4.5; 11.6; Eph 2.8; Ga 3.11 οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ Ps 143.2

18 εἰ γὰρ ἂ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἑμαυτὸν συνιστάνω. 19 ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι· 20 ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῆ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ⁵ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. 21 οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.^h

Law or Faith

3 Ὡ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκαθεν, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἑσταυρωμένος; 2 τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν· ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; 3 οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελείσθε; 4 τὸσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἰ γε καὶ εἰκῆ. 5 ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;^a 6 καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσεν τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.^b 7 Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοι υἱοὶ εἰσιν Ἀβραάμ.^c 8 προῖδουσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευγγελίστατο τῷ Ἀβραάμ ὅτι Ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη· 9 ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ.

⁵ 20 {A} υἱοῦ τοῦ θεοῦ⁵ A C D² Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, r} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Marcion^{acc} to Adamantius Clement Didymus^{duh} Chrysostom Severian Theodore^{lat} Cyril Theodore; Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine Varimadum // θεοῦ καὶ Χριστοῦ⁴⁶ B D* F G it^{(b), d, g} Victorinus-Rome

^h 21 End quotation from v. 14; M NIV NRSV^m // P: WH AD M RSV // MS: NJB

^a 3.5 P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB TOB ^b 6 NO P: TR AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV ^c 7 P: M

19 νόμῳ ἀπέθανον Ro 7.6 20 τοῦ υἱοῦ ... με Jn 13.1; 17.23; 1 Jn 3.16 παραδόντος ... ἐμοῦ Ga 1.4; 1 Tm 2.6; Tt 2.14

3.6 ἐπίστευσεν ... δικαιοσύνην Gn 15.6 (Ro 4.3) 8 Ἐνευλογηθήσονται ... ἔθνη Gn 12.3 (18.18; Sir 44.21; Ac 3.25) 9 Ro 4.16

10 ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν·^d γέγραπται γὰρ ὅτι Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσιν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά. **11** ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιούται παρὰ τῷ θεῷ δῆλον, ὅτι Ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. **12** ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' Ὁ ποιήσας αὐτὰ ζήσεται ἐν αὐτοῖς.^e **13** Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρης τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρη, ὅτι γέγραπται, Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου, **14** ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν¹ τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.^f

The Law and the Promise

15 Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω· ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. **16** τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει, Καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, Καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστιν Χριστός. **17** τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ² ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα

¹ **14** {A} ἐπαγγελίαν Φ^{99} \aleph A B C D² Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, f, o, (r)} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen^{lat} Athanasius Didymus^{dub} Chrysostom Theodore^{lat} Cyril; Jerome Pelagius (Augustine) // εὐλογίαν (see 3.14a) Φ^{46} D* F G it^{b, d, g} vg^{mss} Marcion^{acc} to Tertullian; Ambrosiaster Varimadum

² **17** {A} θεοῦ Φ^{46} \aleph A B C P Ψ 0150 6 33 81 436 1175 1241 1739 (1881 omit τοῦ) 2464 it^{f, r} vg cop^{sa, bo} eth geo (Ps-Eustathius) Cyril; Jerome Pelagius Augustine // θεοῦ εἰς Χριστόν D F G I 075 0176 104 256 263 (365 1319 1573 2127 omit τοῦ) 424 459 1852 1912 1962 2200 Byz [K L] *Lect* it^{ar, b, d, g, (o)} vg^{mss} syr^{p, h} arm slav Eusebius Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster

⁴ **10** SP: WH // P: NA RSV TEV FC NIV VP REB NRSV // S: NJB ⁶ **12** P: TEV FC VP ⁷ **14** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg REB NRSV

10 Ἐπικατάρατος ... αὐτά Dt 27.26 **11** ἐν ... θεῷ Ro 3.20; Ga 2.16 Ὁ δίκαιος ... ζήσεται Hab 2.4 (Ro 1.17; He 10.38) **12** Ὁ ποιήσας ... αὐτοῖς Lv 18.5 (Ro 10.5) **13** Χριστὸς ... νόμου Ro 8.3; Ga 4.5 γενόμενος ... κατάρη 2 Cor 5.21 Ἐπικατάρατος ... ξύλου Dt 21.23 **16** Καὶ τῷ σπέρματί σου Gn 12.7; 13.15; 17.7; 24.7 **17** τετρακόσια ... ἔτη Ex 12.40

ἔτη γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. **18** εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἢ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραάμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός.⁸ **19** Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη³, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγείς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. **20** ὁ δὲ μεσίτης ἐνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἔστιν.^h

Slaves and Sons

21 Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν [τοῦ θεοῦ]⁴; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, οὕτως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δικαιοσύνη· **22** ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν.ⁱ

23 Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκλειόμενοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι, **24** ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν· **25** ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἔσμεν.^k

³ **19** {A} νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη **8** A B C D² Ψ 075 0150 0176^{vid} 6 33 81 104 256 263 365 424 (436 1912 2464 ἐτέθη) 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 Byz [K (L) P] *Lect* (it^a) cop^{sa, bo} arm geo slav (Clement) Origen^{vid} Letter of Hymenaeus (Eusebius) Severian Theodore^{lat} Cyril Theodore; Augustine^{12/21} // νόμος; τῶν παραδόσεων χάριν ἐτέθη D* it^{ar, d, f, o} vg (Ambrose) Jerome Pelagius Augustine^{9/21} Speculum // νόμος τῶν πράξεων; ἐτέθη F G it^{b, s} Irenaeus^{lat}; Ambrosiaster // νόμος τῶν πράξεων; **8**⁴⁶

⁴ **21** {C} τοῦ θεοῦ **8** A C D (F G *omit* τοῦ) Ψ 075 0150 6 33 81 256 263 365 424 436 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, f, g, o, r} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm geo slav Chrysostom Severian Theodore^{lat} Cyril; Jerome Pelagius Augustine // τοῦ Χριστοῦ 104 459 // *omit* **8**⁴⁶ B (eth) it^d Victorinus-Rome Ambrosiaster Tyconius

⁸ **18** SP: WH // P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB ^h **20** NO P: TR WH AD NA M Lu NJB TOB // P: RSV Seg NIV REB NRSV ⁱ **22** NO P: TR Seg // S: NJB ⁴ **25** NO P: TR AD NA M RSV Seg VP Lu NJB TOB NRSV // SP: WH // S: NIV

18 εἰ ... ἐξ ἐπαγγελίας Ro 4.14; 11.6 **19** τί ... προσετέθη Ro 5.20 διαταγείς δι' ἀγγέλων Ac 7.38, 53; He 2.2 **21** Ὁ οὖν ... γένοιτο Ro 8.2-4 **22** συνέκλεισεν ... ἁμαρτίαν Ro 3.11-19; 11.32 **23** ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα Ga 4.3 **24** Ro 10.4

26 Πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· 27 ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. 28 οὐκ ἔστι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔστι δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔστι ἄρσεν καὶ θήλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστε ἐν Χριστῷ⁵ Ἰησοῦ. 29 εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.¹

4 Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νηπίος ἐστίν, οὐδὲν διαφέρει δούλου κύριος πάντων ὢν, 2 ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστίν καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. 3 οὕτως καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἦμεν νηπίοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἤμεθα δεδουλωμένοι· 4 ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, 5 ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν.^a 6 Ὅτι δὲ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν¹ κράζον,

⁵ 28 {A} εἰς ἐστε ἐν Χριστῷ⁵ B C D Ψ 075 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect arm (eth) Clement Asterius Marcellus^{1/2} Chrysostom; Tyconius // ἐστε ἐν Χριστῷ (haplography?) I 147 I 170^{1/2} (I 592^{1/2}) I 603 I 895 I 1021 I 1356 I 1439 // ἐν ἐστε ἐν Χριστῷ F G 33 I 599 it^{ar, b, d, f, g, o, r, s} vg slav Origen^{lat} Marcellus^{1/2} Ps-Athanasius Basil Chrysostom Theodore^{int}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary (Priscillian) (Gregory-Elvira) Ambrose Jerome Pelagius (Faustus-Milevis) Augustine Quodvultdeus // ἐστε Χριστοῦ⁴⁶ A // ἐστε εν (i. e. ἐν or ἐν[?]) Χριστοῦ^{8*} (vg^{ms})*

¹ 6 {A} ἡμῶν⁴⁶ B A B C D* F G P 104 459 1175 1241 1739 1881 1912 1962 *Lect^{pt} it^{ar, b, d, f, g, o, r, s} vg^{ww, st} syr^{pal} cop^{sa, bopt} arm geo slav Marcion^{acc} to Tertullian Origen^{lat} Athanasius^{2/4} Basil Didymus^{dub2/3} Marcus-Eremita Cyril^{2/11}; Ambrosiaster Hilary Priscillian Ambrose Chromatius Niceta Jerome Pelagius Augustine^{7/11} Speculum Vari- madum Ps-Vigilius // ὑμῶν D² Ψ 075 0150 6 33 81 256 263 365 424 436 1319 1573 1852 2127 2200 2464 Byz [K L] *Lect^{pt, AD} vg^{cl} syr^{p, h} cop^{bopt} eth Athanasius^{2/4} Didymus**

¹29 NO P: TR // SP: WH // S: Lu NJB TOB REB

^a4.5 SP: WH // P: TEV FC REB

26 Jn 1.12 27 εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Ro 6.3 Χριστὸν ἐνεδύσασθε Ro 13.14 28 οὐκ ... Ἕλλην Ro 10.12 29 τοῦ Ἀβραὰμ ... κληρονόμοι Ro 4.13

4.3 ὑπὸ ... δεδουλωμένοι Ga 3.23; Col 2.20 4 τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου Eph 1.10 τὸν υἱὸν ... γυναικός Jn 1.14; Ro 1.3 5 τοὺς ... ἐξαγοράσῃ Ga 3.13 τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβομεν Ro 8.15 6 Ro 8.15-16

Αββα ὁ πατήρ. 7 ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος διὰ θεοῦ^{2, b}

Paul's Concern for the Galatians

8 Ἄλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσιν θεοῖς· 9 νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; 10 ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς, 11 φοβοῦμαι ὑμᾶς μὴ πως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.^c

12 Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι καγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν.^d οὐδέν με ἡδίκησατε· 13 οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, 14 καὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν³ ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλὰ ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. 15 ποῦ οὖν ὁ μακα-

Didymus^{dub1/3} Chrysostom Severian Theodore^{lat} Cyril^{9/11} Hesychius Theodotus-Ancyra Theodoret; Victorinus-Rome Augustine^{d/11}

² 7 {A} διὰ θεοῦ Φ^{46} \aleph^* A B C* 33 1739*^{vsd} it^b. f. g. r. o. s vg cop^{bo} geo¹ Clement Basil Didymus^{dub2/3} Cyril; Victorinus-Rome Ambrosiaster Niceta Pelagius Augustine // διὰ θεόν F G 1881 // διὰ Χριστοῦ 81 2464 (1739^c / 592 / 593 / 1439 Ἰησοῦ Χριστοῦ) syr^{pal} cop^{sa} Eusebius-Emesa; Jerome // θεοῦ 1962 arm // θεοῦ διὰ Χριστοῦ \aleph^2 C² D 075 0150 104 256 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 2200 Byz [K L] Lect it^{ar, d} geo² slav^{ms} Athanasius Didymus^{dub1/3} Chrysostom Theodore^{lat} Theodoret^{1/2} John-Damascus // θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ P 6 263 2127 / 422 / 591 / 597 / 884 / 1154 / 1298 / 1356 / 1443 / 1590 syr^{o, h} eth slav^{ms} Theodoret^{1/2} // μὲν θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ (see Ro 8.17) Ψ Ps-Athanasius

³ 14 {A} τὸν πειρασμὸν ὑμῶν \aleph^* A B C² D* F G 33 it^{b, d, f, g, o, r} vg cop^{bo} Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome^{1/2} Pelagius Augustine // τὸν πειρασμὸν ὑμῶν τόν 6 424^c 1739 1881 Origen Eusebius-Emesa; Jerome^{1/2} // τὸν πειρασμὸν τόν \aleph^2 81 104 436 459 1241 2464 / 593 syr^p arm geo Basil // τὸν πειρασμὸν μου Φ^{46} it^{ar} vg^{ms} slav // τὸν πειρασμὸν μου τόν C*^{vsd} D² Ψ 075 0150 256 263 365 424* 1175 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect syr^h cop^{sa, bo^{ms}} Chrysostom Theodore^{lat}

^b 7 NO P: TR NJB // P: WH (AD) NA M RSV REB NRSV ^c II S: NJB REB ^d 12 P: Seg

7 εἰ δὲ ... θεοῦ Ro 8.17: Ga 3.29 8 τοῖς ... θεοῖς 2 Chr 13.9; Is 37.19; Jr 2.11; 1 Cor 8.4-6 13 δι'... ὑμῖν 1 Cor 2.3

ρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἐδώκατέ μοι. **16** ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν;^e **17** ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλείσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. **18** καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναι με πρὸς ὑμᾶς. **19** τέκνα μου, οὓς πάλιν ὠδίνω μέχρις οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. **20** ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.^f

The Allegory of Hagar and Sarah

21 Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; **22** γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχευ, ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρης. **23** ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρης δι' ἐπαγγελίας.^g **24** ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὐταὶ γὰρ εἰσιν δύο διαθήκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννώσα, ἥτις ἐστὶν Ἀγάρ. **25** τὸ δὲ Ἀγάρ Σινᾶ⁴ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ· συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ, δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. **26** ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶν μήτηρ ἡμῶν.⁵ **27** γέγραπται γάρ,

⁴ **25** {C} δὲ Ἀγάρ Σινᾶ A B D 256 365 436 1175 1319 1962 2127 2464 / 598 / 599 syr^{hmg}.pal cop^{boip} // γὰρ Ἀγάρ Σινᾶ Ψ 062 075 0150 6 33 81 104 263 424 459 1852 1881 1912 2200 Byz [K L P] *Lect* (it^d omit Σινᾶ) syr^p.h cop^{boimss} arm geo² slav Chrysostom Theodore^{lat} Cyril^{1/3} // δὲ Σινᾶ Φ⁴⁶ vg^{mss} cop^{sa} Hesychius^{lat}; Ambrosiaster // γὰρ Σινᾶ Σ C F G 1241 1739 (I 592 γὰρ ὄρος Σινᾶ) it^{ar}.b.f.g.o.r vg eth geo¹ Origen^{lat} (Epiphanius) Cyril^{2/3}; Victorinus-Rome Jerome Pelagius Augustine

⁵ **26** {A} ἡμῶν Φ⁴⁶ Σ* B C* D F G Ψ 062^{vid} 6 33 424^c 1241 1739 1881 2464 / 1021 / 1443 it^d.f.g.r vg syr^p.hmg cop^{sa}.bo eth geo¹ Marcion^{ecc} to Tertullian Irenaeus^{arm} Origen^{gr}.lat^{4/10} Origen^{dub} Eusebius^{17/20} Chrysostom Marcus-Eremita Cyril^{6/7}; Ambrosiaster Hilary Gregory-Elvira Jerome^{4/11} Pelagius Augustine^{32/42} Quodvultdeus // πάντων ἡμῶν Σ² A C³ 075 0150 0261^{vid} 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1319 1573 (1852 omit μήτηρ) 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}.b.o vg^{mss} syr^h.pal arm geo² slav

^e **16** P: TEV FC NIV VP TOB REB / **20** P: TR WH AD NA M RSV Seg NRSV * **23** P: NIV

16 Am 5.10 **22** ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης Gn 16.15 ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρης Gn 21.2 **23** Ro 9.7-9 **24** μία ... γεννώσα Ro 8.15; Ga 5.1 **26** ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ He 12.22; Re 3.12; 21.2, 10

Εὐφράνθητι, στείρα ἢ οὐ τίκτουςα,

ῥῆξον καὶ βόησον, ἢ οὐκ ὠδίνουσα·

ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.^h

28 ὑμεῖς⁶ δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐστέ.⁶ 29 ἀλλ' ὡσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. 30 ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; Ἐκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρως. 31 διό, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμέν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρως.¹ 5 τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν· στήκετε οὖν¹ καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.^a

Irenaeus^{lat} Origen^{lat6/10} Eusebius^{3/20} Cyril-Jerusalem Theodore^{lat} Macarius/Symeon Cyril^{1/7} Theodoret; Victorinus-Rome Ambrose Rufinus Jerome^{7/11} Augustine^{10/42} Cassian^{4/5}

⁶ 28 {B} ὑμεῖς ... ἐστέ. Φ^{46} B D* F G 0261^{vid} 6 33 256 365 424^c 1175 1319 1573 1739 1881 1912 2127 (I 156^{1/2} I 170^{1/2} I 617^{1/2} omit ὑμεῖς δέ at beginning of lesson ... ἐστέ) it^{b, d, g} vg^{ms} syr^{pal} cop^{sa} Irenaeus^{lat} Origen^{acc}, to Jerome; Victorinus-Rome Ambrosiaster Tyconius Ambrose // ἡμεῖς ... ἐσμέν. \aleph A C D² Ψ 062 075 0150 81 104 263 424* 436 459 1241 1852 1962 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, f, o, r} vg syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat} Cyril; Jerome Pelagius Augustine

¹ I {B} τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν· στήκετε οὖν \aleph^* A B (D* omit οὖν) P 33 (I 1590 transpose οὖν after ἐλευθερίᾳ) cop^{sa, (bo)} // τῇ ἐλευθερίᾳ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν· στήκετε οὖν \aleph^2 C* (C² ἐλευθερίᾳ οὖν) Ψ (0150 transpose οὖν after ἐλευθερίᾳ) (81 Χριστοῦ [sic]) 1241 1739 1881 Lect^m Didymus // τῇ ἐλευθερίᾳ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν· στήτε οὖν H 256 365 1175 (1319 omit οὖν) 1573 1962 (2127 omit ἡμᾶς) // τῇ ἐλευθερίᾳ, ἢ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν· στήκετε D¹ (D² ἡμᾶς, ἢ Χριστὸς) 075 (6 104 424^c 459 2464 I 596 στήκετε οὖν) 263 (1912 στήτε οὖν) syr^{hms} geo slav (Cyril) // τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ἢ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν· στήκετε 424* (436 I 1439 ὁ for ἡ) 1852 2200 Byz [K L] Lect^{pl, AD} (I 165 I 170 στήκαμεν) Asterius Basil Marcus-Eremita Theodore // ἡ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν, στήκετε οὖν F G it^{(ar), (d), (f), (g), (o), (r)} (vg) (Marcion^{acc} to Tertullian); (Victorinus-Rome) (Ambrosiaster) (Jerome) (Pelagius)

^h 27 P: TEV Seg FC NIV VP TOB REB '31 P: WH AD NA M // S: TR RSV TEV Seg FC NIV VP Lu TOB // MS: NJB

^a 5.1 NO P: TR AD Lu TOB // SP: NA // P: WH M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV

27 Εὐφράνθητι ... ἄνδρα Is 54.1 28 κατὰ ... ἐστέ Ro 9.7; Ga 3.29 29 ὁ κατὰ ... πνεῦμα Gn 21.9 30 Ἐκβαλε ... υἱοῦ Gn 21.10 (Jn 8.35) 31 Ga 3.29

5.1 τῇ ... ἠλευθέρωσεν Jn 8.32, 36; Ga 2.4; 5.13 ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε Ac 15.10

Christian Freedom

2 Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. 3 μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὄλον τὸν νόμον ποιῆσαι. 4 κατηγγήθητε ἀπὸ Χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιούσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. 5 ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. 6 ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομὴ τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.^b

7 Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν [τῆ] ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; 8 ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. 9 μικρὰ ζύμη ὄλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. 10 ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ^c ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταρασσὼν ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἐὰν ᾔ.^d 11 ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήγγηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. 12 ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.^e

13 Ἵμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῆ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. 14 ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 15 εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.^f

The Fruit of the Spirit and the Works of the Flesh

16 Λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. 17 ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς, ταῦτα

^b 6 NO P: TR AD // SP: WH ^c 10 ἐν κυρίῳ with πέποιθα: RSV TEV? Seg? FC NIV VP Lu NJB¹⁶ TOB REB // with ὑμᾶς: TEV? NJB NRSV? // ^d P: TEV FC VP Lu ^e 12 S: NA Seg NJB TOB REB / 15 NO P: TOB // SP: WH NA // P: TR AD M RSV SEG NJB REB NRSV

6 οὔτε περιτομὴ .. ἀκροβυστία 1 Cor 7.19; Ga 6.15 8 τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς Ga 1.6 9 1 Cor 5.6 11 τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ 1 Cor 1.23 13 μόνον ... σαρκί 1 Pe 2.16 14 Ἀγαπήσεις ... σεαυτόν Lv 19.18 (Mt 5.43; 19.19; 22.39; Mk 12.31; Lk 10.27; Ro 13.9; Jas 2.8) 16 πνεύματι περιπατεῖτε Ro 8.4; Ga 5.25 17 Ro 7.15-23 ἡ γὰρ ... ἀντίκειται 1 Pe 2.11

γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μὴ ἂ ἐὰν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. **18** εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον.^g **19** φανερά δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, **20** εἰδωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθεΐαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, **21** φθόνοι², μέθαι, κῶμοι καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς προείπον ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν.^h

22 Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη χαρὰ εἰρήνη, μακροθυμία χρηστότης ἀγαθωσύνη, πίστις **23** πραύτης ἐγκράτεια³· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος.ⁱ **24** οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ [Ἰησοῦ]⁴ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.^k **25** εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχοῦμεν.^l **26** μὴ γινώ-

² **21** [C] φθόνοι Φ^{46} \aleph B 33 81 / 593 / 603 / 809 / 1178 / 1441* / 1590* vg^{mss} cop^{sa} geo¹ Marcion^{acc} to Epiphanius Irenaeus^{lat} Clement Origen^{lat}; Ambrosiaster Jerome Augustine Quodvultdeus // φθόνοι φόννοι A C D F G Ψ 075 0122 0150 6 104 256^c (256* omit διχοστασία ... μέθαι) 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{(p), h} cop^{bo} arm eth geo² slav Ps-Clement Basil Chrysostom Theodore^{lat}; (Cyprian) Lucifer Priscillian Latin mss^{acc} to Jerome Pelagius

³ **23** [A] ἐγκράτεια Φ^{46} \aleph A B C D² Ψ 075 0150 6 33 81 256 263 365 424 436 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect vg^{ww, st} syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo¹ slav Origen Didymus^{dub} Chrysostom Theodore^{lat} Marcus-Eremita; Ambrose Jerome Augustine^{13/14} Quodvultdeus // ἐγκράτεια, ἀγνεΐα D* F G it^{ar, b, d, f, g, o} vg^{cl} geo² Irenaeus^{lat} Origen^{lat} Basil; Cyprian Ambrosiaster Priscillian Pelagius Augustine^{1/14} // ἐγκράτεια, ὑπομονή 0122 104 459 / 60 / 599

⁴ **24** [C] Χριστοῦ Ἰησοῦ^h \aleph^2 (\aleph^* κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ) A B C P Ψ 075 0122* 0150 33 104* 256 263 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 (1881 κυρίου Χριστοῦ) 1962^c 2127 / 599 (syr^{pal}) cop^{sa, bo} (eth) geo¹ slav Didymus^{dub} Cyril^{8/13, (4/13)}; Augustine^{1/12, (11/12)} // Χριστοῦ Φ^{46} D F G 0122^c 6 81 104^c 365 424 1852 1912 1962* 2200 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} arm geo² Marcion^{acc} to Epiphanius Origen^{lat} Basil Chrysostom Theodore^{lat} Cyril^{1/13}; Cyprian Ambrosiaster Hilary Ambrose Jerome Latin mss^{acc} to Jerome Pelagius

^f **18** P: TEV Seg FC NIV VP TOB REB ^h **21** NO P: TR WH AD NA M RSV Lu NJB ⁱ **23** P: Seg ^k **24** SP: WH NA // P: M RSV NJB ^l **25** P: Seg VP REB // S: TOB

18 πνεύματι ἄγεσθε Ro 8.14 οὐκ ... νόμον Ro 6.14; 7.4 **19-21** 1 Cor 6.9-10; Eph 5.5; Re 22.15 **22** Ὁ δὲ ... πνεύματος Eph 5.9 **23** κατὰ ... νόμος 1 Tm 1.9 **24** Ro 6.6; Col 3.5 **25** πνεύματι καὶ στοιχοῦμεν Ro 8.4; Ga 5.16 **26** μὴ γινόμεθα κενόδοξοι Php 2.3

μεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθο-
νοῦντες.^m

Bear One Another's Burdens

6 Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῆ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραύτητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς. **2** Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε¹ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.^a **3** εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναι τι μηδὲν ὦν, φρεναπατᾶ ἑαυτὸν. **4** τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἔξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· **5** ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.^b **6** Κοινωνεῖτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς.^c **7** Μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μκκτηρίζεται. ὁ γὰρ ἐὰν σπείρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· **8** ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. **9** τὸ δὲ καλὸν ποιῶντες μὴ ἐγκακῶμεν, καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. **10** ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα² τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.^d

¹ **2** {C} ἀναπληρώσετε B F G 1962 (I 921^{1/2} ἀναπληροῦτε) it^{ar}, b, d, f, g, o vg cop^{sa}, bo eth slav Marcion^{acc} to Tertullian Theodore^{lat} Marcus-Eremita Chrysostom^{lat} Hesychius^{lat} (Cyril) Proclus; Cyprian Ps-Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Pacian Jerome Pelagius Augustine Speculum || ἀποπληρώσετε ℞⁴⁶ || ἀναπληρώσατε ℞ A C D Ψ 075 0122 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect arm geo Clement Basil Didymus^{dab} Ammon Chrysostom^{gr}

² **10** {A} ἐργαζώμεθα ℞ B* C D F G Ψ 33 81 256 365 424 436 1241 1573 1739 1852^c 2127 2200 Byz^{pt} Lect^{pt}, AD it^{ar}, b, d, f, g, o, r vg eth slav Marcion^{acc} to Tertullian Clement

^m **26** NO P: TR WH M TOB REB // P: AD NA RSV NR5V

^a **6.2** P: VP REB ^b 5 P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB NRSV ^c 6 SP: WH // P: AD RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV ^d 10 P: WH AD M

1 ἐὰν ... τοιοῦτον Mt 18.15; Jas 5.19 **2** Ἀλλήλων ... βαστάζετε Ro 15.1 **4** τὸ δὲ ... ἕκαστος 1 Cor 11.28; 2 Cor 13.5 **5** Ro 14.12 **6** 1 Cor 9.11, 14 **8** Jn 3.6; 6.63; Ro 8.13 **9** τὸ δὲ ... ἐγκακῶμεν 2 Th 3.13

Final Warning and Benediction

11 Ἴδετε πηλίκους ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.^e **12** ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπήσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμεσθαι, μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μὴ διώκωνται. **13** οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρα σαρκὶ καυχῆσωνται.^f **14** ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ κόσμῳ. **15** οὔτε γὰρ³ περιτομὴ τί ἐστιν οὔτε ἀκροβυστία ἀλλὰ καινὴ κτίσις. **16** καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ.^g

17 Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.^h

18 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί· ἀμήν.

Origen^{int} Basil Chrysostom Theodore^{int} Nilus Cyril^{2/3}; Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine Quodvultdeus Speculum // ἐργασόμεθα A B² 075 0150 6 104 263 459 1175 1319 1852* 1881 1962 Byz^{pt} [L P] Lect^{pt} Cyril^{1/3} // ἐργασόμεθα Φ ⁴⁶ K l 596 Severian // ἐργασόμεθα 1912 2464

³ **15** {A} οὔτε γὰρ Φ ⁴⁶ B Ψ 075 33 1175 1739* it^g (syr^{pt}, pal) cop^{sa}mss arm^{mss} geo^l Gregory-Nyssa Chrysostom Theodore^{int}; Ambrosiaster Jerome^{1/3} Augustine // ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε \aleph A C D F G 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739^c 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, b, d, f, g, o vg syr^h with * cop^{sa}mss, bo, fay arm^{mss} geo² slav Victorinus-Rome Jerome^{2/3} Pelagius

^e 11 P; Seg NIV / 13 SP; NA ^f 16 NO P; Lu ^h 17 NO P; TR TOB

12 οὗτοι ... διώκωνται Ga 5.11 **14** ἐμοὶ ... Χριστοῦ 1 Cor 1.31; 2.2 **15** οὔτε γὰρ ... ἀκροβυστία 1 Cor 7.19; Ga 5.6 καινὴ κτίσις 2 Cor 5.17 **16** εἰρήνη ... Ἰσραὴλ Ps 125.5; 128.6 **17** ἐγὼ ... βαστάζω 2 Cor 4.10

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ

Salutation

1 Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ^a τοῖς ἀγίοις τοῖς οὖσιν [ἐν Ἐφέσῳ]¹ καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,^b **2** χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.^c

Spiritual Blessings in Christ

3^d Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογία πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, **4** καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ^e ἐν ἀγάπῃ,^f **5** προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, **6** εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ^{2,8}. **7** ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ

¹ **1** {C} ἐν Ἐφέσῳ **8²** A B² D F G Ψ^c (Ψ* illegible) 075 0150 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, o, r} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Ps-Ignatius Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius // omit **9⁴⁶** **8^{*}** B* 6 424^c 1739 Marcion^{acc} to Tertullian Origen^{vid}

² **6** {A} ἡγαπημένῳ **9⁴⁶** **8^{*}** A B D² Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* vg^{ww, st} syr^{p, pal} arm geo slav Origen^{acc} to Jerome Didymus^{vid} Chrysostom Theodore^{lat}; Jerome mss^{acc} to Jerome Pelagius^{com} Orosius // ἡγαπημένῳ υἰῷ αὐτοῦ D* F G it^{ar, b, d, f},

^a **1** P: RSV TEV NIV NRSV // ^b P: RSV TEV NIV Lu REB NRSV ^c **2** P: TR WH AD NA M // MS: NJB ^d **3-14** *Poetic structure*: NJB TOB ^e **4** C: AD RSV TEV Seg FC NIV VP Lu TOB^{mg} REB^{mg} // as text: RSV^{mg} TEV^{mg} FC^{mg} VP^{mg} // / NO C: AD RSV TEV Seg FC NIV VP Lu TOB^{mg} REB^{mg} // as text: RSV^{mg} TEV^{mg} FC^{mg} VP^{mg} ^f **6** SP: NA // P: FC Lu

1 Παῦλος ... θεοῦ 1 Cor 1.1; Col 1.1 **3** ὁ εὐλογήσας ... Χριστῷ Eph 2.6 **4** ἐξελέξατο ... αὐτῷ Jn 15.16; 17.24; 2 Th 2.13 εἶναι ... αὐτοῦ Eph 5.27; Col 1.22 **5** εἰς υἰοθεσίαν ... Χριστοῦ Jn 1.12 **6** τῷ ἡγαπημένῳ Mt 3.17; Col 1.13 **7** ἐν ... παραπομπῶν Col 1.14, 20

τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ **8** ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς,^h ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει,ⁱ **9** γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ **10** εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ.^k **11** ἐν ᾧ καὶ ἐκκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλήν τοῦ θελήματος αὐτοῦ **12** εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ τοὺς προηλπικότες ἐν τῷ Χριστῷ.^l **13** ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, **14** ὃ³ ἐστὶν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.^m

Paul's Prayer

15 Διὰ τοῦτο καγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας

(g), o, r vg^{cl} syr^h with * cop^{sa}, (bo) eth Adamantius Theodotus-Ancyra; Victorinus-Rome Ambrosiaster Latin mss^{acc} to Jerome Pelagius^{lem} Augustine

³ **14** {B} ὃ Ϙ⁴⁶ A B F G L P 075 6 81 104 256 263 365 459 1175 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 l 422 / 596 it^{b, d, g} syr^p slav Irenaeus^{lat} Origen^{lem} Marcellus Didymus^{dub1/2} Chrysostom^{lem} Cyril // ὅς Ϟ D Ψ 0150 33 424 436 1241 1852 2200 2464 Byz [K] Lect it^{ar, f, o} vg Didymus^{dub1/2} Chrysostom^{com} Didymus^{lat} Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Ambrose Jerome Pelagius Augustine Ps-Vigilius Varimadum

^h **8** NO C; TR WH AD M Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB // P: TEV // ⁱ NO C; WH M RSV TEV NRSV ^l **10** SP; NA // P: RSV TEV FC NIV VP REB ^l **12** SP; NA // P: TEV FC Lu ^m **14** P; TR WH AD M RSV REB NRSV

⁷ τὸ πλοῦτος ... αὐτοῦ Eph 2.7 ⁹ γνωρίσας ... μυστήριον Ro 16.25; Eph 3.3, 9 **10** τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν Ga 4.4 ἀνακεφαλαιώσασθαι ... Χριστῷ Col 1.16, 20 **11** προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν Ro 8.28-29 **13** τὸν λόγον ... εὐαγγέλιον Col 1.5 ἐσφραγίσθητε ... ἁγίῳ Eph 4.30 **14** ὃ ... κληρονομίας ἡμῶν 2 Cor 1.22; 5.5 **15** ἀκούσας ... ἀγίου Col 1.4

τοὺς ἁγίους⁴ **16** οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν μνεῖαν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, **17** ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, **18** πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας [ὑμῶν]⁵ εἰς τὸ εἶδέναι ὑμᾶς τίς ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, **19** καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ." **20** ἦν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις **21** ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· **22** καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, **23** ἣτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πληρομένου.⁶

⁴ **15** {B} καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους (see Col 1.4) $\aleph^2 D^3$ (D* F G omit second τὴν) Ψ 075 0150 6 424 1241 1852 1912 1962 2200 Byz [K L] *Lect* (I 884) *it*^{ar}, b, d, f, g, o vg syr^h cop^(sa), bo^{pl} arm eth geo slav (Gregory-Nyssa) Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Pelagius // καὶ τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους Φ^{46} \aleph^* A B P 33 1739 1881 / 921 cop^{bopt} Origen; Jerome Augustine // καὶ τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους ἀγάπην 81 104 256 263 365 436 459 1175 1319 1573 2127 (2464 omit τὴν) / 60 / 596 Cyril

⁵ **18** {C} ὑμῶν \aleph A D F G Ψ 075 0150 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* *it*^{ar}, b, d, f, (g), o vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo, fay} eth geo slav Gregory-Nyssa Didymus^{1/5} Ammonas Chrysostom (Severian); Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine // omit Φ^{46} B 6 33 1175 1739 1881 arm (Marcion^{acc} to Tertullian) Origen (Cyril-Jerusalem) Didymus^{4/5} Didymus^{dub} Cyril

⁶ **19** SP: NA ⁶ **23** NO P: TR WH // P: AD NA M RSV NRSV

16 εὐχαριστῶν ... μου Col 1.3; 1 Th 1.2 **17** Col 1.9-10 πνεῦμα σοφίας Is 11.2; Wsd 7.7 **18** ἡ ἐλπίς ... αὐτοῦ Eph 4.4 τῆς κληρονομίας ... ἁγίοις Col 1.12 **19-20** τί ... νεκρῶν 2 Cor 13.4; Col 2.12 **20** καθίσας ... ἐπουρανίοις Ps 110.1; Mt 22.44; Mk 16.19; Ac 2.34; He 1.3; 8.1; 10.12; 12.2 **21** ὑπεράνω ... μέλλοντι Col 1.16; 2.10 **22** πάντα ὑπέταξεν ... αὐτοῦ Ps 8.6 αὐτὸν ... ἐκκλησίᾳ Eph 4.15; Col 1.18 **22-23** τῇ ἐκκλησίᾳ ... αὐτοῦ Ro 12.5; 1 Cor 12.27; Col 1.18 **23** τὸ πλήρωμα ... πληρομένου Eph 4.10; Col 1.19

From Death to Life

2 Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν καὶ ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν, **2** ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας· **3** ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν ποιῶντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἡμεθα τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί.^a **4** ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἦν ἡγάπησεν ἡμᾶς, **5** καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ¹, – χάριτί² ἔστε σεσωσμένοι – **6** καὶ συνήγειρεν καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,^b **7** ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ’ ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.^c **8** τῇ γὰρ χάριτί ἔστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον· **9** οὐκ ἐξ ἔργων,

¹ 5 {B} τῷ Χριστῷ **8** A D F G Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^b. d. f. o vg^{ww}. sl slav Clement Origen^{lem} Ps-Athanasius Cyril-Jerusalem Didymus Didymus^{dub} Theodore^{dub} Theodore^{lat} Cyril Theodoret; Jerome Pelagius Augustine // σὺν τῷ Χριστῷ it^{lat} syr^p. (h). pal (Origen^{lat}); Hilary Jerome^{com1/4} // ἐν τῷ Χριστῷ **8** ⁴⁶ B 33 l 60 l 599 it^{ar}. g v r vg^{cl} cop^{sa}. bo arm eth geo Chrysostom; Victorinus-Rome Ambrosiaster Ambrose

² 5 {A} χάριτι **8** ⁴⁶ **8** A B D² Ψ 075 0150 6 33 81 104 263 424 459 1175 1241 1739 1852 1881 1912 1962 2200 Byz [K L P] *Lect* vg^{ww}. sl syr^h (eth) geo slav Didymus Theodore^{lat} Theodoret; Jerome // χάριτι γάρ 256 365 436 1319 1573 2127 (l 597 δέ for γάρ) vg^{ms} syr^{pal} cop^{sa}. (bo) arm // οὐ χάριτι (D* τῇ χάριτι) F G it^{ar}. b. d. f. g. o vg^{cl} Victorinus-Rome Ambrosiaster Pelagius Augustine

^a 3 P: TEV FC ^b 6 P: NJB ^c 7 SP: NA // P: Seg

1 Eph 2.5: Col 2.13 **2** ἐν αἷς ... τούτου Col 3.7; Tt 3.3 κατὰ .. ἀέρος Jn 12.31; Eph 6.12 τοῖς .. ἀπειθείας Eph 5.6 **3** ἡμεθα ... ὀργῆς Col 3.6 **5** ὄντας ... παραπτώμασιν Eph 2.1; Col 2.13 ὄντας ... Χριστῷ Lk 15.24, 32; Ro 6.13 χάριτί ἔστε σεσωσμένοι Ac 15.11; Eph 2.8 **6** συνήγειρεν ... ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ Col 2.12 **7** τὸ ὑπερβάλλον ... αὐτοῦ Eph 1.7 **8** τῇ ... πίστεως Ac 15.11; Ga 2.16; Eph 2.5 θεοῦ τὸ δῶρον Jn 4.10; He 6.4 **9** οὐκ ἐξ ἔργων Ro 3.28; 2 Tm 1.9; Tt 3.5

ἵνα μὴ τις καυχῆσθῃται. **10** αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.^d

One in Christ

11 Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, **12** ὅτι ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. **13** νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ.^e

14 Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, **15** τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην **16** καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ.^f **17** καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ εἰρήνην τοῖς ἐγγύς· **18** ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἐνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα.^g **19** ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι ἀλλὰ ἐστὲ συμπολίται τῶν ἀγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, **20** ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ^h τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, **21** ἐν

^d **10** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^e **13** NO P: TR WH AD M RSV TEV Seg FC VP NJB TOB REB NRSV // SP: NA ^f **16** P: VP ^g **18** P: TEV Seg FC NIV Lu NJB REB ^h **20** C: TEV^{me} FC^{me} VP TOB

⁹ μὴ τις καυχῆσθῃται 1 Cor 1.29 **10** κτισθέντες ... ἀγαθοῖς Ti 2.14 **11** ποτὲ ... σαρκί Eph 5.8 **12** ἀπηλλοτριωμένοι ... ἐπαγγελίας Ro 9.4; Col 1.21 ἐλπίδα μὴ ἔχοντες 1 Th 4.13 **13** ὑμεῖς ... ἐγγύς Is 57.19 ἐγενήθητε ... Χριστοῦ Col 1.20 **14** Αὐτὸς ... ἡμῶν Is 9.6 ὁ ποιήσας ... λύσας 1 Cor 12.13; Ga 3.28 **14-15** τὴν ἔχθραν ... καταργήσας Col 2.14 **15** κτίσῃ ... καινὸν ἄνθρωπον 2 Cor 5.17 **16** ἀποκαταλλάξῃ ... σταυροῦ Col 1.20, 22 **17** Is 57.19; 52.7; Zch 9.10 **18** Ro 5.2; Eph 3.12 **19** Eph 3.6; He 12.22-23 **20** ἐποικοδομηθέντες ... ἀποστόλων Re 21.14; Mt 16.18 ὄντος ... Ἰησοῦ Is 28.16; 1 Pe 2.6 **21** Eph 4.15-16; Col 2.19

ὧ̄ πάσα οἰκοδομη³ συναρμολογουμένη αὖξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, **22** ἐν ᾧ̄ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.¹

Paul's Ministry to the Gentiles

3 Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ [Ἰησοῦ]¹ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν^a – **2** εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, **3** [ὅτι] κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, **4** πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, **5** ὃ ἐτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, **6** εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμετόχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου,^b **7** οὗ ἐγενήθη διάκονος κατὰ τὴν δωρεάν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.^c **8** ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸ ἀνεξιχνί-

³ **21** {B} *πάσα οἰκοδομή* **8*** B D F G Ψ 0150 33 104 256 263 365 424 436 459 1175 (1241) 1319 1573 1739 1852 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] *Lect geo* Clement Origen Basil Chrysostom^{com} // *πάσα ἡ οἰκοδομή* **8**¹ A C P 075 6 81 1881 1912 / 751 cop^{sa, bo} arm eth Origen^{acc} to 1739 Chrysostom^{lem}

¹ **1** {C} *τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ* **8**⁴⁶ **8**² A B D² 075 0150 33 81 104 263 424 436 459 1175 1241 1739 1912 2464 Byz [K L P] *Lect it^{ar.} f* vg syr^h cop^{sa^{mss}, bo} geo² Origen Cyril^{1/2}; Jerome^{2/6} Pelagius // *τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ* (6 1962 *omit* τοῦ) 1881 2200 / 884 it^b vg^{mss} syr^p cop^{sa^{mss}} arm geo¹ slav (Chrysostom) (Cyril^{1/2}); Ambrose^{1/2} Jerome^{4/6} // *τοῦ κυρίου Ἰησοῦ* C Ψ (Hilary^{1/2} Ambrose^{1/2} *omit* κυρίου) // *τοῦ Χριστοῦ* **8*** D* F G 256 1319 1573 1852 2127 it^{d, g, o} cop^{sa^{mss}} eth Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary^{1/2} // *ἐν Χριστῷ* 365 // *ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ* / 156 / 170 / 617

¹ **22** P: WH AD NA M RSV NRSV

^a **3.1** P: NIV ^b **6** P: RSV TEV FC NIV VP TOB NRSV ^c **7** P: NA Lu

21 ναὸν ... κυρίῳ 1 Cor 3.16; 2 Cor 6.16 **22** 1 Pe 2.5

3.1 ὁ δέσμιος ... Ἰησοῦ Eph 4.1; Php 1.7, 13; Phm 1, 9 **2** τὴν οἰκονομίαν ... ὑμᾶς Col 1.25
3 Eph 1.9-10; Col 1.26 **6** Eph 2.13, 18-19 **7** αὐ̄ ... δοθείσης μοι Col 1.23, 25 **8** ἐμοὶ ... χάρις αὕτη
 1 Cor 15.9-10 τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι Ga 1.16 τὸ ... Χριστοῦ Eph 1.7

αστον πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ **9** καὶ φωτίσαι [πάντας]² τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ πάντα κτίσαντι, **10** ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, **11** κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἦν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, **12** ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. **13** διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐγκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσίν μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἧτις ἐστὶν δόξα ὑμῶν^{3, d}.

To Know the Love of Christ

14 Τοῦτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα⁴, **15** ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, **16** ἵνα δῶ ὑμῖν κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος

² **9** [C] φωτίσαι πάντας $\mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N}^2$ B C D F G Ψ 075 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Marcion^{acc} to Adamantius and Tertullian Didymus^{dub} Chrysostom (Severian) Theodore^{lat} Cyril^{1/2}; Victorinus-Rome Ambrosiaster^{1/2} Pelagius Varimadum // φωτίσαι \mathfrak{N}^* A 0150 6 424^c 1739 1881 Cyril^{1/2}; Ambrosiaster^{1/2} Hilary Jerome Augustine

³ **13** [A] ὑμῶν \mathfrak{N} A B D F G Ψ 075 0150 6 256 263 365 424 1175 1241 1852 1881 1962 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine // ἡμῶν \mathfrak{P}^{46} C 33 81 104 436 459 1573 1739 1912 2127 cop^{bo/ms}

⁴ **14** [B] πατέρα $\mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N}^*$ A B C P 0150 6 33 81 256 263 365 424^c 1175 1573 1739 1962 2127 I 596 vg^{ms} syr^{pal} cop^{sa, bo} eth geo Origen (Methodius) Basil-Ancyra Athanasius Cyril-Jerusalem (Didymus^{dub}) Cyril John-Damascus; Jerome Augustine^{2/8} Ps-Vigilius // πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ \mathfrak{N}^2 D F G Ψ 075 104 424* 436 459 1241 1852 1881 1912 2200 2464 Byz [K L] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} arm slav (Valentinians^{acc} to Hippolytus) Origen^{lat} Gregory-Nyssa Chrysostom Marcus-Eremita Theodore^{lat} Theodoret; Victorinus-Rome Ambrosiaster Latin mss^{acc} to Jerome Pelagius Augustine^{6/8} Varimadum

⁴ **13** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg REB NRSV

9 τίς ... θεῷ Ro 16.25: Col 1.26 **10** γνωρισθῆ ... θεοῦ I Pe 1.12 ἡ ... θεοῦ Ro 11.33 **12** ἐν ... πεποιθήσει Ro 5.2; He 4.16: 10.19 **13** ταῖς θλίψεσίν μου ὑπὲρ ὑμῶν Col 1.24 **16** δῶ ... κραταιωθῆναι Col 1.11

αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, **17** κατοικήσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν,^e ἐν ἀγάπῃ^f ἑρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, **18** ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσιν τοῖς ἀγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μήκος καὶ ὕψος καὶ βάθος, **19** γινῶναι τε τὴν ὑπερβάλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ^{5,8}

20 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ⁶ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, **21** αὐτῷ ἢ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων, ἀμήν.^h

The Unity of the Body

4 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, **2** μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραύτητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, **3** σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητά τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης·^a

⁵ **19** {A} πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ **NS** A C D F G Ψ 075 0150 6 (81 πληροφρορηθῆτε) 104 256 263 365 424 436 459 1241 1573 1739 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* (I 593) it^b. d. f. g vg syr^p. h. pal cop^{bo} arm (eth) geo slav^{ms} Athanasius Marcellus Gregory-Nyssa Macarius/Symeon^{2/3} (Chrysostom) Severian Theodore^{lat} Cyril; Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary Ambrose Jerome Pelagius Augustine // πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ 1881 / 921 it^{ar}. o (vg^{ms}) Macarius/Symeon^{1/3} // πληρωθῆ πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ **Φ**⁴⁶ B (33 add εἰς ὑμᾶς after θεοῦ) 1175 / 596 cop^{sa} slav^{ms}

⁶ **20** {A} ὑπὲρ^{NS} A B C I^{vid} Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}. o syr^p. h. pal cop^{sa}. bo arm geo slav Chrysostom Theodore^{lat} Theodore; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Augustine^{1/9} Ps-Vigilius // omit **Φ**⁴⁶ D F G I 593 it^b. d. f. g vg Pelagius Augustine^{8/9}

^e **17** NO C: WH REB // / C: WH REB ⁸ **19** NO P: TR Lu ^h **21** P: WH AD M // MS: NJB

^a **4.3** SP: NA // P: TOB

17 κατοικήσα ... ὑμῶν Jn 14.23 ἑρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι Col 1.23; 2.7 **18** Col 2.2 **19** πληρωθῆτε ... θεοῦ Col 2.10 **20** κατὰ τὴν δύναμιν ... ἡμῖν Col 1.29

4.1 ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ Eph 3.1; Php 1.7, 13; Phm 1, 9 ἀξίως ... ἐκλήθητε Col 1.10 **2** Col 3.12-13 **3** Col 3.14-15

4 ἐν σώμα καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· 5^b εἰς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα, 6 εἰς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν^{1,c}

7 Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. 8 διὸ λέγει,

**Ἄναβας εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν,
ἔδωκεν² δόματα τοῖς ἀνθρώποις.^d**

9 τὸ δὲ Ἄνέβη τί ἐστίν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη³ εἰς τὰ κατώτερα [μέρη]^{4e} τῆς γῆς; 10 ὁ καταβάς αὐτός ἐστίν

¹ 6 {A} πᾶσιν Φ^{46} \aleph A B C P 082 0150 6 33 81 104 424^c 436 459 1739 1881 1912* 1962 2464 / 60^{1/2} cop^{sa}, bo eth geo¹ Marcion^{acc} to Epphanus Origen^{gr}, lat Gregory-Thaumaturgus^{vid} Eusebius Athanasius Marcellus Ps-Ignatius Gregory-Nyssa Didymus^{dub} Chrysostom^{lem} Cyril; Victorinus-Rome^{1/2} Ambrose Jerome Augustine // πᾶσιν ἡμῖν D F G Ψ 075 256 263 365 424* 1175 1319 1573 1852 1912^c 2127 2200 Byz [K L] *Lect* it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg syr^p, h arm geo² slav Irenaeus^{gr}, lat Adamantius (Chrysostom^{com}) Theodore^{lat}; Victorinus-Rome^{1/2} Ambrosiaster Maximinus Pelagius // πᾶσιν. ἀμῆν 1241 (vg^{ms})

² 8 {B} ἔδωκεν (see Ps 67.19 LXX) Φ^{46} \aleph * A C² D* F G 33 1241 1962 2464 / 593 it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg cop^{sa}, bo slav Justin Marcion^{acc} to Tertullian Irenaeus^{lat} Eusebius Theodore^{lat} Hesychius; Ambrosiaster Hilary Ambrose Rufinus Jerome Pelagius Augustine^{3/5} Quodvultdeus Varimadum // καὶ ἔδωκεν \aleph ² B C*. ³ D² Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* syr^p, h arm geo Chrysostom Cyril; Victorinus-Rome Augustine^{2/5} // καὶ ἔδωκεν / 598 / 751 / 884 eth

³ 9 {A} κατέβη Φ^{46} \aleph * A C* D F G I^{vid} 082 6 33 81 424^c 1241 1739 1881 / 1439 it^{ar}, b, d, g, mon vg^{ms} cop^{sa}, bo eth Irenaeus^{lat} Clement^{from Theodotus} Origen^{gr}, lat Cyril; Tertullian Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary Lucifer Jerome Pelagius Augustine // κατέβη πρῶτον \aleph ² B C³ Ψ 075 0150 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* (I 170 ἀνέβη [sic]) it⁶, o vg syr^p, h cop^{sa}, bo arm geo slav Eusebius Didymus^{dub} Chrysostom Theodore^{lat} Theodoret

⁴ 9 {C} μέρη \aleph A B C D³ I Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^f vg syr^h cop^{bo} arm slav Eustathius Chrysostom Theodore^{lat} Cyril Theodoret; Pelagius Augustine // omit Φ^{46} D* F G / 921 it^{ar}, b, d, g, mon, o cop^{sa} eth Irenaeus^{lat} Clement^{from Theodotus} Origen^{lat} Eusebius; Tertullian Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary Lucifer Jerome

^b 5-6 Traditional Material: NA ^c 6 NO P: TR WH AD NA M RSV ^d 8 NO P: TR WH AD M RSV TEV NIV Lu ^e 9 C: TEV^{mg} FC^{mg} NIV VP NJB^{mg} TOB REB // as text: NIV VP^{mg} REB^{mg}

4 ἐν σώμα Ro 12.5; Eph 2.16 ἐν πνεῦμα Eph 2.18 5 εἰς κύριος Jn 10.16; 1 Cor 8.6 6 1 Cor 12.6 7 Ro 12.3, 6; 1 Cor 12.11 8 Ἄναβας... ἀνθρώποις Ps 68.18 (Col 2.15) 9 Jn 3.13

καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.¹ **11** καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, **12** πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων⁸ εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, **13** μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ,^h **14** ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης, **15** ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, Χριστός, **16** ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους τὴν αὐξήσιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.¹

The Old Life and the New

17 Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, **18** ἐσκοτωμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, **19** οἵτινες ἀπηληγκότες⁵ ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ

⁵ **19** [A] ἀπηληγκότες Φ^{46} \aleph A B Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] *Lect sy*^h, *h^{tr}* *cop*^{sa, bo} Clement Origen Chrysostom Theodotus-Ancyra; Greek mss^{acc} to Jerome // ἀπηληπικότες Φ^{99} D (F G ἀφηληπικότες) P 1241 / 617 *it*^{ar, b, d, f, g, mon, o} *vg syr*^p arm eth slav Irenaeus^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius Speculum

¹ **10** SP: NA // P: M ⁸ **12** C: TR (Seg) ^h **13** P: NIV NJB TOB ¹ **16** P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV

11 1 Cor 12.28 **12** πρὸς ... διακονίας 2 Tm 3.17 εἰς ... Χριστοῦ 1 Pe 2.5 **13** εἰς ἄνδρα τέλειον Col 1.28 **14** μηκέτι ὦμεν νήπιοι 1 Cor 14.20 **15** ὅς ... Χριστός Eph 1.22; 5.23; Col 1.18 **16** Col 2.19 **17-18** μηκέτι ... ὄντες Ro 1.21 **18** ἀπηλλοτριωμένοι ... θεοῦ Eph 2.12; Col 1.21 διὰ τὴν ἄγνοιαν ... αὐτοῖς 1 Pe 1.14 **19** Col 3.5

ἀσελγεία εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξία.^κ
20 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, **21** εἶ γε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθὼς ἐστὶν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, **22** ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, **23** ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν **24** καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας!^λ

Rules for the New Life

25 Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.^μ
26 ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ [τῷ] παροργισμῷ ὑμῶν, **27** μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ.^ν **28** ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιᾷτῳ ἐργαζόμενος ταῖς [ιδίαις] χερσὶν τὸ ἀγαθόν,^ο ἵνα ἔχη μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι.^ο **29** πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλὰ εἶ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας^π, ἵνα δῶ χάριν

⁶ **28** {C} ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν^κ* A D F G 075 0150 81 104 256 263 365 459 1175 1241 1319 1573 2127 2464 l 596 it^{b, d, f, g, mon} vg^{cl} (cop^{sa}ms, bo) arm (eth) geo¹ slav Basil^{2/3}; Victorinus-Rome Jerome Augustine // ταῖς χερσὶν τὸ ἀγαθόν^φ 46. 49^{vid} ^κ2 B it^{ar, o} vg^{ww, st} Ambrosiaster Pelagius // τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσὶν Ψ 424* 1852 2200 Byz^{pl} [L] Lect Origen Basil^{1/3} Chrysostom Theodore^{1em} // τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσὶν 436 1912 1962 Byz^{pl} [K] l 60 l 422 geo² Theodore^{1at} // ταῖς ἰδίαις χερσὶν l 597 (l 599 omit ταῖς) (cop^{sa}ms^{ss} Tertullian omit ἰδίαις) (cop^{sa}ms) // τὸ ἀγαθόν P 6 33 424^c 1739 1881 Clement Gregory-Nyssa Didymus; Pelagius^{ms} Speculum

⁷ **29** {A} χρείας^φ 46. 59 ^κ A B D² I^{vid} Ψ 075 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect vg^{ww, st} syr^{(p), h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Clement Origen Chrysostom Theodore^{1at}

^λ **19** P: NA TEV FC NIV Lu ^μ **24** P: TR WH AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV ^ν **25** P: VP REB ^ο **27** P: VP REB ^π **28** P: NIV VP REB

22 ἀποθέσθαι ... ἄνθρωπον Col 3.9 τὸν παλαιὸν ... ἀπάτης Ga 6.8 **23** Ro 12.2 **24** ἐνδύσασθαι ... ἄνθρωπον Col 3.10 ἄνθρωπον ... κτισθέντα Gn 1.26 **25** λαλεῖτε ... αὐτοῦ Zch 8.16; Col 3.8-9 **26** ὀργίζεσθε ... ἁμαρτάνετε Ps 4.4; Jas 1.19-20 **28** ἐργαζόμενος .. ἀγαθόν l Th 4.11 **29** πᾶς ... ἐκπορευέσθω Eph 5.4; Col 3.8 δῶ ... ἀκούουσιν Col 4.6

τοῖς ἀκούουσιν. **30** καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως.^p **31** πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. **32** γίνεσθε [δὲ] εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὖσπλαγχνοί, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν^{8,9} **5** γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητὰ **2** καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς¹ καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν² καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας.^a **3** πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν,

Theodoret; Jerome // *πίστεως* D* F G it^{ar.} b, d, f, g, mon. o vg^{cl} Basil Gregory-Nyssa; Tertullian Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Chromatius Latin mss^{acc} to Jerome Pelagius Speculum

⁸ **32** {B} ὑμῖν \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N} A F G P 0150 6 81 256 263 365 1319 1573 2127 / 593 / 596 / 884 / 1159 / 1365 it^{ar.} b, d, f, g, mon. o vg^{cl} cop^{sa, bo} eth Clement Origen^{lat} Basil Chrysostom^{lem} Theodore^{lat}; Tertullian^{1/2} Victorinus-Rome Ambrosiaster Pelagius Augustine^{1/3} // ἡμῖν \mathfrak{P}^{49} B D Ψ 075 33 104 424 436 459 1175 1241 1739 1852 1881 1912 1962 (2200 ἡμᾶς) 2464 Byz [K L] *Lect* vg^{ww, st} syr^{p, h, pal} cop^{bo/mss} arm (geo) slav Origen Chrysostom^{com} Nilus Proclus; Tertullian^{1/2} Jerome Augustine^{2/3}

¹ **2** {B} ἡμᾶς \mathfrak{P}^{46} \mathfrak{N}^2 D F G Ψ 075 0150 6 33 104 256 263 365 424 436 459 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] *Lect* it^{d, g, o} vg syr^{p, h, pal} arm geo Clement^{1/2} Basil Chrysostom Theodore^{lat} Cyril John-Damascus; Ambrose Jerome Pelagius Augustine^{6/8} Varimadam // ὑμᾶς \mathfrak{N}^* A B P 0159 81 1175 1241 1912 / 60^{1/3} / 593 / 597^{1/2} it^{ar.} b, f, mon vg^{ms} cop^{sa, bo} eth slav Clement^{1/2}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Augustine^{2/8} Speculum

² **2** {A} ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν $\mathfrak{P}^{46, 49}$ (\mathfrak{N} θυσίαν καὶ προσφορὰν) A (D προσφορὰν ὑπὲρ ἡμῶν) F G Ψ 075 0150 0159 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar.} d, f, g, o vg syr^{p, h, pal} arm geo Clement Basil (Ps-Ignatius) (Gregory-Nyssa) Chrysostom Theodore^{lat} Cyril; Ambrose Jerome Pelagius Augustine^{9/10} Varimadam // ὑπὲρ ἡμῶν ἐν φθορᾷ 1241 // ὑπὲρ ὑμῶν προσφορὰν B 1175 / 1356 it^{b, mon} cop^{sa, bo} eth slav Victorinus-Rome Ambrosiaster Augustine^{1/10} Speculum

^p 30 P: TR Seg VP * 32 P: AD NA RSV Seg NIV NJB TOB REB // S: TEV FC VP Lu

^a 5.2 SP: WH // P: NA M RSV TEV FC NIV VP REB NRSV // S: Seg

30 μὴ ... θεοῦ Is 63.10; 1 Th 5.19 ἐν ... ἀπολυτρώσεως Eph 1.13-14 **31** Col 3.8 **32** Col 3.12-13 χαριζόμενοι ... ὑμῖν Mt 6.14; 18.22-35

5.1 Mt 5.48 **2** περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ Ro 14.15 ὁ Χριστὸς ... ἡμῶν Ga 2.20 προσφορὰν ... θεῷ Ps 40.6; He 10.10 εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Ex 29.18; Eze 20.41 **3** Col 3.5

καθὼς πρέπει ἁγίοις, **4** καὶ αἰσχροῦτης καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία, ἃ οὐκ ἀνήκεν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. **5** τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὃ ἐστὶν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ.^b

Walk as Children of Light

6 Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. **7** μὴ οὖν γίνεσθε συμμετοχοὶ αὐτῶν.^c **8** ἦτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε **9** – ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς³ ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ – **10** δοκιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ, **11** καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. **12** τὰ γὰρ κρυφῆ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρὸν ἐστὶν καὶ λέγειν, **13** τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦνται, **14** πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστὶν. διὸ λέγει,

Ἔγειρε, ὁ καθεύδων,
καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν,
καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός^{4, d}.

³ **9** [A] φωτός Φ^{49} \aleph A B D* F G P 6 33 81 256 424^c 1175 1319 1739 1881 1962 2127 2464 *it*^{ar}. b. d. f. g. mon. o vg syr^p. pal cop^{sa}. bo arm eth geo¹ Origen Gregory-Thaumaturgus; Ps-Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Lucifer Jerome Pelagius Augustine // πνεύματος (see Ga 5.22) Φ^{46} D² Ψ 075 0150 104 263 365 424* 436 459 1241 1573 1852 1912 2200 Byz [K L] *Lect* syr^h geo² slav Chrysostom Theodore^{lat}

⁴ **14** [A] ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός Φ^{46} \aleph A B D² F G Ψ 048 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* *it*^{ar}. f. g. mon. o vg syr^p. h. pal cop^{sa}. bo arm eth geo slav Mar-

^b **5** NO P: TR AD M RSV Seg NIV VP Lu NJB REB // SP: WH NA // P: TEV FC NRSV * **7** P: Seg NIV VP * **14** NO P: TR NJB

4 αἰσχροῦτης ... ἀνήκεν Eph 4.29; Col 3.8 **5** πᾶς ... θεοῦ 1 Cor 6.9-10; Col 3.5 **6** Μηδεὶς ... λόγοις Col 2.4, 8 ἔρχεται ... ἀπειθείας Ro 1.18; Col 3.6 **8** ἦτε ... κυρίῳ Eph 2.11, 13; Col 1.13; 1 Pe 2.9 τέκνα φωτὸς Lk 16.8; Jn 12.36 **10** Ro 12.2 **11** μὴ ... σκότους Ro 16.17; 2 Th 3.6; 2 Jn 10-11 **13** τὰ ... φανεροῦνται Jn 3.20-21 **14** Ἔγειρε, ὁ καθεύδων Is 26.19; 51.17; 52.1; 60.1; Ro 13.11 ἀνάστα ... νεκρῶν Is 26.19 ἐπιφαύσει ... Χριστός Is 60.1

15 Βλέπετε οὖν ἀκριβῶς πῶς⁵ περιπατεῖτε μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοί, **16** ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν. **17** διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνίετε τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου.⁶ **18** καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, **19** λαλοῦντες ἑαυτοῖς [ἐν] ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς⁶, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, **20** εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί!

Wives and Husbands

21 Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ,⁸ **22** αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίῳι ἀνδράσιν ὡς⁷ τῷ κυρίῳ, **23** ὅτι

cion^{acc} to Eriphanus Clement Naassenes^{acc} to Hippolytus Hippolytus Origen Origen^{hub} Josippus Athanasius Didymus Epiphanius Chrysostom Marcus-Eremita Theodore^{lat} Cyril; Ambrose Jerome Pelagius Augustine^{18/19} Quodvultdeus Varimadam // ἐπιψαύσεις τοῦ Χριστοῦ D* it^{b,d} Origen^{lat} mss^{acc} to Chrysostom and Theodore^{lat}, Victorinus-Rome Ambrosiaster Latin mss^{acc} to Jerome Paulinus-Nola Augustine^{1/19}

⁵ **15** {B} οὖν ἀκριβῶς πῶς P⁴⁶ N* B 0150 33 81 104 436 459 1175 1241 1739 1962 cop^{sa} geo slav Origen^{lem} Chrysostom^{lem} // οὖν πῶς ἀκριβῶς D F G Ψ 075 6 256 263 365 424 1319 1573 1852 1881 1912 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^{tr}, (d), f, g, mon vg^{mss} syr^{p, h, pal} (arm) (eth) (Ps-Hippolytus) Basil (Chrysostom^{com}) Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Lucifer Jerome (Augustine) // οὖν, ἀδελφοί, πῶς ἀκριβῶς N² A 2464 it^{tr, o} vg cop^{bo/mss, (bo)} Pelagius

⁶ **19** {B} ᾠδαῖς πνευματικαῖς N¹ (N* add senseless κα after ᾠδαῖς) D F G Ψ 048nd 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{tr, f, g, mon, o} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm geo slav Origen Basilnd Cyril-Jerusalem Didymus Chrysostom Hesychius Theodore^{lat} John-Damascus; Victorinus-Rome Jerome Pelagius Augustine // ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι A Niceta // ᾠδαῖς P⁴⁶ B it^{b, d} Ambrosiaster

⁷ **22** {B} γυναῖκες τοῖς ἰδίῳι ἀνδράσιν ὡς P⁴⁶ B Clement Theodore^{lat, com}; Greek mss^{acc} to Jerome Jerome^{com} // γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἰδίῳι ἀνδράσιν ὡς D F G

⁸ 17 P: TEV FC / 20 NO P: TR WH AD NA^{me} M RSV NIV // P: NA NRSV * 21 SP: WH // P: TR AD M TEV FC VP REB NRSV // S: NIV

16 ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν Col 4.5 ὅτι ... πονηραὶ εἰσιν Am 5.13 **17** συνίετε ... κυρίου Ro 12.2; Col 1.9 **18** μὴ μεθύσκεσθε οἴνω Pr 23.31 LXX **19** Col 3.16 ᾄδοντες ... κυρίῳ Ps 33.2, 3 **20** Col 3.17 **21** 1 Pe 5.5 **22** Gn 3.16; Col 3.18; 1 Pe 3.1

ἀνὴρ ἐστὶν κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς σωτὴρ τοῦ σώματος· **24** ἀλλὰ ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν ἐν παντί.^h **25** Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, **26** ἵνα αὐτὴν ἀγιασῇ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, **27** ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. **28** οὕτως ὀφείλουσιν [καὶ] οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ.ⁱ **29** οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν, **30** ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ⁸. **31** ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος [τὸν] πατέρα καὶ [τὴν] μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

it^d, g^{lat} // γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς 075 0150 424* 1852 1912 2200 Byz [K L] Lect itⁱ syr^b geo slav Chrysostom // γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτασσέσθωσαν ὡς **h** A I P (Ψ ὑποτασσέσθωσαν after γυναῖκες) 6 33 81 104 256 263 365 424^c 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1881 1962 2127 2464 / 596 / 895 / 1178 it^{ar}, b, g^v, r., mon, o vg syr^{pal} (cop^{sa, bo}) arm eth Origen^{g^{lat}, lat} Basil Theodore^{lat^{icm}}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Ambrose Jerome^{icm} Pelagius Augustine

⁸ **30** [A] αὐτοῦ **h**⁴⁶ **h*** A B 048 6 33 81 424^c 1739* 1881 2464 / 422 it^a cop^{sa, bo} eth Origen^{lat} Methodius; Jerome Augustine^{vid} Ps-Jerome // αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ (see Gn 2.23) 0150 // αὐτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ (see Gn 2.23) **h**² D F G Ψ 075 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1739^c 1852 (1912 omit first αὐτοῦ) 1962 2127 2200 Byz [(K τοῦ σώματος for τῶν ὀστέων) L P] Lect (I 147 add καὶ after first αὐτοῦ; / 1154 omit καὶ) it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg syr^{pl, h} arm geo slav Irenaeus^{gr, lat} Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Ambrose Pelagius

^h 24 P: NA TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV '28 SP: NA

23 ἀνὴρ ... γυναῖκός 1 Cor 11.3 **25** Οἱ ἄνδρες ... γυναῖκας Col 3.19; 1 Pe 3.7 ὁ Χριστὸς ... ἐκκλησίαν Eph 1.22; Col 1.18 **25-26** ἑαυτὸν ... ἀγιασῇ He 10.10, 14; 13.12 **26** καθαρίσας τῷ λουτρῷ Ti 3.5 **27** 2 Cor 11.2; Col 1.22 **30** Ro 12.5; 1 Cor 6.15; 12.27; Eph 1.22-23; Col 1.18 **31** Gn 2.24 (Mt 19.5)

32 τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. 33 πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἣ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.^k

Children and Parents

6 Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν [ἐν κυρίῳ]¹· τοῦτο γάρ ἐστιν δίκαιον. **2** τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἣτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, **3** ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔση μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.^a **4** Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἀλλὰ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ κυρίου.^b

Slaves and Masters

5 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἀπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, **6** μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ^c ἐκ ψυχῆς,^d **7** μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, **8** εἰδότες ὅτι ἕκαστος ἐάν τι ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομίσεται παρὰ κυρίου εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος.^e **9** Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ

¹ I [C] ἐν κυρίῳ Φ^{46} \aleph A D¹ Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 (1573 omit ἐν) 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, mon} vg syr^h cop^{sa, bo} arm (eth) geo slav Origen Basil Chrysostom Theodore^{lat} Cyril; Jerome Pelagius // omit B D* F G it^{b, d, f, g, o} Marcion^{acc} to Tertullian Cyril-Jerusalem^{vid}; Cyprian Ambrosiaster

^k 33 SP: WH // P: AD NA M RSV VP Lu NJB REB NRSV

^a 6.3 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV ^b 4 NO P: AD M // SP: WH // P: TR NA RSV Seg VP Lu NJB TOB REB NRSV ^c 6 C: WH // ^d NO C: WH ^e 8 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV

32 Re 19.7

6.1 Col 3.20 **2-3** τίμα ... μητέρα and ἵνα ... γῆς Ex 20.12; Dt 5.16 (Mt 15.4) **4** οἱ πατέρες ... ὑμῶν Col 3.21 ἐκτρέφετε ... κυρίου Dt 6.7, 20-25; Ps 78.4; Pr 19.18; 22.6 **5-7** Col 3.22-23; Tt 2.9-10 **8** 2 Cor 5.10; Col 3.24-25 **9** οἱ ... οὐρανοῖς Col 4.1

αὐτῶν καὶ ὑμῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς καὶ προσωπολημψία οὐκ ἔστιν παρ' αὐτῶ.^f

The Battle against Evil

10 Τοῦ λοιποῦ, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. **11** ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· **12** ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν² ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανοῖς. **13** διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστήναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι.^g **14** στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης **15** καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, **16** ἐν πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνησέσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ [τὰ] πεπυρωμένα σβέσαι· **17** καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστιν ῥῆμα θεοῦ.^h **18** διὰ πάσης προσ-

² **12** {B} ἡμῖν⁸ A D² I 075 0150 6 33 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* (I 1154 ἡμᾶς) *itar*, *g*^a *vg syr^h cop^{sa}ms^s, bo arm geo Marcion^{acc} to Tertullian Irenaeus^{lat} Clement Origen^{gr}. lat20/23 Methodius Eusebius Asterius Ps-Athanasius Titus-Bostra Ps-Ignatius Gregory-Nyssa Didymus Ammon Macarius/Symeon Chrysostom Marcus-Eremita Theodore^{lat} Cyril Hesychius^{2/3} Theodoret; Tertullian Cyprian Hilary Ambrose Jerome Pelagius // ὑμῖν Φ ⁴⁶ B D* F G Ψ 81 1175 / 422 / 592^{2/3} / 593 / 597 / 1441 *it^b, d, f, g², mon, o vg^{ms} syr^p, pal eth slav Origen^{lat1/2/3} Nilus; Ambrosiaster Lucifer Priscillian Gregory-Elvira Augustine Speculum // omit / 592^{1/3} cop^{sa}ms^s Origen^{lat2/2/3} Hesychius^{1/3}**

^f 9 P: TR WH AD NA M RSV NRSV * 13 P: TEV FC VP NJB ^h 17 SP: NA // P: Lu NJB NRSV

9 προσωπολημψία ... αὐτῶ Di 10.17; 2 Chr 19.7; Ac 10.34; Col 3.25 **11** ἐνδύσασθε ... θεοῦ Ro 13.12; 2 Cor 10.4 **12** Jn 14.30; Eph 2.2; 1 Pe 5.8-9 **14** περιζωσάμενοι ... ἀληθείᾳ Is 11.5; Lk 12.35; 1 Pe 1.13 ἐνδυσάμενοι ... δικαιοσύνης Is 59.17; Wsd 5.18; 1 Th 5.8 **15** ὑποδησάμενοι ... εἰρήνης Is 52.7; Na 1.15; Ro 10.15 **16** τὰ βέλη ... πεπυρωμένα Ps 7.13 **17** τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου Is 59.17; 1 Th 5.8 τὴν μάχαιραν ... θεοῦ Is 11.4; 49.2; Ho 6.5; He 4.12 **18** διὰ ... κατῶ Lk 18.1; Col 4.2-3; 1 Th 5.17

ευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἀγίων¹ **19** καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῆ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου,^k ἐν παρρησίᾳ^l γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου³, **20** ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἀλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ⁴ παρρησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλήσαι.^m

Final Greetings

21 Ἴνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμέ, τί πράσσω, πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τύχικος ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, **22** ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνώτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέση τὰς καρδίας ὑμῶν.ⁿ

23 Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.^o **24** ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ.⁵

³ **19** [A] τοῦ εὐαγγελίου **Σ** A D I Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, d, f, o} vg syr^{h, pal} cop^{sa, bo, fay}ms arm eth geo slav Origen Basil Chrysostom Theodore^{lat}; Jerome Pelagius // *omit* B F G it^{b, g, mon} cop^{fay}ms Marcion^{acc} to Tertullian; Victorinus-Rome Ambrosiaster

⁴ **20** [C] ἐν αὐτῷ A D F G I Ψ 075 0150 6 33 81 256 263 365 424 436 1175 1241 1319 1573 (1852) 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{b, d, f, g, mon, o} vg syr^{h, pal} arm (eth) geo slav Basil Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius // *transpose ἐν αὐτῷ after παρρησιάσωμαι* **Σ** 104 459 cop^{sa, bo, fay} // αὐτό \mathfrak{P}^{46} B 1739 1881 (I 921 αὐτῷ) syr^p

⁵ **24** [A] ἀφθαρσίᾳ. \mathfrak{P}^{46} **Σ*** A B F G 6 33 81 1175 1241 1739* 1881 / 593 it^{l, e, mon*}, o vgst syr^{pal} cop^{sa, bo^{pl}, fay} Origen Theodore^{lat}; Ambrosiaster Jerome Pelagius // ἀφθαρσίᾳ. ἀμῆν. **Σ**² D Ψ 075 0150 104 256 263 365 424 436 459 1319 1573 1739^c 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, mon^c, r} vg^{cl, ww} syr^{p, h} cop^{bo^{pl}} arm eth geo slav Chrysostom; Victorinus-Rome // ἀφθαρσίᾳ εἰς αἰῶνας. ἀμῆν. I 921

¹18 P: NIV ⁴19 NO C: TR (RSV) TEV FC VP // ¹C: (RSV) TEV FC VP ²⁰ P: TR WH AD M ²² NO P: TR ²³ P: AD

19 Ac 4.29; Col 4.3; 2 Th 3.1 **20** ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω 2 Cor 5.20; Phm 9 ἵνα ... λαλήσω Col 4.4 **21-22** Τύχικος ... ὑμᾶς Ac 20.4; Col 4.7-8; 2 Tm 4.12; Tt 3.12 **24** πάντων ... Χριστὸν 1 Pe 1.8

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ

Salutation

1 Παῦλος καὶ Τιμόθεος δούλοι Χριστοῦ Ἰησοῦ πᾶσιν τοῖς ἀγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις,^a **2** χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.^b

Paul's Prayer for the Philippians

3 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνεῖα ὑμῶν **4** πάντοτε ἐν πάσῃ δεῆσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, **5** ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, **6** πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρι ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ.^c **7** καθὼς ἐστὶν δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου συγκοινωνοῦς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. **8** μάρτυς γάρ μου ὁ θεὸς ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ Ἰησοῦ.^d **9** καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει **10** εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ᾗτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, **11** πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.^e

¹ **11** {A} καὶ ἔπαινον θεοῦ^{NS} A B D² I Ψ 075 0150 6 33 81 104 256^{vd} 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 Byz [K L P] *Lect*

^a **1** P: RSV TEV NIV Lu REB NRSV ^b **2** P: TR WH AD NA M REB ^c **6** SP: NA // P: NIV ^d **8** SP: NA // P: TEV FC NIV TOB ^e **11** P: TR WH AD M RSV NRSV

2 Ro 1.7; Ga 1.3; Phm 3 **3** Ro 1.8; 1 Cor 1.4 **6** ὁ ἐναρξάμενος ... ἀγαθὸν Php 2.13 ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ 1 Cor 1.8; Php 1.10; 2.16 **8** μάρτυς ... θεός Ro 1.9; 2 Cor 1.23; 1 Th 2.5 **10** τὸ ... διαφέροντα Ro 2.18; 12.2; He 5.14 ἡμέραν Χριστοῦ 1 Cor 1.8; Php 1.6; 2.16 **11** Jn 15.8

To Me to Live is Christ

12 Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, **13** ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὄλω τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, **14** καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν¹ ἐν κυρίῳ* πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν^{2, h}.

15 Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσιν· **16** οἱ μὲν ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαὶν τοῦ εὐαγγελίου κείμεαι, **17** οἱ δὲ ἐξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν, οὐχ ἀγνώως, οἰόμενοι θλίψιν ἐγείρειν τοῖς δεσμοῖς μου.¹ **18** τί γάρ; πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω.^k ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι, **19** οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ **20** κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνηθήσομαι ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου!¹ **21** ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν

it^{b, d, f, o, r} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm geo slav Basil Chrysostom Theodore^{lat}; Pelagius // καὶ ἔπαινον Χριστοῦ D* 1962 (vg^{ms}) // καὶ ἔπαινόν μοι F G it^z Ambrosiaster // θεοῦ καὶ ἔπαινον ἐμοὶ Φ ⁴⁶ (it^{ar})

² **14** {B} λόγον λαλεῖν Φ ⁴⁶ D² 6 424^c 1739 1852 1881 2200 Byz [K] Lect it^z Marcion^{acc} to Tertullian Chrysostom^{3/4} Theodore^{lat} // λόγον κυρίου λαλεῖν F G it^z Cyprian Pelagius^{mss} // λόγον τοῦ θεοῦ λαλεῖν^s A B (D* λαλεῖν τοῦ θεοῦ) P Ψ 075 0150 33 81 104 256^{vd} 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1912 1962 2127 2464 / 596 / 884 / 1590 it^{ar, b, (d), f, o} vg syr^{p, h} with * cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Clement Chrysostom^{1/4}; Ambrosiaster Pelagius

¹ **14** C: RSV TEV Seg FC VP TOB NRSV // * C: M NIV Lu NJB REB // * NO P: TR AD NA M Lu NJB TOB // SP: WH ¹⁷ SP: NA // P: TEV FC ¹⁸ P: NA RSV NIV VP Lu REB NRSV ²⁰ SP: WH NA // P: TR M

12 τὰ ... ἐλήλυθεν 2 Tm 2,9 **13** τοὺς δεσμούς μου Eph 3,1; 4,1; Phm 1,9 **19** τοῦτο ... σωτηρίαν Job 13,16 διὰ ... δεήσεως 2 Cor 1,11 **20** ἐν οὐδενὶ ... Χριστός 1 Pe 4,16 **21** ἐμοὶ ... Χριστός Ga 2,20

κέρδος.²¹ **22** εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί,²² τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου,²³ καὶ τί αἰρήσομαι²⁴ οὐ γνωρίζω. **23** συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῶ [γὰρ] μᾶλλον κρείσσον· **24** τὸ δὲ ἐπιμένειν [ἐν] τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. **25** καὶ τοῦτο πεποιθῶς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ παραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, **26** ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.²⁵

27 Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς εἴτε ἀπὼν ἀκούω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου **28** καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις ἐστὶν αὐτοῖς ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῶν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ· **29** ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, **30** τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, ὅσον εἶδετε ἐν ἐμοὶ καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.²⁶

Christian Humility and Christ's Humility

2 Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, **2** πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμφυχοι, τὸ ἐν φρονούντες, **3** μηδὲν κατ' ἐριθείαν μηδὲ κατὰ κενοδοξίαν ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, **4** μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοποῦντες

²¹ 21 P: Seg ²² NO C: TEV Seg FC VP NJB TOB || ²³ Period (TR) RSV NIV (Lu) REB // Question: Seg // Dash: WH || ²⁴ Question: Seg NIV REB ²⁵ NO P: TR AD // SP: WH // S: Seg Lu NJB TOB REB ²⁶ NO P: TR // P: WH AD NA M RSV Seg NRSV

22 τοῦτο ... ἔργου Ro 1.13 **23** τὴν ἐπιθυμίαν ... κρείσσον 2 Cor 5.8 **27** Μόνον ... πολιτεύεσθε Eph 4.1; Col 1.10; 1 Th 2.12 συναθλοῦντες ... εὐαγγελίου Php 4.3 **30** τὸν ... εἶδετε ἐν ἐμοί Ac 16.22 νῦν ... ἐμοί Php 1.13

2.3 μηδὲ κατὰ κενοδοξίαν Ga 5.26 ἀλλήλους ... ἑαυτῶν Ro 12.10 **4** 1 Cor 10.24, 33

ἀλλὰ [καὶ] τὰ ἐτέρων ἕκαστοι.^a **5^b** τοῦτο¹ φρονεῖτε ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, **6^c** ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, **7** ἀλλὰ ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι εὔρεθεις ὡς ἄνθρωπος **8** ἔταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. **9** διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ὄνομα² τὸ ὑπὲρ πάντων ὄνομα, **10** ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πάντων γόνων κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων **11** καὶ πάντα γλῶσσα ἐξομολογήσεται³ ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς⁴ εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς.^d

¹ **5** {B} τοῦτο **ℵ*** A B C Ψ 33 81 1241 2464 (*Lect at beginning of lesson*) vg^{ms} cop^{sa, bo} arm eth geo Origen Ps-Dionysius Eusebius Ps-Athanasius Basil Apollinaris Gregory-Nyssa Didymus Severian Marcus-Eremita Cyril^{9/11} Nestorius Theodotus-Ancyra^{1/2} Theodoret John-Damascus // τοῦτο γὰρ **ℱ**⁴⁶ **ℵ**² D F G 075 0150 6 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{(p), h, pal} (slav) Chrysostom Cyril^{2/11} Theodotus-Ancyra^{1/2}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary Pelagius Speculum

² **9** {B} τὸ ὄνομα **ℱ**⁴⁶ **ℵ** A B C 33 1175 1739 cop^{sa, bo} eth Origen^{1/3} Ps-Dionysius Eusebius^{4/7} Apollinaris Cyril^{15/31} // ὄνομα D (F G ὄνομα εἰς) Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1881 1912 (1962 *omit αὐτῷ*) 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* cop^{bo, ms} arm geo slav Clement^{from Theodotus} Origen^{2/3} Eusebius^{3/7} Asterius Athanasius Didymus Didymus^{dub} Epiphanius Chrysostom Severian Marcus-Eremita Cyril^{16/31} Nestorius Theodoret John-Damascus

³ **11** {C} ἐξομολογήσεται **ℱ**⁴⁶ **ℵ** B 256 263 424 1852 Byz^{pl} *Lect*^{pt, AD} it^{ar, b, d, f, g, o} vg arm eth Irenaeus^{gr, lat} Clement Origen^{gr1/2, lat1/2} Eusebius Athanasius Gregory-Nyssa^{1/2} Chrysostom Severian Theodore^{lat} Cyril^{8/10} John-Damascus; Novatian Rebatism Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary^{14/20} Priscillian Gregory-Elvira Ambrose Gaudentius Jerome^{2/5} Pelagius Maximinus Augustine Quodvultdeus Speculum Varimadum Vigilus // ἐξομολογήσεται A C D F G Ψ 075 0150 6 33 81 104 365 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz^{pt} [K L P] *Lect*^{pt} vg^{ms} slav Origen^{gr1/2, lat1/2} Gregory-Nyssa^{1/2} Didymus^{dub} Cyril^{2/10}; Hilary^{6/20} Rufinus Jerome^{3/5}

⁴ **11** {A} κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς **ℱ**⁴⁶ **ℵ** A* B C D Ψ 075 0150 6 33 81 104 256

^a **4** P: NA M NIV VP REB // S: TOB ^b **5-11** Traditional Material: Lu ^c **6-11** Traditional Material: NA TEV FC NIV VP NJB TOB (REB) NRSV ^d **11** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV Seg REB

⁶ οὗτος ... θεῷ Jn 1.1, 2; 17.5 ⁷ ἑαυτὸν ἐκένωσεν 2 Cor 8.9 ἐν ... γενόμενος Jn 1.14; Ro 8.3; He 2.14, 17 ⁸ ἔταπείνωσεν ... θανάτου Jn 10.17; He 5.8; 12.2 ⁹ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν Ac 2.33; He 1.3 ἐχαρίσατο ... ὄνομα Eph 1.21; He 1.4 ¹⁰⁻¹¹ πάντων ... ἐξομολογήσεται Is 45.23; Ro 14.11

Shining as Lights in the World

12 Ὡστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπήκουσατε, μὴ ὡς⁵ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον ἀλλὰ νῦν πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τῆν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. **13** θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλει καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.⁶ **14** πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, **15** ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἄμωμα μέσον γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης,⁷ ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, **16** λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἔμοι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον οὐδὲ εἰς κενὸν ἔκοπίασα.⁸ **17** ἀλλὰ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. **18** τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συχαίρετέ μοι.^h

263 365 424 (436 omit κύριος) 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [L P] Lect it^{ar, d, f} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, ms, bo} arm eth geo slav Clement Origen^{gr, lat1/2} Origen^{dub} Eusebius Athanasius Ps-Athanasius Titus-Bostra Gregory-Nyssa^{8/10} Didymus Didymus^{dub3/4} Epiphanius Chrysostom Severian Theodore^{lat} Marcus-Eremita Cyril Hesychius^{1/3} Theodoret John-Damascus; Victorinus-Rome Hilary^{2/25} Priscillian^{1/2} Gregory-Elvira Gaudentius Jerome^{2/5} Pelagius Maximinus Augustine^{5/7} Quodvultdeus Varimadam Vigilus // κύριος Ἰησοῦς (A^c κύριος Ἰησοῦς κύριος without deleting first κύριος) F G I 591 it^{b, g, o} vg^{ms} cop^{sa, ms} Origen^{lat1/2} Gregory-Nyssa^{2/10} Didymus^{dub1/4} Hesychius^{2/3}; Novatian Rebaptism Cyprian Ambrosiaster Hilary^{23/25} Priscillian^{1/2} Ambrose Rufinus Jerome^{3/5} Paulinus-Nola Augustine^{2/7} Speculum Arnobius // Χριστὸς κύριος K

⁵ **12** {A} ὡς Φ^{46} Σ A C D F G Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^{p, h} slav Basil Chrysostom; Victorinus-Rome Pelagius // omit B 33 1241 I 596 vg^{ms} cop^{sa, bo} arm eth geo Theodore^{lat}; Ambrosiaster

⁶ **13** SP: NA // P: RSV TEV FC NIV VP Lu REB NRSV / **15** Period: TEV FC # **16** P: TR TEV FC # **18** P: TR WH AD NA M RSV NRSV

12 μετὰ ... κατεργάζεσθε Ps 2.11; 1 Pe 1.17 **13** θεός ... ὑμῖν Jn 15.5; 1 Cor 12.6; 15.10; 2 Cor 3.5; 1 Th 2.13 **14** πάντα ... γογγυσμῶν 1 Cor 10.10; 1 Pe 4.9 **15** γενεᾶς ... διεστραμμένης Dt 32.5; Mt 10.16; Ac 2.40 ἐν ... κόσμῳ Dn 12.3; Mt 5.14; Eph 5.8 **16** λόγον ... ἔμοι 1 Th 2.19 ἡμέραν Χριστοῦ 1 Cor 1.8; Php 1.6, 10 οὐκ ... ἔκοπίασα Is 49.4; 65.23; Ga 2.2 **17** σπένδομαι ... ὑμῶν Ro 15.16; 2 Tm 4.6 **18** τὸ ... χαίρετε Php 3.1; 4.4

Timothy and Epaphroditus

19 Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα καὶ γὰρ εὐψυχῶ γνοῦς τὰ περὶ ὑμῶν. **20** οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. **21** οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. **22** τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. **23** τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι ὡς ἂν ἀφίδω τὰ περὶ ἐμὲ ἐξαυτῆς. **24** πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.ⁱ

25 Ἀναγκαῖον δὲ ἠγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, **26** ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς⁶ καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησεν. **27** καὶ γὰρ ἠσθένησεν παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλὰ ὁ θεὸς ἠλέησεν αὐτόν, οὐκ αὐτόν δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ. **28** σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτόν πάλιν χαρῆτε καὶ γὰρ ἀλυπότερος ὦ. **29** προσδέχεσθε οὖν αὐτόν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, **30** ὅτι διὰ τὸ ἔργον Χριστοῦ⁷ μέχρι θανάτου ἠγγισεν παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς με λειτουργίας.^k

⁶ **26** {C} ὑμᾶς^{h2} (B ὑμᾶς πάντας) F G Ψ 075 6 424* 1739 1852 1881 1912 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, f, g, o} vg cop^{sa} geo¹ Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Pelagius Facundus^{lem} // ὑμᾶς ἰδεῖν^{h2}* A C D I^{vid} 0150 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 (1573) 1962 2127 l 147 l 590 l 592 l 596 (l 809 ἰδεῖν πάντας ἡμᾶς = ὑμᾶς) l 1590^c it^d syr^{h, b, pal} cop^{bo} arm eth geo² slav Facundus^{com} Cassiodorus // ἦν πέμψαι πρὸς ὑμᾶς (see 2.25) Φ ^{46vid}

⁷ **30** {B} Χριστοῦ^{h2} Φ ⁴⁶ B F G 6 256 263 436 1175 1319 1573 1739 1881 1912 2464 l 596 slav (or τοῦ Χριστοῦ: it^{ar, b, d, f, g, o} vg syr^p cop^{sa} Victorinus-Rome Ambrosiaster Pelagius) // τοῦ Χριστοῦ D 424 1852 2200 Byz [K L] *Lect* geo Chrysostom^{1/2} // κυρίου^{h2} A P Ψ 075 0150 33 (81 l 422 τοῦ κυρίου) 104 365 459 1241 1962 2127 syr^h cop^{bo} arm Theodore^{lat} // τοῦ θεοῦ l 593 Chrysostom^{1/2}; Maximus // omit C

ⁱ **24** NO P: TR WH AD NJB ^k **30** P: WH AD M Seg NJB REB NRSV

The True Righteousness

3 Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ.^a τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.^b

2 Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. **3** ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ¹ λατρεύοντες καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες,^c **4** καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποιθήσιν καὶ ἐν σαρκί.^d εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον· **5** περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραὴλ, φυλῆς Βενιαμίν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, **6** κατὰ ζήλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.^e **7** [ἀλλὰ] ἄτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. **8** ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθη, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα, ἵνα Χριστὸν κερδήσω **9** καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, **10** τοῦ γινῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ [τὴν] κοινωνίαν [τῶν] παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφιζόμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, **11** εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν.^f

¹ 3 {B} θεοῦ N* A B C D² F G 0150 6 33 81 104 263 424 459 1241 1739 1852 1881 1912 2200 2464 Byz [K L] Lect it⁸ vg^{mss} syr^{hmg} cop^{sa, bo} arm geo Eusebius Athanasius Didymus^{dub}; Greek mss^{acc} to Ambrose Ambrose^{3/4} Jerome^{1/5} Greek and Latin mss^{acc} to Augustine Augustine^{4/7} // θεῶ N² D* P Ψ 075 256 365 436 1175 1319 1573 1962 2127 I 593 I 596 I^{AD} it^{ar, b, d, f, o} vg syr^{p, h} eth slav Origen^{lat} Chrysostom Theodore^{lat};

^a 1 S: Seg NJB REB NRSV // ^b NO P: TR AD TEV FC NIV VP NJB TOB REB * 3 P: WH Seg TOB ^d 4 SP: WH NA // P: NIV NRSV * 6 SP: NA // P: M NIV NRSV // S: TOB / 11 NO P: TR WH AD M NJB TOB // P: NA RSV REB NRSV

1 χαίρετε ἐν κυρίῳ Php 2.18; 4.4 2 Βλέπετε τοὺς κύνας Ps 22.16, 20; Re 22.15 3 Ro 2.29 4 ἐγὼ ἔχων ... σαρκί 2 Cor 11.18 5 περιτομὴ ὀκταήμερος Lk 1.59; 2.21 ἐκ ... Ἑβραίων 2 Cor 11.22 κατὰ νόμον Φαρισαῖος Ac 23.6; 26.5 6 διώκων τὴν ἐκκλησίαν Ac 8.3; 22.4; 26.9-11 7 Mt 13.44, 46; Lk 14.33 9 τὴν διὰ ... πίστει Ro 3.21-22 10 τὴν ... αὐτοῦ, συμμορφιζόμενος ... αὐτοῦ Ro.6.3-5 τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ Ro 8.17; Ga 6.17 11 καταντήσω ... νεκρῶν Ac 4.2; Re 20.5-6

Pressing toward the Mark

12 Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω,⁸ ἐφ' ᾧ καὶ κατελήμφθην ὑπὸ Χριστοῦ [Ἰησοῦ]². **13** ἀδελφοί, ἐγὼ ἔμαυτὸν οὐ³ λογιζομαι κατεληφέναι· ἐν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, **14** κατὰ σκοπὸν διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.^h **15** Ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονώμεν⁴· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει· **16** πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν⁵.

Victorinus-Rome Ambrosiaster Latin mss^{acc} to Ambrose Jerome^{4/5} Pelagius Greek and Latin mss^{acc} to Augustine Augustine^{3/7} Speculum // *omit* \mathfrak{P}^{46} (vg^{ms}) (Ambrose^{1/4})

² **12** {C} Χριστοῦ Ἰησοῦ $\mathfrak{P}^{46, 61}$ \aleph A Ψ 075 6 104 256 263 365 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2464 Byz [P] l 147 l 593 l 596 l 921 syr^{hmg} cop^{bopt} arm geo slav Chrysostom^{1/2} (or τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ: it^{ar} vg Augustine) // τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ K L Ψ 0150 424 1852 *Lect* // Ἰησοῦ Χριστοῦ 81 2200 it^l syr^p cop^{bopt} eth Chrysostom^{1/2} // Χριστοῦ B D* (D² τοῦ Χριστοῦ) F G 33 it^{b, d, g, o} cop^{sa} Clement Origen^{lat} Macarius/Symeon Theodore^{lat} Marcus-Eremita; Tertullian Ps-Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary Jerome Pelagius

³ **13** {B} οὐ \mathfrak{P}^{46} B D² F G Ψ 6 424 1739 1852 1881 2200 Byz [K L] l 147 l 156 l 592 l 617 l 884 l^{AD} it^{b, d, f, g} vg syr^p cop^{sa} arm slav Origen^{lat} Chrysostom^{2/5} Theodore^{lat}; Jerome Pelagius Augustine^{23/28} // οὐ $\pi\omega$ $\mathfrak{P}^{16vid, 61vid}$ \aleph A D* P 075 0150 33 81 104 (256 365 1319 1573 ἐγὼ οὐ $\pi\omega$ ἔμαυτόν) 263 436 459 (1175 2127 l 596 ἐγὼ οὐ $\pi\omega$ λογιζομαι ἔμαυτόν) 1241 1912 1962 2464 *Lect* it^{ar, o} vg^{mss} syr^h with * cop^{bo} eth geo Clement Basil Gregory-Nyssa Chrysostom^{1/5, (2/5)}; Tertullian Ps-Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Augustine^{5/28}

⁴ **15** {A} φρονώμεν $\mathfrak{P}^{16, 46}$ A B D F G I Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K P] *Lect* it^{ar, b, d, f, g, o} vg arm geo Origen^{lat} Basil Didymus Chrysostom Theodore^{lat}; Ps-Cyprian Victorinus-Rome Ambrosiaster Hilary Jerome^{7/10} Pelagius Augustine // φρονούμεν \aleph L 1241 l 147 slav Clement Macarius/Symeon; Jerome^{3/10}

⁵ **16** {A} τῷ αὐτῷ στοιχεῖν $\mathfrak{P}^{16, 46}$ \aleph * A B I^{vid} 0150 6 33 424^c 1739 it^b cop^{sa, bo} eth (Theodotus-Ancyra); Hilary Augustine Ferrandus // τὸ αὐτὸ φρονεῖν 1881 // τὸ αὐτὸ φρονεῖν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν D* (F G συνστοιχεῖν) it^{ar, d, g, o} Victorinus-Rome Ambrosiaster // τὸ αὐτὸ φρονεῖν, τῷ αὐτῷ κανόνι στοιχεῖν (D² 436 στοιχεῖν

* **12** NO C: TEV NIV NJB REB ^h **14** P: TEV Seg FC NIV VP REB ¹⁶ SP: WH // S: TOB

17 Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. **18** πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, **19** ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονούντες. **20** ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτήρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, **21** ὃς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα.^k **4** Ὅστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.^a

Exhortations

2 Εὐδοίαν παρακαλῶ καὶ Συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. **3** ναὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, γνήσιε σύζυγε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἴτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου¹, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.^b **4** Χαίρετε

κανόνι) 81 104 256 263 365 459 1175 1241 1319 1573 2127 / 596 it^f vg arm geo slav Pelagius // τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν N² Ψ 075 424* 1852 1912 1962 2200 2464 Byz [K L P] Lect (l 921 καὶ φρονεῖν) syr^(p),^h Basil Chrysostom Theodore^{lat}

¹ **3** [A] τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου Φ⁴⁶ N² A B D F G I^{vd} Ψ 075 0150 (6 omit μου) 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464^{vd} Byz [K L P] Lect (l 921 omit λοιπῶν; l 884 συγγενῶν for

^k **21** S: TR TEV FC VP Lu

^a **4.1** NO P: TR AD M Lu // SP: WH // P: NA RSV TEV FC VP REB NRSV ^b **3** SP: WH // P: TR AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV

17 Συμμιμηταί μου γίνεσθε 1 Cor 4.16; 11.1 σκοπεῖτε ... ἡμᾶς 1 Th 1.7; 1 Pe 5.3 **18** τοὺς ... Χριστοῦ 1 Cor 1.23; Ga 6.12 **19** ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία Ro 16.18 οἱ τὰ ἐπίγεια φρονούντες Ro 8.5-6 **20** ἡμῶν ... ὑπάρχει Eph 2.6, 19; He 12.22 **21** ὃς μετασχηματίζει ... αὐτόν Ro 8.29; 1 Cor 15.43-53 ὑποτάξαι ... πάντα 1 Cor 15.28

4.1 ἀδελφοί ... μου 1 Th 2.19-20 **3** βίβλῳ ζωῆς Ex 32.32, 33; Ps 69.28; Dn 12.1; Re 3.5; 13.8; 17.8; 20.12, 15; 21.27 **4** Php 3.1

ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.^c **5** τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις.^d ὁ κύριος ἐγγύς.^e **6** μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν θεόν. **7** καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα² ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.^f

8 Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλή, ὅσα εὐφρημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος³, ταῦτα λογίζεσθε.^g **9** ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἶδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.^h

Acknowledgment of the Philippians' Gift

10 Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθά-
λετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἡκαι-

συνεργῶν) it^{ar}, b, d, f, g, o vg syr^p, h, pal cop^{sa}, bo arm geo² slav Origen Eusebius Chrysostom Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius // τῶν συνεργῶν μου καὶ τῶν λοιπῶν P^{16vid} N* geo¹ // τῶν λοιπῶν l 1021

² **7** {A} νοήματα P⁴⁶ N A B D Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect (l 422 διανοήματα) it^{f, s} vg syr^p, h, pal cop^{sa}, bo arm eth geo slav Origen^{gr}, lat^{2/3} Chrysostom Theodore^{lat} Cyril^{6/7}; Jerome Pelagius Augustine // omit καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν (homoioteleton?) 263 l 590 l 809 it^b vg^{ms} Origen^{lat1/3}; Ambrosiaster Hilary // σώματα F G it^{ar}, d, g, o Cyril^{1/7}; Victorinus-Rome Chromatius Speculum // νοήματα καὶ τὰ σώματα P^{16vid} (vg^{mss})

³ **8** {A} ἔπαινος P⁴⁶ N A B D Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 (263 omit ταῦτα λογίζεσθε) 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{b, s} vg^{ww, st} syr^p, h, pal cop^{sa}, bo arm eth geo slav Origen^{lat} Ps-Clement Basil Gregory-Nyssa Chrysostom Theodore^{lat} Nilus Marcus-Eremita; Victorinus-Rome Jerome Pelagius Augustine // ἔπαινος ἐπιστήμης D* F G it^{ar}, d, f, g, o vg^{cl} Ps-Cyprian Ambrosiaster

^c 4 P: TEV Seg FC REB ^d 5 P: REB // ^e P: VP /7 NO P: M NJB // SP: WH // S: RSV VP NRSV ^g 8 P: VP REB ^h 9 P: TR WH AD M RSV NRSV

5 ὁ κύριος ἐγγύς He 10.37; Jas 5.8, 9 **6** μηδὲν μεριμνᾶτε Mt 6.25; 1 Pe 5.7 τῇ προσευχῇ ... εὐχαριστίας Col 4.2 **7** Is 26.3; Jn 14.27; Col 3.15 **8** Ro 12.17 **9** ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης Ro 15.33; 16.20; 1 Cor 14.33; 1 Th 5.23

ρείσθε δέ. **11** οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω, ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. **12** οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσιν μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. **13** πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με⁴. **14** πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει.^k

15 Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππησίοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινωνήσεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήμψεως εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι, **16** ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκη καὶ ἄπαξ καὶ δις εἰς τὴν χρεῖαν μοι⁵ ἐπέμψατε.^l **17** οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλὰ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. **18** ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω· πεπληρωμαι δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὁσμήν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ. **19** ὁ δὲ θεὸς μου πληρώσει⁶ πᾶσαν χρεῖαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.^m **20** τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.ⁿ

⁴ **13** [A] με **Ν*** A B D* I 33 1739 it^{ar}. b. d. f. o. r vg syr^{pal} cop^{sa, bo} arm geo¹ Clement Eusebius^{2/6} Didymus^{2/6}, Victorinus-Rome Ambrosiaster Ambrose Jerome^{1/5} Pelagius Rufinus Augustine // με Χριστῷ **Ν**² D² (F G) Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it⁸ syr^{ph, h} eth geo² slav Origen^(gr), lat (Origen^{dub}) Eusebius^{3/6, (1/6)} Ps-Athanasius Basil Cyril-Jerusalem^{dub} Gregory-Nyssa Didymus^{4/6} Chrysostom Theodore^{lat} Cyril; Jerome^{4/5} Paulinus-Nola // ἐν τῷ δύνασθαι Χριστῷ 1573

⁵ **16** [C] εἰς τὴν χρεῖαν μοι **Ν** B F G Ψ 0150 6 33 256 365 424 459 1319 1573 1739 1852 1881 2127 Byz [K] Lect it^{b, d, f, o} vg (cop^{sa, bo}) (Chrysostom); Pelagius // εἰς τὴν χρεῖαν μου D² L P 263 1962 2200 I 921 it^(ar), g, r geo Theodore^{lat}; Ambrosiaster Augustine // τὴν χρεῖαν μου D* 075 I 422 arm // τὴν χρεῖαν μοι **Φ**⁴⁶ A 81 104 436 1175 1241 1912 2464 I 596 slav Victorinus-Rome

⁶ **19** [B] πληρώσει **Φ**⁴⁶ **Ν** A B D² 0150 1852 1912 2200 Byz [K L P] Lect^{pt, AD} cop^{sa, bo} arm geo slav Chrysostom // πληρώσα D* F G Ψ 075 6 33 81 104 256 263 365

^l **13** SP: NA // P: RSV TEV NIV ⁴ **14** NO P: TR WH AD NA M RSV TEV NIV Lu NJB TOB ^l **16** P: TOB ^m **19** P: NIV ⁿ **20** P: TR WH AD NA M RSV Seg REB

11 ἐν ... εἶναι I Tm 6.6 **13** 2 Cor 12.10; 2 Tm 4.17 **15** 2 Cor 11.9 **17** ἐπιζητῶ τὸν ... ὑμῶν I Cor 9.11 **18** ὁσμήν εὐωδίας Gn 8.21; Ex 29.18; Eze 20.41

Final Greetings

21 Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.^ο **22** ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας.^ρ **23** ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν.⁷

436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1881 1962 2127 *Lect*^{pl} it^{ar, b, d, f, g, o, r} vg eth Theodore^{lat}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Pelagius

⁷ **23** {A} ὑμῶν. B F G 075 6 263 1739* 1881 it^{b, f, g} syr^{pal} cop^{sa} Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster // ὑμῶν. ἀμήν. Φ ⁴⁶ \aleph A D Ψ 0150 33 81 104 256 365 424 436 459 1175 1241 1319 (1573 ἡμῶν) 1739^c (1852 2200 πάντων for τοῦ πνεύματος) (1912 πάντων for ὑμῶν) 1962 2127 2464 Byz [K L P] *Lect* (l 884 l 1154 ἡμῶν) it^{ar, d, o, r} vg syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo slav Victorinus-Rome

^ο **21** P; Seg ^ρ **22** P; WH AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV

22 οἱ ἐκ ... οἰκίας Php 1.13

ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ

Salutation

1 Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς^a **2** τοῖς ἐν Κολοσσαῖς ἀγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ,^b χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν^{1, c}

Paul Thanks God for the Colossians

3 Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πατρὶ² τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ^d πάντοτε^e περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, **4** ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς ἁγίους **5** διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου **6** τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐστὶν καρποφορούμενοι καὶ αὐξανόμενοι καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν

¹ **2** {A} ἡμῶν B D K L Ψ 33 81 1175 1739 1852 1881 / 156 / 170 / 617 / 751 / 883 / 1021 / 1298 / 1356 / 1365 / 1439 / 1443 / 1977 it^{ar, d, mon^a} vg^{ww, st} syr^{pn, pal} cop^{sa} arm^{mss} geo¹ slav Origen^{lat} Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Pelagius // ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ (see Rm 1.7 etc.) **8** A C F G I 075 6 104 256 263 365 424 436 459 (1241^{vid} but ὑμῶν) 1319 1573 1912 1962 2127 2200 2464 Byz Lect it^{(b), f, g, mon^c} vg^{cl} (cop^{bo}) arm^{mss} (eth) geo² // ἡμῶν καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν P (0150) vg^{mss} Χριστοῦ Ἰησοῦ) vg^{mss} (syr^h with *)

² **3** {C} θεῷ πατρὶ **3**⁶¹vid B C* (D* F G τῷ πατρὶ) 1739 it^{b, d, g, mon, o} vg^{mss} cop^{sa, bo} eth slav^{mss} (Chrysostom) Theodore^{lat}; Ambrosiaster Augustine // θεῷ καὶ πατρὶ **8** A C² D² I Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, f} vg arm geo slav^{mss} Pelagius

^a **1** P: RSV TEV FC NIV NRSV ^b **2** P: RSV TEV NIV Lu¹ REB // ^c P: TR WH (AD) NA M Seg REB ^d **3** C: TR Seg VP TOB NJB // ^e C: RSV TEV FC NIV Lu (REB) NRSV

1 Παῦλος ... θεοῦ 1 Cor 1.1; Eph 1.1 **3** Eph 1.16; 1 Th 1.2 **4** Eph 1.15 **5** τὴν ἐλπίδα ... οὐρανοῖς 1 Pe 1.4 τῷ ... εὐαγγελίου Eph 1.13 **6** καθὼς ... κόσμῳ 1 Tm 3.16 ἐστὶν ... αὐξανόμενον Ro 1.13

τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ· **7** καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστιν πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν³ διάκονος τοῦ Χριστοῦ, **8** ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.^f

The Person and Work of Christ

9 Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, **10** περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκείαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι τῇ ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, **11** ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν.⁸ μετὰ χαρᾶς^h **12** εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ⁴ τῷ ἱκανώσαντι⁵

³ **7** {B} ὑμῶν⁸² C D² Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f, o} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Pelagius // ἡμῶν⁹⁴⁶ ⁸* A B D* F G 436 / 147 / 591 / 884^{1/2} / 921 it^{g, mon}

⁴ **12** {B} τῷ πατρὶ⁹⁶¹ A C* D Ψ 33 81* 424 1175 1241 1739* 1852 1912 1962 2200* 2464 Byz [K L P] it^{b, d, mon} vg^{ww, st} syr^{pal} cop^{sa^{mss}, bo} geo Origen Basil Didymus^{dub2/3} Theodore^{lat} Cyril^{4/7}; Ambrosiaster Augustine // ἅμα τῷ πατρὶ⁹⁴⁶ B // τῷ θεῷ πατρὶ⁸ (F G θεῷ τῷ πατρὶ) it^{f, g} vg^{cl} syr^p cop^{sa^{mss}, bo^{mss}} arm Origen^{lat}; Speculum // τῷ θεῷ καὶ πατρὶ C³ 075 0150 6 81^c 104 256 263 365 436 459 1319 1573 1739^c 2127 2200^c *Lect* it^{ar, o} vg^{mss} syr^h with ⁺ slav Athanasius Didymus^{dub1/3} Cyril^{3/7} Theodore^{tem}; Pelagius Varimadum // omit 1881

⁵ **12** {B} ἱκανώσαντι^{946, 61vid} ⁸* A C D¹ I Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* vg syr^{p, h, pal} cop^{bo} eth geo Origen^{gr, lat} Athanasius Basil Didymus Didymus^{dub2/3} Chrysostom Theodore^{lat} Cyril; Augustine // καλέσαντι D*,² F G 33 436 1175 it^{b, d, f, g, mon, o} vg^{ms} cop^{sa} arm slav Didymus^{dub1/3}; Ambrosiaster Pelagius Paulinus-Nola Speculum Varimadum // καλέσαντι καὶ ἱκανώσαντι B (it^{ar})

⁸ NO P: TR WH AD // P: NA M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB NRSV ⁺ II NO C: TR WH NA^{ms} RSV TEV^{ms} Seg^{ms} FC^{ms} REB^{ms} // P: NA // S: TOB // ^h C: TR WH NA^{ms} RSV TEV^{ms} Seg^{ms} FC^{ms} REB^{ms}

7 Ἐπαφρᾶ ... Χριστοῦ Col 4.12 **9** προσευχόμενοι ... πνευματικῇ Eph 1.15-17; Php 1.9 τὴν ... αὐτοῦ Eph 1.9; 5.17 **10** περιπατῆσαι ... ἀρεσκείαν Eph 4.1; Php 1.27 ἐν .. καρποφοροῦντες Eph 2.10 **11** ἐν ... αὐτοῦ Eph 1.19; 3.16

ἡμᾶς⁶ εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἀγίων ἐν τῷ φωτί·ⁱ
13 ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκοτούς καὶ
 μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης
 αὐτοῦ, **14** ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν⁷, τὴν ἀφесιν τῶν
 ἁμαρτιῶν·^k **15**ⁱ ὃς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου,
 πρωτότοκος πάσης κτίσεως, **16** ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ
 πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄρατὰ καὶ
 τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε
 ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτισται·
17 καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ
 συνέστηκεν, **18** καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος
 τῆς ἐκκλησίας·^m ὃς ἐστὶν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν
 νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, **19** ὅτι ἐν
 αὐτῷ εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι **20** καὶ
 δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνο-
 ποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, [δι' αὐτοῦ]⁸
 εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·"

⁶ **12** [B] ἡμᾶς^h B 104 256 263 365 459 1175 1319 1573 1739 1881 2127 / 1441
 vg^{mss} syr^{hmg, pal} cop^{sa} arm slav Didymus^{dub1/3} Theodore^{lat}; Ambrosiaster Pelagius // ἡμᾶς
 A C D F G Ψ 075 0150 6 33 81^{vid} 424 436 1241 1852 1912 1962 2200 2464 Byz
 [K L P] *Lect* it^{tr, b, d, f, g, mon, o} vg syr^{p, h} cop^{bo} eth geo Origen^{gr, lat} Athanasius Basil Didy-
 mus Didymus^{dub2/3} Chrysostom Cyril; Augustine Paulinus-Nola Speculum Varimadam

⁷ **14** [A] ἀπολύτρωσιν^h A B C D F G Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 436
 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 Byz [K L P] *Lect* it^{tr, b, d, f, g, mon, o}
 vg^{ww, st} syr^{p, pal} cop^{sa, bo} eth geo Athanasius Didymus^{dub} Chrysostom Theodore^{lat} Cyril;
 Ambrosiaster Ambrose Pelagius Augustine // ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ
 (see Eph 1.7) 424 1912 2200 2464 / 147 / 590 / 592 / 593 / 1159 vg^{cl} syr^h arm slav
 Gregory-Nyssa; Victorinus-Rome Cassiodorus

⁸ **20** [C] δι' αὐτοῦ^h Φ⁴⁶ A C D¹ Ψ 048 0150 6 33 256 365 424 1319 1573 1852
 2127^{vid} 2200 Byz [K P] *Lect* syr^{p, h} cop^{bo} geo slav Chrysostom^{1/2} Theodore^{lat} Cyril^{1/5};
 Hilary // omit B D* F G I L 075 81 104 263 436 459 1175 1241 1739 1881 1912 1962

¹² P: NJB TOB REB ¹⁴ P: M RSV TOB NRSV // S: TEV FC NIV VP Lu // MS: NJB
¹⁵⁻¹⁸ ἐκκλησίας Traditional material: NA // 15-20 Traditional material: Lu NJB TOB ¹⁸ P: Lu NJB
²⁰ NO P: TR WH AD // S: NJB

12 τοῦ κλήρου τῶν ἀγίων Eph 1.18 **13** τῆς ἐξουσίας τοῦ σκοτούς Lk 22.53; Eph 2.2; 6.12 τοῦ υἱοῦ
 ... αὐτοῦ Mt 3.17; Eph 1.6 **14** Eph 1.7 **15** ὃς ... θεοῦ 2 Cor 4.4; He 1.3 τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου Jn 1.18;
 1 Tm 6.16 **16** Jn 1.3, 10 **17** αὐτός ... πάντων Jn 1.1; 8.58 **18** αὐτός ... ἐκκλησίας Eph 1.22-23;
 4.15; 5.23 ὃς ... νεκρῶν Ac 4.2; 26.23; Re 1.5 **19** Jn 1.16; Eph 1.23; Col 2.9 **20** δι' αὐτοῦ ... αὐτόν
 Eph 1.7; 2.16; [Jn 2.2 εἰρηνοποιήσας ... αὐτοῦ Ro 5.1; Eph 2.13 δι' αὐτοῦ ... οὐρανοῖς Eph 1.10]

21 Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, **22** νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν⁹ ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου παραστήσαι ὑμᾶς ἀγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, **23** εἶ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἐδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.⁹

Paul's Ministry to the Church

24 Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, **25** ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, **26** τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν – νῦν δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ, **27** οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὃ ἐστὶν Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπίς τῆς

2464 I 422 I 596 I 921 I 1441^{1/2} it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg syr^{pal} cop^{sa} arm eth Origen^{gr}, lat Didymus^{dub} Chrysostom^{1/2} Cyril^{4/5}; Victorinus-Rome Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine

⁹ **22** {C} ἀποκατήλλαξεν/ἀποκατήλλαξεν⁹ A C D² Ψ 048 075 0150 6 81 256 263 365 424 436 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^{ar}, f, mon vg syr^p, h arm eth slav geo (Adamantius^{gr}) Chrysostom Severian Theodore^{lat} Cyril; Jerome Pelagius // ἀπήλλαξεν 104 459 (I 921 κατήλλαξεν) // ἀποκατήλλακται 33 // ἀποκατηλλάγητε (P⁴⁶ ἀποκαταλλάγητε) B Adamantius^{lat}; Hilary // ἀποκαταλλαγέντες D* F G it^{b, d, g} vg^{ms} Irenaeus^{lat}; Ambrosiaster Speculum

⁹ 23 NO P: TR // P: WH AD M RSV REB NRSV

21 ὑμᾶς .. διανοίᾳ Ro 5.10; Eph 2.12; 4.18 **22** ἀποκατήλλαξεν ... θανάτου Eph 2.14, 16 παραστήσαι ... αὐτοῦ Eph 5.27 **23** εἶ ... πίστει He 3.14 τῇ ... ἐδραῖοι Eph 3.17 τοῦ κηρυχθέντος ... οὐρανόθεν Mk 16.15; 1 Tm 3.16 **24** χαίρω ... ὑμῶν Eph 3.13 **25** Eph 3.2, 7-8 **26** Ro 16.25-26; Eph 3.3, 5, 9-10 **27** οἷς ... ἔθνεσιν Ro 16.25; Eph 3.9 τὸ πλοῦτος τῆς δόξης Eph 1.18 Χριστὸς ... δόξης 1 Tm 1.1

δόξης.^p **28** ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ. **29** εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.^a **2** Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἠλίκον ἀγῶνα ἔχω ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἑώρακαν τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, **2** ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν συμβιβασθέντες ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν πλοῦτος τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ, Χριστοῦ¹, **3** ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφοι.^a **4** Τοῦτο λέγω, ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παραλογίζεται ἐν πιθανολογίᾳ. **5** εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν.^b

Fullness of Life in Christ

6 Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, **7** ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομού-

¹ **2** {B} τοῦ θεοῦ, Χριστοῦ Φ^{46} B vg^{ms} Hilary Pelagius // τοῦ θεοῦ D¹ H P 6 424^c 436* 1881 1912 2464 cop^{sa}ms // τοῦ Χριστοῦ 81 1241 (1739 omit τοῦ) it^b (Fulgentius) // τοῦ θεοῦ, ὃ ἐστὶν Χριστός D* it^{ar, d, o} vg^{ms} Augustine^{1/2, (1/2)} Varimadum // τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν Χριστῷ 33 (Clement); Ambrosiaster // τοῦ θεοῦ πατρός τοῦ Χριστοῦ (N* 048 omit second τοῦ) A C 0150 1175 I 596 it^{(f), (mon)} (vg^{ww, st}) (vg^{ms}) (cop^{sa}ms) cop^{ho} (Ambrose) // τοῦ θεοῦ πατρός καὶ τοῦ Χριστοῦ 075 0208 459 (I 809* omit πατρός) (vg^{cl}) (vg^{ms}) syr^p Chrysostom (Severian) Theodore^{lat} // τοῦ θεοῦ καὶ πατρός τοῦ Χριστοῦ N² L Ψ 256 263 365 1319 1573 1962 2127 I 422 I 593 I 603 I 809^c I 1153 vg^{ms} geo² slav // τοῦ θεοῦ καὶ πατρός καὶ τοῦ Χριστοῦ D² 104 424* 436^c 1852 (2200 πνεύματος for πατρός) Byz [K L] Lect (I 1154 omit second τοῦ) syr^h with *

^p 27 P: NIV VP REB ^a 29 NO P: REB // SP: WH // S: TR Lu NJB

^a 2,3 SP: NA // P: TEV FC Lu NJB // S: Seg ^b 5 NO P: TR Lu // P: WH AD M RSV Seg NRSV // MS: NJB

28 παραστήσωμεν ... Χριστῷ Eph 4.13 **29** κατὰ ... δυνάμει Eph 3.7, 20; Php 4.13

2,2 τοῦ μυστηρίου ... Χριστοῦ Eph 3.4; Col 1.26; 4.3 **3** Is 45.3; En 46.3; 1 Cor 1.24, 30; Eph 3.19 οἱ ... ἀπόκρυφοι Pr 2.3-4 **4** Ro 16.18; Eph 5.6; Col 2.8 **5** εἰ γὰρ ... σὺν ὑμῖν εἰμι 1 Cor 5.3 **7** ἐποικοδομοῦμενοι ἐν αὐτῷ Eph 2.20, 22

μενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμενοι τῇ πίστει² καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν εὐχαριστίᾳ^{3, c} **8** βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν·^d **9** ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, **10** καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας·^e **11** ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, **12** συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν·^f **13** καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας [ἐν] τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς⁴ σὺν αὐτῷ,^g χαρισάμενος ἡμῖν⁵ πάντα τὰ παραπτώ-

² **7** {A} τῇ πίστει B D* H 075 0208 33 81 256 263 365 1241 1319* 1573 2127 / 596 it^{ar, b, d, f, mon*}, o vg Ambrosiaster Pelagius // ἐν πίστει A C I Ψ 0150 424* 1912 2464 Cyril // ἐν τῇ πίστει N D² 6 104 424^c 436 459 1175 1319^f 1739 1852 1881 1962 2200 Byz [K L P] Lect eth Clement Gregory-Nyssa (or ἐν πίστει it^{mon^c} vg^{ms} arm Origen^{lat} Theodore^{lat}; Ambrose Jerome Augustine) // ἐν αὐτῷ ἐν τῇ πίστει 048^{vid} cop^{sa, bo}

³ **7** {B} ἐν εὐχαριστίᾳ N* A C I^{vid} 075 0150 0208 33 81 263 424* 1175 1241 1739 1881 1912 1962 2464 / 596 vg^{ww, st} cop^{sa^{ms}} eth geo¹ slav // ἐν αὐτῇ P Ψ 048^{vid} // ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ B D² H 6 104 256 365 424^c 436 459 1319 (1573 / 593 omit second ἐν) 1852 2127 2200 Byz [K L] Lect it^{(ar), mon, (o)} vg^{ms} syr^{p, h} cop^{sa^{ms}, bo} geo² Chrysostom Theodore^{lat}; (Ambrosiaster) Augustine // ἐν αὐτῷ ἐν εὐχαριστίᾳ N² D* it^{(b), d, f} vg^{cl} syr^{h^{ms}} Pelagius

⁴ **13** {B} ἡμᾶς N* A C 0150 6 81 424* 436^c 1739 1881 2200 Byz^{pt} [K L] / 147 / 156 / 593 / 617 / 1159 / 1441 / AD vg^{ms} syr^{p, h} cop^{sa, bo} eth geo² slav^{ms} // ἡμᾶς P⁴⁶ B 33 Lect it^{mon, o} vg^{ms} syr^{gal} Marcion^{acc. to Tertullian} Origen^{acc. to 1739}; Hilary^{3/6} Priscillian Ambrose Jerome // omit N² D F G Ψ 075 0208 104 256 263 365 424^c 436* 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2464^{vid} Byz^{pt} [P] / 596 it^{ar, b, d, f, g} vg arm geo¹ slav^{ms} Chrysostom Theodore^{lat} Theodoret; Tertullian Ambrosiaster Hilary^{3/6} Pelagius Augustine

⁵ **13** {A} ἡμῖν P⁴⁶ N* A B C D F G Ψ 048 075 0150 0208 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 Byz [K^c] Lect

^c 7 SP: WH NA // P: TR TEV Seg FC NIV VP Lu NJB NRSV // S: RSV ^d 8 P: NIV VP REB // S: NJB ^e 10 SP: NA // P: TEV FC NJB TOB / ^f 12 P: NIV * ^g 13-15 Traditional material: TOB

8 Ro 16.18; Eph 5.6; Col 2.4 **9** Jn 1.14, 16 **10** ὅς ... ἐξουσίας Eph 1.21-22 **11** Ro 2.29 **12** Ro 6.4 ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε Col 3.1 τοῦ θεοῦ ... νεκρῶν Eph 1.19-20 **13** ἡμᾶς νεκροὺς ... αὐτῷ Eph 2.1, 5

ματα.^h **14** ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ· **15** ἀπεκδυσάμενος¹ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ,^k θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.^l

16 Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει καὶ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νεομητίας ἢ σαββάτων· **17** ἃ ἔστιν σκιά τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. **18** μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύετω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνη καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ⁶ ἐόρακεν ἐμβατεύων, εἰκὴ φυσιοῦμενος ὑπὸ τοῦ νοοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, **19** καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἀφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὖξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ.^m

The New Life in Christ

20 Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε; **21** Μὴ ἄψη μηδὲ γεύση μηδὲ θίγης,ⁿ **22** ἃ ἔστιν πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει,^o κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων, **23** ἃτινά ἔστιν λόγον μὲν ἔχοντα

it^{ar}, b, d, g, mon, o vg^{mss} syr^{ph}, h, pal cop^{sa}mss, bo arm geo slav^{mss} Marcion^{acc} to Tertullian Chrysostom Theodore; Ambrosiaster Hilary^{2/5} Priscillian Pacian Ambrose Jerome Pelagius Augustine^{4/5} // ὑμῖν^h K* L P 6 1912 I^{AD} it^f vg cop^{sa}mss eth Theodore^{lat} Theodore^{lem}, Tertullian Hilary^{3/5} Augustine^{1/5}

⁶ **18** {B} ἃ^φ 46 K* A B D* I 6 33 424c 1739 it^{b, d} vg^{mss} cop^{sa, bo} Marcion^{acc} to Tertullian Origen^{gr}, lat^{2/3}; Ambrosiaster Lucifer Greek mss^{acc} to Jerome Latin mss^{acc} to Augustine Speculum // μή 81 // ἃ μή^h C D² (F G ἃ οὐκ) Ψ 075 0150 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 (1573) 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [(K ἃ μήτε) L P] Lect it^{ar}, f, g, mon, o vg arm eth geo slav Origen^{grms}, lat^{1/3} Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrose Greek mss^{acc} to Jerome Jerome Pelagius Latin mss^{acc} to Augustine Augustine

^h 13 P; NJB ¹⁵ C; REB^m // ^l NO C; WH // ¹ SP; WH // S; VP NJB REB ^m 19 NO P; TR // P; WH AD NA M RSV Seg NIV VP Lu NJB REB NRSV ²¹ End quotation: RSV TEV FC (Seg) NIV VP (Lu) NJB (TOB) REB NRSV ²² End quotation from v. 21: TOB^{mf}

14 ἐξαλείψας ... μέσου Eph 2.14-15 προσηλώσας ... σταυρῷ Eph 2.16; 1 Pe 2.24 **16** Ro 14.1-12 **17** ἃ ... μελλόντων He 8.5; 10.1 **19** τὴν κεφαλὴν ... θεοῦ Eph 2.21; 4.15-16 **20** Ga 4.3-5, 9 **22** τὰ ... ἀνθρώπων Is 29.13; Mt 15.9

σοφίας ἐν ἐβελοθησκία καὶ ταπεινοφροσύνη [καί]⁷
ἀφειδία σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς
σαρκός.^p

3 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὐ
ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος· **2** τὰ ἄνω
φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. **3** ἀπεθάνετε γὰρ καὶ ἡ
ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ· **4** ὅταν
ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν¹, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν
αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.^a

5 Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν
ἀκαθαρσίαν πάθος ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν,
ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρία, **6** δι' ἧς ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ
θεοῦ [ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας]². **7** ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς
περιπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζήτε ἐν τούτοις·^b **8** νυνὶ δὲ

⁷ **23** {C} ταπεινοφροσύνη καί **Σ** A C D H Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263
365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464^{vid} Byz
[K L P] *Lect* vg syr^{p, h} cop^{sa} arm geo slav Chrysostom Theodore^{lat}; Jerome Pelagius //
ταπεινοφροσύνη τοῦ νοός καί (see 2.18) F G it^{ar, d, f, g} vg^{mss} Augustine^{1/2} //
ταπεινοφροσύνη **Φ**⁴⁶ B 1739 syr^{pal} Origen^{lat}; Paulinus-Nola // ταπεινοφροσύνη τοῦ
νοός it^{b, mon, o} vg^{mss} cop^{bo} Ambrosiaster Hilary Ambrose Augustine^{1/2} Speculum

¹ **4** {B} ὑμῶν **Φ**⁴⁶ **Σ** C D* F G P Ψ 075 33 81 104 256 (263 ἐν σαρκὶ ὑμῶν) 459
1319 1881 1912 2127 / 422 it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg syr^{pal} cop^{bo} arm eth Origen^{gr1/2, lat1/2} Euse-
bius Gregory-Nyssa Chrysostom Severian Theodore^{lat} Cyril^{5/7}; Cyprian Ambrosiaster
Hilary^{1/2} Chromatius Gaudentius^{1/2} Pelagius Augustine^{30/34} // ἡμῶν B D¹ H 0150 6 365
424 436 1175 1241 1573 1739 1852 1962 2200 2464 Byz [K L] *Lect* syr^{p, h} cop^{sa} geo
slav Origen^{gr1/2, lat1/2} Methodius Gregory-Nyssa^{mss} Cyril^{2/7}; Hilary^{1/2} Ambrose Gauden-
tius^{1/2} Jerome Augustine^{4/34} Paulinus-Nola

² **6** {C} ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας (see Eph 5.6) **Σ** A C D¹ F G H I Ψ 075 0150
6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912
1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, d, f, g, mon, o} vg syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo slav
Basil Chrysostom Theodore^{lat}; Pelagius Augustine // omit **Φ**⁴⁶ B D^{*vid} it^b syr^{pal} cop^{sa}
Cyprian Ps-Cyprian Ambrosiaster Tyconius

^p **23** NO P: TR // SP: WH // S: Seg NIV Lu NJB NRSV

^a **3.4** S: TEV VP TOB REB // MS: NJB ^b 7 P: TEV // S: FC

23 ἀφειδία σώματος 1 Tm 4.3 πλησμονὴν τῆς σαρκός Ro 13.14

3.1 Εἰ ... Χριστῷ Col 2.12 οὐ ... καθήμενος Ps 110.1; Mt 22.44; Mk 16.19; Ac 2.34; Eph 1.20; He 1.3;
8.1; 10.12; 12.2 **2** Mt 6.33 **3** ἀπεθάνετε γάρ Ro 6.2; 2 Cor 5.14 **4** ὁ Χριστὸς ... ὑμῶν Ga 2.20;
Php 1.21 ὑμεῖς ... δόξῃ 1 Cor 15.43; Php 3.21; 1 Jn 3.2 **5** Ro 6.6, 11; 8.13; Eph 4.19; 5.3, 5
6 Eph 5.6 **8** Eph 4.25-31; 5.4

ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν.^c **9** μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ **10** καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, **11** ὅπου οὐκ ἔνι Ἑλλήν καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ [τὰ] πάντα καὶ ἐν πάσιν Χριστός.^d

12 Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ χρηστότητα ταπεινοφροσύνην πραύτητα μακροθυμίαν, **13** ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἕάν τις πρὸς τινα ἔχη μομφήν· καθὼς καὶ ὁ κύριος³ ἔχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς· **14** ἐπὶ πάσιν δέ τούτοις τὴν ἀγάπην, ὅ ἐστιν σύνδεσμος τῆς τελειότητος.^e **15** καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.^f **16** ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ⁴ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως,^g ἐν πάσῃ σοφίᾳ^h διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς,ⁱ ψαλμοῖς ὑμνοῖς ᾠδαῖς πνευματικαῖς^k ἐν [τῇ] χάριτι ἄδοντες ἐν ταῖς καρ-

³ **13** [C] κύριος Φ^{46} A B D* F G 1175 it^{b, d, f, g, o} vg geo¹ Pelagius Augustine Speculum // Χριστός \aleph^2 C D² Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^{ar, mon} syr^{p, h} cop^{sa, bo} eth geo² slav Clement Chrysostom Nilus Theodore^{lat}; Ambrosiaster Jerome // θεός \aleph^* vg^{mss} // θεός ἐν Χριστῷ 33 arm

⁴ **16** [A] Χριστοῦ Φ^{46} \aleph^2 B C² D F G Ψ 075 0150 6 81 256 365 424 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, d, f, g, mon, o} vg syr^{(p), h} cop^{sa, bo} arm geo slav Chrysostom; Ambrosiaster Pelagius Speculum // θεοῦ A C* 33 104 263 436 459 1241 1962 / 60 / 147 / 593^{1/2} / 599 / 1154 / 1365 / 1439^{1/2} vg^{mss} eth Theodore^{lat} Theodore^{lem}; Ambrose^{1/2} Augustine Quodvultdeus // κυρίου \aleph^* I 1175 2127 cop^{bo} Clement

^c **8** P: Seg ^d **11** NO P: TR AD // SP: WH ^e **14** P: NIV ^f **15** SP: NA // P: Seg VP NJB TOB ^g **16** NO C: TR WH ^h C: TR WH // ⁱ NO C: WH AD Seg // ^k C: AD Seg // ^l C: WH NA

9 μὴ ... ἀλλήλους Eph 4.25 ἀπεκδυσάμενοι ... αὐτοῦ Eph 4.22 **10** Eph 4.24 κατ' εἰκόνα ... αὐτόν Gn 1.26-27 **11** Ga 3.28; 1 Cor 12.13 (Ro 10.12) **12** ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ 1 Pe 2.9 σπλάγχνα ... μακροθυμίαν Eph 4.2, 32 **13** χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἀπὸ καθῶς ... ὑμεῖς Mt 6.14; Eph 4.32; 5.2 **14** Ro 13.8, 10; Eph 4.3 **15** ἡ εἰρήνη ... ὑμῶν Php 4.7 ἐκλήθητε ... σώματα 1 Cor 12.13, 27; Eph 4.4 **16** διδάσκοντες ... θεῶ Eph 5.19

δίαις ὑμῶν τῷ θεῷ⁵. **17** καὶ πᾶν ὃ τι ἐὰν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ πατρὶ⁶ δι' αὐτοῦ.^m

Social Duties of the New Life

18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν ὡς ἀνήκει ἐν κυρίῳ.ⁿ **19** Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς.^o

20 Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν κυρίῳ.^p **21** Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε⁷ τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.^q

22 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίᾳ ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότῃ καρδίας φοβούμενοι τὸν κύριον. **23** ὃ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, **24** εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήμψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ κυρίῳ Χριστῷ δου-

⁵ **16** {A} τῷ θεῷ P⁴⁶ N A B C* D* F G Ψ^c 075 6 33 81 365 424^c 1739 1881 2464 (256 263 1175 1319 1573 1962 2127 / 60 / 597^{1/2} / 599 *transpose after ἄδοντες*) it^{b, d, f}. g. mon. o vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm geo¹ Clement Chrysostom^{com} Theodore^{lat}; Ambrosiaster Speculum // τῷ κυρίῳ (see Eph 5.19) C² D² Ψ* 0150 104 424* 436 459 1241 1852 1912 2200 Byz [K L] Lect it^{ar} vg^{ms} cop^{bo} geo² slav Chrysostom^{lem}

⁶ **17** {B} θεῷ πατρὶ P^{46vid} N A B C 81 1739 it^{ar, b, mon} vg^{ms} syr^p cop^{sa, bo} eth Ambrose Speculum // θεῷ καὶ πατρὶ (see Eph 5.20) D F G Ψ 075 0150 6 33 104 256 263 365 424 436 459 (1175 1881 *omit following δι'*) 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] Lect it^{d, f, g, o} vg syr^h arm geo slav Clement Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Pelagius

⁷ **21** {B} ἐρεθίζετε P^{46vid} N B D² Ψ 0150 6 424 1739* 1852 1881 2200 Byz [K] Lect it^{ar, b, f, mon, o} vg eth slav Clement Basil Chrysostom Theodore^{lat} // παροργίζετε (see Eph 6.4) A C D* F G L 075 0198 33 81 104 256 263 365 436 459 1175 1241 1319 (1573 *παροργίζετε*) 1739^c 1912 1962 2127 2464^{vid} / 422 / 596 / 921 it^{d, (g)} vg^{ms} arm geo Ambrosiaster Pelagius

ⁿ **17** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV NRSV ^o **18** P: TEV Seg FC NIV ^o **19** NO P: TR AD NA M RSV Lu NJB REB // SP: WH ^o **20** P: TEV Seg FC NIV ^o **21** NO P: TR AD M RSV REB NRSV // SP: WH // S: TOB

17 πᾶν ... Ἰησοῦ 1 Cor 10.31 εὐχαριστοῦντες ... αὐτοῦ Eph 5.20 **18** Gn 3.16; Eph 5.22; 1 Pe 3.1 **19** Οἱ ... γυναῖκες Eph 5.25; 1 Pe 3.7 **20** Eph 6.1 **21** Οἱ ... ὑμῶν Eph 6.4 **22-25** Eph 6.5-8

λεύετε· **25** ὁ γὰρ ἀδικῶν κομίζεται ὃ ἠδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν προσωποληψία.^a **4** Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ.^a

Exhortations

2 Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, **3** προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου λαλήσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ¹, δι' ὃ καὶ δέδεμαι, **4** ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλήσαι.^b **5** Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. **6** ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἡρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.^c

Final Greetings

7 Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τύχικος ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, **8** ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν² καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, **9** σὺν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωρίσουσιν τὰ ὧδε.^d

¹ **3** [A] Χριστοῦ Φ^{46} \aleph A B¹ C D F G Ψ 048 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K] *Lect it^{tr}*. b. d. f. g. mon. o vg syr^{p, h} cop^{sa^{mss}}. bo arm geo slav Clement Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrose Pelagius Augustine^{2/3} // θεοῦ B* L 1319 vg^{ms} cop^{sa^{mss}} eth Cyril; Ambrosiaster (Augustine^{1/3})

² **8** [B] γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν A B D* F G P 048 075 33 81 256 263 365 1175 1319

^a **25** SP: NA // P: AD RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB

^b **4.1** P: TR WH AD NA M RSV VP REB ^b **4** P: RSV TEV Seg FC VP Lu NJB TOB REB NRSV ^c **6** NO P: TR // P: WH AD M Seg ^d **9** NO P: TR // S: NJB

²⁵ οὐκ ἔστιν προσωποληψία Dt 10.17; 2 Chr 19.7; Ac 10.34; Eph 6.9

4.1 Lv 25.43, 53; Eph 6.9 **2** Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε Eph 6.18; Php 4.6; 1 Th 5.17 **3** προσευχόμενοι ... Χριστοῦ Eph 6.19; 2 Th 3.1; Ro 15.30; 1 Cor 16.9 **3-4** δι' ... λαλήσαι Eph 6.20 **5** Eph 5.15-16; 1 Th 4.11-12 **6** ὁ ... χάριτι Eph 4.29 ἅλατι ἡρτυμένος Mk 9.50 εἰδέναι ... ἀποκρίνεσθαι 1 Pe 3.15 **7-8** Eph 6.21-22 **9** Ὀνησίμῳ ... ἀδελφῷ Phm 10-12

10 Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρναβᾶ (περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς,^c ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν) **11** καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰούστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς, οὗτοι μόνον συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία.^f **12** ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ [Ἰησοῦ]³, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα σταθῆτε τέλειοι καὶ πεπληροφορημένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. **13** μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει πολὺν πόνον ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. **14** ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρός ὁ ἀγαπητὸς καὶ Δημᾶς.^g **15** Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νύμφαν καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῆς⁴ ἐκκλησίαν.^h **16** καὶ ὅταν ἀναγνωσθῆ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῆ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνώτε.ⁱ **17** καὶ εἶπατε

1573 1912 1962 2127 / 592^{1/2} / 593^{1/2} (/ 593^{1/2} omit τὰ) it^{ar, b, d, g, mon} syr^{pal} cop^{sa} arm (eth) Theodoret^{1/2}; Jerome^{1/2} // γνῶτε τὰ περὶ ὑμῶν **12*** 1241 / 590^{1/2} / 599 vg^{mss} // γνῶ τὰ περὶ ὑμῶν **13**⁴⁶ **14*** C D¹ Ψ 0150 6 104 424 436 459 1739 1852 1881 2200 Byz [K L] Lect (/ 598 / 1356 ἡμῶν for ὑμῶν) it^{f, o} vg syr^{p, h} cop^{sa} slav geo slav Chrysostom Theodoret^{lat} Theodoret^{1/2}; Ambrosiaster Jerome^{1/2}

³ **12** {C} Χριστοῦ Ἰησοῦ **15** A B C I L 33 81 104 365 436 459 1175 1912 2464 it^{ar, mon} vg cop^{bo} arm geo¹ slav Pelagius Augustine // Ἰησοῦ Χριστοῦ P 1241 1962 / 422 / 596 vg^{mss} syr^{pal} cop^{sa} // Χριστοῦ **13**⁴⁶ D F G Ψ 075 0150 6 256 263 424 1319 1573 1739 1852 1881 2127 2200 Byz [K] Lect it^{h, d, f, g, o} vg^{mss} syr^{p, h} eth geo² Chrysostom Theodoret^{lat} Theodoret; Ambrosiaster Jerome

⁴ **15** {C} Νύμφαν καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῆς B 6 424^c 1739 1881 syr^{h, pal}ms cop^{sa} // Νυμφᾶν καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ D (F G) Ψ 150 365 424* 436 (1241 Νυμφαν [sic] and omit καί) 1852 2200 Byz [K L] Lect syr^{p, h}ms Chrysostom // Νύμφαν καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν, but Νυμφαν without accent: **15** A C P 33 1962 syr^{pal}ms cop^{bo} slav Theodoret^{lat}; Νύμφαν: 075 81 256 263 1319 1573 (2127) / 596 Νυμφᾶν: 104 459 1175 1912 2464 / 422

^c **10** Comma, dash: M // Dash: RSV NRSV // Semicolon: NIV VP Lu NJB REB // Colon: TR AD (TEV) Seg FC TOB // **11** P: TEV FC ^f **14** P: NA TEV Seg FC VP Lu NJB TOB ^h **15** P: Seg NIV ⁱ **16** P: NIV

10 Ἀρίσταρχος ... μου Ac 19.29; 27.2; Phm 24 Μάρκος ... Βαρναβᾶ Ac 12.12, 25; 13.13; 15.37-39; Phm 24 **12** Ἐπαφρᾶς ... Ἰησοῦ Col 1.7; Phm 23 **14** Λουκᾶς ... Δημᾶς 2 Tm 4.10, 11; Phm 24

Ἀρχίππῳ, Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.^k

18 Ὁ ἀσπασμὸς τῆ ἐμῆ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν.^l ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.⁵

⁵ **18** {A} ὑμῶν. **8*** A B C F G 048 6 33 81 1739* 1881 it^{f, g} vg^{mss} syr^{palms} cop^{sa, bopt} Ambrosiaster // ὑμῶν. ἀμῆν. **8**² D Ψ 075 0150 104 256 263 365 424 436 459 1175 (1241 ἡμῶν) 1319 1739^c 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect (l 809^{1/2} l 895^{1/2} ἡμῶν) it^{ar, b, d, mon, (o)} vg syr^{p, h, palms} cop^{bopt} arm eth slav geo Chrysostom Theodore^{lat} // θεοῦ (for μεθ' ὑμῶν). ἀμῆν. 1573 // μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμῆν. l 1356

^k **17** NO P; TR AD // S: RSV NRSV ^l**18** P: TEV Seg FC

17 Ἀρχίππῳ Phm 2 **18** Ὁ... Παύλου 1 Cor 16.21; 2 Th 3.17

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Α

Salutation

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος^a τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ,^b χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη^{1, c}

The Thessalonians' Faith and Example

2 Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν^d μνησίαν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν,^e ἀδιαλείπτως^f **3** μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν,^g **4** εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ [τοῦ] θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, **5** ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν² οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ [ἐν] πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν [ἐν] ὑμῖν δι³

¹ **1** {A} εἰρήνη B F G Ψ 075 1739 1881 / 596 it^{ar, b, f, g, o, r} vg syr^p. pal^{ms} cop^{sa, fay} arm geo¹ Origen^{lat} Chrysostom^{com} Theodore^{lat}; Ambrosiaster // εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ (see 2 Th 1.2) D 0150 256 263 1319 1573 2127 / 593 (it^d omit πατρὸς) it^{mon} vg^{mss} Theodore^{lem}; (Pelagius omit καὶ εἰρήνη) // εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ (see 2 Th 1.2 mg) **8** A 1 6 33 81 104 (365 436 transpose ἡμῶν after κυρίου) 424 459 1175 1241 1852 1912 1962 2200 2464^{vid} Byz [K L P] Lect vg^{mss} syr^h with ^o. pal^{ms} (cop^{bo}) (eth) geo² slav Chrysostom^{lem}

² **5** {A} ἡμῶν A B D F G (Ψ) 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 (1881) 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, d, f, g, mon, o, r} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen Gregory-Nyssa Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Pelagius // τοῦ θεοῦ **8** C // τοῦ θεοῦ ἡμῶν **8***

^a **1** P: RSV TEV FC NIV NRSV // ^b P: RSV TEV NIV Lu REB NRSV // ^c P: TR WH (AD) NA M REB // ² C: TR M RSV (TEV) Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // ³ NO C: RSV TEV FC NJB // ^f C: RSV TEV FC NJB // ³ P: NIV NJB

1 Παῦλος ... Χριστῷ 2 Th 1.1; Ac 17.1 **2** Php 1.3-4; Col 1.3; 2 Th 1.11 **3** ὑμῶν ... ἐλπίδος 1 Cor 13.13; Col 1.4-5 **5** τὸ ... δυνάμει 1 Cor 2.4-5; 4.20

ὑμᾶς.^h **6** καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, **7** ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. **8** ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ [ἐν τῇ] Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ ἢ πίστις ὑμῶν ἢ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρεῖαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι. **9** αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὅποιαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ **10** καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ [τῶν] νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ρυόμενον ἡμᾶς ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.ⁱ

Paul's Ministry in Thessalonica

2 Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, **2** ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἶδατε, ἐν Φιλίπποις ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. **3** ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὐδὲ ἐν δόλῳ, **4** ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσαμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες ἀλλὰ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.^a **5** οὔτε γὰρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἶδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, **6** οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων,^b **7** δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπό-

^a 5 SP: NA // P: VP REB ⁱ 10 P: TR WH AD M RSV NRSV^a 2,4 SP: NA // P: Seg ^b 6 P: NIV

6 ὑμεῖς ... ἐγενήθητε 1 Cor 4.16; 2 Th 3.9 δεξάμενοι ... πολλῇ Ac 17.5-9 **7** 1 Pe 5.3 **8** ἐν παντὶ ... ἐξελήλυθεν Ro 1.8 **9** ἐπεστρέψατε ... ἀληθινῷ Ac 14.15 **10** ἀναμένειν ... οὐρανῶν Ti 2.13 ὃν ... νεκρῶν Ac 17.31 Ἰησοῦν ... ἐρχομένης 1 Th 5.9

2.1 1 Th 1.5, 9 **2** προπαθόντες ... Φιλίπποις Ac 16.19-24 ἐπαρρησιασάμεθα ... ἀγῶνι Ac 17.1-5 **4** δεδοκιμάσαμεθα ... εὐαγγέλιον 1 Th 1.11 οὐχ ... ἀρέσκοντες Ga 1.10 θεῷ ... ἡμῶν Jr 11.20 **5** ἐν λόγῳ ... πλεονεξίας Ac 20.33; 2 Pe 2.3 θεὸς μάρτυς 1 Th 2.10 **6** ζητοῦντες ... ἄλλων Jn 5.41, 44

στολοι,^c ἀλλὰ ἐγενήθημεν νήπιοι¹ ἐν μέσῳ ὑμῶν. ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα, **8** οὕτως ὁμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε.^d **9** μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.^e **10** ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν, **11** καθάπερ οἶδατε, ὡς ἓνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ **12** παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος² ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν!^f

13 Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων ἀλλὰ καθὼς ἐστὶν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν.^g **14** ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίῳν συμφυλετῶν καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ

¹ **7** {B} νήπιοι Φ^{65} \aleph^* B C* D* F G I Ψ^* 0150 104* 263 459 1962 / 147 / 592 / 593 / 603^c it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg^{cl}, ww cop^{sa}ms, bo eth Origen^(gr1/3), lat⁺; Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine // ἥπιοι \aleph^* A C² D² Ψ^c 075 6 33 81 104^c 256 365 424 436 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect vgst (syr^p, h) cop^{sa}ms, fay arm (geo) slav Clement Origen^{2/3} Basil Chrysostom Theodore^{lat}

² **12** {B} καλοῦντος B D F G H Ψ 075 (0150 παρακαλοῦντος) 6 33 81 256 263 365 424 436 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^b, d, g, mon, o vg^{ms} syr^hms slav Chrysostom^{com}; Ambrosiaster // καλέσαντος \aleph^* A 104 459 1912 2464 / 596 it^{ar}, f vg syr^p, h cop^{sa}, bo, fay arm geo Basil Chrysostom^{lem} Theodore^{tem}; Pelagius Augustine Speculum Varimadum

^c **7** P: NJB ^d **8** SP: NA // **P**: RSV NRSV ^e **9** P: TEV FC NIV VP REB ^f **12** NO P: TR AD // **S**: Lu NJB TOB ^g **13** SP: NA

9 νυκτὸς ... ὑμῶν Ac 20.34; 1 Cor 4.12 **12** τὸ ... θεοῦ Eph 4.1; Php 1.27; 2 Th 1.5 τοῦ θεοῦ ... δόξαν 1 Pe 5.10 **13** ἡμεῖς ... ἀδιαλείπτως 1 Th 1.2; 2 Th 2.13 ἐδέξασθε ... θεοῦ Ga 1.11-12 **14** τὰ ... συμφυλετῶν Ac 17.5

τῶν Ἰουδαίων, **15** τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας³ καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, **16** κωλύοντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλήσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἀμαρτίας πάντοτε. ἔφθασεν δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργή⁴ εἰς τέλος.^h

Paul's Desire to Visit the Church Again

17 Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφαισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. **18** διότι ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ δῖς, καὶ ἐνέκοιψεν ἡμᾶς ὁ Σατανᾶς. **19** τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως – ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς – ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; **20** ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.ⁱ

3 Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι **2** καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ¹, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ

³ **15** {A} προφήτας **8** A B D* F G I P 0208 6 33 81 256 263 424^c 436 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 / 596 it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg cop^{sa, bo, fay} arm geo¹ Origen^{gr, lat} Adamantius; Tertullian Ambrosiaster Pelagius // ιδίους προφήτας D¹ Ψ 075 0150 104 365 424^a 459 1241 1852 2200 2464 Byz [K L] Lect syr^{p, h} eth geo² slav Marcion^{acc} to Tertullian Basil Chrysostom Theodore^{lat}

⁴ **16** {A} ὀργή **8** A B Ψ 075 0150 0208 6 33 81 104 256 263 (365 1739 1881 trans-
pose ἡ ὀργή after δέ) 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 2464
Byz [K L P] Lect syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Origen^{gr, lat} Eusebius Basil Didymus
Chrysostom Theodore^{lat}; Jerome^{2/5} // ὀργή τοῦ θεοῦ D F G it^{(ar), (b), d, (f), g, mon, o} (vg) (Am-
brosiaster) Priscillian Jerome^{3/5} (Pelagius)

¹ **2** {B} καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ (B omit τοῦ θεοῦ) D* 33 it^{b, d, mon, o} vg^{ms} Ambrosiaster Pelagius // καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ ἐν τῷ

^h **16** P: TR WH AD NA M RSV Lu NRSV ⁱ **20** NO P: TR // SP: WH // S: Lu NJB

15 τῶν καὶ ... προφήτας Ac 2.23; 7.52 **16** τὸ ... ἀμαρτίας Gn 15.16; Mt 23.32-33
17 περισσοτέρως ... ἐπιθυμία 1 Th 3.10 **19** Php 2.16; 4.1; 2 Th 1.4
3.1 εὐδοκήσαμεν ... μόνοι Ac 17.15 **2** Τιμόθεον ... θεοῦ Ac 16.1-3

τῆς πίστεως ὑμῶν **3** τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἶδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα· **4** καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἶδατε. **5** διὰ τοῦτο καγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μὴ πως ἐπέειρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.^a

6 Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν καὶ ὅτι ἔχετε μνεῖαν ἡμῶν ἀγαθὴν^b πάντοτε,^c ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, **7** διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ἡμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως, **8** ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ. **9** τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ἣ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, **10** νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν;^d

11 Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς κατευθύνει τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς· **12** ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, **13** εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἀγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ

εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ **Ν** A P Ψ 6 81 263 424^e 1241 1739 1881 1912 2464 1 596 it^m vg (vg^{mss}) cop^{sa}, bo, fay geo¹ Basil Theodore^{lat}, (Cassiodorus) // διάκονον καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ F G it^l * // καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ D² 075 0150 104 256 365 424* 436 459 (1319 omit ἐν) 1573 1852 (1962 καὶ συνεργὸν ἡμῶν before καὶ διάκονον) 2127 2200 Byz [K L] Lect syr^{p, h} with * eth geo² slav Chrysostom Theodoret

^a5 NO P: TR WH AD // S: NIV NJB TOB ^b6 C: AD // ^cNO C: TR WH AD ^d10 NO P: TR AD Lu // SP: WH

3 τὸ ... θλίψεσιν ταύταις Eph 3.13 αὐτοὶ ... κείμεθα 2 Tm 3.12 **4** προελέγομεν ... θλίβεσθαι Ac 14.22 **5** εἰς ... πίστιν ὑμῶν Php 2.16 **6** ἐλθόντος ... ὑμῶν Ac 18.5 **7** 2 Th 1.4 **13** τὸ ... ἀγιωσύνη Php 1.10 ἐν τῇ παρουσίᾳ ... αὐτοῦ Zch 14.5; 2 Th 1.7, 10

παρουσία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀγίων αὐτοῦ, ἀμήν].^{2c}

A Life Pleasing to God

4 Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, ἵνα καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, καθὼς καὶ περιπατεῖτε¹, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον.^a **2** οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.^b **3** τοῦτο γάρ ἐστὶν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμός ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, **4** εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, **5** μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν, **6** τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἕκδικος κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. **7** οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσία ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. **8** τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν [καὶ] διδόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.^c

9 Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρεῖαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοὶ ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν

² **13** {C} αὐτοῦ, ἀμήν. **N***. ² A D* 81 it^{ar}. d. mon. o vg (vg^{mss} omit αὐτοῦ) cop^{bo} // αὐτοῦ. **N**¹ B D² F G Ψ 075 0150 6 33 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] Lect it^{b, f, g, s} vg^{mss} syr^{p, h, pal} cop^{sa, bomss} arm eth^{pp} geo slav Basil Chrysostom Theodore^{lat} Theodoret; Tertullian Ambrosiaster Pelagius

¹ **1** {A} καθὼς καὶ περιπατεῖτε **N** A B D* F G 0183 (6^{vid} 1241^{vid} 1573 1739^{vid} 1881^{vid} because of homoioucton περιπατεῖν ... περιπατεῖτε) 33 81 104 256 263 365 459 1319 1912 1962 2127 2464^{vid} it^{ar}. b. d. f. g. mon. o vg (vg^{mss}) (syr^{h, pal}) cop^{sa, bo} arm eth slav Ambrosiaster Pelagius // omit D² Ψ 075 0150 424 (436, but ἵνα περιπατήτε καὶ) 1175 1852 2200 Byz [K L] Lect syr^p geo Chrysostom Theodore^{lat}

^c **13** P: WH AD M

^a **4.1** P: VP TOB ^b **2** SP: WH // P: NA NIV NJB ^c **8** SP: WH

1 2 Th 3.6 **3** τοῦτο ... ἁγιασμός ὑμῶν 1 Th 5.23; He 10.10; 1 Pe 1.16 **4** 1 Cor 6.13, 15 **5** τὰ ... θεόν Ps 79.6; Jr 10.25 **6** ἕκδικος κύριος Ps 94.1; Sir 5.3 **7** 2 Th 2.13-14; 1 Pe 1.15-16 **8** ὁ ... θεόν Lk 10.16 τὸν θεόν ... ὑμᾶς Eze 36.27; 37.14; Ro 5.5; 2 Cor 1.22; Ga 4.6; 1 Jn 3.24 **9** Jn 13.34 ὑμεῖς θεοδίδακτοὶ ἐστε Jr 31.33-34

ἀλλήλους, **10** καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς [τοὺς] ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ.^d παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον^e **11** καὶ φιλοτιμῆσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς [ιδίαις]² χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, **12** ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρεῖαν ἔχητε.^f

The Lord's Coming

13 Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ λυπήσθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. **14** εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ.^g

15 Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας· **16** ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ, καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, **17** ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι³ ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπα-

² **11** [C] *ιδίαις* **8*** A D¹ 33 81 424* 436 1241 1852 1962 2200 Byz [K L] *Lect* slav Basil Epiphanius // *omit* **8**² B D* F G Ψ 075 0150 6 104 256 263 365 424^c 459 1175 1319 1573 1739 1881 1912 2127 2464^{vd} / 596 *it*^{ar}. b. d. f. g. mon. o vg syr^h cop^{sa}. bo arm eth geo Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Jerome Pelagius Speculum

³ **17** [A] οἱ περιλειπόμενοι **30**^{vd} **8** A B D I Ψ 075 0150 0226 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* *it*^d. mon vg syr^(p). h. pal cop^{sa}. bo arm eth geo slav Hippolytus Origen^{gr}. lat Eusebius Adamantius Cyril-Jerusalem Chrysostom Cyril^{7/8}; Hilary Jerome Ru-

^d **10** SP: WH || ^e P: NIV / **12** P: WH AD NA M RSV * **14** NO P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV NJB TOB

10 ποιεῖτε ... Μακεδονίᾳ 2 Th 3.4 **11** πράσσειν ... ὑμῶν Eph 4.28; 2 Th 3.8, 12 **12** περιπατῆτε ... ἔξω 1 Cor 5.12-13; Col 4.5 **13** οἱ λοιποὶ ... ἐλπίδα Eph 2.12 **14** Ἰησοῦς ... ἀνέστη Ro 14.9; 1 Cor 15.3-4, 12 **15** Τοῦτο ... κυρίου 1 Cor 7.10, 25 οἱ ζῶντες ... κυρίου 1 Cor 15.51 **16** ὁ κύριος ... καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ 1 Th 1.10; 2 Th 1.7 οἱ νεκροὶ ... πρῶτον 1 Cor 15.52

γησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. **18** Ὡστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.^h

5 Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρεῖαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι, **2** αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. **3** ὅταν λέγωσιν, Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος ὥσπερ ἡ ὥδιν τῆ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν.^a **4** ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτῃς¹ καταλάβῃ· **5** πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας. οὐκ ἐσμέν νυκτὸς οὐδὲ σκότους· **6** ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς οἱ λοιποὶ ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.^b **7** οἱ γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσιν καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς μεθύουσιν· **8** ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες νήφωμεν ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας· **9** ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν ἀλλὰ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ **10** τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν εἴτε καθεύδωμεν ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. **11** Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ οἰκοδομεῖτε εἰς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.^c

finus Pelagius^{1/2} Augustine^{6/7} // omit F G it^{ar, b, f, g, o} Cyril^{1/8}; Tertullian Victorinus-Pettau Ambrosiaster Ambrose Pelagius^{1/2} Augustine^{1/7} Speculum

¹ **4** {A} κλέπτῃς **N** D F G Ψ 075 0150 0226^{vid} 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg syr^{p, h} cop^{sa, bopt} arm eth geo slav Origen^{lat} Epiphanius Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Pelagius Augustine // κλέπτας A B cop^{bopt}

^h **18** S: TEV Seg Lu NJB TOB

^a **5.3** P: Seg NIV NJB ^b **6** SP: NA ^c **11** P: WH AD M RSV NJB

17 σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα Jn 12.26; 17.24

5.1 Mt 24.36 **2** ἡμέρα ... ἔρχεται Mt 24.42-44; Lk 12.39-40; 2 Pe 3.10; Re 3.3; 16.15 **3** λέγωσιν ... ἀσφάλεια Jr 6.14; 8.11; Eze 13.10 αἰφνίδιος ... ὄλεθρος Mt 24.39; Lk 21.34-35 ὥσπερ ... ἐχούσῃ Jn 16.21-22 **5** Ro 13.12; Eph 5.9 **8** ἐνδυσάμενοι ... σωτηρίας Is 59.17; Wsd 5.18; Eph 6.14, 17 **9** 1 Th 1.10; 2 Th 2.14 **10** Ro 14.8-9; 1 Th 4.14 **11** οἰκοδομεῖτε ... ἕνα Jd 20

Final Exhortations and Greetings

12 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιώοντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς **13** καὶ ἠγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν.^d εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.^e **14** παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας.^f **15** ὁρᾶτε μὴ τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τιμὴ ἀποδοῖ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε [καὶ] εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας.^g

16^h Πάντοτε χαίρετε,ⁱ **17** ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, **18** ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.^k **19** τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε, **20** προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε,^l **21** πάντα δὲ δοκιμάζετε,^m τὸ καλὸν κατέχετε, **22** ἀπὸ παντὸς εἵδους ποιηροῦ ἀπέχεσθε.ⁿ

23 Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιάσαι ὑμᾶς ὀλοτελεῖς, καὶ ὀλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθείη. **24** πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὅς καὶ ποιήσει.^o

25 Ἀδελφοί, προσεύχεσθε [καὶ]² περὶ ἡμῶν.^p

² 25 {C} καὶ Φ ³⁰ B D* 6 33 81 104 424^c 436 459 1739 1881 1912 2464 / 596 / 1441 it^b.d syr^h.pal cop^{sa} arm geo Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Augustine // omit \S A D² F G Ψ 075 0150 256 263 365 424* 1175 1241 1319 1573 1852 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^{ar}. f. g. mon. o vg syr^p cop^{bo} eth slav

^d 13 P: Seg NJB REB // ^e SP: NA // P: TEV Seg FC VP TOB / 14 P: Seg VP REB * 15 NO P: TR WH AD M RSV NJB REV ^h 16-22 Traditional material: NA * 16 P: Seg ^k 18 P: TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB / 20 Semicolon: TR WH Seg NJB TOB // Period: AD M TEV FC NIV VP Lu * 21 NO C: NJB // Semicolon: RSV REB NRSV // Colon: TEV FC TOB // Period: NIV * 22 NO P: TR AD // SP: WH // S: NJB * 24 S: VP * 25 NO P: TR NIV Lu TOB

12 1 Cor 16.18; 1 Tm 5.17 **14** παρακαλοῦμεν... ἀτάκτους 2 Th 3.6, 11, 15 **15** Pr 20.22; Ro 12.17; 1 Pe 3.9 **16** Php 4.4 **17** Lk 18.1; Ro 12.12; Col 4.2 **18** ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε Eph 5.20 **19** Eph 4.30 **20** 1 Cor 14.1, 39 **21** πάντα δὲ δοκιμάζετε 1 Jn 4.1 **22** Job 1.1, 8; 2.3 **23** ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης Ro 15.33; 2 Th 3.16 **24** πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς 1 Cor 1.9; 2 Th 3.3 **25** 2 Th 3.1

26 Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι
ἀγίῳ.⁹ 27 Ἐνορκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωσθῆναι τὴν
ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς.^{3,†}

28 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ'
ὑμῶν.⁴

³ 27 {A} ἀδελφοῖς Ⱳ B D F G 436 2464 it^{b, d, f, g, mon, o} cop^{sa} geo¹ slav Ambrosiaster
Cassiodorus // ἀγίοις ἀδελφοῖς ℣^{46vid} Ⱳ² A Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424
459 1175 1241 1319 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{ar} vg
syr^{p, h, pal} cop^{bo} arm (eth) geo² Chrysostom Theodore^{lat}; Pelagius

⁴ 28 {A} ὑμῶν. B D* F G 6 33 424^c 1739* 1881 it^{b, d, f, g} vg^{mss} syr^{pal} cop^{sa} Ambro-
siaster Pelagius // ὑμῶν. ἀμήν. Ⱳ A D² Ψ 075 0150 81 104 256 263 365 424* 436 459
1175 1241 1319 1573 1739^c 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, mon, o} vg
syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat} // omit μεθ' ὑμῶν l 921

⁹ 26 P: AD RSV TEV Seg FC VP TOB REB * 27 NO P: TR Lu

26 Ro 16.16; 1 Cor 16.20

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Β

Salutation

1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος^α τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ,^β **2** χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς [ἡμῶν] καὶ κυρίου¹ Ἰησοῦ Χριστοῦ.^ε

The Judgment at Christ's Coming

3 Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἐνὸς ἐκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, **4** ὥστε αὐτοὺς ἡμᾶς ἐν ὑμῖν ἐγκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε,^δ **5** ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε,^ε **6** εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν **7** καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ **8** ἐν πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσιν θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ

¹ 2 {C} πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ɀ A F G I 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] Lect it^{ar}. f. g. o vg syr^p. h cop^{sa}mss am geo² slav Origen^{lat} Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster // πατρὸς καὶ κυρίου B D P 0111^{vid} 33 1739 1881 1912 it^d. mon (cop^{sa}mss, bo) // πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν syr^{pal} cop^{sa}mss, bo^{pl}, (bo^{pl}) eth (geo¹)

^α I P: RSV TEV FC NIV NRSV // ^β P: RSV TEV NIV Lu REB NRSV * 2 P: TR WH AD NA M REB ^δ 4 P: RSV TEV FC NIV NRSV * 5 P: VP NJB // S: TOB

1 | 1 Th 1.1 2 Ro 1.7 3 Εὐχαριστεῖν ... ὑμῶν 1 Th 1.2; 2 Th 2.13 4 αὐτοὺς ... ἐγκαυχᾶσθαι 2 Cor 7.4; 1 Th 2.19 ἐν πᾶσιν ... ἀνέχεσθε Re 1.9 5 ἔνδειγμα ... θεοῦ Php 1.28 εἰς ... θεοῦ Lk 20.35; 1 Th 2.12 6 Ro 12.19; Re 18.6, 7 7 ἐν τῇ ἀποκαλύψει ... αὐτοῦ Zch 14.5; Mt 25.31; 1 Th 3.13; 4.16 8 ἐν ... θεῶν Ps 79.6; Is 66.15; Jr 10.25 τοῖς ... Ἰησοῦ Ro 2.8; 1 Pe 4.17

εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, **9** ὅτινες δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, **10** ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσιν τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.^f **11** εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, **12** ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου^g Ἰησοῦ Χριστοῦ.^h

The Man of Lawlessness

2 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν **2** εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοῦς μηδὲ θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου.^a **3** μὴ τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον.^b ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀνομίας¹, ὁ

¹ **3** {B} ἀνομίας^{NS} B 6 81 104 256 263 365 436 1573 1739 1881 1912 2127 2464 / 1298 / 1365 it^{mon} cop^{sa, bo} arm eth geo slav^{ms} Marcion^{acc} to Tertullian Origen¹⁷ Jossipus Cyril-Jerusalem Epiphanius Hesychius John-Damascus; Jerome^{2/10} Ambrose^{1/4} // ἀμαρτίας A D F G Ψ 075 0150 424 459 1175 1241 1319 1852 1962 2200 Byz [K L P] Lect^{it^{mr}} b, d, f, g, o vg syr^{p, h} slav^{ms} Irenaeus^{lat} Hippolytus Origen^{gr6/7, lat} Eusebius Chrysostom Severian Theodore^{lat}; Tertullian Victorinus-Pettau Ambrosiaster Hilary Tyconius Ambrose^{1/4} Jerome^{8/10} Rufinus Pelagius Augustine Quodvultdeus Varimadum

^f **10** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB ^g **12** C: TEV^{mg} FC^{mg} NIV^{mg} // ^h P: WH AD M RSV NRSV

^a **2.2** P: NA ^b **3** P: NJB

9 ἀπὸ προσώπου ... αὐτοῦ Is 2.10, 19, 21 **10** ἐνδοξασθῆναι ... αὐτοῦ Ps 88.8 LXX; Is 49.3; Col 3.4; 1 Th 3.13 ἐν τοῖς ... θαυμασθῆναι Ps 67.36 LXX **11** προσευχόμεθα ... ὑμῶν Col 1.9 **12** ἐνδοξασθῆ ... ἡμῶν Is 24.15; 66.5; Mal 1.11

2.1 τῆς παρουσίας ... ἐπ' αὐτόν 1 Th 4.13-17 **3** ἐὰν ... πρῶτον 1 Tm 4.1 ὁ υἱὸς τῆς ἀπολείας Jn 17.12

υἱὸς τῆς ἀπωλείας, **4** ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καθίσαι² ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἔστιν θεός.^c **5** Οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὦν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; **6** καὶ νῦν^d τὸ κατέχον οἴδατε εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. **7** τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. **8** καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος [Ἰησοῦς]³ ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ,^e **9** οὗ ἔστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασιν ψεύδους **10** καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. **11** καὶ διὰ τοῦτο πέμπει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτούς τῷ ψεύδει, **12** ἵνα κριθῶσιν πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλὰ εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ.^f

² **4** {A} καθίσαι **Σ** A B D* (P 2464 καθῆσαι) **Ψ** 6 33 81 104 256 263 365 436 459 1573 1739 1881 1912 1962 2127 / 596 / 1441 it^{ar}, b, d, f, mon, o vg cop^{sa}, bo arm eth geo slav^{ms} Marcion^{acc} to Tertullian Irenaeus Hippolytus Origen^{gr, lat} Eusebius Basil-Ancyra Cyril-Jerusalem Cyril^{1/2}; Tertullian Ps-Cyprian Ambrosiaster Tyconius Ambrose Jerome Rufinus Pelagius Augustine Quodvultdeus // ὡς θεὸν καθίσαι D² G^c 075 0150 424 1175 1241 (1319 καθῆσαι) 1852 2200 Byz [K L] Lect (I 170 / 422 / 603 / 1365 καθῆσαι) it^{sc} syr^{p, h} with * (slav^{ms}) Irenaeus^{arm} Chrysostom Cyril^{1/2} John-Damascus // ἵνα θεὸν καθίσαι F (G*) it^g*

³ **8** {C} Ἰησοῦς **Σ** A D* F G L^c P **Ψ** 075 0150 33 81 104 256 365 436 459 1241 1573 1912 1962 2127 2464 / 1298 / 1365 / 1441 it^(ar), b, d, f, g, mon, o vg syr^{p, h} cop^{sa}, bo arm eth slav Irenaeus^{lat} Hippolytus Origen^{gr/3/4, lat} Athanasius Apostolic Constitutions Cyril-Jerusalem Didymus Chrysostom Theodore^{lat} Theodoret^{1/2}; Tertullian Ps-Cyprian Hilary Ambrosiaster Ambrose Niceta Jerome Rufinus Pelagius Augustine Quodvultdeus // omit B D² 6 263 424 1175 1319 1739 1852 1881 2200 Byz [K L*] Lect cop^{ho}^{ms} geo Irenaeus^{gr} Josippus Apostolic-Constitutions^{miss} Macarius/Symeon Theodoret^{1/2}; Victorinus-Pettau Tyconius Varimadam

^c **4** SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP ^d **6** C: Seg NIV VP TOB REB? ^e **8** P: NJB / **12** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV NRSV

4 ὁ ἀντικείμενος ... σέβασμα Dn 11.36 αὐτὸν ... θεός Eze 28.2 **8** ὁ ἄνομος ... αὐτοῦ Job 4.9; Is 11.4; Re 19.15 **9** Mt 24.24; Re 13.11-13 **11** εἰς ... ψεύδει 2 Tm 4.4

Chosen for Salvation

13 Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί ἡγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἴλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπαρχὴν⁴ εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, **14** εἰς ὃ [καὶ] ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.⁵ **15** ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.⁶ **16** Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ [ὁ] θεὸς ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δούς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, **17** παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίξαι ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.⁷

Pray for Us

3 Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχη καὶ δοξάζεται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, **2** καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις.^a **3** πιστὸς δὲ ἐστὶν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. **4** πεποιθήμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἂ παραγγέλλομεν [καὶ] ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.^b **5** Ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ.^c

⁴ **13** {B} ἀπαρχὴν B F G P 075 33 81 256 365 1573 1739 1881 1912 2127 2464 it^f vg syr^h cop^{bo} Didymus^{dub} Theodore^{lat1/2}; Ambrose^{1/2} Pelagius // ἀπ' ἀρχῆς N D Ψ 0150 6 104 263 424 436 459 1175 1241 1319 1852 1962 2200 Byz [K L] Lect it^{ar, b}, d, g, mon, o vg^{ms} syr^p cop^{sa} arm eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat1/2}; Ambrosiaster Ambrose^{1/2} Varimadum

^a **14** P: NA Seg VP REB ^b **15** SP: NA // P: RSV TEV FC NIV NRSV ^c **17** P: WH AD NA M NJB

^a **3.2** SP: WH NA // P: TEV FC ^b **4** P: M TEV FC ^c **5** P: TR WH AD NA M RSV Seg REB NRSV

13 Ἡμεῖς ... περὶ ὑμῶν 1 Th 1.2; 2 Th 1.3 ἡγαπημένοι ὑπὸ κυρίου Dt 33.12 εἴλατο ... ἀπαρχὴν Jn 15.16; Eph 1.4 **13-14** εἰς σωτηρίαν ... ὑμᾶς 1 Th 4.7; 5.9

3.1 προσεύχεσθε ... ἡμῶν Col 4.3; 1 Th 5.25 **3** πιστὸς ... κύριος 1 Cor 1.9; 1 Th 5.24 **4** πεποιθήμεν ... ὑμᾶς 2 Cor 7.16; Ga 5.10 ἂ ... ποιήσετε 2 Cor 7.15; 1 Th 4.10

Warning against Idleness

6 Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ Χριστοῦ^d στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρελάβοσαν¹ παρ' ἡμῶν.^e **7** αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμῆσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν **8** οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν· **9** οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δώμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμῆσθαι ἡμᾶς.^f **10** καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι μηδὲ ἐσθιέτω.^g **11** ἀκούομεν γὰρ τινὰς περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως μηδὲν ἐργαζομένους ἀλλὰ περιεργαζομένους· **12** τοῖς δὲ τοιοῦτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.^h **13** Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐγκακῆσητε καλοποιοῦντες.ⁱ **14** εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε μὴ συναναμίγνυσθαι αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῆ· **15** καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγείσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.^k

¹ **6** {B} παρελάβοσαν **8*** A (D* ἐλάβοσαν) 33 Basil^{mss} // παρέλαβον **8**² D² Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* Basil Chrysostom Nilus (or παρελάβοσαν: it^{ar}, (b), d, f, g^v r, mon, o vg syr^p cop^{sa}mss slav Theodore^{lat}; Cyprian Ambrosiaster Lucifer Pelagius Augustine Speculum) // παρέλαβεν 1962 geo // παρελάβετε B F G 436 1912 2464 l 596 l^{AD} it^{lat} vg^{mss} syr^h cop^{sa}mss arm Basil^{mss}; Ps-Cyprian

^d **6** C: TR AD M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu TOB NJB REB NRSV // ^e SP: NA // P: NJB / **9** P: NJB ^f **10** SP: NA // P: TEV FC NIV ^g **12** P: TEV Seg FC VP NJB REB ^h **13** P: NA RSV NIV Lu NRSV ⁱ **15** NO P: TR WH AD NA Lu // P: M RSV REB NRSV

6 Mt 18.17; Ro 16.17 **7** αὐτοὶ ... ἡμᾶς Php 3.17; 1 Th 1.6 **8** ἐν ... ἐργαζόμενοι 1 Cor 4.12; 1 Th 2.9 **9** οὐχ ... ἐξουσίαν Mt 10.10; 1 Cor 9.4, 6 ἑαυτοὺς ... ἡμᾶς 1 Cor 4.16; 1 Th 1.6 **10** εἴ ... ἐσθιέτω 1 Th 4.11 **11** μηδὲν ... περιεργαζομένους 1 Tm 5.13 **12** τοῖς ... ἐργαζόμενοι Eph 4.28; 1 Th 4.11 **13** Ga 6.9 **14** εἰ δέ ... συναναμίγνυσθαι αὐτῷ 1 Cor 5.9, 11 **15** νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν 1 Th 5.14

Benediction

16 Αὐτός δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δώη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντός ἐν παντί τρόπῳ². ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.¹

17 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὃ ἐστὶν σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτως γράφω.^m **18** ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.³

² **16** {A} τρόπῳ **Σ** A^c B D² Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect syr^{p, h} cop^{sa, bo} (arm) eth geo slav^{ms} Chrysostom Theodore^{lat}; Augustine // τόπῳ A* D* F G 33 it^{ar, b, d, f, g, mon, o} vg slav^{ms} Ambrosiaster Pelagius

³ **18** {A} ὑμῶν. **Σ*** B 6 33 424^c 1739 1881* 2464 it^o vg^{mss} cop^{sa, bo}mss Athanasius; Ambrosiaster Jerome Pelagius // ὑμῶν. ἀμῆν. **Σ**² A D F G Ψ 075 0150 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881^c 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect (l 170 ἡμῶν.) it^{ar, b, d, f, g, mon} vg syr^{p, h} cop^{bo} arm eth geo slav Chrysostom

¹ **16** S: NA RSV Lu ^m **17** SP: NA // P: AD TEV Seg FC NIV REB

16 ὁ κύριος τῆς εἰρήνης Ro 15.33; 1 Th 5.23 **17** 1 Cor 16.21

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Α

Salutation

1 Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ κατ' ἐπιταγὴν¹ θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν^a **2** Τιμοθέε γνησίω τέκνω ἐν πίστει,^b χάρις ἔλεος εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.^c

Warning against False Doctrine

3 Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἐτεροδοδασκαλεῖν **4** μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ἐκζητήσεις² παρέχουσιν μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν³ θεοῦ τὴν ἐν πίστει.^d **5** τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, **6** ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν

¹ **1** [A] ἐπιταγὴν A D F G I Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{ar.} b. d. f. g. mon. o vg syr^{p.} h cop^{sa.} bo arm eth geo slav Basil Chrysostom Severian Theodore^{lat} Cyril; Ambrosiaster Ambrose Pelagius // ἐπαγγελίαν^h

² **4** [B] ἐκζητήσεις^h A 0150 33 81 1175 1962 slav // ζητήσεις D F G Ψ 075 6 104 256 263 365 424 (436) 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* arm (geo) Irenaeus Chrysostom

³ **4** [A] οἰκονομίαν^h A D² F G Ψ 075 0150 0259 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{ar.} b. d. f. g. mon. o vg syr^h cop^{sa.} bo arm eth geo slav Chrysostom; Hilary Ambrosiaster Ambrose Rufinus Pelagius Augustine Speculum // οἰκοδομίην D* syr^{p.} h^{ms} Irenaeus Theodore^{lat.}; Zeno

^a **1** P: RSV TEV FC NIV NRSV ^b **2** P: RSV TEV NIV Lu REB ^c No P: TR // P: WH AD NA M ^d **4** P: Seg VP REB

1 Χριστοῦ ... ἐλπίδος ἡμῶν Col 1.27 **2** γνησίω ... πίστει Tt 1.4 **3** Καθὼς ... Μακεδονίαν Ac 20.1 **4** μηδὲ προσέχειν μύθοις 1 Tm 4.7; Tt 1.14 **5** τὸ δὲ ... καρδίας Ro 13.10 **6** ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν 1 Tm 6.4, 20; Tt 1.10

7 θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἅ λέγουσιν μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.^ε

8 Οἶδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, 9 εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίω νόμος οὐ κείται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἀμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολώαις καὶ μητρολώαις, ἀνδροφόνοις 10 πόρνοις ἀρσενικοίταις ἀνδραποδισταῖς ψεύσταις ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγίαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται 11 κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθη ἐγώ.^ς

Thankfulness for Mercy

12 Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἠγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν 13 τὸ πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ ἠλεήθη, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ· 14 ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.^ς 15 πιστὸς⁴ ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἀμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. 16 ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθη, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτῳ ἐνδείξηται Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεῦειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.^h 17ⁱ τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν

⁴ 15 {A} πιστός⁸ A D F G H Ψ 075 0150 0262 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{tr}, d, f, g vg syr^{ph}, h cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen Gregory-Nyssa Didymus Chrysostom Theodore Cyril; Gaudentius Greek mss^{acc. to Jerome} Jerome Pelagius Augustine⁴⁷ // ἀνθρώπινος (see 3.1 mg) it^{b, mon, r} Ambrosiaster Augustine³⁷ Julian-Eclanum Varimadum

^ε 7 NO P: TR WH AD M Seg // SP: NA // S: NJB TOB / 11 NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg REB NRSV / 14 P: NIV VP TOB REB / 16 P: TOB / 17 Traditional material (entire verse): TOB

8 καλὸς ὁ νόμος Ro 7.12, 16 10 τῇ ὑγίαινούσῃ διδασκαλίᾳ 1 Tm 4.6; 6.3; 2 Tm 4.3; Tt 1.9; 2.1 12 πιστόν ... διακονίαν Ac 9.15; Ga 1.15-16 13 τὸ ... ὑβριστήν Ac 8.3; 9.1-2; 1 Cor 15.9; Ga 1.13 15 Χριστός ... σῶσαι Lk 15.2; 19.10

αἰώνων, ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ⁵ μόνῳ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.^k

18 Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σέ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν **19** ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπώσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, **20** ὧν ἔστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσιν μὴ βλασφημεῖν.^l

Instructions concerning Prayer

2 Παρακαλῶ¹ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις προσευχὰς ἐντεύξεις εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, **2** ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. **3** τοῦτο καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, **4** ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν.^a **5^b** εἰς γὰρ θεός, εἰς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος

⁵ **17** {A} ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ **NS** A D¹ H Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* (I 593^{1/2} omit ἀοράτῳ) syr^p.^h cop^{sa, bo} arm geo slav Letter of Hymenaeus Eusebius Ps-Athanasius Apollinaris Gregory-Nyssa Didymus Didymus^{dub} Chrysostom Theodore^{lat} Cyril // ἀθανάτῳ ἀοράτῳ D².² it^{b, d, f, o} vg syr^{hmg} eth Tertullian Novatian Ambrosiaster (Priscillian) Pelagius Augustine^{5/16} // ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, ἀθανάτῳ F G it^{(ar), g, (mon), (r)} (Augustine^{11/16}) (Quodvultdeus)

¹ **1** {A} παρακαλῶ **NS** A D² H I Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{(ar), f, mon, r} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Origen Asterius Chrysostom; Lucifer Ambrose Jerome Pelagius Augustine // παρακαλεῖ D² (F) (G) it^{b, d, g, (o)} vg^{ms} Hilary Ambrosiaster Cassiodorus^{1/2}

⁴ **17** NO P; TR // SP: WH // S: NJB TOB ¹**20** P: WH AD M RSV NRSV

^a **2.4** P; TOB ^b**5-6** Traditional material: NA TOB NRSV

17 μόνῳ θεῷ Ro 16.27 **18** στρατεύῃ ... στρατείαν 1 Tm 6.12; 2 Tm 4.7; Jd 3 **20** Ὑμέναιος 2 Tm 2.17 Ἀλέξανδρος 2 Tm 4.14 παρέδωκα τῷ Σατανᾷ 1 Cor 5.5

2.1 Παρακαλῶ ... εὐχαριστίας Eph 6.18; Php 4.6 **3** τοῦ ... θεοῦ 1 Tm 1.1; 4.10 **4** Eze 18.23; 2 Pe 3.9 **5** εἰς γὰρ θεός Ro 3.29-30; 10.12 εἰς ... Ἰησοῦς He 12.24

Χριστὸς Ἰησοῦς, **6** ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων,^c τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίους. **7** εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος, ἀλήθειαν λέγων² οὐ ψεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.^d

8 Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.^e **9** ὡσαύτως [καὶ] γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν καὶ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, **10** ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν. **11** γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. **12** διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. **13** Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐά. **14** καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονεν. **15** σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.⁸ **3** πιστὸς¹ ὁ λόγος.^a

Qualifications of Bishops

Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.
2 δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίλημπτον εἶναι, μιᾶς γυναι-

² 7 {A} λέγων⁸ A D* F G P Ψ 075 0150 6 81 104 263 424^c 459 1175 1739 1881 1912 *Lect*^{pt} it^h, d, f, g, mon, r vg syr^p, h cop^{sa}, bo eth geo¹ Ps-Athanasius Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Ambrose // λέγων ἐν Χριστῷ (see Ro 9.1) ⁸ D¹ H 33^{vid} 256 365 424* (436) 1241 (1319 Χριστῷ Ἰησοῦ) 1573 1852 2127 Byz [K L] *Lect*^{pt}, AD it^{ar}, (o) vg^{mss} arm geo² slav

¹ 1 {A} πιστὸς⁸ A D² F G Ψ 075 0150 6 33 81 104 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}, f, g^v r, o vg syr^p, h cop^{sa}, bo arm eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat}; Jerome Niceta Pelagius //

^c 6 P: TOB *7 NO P: TR AD M // SP: WH // S: Lu TOB *8 SP: NA // P: FC NIV TOB // S: Seg NJB /10 SP: NA // P: NIV TOB *15 P: AD NA^{ms} M RSV REB NRSV // S: TR TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB

^a 3.1 NO P: TR AD M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // SP: WH // P: NA

6 ὁ δοὺς ... πάντων Ga 1.4; 2.20; Tt 1.14 7 Ac 9.15; Ga 2.7-8; 1 Tm 1.11 9 1 Pe 3.3-5 10 1 Tm 5.10 11-12 1 Cor 14.34 13 Gn 1.27; 2.7, 22; 1 Cor 11.8-9 14 Gn 3.6, 13; 2 Cor 11.3 3.2-7 Tt 1.6-9

κὸς ἄνδρα, ιηφάλιον σῶφρονα κόσμιον φιλόξενον διδακτικόν, **3** μὴ πάροινον μὴ πλήκτην, ἀλλὰ ἐπεικὴ ἄμαχον ἀφιλάργυρον, **4** τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ, μετὰ πάσης σεμνότητος (**5** εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;), **6** μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθείς εἰς κρίμα ἐμπέση τοῦ διαβόλου. **7** δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἕξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμόν ἐμπέση καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.^b

Qualifications of Deacons

8 Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἶνω πολλῶ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, **9** ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. **10** καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνεγκλητοὶ ὄντες.^c **11** γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, ιηφαλίους, πιστάς ἐν πᾶσιν.^d **12** διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. **13** οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιούνται καὶ πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.^e

The Mystery of Our Religion

14 Ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἔλθειν πρὸς σέ ἐν τάχει.^f **15** ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῆς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἣτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραῖωμα τῆς ἀληθείας.^g **16** καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον.^h

ἄνθρωπινος (see 1.15 mg) D* it^{b, d, g}l^{xl, mon} Ambrosiaster Speculum Sedulius-Scottus // omit πιστὸς ὁ λόγος 256

^b 7 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV Seg NIV REB NRSV ^c 10 SP: NA // P: NIV TOB ^d 11 P: NIV TOB ^e 13 NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NIV REB NRSV / ^f 14 P: TOB ^g 15 P: TOB // S: TR

^h“Ος² ἐφανερώθη ἐν σαρκί,
 ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι,
 ὤφθη ἀγγέλοις,
 ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν,
 ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ,
 ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ.¹

Prediction of Apostasy

4 Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως προσέχοντες πνεύμασιν πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, **2** ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, **3** κωλύοντων γαμῆν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν. **4** ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· **5** ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.^a

A Good Minister of Christ Jesus

6 Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔση διάκονος Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ἧ̄ παρηκολούθηκας.^b

² **16** [A] ὄς **h*** A* C* F G 33 (256 / 597 ὄς θεός) 365 1175 2127 / 60 eth Origen^{int} Didymus Eriphanus Theodore^{int} Cyril; Jerome // ὄ D* (061) it^{ar.} b, d, f, g, mon. o vg Severian Theodotus-Ancyra; Victorinus-Rome Hilary Ambrosiaster Pelagius Augustine Quodvultdeus Varimadum // θεός **h*** A^c C² D² Ψ 075 0150 6 81 104 263 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2200 Byz [K L P] Lect vg^{ms} geo² slav Ps-Dionysius Apollinaris Diodore Gregory-Nyssa Didymus^{dub} Chrysostom Theodoret

^b **16** Not traditional material: TR AD // 'NO P: TR // P: WH AD M RSV NRSV

^a **4.5** NO P: TR NJB // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NIV TOB REB NRSV ^b **6** P: VP

16 ὄς ... σαρκί Jn 1.14 ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ Mk 16.19; Ac 1.9

4.1 ἐν ὑστέροις καιροῖς 2 Tm 3.1; 2 Pe 3.3; 1 Jn 2.18; Jd 18 **3** βρωμάτων ... μετάληψιν Gn 9.3
 μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας Ro 14.6; 1 Cor 10.30-31 **4** πᾶν ... καλὸν Gn 1.31; Ac 10.15

7 τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραῶδεις μύθους παραιτοῦ.^c γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν· 8^d ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμος ἐστὶν ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.^e 9 πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.^f 10^g εἰς τοῦτο γὰρ κοπιῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα^h, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστιν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων· μάλιστα πιστῶν.^k

11 Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.^l 12 μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἀγνεΐα.^m 13 ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. 14 μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοὶ διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.ⁿ 15 ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν.^o 16 ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.^p

Duties toward Others

5 Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξης ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, **2** πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἀγνεΐα.^a

^l 10 [C] ἀγωνιζόμεθα **N*** A C F G K Ψ 075 33 104 459 1175 1912 / 60 / 596 / 599 // ὀνειδιζόμεθα **N**² D 0150 0241 6 81 256 263 365 424 436 1241 1319 1573 1739 1852 (1881) 1962 2127 2200 Byz [L (P ὀνειδιζόμεθα)] Lect (I 591 / 1356

^c 7 SP: NA // S: TOB ^d 8 Quotation marks: REB^{mg} // ^e End quotation: REB^{mg} // Semicolon: (FC) (VP) NJB (REB^{mg}) // P: NIV TOB ^f 9 Period: TR RSV TEV FC VP Lu NJB REB^{mg} NRSV ^g 10 Parends: NIV // ^h Parends: NIV // ⁱ End quotation: REB // ^k NO P: TR Lu NJB TOB // S: NA ^l 11 P: Lu NJB // S: TOB ^m 12 P: Seg ⁿ 14 P: NIV VP REB ^o 15 P: TOB ^p 16 P: WH AD NA M RSV

^a 5.2 NO P: TR WH AD M // S: Lu NJB TOB

7 / 1 Tm 1.4; 6.20; 2 Tm 2.16; Tt 1.14 8 ἡ δὲ εὐσέβεια ... ἐστὶν / 1 Tm 6.6 9 / 1 Tm 1.15 10 θεῷ ... ἀνθρώπων / 1 Tm 2.3-4 12 μηδεὶς ... καταφρονεῖτω / Tt 2.15 14 2 Tm 1.6 μετὰ ... πρεσβυτερίου Ac 6.6; 8.17; 1 Tm 5.22

5.1 Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξης / Lv 19.32

3 Χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας. **4** εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γὰρ ἔστιν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. **5** ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ θεὸν καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας, **6** ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν. **7** καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημπτοι ᾧσιν. **8** εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.^b **9** Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα γεγυῖα, ἐνὸς ἀνδρὸς γυνή, **10** ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενδοχῆσεν, εἰ ἀγίων πόδας ἐνίψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν.^c **11** νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρημάσωσιν τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν **12** ἔχουσαι κρίμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν· **13** ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.^d **14** βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν· **15** ἤδη γὰρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ Σατανᾶ.^e **16** εἴ τις πιστὴ¹ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς καὶ μὴ βαρεῖσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.^f

ὄνειδιζώμεθα) it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg syr^p, h cop^{sa, bo} arm eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat}; Pelagius Paulinus-Nola

¹ **16** {B} πιστή⁸ A C F G P 048 33 81 263 1739 1881 it^{mon} vg^{ww, sl} cop^{sa, bo} Athanasius; Pelagius // πιστός it^f vg^{cl} eth Theodore^{lat}; Ambrose^{1/2} Augustine // πιστός ἢ πιστή D Ψ 075 0150 6 104 256 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 Byz [K L] Lect it^{ar, b, d, o} vg^{mss} syr^{p, h} slav Chrysostom; Ambrosiaster Ambrose^{1/2} // πιστάς it⁸ vg^{mss}

⁸ P: NA M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV ^c 10 P: TEV FC NIV VP REB ^d 13 SP: NA ^e 15 P: NIV VP REB / 16 SP: WH // S: Lu NJB TOB

⁵ ἡ δὲ ... θεὸν Jr 49.11 προσμένει ... ἡμέρας Lk 2.37; 18.7 ¹⁰ εἰ ἐξενδοχῆσεν He 13.2 εἰ ἀγίων πόδας ἐνίψεν Jn 13.14 ¹³ ἀργαὶ ... περίεργοι 2 Th 3.11 ¹⁴ βούλομαι ... γαμεῖν 1 Cor 7.9

17 Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. 18 λέγει γὰρ ἡ γραφή, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καί, Ἐξίως ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ² αὐτοῦ.⁸ 19 κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.^h 20 τοὺς ἀμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγγε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν.ⁱ 21 Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξης χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.^k 22 Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει μηδὲ κοινώνει ἀμαρτίαις ἄλλοτρίαις· σεαυτὸν ἀγνὸν τήρει.^l 23 Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ οἴνω ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχον καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.^m

24 Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἀμαρτίαι πρόδηλοὶ εἰσιν προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν· 25 ὡσαύτως καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνανται.ⁿ

6 Ὅσοι εἰσιν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότης πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημηθῆται. 2 οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότης μὴ καταφρονεῖτωσαν, ὅτι ἀδελφοὶ εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσιν καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι.^o

² 18 [A] τοῦ μισθοῦ⁸ A C D F G I Ψ 048 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^b. d. f. g. o. r vg syr^p. h cop^{sa}. bo arm eth geo slav Apostolic Canons Apostolic Constitutions Chrysostom Theodore^{lat}; Tertullian Ambrosiaster Jerome // τῆς τροφῆς (see Mt 10.10) N* (it^{ar}) Clement

⁸ 18 P: VP TOB REB ^h 19 P: VP TOB ²⁰ SP: NA // P: TEV FC NIV VP ⁱ 21 P: NIV TOB ^l 22 P: NA RSV TEV FC NIV VP NJB TOB REB NRSV ^m 23 NO P: TR WH AD NA M Seg FC ⁿ 25 SP: WH // S: TR Lu NJB TOB

^o 6.2 NO P: TR AD M NIV // P: WH RSV

17 Οἱ ... ἀξιούσθωσαν 1 Cor 16.18; Php 2.29 18 Βοῦν ... φιμώσεις Dt 25.4 (1 Cor 9.9) Ἐξίως ... αὐτοῦ Mt 10.10; Lk 10.7 19 κατηγορίαν ... μαρτύρων Dt 17.6; 19.15; Mt 18.16; 2 Cor 13.1 20 τοὺς ... ἔλεγγε Ga 2.14; Eph 5.11 22 Χεῖρας ... ἐπιτίθει 1 Tm 4.14 6.1 Eph 6.5; Tt 2.9-10 2 ἀλλὰ ... ἀγαπητοὶ Phm 16

False Teaching and True Wealth

Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.^b **3** εἴ τις ἑτεροδι-
 δασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις τοῖς
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν
 διδασκαλίᾳ, **4** τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νο-
 σῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος
 ἕρις βλασφημίας, ὑπόνοιαι πονηραί, **5** διαπαραιτριβαὶ
 διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων
 τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν^{1, c}
6 ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας·
7^d οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι² οὐδὲ
 ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· **8** ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ
 σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. **9** οἱ δὲ βουλόμενοι
 πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα³ καὶ
 ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθί-
 ζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

¹ **5** {A} εὐσέβειαν **Σ** A D* F G 048 6 33 81 424^c 1175 1739 1881 it^{d, f, g, r} vg
 cop^{sa, bo} geo¹ Pelagius // εὐσέβειαν· ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων D² Ψ 061 075
 0150 104 256 263 365 424* 436 459 1241 1319 1573 1852 (1912) 1962 2127 2200 Byz
 [K L P] *Lect* it^{ar, b, mon, o} vg^{mss} syr^{p, h} arm eth geo² slav Irenaeus^{lat} Basil Chrysostom
 Theodore^{lat}; Cyprian Ambrosiaster Lucifer Paulinus-Nola Speculum

² **7** {A} ὅτι **Σ*** A F G 048 061^{vid} 33 81 1739 1881 it^{g, r} Didymus Chrysostom^{mss}
 Theodore^{lat 1/2} // δῆλον ὅτι **Σ**² D² Ψ 075 (0150 δῆλον δέ) 6 104 256 263 365 424 436
 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{f, mon} vg syr^{p, h}
 geo slav Evagrius Chrysostom Hesychnius; Pelagius // ἀληθὲς ὅτι D* it^{ar, b, d, o} vg^{mss}
 syr^{hmg} Theodore^{lat 1/2}; Ambrosiaster Speculum // omit cop^{hol} Chrysostom^{mss} Cyril;
 Jerome

³ **9** {A} παγίδα **Σ** A D² H Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1241
 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^f vg^{ww, st} syr^h
 cop^{sa, mss, bo} arm geo Basil Chrysostom^{1/2} Cyril^{1/2}; Ambrosiaster (Jerome^{1/4}) Augustine^{6/7}
 Paulinus-Nola // παγίδας 33 1175 syr^p cop^{sa, mss} slav (Apostolic Constitutions) Cyril^{1/2};
 Cyprian Ps-Cyprian Jerome^{1/4} Augustine^{1/7} // παγίδα τοῦ διαβόλου D* F G it^{ar, b, d, f, g, o}
 vg^{cl} Hyperechius Chrysostom^{1/2} Hesychnius Theodore^{lat}; Ambrose Chromatius Jerome^{2/4}
 Pelagius Speculum

^b 2 P: M // S: NIV * 5 P: NA TEV FC ^d 7-8 Traditional material: NA

3 εἴ ... Χριστοῦ Ga 1.6-9; 2 Tm 1.13 **5** διεφθαρμένον ... νοῦν 2 Tm 3.8 ἀπεστερημένων τῆς
 ἀληθείας 2 Tm 4.4; Tt 1.14 **6** ἔστιν ... εὐσέβεια 1 Tm 4.8 μετὰ αὐταρκείας Php 4.11-12;
 He 13.5 **7** Ec 5.15; Job 1.21 **8** Pr 30.8 **9** Pr 23.4; 28.22

10 ρίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύνας πολλαῖς.^ε

The Good Fight of Faith

11^ε Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην εὐσέβειαν πίστιν, ἀγάπην ὑπομονὴν πραῦ-παθίαν. **12** ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὠμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. **13** παραγγέλλω [σοι]⁴ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωογονοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, **14** τηρήσαι σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον ἀνεπίλημπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, **15**^ε ἦν καιροῖς ἰδίους δείξει^δ ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης,¹ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, **16** ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ὧ^ε τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον, ἀμήν.^κ

17 Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν μηδὲ ἠλπικέσαι ἐπὶ πλοῦτου ἀδηλότητι ἀλλ' ἐπὶ θεῷ⁵ τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς

⁴ **13** {C} σοι **8**² A D H 075 0150 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 (1319 παραγγέλωσιν [sic]) 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{tr. b, d, f, g, r} vg syr^{p, h} cop^{sa^{ms}, bo} arm eth geo slav Athanasius Didymus^{dub} Chrysostom Theodoret; Tertullian Pelagius Augustine^{2/3} Varimadam // omit **8*** F G Ψ 6 33 1739 it^{mo^u} cop^{sa^{ms}} Theodore^{int}; Ambrosiaster Ambrose Augustine^{1/3}

⁵ **17** {A} ἐπὶ θεῷ **8** F G arm Origen^{tr} // ἐπὶ τῷ θεῷ A I P Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424^c 459 1175 1739 1881 2127 I 596 it^{(f), g} vg^{ww, st} (vg^{mss}) (Origen^{int}) Basil

^ε **10** NO P; TR // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg Lu REB NRSV / **11-12** Traditional material: NA ^ε **15-16** Traditional material: NJB ^δ **15** ὁ μακάριος – **16** Traditional material: TOB // ^ε **15** ὁ βασιλεὺς – **16** Traditional material: NA ^κ **16** SP: WH // S: Lu NJB TOB

11 2 Tm 2.22 **12** ἀγωνίζου ... πίστεως 1 Cor 9.25-26; 2 Tm 4.7 **13** Χριστοῦ ... ὁμολογίαν Jn 18.36-37; 19.11 **15** βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων Dt 10.17; 2 Macc 13.4; 3 Macc 5.35; Re 17.14 κύριος τῶν κυριευόντων Re 17.14 **16** φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον Ps 104.2 ὃν ... δύναται Ex 33.20 **17** παράγγελλε ... ἀδηλότητι Ps 62.10; Lk 12.20

ἀπόλαυσιν, **18** ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, **19** ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως⁶ ζωῆς!

20 Ὡ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, **21** ἦν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν.^m

Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.⁷

Didymus; (Ambrose) Jerome^{1/2} Pelagius // ἐπὶ θεῶ ζῶντι D* (436 τῶ θεῶ τῶ) 1912 / 1441 // ἐν τῶ θεῶ τῶ ζῶντι D² 424* 1241 1573 1852 1962 2200 Byz [K L] *Lect* it^(ar), b, d, mon, o vg^{cl} syr^{p, h} cop^{bo}ms eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Chromatius Jerome^{1/2} (Ambrose) Augustine Quodvultdeus Speculum // *omit* ἀλλ' ἐπὶ θεῶ 1319

⁶ **19** {A} ὄντως **8** A D* F G Ψ 0150 81 104 256 263 365 459 1739 1912 2127 / 1441 it^{ar}, b, d, f, g, mon, o vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo¹ Origen^{lat} Basil; Ambrosiaster Chromatius Jerome Pelagius Augustine Speculum // αἰωνίου D² 075 6 424 436 1241 1319 1573 1852 1881 1962 2200 Byz [K L P] *Lect* vg^{ms} cop^{bo}ms geo² slav Chrysostom Theodore^{lat} // αἰωνίου ὄντως 1175

⁷ **21** {A} ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. **8*** A F G 33 81 it^{gxi} cop^{bo}ms // ἡ χάρις μετὰ σοῦ. D* 048^{vid} 1739* 1881 it^{ar}, b, d, g^v r vgst arm^{ms} Ambrosiaster Pelagius // ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμὴν. **8**² P 0150 cop^{bo} geo¹ // ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμὴν. D² Ψ 075 6 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739^c 1852 1912 1962 2127 2200 Byz [K L] *Lect* it^{f, o} vg^{cl, ww} syr^{p, h} cop^{bo}ms arm^{ms} eth geo² slav Theodore^{lat} // *omit* cop^{sa} Chrysostom

¹ **19** NO P: TR // SP: WH // S: VP NJB TOB ^m **21** NO P: TR NJB

19 ἀποθησαυρίζοντας ... μέλλον Mt 6.20 **20** Ὡ ... φύλαξον 2Tm 1.14 ἐκτρεπόμενος ... κενοφωνίας 1 Tm 4.7 **21** 1 Tm 1.6; 2 Tm 2.18

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Β

Salutation

1 Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ^α **2** Τιμοθέω ἀγαπητῷ τέκνω,^β χάρις ἔλεος εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.^γ

Loyalty to the Gospel

3 Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνησίαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου^δ νυκτὸς καὶ ἡμέρας,^ε **4** ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, **5** ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἣτις ἐνώκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι καὶ τῇ μητρὶ σου Εὐνίκη, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.^ς **6** δι' ἣν αἰτίαν ἀναμνησκῶ σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἐστὶν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. **7** οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.^ς **8** μὴ οὖν ἐπαισχυνθῆς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, **9**^h τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἀγία, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰώνιων, **10** φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ Ἰησοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον φωτίσαντος δὲ

^α 1 P: RSV TEV FC NIV NRSV ^β 2 P: RSV TEV NIV Lu REB // ^γ P: TR WH AD NA M NJB REB
^δ 3 C: WH RSV // ^ε NO C: WH RSV / 5 P: NA M Seg VP Lu // S: NJB TOB # 7 P: RSV TEV FC NIV
NRSV *9-10 Traditional material: NA

3 ἀπὸ προγόνων Php 3.5 ἐν καθαρᾷ συνειδήσει Ac 23.1; 24.16 **5** τῇ μητρὶ σου Εὐνίκη Ac 16.1 **6** ἀναζωπυρεῖν ... μου 1 Tm 4.14 **7** οὐ ... δειλίας Ro 8.15 **8** τῷ ... θεοῦ Ro 1.16 **9** τοῦ ... χάριν Eph 2.8-9; Tt 3.5 **10** τοῦ σωτῆρος ... θάνατον 1 Cor 15.55, 57; He 2.14

ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου' **11** εἰς ὃ ἐτέθη
 ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος^{1, κ} **12** δι' ἣν
 αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω· ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι, οἶδα
 γὰρ ᾧ πεπίστευκα καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν
 παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.¹ **13** ὑπο-
 τύπωσιν ἔχε ὑγαινότων λόγων ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας
 ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· **14** τὴν
 καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ
 ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.^μ

15 Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν
 τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστιν Φύγελος καὶ Ἐρμογένης.^ν **16** δῶή
 ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με
 ἀνέψυξεν^ο καὶ τὴν ἄλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη,^ρ **17** ἀλλὰ
 γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὔρεν·
18 δῶή αὐτῷ ὁ κύριος εὐρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν,
 βέλτιον σὺ γινώσκεις.^σ

A Good Soldier of Christ Jesus

2 Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν
 Χριστῷ Ἰησοῦ, **2** καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν
 μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες
 ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι.^α **3** συγκακοπάθησον
 ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ Ἰησοῦ. **4** οὐδεὶς στρα-
 τευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα

¹ **11** {B} καὶ διδάσκαλος **κ**⁸ A I 1175 syr^{palms} // καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν (see 1 Tm 2.7) **κ**² (C P 256^{vid} I 422 omit καί) D F G Ψ 075 0150 6 81 104 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L] Lect (I 921 omit καὶ διδάσκαλος) it^{sr}. b. d. f. g. mon. o vg syr^p. h. pal^{ms} cop^{sa}. bo arm eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Pelagius // καὶ διάκονος 33

^κ **10** P: TEV FC VP REB ^λ **11** P: NJB ^ι **12** SP: NA // P: Seg NIV VP NJB ^μ **14** NO P: TR // SP: WH // S: TOB ^ν **15** P: NIV ^ο **16** C: TR RSV TEV FC REB // ^ρ NO C: RSV (TEV) (FC) REB ^σ **18** P: WH AD M RSV Seg NIV

^α **2.2** P: TEV FC VP NJB REB

τῷ στρατολογήσαντι ἀρέση. **5** ἐὰν δὲ καὶ ἀθλή τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. **6** τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. **7** νόει ὃ λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πάσιν.^b

8 Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγγεγενημένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, **9** ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακούργος, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται· **10** διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου.^c **11** πιστὸς ὁ λόγος·

ἄει γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν·

- 12** εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν·
εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς·
13 εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει,
ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται.^e

An Approved Workman

14 Ταῦτα ὑπομίμησθε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ θεοῦ¹ μὴ λογομαχεῖν, ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. **15** σπουδάσον σεαυτὸν δόκιμον παραστήσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. **16** τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιίστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας **17** καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομῆν

¹ **14** {B} θεοῦ¹ ⳨ C F G I 424* 436 1175 1912 1962 2200 I 422 I 592 I 593 I 598 I 1441 it^{ar.} f. g vg^{mss} syr^{hmg} cop^{sa^{mss}, bo^{pl}} arm geo slav Ambrose Pelagius // κυρίου A D Ψ 048 075 0150 6 81 104 256 263 365 424^c 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 2127 Byz [K L P] Lect it^{h.} d. o vg syr^{(p).} h cop^{sa^{mss}, bo^{pl}} Basil Chrysostom Theodore^{lat.}; Ambro- siaster // Χριστοῦ 429

^b **7** NO P: TR WH AD // S: TOB ^c **10** P: NIV NJB REB ^d **11-13** μένει Traditional material: RSV NRSV // **11-13** Not traditional material: TR WH AD M ^e **13** SP: WH // P: TR AD NA M RSV NRSV

6 1 Cor 9.7, 10 **8** Ἰησοῦν ... νεκρῶν 1 Cor 15.4, 20 ἐκ σπέρματος Δαυίδ Ro 1.3 **9** Eph 3.1; Php 1.12-14 **10** πάντα ... ἐκλεκτούς Col 1.24 **12** εἰ ἀρνησόμεθα ... ἡμᾶς Mt 10.33; Lk 12.9 **13** εἰ ... μένει Ro 3.3-4 ἀρνήσασθαι ... δύναται Nu 23.19; Tt 1.2 **14** μὴ ... χρήσιμον 1 Tm 6.4; Tt 3.9 **15** ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον 1 Tm 4.6; Tt 2.7-8 **16** τὰς ... περιίστασο 1 Tm 4.7

ἔξει. ὦν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος, **18** οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες [τὴν] ἀνάστασιν² ἤδη γεγενῆσθαι, καὶ ἀνατρέπουσιν τὴν τιμῶν πίστιν! **19** ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἔστηκεν, ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην· **Ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ**, καί, Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομαζῶν τὸ ὄνομα κυρίου.⁸ **20** Ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν· **21** ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκευὸς εἰς τιμὴν, ἡγιασμένος, εὐχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἠτοιμασμένος.^h **22** τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεύγε, δίδωκε δὲ δικαιοσύνην πίστιν ἀγάπην εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. **23** τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννώσιν μάχας· **24** δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι ἀλλὰ ἡπιοῦ εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, **25** ἐν πραύτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δώῃ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας **26** καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.ⁱ

The Character of Men in the Last Days

3 Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· **2** ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαιοι φιλάργυροι ἀλαζόνες ὑπερήφανοι βλάσφημοι,

² **18** {C} τὴν ἀνάστασιν A C D Ψ 075 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect cop^{sa, b0} Chrysostom // ἀνάστασιν⁸ F G 048 33 (eth) geo Cyril

ⁱ **18** P: NJB // S: TOB ⁸ **19** P: RSV TEV FC NIV VP NJB TOB NRSV ^h **21** P: NA M Seg NIV VP Lu NJB REB // S: TOB ⁱ **26** P: WH AD NA M RSV Seg REB NRSV

17 Ὑμέναιος 1 Tm 1.20 **19** Ἔγνω ... αὐτοῦ Nu 16.5; Jn 10.14; 1 Cor 8.3 Ἀποστήτω ... κυρίου Nu 16.26 **21** εὐχρηστον ... ἠτοιμασμένος 2 Tm 3.17 **22** τὰς ... εἰρήνην 1 Tm 6.11 **23** τὰς ... παραιτοῦ 1 Tm 4.7 **24** δοῦλον ... μάχεσθαι 1 Tm 3.3; Tt 1.7 **25** μετάνοιαν ... ἀληθείας 1 Tm 2.4
3.1 ἐν ἐσχάταις ἡμέραις 1 Tm 4.1 **2-4** Ro 1.29-31

γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι ἀνόσιοι **3** ἄστοργοι ἄσπονδοι διάβολοι ἀκρατεῖς ἀνήμεροι ἀφιλάγαθοι **4** προσδοτάται προπετεῖς τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, **5** ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρηνημένοι.^a καὶ τούτους ἀποτρέπου.^b **6** ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, **7** πάντοτε μαυθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. **8** ὃν τρόπον δὲ Ἰάννης καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. **9** ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλείον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.^c

Last Charge to Timothy

10 Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, **11** τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις, οἷους διωγμούς ὑπήνεγκα καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος. **12** καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται. **13** ποιηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.^d **14** σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνων^e ἔμαθες, **15** καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους [τὰ]

¹ **14** [B] τίνων^h A C* F G P 33 81 1175 1739 1881 1912 160 it^b, d, g, o Hilary Ambrosiaster // τίνος C³ D Ψ 075 0150 6 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1962 2127 2200 Byz [K L] Lect it^{tr}, f vg geo slav Chrysostom Theodore^{int}; Jerome Pelagius Augustine // omit εἰδὼς ... ἔμαθες I 597

^a 5 P: VP // ^b SP: NA // P: NIV NJB ^c 9 NO P: TR WH AD // P: NA M RSV NJB REB NRSV ^d 13 SP: NA // P: Seg VP NJB TOB // S: Lu

⁵ ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας Mt 7.15, 21; Ro 2.20; Tt 1.16 **6** οἱ ἐνδύνοντες ... ἁμαρτίαις Tt 1.11 **7** εἰς ... δυνάμενα 2Tm 2.25 **8** Ἰάννης ... Μωϋσεῖ Ex 7.11, 22 ἄνθρωποι ... νοῦν 1Tm 6.5 **11** ἐν Ἀντιοχείᾳ Ac 13.50 ἐν Ἰκονίῳ Ac 14.5 ἐν Λύστροις Ac 14.19 ἐκ ... ὁ κύριος Ps 34.19 **12** Mt 16.24; Jn 15.20; Ac 14.22 **14** εἰδὼς ... ἔμαθες 2Tm 2.2

ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. **16** πᾶσα γραφή θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμόν, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, **17** ἵνα ἄρτιος ᾦ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.^e

4 Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν¹ αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. **2** κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγχον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ.^a

3 ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγαινουσύνης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύουσιν διδασκάλους κηθόμενοι τὴν ἀκοὴν **4** καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.^b **5** σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.^c

6 Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν. **7** τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. **8** λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.^d

¹ **1** [B] καὶ τὴν ἐπιφάνειαν **N*** A C D* F G 6 33 424^c 1175 1739 ^{it}ar. b. d. f. g. o ^{vg}w^w, st ^{cop}bo Didymus^{dub}; Ambrosiaster Pelagius Augustine // κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν **N**² D² Ψ 075 0150 81 104 256 263 365 424* 436 459 1241 1319 1573 1852 1881 1912

^c **17** NO P: TR // SP: WH // S: Lu NJB TOB

^a **4.2** SP: NA ^b **4** SP: NA // P: Lu ^c **5** NO P: TR AD Lu // SP: WH // S: Seg NJB TOB REB ^d **8** P: TR WH AD M RSV Seg

15 τὰ δυνάμενα .. Ἰησοῦ Jn 5.39 **16** πᾶσα γραφή θεόπνευστος 2 Pe 1.21 ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν Ro 15.4 **17** πρὸς ... ἐξηρτισμένος 2 Tm 2.21

4.1 Χριστοῦ ... νεκρούς Ac 10.42; Ro 14.9-10; 1 Pe 4.5 **2** ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως Ac 20.20, 31 **3** ἔσται ... ἀνέξονται 1 Tm 4.1 **4** ἐπὶ ... ἐκτραπήσονται 1 Tm 4.7; Tt 1.14 **6** Ἐγὼ .. σπένδομαι Php 2.17 **7** τὸν καλὸν .. ἠγώνισμαι 1 Tm 6.12 **8** ἀπόκειται ... στέφανος 1 Cor 9.25; Php 3.14; 2 Tm 2.5; Jas 1.12; 1 Pe 5.4; Re 2.10

Personal Instructions

9 Σπούδασον ἔλθειν πρὸς με ταχέως· **10** Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Κρήσκης εἰς Γαλατίαν², Τίτος εἰς Δαλματίαν· **11** Λουκᾶς ἐστὶν μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ, ἔστιν γάρ μοι εὐχρηστος εἰς διακονίαν. **12** Τύχικον δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.^ε **13** τὸν φαιλόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία μάλιστα τὰς μεμβράνας·^δ **14** Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλὰ μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· **15** ὃν καὶ σὺ φυλάσσου, λίαν γὰρ ἀντέστη τοῖς ἡμετέροις λόγοις.⁸

16 Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογία οὐδεὶς μοι παρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθεῖη· **17** ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέν με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρῦσθην ἐκ στόματος λέοντος.^h **18** ῥύσεται με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου ποιηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.^ι

1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect vg^(mss), cl (syr^{p, h}) cop^{sa} arm geo slav Basil Chrysostom Severian Theodore^{lat}

² **10** {A} Γαλατίαν A D F G Ψ 075 0150 6 33 256 263 365 424 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, d, f, g, o} vg^{cl} syr^{p, h} cop^{bopt} eth geo slav Irenaeus^{lat} Chrysostom Theodore^{lat} Theodoret; Ambrosiaster Pelagius // Γαλιλιαν⁸ C 81 104 436 459 / 147 / 596 vg^{ww, st} cop^{sa, bopt} Eusebius Epiphanius // Γαλιλιαν vg^{ms} (cop^{bopt}) arm

^ε **12** P: TOB / **13** P: TEV FC NIV VP TOB REB // S: Seg * **15** NO P: TR WH AD RSV REB // SP: NA

^h **17** P: TOB / **18** NO P: TR // P: WH AD NA M Seg Lu REB

10 Δημᾶς Col 4.14; Phm 24 Τίτος 2 Cor 8.23; Ga 2.3; Tt 1.4 **11** Λουκᾶς Col 4.14; Phm 24 Μάρκον Ac 12.12, 25; 13.13; 15.37-39; Col 4.10; Phm 24 **12** Τύχικον Ac 20.4; Eph 6.21-22; Col 4.7-8 **13** Τρωάδι Ac 20.6 **14** Ἀλέξανδρος 1 Tm 1.20 ἀποδώσει ... αὐτοῦ 2 Sm 3.39; Ps 28.4; 62.12; Pr 24.12; Ro 2.6 **16** πάντες με ἐγκατέλιπον 2 Tm 1.15 **17** ὁ δὲ ... παρέστη Ac 27.23 δι' ἐμοῦ ... ἔθνη Ac 23.11 ἐρρῦσθην ... λέοντος Ps 22.21; Dn 6.22; 1 Mac 2.60

Final Greetings

19 Ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον.^k **20** Ἐραστός ἐμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.^l **21** Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν.^m Ἀσπάζεται σε Εὐβουλος καὶ Πούδης καὶ Λίνος καὶ Κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.ⁿ **22** Ὁ κύριος³ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.^o ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.⁴

³ **22** {B} κύριος **ℵ*** F G 33 1739 1881 / 1441 it^g cop^{sa} // κύριος Ἰησοῦς A 104 it^o vg^{si} Pelagius // κύριος Ἰησοῦς Χριστός **ℵ**² C D Ψ 075 0150 6 81 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, d, f} vg^{cl, ww} syr^{p, h} cop^{bo} arm (eth) geo slav Chrysostom Theodore^{lat} (Theodoret^{lem}); Ambrosiaster

⁴ **22** {A} ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. **ℵ*** A C F G 6 33 81 424^c 1739* 1881 1912 it^{f, g} vg^{ms} cop^{bo/ms} // ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν. **ℵ**² D² Ψ (075 ἡμῶν) 0150 104 256 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1739^c 1852 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* (I 921 ἡμῶν) it^o vg^{cl, ww, (st)} syr^h cop^{bo/pt, (ms)} (eth^{pp}) (geo) slav (Chrysostom) (Theodore^{lat}) // ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν. 263 syr^p cop^{bo/ms} (cop^{sa/ms} arm^{ms} omit ἀμήν) arm^{ms} (ethTH) // ἔρρωσ' ἐν εἰρήνῃ. ἀμήν. D* it^{ar, (b), d} (vg^{ms}) (Ambrosiaster) // omit cop^{sa/ms}

^l **19** SP: WH NA // P: Seg REB ^l**20** P: Seg TOB ^l**21** SP: WH NA // P: TR AD TEV FC NJB TOB REB // ^lP: WH AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB NRSV ^l**22** P: TEV FC

19 Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν Ac 18.2 τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον 2 Tm 1.16-17 **20** Ἐραστός Ac 19.22; Ro 16.23 Τρόφιμον Ac 20.4; 21.29

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ

Salutation

1 Παῦλος δούλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ^a κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν **2** ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγέλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰώνιων, **3** ἐφανερώσει δὲ καιροῖς ἰδίους τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθη ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ,^b **4** Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν,^c χάρις καὶ εἰρήνη¹ ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.^d

Titus' Work in Crete

5 Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγὼ σοι διεταξάμην,^e **6** εἴ τίς ἐστὶν ἀνεγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα. **7** δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεγκλητον εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμου, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, **8** ἀλλὰ φιλόξενον φιλάγαθον σώφρονα δίκαιον ὄσιον ἐγκρατῆ, **9** ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν

¹ **4** {A} χάρις καὶ εἰρήνη **℣** C* D F G P Ψ 088 (33 χάρις ὑμῖν καὶ) 256 263 365 1175 (1739 1881 / 883 / 1156 / 1443 *omitt* καὶ) 2127 *it*^{ar, b, d, f, g, o} *vg* (*vg*^{mss}) *syr*^p *cop*^{(sa), bo} *arm* (eth) *geo*¹ Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster Jerome // χάρις, ἔλεος, εἰρήνη A C² 075 0150 6 81 104 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1962 2200 Byz [K L] *Lect* (1 422 εἰρήνη καὶ ἔλεος) *cop*^{bo^{mss}} (*syr*^b) (*geo*²) slav Origen^{lat}

^a **1** P: TEV FC ^b **3** P: RSV TEV FC NIV Lu TOB REB NRSV ^c **4** P: RSV TEV NIV TOB ^d **5** P: TR WH AD M ^e **5** P: TOB

3 ἐφανερώσειν ... κηρύγματι Eph 1.9-10 κηρύγματι ... θεοῦ 1 Tm 1.1, 11 τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ Ti 2.10; 3.4 **4** Τίτῳ 2 Cor 8.23; Ga 2.3; 2 Tm 4.10 γνησίῳ ... πίστιν 1 Tm 1.2 **6-9** 1 Tm 3.2-7; 2 Tm 2.24-26

διδασκαλίαν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾗ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ υἱαιουσίᾳ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.^f

10 Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ [καὶ]² ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς, **11** οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσιν διδάσκοντες ἅ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν.^g **12** εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης,

Κρήτες ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.^h **13** ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα υἱαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, **14** μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.ⁱ **15** πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. **16** θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναί, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.^k

The Teaching of Sound Doctrine

2 Σὺ δὲ λάλει ἅ πρόπει τῇ υἱαιουσίᾳ διδασκαλίᾳ.^a
2 πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, υἱαί-

² **10** {C} πολλοὶ καὶ D F G I Ψ 6 424* 1241 1319 1573 1739 1852 1881 Byz [K L] Lect (I 883 καὶ πολλοί) it^b, d, f, g, o vg Chrysostom; Hilary Ambrosiaster Lucifer Jerome Speculum // πολλοί N A C P 075 088 0150 33 81 104 256 263 365 424^c 436 459 1962 2127 2200 / 60 / 596 it^{ar} vg^{mss} syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Theodore^{lat} Theodore^{lem}; Pelagius Augustine

^f **9** NO P: TR AD RSV // SP: WH // S: NJB TOB ^g **11** P: VP ^h **12** P: TOB ⁱ **14** P: VP NJB TOB REB ^k **16** P: WH AD M RSV REB

^a **2.1** SP: NA // P: Seg

9 τῇ διδασκαλίᾳ τῇ υἱαιουσίᾳ 1 Tm 1.10; 2 Tm 4.3; Tt 2.1 **11** ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσιν 2 Tm 3.6 αἰσχροῦ κέρδους χάριν Jn 10.12; 1 Pe 5.2 **12** Κρήτες ... ἀργαί Epimenides, de Oraculis **13** ἔλεγε αὐτοὺς ἀποτόμως 2 Tm 4.2 **14** μὴ ... μύθοις 1 Tm 1.4; 4.7 **15** πάντα ... καθαροῖς Mt 15.11; Ro 14.20 **16** θεὸν ... ἀρνοῦνται 1 Jn 1.6; 2.4

2.1 2 Tm 1.13 τῇ υἱαιουσίᾳ διδασκαλίᾳ 1 Tm 1.10; 2 Tm 4.3; Tt 1.9

νοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.^b **3** πρεσβυτιδας ὡσαύτως ἐν καταστάματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους μὴ οἴνω πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, **4** ἵνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους **5** σώφρονας ἀγνὰς οἰκουργοὺς ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.^c **6** τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν.^d **7** περὶ πάντα,^e σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων,^f ἐν τῇ διδασκαλίᾳ^g ἀφθορίαν, σεμνότητα, **8** λόγον ὑγιῆ ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον.^h **9** δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι ἐν πᾶσιν,^k εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, **10** μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθῆν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.^l

11 Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις **12** παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, **13** προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ^m καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, **14** ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθάρσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.ⁿ **15** Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδεὶς σου περιφρονεῖτω.^o

^b 2 SP: NA // P: Seg NIV TOB NRSV ^c 5 P: NA M TEV Seg FC NIV VP Lu TOB REB ^d 6 C: TR WH AD RSV TEV FC NIV VP NJB^{mp} NRSV // P: TOB // ^e NO C: WH^{mp} (NJB) // ^f C: WH^{mp} (NJB) ^g 8 P: NA TEV Seg FC NIV VP Lu TOB REB NRSV ^h 9 C: TR AD NA^{mp} RSV TEV FC NRSV // ⁱ NO C: TR AD NA^{mp} RSV TEV FC NRSV ^j 10 NO P: AD // SP: WH // S: Seg Lu NJB TOB // ^k 13 C: RSV^{mp} TEV^{mp} FC^{mp} REB^{mp} NRSV^{mp} ^l 14 SP: WH NA // P: RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV ^m 15 NO P: WH // P: AD NA M Seg REB NRSV

3 1 Tm 3.11 **5** ὑποτασσομένας ... ἀνδράσιν Eph 5.22 **7** σεαυτὸν ... ἔργων 1 Tm 4.12; 1 Pe 5.3 **8** ὁ ἐξ ... φαῦλον 1 Pe 2.15 **9** δούλους ... ὑποτάσσεσθαι Eph 6.5; 1 Tm 6.1; 1 Pe 2.18 **10** τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ Tl 1.3; 3.4 **12** ἀρνησάμενοι ... ἐπιθυμίας 1 Jn 2.16 σωφρόνως ... αἰῶνι Eph 1.4 **13** 1 Cor 1.7; Php 3.20 **14** ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν Ga 1.4; 2.20; 1 Tm 2.6 λυτρώσῃται ... ἀνομίας Ps 130.8 καθάρσῃ ... περιούσιον Ex 19.5; Dt 4.20; 7.6; 14.2; Eze 37.23; 1 Pe 2.9 ζηλωτὴν καλῶν ἔργων Eph 2.10; 1 Pe 3.13 **15** μηδεὶς σου περιφρονεῖτω 1 Tm 4.12

Maintain Good Deeds

3 Ὑπομίμησθε αὐτοὺς ἀρχαῖς¹ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐτοίμους εἶναι, **2** μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραύτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.^a **3** Ἡμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.^b **4**^c ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, **5** οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἀγίου, **6** οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, **7** ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.^d

8 Πιστὸς ὁ λόγος^e καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιουῖσθαι, ἵνα φροντίζωσιν καλῶν ἔργων προϊστάσθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ· ταῦτά ἐστιν καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.^f **9** μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιύστασο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.^g **10** αἰρετικὸν ἀνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοθεσίαν παραιτοῦ, **11** εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἀμαρτάνει ὡν αὐτοκατάκριτος.^h

¹ 1 [B] ἀρχαῖς^h A C D* F G Ψ 0150 0205 33 104 424 459 1739 1881 / 883 it^b.^g Lucifer // ἀρχαῖς καὶ D² 075 81 256 (263) 365 436 1241 1319 1573 1852 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^{sr, d, f, o} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo slav Basil Chrysostom John-Damascus; Ambrosiaster Jerome Pelagius Augustine Speculum

^a 2 SP: NA // P: NIV VP Lu TOB REB ^b 3 P: NJB ^c 4-7 Traditional material: NA (REB) ^d 7 NO P: TR WH AD² RSV TEV FC NIV Lu NJB REB NRSV ^e 8 P: RSV TEV FC Lu NRSV // S: NJB REB // ^f P: NIV TOB ^g 9 P: VP REB ^h 11 P: TR WH AD M RSV REB NRSV

1 Ὑπομίμησθε ... ὑποτάσσεσθαι Ro 13.1; 1 Pe 2.13 **3** Ἡμεν ... ἀνόητοι 1 Cor 6.11; Eph 2.2; 5.8 **4** τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ Ti 1.3; 2.10 **5** οὐκ ... ἡμᾶς Eph 2.8-9; 2 Tm 1.9 διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας Eph 5.26 ἀνακαινώσεως πνεύματος ἀγίου Jn 3.5 **6** J1 2.28 **7** δικαιοσθέντες ... χάριτι Ro 3.24 **9** 2 Tm 2.14, 16, 23 **10** Mt 18.15-17 **11** ἐξέστραπται ... ἀμαρτάνει 1 Tm 6.4-5

Personal Instructions and Greetings

12 Ὅταν πέμψω Ἀρτεμῶν πρὸς σέ ἢ Τύχικον, σπούδασον ἔλθειν πρὸς με εἰς Νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.¹ **13** Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶν σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπη. **14** μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προϊστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.^k

15 Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. Ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει.¹ ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν.²

² **15** [A] μετὰ πάντων ὑμῶν. $\Phi^{61\text{vid}}$ \aleph^* A C 048 256 1739 1881 $\text{cop}^{\text{sa}}_{\text{mss}}$, $\text{bopt}^{\text{arm}}_{\text{mss}}$ Greek mss^{acc} to Jerome // μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμῆν. \aleph^2 H Ψ 075 0150 104 263 365 424 436 459 1241 (1319 ἡμῶν) 1573 1852 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* (l 680 l 1156^{1/2} ἡμῶν; l 1156^{1/2} μεθ' ἡμῶν) $\text{sy}^{\text{p-h}}$ $\text{cop}^{\text{bopt}}_{\text{arm}}_{\text{mss}}$ eth geo slav Chrysostom Theodore^{lat} // τοῦ κυρίου μετὰ πάντων ὑμῶν. D* (D² add ἀμῆν) it^{b,d} vg^{mss} .(mss) // τοῦ θεοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμῆν. F G it^{ar,f,s} vg (vg^{mss}) (Ambrosiaster) (Pelagius) // τοῦ θεοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀγίων. it^o (vg^{mss}) // μετὰ τοῦ πνεύματός σου. (see 2 Tm 4.22) 33 // μετὰ πάντων ὑμῶν καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. 81

¹ **12** P: TOB ¹**14** NO P: TR Lu // S: VP ¹**15** P: WH AD NA RSV TEV Seg FC NIV TOB NRSV

12 Τύχικον Ac 20.4; Eph 6.21-22; Col 4.7-8; 2 Tm 4.12 **13** Ἀπολλῶν Ac 18.24; 1 Cor 3.5-6; 16.12 **14** μανθανέτωσαν ... χρείας Eph 4.28; Tt 2.14

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ

Salutation

1 Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός^a Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν **2** καὶ Ἀπφία τῇ ἀδελφῇ¹ καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ,^b **3** χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.^c

Philemon's Love and Faith

4 Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε μνεῖαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, **5** ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, **6** ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν² εἰς Χριστόν. **7** χαρὰν γὰρ πολλὴν ἔσχον καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἀγίων ἀναπέπαιται διὰ σοῦ, ἀδελφέ.^d

¹ **2** {A} τῇ ἀδελφῇ **Σ** A D* F G I P 048 33 81 104 459 1739 1881 it^b. f. g. o vg^{ww}. st cop^{sams}. bo arm (eth) geo¹ Jerome Pelagius // τῇ ἀγαπητῇ D² Ψ 075 0150 256 263 365 424 1241 1319 1573 1852 2200 Byz [K L] Lect (l 170 τῷ ἀγαπητῷ [sic]) vg^{ms} (syr^p) cop^{sams} Chrysostom Theodore^{lat} // τῇ ἀδελφῇ τῇ ἀγαπητῇ 629 it^{ar}. b vg^{cl} syr^h geo² (slav) Ambrosiaster

² **6** {B} ἐν ἡμῖν A C D Ψ 048^{vid} 0150 81 424 436 1241 1319 1852 2200 Byz [K L] Lect it^d. o vg^m. syr^{mg} geo Chrysostom^{lem} Theodore^{lat} Ambrosiaster Jerome Pelagius // ἐν ὑμῖν **Φ**⁶¹ **Σ** F G P 075 33 104 256 263 365 459 1573 1739 1881 l 590 l 593 l 680 l 895 l 1159 it^{ar}. b. f. g. vg^{cl}. ww syr^p. h cop^{sa}. bo arm slav Chrysostom^{com} // omit 629 vg^{ms} (eth)

^a **1** P: RSV TEV FC NIV NRSV ^b **2** P: RSV TEV NIV Lu REB NRSV ^c **3** P: TR WH AD NA M Seg REB NRSV ^d **7** NO P: TR AD // SP: WH // P: M RSV NRSV

1 δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ Eph 3.1; 4.1; Php 1.7, 13; Phm 9 **2** Ἀρχίππῳ Col 4.17 **3** Ro 1.7; Ga 1.3; Php 1.2 **4** Ro 1.8-9 **6** ἡ κοινωνία .. ἐπιγνώσει Php 1.9; Col 1.9 **7** χαρὰν ... σου 2 Cor 7.4

Paul Pleads for Onesimus

8 Διὸ πολλὴν ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνήκον **9** διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν ὡς Παῦλος πρεσβύτης νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ· **10** παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς, Ὀνήσιμον,^ε **11** τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον νυνὶ δὲ [καὶ] σοὶ καὶ ἐμοὶ εὐχρηστον,^ι **12** ὃν ἀνέπεμψά σοι, αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα.^{3*} **13** ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου, **14** χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾗ ἀλλὰ κατὰ ἐκούσιον.^η **15** τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὦραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, **16** οὐκέτι ὡς δοῦλον ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσω δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ.^ι

17 Εἰ οὖν με ἔχεις κοινῶν, προσλαβοῦ αὐτόν ὡς ἐμέ. **18** εἰ δέ τι ἠδίκησέν σε ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγα. **19** ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρὶ, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοὶ ὅτι καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις. **20** ναὶ ἀδελφέ, ἐγὼ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν Χριστῷ.^κ

³ **12** {B} ἀνέπεμψά σοι, αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα· **8*** A 33 // ἀνέπεμψά σοι, αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ· **C*** // ἀνέπεμψα, σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα· **F G** // ἀνέπεμψα, σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ· **8²** (D² 104 459 1573 1881 ἔπεμψα) (Ψ σοὶ δέ) 075 0150 81 (256 263 365 προσλαβοῦ after δέ) 424 436 1241 1319 1739 1852 2200 **Byz** [K L P] *Lect* (I 921 ἀπέπεμψα) it^f vg^{ww, st} syr^{(h), (pal)} slav Chrysostom^{mss} Theodore^{lat}; (Ambrosiaster) Pelagius // ἔπεμψά σοι, σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ· (**C²** ἀνέπεμψα) **D*** (048 προσλαβοῦ after αὐτόν) it^{ar, (b), d, (g), o} vg^{mss, (cl)} (syr^p) (cop^{sa, bo}) (arm) (geo) (Chrysostom); (Jerome)

^ε **10** P: VP // **11** P: TEV FC NIV // **12** SP: NA // P: Seg ^η **14** P: NA RSV TEV FC ^ι **16** NO P: TR WH AD NA M RSV Lu NJB ^κ **20** NO P: TR NIV NJB TOB NRSV

9 δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ Eph 3.1; 4.1; Php 1.7, 13; Phm 1 **10** τοῦ ἐμοῦ τέκνου 1 Cor 4.15; Ga 4.19 Ὀνήσιμον Col 4.9 **13** ὑπὲρ ... διακονῇ Php 2.30 **14** μὴ ... ἐκούσιον 2 Cor 9.7; 1 Pe 5.2 **16** οὐκέτι ... ἀγαπητόν 1 Tm 6.2 **19** ἐγὼ ... χειρὶ Ga 6.11; 2 Th 3.17

21 Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ἃ λέγω ποιήσεις.¹ **22** ἅμα δὲ καὶ ἐτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.^m

Final Greetings

23 Ἀσπάζεται σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, **24** Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.ⁿ **25** Ἡ χάρις τοῦ κυρίου⁴ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν.⁵

⁴ **25** [B] κυρίου **Σ** P 075 33 81 104 256 365 459 1739 1881 it^b vg^{mss} syr^{h, pal} Jerome // κυρίου ἡμῶν A C D Ψ 0150 6 424 1241 1319 1573 1852 2200 Byz [K L] Lect it^{ar, d, f, o} vg syr^p cop^{sa, bo} arm eth geo² slav Chrysostom Theodore^{lat}; Ambrosiaster

⁵ **25** [A] ὑμῶν. **Φ**⁸⁷ A D* 048^{vid} 6 33 81 424^c 1739* 1881 it^d vg^{mss} cop^{sa, bo} arm^{mss} Ambrosiaster Jerome // ὑμῶν. ἀμῆν. **Σ** C D² Ψ 075 0150 104 256 365 424* 459 1241 1319^c (1319* omit ὑμῶν) 1573 1739^c 1852 2200 Byz [K L P] Lect (l 680 ἡμῶν) it^{ar, b, f, o} vg syr^{p, h, pal} cop^{bo} arm^{mss} eth geo² slav Chrysostom Theodore^{lat} // σοῦ. ἀμῆν. vg^{ms}

¹ **21** P: NIV NRSV // S: Seg NJB TOB ^m **22** NO P: TR TOB // P: WH AD NA M RSV Seg NIV NJB REB NRSV ⁿ **24** P: WH AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV

23 Ἐπαφρᾶς Col 1.7; 4.12 **24** Μάρκος Ac 12.12; 25; 13.13; 15.37-39; Col 4.10; 2 Tm 4.11 Ἀρίσταρχος Ac 19.29; 27.2; Col 4.10 Δημᾶς Col 4.14; 2 Tm 4.10 Λουκᾶς Col 4.14; 2 Tm 4.11

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

God Has Spoken by His Son

1 Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις **2** ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ ἐποίησεν τοὺς αἰῶνας· **3** ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμόν¹ τῶν ἀμαρτιῶν ποιησάμενος ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς,^a **4** τοσοῦτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.^b

The Son Superior to Angels

5 Τίτι γὰρ εἶπέν ποτε τῶν ἀγγέλων,
Υἱὸς μου εἶ σύ,
ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε;
καὶ πάλιν,
Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα,
καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;

¹ 3 [B] τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμόν¹ A B H* P Ψ 075 0150 33 81 436 1175 1962 2464 it^l, v vg syr^{pal} arm geo¹ Didymus^{dub} Cyril John-Damascus^{mss} // τῆς δυνάμεως, δι' ἐαυτοῦ καθαρισμόν (P⁴⁶ αὐτοῦ) 0243 6 424^c 1739 1881* // τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἐαυτοῦ (or αὐτοῦ or αὐτοῦ) καθαρισμόν D H^c 104 256 263 365 424* 459 1241 1319 1573 1852 1881^c 1912 2127 2200 Byz [K L] Lect it^{ar, b, comp, d} vg^{mss} syr^(p), h cop^{sa, bo, fay} (eth) geo² slav Chrysostom John-Damascus; Augustine Varimadum

^a 3 S: TEV FC VP ^b 4 NO P: TR AD NA TEV FC VP // SP: WH // P: M RSV NIV REB NRSV // MS: NJB

2 ὃν ... πάντων Ps 2:8; Mt 21:38 δι' ... αἰῶνας Jn 1:3; Col 1:16 **3** χαρακτήρ ... αὐτοῦ 2 Cor 4:4; Col 1:15 ἐκάθισεν ... ὑψηλοῖς Ps 110:1; Mt 22:44; Mk 16:19; Ac 2:34; Eph 1:20; He 8:1; 10:12; 12:2 **4** διαφορώτερον ... ὄνομα Eph 1:21; Php 2:9 **5** Υἱός ... σε Ps 2:7 (Ac 13:33; He 5:5) Ἐγὼ ... υἱόν 2 Sm 7:14; 1 Chr 17:13

6 ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει,

Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.

7 καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει,

Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα
καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα,

8 πρὸς δὲ τὸν υἱόν,

Ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος,
καὶ ἡ ράβδος τῆς εὐθύτητος ράβδος τῆς βασιλείας σου².

9 ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν·
διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε^c ὁ θεὸς^d ὁ θεὸς σου^e

ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.

10 καί,

Σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας,
καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσιν οἱ οὐρανοί·

11 αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις,

καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται,

12 καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις³ αὐτούς,

ὡς ἱμάτιον καὶ⁴ ἀλλαγήσονται·

σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ

καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν.

² 8 {B} σου (see Ps 45.7) A D Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}-b, comp, d, t, v vg syr^p, h, pal^{ms} cop^{sa}, bo, fay arm eth geo slav Gregory-Nyssa Chrysostom Cyril Theodore; Jerome // αὐτοῦ Φ^{46} \aleph B // omit 1573 syr^{pal}^{ms}

³ 12 {A} ἐλίξεις (or εἰλίξεις) Φ^{46} \aleph^2 A B D² Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, b, v vgst syr^p, h, pal arm eth geo slav Chrysostom Cyril // ἀλλάξεις (see Ps 101.27 LXX) \aleph^* D^{*} it^{comp}, d, t vg^{cl}, ww Athanasius

⁴ 12 {B} ὡς ἱμάτιον καὶ Φ^{46} \aleph A B (D^{*} omit καὶ) 1739 (it^d) vg^{mss} (syr^{pal}^{ms}) cop^{fay} arm // καὶ (see Ps 101.27 LXX) D² Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz

^c 9 C: AD M Seg Lu TOB REB || ^d C: TR WH AD M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB REB^{me} NRSV || ^e C: TR WH RSV TEV FC NIV VP NJB REB^{me} NRSV

6 Καὶ ... θεοῦ Dt 32.43 LXX (Ps 97.7) 7 Ὁ ποιῶν ... φλόγα Ps 104.4 8-9 Ὁ θρόνος ... μετόχους σου Ps 45.6-7 10-12 Σὺ ... ἐκλείψουσιν Ps 102.25-27

13 πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἶρηκέν ποτε,
Κάθου ἐκ δεξιῶν μου,
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν
ποδῶν σου;^f

14 οὐχὶ πάντες εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακοίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;^g

The Great Salvation

2 Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως προσέχειν ἡμᾶς τοῖς ἀκουσθεῖσιν, μήποτε παραρνώμεν. **2** εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοή ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, **3** πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, **4** συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν;^a

The Pioneer of Salvation

5 Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξεν τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν. **6** διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων,

Τί ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μιμηθήσκη αὐτοῦ,
ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτη αὐτόν;

[K L P] *Lect* it^{ar, b, comp, t, v} vg syr^(p), h, (paj^{ms}) cop^{sa, bo} eth geo slav Athanasius Chrysostom Cyril

^f 13 P: TEV Seg NJB TOB # 14 NO P: TR // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg Lu REB NRSV

^g 2.4 P: TR WH AD NA M RSV Seg REB NRSV

13 Κάθου ... ποδῶν σου Ps 110.1 14 εἰς ... σωτηρίαν Ps 34.7; 91.11

2.2 ὁ δι' ... λόγος Ac 7.38, 53; Ga 3.19 3 πῶς ... σωτηρίας He 10.29; 12.25 4 πνεύματος ... θέλησιν 1 Cor 12.4, 11 6-8 Τί ... αὐτοῦ Ps 8.5-7 LXX

- 7 ἡλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους,
 δόξη καὶ τιμῇ ἔστεφάνωσας αὐτόν¹,
- 8 πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ.^b
 ἐν τῷ γὰρ ὑποτάξει [αὐτῷ]² τὰ πάντα οὐδὲν ἀφήκεν
 αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὐπω δρώμεν αὐτῷ τὰ πάντα
 ὑποτεταγμένα· 9 τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλατ-
 τωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου
 δόξη καὶ τιμῇ ἔστεφανωμένοι, ὅπως χάριτι θεοῦ³ ὑπὲρ
 παντὸς γεύσῃται θανάτου.^c
- 10 Ἐπρεπεν γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ
 πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν
 τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι.^d 11 Ὁ
 τε γὰρ ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι'
 ἦν αἴτιαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν
 12 λέγων,
- Ἄπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου,
 ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε,
- 13 καὶ πάλιν,
 Ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ,
 καὶ πάλιν,
 Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.^e

¹ 7 {B} αὐτόν¹ P⁴⁶ B D² 075 424* 1175 1241 (1319 αὐτούς) 1852 2200 Byz [K L] *Lect*^{pt.} AD vg^{ms} geo² Theodoret // αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου (see Ps 8.6 LXX) N A C D* P Ψ 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424^c 436 459 1573 1739 1881 1912 1962 2127 2464 *Lect*^{pt} it^{ar.} b. comp. d. v vg (syr^{p.} h with *) cop^(sa). bo, (fay) arm eth geo¹ slav Chrysostom

² 8 {C} αὐτῷ¹ N A C D Ψ 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar.} b. comp vg syr^{p.} h cop^{sa.} bo eth geo slav Chrysostom // omit P⁴⁶ B (075 omit ἐν τῷ ... ἀνυπότακτον) it^{d.} v vg^{mss} cop^{bo} arm Ambrose

³ 9 {A} χάριτι θεοῦ¹ P⁴⁶ N A B C D Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1573 1739^{v.} r. vid 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar.} b. comp. d. v vg syr^{p.} h. pal cop^{sa.} bo, fay arm eth geo slav mss^{acc.} to Origen

^b 8 P: Seg NJB TOB · 9 NO P: TR WH AD TEV FC Lu // S: TOB · ^d 10 P: TEV FC · ^e 13 P: RSV TEV Seg FC NIV VP NJB TOB NRSV

8 πάντα ... ἀνυπότακτον 1 Cor 15.27 9 τὸν ... ἔστεφανωμένον Php 2.8-9 11 οὐκ ... καλεῖν Mt 25.40; Mk 3.35; Jn 20.17 12 Ἀπαγγελῶ ... σε Ps 22.22 13 Ἐγὼ ... αὐτῷ Is 8.17 LXX (2 Sm 22.3 LXX; Is 12.2) Ἰδοὺ ... θεός Is 8.18

14 ἐπεὶ οὖν τὰ παιδιά κεκοινωνήκεν αἵματος καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχευεν τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστιν τὸν διάβολον, **15** καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. **16** οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται. **17** ὅθεν ὤφειλεν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεὸν εἰς τὸ ἰλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. **18** ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεῖς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.^f

Jesus Superior to Moses

3 Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, **2** πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐν [ὄλω]¹ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. **3** πλείονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἡξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. **4** πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινος, ὁ δὲ πάντα κατασκευάσας θεός. **5** καὶ Μωϋσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὄλω τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων, **6** Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Origen^{gr} Athanasius Didymus Chrysostom mss^{acc} to Theodore Cyril Theodoret^{1/2} Ps-Occumenius; Faustinus Jerome // χωρὶς θεοῦ 0243 424^{cvid} 1739^{ext} vg^{ms} Origen^{grv} r, lat mss^{acc} to Origen Theodore Nestorians^{acc} to Ps-Occumenius Theodoret^{1/2}, lem, Ambrose mss^{acc} to Jerome Vigilii Fulgentius

¹ 2 {C} ὄλω (see 3.5; Nu 12.7 LXX) Ⲛ A C D Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, b, comp, d, v vg syr^p, h arm eth geo slav Chrysostom Cyril^{2/3} Nestorius Theodoret John-Damascus // omit Ɀ¹³, 46^{vid} B vg^{ms} cop^{sa, bo, fay} Cyril^{1/3}; Ambrose

^f 18 P: WH AD M // MS: NJB

14 καταργήσῃ ... διάβολον Jn 12.31; 1 Jn 3.8; Re 12.10 **16** σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται Is 41.8-9 **17** κατὰ ... ὁμοιωθῆναι Php 2.7; He 2.14 τὸ ... λαοῦ 1 Jn 2.2; 4.10 **18** He 4.15

3.1 ἀρχιερέα ... Ἰησοῦν He 4.14; 6.20; 7.26; 8.1; 9.11 **2, 5** Μωϋσῆς ... αὐτοῦ Nu 12.7

οὐ² οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάν[περ] τὴν παρρησίαν καὶ τὸ
καύχημα τῆς ἐλπίδος κατάσχωμεν^{3, a}

A Rest for the People of God

- 7 Διό, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε,
8 μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παρα-
πικρασμῷ
κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ,
9 οὗ ἐπείρασαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν δοκιμασίᾳ
καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου 10 τεσσαράκοντα ἔτη·
διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ταύτῃ
καὶ εἶπον, Ἄει πλανῶνται τῇ καρδίᾳ,
αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς μου,
11 ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου·
Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.^b

12 Βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται ἔν τιμι ὑμῶν
καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστήναι ἀπὸ θεοῦ
ζῶντος, 13 ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἐκάστην
ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ Σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκλη-
ρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτη τῆς ἀμαρτίας – 14 μέτοχοι γὰρ

² 6 {A} οὐ² ϕ¹³ Ⲛ A B C D² I Ψ 075 0150 33 81 104 256 263 365 424* 436 459 1175
1241 1319^c 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 (2464 οὐ² ὁ) Byz [K L P] *Lect it^v*
sy^{r(p)}, h, pal cop^{sa, bo} arm geo² slav Ps-Athanasius Didymus Didymus^{dub} Chrysostom Cyril
Hesychius Theodoret John-Damascus; Jerome // ὁ 1319* // ὁ ϕ⁴⁶ D* 0243 6 424^c 1739
it^{ar, b, comp, d} vg eth (geo¹) Theodore^{int}; Lucifer Priscillian Ambrose

³ 6 {B} κατάσχωμεν ϕ^{13, 46} B cop^{sa} Lucifer Ambrose // μέχρι τέλους βεβαίαν
κατάσχωμεν (see 3.14) Ⲛ A C D Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424
436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 (1962 βεβαίως) 2127 2200 2464 Byz
[K L P] *Lect (I 596 βεβαίως; I 593 βεβαίως κατέχομεν)* *it^{ar, b, comp, d, v}* vg *sy^{r(p)}*, h, pal
cop^{bo} arm eth geo slav Didymus Chrysostom; Priscillian

^a 6 NO P; TR AD // SP: WH // P: NA M RSV REB NRSV ^b 11 NO P; TR WH AD NA M RSV NJB
REB NRSV

6 ἐάνπερ ... κατάσχωμεν Col 1.23; He 3.14 7-11 Σήμερον ... κατάπαυσίν μου Ps 95.7-11
8 Ex 17.7; Nu 20.2-5 11 Nu 14.21-23

τοῦ Χριστοῦ γεγονάμεν, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν –^c **15** ἐν τῷ λέγεσθαι,

Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε,

Μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.^d

16 τίνες γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν; ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελεθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωϋσέως; **17** τίσιν δὲ προσώχθισεν τεσσεράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἀμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; **18** τίσιν δὲ ὤμοσεν, μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασιν; **19** καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελεθεῖν δι' ἀπιστίαν.^e

4 Φοβηθῶμεν οὖν, μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελεθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ δοκῆ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκεῖναι. **2** καὶ γὰρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους μὴ συγκεκρασμένους¹ τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν.^a **3** εἰσερχόμεθα γὰρ² εἰς [τὴν]³ κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν,

¹ **2** [B] συγκε(ε)ρα(σ)μένους $\Phi^{13\text{vid}, 46}$ (A) B C D Ψ 075 0150 0243 6 33 81 256 263 365 424 436 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}, comp², v vg^{ww}, st syr^h, pal cop^{sa}ms arm eth slav Cyril^{1/2} Theodore; Augustine // συγκεκραμένης vg^{ms} Chrysostom // συγκε(ε)ρα(σ)μένος \aleph 1 1153 JAD it^b, comp^a, d vg^{cl} syr^p cop^{sa}ms geo Cyril^{1/2} Theodoret^{ms}; Lucifer // συγκεκραμένοι 104 459

² **3** [A] εἰσερχόμεθα γάρ $\Phi^{13, 46}$ B D Ψ 0150 6 33 424 1241 1319 1852 1912 1962 2200 Byz [K L P] *Lect* it^d vg^{ms} syr^{(p), h, pal} cop^{sa} (arm) eth geo slav Chrysostom Cyril // εἰσερχόμεθα οὖν \aleph 075 0243 81 104 256 263 365 436 459 1573 1739 1881 2127 2464 l 596 cop^{bo} // εἰσερχόμεθα οὖν A C (it^{ar}, b, comp, v) (vg) vg^{ms} (Lucifer)

³ **3** [C] τὴν \aleph A C D² Ψ 075 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1241

^c **14** P: TEV FC VP ^d **15** P: Seg NIV TOB ^e **19** NO P: TR WH // S: NIV Lu

^a **4** P: TOB

14 ἐάνπερ ... κατάσχωμεν He 3.6 **15** Σήμερον ... παραπικρασμῷ Ps 95.7-8 (He 3.7-8) **16-18** Nu 14.1-35 **17** ὄν ... ἐρήμῳ Nu 14.29; 1 Cor 10.10 **18** ὤμοσεν ... αὐτοῦ Nu 14.22-23; Ps 95.11; He 3.11

Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου,

Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου,^b

καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γεννηθέντων. **4** εἶρηκεν γάρ που περὶ τῆς ἐβδόμης οὕτως, **Καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, 5** καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, **Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.^c 6** ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσηλθόν δι' ἀπίθειαν, **7** πάλιν τινὰ ὀρίζει ἡμέραν, **Σήμερον,** ἐν Δαυὶδ λέγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς προεῖρηται,

Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε,

μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.^d

8 εἰ γὰρ αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. **9** ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. **10** ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσίν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὡσπερ ἀπὸ τῶν ιδίων ὁ θεός.^e **11** σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέση τῆς ἀπειθείας.^f

12 Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ δίκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. **13** καὶ οὐκ ἔστιν κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.^g

1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect cop^{ssi, bo} arm eth geo Chrysostom Cyril // omit Φ ^{13vid, 46} B D*

^b 3 P: Seg TOB 5 P: Seg NIV Lu TOB 47 P: TEV Seg FC TOB 6 10 SP: NA // P: M RSV Seg 11 NO P: TR WH AD NA M RSV 13 SP: WH // P: TR AD REB

3 Ὡς ... μου Ps 95.11 (He 3.11; 4.5) 4 Καὶ ... αὐτοῦ Gn 2.2 5 Εἰ ... μου Ps 95.11 (He 3.11; 4.1) 7 Σήμερον ... ὑμῶν Ps 95.7-8 (He 3.7-8) 8 εἰ ... κατέπαυσεν Dt 31.7; Jos 22.4 10 ὡσπερ ... θεός Gn 2.2; He 4.4 12 Ζῶν ... θεοῦ 1 Pe 1.23 ὁ ... δίστομον Is 49.2; Eph 6.17; Re 19.15 ὁ ... θεοῦ and κριτικὸς Jn 12.48

Jesus the Great High Priest

14 Ἐχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. **15** οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. **16** προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεος καὶ χάριν εὐρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν.^h

5 Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, **2** μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν **3** καὶ δι' αὐτὴν ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ αὐτοῦ προσφέρειν περὶ ἁμαρτιῶν.^a **4** καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ καθώσπερ καὶ Ἰακώβ.^b

5 Οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασεν γεννηθῆναι ἀρχιερέα ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν,

Υἱὸς μου εἶ σύ,

ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε

6 καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει,

Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα

κατὰ τὴν τάξιν Μελχισέδεκ,^c

7 ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτόν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ

^h 16 NO P; TR // S: TOB REB

^a 5.3 P; Seg NIV ^b 4 NO P; TR WH AD M Seg NIV VP Lu NJB REB ^c 6 P; RSV TEV Seg FC NIV NRSV

14 ἀρχιερέα ... Ἰησοῦν He 3.1; 6.20; 7.26; 8.1; 9.11 κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας He 10.23 **15** He 2.17 **16** προσερχώμεθα ... χάριτος He 10.19

5.2 He 2.17; 4.15 **3** Lv 9.7; 16.6 **4** καλούμενος ... Ἰακώβ Ex 28.1 **5** Υἱός ... σε Ps 2.7 (Ac 13.33; He 1.5) **6** Σὺ ... Μελχισέδεκ Ps 110.4 (He 6.20; 7.17) **7** Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Lk 22.39-46

είσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, **8** καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν, **9** καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο πᾶσιν τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου. **10** προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισέδεκ.^d

Warning against Apostasy

11 Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμηνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθοὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. **12** καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ἡμᾶς τινὰ¹ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ καὶ γεγόνατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος [καὶ] οὐ στερεᾶς τροφῆς. **13** πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γὰρ ἐστίν· **14** τελείων δέ ἐστίν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.^e

6 Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, **2** βαπτισμῶν διδαχῆς¹ ἐπιθέσεως τε χειρῶν, ἀναστάσεως τε νεκρῶν καὶ κρίματος αἰωνίου. **3** καὶ

¹ **12** {C} τινά Ψ 81 cop^{sams} // τίνα B² D² 0122 0150 104 256 263 365 424* 436 459 1241 1319 1573 1852 1912^{vid} 1962 2127 2200 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, b, comp, d} vg cop^{sams, bo} arm (eth) geo slav Clement Origen^{gr, lat} Didymus^{dub} Chrysostom Cyril; Jerome Augustine // τινὰ without accent Φ⁴⁶ Ξ A B* C D* P 33 // omit 075 6 424^c 1739 1881

¹ **2** {A} διδαχῆς Ξ A C D I 075 0122 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect (I 170 διδαχαῖς) it^{ar, b, comp} vg syr^h arm geo slav Chrysostom Marcus-Eremita; Augustine // διδαχῆν Φ⁴⁶ B 0150 it^d syr^{pal} (eth) Ambrose^{vid}

^d **10** P; TR WH AD M RSV NRSV // MS: NJB ^e **14** NO P; TR WH M // S: RSV NJB

9 αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου Is 45.17 **10** κατὰ . . . Μελχισέδεκ Ps 110.4; He 5.6 **12-13** γεγόνατε . . . ἐστίν 1 Cor 3.1-3; 1 Pe 2.2 **14** διάκρισιν . . . κακοῦ Ro 16.19
6.1 ἀπὸ . . . θεόν He 9.14

τοῦτο ποιήσομεν², ἐάνπερ ἐπιτρέπη ὁ θεός.^a **4** Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἄπαξ φωτισθέντας, γευσασμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου **5** καὶ καλὸν γευσασμένους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος **6** καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας.^b **7** γῆ γὰρ ἡ πιούσα τὸν ἐπ' αὐτῆς ἐρχόμενον πολλάκις ὑετὸν καὶ τίκτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ· **8** ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.^c

9 Πεπεισμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείσσονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. **10** οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεός ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. **11** ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, **12** ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομοῦντων τὰς ἐπαγγελίας.^d

God's Sure Promise

13 Τῶ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχεν μείζονος ὁμόσαι, ὤμοσεν καθ' ἑαυτοῦ **14** λέγων, **Εἰ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε καὶ πληθύνων**

² **3** {A} ποιήσομεν P⁴⁶ B 10122 6 33 256 424 1241 1573 1739 1881 2127 2200 Byz^{pl} [K L] Lect^{pl}. AD it^{ar}. b. comp. d vg cop^{salmss}. bo. fay eth Theodoret^{lem}; Ambrose // ποιήσωμεν A C D Ψ 075 0150 81 104 263 365 436 459 1319 1852 1912 1962 2464 Byz^{pl} [P] Lect^{pl} vg^{ms} arm slav Theodoret^{com}

^a **6.3** P: NA M TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB ^b **6** P: TEV FC NIV TOB ^c **8** NO P: TR AD // SP: WH // S: VP NJB ^d **12** NO P: TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg VP Lu NJB REB NRSV

4-6 Mt 12.31; He 10.26-27; 1 Jn 5.16 **8** ἐκφέρουσα ... ἐγγύς Gn 3.17-18 **10** He 10.32-34 **13** ὡμοσεν καθ' ἑαυτοῦ Gn 22.16 **14** Εἰ ... πληθύνῳ Gn 22.17 (Sir 44.21)

πληθυνῶ σε.^c **15** καὶ οὕτως μακροθυμήσας ἐπέτυχεν τῆς ἐπαγγελίας! **16** ἄνθρωποι γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσιν, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρασ εἰς βεβαίωσιν ὁ ὄρκος· **17** ἐν ᾧ περισσότερο βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδείξει τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ ἐμεσίτευσεν ὄρκῳ, **18** ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι [τὸν] θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος· **19** ἦν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, **20** ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσήλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισέδεκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.^s

The Priestly Order of Melchizedek

7 Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισέδεκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων καὶ εὐλογήσας αὐτόν, **2** ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραὰμ, πρῶτον μὲν ἐρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἐστὶν βασιλεὺς εἰρήνης, **3** ἀπάτωρ ἀμήτωρ ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.^a

4 Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ [καὶ] δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. **5** καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν ἱερατεῖαν λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τοῦτ' ἐστὶν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὁσφύος Ἀβραὰμ· **6** ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ

^c 14 P: TOB / 15 P: NIV * 20 P: WH AD M RSV Seg NRSV // MS: NJB

^a 7.3 NO P: TR WH AD Lu // SP: WH // S: NJB

16 πάσης ... ὄρκος Ex 22.11 **18** ἀδύνατον ... θεόν Nu 23.19; 1 Sm 15.29 **19** εἰσερχομένην ... καταπετάσματος Lv 16.2-3, 12, 15 **20** κατὰ ... αἰῶνα Ps 110.4; He 5.6; 7.17

7.1-2 Gn 14.17-20 **3** ἀφωμοιωμένος ... διηνεκές Ps 110.4 **5** οἱ ... νόμον Nu 18.21

αὐτῶν δεδεκάτωκεν Ἀβραὰμ καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. **7** χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. **8** καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσι, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῆ. **9** καὶ ὡς ἔπος εἶπεῖν, δι' Ἀβραὰμ καὶ Λευὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτῳται. **10** ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὁσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν ὅτε συνήνητησεν αὐτῷ *Μελχισέδεκ*.^b

11 Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῆς νενομοθέτηται, τίς ἔτι χρεῖα κατὰ τὴν τάξιν *Μελχισέδεκ* ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρῶν λέγεσθαι; **12** μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται.^c **13** ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἐτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκεν τῷ θυσιαστηρίῳ. **14** πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν περὶ ἱερέων οὐδὲν Μωϋσῆς ἐλάλησεν.^d **15** καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα *Μελχισέδεκ* ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, **16** ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. **17** μαρτυρεῖται γὰρ ὅτι

Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα

κατὰ τὴν τάξιν *Μελχισέδεκ*.^e

18 ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές – **19** οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος – ἐπεισαγωγῆ δὲ κρείττονος ἐλπίδος δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ.^f

20 Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὀρκωμοσίας· οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, **21** ὁ δὲ μετὰ ὀρκωμοσίας διὰ τοῦ λόγοντος πρὸς αὐτόν,

^b **10** NO P: TR AD // SP: WH // S: NIV NJB TOB ^c **12** P: NJB ^d **14** P: M RSV VP REB NRSV // S: TEV FC NJB ^e **17** P: NIV TOB ^f **19** NO P: TR WH AD M Lu // S: NJB TOB

14 ἐξ Ἰούδα ... ἡμῶν Gn 49.10; Is 11.1; Mt 2.6; Re 5.5 **17** Σὺ ... *Μελχισέδεκ* Ps 110.4 (He 5.6; 6.20) **19** οὐδὲν ... νόμος He 9.9

**Ἦμοσεν κύριος
καὶ οὐ μεταμεληθήσεται,
Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα¹.**

22 κατὰ τοσοῦτο [καὶ] κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς.⁸ **23** καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσιν γεγονότες ἱερεῖς διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν· **24** ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· **25** ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελές δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν.^h

26 Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν καὶ ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος ἄκακος ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, **27** ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτὸν ἀνεύγκας. **28** ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.¹

The High Priest of a New and Better Covenant

8 Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, **2** τῶν ἀγίων λειτουργὸς καὶ

¹ **21** {A} εἰς τὸν αἰῶνα^{sp} B C 0150 33 81 436 2464 it^b.comp. μ. r vg syr^{nal} cop^{sa}.bo^{pl} arm // εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισέδεκ (see 7.17; Ps 110.4) **8**² A D Ψ 075 6 104 256 263 365 424 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^{ar}.d vg^{mss} syr^p.h cop^{bo}pl eth geo slav Eusebius Chrysostom Theodoret // omit **8**^{*}

⁸ **22** SP: NA // P: RSV TEV Seg FC NIV Lu NRSV ^h**25** NO P: TR AD Lu TOB // SP: WH // S: NJB **28** P: WH AD M // MS: NJB

21 Ἦμοσεν ... αἰῶνα Ps 110.4 (He 5.6; 6.20; 7.17) **22** κρείττονος ... Ἰησοῦς He 8.6; 12.24 **25** πάντοτε ... αὐτῶν Ro 8.34; 1 Jn 2.1 **26** ἡμῖν ... ἀρχιερεὺς He 3.1; 4.14; 6.20; 8.1; 9.11 **27** ὥσπερ ... λαοῦ Lv 9.7; 16.6, 15 **28** ὁ νόμος ... ἀσθένειαν He 5.1-2

8.1 τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα He 3.1; 4.14; 6.20; 7.26; 9.11 ἐκάθισεν ... οὐρανοῖς Ps 110.1; Mt 22.44; Mk 16.19; Ac 2.34; Eph 1.20; He 1.3; 10.12; 12.2

τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, οὐκ ἄνθρωπος.^a **3** πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. **4** εἰ μὲν οὖν ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεὺς, ὄντων τῶν προσφερόντων κατὰ νόμον τὰ δῶρα· **5** οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσιν τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχηρημάτισται Μωϋσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνὴν, **Ὅρα** γάρ φησιν, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει.^b **6** νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχεν λειτουργίας, ὅσω καὶ κρείττονός ἐστιν διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττους ἐπαγγελίας νενομοθέτηται.^c

7 Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος.^d **8** μεμφόμενος γὰρ αὐτοὺς¹ λέγει,

- Ἴδου ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος,
καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ
καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα διαθήκην καινὴν,
9 οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν
αὐτῶν
ἐν ἡμέρα ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν
ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου,
ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου,
κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος·
10 ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ
μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος·
διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν
καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς,

¹ 8 {B} αὐτούς N* A D* I K P Ψ 0150 33 81 256 263 365 436 1319 1573 1912 2127 2464 it^{ar}, b, comp, d vg cop^{sa}, bo, fay arm eth geo slav Cyril Theodore^{lem} // αὐτοῖς P⁴⁶ N² B D² 075 6 104 424 459 1241 1739 1852 1881 1962 2200 Byz [L] Lect Chrysostom John-Damascus

^a 2 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP ^b 5 SP: NA // P: M Lu TOB // S: NJB ^c 6 NO P: TR WH AD M RSV Lu NJB NRSV // S: TOB ^d 7 P: RSV NRSV

² τῆς σκηνῆς ... κύριος Nu 24.6 LXX ⁵ οἵτινες ... λατρεύουσιν Col 2.17 Ὅρα ... ὄρει Ex 25.40 ⁶ κρείττονος ... μεσίτης He 7.22; 9.15; 12.24 ⁸⁻¹² Ἴδού ... ἔτι Jr 31.31-34 ¹⁰ He 10.16

- καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν,
καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν·
11 καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην² αὐτοῦ
καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων, Γνωθὶ
τὸν κύριον,
ὅτι πάντες εἰδήσουσίν με
ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν,
12 ὅτι ἴλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν
καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.^ε
13 ἐν τῷ λέγειν **Καινήν** πεπαλαίωκεν τὴν πρώτην· τὸ
δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.^δ

The Earthly and the Heavenly Sanctuaries

9 Εἶχε μὲν οὖν [καὶ]¹ ἡ πρώτη δικαιώματα λατρείας τό τε ἅγιον κοσμικόν. 2 σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη ἐν ἣ ἢ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἣτις λέγεται "Ἁγία. 3 μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη "Ἁγία Ἁγίων, 4 χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ἣ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος Ἰακώβου ἢ βλαστήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, 5 ὑπεράνω δὲ αὐτῆς Χερου-

² 11 {A} πολίτην (see Jr 38.34 LXX) Φ^{46} \aleph A B D 075 0150 6 33 256 263 424 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1962 2127 Byz [K L] *Lect* it^d syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm geo // πλησίον P 075^v r 81 104 365 436 459 1912 2200 2464 l 590 l 592 l 593 l 596 l 884 l 1159 it^{ar, b, comp} vg syr^{hmg} eth slav Chrysostom Cyril

¹ 1 {C} καὶ \aleph A D 075 0150 33 81 104 256 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] it^{ar, b, comp, d} vg syr^h arm slav Ps-Gregory-Thaumaturgus Chrysostom Cyril // omit Φ^{46vd} B 6 263 1739 1881 *Lect* (beginning of lesson) syr^p cop^{sa, bo, fay} eth geo John-Damascus

^ε 12 P: Seg NIV TOB / 13 P: WH AD NA M RSV NRSV

12 τῶν ... ἔτι He 10.17

9.2 σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη Ex 26.1-30 ἢ τε λυχνία Ex 25.31-40 ἡ τράπεζα ... ἄρτων Ex 25.23-30 3 Ex 26.31-33 4 χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον Ex 30.1-6 τὴν κιβωτὸν ... χρυσίῳ Ex 25.10-16 στάμνος ... μάννα Ex 16.33 ἡ ῥάβδος ... βλαστήσασα Nu 17.8-10 αἱ πλάκες τῆς διαθήκης Ex 25.16; Dt 10.3-5 5 ὑπεράνω ... ἱεραστήριον Ex 25.18-22

βιν δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἰλαστήριον· περὶ ᾧν οὐκ ἔστιν νῦν λέγειν κατὰ μέρος.^a

6 Τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων εἰς μὲν τὴν πρώτην σκητὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, **7** εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, **8** τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν ἔτι τῆς πρώτης σκητῆς ἐχούσης στάσιν, **9** ἣτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ἣν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, **10** μόνον ἐπὶ βρώμασιν καὶ πόμασιν καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, δικαιοματὰ² σαρκὸς μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.^b

11 Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν γενομένων³ ἀγαθῶν διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειότερας σκητῆς οὐ χειροποιήτου, τοῦτ' ἔστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, **12** οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια αἰώνιαν λύτρωσιν εὐράμενος. **13** εἰ γὰρ τὸ αἷμα τράγων καὶ ταύρων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωνημένους ἀγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα,

² **10** [A] βαπτισμοῖς, δικαιοματὰ Φ^{46} \aleph^* A I P 33 81 104 256 263 436 459 1573 1739 1881 1912^{vid} 2127 2464 I 596 it^b cop^{sa, (bo), fay}^{vid} (arm) Didymus^{vid} Cyril // βαπτισμοῖς, δικαιομα D* it^d // βαπτισμοῖς καὶ δικαιοματὰ \aleph^2 B 424^c it^{comp*} // βαπτισμοῖς καὶ δικαιομασιν D² 075 0150 365 424* 1241 1319 1852 1962 2200 Byz [K L] Lect (I 884 βαπτίσασιν) it^{ar, comp^c} vg syr^h geo slav Chrysostom Cyril^{lem}

³ **11** [B] γενομένων (Φ^{46} γεναμένων) B D* 1739 it^d syr^{(p), h, (pal)} geo // μελλόντων \aleph A D² I^{vid} 075 0150 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, b, comp, t} vg syr^{hmg} cop^{sa, bo, fay} arm eth slav Origen^{lat} Eusebius Cyril-Jerusalem Gregory-Nyssa Macarius/Symeon Chrysostom Theodore Polychronius Cyril Proclus John-Damascus

^a 5 NO P: TR WH Seg Lu TOB // SP: NA ^b **10** NO P: TR AD // SP: WH // S: NIV TOB

6 εἰς ... ἐπιτελοῦντες Nu 18.2-6 **7** Ex 30.10; Lv 16.2, 14, 15 **9** δῶρα ... λατρεύοντα He 10.1-2 **10** μόνον ἐπὶ βρώμασιν Lv 11.2 διαφόροις βαπτισμοῖς Lv 11.25; 15.18; Nu 19.13 **11** Χριστὸς ... ἀρχιερεὺς He 3.1; 4.14; 6.20; 7.26; 8.1 τῶν γενομένων ἀγαθῶν He 10.1 **13** εἰ ... ταύρων Lv 16.3, 14, 15; He 10.4 σποδὸς δαμάλεως Nu 19.9, 17-19

14 πώσω μάλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὅς διὰ πνεύματος αἰωνίου⁴ ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαρῆι τὴν συνείδησιν ἡμῶν⁵ ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι.^ε

15 Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας.^δ **16** ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου· **17** διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε⁶ ἰσχύει ὅτε ζῆ ὁ διαθέμενος.^ε **18** ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται· **19** λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ τὸν νόμον ὑπὸ Μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων [καὶ τῶν τράγων]⁷ μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ

⁴ **14** {A} αἰωνίου $\Phi^{17\text{vid. 46}}$ \aleph^* A B D² 075 0150 33 256 263 424^c 1241 1573 1739 1881 2127 Byz [K L] *Lect* it^b syr^{p, h, pal^{ms}} arm eth geo² Athanasius Didymus^{dub} Theodoret^{1/2}; Ambrose // ἁγίου \aleph^2 D* P 81 104 365 424* 436 459 1319 1852 1912 1962 2200 2464 / 593 / 596 / 597 / 599 / 751 / 884 / 921 / 1159 / 1441 it^{ar, comp, d} vg syr^{pal^{ms}} cop^{sa^{ms}, bo, fay} geo¹ slav Chrysostom Cyril Theodoret^{1/2}; Varimadum

⁵ **14** {C} ἡμῶν A D* K P 075 365 1319 1739* 1912 / 147 / 422 / 591 / 593 / 599 / 751 / 1441 it^{comp, d} vg^{cl} syr^p cop^{bo^p} ethTH Athanasius Amphilochius Cyril^{1/2} Theodoret^{lem} // ὑμῶν \aleph D² 0150 33 81 104 256 263 424 436 459 1241 1573 1739^c 1852 1881 1962 2127 2200 2464 Byz [L] *Lect* it^{ar, b, 1} vg^{ww, st} syr^{h, pal} cop^{sa, bo^p} arm eth^{pp} geo slav Athanasius^{ms} Chrysostom Cyril^{1/2}

⁶ **17** {A} μήποτε \aleph^2 A C D² I 075^c 0150 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, b, comp, d, (t)} vg (vg^{ms}) syr^b cop^{sa, bo, fay} arm geo Asterius Didymus Chrysostom^{lem}; (Ambrose) // μή τότε \aleph^* D* 075^{vid} eth

⁷ **19** {C} μόσχων καὶ τῶν τράγων \aleph^* A C 81 436 1912 2464 / 1441 cop^{sa^{ms}} arm geo slav // τράγων καὶ τῶν μόσχων D 365 (I 921 omit τῶν) it^{d, (t)} vg^{ms} cop^{sa^{ms}} // μόσχων καὶ τράγων 075 33 104 256 263 424 459 1573 1962 2127 2200 Byz [P] *Lect* cop^{bo, fay} eth // μόσχων Φ^{46} \aleph^2 K L Ψ 0150 1241 1319 1739 1852 1881 syr^{(p), h, pal} Chrysostom

⁴ **14** Question: TR AD // NO P: TR AD Lu // S: NJB TOB ⁴**15** SP: NA // P: TEV FC NIV Lu ⁵**17** Question: WH^{ms}

14 τὸ αἷμα ... ἡμῶν 1 Pe 1.18-19; 1 Jn 1.7 ἀπὸ ... ζῶντι He 6.1 **15** διαθήκης ... ἐστίν He 7.22; 8.6; 12.24 **19** Ex 24.3, 6-8 ἐρίου ... ὑσσώπου Lv 14.4; Nu 19.6

πάντα τὸν λαὸν ἐράντισεν **20** λέγων, Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. **21** καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκευὴ τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐράντισεν. **22** καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις.^f

Sin Put Away by Christ's Sacrifice

23 Ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθαρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττωσιν θυσίαις παρὰ ταύτας.* **24** οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα εἰσηλθεν ἅγια Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. **25** οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἄλλοτρίῳ, **26** ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν [τῆς] ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. **27** καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, **28** οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πᾶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.^h
10 Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν¹ τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν

¹ **1** [A] οὐκ αὐτήν⁸ A C D H^{vid} Ψ 075^{supp} 0150 33 81 104 256 263 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect* i^{lit.}, b. comp. (d).
² vg (sy^h) (arm) geo slav Origen^{lat} Adamantius^{lat} Gregory-Nyssa Didymus Chrysostom Cyril Hesychius John-Damascus // οὐ κατὰ 69 (365 οὐ κατὰ τὴν αὐτήν) // οὐκ αὐτῶν 1908 sy^p // καὶ Φ ⁴⁶

^f **22** NO P: TR AD NJB TOB // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV * **23** S: TOB
^h **28** S: TR NIV TOB REB // MS: NJB

20 τὸ ... θεός Ex 24.8 **21** Lv 8.15, 19 **22** χωρὶς .. ἄφεσις Lv 17.11 **24** νῦν .. ἡμῶν 1 Jn 2.1 **27** ἀπόκειται .. ἀποθανεῖν Gn 3.19 **28** ὁ Χριστός, ἅπαξ προσενεχθεὶς He 10.10 πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας Is 53.12; 1 Pc 2.24 ἕκ ... ἀπεκδεχόμενοις Php 3.20; 2 Tm 4.8

ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἄς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηκεῖς οὐδέποτε δύναται² τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι· 2 ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμενοι διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἅπαξ κεκαθαρισμένους; 3 ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν·^a 4 ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.^b

5 Διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει,

Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας,

σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι·

6 ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας

οὐκ εὐδόκησας.

7 τότε εἶπον,

Ἴδου ἦκω,

ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ,

τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου.^c

8 ἀνώτερον λέγων ὅτι Θυσίας καὶ προσφορὰς καὶ ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ νόμον προσφέρονται, 9 τότε εἶρηκεν, Ἴδου ἦκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου.^d ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ, 10 ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμέν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ.^e

11 Καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς³ ἔστηκεν καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας,

² I {B} δύναται P⁴⁶ D^{*}.² H Ψ 0150 365 424^c 1739 1852 1881 1962 2200 Byz^{PI} [K L] / 422 / 883 / 1159 it^{d, r} vg eth geo¹ Chrysostom // δύναται S A C D¹ 075^{supp} 33 81 104 256 263 424* 436 459 1241 1319 1573 1912 2127 Byz^{PI} [P] Lect it^{ar, b, comp, z} vg^{ms} syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm geo² slav

³ II {A} ἱερεὺς P^{46, 79}vid S D Ψ 075^{supp} 33 81 1241 1319 1739 1852 1881 Byz [K L] Lect it^{ar, b, comp, d, r, z} vg cop^{bo} geo slav^{ms} Chrysostom Severian^{vid} Cyril^{vid} // ἀρχιερεὺς A C

^a 3 P: TOB ^b 4 NO P: TR WH AD M Lu NJB TOB NRSV // SP: NA ^c 7 P: Seg ^d 9 P: TOB ^e 10 NO P: TR WH AD // S: NJB

4 αἷμα ταύρων καὶ τράγων Lv 16.15, 21; He 9.13 5-7 Θυσίαν .. σου Ps 40.6-8 8 Θυσίας καὶ προσφορὰς Ps 40.6 ὀλοκαυτώματα ... εὐδόκησας Ps 40.6 9 Ἴδου .. σου Ps 40.7 10 ἡγιασμένοι ... ἐφάπαξ He 9.12, 28 11 πᾶς . θυσίας Ex 29.38

αίτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας, **12** οὗτος δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν^f εἰς τὸ διηνεκὲς^g ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, **13** τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. **14** μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἀγιαζομένους.^h

15 Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μετὰ γὰρ τὸ εἰρηκέναι,ⁱ

16 Ἀὕτη ἡ διαθήκη ἦν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος· διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς,

17 καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι.^k

18 ὅπου δὲ ἄφεις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας!^l

Exhortation and Warning

19 Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, **20** ἦν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ' ἐστὶν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, **21** καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, **22** προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως ῥεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως ποιηρᾶς καὶ λελουσμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ· **23** κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ, πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος, **24** καὶ

P 0150 104 256 263 365 424 436 459 1175 1573 1912 1962 2127 2200 2464 / 147 / 593 / 596 / 1441 syr^{p,h} with ^a cop^{sa}, fuy arm eth slav^{ms} Cyril Theodore^{lem}

^f 12 C: Seg Lu NJB TOB REB^{ms} // ^g C: RSV TEV Seg^{ms} FC NIV VP REB NRSV ^h 14 NO P: TR WH AD NA M RSV Seg VP Lu NJB TOB REB ⁱ 15 P: Seg ^k 17 P: Seg TOB ^l 18 P: TR WH AD M RSV FC NRSV // MS: Seg NJB

12 ἐκάθισεν ... θεοῦ Ps 110.1 (Mt 22.44; Mk 16.19; Ac 2.34; Eph 1.20; He 1.3; 8.1; 12.2) **13** ἕως ... αὐτοῦ Ps 110.1 **16** Jr 31.33 (He 8.10) **17** Jr 31.34 (He 8.12) **19** Ἔχοντες ... ἁγίων He 4.16 **22** ῥεραντισμένοι ... ποιηρᾶς Eze 36.25 λελουσμένοι .. καθαρῷ Eph 5.26 **23** κατέχωμεν .. ἀκλινῆ He 4.14

κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, **25** μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσιν τὴν ἡμέραν.¹¹

26 Ἐκουσίως γὰρ ἀμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἀμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, **27** φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοῦς ὑπεναντίους. **28** ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν μάρτυσιν ἀποθνήσκει· **29** πὸς ὧν δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιασθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας;¹² **30** οἶδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα,

Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω.

καὶ πάλιν,

Κρινεῖ κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ.¹³

31 φοβερὸν τὸ ἐμπσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.¹⁴

32 Ἀναμιμήσκεισθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, **33** τοῦτο μὲν οἰνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσιν θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφόμενων γεννηθέντες. **34** καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς¹⁵ συνεπαθήσατε καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ἡμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοὺς¹⁶ κρείττονα ὑπαρξιν

¹⁴ **34** {B} δεσμοῖς A D* H 0150 6 33 81 424^c 1573 1739 1912 2127 it^{ar, b, comp, μ} vg syr^{pn, h, pal} cop^{sa, bo} arm geo¹ Chrysostom; Pelagius // δεσμοῖς Φ ⁴⁶ Ψ 075^{supp} 104 256 Origen^{mss} // δεσμοῖς μου \aleph D² 263 365 424* 436 459 1175 1241 1319 1852 1881 1962 Byz [K L P] Lect eth geo² slav Clement Origen // δεσμοῖς αὐτῶν it^{d, (r), z}

¹⁵ **34** {A} ἑαυτοὺς Φ ^{13, 46} \aleph A H^{vid} Ψ 6 33 81 365 424 436 1739 1912 1962 2127 / 1365 / 1977 it^{ar, b, comp, d, μ, r, z} vg arm Clement // ἑαυτοῖς D 104 256 263 459 1175 1241

¹¹ **25** NO P: TR AD // SP: WH // S: NJB ¹² **29** Statement: WH M Seg Lu NJB REB ¹³ **30** P: Seg TOB ¹⁴ **31** NO P: TR // SP: WH // S: NJB

26 He 6.4-8 **27** πυρὸς .. ὑπεναντίους Is 26.11 **28** ἐπὶ .. ἀποθνήσκει Dt 17.6; 19.15 **29** τὸ αἷμα τῆς διαθήκης Ex 24.8; He 13.20 **30** Ἐμοὶ ... ἀνταποδώσω Dt 32.35 (Ro 12.19) Κρινεῖ ... αὐτοῦ Dt 32.36; Ps 135.14 **33** οἰνειδισμοῖς ... θεατριζόμενοι 1 Cor 4.9

καὶ μένουσαν.⁹ **35** μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἣτις ἔχει μεγάλην μισθαποδοσίαν. **36** ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρεῖαν ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν.

37 ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον,

ὁ ἐρχόμενος ἤξει καὶ οὐ χρονίσει·

38 ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως⁶ ζήσεται,

καὶ ἐὰν ὑποστείληται,

οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ.⁷

39 ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμέν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.⁸

Faith

11 Ἔστιν δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων¹ ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.^a **2** ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.^b

3 Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὸ βλεπόμενον γεγονέναι.^c

1319 1573 1852 Byz [K L] *Lect slav Chrysostom* // ἐν ἑαυτοῖς 075^{supp} 1881 / 592^{1/2} / 598 / 884^{1/2} / 1439 /^{AD} // ὑμᾶς 0150 // omit P / 593

⁶ **38** [B] δίκαιός μου ἐκ πίστεως Φ^{46} \aleph A H* 33 1739 *it*^{ar, comp, r} *vg* *copsa, bo*^{ms} *arm* Clement Theodoret // δίκαιος ἐκ πίστεώς μου (*see* Hab 2.4 LXX) D* *it*^{d, μ} *sy*^{p, h} Eusebius^{1/2}; Faustus // δίκαιος ἐκ πίστεως Φ^{13} D² H^c I Ψ 0150 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 Byz [K L P] *Lect it*^{b, z} *vg*^{mss} *sy*^{pal} *cop*^{bo} *eth* *geo slav* Eusebius^{1/2} Chrysostom; Ambrose

¹ **1** [A] ὑπόστασις, πραγμάτων Φ^{46} \aleph A D² (D* ὑπόστασιν) Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 Byz [K L P] *Lect it*^{comp, d, r, z*} *vg*^{ww, st} (*it*^{rc} *vg*^{cl} *arm* Jerome ὑπόστασις πραγμάτων.) *sy*^h *cop*^{sa, bo} (*eth*) *geo slav* Clement Origen^{sr} Eusebius Cyril-Jerusalem Apollinaris Didymus Chrysostom John-Damascus; Ambrose Augustine // πραγμάτων ἀνάστασις Φ^{13} *it*^b Origen^{lat}; Sedulius-Scottus^{vid}

⁹ **34** P; NIV ⁷ **38** P; Seg TOB ⁸ **39** P; WH AD NA M NRSV

¹ **11.1** P; Seg REB ² **2** NO P; TR M RSV Lu NRSV // SP; WH NA ³ **3** NO P; TR AD NA M // SP; WH

36 Lk 21.19; He 6.12 **37-38** Hab 2.3-4 LXX **37** μικρὸν ὅσον ὅσον Is 26.20 LXX **38** ὁ δὲ ... ζήσεται Ro 1.17; Ga 3.11

11.3 κατηρτίσθαι ... γεγονέναι Gn 1.1; Ps 33.6, 9, 2 Pc 3.5 εἰς ... γεγονέναι Ro 4.17

4 Πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρά Κάιν προσήνεγκεν τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανῶν ἔτι λαλεῖ.^d **5** Πίστει Ἐνώχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ἠύρισκετο διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως μεμαρτύρηται εὐαρεστηκέναι τῷ θεῷ. **6** χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστησάσθαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ ὅτι ἔστιν καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.^e **7** Πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασεν κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ δι' ἧς κατέκρινεν τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.^f

8 Πίστει καλούμενος Ἀβραάμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τόπον ὃν ἤμελλεν λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθεν μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται.^g **9** Πίστει παρώκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἄλλοτρίαν ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. **10** ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.^h **11** Πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα στεῖρα δύναμιν² εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ πιστὸν ἠγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. **12** διὸ καὶ ἀφ' ἐνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ

² **11** [C] πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα στεῖρα δύναμιν Φ^{46} D* Ψ geo slav // πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα ἢ στεῖρα δύναμιν D¹ 6 81 424^c 1241 1739 1881 1962 (or omit ἢ ἱ^{ar}. b. comp. d. z vg) cop^{sa}. bo // πίστει Σάρρα ἢ στεῖρα καὶ αὐτὴ δύναμιν 0150 // πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα στεῖρα οὐσα δύναμιν P 075 104 256 263 365 436 459 1319 1573 1912 2127 / 596 arm eth // πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα δύναμιν Φ^{13vid} \aleph A D² 33 424* 1175 1852 2200 Byz [K L] Lect Chrysostom; Augustine

^d **4** SP: WH // P; TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB * **6** SP: WH // P; TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB / **7** NO P; TR AD // SP: WH // S; TOB * **8** SP: WH * **10** SP: WH // P; TR TEV Seg FC NIV VP NJB TOB REB

4 πλείονα ... θεοῦ Gn 4.3-10 **5** Ἐνώχ ... θεός Gn 5.24; Sir 44.16; En 70.1-4; Wsd 4.10 **7** χρηματισθεὶς ... αὐτοῦ Gn 6.13-22; 7.1; 1 Pe 3.20 τῆς ... δικαιοσύνης Ro 3.22; 4.13; 9.30 **8** Gn 12.1-5; Ac 7.2-4 **9** Gn 23.4; 26.3; 35.12, 27 **11** αὐτὴ ... ἡλικίας Gn 17.19; 18.11-14; 21.2 **12** ἀφ' ... νενεκρωμένου Ro 4.19 καθὼς ... ἀναρίθμητος Gn 15.5-6; 22.17; 32.12; Ex 32.13; Dt 1.10; 10.22; Dn 3.36 LXX; Sir 44.21

ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἢ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἢ ἀναρίθμητος.ⁱ

13 Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. **14** οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσιν. **15** καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξέβησαν, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. **16** νῦν δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν ἐπουραίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἠτοίμασεν γὰρ αὐτοῖς πόλιν.^k

17 Πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν, ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, **18** πρὸς ὃν ἐλαλήθη ὅτι **Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα.**^l **19** λογιζάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο.^m **20** Πίστει καὶ περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἡσαῦ.ⁿ **21** Πίστει Ἰακώβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσήφ εὐλόγησεν καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ράβδου αὐτοῦ.^o **22** Πίστει Ἰωσήφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσεν καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.^p

23 Πίστει Μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.^{3, q} **24** Πίστει

³ **23** [A] βασιλέως. Φ^{46} \aleph A D² I Ψ 075 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect it^{sr}, b, comp. z vg syr^p, h cop^{sa}, bo, fay arm eth geo slav Chrysostom // βασιλέως. Πίστει μέγας

ⁱ **12** NO P: TR AD M // SP: WH ^l **16** NO P: TR AD // SP: WH ^l **18** P: TOB ^m **19** SP: WH // P: TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB ⁿ **20** SP: WH // P: TEV Seg FC NIV VP ^o **21** SP: WH // P: TEV Seg FC NIV VP ^p **22** NO P: TR AD // SP: WH // S: TOB ^q **23** SP: WH NA // P: TEV FC NIV VP

13 ξένοι ... γῆς Gn 23.4; 47.9; 1 Chr 29.15; Ps 39.12; 1 Pe 2.11 **16** οὐκ ... αὐτῶν Ex 3.6, 15; 4.5; Mk 12.26 **17** Gn 22.1-10; Jas 2.21 **18** Ἐν ... σπέρμα Gn 21.12 (Ro 9.7) **20** Gn 27.27-29, 39-40 **21** Ἰακώβ ... εὐλόγησεν Gn 48.15-16 προσεκύνησεν ... αὐτοῦ Gn 47.31 LXX **22** Gn 50.24-25; Ex 13.19 **23** Μωϋσῆς ... αὐτοῦ Ex 2.2 οὐκ ... βασιλέως Ex 1.22 **24** Ex 2.10-12

Μωϋσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, **25** μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν, **26** μείζονα πλοῦτον ἠγησάμενος τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὄνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ· ἀπέβλεπεν γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν.[†] **27** Πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον μὴ φοβηθεῖς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὄρων ἐκαρτέρησεν.[‡] **28** Πίστει πεποίηκεν τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγη αὐτῶν.[†] **29** Πίστει διέβησαν τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς γῆς, ἧς πείραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεπόθησαν.[¶] **30** Πίστει τὰ τεῖχη Ἰεριχὼ ἔπεσαν κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας.[¶] **31** Πίστει Παὰβ ἡ πόρις οὐ συναπάλετο τοῖς ἀπειθήσασιν δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.[¶]

32 Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει με γὰρ διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών, Βαράκ, Σαμψών, Ἰεφθάε, Δαυὶδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν, **33** οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, **34** ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρης, ἐδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων.[‡] **35** ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν.[‡] ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. **36** ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πείραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς. **37** ἐλιθά-

γενόμενος Μωϋσῆς ἀνεῖλεν τὸν Αἰγύπτιον κατανοῶν τὴν ταπεινώσιν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. D* it^d vg^{ms}

[†] 26 SP: WH NA // P: TEV FC VP [‡] 27 SP: WH // P: TOB REB [†] 28 SP: WH // P: RSV TEV Seg FC NIV VP NRSV [†] 29 SP: WH NA // P: TEV Seg FC NIV VP Lu NJB REB [†] 30 SP: WH // P: Seg NIV [¶] 31 NO P: TR AD // SP: WH // S: TOB [‡] 34 SP: NA [†] 35 P: TEV FC VP

27 κατέλιπεν Αἴγυπτον Ex 2.15; 12.51 **28** Ex 12.21-30 **29** Ex 14.21-31 **30** Jos 6.12-21 **31** Jos 2.11-12; 6.21-25; Jas 2.25 **33** ἔφραξαν στόματα λεόντων Jdg 14.6-7; 1 Sm 17.34-36; Dn 6.1-27 **34** ἔσβεσαν δύναμιν πυρός Dn 3.23-25 **35** ἔλαβον ... αὐτῶν 1 Kgs 17.17-24; 2 Kgs 4.25-37 ἄλλοι .. τύχωσιν 2 Macc 6.18-7.42 **36** 1 Kgs 22.26-27; 2 Chr 18.25-26; Jr 20.2; 37.15; 38.6 **37** ἐλιθάσθησαν 2 Chr 24.21

σθησαν, ἐπίσθησαν⁴, ἐν φόνῳ μαχαίρης ἀπέθανον, περι-
ῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι,
θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, **38** ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ
κόσμος, ἐπὶ ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσιν καὶ σπη-
λαίοις καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς.⁵

39 Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως
οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, **40** τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν
κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειω-
θῶσιν.^{6a}

The Discipline of the Lord

12 Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικεί-
μενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ
τὴν εὐπερίστατον¹ ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν
προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα **2** ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς
πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς
προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν αἰσχύνης
καταφρονήσας ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκά-
θικεν.^a **3** ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενη-

⁴ **37** {C} ἐπίσθησαν Φ^{46} 1241 / 422^{1/3} / 592^{1/3} / 1356^{1/3} / 1364^{1/3} syr^p (cop^{sa}) eth
Origen^{gr1/5, lat1/2} Eusebius (Didymus) Nilus; Caesarius // ἐπειράσθησαν 0150 vg^{mss} Cle-
ment // ἐπίσθησαν, ἐπειράσθησαν Φ^{13vid} A D² 075 6 104 256 263 365 424 436 459
1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K] *Lect it^{ar, b, comp, (d), z, vg} (syr^{pal})*
cop^{bo} arm (geo) slav Origen^{gr4/5, lat1/2} Acacius Chrysostom; Ambrose // ἐπρήσθησαν,
ἐπειράσθησαν Ψ^{vid} / 147^{2/3} / 603^{1/3} / 1439^{1/3} // ἐπειράσθησαν, ἐπίσθησαν \aleph L P
048 33 81 syr^h cop^{homs} Jerome // ἐπειράσθησαν, ἐπειράσθησαν [sic] D* / 593^{1/3}
(/ 617^{1/3} ἐπίσθησαν, ἐπρίσθησαν)

¹ **1** {A} εὐπερίστατον Φ^{13} \aleph A D Ψ 0150 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459
1241 1319 1573 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] *Lect it^{ar, b, comp} vg syr^{(p), h}*
cop^{sa, bo} arm geo slav Clement Chrysostom Severian Cyril // εὐπερίσπαστον Φ^{46} 1739
it^{d, z} (Ps-Augustine)

⁵ **38** NO P: TR AD M Seg NJB TOB REB // SP: WH NA ^{6a} **40** P: WH AD NA M Seg NRSV

^a **12.2** P: RSV TEV FC VP REB NRSV // S: Seg

37 ἐπίσθησαν Ascension of Is 5.11-14

12.1 τρέχωμεν . . . ἀγῶνα I Cor 9.24 **2** ἐν . . . κεκάθικεν Ps 110.1: Mt 22.44; Mk 16.19; Ac 2.34;
Eph 1.20; He 1.3; 8.1; 10.12

κότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἑαυτὸν² ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.^b

4 Οὕτω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.^c 5 καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται,

Υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου
μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος·

6 ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει,
μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.^d

7 εἰς παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γὰρ υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; 8 εἰ δὲ χωρὶς ἔστε παιδείας ἧς μέτοχοι γεγόνασιν πάντες, ἄρα νόθοι καὶ οὐχ υἱοὶ ἔστε.^e 9 εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἶχομεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολὺ [δὲ] μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν; 10 οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ. 11 πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρημικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσιν δικαιοσύνης.^f

12 Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, 13 καὶ τροχιάς ὀρθὰς ποιεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῆ, ἰαθῆ δὲ μᾶλλον.^g

² 3 {C} εἰς ἑαυτὸν A P 0150 104 263 459 1241 1319 (I 895 αὐτόν) it^m vg^{cl} (or αὐτόν syr^h) // εἰς αὐτόν D² Ψ* 6 365 424 436 1175 1739^e 1852 1881 1912 1962 2200 Byz [K L] Lect slav Chrysostom // εἰς ἑαυτοῦς N* D* 256 1573 2127 (or αὐτοῦς it^b comp. z vg^{ww, st} cop^{bs}) syr^p Ps-Dionysius // εἰς αὐτούς ℱ^{13, 46} N² Ψ^c 048 33 81^{vid} 1739^a Theodoret^{lem} // ἐν ὑμῖν it^d eth // omit I 590 cop^{sa} arm geo

^b 3 NO P: RSV TEV FC VP NJB TOB REB NRSV // SP: WH 4 S: NJB ^d 6 P: Seg NIV TOB ^e 8 P: TOB ^f 11 NO P: TR WH AD M NJB TOB REB // S: TEV FC VP ^g 13 NO P: TR AD NA RSV Lu // SP: WH // P: M TEV Seg FC VP NRSV

5-6 Υἱέ ... παραδέχεται Pr 3.11-12 6 ὃν γὰρ ... παιδεύει Re 3.19 7 ὡς ... πατήρ Dt 8.5; 2 Sm 7.14 9 τῷ ... πνευμάτων Nu 16.22; 27.16 11 καρπὸν εἰρημικὸν ... δικαιοσύνης Jas 3.17-18 12 τὰς ... ἀνορθώσατε Is 35.3; Sir 25.23 13 τροχιάς ... ὑμῶν Pr 4.26 LXX

Warning against Rejecting God's Grace

14 Ειρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον, **15** ἐπισκοποῦντες μὴ τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μὴ τις ρίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῆ καὶ δι' αὐτῆς μιανθῶσιν πολλοί,^h **16** μὴ τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδεδετο τὰ πρωτοτόκια ἑαυτοῦ. **17** ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομήσαι τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη, μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρεν καίπερ μετὰ δακρῶν ἐκζητήσας αὐτήν.ⁱ

18 Οὐ γὰρ προσελήλυθατε ψηλαφωμένῳ³ καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ **19** καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον, **20** οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, **Κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρου, λιθοβοληθήσεται.**^k **21** καί, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωϋσῆς εἶπεν, **Ἐκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος!** **22** ἀλλὰ προσελήλυθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων,^m πανηγύρει **23** καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς καὶ κριτῇ θεῷ πάντων καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων **24** καὶ διαθήκης νέας μεσίτη Ἰησοῦ καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ.^o

³ **18** [B] ψηλαφωμένῳ³ P⁴⁶ S A C 048 33 81 1175 I 593 i^{tr}, b, comp, (d), (z) vg^{ww}, st syr^p cop^{sa, bo} eth (Origen^{lat1/2}) // ψηλαφωμένῳ ὄρει D (Ψ ἐψηλαφημένῳ) 0150 6 104 256 263 365 424 436 459 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K L P] Lect vg^{cl} (Origen^{lat1/2}) // ὄρει ψηλαφωμένῳ 69 syr^h arm geo slav Chrysostom

^h **15** P: Seg TOB **17** SP: WH // S: NJB REB ⁴ **20** P: TOB ¹ **21** P: TEV FC NIV VP TOB REB ^o **22** NO C: RSV NIV VP NJB TOB NRSV // as text: RSV^{mg} NRSV^{mg} // ^o C: RSV NIV VP NJB TOB NRSV // as text: RSV^{mg} NRSV^{mg} ^o **24** NO P: TR WH AD NJB REB

14 Ειρήνην ... πάντων Ps 34.14; Ro 12.18 **15** μὴ τις ρίζα ... ἐνοχλῆ Dt 29.17 LXX **16** Ἡσαῦ ... ἑαυτοῦ Gn 25.33-34 **17** Gn 27.30-40 **18-19** Ex 19.16-22; 20.18-21; Dt 4.11-12; 5.22-27 **20** Κἂν ... λιθοβοληθήσεται Ex 19.12-13 **21** Ἐκφοβός εἰμι Dt 9.19 **22** Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ Ga 4.26; Re 21.2 μυριάσιν ἀγγέλων Re 5.11 **23** ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς Lk 10.20 κριτῇ θεῷ πάντων Gn 18.25; Ps 50.6 **24** διαθήκης ... Ἰησοῦ He 7.22; 8.6; 9.15 αἵματι ῥαντισμοῦ 1 Pe 1.2 παρὰ τὸν Ἄβελ Gn 4.10

25 Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαοῦντα· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἐξέφυγον ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι τὸν χρηματίζοντα, πολὺ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, 26 οὐ ἢ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλειψεν τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελλται λέγων, Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. 27 τὸ δὲ Ἔτι ἅπαξ δηλοῖ [τὴν] τῶν σαλευομένων μετάρθεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνη τὰ μὴ σαλευόμενα.^ρ 28 Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ εὐλαβείας καὶ δέους· 29 καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκου.⁹

Service Well-Pleasing to God

13 Ἡ φιλαδελφία μενέτω. 2 τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε, διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.^α 3 μιμησθε τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχομένων ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.^β 4 Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσιν καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.^γ 5 Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκοῦμενοι τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν, Οὐ μὴ σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω,^δ 6 ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν,

Κύριος ἐμοὶ βοηθός,
[καὶ] οὐ φοβηθήσομαι,
τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος;^ε

7 Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν.^ζ 8 Ἰησοῦς Χριστὸς

^ρ 27 P: TEV FC NIV ⁹ 29 P: WH AD M // MS: NJB

^α 13.2 P: Seg VP ^β 3 P: TEV Seg FC NIV VP Lu REB ^γ 4 SP: NA // P: TEV Seg FC VP Lu REB ^δ 5 P: TOB ^ε 6 NO P: TR WH // S: NJB ^ζ 7 SP: WH // P: TR Seg VP REB

25 εἰ ... ἀποστρεφόμενοι He 2.1-3; 10.28-29 26 ἢ φωνή ... τότε Ex 19.18; Jdg 5.4; Ps 68.8 Ἔτι ... οὐρανόν Hg 2.6 29 ὁ θεός ... καταναλίσκου Dt 4.24; 9.3; Is 33.14

13.2 ἔλαθον ... ἀγγέλους Gn 18.1-8; 19.1-3 3 μιμησθε τῶν δεσμίων Mt 25.36; He 10.34 4 πόρνους ... θεός Ga 5.19, 21; Eph 5.5 5 Οὐ ... ἐγκαταλίπω Dt 31.6 (Gn 28.15; Dt 31.8; Jos 1.5) 6 Κύριος ... ἄνθρωπος Ps 118.6 7 μιμεῖσθε τὴν πίστιν 1 Cor 4.16; He 6.12

ἐχθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.⁸ **9** διδασκαίς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατοῦντες.⁹ **10** ἔχομεν θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηπῆ λατρεύοντες.¹⁰ **11** ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζῶων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς.¹¹ **12** διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἀγιασῆ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν.¹² **13** τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ὄνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες· **14** οὐ γὰρ ἔχομεν ὡδε μένουσαν πόλιν ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.¹³ **15** δι' αὐτοῦ [οὔν]¹⁴ ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τοῦτ' ἔστιν καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.¹⁵ **16** τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.¹⁶

17 Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσιν καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.¹⁷

18 Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν· πειθόμεθα γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν πᾶσιν καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεισθαι. **19** περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.¹⁸

¹ **15** [C] δι' αὐτοῦ οὔν **8**² A C D¹ 0150 0243 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz Lect it^{ar, b, comp, z} vg syr^h cop^{sa, bo} arm slav Chrysostom Cyril // διὰ τοῦτο οὔν K 1751 (geo) // δι' αὐτοῦ **8**⁴⁶ **8**^{*} D* P Ψ it^d cop^{bo}ms^s (Origen^{lat}); (Gregory-Elvira)

⁸ **8** SP: NA // P: M NIV ⁹ **9** P: TEV FC VP REB ¹⁰ **10** P: NIV ¹¹ **11** SP: NA ¹² **12** P: NIV ¹³ **13** P: REB ¹⁴ **14** NO P: TR M Lu TOB // SP: WH NA // S: NJB ¹⁵ **15** NO P: TR AD NJB TOB // S: NA Seg ¹⁶ **16** SP: WH // P: TR AD NA M RSV Seg NIV REB NRSV // MS: NJB

9 διδασκαίς ... παραφέρεσθε Eph 4.14 **11** Lv 16.27 **13** He 11.26 **14** He 11.10, 16; 12.22 **15** θυσίαν ... αὐτοῦ 2 Chr 29.31; Ps 50.14, 23 καρπὸν χειλέων Ho 14.2 **16** τοιαύταις ... θεός Php 4.18 **17** αὐτοὶ ... ὑμῶν Is 62.6; Eze 3.17 **18** καλὴν ... ἀναστρέφεισθαι Ac 24.16; 2 Cor 1.12

Benediction and Final Greetings

20 Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, **21** καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἀγαθῷ² εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ἐν ἡμῖν³ τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων]⁴, ἀμήν.⁹

22 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως, καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν.¹ **23** Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ ἐὰν τάχιον ἔρχηται ὄψομαι ὑμᾶς.⁵

24 Ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους.¹ ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.⁴ **25** ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν.⁵

² **21** {A} παντὶ ἀγαθῷ (Φ⁴⁶ τῷ ἀγαθῷ) N D* Ψ it^{ar, b, comp, d, z} vg cop^{bo} geo¹ Fulgentius^{6/7} // παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ C D² 0150 0243 6 33 81 104 256 263 365 424 436 459 1175 1241 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K P] Lect vg^{mss} syr^{p, (h)} cop^{sa} (arm omit παντὶ) eth geo² slav Chrysostom Theodoret; Fulgentius^{1/7} // παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ (see 2 Th 2.17) A

³ **21** {A} ἡμῖν Φ⁴⁶ N A D 0243 33 81 104 365 424* 436 459 1175 1241 1739 1852 1881 1912 1962 Byz^{pt} [K] Lect^{pt} syr^p cop^{sa, bo} arm geo slav // ὑμῖν C Ψ 0150 6 256 263 424^c 1319 1573 2127 2200 Byz^{pt} [P] Lect^{pt, AD} it^{ar, b, comp, d, z} vg syr^h eth Gregory-Nyssa Chrysostom Theodoret

⁴ **21** {C} τῶν αἰώνων N A (C*) 0150 0243 33 81 424 1739 1852 1881 1912 1962 2200 Byz [K P] / 590 / 597 / 884 / 895 / 1159 I^{AD} it^{ar, b, comp, z} vg syr^p cop^{sa, mss, bo} eth geo slav Chrysostom // omit Φ⁴⁶ C³ D Ψ 6 104 256 263 365 436 459 1241 1319 1573 2127 Lect vg^{mss} syr^h cop^{sa, mss} arm Theodoret

⁵ **25** {A} πάντων ὑμῶν. Φ⁴⁶ N* I^{vid} 33 it^{comp} vg^{mss} cop^{sa} arm^{mss} // πάντων ὑμῶν. ἀμήν. N² A C D² H Ψ 0150 0243 6 81 104 256 263 365 424 436 459 1319 1573 1739 1852 1881 1912 1962 2127 2200 Byz [K P] Lect it^{ar, b, z} vg syr^{p, h} cop^{bo} arm^{mss} eth geo slav Chrysostom // πάντων ὑμῶν. ἀμήν. 1241 // πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν. D*

⁹ **21** SP: WH // S: RSV TEV FC NRSV '22 SP: WH // P: Seg NIV NJB TOB '23 NO P: TR RSV Lu NJB NRSV '24 P: TOB // * P: TR WH AD NA M TEV Seg FC VP TOB REB

20 ὁ ἀναγαγὼν ... προβάτων Is 63.11 τὸν ποιμένα ... μέγαν 1 Pe 2.25 αἵματι διαθήκης Zch 9.11 διαθήκης αἰωνίου Is 55.3; Jr 32.40; Eze 37.26

ΙΑΚΩΒΟΥ

Salutation

1 Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν.^a

Faith and Wisdom

2 Πᾶσαν χαρὰν ἠγάθησαθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, **3** γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον¹ ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. **4** ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ᾗτε τέλειοι καὶ ὀλόκληροι ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.^b **5** Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἀπλῶς καὶ μὴ ὀνειδίζοντος καὶ δοθήσεται αὐτῷ. **6** αἰτείτω δὲ ἐν πίστει μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἕοικεν κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. **7** μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήμψεται τι παρὰ τοῦ κυρίου, **8** ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.^c

Poverty and Riches

9 Καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, **10** ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. **11** ἀνέτειλεν γὰρ ὁ

¹ **3** [A] δοκίμιον^{74vid} **8** A B C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar, ff, s} vg syr^{h, h, pal} arm eth geo slav Didymus^{3/4} Cyril // δόκιμον 1241 Didymus^{1/4}

^a **1** NO P: AD // P: TR WH M ^b **4** SP: WH // P: NA M RSV Seg VP Lu NRSV // S: NJB TOB ^c **8** NO P: TR WH AD M // P: RSV Seg NIV VP Lu REB NRSV

1 ταῖς ... διασπορᾷ Ac 15:23; 1 Pe 1:1 **2** Ro 5:3-5; 1 Pe 1:6 **3** τὸ ... πίστεως 1 Pe 1:7 5 Pr 2:3-6 **6** αἰτείτω ... διακρινόμενος Mt 7:7; Mk 11:24 **10-11** ὡς ... ἀπόλετο Ps 102:4, 11; Is 40:6-7; 1 Pe 1:24

ἥλιος σὺν τῷ καύσῳνι καὶ ἐξήρανεν τὸν χόρτον καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτως καὶ ὁ πλοῦσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαραινθήσεται.^d

Trial and Temptation

12 Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήμψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς ὃν ἐπηγγείλατο² τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.^e **13** μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι Ἄπο θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ θεὸς ἀπειραστός ἐστιν κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. **14** ἕκαστος δὲ πειράζεται^f ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας^g ἐξελεκόμενος καὶ δελεαζόμενος· **15** εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον.^h

16 Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.ⁱ **17** πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστιν^k καταβαῖνον^l ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα^{3, m} **18** βουληθεῖς

² **12** [A] ἐπηγγείλατο Φ^{23} \aleph A B Ψ 81 2344 it^{ff} cop^{ms, bo} arm geo Didymus^{2/4} // ἐπηγγείλατο ὁ θεός 33^{vid} 322 323 945 1175 1241 1243 1735 1739 1852 2298 2464 l 596 it^{sr, s, t} vg syr^{p, pal} Athanasius Didymus^{2/4} Cyril John-Damascus; Chromatius // ἐπηγγείλατο ὁ κύριος (C omit ὁ) 0246 436 1067 1292 1409 1505 1611 2138 Byz [K L P] Lect (l 593 l 680 omit ὁ) syr^h (slav)

³ **17** [B] παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα \aleph^2 A C (Ψ οὐδέ for ἢ) 81 322 323 436 945 1067 1175 (1241 τρόπος [sic]) 1243 1292 1409 1611 1735 1739 1852 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect (l 422 καταλλαγὴ [sic]) it^{sr, t} vg syr^{p, h} arm Athanasius Cyril-Jerusalem Didymus Didymus^{dub} John-Damascus; Jerome // παραλλαγὴ ἢ (or ἢ) τροπῆς ἀποσκιάσματος \aleph^* B // παραλλαγὴ ἢ τροπῆ ἀποσκιάσματος 1505 (slav) // παραλλαγῆς ἢ τροπῆς ἀποσκιάσματος Φ^{23} // παραλλαγὴ ἢ τροπῆ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα οὐδὲ μέχρι ὑπονοίας τινὸς ὑποβολὴ ἀποσκιάσματος

^d **11** NO P; TR AD // SP: WH // P: NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^e**12** SP: NA // P: TR Seg NIV NJB TOB // S: Lu ^f**14** C: TR RSV TEV Seg FC NIV Lu NJB REB // ^gC: VP TOB NRSV ^h**15** NO P: WH AD Lu TOB NRSV // S: Seg NJB ⁱ**16** P: NRSV ^j**17** C: TR WH M RSV TEV FC NIV NJB NRSV // ^kC: Seg VP? Lu TOB REB // ^lP: NJB

12 λήμψεται ... ζωῆς 1 Cor 9:25; 2 Tm 4:8; 1 Pe 5:4; Re 2:10 **13** μηδεὶς ... πειράζομαι Sir 15.11-13 **17** πᾶσα ... πατρός Mt 7.11 **18** βουληθεῖς ἀπεκύνθησεν ἡμᾶς Jn 1.13

ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.^h

Hearing and Doing The Word

19 Ἴστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· ἔστω δὲ⁴ πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργὴν· **20** ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐκ ἐργάζεται. **21** διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσεΐαν κακίας^o ἐν πραύτητι,^p δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.^q

22 Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ παραλογιζόμενοι ἑαυτοὺς. **23** ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶν καὶ οὐ ποιητής, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ· **24** κατένοησεν γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθεν καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. **25** ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται.^r

26 Εἴ τις δοκεῖ θρησκὸς εἶναι μὴ χαλιναγωγῶν γλώσσαν αὐτοῦ ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου

2138 // παραλλαγή ἢ ροπῆς ἀποσκίασμα (it^{ff} ροπή ἀποσκιάσματος) Augustine Ferrandus Primasius

⁴ **19** {B} Ἴστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· ἔστω δὲ^{N2} (N* ἴστω) B C (81 καὶ ἔστω) (436 1067 1175 1243 omit δέ) 945 1739 2344 it^{ar. ff. s. 1} vg (sy^{hmg}) cop^{bo (ac)} (arm) geo // ἴστε δὲ ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. ἔστω δὲ^{74vid} (A^c καὶ ἔστω, A* καὶ ἐστώ) 2464 vg^{mss} cop^{sa, bomss} // ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω Ψ 0246^{vid} 322 323 1241 1292 1409 1505 1611 1735 (1852 ἔστω δέ) 2138 2298 Byz [K L P^c (P* ἔστω δέ)] sy^{(p), h} slav // ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω Lect at beginning of lesson (l 422 omit μου ἀγαπητοί; l 596 omit μου; l 1365 ἀγαπητοί μου ἀδελφοί)

^h **18** NO P; Seg // P; TR WH AD NA M RSV REB NRSV ^o **21** C; RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // as text: REB^o // ^p NO C; TR WH AD M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // as text: REB^o // ^q NO P; TR WH AD M Lu TOB ^r **25** NO P; TR WH AD Lu TOB

18 ἀπεκύησεν ... ἀληθείας 1 Pe 1.23 **19** ἔστω ... λαλῆσαι Sir 5.11 βραδὺς εἰς ὀργὴν Ec 7.9 **21** ἀποθέμενοι ... κακίας Col 3.8; 1 Pe 2.1 **22** Γίνεσθε ... ἀκροαταὶ Mt 7.26; Ro 2.13 **25** νόμον ... ἐλευθερίας Ro 8.2; Ga 6.2; Jas 2.12; 1 Pe 2.16 οὗτος ... ἔσται Jn 13.17 **26** μὴ ... γλώσσαν αὐτοῦ Ps 34.13; 39.1; 141.3

μάταιος ἢ θρησκεία. **27** θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὄρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.⁵

Warning against Partiality

2 Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ^a τῆς δόξης.^b **2** ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, **3** ἐπιβλέψῃτε δὲ ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν καὶ εἶπητε, Σὺ κάθου ὡς καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἶπητε, Σὺ στήθι ἐκεῖ ἢ κάθου¹ ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, **4** οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν;^c

5 Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τῷ κόσμῳ πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγέιλαι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; **6** ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν καὶ αὐτοὶ ἔλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; **7** οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσιν τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς;^d **8** εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφὴν, **Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν**, καλῶς ποιεῖτε. **9** εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἀμαρτίαν ἐργάζεσθε ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται.^e **10** ὅστις γὰρ ὄλον τὸν

¹ **3** {B} ἐκεῖ ἢ κάθου A (C* καὶ for ἢ) Ψ 33 81 1292 1505 1611 2138 / 591 it^{ar}, s.¹ vg syr^b (arm) geo Cyril Hesychius^{lat}; Augustine // ἢ κάθου ἐκεῖ B 945 1175 1241 1243 1739 1852 2298 it^{tr} (cop^{sa} ὡς for ἐκεῖ) // ἐκεῖ ἢ κάθου ὡς φ^{74vid} **8** (C² καὶ for ἢ) 322 323 436 1067 1409 1735 2344 2464 Byz [K L P] Lect syr^p cop^{bo} eth slav

² **27** P: AD M

³ **2.1** C: RSV TEV Seg Lu NJB (REB) // ^b Question: WH NRSV // as text: NRSV^{ms} // P: Seg ^c **4** NO P: TR WH AD RSV TOB REB NRSV // SP: NA ^d **7** P: NA RSV TEV Seg FC NIV VP REB NRSV ^e **9** P: NJB

1 μὴ ... ἔχετε Job 34.19; Ac 10.34; Jas 2.9 **5** ὁ ... κόσμῳ 1 Cor 1.26-28 **8** Ἀγαπήσεις ... σεαυτόν Lv 19.18 (Mt 19.19; 22.39; Mk 12.31; Lk 10.27; Ro 13.9; Ga 5.14) **9** Dt 1.17

νόμου τηρήση πταίση δὲ ἐν ἐνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος. **11** ὁ γὰρ εἰπών, **Μὴ μοιχεύσης**, εἶπεν καί, **Μὴ φονεύσης**· εἰ δὲ οὐ μοιχεύεις φονεύεις δέ, γέγονας παραβάτης νόμου.^f **12** οὕτως λαλεῖτε καὶ οὕτως ποιεῖτε ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. **13** ἡ γὰρ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.^g

Faith and Works

14 Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγη τις ἔχειν ἔργα δὲ μὴ ἔχη; μὴ δύναται ἡ πίστις σώσαι αὐτόν; **15** ἐὰν ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσιν καὶ λειπόμεινοι τῆς ἐφημέρου τροφῆς **16** εἶπη δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος; **17** οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχη ἔργα, νεκρά ἐστὶν καθ' ἑαυτήν.^h

18 Ἄλλ' ἐρεῖ τις, Σὺ πίστιν ἔχεις,ⁱ κἀγὼ ἔργα ἔχω·^k δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου χωρὶς τῶν ἔργων, κἀγὼ σοὶ δείξω ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν. **19** σὺ πιστεύεις ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ θεός,^{2,1} καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν καὶ φρίσσουν.^m **20** θέλεις δὲ γινῶναι, ὦ

² **19** {B} εἷς ἐστὶν ὁ θεός Φ⁷⁴ S A 1735 2464 l 596 it^{ar, s} vg cop^{sa, bo} arm eth geo Cyril^{2/5}; Augustine Faustus Salvian^{1/2} Caesarius^{1/4} // εἷς ὁ θεός ἐστὶν C 33^{vid} 81 1175 1243 2344 // εἷς ὁ θεός it^f vg^{ms} Cyril^{2/5} // εἷς ἐστὶν θεός 945 1241 1739 2298 // εἷς θεός ἐστὶν B 1292 1505 1611 1852 2138 // ὁ θεός εἷς ἐστὶν 322 323 436 1067 1409 Byz [K^c (K* omit εἷς) L] Lect (l 592 omit εἷς) vg^{ms} slav Didymus^{duh} Cyril^{1/5}; Salvian^{1/2} Caesarius^{3/4} // ἐστὶν θεός Ψ Ps-Athanasius

^f **11** P: NA Seg NIV ^g **13** SP: WH // P: TR AD NA M RSV NRSV ^h **17** NO P: TR WH AD M Seg TOB ⁱ **18** Question: WH^{ms} (NJB) // ^k Question: NJB // End quotation: TR? WH? AD? NA? M? RSV TEV Seg? FC NIV VP Lu? NJB? REB NRSV // P: NIV ^l **19** Question: WH M TEV FC Lu TOB // ^m End quotation from v. 18: TOB // P: NA M Seg NIV

10 πταίση ... ἐνί Mt 5.19 **11** Μὴ μοιχεύσης Ex 20.14; Dt 5.18 (Mt 5.27; 19.18; Mk 10.19; Lk 18.20; Ro 13.9) Μὴ φονεύσης Ex 20.13; Dt 5.17 (Mt 5.21; Mk 10.19; Lk 18.20; Ro 13.9) **12** νόμου ἐλευθερίας Ro 8.2; Ga 6.2; Jas 1.25; 1 Pe 2.16 **13** ἡ ... ἔλεος Mt 5.7; 18.32-35 **14** τί ... ἔχη Mt 7.21 **17** Jas 2.20, 26 **19** τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν Mt 8.29; Mk 1.24; 5.7; Lk 4.34

ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων ἀργή³ ἔστιν; **21** Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη ἀνεύγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; **22** βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη.^α **23** καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα, Ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραάμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη.^ο **24** ὁρᾶτε ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον.^ρ **25** ὁμοίως δὲ καὶ Παᾶβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους⁴ καὶ ἑτέρα ὁδῶ ἐκβαλοῦσα;^α **26** ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἔστιν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς ἔργων νεκρά ἔστιν.^ρ

The Tongue

3 Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μείζον κρίμα λημψόμεθα. **2** πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες.^α εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα.^β **3** εἰ δὲ¹ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν εἰς τὸ

³ **20** {B} ἀργή B C* 322 323 945 1175 1243 1739 it^{ar.} s vg^{ww.} st cop^{sa} Augustine // νεκρά (see 2.26) N A C² Ψ 33 81 436 1067 1241 1292 1409 1505 1611 1735 1852 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect vg^{cl} syr^{h.} cop^{bo} eth slav Ps-Athanasius Didymus^{dub} Cyril; Faustus Salvan Cassiodorus // κενή Φ⁷⁴ it^{ff}

⁴ **25** {A} ἀγγέλους Φ^{54vid.} 74 N A B Ψ 33^{vid} 81 322 323 436 1067 1175 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1852 2138 2344 Byz [K^{int} P] / 147 / 590 / 591 / 603 / 680 / 883 / 1159 / 1178 it^{ar.} s¹ vg syr^h // ἀγγέλους τοῦ Ἰσραήλ 61 // κατασκόπους C K^v L 945 1241 1739 2298 2464 Lect (I 1154 ἀγγέλους τοὺς κατασκόπους) it^{ff} syr^{p.} (h^{mg}) cop^{sa.} bo. ac arm eth geo slav

¹ **3** {C} εἰ δέ B² L Ψ (N² A B* K without accents, itacism for ἴδε?) 33 436 1067 1243 1409 1505 1611 1735 1852 2344 2464 / 590 / 592 / 680 / 883 / 884 / 1154 it^{ar.} ff. s. (1) vg cop^{bo} geo John-Damascus // ἴδε (C P without accent, itacism for εἰ δέ?) 81 322

^α 22 Question: TR *23 P: VP NJB #24 P: TEV FC NIV #25 P: TEV '26 P: WH AD M

^β 3.2 P: NJB # 3 P: NIV

πέιθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. **4** ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ ἀνέμων σκληρῶν ἐλαυνόμενα, μέταγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὅπου ἡ ὀρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούλεται, **5** οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶν καὶ μεγάλη αὐχεῖ.^c

Ἴδοὺ ἠλίκον πῦρ ἠλίκτην ὕλην ἀνάπτει.^d **6** καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ· ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὄλον τὸ σῶμα καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης.^e **7** πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἐρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, **8** τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δαμάσαι δύναται ἀνθρώπων, ἀκατάστατον² κακόν, μεστή ἰοῦ θανατηφόρου.^f **9** ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν κύριον³ καὶ πατέρα καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας, **10** ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρῆ, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. **11** μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρῦει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; **12** μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα; οὔτε ἀλυκὸν⁴ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.^g

323 945 1175 1241 1292 1739 2138 2298 Byz Lect (l 1441 εἶδε) cop^{sa} arm (slav^{ms}) Ps-Ambrose // εἰ δε γαρ (without accents = ἴδε γάρ) N* syr^p // ἰδοὺ 1877

² **8** {B} ἀκατάστατον N A B K P 1175 1243 1735 1739* 2298 it^{ar}.ff.¹ vg syr^p cop^{sa}.bo Jerome^{1/2} // ἀκατάσχετον C Ψ 81 322 323 436 945 (1067) 1241 1292 1409 1505 1611 1739^c 1852 2138 2344 2464 Byz [L] Lect syr^h eth geo slav Epiphanius Cyril Flavian-Constantinople John-Damascus; Jerome^{1/2} Speculum Cassiodorus

³ **9** {A} κύριον Ɔ²⁰ N A B C P Ψ 33 81 945 1175 1241 1735 1739 1852 it^{ar}.ff.¹ vgst syr^p cop^{bopt} arm Cyril // θεόν 322 323 436 1067 1243 1292 1409 1505 1611 2138 2298 2344 2464 Byz [K L] Lect it^c vg^{cl}.ww syr^h cop^{sa}.bopt.ac geo slav Epiphanius John-Damascus; Jerome Augustine

⁴ **12** {B} οὔτε ἀλυκὸν A B C* 1175 1243 1852 cop^{sa} arm // οὕτως οὐδὲ ἀλυκὸν N (C² Ψ οὔτε) (33) 81 322 323 (1241 καὶ for ουδέ) (1735 οὔτε ἀλυκὸν καὶ) 1739 2344 it^{ar}.ff.¹ vg syr^p cop^{bo} geo Cyril // οὔτως οὐδεμία πηγὴ ἀλυκὸν καὶ 436 945 (1067 πᾶσα

^c NO P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV VP Lu NJB TOB // ^d P: RSV *6 P: M NIV /8 P: NIV *12 NO P: TOB // SP: WH // P: TR AD NA M RSV NRSV

⁶ ἡ σπιλοῦσα ... γενέσεως Mt 12.36-37; 15.11, 18, 19 ⁸ μεστή ἰοῦ θανατηφόρου Ps 140.3; Ro 3.13 ⁹ τοὺς ἀνθρώπους ... γεγονότας Gn 1.26, 27; 1 Cor 11.7

The Wisdom from Above

13 Τίς σοφός και ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δεῖξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραύτητι σοφίας.^b
14 εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε και ἐριθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε και ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. **15** οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη ἀλλὰ ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης. **16** ὅπου γὰρ ζῆλος και ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία και πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.¹
17 ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρημική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστή ἐλέους και καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος, ἀνυπόκριτος. **18** καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιούσιν εἰρήνην.^k

Friendship with the World

4 Πόθεν πόλεμοι και πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; **2** ἐπιθυμεῖτε και οὐκ ἔχετε, φονεύετε^a και ζηλοῦτε και οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν, μάχεσθε και πολεμεῖτε, οὐκ ἔχετε διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς, **3** αἰτεῖτε και οὐ λαμβάνετε διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.^b **4** μοιχαλίδες¹, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὅς ἐάν οὖν βουληθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. **5** ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφή λέγει, Πρὸς

for πηγῇ) 1292 1409 1611 2298 Byz [K L] Lect syr^h with* slav // οὕτως οὔτε μία πηγῇ ἀλυκὸν και P 1505 2138 (2464 omit μία)

¹ 4 {A} μοιχαλίδες P¹⁰⁰ N* A B 33 81 1175* 1241 1739 1852 it^m. ff. s. 1 vg syr^p cop^{sa, bo} geo Augustine // μοιχοὶ και μοιχαλίδες N² Ψ (322) 323 436 945 1067 1175^c 1243 1292 1409 1505 1611 1735 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect syr^h slav

^b 13 S: TOB ¹ 16 P: NIV ^k 18 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^a 4.2 C: RSV TEV FC NJB REB NRSV // as text: RSV^m NRSV^m ^b 3 P: Seg NIV Lu NJB

15 ἡ ... κατερχομένη Jas 1.5, 17 **18** καρπὸς ... σπείρεται Is 32.17; He 12.11 τοῖς ποιούσιν εἰρήνην Mt 5.9

4.1 Ro 7.23; 1 Pe 2.11 **4** ἡ ... καθίσταται Ro 8.7; 1 Jn 2.15 **5** Πρὸς ... ἡμῖν Ex 20.5

φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατώκισεν² ἐν ἡμῖν,
6 μείζονα δὲ δίδωσιν χάριν; διὸ λέγει,

**Ὁ θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται,
ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν.^c**

7 ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε δὲ τῷ διαβόλῳ
καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν, 8 ἐγγίσατε τῷ θεῷ καὶ ἐγγιεῖ
ὑμῖν. καθάρισατε χεῖρας, ἁμαρτωλοί, καὶ ἀγνίσατε
καρδίας, δίψυχοι. 9 τάλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ
κλαύσατε. ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μετατραπήτω καὶ
ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. 10 ταπεινώθητε ἐνώπιον κυρίου
καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.^d

Judging a Brother

11 Μὴ καταλαεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν
ἀδελφοῦ ἢ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καταλαλεῖ νόμου
καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητῆς
νόμου ἀλλὰ κριτῆς.^e **12** εἷς ἐστὶν [ὁ]³ νομοθέτης καὶ
κριτῆς ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ
ὁ κρίνων τὸν πλησίον;^f

Warning against Boasting

13 Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, Σήμερον ἢ αὔριον πορευσό-
μεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν καὶ ποιήσομεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν
καὶ ἐμπορευσόμεθα καὶ κερδήσομεν· **14** οἵτινες οὐκ

² 5 {B} κατώκισεν $\Phi^{74} \text{N B } \Psi$ 1241 1739 slav // κατώκησεν 33 322 323 436 945
1067 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1852 2138 2298 2344 Byz [K L P] *Lect* it^{ae, ff.}
i, s, ¹ vg syr^{(p), h} arm eth geo Nilus // κατώκεισεν A 81 1175 2464 / 680

³ 12 {C} ὁ $\text{N A } \Psi$ 33 81 322 323 436 945 1067 1241^{cvid} 1292 1409 1505 1611 1735
1739 2138 2298 2344 2464 Byz [K L] *Lect* cop^{sa, bo, ac} eth Didymus^{dub} Cyril^{7/8} John-
Damascus // omit $\Phi^{74, 100vid}$ B P 1175 1241^{*vid} 1243 1852 arm geo Cyril^{1/8}

^c 6 P: TEV Seg NIV ^d 10 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg NIV Lu NJB REB NRSV
^e 11 P: NJB ^f 12 P: AD M

6 Ὁ ... χάριν Pr 3.34 LXX (Mt 23.12; 1 Pe 5.5) 7 ἀντίστητε ... διαβόλῳ Eph 6.12; 1 Pe 5.8-9
8 ἐγγίσατε . ὑμῖν Zch 1.3; Mal 3.7 καθάρισατε χεῖρας, ἁμαρτωλοί Is 1.16 10 Job 5.11; 1 Pe 5.6
12 σὺ ... πλησίον Ro 2.1; 14.4 13-14 Ἄγε ... ὑμῶν Pr 27.1; Lk 12.18-20

ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον⁴ ποία⁵ ἡ ζωὴ ὑμῶν· ἀτμίς γάρ ἐστε ἢ⁶ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα καὶ ἀφανιζομένη. **15** ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, Ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ⁸ καὶ ζήσομεν καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. **16** νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρὰ ἐστίν.^h **17** εἰδότε ὄν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιῶντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστίν.ⁱ

Warning to the Rich

5 Ἄγε νῦν οἱ πλοῦσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς τάλαιπωρίαῖς ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. **2** ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν, **3** ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν^a ὡς πῦρ.^b ἔθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. **4** ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος¹ ἀφ' ὑμῶν κράζει, καὶ αἱ βοαὶ

⁴ **14** {B} τὸ τῆς αὔριον **8** Ψ 322 323 436 1067 1409 1735 2464 Byz [K L] *Lect* it^{tr}.ff vg (eth) Jerome // τὰ τῆς αὔριον A P 33 81 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1739 1852 2138 2298 2344 syr^b // τῆς αὔριον B it

⁵ **14** {B} ποία⁸* B 1505 1611 1852 2138 it¹ syr^h cop^{bo}ms^s arm // ποία γάρ Φ ⁷⁴.100 **8**² A Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1735 1739 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{tr}.s vg syr^p cop^{sa,bo} slav Jerome Augustine // ποία δέ it^{ff} eth geo

⁶ **14** {C} ἀτμίς γάρ ἐστε ἢ 81 1243 1292 1852 syr^b // ἀτμίς γάρ ἐστε B 322 323 945 1175 1739 2298 // ἀτμίς γάρ ἔσται ἢ (A omit γάρ) Ψ 436 1067 1505 1611 2138 2464 Byz^{pt} [K (P omit ἦ)] *Lect* (I 680* I 884 omit ἦ) (it¹) // ἀτμίς γάρ ἐστίν ἢ (33 1735 2344 omit γάρ) 1409 Byz^{pt} [L] I 592 (I 596 omit ἦ) I 883 I 921 I 1159 I 1441 it^(ar).ff.(s) (vg) (cop^{sa,bo}) slav John-Damascus; (Augustine) // ἦ **8**

¹ **4** {A} ἀπεστερημένος A B² Ψ (33 81) 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 2138 2298 2344 2464 Byz [(K L) P] *Lect* it^{tr}.ff.^s vg arm (eth) geo slav^{ms} Didymus Cyril John-Damascus // ἀφυστερημένος **8** B*

⁸ **15** C: TR WH AD M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV ^h **16** P: TEV ⁱ **17** SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NJB REB NRSV

^a **5.3** C: WH AD RSV^{me} NJB NRSV^{me} // as text: WH^{me} // ^b NO C: WH AD RSV^{me} NJB NRSV^{me} // as text: WH^{me}

15 Ἐὰν ... ἐκεῖνο Ac 18.21 **17** Lk 12.47

5.1 Lk 6.24 **2** Mt 6.19 **3** φάγεται ... πῦρ Ps 21.9; Jdth 16.17 **4** ὁ μισθὸς ... κράζει Lv 19.13; Dt 24.14-15; Mal 3.5 αἱ βοαὶ ... εἰσεληλύθασιν Gn 4.10; Ps 18.6; Is 5.9

τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου Σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. **5** ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς, **6** κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.^ε

Patience and Prayer

7 Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. Ἴδου ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ ἕως λάβη² πρόιμον καὶ ὄψιμον. **8** μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικεν.^δ **9** μὴ στεναζέετε, ἀδελφοί, κατ' ἀλλήλων ἵνα μὴ κριθῆτε· Ἴδου ὁ κριτῆς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν.^ε **10** ὑπόδειγμα λάβετε, ἀδελφοί, τῆς κακοπαθίας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας οἱ ἐλάλησαν ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου. **11** Ἴδου μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰωβ ἠκούσατε καὶ τὸ τέλος κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺσπλαγχνός ἐστὶν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.^φ

12 Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινα ὄρκον· ἦτω δέ ὑμῶν τὸ Ναὶ ναὶ καὶ τὸ Οὐ οὐ, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε.^ε

13 Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσευχέσθω· εὐθυμεῖ τις, ψαλλέτω· **14** ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ'

² 7 [B] λάβη P⁷⁴ B 048 945 1241 1739 2298 it^{tr.}s vg cop^{sa} arm geo // λάβη ὑετόν A Ψ 33 81 322 323 (436 1067 1409 ὑετόν λάβη) 1243 1292 1505 1611 1735 1852 2138 2344 2464 Byz [K L P] Lect vg^{mss} syr^{p.} h geo^{mss} slav // λάβη καρπόν^ε2 (S* καρπὸν τόν) 1175 it^{ff} syr^{hmg} (cop^{bo}) Faustus Cassiodorus

^ε 6 Question: WH TEV^{ms} FC^{ms} // P: TR AD M RSV NRSV ^δ8 P: TEV Seg FC VP ^ε9 P: NIV // 11 NO P: TR FC // SP: WH // S: TOB REB ^ε12 NO P: TR AD // SP: WH // S: NIV Lu TOB

5 ἡμέρα σφαγῆς Jr 12.3; 25.34 7 πρόιμον καὶ ὄψιμον Dt 11.14; Jr 5.24; Jl 2.23 8 ἡ παρουσία ... ἤγγικεν Ro 13.11-12; He 10.25; 1 Pe 4.7 9 ὁ κριτῆς ... ἔστηκεν Mt 24.33 11 μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας Dn 12.12 πολὺσπλαγχνός ... οἰκτίρμων Ex 34.6; Ps 103.8; 111.4 12 Mt 5.34-37

αὐτὸν ἀλείψαντες [αὐτὸν] ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου³. **15** καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἄν ἁμαρτίας ἢ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.^h **16** ἐξομολογεῖσθε οὖν ἀλλήλοις τὰς ἁμαρτίας καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων ὅπως ἰαθῆτε.ⁱ πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.^k **17** Ἥλιος ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθῆς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ. **18** καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ἕτερον ἔδωκεν καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησεν τὸν καρπὸν αὐτῆς.^l

19 Ἀδελφοί μου, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, **20** γινωσκέτω ὅτι⁴ ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου⁵ καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

³ **14** {A} τοῦ κυρίου Ɀ 33 322 323 436 945 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* (it^{ar}, ff, s.1 vg syr^p, h slav Origen^{lat} Hesychius: *or omit* τοῦ) geo (eth) Chrysostom Cyril John-Damascus^{1/2} // κυρίου A Ψ 81 1067 1751 1921 arm John-Damascus^{1/2} // τοῦ κυρίου Ἰησοῦ 1 1356 // Ἰησοῦ Χριστοῦ 6 // *omit* B

⁴ **20** {B} γινωσκέτω ὅτι Ɀ A 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1611 1735 1739 1846 1852 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}, l, s.1 vg syr^p cop^{bo}miss arm eth (geo) slav Didymus^{dub} // γινώσκετε ὅτι B 1505 2138 syr^h // ὅτι Ψ Origen^{lat} // *omit* Ϝ⁷⁴ it^{ff} cop^{sa}

⁵ **20** {C} αὐτοῦ ἐκ θανάτου Ɀ A P 048^{vid} 33 436 1067 1409 1735 1739 2298 2344 2464 it^{ar}, s.1 vg syr^p, h cop^{bo} arm (eth) Didymus^{dub} Cyril // ἐκ θανάτου αὐτοῦ Ϝ⁷⁴ B 1292 1611 2138 it^{ff} // ἐκ θανάτου Ψ 81 322 323 945 1175 1241 1243 1505 1846 1852 Byz [K L] *Lect* cop^{sa} Origen^{lat} John-Damascus // αὐτοῦ Ambrosiaster

^h 15 P: Seg ⁱ 16 SP: NA ^l 4 P: NIV ^l 18 NO P: WH // S: Lu TOB

14 ἀλείψαντες ... ἐλαίῳ Mk 6.13 **15** ἡ εὐχὴ ... κάμνοντα Mk 16.18 **17** 1 Kgs 17.1: Lk 4.25
18 1 Kgs 18.42-45 **20** καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν Pr 10.12: 1 Pe 4.8

ΠΕΤΡΟΥ Α

Salutation

1 Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, **2** κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἀγιασμῷ πνεύματος εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ,^a χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.^b

A Living Hope

3^c Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, **4** εἰς κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς **5** τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν ἐτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ.^d **6** ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι εἰ δέον [ἐστίν] λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, **7** ἵνα τὸ δοκίμιον¹ ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσοῦ τοῦ ἀπολλυμένου διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὔρεθῆ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ.^e **8** ὃν οὐκ ἰδόντες² ἀγα-

¹ 7 {A} δοκίμιον⁷⁴ N A B C Ψ 048 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 2344 2464 Byz [K L P] Lect syr^{g,h} arm eth geo slav Clement Origen Ammonas // δόκιμον⁷² 1852 2138

² 8 {A} ἰδόντες⁷² N B C 322 323 945 1175 1739 1852 2298 it^{m,s} vg syr^{g,h} cop^{sa} arm eth slav Irenaeus^{lat} Cyril // εἰδότες A Ψ 33 81 436 1067 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 2138 2344 2464 Byz [K L P] Lect cop^{bo} geo Clement; Augustine

^a 2 P: RSV TEV FC NIV Lu TOB REB NRSV // ^b P: TR WH AD NA M NRSV ^c 3-9 Poetic Structure: TOB ^d 5 SP: NA // P: TEV Seg FC VP REB // S: NJB ^e 7 SP: NA // P: VP REB

1 παρεπιδήμοις ... Βιθυνίας Jas 1.1 **2** πρόγνωσιν θεοῦ Ro 8.29 ἀγιασμῷ πνεύματος 2Th 2.13 ῥαντισμὸν αἵματος He 12.24 **3** Εὐλογητὸς ... Χριστοῦ 2Cor 1.3 **5** τοὺς ... φρουρουμένους Jn 10.28; 17.11 **6** λυπηθέντες ... πειρασμοῖς Jas 1.2 **7** δοκίμιον ... πίστεως Job 23.10; Ps 66.10; Pr 17.3; Jas 1.3 διὰ ... δοκιμαζομένου Is 48.10; Zch 13.9; Mal 3.3; 1 Cor 3.13 **8** ὃν οὐκ ... πιστεύοντες Jn 20.29; 2 Cor 5.7

πάτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὀρώντες πιστεύοντες δὲ ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκκλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ **9** κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως [ὑμῶν]³ σωτηρίαν ψυχῶν!

10 Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηραύνησαν προφήται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, **11** ἐραυνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ προμαρτυρούμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας.⁸ **12** οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς [ἐν] πνεύματι⁴ ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύβαι.^h

A Call to Holy Living

13 Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν νήφοντεςⁱ τελείως^k ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ.^l **14** ὡς τέκνα ὑπακοῆς μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις **15** ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, **16** διότι γέγραπται [ὅτι] **Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός [εἶμι].^m**

³ **9** {C} ὑμῶν N A C Ψ 048 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect it^{tr-9-5} vg syr^{ph} h cop^{bo} arm eth geo slav Clement^{lat} // ἡμῶν 1505 / 751 cop^{bo}ms Origen^{lat} // omit B cop^{sa} Clement^{tr} Athanasius Didymus Cyril; Jerome Augustine

⁴ **12** {C} ἐν πνεύματι N C 81 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1739 1881 2138 2298 Byz [K L P] Lect it^s eth geo Augustine Varimadum // πνεύματι Φ⁷² A B Ψ 33 436 1067 1409 1735 1852 2344 2464 it^{tr-9} vg Didymus Didymus^{dub} Cyril; Hilary Niceta

ⁱ **9** NO P: TR WH AD NA // S: NJB TOB ⁸ **11** SP: NA ^h **12** NO P: TR // P: WH AD NA M RSV REB NRSV ^l **13** C: TR AD M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV // ^k C: WH REB // ⁱ P: TR ^m **16** NO P: TR WH AD NA M RSV Lu NJB

9 Ro 6.22 **10** Mt 13.17; Lk 10.24 **11** προμαρτυρούμενον ... παθήματα Ps 22; Is 53; Lk 24.26 **12** οἷς ... διηκόνουν En 1.2 εἰς ... παρακύβαι Eph 3.10 **13** ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας Lk 12.35; Eph 6.14 **14** μὴ ... ἐπιθυμίας Ro 12.2; Eph 2.3; 4.17-18 **16** Ἄγιοι ... εἶμι Lv 11.44, 45; 19.2; 20.7

17 Καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήμπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε, 18^h εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου 19 ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ, 20 προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς 21 τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν.^o

22 Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας⁵ εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ [καθαρᾶς] καρδίας⁶ ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενωῶς 23 ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σποράς φθαρτῆς ἀλλὰ ἀφθάρτου διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος. 24 διότι

πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος

καὶ πᾶσα δόξα αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρτου·

ἐξηράνθη ὁ χόρτος

καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν·

25 τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα.^p

τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.^q

⁵ 22 {A} ἀληθείας Φ^{72} \aleph A B C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1241 1243 1409 1739 1852 1881 2344 2464 vg^{mss} syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo Didymus; Jerome // ἀληθείας διὰ πνεύματος 1175 1292 1505 1611 1735 2138 2298 Byz [K L P] Lect (l 592 πνεύματος ἁγίου; l 884 τοῦ πνεύματος) slav // πίστεως διὰ πνεύματος vg^{mss} Priscillian^{2/5, (3/5)} Speculum Gildas // caritatis it^{tr} vg

⁶ 22 {C} ἐκ καθαρᾶς καρδίας Φ^{72} \aleph^* C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect vg^{mss} syr^{p, h} cop^{sa, bo} (arm) slav // ἐκ καρδίας ἀληθινῆς \aleph^2 vg^{mss} Priscillian Gildas // ἐκ καρδίας A B 1852 it^{tr} vg geo Varimadum

^o 18-21 Traditional material: NA ^o 21 NO P: TR AD M // SP: WH // S: NJB ^p 25 P: Seg // ^q NO P: TR // P: WH AD NA M RSV Seg NIV VP NJB TOB REB NRSV

17 εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε Ps 89.26; Is 64.8; Jr 3.19; Mt 6.9; Lk 11.2; Wsd 14.3; Sir 23.4 τὸν ἀπροσωπολήμπτως κρίνοντα 2 Chr 19.7; Ac 10.34; Ro 2.11; Ga 2.6; Eph 6.9; Col 3.25 κατὰ ... ἔργον Ps 28.4; 62.12; Pr 24.12; Is 59.18; Jr 17.10; Ro 2.6; 1 Cor 3.8; 2 Cor 11.15; 2 Tm 4.14; Re 2.23; 18.6; 20.13, 14; 22.12 19 Ac 20.28; He 9.12; 1 Pe 1.2 20 προεγνωσμένου ... κόσμου Ac 2.23; Eph 1.4 21 τοὺς ... πιστοὺς Jn 14.6; Ro 5.1-2 τοὺς ... νεκρῶν Ro 4.24; 10.9 22 ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενωῶς Jn 13.34; Ro 12.10 23 ἀναγεγεννημένοι ... ἀφθάρτου Jn 1.13 λόγου ζῶντος θεοῦ He 4.12 ζῶντος ... μένοντος Dn 6.26 24-25 Is 40.6-8 (Jas 1.10-11)

The Living Stone and the Holy Nation

2 Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιὰς, **2** ὡς ἄρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε εἰς σωτηρίαν, **3** εἰ¹ ἐγένεσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος.^a **4** πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδοκιμασμένον παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν ἔντιμον, **5** καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομῆσθε οἶκος πνευματικὸς^b εἰς ἱεράτευμα ἅγιον^c ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους [τῷ] θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.^d **6** διότι περιέχει ἐν γραφῇ,

Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον

ἀκρογωνιαῖον ἐκλεκτὸν ἔντιμον

καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ κατασχνθῇ.^e

7 ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν, ἀπιστοῦσιν δὲ λίθος ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας

8 καὶ

λίθος προσκόμματος

καὶ πέτρα σκανδάλου^f

οἱ προσκόπτουσιν τῷ λόγῳ ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.^g

9 Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς

¹ 3 [B] εἰ ϩ⁷² ϩ* A B 1735 it¹ vgst cop^{sa, bo} arm geo Clement; Augustine^{1/2} // εἰπερ ϩ² C Ψ (33) 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1739 1852

^a 3 SP: NA // P: TR RSV TEV FC REB NRSV // S: Seg NIV VP NJB TOB ^b 5 C: RSV (TEV) Seg FC VP Lu REB NRSV // different text: TR AD // ^c C: WH M RSV Seg NIV VP Lu NRSV // different text: TR AD // ^d SP: NA * 6 P: Seg VP / 8 P: Seg TOB // ^e NO P: TR WH AD M Seg Lu // SP: NA

1 Eph 4.22; Jas 1.21 **2** ὡς ... ἐπιποθήσατε 1 Cor 3.2; He 5.12-13 **3** ἐγένεσασθε ... κύριος Ps 34.8 **4** λίθον ... ἀποδοκιμασμένον Ps 118.22; Mt 21.42; Ac 4.11 παρὰ ... ἔντιμον Is 28.16 **5** αὐτοὶ ... πνευματικὸς Eph 2.21-22 ἱεράτευμα ἅγιον Ex 19.6; Is 61.6; 1 Pe 2.9; Re 1.6; 5.10; 20.6 ἀνενέγκαι ... θεῷ Ro 12.1; He 13.15 **6** Ἰδοὺ ... κατασχνθῇ Is 28.16 (Ro 9.33) ἀκρογωνιαῖον Eph 2.20 **7** λίθος ... γωνίας Ps 118.22 (Mt 21.42; Ac 4.11) **8** λίθος ... σκανδάλου Is 8.14 (Ro 9.33) **9** γένος ἐκλεκτόν Is 43.20 LXX (Dt 7.6; 10.15) βασιλεῖον ἱεράτευμα Ex 19.6 (23.22 LXX); Is 61.6; 1 Pe 2.5; Re 1.6; 5.10; 20.6 ἔθνος ἅγιον Ex 19.6 (23.22 LXX) λαὸς εἰς περιποίησιν Is 43.21 LXX; Ex 19.5 (23.22 LXX); Dt 4.20; 7.6; 14.2; Tt 2.14 τὰς ἀρετὰς ἐξαγγελίητε Is 43.21 (42.12)

ἐξαγγείλιτε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς·

10 οἷ ποτε οὐ λαὸς
νῦν δὲ λαὸς θεοῦ,
οἱ οὐκ ἠλεημένοι
νῦν δὲ ἐλεηθέντες.^h

Live as Servants of God

11 Ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς· **12** τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλήν, ἵνα, ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες δοξάσωσιν τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς·!

13 Ὑποτάγητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, **14** εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπόμενοις εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· **15** ὅτι οὕτως ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἀγαθοποιούντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν,^k **16** ὡς ἐλεύθεροι καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν ἀλλ' ὡς θεοῦ δοῦλοι. **17** πάντα τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπάτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμάτε·!

The Example of Christ's Suffering

18 Οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπότηις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν ἀλλὰ

1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* (I 1590 ὅπερ) it^{ar}.¹ vg^{cl}.^{ww} slav Cyril; Augustine¹²

^h **10** P: AD M NIV NRSV ¹² NO P: TR // S: NIV NJB TOB ^k **15** P: VP REB ¹ **17** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg NIV REB NRSV

9 ἐκ ... φῶς Is 9.2; Ac 26.18; Eph 5.8; Col 1.13 **10** Ho 2.23 (1.6, 9; 2.1) **11** παροίκους καὶ παρεπιδήμους Ps 39.12 ἀπέχεσθαι ... ἐπιθυμιῶν Ga 5.24 στρατεύονται ... ψυχῆς Ga 5.17; Jas 4.1 **12** ἐκ ... θεόν Mt 5.16 ἡμέρα ἐπισκοπῆς Is 10.3; Lk 19.44 **13-14** Ro 13.1-7; Tt 3.1 **15** ἀγαθοποιούντας ... ἀγνωσίαν 1 Pe 3.16 **16** μὴ ... ἐλευθερίαν Ga 5.13 **17** πάντα τιμήσατε Ro 12.10 τὸν θεὸν ... τιμάτε Pr 24.21 **18** Οἱ ... δεσπότηις Eph 6.5; Tt 2.9

καὶ τοῖς σκολιοῖς. **19** τοῦτο γὰρ χάρις² εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ³ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. **20** ποῖον γὰρ κλέος εἰ ἀμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῶ.^m **21**ⁿ εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν⁴ ὑπὲρ ὑμῶν ὑμῖν⁵ ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ,

22° ὃς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν

οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ,

23 ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδορεῖ πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. **24** ὃς τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἀμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μῶλωπι ἰάθητε. **25** ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα

² **19** {B} χάρις Φ^{72} \aleph A B 81 1735 Byz [K L P] / 751 it^{w, z} vg cop^{sa, bo} slav // χάρις παρὰ τῷ θεῷ C (Ψ 33 436 1067 1409 2344 omit τῷ) 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1739 1852 1881 2138 2298 it^{ar} vg^{ms} syr^{p, h} with * arm geo Speculum // χάρις θεοῦ 623 eth Cassiodorus // χάρις θεῷ 2464

³ **19** {B} θεοῦ \aleph A^c B 436 1067 1409 1735 2464 Byz [K L P] it^{ar, w, z} vg cop^{sa, bo} slav Speculum // ἀγαθὴν C Ψ 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1739 1852 1881 2138 2298 syr^{p, h} arm geo // ἀγαθὴν θεοῦ Φ^{72} 81 // θεοῦ ἀγαθὴν A* 33 2344 // omit / 751 vg^{ms}

⁴ **21** {A} ἔπαθεν Φ^{72} A B C 33 81 322 323 436 945 1175 1241 1243 1409 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 Byz [K L P] / 751 / 1159 (Lect ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθεν, see footnote 5) it^{ar, q, t, w, z} vg syr^h cop^{sa, bo} eth geo Eusebius-Emesa Chrysostom; Tertullian Cyprian Jerome Augustine Quodvultdeus Varimadum // ἀπέθανεν (see 3.18) Φ^{81} \aleph Ψ 1067 1292 2464 (I 596 / 1441 ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν, see footnote 5) syr^p arm slav Cyril; Ambrosiaster Ambrose Julian-Eclanum Fulgentius

⁵ **21** {A} ὑμῶν ὑμῖν Φ^{72} \aleph A B C Ψ 81 945 1175 1241 1292nd 1611 1735 1739 1852 2138 it^{ar, w, z} (it^l ὑμῶν, ἡμῖν) vg^{ww, st} syr^h cop^{sa, mss} arm eth geo Cyril^{1/3}; Cyprian Ambrose Augustine^{2/20} Quodvultdeus^{3/4} // ἡμῶν, ὑμῖν 33 322 323 436 1067 1409 1881 2298 2464 Byz [K L P] / 751 / 1159 (Lect ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθεν/ἀπέθανεν, ὑμῖν, see footnote 4) vg^{cl} cop^{sa, mss} slav Cyril^{1/3}; Tertullian Jerome Augustine^{1/20} Quodvultdeus^{1/4} // ἡμῶν, ἡμῖν 1243 1505 2344 (I 921 ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθεν, ἡμῖν) it^l syr^p cop^{bo} Cyril^{1/3}; Augustine^{17/20} Varimadum

^m **20** P: NJB ⁿ **21-25** Traditional material: NA ^o **22-25** Traditional material: TOB

20 εἰ ἀγαθοποιούνητε ... θεῷ 1 Pe 3.14, 17; 4.14 **21** Χριστὸς ... ὑπογραμμὸν Jn 13.15 ἐπακολουθήσητε ... αὐτοῦ Mt 16.24 **22** Is 53.9; Jn 8.46; 2 Cor 5.21; 1 Jn 3.5 **23** Is 53.7; 1 Pe 3.9 **24** ὃς ... ἀνήνεγκεν Is 53.4, 12; He 9.28 ταῖς ... ζήσωμεν Ro 6.2, 11 οὗ ... ἰάθητε Is 53.5 **25** ἦτε ... πλανώμενοι Is 53.6; Eze 34.5-6; Mt 9.36

πλανώμενοι⁶, ἀλλὰ ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.^p

Wives and Husbands

3 Ὁμοίως [αἱ]¹ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίους ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσιν τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, **2** ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἀγνήν ἀναστροφήν ὑμῶν. **3** ὣν ἔστω οὐχ ὁ ἕξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος **4** ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέως καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὃ ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελής. **5** οὕτως γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς θεὸν ἐκόσμου ἐαυτὰς ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίους ἀνδράσιν, **6** ὡς Σάρρα ὑπήκουσεν τῷ Ἀβραάμ κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.^a

7 Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνώσιν ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ συγκληρονόμοις² χάριτος ζωῆς³ εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.^b

⁶ **25** {B} πλανώμενοι **8** A B 1175 1292 1505 1735 2464 it^{ar, l, z} vg syr^{p, h} eth Ps-Dionysius // πλανώμενα **72** C **Ψ** 33 81 322 323 436 945 1067 1241 1409 1611 1739 1852 1881 2138 2298 2344 Byz [K L P] *Lect* geo slav Augustine

¹ **1** {C} αἱ **72** **82** C **Ψ** 33 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* cop^{sa, bo^{ms}} eth // καὶ 1505 it^{ar} vg^{cl, ww} syr^{p, h} arm slav // omit **781** **8*** A B 81 geo

² **7** {B} συγκληρονόμοις **72, 81** **82** (**8*** συγκληρονόμους) B 33 322 323 1175 1241 1243 1739 1852 1881 2298 2344 2464 / 596 it^{ar, l, z} vg arm eth geo Augustine // συγκληρονόμοι A C **Ψ** 81 436 945 1067 1292 1409 1505 1611 1735 2138 Byz [K L P] *Lect* syr^h slav Jerome

³ **7** {A} χάριτος ζωῆς **781vid** B C* **Ψ** 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1409 1735 1739 1852 1881 2298 2344 Byz [L P] / 592 / 884 / 1154 / 1159 / 1364 / 1441

^p **25** SP: WH // P: AD NA M RSV REB NRSV

^a **3.6** NO P: TR AD M // SP: WH ^b **7** NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV REB NRSV

Suffering for Righteousness' Sake

8 Τὸ δὲ τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλά-
δελφοι, εὐσπλαγχνοὶ, ταπεινόφρονες⁴, 9 μὴ ἀποδιδόντες
κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τούναντίον
δὲ εὐλογοῦντες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε ἵνα εὐλογίαν
κληρονομήσητε.^c

- 10 ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν
καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς
παυσάτω τὴν γλώσσαν ἀπὸ κακοῦ
καὶ χεῖλη τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον,
11 ἐκκλινάτω δὲ ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιησάτω ἀγαθόν,
ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν·
12 ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους
καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν,
πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.^d

13 Καὶ τίς ὁ κακῶσων ὑμᾶς ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ ζηλωταὶ
γένησθε; 14 ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην,
μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε μηδὲ
ταραχθῆτε⁵, 15 κύριον δὲ τὸν Χριστὸν⁶ ἀγιάσατε ἐν ταῖς

^{1AD} it^{ar, l, z} vg (it^l vg^{mss} eth Speculum καὶ ζωῆς) cop^{sa} arm geo Ambrose // χάριτος
ζώσης K Lect // χάριτος ζωῆς αἰωνίου Φ ⁷² (syr^p) // ποικίλης χάριτος ζωῆς \aleph A
(C² Jerome omit ζωῆς) 1292 1505 1611 2138 2464 / 596 syr^h cop^{bo} slav

⁴ 8 {A} ταπεινόφρονες Φ ⁷² \aleph A B C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241
1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 / 596 it^{ar, l,}
t, w, z vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} (arm) (eth) geo slav Clement; Pelagius Speculum // φιλόφρονες
Byz [K P] Lect // φιλόφρονες ταπεινόφρονες L / 1590^c

⁵ 14 {A} μηδὲ ταραχθῆτε \aleph A C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243
1409 1735 1739 1881 2298 2344 2464 Byz [K P] Lect it^{ar, l, w, z} vg cop^{sa, bo} arm eth geo
slav Clement // καὶ οὐ μὴ ταραχθῆτε 1292 1505 1611 1852 2138 // omit Φ ⁷² B L
/ 1364 Jerome

⁶ 15 {A} τὸν Χριστὸν Φ ⁷² \aleph A B C Ψ 33 945 1175 1243 1611 1739 1852 1881
2138 2464 it^{ar, l, w, z} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm (geo) Clement; (Jerome) // τὸν θεόν 81 322
323 436 1067 1241 1292 1409 1505 1735 2298 2344 Byz [K L P] Lect (I 593 τὸν θεὸν
αὐτόν; / 1441 τὸν θεὸν ἡμῶν) slav Didymus

^c 9 P; TOB ^d 12 NO P; TR AD REB // S: NJB TOB

9 μὴ ... εὐλογοῦντες Mt 5.44; 1 Th 5.15; 1 Pe 2.23 10-12 Ps 34.12-16 14 εἰ ... μακάριοι Mt 5.10;
1 Pe 2.20; 4.14 14-15 τὸν δὲ ... ὑμῶν Is 8.12-13

καρδίαις ὑμῶν,^ε ἔτοιμοι αἰεὶ πρὸς ἀπολογίαὶν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, **16** ἀλλὰ μετὰ πραύτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλεῖσθε⁷ καταισχυθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφῇ.^ι **17** κρείττον γὰρ ἀγαθοποιῶντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν ἢ κακοποιῶντας.⁸ **18**^h ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθεν⁸, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ὑμᾶς⁹ προσαγάγῃ τῷ θεῷ θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ ζῶποιοιθεὶς δὲ πνεύματι. **19** ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν πορευθεὶς ἐκήρυξεν, **20** ἀπειθήσασιν ποτε ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ εἰς ἣν ὀλίγοι, τοῦτ' ἔστιν ὀκτὼ ψυχαί, διεσώθησαν δι' ὕδατος. **21** ὁ¹⁰ καὶ ὑμᾶς

⁷ **16** {A} καταλαλεῖσθε Φ^{72} B Ψ 1175 1241 1505 1611 1739 1852 1881 2138 2298 cop^{sa} Clement // καταλαλοῦσιν ὑμῶν vg arm geo Speculum // καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν (see 2.12) \aleph A C P 33 81 945 / 680 / 1159 it^{ar. w. z} vg^{mss} syr^{p. (h with *)} cop^{bo} eth slav Bede // καταλαλῶσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν (see 2.12) 322 323 436 1067 1243 1292 1409 1735 2344 2464 Byz [K L] Lect

⁸ **18** {B} περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθεν B Byz [K P] Lect (I 593 / 883 ὑπὲρ for περὶ) (geo) Augustine^{1/6} // περὶ ἁμαρτιῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἀπέθανεν (see 2.12) Φ^{72} A (Ψ περὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν) 1241 1292 (1505 ὑπὲρ for περὶ) 1611 1735 arm // περὶ ἁμαρτιῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν \aleph^2 (\aleph^* τῶν ἁμαρτιῶν) C^{2vid} 33 322 323 436 945 1067 1175 1243 1409 1739 1852 1881 2138 2298 2344 / 596 syr^h cop^{bo} Didymus^{dub1/2} (Cyril^{1/4}) // περὶ ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀπέθανεν C^{*vid} it^{ar. z} vg^{cl} (vg^{ww. st} omit ἡμῶν) syr^p cop^{sa} Clement^{lat} (Didymus^{dub1/2} Cyril^{3/4}; Cyprian omit ἡμῶν) Augustine^{5/6} // περὶ ἁμαρτιῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἔπαθεν L 81 2464 slav^{ms}

⁹ **18** {C} ὑμᾶς Φ^{72} B Ψ 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1852 2138 Byz [P] / 590 / 591 / 593 / 921 / 1154 / 1178 it^z vg^{mss} syr^{p. h} arm Augustine^{1/2} // ἡμᾶς \aleph^2 A C K L 33 81 322 323 436 945 1067 1409 1735 1739 1881 2298 2344 2464 Lect it^{ar. t} vg syr^{hmg} cop^{sa. bo} eth geo slav Clement^{lat} Peter-Alexandria^{vid} Didymus^{dub} Cyril; Cyprian Jerome Augustine^{1/2} // omit \aleph^*

¹⁰ **21** {A} ὁ¹⁰ \aleph^2 A B C Ψ 33 81 322 323 945 1241 1243 1292 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar. z} vg arm geo slav Origen^{lat1/2} Didymus^{dub} Cyril^{1/2}; Cyprian Jerome Augustine^{2/9} Varimadum // ὡς (1175) cop^{bo} Origen^{lat1/2} (Cyril^{1/2}); Augustine^{7/9} Cassiodorus // omit Φ^{72} \aleph^* 436 1067 1409 cop^{sa} eth

^ε 15 P; TR / 16 P; VP # 17 P; Seg REB // S: Lu NJB TOB ^h 18-19 Traditional material: NA

ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις
 ῥύπου ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν,
 δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, **22** ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ
 [τοῦ] θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν ὑποταγέντων αὐτῷ
 ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.¹

Good Stewards of God's Grace

4 Χριστοῦ οὖν παθόντος¹ σαρκὶ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν
 ἔνοιαν ὀπίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν σαρκὶ πέπναιται ἁμαρτίας
2 εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι θεοῦ
 τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιώσαι χρόνον. **3** ἄρκετὸς γὰρ
 ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τὸ βούλημα τῶν ἐθνῶν κατειρ-
 γάσθαι πεπορευμένους ἐν ἀσελείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνο-
 φλυγίαις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρίαις.^a
4 ἐν ᾧ ξενίζονται μὴ συντρεχόντων ἡμῶν εἰς τὴν αὐτὴν
 τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν βλασφημοῦντες, **5** οἱ ἀποδώσουσιν
 λόγον τῷ ἐτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.
6 εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν
 κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.^b

7 Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικεν. σωφρονήσατε οὖν καὶ
 νήψατε εἰς προσευχάς· **8** πρὸ πάντων τὴν εἰς ἑαυτοὺς
 ἀγάπην ἔκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἀγάπη καλύπτει πλήθος
 ἁμαρτιῶν.^c **9** φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ,^d

¹ **1** {A} παθόντος P⁷² B C Ψ 322 323 1243 1739 1881 it^{ar}.z vg cop^{sa} geo slav^{ms}
 Isidore Nestorius^{vid}; Ambrose Niceta Jerome^{2/3} Augustine^{3/4} Vigilius // παθόντος ὑπὲρ
 ἡμῶν N² A 33 81 436 (945 παθόντος after ἡμῶν) 1067 (1175 1852 σαρκὶ before
 ὑπὲρ) 1241 1292 1409 1611 1735 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect syr^h (cop^{bo})
 arm eth slav^{ms} Athanasius Marcellus Didymus Didymus^{dub} Eriphanius Cyril Acacius-
 Melitene Theodore; (Jerome^{1/3}) Augustine^{1/4} // παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν 1505 l 590
 (vg^{ms}) syr^p // ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν N^{*}

¹ **22** SP: WH // P: TR AD NA M RSV NRSV

^a **4.3** P: Lu ^b **6** NO P: M // S: FC TOB ^c **8** P: TOB ^d **9** P: Seg

21 σώζει ... θεόν He 10.22 **22** Eph 1.20-21

4.1 ὁ ... ἁμαρτίας Ro 6.2, 7 **3** Eph 2.2-3; Ti 3.3 **5** τῷ ... νεκρούς Ac 10.42; 2 Tm 4.1

7 Πάντων ... ἤγγικεν Ro 13.11-12; 1 Jn 2.18 **8** ἀγάπη ... ἁμαρτιῶν Pr 10.12; Jas 5.20

10 ἕκαστος καθὼς ἔλαβεν χάρισμα εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. **11** εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσιν δοξάζηται ὁ θεός διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.^c

Suffering as a Christian

12 Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένη ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος, **13** ἀλλὰ καθὸ κοινωεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασιν χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.^f **14** εἰ ὄνειδίξεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ² πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται³. **15** μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κακοποιὸς ἢ ὡς ἄλλοτριεπίσκοπος· **16** εἰ δὲ ὡς Χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ.^g **17** ὅτι [ὁ] καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ·

² **14** {A} δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ Φ^{72} B Ψ Byz^{pt} [K L] / 147 / 422 / 590 / 1159 / 1441 Clement Cyril^{1/2}; Tertullian // δόξης τοῦ θεοῦ it^{ar.1} vg^{ww.st} (sy^{pt}) geo // δόξης καὶ δυνάμεως τοῦ θεοῦ ὄνομα καὶ 1292 1505 1611 1852 2138 sy^h (arm) // δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τὸ τοῦ θεοῦ (\aleph^* τῆς δυνάμεως αὐτοῦ) (\aleph^2 τῆς δυνάμεως) A 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1409 1735 1739 1881 2298 2344 2464 Byz^{pt} [P] Lect it^r (vg^{cl}) vg^{ms} cop^{bo} slav Athanasius Theodoret; (cop^{sa} Didymus^{dub}; Cyprian omit καὶ τό)

³ **14** {A} ἀναπαύεται \aleph^* B 322 323 436 1067 1409 1739^v τ vg^{cl.st} arm eth geo Clement Theodoret; Tertullian // ἐπαναπαύεται A 81 1243 1292 1735 1852 2138 // ἀναπέπνυται 33 945 1175 1241 1739^{ms} 1881 2344 2464 / 596 Didymus^{dub} Cyril // ἐπαναπέπνυται Φ^{72} \aleph^2 // ἀναπαύεται· κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται (Ψ 1505 1611 ἐπαναπαύεται) 2298 Byz [K L P] / 590 (Lect ἀναπέπνυται) it^{ar. q.1.2} vg^{ww} sy^h with τ cop^{sa}, (bo^{ms}) slav Cyprian // ἀναπέπνυται· κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται καὶ ὄνειδιζόμενον φέρει, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται / 1921

^c II NO P: M // P: TR AD NA RSV Seg / **13** P: Seg * **16** P: TEV Seg FC VP REB

10 ἕκαστος ... διακονοῦντες Ro 12.6-8 **11** ἐν ... θεός 1 Cor 10.31 **12** τῇ ... συμβαίνοντος 1 Pe 1.7 **13** καθὸ ... χαίρετε Ac 5.41 **14** ὄνειδίξεσθε ... Χριστοῦ Ps 89.50-51; Ac 5.41; 1 Pe 2.20 τὸ τοῦ ... ἀναπαύεται Is 11.2 **17** τοῦ ἄρξασθαι ... θεοῦ Jr 25.29; Eze 9.6

εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ
τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ;

18 καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται,
ὁ ἀσεβῆς καὶ ἁμαρτωλὸς πού φανεῖται;^h

19 ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ
πιστῶ κτίστη παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν
ἀγαθοποιίᾳ.¹

Tending the Flock of God

5 Πρεσβυτέρους οὖν ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύ-
τερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ
τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός· **2** ποι-
μάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ θεοῦ [ἐπισκοποῦντες] μὴ
ἀναγκαστῶς ἀλλὰ ἐκουσίως κατὰ θεόν¹, μηδὲ αἰσχρο-
κερδῶς ἀλλὰ προθύμως, **3** μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν
κλήρων ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου². **4** καὶ φανε-
ρωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν ἁμαράντινον
τῆς δόξης στέφανον.^a

¹ **2** {C} ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλὰ ἐκουσίως κατὰ θεόν⁷² ^h ² A P Ψ (33 ἀναγκαστικῶς) 81 436 945 1067 1241 1243 1409 1735 1739 1852 1881 2298 2344^{vid} 2464 l 596 it^(ar), h, q, i, z vg (syr^p) cop^{bo} arm eth geo slav Jerome²³ (Speculum) // ἐπισκοπεύοντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλὰ ἐκουσίως κατὰ θεόν 1175 1292 1505 1611 2138 syr^h // ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλὰ ἐκουσίως Byz [K L] Lect (l 590 l 884 ἐπισκοποῦντος; l 1441 ἀναγκαστικῶς) // μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλὰ ἐκουσίως B Didymus; Varimadum^{vid} // μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλὰ ἐκουσίως κατὰ θεόν ^h * 322 323 cop^{sa} Jerome¹³

² **3** {A} μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου⁷² ^h A Ψ (33 1241 1243 1292 1611 1881 2138 γενόμενοι) 81 322 323 436 (945 μὴ) 1067 1175 1409 1505 (1735 κλήρου for ποιμνίου) 1739 1852 2298 2344^{vid} 2464 Byz [K L P] Lect^{pt, AD} (Lect^{pt} γενόμενοι) it^{ar, (h), i, z} vg (syr^{p, h}) cop^{sa, bo} arm (eth) geo slav (Didymus) Cyril; Jerome (Augustine) (Speculum) // omit B

^a **18** P: NIV TOB NRSV ¹ **19** P: WH AD NA M

^a **5.4** NO P: WH AD M RSV NRSV // SP: NA // S: NJB TOB

17 τῶν ... εὐαγγελίῳ 2 Th 1.8 **18** Pr 11.31 LXX **19** πιστῶ ... αὐτῶν Ps 31.5
5.2 ποιμάνετε ... θεοῦ Jn 21.15-17; Ac 20.28 **3** μηδ' ... κλήρων 2 Cor 1.24 τύποι ... ποιμνίου
Php 3.17; Ti 2.7 **4** κομιεῖσθε ... στέφανον 1 Cor 9.25

5 Ὅμοίως, νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις^b πάντες δὲ ἀλλήλοις τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι

[Ὁ] θεὸς ὑπερῆφάνοις ἀντιτάσσεται,
ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν.^c

6 Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ³, 7 πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.^d

8 Νήψατε, γρηγορήσατε. ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν [τινα] καταπιεῖν.⁴

9 ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν [τῷ] κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.^e 10 Ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ὑμᾶς⁵ εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ [Ἰησοῦ]⁶, ὀλίγον

³ 6 [A] καιρῷ Φ^{72} Σ B 0206 81 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1739 1852 1881 2298 Byz [K L] Lect syr^p cop^{sa} arm (eth) Origen Didymus // καιρῷ ἐπισκοπῆς (see 2.12) A P (Ψ ἐπισκοπῆς ὑμῶν) 33 436 1067 1409 1735 2344^{vid} 2464 / 422 / 592 / 884 / 1298 / 1365 / 1590 it^{ar, h, i, z} vg syr^h with* cop^{bo} geo slav Jerome Speculum // καιρῷ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι 2138

⁴ 8 [C] τινα καταπιεῖν Σ K L P 81 322 323 (1241 καταποιεῖν [sic]) 1243 1292 1505 1611 1739 1852 1881 2138 2464 / 590 / 592 / 895 / 1159 / 1298 / 1365 cop^{bo} (Origen^{gr1/6}) Eusebius^{ms} Cyril-Jerusalem^{dub}; Cyprian (Hilary) Jerome^{1/9} // τινα καταπίη Φ^{72} A 436 945 1067 1409 2298 Byz Lect it^{ar, h, q, i, z} vg arm eth geo slav Origen^{gr4/6, lat9/10} Eusebius Asterius Athanasius Cyril-Jerusalem Didymus^{6/7} Chrysostom Nilus Marcus-Eremita Isidore Cyril; Lucifer Ambrosiaster Priscillian Ambrose Jerome^{8/9} Rufinus Niceta Augustine Quodvultdeus // τινα καταπίη 1735 2344 / 591 / 809 / 1153 / 1364 Didymus^{1/7} // καταπιεῖν B Ψ 0206^{vid} 1175 Origen^{gr1/6, lat1/10}

⁵ 10 [A] ὑμᾶς Φ^{72} Σ A B Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect it^{h, q} vg^{mss} syr^h cop^{sa, bo} arm eth geo slav // ἡμᾶς 0206 1881 / 422 / 592 / 809 / 921 / 938 / 1153 / 1364 / 1441 it^{ar, i, z} vg syr^p cop^{bo/mss} Didymus^{dub}

⁶ 10 [C] ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ Φ^{72} A Ψ 33 81 322 323 436 1067 1175 1241 1243 1409 1735 1739 1852 1881 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar, h, q, i, z} vg syr^{(p), h} with* cop^{sa/mss, bo} arm (eth) geo slav Didymus^{dub} // ἐν Χριστῷ Σ (B ἐν τῷ Χριστῷ) 1292 1505 1611 2138 cop^{sa/mss} // omit 945

^b 5 P: Lu // ^c NO P: TR TEV FC NIV VP Lu NJB REB ^d 7 NO P: TR WH AD M RSV NJB NRSV // SP: NA ^e 9 SP: NA // P: TR AD Seg NIV TOB // S: Lu

5 Ὁ ... χάριν Pr 3.34 LXX (Mt 23.12; Jas 4.6) 6 Job 22.29; Mt 23.12; Lk 14.11; 18.14; Jas 4.10 7 πᾶσαν ... αὐτόν Ps 55.22; Mt 6.25-30 8 Νήψατε, γρηγορήσατε 1 Th 5.6 9 ᾧ ἀντίστητε Eph 6.11-13; Jas 4.7 10 Ὁ δὲ ... δόξαν 1 Th 2.12

παθόντας αὐτὸς καταρτίσει, στηρίξει, σθενώσει, θεμελιώ-
σει⁷. **11** αὐτῷ τὸ κράτος⁸ εἰς τοὺς αἰῶνας⁹, ἀμήν^f

Final Greetings

12 Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογί-
ζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν
ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν στήτε.⁸

13 Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι¹⁰ συνεκλεκτὴ καὶ
Μάρκος ὁ υἱὸς μου.^h **14** ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλή-
ματι ἀγάπης¹¹. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσιν τοῖς ἐν Χριστῷ.¹²

⁷ **10** [B] καταρτίσει, στηρίξει, σθενώσει, θεμελιώσει **8** 33^{vid} 436 945 1067
1241 (1243 καταρτιεῖ) 1409 1739* 1852 1881 2344 2464 // καταρτίσει ὑμᾶς,
στηρίξει, σθενώσει, θεμελιώσει 1739^c 2298 *Lect* // καταρτίσει ὑμᾶς στηρίξει,
σθενώσει, θεμελιώσει (322 323 omit ὑμᾶς) 1735 Byz [K L P] / 590 (I 592 ὑμᾶς
καὶ) / 593^{vid} / 1156 slav // καταρτίσει, στηρίξει, σθενώσει, θεμελιώσει 1292
1505 1611 2138 (I 422 / 895 I^{AD} καταρτίσει ὑμᾶς) / 1159 // καταρτίσει, στηρίξει,
θεμελιώσει **7**² 81 1175 it^q.1 vg^{mss} arm (geo) // καταρτίσει, στηρίξει, σθενώσει A B
(Ψ 0206 καταρτιεῖ) / 1298 / 1365 it^{ar}.h.z vg

⁸ **11** [B] τὸ κράτος (**7**² omit τό) A B Ψ it^{ar} vg^{ww}.st geo // ἡ δόξα 915 it^h // ἡ δόξα
κράτος K (436 1067 omit ἡ) 1409 *Lect* (I 884 / 921 omit ἡ) // ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος
(see 4.11) **8** 1735 Byz [L P] / 422 / 592 / 593 / 895 / 1159 I^{AD} it^z vg^{cl} copst slav // τὸ κρά-
τος καὶ ἡ δόξα 33 81 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1739 1852 1881
2138 2298 2344 2464 / 1298 / 1365 syr^h cop^{bo} arm // *virtus et potestas* it^h.q vg^{mss}

⁹ **11** [A] αἰῶνας **7**² B / 1298 / 1365 cop^{bo} arm // αἰῶνας τῶν αἰῶνων (see 4.11)
8 A Ψ 0206^{vid} 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611
1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* it^{ar}.h.q.1.z vg syr^p.h
cop^{sa}.bo^{mss} eth geo slav

¹⁰ **13** [A] Βαβυλῶνι **7**² A B Ψ 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292
1409 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* it^h.q vgst syr^h
cop^{sa}.bo geo slav Origen^{ncc} to Eusebius Eusebius // Βαβυλῶνι ἐκκλησία **8** it^{ar}.z vg^{cl}.ww
syr^p arm eth^{pp} // Ῥώμη 2138

¹¹ **14** [A] ἀγάπης **7**² **8** A B Ψ 81 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611
1739 1852 1881 2138 2298 2344 Byz [K L P] *Lect* it^h.q syr^h cop^{sa}.bo eth slav geo Cyril-
Jerusalem^{dub}. Cassiodorus // ἀγάπη 436 1067 1409 1735 2464 / 593 / 1298 / 1365 it^{ar}.z vg
syr^p (arm) // ἀγάπη καὶ ἀγάπης / 422 (cop^{bo}^{mss})

¹² **14** [A] Χριστῷ. A B Ψ 2344 it^{ar}.z vgst cop^{sa}.bo^{mss} // Χριστῷ. ἀμήν. 2464 / 895
/ 1365 / 1441 vg^{ww} syr^p eth // Χριστῷ Ἰησοῦ. 81 322 323 945 1175 1241 1243 1739*
1881 2298 cop^{sa}.bo^{mss} geo // Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀμήν **8** 436 1067 1292 1409 1505 1611
1735 1739^c 1852 2138 Byz [K L P] *Lect* it^h vg^{cl} syr^h cop^{bo}^{mss} arm slav

^f **11** P: TR WH AD NA M Lu NRSV **12** SP: NA // P: TEV Seg FC NIV NJB REB **13** P: NJB
14 P: WH AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB REB NRSV

ΠΕΤΡΟΥ Β

Salutation

1 Συμεών¹ Πέτρος δούλος και ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ^a τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσιν πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν και σωτήρος Ἰησοῦ Χριστοῦ,^b **2** χάρις ὑμῖν και εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ και Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν^{2,c}.

The Christian's Call and Election

3 Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν και εὐσέβειαν δεδωρημένης διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς ἰδίᾳ δόξη και ἀρετῆ³, **4** δι' ὧν τὰ τίμια και μέγιστα ἡμῖν ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως ἀπο-

¹ **1** [B] Συμεών^N A 0209^{vid} 322 323 436 945 1175 1409 1505 1735 1739 1852 1881* 2298 2344 Byz [K L P] *Lect* vgst arm geo // Σίμων^Φ72 B Ψ 81 1067 1241 1243 1292 1611 1881^c 2138 2464 / 147 / 590 / 592 / 603 / 680 / 1364 /^{AD} it^{ar, z} vg^{cl, ww} cop^{sa, bo} eth slav

² **2** [A] τοῦ θεοῦ και Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν (Φ⁷² omit και) B C Byz [K] / 883 / 884 / 1159 // τοῦ θεοῦ και Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν 81 436 1067 1409 2344 / 598 / 1365 it^q vg^{cl} cop^{bo}ms Augustine // τοῦ θεοῦ και Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν^N A L (0209 θεοῦ ἡμῶν) 33^{vid} 322 323 945 (1241 ὑμῶν for ἡμῶν) 1735 1739 2298 *Lect* (/ 592 add κυρίου after και too; / 921 και κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ) vg^{ms} syr^{pal} cop^{bo} arm (eth) (slav) // τοῦ θεοῦ και σωτήρος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν (see 1.1) 1881 / 596 // τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 1292 1505 1611 2138 it^{ar} vg^{ms} syr^{ph, h} geo Speculum // τοῦ θεοῦ ἡμῶν 1243 / 422 // τοῦ κυρίου ἡμῶν P Ψ 1175 1852 2464 it^z vg^{ww, st} (cop^{sa})

³ **3** [B] ἰδίᾳ δόξη και ἀρετῆ^N A C P Ψ 33 81 436 945 1067 1241 1243 1292 1409 1505 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 / 596 / 884 it^{ar, h, q} vg syr^{ph, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth geo (slav) Didymus^{dub}; (Speculum) // διὰ δόξης και ἀρετῆς^Φ72 B (0209^{vid} omit και ἀρετῆς) 322 323 1175 1611 2464 Byz [K L] *Lect* (it^z)

^a **1** P: RSV TEV FC NIV NRSV // ^b P: RSV TEV NIV Lu REB NRSV ^c **2** NO P: WH // P: AD NA M NRSV

φυγόντες τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐν ἐπιθυμία φθορᾶς⁴.^d **5** καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ⁵ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνώσιν, **6** ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατεία τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, **7** ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην.^e **8** ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργούς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· **9** ὧ γὰρ μὴ πάρεστιν ταῦτα, τυφλός ἐστιν μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἀμαρτιῶν.^f **10** διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν⁶ ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι⁶. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε. **11** οὕτως γὰρ πλουσιῶς ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.⁸

12 Διὸ μελλήσω αἰεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκω περὶ τούτων καίπερ εἰδότας καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρουσίᾳ ἀλη-

⁴ **4** {B} τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐν ἐπιθυμία φθορᾶς A B it^{tr}.h.z vg Speculum // τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμία φθορᾶς 0209 436 1067 1409 1735 2344 Byz [K L] Lect (l 592 l 598 l 1154 omit ἐν) // τῆς ἐν κόσμῳ ἐπιθυμίας καὶ φθορᾶς C (P omit ἐπιθυμίας) Ψ (81 omit καί) 322 323 945 1175 1241 1243 (1292 τάς for τῆς) (1505 1611 1852 τῷ κόσμῳ) 1739 1881 2138 2298 2464 syr^h.pal arm geo slav // τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιθυμίαν φθορᾶς (Φ⁷² φθοράν) N cop^{sa, bo} (eth) Jerome

⁵ **5** {B} αὐτὸ τοῦτο δὲ Φ⁷² B C* 0209 1175 Byz [K L P] Lect // αὐτὸ τοῦτο 1243 2298 l 1441 // αὐτὸ δὲ τοῦτο N C² Ψ 33 81 322 323 436 945 1241 1292 1409 1505 1611 1739 (1852) 1881 2138 2344 2464 l 596 l 617 l 883 l 884 l 1159 l 1356 syr^h.h // αὐτοὶ δὲ A (1067 αὐτοὶ δὲ τοῦτο) 1735 it^{tr}.z vg syr^{pal} Speculum

⁶ **10** {A} σπουδάσατε βεβαίαν ... ποιεῖσθαι Φ⁷² B C 0209 322 323 945 1241 1739 1881 2298 2344 Byz [K L P] Lect Ambrose // σπουδάσατε ἵνα διὰ τῶν καλῶν ἔργων βεβαίαν ... ποιήσθε (or by itacism ποιεῖσθε) N (A ὑμῶν ἔργων) Ψ 81 436 1067 (1175) 1292 1409 1505 1611 (1735 ἔργων ὑμῶν) 1852 2138 2464 l 60 l 1365^{1/2} it^{ar}. (i). z vg syr^(ph).h. pal cop^{sa, bo} arm (eth) geo // σπουδάσατε διὰ τῶν καλῶν ἔργων βεβαίαν ... ποιεῖσθαι l 596 slav // σπουδάσατε βεβαίαν εἰ ὑμῶν τὴν ἐκλογὴν ποιεῖσθε 1243

⁴ 4 SP: NA // P: NIV REB ^e 7 P: VP REB ^f 9 P: TEV FC NIV ⁸ 11 S: NIV NJB TOB

θεία. **13** δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμι ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, **14** εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστίν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέν μοι, **15** σπουδάσω δὲ καὶ ἐκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἕξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιείσθαι.^h

Christ's Glory and the Prophetic Word

16 Οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος. **17** λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιαῦδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, Ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς μου οὗτός ἐστιν⁷ εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα, **18** καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθείσαν σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει.¹ **19** καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν ἀύχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγασῆ καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν,^k **20** τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίᾳς ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. **21** οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη προφητεία ποτέ, ἀλλὰ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἀπὸ θεοῦ⁸ ἄνθρωποι.¹

⁷ **17** {B} ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς μου οὗτός ἐστιν \mathfrak{P}^{72} B // οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς (see Mt 3.17; 17.5) \mathfrak{N} A C¹ Ψ 0209 33 81 322 323 436 945 1067 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, h, z} vg syr^{ph, h} cop^{sa^{ms}, bo} arm eth geo slav Augustine // οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς οὗτός ἐστιν (C^{*vid} omit ὁ ἀγαπητὸς) P 1175

⁸ **21** {A} ἀπὸ θεοῦ \mathfrak{P}^{72} B P 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1739 1852 1881 2138 2298 l 596 vg^{ms} syr^h (cop^{bo}) arm Augustine^{3/4} Quodvultdeus Varimadum //

^h **15** NO P: WH AD // P: TR NA M RSV Seg NIV NJB TOB REB NRSV ¹ **18** P: TEV FC NIV VP Lu TOB REB NRSV // S: NJB ⁴ **19** P: TOB // S: REB ¹ **21** P: AD M RSV NRSV

¹⁴ ἡ ἀπόθεσις ... μου 2 Cor 5.1 καθὼς ... ἐδήλωσέν μοι Jn 21.18-19 · **17-18** Mt 17.1-5; Mk 9.2-7; Lk 9.28-35 ²¹ ὑπὸ ... ἄνθρωποι 2 Tm 3.16; 1 Pe 1.11

False Prophets and Teachers

(Jude 4-13)

2 Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφήται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἵρέσεις ἀπωλείας καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι. ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινήν ἀπώλειαν, **2** καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, **3** καὶ ἐν πλεονεξία πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται,^a οἷς τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει.^b

4 Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἀμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο ἀλλὰ σειραῖς¹ ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους, **5** καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο ἀλλὰ ὄγδοον Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξεν κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, **6** καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας [καταστροφῆ] κατέκρινεν² ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβέ[σιν]³ τεθεικώς, **7** καὶ δίκαιον Λῶτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς ἐρρύσατο.^c **8** βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν

ἀπὸ θεοῦ ἄγιοι C (81 ἄγιοι ἀπὸ θεοῦ) eth Didymus^{dub} // ἄγιοι θεοῦ S (A τοῦ θεοῦ) Ψ 33 436 1067 1409 1611 1735 2344 2464 Byz [K L] Lect (I 422 ἄνθρωποι before ἄγιοι; I 592 τοῦ θεοῦ) it^{ar, h, z} vg syr^{ph} cop^{sa, mss, (samss)} geo slav

¹ **4** [C] σειραῖς Ψ⁷² Ψ 33 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect it^{(ar), (h), z} vg syr^{ph, h} cop^{bo} arm geo slav Didymus^{dub} Cyril // σιροῖς S A B C 81 (it^h) vg^{mss} cop^{sa} Augustine Quodvultdeus Fulgentius Cassiodorus

² **6** [C] καταστροφῆ κατέκρινεν S A C² Ψ 33 81 436 1067 1292 1409 1505 1611 1735 2138 2298 2344 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, h, z} vg syr^{ph, h} cop^{sa} arm eth geo slav // κατέπρησεν Ψ^{72mg} (gloss on τεφρώσας καταστροφῆ?) // κατέκρινεν Ψ^{72int} B C* 322 323 945 1175 1241 1243 1739 1881 / 596 cop^{bo} // κατέστρεψεν P 1852

³ **6** [C] ἀσεβέσιν Ψ⁷² B P 1175 1243 1292 1505 1852 2138 syr^{ph, h} (cop^{sa, bo}) arm eth geo // ἀσεβείν S A C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1241 1409 1611 1735 1739 1881 2298 2344 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, h, z} vg slav // ἀσεβεῖ 451 // omit 326

^a 2.3 P: REB // ^b NO P: TR WH AD Lu TOB REB // S: NJB * 7 P: VP

1 ἐν ὑμῖν ... ψευδοδιδάσκαλοι Mt 24.11 τὸν ... ἀρνούμενοι Jd 4 **2** δι' ... βλασφημηθήσεται Is 52.5 **3** ἐν ... ἐμπορεύσονται Ro 16.18; 1 Th 2.5 **4** Jd 6 **5** ὄγδοον ... ἐφύλαξεν Gn 8.18 κατακλυσμὸν ... ἐπάξας 2 Pe 3.6 **6** πόλεις ... κατέκρινεν Gn 19.24; Jd 7 **7** Gn 19.1-16

ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν· **9** οἶδεν κύριος εὐσεβείας ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν,^d **10** μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μiasμοῦ πορευομένους καὶ κυριότητος καταφρονούντας.^e

Τολμηταὶ αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσιν βλασφημοῦντες, **11** ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες οὐ φέρουσιν κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίου^f βλάσφημον κρίσιν.^f **12** οὗτοι δὲ ὡς ἄλογα ζῶα γεγεννημένα φυσικὰ εἰς ἄλωσιν καὶ φθορὰν ἐν οἷς ἀγνοοῦσιν βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καὶ φθαρῆσονται.^g **13** ἀδικούμενοι^g μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἠγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν^h, σπίλοι καὶ μῶμοι ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις^h αὐτῶν συνευωχούμενοι ἑμῖν,^h **14** ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος^h καὶ ἀκαταπαύστους ἀμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα.ⁱ **15** καταλείποντες εὐθείαν ὁδὸν

^d **11** {C} παρὰ κυρίου Φ^{72} 1241 / 593 vg^{ms} syr^{ph, h} with * // παρὰ κυρίῳ \aleph B C 322 323 945 1175 1243 1292 1739 1852 2298 Byz [K L P] Lect // κυρίῳ vg^{ms} Speculum // omit A Ψ 33 81 436 1067 1409 1505 1611 1735 1881 2138 2344 2464 / 596 it^{sr, z} vg cop^{sa, bo} eth

^e **13** {B} ἀδικούμενοι Φ^{72} \aleph^* B P Ψ 1175 1243 1852 (syr^{ph}) (arm) // κοιμούμενοι \aleph^2 A C 81 322 323 436 945 1067 1241 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L] Lect it^{sr, z} vg syr^h cop^{sa, bo} (eth) geo slav Jerome Speculum

^f **13** {A} τρυφήν \aleph A B C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [L P] Lect it^{sr, z} vg syr^{ph, h} cop^{sa, bo} arm eth Jerome Speculum // τρυφήν Φ^{72} (geo) // τροφήν K slav

^g **13** {B} ἀπάταις Φ^{72} \aleph A* C 33 81 436 1067 1175 1292 1409 1505 1735 1852 2138 2298 2344 Byz [K L P] Lect syr^h cop^{sa, ms, bo} arm slav // ἀγάπαις (see Jd 12) A^c B Ψ 1243 1611 2464 it^{sr, z} vg syr^{ph, h, ms} cop^{sa, ms} eth geo Ps-Cyprian Speculum // ἀγνοίας 322 323 945 (1241 ἀγνείας [sic]) 1739 1881

^h **14** {A} μοιχαλίδος Φ^{72} B C 81 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2464 Byz [K L P] Lect // μοιχαλίαις \aleph A 33 436 1067 1409 / 596 // μοιχείαις Ψ 2344 eth geo slav

^d 9 P: REB ^e 10 NO P: TR WH AD M VP Lu TOB REB // SP: NA // S: NJB / 11 P: NA VP Lu REB ^f 12 P: NIV ^h 13 P: M VP REB / 14 SP: NA

9 οἶδεν ... ῥύεσθαι 1 Cor. 10.13 ἀδίκους ... τηρεῖν Jd 6 10 Jd 7-8 11 Jd 9 12 Jd 10 13 σπίλοι ... ἑμῖν Jd 12

ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ⁹, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν **16** ἔλεξεν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγεάμενον ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφροσίαν.^k

17 Οὗτοί εἰσιν πηγαὶ ἄνδρῳ καὶ ὀμίχλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους τετήρηται. **18** ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις τοὺς ὀλίγως¹⁰ ἀποφεύγοντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφόμενους, **19** ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ᾧ γὰρ τις ἠττηται, τούτῳ δεδούλωται.^l **20** εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου [ἡμῶν] καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ¹¹, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἠττώνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων. **21** κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης ἢ ἐπιγνοῦσιν ὑποστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς. **22** συμβέβηκεν αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας,

Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα,

καί,

᾿Υς λουσαμένη εἰς κυλισμὸν βορβόρου.^m

⁹ **15** {A} Βοσόρ $\mathfrak{P}^{72} \mathfrak{N}^2 \text{A}^c$ (A* illegible) C Ψ 048 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar,z} vg syr^h cop^{bopt} (eth) geo slav // Βεώρ (see Nu 22.5) B vg^{ms} syr^h cop^{smss} arm Augustine // Βεωροσορ (but omit following ὃς) \mathfrak{N}^*

¹⁰ **18** {A} ὀλίγως $\mathfrak{P}^{72} \mathfrak{N}^2 \text{A B } \Psi$ 33 436 1067 1409 (1292^v r 1505 2344 ὀλίγον) 2464* it^{ar,z} vg syr^{ph,h} cop^{sa,bo} eth geo Jerome Augustine // ὄντως \mathfrak{N}^* C 048^{vid} 81 322 323 945 1175 1243 1292^{ms} 1611 1735 1739 1852 2298 2464^c Byz [K L P] Lect arm slav // ὄντως ὀλίγον 2138 // ὄντας 1241 1881 l 884

¹¹ **20** {C} κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ $\mathfrak{P}^{72} \mathfrak{N} \text{A C P } \Psi$ 048^{vid} 81 322 323 436 945 1067 1175 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 2138 2298 2344 2464 it^{ar} vg syr^h arm (eth) geo slav Pelagius Augustine // κυρίου καὶ σωτῆρος

^k **16** NO P: TR WH AD M TOB // SP: NA ^l **19** P: Seg ^m **22** P: AD NA M

15 ἐξακολουθήσαντες ... ἠγάπησεν Nu 22.7; Jd 11; Re 2.14 **16** Nu 22.28 **17** οἷς ... τετήρηται Jd 13 **19** ᾧ ... δεδούλωται Jn 8.34 **20** γέγονεν ... πρώτων Mt 12.45 **21** Lk 12.47-48 **22** Κύων ... ἐξέραμα Pr 26.11

The Promise of the Lord's Coming

3 Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπι-
στολήν ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ
διάνοιαν **2** μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ
τῶν ἀγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν
ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος.^a **3** τοῦτο πρῶτον
γινώσκοντες ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν [ἐν]
ἐμπαιγμονῇ ἐμπαίχται κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν
πορευόμενοι **4** καὶ λέγοντες, Ποῦ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία
τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν,
πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως.^b **5** λανθάνει
γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι
καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ
λόγῳ, **6** δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώ-
λετο· **7** οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐτῷ λόγῳ
τεθησαυρισμένοι εἰσὶν πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν
κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων.^c

8 Ἐν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι
μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια ἔτη ὡς
ἡμέρα μία. **9** οὐ βραδύνει κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὡς
τινες βραδύτητα ἡγοῦνται, ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ὑμᾶς¹,
μὴ βουλόμενός τις ἀπολέσθαι ἀλλὰ πάντας εἰς μετά-
νοιαν χωρῆσαι.^d **10** Ἦξει δὲ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτῃς,

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (1241 ὑμῶν for ἡμῶν) / 1441 // κυρίου καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ
Χριστοῦ B Byz [K] Lect (l 593 omit ἡμῶν and Χριστοῦ τοο) it^z vg^{mss} // κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ L 1881 cop^{bo} // κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος
ἡμῶν (l 596 omit second ἡμῶν) vg^{mss} syr^{ph} cop^{sa}

¹ **9** {A} εἰς ὑμᾶς P⁷² B C P 048^{vid} 0156 81 322 323 945 1175 1241 1243 1735 1739
1881 2298 2344 / 592 / 921 / 1154 / 1441 cop^{bo} arm geo // εἰς ἡμᾶς Byz [K L] Lect
(l 1178 omit εἰς) slav // δι' ὑμᾶς N A Ψ 33 436 1067 1292 1409 1505 1611 1852 2464
it^{ar, l, z} vg syr^{ph, h} cop^{sa, bo^{mss}} Pelagius Augustine Speculum

^a 2 P: NIV VP REB // S: NJB ^b 4 SP: NA // P: S REB ^c 7 NO P: TR AD TOB // SP: WH ^d 9 P: NA
TEV FC NIV VP REB

2 Jd 17 **3** ἐλεύσονται ... αὐτῶν Jd 18 **5** οὐρανοὶ ... λόγῳ Gn 1.6-9 **6** Gn 7.11-21;
2 Pe 2.5 **8** μία ... μία Ps 90.4 **9** οὐ ... ἡγοῦνται Hab 2.3 μὴ ... χωρῆσαι 1 Tm 2.4 **10** Ἦξει ...
κλέπτῃς Mt 24.43-44; Lk 12.39-40; 1 Th 5.2, 4; Re 3.3; 16.15

ἐν ἧ οἱ οὐρανοὶ ροιζήδον παρελεύσονται στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσεται καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα εὐρεθήσεται.^{2,ε} **11** τούτων οὕτως³ πάντων λυομένων ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν [ὑμᾶς]⁴ ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, **12** προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. **13** καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.^δ

14 Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὐρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ **15** καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἠγείσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθείσαν αὐτῷ σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, **16** ὡς καὶ ἐν πάσαις ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν αἷς ἐστὶν δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν.⁸ **17** Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, προγι-

² **10** {D} εὐρεθήσεται **8** B K P 0156^{vid} 322 323 1175 1241 1739^{ms} 1852 1881 syr^{ph, hmg, arm} // οὐχ εὐρεθήσεται cop^{sa} // εὐρεθήσεται λυόμενα **7**² // κατακαήσεται A 048 33 81^{vid} 436 945 1067 (1243 1735 κατακαήσονται) 1292 1409 1505 1611 1739^v 2138 2298 2344 (2464 καήσονται) Byz [L] Lect it^{ar} vg^{cl} syr^{h, pal} cop^{bo} eth geo slav (Cyril); Augustine // ἄφανισθήσονται C // omit Speculum // omit καὶ γῆ ... εὐρεθήσεται **Ψ** it^e vg^{ww, st} Jerome^{vid} Pelagius

³ **11** {B} τούτων οὕτως (**7**², but πάντως for πάντων) **7**⁴^{vid} B 322 323 945 1241 1243 1292 1505 1611 1739 1852 1881 2138 2298 syr^h (arm) // τούτων οὖν **8** A **Ψ** 048 33 436 1067 1409 1735 2344 Byz [K L] Lect it^{ar, z} vg syr^{ph, hmg, pal} cop^{bo} slav Pelagius Augustine // τούτων οὖν οὕτως 81 cop^{sa} // τούτων δὲ οὕτως C P 1175 (2464 Cyril omit οὕτως) // omit Speculum

⁴ **11** {C} ὑμᾶς **7**^{2c} **8**² A C **Ψ** 048^{vid} 33 81 322 323 436 945 1067 1241 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1852 1881 2138 2298 2344 Byz [K L P] Lect^{pt, AD} (I 680^{1/2}) it^{ar, z} vg syr^{ph, h, pal} cop^{sa} arm eth geo slav Augustine // ἡμᾶς **8*** 2464 Lect^{pt} (I 680^{1/2}) Cyril; Firmicus Pelagius Julian-Eclanum // ἑαυτοὺς after παρέχειν for ὑπάρχειν 1243 // omit **7**^{2c, 74} B 1175 vg^{ms} Speculum

^ε **10** P: RSV Seg NIV VP Lu REB NRSV // S: NJB / **13** NO P: TR NJB // SP: WH // S: Lu TOB
^δ **16** P: AD NA M TEV Seg FC NIV VP Lu REB

13 καινοὺς ... αὐτοῦ Is 65:17; 66:22; Re 21.1 ἐν ... κατοικεῖ Is 60:21; 1 Cor 6:9-10; Re 21:27; 22:15 **15** τὴν τοῦ ... ἠγείσθε Ro 2.4; 2 Pe 3.9 **17** Ὑμεῖς ... συναπαχθέντες Mk 13.5

νώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνη
 συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, **18** αὐξά-
 νετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος
 Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν
 αἰῶνος. [ἀμήν.]⁵

⁵ **18** {C} ἀμήν. P⁷² ⳨ A C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1292 1409 1505 1611
 1735 1739^c 1852 2138 2344 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar} vg syr^{ph, h, pal} cop^{sa, bo} arm eth
 slav // omit B 1175 1241 1243 1739* 1881 2298 it^z geo Augustine Fulgentius Bede

17 φυλάσσεσθε ... στηριγμοῦ 1 Cor 10.12

ΙΩΑΝΝΟΥ Α

The Word of Life

1 Ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἔθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς – **2** καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἐωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον ἣτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν – **3** ὃ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν καὶ ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. **4** καὶ ταῦτα γράφομεν ἡμεῖς¹, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν² ἢ πεπληρωμένη.^a

God is Light

5 Καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστὶν καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία.^b **6** Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. **7** ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν ὡς αὐτός ἐστὶν ἐν τῷ φωτὶ, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ τοῦ

¹ **4** [B] ἡμεῖς N A *vid B P Ψ 33 it^z cop^{sa}ms // ὑμῖν A^c C 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L] Lect it^{ar.1} vg syr^{p, h, pal} cop^{sa}ms, bo arm eth geo slav Augustine

² **4** [A] ἡμῶν N B L Ψ 322 436 1067 1175 1241 1409 Lect it^{ar.2} vg^{ww, st} cop^{sa} geo // ὑμῶν A C 33 81 945 1243 1292 1505 1611 1735 1739 1844 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K P] / 422 / 598 / 938 / 1021 vg^{cl} syr^{h, pal} cop^{bo} arm eth slav Augustine Bede // ἡμῶν ἐν ὑμῖν syr^p

^a **4** NO P: TR // P: WH AD M NRSV // MS: NJB ^b **5** SP: WH NA

1 Ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς Jn 1.1, 2; 1 Jn 2.13, 14 τοῦ ... ζωῆς Jn 1.1, 4, 14 **2** ἡ ... ἐωράκαμεν Jn 1.14 **4** ἡ ... πεπληρωμένη Jn 15.11; 16.24 **5** ὁ θεὸς φῶς ἐστὶν 1 Tm 6.16; Jas 1.17 **6** 1 Jn 2.4 ἐν ... ἀλήθειαν Jn 3.21 **7** ἐὰν ... φωτὶ Is 2.5 τὸ ... ἀμορτίας He 9.14; Re 1.5; 7.14

υίου αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.^c **8** ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. **9** ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστιν καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφή ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθάριση ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. **10** ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιῶμεν αὐτὸν καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.^d

Christ Our Advocate

2 Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. **2** καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστιν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου.^a **3** Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. **4** ὁ λέγων ὅτι Ἔγνωνκα αὐτόν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶν καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια¹ οὐκ ἔστιν. **5** ὅς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται,^b ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν.^c **6** ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησεν καὶ αὐτὸς [οὕτως]² περιπατεῖν.^d

¹ **4** {A} ἡ ἀλήθεια A B C Ψ 33^{vid} 81 322 323 1175 1241 1243 1292 1611 1735 1739 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect Clement // ἀλήθεια Ψ 436 945 1067 1409 1505 1844 1852 / 596 / 1365* geo // ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ Ἰ eth slav

² **6** {C} οὕτως Ἰ C Ψ 81 322 323 945 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1739 1844 1852 1881 2138 2298 2464^c Byz [K P] Lect it^(ar),¹ syr^h cop^{bo} (arm) (eth) geo slav (Origen^{lat1/2}); Jerome^{3/7} (Salvian) (Fulgentius^{1/2}) // omit A B 33 436 1067 1409 1735

^c **7** SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP REB // S: NJB ^d**10** NO P: NJB TOB // SP: WH // P: AD NA M RSV Seg NIV VP REB NRSV

^a **2.2** P: NA M TEV FC NIV VP REB NRSV // S: Seg NJB TOB ^b**5** Period: TR WH AD M RSV TEV Seg FC NIV Lu NJB REB NRSV // ^c Colon: WH RSV TEV Seg FC NIV REB NRSV ^d**6** NO P: TR NJB TOB // P: WH AD NA M RSV Seg NIV REB NRSV

9 ἐὰν ... ἁμαρτίας Ps 32.5; Pr 28.13

2.1 παράκλητον ... δίκαιον Ro 8.34; He 7.25; 9.24 2 Jn 1.29; Col 1.20; 1 Jn 4.10, 14 4 1 Jn 1.6 **5** ὅς ... τετελείωται Jn 14.21, 23; 1 Jn 5.3 ἐν ... τετελείωται 1 Jn 4.12, 17 **6** Jn 13.15; 1 Pe 2.21

The New Commandment

7 Ἀγαπητοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν ἀλλ' ἐντολὴν παλαιὰν ἣν εἶχετε ἀπ' ἀρχῆς· ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιὰ ἐστὶν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε. 8 πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὃ ἐστὶν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει.^ε 9 ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. 10 ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ μένει καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν· 11 ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ καὶ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.^ζ

12 Γράφω ὑμῖν, τέκνια,
ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα
αὐτοῦ.

13 γράφω ὑμῖν, πατέρες,
ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς.
γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι,
ὅτι νενικήκατε τὸν ποιηρόν.^ς

14 ἔγραψα³ ὑμῖν, παιδιά,
ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα.
ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες,
ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς.

2344 2464* it^ε. w^z vg syr^π cop^{sa} Clement Origen^{lat1/2} Cyril; Cyprian Jerome^{4/7} Paulinus-Nola Pelagius Maximus Augustine Fulgentius^{1/2}

³ 14 [A] ἔγραψα Ϝ^{74vid} ⳨ A B C L P Ψ 33 322 323 436 945 1067 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1852 1881 2298 2344 2464 Lect vgst syr^p. h cop^{sa}. bo arm eth slav Origen^{lat} Cyril // γράφω 1175 Byz [K] | 147 | 422 | 590 | 592 | 603 | 883 | 1159 | 1441 it^{ar. 1. z} vg^{cl. ww} Ambrose Augustine

^ε 8 SP: WH NA // P: TEV FC NIV VP REB / 11 SP: WH // P: AD M RSV TEV Seg FC NIV VP // S: TR Lu NJB TOB REB ^ς 13 P: Seg FC VP // S: REB

7 2 Jn 5-6 ἐντολὴν παλαιὰν ... ἀρχῆς 1 Jn 2.24; 3.11 8 ἐντολὴν ... γράφω Jn 13.34 ἡ σκοτία παράγεται Ro 13.12 τὸ φῶς ... φαίνει Jn 1.9 9 1 Jn 2.11; 3.10, 15; 4.20 10 σκάνδαλον ... ἔστιν Ps 119.165; Ro 14.13 11 ὁ ... περιπατεῖ 1 Jn 2.9 ἐν ... ὑπάγει Jn 12.35 12 ἀφέωνται ... αὐτοῦ Ps 25.11; 1 Cor 6.11 13, 14 τὸν ἀπ' ἀρχῆς Jn 1.1, 2; 1 Jn 1.1

ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι,
ὅτι ἰσχυροὶ ἐστε
καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει
καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν.^h

15 Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ. **16** ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. **17** καὶ ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ, ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.^l

The Antichrist

18 Παιδιά, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι⁴ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν, ὅθεν γινώσκουμεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. **19** ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθαν ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἐξ ἡμῶν ἦσαν, μεμενῆκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν πάντες ἐξ ἡμῶν.^k **20** καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἀγίου καὶ οἴδατε πάντες⁵. **21** οὐκ

⁴ **18** [B] ὅτι \aleph^* B C Ψ 436 1409 1739 1844 / 596 geo Origen^{gr} Ps-Dionysius Eriphanus // ὅτι ὁ \aleph^2 33 81 322 323 945 1067 1175 1241 1243 1292 1505 1611 1735 1852 2138 2298 2344 2464 Byz [K] Lect arm (or only ὅτι it^{ar, h, z} vg eth slav Irenaeus^{lat} Origen^{lat}; Cyprian Lucifer Tyconius Jerome Augustine Quodvultdeus) // ὁ A L 1881 / 680^{l/2}

⁵ **20** [B] πάντες \aleph B P Ψ 1852 cop^{sa} arm Hesychius^{lat} // πάντα A C 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, h, z} vg syr^{p, h} cop^{ho} eth geo slav Cyril-Jerusalem^{dublem} Didymus^{dub}

^h **14** NO P: TR WH AD M Lu NJB TOB // S: NIV REB ^l **17** NO P: TR TOB // P: WH AD NRSV ^l **19** P: TEV Seg FC NIV VP REB

15 ἐάν τις ἀγαπᾷ ... ἐν αὐτῷ Ro 8.7; Jas 4.4 **16** ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς Ro 13.14; Eph 2.3; 1 Pe 2.11 ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν Pr 27.20 ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου Jas 4.16 **17** ὁ κόσμος παράγεται 1 Cor 7.31 ὁ δὲ ... αἰῶνα Mt 7.21; Wsd 5.15 **18** καθὼς ... γεγόνασιν Mt 24.5, 24 **19** ἐξ ἡμῶν ... ἡμῶν Ac 20.30 ἵνα φανερωθῶσιν ... ἡμῶν 1 Cor 11.19 **20** 1 Jn 2.27

ἔγραψα ὑμῖν ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἀλήθειαν ἀλλ' ὅτι οἶδατε αὐτὴν καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστιν! **22** Τίς ἐστὶν ὁ ψεύστης εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. **23** πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει, ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει.⁶ **24** ὑμεῖς ὁ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνη ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. **25** καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν⁶, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.⁶

26 Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανῶντων ὑμᾶς. **27** καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, μένει ἐν ὑμῖν καὶ οὐ χρεῖαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκη ὑμᾶς, ἀλλ' ὡς τὸ αὐτοῦ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων καὶ ἀληθές ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστιν ψεῦδος,⁹ καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μένετε ἐν αὐτῷ.⁹

Children of God

28 Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ἐὰν φανερωθῇ σχώμεν παρρησίαν καὶ μὴ αἰσχυρθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.⁹ **29** ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσκετε ὅτι καὶ πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.⁷ **3** Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ

⁶ 25 [A] ἡμῖν N A C Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1243 1292^c 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1852 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect it^{ar}, h, l, i, vg syr^p, h cop^{sa}, bo arm eth geo slav Ambrose Augustine // ὑμῖν B 1241 1292* 1881 / 1441 vg^{ms}

⁷ 21 SP: WH // P: NA M TEV FC REB ⁸ 23 SP: NA // P: TEV Seg FC NIV VP ⁹ 25 NO P: TR AD Lu NJB TOB // SP: WH ⁹ 27 Major C: TEV? FC? (Lu) REB // ⁹ NO P: TR WH AD M NJB TOB // P: RSV TEV FC VP Lu REB NRSV ⁹ 28 P: M NIV NRSV // S: TOB // MS: NJB ⁹ 29 P: WH AD NA Seg // S: TR RSV TEV FC VP Lu REB

22 1 Jn 4.3; 2 Jn 7 **23** Jn 5.23; 15.23; 1 Jn 4.15; 5.1; 2 Jn 9 **25** Jn 3.15; 6.40 **27** τὸ χρίσμα ... ψεῦδος Jn 14.26; 16.13 οὐ χρεῖαν ... ὑμᾶς Jr 31.34 **28** μένετε ... παρρησίαν 1 Jn 4.17 **29** 1 Jn 3.10

πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν, καὶ ἐσμέν¹. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.^a **2** Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὐπω ἐφανερῶθη^b τί ἐσόμεθα.^c οἶδαμεν ὅτι ἐὰν φανερωθῆ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὁσόμεθα αὐτόν καθὼς ἐστίν.^d **3** καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ ἀγνίζει ἑαυτόν, καθὼς ἐκεῖνος ἀγνός ἐστίν.^e

4 Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. **5** καὶ οἶδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερῶθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας² ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. **6** πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἐώρακεν αὐτόν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν! **7** Τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς· ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην δίκαιός ἐστιν, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν· **8** ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερῶθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.³ **9** Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται.^h **10** ἐν τούτῳ φανερά ἐστὶν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.^k

¹ **1** [A] καὶ ἐσμέν $\Phi^{74\text{vid}}$ \aleph A B C P Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 (1241 *omit* καί) 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1852 1881 2138 2298 2344 2464 l 596 *it*^{sr}, h, l, z *vg* *syr*^(p), h *cop*^{sa}, bo *eth geo slav Justin*^{vid}; Augustine // *omit* 1175 *Byz* [K L] *Lect* *vg*^{ms}

² **5** [A] ἁμαρτίας A B P 33 322 323 436 945 1067 1241 1243 1409 1735 1739 1852 1881 2344 2464 *it*^{sr}, l, z *vg*st *syr*^h *cop*^{sa}^{ms}, bo *arm eth Tertullian Augustine* // ἁμαρ-

^a **1** SP: NA ^b 2 C: REB^{ms} // ^c NO C: REB^{ms} // ^d P: NJB ^e 3 NO P: TR AD M Lu NJB TOB // SP: WH ^f 6 P: NA TEV Seg FC NIV Lu REB ^g 8 SP: WH // P: TEV Seg FC VP ^h 9 P: M ⁱ 10 Period: TR AD Seg // ^k NO P: TR WH AD M // P: NA RSV Seg Lu REB NRSV

1 τέκνα θεοῦ Jn 1.12, 13; 1 Jn 3.10 οὐκ ἔγνω αὐτόν Jn 16.3 **2** ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα 2 Cor 3.18; *Php* 3.21 **4** ὁ ... ἁμαρτίαν Mt 7.23 **5** τὰς ... ἄρῃ Jn 1.29; 1 Pe 2.24; 1 Jn 2.2; 4.10 ἁμαρτία ... ἔστιν Is 53.9; Jn 8.46; 2 Cor 5.21; He 4.15; 7.26; 9.14; 1 Pe 1.19; 2.22; 3.18 **6** πᾶς ... μένων Ro 6.2, 14; 1 Jn 3.9 **7** ὁ ... ἐστίν 1 Jn 2.29 **8** ὁ ποιῶν ... ἁμαρτάνει Jn 8.44 **9** Πᾶς .. ποιεῖ 1 Jn 5.18 **10** τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ Jn 1.12, 13; 1 Jn 3.1

Love One Another

11 Ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, **12** οὐ καθὼς Κάιν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν καὶ ἔσφαξεν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.¹ **13** [καὶ] μὴ³ θαυμάζετε, ἀδελφοί, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. **14** ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν⁴ μένει ἐν τῷ θανάτῳ. **15** πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστίν, καὶ οἶδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν.^m **16** ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς θεῖναι. **17** ὅς δ' ἂν ἔχη τὸν βίον τοῦ κόσμου καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρεῖαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;ⁿ **18** Τεκνία, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μηδὲ τῇ γλῶσση ἀλλὰ ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.^o

τίας ἡμῶν **Κ** C **Ψ** 81 1175 1292 1505 1611 1844 2138 2298 *Byz* [K L] *Lect* vg^{cl,ww} syr^p cop^{sa,mss,fay} geo slav Athanasius // ἀμαρτίας τοῦ κόσμου 629 vg^{mss}

³ **13** [C] καὶ μὴ³ **Κ** vid P **Ψ** 322 323 945 1241 1243 1739 1881 2298 it^{ar,q,z} syr^p arm eth // μὴ A B 33 81 436 1067 1175 1292 1409 1505 1611 1735 1844 1852 2138 2344 2464 *Byz* [K L] *Lect* it^{h,w} vg syr^h cop^{sa,bo,fay} geo slav Didymus; Lucifer Jerome Paulinus-Nola Augustine

⁴ **14** [A] ἀγαπῶν **Κ** A B 33 322 323 945 1241 1243 1739 1852 1881 2344 2464 it^{h,q,w,z} vg cop^{sa,mss,bo,fay} arm geo Lucifer Augustine // ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν C **Ψ** 81 1175 1735 1844 2298 *Byz* [K L] *Lect* vg^{mss} slav Cassiodorus // ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ P 436 1067 1292 1409 1505 1611 2138 / 147 / 422 / 603 / 921 it^{ar} vg^{mss} syr^{p,h} cop^{sa,mss} eth Tyconius

¹ **12** P: WH NA M TEV FC VP Lu REB ³ **15** SP: WH // P: M Seg NIV ⁴ **17** SP: NA // P: Seg REB NRSV ^o **18** NO P: TR AD M Seg NIV NJB TOB REB NRSV // SP: WH // P: NA RSV Lu

11 Jn 13.34; 15.12, 17; 2 Jn 5 **12** Κάιν ... αὐτοῦ Gn 4.8 **13** μισεῖ ... κόσμος Jn 15.18, 19; 17.14 **14** μεταβεβήκαμεν ... ζωὴν Jn 5.24 ὁ ... θανάτῳ 1 Jn 2.11 **15** πᾶς ὁ μισῶν ... ἐστίν Mt 5.21, 22 πᾶς ἀνθρωποκτόνος ... μένουσαν Ga 5.20-21; Re 21.8 **16** ἐκεῖνος ... ἔθηκεν Jn 13.1; 15.13; Ga 2.20; 1 Tm 2.6; Tl 2.14 ἡμεῖς ... θεῖναι Php 2.17; 1 Th 2.8 **17** Dt 15.7-8 **18** Jas 2.15-16

Confidence before God

19 [Καὶ] ἐν τούτῳ⁵ γνωσόμεθα⁶ ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὴν καρδίαν ἡμῶν, 20 ὅτι ἐὰν καταγινώσκη ἡμῶν ἢ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ γινώσκει πάντα.⁷ 21 Ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία [ἡμῶν]⁷ μὴ καταγινώσκη⁸, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν 22 καὶ ὁ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστά ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.⁹ 23 καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν ἡμῖν. 24 καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ· καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.⁹

⁵ 19 [C] καὶ ἐν τούτῳ **Κ** C **Ψ** 81 322 323 945 1175 1241 1243 1739 1881 2298 Byz [K L P] Lect it⁹ syr^p cop^{sa}, bo^{ms} arm eth slav Augustine // ἐν τούτῳ A B 436 1067 1409 1735 2344 2464 it^{ar, h, t, z} vg cop^{bo, fay} geo Clement // καὶ ἐκ τούτου 1292 1505 1611 1844 1852 2138 (syr^h)

⁶ 19 [A] γνωσόμεθα **Κ** A B C P **Ψ** 81 322 323 436 945 1067 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1881 2138 2298 2344 / 596 vg^{ms} arm eth geo Clement // γινώσκομεν 1175 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, h, t, (z)} vg slav Augustine // γινώσκόμεθα 1844 1852 it⁹

⁷ 21 [C] καρδία ἡμῶν (see footnote 8) **Κ** C 81 1175 1243 1292 1505^c (1505^a ὑμῶν) 1611 1844 1852 1881 2138 2298 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, q, w, z} vg^{cl, ww} syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Clement^{lat} Origen^{(gr2/3), lat2/4} Didymus Hesychius^{lat}; Cyprian Jerome Augustine^{1/2} // καρδία A B **Ψ** 33 322 323 436 945 1067 1241 1409 1735 1739 2344 vgst Origen^{gr1/3, lat2/4} (Methodius); Augustine^{1/2}

⁸ 21 [B] καταγινώσκη (see footnote 7) B C 1852 2464 / 596 vg^{ms} Origen^{gr, lat} Didymus^{1/2}; Augustine^{1/2} // καταγινώσκη ἡμῶν **Κ**! (**Κ*** καταγινώσκω) A **Ψ** 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1243 1292 1409 1611 1735 1739 1844 1881 2138 2298 2344 Byz [K L] Lect it^{ar, q, w, z} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo, fay} arm eth geo slav Clement^{lat} Methodius Didymus^{1/2} Hesychius^{lat}; Cyprian Jerome Augustine^{1/2} // καταγινώσκη ὑμῶν 1241 1505

⁹ 20 P: NIV REB ⁹ 22 P: NA M NRSV ⁹ 24 P: AD M NRSV

22 ὁ ἐὰν αἰτῶμεν ... αὐτοῦ Mt 21.22; Mk 11.24; Jn 14.13; 15.7; 16.23-24 23 αὕτη ... Χριστοῦ Jn 6.29 ἀγαπῶμεν ... ἡμῖν Jn 13.34; 15.12, 17 24 ἐν τούτῳ ... ἔδωκεν Ro 8.9; 1 Jn 4.13

The Spirit of God and the Spirit of Antichrist

4 Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.^a **2** ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, **3** καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ¹ τὸν Ἰησοῦν² ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστίν· καὶ τοῦτό ἐστίν τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστίν ἤδη.^b **4** ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν, τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστίν ὁ ἐν ἡμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. **5** αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσίν, διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσιν καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει. **6** ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν, ὁ γινώσκων τὸν θεὸν ἀκούει ἡμῶν, ὃς οὐκ ἐστίν ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.^c

¹ 3 [A] μὴ ὁμολογεῖ **8** A B Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1846 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L] *Lect* it^l-q vg^{ms} syr^p-h cop^{sa}, bo arm eth geo slav Origen^{gr}, lat^{1/3} Marcus-Eremita Cyril Theodoret; Cyprian Priscillian^{2/3} Tyconius^{2/3} Ambrose Augustine Fulgentius^{1/2} // λυεῖ it^{ar}. z vg Irenaeus^{lat} and acc to 1739^{mg} Clement and Origen^{gr} acc to 1739^{mg} Origen lat^{2/3} mss^{acc} to Socrates; Tertullian Lucifer Priscillian^{1/3} Tyconius^{1/3} Fulgentius^{1/2}

² 3 [A] τὸν Ἰησοῦν A B 322 323 945 1241 1739 (1881 *omit* τόν) 2298 it^q. z vg cop^{bo} Irenaeus^{lat} and acc to 1739^{mg} Clement^{acc} to 1739^{mg} Origen^{gr}, lat^{2/3} mss^{acc} to Socrates Cyril^{4/5}; Tertullian^{1/2} Lucifer Tyconius^{1/3} Priscillian^{1/3} Fulgentius^{1/2} // Ἰησοῦν Χριστόν 1735 it^{ar} vg^{ms} (cop^{sa}, bo^{mss}) Cyril^{1/5}; Tertullian^{1/2} // τὸν Ἰησοῦν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα Ψ (33 2344 ἐληλυθέναι) 81 436 1067 1409 1505 1611 1852 2138 (2464 *omit* τόν) vg^{ms} syr^p-h arm geo (Theodoret); Tyconius^{1/3} Augustine^{2/16} // Ἰησοῦν κύριον ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα **8** // Ἰησοῦν Χριστόν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα (see 4.2) (1175 τὸν Ἰησοῦν Χριστόν) 1243 1292 1844 (1846 τὸν Χριστόν) Byz^{pt} [K] (Byz^{pt} [L] l 590 l^{AD} τὸν Ἰησοῦν Χριστόν) *Lect* (l 883 *omit* ἐν σαρκί) it^l eth slav Origen^{lat}^{1/3} Marcus-Eremita^{vid}; (Cyprian) Priscillian^{2/3} Tyconius^{1/3}, (1/3) Ambrose^{2/3}, (1/3) Augustine^{9/16}, (5/16) Fulgentius^{1/2}

^a 1 SP: WH ^b 3 SP: WH // P: NA TEV Seg FC NIV VP REB ^c 6 NO P: TR // P: WH AD NA M RSV NRSV // MS: NJB

1 δοκιμάζετε τὰ πνεύματα 1 Th 5.21 πολλοὶ ... κόσμον Mt 7.15; 1 Jn 2.18; 2 Jn 7 **2** πᾶν πνεῦμα ... ἐστίν 1 Cor 12.3 **3** πᾶν ... ἀντιχρίστου 2 Jn 7 τοῦ ἀντιχρίστου ... ἤδη 1 Jn 2.18 **4** μείζων ... κόσμῳ Mt 12.29 **5** Jn 15.19 **6** τὸν θεὸν ἀκούει ἡμῶν Jn 8.47

God is Love

7^d Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γενένηται καὶ γινώσκει τὸν θεόν. 8 ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. 9 ἐν τούτῳ ἐφανέρωθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. 10 ἐν τούτῳ ἐστίν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήκαμεν³ τὸν θεόν ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἰλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.^e 11 Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν! 12 θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἐν ἡμῖν τετελειωμένη ἐστίν.^g

13 Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.^h 14 καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκεν τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου! 15 ὃς ἐὰν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.^k 16 καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν!^l

Ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ θεῷ μένει καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει.^m 17 ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν

³ 10 {B} ἠγαπήκαμεν B Ψ 322 323 945 1241 1739 2298 eth // ἠγαπήσαμεν N¹ (N* ἠγάπησεν) A 048^{vd} 33 81^{vd} 436 1067 1175 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1844 1852 1881 2138 2344 2464 Byz [K L] Lect arm geo slav Philo-Carpasia

^d 7-10 Traditional material: NA ^e 10 SP: WH // P: M TEV FC VP Lu / 11 P: Seg ^f 12 NO P: TR WH AD NA M Seg VP Lu NJB TOB ^h 13 P: TR / 14 SP: NA ⁱ 15 P: VP / 16 NO P: TR AD M RSV Seg VP NJB TOB // SP: WH // ^m SP: NA // P: TR M Seg

8 ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν 1 Jn 4.16 9 Jn 3.16 10 Ro 5.8, 10 ἀπέστειλεν ... ἡμῶν 1 Jn 2.2 11 Mt 18.33 12 θεὸν ... τεθέαται Jn 1.18 ἡ ἀγάπη ... ἐστίν 1 Jn 2.5; 4.17 13 Ro 8.9; 1 Jn 3.24 14 ὁ ... κόσμου Jn 3.17 15 Ἰησοῦς ... θεοῦ 1 Jn 5.5 16 Ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν 1 Jn 4.8 17 ἐν τούτῳ ... ἀγάπη 1 Jn 2.5; 4.12

ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστιν καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. **18** φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει, ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ." **19** ἡμεῖς ἀγαπῶμεν⁴, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς.^ο **20** ἐάν τις εἴπῃ ὅτι Ἄγαπῶ τὸν θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῆ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακεν, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακεν οὐ δύναται ἀγαπᾶν.⁵ **21** καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν ἀγαπᾶ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.^ρ

Faith is Victory over the World

5 Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννηθέντα ἀγαπᾶ [καὶ] τὸν¹ γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. **2** ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ποιῶμεν.^{2,α} **3** αὕτη

⁴ **19** {A} ἀγαπῶμεν A B 322 323 945 1241 1243 1739 1852 1881 2464 vg^{ww, st} geo slav Augustine^{6/10} // ἀγαπῶμεν τὸν θεόν N 048 33 81 436 1067 1292 1409 1505 1611 1735 2138 2344 I 598 I 599 I 884 it^w vg^{cl} syr^{n, h} cop^{bo} arm Augustine^{3/10} // ἀγαπῶμεν αὐτόν Ψ 1175 1844 1846 2298 Byz [K L] Lect Augustine^{1/10} // ἀγαπῶμεν ἀλλήλους it^{ar} vg^{mss} (eth) // οἶδαμεν cop^{sa, bomss}

⁵ **20** {A} οὐ δύναται ἀγαπᾶν. N B Ψ 322 323 1243 1505 1611 1739 1852 2138 syr^h cop^{sa} geo Origen; Cyprian Lucifer Zeno // πῶς δύναται ἀγαπᾶν; A 048 (33 ἀγαπήσαι) 81 436 945 1067 1175 1241 1292 1409 1735 1844 1846 1881 2298 2344 2464 Byz [K L] Lect it^{ar, l, q, w} vg^{syr} cop^{bo} arm eth slav Cyril; Ambrose Pelagius Augustine

¹ **1** {C} καὶ τόν (N 69 καὶ τό) A 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1846 1852 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect vg^{cl} syr^{n, h} cop^{bo} arm eth slav Alexander^{vid} Cyril-Jerusalem; Hilary^{1/2} Maximinus Fulgentius^{1/4} Cassiodorus // τόν B Ψ 048^{vid} 33 it^{ar, l, q} vg^{ww, st} cop^{sa, bomss} geo Hilary^{1/2} Augustine Speculum Ps-Vigilius Vigilius Fulgentius^{3/4}

² **2** {B} ποιῶμεν B Ψ 81 322 323 436 945 1067 1292 1409 1505 1611 1739 1844

^α **18** P: M TEV FC NIV VP ^ο **19** P: Seg ^ρ **21** NO P: NJB // P: WH AD NA M RSV NRSV

^α **5.2** SP: NA

21 Mt 5.44-45; Mk 12.29-31

5.1 Πᾶς ... γεγέννηται I Jn 4.15 πᾶς ὁ ἀγαπῶν ... αὐτοῦ I Pe 1.22-23

γάρ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσὶν. **4** ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικῆσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν.^b **5** τίς [δέ] ἐστὶν ὁ νικῶν τὸν κόσμον εἰ μὴ ὁ πιστεῦων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;^c

The Witness concerning the Son

6 Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος³, Ἰησοῦς Χριστός, οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστὶν τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. **7** ὅτι τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες, **8** τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα⁴, καὶ οἱ

1852 2138 2298 2344 2464 it^{ar, q} vg syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm eth geo Lucifer Augustine // τηρῶμεν (see 5.3) **Ν** (A^{vid} τηρῶμεν ... τηρῶμεν omit by homoioteleuton) (048) 1175 1241 1243 1735 1846 1881 Byz [K L P] Lect vg^{miss} slav

³ **6** {A} αἵματος B Ψ 322 323 1175 1739* 1881 2298 Byz [K L] Lect it^{ar} vg syr^p geo Clement^{lat} Cyril^{2/4}; Tertullian Rebaptism // πνεύματος (see Jn 3.5) 945 1241 / 165 / 170 / 422 πνεύματος ἀγίου / 593 / 617 / 1441 Cyril^{1/4}; Ambrose // αἵματος καὶ πνεύματος **Ν** A 436 1067 1292 1409 1505 1611 1735 1739^c 2138 2344 / 598 vg^{miss} syr^h cop^{sa, bo} eth slav Cyril^{1/4} // πνεύματος καὶ αἵματος P 81 1243 1844 1846 1852 2464 / 884 it^l vg^{miss} arm

⁴ **7-8** {A} μαρτυροῦντες, **8** τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα **Ν** A B (Ψ 1844 1852 μαρτυροῦσιν) 048^{vid} 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1846 1881 2138 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect (/ 884 βάπτισμα for αἷμα) it^{ar} vg^{ww, st} syr^{p, h} cop^{sa, bo} arm^{miss} eth geo slav Clement^{lat} (Origen^{lat}) (Cyril) Ps-Dionysius^{vid} (John-Damascus); Rebaptism Ambrose Augustine Quodvultdeus Facundus // μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατὴρ ὁ λόγος καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἐν εἰσίν. **8** καὶ τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῆ, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα 221^v † 2318 (61 629 omit the following καὶ οἱ τρεῖς ... εἰσίν; 61 88^v † 429^v † 629 636^v † 918 with other minor variants) I^{AD} vg^{cl} arm^{miss} // testimonium dicunt (or: dant) in terra, spiritus (or: spiritus et) aqua et sanguis, et hi tres unum sunt in Christo Iesu. **8** et tres sunt, qui testimonium dicunt in caelo, pater, verbum et spiritus it^{l, q} vg^{miss} (Cyprian) (Ps-Cyprian) (Priscillian) Speculum Vari- madum Ps-Vigilius Fulgentius

^b 4 P: NA M // S: NJB † 5 NO P: WH AD NA M NJB TOB // P: TR RSV Seg NIV REB NRSV

³ αὕτη ... τηρῶμεν Jn 14.15, 23, 24; 2 Jn 6 αἱ ... εἰσίν Dt 30.11; Mt 11.30 5 Ro 8.37; 1 Jn 4.4 **6** Οὗτός ... Χριστός Jn 19.34 **7** Jn 15.26

τρεις εις το εν εισιν.^d **9** ει την μαρτυριαν των ανθρωπων λαμβάνομεν, η μαρτυρια του θεου μεζων εστιν· οτι αυτη εστιν η μαρτυρια του θεου οτι μεμαρτύρηκεν περι του υιου αυτου. **10** ο πιστευων εις τον υιον του θεου εχει την μαρτυριαν εν εαυτω⁵, ο μη πιστευων τω θεω⁶ ψευστην πεποιηκεν αυτον, οτι ου πεπίστευκεν εις την μαρτυριαν ην μεμαρτύρηκεν ο θεος περι του υιου αυτου.^e **11** και αυτη εστιν η μαρτυρια, οτι ζωην αιώνιον εδωκεν ημιν ο θεος, και αυτη η ζωη εν τω υιω αυτου εστιν. **12** ο εχων τον υιον εχει την ζωην· ο μη εχων τον υιον του θεου την ζωην ουκ εχει.^f

The Knowledge of Eternal Life

13 Ταυτα εγραψα υμιν ινα ειδητε οτι ζωην εχετε αιώνιον, τοις πιστευουσιν εις το ονομα του υιου του θεου.^g **14** και αυτη εστιν η παρησια ην εχομεν προς αυτον οτι εαν τι αιτώμεθα κατα το θέλημα αυτου ακουει ημων. **15** και εαν οϊδαμεν οτι ακουει ημων ο εαν αιτώμεθα, οϊδαμεν οτι εχομεν τα αιτήματα α ητήκαμεν απ' αυτου.^h

16 Εαν τις ιδη τον αδελφον αυτου αμαρτάνοντα αμαρτίαν μη προς θάνατον, αιτήσει και δώσει αυτω ζωην,

⁵ **10** {B} εν εαυτω⁵ Ψ 322 323 945 1243 1292 1505 1611 1739 1846 1881^c 2138 2298 2464 / 422 (I 591) (I 1153) / 1159 / 1441 I^{AD} it^{ar}. l. q vg arm eth (geo) Cyril^{3/4}; Augustine Speculum // εν αυτω B² 81 436 1067 1175 1241 1409 1735 1844 1852 1881* 2344 Byz [K] Lect slav Cyril^{1/4} // εν αυτω without accents A B* L P // αυτου / 884

⁶ **10** {A} τω θεω⁶ Ξ B Ψ 945 1175 1243 1292 1505 1611 1735 1739^c 1844 1846 1852 1881 2138 2298 Byz [K L P] Lect (I 592 / 1441 τον θεον) it^l. q syr^{ph}. h cop^{bopt} slav Cyril; Augustine Varimadum // τω υιω A 81 322 323 436 1067 1241 1409 1739* 2344 2464 / 590 it^{ar} vg syr^{hms} (eth) geo Cyril^{miss} // εις τον υιον του θεου / 884 cop^{sa}. bopt arm

^d **8** P: Seg ^e **10** SP: NA / **12** SP: WH // P: AD M Seg NRSV // MS: NJB * **13** P: Seg VP REB NRSV
^f **15** NO P: TR WH AD M RSV NJB TOB NRSV

⁹ την ... ανθρωπων Jn 5.32-34 η ... θεου Jn 5.37: 8.18 **10** ο πιστευων ... εαυτω Ro 8.16; Ga 4.6 **12** Jn 3.36 **13** Jn 20.31 **14** Mt 7.7; Jn 14.13; 15.7, 16; 16.23; 1 Jn 3.21-22

τοῖς ἁμαρτάνουσιν μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήση. **17** πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστίν, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ⁷ πρὸς θάνατον.¹

18 Οἶδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ⁸ τοῦ θεοῦ τηρεῖ αὐτὸν⁹ καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ.^k **19** οἶδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.^l

20 οἶδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἦκει καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν¹⁰, καὶ ἐσμέν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος.^m **21** Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτὰ ἀπὸ τῶν εἰδώλων.¹¹

⁷ **17** [A] οὐ^κ A B Ψ 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1846 1881 2138 2298 2344 Byz [K L P] *Lect* vgst geo slav Origen Ps-Asterius // μὴ 2464^c Clement // omit 33 1243 1852 2464* it^{ar}, l, 1 vg^{cl}, ww syr^h cop^{sa}, bo^{mss} arm Tertullian

⁸ **18** [A] ὁ γεννηθεὶς ἐκ^κ A B Ψ 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1611 1735 1739 1844 1846 1881 2298 2344 Byz [K L P] *Lect* arm eth geo slav (Origen) // ἐγεννηθή· ὁ δὲ γεννηθεὶς ἐκ 33 // ἡ γέννησις 1505 1852 2138 it^{ar}, l, q, 1 vg (syr^h) cop^{bo} Chromatius Jerome Vigilius

⁹ **18** [B] αὐτόν B² 1505 1852 2138 it^{ar}, l, 1 vg Chromatius Jerome Vigilius // αὐτον without accents A* B* // ἑαυτόν^κ A^c Ψ 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1611 1735 1739 1844 1846 1881 2298 2344 2464 Byz [K L P] *Lect* arm eth geo slav Origen

¹⁰ **20** [A] τὸν ἀληθινόν^κ B 81 1175 1243 Byz [K L P] *Lect* syr^p, h cop^{bo}mss arm Cyril^{1/4}; Hilary Faustinus Jerome Speculum Fulgentius^{3/4} // τὸ ἀληθινόν^κ* it^l, q cop^{sa}, bo^{mss} Varimadam Quodvultdeus // τὸν ἀληθινόν θεόν A Ψ 33 322 323 436 945 1067 1292 1409 1505 1611 1735 1739 (1844 omit τόν) 1846 1852 1881 2138 2298 2344 2464 / 590 / 598 / 884 / 1590 it^{ar}, 1 vg cop^{bo}pt eth geo slav Athanasius Marcellus Didymus^{dub} Cyril^{3/4}; Augustine Fulgentius^{1/4} // potestatem Ambrose

¹¹ **21** [A] εἰδώλων. ^κ A B Ψ 33 322 323 436 1067 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1846 1881 2138 2298 2344 2464 / 593 / 596 / 884 it^{ar}, l, q vg^{ww}, st syr^p, h cop^{sa}, bo arm eth geo Didymus; Speculum // εἰδώλων. ἀμὴν. 81 945 1175 1844 1852 Byz [K L P] *Lect* vg^{cl} slav

¹ **17** NO P: TR AD TOB // SP: WH // S: Lu NJB ¹ **18** P: RSV TEV FC REB ¹ **19** P: RSV TEV FC REB ² **20** P: AD NA M TEV FC NIV Lu NRSV

16 ἔστιν ... θάνατον Mt 12.31; He 6.4-6 Jn 17.15 **20** γινώσκωμεν ... αἰώνιος Jn 17.3

18 πᾶς ... ἁμαρτάνει 1 Jn 3.9 ὁ γεννηθεὶς ... αὐτοῦ **21** 1 Cor 10.14

ΙΩΑΝΝΟΥ Β

Salutation

1 Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρία καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, 2 διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα.^a 3 ἔσται μεθ' ἡμῶν χάρις ἔλεος εἰρήνη παρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ¹ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.^b

Truth and Love

4 Ἐχάρην λίαν ὅτι εὔρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρὸς. 5 καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν καινὴν γράφω σοι ἀλλὰ ἣν εἶχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. 6 καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· αὕτη ἡ ἐντολὴ ἐστίν, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατήτε.^c 7 ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος.^d 8 βλέπετε

¹ 3 [A] παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ A B Ψ 048 0232 81 322 323 436 1067 1243 1409 1735 1739 1846 1852 l 596 (it^{tr} vg Χριστοῦ Ἰησοῦ) vg^{mss} cop^{sa} eth geo // παρὰ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ **ℵ**² 33 945 1175 1844 2298 2344 2464 Byz [K L P] Lect vg^{mss} (vg^{ms}) syr^{(ph), h} cop^{(bo), bo^{mss}} arm slav // κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ **ℵ**^{*} 1292 1611 1881 2138 l 680 l 883 l 884 // Ἰησοῦ Χριστοῦ 1505 it^l (vg^{mss}) Augustine Cassiodorus

^a 2 P: RSV TEV FC NIV Lu REB NRSV ^b 3 P: TR WH AD NA M NIV VP REB NRSV ^c 6 P: NA M TEV FC NIV REB NRSV // S: Seg VP Lu NJB TOB ^d 7 P: Lu

1 ἐγὼ ... ἀληθείᾳ 3 Jn 1 4 Ἐχάρην ... ἀληθείᾳ 3 Jn 3 5 οὐχ ... ἀρχῆς 1 Jn 2:7; 2:24; 3:11 ἀγαπῶμεν ἀλλήλους Jn 13:34; 15:12, 17; 1 Jn 3:11 6 αὕτη ... ἐντολὰς αὐτοῦ Jn 14:15, 23, 24; 1 Jn 5:3 7 πολλοὶ ... κόσμον Mt 7:15; 1 Jn 2:18; 4:1 οἱ ... ἀντίχριστος 1 Jn 4:3

ἐαυτοῦς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε² ἃ εἰργασάμεθα³ ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβητε^{2,ε}. **9** πᾶς ὁ προάγων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ θεὸν οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ⁴, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. **10** εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. **11** ὁ λέγων γὰρ αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.^f

Final Greetings

12 Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος, ἀλλὰ ἐλπίζω γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν⁵

² **8** {A} ἀπολέσητε ... ἀπολάβητε **ℵ**¹ (**ℵ*** ἀπόλησθε) A B Ψ 0232^{vid} (33 1292 ἀπολάβετε) 81 322 323 436 1067 1241 (1243 ἀπολέσησθε) 1409 1505 1611 1735 1739 1846 1852 1881 2138 2298 2344 2464 / 596 / 884 / 1439 it^{ar,1} vg syr^{ph, h} cop^{sa, bo} arm eth geo (Irenaeus^{lat}) Isidore; Lucifer // ἀπολέσωμεν ... ἀπολάβομεν 945 1175 1844 Byz [K L P] Lect slav // ἀντοῦς, ... ἀπολέσωσιν ... ἀπολάβομεν / 883

³ **8** {B} εἰργασάμεθα B 945 1175 1844 Byz [K L P] Lect (/ 147 / 603 ἐργασάμεθα) syr^{hmg} cop^{sa^{ms}} geo slav // εἰργάσασθε **ℵ** A Ψ 0232^{vid} 33 81 322 323 436 1067 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1846 1852 1881 2138 2298 2344 2464 / 596 / 884 / 1439 it^{ar,1} vg syr^{ph, h} cop^{sa^{ms}, bo} arm eth Irenaeus^{lat} Isidore; Lucifer

⁴ **9** {A} διδαχῇ **ℵ** A B Ψ 33 81 322 323 1241 1243 1739 1846 1852 1881 2344 2464 / 596 it¹ vg cop^{sa, bo^{ms}} arm Didymus // διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ 436 945 1067 1175 1292 1409 1505 1611 1735 1844 2138 2298 Byz [K L P] Lect it^{ar} vg^{ms} cop^{bo} eth geo slav Augustine^{vid} // διδαχῇ αὐτοῦ vg^{ms} syr^{ph, h with *} Lucifer // δικαιοσύνη τοῦ Χριστοῦ / 422

⁵ **12** {B} ἡμῶν **ℵ** Ψ 945 1175 1292 1505 1611 1735 1844 1846 1852 2138 Byz [K L P] Lect (/ 147 χάρις for χαρά) vg^{ms} syr^{ph, h} arm geo // ὑμῶν A B 33 81 322 323 436 1067 1243 1409 1739 1881 2298 2344 2464 / 422 / 596 / 921 it^{ar,1} vg cop^{bo} eth slav // ἐμοῦ cop^{sa}

^e 8 P: NA TEV FC VP REB / 11 P: TR WH AD NA M Seg NIV NJB REB NRSV

⁹ ὁ μένων ... ἔχει 1 Jn 2:23; 4:15 **10** εἴ ... οἰκίαν Ro 16:17; Eph 5:11; 2 Th 3:6 **12** Πολλὰ ... μέλανος 3 Jn 13 στόμα πρὸς ... λαλῆσαι Nu 12:8; 3 Jn 14

πεπληρωμένη ἤ.⁸ **13** Ἀσπάζεται σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς.⁶

⁶ **13** {A} τῆς ἐκλεκτῆς. **Σ** A B P Ψ 33 81 322 323 (436 omit ἐκλεκτῆς [sic]) (1067 τοῖς ἐκλεκτοῖς) 1243 1409 1735 1739 1846 1881 2298 2344 2464 it^{sr,1} vg cop^{sa,bo} geo // τῆς ἐκλεκτῆς. ἀμὴν. 945 1175 1292 1505 1611 1844 1852 2138 Byz [K L] Lect vg^{mss} slav // τῆς ἐκκλησίας. ἀμὴν. vg^{ms,(ms)} // τῆς ἐκλεκτῆς. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμὴν. l 596 vg^{mss,(mss)} (syr^{ph, h with *} arm (eth)

⁸ **12** P: NA M RSV TEV Seg FC NIV VP NJB NRSV

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ

Salutation

1 Ὁ πρεσβύτερος Γαίῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ.^a

2 Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὐχομαί σε εὐδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐδοοῦταί σου ἡ ψυχή.^b 3 ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. 4 μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν¹, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν τῇ ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.^c

Cooperation and Opposition

5 Ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάση εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ τοῦτο ξένους, 6 οἱ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. 7 ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθον μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἔθνικῶν. 8 ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ὑπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.^d

9 Ἐγραψά τι² τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρέφης οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. 10 διὰ τοῦτο, ἐὰν

¹ 4 {A} οὐκ ἔχω χαράν **ℵ** A Ψ 048 33 81 436 945 1067 1175 1292 1409 1505 1611 1735 (1844^c omit οὐκ ἔχω) 1846 1852 2138 2344 2464 Byz [K L P] *Lect it^{ar} v. r. vg^{mss} syr^{ph}. b cop^{sa} arm eth geo slav (Cassiodorus) // χαράν οὐκ ἔχω* C 322 323 1241^{vid} 1739 1881 (I 422) I 596 // οὐκ ἔχω χάριν B² (B* ἔχων) (1243 2298 χάριν οὐκ ἔχω) (1844* omit οὐκ ἔχω) *it^{ar}. 1 vg cop^{bo}*

² 9 {B} Ἐγραψά τι **ℵ*** A 048^{vid} 1241 1739 2298 / 596 (it^l) *cop^{bo}mss arm (Jerome) // ἔγραψας τι* B *cop^{sa}. bo // ἔγραψα ἄν* **ℵ**² 33 81 436 945 1067 1243 1292 1409 1505

^a 1 NO P: TR NJB TOB ^b 2 S: TOB ^c 4 NO P: TR AD M TOB // SP: WH // P: NA RSV Seg NIV VP NJB REB NRSV ^d 8 NO P: TR AD // S: TEV Seg FC VP Lu NJB TOB

1 ἐγὼ ... ἀληθείᾳ 2 Jn 1 3 ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς 2 Jn 4 6 οὓς ... θεοῦ Tt 3.13 7 μηδὲν ... ἔθνικῶν 1 Cor 9.12, 15

ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκοῦμενος ἐπὶ τούτοις οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει.^ε

11 Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἐώρακεν τὸν θεόν.¹ **12** Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπὸ αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἶδας ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθῆς ἐστίν.⁸

Final Greetings

13 Πολλὰ εἶχον γράψαι σοι ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράφειν· **14** ἐλπίζω δὲ εὐθέως σε ἰδεῖν, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.^h **15** εἰρήνη σοι.¹ ἀσπάζονται σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

1735 1881 2138 2344 l 422 l 1439 it^{ar} vg (syr^{ph, h}) // ἔγραψα ἄν τι 322 323 1611* l 1178 // ἔγραψα C Ψ 1175 1611^c 1844 1846 1852 Byz [K L P] Lect (eth) geo slav

^ε 10 NO P: TR AD NJB TOB / 11 SP: NA // P: TEV Seg FC VP REB // S: NJB * 12 P: TR WH AD NA M Seg NIV REB NRSV * 14 P: NA M RSV TEV FC NIV VP NRSV ' 15 P: TEV Seg FC

11 ὁ ἀγαθοποιῶν ... ἐστίν 1 Jn 2.29; 3.6, 9 ὁ κακοποιῶν ... θεόν 1 Jn 3.6, 10 **12** ἡ μαρτυρία ... ἐστίν Jn 19.35; 21.24 **13** Πολλὰ ... γράφειν 2 Jn 12 **14** στόμα ... λαλήσομεν Nu 12.8; 2 Jn 12

ΙΟΥΔΑ

Salutation

1 Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου,^a τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγαπημένοις¹ καὶ Ἰησοῦ Χριστῷ τετηρημένοις² κλητοῖς.^b 2 ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.^c

Judgment on False Teachers

(2 Pe 2.1-17)

3 Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν³ σωτηρίας ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἀγίοις πίστει. 4 παρεσέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάσαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριτα μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν

¹ 1 {A} τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγαπημένοις Φ^{72} \aleph A B Ψ 81 436 1067 1409 1846 2298 / 596 / 1441 *it*^{ar} *vg* *cop*^{sa, bo} (eth) *geo* *Origen*^{gr, lat}; Lucifer Augustine (Cassiodorus) // τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις 1175 1735 1844 *Byz* [K L P] *Lect* *slav* // τοῖς ἔθνεσιν ἐν θεῷ πατρὶ ἡγαπημένοις (*see footnote 2*) 1241 1243 1292 1505 1611 1739 2138 *syr*^{ph, h} *arm* // τοῖς ἔθνεσιν ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις 322 323 945 1881

² 1 {A} καὶ Ἰησοῦ Χριστῷ τετηρημένοις Φ^{72} \aleph A B 81 322 323 436 945 1067 (1175 1735 1844 Ἰησοῦ Χριστοῦ) 1241 1243 1409 1739 1846 1881 2298 *Byz* [K L P] *Lect* (I 156 / 592^{1/2} / 883 / 884 / 1178 Ἰησοῦ Χριστοῦ) *it*^{ar} *vg*st *cop*^{sa, bo} (eth) *slav* *Origen*^{gr, lat}; Lucifer Augustine (Cassiodorus) // καὶ Χριστῷ Ἰησοῦ τετηρημένοις Ψ (1852 Χριστοῦ Ἰησοῦ) / 596 *vg*^{cl, ww} *syr*^{ph} *arm* *geo* // *omit* (*see footnote 1*) 1292 1505 1611 2138 *syr*^h

³ 3 {A} ἡμῶν Φ^{72} \aleph A B Ψ 81 322 323 436 1067 1243 1292 1409 1611 1735 1739 1846 2138 / 596 (I 422 ἡμετέρας) (I 884 σωτηρίας ἡμῶν) *vg*^{ms} *syr*^{ph, h} *cop*^{sa} *arm* *eth* *geo* *slav* *Cyril*; Lucifer // ὑμῶν 1505 1844 1881 2298 *it*^{ar} *vg* *cop*^{bo} // *omit* 945 1175 *Byz* [K L P] *Lect*

^a 1 P: RSV TEV FC NIV NRSV // ^b P: RSV TEV FC NIV Lu REB NRSV ^c 2 P: TR WH AD NA M REB

2 2 Pe 1.2 3 παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι 1 Tm 1.18 4 παρεσέδυσαν ... ἄνθρωποι Ga 2.4 τὴν ... ἀρνοῦμενοι 2 Pe 2.1

καὶ τὸν μόνον δεσπότην^{4d} καὶ κύριον ἡμῶν^e Ἰησοῦν Χριστὸν⁵ ἀρνούμενοι.^f

5 Ὑπομνήσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας [ὑμᾶς] πάντα ὅτι [ὁ] κύριος ἅπαξ⁶ λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν, **6** ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφου τετήρηκεν, **7** ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις τὸν ὅμοιον τρόπον τούτοις ἐκπορνεύσασαι καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.⁸

8 Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα μὲν μαίνουσιν κυριότητα⁷ δὲ ἀθετοῦσιν δόξας δὲ βλασφη-

⁴ **4** {A} δεσπότην $\Phi^{72,78}$ \aleph A B C 0251 33 81 322 323 436 1067 1241 1243 1409 1739 1846 1881 2344 *Lect*^{pl} it^{ar} vg cop^{sa, bo} arm eth geo Didymus Didymus^{dub} Cyril; Lucifer // δεσπότην θεόν Ψ 945 1175 1292 1505 1611 1735 1844 2138 2298 *Byz* [K L P] *Lect*^{pl, AD} (I 592)^{1/2} δεσπότην καὶ θεόν) syr^{ph, h} slav // θεόν I 593

⁵ **4** {A} ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν (Φ^{72} ἡμῶν *after* Χριστόν) Φ^{78} \aleph A B C Ψ 0251^{vid} 33 81 322 323 436 945 1067 1175 (1241 ὑμῶν *for* ἡμῶν) 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1846 2138 2298 2344 *Byz* [K L] *Lect* it^{ar} vg syr^{ph, h} cop^{sa, bo} (bo^{mss}) arm eth geo slav Didymus Didymus^{dub} Cyril; (Lucifer) // Ἰησοῦν Χριστόν 1881 I 422 I 593 vg^{mss}

⁶ **5** {D} πάντα ὅτι ὁ κύριος ἅπαξ (\aleph Ψ *omit* ὁ) C* 1505 1611 2138 syr^h // πάντα, ὅτι ὁ θεὸς ἅπαξ 1243 1846 I 596 vg^{mss} syr^{ph} arm geo Clement^{vid}; (Lucifer *omit* ἅπαξ) // πάντα, ὅτι Ἰησοῦς ἅπαξ 322 323 1241 1739 1881 2298 (it^{ar} Cyril *omit* ἅπαξ) (cop^{sa, bo}) Origen^{acc} 10 1739 // ἅπαξ πάντα, ὅτι Ἰησοῦς A B 33 81 2344 vg (eth) Jerome // ἅπαξ πάντα, ὅτι ὁ θεὸς C² vg^{ms} (slav) // ἅπαξ πάντα, ὅτι θεὸς Χριστός Φ^{72c} (Φ^{72a} πάντας) // ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος 436 945 1067 1175 1292 (1409 *omit* τοῦτο) (1735 ὅτι κύριος Ἰησοῦς) 1844 *Byz* [(K τοῦτο ἅπαξ) L] *Lect* (I 593 τοῦτο ἅπαξ; I 591 ὅτι κύριος Ἰησοῦς)

⁷ **8** {A} κυριότητα $\Phi^{72,78}$ A B 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1243 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1881 2138 2298 2344 *Byz* [K L] *Lect* it^{ar} vg syr^{ph, h}

^{4d} C: FC^{mg} NJB^{mg} TOB^{mg} REB^{mg} // different text: TR || ^c C: RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV // as text: RSV^{mg} NRSV^{mg} // / NO P: TR AD Lu // SP: WH // S: NJB #7 NO P: TR AD Lu TOB // SP: WH // S: NJB

5 Ὑπομνήσαι ... πάντα 2 Pe 1.12 ὁ κύριος ... σώσας Ex 12.51 τοὺς ... ἀπώλεσεν Nu 14.29-30, 35: 1 Cor 10.5 **6** 2 Pe 2.4, 9 **7** Gn 19.4-25: 2 Pe 2.6, 10 **8** σάρκα ... βλασφημοῦσιν 2 Pe 2.10

μοῦσιν. **9** ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωϋσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησεν κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας ἀλλὰ εἶπεν, Ἐπιτιμήσαι σοι κύριος.^h **10** οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἶδασιν βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται.ⁱ **11** οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάιν ἐπορεύθησαν καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν καὶ τῇ ἀντιλογία τοῦ Κόρε ἀπόλοντο.^k **12** οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν⁸ σπιλάδες συννεωχούμενοι^l ἀφόβως,^m ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ ἄκαρπα δις ἀποθανόντα ἐκριζωθέντα, **13** κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνas, ἀστέρες πλανῆται οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.ⁿ

14 Προεφήτευσεν δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ Ἀδάμ Ἐνώχ λέγων, Ἰδοὺ ἦλθεν κύριος ἐν ἀγίαις μυριάσιν αὐτοῦ **15** ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων καὶ ἐλέγξει πᾶσαν ψυχὴν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς.^o **16** Οὗτοί εἰσιν γογγυσταὶ μεμψίμοιροι κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἑαυτῶν

cop^{bo} eth geo Clement^{lat} Origen^{gr} Eriphanius; Lucifer Jerome // κυριότητας **Ψ** 1846 vg^{ms} cop^{sa} arm slav Origen^{lat}; Priscillian

⁸ **12** [A] ἀγάπαις ὑμῶν **Ϟ**⁷² **Ⲛ** B **Ψ** 33 81 322 323 436 945 1067 1175 1241 1292 1409 1505 1611 1735 1739 1844 1881 2138 2298 2344 Byz [K L] Lect (it^{tr} vg syr^{ph} αὐτῶν for ὑμῶν) syr^h cop^{sa, bo} eth geo slav Lucifer Augustine // ἀπάταις ὑμῶν (see 2 Pe 2.13) A* C^{vid} (1243 ἡμῶν) 1846 // ἀπάταις αὐτῶν A^c // εὐχαρίας ὑμῶν 6

^h **9** SP: NA // P: REB ⁱ **10** P: NIV VP // S: NJB ^k **11** SP: NA // P: TR AD Seg NIV REB ^l **12** C: WH NJB TOB? // ^m NO C: WH Seg^{lnd} NJB TOB ⁿ **13** NO P: TR AD NJB TOB // SP: WH ^o **15** SP: WH NA // P: TR TEV Seg TOB REB

⁹ Assumption of Moses^{acc} to Clement, Origen, Didymus ὁ δὲ ... ἀρχάγγελος Dn 10.13, 21; 12.1; Re 12.7 οὐκ ... βλασφημίας 2 Pe 2.11 Ἐπιτιμήσαι σοι κύριος Zch 3.2 **10** 2 Pe 2.12 **11** τῇ ὁδῷ τοῦ Κάιν Gn 4.3-8; 1 Jn 3.12 τῇ πλάνῃ ... μισθοῦ Nu 22.7; 31.16; Re 2.14 τῇ ἀντιλογία ... ἀπόλοντο Nu 16.19-35 **12** οὗτοι ... συννεωχούμενοι 2 Pe 2.13 ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες Eze 34.8 ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι Eph 4.14 **13** κύματα ... αἰσχύνas Is 57.20 οἷς ... τετήρηται 2 Pe 2.17 **14** ἕβδομος ... Ἐνώχ En 60.8 ἦλθεν ... αὐτοῦ Dt 33.2; Zch 14.5; Mt 25.31 **14-15** ἦλθεν ... ψυχῆν En 1.9

πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θουμαζόντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.^p

Warnings and Exhortations

17 Ὑμεῖς δέ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ **18** ὅτι ἔλεγον ὑμῖν [ὅτι] Ἐπ' ἐσχάτου [τοῦ] χρόνου ἔσονται ἐμπαίχται κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν.^q **19** Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες⁹, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες.^r **20** Ὑμεῖς δέ, ἀγαπητοί, ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς τῇ ἀγνωτάτῃ ἡμῶν πίστει, ἐν πνεύματι ἀγίῳ προσευχόμενοι, **21** ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον.^s **22** καὶ οὓς μὲν ἐλεᾶτε διακρινομένους¹⁰, **23** οὓς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπάζοντες¹¹, οὓς δὲ ἐλεᾶτε ἐν

⁹ **19** [A] ἀποδιορίζοντες Φ^{72} \aleph A B Ψ 33 81 436 945 1067 1175 1241 1409 1735 1739* 1844 1852 2344 Byz [K L P] / 590 / 592 / 593 / 596 / 883 / 1159 / 1439 / 1441 vg^{sl} arm Clement^{lat} Didymus^{dub} Cyril; Lucifer // ἀποδιορίζοντες ἑαυτοὺς C 322 323 1243 1292 1505 1611 1739^c 1846 1881 2138 2298 Lect it^{ar} vg^{cl, ww} geo slav Augustine Fulgentius // omit including οἱ / 422

¹⁰ **22** [C] ἐλεᾶτε διακρινομένους (see footnotes 11 and 12) \aleph B C² Ψ 1243 1846 (1852 / 1439 ἐλεεῖτε) / 596 syr^h geo // ἐλέγχετε διακρινομένους A C* 33 81 322 323 436 1067 1241 1409 1611 1735 1739 1881 2298 2344 / 422 it^{ar} vg cop^{bo} // ἐλεεῖτε διακρινομένοι 945 1175 1292 (1505 διακρινομένῳ) 1844 Byz [K L P] Lect vgm^{ss} slav // omit verb and transpose διακρινομένους (see footnote 12) Φ^{72} it^{ar} syr^h cop^{sa} Clement; Jerome

¹¹ **23** [C] οὓς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπάζοντες (see footnotes 10 and 12) \aleph ¹ (\aleph * ἀρπάζετε) A Ψ 33 81 322 323 436 1067 1241 1409 1735 1739 1846 1881 2298 2344 / 156 / 422 / 596 / 617 it^{ar} vg cop^{bo} (arm) (geo) Clement^{lat} // οὓς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπάζοντες ἐν φόβῳ C 1243 (1292 ζόφῳ for φόβῳ) 1505 1852 syr^h // οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπάζοντες 945 1175 1611 1844 Byz [K L P] Lect slav //

^p 16 NO P; TR AD REB // P: WH NA M RSV Seg Lu NRSV ^q 18 P: TR REB ^r 19 P: NA M NIV VP // S: Seg Lu NJB ^s 21 SP: NA // P: TEV FC NIV VP REB

¹⁷ 2 Pe 3.2 ¹⁸ Ἐπ' ... ἀσεβειῶν 2 Pe 3.3 ²⁰ ἐποικοδομοῦντες ... πίστει Col 2.7; 1 Th 5.11 ²³ ἐκ πυρὸς ἀρπάζοντες Am 4.11; Zch 3.2

φόβῳ¹² μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον
χιτῶνα.¹

Benediction

24 Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι ὑμᾶς ἀππαίστους καὶ
σῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλ-
λιάσει, **25** μόνῳ¹³ θεῷ^u σωτῆρι ἡμῶν^v διὰ Ἰησοῦ
Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δόξα μεγαλωσύνη κράτος καὶ
ἐξουσία πρὸ παντός τοῦ αἰῶνος καὶ νῦν καὶ εἰς πάντα
τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπάζοντες B // ἐκ πυρὸς ἀρπάσατε Φ ⁷² (it¹ syr^{ph} cop^{sa} Cle-
ment^{tr}; Jerome ἀρπάζετε)

¹² **23** {C} οὓς δὲ ἐλεᾶτε ἐν φόβῳ (see footnotes 10 and 11) \aleph A B Ψ 33 81 322 323
1611 1735 1739 1881 2298 it^{tr} vg cop^{bo} arm geo Clement^{lat} // οὓς δὲ ἐλεεῖτε ἐν φόβῳ
436 1067 1241 1409 2344 // οὓς δὲ ἐλέγγετε ἐν φόβῳ 945 1846 l 596 // omit οὓς δὲ
ἐλεᾶτε and transpose ἐν φόβῳ (see footnote 11) C 1175 1243 1292 1505 1844 1852
Byz [K L] Lect (l 422 l 617 omit ἐν φόβῳ in both places) syr^h slav // διακρινομένους
δὲ ἐλεεῖτε ἐν φόβῳ Φ ⁷² it¹ syr^{ph} cop^{sa} (Clement^{tr} Jerome omit ἐν φόβῳ) // omit P l 156

¹³ **25** {A} μόνῳ Φ ⁷² \aleph A B C Ψ 33 81 322 323 436 1067 1241 1243 1292 1409
1505 1611 1739 1852 1881 2298 2344 l 596 it^{ar,1} vg syr^{ph,h} cop^{sa,ms,bo} arm geo Fulgen-
tius // μόνῳ σοφῷ (see Ro 16.27) 945 1175 1735 1844 1846 Byz [K L P] Lect slav

¹² 23 P: TR WH AD NA M Seg Lu REB * 25 C: RSV Seg FC Lu NJB // different text: TR AD // ¹³ C:
TEV Seg NIV VP Lu NJB REB NRSV // different text: TR AD

24 Τῷ ... ἀμώμους Php 1.10; 1 Th 5.23 **25** μόνῳ ... δόξα Ro 16.27

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Introduction and Salutation

1 Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, **2** ὃς ἐμαρτύρησεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅσα εἶδεν.^a **3** μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα, ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.^b

4 Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὦν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων ἃ ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ **5** καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς, ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς.^c

Τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἐκ¹ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, **6** καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων]²· ἀμήν.^d

¹ 5 [A] λύσαντι ἡμᾶς ἐκ Φ^{18} \aleph^2 A C 2050 2329 *it*^b Andrew; Victorinus-Pettau Primasius // λύσαντι ἐκ \aleph^* 1611 2344^{vid} (arm) // λύσαντι ἡμᾶς ἀπὸ 2351 (eth) // λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ 205 209 1006 1841 (1854 2053 2062 ἐκ for ἀπὸ) Byz [P 046^c (046* *homoioteleuton*)] *it*^{ar}, *gig*,¹ *vg cop*^{bo} Apringius Beatus

² 6 [C] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων \aleph^2 (\aleph^* τὸν αἰῶνα) C 205 209 1006 1611 1841 1854 2053 2062 2329 2351 Byz [046] *it*^{ar}, *gig*, *h*,¹ *vg syr*^{ph}, *h* (arm) eth Didymus

^a 2 P: Seg VP REB NRSV ^b 3 S: NA RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NRSV // MS: WH NJB REB ^c 5 NO P: TR WH AD M VP Lu NJB TOB // SP: NA ^d 6 NO P: WH M RSV NJB TOB NRSV

1 Ἀποκάλυψις ... τάχει Dn 2.28, 29, 45; Re 1.19; 22.6 **2** τὸν ... Χριστοῦ Re 1.9; 6.9 **3** τηροῦντες ... γεγραμμένα Re 22.7 ὁ γὰρ ... ἐγγύς Re 22.10 **4** ὁ ὦν Ex 3.14; Re 1.8; 4.8; 11.17; 16.5 ὁ ἦν ... ἐρχόμενος Is 41.4; Re 1.8; 4.8 τῶν ἑπτὰ πνευμάτων Re 3.1; 4.5; 5.6 **5** ὁ μάρτυς, ὁ πιστός Re 3.14; 19.11 ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν Ps 89.27; Col 1.18 ὁ ἄρχων . γῆς Ps 89.27; Re 19.16 λύσαντι ... ἡμῶν Ps 130.8; Is 40.2 **6** ἐποίησεν ... θεῷ Ex 19.6; Is 61.6; 1 Pe 2.5, 9; Re 5.10; 20.6

7 Ἴδου ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν,
καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς
καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν,
καὶ κόφονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς.
ναί, ἀμήν.^ε

8 Ἐγὼ εἶμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ ἜΩ³, λέγει κύριος ὁ θεός, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.^δ

A Vision of Christ

9 Ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ. 10 ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος 11 λεγούσης, Ὁ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἐπτὰ ἐκκλησίαις, εἰς Ἐφεσον καὶ εἰς Σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτειρα καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λαοδίκειαν.^ε

12 Καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἣτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἐπτὰ λυχνίας χρυσᾶς 13 καὶ ἐν μέσῳ τῶν λυχνιῶν ὅμοιον υἱὸν ἀνθρώπου ἐνδεδυμένον ποδήρη καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσᾶν. 14 ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρί-

Andrew; Apringius Beatus // εἰς τοὺς αἰῶνας Ϝ¹⁸ A P 2050 cop^{bo} // omit including ἀμήν 2344

³ 8 [A] ἜΩ Ἰ A C 1006 1611 1841 2053 2062 Byz [P 046] it^h syr^{ph-h} arm eth Epi-phanus; Ambrose Varimadum Primasius // ἜΩ, ἀρχὴ καὶ τέλος (see 21.6) Ἰ^ε:² 205 209 1854 2050 (2329 ἡ ἀρχὴ and τὸ τέλος) (2344 τὸ τέλος) 2351 it^{ar}, sig.¹ vg cop^{bo} Andrew; Apringius Beatus

^ε7 NO P: TR Seg NJB TOB /⁸ P: TR WH AD M RSV REB /¹¹ NO P: TR WH AD NJB TOB REB

7 Ἴδου ... νεφελῶν Dn 7.13; Mt 24.30; Mk 13.26; Lk 21.27; 1 Th 4.17 ὄψεται ... ἐξεκέντησαν Zch 12.10; Jn 19.34, 37 κόφονται ... γῆς Zch 12.10, 12, 14; Mt 24.30 8 Ἐγὼ ... ἜΩ Re 21.6; 22.13 ὁ ὢν Ex 3.14; Re 1.4; 4.8; 11.17; 16.5 ὁ ἦν ... ἐρχόμενος Is 41.4; Re 1.4; 4.8 λέγει ... παντοκράτωρ Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 4.8; 11.17; 15.3; 16.7, 14; 19.6, 15; 21.22 13 ὅμοιον υἱὸν ἀνθρώπου Dn 7.13 ἐνδεδυμένον .. χρυσᾶν Eze 9.2, 11 LXX; Dn 10.5 14 ἡ ... χιτών Dn 7.9

χες λευκαὶ ὡς ἔριον^h λευκὸν· ὡς χιῶν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρὸς **15** καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένης⁴ καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν, **16** καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτὰ καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.⁴

17 Καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρὸς, καὶ ἔθηκεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἐπ' ἐμέ λέγων, Μὴ φοβοῦ· ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος **18** καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρὸς καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἄδου! **19** γράψον οὖν ἃ εἶδες καὶ ἃ εἰσὶν καὶ ἃ μέλλει γενέσθαι μετὰ ταῦτα.^m **20** τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων οὓς εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου καὶ τὰς ἑπτὰ λυχίας τὰς χρυσᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσὶν καὶ αἱ λυχίαι αἱ ἑπτὰ ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσὶν.ⁿ

The Message to Ephesus

2 Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον.^a

Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχινῶν τῶν

⁴ **15** {C} πεπυρωμένης A C // πεπυρωμένῳ N 205 209 2050 2053 2062 it^{ar}. g^g. h. 1 vg cop^{sa}. bo amn eth Irenaeus^{lat}. arm; Cyprian Maternus Apringius Primasius Beatus // πεπυρωμένοι 1006 1611 1841 1854 2329 2344 2351 Byz [P 046] syr^{hmg} Andrew; Victorinus-Pettau Tyconius

^h **14** C: NIV // different construction: TEV FC VP // ⁱ C: TR WH AD RSV Seg Lu NJB TOB NRSV // different construction: TEV FC VP ⁴ **16** NO P: TR WH AD TEV FC Lu TOB ¹ **18** P: NIV ⁿ **19** P: REB ⁿ **20** P: WH AD NA M RSV

ⁿ **2.1** NO P: TR WH AD M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV // SP: NA

14-15 οἱ ὀφθαλμοὶ ... χαλκολιβάνῳ Dn 10.6; Re 2.18; 19.12 **15** καὶ ἡ φωνὴ ... πολλῶν Eze 1.24; 43.2; Re 14.2; 19.6 **16** ἀστέρας ἑπτὰ Re 1.20; 2.1 ἐκ ... ἐκπορευομένη Is 49.2; Re 2.12, 16; 19.15 **17** ἐγὼ ... ἔσχατος Is 44.6; 48.12; Re 2.8; 22.13 **19** ἃ μέλλει ... ταῦτα Is 48.6 LXX; Dn 2.28, 29, 45; Re 1.1; 22.6 **20** ἑπτὰ ἀστέρες Re 1.16; 2.1; 3.1

2.1 ἑπτὰ ἀστέρες Re 1.16, 20; 3.1

χρυσῶν.^b **2** Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονὴν σου καὶ ὅτι οὐ δύνη βαστάσαι κακοὺς, καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσὶν καὶ εὔρες αὐτοὺς ψευδεῖς, **3** καὶ ὑπομονὴν ἔχεις καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου καὶ οὐ κεκοπίακες.^c **4** ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφήκες. **5** μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποιήσον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσης. **6** ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν ἃ κἀγὼ μισῶ.^d **7** ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.^e τῷ μικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ!^f

The Message to Smyrna

8 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον·^g
 Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν.^h **9** Οἶδά σου τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς καὶ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ Σατανᾶ. **10** μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰδοὺ μέλλει βάλλειν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν ἵνα

¹ 7 {A} θεοῦ^h A C P 205 209 1854 2329 syr^{ph} arm Andrew // θεοῦ μου 1006 1611 1841 2050 2053 2344 2351 Byz [046] it^{ar}. g^g.¹ vg syr^h cop^{sa}. bo eth Origen^{int}; Cyprian (Victorinus-Pettau) Gregory-Elvira Chromatius Varimadum Apringius Primasius Beatus

^b 1 P: RSV Seg NRSV ^c 3 P: NIV ^d 6 SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV ^e 7 Colon: TR Seg NJB // Exclamation: TEV FC VP Lu NJB // SP: NA // P: TEV FC // ^f P: TR WH AD NA M RSV Seg Lu REB ^g 8 NO P: TR WH AD M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV // SP: NA // ^h P: RSV Seg NRSV

2 Οἶδα τὰ ἔργα σου Re 3.1, 8, 15 ἐπείρασας ... ἀποστόλους 1 Jn 4.1 **5** μετανόησον Re 2.16, 22; 3.3, 19 **6** μισεῖς ... μισῶ Ps 139.21 **7** τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς Gn 2.9; 3.22, 24; Re 22.2, 14 τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ Gn 2.8 LXX; Eze 28.13 LXX; 31.8, 9 LXX **8** ὁ πρῶτος ... ἔσχατος Is 44.6; 48.12; Re 1.17; 22.13 **9** τὴν πτωχείαν ... εἶ Jas 2.5 τῶν ... Σατανᾶ 2 Cor 11.14, 15; Re 3.9

πειρασθήτε καὶ ἔξετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανόν τῆς ζωῆς.¹
11 ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.^k ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῆ ἕκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.^l

The Message to Pergamum

12 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον.^m

Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν.ⁿ **13** Οἶδα ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ Σατανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐπιπᾶς ὁ μάρτυς μου ὁ πιστὸς μου, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου ὁ Σατανᾶς κατοικεῖ.^o **14** ἄλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ φαγεῖν εἰδωλόθута καὶ πορνεῦσαι. **15** οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν [τῶν] Νικολαϊτῶν ὁμοίως. **16** μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου.^p **17** ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.^q τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.^r

¹10 SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV ¹11 Colon: TR NJB // Exclamation: TEV Seg FC VP Lu NJB // SP: NA // P: TEV Seg FC // ¹P: TR WH AD NA M RSV Seg Lu REB ¹² NO P: TR WH AD NA M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV // SP: NA // ¹P: RSV Seg NRSV ¹³ P: NIV ¹⁶ SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV ¹⁷ Colon: TR NJB // Exclamation: TEV Seg FC VP Lu REB // SP: NA // P: TEV FC // ¹P: TR WH AD NA M RSV Seg Lu REB

10 πειρασθήτε ... δέκα Dn 1.12, 14 τὸν .. ζωῆς Jas 1.12 **11** τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου Re 20.14; 21.8 **12** τὴν ῥομφαίαν ... ὀξεῖαν Is 49.2; He 4.12; Re 1.16; 2.16; 19.15 **14** τὴν ... πορνεῦσαι Nu 31.16; 25.1-2; Jd 11 **16** ἔρχομαί σοι ταχύ Re 3.11; 22.7, 12, 20 τῇ ... μου Is 49.2; Re 1.16; 2.12; 19.15 **17** τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου Ps 78.24 ὄνομα καινόν Is 62.2; 65.15; Re 3.12

The Message to Thyatira

18 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον^s

Τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρὸς καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.¹ **19** Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.² **20** ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι ἀφείς τὴν γυναῖκα² Ἰεζάβελ, ἣ λέγουσα ἑαυτὴν προφήτιν καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἔμοιους δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα. **21** καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. **22** ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίην³ καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς⁴, **23** καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἔραυνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν.^v **24** ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσιν τὴν διδαχὴν ταύτην,

² **20** [B] γυναῖκα^s C P 205 209 1611 2050 2053 2329 2344 it^{ar}.gig.¹ vg cop^{sa, bo} arm eth Epiphanius Andrew; Tertullian Ambrosiaster Tyconius Beatus // γυναῖκά σου (A add τὴν after σου) 1006 1841 1854 2351 Byz [046] syr^{ph, h} Cyprian Primasius

³ **22** [A] κλίην^s C 205 209 1006 1611 1841 1854 2050 2053 2329 2344 2351 Byz [P 046] it^{ar}.gig.¹ vg syr^{ph, h} cop^{bo} (eth) Andrew; Tertullian Cyprian Ambrosiaster Tyconius Primasius // φυλακὴν A // κλίβανον arm // ἀσθένειαν cop^{sa} // luctum mss^{acc} to Primasius

⁴ **22** [A] ἔργων αὐτῆς^s C 1006 1611 1841 2050 2053 2351 Byz [P 046] it^{gig} vg^{ww, st} syr^h eth Tertullian Tyconius Beatus // ἔργων αὐτῶν A 205 209 1854 2329 2344 it^{ar, t} vg^{cl} syr^{ph} cop^{sa, bo} arm Andrew; Cyprian Ambrosiaster Apringius Primasius // omit ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς cop^{bo, mss}

¹ **18** NO P: TR WH AD M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV // SP: NA // ^v P: RSV Seg NRSV * **19** P: NIV * **23** P: TEV FC

18 τοὺς ... χαλκολιβάνῳ Dn 10.6; Re 1.14-15; 19.12 **20** Ἰεζάβελ ... εἰδωλόθυτα 1 Kgs 16.31; 2 Kgs 9.22 πορνεῦσαι ... εἰδωλόθυτα Nu 25.1-2; Re 2.14 **23** ὁ ... καρδίας Ps 7.9; Pr 24.12; Jr 11.20; 17.10 δώσω ... ὑμῶν Ps 62.12; Pr 24.12; Jr 17.10; Ro 2.6; 2 Tm 4.14; Re 18.6; 20.12, 13

οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ Σατανᾶ ὡς λέγουσιν· οὐ βάλλω ἐφ' ἡμᾶς ἄλλο βάρος, **25** πλὴν ὃ ἔχετε κρατήσατε ἄχρι[ς] οὗ ἂν ἦξω.^ω **26** καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου,

δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν
27 καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ
ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντρίβεται,

28 ὡς κἀγὼ εἶληφα παρὰ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν.^ς **29** ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.^ς

The Message to Sardis

3 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράφον·^α

Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας·^β Οἶδά σου τὰ ἔργα ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ. **2** γίνου γρηγορῶν καὶ στήρισον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον ἀποθανεῖν, οὐ γὰρ εὔρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. **3** μνημόνευε οὖν πῶς εἶληφας καὶ ἤκουσας καὶ τήρει καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσης, ἦξω ὡς κλέπτῃς, καὶ οὐ μὴ γνῶς ποίαν ὥραν ἦξω ἐπὶ σέ.^ς **4** ἀλλὰ ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν.^δ **5** ὁ νικῶν οὕτως¹ περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς

¹ **5** [B] οὕτως **N*** A C 1006 2329 2344 2351 it^{ar}. gr.¹ vg syr^{ph}.^h cop^{sa}. bo arm eth Primasius // οὕτος **N**² 205 209 1611 1841 1854 2053 Byz [P 046] Andrew // αὐτός 2050

* **25** SP: NA // P: M Seg NIV * **28** SP: NA // P: TEV Seg FC ' **29** P: TR WH AD NA M RSV Seg Lu REB

^α **3.1** NO P: TR WH AD M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV // SP: NA // ^β P: RSV Seg NRSV * **3** P: NIV * ^δ **4** SP: NA // P: M Seg

25 ὃ ἔχετε κρατήσατε Re 3.11 **26-27** δώσω ... συντρίβεται Ps 2.8, 9; Ps Sol 17.23-24; Re 12.5 **28** τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν Re 22.16

3.1 τὰ ... θεοῦ Re 1.4; 4.5; 5.6 τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας Re 1.16, 20; 2.1 Οἶδα ... ἔργα Re 2.2; 3.8, 15 **3** μετανόησον Re 2.5, 16, 22; 3.19 ἦξω ὡς κλέπτῃς ... ἐπὶ σέ Mt 24.43-44; Lk 12.39-40; 1 Th 5.2, 4; 2 Pe 3.10; Re 16.15 **4** οὐκ ἐμόλυναν ... αὐτῶν Jd 23 **5** ἐν ἱματίοις λευκοῖς Re 3.18; 4.4; 6.11; 7.9, 13; 19.14

καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.^ε **6** ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις!

The Message to Philadelphia

7 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδέλφεια ἐκκλησίας γράψον.^ς

Τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός,
ὁ ἔχων τὴν κλεῖν Δαυίδ,
ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεις κλείσει
καὶ κλείων καὶ οὐδεις ἀνοίγει.^h

8 Οἶδά σου τὰ ἔργα, ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἠνεωγμένην, ἣν οὐδεις δύναται κλείσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρῆσῳ τὸ ὄνομά μου. **9** ἰδοὺ διδώ ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἤξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου καὶ γνώσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε. **10** ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγὼ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς!

11 ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεις λάβῃ τὸν στέφανόν σου.^k **12** ὁ νικῶν ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ ἡ κατα-

^ε 5 P: TEV Seg FC / 6 P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV Lu REB * 7 NO P: TR WH AD M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB TOB // SP: NA // ^h P: RSV Seg NRSV * 10 P: NIV ^k 11 SP: NA // P: M Seg

5 οὐ ... ζωῆς Ex 32.32, 33; Ps 69.28; Re 17.8; 20.15 τῆς βίβλου τῆς ζωῆς Ex 32.32, 33; Ps 69.28; Dn 12.1; Php 4.3; Re 13.8; 17.8; 20.12, 15; 21.27 ὁμολογήσω ... ἀγγέλων αὐτοῦ Mt 10.32; Lk 12.8 7 ὁ ἔχων ... ἀνοίγει Is 22.22; Job 12.14 8 Οἶδα ... ἔργα Re 2.2; 3.1, 15 ἰδοὺ ... ἠνεωγμένην 1 Cor 16.9 9 τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ 2 Cor 11.14, 15; Re 2.9 ἤξουσιν ... σου Is 45.14; 49.23; 60.14 ἐγὼ ἠγάπησά σε Is 43.4 10 Lk 21.19; 2 Tm 2.12; He 10.36 11 ἔρχομαι ταχύ Re 2.16; 22.7, 12, 20 12 γράψω ... μου Re 14.1; 22.4 τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Eze 48.35 τῆς καινῆς ... μου Re 21.2

βαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν.¹ **13** ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.^m

The Message to Laodicea

14 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικεῖα ἐκκλησίας γράψον.ⁿ

Τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ.^o **15** Οἶδά σου τὰ ἔργα ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός. ὄφελον ψυχρὸς ἢ ἢ ζεστός. **16** οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὔτε ζεστός οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι· ἐκ τοῦ στόματός μου. **17** ὅτι λέγεις ὅτι Πλουσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδὲν χρεῖαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός, **18** συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς ἵνα πλουτήσης, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνῃ τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολληθῆριον ἐγχεῖσαι τοὺς ὀφθαλμούς σου ἵνα βλέπῃς.^p **19** ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον. **20** Ἴδου ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐὰν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, [καὶ] εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.^q **21** ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς καὶ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρὸς μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.^r **22** ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.^s

¹12 SP: NA // P: TEV Seg FC ^m13 P: TR WH AD NA M RSV Seg Lu REB ¹⁴ NO P: TR WH AD M RSV TEV FC NIV VP Lu NJB TOB NRSV // SP: NA // ^oP: RSV Seg NRSV ¹⁸ P: NIV ²⁰ SP: NA // P: M Seg NIV ²¹ SP: NA // P: TEV Seg FC ²² P: AD M // MS: NJB REB

12 τὸ ὄνομα ... καινόν Is 62.2; 65.15 **14** ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς Re 1.5; 19.11 ἢ . θεοῦ Pr 8.22; Jn 1.3; Col 1.15 **15** Οἶδα ... ἔργα Re 2.2; 3.1, 8 **17** λέγεις .. πεπλούτηκα Ho 12.8 **18** ἱμάτια λευκὰ Re 3.5; 4.4; 6.11; 7.9, 13; 19.14 ἱμάτια ... γυμνότητός σου Re 16.15 **19** ἐγὼ ... παιδεύω Pr 3.12; 1 Cor 11.32; He 12.6 μετανόησον Re 2.5, 16, 22; 3.3 **20** καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν Jn 14.23

The Heavenly Worship

4 Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεωγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ,^a καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἦν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ λέγων, Ἐνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοὶ ἃ δεῖ γενέσθαι^b μετὰ ταῦτα. **2** εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι, καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος, **3** καὶ ὁ καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ Ἴρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ.^d **4** καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνους εἴκοσι τέσσαρες, καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἴκοσι τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς.^e **5** καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, ἅ εἰσιν τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ.^f **6** καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη ὅμοια κρυστάλλῳ.^g

Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν. **7** καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχων τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ. **8** καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, ἐν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχων ἀνὰ πτέρυγας ἕξ, κυκλόθεν καὶ ἔσθωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνάπασιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέγοντες,

^a 1 P: FC || ^b C: WH NA²⁶ // ^c NO C: WH NA²⁶ // P: NA Seg FC VP Lu ^d 3 SP: NA // P: M Seg ^e 4 SP: NA // P: Seg ^f 5 P: Seg ^g 6 NO P: TR WH AD M Lu NJB TOB // SP: NA

1 Ἐνάβα ὧδε Ex 19.20, 24 δείξω ... γενέσθαι Dn 2.28, 29, 45; Re 1.1, 19 2 θρόνος ... καθήμενος 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8, Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.9; 5.1, 7, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 21.5 3 Eze 1.26-28 4 ἐπὶ τοὺς .. καθημένους Is 24.23 ἱματίοις λευκοῖς Re 3.5, 18; 6.11; 7.9, 13; 19.14 5 ἐκ ... βρονταί Ex 19.16; Est 1.1d LXX; Eze 1.13; Re 8.5; 11.19; 16.18 ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς Eze 1.13; Zch 4.2 ἐπὶ πνεύματα τοῦ θεοῦ Re 1.4; 5.6 6 ὅμοια κρυστάλλῳ Eze 1.22 6-7 ἐν ... πετομένῳ Eze 1.5-10; 10.14 8 τὰ τέσσαρα .. πτέρυγας ἕξ Is 6.2 κυκλόθεν .. ὀφθαλμῶν Eze 1.18; 10.12

Ἅγιος ἅγιος ἅγιος
 κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ,
 ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος.^h

9 καὶ ὅταν δώσουσιν τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, **10** πεσοῦνται οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ προσκυνήσουσιν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων καὶ βαλοῦσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου λέγοντες,

11 Ἄξιός εἰ, ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν,
 λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν,
 ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα
 καὶ διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν¹ καὶ ἐκτίσθησαν.¹

The Scroll and the Lamb

5 Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν^a καὶ ὀπισθεν^b κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτὰ. **2** καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ, *Τίς ἄξιός ἀνοίξει τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ;*^c **3** καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοίξει τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό.

¹ **11** [A] ἦσαν⁸ A 205 209 1006 1611 1841 2053 2351 Byz it^{ar}.⁸⁸⁻¹ vg Apringius mss^{acc} to Primasius Beatus // εἰσιν P 1854 2050 2344 cop^{sa} eth Andrew // ἐγένοντο 2329 arm // οὐκ ἦσαν 046 // omit ἦσαν καὶ Varimadum Fulgentius Primasius

⁸ P: M TEV Seg VP Lu / **11** NO P: REB // P: WH AD NA M RSV NJB NRSV

^a **5.1** C: NRSV^{mg} // ^b C: TR WH (AD) RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB TOB REB NRSV
^c 2 P: FC

8 Ἅγιος ... κύριος Is 6.3 κύριος ... παντοκράτωρ Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 1.8; 11.17; 15.3; 16.7, 14; 19.6, 15; 21.22 ὁ ἦν ... ἐρχόμενος Is 41.4; Re 1.4, 8 ὁ ὢν Ex 3.14; Re 1.4, 8; 16.5 **9** τῷ καθημένῳ ... θρόνῳ 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18, Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2; 5.1, 7, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 21.5 τῷ ζῶντι . αἰώνων Dn 4.34; 6.26; 12.7 **10** τοῦ καθημένου ... θρόνου 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2; 5.1, 7, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 21.5

5.1 τοῦ καθημένου ... θρόνου 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2, 9; 5.7, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 21.5 βιβλίον ... ὀπισθεν Is 29.11; Eze 2.9-10

4 και ἔκλαιον πολύ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὐρέθη ἀνοίξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό. 5 και εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, Μὴ κλαίε, ἰδὸν ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ρίζα Δαβὶδ, ἀνοίξαι τὸ βιβλίον και τὰς ἑπτὰ σφραγίδας αὐτοῦ.^d

6 Και εἶδον ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου και τῶν τεσσάρων ζώων και ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον ἔχων κέρατα ἑπτὰ και ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ οἳ εἰσιν τὰ [ἑπτὰ]¹ πνεύματα τοῦ θεοῦ ἀπεσταλμένοι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. 7 και ἦλθεν και εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου.^e 8 και ὅτε ἔλαβεν τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα και οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου ἔχοντες ἕκαστος κιθάραν και φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἱ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, 9 και ᾄδουσιν ᾠδὴν καινήν λέγοντες,

Ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον

και ἀνοίξαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ,

ὅτι ἐσφάγης και ἠγόρασας τῷ θεῷ² ἐν τῷ αἵματί σου

ἐκ πάσης φυλῆς και γλώσσης και λαοῦ και ἔθνους

¹ 6 [C] τὰ ἑπτὰ P²⁴ N 1854 2053 2329 (2344 omit τὰ) 2351 Byz [046] it^{gr} vg^{cl} syr^{ph}.^h cop^{sa}.^{bo} arm Irenaeus^{lat} Clement^{vid} Hippolytus; Cyprian Maternus Tyconius Gregory-Elvira Fulgentius Primasius Beatus // τὰ A P^{vid} 205 209 1006 1611 1841 2050 it^{af} vg^{ww}.^{sl} Irenaeus^{arm} Andrew; Apringius

² 9 [A] τῷ θεῷ A eth // ἡμᾶς I vg^{ms} // τῷ θεῷ ἡμᾶς N 209 1006 1611 1841 2053 2329 2351 Byz [046] cop^{bo} Andrew // ἡμᾶς τῷ θεῷ 2050 2344 it^{ar}.^{gr} vg syr^{ph}.^h arm Hippolytus; Cyprian Maternus Augustine Varimadum Fulgentius Primasius Beatus // τῷ θεῷ ἡμῶν (see 5.10) 205 (cop^{sa})

^d 5 NO P: TR TOB // SP: WH ^e 7 P: NA Seg

5 ὁ λέων ... Ἰούδα Gn 49.9-10 ἡ ρίζα Δαβὶδ Is 11.1, 10; Re 22.16 6 ἀρνίον ... ἐσφαγμένον Is 53.7; Jn 1.29, 36; Re 5.12; 13.8 ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ Zch 4.10 τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ Re 1.4; 4.5 7 τοῦ καθημένου ... θρόνου I Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 21.5 8 φιάλας ... ἁγίων Ps 141.2; Re 8.3, 4 9 ᾠδὴν καινήν Ps 33.3; 40.3; 96.1; 98.1; 144.9; 149.1; Is 42.10; Re 14.3

10 καὶ ἐποίησας αὐτούς³ τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλείαν καὶ ἱερεῖς,

καὶ βασιλεύσουσιν⁴ ἐπὶ τῆς γῆς!

11 Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιάδων **12** λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ,

Ἄξιόν ἐστιν τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν.⁵

13 καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ⁵ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἤκουσα λέγοντας,

Τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.^h

14 καὶ τὰ τέσσαρά ζῶα ἔλεγον, Ἄμην! καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ προσεκύνησαν.^k

The Seals

6 Καὶ εἶδον ὅτε ἦνοιξεν τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων

³ **10** [A] αὐτούς³ **8** A 205 209 1006 1611 1841 2050 2053 2344 2351 Byz [046] vg^{ww, st} syr^{rh, h} cop^{bo} arm (eth) Andrew; Cyprian Maternus // ἡμᾶς (see 5.9) it^{ar, gte} vg^{cl} cop^{sa} (Hippolytus); Varimadum Fulgentius Primasius Beatus

⁴ **10** [A] βασιλεύσουσιν **8** P 205 209 1854 2050 2053 2344 2351 it^{gse} vg^{ww, st} cop^{sa, bo} Hippolytus Andrew; Cyprian Maternus Fulgentius // βασιλεύουσιν A 1006 1611 1841 2329 Byz [046] (it^{ar}) // βασιλεύσομεν 2432 vg^{cl} Primasius Beatus

⁵ **13** [B] καὶ **8** 1611* it^{gse} syr^h cop^{sa, bo^{pl}} arm eth Primasius Cassiodorus Beatus // ἐστίν, καὶ A 1006 1611* 1841 1854 2329 2344 Byz syr^{rh} cop^{bo^{pl}} // ἅ ἐστιν, καὶ P 046

¹ **10** NO P: TR WH AD M RSV Lu TOB REB ² **12** P: M Seg NIV VP ³ **13** P: M Seg VP ⁴ **14** P: Seg ^h P: WH AD M

10 ἐποίησας .. ἱερεῖς Ex 19.6; Is 61.6; 1 Pe 2.5, 9; Re 1.6; 20.6 βασιλεύσουσιν ... γῆς Re 20.6; 22.5 **11** ἦν ... χιλιάδων Dn 7.10; En 14.22; He 12.22 **12** Ἄξιόν ... εὐλογίαν 1 Chr 29.11 τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον Is 53.7; Jn 1.29, 36; Re 5.6; 13.8 **13** Τῷ καθημένῳ ... θρόνῳ 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2, 9; 5.1, 7; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 21.5

λέγοντος ὡς φωνὴ βροντῆς, Ἔρχου¹. 2 καὶ εἶδον², καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος καὶ ἐξῆλθεν νικῶν καὶ ἵνα νικήσῃ.^a

3 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, Ἔρχου. 4 καὶ³ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρός, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάζουσιν καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.^b

5 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, Ἔρχου⁴. καὶ εἶδον⁵, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 6 καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν, Χοίμιξ σίτου δηναρίου καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.^c

205 209 2050 vg Andrew; Fulgentius^{1/2} // ὅσα ἐστίν, καὶ 2053 2351 Fulgentius^{1/2} // omit it^{ar}

¹ 1 {B} ἔρχου (see footnote 2 and 6.3-4, 5, 7-8) A C P 1006 1611 1841 1854 2053 2351 vg^{ww}. st cop^{sa}. bo arm Andrew // ἔρχου καὶ ἴδε N 205 209 2329 2344 Byz [046] it^(ar). g^{ig} vg^{cl} syr^{ph}. h with * (eth) Victorinus-Pettau Primasius Beatus

² 2 {B} καὶ εἶδον (see footnote 1 and 6.3-4, 5, 7-8) N A C P 205 209 1006 1611 1841 2053 2344 it^{gig} vg syr^h cop^(sa). bo arm eth Andrew // καὶ ἤκουσα καὶ εἶδον syr^{ph} // omit 1854 2329 2351 Byz [046] it^{ar} vg^{mss} Primasius Beatus

³ 3-4 {B} ἔρχου. καὶ A C 1006 1611 1841 1854 2053 2329 2351 Byz [P 046] vg^{ww}. st syr^{ph}. h cop^{sa}. bo arm Andrew // ἔρχου καὶ ἴδε. καὶ 205 209 2344 it^{ar}. g^{ig} vg^{cl} cop^{bo}mss (eth) Primasius Beatus // ἔρχου καὶ ἴδε. καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ (see 6.1-2, 5, 7-8) N

⁴ 5 {B} ἔρχου (see footnote 5 and 6.1-2, 3, 7-8) A C P 1006 1611 1841 (1854) 2053 2351 it^{gig} vg^{ww}. st syr^{ph} cop^{sa}. bo arm Andrew // ἔρχου καὶ ἴδε N 205 209 2329 2344 Byz [046] it^{ar} vg^{cl} syr^h with * (eth) Primasius Beatus

⁵ 5 {B} καὶ εἶδον (see footnote 4 and 6.1-2, 3, 7-8) N A C P 205 209 1006 1611 1841 2053 vg^{ww}. st syr^h cop^{bo} arm Andrew; (Primasius) // omit 1854 2329 2344 2351 Byz [046] it^{ar}. g^{ig} vg^{cl} syr^{ph} cop^{sa} eth Beatus

^a 2 NO P: TOB // SP: WH // S: REB ^b 4 NO P: TOB // SP: WH ^c 6 NO P: TOB // SP: WH

7 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος, Ἔρχου⁶. **8** καὶ εἶδον⁷, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ ὄνομα αὐτῷ [ὁ] θάνατος, καὶ ὁ ἄδης ἠκολούθει μετ' αὐτοῦ^d καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς ἀποκτείνει ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.^e

9 Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον.

10 καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλη λέγοντες, Ἔως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; **11** καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκάστῳ στολὴ λευκὴ καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσονται ἔτι χρόνον μικρόν, ἕως πληρωθῶσιν καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.^f

12 Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν ἕκτην, καὶ σεισμός μέγας ἐγένετο καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα **13** καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκὴ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ ἀνέμου μεγάλου σειομένη, **14** καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἐλισσόμενον καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν.^g **15** καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ

⁶ **7** {B} ἔρχου (see footnote 7 and 6.1-2, 3, 5) A^{vid} C P 1006 1611 1841 1854 2053 2329 2351 v^gww, st syr^{ph} cop^{sa, bo} arm Andrew // ἔρχου καὶ ἴδε^h 205 209 2344 Byz [046] it^{ar, sig} v^gcl syr^h with⁺ (eth) Primasius Beatus

⁷ **8** {B} καὶ εἶδον (see footnote 6 and 6.1-2, 3, 5) ^h A (C 2053 omit καὶ) P 205 209 1006 1611 1841 it^{ar} v^gww, st syr^{ph, b} cop^{sa^{ms}, (sa^{ms}ss), bo} arm Andrew // omit 1854 2329 2344 2351 Byz [046] it^{sig} v^gcl eth Primasius Beatus

^d **8** P: NJB // ^e NO P: TOB // SP: WH / **11** NO P: TOB // SP: WH * **14** SP: NA // P: NIV

8 τὸ ... θηρίων τῆς γῆς Jr 14.12; 15.3; Eze 5.12, 17; 14.21; 33.27 **10** ἐκδικεῖς ... γῆς Dt 32.43; 2 Kgs 9.7; Ps 79.10; Re 19.2 **11** στολὴ λευκὴ Re 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13, 19.14 **12** ὁ ... αἷμα Jl 2.31; Ac 2.20 **12-13** ὁ ... σειομένη Is 13.10; Eze 32.7, 8; Jl 2.10; 3.15; Mt 24.29; Mk 13.24-25; Lk 21.25; Re 8.12 **13-14** οἱ ... ἐλισσόμενον Is 34.4 **14** πᾶν ... ἐκινήθησαν Re 16.20; 20.11

μεγιστάνες και οί χιλίαρχοι και οί πλούσιοι και οί ισχυροί και πᾶς δούλος και ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια και εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων **16** και λέγουσιν τοῖς ὄρεσιν και ταῖς πέτραις, Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς και κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου και ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀριου, **17** ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτῶν⁸, και τίς δύναται σταθῆναι;^h

The 144,000 of Israel Sealed

7 Μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἐστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον.^a **2** και εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου ἔχοντα σφραγίδα θεοῦ ζώντος, και ἔκραξεν φωνῇ μεγάλη τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν και τὴν θάλασσαν **3** λέγων, Μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα, ἄχρι σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.^b **4** και ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, ἐσφραγισμένοι ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ.^c **5** ἐκ φυλῆς Ἰούδα δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ρουβὴν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες,

⁸ **17** [A] αὐτῶν **8** C 1611 1854 2053 2329 2344 it^{ar}. sig vg syr^{ph}. ^h Fulgentius // αὐτοῦ A 205 209 1006 1841 2351 Byz [P 046] cop^{sams}, bo arm eth Andrew; Primasius Beatus

^a **17** P: WH AD NA M RSV REB

^b **7.1** SP: NA ^b **3** P: NA VP Lu NRSV ^c **4** P: M NIV NJB NRSV

15 ἔκρυψαν ... ὀρέων Is 2.10, 19, 21; Jr 4.29 **16** λέγουσιν ... ἡμᾶς Ho 10.8; Lk 23.30; Re 9.6 τοῦ καθημένου ... θρόνου 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2, 9; 5.1, 7, 13; 7.10, 15; 19.4; 21.5 **17** J1 2.11; Na 1.6; Mal 3.2

7.1 τοὺς τέσσαρας ἀνέμους Jr 49.36; Eze 37.9; Dn 7.2; Zch 6.5; Mt 24.31 **3** σφραγίσωμεν ... αὐτῶν Eze 9.4; Re 9.4 **4** ἑκατὸν ... χιλιάδες Re 14.1, 3

- 6 ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ δώδεκα χιλιάδες,
ἐκ φυλῆς Νεφθαλίμ δώδεκα χιλιάδες,
ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες,
7 ἐκ φυλῆς Συμεὼν δώδεκα χιλιάδες,
ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιάδες,
ἐκ φυλῆς Ἰσσαχάρ δώδεκα χιλιάδες,
8 ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώδεκα χιλιάδες,
ἐκ φυλῆς Ἰωσήφ δώδεκα χιλιάδες,
ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.^d

The Multitude from Every Nation

9 Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν ἐστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου περιβεβλημένους στολὰς λευκὰς καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, 10 καὶ κρᾶζουσιν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες,

Ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ τῷ ἀρνίῳ.^e

11 καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἰστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζῶων καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ 12 λέγοντες,

Ἀμήν, ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.^f

13 Καὶ ἀπεκρίθη εἰς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι, Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς τίνες εἰσὶν καὶ πόθεν ἦλθον; 14 καὶ εἶρηκα αὐτῷ, Κύριέ μου, σὺ οἶδας. καὶ εἶπέν μοι, Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ

^d8 NO P: WH // P: AD NA M RSV Seg REB NRSV ^e10 P: M ^f12 NO P: TR WH AD TOB REB

9 περιβεβλημένους στολὰς λευκὰς Re 3.5, 18: 4.4; 6.11; 7.13; 19.14 10 τῷ καθήμενῳ ... θρόνῳ 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2, 9; 5.1, 7, 13, 6.16, 7.15; 19.4; 21.5 13 περιβεβλημένοι ... λευκὰς Re 3.5, 18: 4.4; 6.11; 7.9; 19.14

τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν
καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου.

15 διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ
καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ
ναῷ αὐτοῦ,
καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ’
αὐτοῦς.

16 οὐ πεινάσουσιν ἔτι οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι
οὐδὲ μὴ πέση ἐπ’ αὐτοῦς ὁ ἥλιος
οὐδὲ πᾶν καῦμα,

17 ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνά μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ
αὐτοῦς
καὶ ὀδηγήσει αὐτοῦς ἐπὶ ζωῆς πηγᾶς ὑδάτων,
καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτῶν.⁸

The Seventh Seal and the Golden Censer

8 Καὶ ὅταν ἦνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο
σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμῶριον.^a **2** καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ
ἀγγέλους οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστήκασιν, καὶ ἐδόθησαν
αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.^b

3 Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθεν καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσια-
στηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιά-
ματα πολλά, ἵνα δώσει ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων
πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ
θρόνου. **4** καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς
προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ. **5** καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν καὶ

^a 17 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^b 8.1 SP: NA // P: M Seg NIV // S: NJB REB ^b2 NO P: TR AD M RSV VP Lu NJB TOB // SP: WH NA

14 τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης Dn 12.1; Mt 24.21; Mk 13.19 **15** ὁ .. θρόνου 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2, 9; 5.1, 7, 13; 6.16; 7.10; 19.4; 21.5 **16** Is 49.10 **17** ποιμανεῖ αὐτοῦς Ps 23.1; Eze 34.23; Jn 10.11, 14 ὀδηγήσει ... ὑδάτων Ps 23.2; Is 49.10; Jr 2.13 ἐξαλείψει ... αὐτῶν Is 25.8; Re 21.4

8.3 θυμιάματα ... πάντων Ps 141.2; Re 5.8; 8.4 τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν Ex 30.1-3; Re 9.13 **4** τῶν θυμιαμάτων ... ἁγίων Ps 141.2; Re 5.8; 8.3 **5** τὸν ... θυσιαστηρίου Lv 16.12

ἐγένισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο βρονταὶ καὶ φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός.^c

The Trumpets

6 Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας ἠτοίμασαν αὐτοὺς ἵνα σαλπίσωσιν.^d

7 Καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισεν· καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.^e

8 Καὶ ὁ δεύτερός ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα **9** καὶ ἀπέθανεν τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ τὰ ἔχοντα ψυχὰς καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν.^f

10 Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπὰς καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, **11** καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ Ἄψιθος, καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψιθον καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων ὅτι ἐπικράνθησαν.^g

12 Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φάνη τὸ τρίτον αὐτῆς καὶ ἡ νύξ ὁμοίως.^h

13 Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετομένου ἐν μεσουρανήματι λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ, Οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ

^c 5 NO P: M // SP: WH // P: TR AD RSV Seg NRSV ^d 6 NO P: TR AD Lu NJB TOB // S: Seg ^e 7 NO P: TR AD NJB TOB // SP: WH ^f 9 NO P: TR AD NJB TOB // SP: WH ^g 11 NO P: TR AD NJB TOB // SP: WH ^h 12 NO P: TR TOB

5 ἐγένοντο ... σεισμός Ex 19.16-19; Est 1.1d LXX; Re 4.5; 11.19; 16.18 7 χάλαζα καὶ πῦρ Ex 9.23-25; Eze 38.22; Wsd 16.22 8 ἐγένετο ... αἷμα Ex 7.20, 21 11 Jr 9.15 12 ἐπλήγη ... ὁμοίως Is 13.10; Eze 32.7, 8; Jl 2.10; 3.15; Mt 24.29; Mk 13.24-25; Lk 21.25; Re 6.12-13

τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.¹

9 Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεῖς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου **2** καὶ ἤνοιξεν τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτώθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἄηρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. **3** καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.^α **4** καὶ ἐρρέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσουσιν τὸν χόρτον τῆς γῆς οὐδὲ πᾶν χλωρὸν οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγίδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων. **5** καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῆσονται μῆνας πέντε, καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου ὅταν παῖση ἄνθρωπον.^β **6** καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον καὶ οὐ μὴ εὕρῃσουσιν αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν καὶ φεύγει ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν.^γ

7 Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἠτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων, **8** καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν, **9** καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερυγῶν αὐτῶν ὡς φωνὴ ἀρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον, **10** καὶ ἔχουσιν οὐράς ὁμοίας σκορπίοις καὶ κέντρα, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε, **11** ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου,

¹ 13 NO P: TOB // S: NJB

^α 9.3 P: Lu ^β 5 P: VP ^γ 6 NO P: TR WH AD Seg Lu TOB // SP: NA

1 ἡ ... ἀβύσσου Re 20.1 2 καπνὸς ... μεγάλης Gn 19.28; Ex 19.18 3 ἐξῆλθον ... γῆν Ex 10.12, 15; Wsd 16.9 4 τὴν ... μετώπων Eze 9.4; Re 7.3 5 Job 3.21; Jr 8.3; Ho 10.8; Lk 23.30; Re 6.16 7 τὰ ... πόλεμον Jl 2.4, 5 8 οἱ ... λεόντων Jl 1.6 9 ὡς φωνὴ ἀρμάτων Jl 2.5

ὄνομα αὐτῶ Ἐβραϊστὶ Ἄβαδδών, καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων.^d

12 Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπήλθεν· ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.^e

13 Καὶ ὁ ἔκτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν [τεσσάρων] κεράτων¹ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, **14** λέγοντα τῷ ἔκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα, Λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. **15** καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἠτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἑνιαυτόν, ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. **16** καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἵππικοῦ δισμυριάδες μυριάδων, ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν!^f **17** καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὄρασει^g καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν,^h ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ἕακινθίνους καὶ θειώδεις, καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. **18** ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. **19** ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστίν καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν, αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν.ⁱ

20 Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐδὲ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων

¹ **13** [C] ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων 205 209 1006 1841 1854 2329 2351 Byz [P 046] vg^{c1} syr^{ph} Andrew; Cyprian Tyconius Primasius Beatus // ἐκ τῶν κεράτων Φ ⁴⁷ \aleph ¹ A 0207 1611 2053 2344 it^{tr}, eg vg^{ww}, st syr^{ph} cop^{salm}, (salm), bo eth // omit μίαν ... κεράτων \aleph *

^d **11** NO P: TR AD M Lu TOB // SP: WH NA ^e **12** NO P: TOB // S: NJB / **16** SP: NA // P: M NIV VP REB ^f **17** C: TR RSV VP NJB NRSV // ^g NO C: TR RSV VP NJB NRSV // Colon: TEV FC NIV Lu TOB REB // Semicolon: Seg / **19** NO P: TR WH AD Seg Lu NJB TOB

13 τὸ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ Ex 30.1-3; Re 8.3 **15** οἱ τέσσαρες ... ἀνθρώπων Re 8.7-12 **20-21** οὐδὲ . κλεμμάτων αὐτῶν Re 16.9, 11, 21

τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσουσιν τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἶδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύνανται οὔτε ἀκούειν οὔτε περιπατεῖν, **21** καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν φαρμάκων αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.⁴

The Angel and the Little Scroll

10 Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλῃν, καὶ ἡ ἴρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός, **2** καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἠνεωγμένον. καὶ ἔθηκεν τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς, **3** καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ ὡσπερ λέων μυκάται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. **4** καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἤμελλον γράφειν¹, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, Σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ αὐτὰ γράψῃς.^a **5** Καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἐστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἤρην τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανὸν
6 καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων;

¹ **4** {B} ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἤμελλον (ἔμελλον) γράφειν A C 205 209 1006 1611 1841 2053 2329 2351 Byz [P 046] (it^{ar}) vg^(cl), ww, st syr^{ph, h} arm Andrew // ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ καὶ ἔμελλον γράφειν αὐτὰ 1854 (2344 omit αὐτὰ) // ὅσα ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον γράφειν **8** it^{eu} cop^{sa} Origen^{dup}; (Victorinus-Pettau) Tyconius Primasius Beatus // ἤκουσα ὅσα ἐλάλησαν αἱ βρονταί, καὶ ἤμελλον αὐτὰ γράφειν **8**⁴⁷ (cop^{bo}) (eth)

⁴ **21** SP: WH // P: AD NA M RSV NIV NRSV

^a **10.4** P: NA M TEV FC NIV VP Lu

20 προσκυνήσουσιν ... εἶδωλα Dt 32.17; 1 Cor 10.19-20 τὰ εἶδωλα ... περιπατεῖν Ps 115.4-7; 135.15-17; Dn 5.23

10.4 Σφράγισον ... γράψῃς Dn 8.26; 12.4, 9 5-6 ἤρην ... αἰῶνων Dt 32.40; Dn 12.7

ὅς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ², ὅτι χρόνος οὐκέτι ἔσται, **7** ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἐβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλη σαλπίζειν, καὶ ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισεν τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφῆτας.^b

8 Καὶ ἡ φωνὴ ἦν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσαν, Ὑπαγε λάβε τὸ βιβλίον τὸ ἠνεωγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἐστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.^c **9** καὶ ἀπήλθα πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ δοῦναί μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι, Λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.^d **10** καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου καὶ κατέφαγον αὐτό, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκὺ καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου.^e **11** καὶ λέγουσίν μοι, Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνεσιν καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσιν πολλοῖς.^f

The Two Witnesses

11 Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ¹, λέγων, Ἔγειρε καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. **2** καὶ τὴν

² 6 {A} καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ \mathfrak{P}^{47} \aleph^2 C 1006 1841 1854 2053 2329 2351 Byz [P 046] it^{ar} vg syr^h cop^{sa,bo} (eth) Andrew; Beatus // omit (by homoioteleuton?) \aleph^* (A omit καὶ τὴν γῆν ... αὐτῇ) 205 209 1611 2344 it⁹⁸ syr^{ph} cop^{sa,ms} arm Tyconius Primasius

¹ 1 {A} ῥάβδῳ \mathfrak{P}^{47} \aleph^* A 205 209 1006 1611 1841 2053 2344 Byz [P] it⁹⁸⁻¹ vg cop^{sa,bo} eth Andrew; Primasius // ῥάβδῳ καὶ εἰστήκει ὁ ἄγγελος \aleph^2 046 1854 2329 2351 it^{ar} syr^{ph,h} with * arm Tyconius Beatus

^b 7 NO P: WH AD TOB // SP: NA // S: NJB '8 P: TEV FC NIV '9 SP: NA // P: TEV FC VP '10 P: FC REB NRSV '11 SP: WH // P: TR AD NA M REB

6 ὅς ... αὐτῇ Gn 14.19, 22; Ex 20.11; Ne 9.6; Ps 146.6 7 εὐηγγέλισεν ... προφῆτας Dn 9.6, 10; Am 3.7, Zch 1.6 9-10 Λάβε ... κοιλία μου Eze 2.8; 3.1-3 11 Δεῖ ... πολλοῖς Jr 1.10; 25.30; Dn 3.4; 7.14

11.1 ἐδόθη ... μέτρησον Eze 40.3; Zch 2.1-2

αὐτὴν τὴν ἔξωθεν² τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσης, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσιν μῆνας τεσσαράκοντα [καὶ] δύο.^α **3** καὶ δώσω τοῖς δυσὶν μάρτυσίν μου καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκουσ.^β **4** οὗτοι εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἐστῶτες. **5** καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις θελήσῃ αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. **6** οὗτοι ἔχουσιν τὴν ἐξουσίαν κλείσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὅσακις ἐὰν θελήσωσιν.^γ **7** καὶ ὅταν τελέσωσιν τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. **8** καὶ τὸ πτώμα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἣτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. **9** καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἔθνῶν τὸ πτώμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφίουσιν τεθῆναι εἰς μνήμα. **10** καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς καὶ εὐφραίνονται καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.^δ **11** καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα

² 2 {A} ἔξωθεν P⁴⁷ A 205 209 1006 1611 1841 1854 2053 2351 B^{yz} [P 046] it^{ar} vg syr^h cop^{sa, bo} arm eth Andrew; Tyconius Jerome Primasius Beatus // ἔσωθεν N 2329 syr^{ph} Victorinus-Pettau

^α 2 SP: NA // P: Seg Lu ^β 3 P: RSV TEV FC VP NRSV ^γ 6 SP: NA // P: M TEV Seg FC NIV VP Lu NRSV ^δ 10 SP: NA // P: Seg NIV VP Lu NJB NRSV

2 τὴν πόλιν ... πατήσουσιν Ps 79.1; Is 63.18; Zch 12.3 LXX; Lk 21.24 μῆνας τεσσαράκοντα καὶ δύο Re 12.6; 13.5 **4** Zch 4.3, 11-14 **5** 2 Sm 22.9; 2 Kgs 1.10; Ps 97.3; Jr 5.14 **6** οὗτοι ... αὐτῶν 1 Kgs 17.1 ἐξουσίαν ἔχουσιν ... αἷμα Ex 7.17, 19-20 πατάξαι ... πληγῇ 1 Sm 4.8 **7** τὸ θηρίον ... ἀβύσσου Dn 7.3; Re 13.1; 17.8 ποιήσει ... νικήσει αὐτούς Dn 7.7, 21; Re 12.17; 13.7 **8** τῆς πόλεως ... ἐσταυρώθη Lk 13.34 καλεῖται ... Σόδομα Is 1.10 **11** πνεῦμα ... αὐτῶν Eze 37.5, 10

ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτοὺς. **12** καὶ ἤκουσαν³ φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης αὐτοῖς, Ἄνάβατε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν.^ε **13** Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσεν καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ.^δ

14 Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπήλθεν· ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.⁸

The Seventh Trumpet

15 Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγοντες,

Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν
καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ,
καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.^h

16 καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι [οἱ] ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ **17** λέγοντες,

Εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ,
ὁ ὢν καὶ ὁ ᾄων,
ὅτι⁴ εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην
καὶ ἐβασίλευσας.

³ **12** {B} ἤκουσαν **8*** A C P 2053 vg syr^{ph, h} // ἤκουσα **47** **8*** C 205 209 1006 1611 1841 1854 2351 Byz [046] it^{ar, grg} syr^{hmg} cop^{sa, bo} arm eth^{mss} Andrew; Tyconius Beatus // ἀκούσονται 2329

⁴ **17** {B} ὅτι **8*** A 205 209 1611 1854 2053 2329 2351 Byz [P 046] it^{sig. h} vg^{ww, st} syr^{ph, h} cop^{sa} eth Andrew; Cyprian Primasius // καὶ ὅτι **47** **8*** C 2344 vg^{mss} (arm) //

^ε **12** P: M NIV / **13** NO P: TR AD Lu TOB // SP: WH # **14** P: WH AD NA M RSV REB NRSV
^h **15** P: M Seg NRSV

12 ἀνέβησαν ... οὐρανόν 2 Kgs 2.11 **13** Eze 38.19-20 **15** Ἐγένετο ... αἰώνων Ex 15.18; Ps 10.16; 22.28; Dn 2.44; 7.14; Ob 21; Zch 14.9 **17** κύριε . . παντοκράτωρ Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 1.8; 4.8; 15.3; 16.7, 14; 19.6, 15; 21.22 ὁ ὢν Ex 3.14; Re 1.4, 8; 4.8; 16.5

- 18** καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν,
καὶ ἦλθεν ἡ ὄργη σου
καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι
καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προ-
φήταις
καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά
σου,
τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους,
καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν.¹
- 19** καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ
ᾤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ,
καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ
σεισμὸς καὶ χάλαζα μεγάλη.²

The Woman and the Dragon

12 Καὶ σημεῖον μέγα ᾤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περι-
βεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν
αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων
δώδεκα, **2** καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, καὶ κράζει ὠδίνουσα
καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.^a **3** καὶ ᾤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν
τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρὸς ἔχων κεφαλὰς
ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ
διαδήματα, **4** καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν
ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν.^b
καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλού-
σης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκη τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγη.
5 καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρσεν, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα

et qui it^{ar} vg^{mss.} (mss) // καὶ ὁ ἐρχόμενος ὅτι 051 1006 1841 vg^{cl} (cop^{bo}) Tyconius (Beatus)

¹18 P: AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu NJB NRSV // S: TR ²19 NO P: TR // P: AD M

^a12.2 P: TEV Seg FC ^b4 P: Seg

18 τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν Ps 2.1; 46.6 τοῖς δούλοις ... προφήταις Dn 9.6. 10; Am 3.7; Zch 1.6 τοῖς φοβουμένοις .. μεγάλους Ps 115.13; Re 19.5 **19** ἡ ... διαθήκης αὐτοῦ 1 Kgs 8.1, 6; 2 Chr 5.7 ἀστραπαὶ ... σεισμὸς Ex 19.16; Est 1.1d LXX; Eze 1.13; Re 8.5; 16.18 χάλαζα μεγάλη Ex 9.24; Re 16.21

12.2 κράζει ... τεκεῖν Is 66.7; Mic 4.10 **3** δράκων ... δέκα Dn 7.7 **4** σύρει ... γῆν Dn 8.10 **5** ἔτεκεν υἱὸν Is 7.14; 66.7 μέλλει ... σιδηρῶ Ps 2.9; Re 19.15

τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ ἠρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. **6** καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἠτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέψωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐξήκοντα.^c

7 Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησεν καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, **8** καὶ οὐκ ἴσχυσεν οὐδὲ τόπος εὐρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. **9** καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος Διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν.^d **10** καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν,

Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις

καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν

καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ,

ὅτι ἐβλήθη ὁ κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν,

ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός.

11 καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου.

12 διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε, [οἱ] οὐρανοὶ

καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες.

οὐαὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν,

ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς

ἔχων θυμὸν μέγαν,

εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.^e

13 Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξεν τὴν γυναῖκα ἣτις ἔτεκεν τὸν ἄρσενον. **14** καὶ

^c 6 NO P: AD TOB // SP: WH // S: NJB ^d9 P: TEV Seg FC NIV VP REB NRSV ^e12 NO P: TR WH TOB

6 ἡμέρας ... ἐξήκοντα Re 11.2; 13.5 **7** Μιχαήλ Dn 10.13, 21; 12.1; Jd 9 **9** ὁ δράκων ... Σατανᾶς Re 20.2 ἐβλήθη ... γῆν Is 14.12; Lk 10.18; Jn 12.31 **10** ὁ κατήγωρ ... νυκτός Job 1.9-11; Zch 3.1

ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ αἱ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. **15** καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφης ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. **16** καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικὶ καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν τὸν ποταμόν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. **17** καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ καὶ ἀπῆλθεν ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς τῶν τηρούντων τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ! **18** καὶ ἐστάθη¹ ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.⁸

The Two Beasts

13 Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόμα[τα]¹ βλασφημίας.^a **2** καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκου καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. **3** καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου

¹ **18** [B] καὶ ἐστάθη Φ^{47} \aleph A C 205 209 1854 2344 2351 it^{ar}, e18 vg syr^h arm eth Origen^{dup}; Victorinus-Pettau Beatus // καὶ ἐστάθην 051 1006 1611 1841 2053 2329 Byz [P 046] vg^{ms} syr^{ph} cop^{sa, bo} Andrew

¹ **1** [C] ὀνόματα A 051 205 209 1611 1854 2053 2344 2351 Byz [046] it^{ar} vg syr^h Priscillian // ὄνομα Φ^{47} \aleph C P 1006 1841 2329 it^{e18} vg^{ms} syr^{ph} cop^{sa, bo} arm eth Andrew; Primasius Beatus

¹ 17 P: TR AD NA NRSV // S: NJB *18 NO P: TR AD NJB NRSV // P: WH NA M RSV REB

^a 13.1 P: Seg

14 καιρὸν ... καιροῦ Dn 7.25; 12.7 **17** ποιῆσαι ... Ἰησοῦ Dn 7.7, 21; Re 11.7; 13.7

13.1 ἐκ ... ἀναβαῖνον Dn 7.3 θηρίον ... βλασφημίας Re 17.3, 7-12 **2** τὸ θηρίον ... λέοντος Dn 7.4-6

αὐτοῦ ἐθεραπεύθη.^b καὶ ἐθαυμάσθη ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου **4** καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ λέγοντες, Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ καὶ τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ;^c

5 Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα [καὶ] δύο. **6** καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίας πρὸς τὸν θεὸν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκητὴν αὐτοῦ, τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας.² **7** καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς,³ καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος.^d **8** καὶ προσκυνήσουσιν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδ' οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου^e ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.^f

9 Εἴ τις ἔχει οὖς ἀκουσάτω.

10 εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν,
εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει⁴.

² **6** {B} τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας (S* σκηνοῦντες) A C 051^c (1006 omit τῷ) 1611 1841 (1854 omit τούς) 2329 2344 2351 Byz [046^c] vg^{ms} syr^h (syr^{ph} τῶν ... σκηνοῦντων) (Irenaeus^{arm}) // καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας (S² τοῦ for τούς and σκηνοῦντες) P 046* 051* 205 209 2053 it^{nr} vg cop^{sa, bo} eth^{ms} Irenaeus^{lat} Andrew; Beatus // ἐν τῷ οὐρανῷ P⁴⁷ it^{gib} eth Primasius

³ **7** {A} καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς S 051 205 209 1006 (1611 1854 πόλεμον ποιῆσαι) 1841 2329 2344 2351 Byz [046] it^(ar), g^{ib} (vg) syr^{ph, bh} cop^{bo} eth Beatus // καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς 1859 arm^{ms} (Quodvultdeus) Primasius // omit (by homoiarcton?) P⁴⁷ A C P 2053 cop^{sa} arm^{ms} Irenaeus^{lat} Andrew

⁴ **10** {B} εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει A vg^{w, st} // εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει 2351 it^(ar), g^{ib} vg^{cl} syr^{ph, h} Irenaeus^{lat}; Beatus //

^a **3** P: NA M ^c 4 NO P: TR WH AD M Seg Lu NJB TOB // SP: NA ^d 7 P: TR ^e 8 C: RSV TEV FC NIV^{ms} VP Lu NJB TOB REB^{ms} NRSV // as text: NRSV^{ms} // / NO P: TR WH AD RSV Lu NJB TOB

3 ἐθαυμάσθη ... θηρίου Re 17.8 · **5** ἐδόθη ... βλασφημίας Dn 7.8, 20, 25; 11.36 μῆνας τεσσαράκοντα καὶ δύο Re 11.2; 12.6 **7** ποιῆσαι ... αὐτούς Dn 7.7, 21; Re 11.7; 12.17 **8** τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς Ex 32.32, 33; Ps 69.28; Dn 12.1; Php 4.3; Re 3.5; 17.8; 20.12, 15; 21.27 τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου Is 53.7; Jn 1.29, 36; Re 5.6, 12 **10** εἴ τις εἰς ... ἀποκτανθήναι Jr 15.2; 43.11

εἶ τις ἐν μαχαίρῃ ἀποκτανθῆναι
αὐτὸν⁵ ἐν μαχαίρῃ ἀποκτανθῆναι.

Ἔσθ' ἐστὶν ἡ ὑπομοιή καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.⁸

11 Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχεν κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ καὶ ἐλάλει ὡς δράκων.^h
12 καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἔθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. **13** καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, **14** καὶ πλαναῖ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃς ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης καὶ ἔζησεν.ⁱ **15** καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου καὶ ποιήσῃ [ἵνα] ὅσοι⁶ ἐὰν μὴ προσκυνήσωσιν τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσιν. **16** καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν

εἰς αἰχμαλωσίαν, ὑπάγει 9⁴⁷ 8 C P 046 051^v 205 209 1006 1611 1841 (1854 ἀπάγει) 2053 2329 cop^{bo} Irenaeus^{am} Andrew // ἔχει αἰχμαλωσίαν, ὑπάγει 051^{1st} Byz // αἰχμαλωτίζει, εἰς αἰχμαλωτίαν ὑπάγει 104 (cop^{sa}) (Primasius)

⁵ **10** {B} ἀποκτανθῆναι αὐτόν A // ἀποκτενεῖ 1828 it⁸⁸ syr^{ph} Pacian Beatus // ἀποκτείνει (ἀποκτένει, ἀποκτένει), δεῖ αὐτόν 8 046 1006 1611 1841 1854 2344 2351 eth Irenaeus^{am} // ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτόν C P 051^{1st} 205 209 (2053 ἀποκτενεῖν) 2329 it^{ar} vg (cop^{sa, bo}) Irenaeus^{lat} Andrew; Primasius // δεῖ αὐτόν ἀποκτανθῆναι (and omit following ἐν μαχαίρῃ ἀποκτανθῆναι) 051^v Byz

⁶ **15** {C} ποιήσῃ ἵνα ὅσοι A P 1006 1841 (2329 ποιήσῃ) it^{ar, 88} vg^{cl, ww} cop^{sa} (Hippolytus^{mss}); (Primasius) (Beatus) // ποιήσῃ ὅσοι (8 2351 ποιήσῃ) 205 209 1611 2377 Byz [046] vgst (Irenaeus^{lat, am}) Hippolytus Andrew // ποιήσῃ ὅσοι ... ἵνα ἀποκτανθῶσιν 051 1854 // ὅσοι cop^{bo}

⁸ 10 NO P; TOB // SP: WH // S: Seg NIV NJB ^h 11 P: Seg ⁱ 14 SP: NA

13 ποιεῖ σημεῖα μεγάλα Mt 24.24; 2 Th 2.9 πῦρ ... ἀνθρώπων 1 Kgs 18.24-39 **14** πλαναῖ ... σημεῖα Mt 24.24; 2 Th 2.9-10; Re 19.20 λέγων ... θηρίῳ Dt 13.2-4 **15** ὅσοι ... ἀποκτανθῶσιν Dn 3.5-6

17 καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.^k **18** Ὡδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου, ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.^l

The Song of the 144,000

14 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ¹ ἀρνίον ἐστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένοι ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. **2** καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνὴ ἦν ἤκουσα ὡς κιθαρῶδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. **3** καὶ ᾄδουσιν [ὡς]² ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς.^a **4** οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἔμο-

⁷ **17** {A} καὶ Φ^{47} \aleph^2 A^{vid} 051 205 209 1006 1841 1854 2329 2344 2351 2377 Byz [P 046] it^{sig} vg arm eth Hippolytus^{1/2} Andrew; Beatus^{1/2} // omit \aleph^* C 1611 it^{ar} vg^{mss} syr^{ph, h} cop^{sa, bo} Irenaeus^{lat} Hippolytus^{1/2}; Maternus Primasius Beatus^{1/2}

⁸ **18** {A} ἑξήκοντα ἕξ Φ^{47} \aleph A 051 205 209 1006 1611 1841 1854 2053 2329 2351 2377 Byz [P 046] it^{sig} vg syr^{ph, h} cop^{sa, bo} arm eth Irenaeus Hippolytus Andrew; Victorinus-Pettau Gregory-Elvira Primasius Beatus // ἑξήκοντα πέντε 2344 // τεσσαράκοντα ἕξ it^{ar} // δέκα ἕξ Φ^{15} (χίς) C vg^{mss} mss^{acc} to Irenaeus; Caesarius

¹ **1** {A} τό \aleph A C 1006 1611 1841 2053 2329 2344 2377 Byz [046] cop^{bo} (eth) Origen Methodius // omit Φ^{47} P 051 205 209 1854 cop^{sa} Andrew

² **3** {C} ὡς A C 051 1006 1841 it^{ar} vg syr^{ph} Andrew; Beatus // omit Φ^{47} \aleph 205 209 1611 1854 2053 2329 2344 2377 Byz [P 046] it^{sig, 1} syr^h cop^{sa, bo} arm eth Origen Methodius; Jerome Primasius Cassiodorus

^l **17** P: NA M TEV Seg FC NIV VP NJB ¹⁸ P: WH AD NA M RSV NRSV

^a **14.3** P: FC

17 χάραγμα ... θηρίου Re 14.9, 11; 16.2; 19.20; 20.4

14.1 ἑκατὸν ... χιλιάδες Re 7.4; 14.3 ἔχουσαι ... αὐτῶν Eze 9.4; Re 3.12; 7.3 **2** ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν Eze 1.24; 43.2; Re 1.15; 19.6 **3** ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν Ps 33.3; 40.3; 96.1; 98.1; 144.9; 149.1; Is 42.10; Re 5.9 ἑκατὸν ... χιλιάδες Re 7.4; 14.1

λύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσιν, οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἄν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, **5** καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὐρέθη ψεῦδος, ἄμωμοὶ εἰσιν.^b

The Messages of the Three Angels

6 Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον³ πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι ἐπὶ τοὺς καθήμενους ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν, **7** λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, Φοβήθητε τὸν θεὸν καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων.^c

8 Καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος⁴ ἠκολούθησεν λέγων, Ἔπεσεν ἔπεσεν Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἢ ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικεν πάντα τὰ ἔθνη.^d

9 Καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, Εἴ τις προσκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, **10** καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ καὶ βασανισθήσεται

³ **6** {B} ἄλλον ἄγγελον Φ^{15vid} \aleph^2 A C P 051 1006 1611 1841 2053 2329 *it^{ar}. sig. 1* vg *syr^{ph}. h* *cop^{bo}* arm Cyprian Maternus Varimadum Primasius Cassiodorus Beatus // ἦλθεν (*for* εἶδον) ἄλλος ἄγγελος *eth* // ἄγγελον Φ^{47} \aleph^* 205 209 1854 *Byz* [046] *cop^{sa}* Origen Andrew; Victorinus-Pettau Ambrose

⁴ **8** {B} ἄγγελος δεύτερος \aleph^2 (C δεύτερον) P 051 205 209 1611 2053 2344 (*it^{sig}*) *syr^{ph}* with * *cop^{sa}*, *bo* arm Andrew; (Beatus) // δεύτερος ἄγγελος A 2329 *Byz* [046] Primasius Cassiodorus // δεύτερος Φ^{47} \aleph^* 1006 1841 1854 *syr^{ph}* // ἄγγελος 61 69 *it^{ar}* vg *eth* Victorinus-Pettau

^b **5** P: WH AD NA M RSV REB NRSV ^c **7** NO P: TR AD TOB // SP: WH ^d **8** NO P: TR AD TOB // SP: WH

5 ἐν ... ψεῦδος Ps 32.2; Is 53.9; Zph 3.13 **7** τῷ ... θάλασσαν Ex 20.11; Ps 146.6 **8** Ἔπεσεν ... μεγάλῃ Is 21.9; Jr 51.8; Re 18.2 ἐκ ... ἔθνη Jr 51.7; Re 17.2; 18.3 **9** Εἴ ... εἰκόνα αὐτοῦ Re 13.12-17; 14.11; 16.2; 19.20 χάραγμα ... αὐτοῦ Re 13.17; 14.11; 16.2; 19.20; 20.4 **10** τῷ ... αὐτοῦ Ps 75.8; Is 51.17, 22; Jr 25.15; Re 15.7; 16.19

ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον ἀγγέλων ἁγίων καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. **11** καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασιανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.* **12** Ὡδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ.†

13 Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης, Γράψον· Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες⁸ ἀπ' ἄρτι.^h ναί, λέγει⁵ τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαήσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.ⁱ

The Harvest of the Earth

14 Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενοι ὅμοιοι υἱὸν ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ.^k **15** καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης, Πέμψον τὸ δρέπανόν σου καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. **16** καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῆς νεφέλης τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.^l

17 Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ.^m **18** Καὶ

⁵ **13** [A] ναί, λέγει **8**² A C P 051 209 1006 1611 1854 2344 it^{ar}. (gig) vg syr^{ph}. h cop^{sa} Andrew; Augustine Speculum Primasius Beatus // λέγει ναί 2329 Byz [046] // καὶ λέγει 205 2053 // λέγει **47**⁴⁷ **8*** cop^{bo} (arm) (eth) Varimadam

⁸ **11** P: M RSV TEV Seg FC VP NRSV ¹² NO P: M NJB TOB // SP: WH ¹³ C: NJB TOB⁹⁹ REB⁹⁹ // ^h NO C: NJB TOB⁹⁹ REB⁹⁹ // ⁱ P: TR WH AD NA M RSV REB NRSV ¹⁴ SP: WH // P: M ¹⁶ NO P: AD TOB // SP: WH ¹⁷ SP: WH // P: M TEV FC

10 πυρὶ καὶ θείῳ Gn 19.24; Ps 11.6; Eze 38.22; 3 Macc 2.5; Re 19.20; 20.10; 21.8 **11** ὁ ... ἀναβαίνει Is 34.10; Re 19.3 οἱ ... εἰκόνα αὐτοῦ Re 13.12-17; 14.9; 16.2; 19.20 τὸ χάραγμα ... αὐτοῦ Re 13.17; 14.9; 16.2; 20.4 **13** ἀναπαήσονται ... κόπων αὐτῶν He 4.10 **14** ἐπὶ ... ἀνθρώπου Dn 7.13 **15, 18** Πέμψον... γῆς J1 3.13; Mt 13.39-40

ἄλλος ἄγγελος [ἐξῆλθεν] ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου⁶ [ὁ] ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὄξυ λέγων, Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὄξυ καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. **19** καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ ἐτρύγησεν τὴν ἀμπελον τῆς γῆς καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὸν μέγαν. **20** καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.^a

The Angels with the Last Plagues

15 Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ.^a

2 Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ.^b **3** καὶ ᾄδουσιν τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου λέγοντες,

Μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου,
κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ·

⁶ **18** [C] ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ὁ C 2329 it^h vg^{cl} arm (eth) Beatus // ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου **8** (051 1854 ἐξῆλθεν after θυσιαστηρίου) 205 209 1006 Byz [P 046] cop^{sa, bo} Andrew // ἄγγελος ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ὁ A it^{ar, e} vg^{ww, st} // ἄγγελος ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου **47** 1611 2053 // ἄγγελος Primasius

^a **20** P: WH AD M NRSV

^b **15.1** NO P: TR AD NIV NJB TOB // SP: WH ^b 2 P: REB

18 see vs **15** **19** τὴν ληνὸν ... μέγαν Re 19.15 **20** ἐπατήθη ἡ ληνὸς Is 63.3; Lm 1.15; Re 19.15
15.1 πληγὰς ἑπτὰ Lv 26.21; Re 15.6 **3** τὴν ᾠδὴν Μωϋσεως Ex 15.1 Μεγάλα ... ἔργα σου Ex 15.11; Ps 92.5; 111.2; 139.14 κύριε ... παντοκράτωρ Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 1.8; 4.8; 11.17; 16.7, 14; 19.6, 15; 21.22

δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοὶ σου,
ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν¹.
4 τίς οὐ μὴ φοβηθῆ, κύριε,
καὶ δοξάσει τὸ ὄνομά σου;
ὅτι μόνος ὄσιος,
ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἤξουσιν
καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου,
ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.^c

5 Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς
τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ, 6 καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ
ἄγγελοι [οἱ] ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ
ἐνδεδυμένοι λίνον² καθαρὸν λαμπρὸν καὶ περιεζωσμένοι
περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς. 7 καὶ ἐν ἐκ τῶν τεσσάρων
ζώων ἔδωκεν τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς
γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. 8 καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ
τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ
οὔδεις ἐδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τελεσθῶσιν
αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.^d

The Bowls of God's Wrath

16 Καὶ ἤκουσα μεγάλης φωνῆς ἐκ τοῦ ναοῦ λεγούσης
τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, Ὑπάγετε καὶ ἐκχέετε τὰς ἑπτὰ
φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν.^a

¹ 3 {B} ἐθνῶν **N**¹ A 051 205 209 1854 2053 2062 2329 Byz [P 046] it^{g16} syr^{hms}
cop^{po} Andrew; Ambrose Beatus // πάντων τῶν ἐθνῶν it^h arm eth Primasius // αἰώνων
(see 1 Tm 1.17) **Φ**⁴⁷ **Σ***.2 C 1006 1611 1841 it^{ar} vg syr^{ph, h} cop^{sa^{mss}, (sa^{mss})} // ἀγίων 2049

² 6 {B} λίνον 051 205 209 1006 1611 2329 Byz [P] vg^{cl} syr^{ph, h} Andrew; Beatus //
λινούν **Φ**⁴⁷ 046 it^{ar, sig. (h)} vg^{ms} Origen^{vid}; (Primasius) // λινους [sic] after καθαρούς

^c 4 NO P; WH TOB REB // S: Lu NJB ^d 8 NO P; WH // P: AD NA M RSV Seg Lu NJB REB NRSV
^a 16.1 NO P; TR AD TOB // SP: WH

3 δίκαιαι ... σου Dt 32.4; Ps 145.17 ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν Jr 10.10 Theodoton: Tob 13.7, 11; En 9.4;
25.5; 27.3 4 τίς ... ὄνομά σου Jr 10.6-7 πάντα ... σου Ps 86.9; Mal 1.11 5 τῆς ... μαρτυρίου
Ex 38.21; 40.34 6 ἑπτὰ πληγὰς Lv 26.21; Re 15.1 7 ἑπτὰ φιάλας ... θεοῦ Ps 75.8; Is 51.17, 22;
Jr 25.15; Re 14.10; 16.19 8 ἐγεμίσθη ... θεοῦ Ex 40.34; 1 Kgs 8.10-11; 2 Chr 5.13-14; Is 6.4; Eze 44.4
16.1 φωνῆς ... ναοῦ Is 66.6; Re 16.17 ἐκχέετε ... γῆν Ps 69.24; Jr 10.25; Eze 22.31; Zph 3.8

2 Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἔλκος κακὸν καὶ ποιηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.^b

3 Καὶ ὁ δεῦτερος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωῆς ἀπέθανεν τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ.^c

4 Καὶ ὁ τρίτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένετο¹ αἷμα.^d 5 καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος,

Δίκαιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὁ ὄσιος,

ὅτι ταῦτα ἔκρινας,

6 ὅτι αἷμα ἀγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν καὶ αἷμα αὐτοῖς [δέδωκας πειν, ἄξιοί εἰσιν].^e

7 καὶ ἤκουσα τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος,

Ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ,

ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἰ κρίσεις σου!^f

8 Καὶ ὁ τέταρτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρὶ. 9 καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.^g

and before λαμπρούς **κ** arm (Cassiodorus) // λίθον (see Eze 28.13) A C 2053 2062 vg^{ww, st} syr^{mg} // omit eth

¹ 4 {B} ἐγένετο **κ** C 051 205 209 Byz [P 046] it^{mf} vg arm eth Andrew; Beatus // ἐγένοντο **ϕ**⁴⁷ A 1006 1611 1841 1854 2053 (2062 ἐγένεντο [sic]) 2329 it^{gr, h} vg^{ms} syr^{ph, h} cop^{sa, bo} eth^{ms} Primasius

^b 2 NO P: TR AD NIV TOB // SP: WH ^c 3 NO P: TR AD TOB // SP: WH ^d 4 SP: WH NA // P: REB ^e 6 P: VP ^f 7 NO P: TR AD TOB // SP: WH ^g 9 NO P: AD TOB // SP: WH

2 ἐγένετο ... ἀνθρώπους Ex 9.10; Dt 28.35 τὸ ... θηρίου Re 13.17; 14.9, 11; 19.20; 20.4 τοὺς προσκυνοῦντας ... αὐτοῦ Re 13.12-17; 14.9, 11; 19.20 3 ἐγένετο ... θαλάσση Ex 7.17-21 4 τοὺς ... αἷμα Ex 7.19-24; Ps 78.44 5 Δίκαιος εἶ Ps 119.137; 145.17; Dt 32.4 ὁ ὢν Ex 3.14; Re 1.4, 8; 4.8; 11.17 6 αἷμα ... ἐξέχεαν Ps 79.3 αἷμα αὐτοῖς δέδωκας πειν Is 49.26 7 κύριε ... παντοκράτωρ Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 1.8; 4.8; 11.17; 15.3; 16.14; 19.6, 15; 21.22 ἀληθινὰ ... σου Ps 19.9; 119.137; Re 19.2 9 ἐβλασφήμησαν ... δόξαν Re 9.20-21; 16.11, 21

10 Καὶ ὁ πέμπτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἔμασῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, **11** καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.^h

12 Καὶ ὁ ἕκτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην, καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἐτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου.¹ **13** Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι· **14** εἰσὶν γὰρ πνεύματα δαιμονίων ποιούντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.^k **15** Ἴδου ἔρχομαι ὡς κλέπτης· μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ καὶ βλέπωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ.¹ **16** καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἐβραϊστὶ Ἄρμαγεδών.^m

17 Καὶ ὁ ἕβδομος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἀέρα, καὶ ἐξῆλθεν φωνὴ μεγάλη ἐκ τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου² λέγουσα, Γέγονεν. **18** καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ

² **17** {A} ναοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου P⁴⁷ A (1006 ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἐκ) 1611 1841 2053 2062 (2329 ἐκ τοῦ ναοῦ after θρόνου) it^{ar} vg syr^{ph, h} cop^{sa, bo}mss (arm) (eth) Primasius Beatus // οὐρανοῦ (051* ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ) it^{eg} // οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου 1854 2344^{vd} Andrew // ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου (051^c ἀπὸ τοῦ ναοῦ) 205 209 Byz [046] // ναοῦ τοῦ θεοῦ B // ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ 2027

^h **11** NO P; TR AD TOB // SP: WH ¹ **12** P; VP REB ⁴ **14** P; TEV FC NIV VP ¹ **15** P; TEV FC NIV VP ^m **16** NO P; TR AD TOB // SP: WH // MS: NJB

10 ἡ ... ἐσκοτωμένη Ex 10.21; Is 8.22 **11** Re 9.20-21; 16.9, 21 **12** ἐξηράνθη ... αὐτοῦ Is 11.15; 44.27; Jr 50.38; 51.36 **14** τοὺς ... πόλεμον Re 19.19 τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 1.8; 4.8; 11.17; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22 **15** ἔρχομαι ὡς κλέπτης Mt 24.43-44; Lk 12.39-40; 1 Th 5.2, 4; 2 Pe 3.10; Re 3.3 **16** τὸν τόπον ... Ἄρμαγεδών Jdg 5.19; 2 Kgs 9.27; 23.29; Zch 12.11 **17** ἐξῆλθεν ... ναοῦ Is 66.6; Re 16.1 **18** ἐγένοντο ... ἐγένετο μέγας Ex 19.16-19; Est 1.1d LXX; Re 4.5; 8.5; 11.19

καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμοὶ ἐγένετο μέγας, ὅσος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς τηλικούτος σεισμὸς οὕτω μέγας. **19** καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσαν. καὶ Βαβυλῶν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. **20** καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγεν καὶ ὄρη οὐχ εὐρέθησαν. **21** καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα."

The Great Harlot and the Beast

17 Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ λέγων, Δεῦρο, δεῖξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνῆς τῆς μεγάλης τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, **2** μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς^a **3** καὶ ἀπήνεγκέν με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι.^b καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίου κόκκινον, γέμου[τα] ὀνόματα βλασφημίας, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. **4** καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς¹ **5** καὶ

¹ **4** [B] πορνείας αὐτῆς A 051 205 209 1006 1841 2344 it^{ar} vg syr^{ph} (arm) eth Andrew; Beatus // πορνείας τῆς γῆς 1611 (1854 πορνείας for πορνείας) 2030 2053

^a **21** P: WH AD M // MS: NJB

^b **17.2** P: TEV Seg FC NIV VP ^b **3** P: NA Seg

18 ὅσος ... μέγας Dn 12.1 **19** τὸ ποτήριον ... ὀργῆς αὐτοῦ Ps 75.8; Is 51.17, 22; Jr 25.15; Re 14.10; 15.7 **20** Re 6.14; 20.11 **21** χάλαζα μεγάλη Ex 9.24; Re 11.19 ἐβλασφήμησαν ... πληγῆς Re 16.9, 11

17.1 τῆς καθημένης ... πολλῶν Jr 51.13; Re 17.15 **2** ἐμεθύσθησαν ... αὐτῆς Is 23.17; Jr 51.7; Re 14.8; 18.3 **3** γέμοντα ... δέκα Re 13.1; 17.7-12 **4** κεχρυσωμένη ... μαργαρίταις Eze 28.13; Re 18.16 ἔχουσα ... χειρὶ αὐτῆς Jr 51.7

ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον,^c μυστήριον^d, Βαβυλῶν ἢ μεγάλη, ἢ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. **6** καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἀγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ.^e

Καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα.^f **7** καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος, Διὰ τί ἐθαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ σοι τὸ μυστήριον τῆς γυναίκος καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα.^g **8** τὸ θηρίον ὃ εἶδες ἦν καὶ οὐκ ἔστιν καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει², καὶ θαυμασθήσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλεπόντων τὸ θηρίον ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστιν καὶ παρέσται^h. **9** ὦδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν.ⁱ αἱ ἑπτὰ κεφαλὰὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσὶν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν. καὶ βασιλεῖς ἑπτὰ εἰσιν. **10** οἱ πέντε ἔπεσαν, ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὐπω ἦλθεν, καὶ ὅταν ἔλθῃ ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μείναι. **11** καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν καὶ οὐκ ἔστιν καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστιν καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐστιν, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.^k **12** καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὐπω ἔλαβον, ἀλλὰ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσιν μετὰ τοῦ θηρίου. **13** οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσιν καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. **14** οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσιν καὶ τὸ ἀρνίον

2062 2329 Byz [046] Hippolytus; (Cyprian) (Quodvultdeus) (Primasius) // πορνείας αὐτῆς καὶ τῆς γῆς^h syr^h with * (cop^{sa}, bo) // γῆς it^gig

² **8** {B} ὑπάγει (see 17.11) A 1611 2053 2062 syr^h cop^{sa}, (bo) eth Irenaeus^{lat} Hippolytus Andrew; Primasius // ὑπάγειν^h 051 205 209 1006 1841 1854 2030 2329 2344^{vid} Byz [P 046] it^{ar}, g^{is} vg syr^h arm Hippolytus^{mss}; Quodvultdeus Beatus

^c 5 NO C: RSV TEV FC VP REB // Colon: AD NIV // ^d Μυστήριον: TR NIV ^e 6 NO P: TR WH AD NA M Seg Lu NJB TOB // ^f P: TR NA M Seg Lu ^g 7 P: Seg // S: NJB ^h 8 P: M TEV FC NIV VP NJB REB NRSV ⁹ SP: NA // P: Lu ⁱ 11 SP: NA // P: TEV FC NIV VP NJB

⁶ Re 18.24; 19.2 ⁸ τὸ θηρίον ... ἀβύσσου Dn 7.3; Re 11.7; 13.1 τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς Ex 32.32, 33; Ps 69.28; Dn 12.1; Php 4.3; Re 3.5; 13.8; 20.12, 15; 21.27 ¹² τὰ δέκα κέρατα ... εἰσιν Dn 7.24

νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶν καὶ βασιλεὺς βασιλέων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί.¹

15 Καὶ λέγει μοι, Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες οὗ ἡ πόρνη κάθεται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶν καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι. **16** καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες καὶ τὸ θηρίον οὗτοι μισήσουσιν τὴν πόρνην καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνὴν καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. **17** ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ ἄχρι τελεσθῆσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ.^m **18** καὶ ἡ γυνὴ ἦν εἶδες ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.ⁿ

The Fall of Babylon

18 Μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα ἑξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. **2** καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ λέγων,

Ἔπεσεν ἔπεσεν Βαβυλὼν ἡ μεγάλη,
καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμονίων
καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου
καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου
[καὶ φυλακὴ παντὸς θηρίου ἀκαθάρτου]¹ καὶ
μεμισημένον,

¹ 2 [C] καὶ φυλακὴ παντὸς θηρίου ἀκαθάρτου (A, but omit καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου) 2329 it^{89e} syr^h (cop⁸⁰) (arm) eth (Hippolytus) (Primasius) // omit **8** C^{vid} 051 1006 1841 2030 2053 2062 Byz [(P homoioteleuton) 046] it^m vg cop⁸⁰ eth^{85ss} Andrew; Beatus // omit this phrase and preceding καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου

¹ 14 NO P: WH AD Seg TOB ^m 17 P: TEV FC ⁿ 18 SP: WH // P: AD NA M RSV Seg REB NRSV

14 κύριος ... βασιλέων Dt 10.17; Dn 2.47; 2 Macc 13.4; 3 Macc 5.35; En 9.4; 1 Tm 6.15; Re 19.16 **16** αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί Lv 21.9; Re 18.8

18.2 Ἔπεσεν ... μεγάλη Is 21.9; Jr 51.8; Re 14.8 ἐγένετο ... μεμισημένον Is 13.21; 34.11; Jr 50.39; Bar 4.35

- 3 ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας² αὐτῆς
πέπωκαν³ πάντα τὰ ἔθνη
καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν
καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ
στρήνου αὐτῆς ἐπλούτησαν.⁴
- 4 Καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν,
Ἐξέλθατε ὁ λαός μου ἐξ αὐτῆς
ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἀμαρτίαις αὐτῆς,
καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς
ἵνα μὴ λάβητε,
- 5 ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἀμαρτίαι ἄχρι τοῦ
οὐρανοῦ
καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς.
- 6 ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν
καὶ διπλώσατε τὰ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς,
ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασεν κεράσατε αὐτῇ
διπλοῦν,
- 7 ὅσα ἐδόξασεν αὐτὴν καὶ ἐστρηνίασεν,
τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος.
ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει ὅτι
Κάθημαι βασίλισσα
καὶ χηρὰ οὐκ εἰμί
καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω.

ἀκαθάρτος syr^{ph} Hippolytus^{mss} // omit this phrase and preceding καὶ φυλακὴ παντὸς
πνεύματος ἀκαθάρτου 205 209 1611 1854 // omit all phrases beginning καὶ
φυλακὴ Priscillian

² 3 {B} τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας **℣** 1006 1841 2030 2329 2344^{vid} Byz
[046] vg^{c1} syr^h cop^{sa}, bo^{mss} // τοῦ θυμοῦ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας P 051 205 209 it^{g18}
cop^{bofl} arm eth^{mss} Hippolytus Andrew // τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας A (C τῆς πορ-
νείας τοῦ θυμοῦ) 1611 2053 2062 it^{ar} vg^{ww, st} cop^{bo^{mss}} (eth) Priscillian // τοῦ οἴνου τῆς
πορνείας 1854 syr^{ph} Primasius Beatus

³ 3 {D} πέπωκαν (or πεπόκασιν) (P 051 πέπωκεν) 1006^c 2329 it^{ar, g18} vg syr^h arm
(Andrew); Priscillian Beatus // πεπότικεν 2042 // πεπτώκασιν (or πέπτωκαν) **℣** A C

⁴ 3 NO P: WH RSV TOB // S: NJB

3 τοῦ οἴνου ... ἔθνη Is 23.17; Jr 51.7; Re 14.8; 17.2 4 Ἐξέλθατε ... μου Is 48.20; 52.11; Jr 50.8; 51.6, 9;
45; 2 Cor 6.17 5 ἐκολλήθησαν ... οὐρανοῦ Gn 18.20-21; Jr 51.9 6 ἀπόδοτε ... ἀπέδωκεν Ps 137.8;
Jr 50.15, 29; 2 Th 1.6 7-8 ἐν τῇ καρδίᾳ ... πληγαὶ αὐτῆς Is 47.7-9

8 διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις αἱ πνευματικαὶ αὐτῆς,

θάναντος καὶ μέθους καὶ λιμῆος,

καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται,

ὅτι ἰσχυρὸς ὁ θεὸς ὁ κτίστης αὐτῆς·

9 καὶ καθύστερον καὶ κώψονται ἐπ' αὐτὴν οἱ βασιλεῖς

τῆς γῆς οἱ μετ' αὐτῆς πορευόμενοι καὶ στρατιωτάται·

10 ἀπὸ ὅταν βλέπωσιν τὸν καιρὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, μακρόθεν ἐστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασιλευμένου

αὐτῆς λέγοντες,

Ὅσα οὐαί, ἡ πόλις ἡ μεγάλη,

Βαβυλῶν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά,

ὅτι ταῖς ἡμέραις ταύταις κτίσῃς σου·

11 καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κἀλουσιν καὶ πενθοῦσιν

ἐπ' αὐτὴν, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράσει οὐκ ἔτι

12 γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθου τιμίου καὶ

μαργαριτῶν καὶ βυσσίνου καὶ πορφύρας καὶ σιρικοῦ καὶ

κοκκίνου, καὶ πάντες οὖνοι καὶ πάντες οἴνοι καὶ ἄρται-

13 τῶν καὶ πάντες οἰκιστῶν καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν

καὶ σιδηρῶν καὶ χαλκῶν, καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν

καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν

καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν

14 καὶ ἡ ὁμιλία σου τῆς ἐπιθυμίας σου τῆς ἐπιθυμίας σου

ἀπλήθειαν ἀπὸ σου,

καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ

ἀπώλετο ἀπὸ σου

καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ αὐτὰ εὐρηθούσιν·

205 209 1006* 1611 1841 (1854 2053 2062 πέρτωκεν) 2030 Byz [046] ειη Hippoly-
tus // πέρτωκεν εις συνημνημονισμῶν // ομιη πέρτωκεν παντα τα εθνη Primasius
[P 046] iire syph h cop^{ms} arm (eth^{ms}) Hippolytus Andrew; Primasius Beatus // λιθου
A 1006 1841 iir vg (eth)

*8 NO P: TR WH AD TOB // S: NJB *10 NO P: TR WH AD Seg Lu NJB TOB #13 P: NIV Lu NJB
#14 P: NA M VP NJB

8 εν πυρι κατακαυθησεται Lv 21.9; Rv 17.16 ισχυρος ... αυτην Jr 50.34 9 Eze 26.16; 27.30-35
10 η πολις η μεγαλη ... ισχυρα Eze 26.17; Dn 4.30 11 Eze 27.36 12-13 Eze 27.12, 13, 22

15 οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασιαισμοῦ αὐτῆς κλαίοντες καὶ πενθοῦντες **16** λέγοντες,

Οὐαὶ οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη,
ἡ περιβεβλημένη βύσσινον
καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον
καὶ κεχρυσωμένη [ἐν] χρυσίῳ
καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίτῃ,

17 ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος.^f

Καὶ πᾶς κυβερνήτης καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τόπον πλέων⁵ καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν **18** καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς λέγοντες, Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; **19** καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες λέγοντες,

Οὐαὶ οὐαὶ, ἡ πόλις ἡ μεγάλη,
ἐν ἣ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα
ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς,
ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη.^g

20 Εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ, οὐρανέ

καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται,
ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.^h

21 Καὶ ἦρεν εἰς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλινον μέγαν καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων,

Οὕτως ὀρμήματι βληθήσεται
Βαβυλῶν ἡ μεγάλη πόλις
καὶ οὐ μὴ εὐρεθῆ ἔτι.

⁵ **17** {B} ὁ ἐπὶ τόπον πλέων A C 1006 (1611 *omit* ὁ) 1841 1854 2030 Byz it^{ar} vg^{ww}. st arm // ὁ ἐπὶ τὸν τόπον πλέων N 046 0229 2329 it^{sp} vg^{ms} // ὁ ἐπὶ πόντον πλέων 2254 vg^{cl} cop^{bo} Caesarius Primasius // ὁ ἐπὶ τὸν ποταμὸν πλέων 2053 2062 (cop^{sa}) // ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων P 051 205 209 (Hippolytus) Andrew; Beatus

^f **17** NO P; TR WH AD M Seg TOB ^g **19** P; TEV Seg FC VP Lu REB ^h **20** NO P; TOB // SP: WH

15 Eze 27.36 **16** κεχρυσωμένη ... μαργαρίτῃ Eze 28.13; Re 17.4 **17** Eze 27.27-29 **18** Eze 27.32 **19** Eze 27.30-34 **20** Εὐφραίνου ... οὐρανέ Dt 32.43 LXX; Ps 96.11; Is 44.23; 49.13; Jr 51.48 **21** Οὕτως ... ἔτι Jr 51.63-64; Eze 26.21

- 22 καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν
καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν
οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἔν σοι ἔτι,
καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης⁶
οὐ μὴ εὐρεθῆ ἔν σοι ἔτι,
καὶ φωνὴ μύλου
οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἔν σοι ἔτι,
- 23 καὶ φῶς λύχνου
οὐ μὴ φάνη ἔν σοι ἔτι,
καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης
οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἔν σοι ἔτι.
ὅτι οἱ ἔμποροὶ σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς,
ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλαινήθησαν πάντα
τὰ ἔθνη,¹
- 24 καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἀγίων εὐρέθη
καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.^k
- 19 Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου
πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων,
Ἄλληλουϊά·
ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡμῶν,
2 ὅτι ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἱ κρίσεις αὐτοῦ·
ὅτι ἔκρινεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην
ἣτις ἐφθειρεν τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς,
καὶ ἐξεδίκησεν τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ
ἐκ χειρὸς αὐτῆς.^a

⁶ 22 {B} καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης C 051 (205 209 omit οὐ μὴ εὐρεθῆ ἔν σοι ἔτι) 1006 1611 1841 1854 2062 (2329 τέχνης for τέχνης) 2344 Byz [P 046] it^(ar), gsg vg syr^h with * cop^{sa} (eth Hippolytus^{slav}, but omit καὶ φωνὴ ... third ἔτι) Andrew; Primasius Beatus // καὶ πᾶς τεχνίτης καὶ πάσης τέχνης 2053 vg^{miss} (eth^{miss}) // καὶ πᾶς τεχνίτης (S, but omit καὶ φωνὴ μύλου ... third ἔτι) A cop^{bo} (eth) (Hippolytus^{slav}) // omit καὶ πᾶς ... third ἔτι syr^h arm (Hippolytus^{sr})

¹ 23 P: TEV FC VP ² 24 S: TR Seg NIV Lu NJB TOB

^a 19.2 P: M NIV VP

22 φωνὴ κιθαρῳδῶν ... ἔτι Is 24.8; Eze 26.13 23 φωνὴ ... ἔτι Jr 7.34; 16.9; 25.10 οἱ ἔμποροὶ ... γῆς Is 23.8 ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου Is 47.9 24 ἐν ... εὐρέθη Jr 51.49; Eze 24.7; Re 6.10; 17.6; 19.2

19.1 ἤκουσα ... Ἄλληλουϊά Tob 13.18 2 ἀληθινὰ , κρίσεις αὐτοῦ Ps 19.9; 119.137; Re 16.7 ἐξεδίκησεν ... αὐτοῦ Dt 32.43; 2 Kgs 9.7; Ps 79.10; Re 6.10

- 3 καὶ δεύτερον εἶρηκαν,
 Ἀλληλουϊά·
 καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰῶνων.^b
- 4 καὶ ἔπεσαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι τέσσαρες καὶ τὰ
 τέσσαρα ζῶα καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ
 ἐπὶ τῷ θρόνῳ λέγοντες,
 Ἀμὴν Ἀλληλουϊά,^c

The Marriage Supper of the Lamb

- 5 Καὶ φωνὴ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν λέγουσα,
 Αἰνεῖτε τῷ θεῷ ἡμῶν
 πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ
 [καὶ] οἱ φοβούμενοι¹ αὐτόν,
 οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.^d
- 6 καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ ὡς φωνὴν
 ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν λε-
 γόντων,
 Ἀλληλουϊά,
 ὅτι ἐβασίλευσεν κύριος
 ὁ θεὸς [ἡμῶν]² ὁ παντοκράτωρ.

¹ 5 {C} καὶ οἱ φοβούμενοι A 051 (0229 omit οἱ) 205 209 1006 1611 1841 1854 2030 2053 2062 2329 2344 Byz [046] it^{ar}, g^g,¹ vg syr^{ph},^h cop^{bo} arm eth^{ms} Andrew; Primasius Apringius Beatus // οἱ φοβούμενοι **NC** P cop^{sa},^{bo}^{ms} eth

² 6 {C} κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν **NC**² 1611 1854 2030 2053 2062 2329 2344 Byz [P 046] it^{ar}, (g^g) vg syr^h cop^{sa}^{ms} arm Apringius Beatus // ὁ θεὸς ὁ κύριος ἡμῶν **NC*** // κύριος ὁ θεὸς A 1006 1841 it¹ syr^{ph}^c cop^{sa}^{ms},^{bo} Cyprian // ὁ θεὸς ἡμῶν 051 205 209 Andrew // κύριος syr^{ph}* cop^{bo}^{ms} (Primasius add ἡμῶν)

^b 3 P: Seg VP Lu ^c 4 NO P: TR WH M RSV VP Lu TOB // P: Seg NIV NJB NRSV ^d 5 P: AD M Seg NIV Lu // S: VP

3 ὁ ... αἰῶνων Is 34.10 4 τῷ καθημένῳ ... θρόνῳ 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2, 9; 5.1, 7, 13; 6.16; 7.10, 15; 21.5 5 Αἰνεῖτε .. αὐτόν Ps 22.23; 134.1; 135.1 οἱ φοβούμενοι ... μεγάλοι Ps 115.13; Re 11.18 6 ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν Eze 1.24; 43.2; Re 1.15; 14.2 ἐβασίλευσεν κύριος Ex 15.18; Ps 22.28; 93.1; 97.1; 99.1; Dn 7.14; Zch 14.9; Re 11.15 ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 1.8; 4.8; 11.17; 15.3; 16.7, 14; 19.15; 21.22

- 7 *χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεν*
καὶ δώσωμεν³ τὴν δόξαν αὐτῷ,
ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου
καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἠτοίμασεν ἑαυτὴν
- 8 *καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται*
βύσσινον λαμπρὸν καθαρόν·
τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστίν.^ε
- 9 *Καὶ λέγει μοι, Γράψον· Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον*
τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι.^ζ καὶ λέγει μοι, Οὔτοι
οἱ λόγοι ἀληθινοὶ τοῦ θεοῦ εἰσιν.^ς 10 καὶ ἔπεσα ἔμπρο-
σθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει
μοι, Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου
τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ· τῷ θεῷ προσκύ-
νησον.^η ἡ γὰρ μαρτυρία Ἰησοῦ ἐστὶν τὸ πνεῦμα τῆς
προφητείας.^ι

The Rider on the White Horse

- 11 *Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἠνεωγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος*
λευκός καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν [καλούμενος] πιστός
καὶ ἀληθινός⁴, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ.
- 12 *οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ [ὡς]⁵ φλόξ πυρός, καὶ ἐπὶ*

³ 7 {C} δώσωμεν P 2062 2329 2344 Andrew // δώσομεν **Σ**² A 2053 // δώμεν **Σ**^{*}
 051 205 209 1006 1611 1841 1854 2030 Byz [046] it^{ar}. sig.¹ vg eth Cyprian Primasius
 (Beatus)

⁴ 11 {C} καλούμενος πιστός καὶ ἀληθινός (**Σ** πιστός καλούμενος) (1006 καὶ
 καλούμενος) 1611 1841 1854 2030 2053 2062 (2329 omit καὶ ἀληθινός) 2344 Byz
 [046] it^(ar). sig.¹ vg^{cl} syr^{ph}. h (eth) Irenaeus^{lat} Origen^{gr}. lat.; Cyprian Jerome Apringius Pri-
 masius Beatus // πιστός καὶ ἀληθινός A P 051 205 209 arm Hippolytus Andrew //
 vocabatur fidelis et verax vocatur vg^{ww}. st

⁵ 12 {C} ὡς A 1006 1841 it^{ar}. sig.¹ vg syr^{ph}. h cop^{sa}. (bo) eth Irenaeus^{lat} Origen^{gr}. lat.

^ε 8 NO P: WH Lu NJB TOB // S: REB / 9 P: FC // ^ς P: TEV FC NIV VP ⁴ 10 P: TEV FC VP // ^ι SP:
 WH // P: TR AD M // MS: NJB

8 περιβάληται ... ἐστίν Is 61.10 9 Μακάριοι ... κεκλημένοι Mt 22.2-3; Lk 14.15
 10 Ac 10.25-26; Re 22.8-9 11 τὸν οὐρανὸν ἠνεωγμένον Eze 1.1; Re 4.1 ἵππος λευκός Zch 1.8;
 6.3. 6; Re 6.2 ὁ ... ἀληθινός Re 1.5; 3.14 ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει Ps 96.13; Is 11.4 12 οἱ ... πυρός Dn 10.6;
 Re 1.14; 2.18

τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός, **13** καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον⁶ αἵματι, καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.^k **14** καὶ τὰ στρατεύματα [τὰ] ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρὸν. **15** καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾶ, καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος, **16** καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον· Βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων.^l

17 Καὶ εἶδον ἓνα ἄγγελον ἐστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ ἔκραξεν [ἐν] φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσιν τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι,^m Δεῦτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ **18** ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων.ⁿ **19** Καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ

Cyprian Jerome Apringius Primasius Beatus // *omit* **8** 051 205 209 1611 1854 2030 2053 2062 2329 2344 Byz [P 046] arm Hippolytus Andrew

⁶ **13** [B] *βεβαμμένον* A 051 205 209 1854 2030 2344 Byz [046] cop^{sa} arm Andrew // *ἔρραμμένον* (1611 *ῥεραμμένον*) 2053 2062 (Origen^{1/2}) // *ἔρραντισμένον* (P 2329 *ῥεραντισμένον*) 1006 1841 it^{ar}, sig.¹ vg eth Irenaeus^{lat} Origen^{gr1/2}, lat (Hippolytus); Cyprian Priscillian Jerome Varimadum Apringius Primasius Cassiodorus Beatus // *περιεραμμένον* **8*** (**8**² *περιεραντισμένον*)

^k **13** SP: NA ^l **16** NO P: TR TOB // S: Lu ^m **17** SP: NA ⁿ **18** SP: WH // P: NA TEV Seg FC NIV VP NJB

12 ἔχων ὄνομα ... αὐτός Re 2.17 **13** περιβεβλημένος ... αἵματι Is 63.1-3 κέκληται ... θεοῦ Jn 1.1, 14 **15** ἐκ ... ὀξεῖα Is 49.2; Re 1.16; 2.12, 16 αὐτὸς ποιμανεῖ ... σιδηρᾶ Ps 2.9; Re 12.5 αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν Is 63.3; Lm 1.15; Jl 3.13; Re 14.20 τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 1.8; 4.8; 11.17; 15.3; 16.7, 14; 19.6; 21.22 **16** Βασιλεὺς ... κυρίων Dn 10.17; Dn 2.47; 2 Macc 13.4; 3 Macc 5.35; En 9.4; 1 Tm 6.15; Re 17.14 **17-18** ἔκραξεν ... μεγάλων Eze 39.17-20 **19** τοὺς βασιλεῖς ... αὐτοῦ Ps 2.2

τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ.^ο **20** καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησεν τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνούντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης ἐν θείῳ. **21** καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.^ο

The Thousand Years

20 Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου καὶ ἄλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. **2** καὶ ἐκράτησεν τὸν δράκοντα, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὃς ἐστὶν Διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη **3** καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον καὶ ἔκλεισεν καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλαγήσῃ ἔτι τὰ ἔθνη ἄχρι τελεσθῆ τὰ χίλια ἔτη. μετὰ ταῦτα δεῖ λυθῆναι αὐτὸν μικρὸν χρόνον.^α

4 Καὶ εἶδον θρόνους καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τὸ θηρίον οὐδὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν. καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη. **5** οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῆ τὰ χίλια ἔτη.^β αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. **6** μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξου-

^ο 19 P: Seg ^ο 21 P: WH AD NA M RSV REB NRSV

^α 20.3 NO P: TR AD TOB // SP: WH ^β 5 P: NA

20 τοὺς λαβόντας ... αὐτοῦ Re 13.12-17; 14.9, 11; 16.2 τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου Re 13.7; 14.9, 11; 16.2; 20.4 ζῶντες ... θεῖω Is 30.33; Re 20.10, 15 **21** πάντα ... αὐτῶν Eze 39.17, 20

20.2 τὸν ... Σατανᾶς Re 12.9 **3** ἔβαλεν .. ἄβυσσον 2Pe 2.4; Jd 6 **4** θρόνους ... αὐτοῖς Dn 7.9, 22, 27; Lk 22.30; 1 Cor 6.2 τὸ χάραγμα ... αὐτῶν Re 13.17; 14.9, 11; 16.2; 19.20

σίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ
καὶ βασιλεύσουσιν μετ' αὐτοῦ [τὰ]¹ χίλια ἔτη.^c

The Defeat of Satan

7 Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ Σατανᾶς
ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ 8 καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ
ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γῶγ
καὶ Μαγῶγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ
ἄριθμὸς αὐτῶν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης.^d 9 καὶ ἀνέ-
βησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς καὶ ἐκύκλευσαν τὴν παρεμ-
βολὴν τῶν ἀγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡγαπημένην, καὶ
κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ² καὶ κατέφαγεν αὐτούς.
10 καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν
λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου ὄπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ
ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.^e

The Judgment at the Great White Throne

11 Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκὸν καὶ τὸν καθήμενον
ἐπ' αὐτόν, οὗ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ
οὐρανὸς καὶ τόπος οὐχ εὐρέθη αὐτοῖς. 12 καὶ εἶδον
τοὺς νεκροὺς, τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς, ἐστῶτας

¹ 6 [C] τὰ **8** 046 1611 2053 2062 2329 syr^h cop^{sa, bo} // omit A 051 205 209 1006
1841 1854 2030 2050 2377 Byz cop^{bo} arm eth Andrew

² 9 [A] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ A 2053^{com} vg^{ms} cop^{bo} Augustine^{2/3} Primasius // ἀπὸ
τοῦ θεοῦ 1854 vg^{ms} // ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ **8**² (**8*** *homoioteleuton*) P 1006
1611 1841 2050 2053^{mt} 2062 vg syr^h Jerome Apringius Beatus // ἐκ τοῦ θεοῦ ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ (051 omit first τοῦ) 205 209 Andrew // ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ (see
21.2, 10) 2030 2329 Byz [046] it^{tr, gsg} vg^{ms} syr^h cop^{sa, bo} arm eth^{ms} Augustine^{1/3}

^c 6 NO P: AD // SP: WH // P: TR NA M RSV Seg NJB REB NRSV ^d 8 P: Seg VP ^e 10 P: TR WH AD
NA M RSV REB NRSV

6 ἔσονται ... αὐτοῦ Ex 19.6; Is 61.6; 1 Pe 2.5, 9; Re 1.6; 5.10 8 ταῖς ... γῆς Eze 7.2 τὸν Γῶγ καὶ
Μαγῶγ Eze 38.2 9 κατέβη ... αὐτοὺς 2 Kgs 1.10; Eze 38.22; 39.6 10 ἐβλήθη .. θείου Is 30.33;
Re 19.20; 20.15 πυρὸς καὶ θείου Gn 19.24; Ps 11.6; Eze 38.22; 3 Macc 2.5; Re 19.20; 21.8 11-12 Dn 7.9-10;
Mt 25.31-46 11 ἀπὸ ... γῆ Ps 114.3, 7

ἐνώπιον τοῦ θρόνου. καὶ βιβλία ἠνοίχθησαν, καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοίχθη, ὃ ἐστὶν τῆς ζωῆς, καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.¹ **13** καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. **14** καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτος ὁ θάνατος ὁ δεύτερός ἐστίν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός. **15** καὶ εἴ τις οὐχ εὐρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.²

The New Heaven and the New Earth

21 Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθαν καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. **2** καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. **3** καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρόνου λεγούσης, Ἴδου ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ¹ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται [αὐτῶν θεός],² **4** καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν

¹ **3** [B] λαοί⁸ A 046 2050 2053 2062 2329 it^{ar} Irenaeus^{lat} Andrew // λαός 051^{supp} 205 209 1006 1611 1841 1854 2030 Byz [P] it^{gig. sin} vg syr^{ph. h} cop^{sa. bo} arm eth Ambrose Augustine Primasius Apringius Beatus

² **3** [C] μετ' αὐτῶν ἔσται αὐτῶν θεός, A (1854 θεός αὐτῶν) 2030 (2050 καὶ ἔσται) 2053^{comm} (2053^{ist} 2062 ὁ θεός) 2329 2377^{vid} vg eth Irenaeus^{lat}; Ambrose^{1/2}

/ 12 P: NJB • 15 SP: WH // P: AD NA M // MS: NJB

12 ἄλλο ... ζωῆς Ex 32.32, 33; Ps 69.28; Dn 12.1; Php 4.3; Re 3.5; 13.8; 17.8; 20.15; 21.27 **12-13** κατὰ τὰ ἔργα ... αὐτῶν Ps 28.4; 62.12; Pr 24.12; Is 59.18; Jr 17.10; Ro 2.6; 1 Cor 3.8; 2 Cor 11.15; 2 Tm 4.14; 1 Pe 1.17, Re 2.23; 18.6; 22.12 **14** ὁ θάνατος ... πυρός 1 Cor 15.26, 55 **15** Is 30.33; Mt 25.41; Re 19.20; 20.10; 21.8 τῇ ... ζωῆς Ex 32.32, 33; Ps 69.28; Dn 12.1; Php 4.3; Re 3.5; 13.8; 17.8; 20.12; 21.27

21.1 οὐρανὸν ... καινὴν Is 65.17; 66.22; 2 Pe 3.13 **2** τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Is 52.1 Ἱερουσαλὴμ ... θεοῦ Re 3.12 ἡτοιμασμένην ... αὐτῆς Is 61.10; He 11.10, 16 **3** ἡ σκηνή ... ἔσται Lv 26.11-12; 2 Chr 6.18; Eze 37.27; Zch 2.10; 2 Cor 6.16 **4** ἐξαλείψει ... αὐτῶν Is 25.8; Re 7.17

ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι οὔτε πένθος οὔτε κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, [ὅτι] τὰ πρῶτα³ ἀπῆλθαν.^a

5 Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ, Ἴδου καινὰ ποιῶ πάντα, καὶ λέγει, Γράψον, ὅτι^b οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσιν.^c **6** καὶ εἶπέν μοι, Γέγοναν. ἐγὼ [εἶμι] τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὡ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. **7** ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. **8** τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσιν καὶ πόρνοις καὶ φαρμάκοις καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσιν τοῖς ψευδέσιν τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἔστιν ὁ θάνατος ὁ δευτέρος.^d

The New Jerusalem

9 Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τῶν γεμόντων τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ λέγων, Δεῦρο, δείξω σοι τὴν νύμφην τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου.^e **10** καὶ ἀπήνεγκέν με ἐν πνεύματι ἐπὶ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν,^f καὶ

Apringius Beatus // ἔσται μετ' αὐτῶν θεὸς αὐτῶν, P 051^{supp} 205 209 Andrew // μετ' αὐτῶν ἔσται θεός, 1006 1611 1841 (cop^{sa}. bo^{pl}) // μετ' αὐτῶν ἔσται (8 ἔσται before μετ') Byz [046] it^{gig.} (sin) (cop^{bo^{pl}}) Ambrose^{1/2} (Augustine) (Primasius)

³ **4** [C] ὅτι τὰ πρῶτα 8¹ 205 209 1854 Byz [046] itst (it^{pl}is τὰ γὰρ πρῶτα) vg^{cl.} ww syr^h cop^{sa.} (bo) arm Irenaeus^{lat}; Augustine Quodvultdeus Primasius // ὅτι ταῦτα 2050 // τὰ πρῶτα A P 051^{supp} 1006 1611 1841 2030 2053 2062 2329 2377 Andrew // quae prima vgst Apringius Beatus // τὰ πρόβατα 8*

^a **4** NO P; TR WH AD Lu NJB TOB ^b **5** Causal: WH AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP Lu REB NRSV // indirect: TR? // direct: NJB TOB // ^c P: FC NIV VP ^d **8** P: TR WH AD NA M RSV Seg NIV Lu REB NRSV ^e **9** P: Seg FC ^f **10** P: Seg

4 οὔτε πένθος ... ἔτι Is 35.10; 65.19 **5** ὁ ... θρόνον 1 Kgs 22.19; 2 Chr 18.18; Ps 47.8; Is 6.1; Eze 1.26-27; Sir 1.8; Re 4.2, 9; 5.1, 7, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4 καινὰ ποιῶ πάντα 2 Cor 5.17 **6** ἐγὼ ... Ὡ Re 1.8; 22.13 ἡ ... τέλος Is 44.6; 48.12; Re 1.17; 22.13 ἐγὼ ... δωρεάν Is 55.1; Jn 7.37; Re 22.17 τῆς πηγῆς ... ζωῆς Ps 36.9; Jr 2.13 **7** ἔσομαι ... υἱός 2 Sm 7.14 **8** τῇ λίμνῃ ... θείῳ Is 30.33; Mt 25.41; Re 19.20; 20.10, 15 πυρὶ καὶ θείῳ Gn 19.24; Ps 11.6; Eze 38.22; 3 Macc 2.5; Re 19.20 **10** ἀπήνεγκεν ... Ἱερουσαλίμ Eze 40.2

ἔδειξέν μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ **11** ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι. **12** ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἔστιν [τὰ ὀνόματα]⁴ τῶν δώδεκα φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· **13** ἀπὸ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. **14** καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχων θεμέλιους δώδεκα καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου.⁸

15 Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχεν μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. **16** καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον [καὶ] τὸ πλάτος. καὶ ἐμέτρησεν τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων, τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἔστιν. **17** καὶ ἐμέτρησεν τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσεράκοντα τεσσάρων πηχῶν μέτρον ἀνθρώπου, ὃ ἔστιν ἀγγέλου.^h **18** καὶ ἡ ἐνδῶμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἰασπις καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν ὅμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. **19** οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἰασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγδος, **20** ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιον, ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἕνατος τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἐνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος, **21** καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώδεκα μαργαρίται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἐνὸς

⁴ **12** [C] τὰ ὀνόματα A 1611 1841 1854 2030 (2050 τὰ ὀνόματα after Ἰσραήλ) 2053 2329 2377 // ὀνόματα 1006 2062 Byz [046] // omit **8** P 051 205 209 arm Andrew

^h **14** NO P: TR WH AD TEV TOB ⁴ **17** P: Seg VP

11 Is 60.1, 2, 19 **12-13** Ex 28.21; Eze 48.30-35 **15** μέτρον ... τεῖχος αὐτῆς Eze 40.3, 5 **16-17** Eze 48.16, 17 **19** οἱ ... κεκοσμημένοι Is 54.11-12

μαργαρίτου. καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσοῖον καθαρὸν ὡς ὕαλος διαυγής.¹

22 Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ, ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστὶν καὶ τὸ ἄρνιον. **23** καὶ ἡ πόλις οὐ χρεῖαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ, ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἄρνιον. **24** καὶ περιπατήσουσιν τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσιν τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς αὐτήν, **25** καὶ οἱ πυλώνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας, νύξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, **26** καὶ οἴσουσιν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν. **27** καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν πᾶν κοινὸν καὶ [ὁ] ποιῶν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁρνίου.^κ

22 Καὶ ἔδειξέν μοι ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἁρνίου.^α **2** ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς^β καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον ἀποδιδούν τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν.^ε **3** καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι.^δ καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἁρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ **4** καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. **5** καὶ νύξ οὐκ ἔσται ἔτι καὶ οὐκ ἔχουσιν χρεῖαν φωτὸς λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίσει ἐπ' αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.^ε

¹ 21 NO P: TR WH AD Lu NJB TOB ^κ 27 NO P: TR WH // S: NIV

^α 22.1 NO C: WH RSV TEV FC NIV REB NRSV // as text: RSV^{mp} NRSV^{mp} ^β 2 C: WH RSV TEV FC NIV REB NRSV // as text: RSV^{mp} NRSV^{mp} // ^γ P: NJB ^δ 3 P: TEV FC ^ε 5 P: WH AD M NIV NJB NRSV

22 ὁ γὰρ ... παντοκράτωρ Am 3.13 LXX; 4.13 LXX; Re 1.8; 4.8; 11.17; 15.3; 16.7, 14; 19.6, 15 **23** ἡ πόλις ... αὐτήν Is 60.19-20; Re 22.5 **24** περιπατήσουσιν ... αὐτῆς Is 60.3, 5; Ps Sol 17.34 (31) **25** οἱ πυλώνες ... ἐκεῖ Is 60.11 νύξ ... ἐκεῖ Zch 14.7; Re 22.5 **26** οἴσουσιν ... αὐτήν Ps 72.10-11; Ps Sol 17.34 (31) **27** οὐ ... ψεῦδος Is 52.1; 1 Cor 6.9-10; 2 Pe 3.13; Re 22.15 τῷ ... ζωῆς Ex 32.32, 33; Ps 69.28; Dn 12.1; Php 4.3; Re 3.5; 13.8; 17.8; 20.12, 15

22.1 Eze 47.1; Jl 3.18; Zch 14.8 **2** τοῦ ... ἐθνῶν Gn 2.9; 3.22, Eze 47.12 **3** πᾶν ... ἔτι Zch 14.11 **4** ὄψονται ... αὐτοῦ Ps 17.15; 42.2; Mt 5.8 τὸ ὄνομα ... αὐτῶν Re 3.12 **5** νύξ ... ἔτι Zch 14.7; Re 21.25 οὐκ ἔχουσιν ... αὐτούς Is 60.19-20; Re 21.23 βασιλεύσουσιν ... αἰώνων Dn 7.18, 27; Re 5.10; 20.6

The Coming of Christ

6 Καὶ εἶπέν μοι, Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί, καὶ ὁ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει.¹ **7** καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ.⁸ μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου.^h

8 Κάγὼ Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα.

9 καὶ λέγει μοι, Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ θεῷ προσκύνησον.ⁱ

10 καὶ λέγει μοι, Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ὁ καιρὸς γὰρ ἐγγύς ἐστιν.

11 ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπανθήτω ἔτι, καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι.^k

12 Ἴδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἐστὶν αὐτοῦ. **13** ἐγὼ τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠ, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος.^l

14 Μακάριοι οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν¹, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. **15** ἔξω οἱ κύνες καὶ

¹ **14** {A} πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν **8** A 1006 1841 (2050 πλύναντες) 2053 2062 it^m vg cop⁸⁸ eth Ps-Athanasius^{mss}; Ambrose Fulgentius Apringius // πλατύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν Ps-Athanasius // ποιούντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ 205 209 1611^{supp}

^l **6** P: TEV FC VP Lu NRSV // S: NIV #7 P: RSV REB // ^h NO P: TR AD TOB REB // SP: WH // MS: NRSV '9 SP: WH // P: NA M RSV Seg FC NIV VP Lu NJB NRSV ¹ **11** NO P: TR WH AD Seg Lu NJB TOB // MS: NRSV '13 NO P: WH M Seg Lu NJB TOB

6 δεῖξαι ... τάχει Dn 2.28, 29, 45; Re 1.1, 19 **7** ἔρχομαι ταχύ Re 2.16; 3.11; 22.12, 20 **8-9** ἔπεσα ... προσκύνησον Ac 10.25-26; Re 19.10 **10** Μὴ σφραγίσῃς ... ἐστὶν Dn 12.4 ὁ καιρὸς ... ἐστὶν Re 1.3 **12** ἔρχομαι ταχύ Re 2.16; 3.11; 22.7, 20 ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ Is 40.10; 62.11 ἀποδοῦνα ... αὐτοῦ Ps 28.4; 62.12; Pr 24.12; Is 59.18; Jr 17.10; Ro 2.6; 1 Cor 3.8; 2 Cor 11.15; 2 Tm 4.14; 1 Pe 1.17; Re 2.23; 18.6; 20.13, 14 **13** ἐγὼ ... Ὠ Re 1.8; 21.6 ὁ πρῶτος ... ἔσχατος Is 44.6; 48.12; Re 1.17; 2.8 ἡ ... τέλος Re 21.6 **14** τὸ ξύλον τῆς ζωῆς Gn 2.9; 3.22; Eze 47.12; Re 22.2, 19 **15** 1 Cor 6.9-10; Re 21.8, 27

οί φάρμακοι καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλο-
λάτραι καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.^m

16 Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυ-
ρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγὼ εἰμι ἡ ῥίζα
καὶ τὸ γένος Δαυὶδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊνός.ⁿ

17 Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, Ἔρχου.^o καὶ
ὁ ἀκούων εἰπάτω, Ἔρχου.^p καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, ὁ
θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.^q

18 Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους
τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· ἐάν τις ἐπιθῆ
ἐπ' αὐτά, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς
γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, **19** καὶ ἐάν τις ἀφέλῃ
ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης,
ἀφελεῖ ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς
καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ
βιβλίῳ τούτῳ.^r

20 Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα, Ναί, ἔρχομαι ταχύ.^s Ἀμήν,
ἔρχου κύριε Ἰησοῦ!^t

21 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ² μετὰ πάντων.³

1854 2030 2329 2377 Byz [046] it^{sig} syr^{ph}, h cop^{bo} (arm τηρουντες τάς) Andrew;
Tertullian Cyprian (Caesarius) (Beatus)

² **21** {A} κυρίου Ἰησοῦ ἔ A 1611^{supp} 2053 2062 || κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
051^{supp} 209 1006 1841 1854 2030 2050 2329^{vid} 2377 Byz [046] syr^h Andrew ||
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 205 it^{ur}, sig vg (vg^{ms} cop^{sa} omit Χριστοῦ) syr^{ph} arm
eth Beatus || omit verse 21, but add after verse 20 εἰς ἀγίους πάντας εἰς αἰῶνας
τῶν αἰῶνων. ἀμήν. cop^{bo}

³ **21** {B} μετὰ πάντων. A (it^{ur} cum omnibus hominibus) vgst (vg^{ww} Beatus^{1/2} add
ἀμήν) Beatus^{1/2} || μετὰ πάντων ἡμῶν. ἀμήν. 2050 (vgst eth ἡμῶν for ἡμῶν) || μετὰ
τῶν ἀγίων. ἀμήν. ἔ (it^{sig} omit ἀμήν) || μετὰ τῶν ἀγίων σου. ἀμήν. 2329 || μετὰ
πάντων τῶν ἀγίων. ἀμήν. 051^{supp} 205 209 (1006 1841 omit ἀμήν) 1611 1854 2062
2377 Byz [046] syr^h cop^{sa} (concerning cop^{bo} see footnote 2) arm (Andrew omit
ἀμήν) || μετὰ πάντων τῶν ἀγίων αὐτοῦ. ἀμήν. 2030 syr^{ph}

^m **15** NO P: Seg TOB // S: NJB * **16** P: WH AD NA M RSV TEV Seg FC NIV VP REB * **17** P: TEV
FC REB // P P: TEV FC REB // * NO P: TOB // S: TEV FC * **19** NO P: TR TOB * **20** P: TEV Seg FC NIV
VP NJB REB NRSV // * NO P: TOB // S: WH NA

16 ἐγὼ εἰμι ... Δαυὶδ Is 11.1, 10; Ro 1.3; Re 5.5 ὁ ἀστὴρ ... πρωϊνός
Nu 24.17; Re 2.28 **17** ὁ διψῶν ... δωρεάν Is 55.1; Jn 7.37; Re 21.6 **18-19** ἐάν τις ..., προφητείας ταύτης
Dt 4.2; 12.32 **19** τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς Gn 2.9; 3.22; Eze 47.12; Re 22.2, 14 **20** ἔρχομαι ταχύ
Re 2.16; 3.11; 22.7, 12

INDEX OF QUOTATIONS

Old Testament Order

<p>GENESIS</p> <p>1.27 Mt 19.4 Mk 10.6 He 4.4</p> <p>2.2 1 Cor 15.45</p> <p>2.7 Mt 19.5 Mk 10.7-8 1 Cor 6.16 Eph 5.31</p> <p>5.2 Mt 19.4 Mk 10.6</p> <p>5.24 LXX He 11.5</p> <p>12.1 Ac 7.3</p> <p>12.3 Ga 3.8</p> <p>12.7 Ga 3.16</p> <p>14.17-20 He 7.1-2</p> <p>15.5 Ro 4.18</p> <p>15.6 Ro 4.3,9,22 Ga 3.6 Jas 2.23</p> <p>15.13-14 Ac 7.6-7</p> <p>17.5 Ro 4.17,18</p> <p>17.8 Ac 7.5</p> <p>18.10 Ro 9.9</p> <p>18.14 Ro 9.9</p> <p>18.18 Ga 3.8</p> <p>21.10 Ga 4.30</p> <p>21.12 Ro 9.7 He 11.18</p> <p>22.16-17 He 6.13-14</p> <p>22.18 Ac 3.25</p> <p>25.23 Ro 9.12</p> <p>26.4 Ac 3.25</p> <p>47.31 LXX He 11.21</p> <p>48.4 Ac 7.5</p>	<p>19.6 LXX 1 Pe 2.9</p> <p>19.12-13 He 12.20</p> <p>20.12 Mt 15.4 Mk 7.10 Eph 6.2-3</p> <p>20.12-16 Mt 19.18-19 Mk 10.19 Lk 18.20</p> <p>20.13 Mt 5.21 Jas 2.11</p> <p>20.13-15,17 Ro 13.9</p> <p>20.14 Mt 5.27 Jas 2.11</p> <p>20.17 Ro 7.7</p> <p>21.17 Mt 15.4 Mk 7.10</p> <p>21.24 Mt 5.38</p> <p>22.28 Ac 23.5</p> <p>24.8 He 9.20</p> <p>25.40 He 8.5</p> <p>32.1 Ac 7.40</p> <p>32.6 1 Cor 10.7</p> <p>32.23 Ac 7.40</p> <p>33.19 Ro 9.15</p> <p style="text-align: center;">LEVITICUS</p> <p>12.8 Lk 2.24</p> <p>18.5 Ro 10.5 Ga 3.12</p> <p>19.2 1 Pe 1.16</p> <p>19.12 Mt 5.33</p> <p>19.18 Mt 5.43 19.19 22.39 Mk 12.31 12.33 Lk 10.27 Ro 13.9 Ga 5.14 Jas 2.8</p> <p>23.29 Ac 3.23</p> <p>24.20 Mt 5.38</p> <p>26.12 2 Cor 6.16</p> <p style="text-align: center;">NUMBERS</p> <p>9.12 Jn 19.36</p> <p>16.5 2 Tm 2.19</p> <p>30.2 Mt 5.33</p> <p style="text-align: center;">DEUTERONOMY</p> <p>4.35 Mk 12.32</p> <p>5.16 Mt 15.4 Mk 7.10 Eph 6.2-3</p> <p>5.16-20 Mt 19.18-19 Mk 10.19 Lk 18.20</p> <p>5.17 Mt 5.21</p>	<p>5.17 Jas 2.11</p> <p>5.17-19,21 Ro 13.9</p> <p>5.18 Mt 5.27</p> <p>5.21 Ro 7.7</p> <p>6.4 Mk 12.32</p> <p>6.4-5 Mk 12.29-30</p> <p>6.5 Mt 22.37 Mk 12.33 Lk 10.27</p> <p>6.13 Mt 4.10 Lk 4.8</p> <p>6.16 Mt 4.7 Lk 4.12</p> <p>8.3 Mt 4.4 Lk 4.4</p> <p>9.4 Ro 10.6</p> <p>9.19 He 12.21</p> <p>17.7 LXX 1 Cor 5.13</p> <p>18.15 Ac 7.37</p> <p>18.15-16 Ac 3.22</p> <p>18.19 Ac 3.23</p> <p>19.15 Mt 18.16 2 Cor 13.1</p> <p>19.21 Mt 5.38</p> <p>21.23 Ga 3.13</p> <p>24.1 Mt 5.31 19.7</p> <p>24.1,3 Mk 10.4</p> <p>25.4 1 Cor 9.9 1 Tm 5.18</p> <p>25.5 Mt 22.24 Mk 12.19 Lk 20.28</p> <p>27.26 LXX Ga 3.10</p> <p>29.4 Ro 11.8</p> <p>30.12-14 Ro 10.6-8</p> <p>31.6,8 He 13.5</p> <p>32.21 Ro 10.19</p> <p>32.35 Ro 12.19</p> <p>32.35-36 He 10.30</p> <p>32.43 Ro 15.10</p> <p>32.43 LXX He 1.6</p> <p style="text-align: center;">1 SAMUEL</p> <p>13.14 Ac 13.22</p> <p style="text-align: center;">2 SAMUEL</p> <p>7.8 2 Cor 6.18</p> <p>7.14 2 Cor 6.18 He 1.5</p> <p>22.50 Ro 15.9</p> <p style="text-align: center;">1 KINGS</p> <p>19.10,14 Ro 11.3</p> <p>19.18 Ro 11.4</p> <p style="text-align: center;">JOB</p> <p>5.13 1 Cor 3.19</p>	<p>41.11 Ro 11.35</p> <p style="text-align: center;">PSALMS</p> <p>2.1-2 LXX Ac 4.25-26</p> <p>2.7 Ac 13.33 He 1.5 5.5</p> <p>4.4 LXX Eph 4.26</p> <p>5.9 LXX Ro 3.13</p> <p>8.3 LXX Mt 21.16</p> <p>8.4-6 LXX He 2.6-8</p> <p>8.6 1 Cor 15.27</p> <p>10.7 LXX Ro 3.14</p> <p>14.1-3 Ro 3.10-12</p> <p>16.8-11 LXX Ac 2.25-28</p> <p>16.10 Ac 2.31</p> <p>16.10 LXX Ac 13.35</p> <p>18.49 Ro 15.9</p> <p>19.4 LXX Ro 10.18</p> <p>22.1 Mt 27.46 Mk 15.34</p> <p>22.18 Jn 19.24</p> <p>22.22 He 2.12</p> <p>24.1 1 Cor 10.26</p> <p>31.5 Lk 23.46</p> <p>32.1-2 Ro 4.7-8</p> <p>34.12-16 1 Pe 3.10-12</p> <p>35.19 Jn 15.25</p> <p>36.1 Ro 3.18</p> <p>40.6-8 He 10.5-7</p> <p>41.9 Jn 13.18</p> <p>44.22 Ro 8.36</p> <p>45.6-7 He 1.8-9</p> <p>51.4 LXX Ro 3.4</p> <p>53.1-3 Ro 3.10-12</p> <p>68.18 Eph 4.8</p> <p>69.4 Jn 15.25</p> <p>69.9 Jn 2.17 Ro 15.3</p> <p>69.22-23 LXX Ro 11.9-10</p> <p>69.25 Ac 1.20</p> <p>78.2 Mt 13.35</p> <p>78.24 Jn 6.31</p> <p>82.6 Jn 10.34</p> <p>89.20 Ac 13.22</p> <p>91.11-12 Mt 4.6 Lk 4.10-11</p> <p>94.11 1 Cor 3.20</p> <p>95.7-8 LXX He 3.15 4.7</p> <p>95.7-11 He 3.7-11</p> <p>95.11 He 4.3,5</p> <p>102.25-27 LXX He 1.10-12</p> <p>104.4 LXX He 1.7</p> <p>109.8 Ac 1.20</p>
---	--	--	---

PSALMS (cont.)

110.1	Mt 22.44
	26.64
	Mk 12.36
	14.62
	Lk 20.42-43
	22.69
	Ac 2.34-35
	He 1.13
110.4	He 5.6
	7.17,21
112.9	2 Cor 9.9
116.10	LXX 2 Cor 4.13
117.1	Ro 15.11
118.6	LXX He 13.6
118.22	Lk 20.17
	Ac 4.11
	1 Pe 2.7
118.22-23	Mt 21.42
	Mk 12.10-11
118.25-26	Mt 21.9
	Mk 11.9-10
	Jn 12.13
118.26	Mt 23.39
	Lk 13.35
	19.38
132.11	Ac 2.30
140.3	LXX Ro 3.13
PROVERBS	
3.11-12	LXX
	He 12.5-6
3.34	LXX Jas 4.6
	1 Pe 5.5
11.31	LXX 1 Pe 4.18
25.21-22	LXX Ro 12.20
26.11	2 Pe 2.22
ISAAH	
1.9	LXX Ro 9.29
6.9	LXX Lk 8.10
6.9-10	LXX
	Mt 13.14-15
	Mk 4.12

6.9-10	Ac 28.26-27
6.10	LXX Jn 12.40
7.14	LXX Mt 1.23
8.8,10	LXX Mt 1.23
8.14	Ro 9.33
	1 Pe 2.8
8.17	LXX He 2.13
8.18	He 2.13
9.1-2	Mt 4.15-16
10.22-23	LXX
	Ro 9.27-28
11.10	LXX Ro 15.12
22.13	1 Cor 15.32
25.8	1 Cor 15.54
27.9	LXX Ro 11.27b
28.11-12	1 Cor 14.21
28.16	LXX Ro 9.33
	10.11
	1 Pe 2.6
29.10	Ro 11.8
29.13	LXX Mt 15.8-9
	Mk 7.6-7
29.14	LXX 1 Cor 1.19
40.3-5	LXX Lk 3.4-6
40.3	LXX Mt 3.3
	Mk 1.3
	Jn 1.23
40.6-8	1 Pe 1.24-25
40.13	LXX Ro 11.34
	1 Cor 2.16
42.1-3	Mt 12.18-20
42.4	LXX Mt 12.21
43.20	LXX 1 Pe 2.9
43.21	LXX 1 Pe 2.9
45.21	Mk 12.32
45.23	LXX Ro 14.11
49.6	Ac 13.47
49.8	2 Cor 6.2
49.18	Ro 14.11
52.5	LXX Ro 2.24
52.7	Ro 10.15
52.11	2 Cor 6.17
52.15	LXX Ro 15.21
53.1	LXX Jn 12.38
	Ro 10.16

53.4	Mt 8.17
53.7-8	LXX Ac 8.32-33
53.9	1 Pe 2.22
53.12	Lk 22.37
54.1	Ga 4.27
54.13	Jn 6.45
55.3	LXX Ac 13.34
56.7	Mt 21.13
	Mk 11.17
	Lk 19.46
59.7-8	Ro 3.15-17
59.20-21	LXX
	Ro 11.26-27
61.1-2	LXX Lk 4.18-19
62.11	Mt 21.5
64.4	1 Cor 2.9
65.1	LXX Ro 10.20
65.2	LXX Ro 10.21
66.1-2	Ac 7.49-50
JEREMIAH	
9.24	1 Cor 1.31
	2 Cor 10.17
31.15	Mt 2.18
31.31-34	He 8.8-12
31.33-34	He 10.16-17
EZEKIEL	
20.34,41	2 Cor 6.17
37.27	2 Cor 6.16
DANIEL	
7.13	Mt 24.30
	26.64
	Mk 13.26
	14.62
	Lk 21.27
HOSEA	
1.10	Ro 9.26
2.23	Ro 9.25
6.6	Mt 9.13
	12.7
10.8	Lk 23.30
11.1	Mt 2.15

13.14	LXX 1 Cor 15.55
JOEL	
2.28-32	LXX
	Ac 2.17-21
2.32	Ro 10.13
AMOS	
5.25-27	LXX
	Ac 7.42-43
9.11-12	Ac 15.16-17
JONAH	
1.17	-Mt 12.40
MICAH	
5.2	Mt 2.6
7.6	Mt 10.35-36
HABAKKUK	
1.5	LXX Ac 13.41
2.3-4	LXX He 10.37-38
2.4	Ro 1.17
	Ga 3.11
HAGGAI	
2.6	LXX He 12.26
ZECHARIAH	
8.16	Eph 4.25
9.9	Mt 21.5
	Jn 12.15
11.12-13	Mt 27.9-10
12.10	Jn 19.37
13.7	Mt 26.31
	Mk 14.27
MALACHI	
1.2-3	Ro 9.13
3.1	Mt 11.10
	Mk 1.2
	Lk 7.27

New Testament Order

MATTHEW

1.23a	Is 7.14 LXX
1.23b	Is 8.8,10 LXX
2.6	Mic 5.2
2.15	Ho 11.1
2.18	Jr 31.15
3.3	Is 40.3 LXX

4.4	Dt 8.3
4.6	Ps 91.11-12
4.7	Dt 6.16
4.10	Dt 6.13
4.15-16	Is 9.1-2
5.21	Ex 20.13
	Dt 5.17
5.27	Ex 20.14

5.27	Dt 5.18
5.31	Dt 24.1
5.33	Lv 19.12
	Nu 30.2
5.38	Ex 21.24
	Lv 24.20
	Dt 19.21
5.43	Lv 19.18

8.17	Is 53.4
9.13	Ho 6.6
10.35-36	Mic 7.6
11.10	Mal 3.1
12.7	Ho 6.6
12.18-20	Is 42.1-3
12.21	Is 42.4 LXX
12.40	Jon 1.17

MATTHEW (cont.)

- 13.14-15 Is 6.9-10 LXX
 13.35 Ps 78.2
 15.4a Ex 20.12
 Dt 5.16
 15.4b Ex 21.17
 15.8-9 Is 29.13 LXX
 18.16 Dt 19.15
 19.4 Gn 1.27
 5.2
 19.5 Gn 2.24
 19.7 Dt 24.1
 19.18-19 Ex 20.12-16
 Dt 5.16-20
 19.19 Lv 19.18
 21.5 Is 62.11
 Zeh 9.9
 21.9 Ps 118.25-26
 21.13 Is 56.7
 21.16 Ps 8.3 LXX
 21.42 Ps 118.22-23
 22.24 Dt 25.5
 22.32 Ex 3.6,15
 22.37 Dt 6.5
 22.39 Lv 19.18
 22.44 Ps 110.1
 23.39 Ps 118.26
 24.30 Dn 7.13
 26.31 Zeh 13.7
 26.64a Ps 110.1
 26.64b Dn 7.13
 27.9-10 Zeh 11.12-13
 27.46 Ps 22.1

MARK

- 1.2 Mal 3.1
 1.3 Is 40.3 LXX
 4.12 Is 6.9-10 LXX
 7.6-7 Is 29.13 LXX
 7.10a Ex 20.12
 Dt 5.16
 7.10b Ex 21.17
 10.4 Dt 24.1,3
 10.6 Gn 1.27
 5.2
 10.7-8 Gn 2.24
 10.19 Ex 20.12-16
 Dt 5.16-20
 11.9-10 Ps 118.25-26
 11.17 Is 56.7
 12.10-11 Ps 118.22-23
 12.19 Dt 25.5
 12.26 Ex 3.6,15
 12.29-30 Dt 6.4-5
 12.31 Lv 19.18
 12.32a Dt 6.4
 12.32b Dt 4.35
 Is 45.21
 12.33a Dt 6.5
 12.33b Lv 19.18
 12.36 Ps 110.1
 13.26 Dn 7.13

- 14.27 Zeh 13.7
 14.62a Ps 110.1
 14.62b Dn 7.13
 15.34 Ps 22.1

LUKE

- 2.23 Ex 13.2,12,15
 2.24 Lv 12.8
 3.4-6 Is 40.3-5 LXX
 4.4 Dt 8.3
 4.8 Dt 6.13
 4.10-11 Ps 91.11-12
 4.12 Dt 6.16
 4.18-19 Is 61.1-2 LXX
 7.27 Mal 3.1
 8.10 Is 6.9 LXX
 10.27a Dt 6.5
 10.27b Lv 19.18
 13.35 Ps 118.26
 18.20 Ex 20.12-16
 Dt 5.16-20
 19.38 Ps 118.26
 19.46 Is 56.7
 20.17 Ps 118.22
 20.28 Dt 25.5
 20.37 Ex 3.6
 20.42-43 Ps 110.1
 21.27 Dn 7.13
 22.27 Is 53.12
 22.69 Ps 110.1
 23.30 Ho 10.8
 23.46 Ps 31.5

JOHN

- 1.23 Is 40.3 LXX
 2.17 Ps 69.9
 6.31 Ps 78.24
 6.45 Is 54.13
 10.34 Ps 82.6
 12.13 Ps 118.25-26
 12.15 Zeh 9.9
 12.38 Is 53.1 LXX
 12.40 Is 6.10 LXX
 13.18 Ps 41.9
 15.25 Ps 35.19
 69.4
 19.24 Ps 22.18
 19.36 Ex 12.46
 Nu 9.12
 19.37 Zeh 12.10

ACTS

- 1.20a Ps 69.25
 1.20b Ps 109.8
 2.17-21 Jl 2.28-32
 LXX
 2.25-28 Ps 16.8-11
 LXX
 2.30 Ps 132.11
 2.31 Ps 16.10
 2.34-35 Ps 110.1
 3.13 Ex 3.6,15
 3.22 Dt 18.15-16

- 3.23a Dt 18.19
 3.23b Lv 23.29
 3.25 Gn 22.18
 26.4
 4.11 Ps 118.22
 4.25-26 Ps 2.1-2 LXX
 7.3 Gn 12.1
 7.5 Gn 17.8
 48.4
 7.6-7 Gn 15.13-14
 7.7 Ex 3.12
 7.18 Ex 1.8
 7.27-28 Ex 2.14
 7.30 Ex 3.2
 7.32 Ex 3.6
 7.33 Ex 3.5
 7.34 Ex 3.7,8,10
 7.35 Ex 2.14
 7.37 Dt 18.15
 7.40 Ex 32.1,23
 7.42-43 Am 5.25-27
 LXX
 7.49-50 Is 66.1-2
 8.32-33 Is 53.7-8 LXX
 13.22a Ps 89.20
 13.22b 1 Sm 13.14
 13.33 Ps 2.7
 13.34 Is 55.3 LXX
 13.35 Ps 16.10 LXX
 13.41 Hab 1.5 LXX
 13.47 Is 49.6
 15.16-17 Am 9.11-12
 23.5 Ex 22.28
 28.26-27 Is 6.9-10 LXX

ROMANS

- 1.17 Hab 2.4
 2.24 Is 52.5 LXX
 3.4 Ps 51.4 LXX
 3.10-12 Ps 14.1-3
 (= 53.1-3)
 3.13a Ps 5.9 LXX
 3.13b Ps 140.3 LXX
 3.14 Ps 10.7 LXX
 3.15-17 Is 59.7-8
 3.18 Ps 36.1
 4.3 Gn 15.6
 4.7-8 Ps 32.1-2
 4.9 Gn 15.6
 4.17 Gn 17.5
 4.18a Gn 17.5
 4.18b Gn 15.5
 4.22 Gn 15.6
 7.7 Ex 20.17
 Dt 5.21
 8.36 Ps 44.22
 9.7 Gn 21.12
 9.9 Gn 18.10,14
 9.12 Gn 25.23
 9.13 Mal 1.2-3
 9.15 Ex 33.19
 9.17 Ex 16.6 LXX
 9.25 Ho 2.23

- 9.26 Ho 1.10
 9.27-28 Is 10.22-23
 LXX
 9.29 Is 1.9 LXX
 9.33 Is 8.14
 28.16 LXX
 10.5 Lv 18.5
 10.6 Dt 9.4
 10.6-8 Dt 30.12-14
 10.11 Is 28.16 LXX
 10.13 Jl 2.32
 10.15 Is 52.7
 10.16 Is 53.1 LXX
 10.18 Ps 19.4 LXX
 10.19 Dt 32.21
 10.20 Is 65.1 LXX
 10.21 Is 65.2 LXX
 11.3 1 Kgs 19.10,
 14
 11.4 1 Kgs 19.18
 11.8 Dt 29.4
 Is 29.10

- 11.9-10 Ps 69.22-23
 LXX
 11.26-27a Is 59.20-21
 LXX
 11.27b Is 27.9 LXX
 11.34 Is 40.13 LXX
 11.35 Job 41.11
 12.19 Dt 32.35
 12.20 Pr 25.21-22
 13.9a Ex 20.13-15,
 17
 Dt 5.17-19,21
 Lv 19.18
 13.9b Is 49.18
 14.11a Is 45.23 LXX
 14.11b Is 45.23 LXX
 15.3 Ps 69.9
 15.9 Ps 18.49
 (= 2 Sm
 22.50)
 15.10 Dt 32.43
 15.11 Ps 117.1
 15.12 Is 11.10 LXX
 15.21 Is 52.15 LXX

1 CORINTHIANS

- 1.19 Is 29.14 LXX
 1.31 Jr 9.24
 2.9 Is 64.4
 2.16 Is 40.13 LXX
 3.19 Job 5.13
 3.20 Ps 94.11
 5.13 Dt 17.7 LXX
 6.16 Gn 2.24
 9.9 Dt 25.4
 10.7 Ex 32.6
 10.26 Ps 24.1
 14.21 Is 28.11-12
 15.27 Ps 8.6
 15.32 Is 22.13
 15.45 Gn 2.7

- 1 COR. (cont.)
15.54 Is 25.8
15.55 Ho 13.14 LXX
- 2 CORINTHIANS
4.13 Ps 116.10
 LXX
6.2 Is 49.8
6.16 Lv 26.12
 Eze 37.27
6.17a Is 52.11
6.17b Eze 20.34
6.18 2 Sm 7.8,14
8.15 Ex 16.18
9.9 Ps 112.9
10.17 Jr 9.24
13.1 Dt 19.15
- GALATIANS
3.6 Gn 15.6
3.8 Gn 12.3
 18.18
3.10 Dt 27.26 LXX
3.11 Hab 2.4
3.12 Lv 18.5
3.13 Dt 21.23
3.16 Gn 12.7
- 4.27** Is 54.1
4.30 Gn 21.10
5.14 Lv 19.18
- EPHESIANS
4.8 Ps 68.18
4.25 Zch 8.16
4.26 Ps 4.4 LXX
5.31 Gn 2.24
6.2-3 Ex 20.12
 Dt 5.16
- 1 TIMOTHY
5.18 Dt 25.4
- 2 TIMOTHY
2.19 Nu 16.5
- HEBREWS
1.5a Ps 2.7
1.5b 2 Sm 7.14
1.6 Dt 32.43 LXX
1.7 Ps 104.4 LXX
1.8-9 Ps 45.6-7
1.10-12 Ps 102.25-27
 LXX
1.13 Ps 110.1
2.6-8 Ps 8.4-6 LXX
- 2.12** Ps 22.22
2.13a Is 8.17 LXX
2.13b Is 8.18
3.7-11 Ps 95.7-11
3.15 Ps 95.7-8
 LXX
4.3,5 Ps 95.11
4.4 Gn 2.2
4.7 Ps 95.7-8 LXX
5.5 Ps 2.7
5.6 Ps 110.4
6.13-14 Gn 22.16-17
7.1-2 Gn 14.17-20
7.17,21 Ps 110.4
8.5 Ex 25.40
8.8-12 Jr 31.31-34
9.20 Ex 24.8
10.5-7 Ps 40.6-8
10.16-17 Jr 31.33-34
10.30 Dt 32.35-36
10.37-38 Hab 2.3-4
 LXX
11.5 Gn 5.24 LXX
11.18 Gn 21.12
11.21 Gn 47.31 LXX
12.5-6 Pr 3.11-12
 LXX
12.20 Ex 19.12-13
- 12.21** Dt 9.19
12.26 Hg 2.6 LXX
13.5 Dt 31.6,8
13.6 Ps 118.6 LXX
- JAMES
2.8 Lv 19.18
2.11 Ex 20.13-14
 Dt 5.17-18
2.23 Gn 15.6
4.6 Pr 3.34 LXX
- 1 PETER
1.16 Lv 19.2
1.24-25 Is 40.6-8
2.6 Is 28.16 LXX
2.7 Ps 118.22
2.8 Is 8.14
2.9a Is 43.20 LXX
2.9b Ex 19.6 LXX
2.9c Is 43.21 LXX
2.22 Is 53.9
3.10-12 Ps 34.12-16
4.18 Pr 11.31 LXX
5.5 Pr 3.34 LXX
- 2 PETER
2.22 Pr 26.11

INDEX OF ALLUSIONS AND VERBAL PARALLELS

GENESIS					
1.1	He 11.3	5.1	1 Cor 11.7	18.14	Lk 1.37
1.3	2 Cor 4.6	5.3	1 Cor 15.49	18.18	Ac 3.25
1.6-9	2 Pe 3.5	5.29	Ro 8.20		Ro 4.13
1.11	1 Cor 15.38	6.1-7.24	1 Pe 3.20	18.20-21	Lk 17.28
1.26	Eph 4.24	6.5	Ro 7.18	18.20,21	Re 18.5
1.26-27	Col 3.10	6.5-12	Lk 17.26	18.20-19.28	
1.26,27	Jas 3.9	6.9-12	Mt 24.37		Mt 10.15
1.27	Ac 17.29	6.13-22	He 11.7	18.25	He 12.23
	1 Cor 11.7	6.13-7.24		19.1-3	He 13.2
	1 Tm 2.13		Mt 24.38-39	19.1-14	Lk 17.28
1.29	Ro 14.2	7.1	He 11.7	19.1-16	2 Pe 2.7
1.31	1 Tm 4.4	7.6-23	Lk 17.27	19.4-25	Jd 7
2.2	He 4.10	7.11-21	2 Pe 3.6	19.15-29	Lk 17.29
2.7	1 Cor 15.47	8.18	2 Pe 2.5	19.17	Lk 17.31-32
	1 Tm 2.13	8.21	Ro 7.18	19.24	2 Pe 2.6
2.8 LXX	Re 2.7		Php 4.18		Re 14.10
2.9	Re 2.7	9.3	Ro 14.2		20.10
	22.2		1 Tm 4.3		21.8
	22.14	9.4	Ac 15.20	19.24-25	Mt 10.15
	22.19		15.29		Lk 10.12
2.17	Ro 5.12	9.6	Mt 26.52	19.24-28	Mt 11.23
2.18	1 Cor 11.9		1 Cor 11.7	19.26	Lk 17.31-32
2.21-23	1 Cor 11.8	11.10-26	Lk 3.34,36	19.28	Re 9.2
2.22	1 Tm 2.13	11.31-12.1	Ac 7.2	21.2	Ga 4.22
3.4	Jn 8.44		7.4		He 11.11
3.6	Ro 5.12	12.1-5	He 11.8	21.3	Mt 1.2
	1 Tm 2.14	12.3	Ac 3.25		Lk 3.34
3.13	Ro 7.11	12.5	Ac 7.4	21.4	Ac 7.8
	2 Cor 11.3	12.7	Ac 7.5	21.9	Ga 4.29
	1 Tm 2.14	13.15	Ac 7.5	21.12	Mt 1.2
3.15	Lk 10.19		Ga 3.16	22.1-10	He 11.17
	Ro 16.20	14.19	Re 10.6	22.2	Mt 3.17
3.16	1 Cor 11.3	14.20	Lk 18.12		Mk 1.11
	14.34	14.22	Re 10.6		12.6
	Eph 5.22	15.5-6	He 11.12		Lk 3.22
	Col 3.18	15.16	1 Th 2.16	22.9,12	Jas 2.21
3.17-18	He 6.8	15.18	Ac 7.5	22.16	He 6.13
3.17-19	Ro 8.20	16.1	Ac 7.5	22.16-17	Lk 1.73-74
	1 Cor 15.21	16.11	Lk 1.31	22.17	Lk 1.55
3.19	Ro 5.12	16.15	Ga 4.22		He 11.12
	He 9.27	17.7	Lk 1.55	22.17-18	Ro 4.13
3.22	Re 22.2		1.72-73	22.18	Mt 1.1
	22.14	17.10-11	Ro 4.11	23.2-20	Ac 7.16
	22.19	17.10-13	Jn 7.22	23.4	He 11.9
3.22,24	Re 2.7	17.10-14	Ac 7.8		11.13
4.3-8	Jd 11	17.12	Lk 1.59	24.7	Ac 7.5
4.3-10	He 11.4		2.21		Ga 3.16
4.7	Ro 6.12	17.17	Ro 4.19	25.21	Ro 9.10
4.8	Mt 23.35	17.19	He 11.11	25.22 LXX	Lk 1.41
	Lk 11.51	18.1-8	He 13.2	25.26	Mt 1.2
	1 Jn 3.12	18.4	Lk 7.44		Lk 3.34
4.10	He 12.24	18.11	Lk 1.18	25.33-34	He 12.16
	Jas 5.4	18.11-14	He 11.11	26.3	He 11.9
4.25-5.32	Lk 3.36-38	18.12	1 Pe 3.6	27.27-29,39-40	
5.1	Mt 1.1	18.14	Mt 19.26		He 11.20
			Mk 10.27	27.30-40	He 12.17
				28.12	Jn 1.51
				28.15	He 13.5
				29.35	Mt 1.2
				30.23	Lk 3.33
				32.12	Lk 1.25
				33.19	He 11.12
					Jn 4.5
					Ac 7.16
					Ac 7.16
					He 11.9
					Ac 7.9
					Ac 7.9
					Mt 22.24
					Mk 12.19
					Lk 20.28
					Mt 1.3
					39.2,3,21,23
					Ac 7.9
					41.37-39
					Ac 7.10
					41.40-44
					Ac 7.10
					41.54
					Ac 7.11
					41.55
					Jn 2.5
					42.1-2
					Ac 7.12
					42.5
					Ac 7.11
					45.3-4
					Ac 7.13
					45.4
					Ac 7.9
					45.9-11
					Ac 7.14
					45.16
					Ac 7.13
					45.18-19
					Ac 7.14
					46.5-6
					Ac 7.15
					46.27 LXX
					Ac 7.14
					47.9
					He 11.13
					48.15-16
					He 11.21
					48.22
					Jn 4.5
					49.9-10
					Re 5.5
					49.10
					He 7.14
					49.29-30
					Ac 7.16
					49.33
					Ac 7.15
					50.7-13
					Ac 7.16
					50.24-25
					He 11.22
					EXODUS
					1.5 LXX
					Ac 7.14
					1.6
					Ac 7.15
					1.7
					Ac 7.17
					1.10-11
					Ac 7.19
					1.22
					Ac 7.19
					He 11.23
					2.2
					Ac 7.20
					He 11.23
					2.3-10
					Ac 7.21
					2.10-12
					He 11.24
					2.11-12
					Ac 7.23-24
					2.13
					Ac 7.26
					2.14
					Lk 12.14
					2.15
					Ac 7.29
					He 11.27
					2.21-22
					Ac 7.29
					3.2
					Mk 12.26
					Lk 20.37

EXODUS (cont.)		14.21-31 He 11.29	24.12 2 Cor 3.3	8.15,19 He 9.21
3.2	Ac 7.35	14.22-29 1 Cor 10.1	24.17 2 Cor 3.18	9.7 He 5.3
3.3-4	Ac 7.31	15.1 Re 15.3	25.9 Ac 7.44	7.27
3.6	He 11.16	15.11 Re 15.3	25.10-16 He 9.4	11.1-47 Ac 10.14
3.14	Re 1.4	15.18 Re 11.15	25.16 He 9.4	11.2 He 9.10
	1.8	19.6	25.18-22 He 9.5	11.25 He 9.10
	4.8	16.4 Mt 6.34	25.23-30 He 9.2	11.44,45 1 Pe 1.16
	11.17	1 Cor 10.3	25.31-40 He 9.2	12.3 Lk 1.59
	16.5	16.7 2 Cor 3.18	25.40 Ac 7.44	2.21
3.15	He 11.16	16.15 Jn 6.31	26.1-30 He 9.2	Jn 7.22
3.16	Mt 22.32	16.33 He 9.4	26.31-33 Lk 23.45	Ac 15.1
	Mk 12.26	16.35 Ac 13.18	He 9.3	12.3,6 Lk 2.22
4.5	He 11.16	1 Cor 10.3	26.31-35 Mt 27.51	13.46 Lk 17.12
4.19	Mt 2.20	17.6 1 Cor 10.4	27.21 Ac 7.44	14.2 Mt 8.4
4.21	Ro 9.18	17.7 He 3.8	28.1 He 5.4	14.2-3 Lk 17.14
4.22	Ro 9.4	18.3-4 Ac 7.29	28.21 Re 21.12-13	14.2-32 Mk 1.44
6.1,6	Ac 13.17	19.1-6 Ac 7.38	29.18 Eph 5.2	Lk 5.4
7.3	Ac 7.36	19.5 Tt 2.14	Php 4.18	14.4 He 9.19
	Ro 9.18	1 Pe 2.9	29.37 Mt 23.19	14.4-32 Mt 8.4
7.11	2 Tm 3.8	19.6 1 Pe 2.5	29.38 He 10.11	15.18 He 9.10
7.17-21	Re 16.3	Re 1.6	30.1-3 Re 8.3	15.25 Mt 9.20
7.17,19-20	Re 11.6	5.10	9.13	16.2 He 9.7
7.19-24	Re 16.4	20.6	30.1-6 He 9.4	16.2-3 He 6.19
7.20,21	Re 8.8	19.16 Re 4.5	30.7 Lk 1.9	16.3 He 9.13
7.22	2 Tm 3.8	11.19	30.10 He 9.7	16.6 He 5.3
8.4 LXX	Ac 8.24	19.16-19 Re 8.5	30.13 Mt 17.24	7.27
8.19	Lk 11.20	16.18	31.18 Jn 1.17	16.12 He 6.19
8.24 LXX	Ac 8.24	19.16-22 He 12.18-19	2 Cor 3.3	Re 8.5
9.10	Re 16.2	19.18 He 12.26	32.4-6 Ac 7.41	16.14 He 9.7
9.12	Ro 9.18	Re 9.2	32.9 Ac 7.51	9.13
9.23-25	Re 8.7	19.20,24 Re 4.1	32.13 He 11.12	16.15 He 6.19
9.24	Re 11.19	20.1-17 Ac 7.38	32.32 Lk 10.20	7.27
	16.21	20.5 Jn 9.2	Ro 9.3	9.7
9.28 LXX	Ac 8.24	Jas 4.5	32.32,33 Php 4.3	9.13
10.12,15	Re 9.3	20.8-10 Mk 2.27	Re 3.5	10.4
10.21	Re 16.10	20.9-10 Lk 13.14	13.8	16.21 He 10.4
12.1-27	Mt 26.2	20.10 Mt 12.2	17.8	16.27 He 13.11
	Lk 22.1	Lk 23.56	20.12	16.29 Ac 27.9
12.3-20	1 Cor 5.8	20.11 Ac 4.24	20.15	17.10-14 Ac 15.20
12.6	Mk 14.12	14.15	21.27	15.29
	Lk 22.7	Re 10.6	33.3,5 Ac 7.51	17.11 He 9.22
12.8-11	Lk 22.8	14.7	33.20 Jn 1.18	18.5 Mt 19.17
12.11	Lk 12.35	20.13-16 Lk 18.20	1 Tm 6.16	Lk 10.28
12.14	Lk 22.7	20.18-21 He 12.18-19	34.1 2 Cor 3.3	Ro 7.10
12.14-20	Mt 26.17	21.2 Jn 8.35	34.6 Jas 5.11	18.7-8 1 Cor 5.1
12.15	Mk 14.12	21.12 Mt 5.21	34.28 Mt 4.2	18.16 Mt 14.3-4
	Lk 22.7	21.32 Mt 26.15	Jn 1.17	Mk 6.18
12.16	Lk 23.56	22.1 Lk 19.8	34.29-30 2 Cor 3.7	18.22 Ro 1.27
12.21	1 Cor 5.7	22.11 He 6.16	3.10	19.2 Mt 5.48
12.21-30	He 11.28	23.4-5 Mt 5.44	34.33 2 Cor 3.13	19.13 Mt 20.8
12.24-27	Lk 2.41	23.20 Mt 11.10	34.34 2 Cor 3.16	Jas 5.4
12.40	Ga 3.17	Mk 1.2	36.35 Lk 23.45	19.15 Jn 7.24
12.51	Ac 13.17	Lk 7.27	2 Cor 3.13	Ac 23.3
	He 11.27	23.22 LXX 1 Pe 2.9	38.21 Re 15.5	19.17 Mt 18.15
	Jd 5	24.3 He 9.19	38.26 Mt 17.24	19.18 Ro 12.19
13.7	1 Cor 5.7	24.6-8 1 Cor 11.25	40.34 Re 15.5	19.32 1 Tm 5.1
	5.8	He 9.19	15.8	20.7 1 Pe 1.16
13.9	Mt 23.5	24.8 Mt 26.28		20.9 Mt 15.4
13.19	He 11.22	Mk 14.24		Mk 7.10
13.21-22	1 Cor 10.1	Lk 22.20		Jn 8.5
14.4,17	Ro 9.18	1 Cor 11.25		20.13 Ro 1.27
14.21	Ac 7.36	2 Cor 3.6		20.21 Mt 14.3-4
		He 10.29		21.9 Re 17.16
			LEVITICUS	
			3.17 Ac 15.20	
			15.29	
			6.16,26 1 Cor 9.13	
			7.6,15 1 Cor 10.18	

JOSHUA (cont.)	21.1-6 Mk 2.25-26 Lk 6.3-4	22.17 Mk 6.34	29.11 Re 5.12
6.21-25 He 11.31		22.19 Re 4.2	29.15 He 11.13
7.13 1 Cor 5.13	2 SAMUEL	4.9	
7.19 Jn 9.24	3.39 2 Tm 4.14	4.10	2 CHRONICLES
8.33 Jn 4.20	5.2 Mt 2.6	5.1	3.1 Ac 7.47
14.1 Ac 13.19	5.14 Lk 3.31	5.7	5.1 Ac 7.47
18.1 Ac 7.45	7.2-16 Ac 7.45-46	5.13	5.7 Re 11.19
22.4 He 4.8	7.12 Jn 7.42	6.16	5.13-14 Re 15.8
22.5 Mt 22.37	7.12 Ac 13.23	7.10	6.2 Ac 7.47
Mk 12.29-30	7.12-13 Ac 2.30	7.15	6.7-8 Ac 7.45-46
12.33	7.12,13 Lk 1.32-33	19.4	6.10 Ac 7.47
Lk 10.27	7.14 He 12.7	21.5	6.18 Re 21.3
23.9 Ac 7.45	21.7	22.26-27 He 11.36	9 Mt 6.29
24.18 Ac 7.45	7.16 Lk 1.32-33	2 KINGS	9.1-12 Mt 12.42
24.32 Jn 4.5	12.24 Mt 1.6	1.8 Mt 3.4	Lk 11.31
Ac 7.16	13.19 Mt 26.65	Mk 1.6	9.3-6 Lk 12.27
	14.11 Ac 27.34	1.10 Re 11.5	13.9 Ga 4.8
JUDGES	15.9 Mk 5.34	20.9	15.6 Mt 24.7
2.10 Ac 13.36	15.35 Mk 2.26	1.10,12 Lk 9.54	Mk 13.8
2.16 Ac 13.20	22.3 LXX He 2.13	2.11 Mk 16.19	Lk 21.10
5.4 He 12.26	22.6 Ac 2.24	Re 11.12	15.7 1 Cor 15.58
5.19 Re 16.16	22.9 Re 11.5	4.8-37 Mt 10.41	Mt 9.36
5.24 Lk 1.42	22.28 Lk 1.51	4.25-37 He 11.35	Mk 6.34
13.3 Lk 1.31	23.2 Mt 22.43	4.29 Lk 10.4	18.18 Re 4.2
13.4 Lk 1.15		12.35	4.9
13.5,7 Mt 2.23	1 KINGS	4.33 Mt 6.6	4.10
14.6-7 He 11.33	2.10 Ac 2.29	4.36 Lk 7.15	5.1
	13.36	4.43-44 Mt 14.20	5.7
RUTH	5.11 Ac 12.20	4.44 Lk 9.17	5.13
4.12 Mt 1.3	6.1,14 Ac 7.47	5.1-14 Lk 4.27	6.16
4.13 Mt 1.4-5	8.1,6 Re 11.19	5.10 Jn 9.7	7.10
4.17-22 Mt 1.4-5	8.10-11 Re 15.8	5.19 Mk 5.34	7.15
Lk 3.31-33	8.13 Mt 23.21	9.1 Lk 12.35	19.4
4.17,22 Mt 1.6	8.17-18 Ac 7.45-46	9.7 Re 6.10	21.5
4.18-19 Mt 1.3	8.19-20 Ac 7.47	19.2	18.25-26 He 11.36
	8.27 Ac 17.24	9.13 Lk 19.36	19.7 Ac 10.34
I SAMUEL	9.7-8 Mt 23.38	9.22 Re 2.20	Ro 2.11
1.11 Lk 1.48	10 Mt 6.29	9.27 Re 16.16	1 Pe 1.17
1.11 LXX Lk 1.15	10.10-11 Mt 12.42	12.9 Mk 12.41	19.17 Eph 6.9
1.17 Mk 5.34	Lk 11.31	23.29 Re 16.16	Col 3.25
2.1-10 Lk 1.46-55	10.4-7 Lk 12.27	24.12-16 Mt 1.11	20.7 Jas 2.23
2.5 Lk 1.53a	16.31 Re 2.20		24.20-21 Mt 23.35
2.26 Lk 2.52	17.1 Jas 5.17	I CHRONICLES	Lk 11.51
3.20 Ac 13.20	Re 11.6	1.1-4 Lk 3.36-38	24.21 He 11.37
4.8 Re 11.6	17.1,7 Lk 4.25	1.24-27 Lk 3.34-36	29.31 He 13.15
8.5,19 Ac 13.21	17.9 Lk 4.26	1.28 Lk 3.34	30.17 Jn 11.55
10.20-21,24 Ac 13.21	17.9-24 Mt 10.41	1.34 Mt 1.2	36.10 Mt 1.11
11.15 Ac 13.21	17.17 Lk 7.12	Lk 3.34	36.15-16 Lk 20.10-12
12.3 Ac 20.33	17.17-24 He 11.35	2.1-14 Lk 3.31-33	36.16 Mt 5.12
12.22 Ro 11.1,2	17.18 Mt 8.29	2.4,5,9 Mt 1.3	Lk 6.23
14.45 Mt 10.30	Mk 5.7	2.10-12 Mt 1.4-5	Ac 7.52
Lk 21.18	17.21 Ac 20.10	2.13-15 Mt 1.6	EZRA
Ac 27.34	17.23 Lk 7.15	3.10-14 Mt 1.7-10	3.2 Mt 1.12
15.22 Mk 12.33	18.1 Lk 4.25	3.15-16 Mt 1.11	Lk 3.27
15.29 He 6.18	18.12 Ac 8.39	3.17 Lk 3.27	4.3 Jn 4.9
16.1 Lk 3.31-32	18.17 Ac 16.20	3.17,19 Mt 1.12	9.1-10.44 Jn 4.9
16.7 Jn 8.15	18.24-39 Re 13.13	11.2 Mt 2.6	9.3 Mt 26.65
16.12-13 Ac 13.22	18.42-45 Jas 5.18	16.35 Ac 26.17	9.7 Lk 21.24
16.13 Lk 3.31-32	18.46 Lk 12.35	17.1-14 Ac 7.45-46	
17.34-36 He 11.33	19.20 Mt 8.21	17.11 Mt 1.1	NEHEMIAH
20.42 Mk 5.34	Lk 9.61	17.13 He 1.5	9.6 Re 10.6
21.1-6 Mt 12.3-4	22.17 Mt 9.36	24.10 Lk 1.5	9.15 Jn 6.31

NEHEMIA (cont.)		6.8	Lk 13.27	33.2,3	Eph 5.19	51.4	Lk 15.18
9.36	Jn 8.33	7.9	Re 2.23	33.3	Re 5.9	51.5	Jn 9.34
10.37	Ro 11.16	7.12	Lk 13.3		14.3		Ro 7.14
11.1	Mt 4.5		13.5	33.6,9	He 11.3	55.22	1 Pe 5.7
ESTHER		7.13	Eph 6.16	34.8	He 1.14	62.10	Mt 19.22
1.1d LXX	Re 4.5	8.6	Eph 1.22		1 Pe 2.3		1 Tm 6.17
	8.5	9.8	Ac 17.31	34.13	Jas 1.26	62.12	Mt 16.27
	11.19	10.16	Re 11.15	34.14	He 12.14		Ro 2.6
	16.18	11.6	Re 14.10	34.15	Jn 9.31		2 Tm 4.14
			20.10	34.19	2 Cor 1.5		1 Pe 1.17
4.1	Mt 11.21		21.8		2 Tm 3.11		Re 2.23
5.3,6	Mk 6.23	14.7	Ro 11.26-27	34.20	Jn 19.36		20.12-13
7.2	Mk 6.23	16.9	Jn 20.9	35.8	Ro 11.9-10		22.12
JOB		16.10	1 Cor 15.4	35.13	Ro 12.15	65.7	Lk 21.25
1.1,8	1 Th 5.22	17.15	Re 22.4	35.16	Ac 7.54	66.10	1 Pe 1.7
1.9-11	Re 12.10	18.2	Lk 1.69	36.9	Re 21.6	66.18	Jn 9.31
1.20	Mt 26.65	18.4	Ac 2.24	37.4	Mt 6.33	67.2	Ac 28.28
1.21	1 Tm 6.7	18.6	Jas 5.4	37.11	Mt 5.5	67.36 LXX	2 Th 1.10
2.3	1 Th 5.22	19.1	Ro 1.20	37.12	Ac 7.54	68.8	He 12.26
2.6	2 Cor 12.7	19.9	Re 16.7	38.11	Lk 23.49	69.21	Mt 27.34
2.12	Mt 26.65		19.2	39.1	Jas 1.26		27.48
3.21	Re 9.6	21.9	Jas 5.3	39.12	He 11.13		Mk 15.23
4.9	2 Th 2.8	22	1 Pe 1.11		1 Pe 2.11		15.36
4.19	2 Cor 5.1	22.1-18	Mk 9.12	40.3	Re 5.9		Lk 23.36
5.11	Lk 1.52		Lk 24.27		14.3	69.24	Jn 19.29
	Jas 4.10	22.5	Ro 5.5	40.6	Eph 5.2		Re 16.1
12.7-9	Ro 1.20	22.7	Mt 27.39		He 10.8	69.28	Php 4.3
12.14	Re 3.7		Mk 15.29	40.7	Lk 7.19		Re 3.5
12.19	Lk 1.52	22.7-8	Lk 23.35-36		He 10.9		13.8
13.16 LXX	Php 1.19	22.7,8	Mt 26.24	41.9	Mt 26.23		17.8
15.8	Ro 11.34	22.8	Mt 27.43		Mk 14.18		20.12
16.9	Ac 7.54	22.15	Jn 19.28		Lk 22.21		20.15
19.26,27	LXX Jn 19.30	22.16	Php 3.2		Jn 17.12		21.27
22.29	Mt 23.12	22.16-18	Mt 26.24	41.13	Ac 1.16	72.10-11	Re 21.26
	1 Pe 5.6	22.18	Mt 27.35		Lk 1.68	72.10,11	Mt 2.11
23.10	1 Pe 1.7		Mk 15.24	42.2	Ro 9.5	72.15	Mt 2.11
34.19	Jas 2.1	22.20	Lk 23.34		Re 22.4	72.18	Lk 1.68
38.3	Lk 12.35	22.21	Php 3.2	42.5,11	Mt 26.38	74.2	Ac 20.28
38.17	Mt 16.18	22.23	2 Tm 4.17		Mk 14.34	75.8	Re 14.10
39.30	Lk 17.37	22.28	Re 19.5		Jn 12.27		15.7
40.7	Lk 12.35		Re 11.15	43.5	Mt 26.38		16.19
42.2	Mt 19.26	23.1	19.6		Mk 14.34	78.4	Eph 6.4
	Mk 10.27		Jn 10.11	46.2-3	Lk 21.25	78.8	Ac 2.40
PSALMS			Re 7.17	46.6	Re 11.18	78.15	1 Cor 10.4
2.1	Re 11.18	23.2	Re 7.17	47.8	Re 4.2	78.24	Re 2.17
2.2	Re 19.19	23.5	Lk 7.46		4.9	78.24-29	1 Cor 10.3
2.7	Mt 3.17	24.3-4	Mt 5.8		4.10	78.31	1 Cor 10.5
	17.5	25.11	1 Jn 2.12		5.1	78.37	Ac 8.21
	Mk 1.11	25.20	Ro 5.5		5.7	78.44	Re 16.4
	9.7	25.21	Lk 6.27		5.13	79.1	Lk 21.24
	Lk 3.22	26.6	Mt 27.24		6.16		Re 11.2
	9.35	26.8	Mt 23.21		7.10	79.3	Re 16.6
	Jn 1.49	28.4	Mt 16.27		7.15	79.6	1 Th 4.5
2.8	He 1.2		2 Tm 4.14		19.4		2 Th 1.8
2.8,9	Re 2.26-27		1 Pe 1.17	48.2	21.5	79.10	Re 6.10
2.9	Re 12.5	29.3	Re 20.12-13		Mt 5.35		19.2
	19.15		22.12	50.6	He 12.23	86.9	Re 15.4
2.11	Php 2.12	31.5	Ac 7.2	50.12	Ac 17.25	88.8	Lk 23.49
6.3	Jn 12.27		Ac 7.59		1 Cor 10.26	88.8 LXX	2 Th 1.10
6.8	Mt 7.23	31.5	1 Pe 4.19	50.14	He 13.15	89.3-4	Jn 7.42
		31.24	1 Cor 16.13	50.16-21	Ro 2.21	89.4	Jn 12.34
		32.2	Re 14.5	50.23	He 13.15	89.10	Lk 1.51
		32.5	1 Jn 1.9	51.1	Lk 18.13	89.11	1 Cor 10.26

ISALAH (cont.)	34.11 Re 18.2	48.6 LXX Re 1.19	53.7 Mt 27.12
11.10 Re 5.5	35.3 He 12.12	48.10 1 Pe 1.7	27.14
22.16	35.5 Lk 7.22	48.12 Re 1.17	Mk 14.60-61
11.15 Re 16.12	35.5-6 Ac 26.18	2.8	15.4-5
12.2 He 2.13	Mt 11.5	21.6	1 Cor 5.7
13.8 Jn 16.21	Mk 7.37	22.13	1 Pe 2.23
13.10 Mt 24.29	35.10 Re 21.4	48.13 Ro 4.17	Re 5.6
Mk 13.24-25	37.19 Ga 4.8	48.20 Re 18.4	5.12
Lk 21.25	38.10 Mt 16.18	49.1 Ga 1.15	13.8
Re 6.12-13	40.1 Lk 2.25	49.2 Eph 6.17	53.8-9 1 Cor 15.3
8.12	40.2 Re 1.5	He 4.12	Mt 26.24
13.21 Re 18.2	40.3 Lk 1.76	Re 1.16	1 Jn 3.5
14.12 Lk 10.18	40.5 LXX Lk 2.30-31	2.12	Re 14.5
Re 12.9	Ac 28.28	2.16	Ro 5.19
14.13,15 Mt 11.23	40.6-7 Jas 1.10-11	19.15	53.12 Mt 27.38
Lk 10.15	40.10 Re 22.12	49.3 2 Th 1.10	Lk 23.33
19.2 Mt 24.7	40.11 Jn 10.11	49.4 Php 2.16	23.34
Mk 13.8	40.18-20 Ac 17.29	49.6 Lk 2.32	He 9.28
Lk 21.10	41.4 Re 1.4	Jn 8.12	1 Pe 2.24
19.12 1 Cor 1.20	1.8	9.5	54.11-12 Re 21.19
21.3 Jn 16.21	4.8	Ac 26.23	55.1 Re 21.6
21.9 Re 14.8	41.8 Lk 1.54	Re 7.16	22.17
18.2	Jas 2.23	7.17	55.3 He 13.20
22.22 Re 3.7	41.8-9 He 2.16	49.13 Lk 2.25	Ac 17.27
22.23 Lk 10.13-14	41.10 Ac 18.9-10	2 Cor 7.6	55.8 Ro 11.33
23.1-8 Mt 11.21-22	42.1 Mt 3.17	Re 18.20	55.10 2 Cor 9.10
23.8 Re 18.23	Mk 1.11	49.23 Re 3.9	56.8
23.17 Re 17.2	Lk 9.35	49.24 Mt 12.29	56.12 1 Cor 15.32
18.3	42.5 Ac 17.24	49.26 Re 16.6	Ac 2.39
24.8 Re 18.22	17.25	50.6 Mt 26.67	Eph 2.13
24.15 2 Th 1.12	42.6 Lk 2.32	27.30	2.17
24.17 Lk 21.35	Ac 26.23	50.8 Ro 8.33	57.20 Jd 13
24.19 LXX Lk 21.25	42.7 Ac 26.18	51.17 Eph 5.14	58.5 Mt 6.16
24.23 Re 4.4	42.10 Re 5.9	51.17,22 Re 14.10	58.6 Lk 4.18-19
25.8 Re 7.17	14.3	15.7	Ac 8.23
21.4	42.12 1 Pe 2.9	16.19	58.7 Mt 25.35-36
26.3 Php 4.7	42.16 Ac 26.18	52.1 Mt 4.5	Lk 1.78-79
26.11 LXX He 10.27	42.18 Mt 11.5	Eph 5.14	58.11 Jn 7.38
26.17 Jn 16.21	43.4 Re 3.9	Re 21.2	59.17 Eph 6.14
26.19 Eph 5.14	43.5 Ac 18.9-10	21.27	6.17
26.20 Mt 6.6	43.6 2 Cor 6.18	52.5 2 Pe 2.2	1 Th 5.8
26.20 LXX He 10.37	43.18 2 Cor 5.17	52.7 Ac 10.36	1 Pe 1.17
27.13 Mt 24.31	43.25 Mk 2.7	2 Cor 5.20	Re 20.12-13
28.16 1 Cor 3.11	Lk 5.21	Eph 2.17	22.12
Eph 2.20	44.6 Re 1.17	6.15	60.1 Eph 5.14
1 Pe 2.4	2.8	52.9 Lk 2.38	60.1-2 Lk 1.78-79
29.11 Re 5.1	21.6	52.10 Lk 2.30-31	Jn 1.14
29.13 Col 2.22	22.13	52.11 Re 18.4	60.1,2 Re 21.11
29.16 Ro 9.20	44.10-17 Ac 17.29	52.13 Ac 3.13	60.3,5 Re 21.24
30.33 Re 19.20	44.23 Re 18.20	52.15 1 Cor 2.9	60.6 Mt 2.11
20.10	44.25 1 Cor 1.20	53 Lk 24.27	60.7 Mt 21.13
20.15	44.27 Re 16.12	24.46	60.11 Re 21.25
21.8	44.28 Ac 13.22	1 Pe 1.11	60.14 Re 3.9
32.17 Jas 3.18	45.3 Col 2.3	53.2 Mt 2.23	60.19 Re 21.11
33.14 He 12.29	45.9 Ro 9.20	53.3 Mk 9.12	60.19-20 Re 21.23
33.18 1 Cor 1.20	45.14 1 Cor 14.25	53.4 1 Pe 2.24	22.5
33.24 Ac 10.43	Re 3.9	53.4-5 Ro 4.25	60.21 2 Pe 3.13
34.4 Mt 24.29	45.15 Ro 11.33	53.5 Mt 26.67	61.1 Mt 11.5
Mk 13.24-25	45.17 He 5.9	1 Pe 2.24	Lk 7.22
Re 6.13-14	45.23 LXX Php 2.10-11	53.5-6 Ac 10.43	Ac 4.27
34.10 Re 14.11	46.13 Lk 2.32	53.6 1 Pe 2.25	10.38
19.3	47.7-9 Re 18.7-8	53.6-7 Jn 1.29	61.1 LXX Ac 26.18
	47.9 Re 18.23	53.7 Mt 26.63	61.2-3 Mt 5.4

ISAIAH (cont.)		6.16	Mt 11.29	31.33-34	Ro 11.27	1.26-27	Re 5.7
61.3	Lk 6.21	7.11	Mt 21.13		1 Th 4.9		5.13
61.6	1 Pe 2.5		Mk 11.17	31.34	Ac 10.43		6.16
	2.9		Lk 19.46		1 Jn 2.27		7.10
	Re 1.6	7.18	LXX Ac 7.42	32.6-9	Mt 27.9-10		7.15
	5.10	7.34	Re 18.23	32.38	2 Cor 6.16		19.4
	20.6	8.2	Ac 7.42	32.40	Lk 22.20		21.5
61.10	Re 19.8	8.3	Re 9.6		1 Cor 11.25	1.26-28	Re 4.3
	21.2	8.11	1 Th 5.3		2 Cor 3.6	2.1	Ac 26.16
62.2	Re 2.17	9.15	Re 8.11		He 13.20	2.8	Re 10.9-10
	3.12	9.25	Ro 2.25	36.24	Mt 26.65	2.9-10	Re 5.1
62.6	He 13.17	9.26	Ac 7.51	37.15	He 11.36	3.1-3	Re 10.9-10
62.11	Re 22.12	10.6-7	Re 15.4	38.6	He 11.36	3.17	He 13.17
63.1-3	Re 19.13	10.10	Theodotion	43.11	Re 13.10	4.14	Ac 10.14
63.3	Re 14.20		Re 15.3	46.10	Lk 21.22	5.12,17	Re 6.8
	19.15	10.14	Ro 1.22	49.11	1 Tm 5.5	7.2	Re 20.8
63.10	Ac 7.51	10.25	1 Th 4.5	49.36	Re 7.1	9.2	Re 1.13
	Eph 4.30		2 Th 1.8	50.6	Mt 10.6	9.4	Re 7.3
63.11	He 13.20		Re 16.1	50.8	Re 18.4		9.4
63.16	Jn 8.41	11.20	1 Th 2.4	50.15	Re 18.6		14.1
63.18	Lk 21.24		Re 2.23	50.25	Ro 9.22	9.6	1 Pe 4.17
	Re 11.2	12.3	Jas 5.5	50.29	Re 18.6	9.11	LXX Re 1.13
64.8	Jn 8.41	12.7	Mt 23.38	50.34	Re 18.8	10.12	Re 4.8
	1 Pe 1.17	13.25	Ro 1.25	50.38	Re 16.12	10.14	Re 4.6-7
65.15	Re 2.17	14.12	Re 6.8	50.39	Re 18.2	11.19	2 Cor 3.3
	3.12	14.14	Mt 7.22	51.6	Re 18.4	12.2	Mk 8.18
65.17	2 Pe 3.13	15.2	Re 13.10	51.7	Re 14.8	13.10	1 Th 5.3
	Re 21.1	15.3	Re 6.8		17.2	13.10-12	Mt 7.27
65.19	Re 21.4	16.9	Re 18.23		17.4	13.10-15	Ac 23.3
65.23	Php 2.16	16.19	Ro 1.25		18.3	14.21	Re 6.8
66.1	Mt 5.34	17.10	1 Pe 1.17	51.8	Re 14.8	16.61,63	Ro 6.21
	5.35		Re 2.23		18.2	17.23	Mt 13.32
	23.22		20.12-13	51.9	Re 18.4		Mk 4.32
66.5	2 Th 1.12		22.12		18.5		Lk 13.19
66.6	Re 16.1	17.21	Jn 5.10	51.13	Re 17.1	18.20	Jn 9.2
	16.17	18.6	Ro 9.21	51.36	Re 16.12	18.23	1 Tm 2.4
66.7	Re 12.2	19.13	Ac 7.42	51.45	Re 18.4	20.41	Eph 5.2
	12.5	20.2	He 11.36	51.48	Re 18.20		Php 4.18
66.14	Jn 16.22	20.9	1 Cor 9.16	51.49	Re 18.24	21.26	Mt 23.12
66.15	2 Th 1.8	21.7	Lk 21.24	51.63-64	Re 18.21	22.27	Mt 7.15
66.22	2 Pe 3.13	22.5	Mt 23.38			22.31	Re 16.1
	Re 21.1	23.1-2	Jn 10.8	LAMENTATIONS			
66.24	Mk 9.48	23.5-6	1 Cor 1.30	1.15	Re 14.20	26-28	Mt 11.21-22
		23.18	Ro 11.34		19.15		Lk 10.13-14
		23.23	Ac 17.27	2.15	Mt 27.39	26.13	Re 18.22
		25.10	Re 18.23		Mk 15.29	26.16	Re 18.9
		25.15	Re 14.10	3.15	LXX Ac 8.23	26.17	Re 18.10
			15.7	3.45	1 Cor 4.13	26.21	Re 18.21
			16.19			27.12,13	Re 18.12-13
		25.29	1 Pe 4.17			27.17	Ac 12.20
		25.30	Re 10.11			27.22	Re 18.12-13
		25.34	Jas 5.5			27.27-29	Re 18.17
		26.11	Ac 6.13			27.30-34	Re 18.19
		27.15	Mt 7.22			27.30-35	Re 18.9
3.19	1 Pe 1.17	27.20	Mt 1.11			27.32	Re 18.18
4.4	Ro 2.25	31.9	2 Cor 6.18			27.36	Re 18.11
4.29	Re 6.15	31.25	Mt 11.28				18.15
5.14	Re 11.5		Lk 6.21			28.2	Ac 12.22
5.21	Mk 8.18	31.31	Mt 26.28				2 Th 2.4
5.24	Ac 14.17		Lk 22.20	1.26-27	Re 4.2	28.13	Re 17.4
	Jas 5.7		1 Cor 11.25		4.9		18.16
6.10	Ac 7.51		2 Cor 3.6		4.10	28.13	LXX Re 2.7
6.14	1 Th 5.3	31.33	2 Cor 3.3		5.1	31.6	Mt 13.32

EZEKIEL (cont.)	48.30-35 Re 21.12-13	7.13	Re 14.14	12.4	Re 10.4
31.6 Mk 4.32	48.35 Re 3.12	7.14	Mt 24.30	12.7	Lk 21.24
Lk 13.19			Mt 28.18		Re 4.9
31.8,9 LXX Re 2.7	DANIEL		Mk 13.26		10.5-6
32.7 Mt 24.29	1.12,14 Re 2.10		Lk 1.33		12.14
Lk 21.25	2.28 Lk 21.9		Jn 12.34	12.9	Re 10.4
32.7-8 Mk 13.24-25	2.28,29 Mt 24.6		Re 10.11	12.11	Mt 24.15
32.7,8 Re 6.12-13	Re 1.1		11.15		Mk 13.14
8.12	1.19		19.6	12.12	Jas 5.11
33.5 Mt 27.25	4.1	7.18	Re 22.5		
33.27 Re 6.8	22.6	7.20	Re 13.5		HOSEA
34.2-3 Jn 10.8	2.34-35 Mt 21.44	7.21	Re 11.7	1.6,9	1 Pe 2.10
34.5 Mt 9.36	2.44 1 Cor 15.24		12.17	1.10	Ro 9.27-28
34.5-6 1 Pe 2.25	Re 11.15		13.7	2.1	1 Pe 2.10
34.8 Mk 6.34	2.44-45 Mt 21.44	7.22	Lk 21.8	2.23	1 Pe 2.10
Jd 12	2.45 Theodotion		1 Cor 6.2	6.2	Lk 24.46
34.11 Lk 15.4	Mt 24.6		Re 20.4		1 Cor 15.4
34.15 Jn 10.11	2.45 Re 1.1	7.24	Re 17.12	6.5	Eph 6.17
34.16 Lk 15.4	1.19	7.25	Re 12.14	6.6	Mk 12.33
19.10	4.1		Re 13.5	9.7	Lk 21.22
34.17 Mt 25.32	22.6	7.27	Re 20.4	10.8	Re 6.16
34.23 Jn 1.45	2.47 1 Cor 14.25		22.5		9.6
Jn 10.16	Re 17.14	8.10	Re 12.4	10.12 LXX 2 Cor 9.10	
Re 7.17	19.16	8.16	Lk 1.19	12.8	Re 3.17
36.20 Ro 2.24	3.4 Re 10.11	8.26	Re 10.4	14.2	He 13.15
36.23 Mt 6.9	3.5-6 Re 13.15	9.6,10	Re 10.7	14.9	Ac 13.10
36.25 He 10.22	3.5 Mt 4.9		11.18		
36.26 2 Cor 3.3	3.6 Mt 13.42	9.21	Lk 1.19		JOEL
36.27 1 Th 4.8	13.50	9.24	Ac 10.43	1.6	Re 9.8
37.5 Re 11.11	3.10 Mt 4.9	9.26	Lk 21.24	2.2	Mt 24.21
37.9 Re 7.1	3.15 Mt 4.9	9.27	Mt 24.15	2.4,5	Re 9.7
37.10 Re 11.11	3.23-25 He 11.34		Mk 13.14	2.5	Re 9.9
37.12 Mt 27.52-53	3.36 LXX He 11.12	10.5	Re 1.13	2.10	Mt 24.29
37.14 1 Th 4.8	4.2 Jn 4.48	10.6	Re 1.14-15		Mk 13.24-25
37.23 Tt 2.14	4.12,21 Mt 13.32		2.18		Re 6.12-13
37.24 Jn 10.16	Mk 4.32		19.12		8.12
37.26 He 13.20	Lk 13.19	10.13,21	Jd 9	2.11	Re 6.17
37.27 Re 21.3	4.30 Re 18.10		Re 12.7	2.23	Jas 5.7
38.2 Re 20.8	4.34 Re 4.9	11.31	Mt 24.15	2.28	Ac 21.9
38.19-20 Re 11.13	4.37 Jn 4.48		Mk 13.14		Tt 3.6
38.22 Re 8.7	5.20 Ac 12.23	11.36	2 Th 2.4	2.30-31	Lk 21.25
14.10	5.23 Re 9.20		Re 13.5	2.31	Mt 24.29
20.9	6.1-27 He 11.33	11.41	Mt 24.10		Mk 13.24-25
20.10	6.21 2 Tm 4.17	12.1	Mt 24.21		Re 6.12
21.8	6.26 1 Pe 1.23		Mk 13.19	2.32	Ac 2.39
39.6 Re 20.9	Re 4.9		Php 4.3		22.16
39.17-20 Re 19.17-18	7.2 Re 7.1		Jd 9	3.4-8	Mt 11.21-22
39.17,20 Re 19.21	7.3 Re 11.7		Re 3.5		Lk 10.13-14
40.2 Re 21.10	13.1		7.14	3.13	Mk 4.29
40.3 Re 11.1	17.8		12.7		Re 14.15,18
40.3,5 Re 21.15	7.4-6 Re 13.2		13.8		19.15
43.2 Re 1.15	7.7 Re 11.7		16.18	3.15	Mt 24.29
14.2	12.3		17.8		Mk 13.24-25
19.6	12.17		20.12		Re 6.12-13
44.4 Re 15.8	13.7		20.15		8.12
44.7 Ac 21.28	7.8 Re 13.5		21.27	3.18	Re 22.1
44.30 Ro 11.16	7.9 Re 1.14	12.2	Mt 25.46		
47.1 Re 22.1	Re 20.4		Jn 5.29		AMOS
47.12 Re 22.2	7.9-10 Mt 19.28		11.24	1.9-10	Mt 11.21-22
22.14	Re 20.11-12		Ac 24.15		Lk 10.13-14
22.19	7.10 Re 5.11	12.3	Mt 13.43	3.7	Re 10.7
48.16,17 Re 21.16-17	7.13 Re 1.7		Eph 2.15		11.18
	1.13	12.4	Re 22.10		3.13 LXX 2 Cor 6.18

SIRACH (cont.)		44.21 Ga 3.8	WISDOM		12.13-14 Ac 5.39	
5.11	Jas 1.19	He 6.14	2.11	Ro 9.31	14.3 1 Pe 1.17	
11.19	Lk 12.19-20	11.12	2.18-20	Mt 27.43	15.3 Jn 17.3	
15.11-13	Jas 1.13	48.10 Lk 1.17	2.23	1 Cor 11.7	15.7 Ro 9.21	
16.14	Ro 2.6	SUSANNA		3.8 1 Cor 6.2	16.9 Re 9.3	
23.1	Mt 6.13	46 Theodotion	4.10	He 11.5	16.13 Mt 16.18	
23.4	1 Pe 1.17	Mt 27.24	5.5	Ac 20.32	16.22 Re 8.7	
25.23	He 12.12	TOBIT		26.18	18.1 Ac 9.7	
27.6	Mt 7.16	4.6 LXX Jn 3.21	5.15	1 Jn 2.17	22.9	
28.2	Mt 6.12	5.15	5.18	Eph 6.14	OTHER WRITINGS	
28.18	Lk 21.24	Mt 20.2	1 Th 5.8	Lk 21.25	Aratus, <i>Phaenomena</i> 5	
29.11	Mt 6.20	7.17	5.22	Jn 14.15	Ac 17.28	
	Lk 18.22	11.9	6.18	Ac 10.26	Cleanthes ?	
33.1	Mt 6.13	13.7,11	7.1	Eph 1.17	Ac 17.28	
35.19	Mt 16.27	13.18	7.7	Jn 1.3	Epimenes, <i>de Oracu-</i>	
37.28	1 Cor 6.12	14.4	9.1	Jn 3.12	<i>lis</i> Tt 1.12	
38.18	2 Cor 7.10	14.5	9.16	Ro 9.20	Menander, <i>Thais</i> (218)	
44.16	He 11.5				1 Cor 15.33	

PRINCIPAL MANUSCRIPTS AND VERSIONS CITED IN THE TEXTUAL APPARATUS

(See Introduction, pages 7*—29*)

Abbreviations: e—Gospels; a—Acts; c—Catholic or General Epistles; p—Pauline Epistles; r—Revelation. Roman numerals indicate approximate date of origin.

<i>Papyri</i>			<i>Papyri</i>			<i>Papyri</i>		
No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date
Ⓟ ¹	e	III	Ⓟ ³⁰	p	III	Ⓟ ⁶⁰	e	VII
Ⓟ ²	e	VI	Ⓟ ³¹	p	VII	Ⓟ ⁶¹	p	about 700
Ⓟ ³	e	VI/VII	Ⓟ ³²	p	about 200	Ⓟ ⁶²	e	IV
Ⓟ ⁴	e	III	Ⓟ ^{33[+58]}	a	VI	Ⓟ ⁶³	e	about 500
Ⓟ ⁵	e	III	Ⓟ ³⁴	p	VII	Ⓟ ^{64[+67]}	e	about 200
Ⓟ ⁶	e	IV	Ⓟ ³⁵	e	IV?	Ⓟ ⁶⁵	p	III
Ⓟ ⁷	e	III/IV?	Ⓟ ³⁶	e	VI	Ⓟ ⁶⁶	e	about 200
Ⓟ ⁸	a	IV	Ⓟ ³⁷	e	III/IV	Ⓟ ⁶⁸	p	VII?
Ⓟ ⁹	c	III	Ⓟ ³⁸	a	about 300	Ⓟ ⁶⁹	e	III
Ⓟ ¹⁰	p	IV	Ⓟ ³⁹	e	III	Ⓟ ⁷⁰	e	III
Ⓟ ^{11[+14?]}	p	VI	Ⓟ ⁴⁰	p	III	Ⓟ ⁷¹	e	IV
Ⓟ ¹²	p	III	Ⓟ ⁴¹	a	VIII	Ⓟ ⁷²	c	III/IV
Ⓟ ¹³	p	III/IV	Ⓟ ⁴²	e	VII/VIII	Ⓟ ⁷³	e	VII
Ⓟ ^{14[+11?]}	p	VI	Ⓟ ⁴³	r	VI/VII	Ⓟ ⁷⁴	ac	VII
Ⓟ ¹⁵	p	III	Ⓟ ⁴⁴	e	VI/VII	Ⓟ ⁷⁵	e	early III
Ⓟ ¹⁶	p	III/IV	Ⓟ ⁴⁵	ea	III	Ⓟ ⁷⁶	e	VI
Ⓟ ¹⁷	p	IV	Ⓟ ⁴⁶	p	about 200	Ⓟ ⁷⁷	e	II/III
Ⓟ ¹⁸	r	III/IV	Ⓟ ⁴⁷	r	late III	Ⓟ ⁷⁸	c	III/IV
Ⓟ ¹⁹	e	IV/V	Ⓟ ⁴⁸	a	late III	Ⓟ ⁷⁹	p	VII
Ⓟ ²⁰	c	III	Ⓟ ⁴⁹	p	late III	Ⓟ ⁸⁰	e	III
Ⓟ ²¹	e	IV/V	Ⓟ ⁵⁰	a	IV/V	Ⓟ ⁸¹	c	IV
Ⓟ ²²	e	III	Ⓟ ⁵¹	p	about 400	Ⓟ ⁸²	e	IV/V
Ⓟ ²³	c	early III	Ⓟ ⁵²	e	about 125	Ⓟ ⁸³	e	VI
Ⓟ ²⁴	r	IV	Ⓟ ⁵³	ea	III	Ⓟ ⁸⁴	e	VI
Ⓟ ²⁵	e	late IV	Ⓟ ⁵⁴	c	V/VI	Ⓟ ⁸⁵	r	IV/V
Ⓟ ²⁶	p	about 600	Ⓟ ⁵⁵	e	VI/VII	Ⓟ ⁸⁶	e	IV
Ⓟ ²⁷	p	III	Ⓟ ⁵⁶	a	V/VI	Ⓟ ⁸⁷	p	III
Ⓟ ²⁸	e	III	Ⓟ ⁵⁷	a	IV/V	Ⓟ ⁸⁸	e	IV
Ⓟ ²⁹	a	III	Ⓟ ⁵⁹	e	VII	Ⓟ ⁸⁹	p	IV

<i>Papyri</i>			<i>Uncials</i>			<i>Uncials</i>		
No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date
ⲡ ⁹⁰	e	II	C 04	eacpr	V	062	p	V
ⲡ ⁹¹	a	III	D 05	ea	V	066	a	VI
ⲡ ⁹²	p	III/IV	D 06	p	VI	067	e	VI
ⲡ ⁹³	e	V	[E 07] ¹	e	VIII	068	e	V
ⲡ ⁹⁴	p	V/VI	E 08	a	VI	069	e	V
ⲡ ⁹⁵	e	III	[F 09]	e	IX	070	e	VI
ⲡ ⁹⁶	e	VI	F 010	p	IX	+0110		
ⲡ ⁹⁷	e	VI/VII	[G 011]	e	IX	0124		
ⲡ ⁹⁸	r	II?	G 012	p	IX	0178		
ⲡ ⁹⁹	p	about IV	[H 013]	e	IX	0179		
ⲡ ¹⁰⁰	c	III/IV	H 015	p	VI	0180		
ⲡ ¹⁰¹	e	III	I 016	p	V	0190		
ⲡ ¹⁰²	e	III/IV	[K 018]	cp	IX	0191		
ⲡ ¹⁰³	e	II/III	L 019	e	VIII	0193		
ⲡ ¹⁰⁴	e	II	[L 020]	acp	IX	0202		
ⲡ ¹⁰⁵	e	V/VI	[N 022]	e	VI	071	e	V/VI
ⲡ ¹⁰⁶	e	III	[O 023]	e	VI	072	e	V/VI
ⲡ ¹⁰⁷	e	III	[P 024]	e	VI	073	e	VI
ⲡ ¹⁰⁸	e	III	[P 025]	acpr	IX	+084		
ⲡ ¹⁰⁹	e	III	[Q 026]	e	V	075	p	X
ⲡ ¹¹⁰	e	IV	T 029	e	V	076	a	V/VI
ⲡ ¹¹¹	e	III	+0113			077	a	V
ⲡ ¹¹²	a	V	0125			078	e	VI
ⲡ ¹¹³	p	III	0139			079	e	VI
ⲡ ¹¹⁴	p	III	W 032	e	IV/V	081	p	VI
ⲡ ¹¹⁵	r	III/IV	Z 035	e	VI	082	p	VI
ⲡ ¹¹⁶	p	VI/VII	Δ 037	e	IX	083	e	VI/VII
			Θ 038	e	IX	+0112		
			Ξ 040	e	VI	0235		
			[Σ 042]	e	VI	085	e	VI
			Ψ 044	eacp	IX/X	086	e	VI
			[046]	r	X	087	e	VI
			048	acp	V	+092b		
Ⲛ 01	eacpr	IV	050	e	IX	088	p	V/VI
A 02	eacpr	V	051	r	X	091	e	VI
B 03	eacp	IV	057	a	IV/V	094	e	VI
			058	e	IV	095	a	VIII
			059	e	IV/V	+0123		
			+0215			096	a	VII
			060	e	VI	097	a	VII

¹Bracketed manuscripts are uncials with a Byzantine text, cited following the group symbol *Byz.*

<i>Uncials</i>			<i>Uncials</i>			<i>Uncials</i>		
No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date
098	p	VII	0165	a	V	0223	p	VI
099	e	VII	0166	ac	V	0225	p	VI
0101	e	VIII	0167	e	VII	0226	p	V
0102	e	VII	0169	r	IV	0227	p	V
+0138			0170	e	V/VI	0228	p	IV
0105	e	X	0171	e	about 300	0229	r	VIII
0106	e	VII	0172	p	V	0231	e	IV
+0119			0173	c	V	0232	c	V
0107	e	VII	0175	a	V	0233	e	VIII
0108	e	VII	0176	p	V	0234	e	VIII
0109	e	VII	0177	e	X	0236	a	V
0111	p	VII	0181	e	IV/V	0237	e	VI
0115	e	IX/X	0182	e	V	0238	e	VIII
0118	e	VIII	0183	p	VII	0239	e	VII
0121	p	X	0184	e	VI	0240	p	V
(0121a)			0185	p	IV	0241	p	V/VI
0122	p	IX	0186	p	V/VI	0242	e	IV
0126	e	VIII	+0224			0243	p	X
0127	e	VIII	0187	e	VI	+0121b		
0128	e	IX	0188	e	IV	0244	a	V
0130	e	IX	0189	a	II/III	0245	c	VI
0131	e	IX	0198	p	VI	0246	c	VI
0132	e	IX	0199	p	VI/VII	0247	c	V/VI
0140	a	X	0200	e	VII	0249	e	X
0141	e	X	0201	p	V	0250	e	VIII
0143	e	VI	0204	e	VII	0251	c	VI
0145	e	VII	0206	c	IV	0252	p	V
0146	e	VIII	0207	r	IV	0254	p	V
0147	e	VI	0208	p	VI	0256	e	VIII
0148	e	VIII	0209	cp	VII	0259	p	VII
0149	= 0187		0210	e	VII	0260	e	VI
0150	p	IX	0213	e	V/VI	0261	p	V
0155	e	IX	0214	e	IV/V	0262	p	VII
0156	c	VIII	0216	e	V	0266	e	VI
0159	p	VI	0217	e	V	0269	e	IX
0160	e	IV/V	0218	e	V	0270	p	IV/V
0161	e	VIII	0219	p	IV/V	0271	e	IX
0162	e	III/IV	0220	p	III	0274	e	V
0163	r	V	0221	p	IV	0275	e	VII
0164	e	VI/VII	0222	p	VI	0277	e	VII/VIII

<i>Uncials</i>			<i>Minuscules</i>			<i>Minuscules</i>		
No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	No.	Contents	Date
0293	e	VI	365	p	XII	1841	r	IX/X
+ 089			424	p	XI	1846	c	XI
092a			436	cp	XI/XII	1852	cp	XIII
0298	e	VIII/IX	453	a	XIV	1854	r	XI
0299	e	X/XI?	459	p	1092	1881	cp	XIV
0300	e	VI/VII	543	e	XII	1891	a	X
			565	e	IX	1912	p	X
			579	e	XIII	1962	p	XI/XII
			597	e	XIII	2030	r	XII
			610	a	XII	2050	r	1107
			614	a	XIII	2053	r	XIII
			700	e	XI	2062	r	XIII
			788	e	XI	2127	p	XII
			826	e	XII	2138	c	1072
			828	e	XII	2200	p	XIV
			892	e	IX	2298	c	XII
			945	ac	XI	2329	r	X
			983	e	XII	2344	acr	XI
			1006	er	XI	2351	r	X
			1010	e	XII	2377	r	XIV
			1067	c	XIV	2427	e	XIV?
			1071	e	XII	2464	acp	IX
			1175	acp	X	2818	cf. 36a	
			1241	ecp	XII			
			1243	ec	XI			
			1292	ec	XIII			
			1319	p	XII			
			1342	e	XIII/XIV			
			1409	ac	XIV			
			1424	e	IX/X	l 59	a	XII
			1505	ec	XII	l 60	ea	1021
			1506	p	1320	l 68	e	XII
			1573	p	XII/XIII	l 76	e	XII
			1582	e	948	l 127	e	IX
			1611	cr	XII	l 147	a	XII
			1678	a	XIV	l 156	a	X
			1689	e	1200?	l 165	a	XI
			1709	e	XII	l 170	a	XIV
			1735	c	X	l 184	e	1319
			1739	acp	X	l 211	e	XII

<i>Minuscules</i>			<i>Lectionaries</i>		
No.	Contents	Date	No.	Contents	Date
f ¹	e	X-XIV			
f ¹³	e	XI-XV			
1	e	XII			
6	p	XIII			
13	e	XIII			
28	e	XI			
33	eacp	IX			
36a	a	XII			
(2818)					
69	e	XV			
81	acp	1044			
104	p	1087			
118	e	XIII			
124	e	XI			
131	e	XIV			
157	e	about 1122			
174	e	1052			
180	e	XII			
181	a	X			
205	er	XV			
209	er e XIV, r XV				
230	e	1013			
256	p	XI/XII			
263	p	XIII			
307	a	X			
322	c	XV			
323	c	XII			
346	e	XII			

<i>Lectionaries</i>			<i>Lectionaries</i>			<i>Versions Old Latin</i>		
No.	Contents	Date	No.	Contents	Date	Abbr.	Contents	Date
<i>l</i> 253	e	1020	<i>l</i> 1153	a	XIV			
<i>l</i> 292	e	IX	<i>l</i> 1154	a	XII	it ^e	e	V
<i>l</i> 384	e	XII	<i>l</i> 1156	a	XIV	it ^e	a	VI
<i>l</i> 387	e	XI	<i>l</i> 1159	a	1331	it ^f	e	VI
<i>l</i> 422	ea	XIV	<i>l</i> 1178	a	XI	it ^f	p	IX
<i>l</i> 514	e	X	<i>l</i> 1223	e	XIII	it ^{ff}	c	IX
<i>l</i> 524	e	XII	<i>l</i> 1298	a	XI	it ^{ff1}	e	VIII
<i>l</i> 547	e	XIII	<i>l</i> 1356	a	XI	it ^{ff2}	e	V
<i>l</i> 563	a	IX	<i>l</i> 1364	a	XII	it ^g	p	IX
<i>l</i> 590	a	XI	<i>l</i> 1365	a	XII	it ^{g1}	e	VIII/IX
<i>l</i> 591	a	XI	<i>l</i> 1439	a	XII	it ^{gig}	ar	XIII
<i>l</i> 592	a	1576	<i>l</i> 1441	a	XIII	it ^{gue}	p	VI
<i>l</i> 593	a	XV	<i>l</i> 1443	a	1053	it ^h	e	V
<i>l</i> 596	a	1146	<i>l</i> 1552	e	985	it ^h	acr	V
<i>l</i> 597	a	X	<i>l</i> 1590	a	XIII	it ⁱ	e	V
<i>l</i> 598	a	XI	<i>l</i> 1627	e	XI	it ^j	e	VI
<i>l</i> 599	a	XI	<i>l</i> 1780	e	XII	it ^k	e	IV/V
<i>l</i> 603	a	XI	<i>l</i> 1977	ea	XII	it ^l	e	XIII
<i>l</i> 617	a	XI				it ^l	ac	VII
<i>l</i> 672	e	IX				it ^l	e	VIII/IX
<i>l</i> 673	e	XII				it ^{mon}	p	X
<i>l</i> 680	ea	XIII				it ^u	e	V
<i>l</i> 751	ea	XI				it ^u	p	IX
<i>l</i> 770	e	X				it ⁿ	e	V
<i>l</i> 773	e	XI				it ^o	e	VII
<i>l</i> 809	a	XII				it ^o	p	XV
<i>l</i> 813	e	1069				it ^p	e	VIII
<i>l</i> 858	e	XII				it ^p	a	XII
<i>l</i> 859	e	XI				it ^{ph}	a	XII
<i>l</i> 866	e	1174				it ^b	e	V
<i>l</i> 883	a	XI				it ^r	e	VII
<i>l</i> 884	a	XIII				it ^r	e	VI/VII
<i>l</i> 890	e	1420				it ^q	c	VII
<i>l</i> 895	a	XIII				it ^{r1}	e	VII
<i>l</i> 921	a	XII				it ^r	a	VII/VIII
<i>l</i> 938	a	XIII				it ^r	p	VI/VII
<i>l</i> 950	e	1289/90				it ^{ro}	a	X
<i>l</i> 1016	e	XII				it ^p	e	VII/VIII
<i>l</i> 1021	ea	XII				it ^p	p	X
<i>l</i> 1074	e	1290				it ^s	e	VI/VII

* See footnote 7, page 24*.

PRINCIPAL SYMBOLS AND ABBREVIATIONS

(See Introduction, pages 48*-53*)

- { } enclose a letter A, B, C, D which indicates the relative degree of certainty for the reading adopted in the text.
- [] in the text enclose words whose presence or position in the text is regarded as disputed; in the critical apparatus, immediately following the symbol *Byz*, enclose the symbols for certain Byzantine witnesses (see p. 4*).
- [[]] enclose passages which are regarded as later additions to the text, but which are of evident antiquity and importance.
- () in the critical apparatus, indicate that a witness supports the reading for which it is cited, but with minor differences; in the discourse segmentation apparatus, indicate minor differences of detail in segmentation, while the authority supports in general the segmentation for which it is cited.
- [()] indicate negligible differences in the witness of selected Byzantine manuscripts to the reading attested.
- * the reading of the original hand of the manuscript.
- ? indicates that an early version is probably in support of a reading, but that there is some doubt.
- 1/2, 2/3, 5/7* etc. indicate the statistics for variant readings in multiple instances of a passage. The second number indicates the number of times the passage occurs in a lectionary manuscript or a Church Father; the first number indicates how many times the reading attested is supported.
- AD** *Apostoliki Diakonia* (1988)
- Byz** the reading of the majority of the Byzantine witnesses.
- Byz^{pt}** a part of the Byzantine manuscript tradition.
- com(m)** citation in the commentary section of a manuscript where the reading differs from the accompanying Greek text.
- Diatessaron** see p. 39*f.
- ed** the reading from an edition of a Church Father when it differs from a reading in the papyrus tradition of his text.
- FC** *La Bible en Français Courant* (1982²)
- gr** a citation from a Greek fragment of the work of a Greek Church Father which is preserved complete only in a translation.
- I** a lectionary manuscript, identified by the superscript number following it.
- I^{AD}** reading of the lectionary edition of the *Apostoliki Diakonia*, Athens.
- I^{8661/2}** shows the relative frequency of a reading in the multiple occurrence of the same passage in a single lectionary manuscript. The second number of the fraction indicates the number of times the passage occurs in the manuscript; the first number indicates how many times it supports the reading attested.

- lat** the Latin translation of a Greek Church Father.
- Lect** the reading of the majority of the lectionaries selected, together with the text of the edition published by Apostoliki Diakonia, Athens.
- Lect^{pt}** A part of the lectionary manuscript tradition (at least 10 manuscripts) which differs from the rest (also designated *Lect^{pt}*).
- Lect^{pt}, AD** A part of the lectionary manuscript tradition in agreement with the edition by Apostoliki Diakonia.
- lem** in the Church Fathers, a citation from a *lemma*, i.e., the text of the New Testament which precedes the commentary (^{comm}) in a commentary manuscript.
- Lu** Luther Version (revised 1984).
- LXX** the Septuagint or Greek translation of the Old Testament.
- M** Merk, *Novum Testamentum Graece et Latine* (1992¹¹).
- mg** textual evidence contained in the margin of a manuscript.
- ms, mss** manuscript(s) of an early version, or of a Church Father's text, when differing from the edited text.
- NA** Nestle-Aland (27th edition 1993).
- NIV** New International Version (1983²).
- NJB** New Jerusalem Bible (1985).
- NRSV** New Revised Standard Version (1990).
- pap** a reading from the papyrus stage of the tradition of a Church Father's text when it differs from an edition of the Father.
- RSV** Revised Standard Version (1971²).
- REB** Revised English Bible (1989).
- Seg** La Nouvelle Version Second Révisée (Bible à la Colombe, 1978)
- [sic]** an abnormality reproduced exactly from the original.
- supp** a portion of a manuscript or a Church Father's text supplied by a later hand where the original is missing.
- TEV** Today's English Version (1976⁴).
- Theodotion** Theodotion's text of the Greek Old Testament.
- TOB** Traduction Oecuménique de la Bible (1988²).
- TR** Textus Receptus (Oxford, 1889).
- txt** the text of a manuscript of the New Testament when it differs from another reading given in the margin (^{mg}), or in the commentary section (^{comm}) which accompanies the text of a Church Father.
- vid** the most probable reading of a manuscript where the state of its preservation makes complete verification impossible; or the apparent support of a Church Father for the reading cited, where stylistic and contextual factors do not permit complete certainty.
- v.r.** variant reading.
- v.r.** a variant reading specifically designated in a manuscript as an alternative.
- VP** La Biblia: Versión Popular (1983²).
- WH** Westcott and Hort, *The New Testament in the Original Greek* (1881).

MAP INDEX

- Map 1 PALESTINE in Old Testament Times
Map 1i JERUSALEM and its Surroundings
Map 2 PALESTINE in New Testament Times
Map 3 THE ANCIENT NEAR EAST
Map 4 THE JOURNEYS OF THE APOSTLE PAUL

The first figure following each place name indicates the map on which it may be found, and the succeeding letter and number indicate horizontally and vertically the location of that place on the map. Cities are indexed according to the position of the circle which indicates the city, not according to the position of the name itself. Where the name of a region overlaps several locations, only the more prominent location is indexed.

There is no distinction between Biblical and non-Biblical names. Alternative names, separated by commas, are given for some cities. A question mark with a name indicates that the location of that place is uncertain.

No explanatory term is given in the index for cities and other well known geographical names (*e.g.*, Italy). The term *people* is often used where *region* would be as acceptable, and vice versa.

These maps were prepared by Professor Karl Elliger of Tübingen for the Württemberg Bible Society. Cartography was done by the Cartographic Institute of Helmut Fuchs in Leonberg.

Abel-beth-maacah 1 D-2	Adriatic Sea 4 B-2
Abel-shittim 1 D-6	Adullam 1i A-2
Abila 2 D-3	Adummim, Ascent of 1i B-1
Abilene, <i>region</i> 2 E-1	Aenon? 2 C-4
Accad?, <i>city</i> 3 F-3	Ai 1i B-1
Accad, <i>region</i> 3 F-3	Aijalon 1i A-1
Acco 1 B-3	Akhetaton 3 B-5
Achaia, <i>Roman province</i> 4 C-2	Alexandria 4 F-5
Achmetha 3 G-3	Alexandrium 2 C-5
Achor, Valley of 1 C-6	Amalek, <i>people</i> 3 C-4
Achzib 1 B-2	Amana, <i>mountain</i> 1 E-1
Acrabetta 2 C-5	Amana, <i>river</i> 1 E-1
Adam 1 D-5	Ammon, <i>people</i> 3 D-4, 1 D-6
Adoraim 1 B-7	Amphipolis 4 D-2
Adramyttium 4 E-2	Anathoth 1i B-1

- Ancyra 4 F-2
 Anti-Lebanon Mts. 1 E-1, 2 E-1
 Antioch (*in Pisidia*) 4 F-2
 Antioch (*in Syria*) 4 G-3
 Antipatris 2 B-5, 4 G-4
 Aphek (*in Geshur*) 1 D-3
 Aphek (*in Philistia*) 1 B-5
 Apollonia 4 D-2
 Arabia 3 E-4, 2 E-4, 4 H-4
 Arad 1 B-7
 Aram, *people* 3 D-3
 Ararat, *region* 3 E-1
 Archelais 2 C-6
 Arimathea? 2 B-5
 Armenia, *region* 4 H-1
 Arnon, *river* 1 D-7
 Aroer (*in Moab*) 1 D-7
 Aroer (*in Negeb*) 1 B-8
 Arpachshad?, *people* 3 E-2
 Arpad 3 D-2
 Arumah 1 C-5
 Arvad 3 D-3
 Ascalon 2 A-6
 Ashdod 1 A-6
 Asher, *tribe* 1 C-3
 Ashkelon 1 A-6
 Ashkenaz?, *people* 3 F-1
 Ashtaroth 1 E-3
 Asia, *Roman province* 4 E-2
 Asshur 3 E-3
 Assos 4 E-2
 Assyria, *region* 3 E-2
 Ataroth 1 D-7
 Athens 3 A-1, 4 D-3
 Attalia 4 F-3
 Azekah 1 B-6
 Azotus 2 A-6

 Baal-meon 1 D-6
 Baal-zephon, *mountain?* 3 C-4

 Babel 3 F-3
 Babylon 3 F-3
 Babylonia, *region* 3 F-3
 Bahurim 1i B-1
 Bashan, *region* 3 D-3, 1 D-3
 Batanaca, *region* 2 E-3
 Beeroth? 1i A-1
 Beer-sheba 1 B-8
 Benjamin, *tribe* 1 C-6
 Beroea 4 C-2
 Bethany 2 C-6
 Bethel 1 C-6, 1i B-1
 Beth-haccherem? 1i A-2
 Beth-hoglah 1 C-6
 Beth-horon, *see* Lower Beth-horon
 and Upper Beth-horon
 Bethlehem 1 C-6, 1i A-2, 2 C-6
 Beth-nimrah 1 D-6
 Bethsaida 2 D-3
 Beth-shan 1 C-4
 Beth-shemesh 1 B-6, 1i A-2
 Beth-zur 1 B-7, 2 B-7
 Betonim 1 D-5
 Bezek 1 C-4
 Bithynia, *Roman province* 4 F-2
 Black Sea 4 F-1
 Bozrah 3 D-4
 Byblos 3 D-3

 Cabul 1 C-3
 Caesarea 2 B-4, 4 G-4
 Caesarea Philippi 2 D-2
 Calah 3 F-2
 Cana 2 C-3
 Canaan, *region* 3 C-3
 Capernaum 2 D-3
 Caphtor, *island* 3 A-2
 Cappadocia, *Roman province* 4 G-2
 Carchemish 3 D-2
 Caria, *Roman province* 4 E-3

- Carmel, *city* 1 B-7
 Carmel, *mountain* 1 B-3, 2 B-3
 Cauda, *island* 4 D-4
 Cenchrae 4 D-3
 Chaldea, *region* 3 F-4
 Chephirah li A-1
 Chesalon li A-1
 Chinnereth, *city* 1 C-3
 Chinnereth, *Sea of* 1 D-3
 Chios 4 D-2
 Chorazin 2 D-3
 Cilicia, *Roman province* 4 G-3
 City of Salt 1 C-6
 Cnidus 4 E-3
 Cnossus 3 A-2
 Colossae? 4 E-3
 Corinth 4 D-3
 Cos 4 E-3
 Crete, *island* 3 A-2, 4 D-3
 Cuthah 3 F-3
 Cyprus, *island* 3 C-3, 4 G-3
 Cyrene 4 C-4

 Dabcrath 1 C-3
 Dalmatia, *region* 4 B-1
 Damascus 3 D-3, 1 E-1, 2 E-1,
 4 H-4
 Dan, *city* 1 D-2
 Dan, *tribe* 1 D-2
 Dead Sea 2 C-7, 4 G-4
 Debir 1 B-7
 Decapolis, *region* 2 D-5
 Dedan 3 D-5
 Delphi 3 A-1
 Derbe 4 F-3
 Dibon 1 D-7
 Dion 2 E-3
 Dor 1 B-4
 Dothan 1 C-4
 Dumah 3 E-4

 Ebal, *mountain* 1 C-5
 Ecbatana 3 G-3
 Eden, *region* 3 D-2
 Edom, *people* 3 C-4
 Edrei 3 D-3, 1 E-4
 Eglon? 1 B-7
 Egypt 3 B-4, 4 F-5
 Egypt, *River of* 3 C-4
 Ekron? 1 B-6
 Elam, *region* 3 G-3
 Elath 3 C-4
 Elealeh 1 D-6
 Elishah, *island* 3 C-3
 Eltekeh? 1 B-6
 Emmaus? 2 B-6
 En-dor 1 C-4
 En-gedi 1 C-7, 2 C-7
 Ephesus 3 B-2, 4 E-3
 Ephraim?, *city* 2 C-6
 Ephraim, *tribe* 1 C-5
 Ephron? li B-1
 Epirus, *region* 4 C-2
 Erech 3 F-4
 Eshtaol? li A-1
 Eshtemoa 1 B-7
 Etam li A-2
 Euphrates, *river* 3 E-3, 4 H-2
 Ezion-geber 3 C-4

 Fair Havens 4 D-4
 Forum of Appius 4 A-1

 Gad, *tribe* 1 D-6
 Gadara 2 D-4
 Galatia, *region* and
 Roman province 4 F-2, 4 G-2
 Galilee, *region* 2 C-3
 Galilee, *Sea of* 2 D-3, 4 G-4
 Gath? 1 B-7
 Gath-hepher 1 C-3

- Gaulanitis, *region* 2 D-2
 Gaza 3 C-4, 1 A-7, 2 A-7
 Geba 1 C-6, 1i B-1
 Gebal 3 D-3
 Gedor 1i A-2
 Gennesaret, *see* Chinnereth and
 Galilee, Sea of
 Gerar? 1 A-7
 Gerasa 2 D-5
 Gergesa? 2 D-3
 Gerizim, *mountain* 1 C-5
 Geshur, *region* 1 D-3
 Gezer 1 B-6
 Gibbethon? 1 B-6
 Gibeah 1 C-6, 1i A-1
 Gibeon? 1 C-6, 1i A-1
 Gilboa, *mountain* 1 C-4
 Gilead, *region* 1 D-5
 Gilgal? 1 C-6, 1i C-1
 Ginaea 2 C-4
 Gischala 2 C-2
 Gomer, *people* 3 D-1
 Gophna 2 C-6
 Goshen, *region* 3 B-4
 Gozan 3 E-2
 Great Sea 3 A-3, 1 A-5
 Great Zab, *river* 3 F-2
 Greece 4 C-3

 Habor, *river* 3 E-2
 Hadid 1 B-6
 Hadrach 3 D-2
 Halys, *river* 3 C-1
 Hamath 3 D-3
 Haran 3 D-2
 Harosheth 1 B-3
 Hauran, *region* 2 E-4
 Hazazon-tamar? 3 C-4
 Hazor 1 D-3
 Hebron 1 B-7, 2 B-7

 Helbon 1 E-1
 Heliopolis 3 B-4, 4 F-5
 Helkath 1 B-3
 Hermon, *mountain* 1 D-1, 2 D-1
 Herodium 2 C-6
 Heshbon 1 D-6
 Hierapolis 4 E-2
 Hippos 2 D-3
 Horeb, *mountain* 3 C-5
 Hyrcania 2 C-6

 Ibleam 1 C-4
 Iconium 4 F-2
 Idumea, *region* 2 B-7
 Ijon? 1 D-2
 Illyricum, *Roman province* 4 C-1
 Iphtahel, Valley of 1 C-3
 Issachar, *tribe* 1 C-4
 Italy 4 A-1
 Ituraea, *region* 2 D-2

 Jabbok, *river* 1 D-5
 Jabesh-gilead 1 D-4
 Jabneel 1 B-6
 Jabneh 1 B-6
 Jamnia 2 B-6
 Jarmuth 1i A-2
 Jattir 1 B-7
 Javan, *region* 3 A-2, 3 B-2
 Jazer? 1 D-6
 Jericho 1 C-6, 1i C-1, 2 C-6
 Jerusalem 3 C-4, 1 C-6, 1i A-1,
 2 C-6, 4 G-4
 Jeshanah 1i B-1
 Jetur, *people* 3 D-4
 Jezreel 1 C-4
 Jogbehah 1 D-5
 Jokneam 1 B-4
 Joppa 3 C-4, 1 B-5, 2 B-5
 Jordan, *river* 1 D-5, 2 D-5

- Judah, *tribe* 1 C-6
 Judah, Wilderness of 1 C-7
 Judea, *region* 2 C-6
 Julius 2 D-3
 Juttah 1 B-7
- Kadesh 3 D-3
 Kadesh-barnea 3 C-4
 Kanah, *river* 1 B-5
 Kasion, *mountain* 3 D-2
 Kasion, *mountain?* 3 C-4
 Kedar, *people* 3 D-4
 Kedesh 1 C-2
 Keilah 1 B-7, 1i A-2
 Kerkha, *river* 3 G-3
 Khattushash 3 C-1
 Kiriath-jearim 1i A-1
 Kiriath-sepher 1 B-7
 Kishon, *river* 1 C-4
 Kittim, *island* 3 C-3
- Lachish 1 B-7
 Laish 1 D-2
 Laodicea 4 E-2
 Larsa 3 F-4
 Lasea 4 D-4
 Lebanon Mts. 1 D-1, 2 D-1
 Lebonah 1 C-5
 Lesbos, *island* 4 D-2
 Libnah? 1 B-6
 Libya 3 A-4, 4 D-5
 Little Zab, *river* 3 F-3
 Livia 2 D-6
 Lod 1 B-6
 Lower Beth-horon 1 B-6, 1i A-1
 Lud, *people* 3 B-2
 Lycaonia, *region* 4 F-2
 Lycia, *region* 4 E-3
 Lydda 2 B-6
 Lydia, *region* 4 E-2
- Lystra 4 F-2
- Macedonia, *Roman province* 4 C-2
 Machaerus 2 D-7
 Madai, *people* 3 G-2
 Magdala 2 C-3
 Mahanaim? 1 D-5
 Malta, *island* 4 A-3
 Manasseh, *tribe* 1 C-5
 Maon (*in Arabia*) 3 D-4
 Maon (*in Judah*) 1 B-7
 Mareshah 1 B-7
 Mari 3 E-3
 Masada 2 C-7
 Massa?, *people* 3 D-5
 Medeba 1 D-6, 2 D-6
 Media, *region* 3 G-3
 Mediterranean Sea 2 A-4, 4 D-4
 Megiddo 3 C-3, 1 C-4
 Me-jarkon, *river* 1 B-5
 Memphis 3 B-4, 4 F-5
 Merom 1 C-3
 Mesha?, *people* 3 D-5
 Meshech?, *region* 3 E-1, 3 C-2
 Mesopotamia, *region* 3 E-2
 Michmash 1 C-6, 1i B-1
 Michmethath 1 C-5
 Midian, *people* 3 C-4
 Migdol? 3 C-4
 Miletus 4 E-3
 Mitylene 4 E-2
 Mizpah? (*in Benjamin*) 1i A-1
 Mizpah? (*in Gilead*) 1 D-5
 Mizraim (*Hebrew name for Egypt*) 3 B-4
 Moab, *region* 3 D-4, 1 D-7
 Modein 1i A-1, 2 B-6
 Moresheth-gath 1 B-6
 Myra 4 F-3
 Mysia, *region* 4 E-2

- Nabataea, *people* 2 B-8, 2 E-5
 Nahalal? 1 B-3
 Nain 2 C-4
 Naphtali, *tribe* 1 C-3, 2 C-3
 Nazareth 2 C-3
 Neapolis 4 D-2
 Nebaioth, *people* 3 D-4
 Negeb, *desert in Southern Palestine*
 1 A-8
 Nephtoah 1i A-1
 Netophah 1i A-2
 Nicopolis (*in Epirus*) 4 C-2
 Nicopolis (*in Macedonia*) 4 D-1
 Nicopolis (*in Syria*) 4 G-2
 Nile, *river* 3 B-5, 4 F-5
 Nineveh 3 E-2
 No-amon 3 C-5
 Nob? 1i B-1
 Noph 3 B-4

 On 3 B-4
 Ono 1 B-5
 Ophrah (*in Benjamin*) 1i B-1
 Ophrah? (*in Issachar*) 1 C-4
 Orontes, *river* 3 D-3

 Paddan-aram, *region* 3 E-2
 Palmyra 3 D-3, 4 H-3
 Pamphylia, *Roman province* 4 F-3
 Paphos 4 F-3
 Paran 3 C-5
 Patara 4 E-3
 Pathros, *region* 3 B-5
 Patmos, *island* 4 E-3
 Pella 2 D-4
 Penuel 1 D-5
 Peraea, *region* 2 D-5
 Perga 4 F-3
 Pergamum 4 E-2
 Persepolis 3 H-4

 Persia 3 H-4
 Pessinus 4 F-2
 Petra 4 H-5
 Pharpar, *river* 1 E-2
 Phaselis 2 C-5
 Philadelphia (*in Decapolis*) 2 D-6
 Philadelphia (*in Lydia*) 4 E-2
 Philippi 4 D-1
 Philistia, *region* 1 B-6
 Phoenicia, *region* 4 G-4
 Phoenix 4 D-4
 Phrygia, *region* 4 E-2
 Pirathon? 1 C-5
 Pisidia, *region* 4 F-2
 Pithom 3 C-4
 Pontus, *Roman province* 4 G-1
 Ptolemais 2 B-3, 4 G-4
 Punon 3 C-4
 Put, *region* 3 A-4
 Puteoli 4 A-1

 Qarqar 3 D-2
 Qumran 2 C-6

 Rabbah 1 D-6
 Ramah (*in Asher*) 1 C-3
 Ramah (*in Benjamin*) 1 C-6,
 1i A-1
 Rameses? 3 C-4
 Ramoth-gilead 1 E-4
 Raphana? 2 E-3
 Raphia 1 A-7, 2 A-7
 Red Sea 3 C-5
 Reuben, *tribe* 1 D-6
 Rezech 3 D-3
 Rhegium 4 B-2
 Rhodes, *island* 3 B-2, 4 E-3
 Riblah 3 D-3
 Rimmon 1i B-1
 Rome 4 A-1

- Sais 4 F-5
 Salamis 4 G-3
 Salim? 2 C-4
 Salmone?, *island* 4 E-3
 Salt Sea 1 C-7
 Salt, Valley of 1 C-8
 Samaria, *city* 1 C-5
 Samaria, *region* 2 C-4
 Samos, *island* 4 E-3
 Samothrace, *island* 4 E-2
 Sardis 3 B-2, 4 E-2
 Sarid 1 C-4
 Scythopolis 2 C-4
 Sebaste 2 C-5
 Seleucia 4 G-3
 Semechonitis, Lake 1 D-2, 2 C-2
 Senir?, *mountain* 1 D-1
 Sepphoris 2 C-3
 Sharon, Plain of 1 B-4, 2 B-4
 Shechem 1 C-5, 2 C-5
 Shephelah, *lowland in Palestine*
 1 B-7
 Shihor-libnath?, *river* 1 B-4
 Shiloh 1 C-5
 Shinar, *region* 3 F-4
 Shunem 1 C-4
 Shur, Wilderness of 3 C-4
 Sicily, *island* 4 A-3
 Sidon 3 D-3, 1 C-1, 2 C-1, 4 G-4
 Simeon, *tribe* 1 B-7
 Sinai, *mountain* 3 C-5
 Sinope 4 G-1
 Smyrna 4 E-2
 Socoh (*in Juda*) 1i A-2
 Socoh (*in Manasseh*) 1 B-4
 Succoth (*in Egypt*) 3 C-4
 Succoth (*in Gilead*) 1 D-5
 Sumer, *region* 3 F-4
 Susa 3 G-4
 Sychar? 2 C-5
 Syracuse 4 A-3
 Syria, *Roman province* 4 H-3
 Syro-Phoenicia, *region* 2 C-2
 Syrtis, *bay* 4 B-5
 Taanach 1 C-4
 Tabor, *mountain* 1 C-3, 2 C-3
 Tadmor 3 D-3
 Tappuah 1 C-5
 Tarsus 4 G-3
 Tavium 4 G-2
 Tekoa 1 C-6, 1i A-2
 Tell el-Amarna 3 B-5
 Tema 3 D-5
 Thamna 2 B-5
 Thebes 3 C-5
 Thebez 1 C-4
 Thessalonica 4 D-2
 Thracia, *Roman province* 4 D-1
 Three Taverns 4 A-1
 Thyatira 4 E-2
 Tiberias 2 C-3
 Tigris, *river* 3 F-3
 Timnah? 1 B-6
 Timnath-serah 1 B-5
 Tiphseh 3 D-3
 Tiras, *people* 3 B-1
 Tirzah? 1 C-5
 Togarmah, *region* 3 E-2
 Trachonitis, *region* 2 E-2
 Troas 4 D-2
 Trogyllium 4 E-3
 Tubal?, *people* 3 D-1, 3 C-2
 Tyre 3 C-3, 1 C-2, 2 C-2, 4 G-4
 Tyrrhenian Sea 4 A-2
 Ugarit 3 D-3
 Upper Beth-horon 1 B-6, 1i A-1
 Ur 3 F-4
 Urartu, *region* 3 E-1

Urmiah, Lake 3 F-2

Van, Lake 3 F-2

West Sea 3 A-3, 1 A-5

Zab, *see* Little Zab *and* Great Zab

Zanoah li A-2

Zarephath 1 C-1, 2 C-1

Zebulun, *tribe* 1 C-3, 2 C-3

Zered, *brook* 1 D-8

Ziklag 1 B-7

Zin, Wilderness of 3 C-4

Ziph 1 B-7

Zoan 3 C-4

Zoar 1 C-8, 2 C-8

Zorah li A-1

